BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22 N
M25

SANCTI BERNARDINI

SENENSIS,

ORDINIS MINORVM,

ac vrbis Aquilæ patroni,

QVADRAGESIMALE,

Seraphin nuncupatum,

Ex ijs profectò Concionibus, quas Patauij habuit; a Daniele de Purzilijs, I.C. Patauino collectum,

Vnà cum nonnullis Sermonibus extraordinarijs ipsius Sancti Bernardini, ac etiam alijs subiectis: nunc primùm in lucem editum.

Cum Sermonum Ferialium argumentis, ac duobus Indicibus, tum Sermonum, tum rerum memorabilium.

Tomus Quartus.

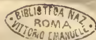

VENETIIS APVD IVNTAS,

M D XCI.

I quid est, quod aut ad operis huius dignitatem agnoscendam, aut sensum rectè percipiendum attineat, illud vero ne te lateat, sedulam proficto dedimus operam. Quo in genere, quod iam nunc subijciemus, esse nemo non intelliget. Scias igitur velim, Amice lector, Conciones has Quadragesimales, quas Seraphini nomine appellant, nonnullosq; alios subsequentes Sermones à D. Bernardino, cum Patauij moraretur, & magna cum dignitate habitos, & calamo, vno, eodemq; Quadragesimæ tempore ab Excellentissimo D. D. Daniele Pergulio Patauino exceptos fuisse, paucis aut, proprio marte, additis, aut, rei difficultate, detractis: Ea vero in illis tractantur, quibus animæ, quæ præcipites in scelera feruntur reuocari; prauæ animi cupiditates coërceri, a peccatis homines abstrahi; Iustus vero ad colendam iustitiam magis, ac magis incitari possit. Quod autem ad hoc Quadragesimale minus certè reliquis, & elegantius, & politius, imprimendum nos impulit, fuit, quòd ad hanc vsq; diem, quæ D. Bernardinus perspicuis, disertisq; verbis elucubrauit, ac de quibus cum ille, tum alij permulti meminerunt sæpissime (nisi hæc ipsa de Quadragesimali, cui nunc de Euangelio æterno, nunc de Charitate nomen inscribitur, intelligantur: vtraq; .n. & Seraphini, & Charitatis vocabuli eadem est vis, & notio) minimè nobis inuenire licuerit. Melius tamen, satiusq; duximus aliquid, qualecunq; sit edere, quàm te, non iniucunda fortasse, lectione fraudare. Quod si aliquando aut tempus, aut occasio feret, vt e tenebris tandem alterum, de quo loquimur, perfectius eruatur, illud & prælis committere, & tibi in lucem proferre non grauabimur. Interim nostros conatus amplectere, & studium de te benemerendi grato, benignoq; animo, vt par est, prosequaris. Vale, nosq; dilige.

ARGVMENTA SERMONVM FERIALIVM QVI IN HOC QVADRAGESIMALI SERAPHINO NVNCVPATO S. BERNARDINI DE SENIS.

In hoc quarto Tomo.

FERIA QVARTA
In die Cinerum.

Sermo primus.

DE amore spei, & de conuersione peccatorum, & principaliter tractatur vbi amor diuinus habet fundamentum, vnde descendit, & quo vadit.

FERIA QVINTA.

Ser. II.

Fidei tractatus, quòd fides tria habet fundamenta, videlicet discoopertum, coopertum, & tertium quòd fides formata dicitur.

FERIA SEXTA.

Ser. III.

De dilectione vera, & sancta, vbi de amore generali, cordiali, & spirituali.

SABBATO POST CINERES.

Ser. IIII.

Tribulationum vtilitas, in quo de statu principiante, saluificante, & beatificante.

DOMINICA I. QVADRAG.

Ser. V.

Verbum Dei animam viuificat, vbi de obiectu radioso, in quo intellect⁹ speculatur de opposito animæ vitioso in quo orbat, & de subiecto timoroso in quo viuit.

FERIA SECVNDA.

Ser. VI.

De iudicio extremo, vbi de iudiciali maiestate, veritate, & æquitate.

FERIA TERTIA.

Ser. VII.

Tepiditatis vitium, vbi primus timentis vtilitatis gradus, secũdus feruentis charitatis, tertius negligentis tepiditatis.

FERIA

FERIA QVARTA.

Ser. VIII.

Miracula Dei ab alijs differunt miracula diaboli cognoscuntur, & miracula mulierum, & de tribus generibus miraculorum, gratiæ scilicet, malitiæ, & stultitiæ.

FERIA QVINTA.

Ser. IX.

Incantationes vitandæ. vbi de primo statu diuinæ gratię illuminatiuę, de secundo pœnæ, & culpæ ruinatiuæ, de tertio punitionis periculosæ, & anfractiuæ.

FERIA SEXTA.

Ser. X.

Lumina tria animę, & tres status quibus anima procedit, desiderans .s. dolorans, & iubilans.

SABBATO POST PRIMAM *Dominicam Quadragesimæ.*

Ser. XI.

Gratia illuminans, operans, & consolans, quòd tres interuenire oportet gratias ad abstinendum a malo cum Dei auxilio illuminantem scilicet, operantem, & ab omni malo abstinentiam.

DOMINICA II. IN QVADRAG.

Ser. XII.

Filius debet honorare parentes, & quare non honoret, & non honorans male habet.

FERIA SECVNDA.

Ser. XIII.

Sodomitarum cęcatio, induratio, & desperatio.

FERIA TERTIA.

Ser. XIIII.

Sodomitarum punitio, vbi de corporali punitione, temporali correctione, & æternali damnatione.

FERIA QVARTA.

Ser. XV.

Consuetudinis malæ septem mala, & totidem remedia. vel considerantur tria scilicet principium malę consuetudinis, consummatio, & remedium.

FERIA QVINTA.

Ser. XVI.

Diuitis vitiosi status sex. Item diuitis, & pauperis retributio.

FERIA SEXTA.

Ser. XVII.

Conuersationes diuersæ, scilicet bonorũ cum bonis, malorum cum malis, & bonorum cum malis, & econtra.

SABBATO POST SECVNDAM *Dominicam in Quadragesima.*

Ser. XVIII.

Peccati lapsus, peccatoris releuatio, & displicentia mundi, & dęmonis inuidiosi.

DOMINICA III. IN QVADR.

Ser. XIX.

Matrimonij materia, qualiter debeat esse in carne regulata, sanctificata, & honorata

FERIA SECVNDA.

Ser. XX.

Confessionis materia, qualiter sit facta, qualiter necessaria, & quantum vtilis.

FERIA TERTIA.

Ser. XXI.

Confessionis tractatus, quòd tres sint confessiones, excusatiua videlicet, diminutiua, & humiliatiua.

FERIA QVARTA.

Ser. XXII.

Correctio proximi, q̃ fieri debet præcedente charitate, & cum charitate. Item cum causa, & q̃ peccauerit frater tuus, siue de paternali, fraternali, & filiali.

FERIA QVINTA.

Ser. XXIII.

Contritionis materia, de sui quidditate, necessitate, & qualitate.

FERIA SEXTA.

Ser. XXIIII.

Visitat Christus mundum tripliciter, & anima trahitur ad amorem Dei per septem gradus.

DOMINICA IIII. IN QVADR.

Ser. XXVI.

De vsurarijs, vbi consideratur hominũ prudentum admiratio, vsurarum abominatio, & vbi illi stent.

FERIA SECVNDA.

Ser. XXVII.

Restitutio debet fieri, & de damno spirituali, corporali, & temporali, quæ proximo fiunt.

FERIA TERTIA.

Ser. XXVIII.

Iudicare alium nemo debet, & q̃ tria tantum sunt iudicia artis iudicãdi in mũdo, curiosum, criminosũ, & periculosum.

FERIA QVARTA.

Ser. XXIX.

Quando debent ablata restitui, tres regulæ traduntur.

FERIA QVINTA.

Ser. XXX.

Mercaturę tractatus, vtrũ sit licitum facere mercantiam, an liceat mercatori quãtum potest vendere, & econtra emptori quanto minus, & in quibus casibus vsura in mercantia interuenire possit.

FERIA SEXTA.

Ser. XXXI.

Restituat quilibet. an homo possit sibimet soluere & ius dicere absque eo quòd iudicis officium imploret.

SABBATO POST QVARTAM *Dominicam Quadrag.*

Ser. XXXII.

Amores septem in Christo, & Magdalena signati, & de Lazari resurrectione, & de resurrectionis eius præcedentibus, subsequentibus.

DOMINICA V. IN QVADR.

Ser. XXXIII.

Lusores reprobantur, & blasphemi a Deo maledicti, & de tribus generibus peccatorum, q̃ lapidatores Christi vocari possint, scilicet taberniones, pessimi blasphematores, & male festa custodientes.

FERIA SECVNDA.

Ser. XXXIIII.

Restitutionum materia, & quilibet satisfaciat illi qui de iure habere debet, & in quo loco.

FERIA TERTIA.

Ser. XXXV.

Contritionis materia, vbi de contritionis varietate, quantitate, & contrarietate.

FERIA QVARTA.

Ser. XXXVI.

Mulierum honestas, & vanitas, vbi de tribus speciebus dominarum, de quibus maritus, vel gloriam, vel suspicionem, vel tristitiam habet.

FERIA QVINTA.

Ser. XXXVII.

Incarnatio Christi nota fuit, & de annunciatione Virginis.

FERIA SEXTA.

Ser. XXXVIII.

Annunciata Virgo habuit septem socias.

SABBATO POST PRIMAM *Dominicam Quadragesimæ.*

Ser. XXXIX.

Satisfactiones Magdalenæ, proditiones virorum in mulieres, mulierum vanarum pericula, & murmurationes Pharisæi, atq; remedia contra seditiones.

DOMINICA SEXTA IN *Quinquagesima.*

Ser. XL.

Animæ nouem gratiæ singulares, nomen Iesu proficuum.

FERIA TERTIA.

Ser. XLII.

Peccati maledictiones. vbi quæ sunt septem, & dolores totidem peccatorum morientium.

FERIA QVARTA.

Ser. XLIII.

Corporis Christi Sacramentum, qualiter primũ eius misterium memoriale est, secundum admirabile, tertium desiderabile.

FERIA QVINTA.

Ser. XLIIII.

Manna, quomodo generaretur, de præparatione generali ad Sacramentum.

FERIA SEXTA DE *passione Christi.*

Ser. XLV.

Vbi de amore radiante, fructificante, & sanctificante.

IN DIE PASCHAE *de resurrectione Christi.*

Ser. XLVII.

Vbi prima contemplatio est triumphalis victorię, secunda cordialis lætitiæ, tertia spiritualis intelligentiæ.

IN DIE LVNAE *post Pascha.*

Ser. XLVIII.

Stellæ illuminantes peccatorem, parcere debemus, signa tria desperatorum.

IN DIE MARTIS *post Pascha.*

Ser. XLIX.

Contemplationis modus, dotes Beatorum in patria, & chorea Christi, & Sanctorum in patria.

FINIS.

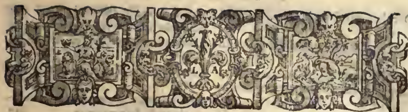

SERMONVM, QVI IN HOC TOMO CONTINENTVR, ELENCHVS.

ANima, quomodo trahatur ad amorem Dei. pagina 104
Anima facta aterrima propter peccatum. 214
Animæ pulchritudine. 196
Animæ luminibus tribus. 45
Baptismate.Ser.extraor. 14 77
Charitate, seu dilectione uera, & sancta. 11
Charitate diuina emenda. ser. extraord. 5 33
Communione sacratissima. 226
Confessione excusatiua, diminutiua, & humiliatiua. 92
Confessionis qualitate, necessitate, & utilitate. 87
Conscientia decepta. ser. extraord. 6. 59
Consuetudine mala. 62
Contritione. 100. & 165
Conuersatione bonorum, & malorũ. 72
Conuersione ad Deum. ser. extraord. 17. 95
Conuersione, & satisfactione peccatoris, & Magdalenæ. 192
Corporis Christi sacramento. 219
Correctione proximi. 96
Diuite vitioso, & eius, & pauperis retributione. 67
Fide. 6
Flammis septẽ amoris. ser. extraord. 8. 46
Francisco. 88
Gloria paradisi, & modis contẽplãdi. 269
Gratia illuminante, operante, & consolante. 48
Honesta, & uana domina. 171
Honore parentum. 51
Humilitate. in extraord. 119
Iesu nomine proficuo. 205
Incantationibus uitandis. 42
Incarnatione Domini. 177
Inspirationibus. ser. extraord. 11. 62
Iudicio temerario. 123
Iudicio extremo. 28
Iudicio extr. in extr. 242
Lazaro resuscitato. 31
Ludo. 151
Luxuria. in extr. 26. & 131
Matrimonio. 79
Mercatura. 133
Miraculis. 37
Misericordia Dei. 260

Occultatione diaboli. ferm. extraord. 13. 76
Passione Domini nostri Iesu Christi. 235
Peccatoris lapsu,& releuatione. 75
Præparatione ad sumendum corpus Christi. 184
Purgatorio.fer.extraor.15. 82
Purificatione.fer.extraord.9. 50
Regno Dei.fer.extraord.11. 1
Restituendum cuinam sit, ubi, & qñ. 157
Restituere quis teneatur. 139
Restitutio fieri debet. 118
Restitutionibus. 128
Resurrectione Domini. 254
Saccomando paradisi. fer. extraord.4. 23
Satisfactione.in extraord. 135
Scientiarum studijs.fer extraor.3. 10
Seminatione dęmonij.fer.extraor.10. 53
Semine inspirationis. fer. extraor. 12. 67
Sodomitarum excæcatione, induratione,& desperatione. 57
Sodomitarum punitione. 59
Spe. 13
Statibus tribus hominum. 34
Tepiditatis uitio.fer.extraord.7. 42
Tribulationibus, & earum vtilitate. 116
Verbo Dei animam uiuificante. 22
Viduitatis statibus tribus, fer. extraord.3. 18
Vsuris. 110

FINIS.

INDEX RERVM
NOTABILIVM,
QVÆ HOC OPERE CONTINENTVR,
ALPHABETICA SERIE DIGESTVS.

A

Bbatis cuiusdam visio.ser.extr. 10. pag.56.b
Absoluere, et confessiones audire, qui possint.ser.21. 95.d
Accipere ad vsuram quærens dupliciter peccare potest, & ut non peccet duo requiruntur.ser.34. 160.b. & 161.a
Accipiter, & gallina diuersè tractantur. ser.16. 71.a
Acquisita per errorem persona restituenda sunt, et quid de acquisitis per errorem fortuna, ubi multi casus.ser.27.122.d.& seq.
Acquisita male statim integraliter restituenda.ser.29. 128.c
Actus carnalis nimium frequentatus hominem excæcat.ser.19. 85.f
Adorare debemus cum duobus, sine quibus orationis fructus non est.ser. 24. 109.a
Aduentus Christi in mundum sicut est triplex, ita in cor hominis.ser. 24. 105.b
Aduersitates faciunt hominem mortuum in carnalitate, & sapientem in virtutibus. ser.4. 17.c
Affectiones septem in Deum reflexæ, & quæ.ser. extraord.7. 96.c
Affectiones septem in seipsum reflexæ. ibid.
Affectiones septem in nos, & quæ. ser.extraord.17. 100 & seq.
Affectiones septem respectu proximi quæ. ser.extr.17. 101.g. & seq.
Affectiones hominis quatuor, & quæ.ser.extraord. 16. 91.b
Aliena indebitè, et iniustè quæsita tenentium differentiæ quinque.ser.48. 267.f.& seq.
Aliena licitè reperta, & quæ ad tuas manus peruenerunt, an retinere, & quomodo distribui possint.ser.27. 121.e
Aliena res ad nostras manus tribus modis venire potest.ibid. 160.f
Aliena tenentes titulo iuris, sed non iusto, qui sint.ser.34. 159.g
Alleluia, i. Deus sit laudatus.ser.46. 258.e
Amicitia idem velle, & idem nolle.ser.43. 225.b
Amare creaturas quõ debeamus. ser. extraord.11. 60.g.& seq.
Amor Dei erga animas triplex, & qui. ser. extraord.7. 43.a
Amor primus Dei est uocare animam. ibidem 6
Amor diuinus, an possit furari. ser.extra.5. 33.h
Amor Dei non potest violentari.ibi. 34.a
Amor diuinus unde descendat.ser.1. 3.f
Amor diuinus ad deuotos uadit, & per trium personarum genera uenit. ibid. g
Amor generalis quatuor conditiones habere debet.ser.3. 12.a
Amor cordialis septem requirit.ser. 3. 14.a
Amor parentum ad filios, maior quàm econtra.ser.12. 52.b
Amor transformat amantem in amatum. ser.43. 211.b
Amor respondentium vocationi per tres actus ostenditur.ser.extr.7. 44.b
Amorem, qualem ad inimicos habere debeamus. ser.3. 15.e
Amoris diuini effectus septem, & qui. ser. extraor.8. 46.d & seq.
Amoris inflammatiui gradus septẽ.ser.24. 106.a
Amatores illicitos luxuriarũ, qualiter Hier. describat.ser.19. 86.a
Amicorum tria genera.ser. extraord.7. 43.d.& seq.
Analogicus sermo, qui.ser.extr.1. 7.e
Angeli in paradiso existentes plures sunt, q̃ creata quæcunque.ser.49. 272.f.& seq.
Angeli quotupliciter intelligantur, pp quos mulier in ecclesia caput uelatum portare debet.ser.36. 175.b.& seq.
Angelorum ordines nouem, & quam pulchri,

chri, eorumq; differentia. ser. 49. 273.e. & sequen.

Angelum suum habent omnes creaturæ, & quælibet species fructuu, plantarum, &c. ser. 49. 273.a

Angelus minimus existens in uita æterna, q pulchrior sit omni anima, præterquàm illa Christi, & Virg. matris ser. 49. 272. b. & seq.

Angelus an possit ecclesiam consecrare. ser. extraord. 14. 81.e

Anima quælibet duos habet Angelos, bonu scilicet, & malum ser. 49. 272.g

Anima tria lumina considerat, & quæ. ser. 10. 45.h & 46.a. & seq.

Anima conuersa tria habere debet. ser. 39. 192.b

Anima in quata altitudine, pulchritudineq; creata sit, triplex cõtemplatio. ser. 40. 196. e. cum seq.

Anima nunquam contenta sine Deo. ibid. 199.e

Anima Deo sexdecim modis similatur. ibi. f. & seq.

Anima sine peccato ex profunda humilitate, dicet se peccatricẽ, ut S. Paulus, S. Frãciscus, & cæteri Sãcti, qui se peccatores reputabant. ser. 20. 87. & 88.a.b

Anima a peccato releuare, maius factum, q fuerit creare mundum. ser. 52. 250.h

Anima rationalis, quàm pulchra, & magna. ser. 49. 221.f. & seq.

Anima sancta dicitur templum. ser. extr. 9. 51.b

Anima habens labores, illuminatur, & sapiẽtior fit. ser. 4. 18.b

Anima sitiens Deum, famelico comparatur. ser. extr. 17. 100.f

Animam tria regunt. ser. extr. 2. 14 c

Animã Deo clamantẽ tripliciter posse respondere. ser. extr. 7. 44.d

Animarum tres status, et qui. ser. extraord. 15. 82.a

Animas in maiori gratia existentes, magis [illegible] de bonis. ser. extr. 15. 87.b. & sequen.

Animæ in purgatorio, de quo bono magis gaudeant. ibi. c

Animæ nostræ potentiæ tres ab Adam deformatæ. ser. 41. 220.c

Animæ potentiæ tres, & in quibus consistant. ser. 49. 170.a. & seq.

Animæ beatorũ, quòd iam sint corpore in paradiso, tenet ecclesia. ser. 16. 69.b

Animæ quadrupliciter scire possunt quæ fiũt pro ipsis. ser. extr. 15. 86.g. & seq.

Animæ quæ plus gaudeant in purgatorio, qua dupliciter ostenditur. ibi d. & seq.

Animæ in purgatorio a quibus tormentẽtur. ibid. 84.b. & seq.

Animæ in purgatorio quatuor ex causis cantant, & quæ. ibi. d. & seq.

Animæ in purgatorio quòd gaudeãt, ex quot, & quibus nascatur. ibi. 85.c. & seq.

Animæ in purgatorio existentes, quadrupliciter possunt iuuari. ibi. 86.a. & seq.

Animæ gratiæ datæ nouem consideranda, & contemplandæ ad statum naturæ, gratiæ, & gloriæ. ser. 40. 196.c. cum seq.

Animalia omnia eiusdem speciei, cur simul stare appetant, & non sic homo. ser. 3. 14. c

Animalium sex genera offerebantur in templo. ser. extr. 9. 52.d

Anoma quid interpretetur. ser. 1. 5.f

Antichristi post mortem, quadraginta diebus mundus durabit. ser. 6. 28.f

Anulus vxori ad quòd triplici consideratio detur. ser. 36. 171.d. & seq.

Apis unius naturam Philosophus quidam 30. annis discere, & cognoscere non potuit. ser. 40. 197.f

Apostoli sunt duodecim tubetæ vocantes milites adde bellandum paradisum. ser. extra ord. 4. 24.c. & seq.

Appetitus in inferno erit appetibilis, & nunquam extinguibilis. ser. extr. 6. 41.h

Aqua mixta dupliciter consideratur. ser. extraord. 14. 78.b. & seq.

Aqua mixta quando potest baptizari. ibid. c. & seq.

Aqua baptismi, an possit emi sine peccato, & quid præstandum in tali casu. ibi. 81.b. & seq.

Aquila non capit muscas, neq; leo murem. ser. 49. 268.f

Arca vnde dicta. ser. 36. 178.b

Arma paradisum expugnantia, qualia sint. ser. extr. 4. 27.b. & seq.

Arma ferientia Angelos, et Sanctos, quæ. ibi. 31.b. & seq.

Asser interpretatur beatitudo. ibi. 26.a

Astrologo dicenti, suum Principem illo anno moriturum, dum præ mœstitia princeps iaceret

iaceret quaſi mortuus: miles quidam Aſtrologum dicētem ſe uicturum 20. annos, transfodit, ut mentita aſtronomia; princeps liberatus ſit. ſer. 9. 44.d
Auari cor repertum in capſa denariorum, ſecundum S. Antonij Confeſſoris dictum. ſer. 43. 226.a
Auari, et uſurarij, quibus aſſimilētur ſer. 40. 198.b
Auaritia inſatiabilis. ſer. 6. 29.a
Auaritia, quomodo extinguatur. ibi. b
Auarus quidam diues ob filios, quos habebat, potius laqueo ſe occidit, quàm pecunias petitas dare uoluerit. ſer. 3. 12.e
Auarus quidam Ariminēſis, quòd frumenti Starium tribus ſolidis cum dimidio uenderetur, præ dolore obijt, & inde captū ſit, uſurarios in illis partibus uocari, Tre ſoldi, & mezzo. ſer. 26. 116.d. & ſeq.
Aue, ſignificat ſine ua. ſer. 45. 236.a
Auguria triplicia ſunt, & multa in deteſtationem eorum. ſer. 8. 41.g. & 42.a & ſeq.
Auguſtino, myſterium corporis Chriſti explicare tentanti infantulus cocleari aquā maris in foſſam imponens, quid dixerit. ſer. 43. 224.f
Azima recipientes a Iudæis, peccant mortaliter. ſer. extr. 5. 39.b

B

BAbylon, confuſio interpretatur. ſer. extraord. 14. 78.f
Baptiſma tantum in aqua debet fieri, & de huius ratione. ibi. 77.g. & ſeq.
Baptiſma tria requirere, & quæ. ibi. 77.f. & ſequen.
Baptiſma in qua materia fieri debeat. ibid. f. & ſeq.
Baptiſmi in materia, dubia aliqua ſcitu digna. ibi. 79.a. & ſeq.
Baptiſmi forma qualis. ibi. 78.g. & ſeq.
Baptiſmi formæ an poſſit addi, uel minus aliquod uerbum. ibi. 79.a. & ſeq.
Baptiſmi forma duplex, & quæ. ibid. b. & ſeq.
Baptiſmi formæ an liceat mutare uerbum ſubſtantiale. ibi. c. & ſeq.
Baptizantibus pluribus aliquem in caſu neceſſitatis, an ualeat. ibi. 81.g.h
Baptizari an poſſit aqua mixta. ibid. 78.a. & ſeq.
Baptizari, an liceat cuilibet. ibi. 80.h. & ſeq.
Baptizatus puer charitatem habet, licet nōdum ebulliat in illo. ſer. extraord. 5. 35.
Baptizatus ſaliua, non eſt baptizatus. ſer. extraord. 14. 77.f
Baratterij ſtultitates duodecim. ſer. 33. 154.a
Baro quidam Caſtellano cuidam, qui ſuum filium peremerat, ſeq. miſericordiæ Baronis recommiſit, qualiter pepercerit ſer. 49. 268.b
Beati cur gaudeant de impiorum damnatione. ſer. 45. 242.b
Beatorum numerus, quantus. ſer. extr. 1. 1.e
Beatorum cantilena ſer. 49. 279. & ſeq.
Beatorum exercitium, quale. ſer. 49. 277. & ſequen.
Bellum in expugnatione paradiſi quomodo fiat. ſer. extr. 4. 71.d. & ſeq.
Belzebub quomodo interpretetur. ſer. extr. 10. 54.b
Benefacere diſponens, tribulationes ſuſtinere ſe præparet. ſer. 39. 194.d
Beniamin, filius deſtræ interpretatur. ſer. extraord. 4. 26.b
Beniamin, diſcretio boni & mali interpretatur. ſer. 48. 266.b
Bernardi ſuſpiria dulcia pro nomine Ieſu. ſer. 41. 410.b
Bernardino prædicante, ſigna aliqua narrantur, quæ Paduæ apparuerunt. ſer. extr. 17. 106. f. & ſeq.
Bernardinum Vincentiam petijſſe, & de miro populorum concurſu. ſer. extr. 17. 106. b. & ſeq.
Bernardinus Vincentiæ qualem fructum fuerit operatus. ibi. 107.d. & ſeq.
Bethania domus panis interpretatur. ſer. 32. 148. b
Blaſphemiæ malignitates. ſer. 33. 157. & 158.
Blaſphemia peccatum ex propria malitia procedit, licet alia ex fragilitate uideantur. ibid. 158.c
Blaſphemantem puerum quinque annorum e ſinu patris diabolus rapuit. ſer. 33. 158.g
Blaſphemantem luſorem diaboli aſportauerunt. ibi. h
Blaſphemantem fabrū diabolus per capillos traxit, pendulum tenens, donec religioſa perſona orationibus, atq; aqua benedicta venerint. ibi. 157.a.b

Bonos

Bonos quare pecudes, & malos hircos Christus in iudicio nominabit. ser. 6. 31.d
Bonum factum in peccato mortali, ad quid valeat. ser. extraord. 15. 87.g. & seq.
Bonum de se naturaliter accidentaliter posse fieri malum. ibi. 88.b. & seq.
Bonū factū in gratia a facto in culpa, quomodo differat, et ad qd valeat. ser. 42. 215.d
Bonum factum in peccato a redeunte ad gratiam, an recuperetur. ibid. f
Bonum damnati, an & quomodo distribuatur. ibi. g
Breuia mala portans, diabolum portat. ser. 9. 45.d
Breuia mala a bonis, quomodo cognoscantur. ser. 8. 40.h
Breuibus malis credens si moriatur non confitens damnatur. ibi. 41.b
Bruta naturaliter operari. ser. extr. 11. 60.g

C

Calidus, frigidus, & tepidus quis uocetur in amore Dei, & qualiter sint cōditionati. ser. 7. 35.g. & seq.
Calix in quo stat uinum, quid significet. ser. extr. 6. 40.f
Calix vini, duplex, & qui. ibi. g
Cananeus interpretatur domus Zelans animam. ser. extr. 4. 25.d
Cantandi bene, sonandi & tripudiandi quatuor requisita. ser. 49. 272.f.g
Capillos alienos portans, & taxillos faciens, atq. multi similes, an & quando sumere possint corpus Christi. ser. 44. 229.b
Capitanei exercitus expugnantis paradisum quot, & qui. ser. extr. 4. 25.d. & seq.
Carnis, diaboli & mundi remedia tria ordinauit Christus in Euangelio. ser. 1. 5.a
Carolus Rex omnibus scientijs illustratus. ser. extr. 2. 15.b
Caudarum muliebriū, quæ hodie portatur, prophetia. ser. 36. 177.b
Caudæ mulieris stultitia duodecim. ser. 36. 176. et 177
Catuli vnius ad uenationem assueti, & alterius ad coquinam, probatorum exemplū. ser. 85. 65.g
Cœlum esse plenum electis, quomodo intelligatur. ser. extr. 18. 110.d. & seq.
Cœna Deo, quando tribuitur. ser. extraord. 7. 46.a
Centurio tripliciter fidem longam habuisse uidetur. ser. 2. 11.d
Cerasagia exemplum recitatur, quæ absente marito cerasa manipulatim capta uorabat: coram verò curabat, &c. ser. 5. 26.a
Charitas quibus pecunijs ematur. ser. extr. 5. 36.b
Charitas proximi, in quo consistat. ser. extraord. 18. 102.a.b
Charitas est omnium diuitiarum maxima. ser. extr. 5. 33.h
Charitas nisi ematur, haberi non potest. ibi. 34.e
Charitas, quare petatur. ibi. 36.b.c
Charitas tribus modis ædificatur in seculo. ser. 7. 14.f
Charitas, quomodo debeat esse facta. ser. extraord. 5. 35.e
Charitatis mercantia, quibus uendatur. ibid. 34.d
Charitatis mercantiam quis vendat. ibid. 34.f
Charitatis probationes tres. ibi. 35.f.g
Christi in anima, quanta pœna fuerit. ser. 45. 238.b
Christi sudor sicut gutta sanguis, vnde factus. ser. 45. 244.b.c
Christum fuisse alloquutum Franciscum, & quid illi dixerit. ser. extr. 16. 90.e. & seq.
Christum debere incarnari fuit Angelis demonstratum. ser. 37. 178.e
Christus tribus de causis non iuit statim uocatus ad Lazarum. ser. 32. 147.e
Christus miracula faciebat, uel precibus motus, vel cum humilitatis actu. ser. 32. 14.f
Christus tribus modis ecclesiam amauit. ser. 36. 171.b
Christus est mercator. ser. extr. 5. 33.d
Christus quantum doluerit de damnatione peccatorum, & quot pœnas habuerit. ser. 45. 238.b. & seq. vsque 241
Christus Phariseū, cōtra se, & Magdalenā murmurantem de tribus reprehendit. ser. 39. 195.e. & seq.
Christus quibus conditionibus ad iudicandū veniet, & quare in nube lucida, & cur nec sicut purus Deus, nec sicut purus homo. ser. 6. 29.b. & 30.a.b.c
Christus ad indicandum cum quibus ueniet. ibi. ser. 6. 30.e
Christus miracula non fecit absque notabili causa, & magno mysterio. ser. 8. 39.b

Chri-

Christus semper uoluit de diabolo triumphare per medium alicuius abiecti hominis, ut Francisci, & aliorum. ser.4. 20.h
Christus, quare permisit a diabolo tentari. ser.5. 28.c
Christus quare comedit mel. ser. extraord.2. 13.h
Christus fuit ab Angelis adoratus consentientibus uoluntati diuinæ. ser.37. 179.d
Christus matri dupliciter apparuit. ser.47. 258.c
Christus solus ueræ sapientiæ magister. ser. extr.2. 10.h
Christus cur de peccatorum damnatione doluerit cum eorum damnationis uideret. Item cum concordare deberent cum mente diuina, cum nec Sancti dolent de impiorum damnatione. ser.45. 242.a.b
Christus cur non mortuus in instanti ob infinitos dolores quos habuit. ibi. c
Christus quinque de causis necesse fuit, ut tantam pœnam, & tot dolores pateretur. ibi. d.& seq.
Christus quatuor et quales uictorias habuerit. ser.47. 254. et seq.
Christus resurgens, quod primo apparuerit Virgini Matri, plures suasiones, et rationes. ser.47. 257.et seq.
Cibus corporis Iesu multis signis præfiguratus, et monstratus. ser.43. 215.g
Circumstantia peccati potest esse mortale. ser. 20. 89.h
Ciuitatis Dei descriptio ser. extr.4. 30.f.& sequen.
Cognitiones Dei duodecim, & quot producant effectus. ser.48. 266.d
Collirium quid. ser.44.233.c. & ser. extr.5. 33.g
Comedentium agnum pascalem conditiones quatuor.44. 230.e
Compassio uera, quæ sit. ser.3. 14.h
Confessio, an et quando prosit luxurioso obediendi causa confesso; non autem se emendandi. ser.21. 94.b
Confessio uera, et contritio, quomodo cognoscantur. ser.35. 167 b.et seq.
Confessio in paradiso esse non potest. ser. 23. 100.f
Confessio, qualis esse debeat. ser.20.87. usque 91
Confessio tribus rationibus frequens esse debet. ibi. 88.d
Confessio quàm sit necessaria. ibi. 91.e
Confessio non accepto Christi corpore facta absque legitima causa, an et quando ualeat. ser.21. 93.h
Confessionem ueram ad habendam, septem requiruntur. ser.23. 102.et 103.
Confessionis natura duodecuplex. ser. 21. 95.g
Confessor sapientiam, et conscientiam habere debet. ser.20. 89.c
Confessus semel, an et quando teneatur iterum confiteri. ser. 21. 94.c
Confessus ignoranter excommunicato, si postea sciat, iterum confiteatur. ser. 20. 88.f
Confitens, an et quando se excusare, et aliũ accusare, et nominare debeat. ser. 21.92. b.et seq.
Confiteri bene plures nesciunt, præcipuè mulieres. ser.20. 87.f
Confiteri peccata sua sacerdoti qui, et a quibus præmoneri debeant. ibi. 91.f
Confiteri semel in anno renuens, saluari non potest, neq; in sacrato sepeliri. ibi. h
Confiteri incontinenti; quatuor casibus quis obligatur. ser. 21. 93.d
Confiteri cui, quis debeat peccata sua. ibid. 95.d
Coniuges corpus Christi capere uolentes, an et quot diebus a coitu abstinere, et debitũ reddere debeant. ser. 19. 86.b
Cõiuges debitum reddere in ecclesia, quãdo possint. ibi. 87.b
Constantinus, coram quo prælati, et sacerdotes litigabant, ne pateret alijs eorum uituperatio, processus cremauit. ser. 48. 265.b
Consuetudinis mala, mala septem, et quæ. ser. 15. 63.e
Consuetudinis mala remedia septem. ibid. 66. d
Consulendum esse expertos in uia Dei. ser. extraord. 11. 66.f
Contemplatio uehemens facit hominem eleuare a terra, ut accidit Parisijs. ser. extr. 5. 33.c
Contemplationes contemplandæ in uita Christi. ser. extr.17. 99.c. et seq.
Contritio, quid. ser.23. 100.d
Contritio siue confessio, quando ualeat, & quantum necessaria. ibi. 101.a.
Contritio quanta esse debeat, cum sit difficillima. ser. 35. 168.e

Con-

Contritio tanta, an haberi possit, ut pœna & culpa remittantur. ibi. 170.f
Contritionis, & attritionis differentia. ibid. 165.e
Contritionis uere tria signa ibi. g. & sequen.
Contritus tantum, si non potest confiteri, quomodo possit communicari. ser. 21. 94.a
Conuersatio bonorum cũ bonis optima tripliciratione, quemadmodum mala cum malis pessima. ser. 17. 72 e. & 73.e
Conuersatio malorum cum bonis, qualis. ibid. 74. d
Cor in contritione tribus de causis amaricari debet. ser. 35. 166.c
Cor non habentium genera, tria sunt. ser. 19. 86.b
Corpus sicut rebus elementatis, cibis sibi conformibus nutritur, sic anima spiritualibus. ser. 5. 22.c
Corpus in inferno licet crucietur ualde, nunquam tamen corrumpetur. ser. extraor. 6. 42.a
Corpus damnatorum quantum ponderet ibi. 41.b
Corpus beatum, qualiter glorificatum, & quatuor eius ornamenta. ser. 49. 275.e
Corpus beatum habebit omnes quinque sensus. ibi. 276.b
Corpus beatum, qualiter radiet in patria. ibi h
Corpus beatum qualem gustum, & tactum habeat. ibi. f. & seq.
Corpus Christi cum sumitur, cur mens nõ ardeat. ser. 43. 234.d
Corpus Christi ad dignè capiendum duo sufficiunt. ibi. 335.a
Corpus Christi tribus de causis nobis ad comedendum datum. ser. 43. 223.a. & seq.
Corpus Christi, quo tempore sumendum. ibi.
Corpus Christi tribus de causis calatum nobis datum. ibi. h. & 224
Corporis Christi sumptio, vtrũ ualeat in peccato mortali ad animam de peccato tollendam. ser. 44. 233.h
Corporis beati uisus nouem dotes ualde nobiles. ser. 49. 276.x. & seq.
Correctio tria necessario habere debet. ser. 22. 96.g
Correctio triplex. ibi.
Correctio propter tria dimitti potest. ibi. 97. b. & seq.
Corrigendo quis sceleratus proximum, an peccet, vel non. ibi. 98.b
Corrigere proximum, an, et quando quis obligetur. ibi. 96.h
Corrigere proximum omittens ad hoc, vt peccet, vel non, sex causæ concurrere debent. ibi. 98.d. & seq.
Corrigere proximum, ad quid est bonum. ibi. 99.b. & seq.
Corrigi proximus quo ordine, & quot modis debeat. ser. 22. 97.c. & seq.
Corripere quid. ibi. 96.f
Corruptio uerborum dupliciter fieri potest, et quando sit mala. ser. extr. 14. 79.e
Crucẽ accipere extra corporis passibilitatẽ, non est inspiratio Dei, sed diaboli. ser. extr. 11. 65.b
Crucifixus in die Veneris sancti, qualiter amplexatus est parcentem inimico. Item simile contigit in Comitatu Florentiæ. ser. 49. 269.d. & seq.
Cuculum quinquies garrire cum uetula audiret, frustra accepit augurium, quòd deberet viuere quinque annos. ser. 8. 41.b
Cultus diuini duo fundamenta generalia. ser. extr. 8. 49.g.h

D

Damnati cum quo puniantur. ser. extraord. 6. 41.a
Damnati quanto plures sunt, magis affligentur, e contrario beati. ser. extraor. 6. 42.b
Damnati corpus plusquàm mons etiam plumbeus ponderat. ser. 6. 30.f
Damnatos, & saluatos usque ad diem iudicij, adinuicem se uidere. ser. extraord. 18. 111.b. & seq.
Damnatorum tres pœnæ, & quæ. ser. extr. 6. 42.d
Damnatorum pœna, & gloria beatorum in die iudicij intendetur. ser. extr. 18. 111.A
Damnatorum pœna duplex, intrinseca, & extrinseca. ibi. 110.g. & seq.
Damnatorum carcer, qualis. ibi. 108.b
Dãnum, quod proximo datur, triplex. ser. 49. 268.b. & seq.
Damnum proximo datum, restituendum quõ sit, ubi tres regulæ ponuntur. ser. 31. 141.a. & seq.
Damnum dari, quotupliciter possit. ibid. 141. vsque 144

Damnum spirituale proximo tripliciter datur, & quomodo restituendum. ser.27. 118.d.& seq.
Damnificans testimonio falso proximum ad quid teneatur. ser.29. 132.a
Dauid anima in sono cytharæ subleuabatur, & rapiebatur. ser.40. 197.e
Debitum quomodo, & quoties inter se coniuges reddere teneantur. ser.19. 83. d. & sequent.
Decalogi præceptum primũ decem continet operationes. ser.1.extr. 3.g. & seq.
Decalogi præceptum secundum, quot, et quas contineat operationes. ibi. 4.b.& seq.
Decimas quamuis sacerdos male expendat, quis dare tenetur. ser.27. 122.b
Decimæ possunt peti a Iudæis. ser. extraor. 5. 39.b
Decretali credendum, sicut Euangelio. & quid de Doctoribus, eorumq́; lecturis. ser.2. 7.g
Delectatio per quæ haberi possit. ser. extraord.1. 3.b
Damon, & diabolus differunt. ser. 5. 26.b
Demones principales quatuor, & de eorum nominibus. ser.extr.10. 54.e.& seq.
Demonum consilia, ut mundum perderent qualia. ser.extr.10. 59.c.& seq.
Demoniaca in Alexandria S. Bernardino prædicante, posito supra ipsam Iesu nomine statim liberatur. ser.41. 207.d
Demoniaca Patauij in nomine Iesu liberata. ibid. e
Demoniacus non nisi nomine Iesu a S. Bernardino Mediolani liberatus est. ser. 41. 207.g
Denarios S. Franciscus, cur muscas esse dixerit. ser.23. 103.f
Denarius unde dictus. ser.11. 50.d
Desperatorum signa tria. ser.48.266. et seq.
Deuotio tria habere debet. ser.11. 51.a
Deus tantummodo uoluntatem exigit. ser.extraord. 5. 35.a
Deus pluribus modis offendi potest. ser. 33. 158.d.& seq.
Deus nunquam intrat per gratiam, nisi anima uelit. ser.extr.7. 45.c.d
Deus quomodo a nobis laudandus in genere. ser.extr.17. 98.c. & seq.
Deus dupliciter laudari potest, & quomodo. ser.extraord.17. 100.c.& seq.
Deus cum quibus attributis dederit filium virgini. ser.extr.9. 52.a. & seq.
Deus medico comparatur. ser.extr.7. 44.c
Deus diabolo animam petenti, de alia quacũque re non curanti, quid respõderit. ser.40. 200.e. & seq.
Deus formauit hominem cum decem gratijs, & quæ sint illæ. ser.extr.1. 2.b. & c
Deus quamprimum Angelos creauit, qualem legem fecerit. ser.37. 178.b
Dei faciem ad uisendum scalæ tres. ser. 49. 270.e. et seq.
Dei omnia bona esse, mala uerò nostra. ser. extr.5. 37.c
Dei offensionis modi tres. ser. 39. 188.f.g
Dei pulchritudo, quanta. ser.49. 274.a
Diaboli maximum desiderium contra animam, quale. ser.8. 37.f
Diaboli discursus circa Christum, an fuisset saluator, qualis. ser.extr.10. 58.a. et seq.
Diaboli fraudes nullus, nisi a Domino illuminetur cauere potest. ser.11. 49.b
Diaboli malitia in suis mirabilibus quatuor modis demonstratur. ser.8. 40.f
Diabolum socio S. Francisci in forma crucifixi apparuisse. ser.extr.11. 66.g
Diabolum aliquando uera dicere mulieris exemplo comprobatur. ser. extraord. 15. 82.b. & seq.
Diabolus, quomodo tentauerit Euam. ser.extraord.8. 47.g. & seq.
Diabolus uisus dormire super caudas mulierum a Zenone discipulo S. Ambrosij. ser. 36. 177.et seq.
Diabolus quatuor modis solet tentare. ser.extraord.12. 72.f.& seq.
Diabolus furi comparatur ser. extr. 13.76. g.& seq.
Diabolus dicendo uerba, an possit baptizari. ser.extr.14. 81.f
Diabolus tentans Christum, qua forma apparuerit. ser.5. 27.f
Diabolus qualiter Christo omnia regna mũdi ostenderit. ibi. 28.b
Diabolus cur facit mirandum. ser.8. 40.a
Diabolus non habet potestatem in personam sine mortali peccato, ut in S. Iustina, ad quam diabolum misit Cyprianus. ser. 8. 41.c
Diabolus transformat se in mulierem incantatam, & facies se portari. ibi.d
Diabolus tribus de causis hominem tribulare desinit. ser.4. 17.f

Diabolus unicus in ciuitatis porta, quare visus sit, super monasterij uero porta innumeræ legiones ibi.
Diabolus maiorem amicũ ignorantia, et maiorem intelligentia inimicum non habet. ser. 5. 23.*a*
Diffamare proximum ualde periculosum. ser. 27. 119.*d*
Dilectionis uis. ser. 43. 226.*b*
Diluuium omnes excepto Noe cum familia sua submersisse. ser. 10. extr. 57.*g*
Dionysius Philosophus factus Christi pugil, de diuinis nominibus librum, quare conscripserit. ser. 41. 213.*g*
Discipulorum Christi mos, cum reuerterentur ad eum osculabantur. ser. 45. 246.*h*
Discretio boni, et mali, quot et quæ contineat. ser. extr. 1. 5.*a*
Discretione carens nõ peccat. ser. ext. 13. 77.*c*
Diues auarus sine filijs, et senex, cum uxor ad confessionem eam hortaretur, semper de mercaturis respondens animam diabolo commendauit. ser. 30. 134.*e*
Diues in cantico B. Virginis, quomodo intelligatur. ser. extr. 8. 48.*b*
Diuitis auari exemplum, unde ortum illud; el se tira la calsa. ser. 16. 70.*c. & seq.*
Diuitias accumulans magnam ruinam, & quandoque periculum expectat. ser. 16. 68.*e*
Diuinare uolentes respiciendo manum, et frõtem credendo libris artis notoriæ, & clauicula Salomonis, &c. quam grauiter peccent. ser. 8. 41.*b.*
Doctor iniustam sententiam, seu consilium dans, si damno proximi satisfacere non potest, quid faciat. ser. 29. 132.*d.e*
Dolor nierus populorum ob discessum S. Bernardini e Padua. ser. extraor. 17. 106.*a. et sequen.*
Dominicum diem, & Sabbatha, cur custodiri Deus uelit. ser. 27. 183.*b. & seq.*
Dotes Beatorum quatuor, & quæ. ser. 6. extr. 41.*a*
Dotes damnatorum quatuor, & quæ. ibi.*b*
Dulcinus in partibus Nouariæ cum concubina combustus, qualẽ sectã fecerit. ser. 2. 9.*e*

E

Ecclesiæ status septem, & qui. ser. extr. 10. 55.*d. et seq.*
Ecclesiæ status primus, qui habitat, qui comparatur. ibi. & seq.
Ecclesiæ septem status a Christo in oratione Dominica significantur, & quomodo. ibi. 56.*d*
Ecclesiæ septem status per Euang. ubi dicitur, caci uident, surdi, &c. significantur. ibi. e. & seq.
Ecclesiæ septem status, septem sacramentis appropriantur. ibi. g
Elementa scola Dei. ser. 40. 197.*a*
Eleemosyna an indifferenter unicunque facienda sit. ser. 6. 32.*c*
Eleemosynas facientes, qualiter tubas mittere dicantur. ser. 3. 16.*f*
Eleemosynas quærentem fratrem carnaliter tentatum auctor nunquam uidit. ser. 7. 35.*b*
Emulationes malæ tres, & quæ. ser. extr. 7. 44.*d. & seq.*
Ens omne permanere appetit. ser. 10. 46.*e*
Episcopus fortis pro leone significatur. ser. extraord. 4. 29.*d*
Equus solus piger vadit. ser. 17. 73.*d*
Eua pulcherrima cæterarũ mulierum fuit. ser. extr. 8. 47.*g*
Euangelium Ioannis contra percantulum. ser. 8. 39.*b*

F

Fatuus in peccato mortali si taliter moriatur damnatur. ser. extr. 11. 65.*g*
Fœmina nulla bona, &c. ser. 39. 191.*e*
Fœminæ dicentis pediculosum maritum increpatæ a viro, ut taceret exemplum. ser. 38. 185.*b*
Fœnerare alieno, & non fratri tuo, dictum illud, quomodo intelligatur. ser. 26. 111.*d*
Fœnerator quidam finxit se mortuum, ut filios probaret, qualiter de eius anima disponerent, etc. ser. 12. 53.*a*
Festa duo sunt, temporalia. s. et spiritualia. ser. 35. 165.*c. et d.*
Festo in die tria seruanda. ser. 37. 183.*e. et seq. et 184*
Fidei opera non operari, quotupliciter accidat. ser. 2. 9.*g*
Fidei articulos, et Pater noster, quilibet fidelis scire tenetur. ser. 2. 6.*g*
Fidem Christi ore tantum publicè inter fideles abnegans, publicè uidem inter infideles

les se emendet. ser. 2. 10.b
Fides, quid. ser. 49. 270.c
Fides est anima armatura. ser. extr. 4. 28.a.b
Fides catholica sola, cur testes concordes habeat in vtroq; testamento. ser. 2. 8.b
Fides formata, uel disformata, tripliciter dicitur. ser. 2. 9.g
Fides vxori a viro, vel econtra si rumpatur, quod peccatum maius. ser. 36. 171.e. et sequen.
Filias cum parentibus, et filios cum matribus adultos, et cæteros consanguineos cũ attinentibus fœminis dormire periculosũ est. ser. 19. 85.b
Filij inobedientis suspensi annum 22. agentis barba cur crescat, et canescat, vt ætas imberbis iuuenis in antiquum hominem 90. annã mutaretur. ser. 12. 56.f
Filij quod sint vitiosi ex defectu parentum prouenit, et quomodo. ser. 12. 55.e
Filiorum patres uerberantium: item per capillos trahentium exempla. ibi. g. et seq.
Filius, quare non honoret parẽtes, causa sex. ser. 12. 54.b
Filius dum suspenderetur fingẽs osculari præcidit nasum patris. ser. 12. 55.e
Filius timere, et reuereri debet patrem, et matrem. ser. 12. 53.d. & seq.
Filius debet supportare, imitari, & sustentare parentes. ibi. 54.c. & seq.
Follettus nomine Iesu consilio S. Bernardini è domo cuiusdam eijcitur. ser. 41. 207.e
Francisci sancti aliqui effectus, per quos stultus se haberi cupiebat. ser. extr. 16. 92.b. & sequen.
Francisci stigmata, si quis negaret, esset ipso facto excommunicatus, & hæreticus. ser. extr. 16. 89.e
Frãcisci imago quomodo debeat depingi. ibi. 90.b. & seq.
Francisci cum Christo concordãtia. ser. extr. 16. 88.e. & seq.
Francisci canticum. ser. extraor. 4. 32.d. & sequen.
Francisco adiuranti respondit dæmon maius peccatum esse rem alienam retinere, quam homicidium. ser. 27. 118.a.b
Franciscum indulgentiam pro sua ecclesia a Christo petijsse, quam obtinuit, & quomodo. ser. extr. 16. 94.b. & seq.
Franciscum plagas habuisse prius alijs stipulatione, & quæ. ser. extr. 9. 3 b. et seq.
Franciscum apparuisse S. Antonio. ser. extr. 16. 90.f
Franciscum in monte Aluernia stigmata accepisse. ser. extr ibi. 91.g. & seq.
Franciscus uexillifer Iesu Christi. 25. a. & seq
Franciscus ob fidelitatem uocabat D. Antonium de Padua suum episcopum. 5.b
Franciscus dicebat, quod plus gaudebat de regno Franciæ, quam Rex ipse ser. 3. 15. a
Franciscus modicos pannos habens tempore intensissimi frigoris interrogatus a diuite, qui duplicatas uestes habebat, frigescente respondit se ob calorem sudare: & tacta manu sancti uiri diues sensit calorem diffundi per totam suam personam. ser. 10. 47.d
S Franciscus qui paucas sciebat literas, ob tria religionis uota, quid promeruerit. ser. 48. 264.a
Franciscus dicebat se honorare sacerdotem tanquam Christi vicarium. ibi.h
Frãciscus docuit in genere prædicari. ser. 48. 265.b
Fratrum genera duo. ser. 22. 99.d
Fur quot, & quibus modis furatur. ser. extr. 13. 76.g
Furans pauper diuiti non parcenti, quid facere debeat. ser. 29. 130.h
Furis cuiusdam astus euntis de nocte cum manibus per terram curuati, campanulamq; ad collum habentis, & rugientis quo securius farinam in platea Senensi penuria tẽpore impositam furaretur, ut porcus S. Antonij a custodibus crederetur. ser. 28. 126

G

Gad, accintus latrunculus interpretatur. ser. extr. 4. 25.h
Gaudere possumus dupliciter. ser. extraord. 12. 68.e
Gaudia supercælestia, quanta. ser. 49. 273.b. & seq.
Gloriam habere, & promereri patres nostri antiqui beati, qualiter poterant ante Christum. ser. 37. 179.d
Glorias tres habet anima glorificata in paradiso. ser. 48. 269.b
Gomer, quid. ser. 44. 227.c

Gratia nulla est animæ ita sanatiua, sicut cõtritio, cum sine ea confessio, & cætera sacramenta nil ualeant. ser.23. 100.b

Gratia Dei tria operari facit. ser.48. 266.f

Gratia Dei, ut obtineatur, quot & quæ requirat. ser.extr.2. 11.e

Gratia Dei humilibus tribuitur. ibi. 13.a

Gratiæ nouem positæ in anima nostra considerandæ. ser.40. 196.c. & seq.

Gratiæ in cœlesti patria secundum coronam gloriæ communicantur. ser.extr.4. 32.d

Gratia a Deo, quomodo petẽda. ser.41. 213.a

Guelfi, & Gibellini, dæmonũ capitanei sunt. ser.extr. 10. 60.e. & seq.

Gustui bono tria requiruntur. ser.extraord.8. 46. e

H

Hierusalem, uisio pacis interpretatur. ser. 42. 214.f. & ser.extr.1. 2.f

Hilario in puncto mortis, quid dicebat. ser. 42. 215.b

Hispanæ filios paruulos nudos in niue exponunt, probantes eos in tenera ætate, ut fortiores sint. ser.14. 19.c

Homo cum corpore, & anima constet, duplici cibo ei opus est. ser. 5. 22.d

Homo pluribus necessarijs, indiget, quã aliqua creatura. ser.10. 46.b

Hominem de nocte ambulantem quatuor considerare, & quæ. ser.extr.12. 74.e. & sequen.

Homines omnes duos habere spiritus, bonum & malum. ser.extr. 82.g. & seq.

Homines per quinque millia annorum spatia Deum uidere non potuerunt. ser.extraord. 48. b

Homicidio maius peccatum, quare sit aliena retinere. ser.27. 118.a

Horæ diei duodecim, quid sint. ser.32. 147.h

Hostiæ consecratæ diuidendæ quando deficerent, & duæ tresue dandæ, quando sũ peressent, quid agendum. ser.44. 227.e

I

IDola, & incantationes, & omnis infirmitas Iesu nomine liberantur. ser. 9. 43.e

Idolum uocatur omne quod plusquàm Deus amatur. ser.6. 29.f

Ieiunare nolens si potest, mortaliter peccat, & qui non teneantur. ser. 1. 6.e

Ierico, Luna interpretatur. ser. 42. 214.f

Iesu nomen prædicans, quid boni dicere possit. ser.41. 204.b

Iesu nomen secundum diuersos sensus, quot significet. ser. extr. 9.d.e

Iesu nomen theologicè, quomodo intelligatur. ibi.g

Iesu in nomine, quæ inclusa sint. ser. 41. 205. a. & seq.

Iesu nomen bonis gratum, malis verò terribile. ibid.d

Iesu nomen gloriosum quinque centies nominatum in S. Pauli epistolis. ibi.e

Iesu nomen refugium pœnitentium. ibi. 205. & 206

Iesu nomini, quantumcunque sceleratus, & horridus peccator deuotè recommittens animam suam saluat, & infirmus, & anima, & corpore liberat. ibi. h

Iesu nominis radij duodecim declarãtur. ibi. 205. usque 209.

Iesu ex nomine miracula. ibi. 207.a

Iesu nomen trinitatem continere. ser. extr. 1. 7. f

Iesu nomen, quomodo scribi debeat. ser. extra ord.1. 7. a

Iesu nomen ubi debeat collocari. ibi. e. & seq.

Iesu nomen comparat Bern. electuario contra omnem infirmitatem ordinato. ser. 41. 208. e

Iesu nomen dum auditur genuflectendũ est. ser.41. 211.d

Iesu nomen, signum est repræsentans omnia, quæ fecit Deus, vt humanam naturam saluaret. ser.48. 260. h

Iesus, saluator interpretatur. ser.41. 205.a

Ignatij sancti in corde post mortem euulso nomen Iesu literis aureis insignitum repertum fuit pro mira in eum contemplatione. ser. 41. 212.f

Ignis tria genera in iudicio ad comburendũ mundum congregabuntur. ser. 6. 29.b

Imaginatio quantum possit, exemplo narratur. ser.extr.16. 94.b. & seq.

Incantationes, herbariæ, & opera diaboli, unde oriantur, & quòd homines audiendo in prædicationibus non corrigantur. ser. 9. 42. h

Incãtationibus quare quis liberabitur, & non medicinis, orationibus, Missis, & uotis. ser. 9. 44. h

Incan-

Incantatoribus credi prohibetur in testamento veteri, quin potius lapidentur. ser. 2. 47.c
Incarnationis festum, quando inceperit. ser. 37. 183.b
Indiscretus an debeat censeri, qui propter pœnitentias infirmatur, & quomodo cognoscitur si illa infirmitas est a Deo. ser. extr. 11. 66.b. & seq.
Inducens ad fenerãdum, quid agere debeat. ser. 34. 161.b. & seq.
Indulgentiam concessam Francisco sancto a Christo, et a Papa, uerã esse ostenditur. ser. extr. 95.c. & seq.
Infernus ubi sit, tripliciter probatur. ser. extraord. 18. 109.d. & seq.
Inimici contra inimicos suos tria agere possunt. ser. 3. 16.a
Innocentia, quæ. ser. extr. 1. 3 a
Inspiratio bona decem regulis declaratur, & quæ sint. ser. extr. 12. 69.c. & seq.
Inspirationes meritum non inducentes, quot & quæ. ser. extr. 12. 70. f.g
Inspirationum decẽ regulæ, & quæ. ser. extr. 11. 64.b. & seq.
Inspirationum quadruplex differentia. ser. extraord. 12. 69.e. & seq.
Inspirationum fructificatio, quæ. ibid.h
Inspirationum præmia, quot & quæ. ibid.h. & seq.
Inspirationum operatio quadruplex, & quæ. ser. extr. 12. 69.b. & seq.
Inspirationum malarum septem species. ser. extr. 12. 70.h. et seq.
Intellectus tribus cognitionibus clarificatur, & quæ sint. ser. extr. 5. 37.g. & seq.
Intellectus auro comparatur. ser. extraord. 5. 33.e
Intentio an sit necessaria in baptismate. ser. extr. 14. 81.f.g
Inter natos mulierum non surrexit maior Ioãne Baptista, quomodo intelligatur. ser. 49. 272.c
Ioachim Beatum per centum annos ante aduentum S. Francisci, & Dominici, eos in ecclesia S. Marci Venetijs depingere fecisse cum stigmatibus. ser. extr. 16. 88.h
Ioachim mirabiliter fuisse illuminatum. ser. extr. 16. 88.e
Ioannes Baptista, quomodo interpretetur. ser. extr. 8. 49.e
Ioannes Baptista est prima tuba uocans milites ad expugnandum paradisum. ser. extraord. 4. 24.c
Ioannes Vodadio 300. annos uixit. ser. 2. 9. b
Ioãnes de Lauernia exiuit de mẽte sua ob trãsformationẽ in Deo factam. ser. 43. 221.d
Ioannis de Lauernia prædicantis uerba igni ta sagittæ quandoque uidebantur. ser. 44. 228. f
Ioanni Euangelistæ ciathus ueneni Iesu nomine haustus nihil nocuit. ser. 41. 209.a
Ioseph interpretatur ampliatio, seu augmentum, & dilatatio. ser. extr. 4. 26.g
Isachar interpretatur memorans Dominum uel vir mercedis. ibi.e
Iubilationes decem B. Virginis, & quæ. ser. extr. 8. 47.d. & seq.
Iudam patrem proprium occidisse, quorundã est opinio. ser. 12. 57.a
Iudas interpretatur confessio. ser. extraor. 4. 25.d
Iudæi ubicunque sint, debent portare aliquod signum, quo a Christianis dignoscantur. ser. extr. 5. 38.b
Iudæis aliquid nobis donantibus, an sit recipiendum. ser. extr. 5. 39.b.
Iudæis nobiscum comedentibus, siue bibentibus, mortaliter peccamus. ser. extraor. 5. c. 38. a
Iudæis mederi alicui non licet. ibi.b
Iudæos diebus passionis debere manere clausos. ibi.b
Iudæos amare, quando sit licitum. ser. extr. 5. 39.c
Iudæorum societate balneum intrare nulli licet. ser. extr. 5. 38.b
Iudæus in casu necessitatis, an possit baptizare. ser. extr. 14. 80.h. & seq.
Iudæus discretus potest subito baptizari. ser. extr. 14. 80.a
Iudicãdi septem modi periculosi. ser. 28. 125. & 126
Iudicij futuri tempore ante tribunal Christi erunt quatuor genera hominũ. ser. 6. 30.b
Iudicium mundi in quatuor actibus, seu radicibus consistit, ex quibus totidem signa oriuntur, & quæ. ser. 28. 125.g
Iurans per fidem suam, si iuratum est falsum peccat mortaliter. ser. 15. 65.c
Iuuenis non studiosus asino comparatur. ser. extr. 2. 15.d

Lapi-

L

Lapides pretiosi, seu gemmæ quatuor in cruce positæ, quid denotent. ser. 47. 256. a
Latro cur sit de maioribus sanctis paradisi. ser. 45. 250.b.& 251.a.& seq.
Latroni cur primò datus paradisus, quam alij personæ, & cur ei tantam gratiam de derit Christus. ser. 45. 250.g. et seq.
Latroni priuilegia quinque a Christo donata. ibi. 251.f
Latronis encomion. ser. 45. 250.b. & 251
Latronis efficacissima uerba in petendo gratiam a Deo. ibi. 251.c
Laurentij anima læta, dum super craticulâ corpus combureretur. ser. 42. 216.e
Lazarus adiutus interpretatur. ser. 32. 15.a
Leo natus per triduum stans tanquam mortuus per patrem suo rugitu viuificatur. ser. 11. 49.c
Leuantes de fonte baptismatis loco donorum uanorum, donent aliquid in nomine Iesu. ser. 41. 212.d
Leui interpretatur assumptus ser. extraor. 4. 26. d
Liber de anima simplici periculosus. ser. 2. 7. b
Lignum Salomoni missum traditur, in quo ignis non habebat vires ser. 8. 40.g
Lignum maximum immanemq; lapidem, quem decem hoïes ferre nō possent, quibusdam verbis secretis pueri Florentiæ leuantes, quomodo id facere potuissēt. ser. 8. 39.f
Lippotoppus quis fuerit. ser. 35. 168.g
Literarum species quatuor. ser. 41. 212.e
Loquelam negans, quo casu non peccet. ser. 3. 15. f
Lubricandi, seu labendi in peccatum gradus, seu status nouem, & totidem releuandi. ser. 18. 75.b. & 77.c
Lucifer, Adam, Salomon, & Petrus gratias, quia gratis datas, subito amiserunt. ser. 4. 20.b
Ludi iniquitates, & mala ex eo prouenientia ser. 33. 152. vsq. 155.
Ludus quo animo a Lucifero inuētus. ser. 33. 155. & 156
Luxuriari cum uxore, quando sit mortale, per tria signa cognoscitur. ser. 19. 85.d
Luxuriæ incitamenta, quæ ser. extr. 3. 20.a

M

Magdalena quid promeruerit in deserto. ser. 39. 193.f. & seq.
Magdalena, quot & quales dotes habuerit. ser. 39. 190.a
Magdalena in conuersione sua, quid dicere, & facere potuerit ser. 39. 192.c. & seq.
Magdalenæ, & Virginis ad corpus Christi depositum deploratio. ser. 45. 253.a. et seq.
Magdalenæ septē gradus satisfactionis peccato contrarij. ser. 39. 193.b. & seq.
Maiores quatuor modis minores castigant. ser. 22. 99.d
Mala omnia in mundo ex tribus causis oriri, & quæ sint. ser. extr. 10. 54.b
Mala multa propter peccata. ser. 44. 232.e
Mali incipiunt in hoc mundo esse in inferno, & mœsti sunt, boni vero læti. ser. 42. 216. c. & seq.
Mali cur horribiliter moriantur. ibi. 218.g. & seq.
Malus homo, qualiter diabolo peior. ser. 28. 127. d
Malum, aut bonum melius est, quàm tepidum. ser. 7. 36.e
Maleficiatos soluere, non minus peccatum est, quàm maleficiare. ser. 9. 45. b. et seq.
Mammona, quomodo interpretetur. ser. extraord. 10. 55.b
Manasse interpretatur obliuio. ser. extr. 4. 26. c
Manducare corpus Christi sub pœna mortalis semel in anno quilibet discretionem habens tenetur. ser. 43. 223.b
Manna quomodo generaretur, & ubi, & quando plueret, quantum caperetur, & quare coquebatur, & alia cōsiderationes, & qualitates. ser. 44. 226. b. & 227. a.b. & seq.
Manna, quid. ser. 37. 179.b
Maria Magdalena, illuminata interpretatur. ser. 1. 5.d
Maria dicitur illuminata. ser. 45. 236.b
Maria sublimior cæteris creaturis humani generis. ser. 37. 181.d
Maria Virgo, quando annuntiata fuit, ubi, & qualiter fuerit. ser. 38. 184.g
Maria virgo septem flammas amoris habuit, & quæ sint. ser. extr. 8. 46.d & seq.
Maria virgo in suum velle habuit maiorem amorem cum Deo, quàm omnes creatura simul. ser. extr. 8. 49.b. & seq.

Maria virgo, templum sanctum dicitur. ser. extr. 9. 51.*b*

Maria virgo septies loquuta est. ser. extr. 8. 46.*c*

Mariam virginem semel filium Christum vocasse legitur in scriptura, & quando. ser. extr. 10. 58.*c*

Mariam virginem non conceptam in originali, magis pium est credere, vbi de pulchra ratione. ser. 49. 272.*d*

Mariæ taciturnitas in conclauatione filij sui Iesu Christi. ser. 2. 10.*d*

Mariæ virginis humilitas. ser. 38. 187.*b*

Mariæ virginis primum uerbum, quod. ser. extr. 8. 46.*g. & seq.*

Mariæ virgini cur non fuit reuelatum se futuram matrem Dei. ser. extr. 8. 46.*h*

Mariæ virgini ante annuntiationem septem gratiæ datæ fuerunt, & quæ. ser. extr. 9. 51.*c. & seq.*

Mariæ virginis actus pudici faciebant, vt nullus ad malā cogitationem moueretur. ser. 19. 83.*b*

Mariæ virginis dolor, quantus fuerit. ser. 45. 241.*b*

Mariæ virginis, & Magdalenæ ad corpus Christi depositum deploratio. ser. 45. 253. *a & seq.*

Mariæ virginis uirtutes. ser. 36. 173.*c*

Maritus tribus de caussis honestam vxorem amare debet. ser. 36. 171.*& 172*

Maritus filiæ sacerdotis de rebus ecclesiæ dotatæ ad restitutionem dotis tenetur. ser. 27. 122. *c*

S. Martinus mantelli partem dans pauperi se Deo dedisse reperit. ser. 6. 32.*f*

Martirij morientium pro fide Christi, et aliorum differentia. ser. 2. 9.*e*

Matres quid docere debeāt filias suas. ser. 1. 187.*b. & seq.*

Matris ad filiam ad maritum euntē optimū documentum. ser. 12. 54.*a*

Matrimonij sacramentum tripliciter ratione modi uituperatur. ser. 19. 86.*e*

Matrimonij in statu se habens tribus frenis suum appetitum regulet. ser. 19. 80.*e*

Matrimonium quando, et ubi a Deo ordinā tum ante peccatum. ser. 19. 80.*g*

Matrimonium maleficiari, & puerum in cunabulis exiccari, quare permittat Deus. ser. 9. 45.*a*

Mederi debet infirmus, antequam communicet. ser. 44. 232.*b*

Medicus potest mederi Iudæo sine præmio. ser. extr. 5. 38.*f*

Memorias tres Dominus noster nobis reliquit. ser. 43. 220.*g. & 221*

Mendacium nunquam dicendum, & si a morte quem liberares, tacere ueruntamen potest. ser. 19. 84.*b.c*

Mendicus unde dictus. ser. 16. 69.*d*

Mercari secundum cursum communē, quot et quibus modis liceat ser. 30. 135.*b*

Mercatores rectos, prosperè agere, facultatesq; multiplicare Deus permittit exemplum trium.

Mercatori uendere quantum, & emptori quāto minus pōt, an liceat. ser. 30. 136.*a.d*

Mercatori lucrari tantum licet, quantum perdere. ser. 30. 135.*d. & seq.*

Mercatoris prærogatiua, est legalitas. *ser.* 30. 133.*g*

Mercatorum sociorum, & unius Ferrarien. rectè mercaturam exercentium. ser. 30. 135.*b.c*

Mercaturam facere, an liceat. ser. 30. 13[illegible].*a*

Mercaturam diebus festis exercenti, quid confessarius consuluerit ser. 40. 201. *b & sequen.*

Mercaturam illicitam causæ sex reddunt. ser. 30. 134.*b*

Mercaturam ad faciendam causæ inducentes, quales. ibi. d.

Meretrix, an & quando pretium receptum restituere debeat. ser. 34. 162.*a*

Minores, quomodo & quando possint redarguere maiores. ser. 22. 99 *f. & seq.*

Miracula Dei supernaturalia, supernaturalisq; eorum materia: diaboli verò naturalia, naturalisq; habent materiam. ser. 9. 38.*g. & f.*

Miracula Dei a mirandis diaboli, quomodo cognoscantur. ser. 2.8. *g. & inter ea quatuor differentiæ. ser.* 8. 38.*e*

Mirræ plura sunt genera. ser. 20. 89.*f*

Misericordia in nobis, unde procedat. ser. extraord. 9. 53.*a*

Misericordia Dei præueniens, consequens et subsequens. ser. 48. 260 *b. & seq.*

Missa integra dominico die, omnibusq; diebus præceptis ieiuno stomacho audienda. ser. 37. 184. *b. & seq.*

Missam tria merita continere, & quæ. ser. extr. 15. 86.*b. & seq.*

Missam

Missam esse maius bonum, quod fieri potest pro animabus, & quare. ser. extr. 8. 86. b. & seq.
Moisen de praecepto Dei 30. millia homines interfecisse absque peccato. ser. extraor. 5. 36. e. f
Mon, seu Hermō, qd interpretetur. ser. 15. f
Monachus, unde dicatur. ser. extr. 4. 26. c
Monumentum, quale sit. ser. 47. 158. f
Mori potius quis velle, an debeat, quam mortaliter peccare. ser. 35. 168. f. & 170. c
Mortis in puncto, seu saltu male uiuens non auditur a Deo. ser. 35. 169. b. & seq.
Mortificatum quo plus se quis sentit, eo magis occultis diaboli insidijs reisstit. ser. 4. 17. b
Mulier parua artificio usa, vt nuberet a sponso derisa, & repudiata. ser. 36. 174. d. & sequen.
Mulier quomodo debeat esse in ecclesia. ser. 36. 175. b
Mulier nobilioris naturae, quàm uir. ibid. 176. f. & g
Mulier portans capillos alienos, et artificiosos, ut viro placeat, an possit sumere corpus Christi. ser. 36. 173. g
Mulier quaedam relinquens desertum se dedit lasciuijs. ser. extr. 5. 36. d
Mulier septem gradibus ad ruendum, et peccandum inducitur. ser. 39. 189. c. & seq.
Mulieres in ruinam conducentes causae quatuor. ser. 39. 190. b. & seq.
Mulieri garrulae tria mala ueniunt. ser. 38. 185. g
Mulieris uanae ac fucatae peccatum quā graue ser. 27. 120. g. h
Mundum tria aptarent, si fierent. ser. 12. 51. b
Mundus ad instar Lunae, & rotae fortunae ser. 48. 162. b
Mundus quatuor habuit tempora, & quae. ser. extr. 10. 54. c. & seq.
Murmuratio Pharisaei contra Christum, & Magdalenam, qualis. ser. 39. 194. d. & sequen.
Mutationes quinque in toto orbe. ser. 43. 225. b

N

NAtura humana, et angelica, unus sunt populus, & plura membra in uno corpore. ser. extr. 4. 32. b
Nicolaum Romanum Eremitam Christum negasse. ser. extr. 5. 36. d
Nicolaum haereticum unum de septem diaconibus fuisse. ser. extr. 11. 66. e
Nicolai error, qualis. ibi. d
Nobiles circa regimen animae quatuor studia habere debent. ser. extraor. 12. 14. & sequen.
Nobilitas uera est, amare Deum. ser. extr. 2. 14. g
Noemi quid interpretetur. ser. 11. 50. h
Notarij instrumenta usuraria facientes, testes, & procuratores ad restitutionem tenentur. ser. 26. 112. d. e
Notarius metu falsum contractum scribēs, quomodo prudenter alterum solutionis eodem die coram eisdem testibus fecerit. ser. 29. 132. b. c
Notarius scienter conficiens instrumentum, & testes, & proxeneta, an & quomodo teneantur. ser. 31. 144. g
Numeri scripturae, quomodo intelligantur. ser. extr. 1. 1. e. & f
Numeri principales tres, secundum quos caeteri omnes includuntur. ibi. d

O

OBedientia duplex, regularis scilicet, et matrimonialis. ser. 19. 82. e
Obedientia quidam in ignem saltans illaesus exiuit. ser. 7. 34. b
Obliuio verbi Dei tripliciter accidit. ser. 5. 24. g
Occidens aliquem, an & quando obligetur ad iudicium uenire, ut decapitetur. ser. 27. 122. g
Occidere quis potest inuasorem, si aliquo ingenio euadere potest: & si est sacerdos, nō fit irregularis. ser. 3. 13. a
Odium erga proximum, ex quibus causis nascatur. ser. extr. 1. 4. f. g
Officialis salariatus de publico pro iure reddendo accipiens aliquid restituere tenetur. ser. 34. 162. b
Ollae candenti muscae non insident. ser. 4. 17. g
Opera fidei quinque ad iustitiam pertinentia. ser. extr. 1. 3. h
Operatio duplex, actiua scilicet, & contemplatiua. ser. extr. 1. 2. a
Operatio actiua sexcuplex. ibi.

O pe-

Operatio animæ quadruplex. ibi.

Operatio quomodo facienda, quinque modis ostenditur. ser. extr. 11. 64.d.& seq.

Operationes decem conducentes ad delectationem Dei. ser. 1. extr. 2.g.b

Operationes ad innocētiam quinque, & toti dem ad iustitiam pertinentes. ibid. 3.a.& sequen.

Operationibus regulæ quatuor seruandæ, & quæ. ser. extr. 12. 67.c.& seq.

Orare quibus debeamus actibus, docet Christus in Lazari suscitatione orans. ser. 32. 150.f

Oratio tria habere debet. ser. 1. 4.b

Oratio facit quod Deus dat nobis gratiam cum misericordia, & iustitia. ibi.d

Oratio a Diuo Bernardino instituta. ser. extr. 17. 105.c.& seq.

Oratione, Dei gratiam consequimur. ser. extraord. 2 12.d

Orationis feruor, & decoctio sunt meritoriæ non multitudo. ser. extr. 11. 65.b

P

PAganus seruans legem naturæ, an saluari possit. ser. extraord. 14. 81.d.& sequen.

Papa, an & quomodo errare possit. ser. 2. 7.f

Paradisi uictoriam cupientes tria regna superare oportet, & quæ. ser. extraord. 4. 29. f.& seq.

Paradisum ingredientes oportet nomine esse insignitos. ser. extr. 1. 6.b

Parcendum cui sit. ser. 49. 268.a

Parcendum multis rationibus ibi.d

Parcere alijs a magnanimitate procedit. ser. 49. 268.e.& seq.

Parentes amandos, & honorandos ob tres causas. ser. 12. 52.f

Pater noster, auarum parochianū illius ignorantem, quòd nunquam adiscere potuisset, sagax sacerdos quomodo docuerit. ser. 2. 7.a

Patres, & matres non inducentes filios ad ieiunandum, & confitendum, ut sumant eucharistiam. ser. 3. 13.c

Patientia uirtus, quando acquiratur. ser. 10. 50.a

Pauli caput a busto separatum tres saltus faciens Iesu dicebat, & in singulo saltu singulum fontem scaturit. ser. 41. 213.b

Paulus raptus ad tertium cœlum, dulcedinem nominis Iesu sensit. ser. 41. 205

Paulus nomen Iesu qualiter impressum in mē se habuerit, & qualem fructum cum illo fecerit. ser. 41. 213.f.& seq.

Paulus transformatus in Deo. ser. 43. 221.d

Paulus initio suæ conuersionis, cur tentationē aliquam non senserit, ubi idem de pluribus alijs refertur. ser. 4. 17.g

Peccata mundi uti tria sunt, ita & tres punitiones. ser. 14. 61.b

Peccati maledictiones quatuordecim. ser. 42. 214. vsque 217

Peccatum a quot, & quibus oriatur. ser. extraord. 3. 19.d.et seq.

Peccatum trahit peccatum. ser. exraord. 11. 63.c

Peccatum maius est boni operi obuiare, quam malum facere. ser. 39. 194 d

Peccatum contra naturam cum vxore, quam terribile. ser. 19. 82.c

Peccator sæpe cadendo in peccatis habituatur, insensibilisq; & bestialis efficitur. ser. 42. 216 g.b

Peccator aduersitatem patiens facere debet, ut asinus, qui nunquam cadit, ubi alias ceciderit. ser. 4. 20.a

Peccatores maiores, cum conuertuntur, maiores faciunt operationes. ser. 39. 188.b

Peccatorum morientium dolores septem. ser. 42. 217

Peccatorum tria genera, & quæ. ser. extr. 13. 77.a.& seq.

Pellibus non natis quidam uestitus lanuæ Ioānes Vodadeo dicebatur ser. 2. 9.b

Pœnam duo in se continere, et quæ. ser. extr. 18. 103.c.& seq.

Pœnitentia stat in tribus. ser. 11. 51.a

Penuriam pati de Deo maius est, quam abundare de ipso, quod exemplo fratris Ioan. de Lauernia manifestatur. ser. extraor. 8. 49.b.c

Peregrinus, ut confiteri possit, licentiam, aut bordonum habeat ab episcopo, uel a suo sacerdote. ser. 21. 95.f

Pestis qualiter Ferrariæ mediante nomine Iesu cessauerit. ser. 41. 208.g

Peti in nomine Iesu non intelligitur, nisi quatuor, uel quinq; fiat. ser. 41.211.f.ce 212.g
Petrus, Iacobus, & Ioannes, quomodo interpretetur. ser. 12. 52.b
Petrus cadere cur permissus. ser. 48. 264.d
Petrus nomine Iesu claudum retractum sanauit. ser. 41. 210.e
Philosophi exemplum affirmantis principē filium pistoris, ex quo ordinauerat semper dari panes pro ueris responsis. ser. 15. 65.b
Philosophorum modernorum assertio circa pœnas animarum, qualis. ser. extr. 18.111.e.& seq.
Pictura sanctorū ob ipsorū memoriam fiut. ser. 45. 212.e
Planctus Virginis, & Magdalenæ ad corpus Christi de cruce depositum. ser. 45. 253.a.& seq.
Prandium Dei, quid. ser. extr. 7. 41.h
Prædicationem male libenter audientes qui, & quot sint. ser. 5. 24.f
Prædicationis fructum reportare volens septem habere debet ser. 5. 26.d
Prædicatori bono tria requiruntur. ser. extr. 17. 103.f
Prælati, & Iudices debent errantes corrigere cum discretione eos puniendo. ser. 3.15.d
Prælatis peccatum præcipientibus non est obediendum. ser. 19. 82.f
Præsbytero tantum peccatū est exercere mercaturam, quantum mercatori fænerari. ser. 30. 134.c
Priuationem gloriæ esse tormentum omnium maximum probatur exemplo filij regis, et rustici. ser. extr. 51.& seq.
Proxeneta ad faciendum mutuare ad usurā, an & quando teneatur. ser. 31. 145.a
Proximi res magis proyci pro naui alleuianda fortuna magna superueniente. ser. 3. 12.h
Proximum in amando gradus tres considerandi. ibi. e
Puella, qualiter custodienda. ser. 38. 185.b. cum seq.
Puella sit timorosa. ibi. e
Puer pro Christo interfectus habetur pro baptizato. ser. extr. 14. 78.e
Pueri non baptizati, vel mali baptizati, an patiantur in inferno. ser. extr. 35. 83.c.& sequen.
Pueros interficientes grauius peccare, quam adultos, & quare. ser. extr. 15.83.d.& seq.
Purgatory pœnæ, quot. & quæ. ser. extr. 15. 83.g.& seq.
Purgatorium intrantes, qui. 83.c.& seq.
Purgatorium quadruplex. ser. extr. 15.82.b.& seq.

R

Recipi in religione, quis de facili non debet. ser. 18. 75.b
Recordari, ut quis possit de omnibus suis peccatis, modus. ser. 21. 95.e
Relictum cur prius soluatur, quā furtum rapina, & usura? ser 34. 162.g
Religionis uota tria pro sapientia Dei. ser. 48. 263.f.g
Res valet pluris, vel minoris, tribus modis. ser. 30. 136.e
Res illicita tripliciter considerari potest. ibi. 134.a
Res aliena empta, an & quando restituenda. ser. 31. 143.d.& seq.
Restituendum primò perceptum de male acquisitis, quam de bene. ser. 34. 162.f
Restituens, ut remaneat obligatus quatuor concurrere debent, & qualiter perfectè cognoscat restituisse. ser. 34. 164.a.& seq.
Restituere qui non ualet, ab episcopo licentiā petat, quæ triplex est. ser. 28. 129.d.& seq.
Restituere statim qui non teneantur. ser. 29. 131.c.& seq.
Restituere non ualens palàm sine scandalo, quid faciat. ser. 34. 164.e
Restitui res debet illi, qui de iure habere debet. ser. 34. 157.et seq.
Restitui aliquid absenti, quomodo et ubi debeat. ser. 34. 163.a
Restitui quomodo et de cuius consilio incerta debeant. ibi. e. et seq.
Restitui alienum, quando non debeat. ibidem. 164.b
Resurgent omnes in iudicio unius ætatis. s. Christi. i. 33. ann. cum corpore sine macula, licet damnati cum defectu suo. ser. 7. 29.d.e
Resurrectionis Christi de hora uariæ opiniones. ser. 47. 256.h
Retributio malorū triplex, et quæ. ser. extr. 6. 39.g. et seq.
Ruben interpretatur filius visionis ser. extra ord. 4. 25.e

Sacer-

S

Sacerdos est mediator inter Deum, et homines. ser. extr. 5. 25.d.e
Sacramentum, quid. ser. 44. 234.b
Sacramentum ad sumendum cõtritio, confessio, & satisfactio requiruntur. ser. 44. 229.a
Sacrificia quare fuerunt ablata. ser. extr. 9. 52.b
Samaritana, anima uana interpretatur. ser. 24. 106.c
Sanctam se ostendenti mulieri, dum sacerdoti confiteretur, cum mala esset, quid accide rit. ser. 7. 36.b
Sanctum, quid sit. ser. 3. 13.d
Sanctus adeo nullus est, quin habeat appensũ aliquod sanalium, idest defectum. ser. 4. 19.c
Sanctorum opera non omnia imitanda. ser. extr. 11. 65.b
Sanguis interfecti cadaueris ad praesentiam interfectoris de plagis exiens, signum uiolentum, illum fore interfectorem. ser. 28. 124.b
Sanguinis Christi gutta una sufficiens prore demptione decem millium mundorum. ser. 40. 203.c
Sanson quatuor ligaminibus fuit incatenatus. ser. 14. 64.d
Sanson quomodo a Dalida deceptus, & postea orbatus fuerit. ser. 42. 217.d. & seq.
Satisfacere, seu soluere, an quis sibi possit, & ius dicere, & si satisfacit, quid faciat con fessor. ser. 31. 139. & 140
Satisfactio condigna offensioni esse debet. ser. 39. 193.a
Sanir, quid significet. ser. 1. 5.f
Scandalizari an potuerint discipuli Domini. ser. 15. 63.b
Scandalizatur proximus tripliciter. ser. 27. 118.d. & seq.
Scientia diuinarum scripturarum, quot & quos pariat fructus. ser. extr. 2. 15.e.g
Scientia inspirata soli Deo competit. ibidem. 10.e
Scientia quot, & quibus modis comparatur. ibi.f.g
Scientiae septem regulis seruatis comparantur, & quae sint. ibi. 15.g.h
Scotus Magister subtilis uiuus sepultus. ser. extraord. 1. 5.e.f
Scripturas tres credere obligamur. ser. 27 e
Seminatores septem reperiuntur, & qui. ser. 11. extr. 62.h
Senex inueteratus dierũ malorum, cur Deũ diligere nequit. ser. 24. 106.f
Senis unicus flagnator erat. ser. extraord. 5. 34.g
Senensis mos, quod mors alicuius proclametur. ser. 30. 133.h
Sententia terribilis, & tremendae Christi contra damnatos causa quatuor assignantur. ser. 6. 32.g.h. & 33.a. & seq.
Sepeliri in sacrato, qui non possint. ser. 20. 91.g
Seruitium faciendum, ne perdatur consiliũ. ser. 13. 54.f
Sion, quomodo interpretetur. ser. extraord. 1. 1.c
Sion in montem ut ascendatur, tria sunt uitanda. ibi. d. & e
Signa tria, & quae, quibus cognoscitur Deũ nos diligere. ser. extr. 7. 43.b.c
Simeon interpretatur obedientia, uel auditor. ser. extr. 4. 36 d
Simeon puerum Christum amplexatus est, de eius cantico, & prophetia. ser. extr. 9. 53.e. et seq.
Sitis Sanctorum, qualis. ser. 24. 168.a
Sodoma, et Gomorra, quomodo repraesẽtetur, et ciuitatum quinque ob sodomiam uastatarum locus, qualis. ser. 14. 61.g
Sodomiae tria mala. ser. 13. 57.d
Sodomiae uitium quinque habet, et quae. ibi.g
Sodomiae uitium tribus de causis indurat cor hominis. ibi. 58.e
Sodomiae uitium Deus adeo abominatur, quod uix permisit filium incarnari. ibi.f
Sodomiae uitium desperatum reddit hominem. ibi.d
Sodomiae ad uitium ubi diabolus adduxerit hominem, quare non possit ibi stare. ibi.f
Sol interpretatur curiosum. ser. 44. 227.f
Sol si cessaret uno die, omnes morerentur. ser. 5. 22.d. et ser. 40. 198.d
Sol in nouem radios diuiditur. ibi.h
Solatium est miseris, socios habere pœnarũ, regula non habet locum in inferno. ser. 6. extraord. 42.b.
Somnia non credenda. ser. 9. 44.d
Sortilegi publici, quomodo puniantur. ser. 9. 45.f

Spinæ coronæ Iesu, quales fuerint. ser. 45. 248.f
Stella minima, est tota terra maior. ser. 40. 198.e
Studere incipiens uiatori comparatur, & quo modo ser. extr. 2. 17.c.d
Studia scientiarum nobilitant animam. ser. extr. 2. 15.b
Studij impedimenta, quot & quæ. ibi. 16.a. et sequen.
Study ordo quomodo seruandus. ibid. 17.b. et sequen.
Studium vnde dictum. ser. 14. 62.c
Studium aggredientes, quæ debeant considerare. ser extr. 2. 17 f. et seq.
Sumentium indignè corpus Christi, vel nullo modo maledictiones duodecim. ser. 44. 231. d. et seq. et 232
Sumentium dignè corpus Christi fructus duodecim. ibi. 233.a. et seq. et 234
Sumentium corpus Christi, quatuor genera. ser. 44. 230.a. et seq.
Superstitionum, & incantationum multiplicium detestatio. ser. 9. 43.f. et seq. et 44.a. et seq.
Suspensus est quidam Pataui ab sententiam de 12. libris contra se latam. ser. 42. 218.a

T

TEmperantia non nisi in homine habet locum, et de eius ui. ser. 11. 49. a. et seq.
Tempus tantum ualet, quantum Deus. ser. 18. 76.f
Tentatio homini de nocte ambulanti comparatur. ser. extr. 12. 74.e. et seq.
Tentatio subita, quæ. ser. extr. 12. 75.f
Tentatio comparatur Zinzalæ. ibi. 73.b. et sequen.
Tentationes importabiles Deus non permittit ser. 4. 19.d
Tentationi subitæ quomodo occurrendum. ser. extr. 12. 75.h et seq.
Tentationum remedia quatuor, et qualia. ibi. 74 a. et seq.
Tentationum pericula quatuor, et quæ. ibid. 75.a. et seq. et de eorum remedijs.
Tepidi reputationes tres. ser. 7. 36.f
Tepidus, quare sit pronus ad omnia mala faciendum. ibi. a
Tepidus, cur ad instar panni nigri sit. ibi. d
Tepiditas duplex, et quæ. ser. extr. 7. 41.g
Theologia scientiarum mater, et regina, aliæ vero scientiæ pedissequæ eius sunt. ser. 5. 25.e
Thesaurum uitæ cælestis per bona opera nos in hac uita peregrini mercari debemus. ser. 1. 3.b
Thesaurus diuinus in tribus habet fundamentum sibi.
Timor triplex, et qui. ser. extr. 6. 40.e
Tormentorũ inferni duæ pœnæ principales, et quæ. ser. extr. 6. 41.a
Transformatio in Deum requirit quatuor. 47.b
Transformatio cum Deo ante sacramentum eucharistiæ nunquam demonstrata. ser. 43. 211.e
Tria sunt, quæ celari nõ possunt. ser. 39. 190.f
Tria sunt, quæ spernuntur, secundum prouerbium. ser. 36. 173.b
Tribulationes non sentiens in hoc mũdo, mortuus dici potest. ser. 4. 17.g
Tribulationes sunt signum amoris Dei. ser. extr. 7. 44.b
Tribulationes Deus permittit, ut animam saluet. ser. 40. 201.e

V

VAnæ fœminæ stultitia, et mala. ser. 36. 173 vsque 176
Vanæ mulieres quibus æquiparẽtur. ibi. 176.e
Vendens rem pro maiori pretio, quam ualeat, ad restitutionem tenetur. ser. 30. 137.a
Vendere plus vni, vel ignoranti, quam astuto non licet. ser. 30 135.a
Verbi Dei obliuio tripliciter accidit. ser. 5. 24.g
Verbum Dei si cessaret, omnes spiritualiter morerentur. ser. 5. 22.c
Verbum Dei mentem irradiat. ser. 5. 23.b
Verbũ Dei qualiter speculo assimiletur. ibi. d
Verbum Dei inflammat. ibi. 24.b
Verbum Dei dimittere tantum peccatum est, quantum permittere corpus Christi cadere in terram. ser. 5. 26.e
Verbum Dei audiendum potius, quam missa diebus festis. ibi.
Verbum Dei recta, et pura intentione audiendum. ibi.
Verbum velle incarnari fuit in arca Angelis denuntiatum. ser. 37. 178.h. et 179
Veritatis claritas est maximus diaboli inimicus, ignorantia uerò amicus. ser. 1. c. et seq.

Vestis

Vestis sumitur tripliciter.ser.extr. 5. 39.d
Vestium abundantia signum extrinsecæ vanitatis.ser.16. 68.b
Veteron, quid significet.ser.37. 180.e
Vetulæ beccharijs comparantur. ser. extr.3. 20.d.et seq.
Vexatio dat intellectum.ser.4.
Vicus, quid sit.ser.3. 16.f
Videre, et sentire te esse, nihil differunt.ser.20. 88.b
Vidua delicatè uiuens equo morbido comparatur.ser.extr.3. 21.h
Vidua, quæ dicatur.ibi. 18.e
Vidua debet esse virtuosa. 19.d
Vidua uituperabilis, quæ.ibi. 22.e.& seq.
Vidua iuuenis bullienti lebeti cōparatur ibi. 15.f.& seq.
Viduam debere esse operosam, & quomodo. ibi. 18.f..et seq.
Viduarum cura erga filios, qualis.ibi. 15.a. & seq.
Viduarum excusationes maritum cupientium, quæ sint.ibi. 22.h.& seq.
Viduarum matrimonium quæ ducat incommoda.ibi. 23.b.& seq.
Viduæ diligentis officium, quid.ibid. 22.a.& sequen.
Viduæ maior probatio, quæ mundum reliquit, quam virginis.ser. 24. 106.h
Viduæ succurrendum.ser.extr.3. 21.e
Viduæ sunt defendendæ.ibi.e.& seq.
Viduitatis status quotuplex.ibi. 28.a
Vinum dulce mundi, quid.ser.extr. 6. 40.f
Vinum iræ Dei triplex.ibi c
Vinum gratiæ Dei, quid.ibid.
Vinum culpæ, quid.ibi.d
Vinum gloriæ, quid.ibi.
Vir cum uxore prægnante, an & quando agere possit.ser.19. 81.h
Vir si uxore utatur ob delectationem principaliter capiendam, an semper interuenire possit peccatum ibi. 85.b
Vir sumere uolens sacramentum, an & quando ab uxore abstinere debeat.ser.19. 86.g
Viri Zelotypi in habitu clericali audientis confessionem uxoris exemplum.ser.20.88.f.g
Virorum in mulieres proditiones septem, et remedia.ser.39. 190.d.& seq.& 191
Virgo quædam carnis, blasphemiæ, & desperationis tentationi cum nunquam consensisset, ad magnam perfectionem peruenit. ser.2. 11.b
Virgo in suo statu uirginali tripliciter peccat. ser. 7 34 d
Virtutes sunt quatuor, & eorum officia.ser.extraor. 1 1.c.d
Virtutes theologales tribus cœlis comparatur, & quomodo.ser.extr.1. 8.g
Virtutes sine humilitate, periculosæ.ser.4.19 b
Visio corporalis leuiter decipi potest, spiritualis nequaquam.ser.47. 258 e
Visio cuiusdam discipuli S. Francisci, qualis. ser.extr.16. 89.e
Visio boni, & mali, quot & quæ contineat in se.ser.extr. 1. 5 g & seq.
Vita æterna acquiritur non sine lumine, & auxilio nominis Iesu.ser.41. 210.c.d
Vita regulata, qualis sit.ser.extr. 2. 14.g.h
Vitio resistendum cum armis illi contrarijs. ser.48. 263.f
Vmbilicus, quo interpretetur.ser.extr.2.11.f
Vsura, seu Vsura peccatum, quibus casibus, & modis interuenire possit.ser.30. 137.b. & seq.
Vsuram fore semper prohibitam, rationibus probatur.ser.26. 111.b
Vsuram in conductione, & locatione non esse tribus rationibus.ibi. 112.c. & g
Vsurarij a diabolo super eos equitante 17. sperona tas recipiunt.ser.26. 114.vsque 117
Vsurarij, & aliena non restituentes in loco sacro sepeliri prohibentur.ser. 48. 267
Vsurarij publici testamentum in puncto mortis relinquentis ablata esse restituenda, an valeat, & quid talis usurarius facere debeat.ser.29. 128.g & 129.a.b
Vsurario mortuo, cautoq; de restituendo hæredibus institutis, quid faciendum de incertis.ser. 14. 162.d
Vsurario obuians ne restituat, uel ei fauens, et hortans, vt per vsuras acquirat, restituere tenetur.ser 31. 143.f.& seq.
Vsurarius recipiens tres lucratiuas producentes fructus, res & fructus restituere tenetur ser. 31. 141.f
Vsurarius ob relatam sibi concionem quinq; millia ducat. restituit.ser.5. 25.d
Vsurarius ne, an uana mulier plus peccet.ser. 26. 120.g
Vsurarius cum commendasset scrinium denariorum cerdoni, cerdo super scrinium diabolum afferentem suos esse nummos inueniens expellitur.ser.26. 115.d.& seq.
Vsurarius ægrotans ad mortem hortatus, ut testa-

testaretur, et sic restitueret, tandem cum precibus, & instantia omnium scribere fecit, quòd restituerentur bona si moreretur, aliter non ibi. g. & seq.
Vsurarius, quibus assimiletur ser. 26. 13. a
Vsurarius cum ob senium non posset fœnerari, filio bancū erexit. ser. 26. 14. g. & seq.
Vsurariorum trium exempla, qui bonis suis maximo dolore priuati damnati sunt. ser. 42. 118. c. & seq.
Vsurariorum malignitates sex. ser. 26. 113. d
Vsurariorum secta noluit interesse prædicationi cuiusdam asserentis se habere potestatem absoluendi omnes. ibi. 116. b
Vti contra naturam cum uxore, quid sit. ser. 19. 8. b
Vxor absente viro supponens sibi puerum, vel ex adulterio pariens, q. succedens proprios heredes spoliat, qd facere habeat. ser. 29. 132. e. f
Vxor quædam, quòd præcedēte nocte indictarum rogationum cum marito coierit indæmoniata effecta est. ser. 19. 86. g
Vxor, an quandocunque marito placuerit debitum reddere teneatur. ser. 19. 81. a
Vxor passionem suam habens, an & quando viro requirenti eam consentire debeat. ibi. f
Vxor in quot uiro obedire non teneatur. ibid. 82. g. & seq.
Vxor uiro suam necessitatem signo aliquo ostendenti, & econtra, an debitum reddere teneantur, vel expectare, vt verbo dicat? ibi. 83. g. & seq.
Vxor marito requirenti eam de vitio contra naturam, nunquam consentire debet. ibi. 84. c
Vxor quomodo suum uirum castum reducere debeat. ibi. 84. g. h
Vxoricidium raro dispensatur, nisi in tribus casibus. ser. 36. 171. f

Z

Zabulon interpretatur habitaculum fortitudinis. ser. extr. 4. 26. f
Zobiana, et Herodiana, idē sunt. ser. 8. 41. f
Zota, quid interpretetur. ser. 37. 180. e

SEQVITVR INDEX AD QVOSDAM Sermones extraordinarios.

Amor transformat amantem in amatum. pag. 133. h
Angeli, & diaboli quomodo iudicabuntur. 147. d
Angeli, quomodo non dicantur tortores mittendo reprobos in gehennam. 144. c. & seq.
Angelorum tertiam partem cecidisse. 134. c. & sequen.
Anima nostra in paradiso, quot & quibus fulgebit. 125. a. et seq.
Animam damnatam magis deformem esse, quam excogitari possit. 113. a
Animæ beatæ tanta est potentia, ut aliud cælū, & terrā efficere possint si uelint. 125. e

C

Chrisanti Martyris Alexandrini constantia, qualis. 132. a. & seq.
Christum tantum rationem requirere a nobis in die iudicij. 144. d
Circunstantia, quando dicenda sit peccatū. 158. e. & seq.
Circumstantiarum quadruplex est genus. 155. e. & seq.
Circumstantias quas confiteri de necessitate teneamur. ibi. g. & seq.
Circūstantiæ aggrauantes, quot. 156. g. et seq.
Circunstantijs ueniale peccatū efficitur mortale. ibi. e. & seq.
Concupiscentiam extingui per aliquas animi perturbationes probatur exēplo. 128. f. et se.
Confessio triplex, & quæ. 151. b. & seq.
Confessio quando differri possit. 163. a. et seq.
Confessio proprio sacerdoti non facta, quando sit reiteranda. 170. d. & seq.
Confessio ut sit Deo accepta, quot & quas debeat habere conditiones. 155. a. & seq.
Confessio cui facienda sit. 166. a
Confessio, quando non valeat. 160. f. & seq.
Confessio est de iure diuino. 153. a
Confessionē inualidam esse, nisi peccata oīa confiteātur, probatur exēplo. 138. d. et seq.

Confessionē 12. parere fructus. 149.c. et seq.
Confessionem mentalem fuisse sufficientem usq; ad humanæ naturæ sumptionē. 151.e
Confessionis humilitas, qualis esse debeat. 159.g.& seq.
Confessionis præceptio duplex. 152.b.& seq
Confessor, quare potius homo, quàm Angelus fuerit institutus. 151.g. & seq.
Confiteri omnes tenentur. 153.e
Confiteri, an teneatur habens solummodo uenialia. 153.f.& seq.
Confiteri proprio sacerdoti, quādo non teneamur. 168.d.& seq.
Confiteri tenemur in quatuor casibus. 163.b
Confiteri quis an possit per nuncium, uel epistolam. 164.c.& seq.
Confiteri, an possimus alicui, & ab alio absolutionem recipere. 164.f
Conuersantes cum mulieribus, tribus rationibus decipiuntur. 130.e
Corpora in inferno igne cruciari, & non consumi. 117.a.b
Creator, de quot, & quibus in die Iudicij peccatores accusabit. 121.c.d
Creaturæ de quot, & quibus peccatores accusabunt. 121.g. & seq.

D

Damnati utrum uellent peccasse. 113.c
Damnatorum pœna, quæ. 148.c.& seq. & car. 122.g.& seq.
Damnatorū pœna extrinseca ex multis causis prouenire, & quibus. 115.e
Damnatorum uoluntas semper mala erit. 113.e.& seq.
Damnatorum corpora, an corrumpantur, et de duplici corruptione. 116.d.e
Damnatorum corpora ualde sensibilia esse 118.b.& seq.
Damnatos malle non esse, quam sic esse. 113. g. & seq.
Damnatos post iudicium aliqua peccata de nouo cognoscere, & quare. 115.b.c
Dæmones aliquos nobiles tentare de luxuria dedignari. 134.b.c
Deus per nobilia regit ignobilia. 134.a.et seq.
Diues epulo, cur potius linguam quærat refrigerare. 118.g

E

Ægrotus spiritualis comparatur corporali. 152.c
Elementa omnia damnatos cruciare, & quo modo. 118.c.& seq.
Erubescentiam non cadere in beatis. 145.e
Eucharistiæ sacramentum dupliciter impediri potest. 168.c.& seq.

H

Hominem multa uidere tripliciter contingit, & quomodo. 145.h. & seq.
Honestas mulieres omnibus esse pulchriores. 123.b.& seq.
Humilitatem potissimum esse remedium libidinis. 131.b. et seq.

I

Ignem gehennalem aliquādo habere lucē, aliquando uero non. 115.h
Ignis quidam in partibus orientis reperitur, qui affligit, & non consumit. 116.b
Ignis extingui potest tripliciter. 128.a.b
Ignis inferni, an æqualiter cruciet reprobos. 117.e.& seq.
Ignis tripliciter sumi potest. 116.a
Incontinentiæ remedia. 126.c.& seq.
Intentio mutat speciem peccati. 157.e
Inuisa diligere possumus, incognita nequaquam. 133.d
Iudam magis peccasse desperādo, quam Christum tradendo. 161.b
Iudicij extremi signa præcessura 15. et quæ. 142.e.& seq.
Iudicij duces, qui. 147.g.& seq.
Iudicij ordines quatuor, & qui. 146.g. et seq.
Iudicio an nota sint omnibus bona, & mala commissa. 145.g
Iudicium extremum, quot & quibus redeatur tremendum iudicium tria requirere, & quæ. 145.a.b

L

Lachryma duplex, & quæ. 175.f. et seq.
Legem gratiæ duplicem conuenientiam institutionis habere, & quæ. 151.d.et seq.
Lepra spiritualis maior est corporali. 150. a.& seq.
Loci corporalis triplex actus, & qui. 114.g. & seq.
Locus est conseruatiuus locati. 133.d
Luxuriam multa mala inducere, & quæ. 132.

132.d.& seq.
Luxuriæ peccatum, quot & quibus rationibus sit Deo contumeliosum. 133. e. & sequen.
Luxuriæ peccatis dæmones multum lætari probatur exemplo. 133.f.& seq.
Luxuriosus porco comparatur. 32.g.et seq

M

MEntiri, & falsum dicere, quomodo differant. 160.b
Mortui, quomodo audient uocem in die iudicij. 144.g.& seq.

N

NOuissima esse quatuor. 119.e.& seq.
Nouissimi primi qui sint effectus. 119. f.& sequen.
Nouissimum secundum per quot, et qualia sit timendum. 120 b.& seq.
Nouissimum tertium per quot, & quæ sit timendum. 122.c.& seq
Nouissimi quarti beneficia, quot & quæ. 123. e.& sequen.
Nouitij cuiusdam uisio de pœnis inferni, qualis. 118.b.& seq.

O

OPera mortua, quæ dicantur. 141
Opera mortificata, an reuiuiscant. 139. f.& seq.
Oratio triplex, & quæ. 137.b
Oratio satisfactoria, qualis debeat esse. 137. d.& seq.
Oratio quæ satisfactoria sit. 137.f.& seq.

P

PApa an debeat confiteri. 173.b
Papam non posse hominem a confessione absoluere. 152.f
Peccatum mortale inseparabiliter adhærere culpæ. 135.g.& seq.
Peccatum sine gratia Dei uinci non potest. 131.h.& seq.
Pœnalia opera, quot & quæ. 136.h.& seq.
Pœnitentia falsa, quæ. 138.b

S

SAcerdos non debet missas celebrare, quas pro pœnitentia iniunxit. 141.f
Sacerdos an possit commutare pœnitentiam ab ipso iniunctam. 141.h.& seq.
Sacerdos agens cum muliere, an possit eam confiteri. 171.d.& seq.
Sacerdos nunquam absoluit ab uno, quin ab omnibus absoluat. 172.g.& seq.
Sacerdos simplex, an peccet absoluendo. 164.b
Sacerdotes potestate carentes, an possint audire confessiones. 169.e. & seq.
Sacerdoti hæretico, uel scismatico in articulo mortis an teneamur confiteri. ibi.c
Satisfactio in peccato mortali expleta, an teneatur iterari. 138.g. & seq.
Satisfactio quando reiteranda. 139.a.b
Satisfactio facta in peccato mortali, ad quæ valeat. 140.a.et seq.
Satisfactio duas partes habet, & quas. 137. g. & seq.
Satisfactio duplex, & quæ. 135.e
Satisfactionis articuli plures narrantur, & qui. 135.e.& seq.
Satisfactionis opera, qualia esse debent. 136.b. & sequen.
Salamandram in igne viuere. 116.f
Sensus nostri in paradiso, quot & quibus decorabuntur. 124.d. & seq.
Sponsa Christi uinum fugere debet. 128.c. & sequen.

T

TEstes in iudicio, quot & qui. 146. b.& sequen.

V

VErecundiam maximam partem esse satisfactionis. 130.f
Virgo beata si confessa fuisset B. Petro, peccasset. 154.e.& seq.
Voluntas mala duplex, & quæ. 113.b.& seq.

FINIS.

SERAPHIN,

SEV QVADRAGESIMALE

DIVI BERNARDINI SENENSIS,

Ord. Minorum obser.

Ex ijs profecto Concionibus, quas in Quadragesima Patauij habuit, collectum.

PROLOGVS.

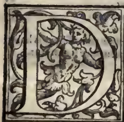

DEus patrum meorum, & Domine misericordiæ qui fecisti omnia verbo tuo, & cuius sola voluntate vniuersa mirabiliter sunt disposita, qui super omnes creaturas tuas sapientia tua inenarrabili cõstituisti hominem dominatorem oĩs creaturæ, quæ coram oculis tuis facta est; Qui terrarum oĩum orbem in æquitate stabilisti, & disposuisti in iustitia, & directione cordis tui; Qui cælorũ oĩum motus, & siderũ influentias certissima scientia tua, & sine cognitione cuiusque intellectus humani, cuius non est oĩpotentiam tuã concipere, sine aliquo errore sanctissimè instituisti. Domine Deus meus totius humanæ pāginis conditor, qui & illa quæ me priora fuerunt, fecisti & quæ me sequuntur vsque ad consumationem sæculi; Qui omnia iudicia tua, & cuncta quæ super creaturas tuas futura sint; in tua prouidentia posuisti ad æternitatis tuæ libitum respice ad seruum tuum, ad thesauros sciẽtiæ tuæ anhelantẽ. Domine Deus rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, & ad præceptum tuũ tremiscunt omnia, quoniam tu illa creasti, cuius voluntati nemo resistere potest. Tu fecisti cælum & terram, & quicquid cæli ambitu continetur. Omnia nosti, & scis, quid creaturis tuis expediat, qui omnia sub hominis pedibus mancipasti. Peccauimus enim in conspectu tuo, prioris innocentiæ ingrati, & abusores immaculatæ scientiæ, quam protoparenti tribuisti. Nunc ergo tu Domine Deus omnes creaturas tuas in misericordiæ tuæ gremio colligens nemini creaturarum tuarum manum claudas, nec despicias hæreditatem tuam. Memento mei Domine, & ostende te mihi. Da mihi fiduciam loquendi Domine Deus meus. Tribue sermonem compositum in ore meo. Et libera me de tenebris ignorantiæ. Aperi Domine intellectum meum, & tribue mihi largitatis tuæ affluentiam, vt Spiritus sancti tui flatu cõpletus, scientiarum tuarum intelligens inuestigator inueniar illarumq; verum concipiam intellectum. Amen.

HVius igitur operis inuētio ex deuota, & pulcherrima fantasia fuit in vno Seraphin fundata sic, vt totū Quadragesimę opus de Amoris diuersis speciebus pertractet. Hoc imaginato ordine, vt contempleris ardentem Seraphin in capite habentē quatuor diademata refulgentia ad instar crucis. In pedibus autem tria pulchra diademata, & circa totum corpus sex alas habentem, quarum alarum quæque septem pennas habeat, quæ omnes, & gemmæ, & alæ, & pœnnæ diuersis, & proprijs amoris nominibus sunt notatę, vt hic inferius præsentialiter apparebit.

Quatuor gemmæ capitis sunt quæ sequuntur.

Amor altus. 1
Amor longus. 2
Amor latus. 3
Amor probans. 4

Prima ala, quæ vocatur mobilis habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor radiosus. 5
Amor timorosus. 6
Amor non dubiosus. 7
Amor miraculosus. 8
Amor vigorosus. 9
Amor gaudiosus. 10
Amor gratiosus. 11

Secunda ala, quæ vocatur incessabilis, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor honorans. 12
Amor lamentans. 13
Amor condemnans. 14
Amor bene vtens. 15
Amor remunerans. 16
Amor bene conuersans. 17
Amor amplexans. 18

Tertia ala, quæ vocatur calidus amor, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor sanctificatiuus. 19
Amor purgatiuus. 20
Amor auisatiuus. 21
Amor correctiuus. 22
Amor sanatiuus. 23
Amor inflammatiuus. 24
Amor acutus. 25

Quarta ala, quæ vocatur amor acutus, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor speronatus. 26
Amor iratus. 27
Amor non conuentuatus. 28
Amor illuminatus. 29
Amor desolatus. 30
Amor putridus. 31
Amor euisceratus. 32

Quinta ala, quę dicitur amor feruēs, habet pennas septem, quæ sequuntur.

Amor fugiens. 33
Amor restituens. 34
Amor conterenes. 35
Amor honestans. 36
Amor incarnans. 37
Amor conuertens. 38
Amor præparans. 39

Sexta ala quæ dicitur amor liberalis habet pœnnas septem quæ sequuntur.

Amor officiosus. 40
Amor ineffabilis. 41
Amor pauidus. 42
Amor sanatiuus. 43
Amor saporosus. 44
Amor angustiosus. 45
Amor quietus. 46

Tres gemmæ pedum sunt, quæ sequuntur.

Amor victoriosus. 47
Amor misericordiosus. 48
Amor gloriosus. 49

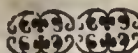

A FERIA QVARTA Cinerum.

De Amore Spei.

Sermo I.

Hesaurizate vobis thesauros in coelo. Matt.6. Volentes itaq; Deo fauēte, tota ista Quadragesimā tractare de amore, incipiamus hodie dicere de prima capitis gemma, scilicet Spē, quam altum amorem, & primum vocabimus, de quo ait Iacoponus.

B *Amor alto de speranza,*
Sopra il ciel passando,
Amor longo è fedele
In eterno durante,
Amplo in carità luminoso abbracciādo,
In lo profondo stante lo cuor humiliando.

Hodie ergo de amore Spei tractaturi, persuademus thesaurizare thesauros in coelo. Sicut enim mercator in partibus alienis quicquid lucratur, mittit domū: ita & nos in hac vita peregrini, debemus mercari thesaurum vitæ coelestis per bona opera, & mittere ad domum nostram in coelum,
C in quo coelo situatur altus amor noster, de quo Apoc. 8. Venit Angelus, & stetit ante altare habens thuribulum aureum in manu sua, & data sūt ei incēsa multa, vt daret de orationibus Sanctorū omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Et ascendit fumus incensorū de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo, & accepit angelus thuribulū aureum, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta sunt tonitrua, & voces, & fulgura, & terręmotus magnus. In quo sancto eloquio tria principaliter notantur. Primo, vbi amor diuinus habet
D fundamētū. secūdò vnde amor diuinus descendit. tertio, quò amor diuinus vadit, & sic habes principium, medium, & finem. Principium est fons amoris diuini, quod notatur ibi, thesaurizate. Medium est iustorū oratio. ibi, vobis. Finis est iustorum cōuersio in pęnitētia spirituali ibi, In coelis.

Prima pars principalis.

Circa primum ergo quæritur, Qualiter possumus thesaurizare nescim⁹ vbi. Respondeo, thesaurizate in coelo thesaurum, qui consistit in tribus. Primo in Christo; q est diuinitas in throno secundo, in anima, quæ signat per angelum tertio, in anima cū corpore deuotis, E quæ signant p fulgura, voces & tonitrua. Circa primum ergo principale sermonis nostri, scilicet vbi amor diuinus habet fundamentum. dic, quòd in Christo, qui est diuinitas in throno. Per thronum enim diuinitas designatur. Vnde propheta: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni tui. & alibi: Thronus Dei, sicut Sol, scilicet diuinitatis in conspectu meo quia sicut in Sole est lumen, calor & vigor: ita in Deo sunt ista tria. vnde Iacoponus. F

Vedo uno tal non vedo.

scilicet Deum. vnde Paulus, video in parte, & cognosco in parte.

La lingua m'è mozzata.
Non posso dire miracolosa
Sol vedo el suo ornato.

Ecce sedes signat thronum Dei.

Secunda pars principalis.

Circa secundum, scilicet, vnde amor diuinus descendit. dic, quòd ab anima Christi. Anima igit signat angelum magni consilij. Considera ergo quòd G anima stat inter magnum thronum, altare, & angelum. Diuinitas enim maior est. Spiritus Christi creatus, est minor quàm diuinitas. Corpus autem eius, minus est quàm spiritus, quia spiritus viuificat. Caro autem Christi in suo altari, quod habet quatuor cornua, signat quatuor virtutes cardinales, & est altare aureum, quod signat diuinitatem & humanitatem, quæ erant in Christo. Diuinitas in auro, humanitas in altari, quia immolatus fuit Christus in humanitate carnis super altare propriæ passionis. Vnde Dominus Exodi 20. H præcepit fieri altare de terra respectu humanitatis, & fieri votum respectu animæ, & spiritus Christi. Sed quis est, qui dat thesaurum? Ipse Deus. Quis vendit thesaurum? Spiritus Christi. Quis emit? Corpus Christi. Subdit, quòd angelus habebat thuribulum, quod est diuisum in duas partes, vnam superiorem, & aliam inferiorem, & est factum sicut cor, & signat cor Christi. Cum diuinitate enim est anima & cor, & Christus vult tibi dare cor suū, & vult quòd tu des illi tuum, iuxta illud. fili, tribue mihi cor tuum. Ideo in prophetia hodierna ait: Conuertimini ad me,

A uellēdo ex corde omnem prauitatem. Et est diuisum, scilicet in partem superiorē, quæ signat amorem Dei; & in partem inferiorē, quæ signat amorem ꝓximi. Vides enim ꝙ pars superior habet multa foramina, quæ signāt contemplationes cordis in Deo. Ignis stās in thuribulo signat amorē Dei vel Christi, ꝗ stat in corde. Vnde vult Deus à nobis tria, s. diuitias, cor & aīam, sic vt diligas Deū ex toto corde tuo. Et ex hoc sentimus nobis venire spē amoris alti, s. per tria, quæ sunt in thuribulo, & hoc quo ad pelagus amoris. Sed quō possumus acquirere istum amorem? Per mediū

B orationis non solum Sanctorum, sed etiā sui ipsius. Ideo fratres oremus quotidie, vt Deus calefaciat corda nostra hac Quadragesima in amore suo. Sequit̃, Data sunt illi incensa multa. Oratio enim debet habere tria. Primo dēt à nobis per angelos esse Christo præsentata. vnde, pulsate & aperietur vobis cum magno affectu amando Deum. Secundo oportet quòd ipsa oratio per Christum præsentetur ipsi Deo, quia aliter Deus nō acceptaret. Tertio expedit ꝙ sit à Deo accepta. s. ꝙ sit iu-

C sta. Et isto modo quanto plus orabis, tanto plus B. Virgo, & Sancti erunt tui interpretes. Per incensum enim oratio talis designatur. Ps. Intret oro mea sicut incensum in cōspectu tuo. Nā incensum in manu acceptum vr̃ mortuum, sed ad nasum positū reddit odorem, positū in igne murmurat & videtur quodammodo loqui & fumat. fumus signat orationes facere, & tunc odoratus illius fumi orationis, transit ad Dominum in odorem suauitatis. Vnde nisi oratio ponatur super igne Crucifixi, nil prodest, quia ignis est Christus. Vnde si uis facere orationem uocalem, vel

D mentalem, pone in igne qui est in thuribulo cordis Christi, dicēs sicut ecclesia in fine orationis, Per Dominū nostrum Iesum Christum. & isto modo omnem orationē Deus acceptat. Vnde in Euangelio. Si quid petieritis patrē in nomine meo, dabit uobis. & hoc est quod dicit, Data sunt illi incensa multa. Vnde oremus beatam Virginem & Sāctos, ꝙ Deus det nobis gratiam coram ipso, vt orationes nostræ audiātur. Oratio enim facit quòd Deus dat nobis gratiā cum misericordia & iustitia, & aliter non dat Deus gratiam suam. Et nota quòd oportet istam gratiā à Deo dari per orationes. Et ideo possibile est ꝙ aliqua muliercula possit esse ita deuota Virginis gloriosæ, ꝙ in oratione sua plus mereatur quàm prædicator, & oratio per aliū facta per se laborat, & in fine iudicij oratio illius mulierculæ plus merebitur quàm labor prędicatoris. Oportet igitur quòd oratio sit à nobis, Primo Christo præsentata. Secundo oportet ꝙ eadem oratio à Christo præsentetur Deo. Tertiò oportet quòd Deus illam acceptet infundendo gratiam diuini amoris. super altare aureum, quod est ante thronum Dei. Altare est corpus Christi, vbi oratio præsentatur. Et ideo ut ostendat orationem à Deo acceptatam, subdit: Exiuit fumus de manu Angeli corā Deo. quasi dicat, quòd Deus isto modo acceptat orationem. Ideo Apostolus ait de Christo. Intrauit in cœlum, vt cōtinue pro nobis oraret. Ideo voluit corpus suum cū plagis in cœlum portare, vt semper stet ante Deum pro nobis. Inde uenit, ꝙ gratia Dei mittitur, si orationes precesserunt. Ideo ait: Accepit angelus thuribulum aureum, & impleuit illud de igne altaris. Altare est Christus: Thuribulum est cor Christi plenum igne amoris sui, & postea misit in terram. Vnde Lucas ait, Ignem ueni mittere in terram. Et Paulus, Gratia Dei diffusa est in cordibus uestris. Et ideo anima inflammata isto ardore amoris ait, E F G

Amor amor tu sei, &c.

Tertia pars principalis.

Circa istam tertiam partem scilicet, Quò amor diuinus uadit, dic quòd uadit ad deuotos, & anima & corpore, notatos per fulgura, voces & tonitrua, & magnos terræmotus. Vnde nota ꝙ tria sunt personarū genera in mundo, per quas uenit amor Dei: quia aliqui couertūtur ad Deum duri & peccatores de mundo, & de malo ad bonum, & istos signant tonitrua. Alij sunt Doctores & litterati, doctati magna scientia, signati per fulgura. Ali qui dulces, tractabiles & teneri, signati per voces. Et ideo prædicator debet uti magna discretione, si uult utiliter prædicare. Consideret ista tria hominum genera: Et contra duros peccatores debet aspero sermone uti, quasi tonitruo, quia tales sūt segnes & asinini generis, & illis debet dare magnas bastonatas. Sapientibus autem prædicare cum dilucidatis sententijs sacræ scripturæ, illos in suo intellectu illuminādo, sicut fulgura. Dulces autem debet dulcibus uocibus, & benigno sermone ad H

Dei

A Dei sermonem & amorem allicere, & sic uariare modum, tempus & dicta, quibus possint audientes fructum de suis sermonibus reportare. Et nota, quòd primi scilicet duri, per cognitionem suæ putridæ culpæ ueniunt ad cognitionē diuini amoris. ibi, tonitrua. Secundi Sapientes. per suam sapientiam & cognitionem rationis & ueritatis ueniunt ad diuinum amorem. ibi, fulgura. Tertij per uoces dulces dulciter inclinantur ad amorem Dei. Et tunc cognoscendo suorum putredinem peccatorum. Ecce Angelus redit ad paradisum faciendo orationes pro talibus & totus paradisus gaudet audiendo istas ambasiatas.
B Istius autē talis cognitionis uide modum Lucæ 14. de illo, qui plantauerat uineam & ficum, quæ primo anno non fructificauit, & expectauit anno secundo: sed vidēs quòd non fructificabat, fecit illam coli, & expectauit anno tertio. & rursū fecit multa folia sine fructibus, tunc uocauit uillicū ut excideret eam, qui suasit ne incideret, sed expectaret alio anno, & uillicus posuit de pinguedine terræ circa ficum & bene coluit, & expectato quarto anno arborem non fructificantem incidit. ficus est popu-
C lus, cui prædicatur. Primus annus sunt gratiæ temporales & spirituales datæ & cum propter hoc nō cognoscit Deum, nec fructificat, sequit̄ secūdus annus, scilicet suasiones factæ ut ametur Deus, & tamen nō fit fructus etiā ex hoc, sed sequitur. tertius annus, scilicet reprehensiones factæ per aduersitates aliquas Deo permittente, & adhuc nullus fit fructus sequitur quartus annus, in quo talis populus ficus inutilis bene colitur pinguibus prædicationibus & ostensione stercorum peccatorum suorum, & si tunc non facit fructus, ueh populo graui, genti peccatrici. Fructificemus er-
D go fratres, vt Deus misereatur nobis, sicut Mariæ Magdalenæ, quæ interpretat̄ illuminata: quia cū lumine rationis fuit irradiata per fulgura. Aliud genus quod tertio posuimus dulciū hominū alliciūtur per dulces uoces uerbi diuini, & ideo ait: Factæ sunt uoces, quia quando prædicator prædicat, vox illius est uox Dei in corde audientium. Vnde illud, Ducam eā in solitudinem, & ibi loquar ad cor eius. Quando enim prædicator prædicat, Deus inspirando loquitur animæ dicendo: Anima mea, dilecta mea, ueni & uide tot beneficia tibi facta, quoniam de non esse ad esse te produxi ad similitudinem meam. Perditā te meo sanguine recuperaui. Cognosce & E
ama me creatorem tuum, quia uolo docere te acquirere thesaurum in cœlo absconditum. Veni dilecta mea, & considera quia nihil es, & nihil potes, & si cadis, non potes sine me. Tunc peccator considerans se esse sicut stercus humiliat se creatori suo, quia misericordia Dei est alta & lata, & quia dulcedo mouet ut creatura mulceatur à Deo. Ideo in prædictis inspirationibus bona speret in nomine Dei, quia nō est alibi salus. Et alibi. Scribo uobis, quia remittentur uobis debita uestra in dulcedine creatoris. Et alibi in cantica. Veni de Libano, veni sponsa; veni, quia coronaberis. Libanum signat dulcedines mundi. Co- F
ronaberis sponsa mea, & faciam te reginā, & coronabo te de quinque lapidibus preciosis, de capite Amana de uertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum, &c. Amana interpretatur inimicus Dei. Vnde coronabo te corona, quia faciam te uictricem diaboli inimici Dei, & comprimes eum victoriose, & poteris Deum amare. Sanir signat fœtorē luxuriæ. Nam gustato spiritu, desipit omnis caro. Amon, seu Hermon, interpretatur excommunicatus, & faciā te capi amore Dei, & intra ecclesiam dabo tibi coronam. Cubile leonis, est domus usurariorū G
& auarorum, quia leuabo à te auaritiæ labem. Pardus astutia sua intrat cauernam in ore latam, & leo illum insequitur & cauerna est in medio stricta, & Pardus ex alio capite exit foras, & redit in os cauerne & interficit Leonem, qui non potest se in illa cauerna voluere, nec iuuare. Isti sūt homines fraudolenti, falsi notarij, & falsi testes. Ideo dicit, Dabo tibi victoriam de montibus pardorū, defendēdo te ab istis, & isti per dulcedinem conuertuntur. Et tunc conuersis his omnibus fit terræmo- H
tus, quia terræmotus signat contritionem de peccato, sursum per amorem trahēdo, & deorsum humiliando. Vnde loquens Deus de terra ait: Commouisti terram & I
contriuisti eam. Et quādo mouet Deus terram? Quando homo est plenus carnatia & conturbatur per cōtritionem, & commotus est de mala uoluntate ad bonum, & de mundo ad Deum, & sic fit terræmotus animabus, quæ timent dominum, veh animabus illis, in quibus non fit talis terræmotus, iuxta illud Apoca. 8. Audiui vocem vnius aquilæ volantis per medium cœlum dicentis uoce magna. Veh veh habi-

A habitātibus in terra, scilicet animæ superbæ & exaltatæ & currenti contra Deum. *Exhortatio.* Nunc igitur charissimi thesaurizate vobis in cœlo thesaurum, qui habet contraria hæc. Primo carnem, quæ dissuadet tibi ieiuniū, ꝙ non possis ieiunare. Secundo diabolum, qui instigat te quòd non vadas ad prędicationem. Tertio mundum, qui propter vnam paucam cupiditatem impediet te ne sis innamoratus de Deo. Ideo Christus contra istos hostes tria remedia ordinauit in Euangelio. Primum est carnē castigare ieiunando. Secūdum est illuminare mētem claritate veritatis. Tertium est esse temperatum contra auaritiam. Primū remedium de carnis castigatione habes in principio euangelij ibi, cum ieiunatis.
B ergo præsupponit quòd ieiunes cōtra carnem, sed non sicut hypocritæ tristes. & bene dicit tristes, quia qui vadit in veritate, vadit lætus: sed hypocritæ quia in veritate non vadunt, ideo sunt tristes. Caue ergo ne sis hypocrita. Et nota quòd tantum interest inter testamentum nouum & vetus, quantum inter corticem & medullā, quia testamentum vetus est in cortice, nouum est in medulla. hypocrisis enim potius exteriorem apparentiam quærit, quam proprium verū, nec metitur operationes suas cum ratione, sicut aliqui faciunt, qui tota
C prima hebdomada præsentis Quadragesimæ nolent comedere pisces, & uolent sine mensura corpus castigare, & in futuro tedio affecti non ieiunabunt, & ista est tentatio diaboli. Tene ergo medium, & ieiuna competenti cibo, quia qui potest & nō ieiunat, peccat mortaliter, nisi sint personæ exceptuatæ, vt sunt Grauidæ, Lactātes, Senes, Peregrinantes, & Infirmi, & Laborantes, nisi sint ita diuites quòd possint sine opere uiuere, quia tales debent ieiunare. Et patres familias consulant & hortentur, immo cōstringant quos possunt, vt ieiunent, ne sint participes peccati mortalis. In omnibus autem his habenda est discre
D tio, quia si esset aliquis sic debilis ꝙ non posset ieiunare, vel mali stomachi, consulat petitos homines, qui sint bonæ cōscientiæ, & faciat quod consulunt. Et nō solum abstineant ab esu, sed & ieiunēt ab amplexib. carnalibus saltē dominicis diebus & festiuis, &c. Secundus hostis est diabolus, cōtra quē instituta est prædicatio. vnde in legendis Sanctorum patrum reperitur, ꝙ maximus inimicus diaboli est claritas veritatis, & maximus eius amicus est ignorātia. Et sicut aues nocturnæ timēt claritatem & amant obscuritatem, ita & diabolus. Sequitur, Vnge caput tuū. Vnguentum caput vngens & suaue discurrens in mentem humanam, est prædicatio. Subdit, Faciem tuam laua. s. per notitiam veri leuās fetores & maculas peccatorum, qui denigrant & intricant animam. Tertius hostis est mundus intricans hominem per auaritiam, & contra hunc datur remedium scilicet quòd non attendas ad thesaurizandū in terra, sed in cœlo, vbi nec erugo, nec tinea demolitur. Mundus enim transit & concupiscentia eius. Thesauriza ergo tibi thesaurum in cœlo, & fac ꝙ vbi thesaurus tuus est, ibi & cor tuum sit, scilicet in cœlo. Ad quam gloriam nos perducat Dei filius. E F

FERIA QVINTA.

De Amore longo per Fidem.

Sermo II.

Omine, puer meus iacet in domo paraliticus & male torquetur. Matth. 8. c. Supra vidimus de amore alto scilicet Spe, nūc secundo videre superest de amore longo scilicet de Fide, quæ in longitudine crucis fundatur. Hæc ergo fides habet tria principalia fundamenta quæ sunt. Primo discoopertum. Secundo coopertū. Tertio est fides formata. G

Prima principalis.

Dico igitur circa primum, ꝙ primū fundamentum est discoopertum. Quilibet enī fidelis scire tenetur, sicut sunt duodecim articuli fidei, qui habētur in Credo, & quicūq; uult saluus esse, sicut habetur in actis Apostolorum, & Pater noster, quæ consistunt in cognitione Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et quilibet Christianus tenetur addiscere, cum ad H annos discretionis uenerit, nisi subsit causa in contrarium: puta quia sit aliquis ita rudis à natura, ꝙ non possit addiscere; vel si esset in loco, vbi doceri non posset, uel non haberet patrem aut matrem, vel aliquem qui haberet illius curam. Et in his casibus ille, qui leuauit eum de sacro fonte, obligatur filiotium suū docere. 4. distin. de pœnitentia. Et si aliquis sacerdos haberet aliquem suum parochianum ignarum prædi-

A prædictorum, debet illum docere saltem eo modo, quo vnus docuit suum, qui cum esset ætatis fortè triginta annorum, & cõfiteretur sacerdoti, dixit sacerdos, ꝙ diceret Pater noster, qui dixit quòd nesciebat, quia nunquàm iuerat ad scholas, & sacerdos valde reprehẽdit ipsum quòd nõ addisceret: qui respondit quòd nunquàm posset addiscere: Et sacerdos sagax sciẽs ipsũ auarissimum ait. Quid dares vni, qui te doceret illud? At ille respondit, Vigintiquinque ducatos. Dixit sacerdos. Vide, Ego volo te docere hinc ad vnum annum illud Pater noster sine labore aliquo: sed volo quòd mutues tres modios frumenti illis

Exemplũ notabile.

B personis, quas mittam ad te vsq; ad vnum annum. Tunc hoc facto, si docuero te usque ad annum Pater noster, nolo aliud à te nisi quòd frumentum sit illorum pauperum, quibus mutuasti. & ille fuit contentus. Postquàm ille recessit, sacerdos dicit vni pauperi: Vade ad talem & dic sibi parte mei, quòd det tibi duos sextarios frumẽti, & dic quòd tu vocaris Pater noster. Deinde alia die mittit alium & dicit, Dic ꝙ tu vocaris Qui es in cœlis, & sic successiuè tot misit, quot ceperunt omnia verba istius Pater noster. At ille auarus bene tenuit menti nomina omnium istorum, & finito anno vidẽs ꝙ sacerdos nihil dicebat

C illi, nec docuerat eum, vt promisit, fecit citari omnes illos, quibus dederat frumentum, quibus iam sacerdos dixerat ꝙ nihil sibi darent, & dixerunt iudici, quomodo talis sacerdos illos ad istũ miserat & præceperat, vt nihil illi restituerent, & accersito sacerdote coram iudice, sacerdos ait illi, Quid habes agere cum istis? Tu nescis pur qui sint & ignoras eorum nomina. At ille dixit: Imo bene scio illorum omnium nomina. Scio enim ꝙ iste vocatur Pater noster, & iste vocatur Qui es in cœlis, & sic de singulis nominando, donec dixit totum Pater noster. Et tunc presbyter dixit, Nonne cõuenisti mecum ꝙ si docerem te

D Pater noster, vsque ad annũ, illud frumentum esset istorum? Et ille ait, Vos pur nunquàm fuistis locuti mecum semel, nec docuistis Pater noster. & ille ait, Illud est Pater noster, quod didicisti in nominibus debitorum tuorũ, & ille perdidit triticum & didicit Pater noster. ita iocose. Sic faciant isti presbyteri, vt quoquo mõ subditos suos doceant.

Secunda principalis. E

Secundum fundamentum dicitur coopertum. Circa quod nota ꝙ tres scripturas obligaris credere, licèt nõ obligeris scire. Primo totum nouum testamentum. Secundo totum vetus testamentum. Tertio omnes determinationes ecclesiæ, scilicet decreta, decretales, clementinas, extrauagantes & cætera. Vnde cum in Credo dicatur, secundum scripturas, ipsis scripturis credere debemus. Ideo ait Augustinus, quòd si reperiret vnum minimũ verbũ in sacris scripturis falsum vel mendax, nihil crederet in oĩbus scripturis sanctis, quia nõ licet de minimo verbo dubitare. F

August.

Vnde Papa tamquàm Papa, & episcopus sicut episcopus, & sacerdos prout sacerdos, errare non possunt plus quàm Christus, sed bene tamquàm homines errant. Vnde si Papa, vel episcopus male determinant, tunc velut homines, & non sub nomine dignitatis errauerunt. Et si Papa erraret vt Papa, Christus erraret. Nonne ait Christus: Tu es Petrus, & super hanc petram, id est super me Christo, ædificabo ecclesiam meam, quia petra illa est Christus. Ideo ab vno tẽpore citra multiplicati sunt in mundo, & maximè in Italia, multi errores, quia spernuntur determinationes ecclesiæ. Et licet barca Petri conquassetur, G & fluctuet hinc inde, sursum & deorsum: tamen semper durabit ecclesia, donec sit mũdus. Ideo dico ꝙ debes credere vni decretali, sicut euãgelio. Sed quid de Doctoribus & eorum lecturis: Nunquid eis creditur? Dic ꝙ si est determinata per ecclesiam & approbata eorum lectura, creditur illis, aliter non. Tamen si sunt adhærentia euangelijs, & doctrinæ approbatæ, debes illis credere, sicut Bernardo, & Bonauenturę, & similibus Doctoribus, quia quod dicunt, approbati dicunt. Item debes credere libris authẽticis, sicut Legẽdario & Legendis sanctorum Patrum. Sed alijs ab ecclesia reprobatis non est credendum, quia H periculosum est in illis legere, sicut est ille periculosus liber, qui dr Liber de anima simplici. Apocraphis autem credere pium est, non necessarium: & si non credis, non damnaris. Doctoribus tamen, qui sunt bonę conscientiæ, licet in libris damnatis legere causa impugnandi illos, quia cognoscũt altitudines Sathanæ, & sic habes quid debet credi discoopertè, & coopertè, & in hoc fac breuem conclusionẽ, Quod sim-

A plicibus mulierculis sufficit cum Dominica oratione simpliciter credere, quod credit sancta mater ecclesia. Doctores autem tenentur scire id, quod pertinet ad suam scientiam & doctrinam secundum communem cursum, vt sciant consulere. Similiter sacerdotes, & confessores tenentur scire quantum communicat communi cursui, quia si errarent crassa ignorantia, ad restitutionem tenerentur, vt alibi dicetur. Testificationes autem tres principales pro fidei nostræ robore considerare debemus quæ sunt. Primo concordantia testium & omnium sanctorũ. Secundo mi-
B racula facta in oculis peruersorum. Tertio martyres contẽptores corporum suorũ. Primum firmamentum consistit in concordãtia testium. Nam in ore duorum vel trium testium stat omne verbum. Vnde nota quòd Philosophi non sunt concordes, nec eorum discipuli. Nec in aliqua alia fide habes testes concordes, sicut in fide Catholica, in qua omnes concordant tam in nouo, quàm in veteri testamẽto, & sic nul lo modo potest dubitari. Ratio autem tantæ concordiæ est, quia habent vnicum principium, quod fuit Deus, qui est clemẽs, potens, & sapiens, & infinite sciuit, voluit & potuit omnes inspirare vno modo, & nõ
C discordat quisquam, quia nõ vos estis qui loquimini, sed spũs patris vestri, qui loquitur in vobis. Et ab illo spiritu scriptores habuerunt concordiam. Vnde August. ait in libro de Ciuitate Dei, ꝙ scriptores noui testamenti non debent esse multi, quia multitudo efficitur fastidiosa. Nã satis est Biblia, in qua sunt omnia quæ oportet credere iussu Dei. Item ait ꝙ non debent esse pauci, vt sint cõcordes secundum Deum, & non secundum cõmune ingenium: quia licet discordent in verbis, tamen concordant in vnam sententiam. Vnde tu reperies ꝙ multi ex eis in vno & eodem tem-
D pore scripserunt, ita quòd vnus non vidit alium, & in separatis, & longinquis partibus, & licèt videantur debilibus intellectibus scripturæ discordes, tamen nõ discordant, sed Deus permisit illud propter pelagus aliarum scripturarum inde ortarũ. Vnde dicit Bonauẽtura. De medio petrarum dabunt voces. Lapides sunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus, de quibus petris dabunt voces per Doctores & cõcordiam testium. Secundum firmamentum fidei est per miracula. Dicet aliquis. Forte ista miracula non fuerunt vera. Vel dicent quòd etiam Antichristus faciet miracula. Ad pri- E
mum respondet Augustinus de Ciuitate Dei, lib. 22. cap. 4. Aut fuerunt facta miracula in principio ecclesiæ, vel non. Si fuerunt facta, bene est: si non fuerunt facta, adhuc miracula sunt. Vnde ait, cõsiderato quòd pauci erant fideles, Petrus pauper piscator cum paucis socijs totum mundum subiugauit, Reges, Principes, & Doctores maximos, quia in omnẽ terram exiuit sonus eorum, & istud est miraculum miraculorum, quia sine miraculis subiugauerunt mundum extra omnem fidem positum, quia qui est extra fidem, de facili de sua fide non trahitur, in qua fuerant sui paren- F
tes, & sunt à pueritia docti & nutriti, & quia caro semper est contra spiritum, ita quòd sua fides non potest eradicari de mẽtibus suis dando fidẽ omnino suæ fidei cõtrariam & resistentẽ delicijs carnis, cui applaudent omnes aliæ fides. Quid enim dicemus de August. ita contrario nostræ fidei? Quid de Cypriano luxurioso incantatore, & multis alijs qui cõuersi sunt in tanto intellectu spirituali & lumine veritatis, vt nostram fidem illuminarent? Quid de Constantino Augusto? Vere conuersio talium fuit miraculum miraculorum. Sed si dices. Forte prædicta non fuerunt vera & multa addita sunt in libris. Dic quæso, si G
credis libris incantationum, quare non debes multo plus credere libris veritatis æternæ? Sed dices quòd & diabolus facit miracula, cõcedo tibi. Similiter Antichristus miracula faciet, sed dabo vobis doctrinam cognoscendi miracula procedentia à Deo, et procedentia à diabolo. Vnde pro nunc tene hanc doctrinam ꝙ miracula Antichristi erunt cũ magna malitia operata. Vnde quæres quòd tibi dicat, quid cogitaueris in mente tua vsque ad horam et certe nesciet tibi dicere, quia diabolus nõ pote scire secreta cordis, nisi per signa exteriora monstrata, quæ dant significare interiora, puta quia quando vnus rubet in faciem, est signum pudoris: si tumet, est signũ iracundiæ in animo. Vnde diabolus sapiẽs et astutus per longam experientiam, et per signa de foris intelligit secreta cordis, aliter non, quia solus Deus scrutator est cordium, et Deus posuit terminum diabolo, vltra quem præterire non potest. ideo si vides aliquem facientem miracula, si tibi reuelabit secreta cordis tui, crede ꝙ à Deo prouenit, alias à diabolo. Nec facias sicut isti vulgaratij, qui sicut vident aliquẽ viatorem

Nota doctrinã cognoscendi miracula procedentia à Deo vel diabolo.

H

A torem vel Iudæum, qui Iudæi communiter solent talia facere. Si dicat tibi, tu fecisti sic semel, vel tu habuisti talem fortunam, vel habes tale signum in dorso, noli credere, quod sit miraculũ, quia diabolus qui vidit signũ & fecit tibi infortunium, dicit sibi, vt per tales viros decipiat animas: vnde nõ sunt verè miracula, nec à diabolo fieri possunt, sed sunt miranda. Et istis talibus hodie credunt populi magis quàm bonis, & sanctis viris Dei. Et per tales seminantur multæ hæreses in ecclesia Dei. Vnde legitur in vitis Patrum, imo verius in historia Martiniana, quòd fuit quidã homo vocatus Ioan
B nes, qui vixit vsque ad ætatem trecentum annorum, & omnes ibant ad videndum eũ pro vno miraculo, & erat valde deuotus, & continue stabat in ecclesia, & ideo vocatus fuit Ioannes Vodadio, modo corrupto vocabulo sicut videtur aliquis senex, dicitur quòd ipse est Ioannes Buradeo, & mulieres postea apud ignem dicunt fabulas de eo, quòd est vnus qui percussit Christum & nunquàm morietur, & vadit per mundum, & ita suadent pueris suis, quod non est verum. Vnde semel cum frater Bernardinus esset Ianuæ tempore Concilij, venit vnus vestitus pellibus non natis, qui dicebatur Ioannes Vodadeo, & omnis populus currebat, & cum magno honore receptus
C fuit in domo vnius eiuis, & frater Bernardinus cum aliquibus ciuibus iuit ad ipsum, & dum stetisset secum dixit quòd volebat dicere officium, sed frater Bernardinus dixit ieiuno stomacho, & illo biberat tantũ quòd fœtebat de vino, & erat inebriatus, ita quòd omnes senserunt fœtorem vini, & nisi aufugisset, tunc frater Bernardinus fecisset illum comburi. Vnde caue ne des fidem talibus, quia totus mundus est corruptus istis percantulis & ambagibus. Ita quod Ioannes Vodadeo vadit vestitus pelle non nata, super qua scribuntur breuia, & bestia
D illius pellis est Antichristus, quem secuntur tales. Tertium firmamentum nostræ fidei fuit tot, et tãtorum martyrum sanguis, et lacus exuberans, de quo in Apocalypsi. Exiuit sanguis de lacu vsq; ad frenos equorum. Intelligentes enim fidei veritatem, mortem pro ea sustinuerunt. sed dicet hæreticus. Etiam Ioannes Hus permisit se comburi pro fide sua, quia dixit secum illa sua opinione mori velle, sed de huiusmodi miraculis, vide plene in Bonauentura in lib. 8. Lumi. Nota ergo vnam differentiam inter martyrium illorum qui moriuntur pro fide Christi, & aliorũ, quia nullibi repertum est, quod aliquis infidelis in eorũ morte fecerit miracula, sed martires Christi sic, & ante, & post mortem. Vnde semel E
in partibus Nouariæ in aliquibus mõtibus quidam Dulcinus leuauit vnam sectam, sicut est secta Barilotti, & creuit ita quod tota vna ciuitas erat plena illa secta, & dum obsideretur a septem Inquisitoribus, & peterent illum cũ vna sua concubina valde pulchra, & populus ille staret in obsidione per tres annos, ante quam vellent dare illum Dulcinum cum illa fœmina illis Inquisitoribus, tandem per obsidionẽ ipsos dederũt, F
& dum perseuerarent in illa perfidia fecerunt fieri vnum lignariũ, & posuerunt primo intus fœminam hortãte Dulcino: vt staret fortis, & ignis impositus, in virtute diabolica non poterat ardere, ita quod Inquisitores illi, & fideles valde titubabant, & populus incœpit murmurare, sed subito vnus ex illis Inquisitoribus sapiens accepit corpus Christi, quo ibi delato, subito fugit omnis diabolica virtus, & ignis præualuit, & corpus illius mulieris subito versum est in carbonem, & sic illa perfidia cessauit.

Tertia principalis pars.

G
CIrca tertiam principalem partem, quod dicitur fides formata. Sciendum quod fides sine operibus mortua est. Vnde nota, quod fides dicitur formata, vel disformata tripliciter: quia quandoque est in intellectu sine opere, quandoque cum opera sine intellectu, quandoque cum opera & intellectu.

Circa primum, ¶ quando fides est sine opere scias quod pluribus de causis hoc accidit, nõ operari opera fidei, quia primo accidit, per inordinatã affectionẽ, sicut Dauid ex inordinata affectione vnius fœminæ cõmisit adulterium, & homicidium. Salomon sapientissimus dicta de causa relicto Deo H
vero adorauit idola, licet crederet firmiter Deum, sed habebat tunc fidem sine opera fidei. Iudas iam bene credebat, & sciebat se tradere sanguinem iustum, sed auaritia ductus tradidit Christũ. Modo si dicitur tibi, credis Deum esse? Tu dices, Credo. Si dicitur tibi. Si tu luxuriaris, aut homicidium facis, credis te puniri per iustitiã Dei? dices, Credo. Quare ergo peccas, nisi quia habes fidem sine opere, ad instar eius, qui nescit litteras, cui si librum aperis, videt litteras, quia habet oculos, & quãdoq; acutiores quàm

A quàm litteratus, & tamen nescit litteras legere, sicut litterati. Vnde hoc, nisi quia nesciũt discere, & cognoscere litteras, nec sũt illuminati in doctrina litterarũ. Simile est in nobis, qui credimus gloriam & pœnas inferni, & tamen peccamus: quia si sciremus luminosè, qđ sensissemus de illa gloria, & de illis pœnis, vtique non peccaremus. Secundo accidit propter timorem, puta si esses inter paganos, & propter timorẽ mortis diceres, non credo, licet crederes corde, tu habes fidem sine opere, & peccares mortaliter, & abnegares fidem. Petrus
B enim quando timore ancillæ negauit Christum, credebat, sed tamen non opere propter timorem. Et nota quòd abnegans fidem Christi ore, licet non corde publicè inter infideles, oportet quòd se publicè inter infideles emendet, sicut accidit a pauco tempore in Hierusalem: quia duo fratres iuerũt illuc, & vnus abnegauit, & data fuerunt illi multa munera, tandem cognoscẽs se esse in statu perditionis, rediit ad fratrẽ suum dicens, ꝙ volebat se emendare, & frater suus hortatus est eũ, & promisit secum ire. Et vno magno festo apud Saracenos dum omnes expectarent associare suũ epi-
C scopum, quem dicunt cadi ad muscheam: iste renegatus venit cum illo fratre, & se spoliauit ibidem publicè, & se induit vestes sui ordinis, quas subtꝰ portauerat, alter frater dicens se male fecisse, & velle se corrigere, & sic ambo publicè combusti fuerunt. Tertio accidit propter fragilitatem. Nam vbi non est necesse operari, non est necesse sumere martyrium. Ideo hodie non sumimus martyrium sicut olim, quia non est necesse. Tñ si esset necesse secundum Doctores, potius deberes mori, quàm abnegare Christum. Sed vnde hoc, O Christi beata mater, quia non legitur, quòd tu,
D quæ non solum credebas, sed certa eras, ꝙ filius tuus erat filius Dei, videns eum affligi, & in Cruce conclauari, non accepisti vnum gladium, & interfecisti saltem vnum ex illis perfidis Iudęis, nec orasti ꝓ eo, aut saltem vnicum verbum dixisti in eius fauorem illum excusando? Hic nota tres causas huius taciturnitatis. Primo, vt daret exemplum mulieribus, ꝙ non sint nimium sapiẽtes: quia tunc sunt fatuæ, cum reputant se sapientes. Nam virgo beata fuit omnibus sapientior. & hic vides, ꝙ tacet, vt doceat mulieres tacere. ideo Paulus noluit aliquã fœminam prædicare. Secunda ratio: quia beata virgo erat conformis voluntati diuinæ, quæ volebat filium pati, & sic intrare re- E
gnum. Vnde dicebat, Fiat volũtas tua, sicut in cœlo & in terra pro salute humani generis: sed erat dolendum, quia fuit iniuste factum. Tertia ratio est, quia si virgo dixisset aliquid, Iudæi erant sic indurati, ꝙ fecissent peius, quia si noluerunt intelligere ipsum, & cognoscere eum tot prædicationibus, & miraculis, multo minus intellexissent eã. Ideo quia intelligebat quòd passio Christi erat opera Dei, ideo noluit ipsum aut verbis, aut factis adiuuare. Secũdus modus, quo fides est formata in anima, est, cũ opera sine intellectu. Et hoc potest esse tripliciter. Primo propter timorem, sicut in- F
fans propter timorem verberum, qui bene operat in scholis, extra vero est peruersus: & sicut Iudęi qui nolunt fieri Chistiani, ne perdãt diuitias, & sicut Iudęi baptizati, qui tamen non credunt. Isti habent fidem baptismi sine intellectu eius, & sicut sunt multi vsurarij increduli, qui dicunt, Eamus & nos ad missam cum alijs, vt reputemur boni viri. Et sicut isti quęstores ribaldi, qui indebitè vadunt quæstando per villas habentes libros, in quibus habẽt scriptos omnes de domo, & cum applicant ad domum mulierculæ immediatè petunt, Quid est de Pe- G
tro & Martino, & tali, vel talis & qualiter stat eius filius, vt ponant illas in admiratione, & post petent modicum bladæ pro sancto Boue, vel lini pro sancto Gotardo, vel carnis salitæ pro sancto Antonio, vel modicum argenti pro vno Calice fiendo, & dicunt se esse Sacerdotes, cũ non sint, & promittunt decem missas: & fatua mulier sibi dat, quod habet, & nolet subuenire vicinæ suæ quam sciet esse pauperrimam. Et isti tales quæstuarij postea vadunt per tabernas taxillando, & gaudẽdo cum meretricibus. Isti tales habent operam sine intellectu fidei. Alius modus, & ab istis extraneus inue- H
nitur in aliquibus, qui faciunt, & non faciunt, & non credunt, vt sunt aliqui qui bene viuent, & videbitur eis, ꝙ non possint credere aliqua fidei fundamenta, sicut vidẽdo Corpus Christi non possunt illud credere, nec de resurrectione, & similibus, & tñ omnia instituta ecclesię bene faciunt, & nõ bene credunt: quia diabolus eis infigit tales cogitationes, & tentationes, & si illis consentiunt, sunt in potestate diaboli, sed si sunt malè contenti, & non consentiunt, habebunt præmium. Et nota, ꝙ istæ tales cogitationes tripliciter proueniunt. quandoq; a diabolo, quandoq; à natura. vnde si alicui occur-

A occurrunt istę tentationes, stet perseuerās, & disponat se ad illud martyriū, quod vocatur martyrium desiderij. Deus enim ista permittit ad exercitationem animæ. Nonne Paul⁹ ait, Datus est mihi stimul⁹ carnis, qui me colaphizat. vnde dicitur de quadā moniali, quæ habuit vnam sororē, quæ virgo se dedit ad seruitium Dei, & perseuerauit annis 40. sed 30. annis continuis existēs virgo semper fuit tentata à vitio carnis, & ad blasphemandū Deum, immo ad desperandum. Sed quia nunquam consensit, meruit tot gratias à Deo ꝙ pluries diabol⁹ ipsam verberauit, & eiecit de scalis, & ad hãc
B perfectionem peruenit, ꝙ rapiebatur in spiritu, & quando reuertebatur in se, multus sanguis fluebat de naso, & facta fuit incuruata, & modica per prædicta: sed in cœlo magna. Et aliquando, & secundo procedūt istæ cogitationes à diabolo, quia propter ꝑterita peccata permittit Deus peccatorem vexari acerrimè, & maxime in eo malo in quo diu deliquit. Aliquādo & tertio procedunt tales cogitationes à natura, sicut sunt aliqui fratres, qui nunquam contentantur, quod procedit à natura melencolica, vnde quando ista procedunt à natura confiteanť
C pluries, & si istæ tentationes non recedunt faciant sibi truffas, & nunquam de illis amplius aliquid dicant alicui, sed nunquā super talibus cogitēt, ne faciant de similibus impressiones in mente. Tertius modus est cum opera, & cū intellectu formata fides: quia potest occurrere, ꝙ homo bene intelligit & bene operať, & hęc est fides formata, puta si tu hēres solum Bullam Papæ sine scriptura, vel scripturam sine Bulla, quippe non valeret: sed si habes scripturam cū bulla pendente, certe bene valet. vnde sigillū est opera, scriptura est intellectus, & sic ista duo requiruntur, aliter non est fides for
D mata, vt supradictū est. Habentes ergo ista duo sunt sicut Cēturio, qui tripliciter videtur habuisse fidem longam, vt patet in euāgelio propter tria. Primo infideliter petendo. Secundo in se humiliando. Tertio in integraliter obtinendo. Vnde intrāte Iesu Capharnaum accessit ad eum Centurio rogans & dicens, Dñe. Ecce timor fundatus in fide puer meus. Erat seruus, qa cōiter dicebant seruo. Puer. Iacet in domo. Ostēdit conditionem suam. Paraliticus, & male torquetur. Et non dixit veni, vt facias miracula, sed in hoc fidem ostendit, quia detegit ei necessitatem suam. Secundo ostendit Centurio humilitatem suam dicēs, Domine non sum dignus: quia sum peccator, E vt intres sub tectum meum: sed tanta est fides mea, quòd tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Et cum subdit se habere seruos, quibus ait vt vadant & veniāt, vult dicere in exemplo, Tu es Deus & princeps Angelorum, & sanitatis, & potes iubere sanitati, & fiet: quoniam ipse dixit, & facta sunt. Tertio sequitur integra obtentio petitionis à Christo, cū ait: Audiens Iesus miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, Non inueni tantam fidem in Israel. Sed nonne Virgo Maria habebat maiorem fidem? dic quòd Virgo nō erat de populo Israel. Subdit dicēs, Dico vobis quòd F multi ab Oriente & Occidente venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum. Isti tales venientes ad me & credentes saluabuntur: Filij autē regni, scilicet populus Iudaic⁹, eijcietur in tenebras infernorum. Videmus enim ꝙ meretrices armigerorum, & siccarij conuertūtur sæpissimæ, & veniunt in tantum ardorem, quòd efficiuntur electissimi, & isti tepidi damnantur. Et voluens se ad Cēturionem ait: vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et hoc exemplum est contra illos, qui seruos operantur in iuuentute, & cum sunt senes G pellunt eos ad hospitale. Et isti tales habēt charitatē proximi, & nō charitatē Christi. habeamus igitur fratres fidem Centurionis rectè formatā, vt mereamur vitam æternā.

FERIA SEXTA.

De Amore lato per Charitatem.

Sermo III.

Iligite inimicos vestros. Matt. 5 c. Supra in pręcedenti sermone tractauimus de amore longo per fidem, nunc de amore lato tractabimus per charitatē. H Vnde nota tres gradus istius amoris lati, qui consistunt in Cruce Christi, per dexteram, sinistram, & clauum. Hunc ergo amorem diuidamus in tres. Primus est amor generalis in dextera crucis. Secūdus est amor cordialis in clauo. Tertius est amor spiritualis in sinistra. Ecce modo, Diligite scilicet generali amore. Primus ergo amor est generalis, qui comprehendit amicos, inimicos, paganos, Iudæos, Christianos, patrem, matrē, filios, & proximos, & omnes alios, quia quilibet compræhenditur sub isto amore generali.

Prima

A *Prima principalis pars.*

HAbet igitur hic amor generalis quatuor differentias, quia primo dēt esse verus, secundo quia debet esse iustus, tertio quia debet esse sanctus. quarto sit operosus. Primo igitur sit verus. Vnde scito, quòd si vis in veritate bene intelligere, tu non amas filios tuos, nec te ipsum. vnde ad intelligentiam nota, quòd quando tu amas aliquem, tu vteris isto vulgari, Ego volo tibi bonum, idest volo aliquod bonū ad vtilitatē tuam.s.propter te, quem amo. ita quòd in isto amore duo concurrunt.s.tu
B quem diligo, et res bona quam vellem te habere: quia est bona et tibi vtilis, ideo vellē te habere illam, puta denarios, possessionem, sanitatem, honorem, filios, et bonam famam. Modo in isto meo amore, quem tibi habeo, quid præualet, an tu, an denarij, quos vellē te habere propter te? Certè denarij præualent, quia ego non amo te propter denarios, sed amo denarios ꝓpter te, quia vellem te illos habere, et sic de alijs rebus. Tunc ad propositum. Christus ait, Dilige proximum tuū, sicut teipsum. Si amas proximum vt tibi seruiat, tu amas illū pro-
C pter te et tuam vtilitatem, et nō sicut teipsum. Similiter. si tu habes vnum bonū seruum, tu non amas illū sicut te, sed propter te. ideo amas te plusquam proximum, et sic non seruas mandatum. Sic si tu diligis filium tuum, vt tibi seruiat quando est magnus, tu diligis eum propter te, nō sicut te. vnde tu amas prædictos sicut tuum asinū, et amor quem habes illis æquiparatur amori, quem habes ad asinum tuum, quia est tibi vtilis. Et sic amando hoc modo, nullus amat proximum sicut seipsum, nec seruat mandatum, et non seruando peccat mortaliter, et damnatur. Iste enim non est verus
D amor: sed falsus, de quo Paulus. Charitas ꝓcedit de corde puro, et cōscientia bona, et fide nō ficta. vnde si amas vxorem propter delectationē carnis, iste amor est caninus, quia etiā amas canē propter delectationē venādi. Oportet ergo ꝙ ames proximum, sicut teipsum. Ideo Pau. ad Corin. 13. Charitas vera non quærit quæ sua sunt. Item alibi. Non quærens, quid mihi vtile sit, sed quod multis vtile fiat. vnde prædicator qui quærit suum vtile et famam, et nō propter charitatē cōem prædicat, ibit à casa calda. Secundam conditionem istius amoris iunge.s. Quod sit iustus. Iustitia enim vult ꝙ melius præferatur bono, et optimum meliori, et bonum præferatur malo. vnde in E
amando proximum cōsidera tres gradus.s. animā, corpus, et diuitias. Amāda est prius anima, secūdo corpus, tertio diuitiæ. Et lex naturalis hoc docet: quia naturaliter homo potius vellet perdere oculos corporales quàm mentales, scilicet intellectum, et effici stultum. Et potius eligit naturaliter malum corporis quàm animæ, et plus diligit corpus quàm diuitias. Et præeligit vitā quàm mortem licet semel viderim quòd inimici ceperunt vnum valde diuitem auarum, habentem filios qui potius laqueo se occidit quàm dare vellet pecunias, quas petebāt, et tñ eis dare potuisset: sed hoc fecit amore filiorū. Ideo ad propositum ait Iob. F
Pellem pro pelle, et vniuersa quæ habet, dabit homo pro anima sua. Itē naturale est ꝑponere animā corpori, et corpus diuitijs. sed dices. Istæ qui se laqueo suspendit fecit contrarium. Dic quòd ille fecit contra ordinem naturæ, ideo diabolus habuit eum. vnde illi qui plus amant corpus quàm animā, illi odiunt se. Similiter stipēdiarij, qui præponunt diuitias corpori, exponēdo corpus suum multis periculis propter stipendia, odiunt se, & sunt martyres Diaboli. Vnde Dauid: Qui diligit iniquitatem, odit ani G
mam suam. Ideo si tu amas proximum tuum sicut te ipsum, ama animam suam sicut tuam, & corpus suum sicut tuum, & diuitias suas sicut tuas. vnde si consulueris ꝓximo quòd propter diuitias ponat se ad periculum corporis vel animæ, tu peccas mortaliter, quia naturaliter loquendo non acciperes illud consilium per te, & per consequens non diligis proximum sicut te. Et peruertis ordinem naturæ preponendo diuitias corpori. Similiter tu vxor inducis maritum tuum ad lucra illicita, vt bene te induat: tu es causa suæ damnationis, & præponis diuitias animæ suæ, ideo nō amas ipsum sicut te ipsam, sed mortaliter peccas. H
Sed pone; tu es in mari, superuenit magna fortuna: oportet quòd nauis alleuietur, & est in tua libertate proijciendi res tuas vel proximi. Dico ꝙ isto casu potes licitè dimittere proijci res ꝓximi magis quàm tuas quia omnis charitas incipit à seipso. Nō dicit, Terminatur in seipso: quia aliud est caritas præcepta, aliud caritas determinata seu terminata. Nā dicit Dominus quòd debes amare proximum sicut te: ergo præsupponit quòd primo ames te, & postea proximum, quia actus consumatus est finis, alias esset locutus consulendo, quia est maior *Exempla*

perfectio

A perfectio dimittere proijci in mare bona tua quàm bona proximi, sed non est præcepti. Ponamus modo exemplum in corpore. Aliquis vult te occidere, & nullo modo potes euadere nisi occidas eum: quæro, si licet nunc illum occidere prius quàm te occidat. dic ꝙ sic. Si verò aliquo modo vel ingenio potes euadere, nõ licet tibi, & est charitas inceptiua à se. Sic & Sacerdos in tali casu potest occidere, & non fit irregularis, & potest satisfacere: tñ securius est trepidare, & cõfiteri, sed si talis permittit se potius occidi quàm velit occidere, hæc est perfecta charitas. Itẽ pone quòd oportet quòd
B aut tu, aut proximus tuus peccet mortaliter, quid fiendum? dico ꝙ melius est, ꝙ proximus tuꝰ moriatur quàm tu pecces mortaliter, quia omni vice qua eligis te peccare potius quàm proximum, tu peccas, & peccando offendis Deum propter proximum, ergo plus amas proximum quàm Deum. vnde si committẽdo vnum peccatum mortale, tu credẽs saluare omnes spiritus damnatos, & vniuersum mundum, tu potius deberes abstinere à peccato. Quid enim prodest tibi, si lucreris vniuersum mundum, animæ vero detrimentum patiaris? Redeamus modo ad animam. vxor amando mari
C tum propter carnem, & suadendo sibi vsurarios quæstus & illicitos, peccat mortaliter. Patres & matres nõ admonẽtes filios, nec inducentes eos ad ieiunia compatientes carni, non animæ filiorum, aut famulorum, communicãt secum de peccatis, quia paterfamilias tenetur, quos potest astringere, & quos non potest inducere vt ieiunẽt, confiteantur & sumant eucharistiam. Et est maximus, & communis error, quasi in omnibus, qui non aduertunt ad ista. vnde volo te docere sine scandalo cognoscere, quãdo vxores vellent ꝙ mariti sui morerentur, vt possint alium accipere, & econtra, qñ scilicet non curant quòd existentes infirmi cõ
D municent. alibi dicemus plenè. Tertia cõditio istius amoris generalis est, quòd debet esse sanctus: quia non potest aliquis saluari, nisi habeat hunc amorem sanctum. Nam sanctum est, quod est à Deo ordinatum, sicut Ecclesiæ altaria, calices, paramenta, & huiusmodi, quę sunt ad ordinem Dei, & Deo dicata. & anima nostra debet esse sancta, quia si uult saluari, oportet ꝙ de illo fonte amoris vniuersalis inebrietur & amet suum particulare bonum, quod bonum est saluare, sed propter Deum, vt faciat omnia propter Deum, & sit sicut aqua quæ fluit ad mare, & inde redit, sic omnia E
flumina vadunt ad mare, & inde redeunt. ita est amor Dei, qui influit gratiam in anima, & trahit animam ad se, mediãte gratia & inde redit. Sic homo, quando cum omni sua operatione tendit versus Deum, sicut amat se ad Deum, sic debet amare proximum ad Deum, vt saluetur. Similiter trahimur amare naturaliter sapientiam, pacem, consolationem & delectationem, & ita natura trahit animam nostram, & animã proximi ad Deum, quia omnes trahimur ad scire, pacem habere & in pace stare, & consolationes, & delectationes habere. Trahimur enim ad scire, ut cognoscamus amorẽ F
Dei & proximi, quia dormiẽdo quærimus scire, cum omnes homines natura scire desiderent. Ideo debemus quærere bonum proximi, sicut bonum nostrum, aliter non amaremus, nec Deum, nec proximũ rectè, vnde non corrigendo filios, aut filias erran tes, non amas eos. Ecce quòd ad habẽdum amorem sanctum, oportet ꝙ sicut inclinaris amare Deum, sic ad illum finem sanctũ debes amare proximum. Vnde hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, amet & proximum, & impossibile est amare Deum, quin ames proximum. Item debes amare proximum operose, sicut te ipsum, quod sic est in exemplo intelligendũ. G
Puta, si fames, quæris comedere, & quando non habes quod comedas, emis panẽ. Non enim sufficit bona voluntas, nisi interueniant facta. Idem in fugiendo periculum mortis, quia non sufficit bona voluntas sine factis, ita vtroque opus est scilicet voluntate & facto. Ideo ama proximum tuum, sicut te ipsum factis. O vsurarij, vsurarij, venite ad iudicium. Quando proximi vestri egent, adiuuatis eos propter se, an propter vestram vtilitatẽ & canitatem? scilicet derobare. Væ, væ, væ vobis, quia infernus vos expectat. Si ergo non seruis proximo tuo in suis necessitatibus, tu ibis à casa cal- H
da. Dico ꝙ arcta est via, quæ ducit vos ad vitam, & pur quilibet facit mundũ suo modo. fac ergo proximo sicut tibi, qui vides eum in necessitate. Vnde Ioan. Non diligamus verbo & lingua, sed charitate, & non canitate. Istæ sunt cõditiones amoris generalis, quibus debemus & amicis & inimicis subuenire. & dicitur generalis amor ad extra. Vnde si videris vnũ Iudæũ in necessitate, tu debes sibi subuenire, & oibus alijs: cũ vero & iusto amore sancto, & operoso, & nisi sic feceris, casa tincta te expectat.

Secun-

A *Secunda pars principalis.*

SEquitur secundus amor, qui dicitur cordialis, qui consistit in corde signatus per clauum. Et debet haberi iste amor magis spiritualiter quàm prædictus qui est generalis. In hoc ergo septem requirunt. Primo cócordia & vnio proximorū. Secundo indulgere & parcere proximo. Tertio compati in tribulatione proximo. Quarto salutem proximi ex corde quęrere. Quinto de proximi bono gaudere. Sexto defectus proximi cordialiter reprehédere. Septimo incorrigibilem patiéter tolerare.

B Circa primum scilicet in concordia cóuersari, ait Paulus ad Rom. 12. Si fieri potest quod in nobis est, cum omnibus pacem habeatis. *Primum cócordia.* Vnde bonum est stare in pace cum proximo; quia sæpe sub vmbra zeli radicatur intrinsecus odium versus prauam creaturam, ita quòd transit ille zelus in odium creaturæ. Et nota quòd primo Deus creauit Adam solum & ex ipso fœminam, ad notandum, quòd sicut est vnus Deus, vna fides, vna charitas, vnum principium: ita seruaretur vnio inter creaturas humanas. Cætera autem animalia fecit bina. Et vides

C quòd omnia animalia eiusdem speciei naturaliter appetunt stare simul, sicut oues, boues, pisces, & aues, & cætera animalia, & homo qui factus est vnicus facit oppositum, qui est animal rationale. *Exemplum.* Sed quæres, Vnde hoc? Respondeo, quia diabolus semper ponit diuisionem & in paradiso, & in terra. Vnde Apoc. Vę mari, et terræ, quia descendit diabolus. O quàm pulchrum est, et delectabile videre plures fratres, et conciues simul vnitos in amore. Vnde Ecclesiast. In tribus placita sunt cordi meo, quæ sunt probata coram Deo, et hominibus, scilicet concordia fratrum, et

D populorū, et mulieris cum viro, quia quando sunt quatuor fratres habitantes in vnū, quilibet facit diuersa officia, et maiori obeditur à minoribus, tunc omnia illis prospere succedunt. Vnde Dauid, Ecce quam bonum et quàm iocundum habitare fratres in vnū. sed multoties vxores ponunt diuisiones inter fratres. Similiter pulchrum est, cū vir, & vxor honeste viuūt, & virtuose: sed si viuāt in broda, & luxu, à casa calda submerguntur in broda & fęcem cum fęce reperiēt. Vnde amor & charitas sit eorum ligamen. Nam videmus si sunt duo ligna, vel asseres simul fixæ, naturaliter appetunt simul stare, & si vis illa separare cum stridore separantur. Simile videmus in naturalibus, & elementis, & corporibus supercœlestibus, quia omnia secundum cursum naturæ sibi attributum à Deo faciunt sua officia propter amorem naturalem. E Secunda conditio istius amoris est, indulgere & parcere proximo, quia nunquàm potes saluari, nisi parcas. de hoc mébro alibi dicemus. *Secundū indulgere.* Tertia conditio est, Cōpati proximo in tribulatione sua. Sicut si vnus digitus dolet, totum corpus sentit. *Tertium compati.* sed si incidis digitum, postquàm incisus est & separatus, si postea frustatim inciditur, nihil sentit. Sic euenit q̄ si charitas est vnita ad inuicem, si vides aliquid aduersi proximo, compateris sibi. F Sed si est diuisa charitas, nihil sentis de passione proximi, sicut in mortuo, qui nihil sentit, & quando proximo nó compateris, est malum signum. Vnde est admirandum q̄ in hominibus non sit sicut in bestijs videmus, quòd si hirūdini subtrahitur pullus de nido, vadit vociferando & conquerendo, & omnes aliæ hirūdines compatientes secum vociferant. *Exemplum.* Si bos in macello videt mactari boué, naturaliter séper cōpatitur & effundit lachrymas. Similiter ī porcis videmus, sed hoīes sunt peiores quàm porci: quia si vnus peccat, nullus quærit emendare illum, nec reprehédere. G Vnde Paulus: Idem sétite in vobis, quod in Christo Iesu. Quarta conditio est solicitudo, & cura patrum volétium saluare animas filiorū suorum & famulorum, & magistrorum volentium discipulorum animas saluare. *Quartum solicitudo.* Nam videmus Solem, & Stellas, quæ secundum cursum suum naturalem influunt in diuersis locis diuersa: quia in aliquibus partibus aurum, in aliquibus argentum, alibi bonū vinum, alibi frumentum, & similiter alia creata. Et denique omnia inter se speciei suæ curam habent, præter hominem, quia vnus homo non curat de alio: pater nō curat de filio, nec vxor de viro pro salute animarum. H Vnde Paulus. Estote soliciti, & nó pigri. Charitas ergo naturaliter insita homini est, vt proximum diligat. Quinta conditio est de proximi bono gaudere. *Quintum gaudere.* Vnde Paulus: Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus proximis, sicut gaudere in te, & dolere in te. Vnde vnus spiritus illuminatus dicit, quòd vera compassio est, quę cum videt vnum infirmum, vellet potius pati illam passioné, quàm velle sentire dolorem compassionis, quam habet illi, & si videt pauperé potius vellet pati eius paupertatem quàm compassionem pro illa paupertate.

A pertate. Sed hodie vix vicinus dat de aqua putei sui, vel de igne, suo vicino: vnde quia non est compati, non est gaudere. Sed sanctus Franciscus dicebat, quod plus gaudebat de regno Franciæ, quàm rex Franciæ, quia gaudebat, quod gauderet rex de suo regno: sed dicebat se habere vnam prærogatiuam à Rege, quia rex habebat labores & expensas regni, & Franciscus habebat gaudia sine labore & expensis. Sexta conditio est, defectus proximi cordialiter corrigere. Vnde quando vides fieri aliquam displicentiam Deo, tu tristaris. Vis addiscere, quando iste zelus est in te, de quo Proph. Zelus do-

Sextum cordialiter corrigere.

B mus tuæ comedit me. Zelus enim est virtus, & rancor est vitium. Zelus & rancor habent domos continuas, & habitant ostiatim, & domus vnius vix discernitur ab alia, & habent ostia similia, & portant similia vestimenta, ita vt vix discernantur. Vnde Gregorius in libro Moralium dicit, quod zelus est virtus, quæ est talis naturæ, quod nisi homo sit cautus, & bene prouideat, multoties credit amare & odit, & credit intrare ostium domus zeli, & intrat ostium odij. Vnde caue quod nisi sis armatus multa patientia & humilitate, & disponas te ad hoc, nō

C capias tale donū, nisi capias ardētem zelū, sicut Christus quando expulit illos de templo dicens, domus mea, domus orationis vocabitur. Vnde in rima dicitur.

Io vedo lo mio prossimo, &c.

Sæpe enim accidet, quod tu corriges filium tuum, vel proximum, & corrigendo ipsum dicet tibi iniuriam, & pro eo non stabis quin iterum & iterum corrigas, & iterum ipse tibi dicet iniurias, & sic si tu irasceris, & odis eum peccas, ita quod credens intrare ostium zeli intras ostium rancoris, & odij. Septima est, incorrigibilem patienter tolerare. Vnde cōsultum fuit cuidam dominę,

Incorrigibilem patienter tolerare.

D quæ habebat maritum sceleratum, quem non poterat suis verbis emēdare, cum iam peruenisset ad hoc quod odiret ipsum, fuit dictum illi quòd caueret sibi ne de domo zeli intraret ostium odij, & quod potius desisteret reprehendere eum, quia volens corrigere vitia aliorum debet habere affectum paternalem, & corrigere viriliter cum multa patientia: & si vides quòd nolit corrigi, vadas potius cum amenis verbis, quia tu non debes plus velle in eo quàm Deus velit. Idem sit zelus regularis, alias fit coopertū odium. Secus tamen est in prælato & iudice, quia debent errantes corrigere cum discretione puniendo eos, & potius iudex

No. de correctione.

debet dimittere errantem desperare, quàm iustitia pereat omnium aliorum. E

Tertia principalis pars.

Sequitur tertius amor, qui dicitur spiritualis, aliter specialis, quem habere debemus ad inimicos nostros. Et in hoc amore nota, quòd quilibet tripliciter peccare potest. Primo in necessitate succurrendo. Secundo modo in loquendo. Tertio modo in signa faciendo. Primo igitur si vides inimicum tuum portantem necessitatem famis, vel huiusmodi, nisi succurras, peccas mortaliter. Et si vides ipsum incurrere peccatum mortale, cum possis obuiare, & non obuias, peccas. Secundus modus est in loquendo. Vnde si negas loquelam inimico tuo, totiens peccas mortaliter, quotiens te salutat, & nō respondes ei, & quotiens te requirit, & sibi non facis pacem, quia bonus homo de bono thesauro, quod habet in corde, profert. Et nota bene, quòd est vnus casus, in quo nō peccat, qui negat loquelam: Puta, quando orta est discordia inter mulierem & virum, qui illā adulterabat, quo casu si mulier recusat loqui sibi, ne amplius peccet secum, non peccat. Item si sit aliquis, cum quo non possis loqui sine tuo præiudicio, non peccas, non loquendo. Sed tamen cessante causa, debet cessare effectus. Tertius modus est in signa faciendo. Puta, si aliquis interfecisset fratrem tuum, aut patrem, & esset tecū pacificatus, & cum sibi obuias, vadis in aliam partē, & euitas eum; vel si sis in cœtu aliorum, & illo superueniente recedis, peccas mortaliter, quia illud est signū odij, & das scandalum illi, quia per talia signa das sibi intelligere quòd tu odis eum. Si autē cum vides tuum inimicum tecū reconciliatum, sanguis turbatur & accenditur propter vestigia, vel reliquias odij præcedentis, si in illo primo motu non consentis tali odio, sed amas, tu mereris, sed cōsentiendo peccas. Vnde in Euangelio ait, Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Et qui dixerit fratri suo, racha, reus erit concilio; & si cadis in talibus, teneris confiteri. Modo igitur ad euangelium redeundo, Diligite inimicos vestros hoc igitur diuiditur in tres partes. Prima ostendit Christi singularem exhortationem. Secunda assignat illius causam singularē. Tertia ostendit dirigere intentionem, in amando. Primo igitur dixit discipulis suis, Audistis quia dictum est ab anti-

F G H

A ab antiquis, Diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros: Benefacite his, qui vos oderunt: Et orate pro persequentibus & calumniantibus vos. Quasi dicat: Illi in lege sua dixerunt, odio habebis inimicum tuum. Ego autem in lege mea dico, Diligite proximos vestros, sicut vos ipsos. Et diligite inimicos vestros. Vnde lex noui testamenti est præceptum filij Dei. Hoc est præceptum meum, addendo & supplendo in scriptura veteris testamenti. Et nota quòd inimici possunt tria facere contra inimicos suos. Cordialiter odi-
B re, iniurias dicere, & factis operari. Et licet inimicus tuus his vtatur contra te, tamen vtere Christi consilio, qui ait: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui uos oderunt. id est, Si odit te inimicus corde, & dicat de te malum, fac sibi bonum dicendo, Deus da sibi cognitioné veri. Et orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cœlis est, scilicet veri & approbati in charitate. Et est causa valde nobilis, & gentilis. Et iste pater vester facit duo, quia facit solē oriri super bonos & malos: Et pluit super iustos & in-
C iustos. Pluit enim infundendo gratiā suam volentibus, siue iusti, siue iniusti, quia nemini redeunti gremium claudit. Stat enim ad ostium scilicet animæ, & pulsat dicens, Aperi filia mea, dilecta mea, quia ad te intro, si aperis. Si quis igitur de te obloquitur, cogita si in illo est aliqua virtus: quia si sit valēs dicas, vere ipse est pur valens homo. si est sapiens, dic, verè ipse est sapiens homo. Et conare toto ingenio, & toto corde illū laudare, qui te diffamauit, quia pluit Deus super bonos & super malos: vnde si Deus pluit super malos pluuiā suæ gratiæ, & tu debes pluere ēt super diffamatorē tuum cō-
D mendādo ipsum in aliqua virtute: quia malitia sua non debet te inducere ad dicendum, aut faciendum malum. Ideo disce à Christo nostro magistro, quia sic faciendo saluaberis. Secundo singularē causam reddit, quia inimicos diligere debeamus dicēs: Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? q. d. nullā: quia iam recepistis mercedem vestram: quia tenemini diligere, qui vos diligunt. Sed vt consequamini mercedem, diligite non solum benefaciente vobis, sed etiam male faciētes: Quia naturale est, ꝙ etiam animalia bruta diligant illos, qui sibi bene faciunt, & cognoscunt eos; vt equus, canis & alia animalia, q̄ non diligunt nisi eos qui dant
E sibi comedere propter suam vtilitatem. Vnde fac ēt bonūm malefacientibus tibi. Nōne & publicani.i. publici canes, & rufiani, & meretrices, ēt hoc faciunt? Estote ergo perfecti sicut pater vester cœlestis perfectus est. Tertiam partem subiungit in dirigendo intentionem rectam dicens. Attendite, ne iustitiam vestram faciatis corā hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrū. Et alibi. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Cum ergo facis elemosinam, noli tuba canere, sicut hypocritæ. Vnde nota ꝙ aliqui faciunt elemosinas mittendo tu-
F bas ante se clamando: O pauper, veni accipe istam elemosinam, vel proijciunt de fenestris panem pauperibus, & similia, vt videantur. Aliqui mittūt tubas à latere, quia faciūt pauperes ante ostium domus in via comedere. Aliqui mittunt tubas post, sicut isti qui post mortem faciunt capellas & paramenta, & ponunt arma sua hinc inde, vt appareat ꝙ ipsi fecerint. vnde nota quòd elemosina debet fieri occultè sine istis tubis: quia qui fumum facit, fumum habebit. Et notat Christus duo genera hypocritarum. vnum est euidens hypocrisis.s. facere
G palam, vt videatur bonum fecisse in sinagogis, vbi gentes congregantur. Secundum, quando quis in vicis.i. in secreto facit. Dicitur.n. vicus stricta via, vbi pauperculi stāt, & aliqui hypocritæ faciunt elemosinas secrete in uicis, tamen non ad bonum finē, vt scilicet, sit secretū, sed apparens, quia ostendentes velle secretum esse quod faciūt, habet modos quibus diuulgatur, & iste talis est hypocrita hypocritarum. vnde in prima hypocrisi palam facta diabolus tubat. In secunda homo met est tubicina. Amen dico vobis, quia receperūt mercedē suam.
H Ideo si vis facere bonam elemosinam, sinistra tua.i. mala intentio, nesciat quid faciat dextera tua, id est bona intētio, quia charitas facta mala intentione vertitur in maledictionem. & pater, qui videt in abscondito, reddet tibi præmium vitæ æternæ, &c.

SABBATO post Cineres.

De Amore probante.

Sermo IIII.

ERat nauis in medio mari, & Iesus solus in terra. Marci 5. In hodierno euangelio ad euidentiam dicendorum nota, quòd mare signat amaritudinem laborum & tribulationum, & aduer-

A & aduersitatum huius mūdi, & nox signat priuationem totius consolationis spiritualis cum tribulationibus corporis. In praecedenti tractatu fuit de amore lato per charitatem. Nunc tractabimus de illo amore, qui dicitur Amor probans: quia tunc Deus probat animam, quando illā in medio maris tribulationum vexat & quatit. Vnde dicitur, quòd erat nauis in medio mari. Nauis enim statum naturae signat. vnde in ruinante natura tres status miserabiles notantur. Primus status est principians. Secundus status est saluificans. Tertius status est beatificans. Primus ergo status ruinantis naturae

B est principiās, & est de sui natura fragilis, & corruptibilis, & caro nostra humana est ita putrescibilis & apta corruptioni, quòd nisi saletur mari, idest amaritudine tribulationum saeculi fit putrida & corrumpitur, sicut carnes, quae non salantur putrescunt. Et ideo vt status fragilis naturae nostrae saluetur, necesse est quòd saletur sale tribulationum & amaritudinum saeculi, vt apparebit. Alioquin putrescet in foetore vermium vitiorum & peccatorū, & abijcitur in profundum. Secundus status naturae est Saluificans, quia tunc rectè saluatur naturae no-

C strae fragilitas, quando exercitio tentationū fit audax ad militandum, & fit victrix hostium suorum per assiduitatem & continuitatem praeliandi, & ex continuitate laboris solidantur & fortificantur bases animę; sicut consuetudo ligonis facit rusticum fortē & aptum labori: qui si non esset assuetus labori, esset debilis. Tertius status est beatificans ipsam naturam. vnde nota ꝙ propter venire ad statū gloriae beatae oportet transire per mare multarum amaritudinum, & tribulationū. Circa quod nota 12. gradus, quasi vnius ascensibilis scalae, quibus de vno ad alium itur. Quorū graduum

D quatuor deseruiunt primo statui naturae Principianti: alij quatuor deseruiunt secundo statui naturae saluificāti. Caeteri quatuor deseruiunt tertio statui naturae Beatificanti & perficienti in gloria.

Prima pars principalis.

Circa statum naturę principiantis, accipe primos quatuor gradus, q̄ sunt. Primus viuificatiuus. Secūdus illuminatiuus. Tertius humiliatiuus. Quartus probatiuus. Primus igitur gradus est viuificatiuus animae mortuae in peccatis & vanitatibus & iniquitatibus. Vnde Dauid ait: In tribulatione viuificasti me. Et si ambulauero in medio tribulationum, viuificabis me. *Primus gradus viuificatiu⁹* Ideo nota ꝙ tentatio est vita hominis super terra. Nam mortuus non intelligit tribulationes, sed viuus illas sentit. vnde sentiens tribulationes est viuus: Et homo non habens tribulationes in hoc mundo, potest dici mortuus. Et Deus, qui est medicus, cum de infirmo desperat ait. date illi quicquid vult. Ita facit mortuis & sceleratis in peccatis, quos praeuidet spiritualiter morituros: quia dat illis quicquid cupiūt, & nō vexat illos tribulatione, sed facit eos in hoc mūdo felices, & hoc est malum signū. Sed quando homo vexatur & anxiatur angustia est bonum signū. Et nota ꝙ Demon definit hoīem tribulare tribus de causis. Primo, quia sperat, imo quia est certus de aīa derelicta a Deo, quam nō vult tribulare in hoc mundo, ꝙ vult in alio illā tribulare. vñ legitur de quodam sancto patre, qui vidit super porta ciuitatis vnicū diabolum, & super porta monasterij, vbi erāt sancti viri, vidit innumeras legiones Demonum, & hoc qa Diabol⁹ in ciuitate nullū reperiebat cōtradictorem, sed in monasterio fortes milites & cōtradictores habebat, ita quòd q̄n proteruus non tētatur, est signum quòd est diaboli. Secunda causa potest esse, quia sit aliqua anima ita perfecta, & ardens in amore Dei, ꝙ diabolus nescit vnde tētet ipsam. Exemplum, Sicut vnus lebes qui q̄n bullit fortiter super ardente igne nulla musca appropinquat. vnde dicitur, Ollae candēti muscae non insident. Sed si remoto igne tepescit & frigescit, ferculū repletur muscis. Ita in anima reducta ad bonam & sanctam vitā, quae quādo est bulliens in amore Dei, non sentit tentationes diaboli, maxime in principio, sicut Paulus nullum laborē sentiebat in principio suae conuersionis propter magnum ardorem, quem sentiebat in anima sua de amore Christi: Sed postea sensit multas tentationes & tribulationes, vt ipse met in epistola sua testatur. Vnde dicitur, ꝙ semel vnus frater ordinis B. Francisci in principio conuersionis suae nullam tentationem sentiebat vsq; ad multos annos, sed postea tribulatus est vsque ad animam. Ita vnus homo sanctae vitae ad hoc venit ꝙ non poterat dicere Pater noster, nisi ita fortiter, ꝙ audiretur. Ita de alio qui cum sibi impositum esset in pęnitentia ꝙ diceret Pater noster, non erat modus ꝙ posset aliquo modo dicere, non audiente suo patre poenitentiae. Itē de vno homine sanctae vitae, qui cum visitaretur, & illi suo more à visitantibus

Marginalia (right column): E; *Exēplum* (beside "habens tribulationes"); F (beside "definit hoīem"); *Exēplum.* and G (beside "diaboli. Secunda causa"); H (beside "ipse met in epistola").

A acquisitis. Et cognosces infernũ à quo præ cauebis. Vnde Ecclesiastes, Qui nõ est tentatus, quid sit, nescit qualis sit. Et scholares studentes, si nõ haberent tot malas noctes, & continue laborarent per longũ tempus abstinendo ab esu & potu, non lucrarentur virtutes: Non dicendo his qui vadunt vagando, quorum patres faciunt vsuras, vt mittant sibi denarios, quos abijciunt. Nota ergo ꝙ vexatio dat intellectũ. Nam quidã seruus Dei per vnã vexationẽ, quã passus est, subito cognouit unam uirtutẽ, quam nunq̃ ante intellexerat. Vnde & Pau
B lus licèt esset plenus Spũ sancto, tñ ꝑ exercitiũ multorum laborũ effectus fuit valde expertus. Similiter & dæmon ꝑ experiẽtiã fit sapiẽtior. Vnde sequitur in cruce labor.

Tertius gradus humiliatiuus. Tertius gradus est humiliatiuus, ita quòd non est aliquis ita superbus, qui si incarceretur non humilietur, & si sit homo diabolicus, & si pater habet filium superbum & inobedientem, qui sit saltem decem annorum, si carcerabit eum, humiliabitur. *Nota.* Et nõ solum facit malos bonos, sed bonos efficit meliores. Et nota quòd virtutes sunt periculosæ, nisi sint cũ humilitate, quia faciunt cum virtute superbiã, & virtuosum super-
C bum. Vnde cum tribulationes crescunt, virtutes augentur. Vnde Paulus. Ne extollam me, datus est mihi stimulus carnis, qui me colaphizat, non consentiendo tamen, sed contradicẽdo. *Exemplum.* Ideo nota quòd nullus fuit, nec est ita sanctus, qui non habuerit, & habeat appensum aliquod sonalium, sicut falcones, ne perdãtur. Sonalium intellige defectum, & tales defectus tenent eos in humilitate depressos, & multoties permittit Deus tales cadere, vt fiant magis humiles.

Quartus gradus probatiuus. Quartus gradus est probatiuus, sicut in Hyspania dicitur, quòd matres expoliant filios suos nudos, & ponunt in niue, & dicunt quòd probant eos in tenera æta-
D te, vt sint fortiores, ita Deus probat suos in tentationibus, & multoties accidit, sicut cum aliquando quis iactat se quòd est bonus giostrator, & alius ait contrarium, & ille dicet: Alla proua, & giostrando pro minimo cętu cadit. Ita accidit aliquando ꝙ unus seruus Dei præsumit se posse resistere & ad minimam tentationem cadit, & sic probatur & fit melior. Vnde Ecclesiasti. Vasa figuli probat fornax. Et alibi tanquàm aurum in fornace probauit electos dominus. Et nota quòd Deus nõ permittit tentationes animæ, quas nõ possit portare, vt ait Apostolus. Fidelis Deus qui non permittit uos tentari supra id, quod potestis. E
vnde sicut vides in euangelio, diabolus quandoque fecit uenire tempestates seruis Dei, & tamen nunquàm submersi sunt. Sed quando ueniunt dic, si es fortis, sicut Iob 1. Deus meus pone me iuxta te, & cuiusvis manus pugnet cõtra me. Et alibi, dominus mihi adiutor, & nõ timebo, sed despiciam inimicos meos, &c.

Secunda pars principalis.

Viso de quatuor gradibus deseruientibus primo statui, qui dicitur principians: nunc uideamus de secun- F
do statu, q̃ dr̃ saluificãs, & iste status habet alios quatuor gradus. Primus est satisfactiuus. Secundus est consolatiuus. Tertius est delectatiuus. Quartus est conseruatiuus.

Primo igitur gradus est satisfactiuus, vel solutiuus peccatores puniendo in hoc mundo, vt saluentur in alio, quia nullus est tam iustus qui saltem peccata uenialia non habeat. Nam omnis homo mendax. Vnde Deus postquàm uiuificauit humiliauit, & probauit, te in secundum statum teducendo, reducit te in secundum statum in quo primo persoluit tibi dicens: Redde rationẽ uillicationis tuæ. Amasti filium plus quàm G
me, faciam illum mori, amasti vxorem propter carnatiam plus me, priuabo te illa. & isto modo priuat te in hoc mundo, vt puniaris in isto, & præmieris in alio, & te fortificat hoc modo. Secundus gradus est consolatiuus. vnde si tu es ualens agonista, tu dices cum Dauid, Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerũt animam meã, quia post tristitiam dedisti gaudia, iuxta illud benedicti Iesu, qui ait, Tristitia uestra conuertetur in gaudium: & gaudium uestrum nemo tollet à uobis: sicut Apostoli, H
de quibus dicitur, Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine domini Iesu contumeliam pati. Tertius gradus est delectatiuus. Vnde Laurentio dulces uidebantur carbones. Et Stephano saxa, de quo dicit. Lapides torrentis illi dulces fuerunt, quia uidebat aras paradisi, dum ait: Ecce video cœlos apertos. Quartus gradus est conseruatiuus, quia illa spes vitæ æternæ conseruat eos in pœnis. Vnde Iacoponus.

Molto se puo guardagnare,
Chi sapesse lo guadare. quasi dicat.

Quando tribulaberis facias sicut asinus, q̃ *Exẽplũ.*

 nun-

A nunquàm cadit, vbi alias cecidit, & hoc est propter uerbera & clamores quæ ibi habuit, vt leuaret: Ita tu si addiscis vbi cecidisti, & propter illud habuisti aliquã aduersitatem, cauebis magis tibi ne cadas iterũ ibi, & vitabis causas, & te recurrẽte ad adiutorium Dei auxiliaberis à Deo, & à te. Vnde Gregorius super Psalmo, Proba me domine & tenta me, ait: Si nesciuisset sibi cauere à tentationibus, posuisset se in magno periculo. sed subiungit, Domine complectere me, quia potero cõseruare gratias tuas. Nota ergo hic, ꝙ à principio mundi B Lucifer fuit creatus cum multis gratijs, & nesciuit custodire illas. Adam etiam subito perdidit gratias suas. Salomon sapientissimus & plenus gratijs perdidit suas. Petrus primus Apostolorum negando Christum, perdidit gratias suas. Quare hoc? Quia istæ tantæ gratiæ fuerunt gratis datæ, & acquisitæ sine labore. Et si acquisiuissent illas cũ labore, non ita de facili perdidissent, quia tenuissent illas cum maiori diligentia. Vnde Adam postquàm cecidit semel, nunquã amplius cecidit, ita ꝙ plus acquisiuit ruendo, quàm si non cecidisset. Vnde Dauid fugiendo filium & equitando per vnam viã, vnus rusticus proiecit terram in faciem fi- C bi, propter quod familiares sui voluerunt illum interficere, & Dauid dixit: Dimittatis, quia dominus permisit hoc propter mea peccata, quia sic mihi soluit de peccatis meis. Ita vides etiam in filijs usurariorum communiter, qui cõsumunt usuras patris, quia nesciunt cum quanto labore, acquirantur: quia si scirent labores acquirendi, melius conseruarent acquisita, quia nihil facit ita conseruare gratiam, sicut aduersitas.

Tertia pars principalis.

D SEquitur tertius status humanæ naturæ, qui dicitur beatificans, cui deseruiũt alij quatuor gradus subsequẽtes, qui sunt. Primus manifestatiuus. Secundus præmiatiuus. Tertius triumphatiuus. Quartus coronatiuus.

Primus ergo manifestat stabilitatem animæ, quia q̃n aĩa ascendit octo gradus post de illis gradibus ascendit ad alium, in quo manifestatur, vt uita eius sit exemplũ alijs. Vnde Dominus in Luca ai: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt uideant bona opera uestra. Et nota tria exempla animæ existentis in isto gradu. Primum est patientia, secundum est paupertas, tertium est humilitas, quæ tres uirtutes vigent in eo, qui E uenit ad istum gradum, & tunc ista exempla in illa anima existentia, sunt exempla alijs & ædificant proximum in illis virtutibus; nam patientia demonstrat hominem in tribulationibus, & ista virtus reducitur ad animam & corpus. Vnde Dauid habuit tribulationem vt ædificaret proximum in exemplo patientiæ suæ. Paulus ad Heb. 10. Patientia vobis necessaria est. Sic patientia Tobiæ, & Iob, & aliorum multorum. Sic & paupertas in cõtemptu diuitiarum multarum. Vnde Paulus, Nihil habẽtes & omnia possidentes. & alibi, Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Humilitas F manifestatur quo ad animã scilicet in orando, confitendo, & alias virtutes humilitatis animæ operando, quo ad corpus patienter verbera substinendo, quibus exemplis manifestatis proximus ædificatur. Secundus gradus est præmiatiuus, quia sancti, qui se humiliauerunt, nunc præmiantur maximo honore & dignitate facti socij Dei, de quibus ait Dominus, ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. sunt etiam amici Dei, de quibus in euangelio Iesus: Vos amici mei estis, si feceritis, quæ præcipio vobis. Imo & filij, quia ut ait Ioan. 1. Quot G quot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Sicut fecit dominus Abrahe, quem dominus fatigauit & postea dedit illi gratiam. Psalm. Eripiam eum & glorificabo eum. Tertius gradus est triumphatiuus, quia quando Angelus perditionis uidet se superatum per unum hominem carneum, cuius natura est ita fragilis cum tot virtutibus paupertatis, patientiæ, humilitatis, resistendo eius tentationibus, & superbiæ considerans quòd propter superbiam suam fuit eiectus de cœlo, & quòd homo suis virtutibus humiliatus meruit coronam H gratiæ & triumphum, remanet cõfusus, ac si unus miles captus esset ab una muliercula. Vnde Christus semper voluit de dæmone triumphare per medium alicuius vilis & abiecti hominis, sicut fuit sanctus Franciscus, qui erat vnus homuncio & dicebat: Deus elegit me, qui sum maior peccator mundi & abiectus homuncio, vt in me cõfundatur diabolus in virtute Dei. sic etiam confusus fuit per multas virgines, & per rudes Apostolos, qui subiugauerunt Imperatores, Reges, & totum mundum, quia in omnem terram exiuit sonus eorum. Similiter & ordo sancti Francisci à principio fuit

A fuit fundatus per rudes homines, & modo est auctus vndique, & pulsat cũ cimbalis bene sonantibus. Vnde magna est confusio diaboli, confundi à paruulis. Vnde Iob. Ancillæ meæ alligabo eum, scilicet diabolum, cum anima mea in seruitutem ligabo. Ideo nota quòd cæteris paribus, quãto plures labores habes, tanto plus meriti expectas. Quartus gradus est coronatiuus. Decet enim quòd qui valenter certauit de inimico triumphans, coronam victoriæ reportet. Vnde Iacobus in prima canonica. Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam B cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Et Paulus ait, Non coronab.tur, nisi qui legitimè certauerit. Qui ergo vult coronam, oportet quòd pugnet & triumphet de hoste. Nec potest quisquam sine hoste pugnare. ergo labores sunt causa præmij, & mercedis. Igitur persuade tibi, quòd si debebis intrare vitam æternam, oportebit intrare p multas angustias & tribulationes, ita quòd nauis animæ tuæ in medio mari conquassetur fluctibus. Modo ad euangelium redeundo dicamus, Cum sero esset factum, erat nauis in medio mari, & Iesus solus in terra. In hoc ergo euangelio summa-
C rie possunt notari sex. Primo tẽporis qualitas. Secundo maris transitus medietas. Tertio Christi singularitas. Quarto eiusdẽ Christi pietas. Quinto laboris difficultas. Sexto huius laboris causa efficax. Primo ergo dicit, iam factum sero, & bene sero, quia in infelici humana natura, quam Deus sua bonitate in plena luce creauerat perfectæ rationis & intelligentiæ, superueniente peccato oculos à vera luce diuertit, & secutæ sunt tenebræ interiores, quarum signum est corporalis passio, & mētalis ignorantia qua cæcamur. Vnde Psalm. Confusio faciei meæ operuit me. Secundo per ma-
D re mundum intellige, qui mari comparatur, quia mundus quasi mare amarus est animæ, propter mala culparum & pœnæ obuenturæ propter illas. Fluit etiam & refluit mare, per quod notatur fortuna, quæ instabiles homines nunc ante, nunc retro proue hit. Item non est solidum, sed liquidum, & non substinens, sed demergens, quia nihil solidum aut duraturũ est in sęculo, sed qui in illo delectatur demergitur in angustijs & anxietatibus. Vnde Dauid, Veni in altitudine maris, & tempestas demersit me. Tertio cum ait, Iesus solus in terra, notat singularitatem Christi multipliciter, quia Christus in quantum Deus, solus est, quia scribitur, ego solus sũ Deus, & nõ est alius E
præter me. & Apostolus ait, Soli Deo honor & gloria. In quantum redemptor & reparator mundi, solus est, vt ait per Psalmist. Singulariter sum ego, donec transeam. Inquantum Deus & homo, solus fuit, quia vnigenitus Dei filius suæ diuinitatis volens nos esse participes, factus est homo solus in terra, quia ipse solus in solido loco, cæteri enim homines agitantur à fluctibus. tentationum, ipse vero etiam moriturus stetit in soliditate mentis. Vnde Ioan. 16. Venit hora, vt dispergamini in propria, & me solum relinquetis. Quarto F
cum ait, & videns eos laborantes in remigio. Videre etenim Dei est misericorditer super creaturas suas respicere. Cum enim videret Iesus oculis æternitatis suæ humanũm genus defatigatũ, & laxatũ in transgressione protoparentis, tanta misericordia motus est, vt nostra mortalitate vestitus pro nobis pati & mori voluerit. Vnde Psalm. Vides, quoniam tu laborem & dolorem consideras. Quinto cum ait, laborantes in remigio, ponit difficultatem laboris. Non solum enim homini labor est in terra, iuxta maledictionem illi datam in Genesi, In laboribus comedes, sed & in mari, G
quod est dicere, quòd homo in terra laborat propter necessitates & ægritudines corporales: In mari propter tentationes mentales et spirituales. Vnde illud Iob 5. Homo ad laborem nascitur. Sexto cum ait, erat enim ventus contrarius illis, ponit causam efficacis laboris. Vnde Adamantius super Iosue ait: Peccatori omnis creatura hostis est, iusto autem seruiunt omnia. Sicut *Exēplū.*
videmus in curijs Principum, quia si vnus venit in indignationem Principis, omnes aduersantur ei, et si fit unus gratus Principi, omnes diligunt et verentur eum. Per H
uentum enim contrarium intellige triplicem tentationem carnis, mundi, et diaboli, quibus nauis humanæ naturæ agitatur, sed Deus bonitate et misericordia sua imperat mari et cessat quassatio, qua cessante efficimur digni gloria sua. Ad quam, &c.

A DOMINICA PRIMA in Quadragesima.

Incipit prima ala nostri Seraphini, quæ vocatur Amor mobilis, qui Amor mobilis diuiditur in septem flammas incendij amoris, quæ sunt Amor radiosus, Amor timorosus, Amor dubiosus, Amor miraculosus, Amor uigorosus, Amor gaudiosus, Amor gratiosus.

B

Sermo V.

Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Matth. 4. Quoniam ista Dominica habemus tractare de prima ala nostri Seraphini, quam appellamus mobilem, volentes ipsam diuisam in septem pennas, prosequi in septē ferijs præsentis hebdomadæ, incipiemus à prima penna alæ amoris mobilis, quæ penna dicitur amor radiosus, qui elicitur ex euangelio dicto, Non in solo pane viuit homo. In quo sacro eloquio faciamus tres contemplationes.

C Primo obiectum radiosum, in quo speculatur intellectus. Secundo oppositum vitiosum, in quo orbatur intellectus. Tertio subiectum amorosum, in quo viuit intellectus.

Primo igitur anima viuens de omni verbo, quod procedit de ore Dei, habet intellectum, per quem intelligit bonum & malū, iustum & iniustum, pulchrum & turpe, vitutes & vitia, & oportet q̄ ista anima viuat de eo, quod est sibi conforme: quia sicut corpus viuit & nutritur de quatuor elemētis & rebus elemētatis, quæ sunt cibus conformis ipsi corpori, quæ sunt corporalia: sic anima viuit de spiritualibus, quæ consi-

D stunt in voluntate, affectu, & delectatione, & memoria, scilicet in cognitione veritatis, & delectatione diuinæ bonitatis, & potentia bonarum operationum, quibus pasci possit & nutriri, ita quòd anima non viuit de pane, sed de verbo Dei. Cum enim homo consistat ex corpore & anima, duplici cibo illi opus est, pane scilicet materiali pro cibo corporis, & pane spirituali scilicet verbo Dei pro cibo animæ. Et ideo Christus singula singulis attribuendo ait, non in solo pane viuit homo, sed de omni verbo, quod procedit de ore Dei, qui est dulcis & spiritualis gustui animæ. Vnde sicut volunt Philosophi: sicut omnes morerentur, si vna die sola cessaret sol facere E

cursum suum, qui habet splendorem, calorem, & vigorem; Ita si verbum Dei deficeret, quod est sol animę, scilicet quòd verbū Dei non prædicaretur, & non communicaretur animabus, vt possent incitari & illuminari splendore veritatis & calefieri in ardore illius sumēdo dulcorem cibi spiritualis procedentis de verbo prædicatorum, quod procedit de ore Dei, omnes spiritualiter morerentur, quia non cognoscerent Deum, & nō cognoscendo nō amarent, & non amando non timerent, & non timendo nostra natura fragilis & decliua ad malum, citò moreretur. Ideo oportet q̄ ipsa viuat de verbo Dei. Vnde in Apocalipsi, F

Apertum est sigillum septimum & factum est silentium in cœlo, quasi media hora, quæ hora erit in fine sęculi, quando veniet Antichristus, quia tunc cessabunt omnia sacrificia, nec dicentur Missæ, nec Prædicationes, & fiet silentiū in cœlo, quia nulla ferè fiet mentio amplius de Christo, sed omnes clamabunt, viuat Antichristus, & amplius non coletur fides Christi, & hoc paruo tēpore durabit, ideo dicit quasi media hora, quia nisi dies illi abbreuiati forent, non fieret salua omnis caro. Et ecce subito veniet G

Christus, & Antichristus silebit ad instar cantorum, qui diuiduntur in duos choros, quia vnus chorus cantat, & alius tacet: & finito versu primi chori, subito alter incipit cantare: Ita erit tunc, quasi media hora, sicut hodie fit, quando est vnus bonus & valens prædicator, omnes dicunt, *Alla predica, alla predica.* Vnde vbi non prædicatur & cessat verbum Dei, ibi non est cognitio de Deo. Et vbi plus prædicatur verbum Dei, ibi est maior cognitio de Deo, & plus timetur & colitur. Et accidit de hoc sicut de Sole, qui plus feruet in ęstate quàm in hyeme, quia in æstate habet maiorem vi- H

gorem quàm in hyeme. Ita amor Dei magis calet in habentibus cognitionem Dei, quàm in non habentibus. Vnde redeamus ad primum propositum.

Prima pars principalis.

PRimo ergo anima habet obiectum radiosum, in quo speculatur, s. splendorem solis iustitiæ, qui sol diuiditur in nouem radios, quorum tres pertinēt ad illuminationem intellectus, alij tres ad veritatis demonstrationem, alij autē tres ad discretionis instructionem, qui sunt hi.

Primus

A Primus est mentis irradiatiuus. Secundus est demóstratiuus. Tertius est declaratiuus. Quartus est discretiuus. Quintus est delectatiuus. Sextus est inflammatiuus. Septimus est confractiuus. Octauus est defensiuus. Nonus est fructificatiuus.

Primo ergo est mentis irradiatiuus, & hoc ad instar lucis, quæ tria operatur. Primo fugat tenebras. Secundo ostendit viã. Tertio si errasses in tenebris superueniente luce ostendit viam. Fugat primo tenebras ignorantiæ & homo fit sapiens, & luminosus, quia diabolus nullum habet maiorem amicum quàm ignorantiã, quæ obscurat intellectum, ne possit cernere lumen
B veritatis, luminis verbi Dei, & sic econtra nullum habet maiorem inimicum quàm intelligentiam. Item ostendit viam, quia audiendo prædicationes anima illuminatur & illuminata videt viam veritatis. Itẽ si perdidisset viam, quòd anima esset lapsa in peccatis dimittendo bonam viam & venisset in obscuritatem vitiorum, venit in discretionem cognoscendi bonam viam à mala. Irradiat ergo verbum Dei mentem. Vnde Dauid, Lucerna pedibus meis, verbum tuum. Nam sicut si vadis de nocte, cespitas & præcipitaris, ita facit ignorantia
C in puncto mortis, te præcipitat in infernum, quia ignorans ignorabitur, quia ex quo non vixisti in lumine veritatis in vita, dignum est quòd in puncto mortis vadas cum cæcitate, in qua vixisti. Vnde oportet te habere duos oculos, fidem, & cognitionem Dei. Vnde vidi aliquas mulierculas habere tantum lumen propter continuitatem prædicationum quòd inuenerunt gratiam perficiétem suam naturam, quia melius intelligunt quàm vnus bonus prædicator. Secundus radius est demonstratiuus, quia tibi demonstrat cognoscere bonũ à malo, sicut stella Diana, quę moustrat viã nautis, per quam cognoscunt si bene vadunt, vel
D non. Ita verbum Dei potest dici ista stella, qua videmus, si sumus boni, vel mali, & si tenemus vitam bonam, vel malam, vnde isti qui sũt soliciti potius ire ad forũ, quàm ad prædicationem, errauerunt in solitudine, & viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Assimilatur enim verbum Dei speculo, in quo vides tuam turpitudinem & deformitatem: & si habes aliquam tincturam in facie, illam vides & cognoscis, & sic te lauas. Ita est verbum Dei, per quod vides tua peccata, & potes illa cognita lauare per confessionem & pœnitentiam.

Psalm. Declaratio sermonum tuorum illuminat. Ita quòd te speculando in eo sis virtuosus & nunquam te fastidit, sed omni die magis te consolatur. Tertius radius est declaratiuus nostræ voluntatis, quia multoties homo ignorat se habere peccatum mortale, & tamen est in peccato. Vnde Dauid dicebat, Ab occultis meis munda me domine. Videbat enim se ignorantem & cæcum, & ideo quærebat declarari de defectibus suis & mundari. Vnde Propheta, Lex Domini immaculata cõuertens animas. Lex enim domini, est verbum Dei, quo declaratur homo in erroribus suis, & cum homo est declaratus, tunc quia cognoscit vitium quod illi obtectum fuerat, illud abominatur, & abominando vitium, amplectitur eius contrarium, quod est virtus, & subsequenter in Deum intuetur, & amat, & timet eum. Quartus radius est discretiuus, quia quando conscientia est illuminata & declarata verbo Dei, discernit in omnibus operibus suis. Vñ Paulus. Viuus est sermo Dei efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Vnde verbum Dei est incisiuum, & est gladius transiens cor, & facit te discernere & videre quòd percantatio, quam tu mulier fecisti bona intentione, fuit mala, & fuit peccatum, & sic de reliquis, qui non cognoscunt, nec discernunt malum à bono, nec bonum a malo, contra quos Propheta, Vę qui dicitis bonum malum, & malum bonum. vnde adueniente hoc radio fit discretio. Quintus radius est delectatiuus per experientiam, quia multi tantum delectantur in audiendo verbum Dei, quòd dimitterent audire omnia instrumenta mundi, & cantilenas, & melodias. Vnde experientia diuinorum inducit gaudia. Vnde Psalm. Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi. Vnde nota, quòd quando homo non potest audire verbum Dei, est signum quòd est prope mortem, ad instar illius, qui nihil boni potest comedere; & perdit appetitum. Sed quando aliquis est bene sanus, habet bonum appetitum & bene comedit. Vnde vt conserues bonum stomachum, oportet comedere, quia tunc bene disponitur tota natura. Sic in audiendo verbum Dei disponitur mens & acuitur appetitus, & si diu stas, quòd non audias verbum diuinum, mens hebetatur & perditur gustus diuini verbi. Vnde nota, quòd verbũ Dei ęquiparatur homini, cui alligatur esca, vt capiat pisces. Ita verbum Dei est hamus, quo capiuntur homines, & alli-

Marginalia (right): B; F; G; H; *Nota Explũ quando nõ potest audire verbũ Dei.*; *Explũ.*

A & alliciuntur ad amorem Dei. Vnde Christus Apostolis, quos prædestinauit prædicatores, ait: Faciam vos piscatores hominũ, quia audientes dulce Dei verbum, capiuntur ab illa esca. Sextus radius est inflammatiuus, quia anima delectata in verbo Dei, inflammatur & ignitur. Vnde quãdo Deus dedit verba legis Moysi, apparuit in forma ignis. Et quando misit sanctum Spiritum super Apostolos, venit cum flamma & fragore ignis in forma linguarum, quæ signat quòd prædicatores debent ex impetu in lingua bicipiti, infocata ex igne cordis pronũciare verbum Dei, & sic facit accendere animam intelligentẽ. Ideo misit Christus ignẽ
B Apostolis, vt cum lingua ignea prędicarẽt. Vnde ait: Veni mittere ignem in terra, & quid volo, nisi vt ardeat? Non solum dixit de se, sed etiam de omnibus alijs prædicantibus, qui charitatem non solum in se retinent, sed etiam cum alijs communicant. Non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis. Vn de scribitur de Elia: Surrexit Elias & verbum illius tanquàm facula ardebat. Similiter discipulis euntibus in Emaus cor eorũ inflammabatur audiendo verba Christi, licèt non cognoscerent eum. Vnde dixerũt,
C Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur. Ita quòd verbum Dei inflammabat. Septimus radius est confractiuus. quia aïa quantumcunque dura, si audit prædicationem confringit, quia nunquàm vidi hominem tam infrigidatum, & induratum, qui si audit prædicationem non confringatur: quia audiendo intelligunt, & vident peccata, & periculum quod incurrunt in animam, & sic emendantur præ timore. Vnde Iere. 23. Nunquid nõ verba mea sunt quasi ignis ardens, & quasi malleus conterens petram? quasi dicat sic. Ideo Ieremias
D admirans verbum Dei dicebat. Contritum est cor meum in medio ventris mei, & contremuerũt omnia ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius, & quasi homo madidus vino à facie Domini, & à facie sanctorum verborum eius. Octauus radius est defensiuus; quia defendit à peccatis. Vnde si virgo, vel nupta audit verbum Dei, addiscet prudentiam serpentis, & puritatem columbæ, & fraudes hominum, & sciet suam pudicitiã & virginitatem custodire, quia si non audis verbum Dei, non cognoscis astutiam diaboli, & non cognoscendo pericula, nescis uitare, & maxime iuuenculæ inexpertæ, & ideo antiquæ debent ducere iuuenculas ad prædicationes, vt audientes verbum Dei discãt se defendere. Vnde ad Ephes. 6. Extinguuntur omnia tela ignea nequissimi. Vnde & Psalm. Si populus meus audisset me, Israel si in vijs meis ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem & super tribulantes eos misissem manum meam. Itaq; verbum Dei facit te ita expertum, vt scias te defendere: quia sicut Leo fugit ignem, sic diabolus qui est tanquàm Leo rugiens, fugit ignitum verbum Dei. Nonus & vltimus est fructificatiuus. Vnde in Euangelio. Semen est verbum Dei, & exijt qui seminat, seminare semen suum. sicut alibi dictum est, & hoc verbũ est quod E
fructificat in anima, ita ꝙ facit eam gaudere in hoc mundo & in alio.

Secunda pars principalis.

Sequitur videre de opposito animæ vitioso, quod est totum tenebrosum & obscurum & plenum malitia pro his, qui nolunt audire verbum Dei. Vnde nota ꝙ septem sunt genera hominum, qui male libenter audiunt prædicationes, nec patiuntur prædicatores. Primi smemorati. Secundi tepidi. Tertij inuoluppati. Quarti assurda G
ti. Quinti curiosi. Sexti fastidici. Septimi indemoniati.

Primi igitur sunt smemorati, & isti sunt qui audiunt verbum Dei, sed intrat per vnã aurem, & exit per aliã, & cum sunt domi, sunt obliti, & vellent facere quod audiuerunt & non recordantur, & non recordando nesciunt, & nesciendo non operantur. Et scias ꝙ ista smemoratio tripliciter accidit. Quandoque per senium, & hoc accidit hominibus qui bestialiter vixerunt, non ponentes curam ad aliquam virtutem, nec curantes de aliquo bono, qui propter malum H
vsum non curauerunt vnquàm audire verbum Dei, & sunt ita deprauati in suo malo vsu viuendi, ꝙ nihil boni capere possunt, aut recordari. Quandoque procedit à natura, quia naturaliter habebit homo malã memoriã. Et tales oportet esse assiduos, & solicitare, & cõtinuare, quia sæpe vsus cõuertitur in naturam. Quãdoque procedit à diabolo, & ista est peruersissima obliuio, quia diabolus possedit illam animam, & facit illam obliuisci, & Dei, & sui ipsius. Vnde in talibus volucres cœli comedunt semen seminatum. i. vagæ & instabiles tentationes diaboli. Et ideo qui non vult esse smemoratus, debet verbum Dei quod audiuit, mẽte rumi-

A ruminare, quia in lege veteri Deus nolebat sibi sacrificari, nisi ruminantia. Oportet.n. ꝙ faciatis sicut soliciti prædones, non sicut somnolẽti siccarij, quia segnes dimittũt trãsire mercatores & nesciũt de thesauris suis aliquid eripere. Soliciti aũt nemine trãsire permittunt quin illi aliqđ iocale arripiant. Vos ergo neminẽ prædicatorẽ permittatis transire, quin ei aliquid auferatis: quia si de omni prædicatione, quam auditis, sumatis tantũ duo notabilia, in fine multarũ prædicationum eritis diuites facti. Secundi sunt tepidi, & isti audiunt & tenent menti, sed tamen nihil faciunt, sed pur habent meliorem
B conditionem quàm smemorati. & isti non deserant prædicationes, quia

Gutta cauat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.

vnde in talibus semper verbũ Dei natũ aruit, quia nõ habebat humorẽ.s.deuotionẽ & feruorẽ operãdi bonũ. Vnde de talibus ait Dauid: Fiant sicut fęnum tectorũ, quod priusq̃ euellat exaruit, & isti audiendo prædicationes, cũ occurrit eis aliqua tẽtatio subito recedunt, quia nõ habẽt fundamentũ. Tertij sunt inuoluppati, & isti sunt, qui audiunt, sciunt, & volũt facere, sed sunt ita intricati ꝙ non pñt operari, quia impossibile est Deo seruire & mundo, & rursus in mũ
C do sic accidit, ꝙ qñ quis onerat se multis, & diuersis factionibus, nullã bene facit, quia

Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

Isti igitur, qui volũt esse inuoluppati in mũdo, & facere seruitiũ Dei, serunt inter spinas sine fructu, iuxta illud Iere.4. Nolite serere inter spinas, quia nõ facient fructum. Quarti sunt surdi: pp auaritiam nolunt ire ad prædicicationes, quia similes sunt aspidi surdæ, de qua Psal. Sicut aspides surdæ obturantes aureas suas. Nolite quæso, o auari sic facere. Possibile.n.est, ꝙ in puncto mortis recordaberis de aliquo verbo audito in prædicatione, quo saluaberis, & audiendo
D refers audita filijs vel amicis, qui a te poterunt capere fructum. Sicut vnus vsurarius, qui pp relata sibi de his, quæ dicta fuerunt in vna pdicatione, restituit quinque milia ducatos. Vnde Ieremias ait: Audite cœli, audiat terra verba oris mei.s.quæ prædicator non ex ore proprio, sed ex ore Dei loquitur. Audiendo.n.verbum Dei, si tu es valẽs, efficeris valẽtior. Si tu es bonus, sis melior, & terra, & hoi es terreni, fiunt spirituales. Quinti sunt curiosi, quorũ aliqui sunt prædicantes, aliqui audientes prædicantes, qui potius prędicant vt sciantur, quam vt sciãt, & magis ad pompã sui, quàm ad fructũ animarũ, allegãtes subtilitates philosophicas, E & poemata & similia, & postponunt theologiã, quæ est sciẽtiarum mr & regina, q̃ oẽs aliæ sciẽtiæ sunt sibi subordinatæ, & sunt suæ pedissequæ, ẽt nõ est cõueniens ꝙ ancillæ melius tractentur quã regina. vnde si tu præponeres famulas reginæ, ipsa fleret, & doleret, vidẽs ꝙ oporteret ipsam seruire suis famulabus. vnde si tu prædicas ad pompã, & frequentas allegationes poetarũ & similiũ plusquã sacræ scripturæ tu es curiosus prædicator, & abuteris theologia. Non dico tñ, ꝙ sit prohibitum aut allegare, aut discere. ista talia, imò concessum est scire alias scientias pp theologiam. Alia curiositas est respectu auditorũ, quia audien- F tes prædicationes non debent aspicere ad illud qđ prædicatores faciunt, sed ad id qđ dicunt. vnde fm opera eorum.s.mala, noli te facere. Isti tales, qñ vident aliquem inflatum in pulpito & curiosè prædicantem, dicunt, Iste debet esse valens: & si est vnus humilis male indutus & mordax peccatorũ, dicunt oppositum, quod non est fiendum. Nam multotiens in turpi & vili sacco vidi stare de bono tritico, & in pulchro sacco, de malo grano. Sunt etiam aliqui curiosi, qui audiunt solum cum oculis, quia ad actus prædicatoris, non ad sententiam ver- G borum attendunt. Sexti sunt fastiditi. Et isti dicunt, Quid tantum prædicare, aut audire tot prædicationes? Bene scio, quid habeam agere: Christus dixit, Non facias alijs quod nõ vis tibi fieri, & alia similia, & omnes prædicationes includuntur in hoc solo verbo, & stabo omni die ad istud fastidium & perdam tempus? Hi pessime cogitant, quia in prædicationibus multa vltra hoc addiscũt: Nam prædicator nõ prædicat vt audiatur solum, sed vt audientes operentur. Sed hodie prædicatores possunt dicere, Ego vox clamantis in deserto. Septimi sunt indemoniati, qui cum audiunt prędica- H re de aliquo vitio, in quo sint inuoluti, torquent musum, ac si fęteret sibi. Sicut si esset aliqua fœmina luxuriosa, quæ esset in broda carnalitatis vsque ad oculos, & audiendo de luxuria ostenderet signis oris & vultus stringẽdo os & spatulas, ac si abhorreret illud vitium. & istę personæ sunt sicut illæ, quæ stando in fæce, vsq; ad nares, non sentiunt fetorem, & si essent longe a fæce & audirẽt loqui de fæce, ostenderẽt se schifas ad instar illius domine, cui villicus portauit chalatũ de pulchris cerasis. Ista vidẽns cerasa ingluuię capta, subito intrauit came-

ram,

A rami, & tantam habebat voluntatē comedē di, ꝙ fuit oblita claudere camerā, & incœpit comedere de cerasis, sicut vna lupa: & nō solū cerasa, sed & ossa cum oībus, & dū fuit plena cerasis, maritus veniens sedet ad prādium & p̄sentata fuerunt sibi cerasa, q̄ supfuerāt, & vxor incipit accipere vnicum cerasum, & respiciēs dicit, villice mundauē ista cerasa? Qualiter comeditis vos illas i villa? Et villicus r̄ndit: Nos comedimus ipsam in villa, sicut vos paulo ante vorabatis in camera, & remāsit confusa. Ita istæ personæ indemoniatæ audiētes de peccatis suis q̄nque vadunt dicēdo, ꝙ p̄dicator docet vitia

B si nescirent, vel dicūt malum de eo, & non cōquerunt de suo vitio, sed de alieno. Aliq dicunt ꝙ ipse dixerit de tali vitio, in quo talis est, cū ipse in eo sit vsq; ad mentū. vñ si audis aliqđ vitiū, in quo tu sis, audi & corrige te. Alij audiunt, vt detrahāt & peruertant verba, q̄ audiuerunt, & isti sunt similes canibus habētibus duos pedes, qui portāt tm̄ ossa. Et nota ꝙ est dr̄ia inter dæmonē; & diabolum, quia dęmon interpretat̄ ferens, & diabolus interpretat̄ deuorator, a Dia, qđ est duo, & bolus quasi faciens duos bolos de hoīe, s. aīæ & corporis, & est ꝑditor.

C Vnde si esset aliquis, qui esset valēs, & esset proditor, si diceres sibi, Tu es valēs homo, certe non irasceretur, quia sonaret in bonum. Sed si diceres, Tu es valens proditor, tunc irasceretur, quia sonaret in malum, & ideo isti magis dicuntur indiabolati, quàm demoniaci, quia sunt proditores, & nō sciētes. vnde quędam demoniaca magis irascebatur prædicatori quando nominabat Diabolum, quàm quādo nominabat Deum, q̄a dicebat, quòd erat iniuria dæmonis appellare ipsum Diabolum, idest proditorem.

Tertia pars principalis.

D Circa tertiā partē in qua dicimus de subiectu amoroso, in quo viuit aīa, nota ꝙ ad volendum portare fructū de euāgelizationibus, oportet hoīem hēre septē in se, q̄ sequunt̄, & tunc hēbit fructū. Primo præparatio. Secūdo deuotio. Tertio reuerētia. Quarto ruminatio. Quinto recta intentio. Sexto firma fides. Septimo desiderium operandi. Prima igitur est ꝑparatio mētis. vnde q̄n vis ire ad p̄dicationem, tu dēs præparare corporalia, & postea sp̄ualia. Primo oī die audias vnam missam, quia missa ꝑparat mentē sicut terra laborata q̄n modicū pluit, & seminat̄, tunc semen melius p̄parat̄ ad nascendum. vñ corpus Christi est verbū Dei. Et p̄dicatio est verbū Dei vestitū voce. vñ Aug. dicit, ꝙ est tm̄ peccatū dimittere cadere verbū Dei, quantū dimittere cadere corpus Chr̄i. Et hēs in decretis, ꝙ multo melius est audire p̄dicare, q̄ missam, cū distinctione tn̄, quia diebus Dn̄icis & p̄ceptis debes missam audire, q̄a si nō audis missā, peccas mortaliter. vñ si nō potes audire vtrūq;, audi poti⁹ missam in illis diebus: sed i alijs, qui nō sunt de p̄cepto, audi potius p̄dicationē, & ꝙ ita sit audi Doctorē in Rosario. Licet missa sit maioris dignitatis, tn̄ verbū Dei p̄dicatū, est maioris vtilitatis, q̄a missa ꝑparat cōseruans lucra acquisita in p̄dicationib. & ēt acquirenda, & hęc est prima. s. ꝑparatio. Secūda est deuotio, q̄ facit verba iā audita fructificare. Cum. n. audis p̄dicatorē, tu dēs p̄supponere, ꝙ audias Deum, si tn̄ p̄dicator p̄dicet veritatē, & nō sit de illis, de quib. dr̄, ad excusandas excusationes in pc̄is. Nec respicias ad ꝑsonā p̄dicantis. Prædicator. n. cū videt auditores bn̄ dispositos ad audiendū, tunc melius præparat̄ ad dicendū, & si hēs vitia aliqua q̄ non possis relaxare, vna aliqua die dabit̄ tibi intelligentia, ꝑ quā fugabis vitia illa. & similiter si vis acquirere vnā virtutē & non possis, illuminaberis & acquires illā, quia sub auditorio concurrunt multi, quorum aliqui vellent audire de spe, & aliqui de fide, aliq de charitate, & cōtinuando p̄dicationes, si non audis hodie, vna alia die poteris audire, & sic de alijs. vñ semel accidit, ꝙ cū p̄dicator p̄dicasset de vno pc̄ō, quidā accessit ad eū post p̄dicationem dicēs, ꝙ ille qui informauerat eū de illo, qui cōmiserat illud pc̄m, nō rectè informauerat eū, cū tn̄ p̄dicator nihil sciret de hoc facto, nec sciret de quo loqueret̄. Tertia est reuerentia. Debet n. qui accedit ad p̄dicationem, ire cū maxima reuerentia: quia vbi est reuerētia in aliquo actu, ibi est maxima attētio ad oīa particularia, & sui ipsius vilipensio. Si. n. vnus magnus Princeps scribit vnā lr̄am suo populo, oēs conuocantur, & oēs præparāt se ad audiendū cū magno desiderio sciēdi, & cū magna reuerentia & cācellarius ascēdit in altū corā populo, & tollit sibi caputium cū magna reuerētia in aperiendo istā lr̄am, quia repræsentat personam dn̄i, & oēs congregati stant reuerentes & attenti cū silentio. Si igit̄ hoc in tpalibus fit, quanto magis in sp̄ualibus, cum prędicator sit cācellarius magni Regis æterni? Quarta est ruminatio. Quid. n. esset tm̄ audire verbū Dei, & post discessum à prædicatione nunquā amplius re cor- E F G H

A recordari? Non.n.dr venisse qui non stetit. de istis.n.in euangelio, qd semen comederût volucres. Per volucres.n.intelliguntur cogitationes mundanę, q instabiliter volât & rapide, qm transit mundus & cõcupiscẽtia eius.& istę cogitationes nõ permittunt hoiem ruminare, nec cogitare de his, q audiuit in pdicatione. Ideo Dñs volebat sibi sacrificari libenter aialia ruminantia. Quinta est directa intẽtio.dẽt.n.hõ & mulier ire ad prædicationẽ cum recta & pura intentione audiendi verbũ Dei & operandi qd audit,& nõ facere sicut aliqui fatui, & fatuæ, euntes ad pdicationẽ cũ sozijs, & diuisijs,
B & ornamẽtis capillorũ, & similib. cũ falsa intentione non audiendi verbũ Dei, sed pcandi & balestrãdi cũ amasijs suis, de quib ait Dñs:Domus mea, domus orõnis vocabitur:vos aũt fecistis illã speluncã latronum. Vñ Propheta ait, q ingressus est tẽplum,& vidit ibi reptilia & abominatiões pessimas. Sexta est fidelitas. Multum.n.confert, q hõ hẽat fidem in prædicatore,& q credat ea q dicit pdicator esse vera, & non faciat sicut aliqui curiosi indiabolati, qui dñt, Istud qd dicit prædicator, non apparet mihi verũ,& disputabũt de his, quæ nõ intelligunt:& sæ
C pe dñt prædicatorẽ dixisse vnũ,& pdicator dicet cõtrariũ,& sic cũ suis ambagibus nolent credere verbo Dei,& credent percantulis mulierũ,& cantoribus mendaciorũ, q cantabunt de Rotolando,& faciẽt ictus incredibiles, & nota q isti tales sunt publici ĩfames & audire eos est pcm, quia tales sũt prædicatores diaboli, qa diabolus mendax est & pater mendacij,& isti prædicãt mẽdatia, vt alliciãt hoies ad mẽdacia,& diuertãt eos ab auditionẽ pdicationis veritatis. Vñ dr, veniet tps, quo sanam doctrinã non sustinebunt,& à veritate quidẽ auditũ auertẽt, ad fabulas aũt cõuertentur. Septima est de-
D siderium operandi, quia tunc ex prædicatione oritur fructus: Sicut legit in vita patrũ de quodã exemplo dato vni, cui fuit dictũ q si hẽret lebetẽ plenũ panicata, tñ nõ ponendo manũ vel scopulũ intus, posset illũ mundare abijciendo paulatim qd est intus & proijciendo paulatim de aqua,& sic plu ries iterando & abijciendo mundaretur lebes. Sic est in prędicatione, quia eundo vna vice vel duabus, hõ non põt mundari à sordibus pcõtum, sed si sæpe & sæpius reiteret, tunc mundabitur ad plenum. Nunc igitur ad euangelium redeũdo videamus tria in euangelio. Primo dicit, qũo Dæmon tentat Iesum de gulositate. Secundo qũo tẽtat de vitio inanis gloriæ. Tertio qũo tentat E
eum de vitio auaritiæ. Notandum igitur q Christus iuit in desertũ cum intellectu claro & luminoso,& cũ velle feruido & vigoroso,& potenti insultu, vt tẽtaret a diabolo. vñ diabolus dubitãs, vtrũ Christus esset purus hõ, an Deus humanatus per multa signa & sanctissimã eius vitam, & videns q Christus iuerat in desertũ post baptismum, & nõ portauerat secum panẽ, custodit gressus suos,& videns q stetit 40. diebus & 40. noctib q nihil comedit, & postea esurijt, cõsiderans q Christus faciebat signa humana,& qñq; signa plusquã humana, cõside-
rans ẽt prophetias, quæ loquebant de futuro Iesu stabat in magno dubio: vñ delibera F
uit oĩno tẽtare Iesum,& expedire se de factis suis, & transformauit se in forma humana, cũ veste lõga ad instar vnius sci viri, cũ barba lõga, & vultu squalido, in forma vnius peregrini, & videbat totus defessus, & applicans ad Iesum cũ ficta hypochrisi, ait: heus serue Dei, Salue. Audiui a scis viris de lõginqua prouincia mea, q natus est filius Dei.legi scripturas, reperio ipsum nasciturũ de vna virgine. Vñ audiens hæc, circuiui multas puincias, quærendo vbi natus sit, & in nulla parte mundi potui reperire G
istã veritatẽ, nisi in ista puincia Ierusalem, vbi intellexi te fore illũ, & venisti ieiunare in deserto sine pane, aut aliquo cibo, & vt scias q ego sim magn seruus Dei,& q habeã spm prophetiæ, scio q ieiunasti 40. diebus & noctibus. Christus aũt bene armatus audit & nihil dicit. Et Diabolus psequitur dicens: vř mihi q Deus parum curet de te, dimittendo te in hoc deserto tot diebus, & nunquã prouidit tibi de aliquo cibo, & scio q esuris. Si ergo filius Dei es da mihi istã cõsolationem. Dic, vt lapides isti panes fiãt. Et nota q Diabolus nũq tẽtat hoiem, quin portet medicinã. Vnde dicit, vř quòd H
Deus parum curet de te, qd inducit desperationem. Et Christus rñdet. Nõ in solo pane viuit hõ. In qua rñsione tria facit, quia Primo rñdet ad propositum. Secũdo impugnat inimicũ. Tertio dat nobis cautelã. vñ dicit, O diabole; hõ respectu carnis fragilis viuit de pane, sed respectu animę rationalis viuit de oĩ verbo quod pcedit de ore Dei. Videns igitur diabolus q tentatio de vitio gulæ parum profuit, transit ad aliã. Tentat ergo scdo eum de vitio inanis glorię. Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam ciuitatem & statuit supra pinnaculũ templi. Sed qualiter assumpsit eum? dic quòd cum alijs

dæmo-

A dæmonijs: quasi vellet ostendere Christo: Ecce ego habeo tantam grãm Dei ꝙ habeo angelos mihi seruientes. Faciã ergo te portari supra pinnaculũ templi, vt non solum mihi manifestetis, sed & oĩ populo, & dũ esset supra pinnaculũ ait Diabolus: Mitte te deorsum, quia scriptũ est: Angelis suis mandauit de te, vt in manibus tollant te, ne forte offendas ad lapidẽ pedem tuum. Et nota ꝙ Diabolus in omni sua tentatione quærit malum. Christus respondit; scriptum est, non tentabis Dominum Deum tuum. dat sibi Christus vnum sponsonum, & Diabolus non perpendit. quasi dicat non debes
B tentare Deũ tuum, quẽ quæris & non intelligit: quia quod potes ingenio humano facere, non quæras facere per miracula. Sequitur. Probat igitur tertio tentare Chrm de auaritia, volens Chro persuadere ꝙ erat tã sanctæ vitæ ꝙ oẽs thesauri erãt sibi inabscõditi. Assumpsit iterũ eum Diabolus in mõtem excelsum, & ostendit illi oĩa regna mũdi & gloriã eorũ. Sed qualiter ostendit oĩa regna mundi? Dic forte ad instar incantatoris, qui facit videre illusionẽ diabolicam in vngue, vel christallo, puta vnã ciuitatẽ, domos & alia multa. Ita potuit facere apparere
C Chro. Subdit ergo: Hæc oĩa tibi dabo, si cadens adoraueris me. Et Chrus iterum ipsum repercutit dicens: vade retro satana. Scriptum est, Dñm Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Tũc reliquit eũ diabolus. Sed quare Chrus permisit se tentari? Dic ꝙ ideo, ne certificaret diabolum, ꝙ esset filius Dei, qa si nõ permisisset se tentari, diabolus fuisset certificat⁹, & nõ permisisset eũ occidi. Cibemus ergo aĩas nr̃as verbo Dei, vt illuminati mereamur gloriam paradisi &c.

FERIA SECVNDA post j. Dominicam Quadrag.

D

Sermo VI.

Ibunt in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Matth. 25.

Videndum nobis modo superest hodie de amore, qui dr̃ amor timorosus, notatus in prællegato verbo, in quo tria secreta misteria nobis consideranda supersunt. Primum est de iudiciali maiestate. Secundum est de iudiciali veritate. Tertium est de iudiciali æquitate. Quæ tres considerationes comprehendũtur in Psal. cũ ait: Iudicabit in nationibus: Implebit ruinas, cõquassabit capita in terra multorum.

Prima pars principalis.

E Circa primum secretum, scilicet de iudiciali maiestate cõtemplemur quatuor. Primo quis venit, aut veniet. Secundo quomodo, & qualiter veniet. Tertio cum quibus veniet. Quarto quomodo in triumphali maiestate stabit. Circa primum igitur volue mentem ad considerandum, quis veniet ad iudicandum mundum. Certe filius hominis, de quo dicitur, Cum venerit filius hominis in sede. Sed discipuli tunc dixerunt ad Iesum. Dic nobis, quando hæc erunt? Et Iesus respondit, Non est vestrum scire tempora vel momenta, idest puncta vltima. Vnde nota ꝙ postquam Antichristus venerit post eius mortem durabit mundus 45. diebus. Et adde, quia tunc conuertentur omnes, iuxta illud; Nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. Sed videtur huic contradicere illud Dominicum, Cũ venerit filius hominis, putas ne inueniat fidem super terram? q.d. Non. Quomodo ergo verificatur ista? dic ꝙ filius hominis veniet, oẽs, & Iudæos, & alios populos iudicare, qui erunt excecati propter eorũ mala. Non instemus modo in hoc. Veniet. n. dies Domini, sicut
G fur tempore quo totus mũdus erit plenus iniquitate, quia tunc in tribus sceleribus iudicabitur mundus, scilicet in scelere superbiæ, luxuriæ, & auaritiæ. Et Deus punitiones distribuet secundum peccata, quia ponet humilitatem contra superbiam, quia superbi humiliati ruent. Superbia. n. quia semper ascendit sursum, comprimitur per ruinam, quæ tendit deorsum, sicut in lucifero videmus, qui pp superbiam suam posuit paradisum ad arma, & Michael pugnauit cum Dracone, & Draco cũ eo, & Lucifer proiectus est de paradiso in profundum inferni
H cum angelis suis. Ecce prima superbia in altiori loco cœli cœpit, & per ruinam præcipitata fuit in profundum. Contra luxuriam ponet submersionem, & suffocationem sui ipsius. Et quoniam homines illud sanctum præceptum, quod Dñs dedit in paradiso dicẽs, Crescite & multiplicamini & replete terram, nõ intelligentes verterunt in luxuriam pessimam, & fetor transiuit ad nares Dei, dedit Deus pœnam delicto correspondentem, quia qui in delectatione carnalis luxuriæ voluntariæ submerguntur, postea inuiti ligantur, & suffocantur in angustijs inordinati amoris, & zelotipiæ, & veniunt in tantos labores, ꝙ inuident

A dent mortuis & cognoscunt pœnas suas accoratas, & causam pœnarum & remedia quæ prodessent, & tamen non possunt se iuuare, nec sensu suo, nec posse, nec ratione, sed immersi remanent in amaritudine dolorum suorum, donec Deus misereatur pœnæ suæ. Et sic in brodio suæ luxuriæ stãt submersi. Contra auaritiam ponit sitim: quia quanto plus auarus possidet diuitias, tanto plus possidetur ab eis, sicut ebrius q̃ quantum plus vini bibit, tanto plus possidetur à vino: quia sicut ignis est insatiabilis, sic & auaritia, quæ semper dicit, affer, affer. Vnde si uis ꝙ cupiditas auaritiæ tibi

Exemplum.

B extinguatur, fac sicut fit quãdo extinguitur ignis, quia si ligna apposita igni subtrahuntur, deficit ignis. Ita in auaro, si diuitiæ eius subtrahantur sibi & diuidantur inter pauperes, extinguitur suus insatiabilis appetitus. Ideo Deus videns cupiditatem auaritiæ in toto mundo, in die iudicij destruet illam cum igne. Psalmus. Ignis ante ipsum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius. ita ꝙ Deus ardebit totum mundum, & postquàm erit arsus, volet stare aliquibus diebus ante quàm veniat, vt purgetur malus aer, & tunc terra erit sterilis &

C draco stabit super arenam maris, & erunt contra nos omnia elementa. Et non solum ignis erit ante aduentum Christi, sed in iudicio totus mũdus erit focatus, & propter diuinam potentiã congregabuntur ad inuicem tria genera ignis ad comburendum mundum. Primus erit subterraneus infernalis. Secundus erit ignis communis quo utimur. Tertius aereus & elementaris. Primus ergo ignis erit ad cruciãdum eos, qui damnabunt in inferno, & ad purgandũ & peccatores saluãdos. Secundus ignis erit, quo consument omnia ista, quæ sunt super terram. Tertius ignis superaereus erit subti-

D lians ad purgandũ alia elementa. In tali igitur incendio omnes erunt arsi, ita ꝙ boni erunt purgati, mali autem erunt combusti in igne æterno. Et Deus mittet tubicinas per quatuor partes mundi horribiliter concinentes, Surgite mortui, venite ad iudicium. Et in vltima tuba veniet filius hominis, non ut iudicetur sicut quando venit in mundum, sed veniet in triumphali maiestate ad iudicandum omnes. Et omnes resurgent vnius ætatis, boni in melius, & mali in peius. Vnde boni per communionem animæ quæ habebit gratiam & communicabit gloriam cum corpore, erunt felicissimi, & corpora bonorum erunt immorta-

lia, & communicato corpore cum anima E per gratiam & gloriam omnes erunt suo bono repleti. Et sic anima dãnati, quia erit iuncta cum damnato corpore morte æternali, plena erit omni supplicio & deformitate. Vnde secundum Doctores, omnes, saluati erunt ætatis Christi. s. triginta trium annorum tam paruuli quàm magni, & omnes defectus corporum erunt remoti, & erunt pulcherrimi & sine macula. In damnatis autem erit alio modo, quia sicut saluatio animæ facit corpus pulchrum, ita damnatio animæ cõmunicata corpori facit corpus omnino deforme & terribile. Et qui in hoc mundo erat claudus, vel mancus, si erit F de damnatis, remanebit in suo defectu. Filius hominis igitur, sicut prius venit in vilitate, sic modo veniet in maiestate. Sed nota ꝙ occurrit vnus pulcher punctus euangelij, quia veniet filius hominis iudicare mundum, quando erit plenus auaritia. Auaritia enim vocatur idolatria, in cap. Auaritiæ, quæ est idolorum seruitus. Vnde Matth. 24. ait Dominus, cum videritis abominationem desolationis, in loco sancto. Idolũ vocatur auaritia, idolum vocatur luxuria, & demum omne quod amatur plus quàm Deus. Si enim plus amas filium, vel vxorẽ, vel vineam quàm Deum, hoc est idolum. Sed hoc loco intelligimus idolum desolationis, quod erit solum in fine mundi. Nã G quando Lucifer fuit præcipitatus de cœlo, illud non fuit idolum desolationis, quia remanserunt multi Angeli in cœlis. Tempore diluuij non fuit idolum desolationis, quia remanserunt octo personæ viuæ. Sed tempore mũdialis destructionis vocabitur idolum desolationis, quia omnes erunt auari & habes primum, scilicet quis veniet. Nunc ergo secundo videamus, quomodo & qualiter veniet. Et aduerte, quod scribit Ioannes Apoc. 13. in quo scribit, quomodo H veniet filius hominis. Vidi nubem candidã & qui sedebat super eam, similis erat filio hominis, & habebat coronam auream in capite suo & in manu sua falcem acutã. Istud ergo misterium signat quatuor cõditiones in Christo, tẽpore, quomodo veniet, quia veniet purus, sapiens, dominans, & beatus. Per nubem candidam signat puritatẽ Christi, vnde Christus iudicaturus mundum veniet purus, sicut ascendit in cœlum. Et tunc Apostoli qui viderunt ipsum de terra ad cœlum ascendere, videntes eum similiter ad iudicandum descendere recordati eius quod dixit illis Angelus in ascensione scilicet

A licet hic Iesus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, stabunt sicut sunt memorati. Veniet ergo super nubem, quæ est leuis, in qua notatur priuatio peccati, quia peccatum est grauius. Secūdo dicit nubem istam candidam esse, in quo notatur sapientia Christi, de quo Salomon. Candor lucis æternæ & speculum sine macula. vel potest etiam intelligi caro Christi candida & pura ab omni macula peccati, quæ caro quasi nubes diuinitatē Christi adumbrabat. Vnde illud Prophetæ. Ecce dominus ascendet super nubem leuem, & intrabit Ægyptum. Hoc est dicere, ꝙ quando dominus primo B venit in Ægyptum, venit leuiter illuminando, & quando veniet iudicare, veniet in nube lucida. Sed quare lucida? quia & ipse clare omnibus apparebit & facta omniū conscientiarum detegētur apparenter & erunt lucida. Quia vt dicit in Apoc. Aperti sunt libri, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris. Quod autem dicit eum sedentem, notat dominum, & quietum ac tranquillum eius iudicium, quia tanquàm iudex tranquille iudicaturus sedebit. Sententia enim iudicis debet pronunciari sedendo. Veniet rursus. Sapiens, quia iudex C debet esse sapiens. Et dicit similem filio hominis. Vide intellectū Spiritus sancti, quia non dicit hominem, nec dicit Deum, sed similem filio hominis. Ad notādum ꝙ Christus non venit sicut purus Deus, nec sicut purus homo, sed similis filio hominis misti te. Nam si veniret sicut purus homo, non videret corda. i. peccata hominum, quia solus Deus scrutator est cordium. Et si veniret sicut purus Deus, peccatores possent dicere. Deus tu creasti nostram naturam humanam fragilem & plenam omni miseria subiectam omni iniquitati, & tu altitonans stas in illis cęlestibus ædibus, & nos in istis D miserijs fragilis carnis permittis immergi. Si habuisses experientiam carnis, & fragilitatis nr̄æ & sensisses pericula mundi, tu haberes misericordiam de nobis. Ideo dicit similem filio hominis, quia in quantū Deus videt corda hominum. In quantum homo, ostendit se habuisse experiētiam carnis nostræ. Vnde Paulus. Non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris tentatum per omnia. Veniet etiam dominans in maiestate triumphali, habens in capite suo coronā auream, quod signat sapientiam humanā. Et habebit falcem in manu sua, quod signat sapientiam diuinā. Falx etenim habet duas partes vnam: quæ tendit sursum, & aliam quæ tendit deorsum, quæ signat duo iudicia, scilicet bonorum in parte superiori, & malorum in parte inferiori, quæ iudicia cōpetunt soli Christo. 22. dist. nemo mittat falcem in messem alienam. Item per falcem notatur timor & amor. Timor in inferiori parte per damnatos: Amor in superiori per saluos. Tertio nunc videamus cum quibus veniet. Et certe; ecce dominus veniet & omnes Sancti, & Angeli eius cum eo. Venient Angeli mali cum suis damnatis. Et damnata corpora erunt ita grauia & infirma, quòd non poterunt per se stare nisi portentur & sublineantur à diabolo, quia vnde corpus & F damnatum ponderat plus quàm vnus magnus mons etiam si esset plumbeus, ita quòd nisi tenerentur à diabolo, subito penetrarent in profundum. Beati autem venient per se, quia iam per gratiam beatorum corpora propter communitatem animæ communicata cùm corpore veniēt leuiter, quia sicut gratia animæ communicata cum ipsis beatis corporibus facit ipsa leuia, ita damnatio animæ cōmunicata corporibus damnatis facit ipsa grauia, & quia omnis anima habuit duos Angelos in hoc sęculo vnum bonum ad exercitium boni, & alium malum ad exercitium mali, quilibet diabolus habebit suam animam cum G corpore & deludens portabit eam dicens, Ecce meum castronum. Et similiter boni Angeli associabunt suas animas dicentes, Ecce frater meus, & gloriantes gratias agent Deo. Et omnes boni saluati, & omnes Angeli cum beata Virgine erunt ad iudicandum mundum & præcipuè Apostoli quibus ait dominus. Sedebitis & vos super duodecim sedes iudicantes, &c. Nota igitur ꝙ ante tribunal Christi erunt quatuor genera. Primum genus erunt sancti & perfecti. Secundum genus erunt aliqui boni. H Tertium genus erunt aliqui mali. Quartum erunt aliqui extra fidem existentes, & sic erunt quatuor differentiæ in iudicando. aliqui iudicabunt, & non iudicabuntur. & aliqui iudicabuntur & iudicabunt. & aliqui iudicabuntur & non iudicabunt, aliqui nec iudicabunt, nec iudicabuntur. Primi qui non iudicabuntur, licèt iudicabūt, erunt Apostoli, quibus ait Christus. Eritis iudicantes duodecim tribus. Secundi qui iudicabuntur & iudicabūt, erunt boni, qui iudicabuntur in bonis gratiæ permanētis, & iudicabūt iustū esse Dei iudiciū, de quibus in Apoc. audiuit Ioan. vocē clamantiū.

Iusta

A Iusta & vera sunt iudicia tua, domine. Tertij iudicabuntur, sed non iudicabunt, s. mali, qui iudicabũtur ad gehennã perpetuam in malis culpæ & pœnæ inseparabiliter. Quarti nec iudicabunt, nec iudicabuntur, sicut Apostatæ, Iudæi, Saraceni & infideles, quia qui sine fide est iam iudicatus est. Erit tñ differentia inter beatos, quia vnicuique dabitur præmium gratiæ, & gloriæ condignum suo merito, & plus, & minus secundum suum meritum. Similiter in damnatis dabitur præmium condignum suæ damnationi plus & minus prout merebunt. Quarto nunc videamus, quomodo in triũphali
B maiestate stabit ad iudicandum. Sedebit n. super sedẽ diuinitatis, iuxta illud, Thronus tuus in sæculum sæculi, de quo throno ait Ioan. Apoc. 20. Vidi thronum magnũ candidum. Et sedentẽ super eum, a cuius conspectu fugit cœlũ & terrã. Et vidi mortuos pusillos & magnos stantes ante thronum. Thronum em̃ magnum dicit, notando magnitudinem æternitatis in Christi diuinitate. Cãdidum autẽ in denotationem puritatis intemeratæ carnis Christi. Et dicit cœlũ & terrã in iudicio a facie illius fugere, qa, vt ait Petrus in epistola, elemẽta calore sol
C uentur, & cœlum similiter, vt purgetur.

Secunda pars principalis.

Secundum misterium est de iudiciali veritate. In quo nota quatuor veritates. Prima est congregatio. Secunda separatio. Tertia nominatio. Quarta præmiatio. Prima ergo veritas est, quia cõgregabuntur coram eo omnes gentes, & nullus habebit ibi aduocatum. Cessabunt ibi lucra procuratorum, quia quilibet habebit satis pro se procurare, & erit coram eo omnis vtriusq; sexus. Secunda veritas est, qa seperabit eos ab inuicem non solum loco, sed & merito,
D secundum bonum & malum, quod quisq; fecerit. s. bonos ad gloriã, & malos ad supplicium æternum. Tertia veritas est nominabit eos sicut pastor pecudes suas. s. bonos, simplices, fideles & virtuosos. Omnia enim quæ ex pecude exeunt sunt bona. s. lana, & carnes, lac, pellis & vox, quia etiam balando annunciat bene & bonum. Diligẽtibus enim Deum omnia cooperãtur in bonum. Malos autem nominabit hircos, quia similes sunt mali hircis, qui semper delectãtur in libidine, & sunt fœtidi, & bene vidẽt de nocte: qm̃ qui male agit, odit lucem, & ambulat per tenebras, & est sterilis, quia omnis operatio sine charitate, est sterilis.

Quarta veritas est præmiatio, quia stabunt E
iusti à dextris sicut pecorellæ, & recipient præmium gloriæ, quia in dextera eius diuitiæ & gloria; Et mali stabunt a sinistris iudicati in profundum malorum, quia cadent a latere tuo mille & decem milia, ad te autẽ non appropinquabunt. Sed nota ꝙ pauci sunt de saluati, quia plures sunt damnati, licet improprie dicatur de damnatis ꝙ sint, quia in veritate damnati nihil sunt.

Tertia principalis pars.

Habitis igitur duabus primis partib⁹, sequitur tertia de iudiciali æquitate. F
Vnde nota hic quattuor prẽmia bonorum, & quattuor malorum. Bonorũ igitur præmia sunt ista quattuor. Prima glorificationis. Secunda commendationis. Tertia humiliationis. Quarta acceptationis. Prima igitur glorificationis erit, quia ille vultus glorificatus erit ita in aspectu bonorum miræ iucunditatis, pulchritudinis, splẽdoris, suauitatis, & mansuetudinis, ꝙ mens humana deficiet ad tantum bonum capiendum, quia finitũ infinitum capere nequit. Et sua benigna voce dicet. venite benedicti patris mei, possidete regnum præparatũ vobis ab origine mundi, venite humiliter. G
& tũc animæ illæ erunt in gloria intelligẽtiæ radicatæ, & irradiatæ, effundentur ad secretum suæ gloriæ, quia intellectus erit illuminatus omni scientia claritatis diuinæ, in qua speculabitur anima, & de hoc participabit cum corpore, ita, ꝙ corpus fiet lucidum & clarum, & Voluntas sua erit cõformis cum mẽte diuina, & participabit de voluntate Dei, ita ꝙ erit quasi vnum cum diuina voluntate. Memoria reminiscetur, quia semper possidebit gaudia paradisi, & quod anima erit immortalis, & perpetua fruetur lætitia, & gustabit corpus pariter cum anima ista gaudia contemplando patrem, H
filium, & spiritum sanctum. Vnde illud, Satiabor cum apparuerit gloria tua. In dulcore sapientiæ, quia fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, cum oculis ad vidẽdum ineffabilia paradisi, cum auribus ad audiendum angelicos choros cãtantes dulcia cantica dragmatis. Cum naribus ad odorãdum odores suauitatis. Cum gustu ad gustandũ spirituales cibos in mensa oĩpotentis Dei. Ecce igitur quàm bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnũ. Hoc enim est verbum valde attractiuum, & ideo omnes deberent bene operari, vt tam perennem gloriam consequerentur. Et cum omnes

erunt

A erunt ibi, dabit omnibus benedictionẽ applicabilem paternitati patris, quia illi fient filij Dei, iuxta illud, Ego dixi, Dij estis & filij excelsi omnes, & non solum erũt beati, quia filij sint Dei, sed quia fratres & cohæredes Christi. Intrate ergo in vitam æternam, & non poteritis expelli. vos despexistis vana & caduca, & modo reperistis ęternã. Nunc ergo eritis in Paradiso reges coronati diademate glorioso. Vnde dr̃ de Christo, ꝙ est primogenitus mortuorũ & princeps regum terræ. Ideo Apoc. 5. audiuit milia milium dicentium, Redemisti nos domine De⁹ in sanguine tuo, & fecisti nos Deo B nostro regnum, & regnabimus, &c. O q̃ grandia parauit dominus diligentibus eũ, quia vt ait Apostolus, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quanta parauit dominus diligentibus se. Secundum præmium est condemnationis, assignando causas: Esuriui, & dedistis mihi manducare, & hoc procedit a pietate, quia beati misericordes, quia misericordiam cõsequentur. Si vis intrare vitam, da panem. Isaias. 48. cap. ait, Frange exurienti panem tuum. Sitiui, & dedistis mihi potum, quia dans amore Dei aquam sitienti, possidebit C vitam. Sed non faciat sicut ille, cui petijt quidam seruus Dei potum, qui respondit, Non vendo vinum. & dum sciuisset ꝙ erat famosus homo, dolens misit se excusatum. Et vide ꝙ ille non faciebat propter Deum, sed propter fumum eius famæ. Ideo qui fumum sequitur, fumũ habebit. Fac ergo eleemosinam indifferenter vnicuique, secundũ Deum, nec presumas malum de aliquo, nisi sua vita esset tibi notoria, quia vitiose viueret: quia melius est prouidere bonis operibus. vnde Augu. venale habes. Et quid? vitam æternã. Et quilibet potest emere vitam æternam, quia tantum valet, quãD tum potest quisq; expendere in amore Dei ieiunãdo, peregrinãdo, elemosinãdo, &c. Erã pauper & nudus, & me recipiẽs vestisti hospitale tuũ sine murmuratione. Eram infirmus, & visitasti me. Et nota ꝙ non facit mentionem de septimo, quod est mortuos sepelire, quia illa est misericordia spiritualis, & hoc loco non facit mentionem nisi de misericordia corporali, vt ostendat ꝙ si vitam ęternam datus pro misericordia corporali, multo magis dabit pro misericordia spirituali, q̃ est maioris meriti. Et ideo debet homo ẽt misericordiæ spirituali inniti. vnde si quis dubitat in facto suo, consule sibi recte, & est maius bonũ quã bonũ corporale. Si est tribulatus, conforta eum. E Si es offensus ab alio, parce illi, quia hæc est elemosina spiritualis quæ plus omnibus valet. Si vides aliquem malum, ora pro eo, & sic mereberis vitam. Tertium præmium est humiliationis. Credo enim ꝙ spiritus beatorum genuflectant se, amplectentes se inuicem, & glorificantes Deum in sæcula sæculorum de tot gratijs & præmijs sibi datis dicentes, quando vidimus te esurientem, & fregimus tibi panem? Sitientem, & dedimus potum? Peregrinantem, & suscepimus te? quasi dicant: Si fuissemus tunc tẽporis bene fecissemus quod inquis. Quarta veritas seu præmium est Acceptationis. F Ideo dicet Christus: Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. ideo da esurienti panem, quia das Deo, sicut S. Martinus, qui dans partem mantelli vni pauperi, reperit se dedisse Deo. Et subiungit me itũ dicens: Id mihi fecistis, idest pro me, ideo pro tali merito dedi vobis vitam sempiternã. Habitis igitur modo quattuor meritis bonorum videamus quattuor iudicia damnatorum. Nota igitur modo quattuor veritates. Prima est condemnationis. Secunda reprobationis. Tertia querelationis. Quarta est indignationis. Prima veritas condẽ- G nationis est, quia voluit se contra malos, & licet de sui natura habeat vultũ gratiosum, tamen propter abominationem peccati, & ꝓpter vlcus quod sentiet de amissione tot animarum, pro quibus proprium sanguinem effudit, cõturbatus, videbit terribilis ac tremebundus malis, & hoc propter pœnam, quam de suis facinoribus expectant. Proferet igitur ipse iudex terribilem sententiam dicẽs: Discedite à me maledicti in ignem æternum. Et assignabit quattuor causas istius tremendæ sententiæ. Prima est separatiua, eam ait: Discedite, quia ammodo eritis separati à luce & ibitis in tenebras H exteriores, & non poteritis videre aliquam veritatem, & non videndo, non cognoscetis, & non cognoscendo eritis semper in summa ignorantia, & eritis remoti ab omni contemplatione dulcedinis, & corporalis, & spiritualis, & semper sentietis pęnas infernales. vnde illecebra voluntas ęternaliter maledicta, quia nunquã voles nec appetes, nisi malum, & omnia sint tibi in desiderio cõtraria tuo bono, & mens tua semper gustet amara, & disce pati omnem grauitatem & pœnam, & sicut elegisti mala illa perpetrãdo, ita mala habeas in æternum. vade & tu memoria, & sis semper smemorata,

A rata, & memento φ anima tua semper erit inseparabilis à corpore, & participabit secũ æternalibus pœnis in sempiterno igne, & appetet separari à corpore, & nõ poterit. volet mori, & nõ esse, & neqbit, & erit semper in continuo bello: & reminiscere, quia dolori tuo nõ erit finis, & aĩa tua semper habebit societatẽ dęmonũ ipsã torquẽtium, & φ participabit de suis, & sociorũ pœnis, & nõ poteris reminisci, nisi malorũ, & tibi dietim noua præparabunt supplicia. Ite corpora maledicta, & inter uos & aĩas vestras sit cõtinua guerra, & vnum vestrum semper affligat alterum, & sicut om

B nia elementa in mũdo erãt pro vobis concordantia, nunc sint semper ad inuicẽ contra vos discordantia. Itẽ sicut forma in mũdo agebat, & materia patiebatur, inter vos deinceps seruabitis contrariũ ordinẽ, quia materia agere quæret, & forma pati, vt pœnæ vestræ magis crescant. Et ignis in corporibus vestris existens cum alijs elementis, vniatur cum igne infernali, & fortificet vires suas, & semper quęrat cõsumere partes alias corporum vestrorum, & nõ possit partem aquaticam, nec alias partes consumere, sed sint semper in bello, in qualibet sui parte cum doloribus, sine fine. Item in

C corporibus vestris sit semper omnis appetitus accensus, & famelicus fame, & siti, & omni desiderio, & appetat iuuamẽtum ita φ pars calida corporis appetat frigus, & pars frigida appetat calorem, & sit ordo peruersus naturæ in vobis, & sẽper sitis in omni necessitate sine aliquo iuuamento, & omnia ista contraria sint simul & semel in qualibet parte corporis. Ite igitur maledicti in tenebras exteriores, vbi est umbra mortis, & omnis cõfusio & stridor dẽtiũ, & omnis generatio pœnarum, & cõtinuus vlulatus. Et ignis erit vndique præparatus ad vindictam, & erit in corde damnatorũ

D iam infocatus, & in conscientia tribulando eos. A sinistra erunt diaboli ad miseras animas & corpora inglutiendum, sicut lupi rapaces, cum grãfionibus aperientes ora præparantes omnia genera tormentorũ. A dextera erunt Angeli ipsas animas malorum inculpantes, & ęquus iudex semper ipsis damnatis videbitur iratus & rectè. Secunda veritas reprobationis est, quia opera misericordiæ abhorruerunt. Vnde ait; Esuriui, & nõ fregistis mihi panem. Sed non ne sunt maiora peccata? Certè sic. In omittendo facienda, & in faciendo non facienda, & multipliciter committendo. Sed si

Deus punit istos malos, quia omiserunt facere opera misericordiæ, quam punitionẽ habebunt illi, qui peccãt in committendo, id est auferendo panem pauperibus debitum, sicut in tenendo elemosynas in testamentis relictas & legata. O vsurarij, O robatores hospitalium, O Prælati habentes pinguia beneficia, quorum introitus non dispensatis secundum Deum, à quorũ mensis priuati sunt pauperes Christi. O occupatores bonorum pauperũ, & iurium pupillorum & viduas opprimentes, venite, venite ad iudicium, quia casa calda vos expectat. Nudus eram & non me operuistis. O vos, qui habetis stangas vestibus oneratas, quas sinitis potius à tineis cõsumi, quã vestire pauperes. O vos fœminæ caudatæ cum vsuris vestrorum maritorum, vt uobis faciant caudas longas, & bene apertas manicas suffultas gibellinis, quo ibitis? Putatis ne iudicium Dei fabulam fore. Attende & desine vsuras & robarias, & noli sugere sanguinem pauperum, & filiorũ suorum, fame degentium domi, vt tuam vxorem facias apparere caudatam. Non visitasti infirmos. Heus, quid dicam de his qui tempore pestis fugiunt parentes, fratres, filios atque proximum, & dimittunt ipsos mori desperatos, sicut canes sine aliqua prouisione & animæ & corporis. Sed de his qui tenẽt carceratos pro debitis nõ habentes, vnde soluant, & dimittunt eos ibi perire. Vel qui tenent captiuos, quos ceperint, & ibi eos trucidant, & occidunt, quid erit de istis? Aperite oculos, & speculemini in hoc futuro iudicio. Tu vides quòd in bestijs est insitum à natura, quòd una alteri compatiatur: Quare ergo nos, qui expectamus futurum iudicium, non exercemus opera misericordiæ? Tertia veritas est quærelationis. Sicut enim boni humiliter dicent versus Deum, Quando esuristi, & dedimus tibi panem? quia nunquàm vidimus te, & referent sibi gratias: Ita per contrarium isti damnati querelantes dicent? Quando vidimus te exurientem, & nõ fregimus tibi panem? Quando fuisti nudus, & non operuimus te? quasi dicant: Semper nos fecimus debitum opus misericordiæ, & facis nobis iniustitiam. Hoc ergo facient propter duas causas. Primo ad denotandum eorum ingratitudinẽ: quia sicut animæ in gratia propter abundantẽ humilitatẽ oẽm minimã gratiã sibi reputãt immẽsã, & nõ pp sua merita haberẽ, qa cognoscit se nihil esse nisi à Deo: Sic à contra-

Discursus. E F G H

A à contrario anima dânata ita est ingrata, ꝙ propter eius superbiam conformé suo Lucifero, cum quo participat, credit se promereri suis meritis paradisum, sicut dęmô credidit se promereri esse similé Deo propter ignorantiam luminis veritatis. Secunda ratio est, quia rabies pœnæ, quam habebunt, intricabit ita eos, ꝙ erunt ita oib. anxietatibus circundati, ꝙ effecti smemorati, volêt loqui, & nô poterunt explere verba, & nescient quid dicant, aut faciant, &c. Quarta veritas est indignationis: Amé dico vobis, Quod uni ex minimis meis nô fecistis, mihi non fecistis. Et sic ibût maledicti in ignê
B ęternû, iusti aût in vitâ æternâ, ad quâ, &c.

FERIA TERTIA post j. Dominicam Quadrag.

De Amore non dubioso.

Sermo VII.

Ntrauit Iesus in templum & eiecit omnes ementes, & vendentes. In quo sacro eloquio tractaturi de amore, qui dr̃ amor nô dubius, considerare possumus tres gradus, secûdum tria genera Christia-
C norû, in quibus gradibus vita omniû Christianorû côprehenditur, & sunt hi gradus. Primus est timentis humilitatis. Secundus est feruentis charitatis. Tertius est negligêtis tepiditatis. Primus status sumiť ibi, Intrauit Iesus. Secundus ibi, In templum. Tertius ibi, Et eiecit emêtes, & vendêtes. De primo & secundo modicum tâgemus, sed de tertio plura dicenda supersunt.

Prima pars principalis.

D Dico ꝙ primus status est timentis humilitatis, in quo statu tria genera secularium côtinentur. s. Virginû, Viduorum, & Maritatorum. Vnde quicunque est in istis statibus, nisi sit in eo timoro sa humilitas, à casa caldá andará. Et nota ꝙ in statu virginali qñque virgo peccat ex mala custodia matris, quandoque per tentationes diaboli, quandoque per tentationes carnis. Quia qualitercûque peccet, si timet
Nota. & horret, quâdo peccat, est bonum signû, quia est signum timêtis humilitatis. Et no-
Exéplû. ta, quia videbis pulchra, quòd illa, cui vř non deturpare sibi conscientiam, est sicut mala massaria, quę scopâdo dimittit scopaturas in angulis, & sub bancis domus, sed solicita & bona massaria scopat per omnes E
angulos totam domum. Ita addisce tu facere. s. scopare conscientiam in omnib. angulis ipsius, vt nulla intus lateat turpitudo. Vnde in statu isto virginitatis, siue masculus, siue fœmina peccet, & post peccatum remaneat sibi timor, verecundia, & humilitas, non despero, sed si non confiteatur, est malum signum. Et nota ꝙ volo ꝙ isto mane conducamus diabolum in vno angulo & ipsû capiamus sicut piscem in stricto orificio. Similiter in statu viduali, si vidua cadit & abhorrens illud peccatum tremit, est bonum signum, & quanto plus dolet, tanto melius signum est. Ita & in statu matri- F
moniali, si maritus, vel vxor cadés tremit, & côfitendo lachrymatur, est bonû signû. Et iste est status timentis humilitatis.

Secunda pars principalis.

Tolle secundum statû feruentis charitatis. Quia Christus fuit magister charitatis, & sciebat quid est charitas, & pericula charitatis perdêdæ, inuenit tres modos per quos charitas ædificatur in seculo. Primus est anima. Secundus est cor
pus prope animâ. Tertius sunt diuitiæ extra corpus & animam. Primum fundamen G
tum Christus fundauit in anima per subiectioné propriæ voluntatis per obedientiâ. Secundum fundamentum Christus fundauit in corpore per castitaté & côtinentiâ. Tertium fundamentû fundauit in diuitijs, spernendo illas voluntariè, & læto animo. Primum ergo fundamentum est in animo: quia sicut libera voluntas attêdens ad peccata, separatur à Deo: ita subijciens se cum proposito & uoto obediendi, in statu obedientiæ alligatur Deo. Vnde Christus dicit, Qui vult venire post me. i. sequi amoré
meum & viâ charitatis, abneget se ipsum. i. H
propriam volûtatem, & me sequatur, cum obedientia corporali. Vnde quâdo isti duo status seruantur, & quando in illis peccat anima & tremit, & confidendo erubescit, est bonum signum, sed melius signum est sequi amorem Christi cum obedientia. Castitas obediens facit animam feruenté in amore Dei: Et obediens Deo videtur ita accensus amore Dei, quòd de facili caput suum in igné apponeret. Vnde semel fuit quidam, qui propter obedientiam saltauit in ignem & illæsus exiuit. Et nota mirabilem regulam in cognoscendo luxuriosum à casto, quia luxuriosus credit quòd nullus sit castus,

A sit castus, & quòd nullus possit viuere in castitate. Castus autem, qui longo tempore stetit in castitate, credit quòd omnes de facili stent casti. Et si luxuriosus videt aliquam mulierem loquẽtem cum fratre, vel tangentem sibi manum ex charitate, subito malum cogitat, & castus nunquàm crederet, nisi bonum. Ratio est, quia omnes vident cum suis oculis. & potes capere exemplum in radijs Solis percutientibus in fenestra vitrea diuersorum colorũ, quia sphęra Solis percutiens in vitro talem colorem demõstrat in terra, qualis est color obiecti vitri, ita quòd secundum diuersitatem vitri B diuersificatur color solis, vt notet ꝙ secundum colorem cogitationum hominum in corde existentium & operum cõformium voluntati, faciunt in alijs talia iudicia quales ipsi sunt. & possum dicere cũ bona cõscientia, quòd toto tempore quo fui frater & audiui confessiones, nunquàm habui fratrem, qui quærendo elemosynam fuerit vnquàm carnaliter tentatus, licèt aliqui dicãt illum statum elemosynandi esse valde periculosum in mendicantibus. Et nota, in veritate, ꝙ Deus dat gratiã creaturis suis ad conseruandum eas in statu, in quo vocauit C eas, vnde Dominus imposuit paupertatem fratribus Minoribus, vt conseruent castitatem. & ideo concludendo dico ꝙ omnis anima potest in mũdo benefacere, si vult, adiuta Dei auxilio. Similiter tales imbrodati videntes paupertatẽ, non credunt illam posse sufferri. Sed status obedientiæ & seruiendi Deo est præstantior alijs. Vnde Marcus: Qui reliquerit patrem & matrem, &c. in hoc mundo centuplũ accipiet, & in alio sęculo vitam æternã possidebit. Et certe bonus religiosus si bene aduertit, videt clare quia sic est: quia si relinquit vnum patrem carnalem, acquirit mille patres spirituales D in ordine: si duos fratres, acquirit quatuor millia si vnã domũ, acquirit mille domos in omnibus conuentibus, & vbique habet expensas. Vnde Psal. Iacta cogitatum tuum in domino & ipse te nutriet. & ex his habes duos status, scilicet Timentis humilitatis, & feruentis charitatis.

Exẽplũ.

Nota.

Tertia pars principalis.

SEquitur tertius status, qui dicitur negligentis tepiditatis. Vnde dr̃ de his qui sũt in isto statu, ꝙ Christus eiecit eos de tẽplo. i. tepidos. Ideo Apoc. 3. Scio ò tepide, quia nec calidus, nec frigidus es, sed quia tepidus es, incipiã te euomere ex E ore meo. Et dicis quia diues sum & nullius egeo. Et non vides, quia nudus es, pauper, & miser, & miserabilis, &c. Vnde circa ista omnia facias tres considerationes, quæ ad tepidum pertinent. Primo qualiter est conditionatus. Secundo qualiter à seipso sit reputatus. Tertio qualiter dignè sit reprehensionatus. Tolle primã. s. qualiter est cõditionatus, & hoc habet tres veritates, qa Christus loquẽdo de tepido, tibi memorat repetendo calidus, & frigidus, & non sine mysterio: Nã inter calidum & frigidum est vnũ mediũ vitiosum, quod habet multos F defectus, quod dr̃ tepidus. Hoc autẽ procedit, quia nec calidus. Natura. n. caloris est ascẽdere sursum de terra, sicut vides vapores de terra ascẽdẽtes propter reuerberationem solis, quia sol sursum trahit, & similiter aer ignitus seu ignis, & in hoc signat̃ status illorum, qui sunt in amore amoroso, qui cognoscunt grãs à Deo habitas, & ex hac cognitione etiam perditas grãs cognoscunt in alijs. & per hoc videntes se possidere qđ alij perdiderunt, incitãtur in amorem diuinum. Et isti, vel iste, habẽs talẽ cognitionẽ vocatur calidus. Vnde Dauid cognoscens grãm sibi à Deo datã ait, grãs so G li Deo referens, & non sibi. Non nobis domine, nõ nobis, sed nomini tuo da gloriã. Frigidus autẽ facit contrariũ, quia stringit & vadit deorsum: Nã aqua & oleum cõgelatũ stringit̃ deorsum, & hoc est ꝙ qui sine calore charitatis est, frigidus stringit in cõscientia, ita ꝙ nõ possit sursum stare ad cognitionẽ veritatis, sed cõdensatus in vitijs granat & deorsũ tendit. Attñ hoc optimũ habet in se, ꝙ culpas suas sibi soli imputat, nõ Deo aut diabolo, nec dicit, talis fuit cã huius peccati, se excusando: sic bona fœmina, quæ confitendo dabat culpã sui scãdali H marito. Vnde bonus sacerdos absoluit maritũ absentem inculpatũ ab vxore, & dedit vxori pęnitentiã ieiunãdi. Cape modo medium inter calidũ & frigidum, quod est tepiditas, & considera duas tepiditates. Vna tẽdit de frigido in calidum, & ista est bona. Alia, quæ tendit de calido in frigidũ, & ista est mala tepiditas. Nunc ergo videamus, qualiter tepidus est conditionatus, & cape tepiditatẽ, quæ nec sursum tẽdit, nec deorsum. Pone ꝙ vna anima nõ cognoscit, nec videt peccata, nec dolet de illis, nec considerat. Ista non habet amorẽ ad bene uiuere, quia nõ cognoscit Deum, nec vadit sursum, aut deorsum. Sed pone. Aliqua anima

Exemplũ pro cõfessione.

A non timet malum, tunc faciet omne malũ: quia sicut timor inducit ad bonum, sic qui caret timore inducitur ad omne malũ. Ratio, quia timor offensæ ab amore procedit, & vbi non est amor, non est timor, & vbi non est timor non est occasio bonũ faciendi. Vnde talis tepidus est pessima bestia. Vnde Gregorius concludit ꝙ tepidus est pronus ad faciendum omnia mala. Ratio, quia in bono opere se maxime iustificat & in peccato se alleuiat & excusat: Puta quia si faciunt aliquid boni reputant se sanctos & in peccatis nõ aduertunt dicentes. Quæ aut
B qualia peccata commisi ego? Nunquàm violaui virgines, non stuprarus fui, non adulteraui, non succendi sacras ædes. Non derobaui, non fui proditor, quid mali feci? & sic isto modo se excusat tepidus non videns, quòd tunc intricatus est. Nihil ergo isti superest, nisi ut in eburnea capsa imponatur & ibi mortuus adoretur pro sancto: Sicut illa pessima mulier, quæ confitens parochiali sacerdoti, qui ipsam per omnia optime cognoscebat, volebat se sanctam osté dere. Vnde sacerdos dimisit eam clausã in sacristia, & cępit campanizare, & festizare, ita quòd omnes & masculi, & fœminæ cu
C currerunt ad ecclesiam petentes quid sibi vellent iste campanæ, & sacerdos omnibus congregatis ait: Ago diem festum, quia inueni vnam sanctam et sine peccato, et dum quærerent ubi esset sacerdos accensis luminibus aperuit sacristiam et ostendit istã mulierem omnibus quæ confusa discessit cum derisione omnis populi. Ita debet fieri istis tepidis, quorum status est periculosior omnibus alijs, quia melius est esse facinorosũ, quia sceleratus cognoscens se pessimum, tremit dicendo, heu miser, quot mala feci. Essem mille mortibus dignus, et sic sæpe se humiliant Deo, flendo de peccatis suis.
D Vnde Ecclesiast. Sunt peccatores et scelerati, qui tremunt conuersi, etc. Sed tepidi sũt ad instar panni nigri, in quo non bene videntur maculæ, sed in albo panno omnis macula quantumcũque parua discernitur: et ideo de istis tepidis ait Psalm. Posuisti firmamentum eius formidinem. Ego enim vidi multos vsurarios, armigeros crudelissimos, meretrices, et aliquando paganos cõuerti ad dominũ et fieri bonos seruos Dei, sed tremo cum nunquàm viderim tepidatum ad Deum conuerti, quia quando peccata offuscant homines in tepiditate, credentes se non habere magna peccata, valde dubius est illorum status, et sunt ad instar lapidis fracti, qui consolidari non potest, ita tepidi, qui in tepiditate sua frãguntur, nunquàm solidantur. Melius est ergo esse aut bonum, aut malum, quàm tepidum, et ideo dicit, Vtinam esses calidus, aut frigidus. Calidus, quia natura calidi est mittere foras virtutes intrinsecas, sicut in herbis, quæ tẽpore calido foras emittunt flores, ita calor in anima bene operando mittit foras bona opera. Frigidus autem, quia licèt tempore frigoris non appareāt flores, quia frigus stringit: tamen in illis plantis est substantia humidi, in quo est possibile et verisimile tẽpore calido pulcherrimos flores pullulare;
Exemplum.

E

quia licèt malus homo sit frigidus, et pro tempore peccati sit strictus ita vt non appareat in eo flos boni operis, tamen quia cognoscit se malum, est in eo fomes humidi, ex quo verisimile est eum cõuerti, & pullulare bona opera, quia timet. Vñ de talibus ait Dauid: Cogitaui vias meas malas, et cõuerti pedes meos in testimonia tua. Secũda veritas est, qualiter tepidus est à se ipso reputatus. Vnde nota tres fore reputationes tepidi. Prima est, quia credit habere diuitias naturales, vel corporales. Secundo credit habere diuitias morales. Tertio credit habere diuitias spirituales. Diuitias corpo- G rales putat habere, cum se in hypocrisi sua putat pulchrum et gracilem et recti corporis, et uagi aspectus, et sani coloris reputat et fortis corporis, et ob hæc omnia credit se amari carnaliter sub habitu et colore sanctitatis. Diuitias morales putat habere, cum extimat se habere cardinales virtutes sic, ut sit prudens, iustus, fortis, et temperatus, in his omnibus uersatur plenus vento pro fama et laude mundi. Diuitias spirituales se putat possidere, cum virtutes Theologicas sibi vendicat, quia putat se fidelem, et sperantem in Deum et charitatiuum, cum tamẽ hæc omnia tepidus credat H habere à se, et non à Deo. Cuius figurã habes in euãgelio de Phariseo, qui mouendo caput dicebat, Non sum sicut cæteri ribaldi, et publicani. Ieiuno bis in Sabbato, decimas do omnium quæ possideo. Sed vę aiæ illi, quæ in tepiditate sua secura consistit se iustificãdo, de qua Do. Apoc. ait in ꝑsona talis animę: Sedeo vt regina, vidua non sũ, luctum non video. Subdit, propterea vna die venient plagæ eius. Qui enim tepidus est, sedet in peccato, nõ aduertens ꝙ sit inuolutus in scelere, et putat se regem supra peccata, quasi se iustũ et sine pcõ reputãs, cum sit subgraui peccatorũ iugo ligatus.

Non

A Non videt luctum, quia de futuro luctu in iudicio peccatorũ non cogitat, sperãs vitã æternã, cum iam dãnationis arã possideat. Et ideo ait dñs in Apocal. tali tepido: Pauper es, cæcus & nudus, & miser & miserabilis, &c. Nõ ergo sequamur tepidũ Phariseum, sed Publicanũ, qui stans ad fores tẽpli tremẽs pro peccato suo dicebat, pectus suum percutiens, Deus propitius esto mihi peccatori, nec audebat intrare tẽplũ, quia nihil virtutis se habere iudicabat, & nihil cognoscebat in se, nisi peccata, saluo ꝙ sperabat in Deo, & se humiliabat sub potẽti manu Dei sui. Tertia veritas est, qualiter te
B pidus dignè fit reprehẽsionatus. s. quia neque calidus, neq; frigidus. Nota igit hic spiritualiter tres cibos. Primus cibus dr̃, qui extra corpus est. Secundus cibus dr̃, qui in corpus missus euomitur. Tertius cibus, qui in corpus digestus cõuertitur in nutrimentum. Per cibum extra corpus existentẽ intellige animas peccatrices, & timentes tũ pro peccato, quę existentes extra gratiã, tũ propter timorẽ ad intra sui sæpissime reuertuntur, sicut habet dictũ de Publicano pectus suum percutiẽte, & hinc ordinatũ est, vt orantes pectus percutiamus, quia tremit anima, & signat ꝙ in se reuersa est. Alius cibus est cibus digestus, qui cõuertitur in nu
C trimẽtum, & hoc est qñ aĩa quæ depasta est pabulum verbi Dei, iã ipsi Christo conformata in ipsum cõuersa, & comedens talem cibũ habet dẽtes superiores, & inferiores. Per superiores intellige iustitiã, ꝑ inferiores intellige misericordiam. Tertius cibus est, ꝗ in corpus missus euomitur, & hic est cibus tepidi reprehensibilis. Ideo reprehẽdit eũ dñs dicens: O tepide, tu qui reputas te ditiorẽ hoĩem mũdi, nonne vides te infirmũ peiori infirmitate, quæ sit in mũdo. Peior. n. infirmitas mundi est perdere memoriã, & fieri stultũ, quia homo simul per
D dit sanitatẽ aĩæ, & corporis. Si. n. quis infatuatur in peccato mortali, non põt saluari, quia nõ põt pęnitere, nisi forte habeat dilucida interualla, in quibus posset tũc pęnitere, et saluari. Magna ergo et reprehẽsibilis est ægritudo tepidorũ, ꝗ se iustos putãt, cũ sint peccatores, et siquid boni habẽt in se, nõ Deo, sed sibi attribuunt, et arbitrãtes se signare percutiũt se digito in oculo, iuxta illud Matth. 6. Si lumẽ qđ in vobis est, tenebræ sũt, quia qñ appropriamus nobis virtutes, illæ efficiunt̃ tenebræ et peccatũ. O miserabilis aĩa cęcata, et priuata lumine veritatis, quæ magis incãtationibus credis ꝙ prędicatoribus, vide ꝙ sis pauperrima ita ꝙ nõ habeas qđ comedas, ꝗa es oĩ charitate priuata: nã iactãtia facit oĩa ista mala, et oĩa bona turbat, et uideris intrare de calore charitatis in tepiditatẽ sicut homo cęcus si ne rectore, et sicut homo nudus, et famelicus sine subsidio. Vita igiť tepiditatẽ, quæ est periculosissima, et sectare calorem charitatis, vt ardendo in amore Dei habeas ad gloriam ęternam, ad quam, etc. E

FERIA QVARTA post j. Dominicam Quadrag.

De Amore miraculoso.

Sermo VIII.

F

Eneratio mala, & adultera signum quærit. Matth. 16. Volendo hodie tractare de amore, qui dr̃ miraculosus, dicã de vna via, qua pensata fiet vtilitas animarũ. Sed non cogitantes facta animæ deridebunt me, & ego deridebo eos. Et ad euidentiã dicẽdorum volo primo declarare vnũ dubium. s. Quod est maius desideriũ, quod habeat diabolus contra animam. Et certe hoc est, quòd extirpet ipsam de firmitate fidei. Et sunt tres rationes. Prima ratio est, quia diabolus scit, quòd quando anima non habet fidem solidã, nunꝗ poterit Deo placere, quia scit istam regulã statutã in imperio magni Regis, iuxta dictũ Pauli ad He
G br. 11. Impossibile est sine fide placere Deo. Secunda ratio est viua, quia intelligit malitiosus diabolus ꝙ fides Christi est uia ad vitam æternã, quia arcta est via, quæ ducit ad vitam. Nã anima existens extra fidẽ, est extra viam saluationis, sicut si esses in capite vnius viæ bifurcatæ, & velles ire ad sanctũ Iacobum, & via dextra iret ad sanctum Iacobum, sinistra autẽ iret ad partes remotissimas. & si incipis ire per viam sinistram dimissa dextra, quãto plus itinerabis per eã,
H tanto plus fies remotus à sancto Iacobo. sed si vadis ad dexteram, quanto plus itinerabis, tãto propinquior fies sancto Iacobo, & tandem applicabis ad locum optatum. Ita in proposito in principio iuuentutis si incipis ire per viã fidei Christi, quanto plus viuis, & perseueras in illa, tanto magis appropinquas Deo. Et sic incipiens à contrario ire in iuuentute, quanto plus viuit, tanto fit remotior à Deo, & magis appropinquat diabolo, & tales in fidei via errantes faciliter mouentur credere incantationibus

Sermo de miraculis.

Quod est maius desiderium quod habeat diabolus contra animam.

Exẽplũ.

A nibus & diabolicis superstitionibus. Et accidit male itineranti quòd si itinerauit male per decem milliaria & perpendit se errasse redeundo, perdit illa decem milliaria & rursus alia decem iterum eundo per bonam viam, quæ non perdidisset rectè ambulando, & hoc est valde tædiosum. Et cōmuniter in cruciarijs ponuntur signa demonstrantia bonam viam, & accidit sæpe ꝙ malandrini mutant illa signa, vt ducant peregrinos in nemora in manus latronum, vbi occidūtur & derobantur. Sic accidit erranti in uia fidei, quia diabolus demonstrat malam viam, & mutat signa & facit ꝙ non sequitur viam veritatis. Vnde dicitur de talibus, Errauerunt in solitudine. B Cum ergo totum nostrum fundamentum vitæ spiritualis stet in fide, ideo diabolus illam nititur extirpare. Tertia ratio est, quia diabolus nititur extirpare animę oculos fidei, quibus euulsis anima in omne peccatum præcipitatur, quia positus extra fidem prolabitur in omne nefas. homicida, adulter, incendiarius, vsurarius, & omnia mala perpetrat, quia si non credit, non timet infernum. Et sicut vnus solus videns occidit mille cęcos, sic diabolus cęcat infinitas animas, & illas occidit. Vnde Sophoniæ 2. Ambulabunt vt cęci, quia domino peccauerūt. C Cum ergo diabolus tantū laboret animas excæcare, vt deuient à fide, quia prædicatores non debent solicitare ne animæ deuiēt à fide, à diabolo seductæ. Filij etenim tenebrarū prudētiores sunt filijs lucis, quia magis est sagax diabolus diuertere animas à fide; quàm velint esse aliqui prædicatores, vt animas in fide conseruent. Et ideo volo hodie prædicare contra aliquas fraudes diaboli, quis ostendit hominibus sub specie boni, quia aliqui credētes benefacere, sunt in periculo damnationis æternæ. Vnde fundo D me in quarta flāma amoris nostri Seraphini, qui dr̃ amor miraculosus. Nā generatio mala signum quærit. In quibus verbis tria miraculorum genera denotantur. Primum est gratiæ. i. signum Ionæ. Secundū est malitiæ. i. signum quærit. Tertiū est stultitiæ. i. generatio adultera. In his igitur omnia mundi miracula includuntur.

Prima pars principalis.

De primo genere miraculorum scilicet gratiæ, Bonauentura in Centiloquio suo, in tertia parte 14. te. ponit quatuor differentias, quibus miracula Dei differunt à miraculis diaboli. Prima E differentia est à causa efficienti, secunda differentia est à causa formali, tertia differentia est à causa materiali, quarta differentia est à causa finali. Tolle primā ex causa efficienti. Bonauentura declarat ꝙ miracula Dei facta sunt per operationē potentiæ infinitæ, miracula dæmonis sunt ex causa finita & terminata. Veniamus ad praticam. Audisti incantationem illam?

Tre fra per vna via andaua.

Innanzi dal diauolo se incontraua, &c.

Ista habetur in libro del Disse. Nam liber iste est valde magnus. Sic in percantulo lanæ succidæ, quia dicunt ꝙ plaga illa nunꝗ F fętet nec etiam marcescit, quādo est incantata de illa lana. Est ne hoc miraculū Dei, an diaboli? Certè diaboli miraculum est. Et vt videas veritatem, attende ꝙ aut hoc est Dei, aut est diaboli. Si est Dei, tu poteris cum eisdem verbis omnia alia miracula facere, quia Deus non plus in vno laborat ꝗ in alio, qui est potēs omnia facere & est potentiæ infinitæ. Vnde si nō potes omnia facere cum eo nisi ad plagā, stat quòd Deus sit potentiæ finitæ & non infinitæ, ꝙ est falsum. Si ergo hoc est, stat ꝙ est diaboli, & nō Dei, & sic de oībus alijs huiusmodi percantulis. Præterea miracula, quæ à virtute Dei G procedunt, sunt supernaturalia: sed diabolus non potest facere nisi miracula naturalia. Modo tu, qui scis incātare percantationes, herbarias, breuia & facturas, fac tibi incidere totaliter vnum digitum ita ꝙ sit separatus à manu, & certè cum omnibus percantulis quos scis, aut scire poteris, nec etiam diabolus poterit tibi digitum solidare, quantumcunque ipsis fidem adhibeas. Sed ex virtute diuina ita spiccatum digitū imo & collum, & totū corpus frustratim incisum solidaretur in solo nomine dulcis Iesu. Sed modo dicendo de modo diaboli H circa apparentias suorum miraculorū, Diabolus qui est astutus, & sapiens scit plus de medicina quàm omnes medici de mundo. Vnde sæpe euenit ꝙ infirmus habet aliquā infirmitatem occultam in medullis, vel iscore, quam medicus ignorabit, & infirmus quæret percantationes & vetula rencagnata, anus diaboli percantabit, & diabolus sciens fontem ægritudinis, & sciens herbas illi infirmitati appropriatas, cū subtili astutia imponet infirmo dormienti in loco læso & liberabitur, & sic infirmus dabit fidē percantulo, & diabolata anus iactabit se ꝙ liberauit infirmum, quem medici nō poterant

A rant liberare, & sic isto modo diabolus creditur, colitur, & adoratur, & detrahit honori Dei, qui solus adorandus est & colendus. Si enim homines scirent virtutes herbarũ, sicut scit diabolus, subito omnes homines liberarẽtur. Vnde audiui ab vno medico, ꝙ sciebat vnũ florem nascentẽ apud nos, qui impositus plagæ subito euellebat ferrum de plaga. Ita facit occulte diabolus, qñ isti per incantum extrahunt ferrum cũ duobus digitis de plaga, quia clam possunt superponere de illo flore. Vnde cum semel vnus faceret percantulũ, vt euelleret ferrũ de plaga, dixit vnus Sacerdos ꝙ erat peccatum & non potens prohibere, dũ ille percãtaret, presbyter incępit plane dicere euãgeliũ S. Ioannis, & non erat modus ꝙ percantator posset ferrũ mouere, & admiratus fecit ꝙ vlceratus deposuit cultellũ suũ, & rursus nihil proficiens ait: Certè aliquis magnus peccator est hic. & sacerdos ait: Vere tu es ille, nam operatio tua diabolica nõ põt resistere verbis euãgelij, quod assistẽs dixi. & habes primam de causa efficienti.

Exemplum.

B Secunda differentia formaliter est, quantũ ad medium causæ dispositiuæ. Medium virtutis Dei & publica iustitia. Publica iustitia

C est fides iustificans publice prædicata. Vnde qui facit miraculum Dei, debet publice facere, & dicere, quia Apostoli in nomine Iesu publice miracula faciebant, quẽ publice prædicabant. Vnde Matth. vltimo. In noie meo linguis loquẽtur nouis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, nõ eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Nonne ait dñs, Ego palam locutus sum mundo & in occulto nihil. Et quotidie vobiscũ erã in synagoga, & in tẽplo, publice docẽs, &c. Vnde signũ publicæ iustitiæ est, qñ vnus virtuosus & sãctus existens in gratia Dei in noie Iesu publicè dę-

D monia eijcit. Hoc est signũ publicæ iustitię. Et non est sicut ligare vnũ breue ad pellendum febrẽ cum filo vnius virginis, in die Iouis, stomacho ieiuno, ante Solis ortum, dicendo ter Pater noster in aure dextra & sufflando super malũ, & huiusmodi circunstantijs, quia tales circunstantiæ delictũ aggrauant. Imo nota ꝙ etiã infideles uisi sunt in scripturis in noie Iesu illuminare cæcos & mortuos suscitare, sicut de Dionysio magno philosopho discipulo Pauli, & Clemẽte discipulo Petri, & alijs. Cũ enim Dionysius Christi fidẽ illuderet, & à casu portaretur cadauer, Paulus ait Dionysio: Ex quo quæris signa, vade tu ipse, & iube illi cadaueri vt resurgat in nomine Iesu, Dei Pauli,

E & subito surrexit in publico & conuersus est Dionysius, faciens illud miraculum non in virtute sua, sed in virtute benedicti nõis Iesu, in quo Paulus firmam habebat fidem. Signa autem diaboli sunt priuatæ & occultæ iustitię, quia ille qui docebit percantulũ, occultę docebit & dicet, Noli docere alios quia perdit virtutem, & dicet ꝙ non potest docere nisi in nocte Natiuitatis, vel Epiphaniæ, & similes truffas. Nam si ista essent ex Deo, omni tempore & hora & publice, & omnibus in charitate cõmunicarentur. Tertia differentia est materialiter, quia interest

F inter materiã miraculorum Dei, & miraculorum diaboli. Materia enim miraculorum Dei est supernaturalis: Materia miraculorum diaboli est secundum naturam, & sunt possibilia secũdum ordinem naturæ. Vnde vno tempore contigit Florentiæ, ꝙ pueri cõmuniter per totam Florentiã exeuntes de scholis, si reperiebant aliquam magnam arborem seu trabem, vnus tãgebat cũ vno digito ab vno capite trabis, & alter ab alio, & dicebant nonnulla verba secreto: Et ambo simul dicentes. Su, su, su, leuabant vnum quoddam maximum lignum quod decem homines non leuassent. Et in isto modo in conuentu Fratrum Minorum eleuauerunt

G vnum immanẽ lapidem propter quod fuit notificatum istud dño Episcopo, & fuit ordinatum sub pęna excommunicationis, ꝙ nullus amplius talia attentaret. Modo illud est mirabile in apparentia, ꝙ duo pueri eleuent tantum lignum, sed tamen nõ est preter, nec supra naturã, ꝙ illud lignum possit per plures homines eleuari: sed si per plures homines, multo magis per plures dæmones, quia multi dæmones inuisi illos pueros adiuuabant ad eleuandum lignum. ita ꝙ diabolus potest naturalia facere, sed

H non supernaturalia. Et nota bene & tene menti, & quęre euangelia, & non inuenies Christũ fecisse miracula sine magna & notabili causa. & licèt in libro de infantia Saluatoris dicanẽ multa miracula facta à Christo puero, ecclesia non approbauit librum illum, quia non sunt credenda, scilicet ꝙ fecerit, licèt facere potuisset. Christus enim in veritate nunquàm aliquod miraculũ fecit sine magno mysterio. Quarta differẽtia, quæ est ex causa finali est pulchra, & est in timore Dei. Vnde nota ꝙ Deus nunquàm sanauit corpus ꝙ animã non sanaret, imo principaliter faciebat propter saluare aĩam. Sed diabolus facit aliter, quia facit miracu-

A la sanando corpus propter damnare aiam. Item facit Deus mirabilia corpori, & aię vt ipse Deus honoretur, & colatur in hoc mūdo, & in alio. Dæmon facit miraculum vt Deus inhonoretur in hoc mūdo, & in alio. Itē facit Deus miraculū, vt Christianus ædificetur dęmon, facit ut scādalizet. Itē Deus facit miracula, vt aliquis sanctus honoret. Sed dæmon facit, vt sui sequaces & complices adorētur. Etenim, vt paucis diaboli malitiā in suis miraculis amplectamur, primo facit ea, vt corpus credentis sibi patiatur: Sicut vides in habētibus morbum caducū,

B qui faciunt se agitari à vespere vigiliæ sancti Bartholomæi vsq; ad vesperā diei festi eiusdem saltando cū timpanis, tibijs, tubis, & sonaleis, & omnibus strepitibus, & nōn habent per totum annū amplius illud malū vsq; ad festū S. Bartholomæi alterius anni. Istud ergo miraculū est diaboli, quia si esset Dei, curaret pro toto tēpore vitæ patiētis: sed diabolus, nō permittit ipsum liberari, nisi pro vno anno, vt omni anno fiat suum anniuersarium, & plures aias lucret. Nocet enim ista saltatio, & continua agitatio corpori adeo, ꝙ per violētiā exterminati laboris accidēt casus morbi, & in hoc finalis in-

C tentio diaboli est perditio corporis in exterminato labore, & perditio aiæ in falsa fide & credulitate. Si n. ille morbus deberet p Deum liberari, potius cessaret propter orare, ieiunare, & alia opera spiritualia facere, q̄ propter illas truffas, & saltus & tripudia, quia vr̄ festum Bachi, & ibi agitant pulchrę iuuenes, &c. Secundo facit diabolus miracula, vt faciat malū aiæ, quia aia dat fidem istis operationibus diaboli, & fit idolatra, & sic dānatur: quia qn̄ videt per illa verba extrahi ferrū de plaga, & febrē cessare pp illud breue de charta nō nata, dat fidē faciliter oibus alijs verbis & percantulis, & fa-

D ciunt iste bestiales fœminæ incantare filios de vermibus proijciēdo plumbum, & dicēdo verba in auribus, & multa similia fiunt p smemoratas fœminas. Et scias ꝙ si quis haberet bonam, & plenā fidē in solo noie Iesu, liberaret oēm morbum. Ita ergo scias, ꝙ sicut Deus vult p miracula venerari, sic ēt diabolus vult per sua miracula venerari. Nā in vita æterna incępit velle adorari, & sic facere quærit in terra. Sed attende, quid vult dicere, ꝙ qn̄ audiuntur mirabilia Dei, oēs stant attenti mirātes, & timētes Deum & illuminantur in fide, & qn̄ audiuntur mirabilia diaboli, oēs rident. ratio huius est, quia truffæ sunt. Nā in mirabilibus Dei aia venit in deuotionē, quia intellectus venit **E** in gratia crescēdo, videndo sapientiā Dei, & intellectus, & memoria cōmunicāt corpori simul de illa gratia illuminēte lumine veræ fidei, ita ꝙ ista gr̄a corpori cōmunicata inducit illud ad actus extrinsecos deuotionis, & timoris Dei, & fidelitatis. Sed in miraculis diaboli secus, quia ribaldariæ suæ intellectui facile discoperiuntur, & virtutes aiæ quæ sēper laborāt ad uerū, veniūt in displicētiā falsitatis, & inducit risum in elusionē falsi. Et tunc fit lætitia Deo: quia sicut diabolus habet solatium qn̄ faciendo percantulum truffaris de Deo, sic Deus lætatur, quando videt aiam in vera intelligentia permanentem truffari de diabolo. **F**

Prima pars principalis.

Veniamus ad secundam, quæ est signum malitiæ diaboli, quæ malitia in eius mirabilibus quatuor modis demōstratur. Primo per medium auaritiæ. Secundo per medium infidelitatis. Tertio per medium carnalitatis. Quarto per medium deceptionis.

Primum mediū est auaritię, quia sunt aliqui ribaldi, qui pp auaritiam portāt ampullas, & dicunt ꝙ intus est de lactę virginis Marię & vendunt eas. Item aliqui vendunt ossa mortuorū, & dicunt ea esse ossa sāctorū, & vidi vnū, qui fecerat bullas Pape falsificatas, quę testificabant ꝙ erant ossa sanctorū & faciebat mercantiā de ossibus mortuorum. Similiter in vendentibus de ligno crucis, & ponēdo sup igne, si non cōburit, credunt illud esse lignū crucis, qđ est falsū, quia Doctores dicunt ꝙ Salomoni missum fuit vnū lignū, in quo ignis nō habebat vires. Itē Augustinus dicit, ꝙ est vnum genus ligni ficus, quod impositū igni non cōburetur. Itē in incantationibus, qui vendunt breuia, et intus vendunt fidē Christi. Vnde nota regulā ad cognoscendum breuia mala à bonis, quia in breuibus malis sunt nomina, quę nō intelligunt, vt est Asterot, qđ est nomē diaboli, et vlterius attēde quia in eis ponunt characteres, quę sūt sigilla diaboli, sicut in bullis et Papalibus, et Imperialibus, et Regalibus ponunt sigilla principū, sic et in breuibus ponunt sigilla diaboli, qa illę sūt suę bullę. Itē nota, qn̄ scribūt in pelle, seu charta nō nata cū pilo bestiæ. Illa pellis nō nata signat Antichristū nō natū. Itē attende, qn̄ ligatur cū filo virginis, et per puerū virginē. Item qn̄ percātulum debet plus

(G) (H) *Regula to gnoscendi breuia.*

A plus fieri vna hora quàm alia, quia virtus Dei non limitatur sub hora, loco aut die. Item quando in illo breui dicitur, ꝙ quicúque portauerit super se, nô morietᵣ in igne, aut aqua. Et scito, ꝙ quinque vẽdit, aut scribit scienter vẽdentibus talia breuia, peccat mortaliter, & contra fidem facit. Et nota ꝙ aliqñ repertum est, aliqué totum trucidatũ qui dicit se non posse mori sine pœnitétia propter vnum breue, quod habet supra se, & mentitur, quia Diabolus pôt stare in illo corpore, & ostendit velle côfiteri, vt detur fides illis breuibus, vt alij decipiantur. vñ si
B aliquis habẽs fidẽ in istis breuibus moriaᵣ, non confitens de hoc pcõ, damnatus vadit a casa calda. Secunda causa est infidelitas. Quia volũt isti ꝙ res diuinæ sint rufianæ diaboli, sicut qui volunt diuinare respiciendo manum & frontem, quanto tempore viues, & qualem fortunã habebis, & in sortilegijs & incantationibus in phiala, vngue vel christallo cum candelis benedictis, incisorio & duobus cultellis, & cum psal. ad furtum inueniendum. Item illi, qui credunt in libris de arte notoria, in clauicula & pentaculis Salomonis, quæ est clauis diaboli. in omnibus enĩ istis diabolus conatur
C supplantare fidem Christi. Tertia est cã carnis, quia multa quærũt pp desideria carnis & luxuriã facere incãtationes ad amorem alicuius mulieris vel viri, & facere sibi portari aliquã fœminam sicut Cyprianus, qui per incantationes misit diabolum ad S. Iustinam. vnde nota hic ꝙ si persona est bene confessa & sine peccato mortali, & est in grã, Diabolus non hẽt potestatẽ super eã, sicut non profuit Cypriano mittere dęmone ad Iustinã, quia erat in grã Dei, & nihil pualuerunt côtra eã, & quia diabolus dixit Cypriano se nihil posse contra eã, q̃ erat in
D grã, ideo ipse côuersus fuit ad fidem Chri. Sed quid dices de his, qui faciũt sibi portari fœminas per incãtamenta, & hñt secum agere, & si quęris à muliere, dicet tibi ꝙ est verũ ꝙ fuit portata, & habuit coitum cũ tali, & tñ mentietur. Nota ꝙ diabolus potest transformari in forma mulieris illius incãtatæ, & faciet se portari, & fatuus incantator credet ꝙ sit illa fœmina, & copulabitur cum Diabolo, & ex inde faciet ꝙ fęmina somniabit se portari & iacere cũ illo & reportari, & tñ in vero nihil erit, & hoc vt detrahatur fidei Christi, & est deceptio carnalitatis, licet ẽt in veritate aliqñ côtingat, ꝙ pp peccata mulieris incãtator possit per dæmonem trahere mulierem, quasi insanã

& nesciam ad domum suam, & abiti illa, q̃ E
tñ nesciet qd agat. Quarta est cã deceptionis. Sunt. n. aliquæ vetulæ rencagnatæ, quæ credunt se ire cum Zobiana, vel in cursu, qa diabolus faciet sic sibi apparere in somnis, ꝙ efficiatur vna gatta, & tñ non erit verũ, quia diabolus transformabit se in vnam gattam, & in apparentia gattæ intrabit cameram, & paterfamilias habens puerũ credit, quòd sit vna striga, & surgens percutiet gattam & videbitur sibi fregisse gambam gattæ, & deinde diabolus faciet frangi gãbam illi vetulæ, & in crastino tam ille pater familias quàm illa vetula credent esse vera illa, & erunt illusiones diabolicæ, &c. F

Tertia pars principalis.

Tertium genᵉ miraculorũ est stultitiæ. Generatio stulta & adultera, & incipiã ab adultera. Nota ꝙ herodiana & zobiana est idẽ, & fuit ribalda vxor fratris Herodis, quæ fecit amputari caput Ioanni Baptistæ & calcauit ipsũ sub pedibus suis, & inde venit ꝙ est in deuotione meretricũ, & male custodiũt mulieres suum diem dicentes fabulas ꝙ zobiana oi anno venit ad flumẽ Iordanis, vt baptizetur & reperit G
eũ siccum. Vnde habentes vxores custodiẽtes dies Herodianæ deinceps verberẽt eas & reputẽt eas non bonas. Aliqui ẽt sequuntur auguriorum opiniones stulti et insani, sicut antiquorũ tempore fiebat, vt apparet in Valerio Maximo in titulo de ominibᵉ et augurijs. Et nota tres differentias, quia aliqua sunt corporalia, aliqua temporalia, aliqua spiritualia. Corporale, vt si reperis in via leporem vel mustellam, vel si obuias alicui fœminæ in pelicia discoperta, quia erit malum augurium. Item audiendo coruum vel nicticoracẽ in tecto. Item aliqui ponũt fidem in garritu auium, sicut quędã vetula, H
quę habens fidem in garritu auium audiuit primo die Martij cuculũ quinquies garientem, et accepit augurium ꝙ deberet viuere 5. annis ponens vnum annũ pro singulo cãtu, tandem ipsa primo anno grauiter infirmatur, vicinę visitant eam et videntes eam grauatã, confortant eã vt côfiteatur, et illa ait. O ego non moriar ex hoc malo. secũda die peiorat. volunt ꝙ côfiteatur. Ipsa dicit, ꝙ adhuc dẽt viuere quinque annis, qa audiuit Cuculũ quinquies cantantẽ primo Martij seu Maij. Tertio die vix loquitur, et volentibus vicinis ꝙ côfitereᵣ, licet nõ potuisset, illa annuebat quinq; digitis. f. ꝙ quinq; annis

A annis superuiueret, & sic sequenti nocte sine cõfessione mortua est cum diabolo per fidem augurij in cantu Cuculi. Item aliqui ad dolorem dentium incantans cum cultello in terram fixo. Item diuidunt virgam nucellarij contra toretas & signant, & quando serpens morderet aliquem. Item mulieres aliquæ sciunt liberare dislombolatos, & quando vna vena equitat aliam. Igitur aliqui scribũt nomina diabolica super hostijs & in pomo, & in salina, & faciunt comedere. Item aliquæ mulieres dant de atca Antenoris pueris suis, vt liberentur a tusse pagana. Et quid dicã de matribus docentibus B filias suas facere mille ribaldarias maritis, vt possint facere quicquid volunt, ne mariti habeant libertatem super ipsas? In spiritualibus vide quòd Diabolus omnia corrũpit & conuertit in se, quia in nocte Natiuitatis in missa S. Susannæ quot breuia fiunt & docentur in die sancti Sebastiani & calcaria ponũtur in aqua benedicta, & de his qui ponunt zoccum in vigilia Natiuitatis, & seruant de carbone & dant comedere il li zocca, aliqui parant mensam in nocte Natiuitatis, nec dant ignem vicino in mane. Aliqui faciũt cruces in passione Domini de oliua, & habent istam virtutem quòd C non possunt mori sine magno malo. Item aliqui credunt in diebus oziagis. Item comedentes omnia nata die Iouis sancta, in quibus oĩbus peccatur mortaliter. vnde hodie dictum Christi verificatur in hoc, quia generatio mala & adultera signum quærit. Non tacebo de his, qui capiunt oleum sanctum & corpus Christi sacratum, & exercent illa in operibus Diaboli, & sic in omnibus talibus & multo pluribus fides Christi est corrupta, quam intemeratam seruare nobis concedat Christus benedictus, Amẽ.

D FERIA QVINTA post j. Domin. Quadrag.

Sermo IX.

Sermo de Incãtationibus.

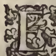

Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi contingat. Io. 6. c. Tractaturus hodie de amore, qui dicitur vigorosus, considero tres status ipsius amoris vigorosi hoc ordine. Primus status est diuinæ gratiæ illuminatiuæ. Secundus est pœnæ & culpæ ruinatiuæ. Tertius est punitionis periculosæ & anfractiuæ. Prima, Ecce iam sanus factus es. Secunda, Iam noli peccare. Tertia, ne deterius tibi contingat. E

Prima pars principalis.

TOlle primam, scilicet gratiam illuminatiuam. Hæc gratia illuminat animã, & facit eam esse beatam, & dat animæ cognitionem peccatorum suorum. vnde Apoc. 8. in tertio sigillo dicitur: Cum aperuisset sigillum tertium, ecce equus niger & qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua, & audiui vocem dicentem, bilibris tritici denario vno: & tres libras ordei denario vno: vinum & oleum F ne læseris. In hoc eloquio nota tres veritates ad illuminandum intellectum nostrum & animam. Prima veritas, cui similiantur facientes percantulos. Secunda veritas, a quibus equitãtur incantatores. Tertia veritas, a quibus sunt excæcati. Accipe primum, cui assimilatur talis scilicet equo. Equus enim nescit quo vadit, & si malũ habet ductorem, præcipitatur. Ita est in oculo fidei, quia vnus minimus error infidelitatis orbat ipsum oculum fidei, et postea habet Diabolum ductorẽ, qui præcipitat animam. Et nota quòd tangetur, quando homines excæcantur, vt sequantur errores. Et G non mireris, si vides fidem Christi esse ita dilaniatam, & erroribus plenam: Nam fides est ita nobilis quòd quanto plus corrũpitur, tanto plus efficitur deterior. vnde vides in nobilitate aciei oculi, quia omnis minima percussio valde nocet sibi plus quam alijs membris. Ita est in nobilitate oculi fidei, quia errando in vno solo verbo, homo damnatur & efficitur cæcus. sed in alijs peccatis sunt mille remedia, sed peccando in fide, nulla est redemptio. Sed vnde venit q̃ tot herbariæ, incantationes & opera diaboli regnant in mundo? Et quòd homines audiendo in prædicationibus tot animarum H pericula nõ corriguntur? Considero quòd hoc triplici de cã procedit. Prima est ignorantia. Secunda est superbia. Tertia est stultitia, quæ inducunt homines in istos errores. quæ quidem causæ in istis verbis describuntur. Ecce equus niger. Iste equus habet tres significationes. prima, qa est niger & significat ignorantiam. Equus portat caput altum, & significat superbiam. Equus calcitrat, & significat stultitiam. Ignorantia igitur est prima causa istorum errorum, & nota quòd in hoc loco Apoc. sunt duo equi, Albus & niger. Albus signat animam virtuosam

A tuosam plenam intelligentia. Niger signat animam cæcatam, plenã ignoranria & sceleratam ac plenam peccatis. Secunda est superbia, quia vna fœminella ignorãs Deum & sanctos ibit post facturas & stultitias per cantulorũ, audiẽdo prædicatores & Doctores ecclesiæ, & repræhẽsiones illorũ faciet contra fidem, & est ita luciferana, q̃ nescit Pater noster, & vult scire plus quàm Deus & sancti. hoc a superbia procedit, quia dicit: Ego cõfessa fui, & Sacerdos dixit quòd non deberem plus percantare, & parũ post ipse infirmatus fuit & misit pro me, & fecit se percantare. Sed vide paupercula, q̃ quan
B do sacerdos te repræhendit ipse per os Dei locutus est, & quando dixit quòd tu percãtares locutus est per os diaboli, nec excusaris dicendo, sacerdos dixit mihi, vel ipse facit etiam istos percantulos: quia si cæcus cęcum ducit, ambo in foueam cadunt, quando qui debent docere animas, faciunt incãtationes, & non intelligunt si est bene factũ necne, & hoc facit superbia, quia dum prædicatur hoc fore male factum, & contra fidem, propter superbiam dices, iste nescit quid dicat. Ego pur video q̃ in isto per
C cantulo sunt bona verba & prodest, &c. Et tñ in vero est blasphemia Dei. vñde Augu. Superbia meretur illudi, & Diabolus ducit animas istorum ei alligatas, sicut buffalus ducitur per nasum anulo perforatum. vnde Ieremias. Superbia tua & arrogãtia cordis tui, decepit te. & sic habes caput equi. vide in decretis. 26. q. 1. 2. 3. 4. & 5. quantum laborãt contra istorum animas excęcatas. Et in testamẽto veteri prohibet Dominus credi istis incantatoribus siue verum dicant, siue non, & vult q̃ tales lapidentur, Exod. 9. ca. Nonnulli credunt quòd ego somniem ista, & quòd dicam de capite meo. vide ter
D tiam rationem, quare hoc prouenit a stultitia. Reperi multa peccata in diuersis terris, sed aliqua specialia in vna plus quàm in alia, sed vniuersaliter vbique terrarum regnant istæ incantationes & herbarię, & ista procedunt a stultitia, quæ æquiparatur calci equi, vnde Christus æquiparat istos Iudæ dicens, Qui manducat panem meum, leuabit calcaneum suum contra me, & percussit me in pectore scilicet, ille qui comedit & bibit meum sanguinem, cum quo recuperaui eum, calce me percutit, quia nõ vult credere mihi, sed fœminis diabolatis, & hoc procedit ex insipientia, quia dixit insipiens in corde suo, non est Deus. vnde qñ Christus venit in mundum, ipse inuenit totum mundum plenum idolis, & dixit: si nõ E
dimitto aliquod remedium nihil faciã, & sic dimisit vnum remedium propter eleuare & extirpare omnes istas incantationes, & dimisit remedium nominis Iesu, cũ quo omnis infirmitas liberatur & mortui resurgunt. vnde Marci vltimo. In nomine meo demonia ejcient, linguis loquẽtur nouis, serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, nõ eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Secunda veritas est, a quibus equitantur incantationes. equitantur enim à diabolo, & hoc est quod dicit, qui sedebat super eum. Nam diabolus F
qui vocatur Belzebut, habet multos equos & equas, & est princeps herbariarum & incantationum, & tot equitat, quot faciũt & credunt in ipsis. vnde quæcunque mulier, quæ quærit herbarias propter facere se impręgnare, impрægnabitur a Diabolo, & illi qui dãt denarios filijs tempore Natiuitatis vt ludant, sunt equi diaboli: & stipendiarij, qui faciunt incantare equos, & qui ponunt denarios in focatia in sancto Martino. Et qui in anno nouo dant bonam manum seu strenam, quia vnus diabolus sic nominatus illud inuenit. Et qui illo die nolunt comedere ruspantia retro sed proicientia antea, G
sicut porci. & qui ex voto nolunt comedere de capite, vel de pede. & portantes anulos appropriatos granso. & qui portant de narium crucis, & qui lauant sibi manus in Sabbato sancto cũ pulsantur campanę propter scabiem. Et qui in mane S. Ioannis Baptistæ vadunt per rosatam, & qui cum vident lumina & nouum ignem in Sabbato sancto ostendunt sibi bursam ne deficiant sibi denarij. Et qui habent in deuotionẽ primam diem Martij propter tempestatem. Et qui faciunt signare equos & non ascendũt eos in die sancti Ioãnis. Et qui credũt dies oziagos. Omnes isti peccant mortaliter. Et H
qui incantant tempus propter periculum tempestatis, quia talibus euenit illa gratia, quæ venit vni mulieri Ianuæ, quæ signando ad tempus ostendit annum tempori & sagitta celestis percussit eam in bersalio, & sic mortua est cum suo incantamento. Sed quot ribaldariæ fiunt in matrimonijs in dãdo ribaldarias comedere maritis in ponendo spurcitias sub caput lecti, & faciunt maritos portare supra se nescio quid. Vnde dũ semel vna iuuenis vellet diligi a marito, iuit ad rencagnatam, quæ in nocte expoliauit se nudam, & illa iuuenis remanserat ibi cum vna socia, & voluerunt videre quid fa

ceret

A ceret ista anus & illa incantatrix fecit venire vnum dæmonem, qui minxit in vno vrceo, & dixit, da bibere de hoc illi iuueni, & maritus diliget eam, & illa iuuenis videns hoc, horrore percussa noluit bibere. Et sunt qui incantant sanguinem, & qui vadunt iuxta persicum, & cum incantauerint dicunt, Diabole asporta istam infirmitatē, & persicus siccatur. Et quæ expellunt gattas extra domum, vt pariant masculum; & sic isto modo Diabolus cum istis superstitionibus omnia vitiat. Imo & scientias veras, puta astrologiam, quæ in se est vera & bona, sed Diabolus permiscuit eam cum ni
B gromantia, quia obseruāt puncta stellarum in magicis, & sic corrumpunt illā, vel quia ēt Diabolus facit astrologum præsumere ꝙ possit certitudinē scire de re futura, quod nō est fiendum: quia licet astrologus possit vehemēter iudicare de aliqua re futura per verisimiles coniecturas, tamen certitudinem non habet, quia Deus sæpe dispensat cum creaturis suis, prout vult, sicut in Ezechia visum est, cui Dominus quindecim annos vitæ superaddidit. Vnde dum semel vnus astrologus vellet præscire mortē Principis cum quo stabat, vidit ꝙ ſm eum debebat mori illo anno, et cum staret mæstus co
C rā principe, princeps voluit scire cām suæ tristitiæ, tandem astrologus post multa coactus dixit Principi ꝙ illo anno erat moriturus, cuius verbi efficacia ita impressa est in corde Principis ꝙ factus tristis dicti perdidit esum, et tandē reclinatus in lecto iacuit quasi moriturus, et non poterat consolari mortē expectans. Quidam miles sciēs Principē iacere pp verba astronomi, dixit astronomo: Dic quęso, quanto tpe reperis te victurum? at ille dixit, viginti annis adhuc superuiuo, et mox miles ipsum gladio transfodit dicens, mentita est astronomia tua,
D quia hodie morieris. Et tunc princeps audiēs quòd astrologus fuerat ꝓpriæ mortis ignarus prosilijt ex lecto, qui solo timore iacebat, et liberatus est statim. ita ꝙ certitudo non pōt in talibus haberi. Et multi sunt qui credunt somnijs inanibus, cum tñ somnia possunt apparere ex complexionibus, & exercitijs, & cogitationibus, & passionibus, & esu, & crapula, & ex diabolica suggestione: vel etiam ex diuina inspiratione. vnde oēs qui dant fidē istis, sunt equitati à Diabolo. Tertia veritas est: A quibus sint excæcati. Et quidem a pcis. Nā dicit ꝙ diabolus qui equitabat equum nigrū, habebat staterā in manu sua, & pōderabat infideles, & peccatores. Statera signat iudicium discre- E tionis, quia discretio discernit & iudicat bonum in manu Dei, Malum autem iudicat in manu diaboli. vnde qñ hō plus diligit infidelitatem quàm fidelitatē, & credit plus vni fatuæ incantatrici, q̄ dictis scōrum & prædicatorum, & quærit plus solatia corporis q̄ aïæ, & cupit plus cōplacere diabolo quā Deo, ille expectat ponderari statera dæmonis: Et quā rationem plus assignabit incātator, nisi quia nō poterat talis liberari nisi incantassem, & tu plus existimas sanitatē quàm aïam. O quantū statera tuæ discretionis est iniqua sed quę remedia debēt fieri infirmis? Quære medicos & medicinas. F Non. n. Deus frustra medicinā instituit: Nō frustra herbis & plantis, & seminibus, & aromatibus, & gemmis, & alijs nascentibus proprietates exhibuit, nisi ad iuuamentum hoīs: Et orōnes sunt optima remedia: non in percantulis, quia dñr mendacia. Forte dices: Deus dicit, adiuua te & ego ēt adiuuabo. hoc est verum si legitimo modo te adiuues, & Deus adiuuabit te puniendo vel præmiando. Dices, tñ vř mihi ꝙ bene faciam, si quæro modum liberationis meæ, quocunque. O pauper intellectu, tu deciperis, quia Deus vult te infirmari pp aliquod tuū bonum, ideo caue, ne ex hoc tibi cōtin G gat deterius. Quid. n. præstat, an perdere fidem, an liberare infirmum. O infortunate, tñ apprętias fidē, quātum asinus gemmā, Et sicut asinus plus apprętiat ordeū quàm gemmā, sic tu magis apprętias carnē quam animā. Quid est melius, an patientia Christi, an impatientia diaboli? Tua eñ indiscreta statera plus ponderat iniquitates, stultitiam & malitias, & diabolum, q̄ Christum, & præponis incantatrices, scis, & fallacias dæmonū, ecclesiæ & sacræ paginæ. Et ꝑponis pelles bestiarū non natarū, pellibus scōrū martyrū q̄ tāta passi sunt pro fide Chri.
H

Secunda pars principalis.

Secūdus status est pęnæ & culpæ ruinatiuæ. vnde dicit Christus, Iam noli peccare. Ideo occurrit vnū dubium, quę est causa, quare vnus liberabitur propter incātationes, & ꝓpter medicinas, orationes & missas, & vota non liberabitur? Ratio, quia Deus sæpe permittit infirmitates ad experimentum creaturarū suarum, & ad purgationē peccatorū suorum: & quia sic terminauit pp orationes, non mutat propositū, quia scit illā infirmitatem esse medicinam animæ

A animæ patientis: Sed si aĩa sit impatiens, & separet se à Deo suo & recurrat ad Diabolũ, tunc Deus permittit ipsam in manibus diaboli, ex quo sibi sic eligit, & Diabolus adulatur carni, vt perdat aiam, & liberat creaturã ab infirmitate corporali, & ponat eã in infirmitate spũali, quia facit ipsam infidelẽ. Item ẽt quare maleficiatur mrimonium, & puer in cunabulis exsiccatur? Non pp aliud hoc permittit Deus nisi pp modicã confidentiã, quam hñt hoies in Deo, vnde 26.q.6.c.mater, Doctores ponunt istã rõnem, q̃ Deus permittit ruere domum quũ non habet bonum fundamentum. Inde est
B q̃ vna puella vadens ad maritũ existens in pcõ mortali, põt maleficiari, quia nõ confidit in Deo, vnde si vadit cum timore Dei, non est possibile q̃ diabolus habeat potestatẽ in illo matrimonio, nec in alijs quibuscunq; personis timentibus Deũ. & nota q̃ non est minus pcm̃ soluere maleficiatos, q̃ illos maleficiare. vñ si vis soluere maleficiatos, solue eos in solo nomine Iesu. Itẽ alia ratio est, quia hoies in istis superstitionib⁹ hñt malam opinionem. Erit aliquis naturaliter infirmus morbo incurabili, & credet q̃ sit maleficiatus, vel incontratus, & hoc
C est graue pcm̃, & se ibi experientur omnes percantatores, & tot pcã fient circa ipsum, q̃ si deberet alias liberari, Deus indignabitur, ita q̃ infirmus semper permanebit in illa infirmitate. Item alia rõ est, quia Deus permittit, vt intelligas & scias eius virtutẽ, Nam, vt ait Aug. permittit hoc Deus, quia nõ habes fidem, Deo dicendo solum, Pater noster, non facies illud miraculum, & rñ facies cum istis percãtulis, quia deficit tibi fides, & dñt insani, q̃ habent in istis bonã manum, & abnegauerunt Deum. Item alia rõ est, vt mundus cæcus intelligat q̃ fides Christi deficit. vnde 20.q.1.c.1. Deus per-
D mittit hoc, quia stas cũ diabolo. Et portãdo breuia supra te, portas diabolũ. de quo hẽs in c.nec mirũ.26.q.5. quia miscet nomina Dei cum noĩbus diaboli. Et qñ inseritur aliquod mendaciũ in eo, tunc illud breue est diaboli, & qñ limitatur in certo die & hora. vnde scribentes, portantes, consulentes, q̃ portentur: ementes, vendentes, credentes, & laudantes, peccant mortaliter. Et nihilominus aliqui fatui confitentur, & comedunt corpus Christi, & habent diabolum supra se. Item & alia ratio est, quare Deus permittit, vt videas quantũ studium, & quantus affectus habetur in his percantulis, & capit iste diabolus cum vetula rancagnata, indiabolata, incantatrice mille animas, vt cognoscatur quantum studium habet diabolus in capiendo animas. Item alia ratio, vt cognoscatur verus homo probatus, qui talia vilipendit, & non sequitur fantasias muliebres. A

Tertia pars principalis.

TErtius stat⁹ est punitionis per culosæ, & anfractiuæ, vnde nota tres punitiones à Deo datas. Prima est tẽporalis, secunda corporalis, tertia infernalis. Prima punitio est temporalis, de qua in titulo de sortilegijs, puniuntur sortilegi publicis pœnitentijs, & quadraginta diebus afficiuntur F
pœnis corporalibus & excommunicantur. Et si sunt sacerdotes, debẽt priuari officio & beneficio. Secunda punitio est corporalis, quia raro videbis hominem sortilegum & incantatorẽ qui non moriatur mala morte, vel desperata, vel subitanea sine pœnitẽtia, & cum infamia. Tertia punitio est infernalis, quia iã iudicatus est, quia qui non credit, iã iudicatus est: & est mirabile quòd diabolus ita excæcat eos, q̃ morientes non pñt pœnitere. vnde Apoc.9. Non egerunt pœnitentiã, sed sunt excæcati à diabolo. vnde Paulus ad Rom. vlt. Et dicentes se esse sa- G
pientes, stulti facti sunt: & iste est amor vigorosus, cuius ardore & dulcedine repleat nos Deus, vt mereamur gloriam æternam.

FERIA SEXTA
post j. Domin. Quadrag.

De Amore gaudioso.

Sermo X.

F*iat tibi sicut vis. Matth.15.* Amor, de quo tractare volumus, dicit amor gaudiosus. H
vnde nota, quòd per tres status & gradus procedit anima. Primus status est desiderans. Secundus est dolorans. Tertius gradus est Iubilans. Tolle primum, & est vtile scire. Nota ergo, quòd tria sunt lumina animæ desiderantis in primo gradu.

Prima pars principalis.

ANima igit̃ desiderans hẽt tria lumina. primũ est lumẽ vidẽdi defectus suos. Scd̃m est videre Deũ esse, qui dat esse aiæ. Tertiũ ẽ videre, q̃ dulce ẽ aiam vniri Deo. Aĩa igit̃ primo gradu videt se nihil esse, & se esse infirmã & multos habere defectus,

& non

A & non posse ex se quicquã habere, et ꝙ expedit eã habere cibum, et ꝙ solus Deus est cibus aīæ. Et tunc venit ad ꝰm lumen proficiscendi, et discernit differentias inter mundum et Deũ, et inter finitum et infinitũ. Et ex isto lumine sequitur tertiũ videre, et tũc dicit anima: O si possem frui Deo, dicẽs ad instar filij ꝓdigi intra se. Quia serui sunt in domo patris mei, qui abundant panibus, & ego hic fame pereo. Et sic reuersus recept⁹ à patre intrauit in gaudium patris sui. vnde bene discurrendo incipiamus à natiuitate pueri. vides enim, ꝙ puer nascitur ita debilis, & infirm⁹, ꝙ nihil põt ex se, nec cognoscit patrem, nec matrem. imo quãdo adhuc
B est aliquantulum maior & incipit ire, ita se quereretur lupum, sicut patrem. vñ ꝑꝑ illam ignorantiã & debilitatem, quia nescit se imboccare, nec in minimo iuuare, & nihil scit facere, nisi inturpare. inde est ꝙ illi sunt naturę debili & defectiuę, tot iuuamina in oĩbus sunt inuẽta, vt viuamus, & hẽamus necessaria corpori ꝑꝑ comedere, & vestire, & habitare. Et si bene cõsideras nulla creatura eget tot necessarijs, quot indiget hõ. Vnde Iob, Nudus egressus sum de vtero matris meæ. Asinellus enim & pecorinus, & cætera animalia nascuntur armata, & pullus cũ
C natus est vadit, & comedit, & cognoscit bonum granum à malo, & alia animalia vt nata sunt, cognoscunt matrem, & nos sumus ita imbecilles, & pleni miseria, ꝙ ex nobis nihil possumus nec habemus. Et nihilominus rebellamus creatori nostro. Inde est ꝙ natura eget tot necessarijs, qa in sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et qui nõ laborat non manducet. vñ oportet ꝙ oĩa fiũt occcupata circa miseram vitam corporalem; Et omnia elementa, aer, terra, aqua, laborant subtus & supra, vt subueniãt isti corpatio. similiter ignis ad calefaciendum, & sustentandum vitam nostram, & omnia breuiter
D loquendo subiecta sunt nostræ egentiæ. Si modo intelligeremus hoc nos hẽre à Deo, & quia nõ ex solo pane viuit hõ, sed de oĩ verbo, ꝙ procedit de ore Dei, quia nõ solũ oportet itelligere necessaria corpori, sed & necessaria aīæ, vt viuat, ita ꝙ si aīa sciret bona spũalia, sine quibus nõ põt viuere & intelligeret amorẽ Dei, multo magis quæreret cibum spũalem quã tpalem. Et tñ vides quot pericula, quot labores, quot mala sustinem⁹ pro corpore. Quid ergo fieri dẽt pro aīa? & sicut mater gubernat infantulũ, & educat tenẽdo ipsum in brachio, ita Deus nutrit aīam dando sibi quattuor desideria, ita ꝙ primũ desideriũ est viuẽdi, ꝰm desideriũ
E est habendi virtutes, tertium desideriũ est sciendi, quartũ desideriũ est habendi quietẽ. Sicut.n. anima naturaliter abhorret mortem, quia natura abhorret non esse: sic ecõuerso appetit vitã, quia ꝰm philoso. Oẽ ens appetit permanere. Et sic à simili, cũ aīa hẽt lumen seipsam videndi, sicut corporaliter appetit viuere, sic & spũaliter desiderat æternaliter viuere. Rursus sicut hõ appetit i hoc sæculo bonis tpalibus, abundare credẽs bona tpalia esse summum bonũ, cũ non rectè cognoscat, quia de bonis tpalibus fit maior amissio ꝙ̃ lucrum, sicut de insensato infante, qui fugit lapidem, & credendo lactare plus dimittit de suo ꝙ̃ acquirat de lapide;
F quia hõ quanto plus in diuitijs mundi pro corpore lucratur, tãto plus perdit pro aīa; sic anima illuminata lumine veritatis appetit acquirere virtutes. Et licet vulgares credant ꝙ acquirere diuitias sit magna virtus: tñ veritas est ꝙ acquirere virtutes hoc est ipsa virtus, quia sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. Vñ non laboremus in acquisitione diuitiarũ, sed virtutum. vnde Aug. Inquietum est cor nostrum, donec veniat ad te. Item sicut hõ est semper cupidus scire in hoc sæculo, & inuestigat quę in
G hoc sæculo sunt scibilia; quia vt ait Philos. oẽs hoies natura scire desiderant, sic & aīa illuminata semper inuestigat & satagit scire originẽ fontis illi⁹ bonitatis, à quo creata est. Item sicut homo in hoc sęculo oĩa facit, vt in fine quiescat & gaudeat, sic aīa illuminata oĩa patitur in hoc sæculo. s. ieiunia, vigilias, disciplinas, & omnẽ pœnitentiã, vt in fine quiescat. Secundum lumen est videre Deum esse, qui solus & totus dat esse animæ, & istud ꝰm lumẽ nascitur ex primo lumine vidẽdi tuos defectus, quibus eges. vnde cognoscẽdo primo nihil ex te esse, & nihil ex te habere, tu postea venis in cogni
H tionẽ Dei. vnde cant. 1. Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt vbera tua vino flagrantia vnguẽtis optimis. q.d. ꝙ quattuor lumina nascũtur in aīa ex cognitione Dei. Primũ est lumẽ sui luminis, cum ait: Osculetur me osculo oris sui, qa osculũ est os. Secundũ lumen est intelligere Deũ per cogitationẽ, meditationem, & contemplationẽ. vñ Psal. Eructauit cor meũ verbũ bonum. q.d. ꝙ intelligit sapientiã Dei ad supplementũ ignorantię suæ, ideo ꝰm splendorem infusum in sacra Scriptura sugit illius scripturæ vbera. Iõ dicit, Meliora sunt vbera tua vino: quia vinũ cauat hoiem de memoria,

A moria, sed vbera dãt lac, non escã, ẽm Paulum, ex quo lacte fit optimum nutrimentũ. Tertium lumen est abundantia gratiarum Dei, in qua abundat aĩa plena flagrantia preciosorum vnguentorum. vnde Paulus, Christi bonus odor sumus: alijs ad vitam, alijs ad mortem: ad vitam bonis, ad mortẽ malis, & hoc est qđ dicit, flagrãtia vnguentis optimis. Quartũ lumen est imbibitiuum aĩæ in Deũ, cũ subdit, Oleũ effusum nomen tuũ. Oleum est sanatiuũ, illuminatiuũ, trãspenetratiuum, & ignis nutritiuũ. Ita nomẽ Dei est vorabile, & hẽt mirabilem virtutẽ, quia hoc nomen, qđ est tota sapientia Dei,
B pp saluare humanã naturam, & hoc est nomen Iesus. Et qui nõ cognoscit hoc nomẽ, non cognoscit Deũ, & intelliges illud nomen, quantũ sit sanatiuũ in Dñica oliuarũ, quia nulla infirmitas est, q̃ in nomine Iesu non sanetur. Itẽ videbis quãtum transfigaĩ & dilatetur cor nr̃um in noĩe Iesu, quia in noĩe tuo videbimus lumen. Ecce cor dilatatũ, pp quod tota aĩa est transformata, quia quantum aĩa cognoscit Deum, tm̃ ipsum amat. Oleũ est nutritiuum ignis, quia aĩa cognoscens Deum nutrit ignẽ amoris diuini. vñ vides qualiter aĩa venit ad profectũ visionis Dei. ex istis igitur venit aĩa ad tertiũ
C lumen, quia considerat quãtum stet bene, qñ est vnita cũ Deo. Sed qñ videt sibi deficere amorẽ dulcedinis Dei, amaricaĩ. Ideo in Cant. dr̃: Adolescentulæ dilexerunt te nimis, s. aĩæ inebriatæ diuino amore: qa sicut nimiũ vinum inebriat, & multa febris facit mori: Ita multus amor Dei vnitus aĩæ facit aĩã, ita inebriari amore diuino, ꝙ nõ timet mori morte corporali, sicut fuerunt martyres, qui gaudebant pati & mori in nomine Iesu, quia inebriati erant illo nomine. Et ita erant ardentes in nomine illo, ꝙ in magno frigore sudoribus affluebant. vñ S. Franci-
D scus habens modicos pannos, dum interrogatus fuisset tpe hiemis in intensissimo frigore ab vno diuite vestibus duplicato, qui tremebat, nunquid frigeret, dixit ꝙ tãto calore ardebat quòd sudabat. vnde diues tangens manum B. Francisci, tm̃ calorem sensit ex illa manu, quòd sensit ipsum calorem diffundi per totam personam. Hoc. n. facit nimius amor, quia sicut nimius cibus facit euomere, sic nimius amor facit euomere verba Dei. Imo tanta est vis amoris diuini, quòd facit aĩam infatuari, adeo quod nihil curat de mundo, nec plus curat innamoratus de Deo ire nudus q̃ vestitus, nec deride ri quàm laudari. Ideo non est mirum, si dicit, Trahe me post te, quia calcitro mundo, E & cupio dissolui, & esse cũ Chro, ẽm Apo. Et ex his hẽs primũ statũ, qui est desiderãs.

Secunda pars principalis.

Sequitur secundus status, qui dr̃ tribulans vel dolorãs. Et tunc aĩa est in isto statu, qñ quærit Deũ & non inuenit: & alijs vr̃ quòd Deus se vltro det non quærentibus, sicut hodie vidisti in euãgelio, quòd Chr̃s quærebatur à Cananea q̃ sequebatur eũ, & ipse fugiebat sequẽtem: & alibi hẽs, quòd Deus currit post fugientẽ se, ita quòd multi q̃runt eũ, & nunquã pñt hẽre vnam F lætitiam de ipso Deo. Sed pur quærite & inuenietis: petite & accipietis: pulsate & aperietur vobis. Quærite cum intellectu illuminato, & pulsa cũ toto affectu, quia tãdẽ cũ bñ pulsaueris, Deus post tuã doloratã anxietatẽ, aperiet tibi ostiũ lætitiæ affluentis, & te cõsolabitur dicendo, fiat tibi sicut vis. vis me cognoscere, & amare, veni aĩa mea dilecta, q̃ tãto tpe me quæsijsti, & nũc gaudia suscipe tui creatoris: & aĩa tota ardens in cõsolatione diuina vniendo se Deo & fruẽdo ipso, dicit cũ Psal. Quã magna multitudo dulcedinis tuæ Dñe, & Deus ait illi, G Caue ne me perdas. videamus ergo de euãgelio aliquid. In isto amore gaudioso notato per illud, fiat tibi sicut vis, tres affectiones demõstrantur in Cananea, quia primo desiderat, secundo suspirat, tertio petit. Primo igitur ecce mulier Cananea à finibus illis egressa. Existens Iesus in partibus Tiri & Sydonis, quæ erãt duæ terræ Cananeorum, quas Iudæi non potuerant acquirere. vna Cananea sentiens famam Christi, venit cum magno desiderio ad eum, et Christus vitans eam intrauit vnã domum, et Cananea secuta est eũ in illam domum, H et Christus exiuit domum illam, et cepit aufugere, et secessit transeũdo terram Tiri et Sydonis, et Cananea sequitur cum veloci passu. Hoc signat quòd quandocũq; anima vellet pœnitere & habere cõtritionem, & quanto plus laborat in hoc eũdo ad missas & ad pdicationes, vr̃ quòd minus pęniteat, et ꝙ Deus fugiat ab ea. et Cananea. i. voluntas nr̃a, sequitur indefessa veniens ad secundam affectionem. Voluntas igitur nostra à finibus suis veniens. i. considerans à prima die originis sua innumera peccata, et rursum finẽ damnationis æternæ, ait cum Dauid: Cogitaui dies antiquos, et annos æternos in mente habui. Clamat suspirãs. Ecce

secunda

A secũdã affectio. Miserere mei fili Dauid, q̃d significat contritionem animæ, quãdo clamat misericordiã dicens, ego pur vellem Deum amare, & est intricata in istis carnalibus desiderijs mundi, & versatur in cupiditate auaritiæ, & suspirando dicit: Si non adiuuas me, sum periclitata. Clamat ergo Miserere mei non intrãdo iudicium tuum, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Sequitur tertius affectus petentis. Ostendit enim necessitatem suæ egentiæ, & desiderij dicens, filia mea. & non alterius, idest anima mea male vexatur, idest à spũ
B fornicationis, & voluntate carnali trahitur in luxum. Et istas tres affectiones habes circa primam principalem partem, quæ est status desiderans. Nunc circa secundam principalem sequitur status dolorãs, in quo statu tres probationes facit Deus de anima: quia primo probat intellectum cũ taciturnitate & fidelitate, secũdo affectum cũ longanimitate, tertio desiderium cum patientia & diuturnitate. vide primum, quia non reddit ei vllũ uerbũ: volebat. n. illã. pbare, si erat fidelis cum taciturnitate. Nã cum verbũ Dei tacet, clausa misericordiã, vt quod Deus trufetur de anima, sed hoc facit vt probet suum intellectum & fidem, & vt cum
C magno labore acquires grãm Dei, & melius custodias ipsã. vñ sicut scholaris grossi ingenij pp magnum studiũ cũ multo labore acquirit scientiã, & fit valens, & memoriosus, & qñ non intelligit, tñ studet q̃ venit ad lumen scientiæ, sic aĩa quærẽs Deum multotiens non inuenit, & accidit quãdoque q̃ ipsa aĩa nescit quid petat, sed tãdem reperit Deum & perpendit suã petitionem non fuisse iustam. Secundo probat cum lõganimitate, quia illa Cananæa pur non cessat clamare post eum. Miserere mei fili Dauid. Et accedentes discipuli rogabant eum dicentes. Dimitte eã, quia clamat post nos.
D q.d. expedias eã cito, & noli facere nos vituperare & clamare post nos, quia alij fortecredent peius. Christus autem respõdit suis discipulis aduocatis illius Cananeæ. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierãt dom' Israel, quod figuratiuè vult dicere q̃ multotiens petens vnã gratiam ab vno sancto intercessore tuo, & videbitur quòd nec tu, nec sãctus audiatur, sed Deus facit illud vt te probet. At illa Christo dicere illa verbã currendo venit, & cadens in faciem suã adorauit eum dicens valdè anxiando. Domine adiuua me. Tertio probat eã cum patientia, & factis respõdendo sibi cum iniuria dicens, Non est bonum sumere panẽ E filiorum, & dare canibus, & vocauit ipsam vnam canem. Et nota pulchrũm respõsum. At illa dixit, Etiam domine. q.d. verum est quòd ais, quia sum vna canis & magna peccatrix. Nam & catuli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Domini sui. q.d. Domine miserendo mei, da mihi minutissimas gratias in vno angulello paradisi, dummodo fugiam pœnas inferni.

Tertia pars principalis.

Sequitur tertius status, qui est Iubilans, F & est tertia pars prædicationis nostræ, in qua dat Cananeæ tres consolationes. primo ipsam illuminãdo splendore veræ fidei ibi, O mulier magna est fides tua. secũdo consolatur ipsam per affectum charitatis magni amoris. i. fiat tibi sicut vis. tertio consolatur ipsam per effectum operando & sanando filiã suam, ibi, & sanata est filia eius ex illa hora. Vnde multotiens Deus obaudit vt probet, & probando cognoscat perseuerantiam peccatoris, deinde multotiens dat gratiam animæ quæ gratia vadit & venit, vt multotiens accendatur amor Dei, & melius illuminetur anima in cognitione sui creatoris. Finaliter cõsolatur animam recipiendo eam ad gaudia æterna. G

SABBATO post j. Dominicam Quadrag.

De Amore gratioso.

Sermo XI.

Bstinete vos ab omni specie mali. 1.ad Thesal. Intendimus tractare in hac vltima penna nostri Seraphini de amore, q dicitur gratiosus, per quẽ addiscemus hodie abstinere ab omni specie mali. Vñ vt abstineamus à malo, oportet tres gratias interuenire cum Dei auxilio. Prima est gratia illuminãs. Secunda est gratia operans. Tertia est abstinentia ab omni malo. Nota igitur quòd post aperturam tertij sigilli, de quo Apoc. 5. imo. 6. Io. dicit. Audiui vocem in medio quattuor animalium dicẽtium bilibres tritici denario vno, & tres libras ordei denario vno. Vinum & oleum ne læseris. In quibus verbis notantur tres gratiæ suprascriptæ, sine quibus nullus potest aufugere à diabolica fraude. H

Prima

A Prima pars principalis.

PRima igitur gratia est diuinę illuminationis. Et hoc est, qd' vult dicere Sanctus Ioan. φ illi fugiebant illũ equum nigrũ, de quo scribitur in tertio sigillo, & erant porterriti valde. Et audiuit tanquã vocem, quæ signat sanctã spirationem Dei, φ non est vox spiritualis, sed corporalis. imo econuerso, quia nõ est vox corporalis, sed spiritualis, quæ post hoĩes clamat, guarda, guarda. quia nisi Dñs illuminaret nos, nullus posset cauere à fraudibus diaboli, quia
B Dñs lumine nominis sui Iesus leuauit de mundo oẽs errores, & cũ notitia Dei mundo manifestata hæresis de mundo fuit leuata. Io. 5. Paraclitus aũt Spiritus sanctus, quẽ mittet Pater in noĩe meo, ille vos docebit oĩa, & suggeret vobis oĩa, quia in noĩe Iesu dabit intelligere, & cognoscere Deũ, & dicit, φ ista vox exibat de medio quatuor animaliũ, quæ signant quatuor virtutes cardinales, ad dandũ intelligere, φ Deus cum noĩe suo inspirabit vitare fraudes diaboli, te iuuãdo cũ quatuor virtutibus prædictis. Signatur ẽt vita actiua in istis animalibus, quia ait Ezechiel, Primũ aĩal simile leoni, secundũ simile vitulo, tertiũ habebat faciẽ
C quasi hoĩs, quartũ aĩal simile aquilæ volãti. leo signat iustitiã. Vnde illud: Iustus tãquã leo confidens. Moraliter dr̃, φ leo nascitur mortuus, & p triduũ stat tãquã mortuus, & post triduũ pater vociferãdo super eum facit illũ viuere; quod signat, φ nisi iustitia stet tribus diebus, non valet. Primum est dimittere malum. Secundum dimittere tũ malũ non sufficit, nisi iungas secundũ diẽ, qui est, φ cum clara intelligentia facias bonũ. Non. n. sufficit abstinere a malo, nisi fiat quod bonum est. Vnde Psal. Declina a malo, & fac bonũ. Adhuc ista duo non sufficiũt, nisi interueniat tertia dies. f. fides, quia
D iustus ex fide viuit; & ideo opõrtet clamare tertia diẽ, quia qñ desistis a malo, & facis bonum, & cum pura fide illud operando refers ad gloriam Dei, illud naturale conuertis ĩ morale. & ideo Christus tertia die voluit resurgere, ad dandum intelligere illa tria suprascripta. f. φ prima die debes relinquere malum, secunda operari bonũ cũ intelligentia, tertia cõfidens in Deo referre bonũ ad gloriã Dei. Vnde Paul. Mortui .n. estis, & vita vestra abscõdita est cũ Christo. Mortui. n. estis. ecce prima dies. Vita vestra. ecce secũda. Abscondita est cum Christo. ecce tertia. & hoc de iustitia. Et secundum animal simile vitulo, qui signat patientiam, quia patientia portata cũ amore Dei facit omnia sufferre. Vnde Psal. Propter te mortificamur tota die, extimati sumus sicut oues occisionis. & quia patientia fundata in dilectione Dei faciliter suffert oĩa, ideo ait Christus: Iugum meũ suaue est, & onus meum leue. Et tertium animal habens faciem quasi hoĩs, signat temperantiam, quæ virtus nõ habet locum nisi in homine, quĩ vtitur ratione, quia oĩa animalia sine discretione non plus comedunt quã sibi sufficiat, sed quando puer peruenit ad annos discretionis, & efficitur magnus, & est in plena discretione, appetitus attrahit hominem, si est auarus ad cupiditatem, si est gulosus ad ingluuiem, si est luxuriosus ad luxuriam, & sic de alijs. Et temperantia cum ratione dicit: Non facias. & refrenat illum inordinatum appetitum; & ideo dicitur quasi facies hominis, quia in facie hominis notatur sapiẽtia. Vnde, Cor eius in manu eius, qui est sapientia moralis. Et nota, φ alia est sapientia moralis, alia spiritualis, quia sapientia spiritualis facit intelligere & amare Deum: sed sapientia vitæ actiuæ est tẽperantia, quę in vsu rationis facit agenda, & vitat fugienda. Et quartum animal simile aquilæ volanti, quæ signat prudentiam, quia sicut aquila habet oculos magis acutos & magis resistentes radijs solis, quia tenet oculos magis fixos in sole, quam alia animalia: ita prudẽtia infita homini facit vitare malum, & eligere bonum. Vnde propter hoc potes intelligere illa verba, Facies hominis, & facies leonis à dextris ipsorũ quatuor. Nota, φ dextera signat prosperitatẽ; quod vult dicere, φ in prosperis oportet vti facie hominis, qui interpretatur temperãtia: & leonis, quę interpretatur iustitia. f. φ in prosperitate semper debes vti iustitia, & tẽperantia. Et facies bouis à sinistris ipsorum quatuor. Sinistra interpretatur aduersitas, & vitulus interpretatur patientia, quod vult dicere, quod in aduersitate tu debes esse fortis, & vti patientia. Et facies aquilæ desuper ipsorum quatuor, quod vult dicere, quod siue ĩ prosperis, siue in aduersis aquila. i. prudentia. debet volare desuper, idest, debes te regere cum prudentia, & alias virtutes cum prudentia regulare: & sic habes quatuor virtutes. Et nota, quod si faceres omnia bona, & non essent istis virtutibus regulata, nihil faceres, quia multotiens credens facere bonum, faceres malũ, & econtra. Vnde temperãtia regulat omnia

A omnia in faciendo, & non faciendo, & oculus aquilæ vndique respicit regulando. Et nota, ꝙ patientię virtus tunc demum acquiritur, cum anima est cōtenta de laboribus. Sed pone, ꝙ tibi superueniat paupertas, vel aduersitas, & pone quod dimittas istos labores de foris, & anima tua abundet gratijs: certè eris gaudiosus, & omnia patienter feres. ad instar dormientis, & stantis in lecto, & dicentis famulo: Cooperi me bene, & claude ostium, & fenestras, & sic stat calidus, & dimittit frigus, & niues ab extra. Ita est in anima agitata paupertate; & laboribus, quæ dimittens ista de foris stat B pausata in statu suæ quietę mentis eleuatæ versus Deum, considerando istas suas aduersitates occurrere pro meliorādo, & nō peiorando conditionem status sui. Sed si leuares de lecto nudus, & proijceres te in niue, tu morereris frigore, & non meliorares conditionem tuam. Ita est in impatiente, qui quandoque desperat, & perdit animam, & corpus. Multotiens.n.homo dicit, Ego non possum portare patienter istos labores, & credit se dicere verum, & tamen potest illos ferre; & decipitur sic dicendo. Ecce igitur quatuor animalia, ex quibus exit vna vox diuinæ inspirationis. & hoc C de prima.

Secunda pars principalis.

SEquitur secunda pars, quæ est Gratia operans.i.exercitium bonæ operationis. Vnum iustitiæ, aliud pęnitentię de malo operato. Vnde bene viuendo, & dolendo de malis præteritis, fit homo bonus operarius. Et sunt duo operarij, vnus frumenti, & alius ordei. Primi sunt operarij iustitię; ideo ait vox illa: Bilibris tritici denario vno. de alijs operarijs ait: Et tres libras ordei denario vno. Vidisti igitur in ter D tio sigillo diabolum ponderare conscientias delusas, & Deus illuminat illas. Diabolus promittit malum, & Deus bonum. Dicit igitur iustitia: Fac bonum, & caue tibi à malo; & tunc est vna libra quando librat te, dimittendo malum, & faciēdo bonum. Alia libra est pro denario. Denarius.n.dicitur à decem, quia decem paruuli valent vnum denarium. Vnde si vis bene facere, & virtuose operari, oportet te vitare decē vitia, & operari virtutes eis oppositas, quæ sequuntur. Primum vitium est vita gulosa. Secundum est vita luxuriosa. Tertium vita cupida, & damnosa. Quartum est vita superba, & ambitiosa. Quintum crudelitas E vituperosa. Sextum vita vacua, & vanagloriosa. Septimum vita iniusta, & criminosa. Octauum vita misera, & spurcitiosa. Nonum vita affannata, & dolorosa. Decimum voluntas propria carnis amorosa. Igitur si vis tranquille viuere vitando decem vitia suprascripta, oportet sectteris virtutes istis vitijs oppositas & contrarias. Prima vita sobria, contra vitam gulosam. Secunda vita casta, contra vitam luxuriosam. Tertia vita larga, contrà vitam cupidam & damnosam. Quarta vita humilis, contra superbam & ambitiosam. Quinta vita mansueta, contra crudelitatem vituperosam. Sexta vita F grauis, contra vacuam & vanagloriosam. Septima vita iusta, contra iniustam & criminosam. Octaua vita purgata, cōtra spurcitiosam. Nona vita tranquilla, contra affannatam & dolorosam. Decima amor Dei, & proximi, contra amorem proprium. Nunc igitur hæc omnia concordando. Si vitas gulam, sequeris parcitatem: Si vitas luxuriam, sequeris castitatem, & sic habes quatuor minuta. Si vitas cupiditatem, sequeris largitatem, & sic habes sex. Si dimittis superbiam, sequeris humilitatem, & sic habes octo. Si dimittis crudelitatem, sequeris mansuetudinem, & habes decem; & sic G subsequenter de singulis. Vnde nota, ꝙ ex supradictis habes decem bonas vitas, & decem malas vitas. Vnde oportet nos habere duas librationes tritici.s.iustitiæ in exercitio bonarum operationum, & timoris in euitatione vitiorum. Triticum.n.est cibus hominis: vnde qui est iustus faciens bonas operationes, hic dicitur homo. Ordeum autem datur iumentis: vnde homo, qui relinquit malam vitam, faciens penitentiam de peccatis suis, hic factus est iumentū pęnitentię, & Dei, iuxta illud: Vt iumentum sum apud te, & ego semper tecum. & hic habet tres libras ordei denario vno, quia H in pęnitentia sunt tria.s.lætitia, lenitas spiritualis, & humilitas. Huius figuram habes *Figura.* Ruth. 1. vbi legitur, ꝙ Noemi iuit peregre, & reuersa est in domum tempore messis ordei. Noemi.n.interpretatur pulchra.s.anima ad imaginem Dei creata, quæ vadit peregre, quando recedit à Deo per offensam ad instar filij prodigi, & recollecta in se reuertitur tempore messis ordei, dolendo de peccatis perpetratis, & pęnitentiam agendo, & tunc considerat quantum fuit ingrata de beneficijs sibi à Deo datis. Et angelus animę cridat dicēs: O anima mea, quę stas

A in ista fece, lumen tuũ dereliquisti, & es in obscuritate tenebrarũ peccatorũ. & tũc di cit aĩa: Peccaui, & feci omne malũ, & metit ordeũ per pęnitentiã, & redit domum, quia domus propria est conscientia, & hẽt etiam homo ciuitatem cõem.s. paradisum, quę intrat mediante bono opere. Et nota, ꝙ pęnitentia stat in tribus.s.cõtritione, confessione, & operis satisfactione, quia peccatur i tribus.s.cognitione, affectione, & operatione. Itẽ peccatũ consistit in duobus, vel omittẽdo, vel cõmittẽdo, qa præcepta Dei stant in faciendo, vel non faciendo. Itẽ potes tripliciter peccare in quolibet istorũ decẽ præceptorũ. Primo, quia non ponderas

B Deũ sicut debes, vel non amas sicut debes, & nõ operaris quod debes. Vel per contrariũ: quia amas, qđ nõ debes, & afficeris ad id quod nõ debes, & operaris, quod nõ debes. & sunt sex libræ.s. tres in oĩbus istarũ: tres in omittẽdo, & tres in cõmittẽdo, quas hẽs pro vno denario. Vnde nota, ꝙ qñ Dñs creauit Adã, dedit sibi vnũ denariũ, & fuit derobatus à diabolo, & perdidit denariũ, & Deus posteà expulit illũ de paradiso

Nota. & post peractã pęnitentiã Dñs repetijt denariũ à diabolo, & restituit Adã in decem gratijs. Prima est scire, 2. est velle, 3. posse, 4. discernere, 5. ꝑmeditari, 6. facere bonũ,

C 7. ꝙ cognoscat homo nihil per se posse nisi adiutus à Deo, 8. timor Dei, 9. amor Dei, 10. ꝙ oẽ bonũ qđ facit, faciat ad honorẽ Dei. Et iste fuit denarius datus Adæ. Modo perdit homo denariũ, & cadit sibi, qñ nõ hẽt suprascripta. s. velle, scire, & posse, &c. & nõ põt facere bonũ per se, sed malũ sic. Vnde vide, ꝙ sicut Adã fuit expulsus, & fecit pęnitentiã flendo, Deus fecit sibi restitui suũ denariũ; & recuperauit prędicta: sic homo peccãs perdit denariũ, & deperditũ recuperat per pęnitentiã flendo peccatum suũ. Vnde si vis fugere fraudes, oportet te habere duas operationes. s. facere pęniten-

D tiam de perpetratis malis, & agere bonũ, & tunc restituitur tibi tuus denarius.

Tertia principalis pars.

Sequitur tertia gratia, quæ est abstinẽtia ab omni malo, & dicitur gratia spiritualis consolationis. Nam cũ aĩa sentit consolationes spirituales, obliuiscitur omne malũ facere, quia iam carnis oblita est, ꝙ suadet malũ, iuxta illud: Gustato spiritu desipit oĩs caro. & ideo dictũ est, ꝙ illi fugiebant illũ equũ. Vnde subdit: Vinũ, & oleũ ne lęseris. Nota, ꝙ de duabus rebus fit mẽs

E læta. Prima est lætitia, secunda est dulcedo. Sed oportet, ꝙ istas præcedat iustitia.s.ꝙ dimittas malũ, & ꝙ facias bonum, & tũc habebis deuotionem Dei. Sed si poneres deuotionẽ in breuibus, credens, ꝙ portando ea tu non possis mori in igne, vel aqua, illa est deuotio asinina. Vnde nota, ꝙ deuotio debet habere tria.s. iustitiã, lætitiã, & dulcedinem. Iustitia est pęnitens, quia vere pęnitens est iustus, & æquiparatur tritico. Vinũ est lætitia, quia lætificat cor hominis. Oleũ est dulcedo, quia linit, & mulcet. Nunquã enim habebis deuotionem sine lætitia cordis, & tũc mens est lęta, qñ est libera à peccatis, & inebriatur vino gratiæ Dei. Nã Petrus antequã biberet de illo vino, negauit F Christum. Sed postquam inebriatus est illa amenitate, sicut & alij Apostoli ibãt gaudentes a conspectu concilij, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã pati. Vnde Psal. A fructu frumenti, vini, & olei sui multiplicati sũt. in deuotione lętitia, & dulcedine: Quã nobis ꝑstare dignetur, &c.

DOMINICA II. Quadragesimæ.

In qua Dominica incipit secunda ala Seraphini, quę dicitur Amor incessabilis, & habet flammas septem, quę sunt Amor honorans, Amor lamentans, Amor condemnans, Amor bene vtens, Amor remunerans, Amor bene conuersans, Amor amplexans. G

De Amore honoranti.

Sermo XII.

Hic est filius meus dilectus Matt. 17. Quoniã in ista secunda Dominica habemus tractare de secunda ala nostri Seraphini, H quę dr̃ Incessabilis: ideo incipiemus hodie à prima penna, seu flãma, q̃ dr̃ Amor honorans. Ad euidentiã igitur dicendorũ pręmitto tria, q̃ aptarẽt mundũ, si rite fierẽt. Primo si boni cõfessores, & boni prędicatores pp Deũ exercerẽt sua officia, & nõ pp auaritiã, aut põpã. Secundo, si patres & matres bene castigarẽt filios suos. Tertio, si magistri scholarũ timerẽt Deũ, & docerẽt pueros doctrinam Dei, & timere Deũ, & patrẽ, et matrẽ, et docerẽt eos pulchros mores. Modo nos habemus in euangelio

A gelio nostro, quod Christus seruauit mandata patris. Vnde Deus Pater de illo ait, *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ipsum audite.* Et nota, quod quędam pręcedũt transfigurationem, quædam sequuntur, & quædã concomitantur. Vnde primo assum psit Iesus Petrum, Iacobum fratrem Petri, & Ioannẽ, & duxit illos in mõtẽ excelsum seorsum.i.in partẽ. Vnde nota, quod prædicator nõ cũ apparentia mundi, sed Dei præcedere, vel procedere ad euellendũ aĩas de manu diaboli. & dicit seorsũ.i.in vno canto, qñ signat cõtẽplationẽ, quæ hr in canto solitario, humili, & basso. & trãsfiguratus est
B ante ipsos, & nõ ante se; nõ tñ apparuit sicut est in paradiso, quia est ineffabiliter pulchrior, sed apparuit talis, quale est vnũ corpus beatũ, & glorificatũ, & aliter apparebat Petro, aliter Iacobo, & aliter Ioãni, ẽm varias illorũ gratias, quas habebãt. Nã Petrus interpretať obediẽs, Iacob[9] paup, Ioãnes castus & luminosus gratia Dei. & resplenduit facies eius tanquã sol, iuxta illud Matt. 13. Fulgebũt iusti sicut sol i regno patris eorũ. Vestimẽta aũt eius facta sũt alba sicut nix; quod signat, quod in scriptura sacra aĩæ sapienti oĩa apparent alba, & pura, sine aliquo defectu. Et ecce apparuit illis Moyses,
C & Elias cum eo loquentes. Sanctus Lucas dicit, quod loquebãtur de excessu dilatati amoris in cruce fiẽdo in corpus Iesu in Hierusalẽ: vnde Petrus audiens dicere excessum, dixit, melius est stare hic quã mori. Vnde ait: Respõdens Petrus dixit ad Iesum: Dñe bonũ est nos hic esse; si vis faciamus hic tria tabernacula: Tibi vnũ, Moysi vnum, & Elię vnũ. Et nota, quod Petrus erat bonus gulosus, q volebat, quod Ioannes contẽplatiuus staret cũ Eliã, & Iacobus actiuus staret cũ Moyse, & ipse staret cum Christo in suo tabernaculo. Et adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nu-
D be ait: Hic est filius meus dilectus, &c. Audientes discipuli ceciderunt in faciẽ suam, quia non potuerunt sustinere illũ splendorẽ, & visionẽ, & contemplationẽ, & timuerunt amore timoroso. & accessit Iesus & tetigit eos dicens, Nolite timere. Leuantes aũt oculos suos neminẽ viderunt, nisi solũ Iesum, quia Moyses, & Elias recesserant. qđ signat, quod in vita æterna nihil aliud est, quã solũ Iesum coutẽplari. & descedentibus illis de monte pręcepit Iesus, Nemini dixeritis visionẽ hanc, donec à mortuis resurgat filius hominis. qđ signat, quod gratię visionũ diuinarũ debent custodiri, nec de facili reuelari, ne perdãtur. Et inhoc toto euãgelio nihil aliud est quã totus amor, qui dr̃ Amor honorãs. Ideo vnũ de præceptis decalogi est: Honora patrẽ tuũ, & matrẽ tuã: de quo amore faciamus tres vtiles considerationes, quę sequuntur. Primo qualiter filius debet honorare parentes, & quot obligationes. Secundo, quia nõ honorat, & vnde procedit, quod non honorat parentes. Tertio remuneratio, quã consequitur nõ honorans parentes. Circa primum igitur.s.quomodo filius tenetur honorare parentes, nota septem obligationes.

E

Prima pars principalis.

Septem igitur sunt. Prima est amare parentes. Secunda est timere parentes. Tertia est reuereri parentes. Quarta est obedire parentibus. Quinta est supportare parentes. Sexta est imitari parentes. Septima est sustentare parentes. Nota igitur tres cãs, quas debes amare parẽtes. Primo, quia tibi dedit esse. Secundo, quia te nutriuit. Tertio, quia te castigauit. Et si nulla alia causa esset in mũdo, nisi quia dedit tibi esse, debes sp patrẽ amare, & matrẽ etiã. Vñ Ezechiel. 3. Honora patrẽ tuũ, & nõ obliuiscaris gemitus matris tuæ: quia nisi fuisset, tu nõ hres esse. vnde qui bene cõsiderat, videbit, quod oĩa, quę hẽt, & tẽporaliter, & spiritualiter, hẽt à patre suo, & à matre. vnde si pater tuus manutenet te in studio, vel mercantia, aut aliqua arte, cũ tu es valens, & lucraris, & ipse est senex, & mentecaptus, memento illius, qa dedit tibi esse, & inde hẽs oẽs alias gratias.s.virtutes, honores, diuitias, & filios, & alia oĩa, & cõsequetis gratiã Dei, & per cõsequens paradisum. Vnde magister noster dicit: Cognoscat mundus, quia diligo patrẽ. Sed quia Christus nõ pręcepit patri, quod amaret filios? sicut econtra. Imo pcepit, q nõ odit filios, & seipsũ plusquã me, nõ est me dignus. Rñ, qa naturale est, quod quicũq; diligit suã facturã, sicut pictor diligit imaginẽ quã fecit: & quia quilibet naturaliter amat carnẽ suã, inde nõ expedit præceptũ patris de amore filiorũ, qa amor carnalis naturaliter descendit, spiritualis autẽ ascendit sicut ignis, quia gratia Dei ęquiparatur igni; & natura humana inclinatur ad amorem filiorum, & non ascendit, quod est ex defectu naturæ, quia omnes nascimur filij iræ, sed per gratiam saluamur. Et videmus exemplariter, & in facto, quod maior est amor parẽtũ ad filios, quã econuerso. Multi.n.sunt parentes seipsos damnan-

Nota.

Ezech. 3.

F

G

H

Exemplum

A damnantes fœnerando, vt acquirat filijs: Et econtrario videmus multos filios desiderã tes mortem parentum, cum facti sunt diuites, vt possint gaudere. Vnde semel Pergami accidit, quod vnus fuerat maximus fœnerator, vt acquireret multis filijs quos habebat, & acquisiuit illis multas opes, & tamẽ filij male obediebant sibi. Vnde vna die iste fœnerator ad se reuersus dicit intra se: Ego perdo animam meam pro istis filijs inobedientibus, & video, quod in vita mea calcitrant mihi, volo experiri si morerer, qualiter prouiderent animæ meæ; & dixit vxori propositum suum, & quod promitteret facere sicut ordinaret, & ita vxor facere pro-
B misit. Exinde iste vsurarius finxit se infirmum, & incepit gemere, & lamentari, & sic fingens peiorare dietim, transactis quinque diebus, ecce vxor exiens cameram ante diluculum, incepit clamare dicens, maritum esse mortuum: & audientes filij iuerũt ad matrem dicentes, vbi sunt denarij patris nostri? at illa dixit, pater vester dedit mihi claues, & ordinauit, quod non darem vobis ipsas, quia vult, quod dispensem denarios, quos cum peccato acquisiuit, pro anima sua. Tunc dixit vnus, vbi sunt istę claues? Mater respondit, habeo ipsas in sinu;

Exẽplum

C & alter posuit manum ad sinum, vt acciperet sibi claues: & inter clamandum, & reluctandum maior filius intrauit cameram, & alij sequentes eum non iuerunt ad lectum patris ad videndum si esset mortuus, an ne, sed accepta securi fregerũt capsam denariorum; & tunc pater leuato capite dixit: quis rumonõ filij, qui tanto impetu matrem perturbatis vestram, ecce viuo: & surgens eiecit filios de thalamo, & conuersus ad se vidit periculum animæ suæ, & confessus male ablata restituit, & omnia pauperibus erogauit. Vnde disce pater non thesaurizare filijs, vt anima tua crucietur
D in inferno, & filij tui gaudeant in mundo, & nunquam pro anima tua dent vnum denarium. Similiter nec filij debent tantum amare patrem, quod aliquid attentent contra Deum, quia plus debet amari Deus, quã parentes, & post Deum pater & mater. Et tu pater non facias sicut aliqui, qui audientes filios blasphemantes Deum, vel sequi lasciuias mulierum, gaudent, & rident, sed filios tuos nutrias in timore Dei. Secundo debet filius timere patrem & matrem, neque etiam si esset filius vir annosus & fortis, debet contradicere patri, sed per omnẽ vitã suam timere illum, quia iusto iudicio

Secundo timere patrẽ, & matrem.

Dei videntur blasphemiæ parentum in filios incidere, cum parentes habita iusta occasione filios blasphemãt. Vnde sępe visum
E est, quod facta blasphemia patris aut matris in filiũ, subito captus est infęlix filius in blasphemia parentum, licet melior sit timor filialis veniens à zelo patris, & timore Dei, quam à timore blasphemię paternæ. Et patres debent vti etiam maxima discretione in tenendo filios sub timore, quia sunt aliqui qui dimittunt filios, cũ habẽt xiiij. annis ire quo volunt solutos sine habena regiminis alicuius. Vnde Greg. Præbeatur parentibus amore mixta formido. Nec etiã debẽt
F parentes esse ita rigidi, & tenere filios sub tanto timore, quod desperent, & fugiant à patribus, & fiant stipendiarij, aut siccarij, vel alias malè deuenẽt. Tertio debet filius reuereri parentes, & habere ipsos in honore: Vnde Dñs ait; Ego honorifico patrẽ meũ; Ideo tu qui habes familiã, fac quod tu & vxor tua sitis honorati, ac si essetis Rex & Regina, & fac te vocari dominum, & vxorẽ tuã dominã, & sicut Principibus, & officialib. fit reuerentia, ita filij, & tota familia debẽt facere reuerẽtiam domino, & dominę domus. Vnde Eccl. 3. Qui timet Deum, honorat parentes. Videmus.n. cum quanta reuerẽtia stent serui coram Principibus, & quã proni ad obsequium, ita quod si Princeps di-
G cat: Fac sic, respondeant: Factum est: & dicunt esse factũ antequã incipiant facere: & hoc venit ex abundantia cordis, propter significare affectũ amoris, & magnę reuerẽtię. Et si hoc faciunt serui dominis, quanto magis debent filij parentibus esse reuerentes. Ideo tu pater nutrias sic filios tuos, vt sis illis in maxima reuerentia ex modestia morum tuorũ, & non dimittas filios, aut filias stare sicut asinos, sed exerce illos continuo in virtuosis operibus & laboribus. Nam, vt ait Seneca, Languent præ inertia
H saginata. Et tu fili debes honorare patrem in tribus, operando, loquendo, & patiẽter ferendo. Nam filius debet dare cor in amando patrem in omni patientia, & sufferre eum in omnibus, & nunquam debet reputare se habere ius contra patrem: quia licet pater quandoq; videatur exorbitare contra filiũ, tñ debent aliqua præcessisse alijs incognita, quib. pater mouetur, sed est de raro cótingẽtibus, quod pater moueat̃ sine causã cõtra filiũ. Quarto debent filij parentib. obedire sñn Deum, exẽplo Christi, qui factus est patri obediens vsq; ad mortem crucis. Et Christus ait, Ego præcepta patris mei ser

Tertio reuereri parentes.

Debet filius honorare patrẽ in tribus.

Quarto obedire.

A uaui. Et Prouerb. 16. Fili honora patrem tuum, & nô obliuiscaris legem matris tuę, liga eam in corde tuo iugiter, & circunda eam gutturi tuo. Vnde tu mulier, cum filia tua vadit ad maritum, non doceas eam herbarias, sed dic: Filia mea, tu exis domû meam, & vadis ad domum mariti; dilige Deum ante omnia, & post Deum ama maritum tuum super omnia, nec ames aliû hominem, nec des illi aliquam causam suspitionis, & quando errat, auisa eum cum charitate & reuerentia, & tene ipsum nitidû, & curam habe de sumptibus & familia, & si sit turbatus, sis patiens, & obediens sibi

Documenta matris ad filiam euntē ad maritum.

B cum silentio, & obedias in illis, quę sunt secundum Deum: in his verò, quæ non sunt secundum Deum, remorde eum sapienter, & modestè. Sit tibi, maritus tuus loco patris tui, & mater mariti tui sit tibi mater, quia tu & maritus tuus duo estis in carne vna. Et si maritus tuus esset molestus parentibus proprijs, tene partem eorum, & reconcilia ipsos, & supporta senectutem eorum, & prouide illis in charitate, cibando illos bonis condimentis, & sternendo lectum ipsorum, & si quid contrarium loquerentur contra te, ne respondeas illis. Item quia senes quandoq; smemorant propter

C senium, considera ꝙ & tu efficieris etiā senex secundum naturam, ideo sis patiens. Filios tuos nutrias cum timore Dei, & bonis moribus instruas, ipsos duc ad Missas, & prędicationes: & disce filia mea mores tui mariti, & si sint boni, fac te illis conformem. Quinto debent filij supportare parentes. Nam Christus hoc docet per Paul. Alter alterius onera portate. Et Salomon: Suscipe senectam patris tui, & ne cōtristes illum in vita sua, quia semper est supportanda senectus. Et si est mentecaptus, malus filius trufabitur de eo. O nefande puer, nondum probasti mundum, quia multotiens decrepitus pater propter longā experientiam sciet plus quam tu iuuenis, qui

Quinto supportare.

D reputas te ita sapientem, licet quandoque videatur tibi in aliquo smemoratus; ideo non spernas senem. Nam virtus iuuenis est habere omnia virentia; & virtus senis debilitatur, & fit arida. & nota, ꝙ si male tractas senem patrem, nô efficieris senex. Et si pur senescis, fies ita hebes, sicut pater tuus. Sût etiam aliqui filij, qui ducta vxore nolunt, ꝙ proprię matres loquantur aliquid aduersus nurus suas, & volût, ꝙ sint pedissequę vxorum suarum, & omne verbum quod loquitur mater, est vna bumbarda; & nurus semper, patiēte filio, loquitur per obliquû,

E & multoties expellunt senes parentes de domo: sed væ talibus, quoniam ipsorû est regnum inferni. Vnde Greg. Nemo patrem verbis asperis lædat. Filij loquātur quę parentes delectent, quia patres quādo audiût filios loqui res virtuosas, valde gaudêt, sperantes, ꝙ efficiantur valentes. & econtra si lij contristantes parentes sunt causa mortis suæ ante tempus. Sexto debent filij imitari parentes, quia tu fili debes considerare, si pater tuus habet aliquas virtutes, puta quia sit patiens in aduersis, non iuret, nô blasphemet, obliuiscatur iniuriarû, sit amicus Dei, faciat elemosinas libenter: Tu igitur in talibus debes illum imitari, & dicere

Sexto imitari.

F filijs tuis, pater meus habebat tales virtutes, vt & illi ipsas imitentur. Septimo debent filij substentare & nutrire parētes, quia ad hoc illos obligat lex naturæ, lex scripturæ, & lex gratiæ. Nunquam enim poteris tantum facere patri, ꝙ satisfacias secûdum debitum. Ipse enim tibi dedit quod nunquam poteris ei dare; te nutriuit in pueritia, & tu nunquam poteris eum nutrire in tanta necessitate. Et volo dare tibi vnû cōsilium, ꝙ nunquam perdes seruitium per te factû alicui. Cum aliquis quęrit a te denarios mutuo, vel aliquod seruitium, respice eum in vultu, & pensa, si habuit, vel habet patrem, vel matrem, & considera qualiter tractauerit eos: si bene tractauit parentes, seruias sibi: si autem non, noli sibi seruire, quia perdes seruitium, quoniam qui est ingratus parentibus, multo magis erit ingratus tibi, nisi esset in extrema necessitate. Nam tales ingrati beneficiorum parentum sunt inimici naturę. Vnde 1. ad Corin. 4. Qui suorum maxime domesticorum curam non habent, infideles sunt. Ideo non impedias te cum talibus, quia non habent fidem.

Septimo substentare.

Consiliû.

G

Secunda pars.

H

SEquitur secunda pars. Quare filius nô honorat patrem, & quibus de causis. Et nota, quod causæ quibus filius non honorat patrem, sunt sex. Prima est iniquitas humanæ corruptionis. Secunda est cupiditas humanæ possessionis. Tertia est superbia humanæ ambitionis. Quarta est carnalitas humanæ abusionis. Quinta est negligentia humanę confusionis. Sexta est vindicta dignæ punitionis. Prima ergo causa est iniquitas humanæ corruptionis.

Quando

A Quando enim filius non videt Deum, neq; cognoſcit, neq; amat Deum, non expectet pater, ꝙ ſit gratus verſus ſe, quia qui nō curat de Deo, qui eſt pater omniū, multo minus curabit de patre terreno. Vnde Mat. 3. Genimina viperarum, quis vos docuit fugere a vētura ira? Vipera cum naſcitur ſcindit corpus matris, & occidit matrem, quia tales filij, vel filiæ ribaldę facient mori matrē ante tempus propter anguſtias & tribulationes, quas ſibi dant. Vnde legitur, ꝙ poſt diluuium remanſit Noe cum ſeptem filijs, & Noe plantauit primò vineā, & cū ipſam vindemiauit inebriatus eſt, & dormiebat diſcoopertus; & ſuus filius minor videns

B patrem, deriſit eum, & maior cooperuit ipſum: & ideo Noe ſciens, ꝙ Chanaham deriſerat ipſum, maledixit illum. Vnde Salo-

Prou. 30. mon in Prouer. 30. Oculum, qui ſubſanauerit patrem ſuum, & deſpexerit partum matris ſuæ, corni de torrente cauant, & filij aquilæ deuorabunt ipſum, quia tales ſuſpēdūtur, & corui cauant ſibi oculos, & demones deuorant eos in inferno, & ſic male capitant. Eccl. 4. Non glorieris in contumelia patris tui. Non erit tibi gloria, ſed cōfuſio. Secunda eſt cupiditas mundanę poſſeſſionis. Vnde tu pater nota filium tuum, quia qñ vides ipſum in iuuentute auarum, noli

C expectare, ꝙ creſcat, ſed quam citius potes remoue ipſum a te, quia tibi tollet oīa, & dabit tibi panem & vinum ad menſurā, qa de natura iuuenis eſt eſſe largum, & de natura ſenis eſt eſſe auarū. Vnde Abſalon per auaritiā expulit Dauid de regno, qui fuit pater ſuus. Item ipſe filius videns, ꝙ pater eſt ſenex, & non poteſt lucrari, recedit ab eo, & non recordatur de tot beneficijs à patre receptis. Tertia eſt ſuperbia humanę ambitionis, qa videtur iuueni, ꝙ ſit ſapiēs, & ꝙ melius ſciat ſe regere per ſe, quam faciendo modo patris, & quia non cognoſcunt pericula mundi, male capitant, & ma

D la ſocietas ſępe facit filium rebellare patri. Quarta cauſa eſt carnalitas humanæ abuſionis, quia cum filia eſt philocapta, incipit nō timere patrem, nec matrem, vnde cum audit equitantem, vel cantantem, proſilit ad feneſtras, nec facit patri, & matri debitam reuerentiam. Tunc caue, quia eſt malum ſignum, & caſtiga ipſam baculo, vel facias ſi ſi diuelli tantū ſanguinem, ꝙ ille calor extinguatur. Sic etiā de filio, qui vadit de nocte, vel truſatur de patre, tunc caue pater, quia furabitur tibi frumentū, vinū, & oleū, & pecuniā, ſi poterit, & conuerſando cum mala ſocietate, efficietur fur, & ribaldus. E

Item caue, qñ das filio tuo vxorem, qualem ſibi tradas, ꝙ non indiabolet eum. Et nota, ꝙ prouenit qñq; ꝙ filij ſunt vitioſi etiā ex defectu parentum, quia qñ pater generat filium in mala diſpoſitione nocet genito: puta ſi pater generat filiū qñ eſt ebrius, filius eſt ebrioſus: ſi generat qñ eſt in magno affectu taxillorū, filius fit taxillator, & ſimilia: & ſic filij inclinantur ad illā diſpoſitionem, in qua erat pater tēpore generationis eorū. Et Philoſoph. ait: Qualis pater, talis filius. Vnde ſpurij, & filij presbyterorū, & religioſorum, & monialiū, vt plurimū ſunt ribaldi & vitioſi, quia male geniti. Vnde ſi vis hr̄e bonos filios, genera eos in ſobrieta- F

te, cū timore Dei, & impoſſibile erit ꝙ non te bene tractent in ſenio, & ꝙ nō ſint boni. Quinta eſt negligētia humanę cōfiſionis, quia male caſtigantur, & nutriunt in pueritia ſine cognitione Dei, & virtutum. Vnde Eccl. 10. Qui parcit virgę, odit filiū, & ſi nō caſtigas ipſum, ipſe caſtigabit te. & multotiens patres ſunt cauſa, ꝙ filij fiant ribaldi, quia dāt eis pecunias, maxime in feſtis Natiuitatis, vt ludāt, & fiāt guloſi, & cum audiunt, ꝙ vadunt poſt mulieres, gaudent, & creſcunt cum illis malis moribus propter negligentiā parentum, & fiunt luſores, & furātur, & ſuſpenduntur, maledicentes patri, & matri, qui nō caſtigauerūt eos à pue- G

ritia; ad inſtar illius, qui dū duceref ad furcas, finxit ſe velle oſculari patrem antequā moreretur, & dentibus truncauit naſum patri dicens: Si caſtigaſſes me, non ſuſpenderer modo. Sexta eſt vindicta dignæ punitionis diuinę, quia accidit ſæpe diuina iuſtitia permittente, ꝙ ſicut quis deliquit, ita in eodem delicti genere punitur: vnde accidit ꝙ filij verberāt patres, quia ipſi patres etiā verberauerunt ſuos, quod viſum eſt in experientia. Vnde pauci ſunt anni, ꝙ dū filius verberaret patrē in Corſica in medio viæ, & traheret ipſum ꝑ capillos & barbā percutiendo ipſum pedibus & pugnis, poſtquā H

traxit eū vſq; ad certum locū, pater incępit dicere verſus filium: Non plura fili, non plura: nā iuſtitia Dei volente rectè feciſti, quia Exempla

in iſto loco, & modo quo me traxiſti verberādo, traxi & ego patrem meū, ita ꝙ feciſti vindictā aui tui. Similiter & in Foro Iulij in Spilimbergo accidit, ꝙ dū domin' Vtertinus, dominus illius caſtri trāſiret per terrā audiuit magnum clamorem, & intrans domum illam inuenit filium acriter verberantem patrem, tunc pietate motus cępit

A ipsum filium, & incepit illum percutere, quod videns pater genuflectẽs coram domino dixit: Domine, ne percutias filium meum, quia etiam ego verberabam genitorem meum; quod audiens ille, & considerans iudicium Dei, statuit q̃ de cætero ipsum impune pro libito verberaret. Similiter in villa rusticus vnus labium faciebat, & puerulus suus ait, pater quid vis facere? Et rusticus ait, volo in labio isto dare comedere auo tuo; & puer à Deo inspiratus dixit, Pater mi fac ipsum bene magnum, quia cũ eris senex sicut est auus meus, ego similiter dabo tibi comedere intus. tunc rusticus
B ille considerans quod dixerat infantulus, abiecit labium, & se correxit. Item Mantuę quidam iuuenis dum haberet patrem senẽ, & orbum, & vellet ducere vxorẽ, animaduertit, q̃ in die nuptiarum plures cõgregarentur in domo sua in cõuiuio ad nuptias, & q̃ ineptitudo senis patris sibi in verecundiã redundare, & imaginatus fuit ducere patrem extra ciuitatem, & claudere ipsum in vna ecclesia distante per miliare à ciuitate, donec nuptię complerentur. & accersito patre duxit eum extra ciuitatem. Et pater quærebat: quo me ducis fili? & filius dicebat: veniatis pũr mecũm, quia cito erimus ad locum, & tandem opportuit patrẽ
C pausare, quia grauabatur senio, & filius duxit eũ super vno lapide magno secus viã. Et pater ibi quiescens ait: Dic mihi quęso fili mi, quo me ducas: qui dixit, Ego hodie facio nuptias, & vos estis cęcus, & incommodus in domo, ita quod venientes ad nuptias vos abhorrerent, & deluderent, ideo putaui vos ponere in hac ecclesia vsque ad occasum, & postea veniã pro vobis. Tunc pater clamãdo ait: O vera & digna Dei iustitia, memini fili mi, q̃ similiter feci patri meo, quãdo duxi matrem tuã, & duxi eũm per istã viã, & ad istã ecclesiã, & pausauit
D super hoc lapide, sicut ego: ideo bene facis fili mi satisfacere mihi eo pretio, quo ego satisfeci patri meo. Sed vnum tibi significo, q̃ posteris tuis relinquã, vt similiter tibi faciãt, sicut tu mihi fecisti. quod audiens filius, exterritus magnam Dei iustitiam contemplando, reduxit patrem ad proprios lares, & ipsum ad nuptias primatem in mensa locauit, vt decuit.

Tertia pars.

VIdeamus modo remunerationem, quam consequitur non honorans patrem. Septem igitur sunt remunerationes malæ. Prima est dolẽs paupertas. Secunda est breuis vita. Tertia est turpis infamia. Quarta est infęlicitas filiorũ. Quinta est maledictio paterna. Sexta est indignatio diuina. Septima est æternalis pœna. Primo igitur superuenit dolorosa paupertas, quia omnia male succeduut talibus filijs, quia quicquid velint faciant de omnibus perdunt. dignum est enim, vt ex quo contra naturam operantur; natura secum etiam contra rationẽm operetur. Secundo est breuis vita. Ad quod nota memoratu dignum, & quod fuit verissimum ex relatu domini fratris Petri de obseruãtia. Dũ esset vnus pulcherrimus iuuenis ætatis 22. annorum, qui non fuerat à parẽtibus castigatus, sed in prauis moribus enutritus, & omnibus parentibus inobediens, tot latrocinia fecit, q̃ in teneris annis ad furcas damnatus fuit: cũq; esset ad furcas appẽsus, dum miles expectaret animam separari à corpore, vita diutius morabatur. Incipit spumare, astãtes admirãtur, & ecce incipit barbã illi suspenso crescere, qui erat imberbis, & paulatim fit barba prolixior. post incipiũt pili canescere, & ætas adolescentis mutatur in virum antiquum. Fama vulgatur per vrbem: currunt vndiq; gentes, hãc nouitatem visuræ. Hoc pulsat aures Episcopi: Accedit vt videat prodigium. Et denique ætas istius teneri & pulcherrimi iuuenis se monstrauit in nonaginta annos creuisse. Et iam capillis cadentibus, & rugis venientibus in facie graue caluitiũ demonstratur; & sic iuuenis 22. annorum, expirauit senex 90. O inauditum Dei iudicium. Stupent omnes, quid sibi hoc velit. Tunc Antistes ciuitatis prudens misterium intellexit, & ait in populo: Videte stupendũ Dei iudicium in hoc iuuene, vt emẽdemus, & filios vestros corrigatis. Mutatio ætatis in isto iuuene nobis significat, q̃ naturaliter debebat viuere vsq; ad 90. annos, in quibus spiritum emisit: sed propter sua scelera, & malã vitam, & quia male tractauit suos parẽtes, Deus abbreuiauit dies suos: Quia viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos. Tertia est infamia. O quã malam infamiam consequitur qui non honorat patrem, aut matrem. Nonne maior proditor est, qui patri aduersatur, quã qui omnibus Principibus seculi? Quarta est maledictio paterna. Nunquã. n. peruersus filius maledicitur à patre; quin etiam recipiat maledictionẽ Dei. Vñ Eccl. Maledictus qui contristat patrem suum. & c. 3. Maledictio matris eradicat domum. Quin-

A Quinta est infelicitas filiorum, quia qui male tractat patrem, nunquam est contentus de filijs, quos generat: quia aut moriuntur infeliciter, aut nascuntur filij monstruosi & similia. Sexta est indignatio diuina. Est enim aliquorum opinio q Iudas propriũ interfecerit patrem, & propter hoc semp supra se habuit diuinam indignationem, donec factus proditor Christi se ipsum laqueo suspẽdit. Septima & vltima est æternalis pœna, quia in die iudicij dicet Deus, Si ego condẽno in ignem æternum extraneos, qui non prouiderunt pauperibus, quãto magis condemnabo eos, qui proprijs parentibus non
B subuenerunt. Et ideo talibus malis filijs dicet, Ite maledicti in ignem æternum. Bonis vero filijs dicet, venite benedicti, percipite gloriam æternam, quam nobis concedat omnipotens.

FERIA SECVNDA post ij. Dñicam Quadrag.

De amore lamentanti.

Sermo XIII.

C *Sermo de pctõ Sodomorum.*

IN pcõ vestro moriemini. Io. 8. In his verbis notatur secunda flamma, quæ dicitur amor lamentans. Conqueritur amor Dei de tot abominationibus, quæ regnant super terram. Ego dicam & tacebo, & tacendo dicam, & cridãdo tacebo, Et tacendo clamabo. Causam huius querelę habes Apocal. 13. Vbi dicitur: Vidi de mari bestiam ascendentem habentẽ capita septẽ & cornua decem, & super cornua eius decẽ diademata, & super capita eius nomina blasphemiæ, & bestia quã vidi similis erat pardo, & pedes eius, sicut pedes vrsi & os ei⁹
D sicut leonis, & dedit illi draco virtutẽ suam & potestatem suam magnã & vidi vnum de capitibus suis quasi occisum & mortem, & plaga mortis suæ curata est, & admirata est vniuersa terra post bestiam, & adorauerũt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiã dicentes, Quis similis bestiæ? Et quis poterit pugnare cum ea? Et datum est ei os loquendi magna & blasphemias. Et data est illi potestas facere menses 42. Ista bestia est pessima sodomia, quæ regnat super terram, in quã habes considerare tria mala. Primo excæcat hominem in peccato. Secundo facit hominem induratũ. E Tertio facit hominem desperatum. prima ibi; in peccato. secunda ibi, vestro. tertia ibi, moriemini.

Prima pars principalis.

CApe primam consideratione͂, quæ est excæcare hominem. Vnde nota tres causas cæcationis in hoc peccato. Prima est contra naturã delectatio. Secũda est in peccatis ruminatio. Tertia est in peccato gloriatio. Circa primum de delectatione contra naturã, considera q creatura in qua incipit regnare hoc peccatum, videt vnam F bestiam exire de mari, quæ bestia est inordinata voluptas talis peccati, & exit de mari quando incipit in se delectari. Vnde nota q sunt duæ delectationes in hoc mundo, Vna est delectatio creaturæ, alia est delectatio creatoris. prima delectatio est amara, secunda est dulcis, psal. Quã magna multitudo dulcedinis tuæ domine. Dulcedo igit creaturæ est amara, quæ ad corticẽ videtur dulcis, sed semper conscientiã amaricat & mordet, & ista amaritudo nunquam finit sodomitã quiescere, nec viuere in pace, neq; etiã mori, quia bestia. i. diabolus ipsum vocat. Nam isti sodomitæ ponẽtes suũ inordi- G natum desiderium in pueris, consumunt sua in istis facinoribus, & vbi credunt capere delectationem, capiunt amaritudinem & semper incuruantur ad malum, ad instar delfini, qui semper incuruatur in mare. Nota quod quinque habet illud peccatum, est cauerna vitiorum omnium, quia illud peccatum nunquam regnat solum. Et incœpit ista bestia exire de mari, maximè in Italia postquam regnauerunt maledictiones guerrarũ, quia vna maledictio trahit aliam post se. Nam in aliquibus regnat solum vnum speciale peccatum & singulare, sed in pessimo sodomita regnant om- H nia peccata. Et ideo dicit q ista bestia habet 7. capita & decem cornua, quia propter 7. capita signat septem peccata capitalia, propter decẽ cornua signat trãsgressionem decem mãdatorum Dei, & ideo possunt dici sodomitæ cornuti, quia diabolus eorũ ductor pingitur cornutus. Vnde Deus dedit præceptum, Non coles plures Deos. Deus. n. tuus vnus est, sed sodomitæ faciunt sibi plures Deos, quia amant plures pueros. Facit ẽt sodomita contra secundum prçceptũ, quod est Sabbata sanctifices, quia in diebus festiuis faciũt plures ribaldarias, q̃ alijs diebus, & san-

A & sanctificant sabbatum suum diabolo. Et nota quòd quando filius tuus non obedit tibi, scito quòd ipse est effeminatus, & de negligentia tua post ea habebis dolorem, vn de veta pueros vti eum malis societatibus. Facit etiam contra tertium præceptum, Nó sis occisor. Nam totiens committit homicidium sodomita quotiens peccat, & spargit semen humanum in loco sterili, quod si in naturali loco poneret, gigneret & animas crearet. Facit contra quartū, Non mœchaberis, quia sodomitę mæchantur pueros & nolunt videre fęminas & ob defectum ip-
B sorum sæpe fęminæ in adulteria coguntur: quia mariti potius mechantur pueros quam velint proprijs vxoribus debitum reddere. Facit contra quintum, Nó furtum facies, quia sodomitæ omnia furantur, quæ possunt parentibus, vt dent pueris & faciant illos gulosos, faciendo prandia & merendas & gulosis bolis ipsos quasi oues simplices p guttur alliciendo. Faciunt contra sextum, Non periurabis, quia cum repræhendunt de tali delicto, milies periurabunt, quòd non est verū & quòd nunquam fecerūt talia & simpliciter sunt periuri. Faciunt cótra septimū, Non concupisces vxorem alienam. quia licet non concupiscant alienam fęminam, ta-
C men concupiscunt alienos pueros & filios, vt secū luxurientur, & sic de reliquis omnibus. Tertium est gloriatio in tam abominabili peccato, vnde dicit decé diademata esse super cornua eius, quibus vna corona instituitur, quod signat gloriam malitię sodomorum, qui cæcati in talibus, peccatis gloriantur, & rotunditas coronæ signat infinitaté illius peccati. vnde non cesses clamare sicut tuba: Mitte voces tuas. vis videre gloriam istorum, qui gloriantur in malis suis. Peccator talis, cum in profundum malorum venerit, spernit Deum & non secrete gloriatur, sed publicè. Vnde psal. Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? Nun-
D cio vobis, o sodomitæ, ꝙ in peccato vestro moriemini. Et nota quòd propter hoc horribile peccatum, Deus sentiés odoré sodomiæ in ciuitatibus Sodoma & Gomorrha, orto sole insperatus ignis accensus est, & consumpti populi illi sodomitę & versę sunt illæ ciuitates in fauillam. Sol signat lumen veritatis, quo isti sodomitæ cognoscunt se male agere, sed quia non abstinent à peccato, tunc inopinato Dei iudicio & vident & sentiunt suas ribaldarias cum graui ruina. Et vide ad quam cęcitatem inducit diabolus istos, quia si possent habere pulchriores fęminas mundi non tangerēt eas, B
& quanto plus senescunt, tanto plus cæcantur in hoc vitio, adeo ꝙ fuerunt duo eiusdē ætatis, qui in iuuentute incipientes simul commisceri, perseuerauerunt vsque ad ætatem sexaginta annorum.

Secunda pars principalis.

SEcundo principaliter hoc vitium indurat cor hominis. Vnde nota tres causas esse hui⁹ induratiòis. Prima est blasphemare, secunda est deuorare, tertia est indiabolare. Prima ergo est blasphemare. Nam secundum Aug. Blasphemare est quæ Dei sunt, sibi appropriare, quia isti ribaldi corrū F
punt pueros appropriãdo sibi eos ad carnalitatem & tollendo illis innocentiam suam propter putridam delectationem priuando ipsos gratia Dei per adulationé. Vnde psal. Fructum eorum de terra perdes & semé eorum à filijs hominum. Ecce maledictio eorum, qui fructum spargunt & non habent filios, & hæc est blasphemia in Deū, quia inter Christianos contaminatur caro sanctificata hominum. Immo aliqui doctores dicunt, ꝙ Deus adeo abominatur hoc vitium quòd cum difficultate permisit filium incarnari ea carne, quam videbat adeo turpiter contaminari, licet quando Christus venit G
in mundum, inuenit totum mundum corruptum, & Christus expulit demonem sodomiæ. Vnde illud, Cum fortis armatus custodit atrium suū, in pace sunt omnia quæ possidet. Cum autem supuenerit fortior eo, vniuersa illius arma aufert. Sed si diabolus postea reuertitur in domum suam, tunc fit peior. Nam Christiani erant per Christū a pagania purificati & ab isto vitio, sed reuersi in eodem sunt peiores, quam prius. Secūda causa est deuorare, ideo subiungit quod bestia habebat os pardi. pardus significat malitiam sodomorum, qui philocapiuntur de pueris sicut de fœminis, & tenét scholas H
cum suis fraudibus decipiendo pueros. Ecce pellis pardi variati. Subdit, Et pedes eius sicut pedes vrsi. Vrsus est animal luxuriosum, & pedes vrsi signant affectum luxuriā di. Et os eius sicut os leonis. Os leonis signat modum vorādi & decipiendi pueros. Sic ꝙ per pardum signat malitiam sodomorum. Per vrsum signat adulationé. Per leonem signat violentiam, quia isti maledicti sodomite decipiunt pueros istis tribus modis. Aut per malitiam inducendo illos suis fraudibus & nugis. Aut per adulationes dā
do

A do sibi pecunias & soluendo fructus & similia. Aut per vim, quia sæpe illis incutiũt timorem. Ideo o parentes auisate pueros vestros, vt sibi caueant a talibus sodomitis, quia tales adolescentes taliter capti bñ pos sunt dicere, Susceperunt me sicut leo capt⁹ ad prędam & sicut catulus leonis habitans in abditis. Tertia causa est indiabolare. Vnde dicit ꝙ dedit illi draco virtutem suam, & potestatem suam magnam, scilicet malignandi, quia non est vitium quod magis in diabolet hominem quam hoc. Amor enim propriæ carnis excæcat eos, quia amor pingĩt cęcus, & maxime signat huius peccati
B cęcitatem, quæ primo ipsos sodomitas excecat, & rursus excęcat eos qui sibi credũt, & hoc quia tot maliciosa verba & deceptoria habent præmanibus, & istas omnes deceptiones habent a diabolo qui habet tria, scilicet velle, scire, & posse de sui natura, sed quãdo cecidit, perdidit posse. ideo qui creauit eum alligauit eum, & sic remãsit in sciẽtia sua, licet illã peruerterit de bono in malum, & hæc est scientia, qua vtuntur sodomitæ vt possint suam artem operari. Et in ipsis potest per nouam considerationem verificari illud, quia sapientiores sunt filij tenebrarum filijs lucis, quia sodomitæ filij tene-
C brarum sunt astutiores in decipiendo pueros quam patres in custodiendo.

Tertia pars principalis.

Circa tertium videamus ꝙ hoc peccatum facit hominem desperatum, quia dicunt aliqui ꝙ praticantes istã male dictam sodomiam vsq; ad ætatem triginta annorum, est quasi impossibile ꝙ non damnentur in ea. Ideo o vos sodomitæ moriemini in peccato vestro, quod facit hoiem desperatum. Nota ergo tria. Prima causa desperationis est. Sẽper peiorare in peccato.
D Secunda causa est continue contaminare socios. Tertia causa est Deum persequi & inimicari sibi. Prima cã est Semper peiorare, quia siue habeat sodomita, quod vult siue non, peccat. Et siue confundatᷣ siue non peiorat. Siue vituperetur, siue non, peiorat. Et siue sit diues, siue pauper, peiorat ad instar sulfuris cum pice, quia quãto plus picis cũ sulfure proijcis, tanto plus ardet & fetet vsque ad cœlum, & signat putredinem sodomitarum. Et pluit Deus super eos maledictiones, quæ nunquam recedunt. Subdit, vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem, quod signat ꝙ quãdo sodomita re-
præhenditur à prædicatore, disponit se ad E
emendãdum de turpitudine sui peccati, cognoscens sceleratam vitam suã, sed plaga mortis eius subito curata est, quia reuertitur iterum ad peccandum. Vnde ait Dominus, Veni in mundum vt videntes videant & non videntes cęci fiant. Secunda cã est contaminare socios, ideo ait: Admirata est vniuersa terra post bestiam, quod signat, ꝙ contaminatus omnes alios contaminat. Et adorauerunt bestiam dicentes, Quis similis bestiæ? quasi dicat, Quis est maior bestia q̃ sodomita, & adorauerunt draconem, scilicet peccatum sodomiæ. Tertia cã est Deo F
contrariari & ipsi inimicari. Nam Deus est natura naturãs, & quicquid est aut fit, facit Deus per naturam, vnde faciens contra naturã facit contra Deum, quia nullum est peccatum contra naturã sicut sodomia: quia vt dicunt Doctores, postquã diabolus inducit hominem ad illud peccatum, non potest ibi stare, quia diabolus est inclinatus ad amorem naturalem, & pcũm contra naturã est contrarium omnibus creaturis. Vnde dicit, datum est illi facere menses 42. diuide quatuor in quatuor denas, quod signat quatuor virtutes, & duos signat dilectionẽ Dei G
& proximi, quia sodomita neque Deum diligit, neque proximum. Nunc ergo tale vitium cum cæteris alijs abhorrentes virtutes sectemur, vt mereamur gaudia paradisi, ad quam gloriam, &c.

FERIA TERTIA
post 2. Domin. Quadrag.

De amore condemnante.

Sermo XIIII. H

Ecundum opera eorum nolite facere. Matthæi 23.
In hoc euãgelio Christus nihil tractat, nisi de Sacerdotibus, & religiosis. & licet materia huius euangelij sit singularissima, tamen pro meliori de factis sacerdotum præsentis temporis melius est silere, quàm male loqui. vnde quantum attineat pro modo circa euangelium, considero tres virtutes manifestatas hic. Prima naturæ ambitionis. Secunda naturæ dilectionis. Tertia vtriusq; naturæ retributionis. Incipit ergo, Tunc Ie-

sus

A sus locutus est ad turbas, & ad discipulos dicens: Super cathedrā Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi. Omnia quæcunq; dixerint vobis, facite, si sunt bona quæ dicunt, sed si sunt mali & mala dicunt, secundum opera eorum, nolite facere, puta si sacerdos intrat *Exempla* vineam suam & tpe mēsis Maij frāgeret pāpanos vineæ suæ dicens se velle vindemiare, certè omnes rustici trufarentur de eo, & nollent facere sicut ipse, quia scirent se male facere, immo expectarent tempus quo vua esset matura, & tunc vindemiarent. Similiter si nauis rumperetur, in qua esset pater cū filijs & tota familia, certè vnusquisq; B quæreret propriam salutem fugiendi naufragium, & filius tunc non iuuaret patrem, quia satis haberet se posse iuuare. vnde cum hodie in hoc mundo nauis sit rupta & sine gubernatore, oportet ꝙ vnusquisque se iuuet. Sequitur. Dicunt enim & non faciunt. Alligauit autē alijs onera grauia & importabilia, digito autem suo ea mouere nolūt. Omnia verò opera sua faciunt, vt videātur ab hominibus, & sunt ambitiosi. Dilatant enim philaterias suas, & magnificant fimbrias: Amant primos accubitus in cœnis, & primas cathedras in sinagogis, & salutatio- C nes in foro, & vocari ab hominibus, Rabi. Nota ergo ꝙ quodlicet verbum Christi est vnum lumē veritatis. Vos autem discipuli mei. Ecce. 2. s. Naturæ dilectionis, cum instruit eos, Nolite vocari Rabi, quia omnes estis fratres, & vnus Deus est magister vester, & patrem nolite vocare vobis sup terram. Vnus enim est pater vester, qui in cœlis est; quasi dicat: Bene licet vocari pater & magister, sed non ambitiose, quia tunc q̄ris vocari pater per ambitionem, quādo tu vis quòd filius tuus potius faciat suum velle quam voluntatem det, & tunc peccas. Nā Christus erat subditus Ioseph & Mariæ, & Ioseph non vocabat ipsum filium per ambitionem, sed ꝙ erat minister suus, & ideo D ne vocemini minister, immò magister nolite vocare, quia magister vester vnus est Christus. & subdit, Qui maior est vestrum, sit sicut minister. Sequitur, Qui se humiliat, exaltabit. Ecce. 3. s. Retributionis, qui humiliādo exaltatur, habet præmium retributionis, ꝓ humilitate. Et qui se exaltat humiliabitur. Ecce aliud præmium ambitionis, &c.

Sequitur nunc videre de tertia flama amoris condemnātis, de qua Apoc. 14. c. Angelus ponit pœnam sodomorum. Dicit ergo, Ecce alius Angelus exiuit de altari, qui habebat potestatem super ignem & aquam & clamauit voce magna ad Angelum, qui habebat falcem acutam dicens, Mitte falcem E tuam & vindemia botros vineę terræ, qm̄ maturæ sunt vuæ eius, & misit Angelus falcem suā in terram, & uindemiauit uineam terræ, & misit in lacum irę Dei magnum, & calcatus est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis de lacu vsque ad frenos equorum per stadia 1600. In pręmissis igitur verbis tria mysteria notantur.

Primū est corporalis punitio. Secūdū est Temporalis correctio. Tertiū est Æternalis damnatio.

Prima pars principalis. F

IN primo igitur mysterio corporalis correctionis nota tria. Primo Christū cognitorem sodomorum. Secundo Christum manifestatorem sceleratorum. Tertio Christum castigatorem iniquorum. Tolle igitur primum, quod demonstrat Christum punitorem sodomorum, cum ait, Angelus exiuit de altari habens potestatem in igne. Et nota ꝙ vbi fit mentio in Apoc. de secundo Angelo, semper intelligitur Christus. Altare igitur signat humanā voluntatem, quia mens humana est templum & ara Dei, dūmodo sit mens unita cum Deo in gratia & G ignita amore diuino, iuxta illud Exodi, Ignis in altari meo semper ardebit, i. in mente hominis sit semper feruor charitatis. Cū ergo ista mens est per vitiū separata a Deo & ista ara est Deo polluta, tunc Angelus, id est Christus exit de altari, i. de ista mēte peccatoris, ista quòd Christus est cognitor sodomorum, & de illis exit ob fœtorem sodomiæ. Secūdo est reuelator sceleratorum, quia peccatum talium manifestat, & hoc est quod ait, quia Angelus ille clamauit voce magna, Mitte falcem tuam & vindemia botros vineę terræ. Vnde no. ꝙ Christus quādoque tacet, qñ quis peccat & se corrigit. H Sed cum peccator perseuerat, tunc clamat & publicat illud peccatum. Vnde media nocte clamor factus est, quia clamor sodomorum multiplicatus est. Et isti ribaldi publice narrāt inter se de isto vitio sine pudore, & Christus permittit quòd cridetur & ratiocinetur publice de isto peccato, expectando de ipsis glorificari, quando per iustitiā mittet eos in supplicium æternum. Tertio est factus castigator iniquorum: ideo dicit, Mitte falcem tuam & vindemia botros vineæ terræ. Et nota, quòd plures sunt maneries uinearum, quia quædam sunt altæ, & quædam,

A dam bassæ vineæ alter sunt illæ, quæ fuit in matrimonio, quæ adhærent arbori, scilicet marito, qui est arbor vxoris: vineæ bassę quæ vadunt per terram, sunt sodomitæ, seu pueri quos sodomitæ corrumpunt. Vindemiatur autem illa vinea, cum puniuntur sodomitæ, & botri seu grafpi vinearũ signāt pueros corruptos. Vnde vindemia botros vineæ terræ, i. pueros sodomorum mittendo epidimiam in eos, & ideo epidimiæ regnant modo plus solito; quoniam maturæ sunt vuæ, quia isti tales principiauerunt in hoc vitio & perseuerauerunt vsque ad senium & indurati sunt, & non sunt corrigi-

B biles, ideo tempus est vindemiæ. Ideo ait, Misit angelus falcem suam in terram & vindemiauit vineam terræ. & falx est punitio culpæ & pęnæ. Vnde nota ꝙ sicut tria sunt peccata generalia, quæ regnant in mundo, ita sunt tres punitiones: nam totus mundus est plenus auaritia, luxuria & superbia, & cōtra ista sunt tres punitiones, scilicet Guerra contra superbiam, Sterilitas & fames cōtra auaritiam, Pestilentia contra luxuriā & inordinatum appetitum sodomorum. Vnde vindemia vineam terræ. i. sodomitas agētes, scilicet & consentientes. Vnde nota ꝙ sodoma dicitur pecora: Gomorrha dicitur cæcitas. Faciatis ergo o patres filios vestros

C confiteri, si sunt corrupti a talibus, & reddite eos cautos vt præcaueant sibi ab istis ribaldis, & si sunt decepti in isto vitio, non ꝑseuerent, quia indurati in illa cæcitate nunquam confitentur. Et volo pueri, si aliquis dicit vobis aliquid de illis negotiis, dicatis illis, Comute. Cauendæ igitur sunt malæ societates, quæ inducunt pueros in peccata & moriuntur postea ex peste Deo permittente propter sodomiam. Misit ergo angelus falcem suam & vindemiauit vineam terræ, quoniam maturæ sunt vuæ eius. Vn-

D de nota in vuis tres status, scilicet Agrestem, quod signat peccatũ contra naturā in iuuentute. Si reprehenditur tamen iouenis & so castigat, bene est. Alius status sunt vuæ maturæ quod significat sodomitam existentem in sodomia & perseuerātem in ea. Alius status sunt vuæ marcidæ, quod significat sodomitam marcidum in peccato, ita quod in eo gloriatur.

Secunda pars principalis.

SEquitur secunda pars de temporali correctione. Christus enim volens corrigere, considerat vnde velit incipere, & quandoque tenet falcem expectando quod

E peccator se emendet. Sed tū ait illud psal. Cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo. i. cum expectauero satis, ego iustitiam [illegible] cem. i. subitam pestilentiam. Vnde [illegible] dominus mittet falcem in terram & dissipabit terram. & hoc quando multi [illegible] ista vitia, & si non venit tunc expectat, & si non emendatur, tunc punit cum peste & vindemiat. Vnde Gregor. Vindemiauit me dominus & locutus est Deus in die furoris sui.

Tertia pars principalis.

TErtia pars est æternalis damnatio, Et hoc est quod dicit, Misit in lacũ iræ Dei magnum. Lacus enim irę Dei est

F infernus. Vnde sicut amauerunt brodium & putrida, ita in brodio æternalis pęnæ lacus iræ Dei immerguntur in loco putrido inferni; & quia noluerunt misericordiam in hoc mundo, habeant iram Dei magnam in futuro iudicio. Nam propter hoc vitiũ dominus quinque ciuitates cōbussit & funditus deuastauit, & in illo loco non nascitur herba & vnus lacus est teterrimus, in quo nullum lignum quantuncũq; leue sustinetur aut natat, sed subito ad fundũ mer-

G gitur, & si qua auis desuper volat, subito cadit mortua. Et est ita niger ille lacus, ꝙ ex terra quæ inde sumitur, fit tinctura pannorum. Ita quod hæc est æterna damnatio talis lacus in quo nota tristia tormenta sodomitarum, quia erunt tormenta desperata, quod eijcientur extra ciuitatē. Vnde ait, Calcatus est lacus iræ Dei extra ciuitatem. Nā ciuitas dicitur, quasi ciuium vnitas, quando sunt omnes ciues vnius ciuitatis vniti, tunc sciunt, volunt & possunt, quia sciunt & volunt vnus propter alium. Inde sequitꝰ posse & quælibet ciuitas bene vnita est potens, quia sciunt & volūt, & ideo possunt:

H sed quando sunt discordes, tunc destruunt, quia omne regnũ in se diuisum desolabit, quod est dare intelligere, ꝙ sodomitæ mittent in lacũ iræ Dei extra ciuitatē. i. supnam Ierusalem, & nō scient, quia erunt cæci; nō volent, quia deficiet illis affectus omnis bonæ voluntatis, & non poterunt, se ad inuicem adiuuare, ideo erunt desperati ibi. Vnde secũdum Iob, Et horror & nullus ordo, & vmbra mortis, scilicet ignorantia, & amissio potātis & perpetua discordia. Horror, quia habebũt odio illos, cũ quib. peccauerunt. Calcare est premere in angustia pœnæ, quia Deus calcat eos in lacu illo, & simili-

A similiter diabolus. Vnde Esa. Calcaui eos in furore meo & conculcaui in ira mea, & vnum calcare pertinet Christo, & ali id calcare pertinet executoribus & ministris iræ Dei, scilicet demonibus. vnde propheta, glorificata est corona electorum Efraim. Corona est gloria sodomiæ. Efraim interpretatur crescens, crescé, scilicet incipiendo, crescé do & perseuerãdo. Hebræorum, quia inebriati prosequuntur in illo vitio. Et gloria, quando gloriantur in malitia sua. Corona Hebræorum est illa, quæ est in medio, s. capitaneus sodomitarum est ille, qui coronatur
B in pœna & culpa, quia sodomite habebunt tormenta aggladiata. Et exijt sanguis de lacu. Lacus habet duo significata, vnũ in corpore, & aliud extra corp⁹, quia signat extra corpus mortẽ & pœnã, sed in corpore signat delectationem, s. ꝙ qñ sodomita delectatur in illo vitio, est sanguis in corpore, sed quando exit sanguis de corpore, tunc exit de lacu iræ Dei. i. pœnæ. Vsque ad frenos æquorum. Nã sanguis sanguinem tetigit. Primus sanguis in vita peccando cõtra naturam tetigit sanguinem in pœna æternali. Et vocat sodomitas equos diaboli. vnde Zacha. 12. c. ait: Castigabo eos in furore
C meo, percutiam omnem equum & equitantem in amentia. vnde propheta: Percutiam in furore sodomitam. frenum ponitur equo habenti os durũ quod signat induratos & obstinatos in isto peccato, quia tales habebunt plura tormenta, quam illi qui minus peccauerunt. Vnde psal. In chamo, id est in capitio minus peccantes. Et freno indurati. maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. Per stadia mille sexcenta. Stadium dicitur a stando, quia Hercules currendo antequam traheret flatum currebat per octauam miliarij. Stadium ergo est octaua vnius miliari. Et mille sexcenta stadia sunt ducenta miliaria. Vnde Sodomita stabit in inferno per stadia mille ducenta. Mil-
D le signat intelligentias centum volendo sex operando quæ faciunt ducenta miliaria, scilicet bis centum, quod signat binas delectationes, vnam corporis, aliam animæ. Vnde Deus puniet istos sodomitas in anima & corpore, secundum eorum delectationes, quas habuerunt ex suo nefando coitu & secundum eorum intelligentiam voluntatis, &c.

FERIA QVARTA post 2. Domin. Quadrag. E

De amore bene vtente.

Sermo XV.

Citis quia principes gentium dominantur eorum. Mat. 20. Videam⁹ hodie pœnã nři Seraphini elicitã ex euangelio, q̃ dicitur Amor bene vtens. Ex quo nota tria fundamenta. Primo est patiẽtia benigna. Secundo est charitas feruida. Tertio est humilitas profunda. Primum igit
F fundamentum erit de patientia. Et Christus ponit se ipsum pro fundamento patientiæ omnibus, qui volũt bene viuere. Ascendẽs ergo Iesus Ierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto & ait illis: Ecce ascẽdimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis. Ecce patientia. Et condemnabunt eum morte, & quare? Non propter aliquod crimen, sed propter feruentem charitatem, vt redimat mundus & aperiantur portæ paradisi. Ecce feruens charitas. Et tradent eum gentibus ad illudendum & flagellãdum & crucifigendum. Ecce humilitas profunda, ꝙ
G filius Dei permittat se deludi & flagellis cędi ac crucifigi, quasi dicat discipulis: Si ego male tractabor, qui sum magister vester, oportebit & vos similiter pati cum multa patientia & feruida charitate & multa humilitate, & ne desperent dicit subiungendo, Tertia die resurget, quia semper pungere & non vngere, non esset sanare primas plagas. Nam oportet Christum pati, & sic intrare in regnũ cœlorum, & quemadmodũ ego facio, ita & vos faciatis. Et dum sic ratiocinaretur subiungit Euangelista, quòd discipuli non intelligebãt Christum, quia crede-
H bant dum diceret de regno patris sui in cęlo quòd diceret de regno mundi. Tunc accessit ad eum mater Zebedęi, quæ iã contulerat cum filijs suis dicens. Ex quo Christus post resurrectionem suam est futurus ita magnus Rex, bonum est ꝙ anticipetis & petatis aliquod bonum officium, vnde filij dixerunt: Nos non haberemus audaciam, quia fortè repræhenderet nos, sed vade tu mater, & dic sibi, quia hẽbit te magister excusatam, & non dabimus nos scandalum aliquod discipulis, & sic ipsa cum filijs suis accessit adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit,

A dixit, Quid vis? Bene tamen sciebat quid vellet, sed hoc ideo fecit, vt causam haberet dicendi quod infra sequitur. Ait illi mater illorum. Dic vt hi duo filij mei sedeant vn ad dexterã tuam, alter ad sinistram tuam in regno tuo. Et Christus non voluit se ad matrem discipulorum, sed ad discipulos & ait illis, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? quasi dicat, Ego si volo intrare regnum patris mei, oportet me sustinere amarissimam passionem & crucifigi & mori. Et discipuli intelligentes dixerunt, possumus. Sed tu o Ioannes, qualiter potes, quia tu nudus
B profugisti relinquens sindonem. Et ait illis Iesus, Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis. hoc est dicere ire in paradisum per dexteram, vel ad infernũ per sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratũ est a patre meo, & hoc de primo fundamento. Sequitur Secundũ fundamentum humilitatis, & subdit, quòd audientes decem alij discipuli indignati sunt de duobus fratribus & fuerũt scandalizati: Sed quõ ita sancti viri poterãt scandalizari? Respondeo quod interuenit sicut inter scholares ad inuicem disputantes,
C qui videbuntur quasi velle se percutere, sed non est illud scandalum propter malitiam, sed propter discere & elicere veritatẽ, & finita disputatione sunt fratres sicut prius. Ita in proposito fuit in discipulis, & vnde Christus videns decem indignatos, capit tertium fundamentum humilitatis. Modo tertium fundamentum est de humilitate cum ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Vos autem non sic. Sed qui maior est inter vos, fit sicut minister, scilicet in humilitate, quia oportet volentem esse in gratia Dei fore humilem. Et
D appropiat sibi Christus ista omnia dicens. Filius quidem hominis venit ministrare, non ministrari, vt daret animam suã in redemptionem pro multis. licet multi sunt vocati, pauci vero electi. Modo capiamus flammam nostram, quæ dicitur amor bene vtens, de quo amore facio tres considerationes.

Prima est principium male consuetudinis. Secunda est consumatio male consuetudinis. Tertia est remedium malæ consuetudinum.

Prima & secunda partes principales simul. E

Expediamus igitur simul duas partes principales, scilicet principium malæ consuetudinis, & cõsumationem malæ consuetudinis. Nota ergo septem mala malę consuetudinis. Prima est malorũ inductiua. Secunda est bonorum retractiua. Tertia est cordis induratiua. Quarta est animę incatenatiua. Quinta est gratiarũ diminutiua. Sexta est in peccatis ruinatiua. Septima est in peccato necessitatiua. Tolle primam malignitatem, quæ est malorũ inductiua. Vnde Ierem. Cursor leuis explicãs vias suas, quia pronus in malos vsus velut cursor leuis cito se expedit. Quia sicut mala voluntas peccandi sibi venit, subito peccat, vt in luxurioso, qui cum videt fœminam, subito concupiscit eam, & iam mæchatus est, & sic mala consuetudo subito pcipitat hominem in peccatũ, quia vsus vertitur in naturam. & ita consuetus in aliquo vitio cito ruit sicut gallus cito fugit, cum dicitur vs, propter consuetudinem seruatam in expellendo eum, quia semper quando expellitur, dicit vs. Et est ad instar molendini facti ad uentum, quia rotat ad omnem ventum. Similiter assimilatur naui sine gubernaculo, quę ducitur ad omnem vẽtũ. Sic anima consueta ad omnia mala, est prona ad omne nefas. Secunda malignitas est bonorum retractiua. vnde Iere. 2. Nunquid potest etiops voluere pellem suam? Sic nec peccator poterit bene facere, licet didicerit peccatum & cognouerit illud fore malum, & tamen nõ poterit se abstinere, & hoc est quod ait Dauid. Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Pes est affectus, lapis est indurata consuetudo: quia qui male assuetus est, difficiliter surgit. Vnde minus malum esset ignis ardens domum quam ipsa mala consuetudo, quę non solum videtur corrumpere habitantes, sed etiam muros: quia si omnes recederent de illa domo, & noui homines intrarent, videtur qp muri illius domus inducãt intrãtes ad malos vsus ibi consuetos. Et si esses habituatus in malis moribus si velles ipsos relinquere & adhærere virtutibus, non posses: Sicut nec plaga infistulata curatur, & sicut fistula grauat medicum, ita mali vsus grauant Deum. Vnde Ecclesi. Peruersi difficile corriguntur. Peruersi sunt resupinati, quando pedes vadunt sursum & caput deorsum. Itaque noli inueterari in malo, quia volens non poteris abstinere

A abstinere a mala consuetudine. Tamen quo usque flatus est in corpore, potest te tua conscientia remordere. Sed vnum volo dicere, quòd isti infistulati & indiabolati in malis vsibus, cum magna difficultate liberantur & subiacent magno periculo mortis æternæ & pauci saluantur, & euenit de istis, sicut si exiret edictum a Cæsare quod vsque ad tres annos quilibet faceret suis manibus vnam pulchram picturam sub pœna capitis: essent aliq, q subito caperent pennellum & addiscerent vsque ad tempus trium annorum, & essent aliqui qui non curarent dicentes, Est adhuc bonum tempus,
B Ego bene potero addiscere & indulgent suis ministerijs. Et cũ tempus erit lapsum, quasi trium annorum vel in vltimo die præfixi temporis, vellet ĩcipere addiscere. Tarde fierent magistri, sed illi qui essent assueti picturæ pluribus diebus, bene pingerent & non caderent in pœnam. Sic qui est assuetus longo vsu malo, Cum venerit vltima dies vitæ, & volet incipere bene viuere, tarde venit, quia quando homo est in illa agonia mortis, nihil scit nisi dolorem suum, & nescit quid faciat, & ideo pauci taliter saluantur. Immo est maius factum quòd
C tales saluentur, quam si quis volaret sine alis. Nec reperitur huiusmodi quempiam saluatum fore, nisi latronem. Tertia malignitas est cordis induratiua. Vnde. Iob, Indurabitur cor eius, quasi lapis. Ecclesi. 43. Flabit aquilo & congelabitur crystallus, quia aliqua species crystalli fit de aqua congelata per illum ventum aquilonis. Ita est in aquilone mali vsus & consuetudinis peccatorum, quia ita congelat animam quòd semper induratur & anima indurata siue in prosperis, siue in aduersis semper peiorat, quia tales sunt præda diaboli. Ideo caue ne induteris in malo vsu
D & te emenda. Vnde Apocal. duodecimo. Ve terræ & mari, quia descendit diabolus ad vos, quia si mare, id est, aduersitas vel terra, id est prosperitas veniet indurato in malos vsus deteriorabitur. Quarta malignitas est animæ incatenatiua, quia assuetus & inueteratus peccator incatenatur sicut Sanson, qui quater quatuor ligaminibus fuit incatenatus, primũ fuit ligamen carnalitatis Dalidæ, quę taliter excęcauit eũ quòd corrupta pecunia ab inimicis Sansonis, quærebat scire in quo consistebat virtus eius fortitudinis, & primo dixit quòd stabat in eo quòd si ligaretur funibus nouis posset solui, & ita fecit, & dum foret ligatus superuenientibus hostibus Dalida clamauit, surge cito, & subito ruptis vinculis illos fugauit. Iterum suis blanditijs quæsiuit in quo stabat suauis, & dixit q ligatus neruis septem, perderet vim, tandem ligatus & superuenientibus hostibus eius Dalida clamauit, surge cito, & statim ruptus neruis, surrexit, similiter & licijs per capillos ligatus ad clauum surrexit & sic finaliter perseuerauit in sua mala consuetudine carnalitatis & luxuriæ & propalauit vires suas in capillis esse, quibus tonsis incidit in suos inimicos. Primum ligamen
F est affectio, secundum est consensus, tertiũ perseueratio, quartum induratio, quintum est interitus. Quinta malignitas est priuatiua omnis aptitudinis benefaciendi. Vnde nos habemus naturale ingenium, liberam voluntatem, grandem memoriam, iuuentutem, sanitatem, pulchritudinem, fortitudinem. Item habemus bona spiritualia, scilicet sapientiam, intelligentiam, contemplationem, meditationem. Item habemus bona gratuita, scilicet gratiam gratis datam & gustum diuinæ dulcedinis & fruitionem ipsius creatoris. Et contra ista omnia est crassator ille diabolus, qui studet continue nos istis bonis deprædari, & inducit nos in malos vsus, quasi vbi est peccatum, non potest esse gratia Dei, & ideo ait Salomon Eccl. 11. Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ & appropinquent anni, de quibus dicas, Non mihi placent: Anteq tenebrescat sol & luna & stellæ, & reuertantur nubes post pluuiam. Sol est cognitio Dei, quia ex mala consuetudine homo fit de carne lapis, quia memoria fit sine memorata, ideo pone memoriam in bona consuetudine amandi Deum & reminiscendi beneficiorum eius. Et luna, i. corpus hominis, quod est mutabile sicut luna, quia nunc crescit, nunc decrescit, in eodem sistere nescit. Luna plena signat plenum hominem in iuuentute. luna sima & diminuta signat corpus debilitatum senio. luna pallens signat corpus infirmum, luna rubens signat corpus prosperosum, luna nigra & eclipsata, signat corpus moriens. Vnde si inueterascis in malo vsu, obtenebrabitur luna, quod est corpus hominis. homo igitur dum est iuuenis assuefaciat se virtutibus, & bonis operibus, quia vna vetula propter consuetudinem melius ieiunauit, quam vnus robustus iuuenis, qui non sit assuetus. Et stel-
G
H
læ

A læ, quæ notant, quinque sensus hominis, quia si assuefacis sensus ad bonos mores, tunc erunt sicut stellæ, & si corrumpis eos ex consuetudine vitiorum, tunc obtenebrantur stellæ, vnde valde periculosum est indurare se in mala consuetudine. Ideo Daniel vidit quattuor bestias, & bestia quarta terribilis, & fortis, & dentes habebat ferreos, & reliqua pedibus conculcat. Ista bestia est mala consuetudo, quæ tantum afferrat, quòd nescis te separare ab ea, & habet vngulas & dentes ferreos, quia anima non potest se desbrigare ab ea. vnde primo B habemus charitaté gratuitam, ex qua licet mouearis ad confitendum, tamen propter malam consuetudinem iterum cadis: Et deuorat sicut canis redeundo ad vomitum & frangit bona opera. Sexta malignitas est in peccatis ruinatiua, exemplum habes in sancto Petro, qui primo incœpit negare Christum, secúdo dixit falsum, tertio fecit blasphemiam anathematizando, Non noui hominem. quia sicut lapis declinat ad centrum, ita mala consuetudo declinat ad peccatum. vnde Ecclesiast. 28. Ne assuescas iurare. Multi enim casus sunt in illo propter C malam consuetudinem, sed omni vice qua iuras, & scis fore mendacium, semper peccas mortaliter, maxime iurando & inuocando res Dei. vnde si dicas per fidem meam, quæ fides est Christi, & illud quod iuras est falsum, peccas mortaliter, quia nihil aliud vult dicere, nisi quòd fides Christi est falsa, si id quod iuras est falsum, & nunquam videbis aliquem iurantem esse fidelem seruum Christi, nec Deus facit gratiam tali: Et nemini credas mendaci, seu iuranti faciliter, licet sua mendacia nihil noceant alicui. vnde in euangelio: Nolite iurare, neque per cœlum, neque per terram, quia vix videbis habentem D ista duo, scilicet qui non dicat mendacia, & non periuret, quin habeat magnam gratiam a Deo, quia melius est tacere mendacium quàm dicere, vt sequatur magnum bonum. vnde Gregorius: Non sunt fienda mala vt veniant bona. & quando quis sæpe dicit mendacium, & sæpe iurat, ita frequentando deducitur in malum vsum, eo quod in omni verbo iurat, & dicendo mendacium ipse met non perpendit, & spernit iusiurandum. vnde Salomon, impius cum in profundum malorum venerit, tunc spernit, &c. & talis mala consuetudo trahit animam de peccato in peccatum, donec suffocatur. Et anima ha-

Exéplū.

bituata in mala consuetudine peccati, est E ad instar ebrij, qui se inuoluit in fimo, sed eleuans non se tergit & ridet nesciens quid faciat. Idem exemplum est in fatuo, & sic est in peccatore, qui in peccatis inueteratus ridet, & fit desperatus. vnde ait Augustinus: peccata grandia & horribilia cum in consuetudinem transeunt, pro nihilo reputantur, & ad tantum veniunt peccatores quòd non solum videtur eis peccatum, sed gloriantur, & publice prædicant, quia sunt in peccatis marcidi. Septima malignitas est necessitatiua, sicut sunt luxuriosi, qui propter malam consuetudinem videtur eis, F quòd non possint abstinere. vnde vnus philosophus factus dominus vnius Ciuitatis dedit leges, quas propter consuetudinem male viuendi videbatur subditis impossibile esse posse seruari. Vnde nutriuit duos catulos natos ex vna cane, & vnum nutriuit in venationibus, & factus fuit bonus ad venandum; alium tenuit in coquina, & dabat illi comedere in patellis, & de brodio, & factus fuit leccator. quadam die conuocauit populum, & incœpit dicere de sua mala consuetudine viuendi & suorum malorum morum, & in G exemplum fecit duci istos duos canes, & vnus habebat leporem sub mantello, & alius sartaginem cum brodio; & vnus tenebat ambos canes, & vno tempore ille qui habebat frixorium, deposuit frixorium, & alter dimisit leporem & alius solutis canibus incœpit clamare: ille qui erat solitus ad venationem, subito cucurrit post leporem, & alius assuetus brodio, cucurrit ad patellam, & se imbrodauit dimisso lepore. & per hoc demonstrauit populo quòd illud procedebat ex sua mala consuetudine. Vnde patres in infantia filios assuefaciant virtutibus, quia H est de illis sicut de vercella quæ facile plicatur, sed non truncus: sic est in iuuene, quia dum est iuuenis si addiscit, & habituatur in virtutibus, virtutes sequuntur eum quocunque vadit, & in quocunque statu reperiatur, & ab actibus suis quilibet potest cognosci, quia tractant fabrilia fabri. Vnde in exemplo: Dum quidam philosophus captus fuisset, & venditus vni Principi, interrogatur a principe, quid sciret facere, dixit se esse philosophum, sed ille princeps nesciebat quid esset philos. sed tamen arbitratus est illum esse sapientem, & sic tenuit eum, & iussit sibi dari vnum

A solum panem in die, & de aqua, & vno die dum vellet emere gemmas misit pro isto philosopho, & positis coram illo tribus gẽmis petijt, quæ esset præstantior. philosophus accepit eas in manu, & dixit, ista est pretiosior, sed habet vermiculum intus; & fracto lapide ita esse repertum est, & princeps admiratus voluit scire quo hoc vidisset: qui dixit, quòd posuerat eum in frõte, & senserat, vnde princeps fecit sibi deinceps duos panes dari. Alio die volẽs princeps emere equos, misit pro philoso. petens ab eo, quis esset melior. ipse elegit vnum de illis pro meliori, sed dixit quòd fuerat filius vnius asini, & ita repertum est. vn
B de admirans princeps dixit, quomodo hoc cognouerat. qui dixit, naturale esse quòd quando ille equus currebat, tenebat aures extensas sicut asini, & tunc iussit dari philosopho tres panes in die. vno alio die cũ esset Princeps cum Baronibus in balneo nudus misit pro philosopho & petijt, quis eorũ esset pulchrior. qui visis omnibus dixit, vos Domine estis pulchrior, sed habetis vnũ defectum. tãdem ait, vos estis filius vnius pistoris, & dñs clam accepta matre dixit illi, Scio a philosopho quis fuit pater me⁹, & nisi dixeritis mihi, vos interficiam,
C si autẽ dixeritis, nihil aliud erit, & tandem coacta mater ait, Tu es filius talis pistoris. vnde admirans dominus dixit philosopho, vnde habes quòd fuerim filius pistoris. qui dixit, habeo à tuis morib⁹ & loqũela, quia sicut pistores nunquam loquuntur nisi de pane, sic tu nunquam ordinas mihi nisi panem, quia omnes tuæ gratiæ, & omnia tua beneficia, sunt panis & non aliud: & hoc, quia deriuatiuum sapit naturam sui primitiui. ex pistoribus venisti, & nunquam nisi de arte pistoria, & pane tibi cura est. Et sic habes duas principales partes expeditas ex
D his, scilicet principiũ malę consuetudinis, & consumationem malę consuetudinis.

Tertia pars principalis.

TErtium principale est remedium cõtra malas consuetudines. Et sunt septem remedia. Primũ est orare & inuocare auxilium Dei. Secundũ est fugere causas malæ consuetudinis. Tertiũ est abominatio vitij in quo es habituatus. Quartũ est incipere præcauere in iuuẽtute a vitijs. Quintũ est inniti cõtrario eius vitij in quo es habituatus. Sextum est ambulare cũ bonis. Septimum est omnimoda mutatio vitæ. Pro primo igitur si non potes te emendare, nec iuuare, aut remouere a malo vsu, ora & inuoca auxiliũ Dei, quia spiritus vadit & non redit, ita quòd diuina bonitas te iuuabit. vnde propheta dixit, Deus in adiutorium meũ intende, Domine ad adiuuandum me festina, & Deus in nomine tuo saluum me fac. Quærite ergo & inuenietis: petite & dabitur vobis: quia si orabis, De⁹ iuuabit te. Et ideo. Luc. 11. ait, Cùm fortis armatus custodit atrium suũ, in pace sunt omnia quæ possidet: Si autem fortior illo superueniens vicerit eum, vniuersa arma illius auferet, in quib. confidebat, & spolia illius distribuet. & Salomon in ecclesiaste, F
Si videris calumnias egenorum & violentia iudicia, & subuerti iustitiam, non mireris super hoc, quia excelso alius excelsior est, & super hos quoque eminentiores sunt alij, & insuper rex vniuersæ terræ imperat seruienti. Diabolus est fortis, sed angelus est fortior. Deus autem est longe fortior & angelo & diabolo, quia facta oratione Deus dicet diabolo, noli eum amplius tentare, & dicet angelo, custodi eum: & dicet homini, & tu relinque malam consuetudinem, & sic distribuet spolia diaboli. Secundum remedium est fugere causas malę consuetudinis. vnde tu sodomita cornute, si G
vis fugere malas consuetudines, fuge pueros & non respicias eos. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & proijce abste. Fuge causas conuersandi, videndi & audiendi. Et nota tu paterfamilias, quòd non dimittas dormire fratres cum sororibus adultis: Nec tu pater dormias cum filia magna: Nec tu mater dormias cum filio magno. vita causas, quia Diabolus est subtilis. & crede mihi, quia sui confessor, &c. Et nota quòd semel vnus sanctus pater habebat vnum socium, qui sæpe cadebat, & ille pater releuabat eum, & pur ille iterum cadebat. vnde dum insisteret orationi pro eo habuit reuelationem, ꝙ quandocunq; diabolus pulsabat ad ostium illius cadentis, ille H Exẽplũ.
aperiebat sibi, pater intelligens factũ in crastinum vocauit sociũ dicens, Accipias istud lignum magnũ ab vno capite, & ego capiã ab alio, & portemus ad ignem. & cum portarent, pater dimisit caput suũ in terram & dixit socio, porta tu solus. Ipse dixit, nunquã possem portare sine adiutorio, & tunc pater dixit, fili, per hoc intellige ꝙ si vis ꝙ Deus adiuuet te, oportet ẽt ꝙ tu adiuues te ipsum: quia si vis portare onus tuę tentationis & nõ cadere, Deus te iuuabit cũ grã sua & sic

A & sic si diabolus pulsat ad ostium tuæ conscientiæ, subito adiuua te ipsum, & fac illi resistentiam, & sic præcaue tibi deinceps. Tertium remedium. Pensa & considera omnem abominationem, quam potes de illo vitio in qđ cadis: puta si tu es ebriosus, considera quid est ebrietas, & quot inconuenientia sequuntur ex illa tam corpori quàm animæ. Et quanta infamia fit tibi & tuæ familiæ, & quòd tu perdis intellectum, & oculos, & viuis in peccato mortali. Si es luxuriosus, considera quòd nutriendo scortum consumis diuitias, considera infamiam & pericula, & sic de auaritia & aliis vitijs.
B Quartum remedium est incipere præcauere à vitijs in iuuentute, quia vercella plectitur, sed non truncus. Auicula iuuenis discit cantare, senex nûquam. Equus iuuenis discit quadrupedare, senex nunquam. Quintû remedium est contrariû operari. vnde si fecisti pcm̄, & inclinaris ad illud, puta ad luxuriam, pone tibi in animo stádi per octo dies ꝙ non luxurieris, & postea iterum sta alijs octo diebus quòd non cadas, & sic successiue de octo in octo diebus, & videbis quòd in pauco tempore fies castus, & si pur quandoque cadis, propone stare quindecim diebus, & perseuera isto
C modo quantum potes, & in pauco tempore eris liber. Vnde fuit vnus sanctus pater, qui inter alios socios habebat vnum ebriosum, & proposuit liberare eum, & dedit sibi quòd biberet vnum vrceum vini ad pastum, & ordinauit canapario quòd quando
Exēplū. hauriebat vinû faceret vnam guttam ceræ liquatæ cadere in vrceo, & sic iuit guttando, & cera creuit in vrceo ita quòd quanto plus erat de cera in vrceo, tanto minus ille bibebat, in tantum quòd in pauco tempore ille habituatus est ita parû bibere, quòd repulit à se vitium ebriositatis. Sextum remedium est ambulare cum bonis: quia si es
D luxuriosus, ambula cum honestis & sanctis & castis ac continentibus viris, quia cum sancto sanctus eris, & cum peruerso subuerteris. Septimum remedium est, quòd si vides te non posse resistere vitio tuæ fragilitatis, muta te, sicut mutatur accipiter in cauea, scilicet intra in aliqua bona religione in cauea cellulę, quia in aliquib. est quasi impossibile, quòd stando in mundo possint assueta vitia dimittere. vnde quæras bonam & sanctam societatem religiosorum, qui viuant cum timore Dei. Nam si reliqueres mundum, & intrares malam societatem, peius esset: vnde si intras bonam societatem, & sis ebriosus, dabunt tibi bibere ad E mensuram: & si eris luxuriosus dabunt remedium cum ieiunijs, & vigilijs, & disciplinis. Nec credas, vt multi credunt, quòd religiosi habeant bonum tempus respectu carnis, quia si faciunt quod debent, minor tentatio quam habent est tentatio carnis, & maior tentatio (quod non crederes) est scire ad inuicem conuersari, quia sunt plures diuersarû complexionum. Aliqui sunt melencolici, aliqui iracûdi naturaliter, aliqui lęti, aliqui iuuenes, aliqui senes, & oportet te adaptare naturis oium, qđ est valde difficile, nisi hô sit prudês. vnde Bernardus exponêdo illud verbum, bonû est hic esse, Bernard. F
loquêdo de existentibus in societate bonorum ait, bonum est ibi esse, quia homo viuit purius, cadit rarius, surgit velocius, vadit cautius, securius quiescit, rorat gratijs Dei, purgatur merendo citius, moritur in pace confidentius, & copiosius præmiatur, & quanto difficiliorem & grauiorem vitam habet religiosus quàm secularis, tanto magis præmiatur in vita æterna. Ad quam, &c.

FERIA QVINTA post ij. Domin. Quadrag. G

De Amore remunerante.

Sermo XVI.

Ecordare fili, quia recepisti bona in vita tua, Lazarus vero mala. Luc. 16. In hoc euâgelio Christus fecit vnam similitudinem discipulis loquendo de Abrahâ, in cuius sinu stabat pauperrimus Lazarus, qui semper in hac vita fuit cruciatus, H
& in alia habuit meritum. in quo sacro euangelio tractatur de quinta penna nostri Seraphini, quæ vocatur amor remunerans, quia sicut operaberis, ita habebis. vnde videamus tria misteria. Primo diuitis vitiosi consolationem. Secundo pauperis virtuosi tribulationem. Tertio vtriusque iustam retributionem. Prima ibi, fili recordare. Secunda ibi, Lazarus similiter mala. Tertia ibi, nunc autem.

A *Prima pars principalis.*

PRimum ergo misterium est diuitis vitiosi consolatio, quæ consistit in tribus generalibus fundamentis, & sex specialibus alijs fundamẽtis. Generalia igitur fundamenta sunt istar. Primum consistit in diuitijs. Secundũ consistit in superbia intrinsecus. Tertium cõsistit in luxuria de prope, quia quicquid est in mundo, aut est superbia carnis, aut oculorum, vel superbia vitæ. Vnde nota istas delectationes sensuales, corporales & mentales in hoc euangelio esse notatas. Homo quidã erat diues. B ecce delectatio & consolatio in diuitijs. Subiungit foris superbiam cum ait, & induebatur purpura & bisso. Addit prope luxuriam cum ait: & epulabatur quotidie splendide. Ecce quomodo iste diues capiebat omnia placimenta mundi quæ poterat, quia non cupiebat habere illa, quæ non poterat: & licet ista tria fundamenta sint generalia, tamen inde sequuntur alia specialia quæ sunt sex. Primum fundamentum est sui nominis obliuisci. Secundum est suus status periculosus. Tertium est suus status pomposus. Quartum est suus status gulosus. C Quintum est suus status ruinosus. Sextum est suus status ambitiosus.

Primum ergo demonstrat Christus dicens, homo quidam, & non exprimit nomen, quia diues iste ignorabatur in paradiso, vbi stabat Christus, q̃a in paradiso ignoratur nomẽ auari amatoris mundi & diuitiarum plus quam Dei. Amen dico vobis, Nescio vos. Sed in hoc mũdo qui est totus fumus, & in inferno qui est ignis, bene cognoscitur diues auarus: sed Lazarus pauper & Paulus Apostolus, & similes bene cognoscuntur in paradiso, quia vt ait idẽ Paulus, Nostra conuersatio in cœlis est, ad dandum D intelligere, ꝙ iudicium Dei non est simile iudicio mundi, quia secundum Ieremiam cognitiones meæ non sicut cognitiones vestræ, quia tantum distant sine comparatione, quantum distat cęlum a terra: quia paupercula mulier videns aliam caudatam mulierem, & bene indutam, credit illam fore fœlicem: sed errat, quia parum durat in diuitijs illis. Alia ratio est, quia etiam damnati ignorantur in hoc mundo, quia si tu mulier scires maritum tuũ, aut patrem esse in inferno, tu nullum bonũ diceres aut faceres pro animabus illorum, & sic tolleretur illud bonũ tibi, vel illis, qui sunt in purgatorio. vel si tu scires malũ saluari, tu faceres malum, putans te posse similiter saluari. E Itẽ ille diues, fuit ille, de quo loquitur Lu. 12. qui aiebat, Anima mea multa bona habes posita in annos plurimos requiesce, comede, bibe, epulare. Et dixit illi Dominus: Stulte, hac nocte repeto à te animam tuam. Quæ autem parasti, cuius erunt? Homo enim thesaurizat & nescit cui, & moritur, & sepelitur in inferno. & potest hic loqui de vno Lazaro, qui fuerat paulo ante quam Christus loqueretur istã parabolam. Tolle secundum statum periculosum istius diuitis. Vnde nota ꝙ in acquirendo, & cumulando diuitias homo talis expectat magnam ruinam. Paulus. Qui volunt diuites F fieri incurrunt magnas tentationes, & in laqueum diaboli. Item in tenendo diuitias est periculum, quia qui vult effici diues, est in periculo faciendi illicitos contractus stochizando, stramazando, derobando, & ad terminum vendendo, quia in mercatoribus secundum cursum præsentis temporis alterum de duobus necessarium est, aut ꝙ pauperes fiant, aut ꝙ diabolus eos portet: quia si volunt fugere vnum laqueum, oportet quòd cadant in aliud, iuxta illud,

Incidit in Scillam cupiens vitare Caribdim.

Vnde oportet quòd diuitiæ à principio sint bene acquisitæ, & quòd in medio sint bene vsæ, & ꝙ in fine sint bene dimissę. i. ꝙ relinquas tali de quo sis bene cõtentus. G Tertius status est pomposus, & nota bene omne verbũ, quia induebatur purpura & bisso. Duo sunt vestimenta. s. intrinsecum & extrinsecum. Bissus est species lini subtilissimi albi, & signat intrinsecam pompam: Purpura autem signat extrinsecam pompam, quia non vult Deus ꝙ tu cures tãtum de corpore ꝙ obliuiscaris de anima. vnde si tu tantum curas studere illud corpus putridum, qpare non curas etiam de anima, quia nunquam vestis animam veste alba purificata lauacro confessionis. Nonne ait Dominus, Mundi estote, quia mũdus sum ego. H & no. ꝙ non est peccatum mundare corpus, sed anima etiam debet magis mũdari, quia non debes peius tractare aiam quàm corpus: quia si dña tenet pro sclaua, & sclaua pro dña, non est iustũ, quia bene licet tractare seruam, sed dña debet melius tractari. Abundantia enim vestium est signũ intrinsecæ vanitatis, & qui habet curam vestium, non habet curam animæ suæ, & qui solum attendit ad se poliendũ, necesse habebit obliuisci de anima. vnde Eccles. 18. Amictus corporis & risus dẽtiũ & incessus indicat

A indicat hominem, quia per habitum caputij, & vestium comprehenditur prudentia & modestia, vel vanitas & intemperantia animi: quia si caputiũ est frapellatum & gãbæ seu caligæ bipartitæ & vestis infrappata, tale est cerebrum, quales sunt vestes & habitus, & ita est laniata anima illius sicut caligæ & vestes, quas portat. Aliud signum est risus inordinatus. Alius est gressus, quãdo quis vadit se torzendo & occupat totam viam. Quartus est status gulosus. ideo subdit, epulabatur splendide, idest de multis ferculis, & diuersorum generum. vnde Iacobi 5. Epulati enim estis super terrã, &
B educastis corpus vestrum in rabie luxuriæ, & Bernardus, opus eorum in terra & mari ambitiosa fames, quæ omnia fiunt propter gulam. Quintus est status ruinosus. ideo subdit, quotidie, vltra decentiam suæ conditionis, quia est peccatum. Tanto enim magis aggrauatur peccatum, quanto magis continuatur & frequentatur. Semel quidẽ in anno inebriari, aut crapulari, peccatum est: sed hoc repetere decies est adhuc grauius peccatum. Sed & quotidie inebriari, & crapulari, hoc grauissimum est. Vlcus enim quod cõtinue scalpitur, cõtinue fit pe-
C ius. Vnde de adulterio dicitur in canonibus: Nihil grauius adulterio. quod volens glosa declarare ait: Grauius, quia sæpius: frequentatio ergo peccati facit hominem ruinosum. Sextus status est ambitiosus, ideo subdit, splendide, quia non sufficiebat sibi comedere in scutellis ligneis, sed in argento & auro.

Secunda pars principalis.

VOlue modo manum, & vide 2. misterium pauperis virtuosi tribulati, in quibus verbis euangelij quan-
D tum pertinet ad pauperem virtuosum, notatres veritates contrarias statui istius diuitis gloriosi. Prima paupertas. Secunda humilitas. Tertia patientia. quæ tria si pauper non habet, perdit omnia. Ecce paupertas, cum dicit mendicus, & dicitur mendicus, quasi manu indicans, quando est ita afflictus quòd non potest loqui, & porrigit manum indicando suam necessitatem. Humilitas, cum subdit, & iacebat ad ianuam diuitis, puta non super strato aut tapetis, sed super terra, & in luto in strata extra terram ad ventum, & pluuiam, & solem, & omnia incommoda sufferebat, & hoc signat humilitatem iacere in terra. humilitas enim ab humo dicta est, quia sicut E
humus est bassium elementum, sic humilitas in sua natura est bassissima virtus, licet eius effectus sit altissimus. Patientia, cum additur, quòd erat vlceribus plenus, cupiens saturari, non de magnis ferculis, sed de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & supererant canibus, & nemo illi dabat. non est mirum, quia omne simile appetit sibi simile. Nam bonus est contrarius malo, & luxuriosus honesto, &c. Ideo in domo diuitis gulosi canes magis compatiebantur Lazaro lingentes eius vlcera quàm viri illi, quia mali erant, & odio habebant pauperem Christi. F

Tertia pars principalis.

SEquitur tertia pars, scilicet vtriusque diuitis & pauperis iusta retributio. Nota ergo præmia quæ dãtur pauperi correspondentia suis meritis, & contraria miserijs diuitis. Primo diuitię paradisi contra paupertatem. Secundo gloria paradisi propter suam humilitatem. Tertio visio Dei in sinu Abrahæ propter eius patientiam.

Primo ergo ait, factum est vt moreretur mendicus, & non dicit sicut in diuite, de G
quo dicit, mortuus est autem diues. Nam preciosa in conspectu Domini mors sanctorum eius, quibus dantur diuitię vitæ æternalis. vnde diues tantum fecit, quòd non dando comedere Lazaro mortuus est mendicus, & per diuitem non defuit quin Lazarus fame moreretur, licet non fuerit sic, sed moriendo transiuit de hoc mundo doloroso ad cœlestes diuitias: ita quòd Lazarus non est mortuus ante tempus, quia regula est quòd nullus bonus moritur ante tempus, quia boni sunt pleni dierum, sicut Abraam, Isaac & Iacob. vnde Psalm. Conuertetur popu'us meus, & dies pleni inue- H
nientur in eis. & alibi: Videas filios filiorum tuorum. sed mali communiter moriuntur ante tempus. Secundo ait, quòd portatus est mendicus ab angelis. Ecce præmium secundum, propter humilitatem suam. Vnde nota quòd non dicit quòd anima portaretur, sed Lazarus: non tamen in corpore. sed illud dicit duplici ratione. Prima ratio, quia signat resurrectionem gloriæ, quando in die iudicij resurgemus cum anima & corpore per figuram, quæ dicitur sinegdoche, quando totum accipitur pro parte. Alia ratio, quia ecclesia tenet quòd anima beatorum iam sit cum corpore

A in paradiso, quia est certa de resurrectione, & quod corpus per idem est ac si iam esset vnitum cum anima per resurrectionem. vnde in letanijs ecclesia dicit: Sancte Petre, ora pro nobis, ita quod dicit quod sanctus, & non anima sancti oret pro nobis. Item nota quòd dicit angelos portare illam animam, dic. i. associabant ad instar vnius sponsæ quando associatur ad sponsum, quia bene sciret & posset ire, sed propter honorem associatur. Tertio ait, quod locatus est in sinu Abrahæ, propter eius patientiam, ad instar patris tenentis filium: ad notandum quod ante Christum etiam qui moriebatur in gratia nō poterat videre Christū facie ad faciem, nisi cōtemplādo, sicut contemplabatur S. Paulus, qn̄ fuit raptus, ideo dicit in sinu Abrahæ,
B quia Lazarus, & cæteri S. Patres in illo tpe poterant contemplari Deum, sed non videre eum. Et vocabatur quies in sinu Abrahæ per contemplationem, & est sinus Abrahæ confinis visionis vitæ æternæ, quia qn̄ Christus ascēdit ad cęlos, & glorificatus est, tūc de contemplatione viderunt Deum. Modo videam' 3. præmia diuitis pro demeritis suis. Primum dolor contra suas diuitias. Secundum confusio contra eius superbiam. Tertium horror cōtra eius delicias. Primo doluit de diuitijs, & nota bene quòd diues habet quattuor dolores. Primus dolor est in
C moriendo, cum ait, Mortuus est diues. Sed qualiter mortuus ast? Ego imaginor quòd iste diues mortuus est, quando erat bene ebrius, & dicebat, anima mea habes multa bona, quiesce, comede & bibe, & illa nocte subita morte veniēte sepultus est in inferno. Vel mortuus est sicut vnus diues auarus, non habens vxorem, nec filios, sed solus existens, qui habebat tres fratres, & nūquam dederat eis aliquid de suo, nec volebat quòd ipsi haberent aliquid de suo, nec
D in vita, neque post mortem. accidit autem quòd infirmatus est, & nullum habebat famulum & erat ita miser, quòd moriebatur fame. vnde aliquæ vicinę visitantes eū suaserunt sibi quòd reperiret aliquam fidam senem, quæ seruiret sibi, & cognoscentes eius naturam nominauerunt sibi vnam miserrimam conformem suæ naturæ, quæ placuit sibi. Et vocata sene ordinauit sibi quòd emeret vnam pullastrutiam, & sic dabat sibi vnum quartum tantum in die. Iste peiorauit & recusabat attinentes ire ad ipsum, ne spoliarent ipsum. Illi fratres tenuerunt modum loquendi illi seni, & dixerunt quòd faceret illum confiteri. Illa persuasit sibi quòd confiteretur. Ille respondit: eh non moriar. Altera die peiorat
E & isti instant cum vetula, vt confiteatur, & ille pur dicit se non moriturum. Tandem incipit ingrossari lingua, & pur non vult confiteri. Altera die totaliter amisit loquelam, & quia illi ordinauerant vetulæ quòd dum esset prope mortem notificaret sibi, ipsa dixit eis quòd ille ammiserat loquelam. Illi ergo ceptis multis portitoribus intrauerunt cameram, & maior iuit ad lectum dicens: Quomodo valetis, & ille auarus adhùc boni intellectus non poterat respondere, sed hinc inde aspiciebat, ne aliquid auferretur. Et ille incæpit eum hortari verbis dicens, non timeatis: bene liberamini, & ille annuebat capite quòd sic.
F Interim iste iuuenis ponit manum sub capizali & accepit claues, & ille auarus volens clamare non poterat, sed mutizabat annuens, quòd inde recederet, sed ille clausa vetula in quadam camera introductis fratribus aperuit banchos & capsas vndique plenas, & vidente illo auaro, & gemente, & pleno omni anxietate & dolore, quia videbat se robari, & non poterat obuiare, acceperunt omnes denarios eius & vasa argentea, & fecerunt plurimas salmas, & vocatis portitoribus omnia
G miserunt ad domum suam, & dum nil foret mittendum, nisi lectus super quo iacebat ille moriens, posito illo super paleis extraxerunt lectum de subtus & miserunt domū, & quia suasione medici iste hēbat in pedibus vnum par caligarum nouarum de scarlatta, & deliberatione facta inter eos vnus accipit vnam caligam, & alter aliam, & extrahentes caligas de gambis simul & semel, isti extirabat caligas, & diabolus extirabat, animam, & in illa miseria & cum illo dolore senex auarus mortuus est. Vnde exinde dicitur quando aliquis moritur: El se tira le chalze.
H Ecce eius primus dolor, quia dimittit diuitias. Secundus dolor est in sepeliendo, quia cum magna confusione sepultus est in inferno, & sicut corpus vndique conculcatur terra, sic anima vndique conculcatur doloribus inferni. Vnde Psalm. dolores inferni circundederunt me. Et nota quòd iste diues non dicitur damnatus propter vsuras, sed quia male vsus est diuitijs suis, non erogando pauperibus. Quid ergo fiet de vsurarijs, prædonibus, furibus, & male contrahentibus? Et nota quantum interest inter mortem diuitis, & mortem pauperis,

A ris, quia accidit in his sicut de accipitre, & gallina, quia nobilis homo educat accipitrē cum magna industria portando in pugno seruiendo sibi, pascendo eum, poliendo caudam & supportādo eum in omnibus, vt fiat domesticus, & portat eum omni mane ad missam & ad prædicationem, vt fiat magis deuotus, & aptat eius alas, & breuiter in omnibus est sibi subiectus. Sed gallinā licet faciat oua, & sit vtilis, tamen in eius vita semper est spreta. si vadit in coquinam expellitur, si ad mensam expellitur, si cantat est fastidiosa, & nūquā pausat, & pueri
B & famuli in oibus ipsam vilipendunt, tandem cum venit in fastidio interficitur, sed in eius morte tota familia gaudet. In morto uero accipitris secus, quia proijcitur in foueam, gallina uero cum lætitia recōditur in sinu domini sui, & incorporatur sibi, & fit caro & sanguis domini sui. Ita in anima pauperis accidit, vt fiat diuina participat. caro & sanguis dilecti Iesu, & in vita spernitur, in morte uero vadit ad mēnsam agni prouidi. s. Dei, & diues proijcitur in fossa infernali. Tertius dolor est in videndo, & non erat paruus dolor diuitis videndo se
C habuisse tot bona in mundo, & nunc esse in pœnis inferni, & videndo Lazarum quem spreuerat in mundo esse in sinu Abrahæ in tanto gaudio paradisi, vnde eleuans oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à lōge, & dicit a longe propter id quod infra dicetur, inter nos & vos est magnum chaos. Et hoc ad eius confusionem Deus voluit quòd in tanta sua pœna videret Lazarum gloriosum: vnde Gregorius dicit, quòd Deus permittit, quòd vsque ad diem iudicij damnati videant beatos in gloria gaudentes cum afflictione & inuidia, imò & sancti, ſm Doctores semper videbunt, & continue vident damna-
D tos: Sed post resurrectionem damnati propter eorum plurimas pœnas non videbūt sanctos, & damnati vltra proprias pœnas affliguntur propter fœlicitatem beatorum. Iunge quartum dolorem sensus. vn-
Exēplū. de clamabat, pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, &c. Et dicit, pater, captando beneuolentiam, sed parum prodest, & bene dicit Abraham per naturam, quòd descenderunt multi ab eo, &c. vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flāma. sed quare non petebat maiora, bene pe tijsset maiora, sed desperabat obtinere. sed quæ fuit causa huius petitionis, & potuerunt esse tres. Prima erat inuidia, vt mittendo Lazarum ipse Lazarus interim recederet ab illa gloria, & non esset ita tribulatus videndo gloriam Lazari. Secunda ratio, quia leuando Lazarum ab eius consolatione minueretur eius pœna. Tertia ratio, quia refrigeraret modicum eius linguam. Et nota quòd iste diues murmurauerat cōtra illum pauperem in hoc mundo, ideo in eo in quo deliquerat, puniebatur, scilicet in lingua. vnde considera mundum suarum pœnarū. Et ad intelligentiam nostri euangelij considero, quòd quādo Lazarus mortuus est, fuit præsentatus eoram Deo, dicens, Domine ego fui multum tribulatus F
in mundo, quia sum mortuus fame. dixit Deus, qualiter hoc? dixit Lazarus, vnus diues auarus abutens diuitijs suis in quotidianis epulis, dimisit me mori fame, & tunc credo quòd Deus dedit potestatem diabolo, vt ipsum diuitem coram throno suæ maiestatis præsentaret, & quòd obediens diabolus illā diuitis animam subito euulserit de corpore, & coram Deo appræsentauerit, & Deus dixit, veni miserrime. Iste meus seruus valde conqueritur de te, quòd dimiseris eum mori fame, & istud probat per scripturam sacri euangelij, quæ non mentitur. Nam diues iste fecit multa G
mendacia, & primo dicit se excusando, Domine, tunc cum mortuus est, ego non eram in ciuitate illa. dicit Lazarus, quomodo potest dicere hoc, quia euāgelium dicit, erat. Et videns quòd non poterat negare hoc, dicit aliud mendacium, domine ego habebam magnam familiam. dicit pauper imò scriptura dicit: Quidam, & sic erat ipse solus. dicit diues aliud mendacium, ego eram pauper, quòd vix poteram mihi sufficere. dicit pauper, euāgelium dicit cōtrarium, quia dicit diues. Cum videbas ipsum nudum, quare non induebas: dicit H
diues, ego non habebam nisi vnam vestem pro me. dixit Lazarus, imò dicis mendacium, vide librum, quia dicit quòd induebaris purpura & bisso replicat Deus: quare saltem non dedisti ei semel prandium? dixit diues, vix habebam pro me. respondit Lazarus, tu dicis magnum mendacium. imò quando veniebas domum cum societatibus, tu respiciebas alibi causa non videndi me. & epulabatur. dicit Deus vides modo, quia tu dicis mendacium. dicit diues, o ego epulabar quandocunque, sed raro. dicit Lazarus, imòquotidie. dicit Deus quare ergo non dabas sibi aliquid? dicit

 diues,

A diues, licet ego epularer quotidie, quid credis: ego tamen viuebam grosso modo & parce. imò dixit Lazarus, tu mentiris, quia scriptura dicit splendide, in auro & argento, & nitidis pannis, & tapetis, & ego Lazarus iacebam ad ianuam eius. dixit Deus, o mendax, si iacebat infirmus, quare non faciebas sibi mederi? Respondit diues, ipse nullum habebat malum. imò dicit Lazarus, ego erã vlceribus plenus. dixit Deus, vade crudelissime, non reperio in te fore aliquam charitatem, quia bene credo quòd mortuus sit ex tua culpa. dixit diues. Domine quia isti gaioffi vadunt quærendo

B ostiatim & affluunt multis elemosinis. ego credebam ipsum fore de illis. Inquit Lazarus, imò ego desiderabam saturari de micis, quæ cadebant de mensa tua. dixit iterum Deus, ego non reperio te exercuisse aliquam pietatẽ in eo, tu es peior quàm canis. dixit Lazarus, vos verum dicitis, quia & canes magis compatiebantur mihi, quia veniebant, & lingebant vlcera mea, & exercebant cum lingua sua illam pietatem, quam poterant versus me. dixit Deus concludendo, factum est ergo vt moreretur iste mendicus propter te, & bene ac iustum est, vt portaretur ab angelis in sinu

C Abrahæ, & modo recipiat gloriam in præmium suorum laborum, & tu sepeliaris in inferno, à quo custodiat nos Deus per suã misericordiam, Amen.

FERIA SEXTA post ij. Domin. Quadrag.

De Amore bene conuersante.

Sermo XVII.

D

T misit illum in villam suam, vt pasceret porcos. Luca 15. c. & in euangelio hodierno. Filius prodigus missus fuit pascere porcos, quia consumpserat sua viuendo luxuriose. In quo sacro elloquio elicitur amor bene cõuersans, & sunt tres differentiæ conuersantium. Prima est conuersatio bonorum cum bonis, & hæc est optima. Secunda est malorum cum malis, & hęc est pessima. Tertia est econtra, scilicet quando boni conuersantur cum malis, & mali cum bonis, & ista est varia.

Prima pars principalis. E

Accipe primam conuersationem, scilicet bonorum cum bonis, & ista est optima conuersatio. & primo probo triplici ratione. Prima ratio est; quia bonus cum bonis conuersando potest melius operari. Secunda ratio est, quia malum potest habilius euitari. Tertia ratio est, quia in bono potest melius perseuerari. Dico ꝙ prima ratio est, quia bonum potest melius operari, quia melius possuntduo quã vnus, & sic de pluribus. Item potest quis melius labores sustinere beneuiuendo cũ pluribus bonis, quàm per se solũ. Item possunt melius scire, quia plus sciũt plures quàm vnꝰ. F Item plures melius volunt, quia vnus inuitatur per alium, & vnus capit exẽplum ab alio. Secunda ratio est, quia malum potest melius euitari q̃ in solo, quia in solo nõ est scire ita promptum, nec velle, nec põt ita bene perseuerare vnus solus, sicut in bona societate, quia in bona societate vnus adiuuat alium. Tertia ratio, quia in bono potest melius perseuerari declinãdo a malo, & faciendo bonum, perquirendo pacẽ & fugiẽdo rixas. probatur ẽt per auctoritatem Ecc. 4. c. væ soli, qui si ceciderit non hẽt subleuãtem. Et non est bonum homini esse solũ, faciamus ei adiutorium. & Hiero. in decre. in epistola ad Rusticum: primũ quidem tractãdum est, vtrum solus in monasterio cõuersari debeat, nam hodie est magis via periculosa stare solus in deserto; vel in eremitorio solito, quia hodie dæmones sunt disligati. Item quia homines non sunt ita constãtes, nec sciunt ita bene se regere, & multotiens credunt ire in siluam, vt efficiantur eremitæ & cadunt, & postea reuertũtur ad stipendia & efficiuntur peiores quàm primo erant. vnde homines credunt quandoque bene facere & faciunt malum. vñ Hiero. dicit, si vis seruire Deo, debes primo videre viam per quã debes ire. itaq; stare solum est periculosum, quia nulla ars est ita difficilis ad discendum quàm ars seruiendi Deo: quia si est ars manualis, stando cũ vno magistro citiꝰ addiscet quàm à seipso: ergo oportet quòd etiam tu habeas bonam societatem, vt discas seruire Dño, licet habeas bonam voluntatem, quia socius dabit tibi viam solidam & regulatam. vnde mihi placet ꝙ stes in societate, & caueas intrare viam, quam nunquam intrasti, & habeas bonam societatẽ, quia tu vides per experientiam, ꝙ plures melius defendunt vnum castrum

A strum quàm vnus solus, & melius ac leuius portant vnum pondus quàm vnus solus. Et Mat. 18. c. Vbicúq; fuerit duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ego sum: Vnde Dauid volens videre, si quid esset in hoc mundo, quod posset assimilari paradiso, cõtemplando dicit, quia mirabilia sunt opera tua domine, quæ posuisti in abscondito, & dixit: Ierusalem, quæ ædificatur ut ciuitas, cuius participatio in idipsum, & cõsiderauit statum Regum, & Principum, & non est similis paradiso, quia quandoque illi reges, & domini expelluntur. Itẽ quan-
B doque putantur fœlices apud pauperes uidendo principes, vel diuites fore fœlices, & intrinsecus vruntur doloribus, & rancore, & peius habent quàm pauperes. Item considerauit omnia ista bona temporalia, & status, & cõditiones totius humanæ naturæ, & nullam reperit in hoc mundo similitudinem cum paradiso, nisi in bona societate, & cõuersatione. Psalm. Ecce quàm bonum, & quàm iocundum habitare fratres in vnum, quia ibi sunt omnia bona, scilicet bona voluntas, bonum scire & bene operari. Vnde Ambro. dicit: Habe cõuersationẽ
C bonorum, quia cum eis habebis bona, quia cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. & vide stellæ quàm pulcherrimæ qualiter concordant in obediendo suo creatori. & est commune vulgare, Ego nollem esse solus in paradiso. & vides corpus qualiter est plenum ossibus, & omne os habet suam virtutẽ, & similiter anima habet singulares virtutes sibi, quemadmodũ ossa habẽt suas singulares virtutes, quæ virtutes animæ appropriatæ sunt virtutibus ossium. & vides quòd vnum quantumcunque minimum os male stat sine alijs. similiter vides in regimine mundi, & in beneuiuendo
D vnus subalternatur alteri, quia nec Papa, nec Imperator possunt facere sine alijs, ad dandum intelligere quòd quilibet eget bona societate. Vnde Ioan. Climacus. dicit ꝙ quãdo vnus solus equus vadit, vadit piger: sed quando est in societate, visus aliorum, & pedum strepitus dant sibi vigorem. similiter in societate plurium peregrinorum vnus propter alium melius peregrinatur: similiter si tu es in vna bona societate, tu magis proficis cũ vna modica bona voluntate quàm vnus alius optimę voluntatis solus, quia vnus docet alium, & inuitat ac inducit, & imprimit voluntates alterius ad bene agendum, orandum, & operandum.

Secunda pars principalis. E

Vide secundam conuersationem malorum cum malis, & ista est pessima, & probo primo per rationem, quia si sunt plures mali in vna societate declinati ad faciendum malum, & vnus habeat modicum auisum in faciendo aliquod malum, alius habebit alium modicum, alius aliũ modicum, & vnus docebit aliũ. Vnde reducendo omnes istos auisus in unam pessimam voluntatem, erũt sufficientes ad omne malum, & hoc tam in cognoscendo & sciendo, quàm volendo, & operando, & facere possendo omne malum: F
quia quod vnus ignorat, non vult, aut non potest, alius scit, & docet, hortatur, vult, potest & coadiuuat. & licèt sit unus bonus & bonum sciat, alij idipsum faciunt obliuisci, & vnus pro alio sciunt, volunt & faciunt melius omne nefas. Et probo etiam per auctoritatem maximè in tribus peccatis vltra alia regnantibus scilicet luxuria, auaritia, & superbia. Vnde Dauid, Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem. & dicit operamini, & non qui operati estis, quia in illo qui operatur, est magnum periculum: sed in illo G
qui operatus est, potest esse bonum & malum, intellige qui non operatur. Et dico quòd maximè in ijs tribus peccatis, qui est & vult esse contaminatus, nolite secum impedire. Vnde Salomon: Qui tetigerit picem, coninquinabitur ab ea. & luxuria potest dici pix, quia nigra & coinquinatiua, Esaias, Conuertetur pluuia eius in picem, & cor eius in ignem, quæ est luxuria, & facit hominem infamem. Similiter in superbia. Vnde Salomon, qui communicat superbo, coinquinabitur à superbia. Fui in vna ciuitate, in qua H
venit vnus dominus cum sua comitiua superba, qui portabant caputios ad rebecatum, seu ad pandulfam, & inde ad paucos dies omnes iuuenes illius ciuitatis, qui honestissimos ante caputios portabãt, inceperunt portare etiam suos ad rebecatum & illo modo, & illud non processit, nisi à superbia. Similiter in auaritia si conuersatus fueris cum auaro, videndo diuitias, & modos suos efficieris auarus; & peruersus. Nam peruersum est os uersum. Vnde cum peruerso peruerteris. tu vides, quòd erunt duæ res, quæ simul comestæ nocebunt, sed separatim comestæ non nocebunt, propter earum mali-

A malitiam simul mixtam, & communicatam, quarum malitiæ simul inuentæ fortificant malitiam suam & necãt hominem, & tamen separatæ non necabunt, si comedantur, & volui scire causas tantorum homicidiorum commissorum in Lombardia, & in alijs partibus vbi fui. & habui homicidas, qui dixerunt quòd non habebant voluntatem occidendi, nec præcesserant causæ, sed propter malam conuersationem, & malas societates interfecerant aliqui ipsorum vltra trecentos homines, & vituperauerant infinitas fœminas, & postea ipsas
B occidebant, & si grauidæ erant pueros extrahebant ex ventribus ipsarum. Item pueros natos eijciebant, & collidebant in muros capiendo per pedes, & percutiebant cum capite in muro & exanimabant pueros, carnes Christianorum vendiderant ad macellum, & aliqui emebant, & comedebant de ipsis, domos infinitas cremauerant & arua uastauerant. & dixit mihi ille ostendendo magnum ædificium, quòd si illud foret plenum, moneta non persolueretur pro damnis per eum factis, & pro rebus ignitis, & uastis. Vnde dixi quòd teneret certos modos, quos si tenebit spero
C quòd misericordia Dei dabit sibi gratiam, reuersus est ad laborandũ. & dixit mihi postea quòd si modo lucratur quinq; soldos, videtur sibi quòd efficiantur ducati, vbi primo non poterat tantum prædari, & lucrari, quin dilapidaret & omnia illa dixit processisse propter malam suam societatem.

Tertia principalis pars.

Tertia pars principalis est tertia conuersatio scilicet malorum cum bonis, & hæc potest fieri dupliciter, quia aut bonus conuersatur cum malo, vt
D ipse malus efficiatur bonus: Aut malus cõuersatur cum bono, vt peruertatur bonus. Primo casu laudabile est in ijs, qui perfecti constantes sunt. Secundo casu periculosũ est valde & maxime in iuuenibus. & ratio, quia homo est fragilior & pronior ad cadẽdum, & faciendum malum quàm bonum, & ideo leuius bonus cõuersando cum malis efficitur similis malo quàm econtrario, & quandoque peior. Item quia facilius quis descendit quàm ascendit. Vnde Eccles. 2. c. Derelinque iniquum & discedent à te mala. Grego. super Ezech. in Homilia dicit: Infirmi debent consortia euitare malorũ. & loquitur de iuuenibus, & assignat exemplum naturale, quia tu vides quòd conuersando cum leproso, vel rognoso, eorum flatus, vel tactus cõtaminat conuersantes secum. simile accidit in conuersatione bonorum cum malis, quia efficiuntur mali. sed admiror de vno, quia non recordor de cõuersatione nostrorum vidisse aliquem rognosum. & ratio est, quia bona conuersatio non dimittit, quia subito remedia adhibet. Vnde Apoc. 9. c. vbi Io. vidit similitudinẽ locustarum similes equis paratis ad prælium, & sextus Angelus tuba cecinit, & vidit tot equos, et qui sedebant super eos habebant loricas igneas, & hiacintinas sulfureas, & capita equorum erant tanquàm capita leonum, & de ore ipsorum procedit ignis, & fumus, & sulfur. Equi sunt iniqui homines à diabolo equitati, os leonũ mordax & vorax. Ignis significat auaritiam, fumus significat superbiam, sulfur significat luxuriam. Vnde nota quòd tres partes sunt in mundo, scilicet perfecti, qui non dimittunt se contaminari, alij sunt puri, & periculosi sunt in conuersando, quia de facili contaminantur à malis. Alij sunt mali cũ malis, & ista est pessima conuersatio. Vnde Salomon in Prouer. 16. c. Qui graditur cũ sapientibus, sapiens erit. & in conuersando cognoscũtur homines, amicus stultorum, similis efficitur, quia cum scelerato nunquàm addisces bona. Petrus conuersando & stando ad prunas cum malis abnegauit Christum, sed recedendo ab illis malis societatibus & exeundo foras, Christus respexit eum & conuersus est. Illud accidit propter malam societatem, quæ ibi erat. Adam propter Euam ruit. Angeli mali propter Luciferum ceciderunt, & sic de multis alijs tota die videmus homines, qui propter malas societates publice condemnantur. Itaque vitemus malas conuersationes, & societates malas, vt vitemus mala, & cũ bonis conuersemur, vt efficiamur boni & prosequamur virtutes, quibus mediantibus Dei gratiam reperiamus, qua mediante taliter proficiscamur in vita præsenti, vt ad cœlestem patriam perducamur, quod facere dignetur omnipotens Deus per suam misericordiam. Amen.

E F G H

A SABBATO post ij. Dom. Quadrag.

De Amore amplexante.

Sermo XVIII.

T misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius & osculatus est eum. Luc. 15. c. Hęc est materia singularis ad hortãdum peccatores desperantes de misericordia Dei. In quibus sacris verbis tractatur de amore amplexante
B elicito ex euangelio hodierno ibi, Et occurrens cecidit super collum eius, &c. In quo notantur tria mysteria. In primo notatur lapsus peccatoris criminosi. In secundo notatur releuatio status gratiosi. In tertio notatur displicentia mundi, & dæmonis inuidiosi.

Prima pars principalis.

Dico quòd in primo mysterio notatur lapsus peccatoris ruinosi. Vnde notandum quòd sunt nouem gradus, seu status labentium in peccatis. Pri-
C mus est velle labi, & sequi appetitum suæ propriæ voluntatis. Secundus est velle sequi & perseuerare in sua propria volũtate. Tertius est se a Deo separare, & elongare. Isti gradus pertinent principio, id est incipientibus mala facere. Quartus est in concupiscentijs mundi latè & sine freno se laxare. Quintus est gratias à Deo datas dissipare. Sextus est in concupiscentijs, & voluptatibus mundi magis vtendo famescere. Isti tres status pertinẽt medio, scilicet proficiscentibus in malo. Septimus est omni miseriæ se subiugare. Octauus est omne miserum & vilissimum opus exercere. Nonus est se in fine delusum reperire. Isti tres re-
D spiciunt finem & consumationem vitæ hominis peccatoris.

Dico, quòd primus status lubricandi in peccatis est, secundum suam propriam voluntatem & appetitum labi, sicut fecit iste prodigus. Vnde dicit, Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescẽtior ex illis patri: Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Vnde tu vides, qualiter iste adolescens quærit emancipari & sequestrari à patre, vt possit latè sequi suam propriam voluntatem & libertatem: et nota in hoc euangelio, per patrem intellige Deum, qui est pater creatione et redẽptione. mater est virgo gloriosa, filius prodigus significat malum hominẽ, filius verò bonus significat bonum hominem, filius adolescentior est iuuenis insensatus, non credens patri, neq; matri, vetulis et expertis in mundo, quia in antiquis est sapiẽtia. vnde prouerbialiter dici soli, Qui non credit suæ matri vetulę, per crura cadunt sibi fęces fętidæ. Vñ iste adolescens dũ incępit conuersari cum discolis, et malis societatibus, vidẽs alios socios suos portare vestes fimbriatas, et capitios ad rechegnatam cũ nouis sozijs, et caligas à gamba scissa, et à gamba torta, et labi in omnem labem lasciuiæ, fuit à socijs promotus ad petendum portionem suam, vt ipse libere posset facere propriam volũtatem, sicut et ipsi discoli. Vnde imaginor quòd eius mater hoc sentiens dissuasit ei dicens: fili mi, noli petere portionem substantiæ tibi tangentis, quia cum dissipaueris illam cum socijs tuis male viuendo, tu postea non recipieris à patre tuo, neque à fratre, et furaberis, et male capitabis, quia qui sua consumunt, cũ deest, aliena sequuntur, et non attendenti maternis verbis pater sibi dedit partem substantiæ suæ eidem tangẽtem, et diuisit illis substantiam. hæc diuisio est Dei, quia omnes homines sunt filij Dei, et quidam uolunt G stare cum patre, et sequi voluntatem patris magis quàm suam propriam. Aliqui vero nolunt sequi voluntatem Dei, nec stare cũ eo, sed volunt sequi suam propriam voluntatem, sequẽdo voluptates secundum suũ proprium appetitum, et carnalitates. Vnde Eccle. 15. c. Formauit Deus hominem, et dimisit illum in manu consilij sui. Si igitur homo facit suam propriam uoluntatẽ, sequendo appetitus suos, tendit deorsum, et descendit: sed si facit voluntatem Dei, tendit sursum ascendendo. tu igitur potes faciliter iudicare quòd quando homo sequitur suam propriam voluntatem proprij appetitus, quòd est signum suæ ruinæ, et est principium suæ damnationis. Vnde Ber. in sua H quam scribit fratribus de monte Dei epistola dicit, quòd principium perfectionis est nõ discernere non velle, id est spoliate se propria voluntate, et disponere se obedientiæ superioris, et quòd experti nõ debent ita, dico experti in via Dei non debẽt ita de facili recipere vnumquemque in regula, nisi sit bene approbatus, quia etiam si volens ingredi dicit fratribus, si non recipitis me, me interficiam et similia, non est ei cre-

A ei credendum, iuxta illud, Nolite credere omni spiritui, sed omnia probate, quod bonum est tenete: nam aliqui veniunt ad religionem cũ aliqua mala intentione, & ideo non est credendum, nisi expertis & scientibus regulã, & primo & ante omnia disponentibus abijcere propriam voluntatem, quia principium ruinæ est sequi proprium velle. Sequitur secundus gradus lapsus criminosi, qui consistit in hoc, quòd quando quis incępit secundum suam propriam voluntatem facere, & perseuerat in sua voluntate malefaciendi inchoati, sicut fecit iste adolescens, qui congregatis omnibus sibi à patre datis, &c. transit ad tertiũ gradum.

B Tertius gradus est, quia sic perseuerãdo in via peccatorum elõgatur à Deo, & ideo dicit quòd peregrè profectus est, & in regionem longinquam: vnde finge hunc adolescentem fuisse Paduanum, & congregatis denarijs ex alienatione substantiæ sibi datę per suasu sodalium iuit Ferrariam, & ibi emit equos, & fecit sibi zorneas fimbriatas cum recamaturis & caputium ad sumacaminum, & caligas à gamba storta, & dabat sibi bonum tẽpus in hospitio, deinde iuit in Franciam, & sic peregrè profectus est in regionem longinquam. vult dicere ꝙ quãdo homo sequitur suam propriam voluntatem elongatur à Deo. Vnde Isaias, Iniquitates propriæ separauerunt nos à Deo

C nostro, qa voluntas est creata ut affectet Deũ, & nõ elongetur à voluntate sui creatoris, sed semper sit sibi conformis dicendo, fiat voluntas tua sicut in cęlo & in terra. similiter intellectus est creatus ad hoc, vt intelligat, cognoscat, & contẽpletur Deũ: & memoria, vt recolendo amet suum creatorẽ, quia iustitia suggerit amare, timere, & intelligere suum creatorem. Vnde Pau. 2. ad Corin. 6. c. Quæ communicatio est iustitiæ ad

D iniquitatem, & lucis ad tenebras, & Dei ad diabolum. qualiter ergo ex obliuione Dei eris cum Deo, & qualiter lux erit vbi sunt tenebræ, & qualiter erit Deus, vbi est diabolus, cum duo contradictoria non possint simul stare, cum ergo anima peccat, elongatur à Deo per millia millium milliarium. Quartus gradus est in concupiscentijs sine fręno rationis se laxare, sicut equus sine fręno, quia si rumpitur fręnum, hic inde vagatur discurrẽdo, & calcitrat, & multotiens interficit equitantem, quia non habet frenum, cum quo eũ gubernet. Possumus ergo digne æquiparare adolescentem huiusmodi equo, & calcaria malis societatibus: quia sicut calcaria faciũt currere, calcitrare, atque saltare equũ, similiter mala societas facit iuuenes dilapidare substantias suas & male capitare. Sequitur quintus gradus, q est gr̃as à Deo datas dissipare, & iõ subdit, & dissipauit substãtiam suam viuendo luxuriose. Nam substantia animæ nil aliud est, quàm voluntas, memoria, & intellectus, quia homo viuendo luxuriose, dissipat memoriam, hebetat intellectũ, & supponit propriam volũtatem procliuem omnibus lasciuijs, & carnalibus desiderijs, & sic consumit cito corpus, & senescit, & dissipat virtutes animæ, & sic perdit omnẽ substantiam suam in hoc mũdo, & in alio, vel dissipat substantiam suam scilicet tempus, quod est maioris pretij omnibus alijs rebus mundi, quia tẽpus tantũ valet quantum Deus: quia si diabolus haberet vnum modicum temporis, in quo posset pęnitere, sicut nos, ipse saluaretur & acquireret Deum, & per consequens tantum ualet tẽpus, quantum Deus. Vnde qui expendit tẽpus luxuriose est dignus multa reprehẽsione, vel substantia est gratia Dei, vel paradisus. Vnde Salomon in Prouer. Qui nutrit scortum, perdit substantiam suam, scilicet animam, corpus, mundum, scientiam, & famam, & sic perdit omnem substantiã suam id est aptitudinem, quia viuens luxuriose non proficit sibi, neque proximo, neque mundo, neque Deo. Vnde Iob, Ignis est vsque ad consumationem. Sextus status est, quanto magis vtitur delitijs, & concupiscẽtijs mundi, tãto magis famescit: quia vitiosus sit insatiabilis, quia peccatum peccatũ attrahit, & abyssus abyssum inuocat, & quanto magis peccat, tanto magis fit insatiabilis in peccatis, & ideo subdit, facta est fames valida in regione illa, & incipit egere: & cum omnia consumasset, eius socij quæsito colore dereliquerunt illum adeo, quòd venditis equis, & vestibus viuẽdo luxuriose à proprijs famulis fuit derelictus, & non habẽs vnde redimeret panes cępit egere. Seqt̃ modo septimus status, qui est se in omni miseria subiugare, sicut fuit iste prodigus, qui in tantam & tam extremam egestatẽ peruenit, quòd abijt & adhęsit vni ciuium regionis illius, qui videns ꝙ nesciebat attendere miseriæ, neque equis, nec fore aptum ad mysterium aliquod, nisi ad lasciuias, & procacitates mulierum, &c. sicut assuetus fuerat, intra se dixit, ego prouidebo tibi, sicut mereris. Vnde dicit̃, mittam famem super terram illis, scilicet quibus

Margin letters in right column: E (beside line 1), F (beside "substantiam suam in hoc mũdo"), G (beside "mam, & sic perdit"), H (beside "xuriose à proprijs famulis").

A bus est appetitus suæ propriæ voluntatis, quorum Deus venter est. Sequitur octauus gradus, qui est in omni miseria se exercere sicut iste prodigus, quem dominus suus misit in villam suam, vt pasceret porcos. porci enim nihil aliud sunt quàm sensus brutales, & iniqui, & qui sequitur propriam voluntatem in voluptatibus se immiscendo sine ratione & inique, pascit porcos iacentes in fimo, sicut est videre libenter inania, audire turpia gaudiose, gustare vetita, & tangere impudica cum delectatione, &c. Sicut sunt aliqui nobiles curijs dominorum deseruientes, qui committũt
B omnia pudenda sine freno rationis. Sequitur nonus status lapsus criminosis, quia talis dissipator gratiarũ sibi datarum à Deo vltimo reperit se delusum, & ideo subiungit, & cupiebat replere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Siliquæ sunt cortices fabarum, quæ implent & non saturant, sicut moneta quæ licèt impleat auaros, tamen non satiat eos: sed ad instar ignis est, qui quanto magis ligna reperit, tanto maiorem flammam facit, & magis vrit: ita auari, qui tanto magis vruntur in auaritia, & appetunt quanto plura accumulant. o anima insen-
C sata, quæ pascis porcos tuorum sensuum peccando in cupidine sitis habendi, & auaritiæ, &c. Nonne vides, quòd cupiendo mũdana recedis à Deo, & vadis in regionẽ lõginquam viuendo luxuriosè, &c.

Secunda pars principalis.

ET nota quòd sicut per nouem status anima cadit, & separatur à Deo, vt supradictum est: ita per nouem status releuatur, et redit ad patrem, quorum tres pertinẽt principio, tres medio, et tres fini. Primus est præteritam vitam considerare.
D Secundus præteritorum malorum vitam emendare cum feruenti cogitatione. Tertius est cum bona deliberatione pœnitentiam agere. Quartus incipere bene operari. Quintus est paternaliter amplexari. Sextus est se Deo humiliare. Septimus est se virtutibus ornare. Octauus ad domum reuertendo nuptias facere. Nonus est post reuersionem ad domum patris iubilando gaudere, & ibi quiescere. Dico ergo ꝙ primus status est considerare suam vitam præteritam. Ideo euangelium subdit dicens, in se autem reuersus dixit, quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, etc. Peccator autem in se reuertitur quando E
considerãdo mala quæ fecit, odit se ipsum et disponens suam vitam emendare, confidit de misericordia Dei. Vnde nota singula verba, quia ex quolibet verbo euangelij elicitur vnus dolor peccatoris. vnde videns se in tanta miseria dixit, quanti mercenarij, nõ dico filij sicut sum ego, sed mercenarij sunt in domo: non dico in nemore, vel villa, vel stalla porcorum, sicut sum ego: et nõ dico dñi talis qualis est meus, qui ita male tractat me, sed patris id est cum paterna affectione, et charitate tractãtis seruos suos, et dico mei, non illorum Dominorum, qui non habent misericordiam de seruis suis, F
sicut iste dñs, cui seruio, qui posuit me ad standum, dormiendum, et comedẽdum cũ porcis, et custodiendum porcos suos brutaliter viuendo, et ꝙ peius est, serui illi patris mei abundãt panibus: ego autem hic fame pereo. Nã panis patris, est corpus Christi, qđ est panis Angelorũ, ex quo aĩa satiatur. quasi dicat, dum ego stabã in domo patris mei, et sequebar volũtatem Dei, abundabã panibus Angelorum et gratijs Dei, et eram diues bonorũ naturaliũ, corporaliũ, et spiritualiũ: nunc recedens à patre meo, et uolens sequi propriam voluntatem cõsumpsi omnem substantiam meã viuendo luxuriose, scilicet dona Dei, gratias eius, et reuelationes, etc. Et hic, idest isto modo carnaliũ G
desideriorum, pereo fame, diuinorũ. o aĩa, quæ deuiasti à domo patris tui, contempla re vitam tuã præteritã, et mala quæ fecisti, et ascẽde secundum statum. Sequitur secundus status, qui est malorum præteritorũ cũ feruenti cogitatione vitam emendare: ideo hoc considerans iste prodigus cõfidens de paterna misericordia dixit, Surgã, et cõculcat omnes cogitationes desperationis, ponens se in spe paternæ misericordiæ, et sic confidendo trãsit ad tertium gradũ. Sequitur modò tertius gradus, qui est cum bona deliberatione pœnitẽtiã agere, quia postq̃ proposuit vitam malã emendare proponit modò agere pœnitentiã dicens, postq̃ iuero in cõspectu patris mei, dicam illi, Pater peccaui in cœlũ et corã te, quia pęnitet me fecisse tot mala, etc. transit ad quartũ statũ. H
Sequitur quartus gradus siue status, qui est incipere bene operari, et ideo postq̃ peccator delibera uit bene operari, pœnitens de peccatis præteritis surgẽs per pœnitentiã, et contritionem venit ad patrẽ totus humilis, et totus famelicus cibo spũali, nudus gratia Dei, et discalciatus operationib. bo-

nis,

A nis,et totus anxius intus,et extra fessus, et afflictus,etc.quod significat aīam peccatricē surgentē à casu peccatorū, et cōuersā et pœnitentem ac confidentem de misericordia Dei, quæ proponit amplius nolle peccare,& venit ad patrem ipsam clamantem & dicentem,Venite ad me o uos, qui laboratis,& fessi estis,quia reficiā vos,&c.Quintus gradus est paternaliter amplexari. vnde subdit,cum autē adhuc longe esset, &c. Misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius: quia cum anima cognoscit se peccatricem,& præuenit pœnitendo, Deus pater à longe videns eam re-
B deuntem ad se, misericordia motus amplexatur, & osculatur ipsam tribus cum misericordijs. scilicet cum misericordia præueniente,consequente, & subsequente. Prima misericordia Dei est præueniens, & elicitur ex ijs verbis, cum autem adhuc longe, &c. Quia nondum plene pęnituerat, sed disposuerat se pęnitere, & cum anima est in isto statu, immediate sequitur secunda misericordia, quæ dicitur consequens, deinde sequitur subsequens, ecce secunda. Et misericordia motus est,& occurrens cecidit super collum eius,&c. Ibi tertia,dixit
C autem pater, &c. Sicut in Petro,qui postquàm abnegauit Christum ter,& Christus respexit eum cum oculo misericordiæ præuenientis, & statim gallus cantauit & recordatus est Petrus verbi domini, & exiēs foras plorauit,& pœnitentiam agens consequutus est aliam misericordiam, deinde aliam.Et similiter in Magdalena quā Christus prædicando, & reprehendendo vitia, respexit cum ista misericordia præueniente,quæ flendo peccata sua consequuta est misericordiam consequentē,& subsequentem.Similiter & sanctus Paulus,dum Christus dixit,Saule,Saule,cur me persequeris.
D Et similiter Dauid præuentus est. Similiter & Zachæus, qui ascenderat arborem Sicomorum,vt videret Christum,qui transiens vocauit eum dicens, descēde quia volo esse tecum in cęnaculo tuo. Et Matthæo dixit,veni & sequere me. Nam Christus stat cruci affixus cum brachijs apertis,& pedibus conclauatis, & cum capite humili, & inclinato semper paratus ad recipiendum peccatores, & cum videt eos uelle redire ad se, infundit gratiam præuenientem, & occurrit sibi gratias infundendo. Et ideo occurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum,dando sibi misericordiam cōsequentem, quia iugum meum suaue est

& onus meum leue: vade & noli amplius E
peccare,deinde post confessionem, & contritionem anima quieta consequitur gratiā & misericordiam subsequentem. Sextus gradus est se Deo humiliare, quia quando peccator se humiliat Deo, dicendo, Pater peccaui in cœlum & coram te, est signum emendationis eius malæ vitæ præcedentis, & dicit, peccaui in cœlum propter vilipendium diuini numinis, & coram te scilicet feci contra tuam magnam sapientiam, aqua illuminatus sum, & ex contemptu tuæ charitatis,quia te non timui, nec feci tuam voluntatem, & dissipaui gratias à te mihi datas, propterea nō sum dignus uocari filius F
tuus. Septimus est se virtutibus ornare. hinc est quod subiungit: dixit autem pater ad seruos suos, qui sunt virtutes decorantes animam: Cito proferte stolam primam & induite illum, quia postquàm peccator conuersus determinauit amplius nolle peccare,& exuere peccata,& vitia, tunc Deus pater omnipotens iubet illam animam indui stolam primā, id est virtutes primo inducentes animam ad vitam,quæ sunt charitas,innocentia,& puritas, quia per pœnitentiam, & contritionem anima efficitur pura, innocens, & plena charitate. Vnde G
Christus,Luc.18.c.Nisi conuersi fueritis,& efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Et date anulum in manibus.Nam soli liberi homines debent portare anulum,ad denotandum quòd quādo peccator qui erat seruus peccatorū est conuersus,fert anulum aureum,scilicet fidei in signum libertatis, & non seruitutis, & restituitur in pristinum statum,& pro filio reputatur. Et calciamēta,quod significat spē, quia ante erat priuatus spe vitæ æternæ, nunc vero conuersus calciatur spe,sicut in Magdalena,Petro, Paulo, Zachæo, & sancto Matthæo fœneratore, qui conuersi ad H
Christum calciati fuerunt ista spe vitę æternæ consequendæ.Non tamen debemus calciare pedes nostros spe ita dissolutè & laxatè,& amplè, sed strictè, quia posset esse ita lata, quòd exiret pedes nostros & remanere mus nudis pedibus, ita quòd oportet habere spem cum timore,& satisfactione,cū pœnitentia, & restituēdo aliena si fieri potest, &c. & amplius non peccando, sicuti Magdalena, quæ ita ligauit caligas vinculo spei,quādo Christus dixit,vade & amplius noli peccare, quòd amplius nō dissoluit caligas suæ spei, sed perseuerauit vsque in finem.Vnde quia Maria Magdalena est speculum

A lum magnum peccatoribus, rogo quòd Dominica die omnes meretrices veniant ad prædicationem, quia audient de spe huiusmodi, per quam confortabuntur. Sequitur octauus status releuati, & conuersi, qui est mutatio nuptialis. ibi, & adducite vitulum saginatum. & adducite, vt manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat & reuixit; perierat & inuentus est, &c. Nam per hunc vitulum saginatū potest intelligi corpus Christi; quia postquàm peccator mortuus in peccatis, & deperditus, per pœnitentiam, confessionem, & contritioné reuiuiscit, vocatur ad nuptias, & ad B cęnam agni prouidi, quia pater vitulus saginatus, id est in cruce mortuus, & passus pro eius redemptione inuitat eum ad cœnam secum, & se dat sibi in escam, & sic re uiuiscit peccator. *O Iesu come potesti soffrire, la vita far morire*, &c. Sequitur nonus status qui est iubilãdo gaudere, & æterna perfrui lætitia in gloria patris, sine fine.

Tertia pars principalis.

C Veniamus modò ad tertiam partem prædicationis nostræ, quæ est tertiū mysteriū, videlicet, Displicentia mundi, & dęmonis inuidiosi. In quo notantur tria vitia contraria virtutibus suprascriptis. primum ipsorum vitiorum est inuidere. Secundum conturbari. Tertium satisfacere. Quæ tria vitia eliciuntur ex verbis euangelij, quæ sequuntur: Erat autem filius eius senior in agro, & cum veniret & appropinquaret domui audiuit symphoniam, & chorum, & vocauit unum de seruis, & interrogauit quid hoc esset? isque dixit illi, frater tuus venit, & pater tuus occidit vitulum saginatum, quia saluum illū recepit. Indignatus est auté & nolebat in- D troire. Ecce quia inuidia motus nolebat introire & indignatus est, &c. Pater ergo illius egressus, quia dictū fuerat sibi quòd erat indignatus & nolebat introire, cępit eum rogare vt intraret, & patienter ferret, & pariter secum iubilaret, &c. At ille respondens dixit patri suo, Ecce tot annis seruiui tibi & nunquàm mandatum tuum prętериui, et nunquàm dedisti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer, et occidisti illi vitulum saginatum. Vnde pro gaudio se iactando, patrem et fratrem ingratos dicit, et vituperat improperando, et se turbando. Vnde nota actus et progressus inuidi. E Sequitur tertium vitium, scilicet satisfacio. Nam prouidus pater satisfacit omnibus dicens; fili tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt: epulari auté oportet et gaudere, quia frater tuus hic mortuus fuerat, et reuixit, perierat et inuentus est. Quia ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Luc. 15. cap. Quod gaudium iustorum nos sentire faciat cum suis sanctis in cœlis omnipotens Deus per suam misericordiam, Amen. F

DOMINICA TERTIA in Quadragesima.

In qua Dominica incipit tertia Ala Seraphini, quæ dicitur calidus amor, & habet pennas septem, quæ sunt Amor sanctificatiuus, Amor purgatiuus, Amor auisatiuus, Amor correctiuus, Amor sanatiuus, Amor inflammatiuus, Amor acutus. G

De Amore sanctificatiuo.

Sermo XIX.

Erat Iesus eijciens dæmonium, & illud erat mutū. Luc. 11. c. In præcedétibus tractauimus de duabus alis nostri Seraphini, scilicet amoris mobilis, et amoris incessabilis: restat nunc tractare de tertia Ala, quæ dicitur amor calidus, quo mediante anima calefit in amore Dei. Quam alam extendemus in septem H pennas, secundum septem vias istius amoris calidi. Et hodie tractabimus de prima penna, quæ dicitur amor sanctificatiuus. Secunda amor confessatiuus, seu purgatiuus. Tertia amor auisatiuus, quarta amor correptiuus, quinta amor sanatiuus, sexta amor inflammatiuus, septima amor acutus. Modo redeamus dicendo de nostro amore sanctificatiuo: Sancti estote, quia sanctus ego sum. Et ut possitis seruire Deo in omni sanctitate in statu matrimoniali, de quo isto mane sum tractaturus, vos videbitis

A debitis quòd habebitis multa peccata in hoc statu matrimonij, de quibus nunquàm confessi fuistis, nec sciuistis fore peccatum, seu peccata, nec forte unquàm peccauistis, et melius intelligetis, quàm ego: ideo nolite contaminari, si in hac materia me extendam ad dicendum, quia secundum subiectam materiam vtar vocabulis honestis & claris, ita q vnusquisque poterit bene intelligere, & sciet quid est licitum & quid illicitum, si bene aduertit. Et nota quòd dominus frater Bernardinus quia in isto euangelio non potuit bene tra-
B ctare hanc materiam ipse prosequutus fuit hanc materiam die Sabbati successiue, super euangelio de Samaritana, Ioan. 4. cap. In quo suum thema fuit, Ego sum qui loquor tecum, alios quinque viros habuisti, & hic quem habes non est tuus, & ideo deducam illos duos sermones in vnum quàm melius sciuero & potero. In quo themate notauit flammam amoris, qui dicitur inflammatiuus: & primo redeo ad primum euangelium, vbi dicitur, quòd illud dæmonium erat mutum. Hierony. dicit, quòd illud dæmonium primo faciebat cæcum, secundo surdum, tertio mutum. quia
C illud dæmonium est contrarium Deo, & facit animam cæcam, quia non vidit, nec intelligit: ideo facit surdum, & facit etiam mutum, quia in confessionibus sacerdotes non audent interrogare mulieres, & sunt tanquàm canes muti non valentes latrare, quia sunt in carnalitatibus imbrodati: & etiam procedit, quia verecundia tenet mulierem ne dicat lasciuias suas, & multotiens fatua mulier vt appareat honesta, dicet marito, sacerdos interrogauit me de tali turpi re, & vult scire id quod facio vobiscum, & maritus fatuus scandalizatur cũ sacerdote, & ideo sunt tanquàm canes muti non valentes latrare, & ideo sacerdotes
D debent interrogare donnas grossas, sed cum honestis vocabulis. potest etiam dici mutum, quia non interrogando, & non credendo fore peccatum, mulier non confitetur, & credit se fore confessam, & facit ad propositũ quod dicitur Exo. 21. c. Si bos cornupeta fuerit ab heri, & nudius tertius, & contestati sunt dominum eius nec concluserit eum, occideritque virum, aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum illius occident. Bos habet duo cornua, quæ significãt duos appetitus scilicet irascibilitatem, & cõcupiscentiam, quia naturaliter inclinamur ad luxuriam. E
Vnde licèt habeas vxorem, & sis in statu matrimonij, & habeas appetitum carnalis desiderij, debes illum appetitum regulare debito modo, & refrenare cum tribus frenis infrascriptis. sed si sine ratione vtaris illo appetitu, bos tuus cornu petat, & debes protestari, & notificare domino illius bouis, scilicet rationi eundo ad prædicationes, seu confitendo, quia addisceres quando licet uti matrimonio, & quando non, & quando est peccatum, & quando non: si facta protestatione non claudis bouem, scilicet concupiscentiam, & occiderit hominem utendo contra rationem bestialiter cum uxore, tunc occidit vtrunque, F
scilicet maritum, & vxorem: quia aliqui credunt posse facere de vxore quicquid volunt, & vti ea sicut volunt, & non est uerum: imo non licèt uti ea, nisi cum ratione & debito, & ordinato modo, prout infra dicetur, quia matrimonium est sacramentum ordinatum à Deo in paradiso tempore innocentiæ, & fuit factum ante peccatum, & cætera sacramenta facta fuerunt post peccatum. Vnde Paulus dixit, Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam, in epistola ad Ephes. &c. Et G
diligite eas amore sanctificatiuo, & honestatiuo, qui docent qualiter sacrum matrimonium debet exerceri taliter, quòd non dicatur adulterium. Circa quæ faciemus tres considerationes, secundum tria debita & obligationes concurrentes in matrimonio. Prima qualiter matrimonium debet esse in carne regulata. Secunda, quomodo matrimoniũ debet esse in carne sanctificata. Tertia, quomodo matrimonium debet esse in carne honorata. Vel breuius qualiter matrimonium debet esse regulatum, sanctificatum, & honoratum. *Matrimonii.*

H

Prima pars principalis.

CIrca quæ Paulus inquit, Sciat vnusquisque suum vas possidere in omni sanctificatione. Vas mariti est vxor, & maritus est vas vxoris, ideo vterque vtatur alterutro vase in sanctificatione, id est regulato modo, quia mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir, & vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, cum conditione quòd matrimonium sit regulatum, sanctificatum, & honoratum: quia vtendo aliter quàm

A quam debeat, non est honoratum. circa quæ nota quatuor dubia.

Primum dubium est, vtrum vxor sit obligata reddere debitum marito, quandocunque maritus vult, & in omni modo quo vult, & omni tempore quo requirit vxorem, & in omni loco & continue. Ad cuius dubij declarationem nota tres veritates, secundum quas debet matrimonium regulari.

Prima, quod matrimonium debet esse cum carne refrenata exercitatum.

Secunda, quod matrimonium sit cum obedientia regulatum.

B Tertia, quod matrimonium sit cum prouidentia discreta custoditum. Dico primo, quod matrimonium debet esse cum carne refrenata exercitatum. circa quod nota tria fienda siue frena.

Primum frenum, cum quo debes regere voluntatem in matrimonio, est quod non interueniat voluntas, vel opera, nisi cum tua propria vxore: & econuerso vxor, nisi cum proprio marito, quia sunt duo in carne vna, & in huius signum Eua prima mulier fuit facta ex costa Adæ, quia debent esse æquales, maximè in actu matrimoniali: quia non solum licet marito exercere aliam, quam propriam vxorem, sed nec desiderare, quia secundum Augustinum, vtendo vxore tua propria cum desiderio alterius, tu peccas mortaliter, immo videndo aliam mulierem, cum desiderio habendi eam, licet non des operam habendi ipsam, peccas mortaliter: & similiter virgo, vel vidua & multomagis maritata solum cogitando & stando in illa cogitatione de aliquo viro, ponendo aliquam delectationem in illo, etiam si non vellet personaliter esse secum, semper peccat mortaliter. Et Hieronymus. 32. quæstio. quarta, dicit, quod qui amat vxorem nimis ardenter, hoc est si vellet secum vti, etiam si non esset eius vxor, peccat mortaliter. & subdit, quod nihil est turpius quam vti vxore propria in malis vsibus: quia qui taliter abutuntur vxoribus, sunt sicut porci, qui tenent totum os in broda, & cum vis subtrahere sibi brodium, immerguntur in brodio & clamant & ingluuiant.

C

D

Secundum frenum hic sequitur.: Vnde vos fœminæ nolite pudere de his, quæ Deus facit, sed pudeat vos peccata committere.: nam siue Deus fecerit te pulchram, nigram, magnam vel paruam, grassam vel macram, albam vel rubeam, quælibet habet contentari, quod talis sit facta à Deo. in tantum, quod si tu non velles esse mulier, peccas mortaliter. Similiter debetis contentari de passionibus vestris, quas dedit vobis Deus, & non hominibus, & est magna gratia esse mulierem, quia plures saluantur fœminæ quam viri, & habetis multas passiones in pariendo, & cætera. & magnos labores circa curam rei familiaris & domus, nec debetis verecundari audire de talibus, nec dicere defectus vestros confessori vestro. Vnde quæro, cum tu mulier habes tuam passionem, & maritus tuus te requirit, vtrum tenearis sibi consentire, distingue, aut illa passio non est naturalis, & tunc neuter peccat, nec maritus petendo, nec vxor consentiendo: aut est passio naturalis, & tunc distingue, quia aut maritus scit te habere illam passionem, aut ignorat; si ignorat, tunc si vxor consentit ignorante marito & non certificato de illa passione ab vxore, non peccat maritus, sed sola vxor mortaliter peccat, & si ipse scit & petat, & tunc distingue, quia aut tu scis tuum maritum esse sodomitam, & ita imbrodiatum, quod iret ad alias fœminas vel pueros, tunc si es menstruata & sibi consentias, non peccas mortaliter, sed ipse solus peccat: aut scis tuum maritum esse constantem & virtuosum & non ad alias mulieres iturum, nec fore sodomitam, & tunc si consentis, vterque vestrum peccat mortaliter. Item si es menstruata & scis, quod si tuus maritus sciret te habere illam passionem non requireret te, sed iret ad alias, vel ad pueros, & requirat te, tu consentiendo & nihil sibi dicendo de passione tua, sed cælando non peccas. & ratio, quare est prohibitum ire cum menstruata, est quia si generaretur partus ille, aut esset mancus, leprosus vel mutus, vel bestialis, vel pareret vnum frustum carnis, vel monstrum & huiusmodi: & propterea Deus prohibuit in veteri testamento, & quia eadem est ratio in nouo, quæ fuit in veteri, ideo & nos seruamus. Immo aliqui iungunt aliud frenum, & sic erit tertium frenum.

E

F

G

H

Tertium frenum est, quod est periculosum peccati mortalis, quando agitur cum fœmina prægnante, quando est periculosum

A sum disperdendi, sed si non est periculum disperdendi, non est peccatum mortale, & aliqui volunt dicere, quod est periculum in principio partus & in fine, sed discretio moderat omnia prædicta. Sed si consideramus canes & bruta animalia, sunt magis temperata, quam homines, qui vtuntur in discretione, quia sciunt quando suæ fœminæ appetunt, & tunc sequuntur illas donec sunt plenæ, & deinde nunquam eas molestant post conceptum.

Quartum frenum est, quod non vtaris B cum vxore tua contra naturam, quod est, secundum Sanctum Thomam & Doctor. quando vteris quocunque modo vtaris, quod secundum cursum naturæ taliter vtendo generare non potes. Et nota quod si essent maritus & vxor non apti ad generandum, vel senes, si potiantur vxore sua & coeunt tali modo, quod generare possent secundum naturam, si essent apti ad generandum, non peccant. 32. quæstione quinta capit. adulteri. vbi dicitur, quod adulterium vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu, sed incestu deterius est peccare cum matre, sed horribilius est peccare contra naturam.

O Sodomitæ pessimi, aperite aures, quan- C tum sit terribile peccatum contra naturam, quia peius est quam agere cum propria matre. sed cum vxore agere contra naturam, multo peius est. O sodomita ad focum, ad focum picis mundi & æternalis. Vnde vos mulieres debetis potius mori, quam consentire, quia moriendo taliter, subito iretis. in paradisum & intelligerentur vobis esse remissa omnia peccata vestra, qa beati qui patiuntur propter iustitiam, &c. Item si cognoscis illam, quam tuus pater leuauit de sacro fonte, peccas, quia ipsa est tua soror spiritualis. Item tu sacerdos eum confitearis aliquam fœminam, quæ conqueratur quod eius maritus D abutatur ea in vitio sodomiæ, vadas subito ad episcopum vt separet illum thorum. non ergo miremini si loquutus sum ita latè, & apertè de his, quia expedit cuncta rimari.

Secunda pars principalis. E

Secunda regula est, quod matrimonium debet esse in carne sanctificata cum obedientia regulata, & vt bene intelligas est duplex obedientia, vna est regularis, alia matrimonialis. Regularis est illa, quam debent habere regulares, quia tenentur obedire suis prælatis, & ista obedientia est limitata: tamen quia prælatus si præcipit subdito, imo si papa præcipit, quod quis faciat peccatum, non tenetur obedire, quia sunt maiores in benefaciendo & F inuitando ad bonum, sed non in peccando, quia omnis duplicitas est peccatum, ideo non est obediendum tibi illicitis, quia in quantum non faciunt officium suum nô es sibi obligatus obedire: quia vt dixi, Papa non potest præcipere, quod faciam malum. Et ideo Sanctus Franciscus fuit cautus, dicés in regula, quod sui fratres sint obedientes prælatis, dummodo non præcipiant id, quod esset peccatum, quod non præciperent, nisi licita. Secunda est obedientia matrimonialis: quia vxor marito, & econtra maritus vxori obedire tenentur in statu matrimoniali in his, in quibus non interueniat peccatum, quia mulier non habet potestatem sui corporis, nec econtra. G Vnde cum obedientia regularis sit multo magis stricta quam matrimonialis, & subditus non tenetur obedire prælato, vbi obediendo peccaret: multo ergo minus vxor tenetur obedire marito, nisi illa obedientia sit debito modo regulata & discreta. Vnde tu mulier nota tria pericula, in quibus non teneris obedire tuo marito.

Primum est, quando est periculum perdere charitatem Dei, quam debes præferre tuo marito, quia stando continuè in broda cum tuo marito, charitas Dei eradicatur de mente tua, quia duo contraria, scilicet luxuria & Dei charitas, non possunt simul stare in eodem subiecto. H

Secundum est, quod vides expresse quando obediendo marito tu peccas mortaliter, quando scilicet habes tuam passionem naturalem, nisi modo suprascripto, vel vellet te sibi consentire contra naturam, aut aliter offenderes Deum.

Tertium, quando times perdere pudicitiam: quia licet vxor sit cum marito consentiendo debito & regulato modo, semper seruat pudicitiam, quæ pudicitia propter

A pter frequentem coitum & inordinatum perditur similiter in loquendo verba impudica, & eundo & conuersando cum impudicis perditur pudicitia, quia tunc fœminæ perdentes pudicitiam sunt labiles ad omnem lasciuiam, & tales cognoscuntur, quia sunt baldę, seu sbardellatę in omnibus suis gestis, tam in gressu & habitu, quam in verbis, vsu, & conuersatione. Nam pulchrior domina mundi fuit dulcis virgo Maria, & sui actus & gestus corporis sui benedicti erant ita pudici, graues & honesti, quod nullus hominum videns eam nedum mouebatur ad aliquam malam cogitatio-
B nem, sed si quem malum sensum carnalitatis habebat, subito ab eo cadebat. Itaque tene lora in manu & tene carnem subiectam rationi & spiritui, & rege te in præstando debitam obedientiam tuo marito cum discretione, quia periculosum est sequi omne desiderium & delectationem carnis: quia nisi refrenetur & reguletur ac cum ratione illuminetur, homines excæcantur, ita quod submerguntur in brodio.

Tertia pars principalis.

C

TErtia veritas est, quod matrimonium debet esse; in carne honorata & debet exerceri cum prudentia discreta, quia mulier data est nobis socia in adiutorium, non propter luxuriari, sed propter fornicationem euitandam, ideo debet cum discretione vti: nam Deus non est amator extremorum, ideo tene medium inter duo extrema, & sic tutissimus ibis. & sicut in comedendo est magna diuersitas, quia aliquis cibus confert vni stoma-
D co, qui noceret alteri debiliori, secundum varias naturas & complexiones hominum, quia si dares vni puero cibum conuenienss vni magno, & non lac, puer moreretur, & similiter si dares tantum lac magno moreretur. Ita accidit In coniugatis, quia aliqui sunt iuuenes, aliqui minus iuuenes, aliqui sani, aliqui infirmi, aliqui robusti & fortes, aliqui debiles, &cæt. Vnde non potest dari certa regula, quot vicibus debeas dare debitum, sed do tibi tres consultores, cum quibus in talibus te gubernes, & consulas.

Primus est prudentia in considerando naturam tuam, & naturam & complexionem tui mariti: & secundum tuam & suam naturam fortem vel debilem cum discretione debitum reddere debes: si est fortis plus, si debilis minus. E

Secundus consultor est conscientia, quæ te regulabit: quia conscientia est lumen, quod dat tibi videre quid & quantum expediat. Ideo in cubiculum tuæ conscientiæ intra & cum freno ac cum istis consultoribus te guberna.

Tertius consultor est charitas, pensando necessitatem animæ & corporis tui mariti, taliter operando, quod tuus maritus non peccet contra naturam, & quod tu non perdas animam, & ista tria consilia facient te regulatam. Et require tibi vnum confessorem, qui habeat scientiam & conscientiam, cui confitearis & dabit tibi modum faciendi & te regulandi si ex te nescires capere medium, nec de te confidas sine consilio boni confessoris, quia si habet scientiam sine conscientia, dabit tibi consilium quod teneris obedire marito quotiés te requirit, & decipieris. Et si haber conscientiam sine scientia te nimis arctabit & posses errare: tamen vidi aliquas Dominas in statu matrimonij ita pudicas, quod quādo mariti requirunt eas, videtur sibi facere sacrilegium, & tamen reddunr sibi debitum modis suprascriptis, cum prudentia, conscientia, & charitate. Secundum dubium est, vtrum mulier teneatur reddere debitum marito, si ipsam requirit quandocunque solum cum cigno vel signo aut nutu capitis vel manus, an teneatur expectare quod maritus dicat suam necessitatem verbo, & similiter vtrum maritus sit obligatus reddere debitum vxori indicanti suam necessitatem per aliqua signa, vel debeat expectare, quod ipsa sibi dicat. Ad quod respondeo, & primo dico. F G

Primus casus est, quod consideratis prædictis duabus obedienriis, scilicet regulari & matrimoniali, quæ multum inter se differunt tantum, quantum anima differt a corpore, & video, quod si prælatus annuit per aliquem actum, quod vellet me celebrare, quod non pecco, si non celebro, nisi mihi expresse dicat, quia regula esser nimis arcta & pauci saluarentur: tanto igitur minus vxor est obligata marito reddere debitum per signa, quæ sibi facerer, nisi expressè eam requirat, vel nisi expressè monstrentur signa: sed differunt, quia maritus tenetur deseruire vxori, quan- H

A do sibi ostendit signa aliqua, per quæ bene compræhendere potest voluntatem vxoris, nec debet expectare quod exprefsè vxor eum requirat, & signa mariti debent esse magis aperta & maiora, quam signa vxoris, quia honestius est in marito facere ista maiora signa, quam in vxore, & quia vxor naturaliter est magis subiecta & obligata marito, quam maritus vxori.

Secundus casus est, in quo fœmina obligatur seruire marito sub pœna peccati mortalis, quando non seruiendo sibi timet, quod vadat ad alias, & committat a-
B dulterium, vel sodomitium. In quibus casibus si cognoscis tuum maritum fore adulterum, vel sodomitam, obligaris requirere eum, & omnem modum tenere, quod det tibi debitum, si sic faciendo scis quod tuus maritus non committet prædicta, & aliter faciendo ipse peccaret cum alia, vel cum puero, tu peccas mortaliter nisi facias modo iam dicto & ipso non petente.

Tertium dubium est, vtrum si maritus requirat vxorem contra naturam, dicendo quod si sibi non consentit, ipse com-
C mittet adulterium cum alijs mulieribus, vel sodomitium cum pueris, mulier tenetur consentire marito. Dico quod non, etiam si Diabolus deberet eum portare. Probatur per Augustinum 20. quæstione secunda, capit. facies. Vnde & si quis interrogaret te de aliquo, quod si dicis ille interficietur, & si dicis mendacium liberabitur a morte, tu debes potius dimittere illum occidere, quam mendacium dicere. immo plus, quia debes potius dimittere perdere totum mundum, quam dicere vnum mendacium. ratio est, quia melius est, secundum Augustinum in libro contra mendacium, non peccare, quam peccare, & dicendo mendacium
D semper peccas. igitur, &cætera. & mendacium, & vsura non recipiunt dispensationem. Vnde secundum Augustinum, facias ex tuo latere, quod debes. Nam si tacendo verum potes iuuare hominem a morte, non est peccatum tacere verum isto casu: sed mendacium dicere nunquam licet. Vnde si quis dicat mulieri: omnes istos interficiam, nisi mihi consentias, melius est, quod dimittas potius omnes interfici, quam tu pecces consentiendo, quia non sunt fienda mala vt bona fiant. Sed pone, quis dicat, quid potius vis, aut quod vnus moriatur, aut omnes vel
E mille? Certè minus malum est eligendum, scilicet, quod permittat potius vnum interfici quam plures. Dico permissiuè, nec moueant te exempla Sanctorum, qui videntur dixisse mendacium, sicut Iacob, qui dixit patri, quod ipse erat Esau, & subtraxit benedictionem fratris, & Christus qui dixit, quod Ioannes erat Elias, quia non dixerunt mendacium: sed exemplariter loquuti sunt assimilando illos illis, quos fore dicunt. Item aliud exemplum, considera vnum nobilem per aliquam infirmitatem effici freneticum, & vxor vel famuli accipiunt ensem appensum in ca- F
pite lecti, & abscondunt ipsum. Maritus dicit vxori, da mihi meum ensem: certe si vxor dat sibi ensem, & percutiat aliquem, peccat, nec tenetur obedire. similiter si obedit marito debitum petenti inordinate, quia videtur dare ensem furioso, peccat mortaliter. Vnde quando maritus vult inordinatè, quod sibi consentias, tu debes cum blanditijs & discrete repræhendere eum, ne vadat ad alias, vel peccet aliter, & quando erit in se reuersus, remanebit contentus & magis diliget te quam primo, & accendetur magis in amore Dei, & non erit zelotipus G
de te. secus si videbit te procliuem & imbrodiantem, quia erit suspectus de te. Item sunt aliquæ dominæ, quæ cum multa prudentia reducere sciunt suos maritos ita castos, quod per tempus vouent castitatem & sanctificant matrimonium, & nota infrascriptos modos ad faciendum suos maritos castos.

Primus modus est, quod in te appareat vnum bonum exemplum versus tuum maritum in honestate vestium, in videndo te orare, festizare & in sanctis moribus & actibus exerceri, quia tunc plus mouebitur tuus maritus exemplis, quam verbis: & licet maritus tuus habeat ra- H
biem luxuriæ, illam temperabit.

Secundus modus, admone ipsum cum bonis verbis, dicendo sibi, non videtis, quod a modo non sumus plus habiles ad procreandum, & destruitis personam, & perditis animam, &c.

Tertius modus, fuge causam, & sis prudens in leuando te a conspectu mariti, & non facias sicut faciunt aliquæ fatuæ, quæ ostendunt crura, māmillas, & se expoliant in camisia & nudæ in conspectu mari-

A maritorum. Et nota, etiā quod si vides tuum maritum quod quotidie efficitur magis rabiatus, ascende in montem & consule tres tuos consultores suprascriptos, alioquin peccabis.

Secunda pars principalis.

SEd nota secundam partem principalem, quia matrimonium debet esse in carne sanctificata: sed pone quod maritus vtitur cum vxore solum propter delectationem, vel principaliter propter dele-
B ctationem, sed habet istū respectum quod potens vti cum alia, non vellet, nec vellet vti cum sua si non esset vxor, vel nec contra naturam vti vellet. An capiendo tantum delectationem peccet. ad hoc Docto. dicunt, quod potest interuenire peccatum, sed non semper. Primo propter inordinatam affectionem. Secundo propter nimiam frequentationem. Tertio propter dissipationem virtutum. Cape primam rationem, scilicet propter inordinatam affectionem, dicit sæpe maritus: Quare non possum capere delectationem de meis rebus & de vxore mea. Sed Augustinus di-
C cit, quod non est tua m sed Dei. ergo oportet quod ipsa magis obediat Deo, quam tibi. ergo non potes vti ea inordinate sine peccato. Exemplum, lucratus es mille ducatos & ex bono lucro sunt tui, sed potes ipsos nimis amare & male vti, & peccabis ad instar diuitis, qui vidit Lazarum in sinu Abrahæ & non imputabatur, quod male lucratus fuiut, sed quia male vsus fuerat diuitiis suis. Similiter tu habes vinum tuum ex tua vinea natum, non tamen licet tibi inebriari ex illo tuo vino, licet tuum sit. Similiter tu potes tantum amare & inordinate vti tua vxore propria, quod perdes animam tuam & hoc ignorabas & for-
D te non credebas fouere peccatum. Secundum signum est ex nimia frequentatione. Augustinus sexta distinctio. capit. Ad eius tangit, quod dantes filios ad nutricem, vt possint luxuriari cum vxore, est peccatum. Vnde nota tria signa, per quæ tu cognosces, quando est peccatum mortale luxuriari cum vxore. Primum est, quando maritus vel vxor propter nimium coitum infirmantur. Vnde tu pater caue, ne filius tuus iuuenis, quando nubit smemoretur. Secundum est, quando maritus infirmatur & vxor sibi consentit, quia potest faciliter mori, quia non sunt septem anni, E
quod quis accepit vxorem & tantum luxuriatus fuit, quod est mortuus in eius brachijs luxuriando. Tertium signum est, quādo propter dissipationem, & nimiam frequentationem coitus non potest generare vel generatum non potest ad effectum producere, seu in lucem edere, vel ita debilitatur virtus naturalis, quod alter vel neuter potest generare, quia tu es causa perdendi tot animas, quot nascerentur, & semper est peccatum mortale. Vnde Tobiæ 7. capit. dicitur, quod Sara habuit septem maritos, quos omnes interfecit Angelus prima nocte, quia iacebant secum propter appetitum F
inordinatum. Vnde ecclesia consulit, quod sponsi prima die debeant abstinere a coitu. Alia ratio est propter specialem delectationem, quia actus carnalis nimium frequentatus excæcat hominem, superuenit ignis & non viderunt solem, scilicet Deum & effeminātur & obliuiscuntur Dei & efficiuntur bestiæ insensibiles & ignorantes, cæci & ribaldi sectatores mulierum maximè studentes deuiantes a studio propter lasciuiam mulierum. Item patres multotiens habent, filias & non aduertunt in conspectu filiarum dicere & facere ribaldarias, & virgo fingit obaudire & non G
videre, sed multotiens audita & visa deducunt in practicam & inscijs parentibus sæpe nubunt. simile in domo patris, fratres & famuli portant diploydes curtos & breues vsque ad vmbilicum, & ita inhoneste vadunt in zuparello per domum in conspectu sororum & ostendunt turpia, & incitant eas, licet fingant non videre, & dant causam edicto. Similiter sunt qui ponunt fratres cum sororibus viros potentes in vno lecto vel in vna camera ad dormiendum vel ipsos solos stare de die, &c. Cauete, quia diabolus est subtilis. Immo periculosissimum est dimittere filias adultas dormire cum parentibus, & filios adultos cum matribus & attinentes iuuenes, H
cum consanguineis. Itaque præcauete, quia confessores omnia sciunt. Et vidi talem ætatis viginti annorum, stuprasse vltra septem suas proximas attinentes, & cognatos eum cognatis, & fratres cum sororibus filios, cum matribus & patres cum filiabus. Vnde amore Dei custodite, & refrenate iuueniles calores, & remouete causas a faciatis, quod in domibus vestris iuuenes vadant in habitu honesto, & sint in moribus faceti. & notat

A Hierony.contra Ioui. circa fi.contra procaces,& amatores illicitos luxuriarum. Amor formæ obliuio boni est, & infamiæ proximus, magna consilia turbat, auctos magnos spiritus trahit, ad infima, querulos, iracundos, temerarios, dure impios, seruiliter blandos omnibus inutiles ad bona faciens, & cum insaturabili affectu flagrat. Itaque diligentes vxores, & formam mulierum indecenter inducunt obliuionem Dei sui, & proximi, & efficiunt infames, quia vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum.

Et nota quòd sunt tria genera non habentium cor. Primum genus sunt auari &
B vsurarij, quia habent cor in capsa, vbi est thesaurus suus. Nam Sanctus Antonius Paduanus fecit reperire i capsa cor auari mortui, quia dixit quòd habebat cor suum in capsa & fuit euisceratus & medici non repererunt sibi cor in corpore, sed aperta capsa denariorum, ibi repertum fuit cor sicut prædixerat beatus Antonius. Secundum genus sunt ebriosi, qui habent cor in vegete boni vini. Tertium genus sunt philocapti, qui habent cor in loco mulieris vilissimo, quem appetunt. magna consilia tur
C bat, quia si esset de consilio alicuius magni principis consuleret de fœminis. Et simile sodomitæ habent cor ad pueros. Hinc est quod Veneti expellunt eos de consilijs suis, sed si se emendant, tunc cessante causa cessat effectus. Querulos facit, quia si vir vel vxor sit inamoratus de alia, vel ipsa de alio, semper sunt retrogradi, vel nunquam possunt habere pacem adinuicem. Iracundi etiam sunt semper, nisi quando vident suam amasiam. similiter blandi, quia amasia faciet erga amasium suum oém seruitutem cū multis blanditijs & cum insaturabili affectu, flagrat.

Tertia pars principalis.

D Cape tertiam partem generalem, qualiter matrimonium debet esse in carne honorata. Et quia contrariorum eadem est disciplina, quia cognito quibus modis vituperatur matrimonium, sciemus ipsum honorare, prout decens est. Idcirco nota quòd sacramentum matrimonij tribus modis vituperatur.

Primo modo non seruando modos debitos. Secundo modo non seruando debita tempora. Tertio modo non seruando loca debita. Et sic vituperari potest ratione modi, temporis, & loci.

Cape primum, scilicet ratione modi, & E potest tribus modis vituperari. primo modo cum visu, quia non licet marito videre omnia pudibunda vxoris, nec se speculari in illis fœtidis, licet tamen capere delectationem cum vxore sua, sed de hoc non licet facere artem, quia multa sunt licita vti, quę videndo non sunt licita. Secundo modo cum visu ore, quia non est licitum marito & vxori loqui de omni carnalitate, nec ponere os ad illicita loca, non tamen dico quòd semper sit peccatum, sed cum moderamine inculpatæ tutelæ, quia non licet ponere os ī omni brodio & se impinguare perseuerando in longum in broda, quia túc F est peccatum. Item ponendo manus & tenere in omni vituperio & cōtinuando peccas, sed non in omni casu. Vnde abominabiles facti sunt, sicut ea q̄ habuerunt, scilicet maritus & vxor peccando. Secundo modo non seruando tempora. Nam ecclesia ordinauit tempora: vnde sunt aliqui dicentes quòd prohibitum est coire cum vxore in diebus festiuis, siue in omni festo & tē pore Quadragesimæ, & in diebus quibus ieiunatur: sed hoc est consilium & non præceptum. sed in sacratis temporibus peccas, scilicet in die veneris sancta, & in die qua debes sumere corpus Christi, non potes si- G ne peccato coire cum vxore tua, nisi in aliquibus casibus. Vnde Grego. in suo Dialogo ponit de quadam muliere, quæ peccauerat cum marito carnaliter illa nocte præcedente diem, in qua erat indicta processio, quæ veniens ad processionem indemoniata fuit, & Deus permisit demones ipsam vexare propter illud peccatum, quia fecit cōtra indictum. Vide, in testamento veteri fuit tempus seminandi, nunc verò in nouo est tempus recolligendi. Exod. 18. cap. ponit, quòd quando Deus volebat dare leges, fulgurabat per tres dies ante: Multo magis, quando tu debes sumere corpus Christi, debes abstinere a carnalitate per tres dies an- H te, & saltem illa nocte. simile habes iu libro Regum, quod quando Dauid fugiendo petiit a sacerdote si habebat panes laicos, qui dixit, se non habere nisi panes benedictos & recusabat illi dare & socijs suis, nisi dixisset se abstinuisse a coitu mulierum, &cæt. & de consecra. secunda dist. capit. omnis homo. dicitur, quod volens capere corpus Christi debet abstinere ante per septem, vel quinq; vel 4. vel 3. vel per duos dies, & licet glo. in illo cap. videatur dicere, quòd teneatur vxor, vel vir reddere debitum

A debitum, intellige regulato modo suprascripto, & assignat pulchrum exemplum, quia dicit, si moreretur tibi pater, vel mater, frater vel filius, illa die tu non luxuriareris: multo magis debes præcauere, cum vis accipere corpus Christi. Item deturpatur ratione loci matrimonium, quia prohibitum est exerceri in certis locis, quia non licet exerceri super altari, nec in ecclesia & loco sacro, nec in platea coram populo. Tamen Ricard. dicit, quod potest esse casus ꝙ sine peccato posset maritus petere debitum, verbi gratia si aliqua esset vallata in
B aliqua bastia, & esset obsessa, ita quod oporteret inhabitari in illa ecclesia, & ibi essent aliqui coniugati per longum tempus obsessi & stimularentur a carne, quod potest reddi debitum in ecclesia sine peccato, tamen faciendo cum discretione. Et per hoc habes hanc materiam, per quam tu poteris regulari & conseruare te in sacramento matrimonij sine peccato, & taliter regere quod mediante gratia Dei fructum facies ex matrimonio acceptabilẽ Deo, & vitam consequeris æternam, quam Deus nobis concedere dignetur per suam misericordiam, amen.

C FERIA SECVNDA Tertiæ hebdo. Quadrag.

De amore purgatiuo.

Sermo XX.

Vlti leprosi. Ioannis quarto, & in euangelio hodierno. Nota quod sicut habemus animam & corpus, ita habemus
D lepram corporalem & spiritualem, & sicut venit in corpore quædam tertia lepra, quæ est macrabilis, ita in anima. Vnde tractaturi in hoc sermone de lepra animæ, qualiter curetur: videamus de amore confessatiuo, siue purgatiuo, & mundatiuo de peccatis non confessis, quæ sunt lepra animæ. Circa quæ faciemus tres considerationes. Prima de confessionis qualitate, scilicet qualiter sit facta. Secunda de eius necessitate, scilicet qualiter sit necessaria. Tertia de eius vtilitate, quantum sit vtilis.

Prima pars principalis. E

PRimo dicamus de sua qualitate, quæ notatur in istis quatuor versibus. s.

Sit simplex humilis confessio, pura, fidelis:
Atq. frequẽs nuda discreta, libẽs, verecũda,
Integra, secreta, lacrimabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Nota igitur primum versum, & quodlibet verbum, & cape primum, scilicet, sit simplex. Simplex dicitur sine plica. Nam nostra conscientia quandoque est simplex, quandoque est plicata. Nam sacerdos siue confessor non videns illam tuam conscientiam plicatam, non potest consulere, nec curare, nec bene confiteri, nisi ille qui confitetur exprimat & displicet suas plicas, & sunt paucæ personæ, quæ sciant bene confiteri. nam sunt aliquæ personæ, maximè mulieres, quæ vadunt per filaterias & ambages antequam veniant ad conclusionem siue reatus, & quando volunt dicere necessaria & tangentia factum consumpserũt tẽpus in ambagibus & minimis & non suppetit eis tempus dicendi illud, quod foret necessarium, & suggerente diabolo reuertitur talis persona inconfessa, & ista dicitur plicata, & non est simplex, quia simplex cõfessio debet summatim, breuiter & conclusiue explicari cum debitis circunstantijs aggrauantibus delictum, vt infra dicetur, & non debet fieri sicut plerique faciunt fœminæ & etiam mares, qui in confessionibus se inuoluppant, sicut araneæ quæ inuoluppant inuscas in telis suis captas. Item debet esse humilis, quia peccator, quando est ante confessorem, debet cõsiderare se fore in conspectu Dei & vadit petere vitã æternam, & debet ire cum humilitate, quemadmodum si mereret mori & iret ad petendũ veniam vitæ, & vitam ab illo qui posset ei donare vitam, multo magis cum maiori humilitate coram confessore pro obtinendo gratiam vitæ æternæ, pensando offensiones factas Deo, & quantas ingratitudines commissas versus Deũ de tot benefitijs nobis donatis. Quia Deus vult humilitatem cordis. Vnde Paulus Apostol. Deus venit peccatores saluos facere, quorum ego sum primus, quia non erat primus, id est maior peccator, sed illud dixit propter ꝓfundam humilitatem, quia vna anima sine peccato mortali, dicet se fore maiorem peccatricem mundi, sicut sancta Maria, quæ nũ-

Simplex. F G H

A quam peccauit: & sanctus Franciscus, reputabant se maiores peccatores mundi. Vnde Iacoponus loquens de beata Virgine,

Peccato mortale, Nel tuo voler non sale,
Ne alcuno veniale, &c.

Vnde propter profundam humilitatem, quam habebant per gratiam intelligebant, & ita Beata Virgo Maria per ipsam gratiam quam habebat, quam Deo appropriabat pro suum magnum naturale quod habebat, quod nisi fuisset custodita a Deo ipsa Beata Virgo, de sui natura erat subiecta peccatis, & isto modo videndo se subiectam de natura
B sua & fragilitatis humanæ, seu mundanæ peccatis reputabat & videbat se isto modo maiorem peccatricem de mundo, nisi fuisset custodita mediante diuina gratia & ita Pau. & Fran. & cæteri sancti reputando se dicebant maiores peccatores mundi. Vnde propheta Dauid dicit, Ad nihilum redactus sum. Et nota quod est magna differentia in videre te esse nihil, & sentire te esse nihil, quia pagani, Iudæi, & omnes possunt se videre nihil ex seipsis, quia puluis est omnis homo: sed gustare se nihil esse aliud est, quia tantum interest inter gustare se nihil esse, & se nihil videre, quantum interest inter gustare panem, & videre panem.
C Nam videndo se, nihil Deus dat post gratiam quod ex hoc gustat & cognoscit se nihil fore. Tertio debet esse pura, quia cum pura intentione debes confiteri & nó vt reputeris bonus: quia si vadis cum hac intentione, tu reuerteris peior, nec vadas sicut aliqui ex quadam consuetudine. Vnde Christus dicit, si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum erit lucidum. *Pura.*
Quarto quod sit fidelis, id est sine mendacio, quod tú non ostendas illud, quod non es, nec dicendo te esse maiorem peccatorem mundi, cum non sis, quia est magnum peccatum potius quam merces, nisi illud diceres cum bona conscientia & bona inten- *Fidelis.*
D tione, sed dicas te tantum esse peccatorem, quantum es, vel sic quod tu habeas fidem, quod Deus remittat tibi omnia tua peccata, de quibus confiteris, si tu es bene contritus & confessus. Quinto dicit, Atque frequens, & hoc tribus rationibus, quia nó possumus scire propter vnam tantum confessionem, vtrum Deus parcat nobis, vt de purg. canon. cap. Suscepimus. Vnde est reiterandum, immo consilium est, vt homo semel in anno confiteatur de omnibus peccatis suis, quæ toto tempore vitæ suæ fecit, non quod sit necesse, nisi in aliquibus ca- *Frequens*

sibus, vt alias dicam: quia dicendo nunc omnia, si alias Deus non tibi pepercit, forte nunc reperiet te ita bene dispositum, quod modo tibi parcet. Alia ratio est, quia commissio clauium est data sacerdoti. Vnde occurrit quod si sacerdos est catholicus, cum claui purgat te & a multis pœnis peccatorum, quas pati deberes in hoc, vel in alio mundo. Vnde reperias tibi vnum bonum, & valentem sacerdotem confessorem in scientia & conscientia, liberum non excommunicatum, nó hæreticum, nec scismaticú, nec suspensum, neque interdictum: quia si sciens eum esse excommunicatum & huiusmodi, non valeret tibi tua confessio, sed donec nescis valet: sed si ignorabas tépore confessionis ipsum fore excommunicatum, sed postea aliquo tempore scis, cú scis, nihil valet cófessio tibi illa, sed oportet te de nouo iterum confiteri. Vnde si est malus confessor tuus, claues tibi datæ non auferunt tibi pœnas, quæ auferrent, si esset bonus & quæ tibi essent remissę si ab idoneo fuisses confessus, qui haberet claues liberas. Ité volunt Doct. quod si mulier confiteret alayco, vel a marito, sicut accidit semel de vno zelotipo, qui sub specie presbyteri in habitu clericali cófessus fuit eius vxoré, vt sciret peccata eius: quæ perpendens quod erat maritus eius, dixit dum eam interrogaret: certè nullus postquam fui vxor Petri, tetigit me carnaliter cognoscendo, nisi vos domine, & credens maritus quod ipsa loqueretur de suo parochiali, quando venit ad domum, erat valde turbatus, & ipsa dixit: fatue, nonne confessa fui verum, quia nullus cognouit me postquam iui ad maritum, nisi vos, cui confitebar peccata mea, quem bene cognoui. Vnde in istis dic quod táto tpe illa cófessio, valebit, quanto tpe illa persona ignorabit se cófessam fuisse vni layco, & hoc quo ad confessionem, sed non quo ad pœnæ remissionem. Tertia ratio est, quia plus stat in pudore, quia tu potes habere tantam verecundiam in confessione, quod dicendo tua peccata, cum illa verecundia, Deus remittet tibi peccata & pœnam, sicut fecit in Magdalena peccatrice, cui remissæ fuerunt culpæ & pœnæ, cum dixit, remittuntur tibi peccata tua. Nuda, quia oportet quod non sit vestita, sed sit nuda & aperta, sicut sunt aliqui volentes dicere peccata, sed nollent quod confessor ita ponderaret illa, & quod non videantur ita turpia & horrenda. Nam debes honestis vocabulis dicere peccata tua, taliter tamen apertè & nudè E F *Exempla* G H *Nuda.*

A nude intelligantur, quia si confessor non intelligit, nescier tibi consulere, nec debitam tibi tradere pœnitentiam. Vnde Iob 10.c. Non parcam ori meo. Et Isa. 14.c. Perdam Babilonis nomen & reliquias & germen. Per germen Babilonis interpretatur confusio, quia peccatum est confusio tui ipsius. vnde perde nomen tuę confusionis, & dic audacter tua peccata. reliquiæ sunt res scantonatę, & actus delectationis peccati, & circunstantiæ peccati, quæ aggrauāt peccatum. vel germen est principale peccatum, non tamen debes dicere peccatum accusando aliquem. & germen est etiam,

B quæ peioraui perseuerando in tali peccato. *Discreta.* Discreta habet duos sensus. Primus in te, quod consideres tuum peccatum, & grauitatem, & dic te humiliando & grauando bene, sed minuta peccata non tantum ponderes, nec facias ad instar flentis & dolentis & grauantis valde hoc peccatum, quia spuerat in ecclesia, & non posuerat pedes supra, & non faciebat sibi conscientiam de robarijs, dicens se forte habere ducentos ducatos de robarijs, & dum cōfessor illud ponderaret, & valde grauaret hoc peccatū, ille subridendo dicebat, ꝙ erat consuetudo in prouincia illa derobare. Ita ꝙ valde

C grauabat spuere in ecclesia, & derobare pro nihilo reputabat. vnde graua grauanda, sicut Dauid: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrimis meis stratum meum rigabo. Secundus sensus, ꝙ quæras confessorem discretum, de quibus pauci sunt. Nam oportet, ꝙ cōfessor habeat duo, sapientiam.s.& conscientiam, quia vnū sine reliquo est magnum periculum, sed neutrum habendo est periculosissimum. Vnde vide Aug. de pę.1.dis. Sacerdotem quære, qui sciat soluere & disligare, quia si nescit tibi consulere, dicet, ꝙ restituas vni, debendo restituere alteri, & teneris iterum alteri cui debebas ad restitutionem. Et nota, ꝙ si

D non restituis illi cui de iure restituere teneris, confessor qui tibi consuluit, vt restitueres alteri, tenetur illi cui de iure restituere debetur. Et nota, ꝙ multo magis est periculosum committere tuam animam in manibus sacerdotis ignorantis, quam corpus infirmum medico imperito. Nam plagę animæ non videntur, ideo grauius est ipsas curare, quam plagas corporis, & tanto etiam est periculosius, quanto anima excellit corpus. Vnde tales ignorantes cōfessores sunt ruffiani diaboli, & male fiet pro animabus; si nescit confiteri. Nam scire dubitare est magna scientia: & qui nihil scit, de nihilo dubitat, & dubitādo cespitat, ad instar euntis per viam plenam foueis coopertis paleis; quia si equitans inde ignorat illas foueas, incidet in eas, sed si scit, sciet sibi precauere, & sciet alijs cōsulere, ne vadāt per illam viam, & vitare illas foueas. Cōfessio itaque est difficilior ars, quæ sit in ecclesia Dei. Octauo debet esse libens, quia debet fieri libenti animo: quia sicut nemo inuitus male agit, ita debet esse libens, & voluntaria confessio. & sicut voluntariè auxit peccata, ita libēter euomat. Vnde Cant. 5. Voluntariè sacrificabo tibi labia eius distillantia mirram primam. Mirræ plura sunt genera, quia prima est quæ voluntariè venit, & est gratia, quæ primo nascitur. Secunda per vim distillatur, & prima species est melior. Sic debet esse confessio à libera voluntate procedens, & est propriè latronis confessio, qui dixit, Nos factis digna patimur, sed hic nil mali fecit; memento igitur mei &c. Nono debet esse verecunda, quia debes ire cum verecundia, sed si confitentem dicendo peccata non pudet, & dicit sua delicta cum iactantia, vel ridet, tunc est malum signum, quia gloriatur cum malefecerit, quia gloriari est peccatum augere. Decimo debet esse integra, quia si vnum solum peccatum taces scienter, nullum est tibi remissum, & teneris iterum omnia confiteri, etiam si vnum minimum peccatum occultares, de quo tibi faceres conscientiam: & hoc potest esse duobus modis. Primo modo, quando tacet propter verecundiam, quia si vnum solum est retentum, Deus non parcit tibi: ad instar ciuitatis, cuius portæ essent clausæ, si murus esset ruptus in aliqua sui parte, inimici intrarent per illam rupturam, & caperent ciuitatem. Ita inimicus diabolus animarum, retento vnico peccato, intrandi aditum per illud peccatum habet ad animam. Similiter si vnus est ex pluribus feritis percussis mortalibus, vna est ad necem sufficiens. Ita in non curando animam tuam ab vno solo peccato mortali, id est, sufficiente ad animam occidendum. Vnde nota, quod circunstantia peccati potest esse peccatum mortale, verbi gratia, conuersando cum fęmina ante quam venias ad actum principalis reatus, etiam occurrunt multa mendacia, & quandoq; odia, &c. vt peruenias ad illum actū. Item vltra actum carnalem in illo actu interue-

E *Libens.* F *Verecūda.* G *Integra.* H

A teruениunt tactus inhonesti cum manibus, atque ore. Nam quotiens ista inordinatè accidūt, est peccatum mortale. Vnde non expedit solum cōfiteri se carnaliter cognouisse fęminam, sed oportet etiam dicere circunstantias illius peccati. s. lenocinia, promissiones, fallacias, mendacia, tactus inordinatos, & mendacia, quæ docuisti fœminam illam facere, vel furta inde facta, vel homicidium, seu odium inde sequutū, &c. quia non sufficit confiteri principale, sed oportet, & est necessarium cum appenditijs confiteri. Similiter in homicidio potest esse, quia possunt interuenire robariæ, &c. B Idem in percutiente sacerdotem, quia periculosius est offendere sacerdotē, quam laicum: & grauius est derobare viduellam, & pupillum, quam diuitem & potentem: Ita quod oportet dicere dignitatem, & conditionem personæ, quam offendisti. Item dicere locum, quia grauius in ecclesia, & in vno loco, quam in alio. Item tempus, quia grauius est peccare in die festo, quam in alijs diebus. Item debes dicere modum, non solum dicendo, peccaui cū muliere, sed dicere modum, videlicet in somitio. Et oportet etiam dicere numerum. s. quotiens peccasti. Et ratio est, quia C non potest saluari, nisi dicat circunstantias, quia magnus est Deus, & laudabilis, & potens facere omnia, & sicut vult remittere tibi grauissima peccata principalia, ita remittet tibi circunstantias, ad instar vnius Principis, cui esses obligatus in mille dicatis, & volendo tibi remittere totum debitum de gratia speciali, nonne esset fatuum si tu supplicares, quod tibi remitteret vnū soldum pariter sine comparatione in omni potestate Deo. Item dicendo omnia peccata, gratia intrat animam, sed stando aliquid culpę, non potest intrare gratia, quia non possunt simul in vnum stare culpa, & D gratia. Item Deus non vult stare de societate cum diabolo infernali. Feci itaq; cum istis suasionibus, & modo isto cōfiteri multas dominas de ijs circunstantijs, de quibus nunquam confessę fuerant. Sed dic quæso, o tu domina, nonne stetisti propter vrecundiam tui peccati dicere peccatum ipsum cum circunstantijs suis? Sed si non fuisti verecundata in faciendo illud, quare verecundaris in dicendo ipsum? Nam non est verecundia lauare faciem deturpatam, sed bene ire in conspectu aliorum cum ipsa facie sic deturpata. Item potest esse alia ratio, quia non dicis tuum peccatum, quia dicis tibi, quod confessor reputabit te vnā E ribaldam & peiorem fœminam mundi, si times hoc, cape discretam personā: quia memini me habuisse dñam in confessione, q̃ tenuit me duob. diebus, dicendo peccata sua cum anxietatibus cordis, & lachrimis multis, sed pur aliqua non audebat dicere: quod perpendens cū discretione dixi, ego video, quod tu vis dicere, sed præ verecundia dabolus non te dimittit, quia nihil feci sti tam graue & horrēdum peccatum, quin alias fuerit factū etiam per sanctos viros, Petrus negauit Christum, Paulus fuit persequutor fidei, & interficere fecit milia Christianorum: Iulianus interfecit patrem, F & matrem: S. Ioannes Chrysostomus cōmisit stuprum, dixit mendacium, & fecit homicidium simul & semel: & latro in cruce fecerat tot mala, & Deus misericors & miserator misertus est eorum; quid ergo peiora facere potuisti? dic ergo in bono omine. & sic capiens vigorem omnia dixit aperte. & interuenit in prædicatore, sicut in Balaam incantatore dæmonū, qui dum percuteret asinam, vt transiret, asina loquuta est dicens, non possum transire, quia hic est vnus angelus, qui obuiat mihi ne transeam. Vnde discretus confessor tanto magis compatitur de peccatore, quāto ma G gis videt te dicere omnia peccata tua, & purgare te bene, & animam à vitijs, & peccatis: & bene perpendit quando omnia dicis, vel nō. Item ista causa, quod propterea teneat te pro mala & peiori fęmina mūdi, non te moueat ad tacendum reatum, quia tu non vis vxorari secum, nec es sibi subiecta, vel sclaua. Itaque dicite audacter, sed cum pudore peccata vestra. Secreta debet *Secreta.* esse ex parte confitentis, & confessi, quia confessor non debet reuelare secreta confitentis: imo periculum est Sacerdoti dicere, confessus sum bonam personam, talem, vel talem malam personam: quia si dicit se confessum fuisse bonam personam, & non H sic dicat de alio, præsumetur, quod inferas illum fore malum, nec etiam licet dicere econtra. Item confessus etiam tenetur tenere confessionem secretam, seu pęnitentiam datam: tamen super hoc articulo distingue, quia aut dicere illud tendit ad vituperium, seu scandalum confitentis, aut confessi, vel alterius, aut neutrius. Si tendit in tuum vituperium, & in tuam infamiam, te vituperas, & facis stultitiam, & peccatum facis mortale. Si venit in scandalum & vituperium confessoris, vt si confessor dicat,

A dicat, ribalda non possum te absoluere, nisi recedas à presbytero, quia non sufficit te secum stare in domo propter scandalum, & malum exemplum aliorum: vnde reuelando peccat mortaliter; & licet ecclesia non dicat, tamen peccat. Item sunt aliquæ ribaldæ, quæ vt videantur a maritis pudicę reuelant sibi dicendo, quod confessor quæsiuit de aliquo impudico, si fecerat contra naturam, vel huiusmodi cum marito, quia ita reuelando tales tradunt Christum, & peccant mortaliter, quia ponis te in manu Dei, & dicendo, facis maritum tuũ

B venire in scandalum, & ad gladium cum confessore. Lachrimabilis. Quia per singulas noctes lachrimis meis stratũ meum rigabo, cogitando de ingratitudine, & peccatis horrendis perpetratis; & dicendo, heu miser, quid feci, perdidi paradisum, & me posui in inferno, & feci tot peccata in conspectu Dei, & nihilominus dicas, Domine reuertere ad me, & ego accipiam te. Tunc Deus miserator & iustus infundet gratiam suam, & recipies de tristitia tua magnum gaudium, ad instar mulieris, quæ cum parit, tristitiam habet: sed cum peperit filium, fit gaudio plena. Accelerata, quia subito cum peccasti, vadas ad con-

Lachrimabilis.

Accelerata.

C fitendum: quia quemadmodum cum in domo accenditur ignis subito exclamas: ita cum peccasti, subito vadas ad clamorem cõfessionis ad extinguendũ peccatũ, quia vnum peccatũ trahit aliud, quia post iram sequitur homicidium, &c. Fortis, quia sis ita fortis in confitendo, sicut fuisti magnanimus in peccãdo, quemadmodum Maria Magdalena fuit magnanima in expellendo peccatum. Accusans, quia debes accusare teipsum, & non proximum, sicut Adam, qui inculpauit Deum dicens, Socia quam mihi dedisti, fecit me peccare. quasi dicat, si mihi non dedisses, non peccassem.

Fortis.

Accusans.

D & Eua accusauit serpentem dicens, &c. & sit parere parata, scilicet illud, quod dicit confessor in bono, & non in malo, quia in malo non sibi consentias, quia Deus non permittet te periclitari, vt si confessor diceret, nolo te absoluere nisi prius mihi consentias: sed si diceret, nõ feras istas caudas, vel capillos mortuorum, non te excuses dicendo, meus maritus non vult, quia si tu velles, bene scires facere, quod ipse vellet; vel non dicas ita, ita fert consuetudo; vel caueas ne tripudies in diebus festiuis, quia est peccatum mortale: debes obedire, quia si haberes aliquod malum in capite, & medicus diceret, si vis liberari oportet, quod amputes tibi capillos, certè pro salute corporis id faceres, & pro salute animæ recusabis? E

Secunda pars principalis.

Cape secundam partem necessitatis, s. quantum confessio sit necessaria, & habet tres conclusiones. Prima conclusio est, quod nullus potest saluari si non confitetur saltem semel in anno, postquam venit in dies discretionis, à confessore discreto, qui sciat consulere, & docere. F de pęni. & remi. c. omnis. Secunda conclusio, quia etiam patres, & matres tenentur præmonere, & inducere filios ad confitendum saltem semel in anno, & si non confiteantur, tenentur tanquam Iudæi. Similiter tenentur inducere famulos, & famulas ad confitendum. Similiter & Sãctuli tenentur facere, quod filiotij, si parentes non habẽt, confiteantur: alias parum prodest eorum confessio, quia peccant. Similiter & medici mortaliter peccant, si non inducunt infirmum ad confitendum: quia diliges proximum tuum sicut teipsum spiritualiter. ecce filij tui sunt, dilige ipsos. & fit contrariũ: G quia si asinus tuus cadit in foueam tu studeres extrahere ipsum de fouea illa, & conuocares vicinos, & pernoctares, vt euelleres asellum. & si filius tuus cadit in periculum mortis æternæ, non studes subleuare ipsum. Tertia conclusio est, quod non confitentes semel in anno, non debent sepeliri in sacrato, quia etiam presbyter sepeliendo ipsum peccat mortaliter. Similiter excommunicatus non debet sepeliri in sacrato, & debet expelli de ecclesia, & aliter faciendo Sacerdos peccat mortaliter. Et ad salutem vitæ æternæ est necessaria confessio modo supradicto facta, ex qua anima lauatur à H peccatis, & nitida facta infunditur gratia, qua mediante cognoscit Deum, & illuminatur lumine veritatis, per quam reperit viam paradisi, ad quem nos dignetur perducere omnipotens Deus, Amen.

De tertia parte dicetur alibi.

A FERIA TERTIA
Post iij. Domi. Quadrag.

De Amore auisatiuo.

Sermo XXI.

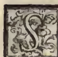

I cęcus cęco ducatum pręstet, ambo in foueam cadunt. Act. 15. c. & in Euangelio hodierno. In hoc sermone intendo tractare de contritione, sed primo pręmittam de confessione aliqua. In
B quo sacro eloquio tractabimus de amore auisatiuo. Vnde sis bene auisatus, vt ducaris à luminato. & primo nota tres esse confessiones. Prima est excusatiua. Secunda est diminutiua. Tertia est humiliatiua.

Prima pars principalis.

CIrca primam tangam vnum dubium cum aliquibus pulchris punctis. Primum, vtrum in confessione sit licitū excusare se, & accusare alium, sic dicendo, talis fuit causa, quod peccarē, vel fecit me peccare? Dic secundum Ricar. de Media vil-
C la, quod licet in tribus casibus nominare alios, & non in alijs casibus. Primus casus est, quando aliter non potes manifestare tuum peccatum, videlicet grauitatem tui peccati, vt si peccasses cum filio, quia magis grauatur peccatum. Sed secundum Bonau. potes dicere in genere, peccaui cum sacerdote. & tu fęmina diabolica, peccans cum sacerdote, qui repręsentat Christum, est sacrilegium, & fornicari cum Christo. & non licet nominare dicendo, peccaui cum tali sacerdote. & iungit Bonuen. Pone, quod peccasses cum Papa, qui non est nisi vnicus, vel cum Episcopo, qui est vnicus in ciuita-
D te: non tibi licet dicere, peccaui cum Papa, vel cum Episcopo, sed sufficit dicere, peccaui cum vno magno prælato. Sed pone, ꝙ maritus peccauerit contra naturam cū vxore: mulier debet nominare dicendo, peccaui cum mariro meo contra naturam, quia aliter non potes dicere. & quando aliter non potes dicere, tunc licet nominare, aliter non. Item non licet tibi dicere, maritus meus fecit me irasci, vel diabolus induxit me, vel meus vicinus; nec facias sicut illa, quæ inculpabat maritum, quod fuerat causa sui reatus, quia confessor absoluit maritum tantum, sed dedit pęnitentiam vxori. & hoc ideo absoluit maritum, quia peccauerat ipse. Item est casus, in quo licet no- E
minare socium, cum quo peccasti, quando confessor est aptus corrigere ipsum, vel propter illud amplius nō cadat in illud peccatum. verbi gratia, peccasti cum fratre, & confiteris cum suo superiore, & inde venit scandalum omnibus de illa domo, vel ordine, & euenit, quod suus superior sciet, & bene facies dicere. Sed Bonauen. dicit, ꝙ bene esset, ꝙ confitens diceret extra confessionem suo superiori, vt possit corrigere suum subditum, quia dicendo sibi in confessione, non posset reuelare cōfessionem, & bene facies, quia ex charitate tu teneris F
sibi dicere, & facere, quod sicut tu corrigeris, ita & ipse tuus socius corrigatur. Tertius casus est, quod licet accusare socium criminis, cum quo peccasti quandocunque vides te aptum recadere, nec potes aliter euadere illam ruinam, tunc potes nominare illum causa consulendi, vt euadas à periculo illo, quia sciendo personam, dabit tibi consilium salubrius. aliàs ab istis tribus casibus non licet. Imo Bonauen. dicit, quod si sacerdos interrogat te vltra illos tres casus, volens scire cum quo peccasti, non licet tibi dicere, neque dicere debes: imo si velles nominare illum, cum quo peccasti, sacer- G
dos tibi mox debet imponere silentium, quantum ad socij nominis illius expressionem. Vnde bene dicitur ista confessio excusatiua, ad instar Adæ, quem Deus vocauit postquam peccauerat, dicens: Veni ribaldæ Adam, vbi es? non voluendo eius vultum gratiosum versus Adam, qui priuatus tanta gloria existens tibi promissa, & es subiectus tantæ miseriæ quantum est peccatum, o miserrime ingrate, quid fecisti? qui se excusauit dicens, Socia quam mihi dedisti, &c. quia fecit magnum peccatum blasphemando proximum, appropriando sibi quod non est suum, & blasphemando H
Deum, quia inculpabat Deum, ac si diceret, si tu non dedisses mihi talem sociam, non peccassem. Item inculpabat sociam, quia dicebat, quod socia induxerat ipsum. Item inculpabat pomum, quia si non fuisset pomum similiter non peccasset. similiter se. Similiter fecit Eua dicens, dæmonium fecit me peccare, & est peccatum excusare se, & accusare dæmonium, quia licet dæmon habeat intentionem tentandi, & faciendi peccare hominem, nunquam habet potestatem faciendi peccare ipsum, nisi velit & consentiat. nec facito sicut ali-

quæ

A quæ mulieres quando confitentur, quia sacerdos dicit, iurasti: & illa respondet, ò, nó potest fieri quin aliquando iuretur, & dicantur mendacia. Et nota, quod mentiuntur, quia potest fieri absque eo, quod iuretur, & dicantur mendacia: sed caue, quia latet anguis in herba, & quando dicis talia te excusando, semper tu blasphemas Deum, quia non est dicere aliud, nisi quod aut Deus non bene fecit, aut non fecit te bonum, sed tua malitia te contaminauit; quia videns Deus cuncta, quæ fecerat, quod erant bona: & sic te bonum fecit. Item blasphemas Deum ex eo, quod imposuit
B tibi legem, quam potes obseruare, quia est dicere, quod Deus est iniquus, & in primo casu facis eum ignorantem. Sunt etiam iuuenes dicentes, quod est consuetudo ire ad meretrices: & non est verum, quia non est consuetudo, sed corruptela, quia omnes si vellent possent facere contrarium, & adhibere remedia: vnde si diceretur iuueni, caue, quia si peccas cum meretrice, vulneraberis: certè si ita esset, abstinerét pro salute corporum suorum: quare ergo non abstinent pro salute animarum suarum, quas perimunt secum agendo? Item non luxuriarentur in medio plateæ, vbi populus,
C vel Princeps videret eos, sed quare non abstinent à visione Dei, & ab æterna damnatione, vbi omnes Sancti te videbunt. Similiter tu non blasphemares dominationem timore corporis, vel dominationis, & non abstines te à blasphemando Deum.

Secunda principalis pars.

SEcunda confessio est diminutiua, vnde nota duo dubia. Primum dubium est, vtrum ex quo ecclesia præcipit, quod confitearis saltem in anno, tu postquam
D confessus fuisti inde ad vnum mensem, tu peccasti mortaliter, & habes cótritionem. Quæritur, vtrum incontinenti debeas confiteri, vel debeas expectare vsque ad alium annum? Dico, quod si subito te pœnitet, tu potes induciare vsque ad annum, quia aliquæ sunt obligationes affirmatiuæ, aliquæ negatiuæ. Et nota quatuor casus, in quibus quis obligatur incontinenti confiteri. Primus, quando sacerdos debet celebrare, & sumere corpus Christi: quia licet esset contritus, debet tamen confiteri. Secundus est, quando esset imminens periculum vitæ, quia exponens te periculo maris eundo ad Sepulchrum, vel per mercantias: quia ex quo es inter Christianos, & habes valentes confessores, debes te purgare, & confiteri, antequam exponas te periculo maris. Tertius, quando conscientia remordet te, vt confitearis, & vult quod confitearis, quia faciendo contra conscientiam, peccas mortaliter. Quartus casus est, quando tu vis ire inter infideles causa moram trahendi, vel qualitercunque, vbi periculum est, nec est verisimile te reperire continue confessores, antequam vadas, tu debes confiteri, ex quo domi habes idoneos confessores, & non expectare annum, licet habeas cordis contritionem, quia aliter faciendo esses in culpa. Alius casus est, quando tu habes confessorem habentem potestatem absoluendi in specialibus casibus reseruatis, quia non est verisimile, te similem reperire. Bonauent. tamen dicit, quod in omni casu periculosum est se subito quamprimum potest non confiteri: & sic summatim nota quatuor casus, in quibus quis tenetur subito confiteri. Primus, quando non est verisimile te posse confiteri si expectas, sicut in infirmitate, quia infirmus debet subito confiteri propter accidentia, quæ occurrere possunt. Secundus, quando vadis ad loca, vbi non est verisimile te posse confiteri, nec reperire locum, & personam habilem, in quo, & coram qua tu possis confiteri, quia es in culpa, ex quo es in loco, vbi reperis personam idoneam ad confitendum. Tertio, quando reperis personam idoneam, & habentem libertatem absoluendi in certis casibus reseruatis, subito debes confiteri. Quartus est, quando conscientia dicit, quod confitearis, vt supradictum est. Et licet non habeas veram contritionem, tamen non stes quin confitearis, quia si confiteris omni anno tu facis præceptum ecclesiæ, & euitas vnum peccatum mortale, in quod incurreres non confitendo. Item, quia si confitearis, confessio disponit te, licet non habeas veram contritionem, & ille actus humilitatis confessionis, & exhortatio boni confessoris inducent te ad veram contritionem, & ideo confitere, & subito. Et nota, quod qui confitetur, & non accipit corpus Christi, sine expressa, & legitima causa, illa confessio non valet, quo ad præceptum ecclesiæ, nisi in infirmitate. Istud non est nouum, sed est parú vsitatum: & hæc est ratio, quia aut tu es dispositus accipere corpus Christi,

A & ita obligaris illud sumere, sicut obligaris confiteri, vt in c. omnis vtriusque sexus. aliàs confessio non valet. aut non es dispositus propter distemperationem stomaci, propter infirmitatem, vel alia legitima causa, & tunc sufficit confiteri. pone, quod vnus secularis est contritus, & non potest confiteri, quia non habet idoneum confessorem, quia est in villa: dico quod potest assumere corpus Christi, cum proposito incontinenti, quam primum poterit, se confitendi, & reuertendo ad domum confiteatur. Item pone, quidam confessus est,
B & in actu accipiendi corpus Christi recordatur de aliquo peccato mortali, & pœnitet: dico, quod potest sumere cum proposito confitendi, & postea confiteatur. Secúndum dubium monet Albertus Magnus: Quidam luxuriosus confitetur causa obediendi, & non causa deserendi luxuriam suam, & emendandi se. Quæritur, vtrum prosit sibi? Dico, quod confessio facta est dupliciter. Primo propter obedientiam, secundo propter remedium. Iam dicta confessio, quantum est pro remedio, non valet, quia confessio sine pœnitentia non valet: sed quantum est pro obedientia, valet, quia
C vitat illud peccatum mortale, in quod incurreret. Item poteris ex hoc consequi aliud bonum, quia confessor poterit facere, quod emendaberis, & ex alia parte Deus dabit tibi gratiam. Vnde omnino confitere, licet non sis dispositus reddere ablatum, tamen valebit, vt dixi ad euitandum peccatum inobedientię, & poteris meliorare modo suprascripto. Tertium dubium est, vtrum confessus semel, teneatur iterum confiteri? Respondet Bonauen. in Centiloquio, quod duæ sunt causæ ex parte confessoris, & duæ ex parte confitentis. quare non valet confessio ex parte con
D fessoris, oportet, quod habeat ista duo, scilicet auctoritatem, & potestatem, aliàs non valet confessio, vt puta si non est tuus sacerdos, vel est excommunicatus, interdictus, suspensus, vel priuatus à confessione, quia tunc non habet auctoritatem possendi confiteri, nec potestatem, quia non habet claues aperiendi. Et nota, quod scio, quod isti duo ordines, scilicet Minorum, & Prædicatorum habent auctoritatem à Papa cōfitendi: de alijs ordinibus ita nescio. Vnde ante quam Fratres confiteantur aliquos, suus Prelatus debet eligere quos videt idoneos, & ipsos appręsentare debet Episcopo, & petere licentiam, & tunc si concedit eis licentiam, poterunt confiteri: & si E
non concedit licentiam, adhuc poterunt confiteri, dummodo primo se humiliauerint in petendo licentiam illam, aliàs non habent auctoritatem; & confitens ab eis non erit confessus, quia nemo debet mittere falcem in messem alienam: & quando concessa est licentia ab Episcopo, tunc possunt confiteri, nisi in certis casibus reseruatis, saluo quam si illi casus sibi concedantur: & si non est eis concessum, & aliquis confiteatur de aliquo dictorum casuum, tunc debent petere licentiam, alioquin non valet. Sed pone, tu scis sacerdotem esse in peccato mortali, tu potes F
confiteri, & valebit confessio, licet sacerdos peccet: sed quando habet auctoritatem, & nescit confiteri te, non valet confessio, & oportebit te iterum confiteri. Ex parte vero confitentis, oportet duo interuenire. Primum, quod tu dicas omnia peccata tua, secundum, quod habeas propositum accipiendi corpus Christi illo anno, aliàs non valet, quo ad præceptum. Item si vadis cum proposito non deserendi peccatum, vel si diuidis confessionem dicendo partem peccatorum tuorum vni confessori, & partem alteri, vel si non te G
pœnitet, vel te non emendas, quia in his casibus non valet quantum ad absolutionem, & ad remissionem tuorum peccatorum; proficit tamen propter suprascripta. Item sunt aliqui dicentes, quod si recordaris de vno peccato tantum, de quo aliàs non fuisti confessus, non expedit dicere omnia peccata, sed solum illud de quo recordaris. Item si confessus fuisti de aliquo peccato, in quo iterum recidisti, non oportet dicere omnia alia, de quibus fuisti confessus, sed illud tantum in quod iterum recidisti. Item si præsbyter dat tibi H
pœnitentiam, & obliuiscaris reuertere ad illum cui confessus fuisti, & si non recordatur, oportet quod iterum confitearis. Item si noluisti facere pœnitentiam, de qua recordaris, poteris confiteri de hoc solo, quod non fecisti pœnitentiam, & illam facere.

Ter-

A *Tertia principalis pars.*

TOlle tertiam partem principalem, quæ est confessio humiliatiua, in qua tria dubia denotantur. Primum, quomodo homo potest recordari de omnibus suis peccatis, vt sciat omnia dicere, & nota modum, quia primò homo debet considerare quot annos habet, & cogitet primo quando ipse incepit cognoscere bonū à malo, puta in septimo anno. Vnde cogites quid fecisti in illo anno, & cum qua societate vsus fuisti, & quid fecisti clam, publicè, vel associatus in illo anno, & cum
B quo peccasti, & in quo loco, & quomodo, & quando. Similiter in octauo anno, nono, & decimo, & quando tu intras in pelagus peccatorum, & tuæ ætatis, discurrere debes de die in diē, & de septimana in septimanam, & de mense in mensem, & de anno in annum, & de tempore in tempus, & de loco in locum, & de mansione in mansiones, quas mutasti, & in terris in quibus fuisti, & quid fecisti in singulis dictorum locorum. Item discurrere contractus quos fecisti, si sunt liciti, vel non. Item discurrere per artem, quam facis. Item obligationem, fidemque vxoris si fregisti, vel seruasti, & quotiens, & cum qua vxore fregisti
C fidem, &c. & sic venies ad recordandum te de tuis peccatis, & si scis scribere, scribas, & legendo dicas tuam culpam. tu mulier cum capite cooperto, & iunctis manibus, fac, quod confessor nunquam videat tuum vultum, & sic dicas omnia tua peccata cum ordinato, ac præmeditato, & delibe rato cogitamine, cum verecūdia, & animo amplius non peccandi, quatenus est tibi possibile. Secundum dubium est, à quo debes confiteri. Albertus Mag. dicit, quod sicut sine baptismate non potest saluari, ita sine confessione, si potest fieri, quia habeatur ibi sacerdos, alioquin potest confiteri
D vni mulieri, licet non sit necessaria, quia posset esse, quod præsbyter esset excommunicatus: quia tunc sicut fęmina in casu necessitatis potest baptizare, ita potest in puncto mortis alicuius in casu necessitatis confiteri. Item nota, ꝙ sunt sex, qui possunt confiteri, & absoluere. Primus est Episcopus ciuitatis: qui potest te absoluere plus quam sacerdos tuus. Secundus est suus Vicarius spiritualis, à quo potes confiteri, & absolui, sicut ab Episcopo. Tertius est ordo Minorum, & Prædicarorum cum licentia Episcopi modo suprascripto, qui dicuntur proprij sacerdotes per priuilegium particulare. E Vnde quando tales habent auctoritatem ab Episcopo, valet eorum confessio, nec expedit iterum confiteri tuo sacerdoti. Nec ob glo. super c. omnis vtriusque sexus. quæ videtur contradicere, cuius dubitatio tollitur per extrauagantem Ioannis. Quartus est proprius tuus sacerdos Parochianus, qui etiam in quibusdam casibus certis non potest absoluere, nisi sint sibi concessi. Item habens licentiam à tuo Parochiano potest te confiteri. Item sacerdos confessare non potest, nisi positus sciat & sit notatus. Item potes absolui in quocunque casu, quando non potes aliter confiteri à Papa, vel nec ab Episcopo, quia quilibet in casu necessitatis potest effici prēsbyter tuus. F Inter istos ponuntur etiam peregrini. Et nota, si vis peregre proficisci, non vadas, nisi habeas licentiam ab Episcopo, vel à tuo sacerdote, quod possis confiteri, & accipere corpus Christi, a quouis sacerdote. Imo aliqui dicunt, quod quando peregrinus bordonum accipit à præsbytero, videtur sibi esse data licentia. Sextus casus, tu potes confiteri cui vis, quando tu habes sacerdotem, qui sit sciens, bonæ voluntatis, & conscientiæ, & sit persona non suspecta, & tuus sacerdos sit imitator ribaldariarum. G Et est alius casus, quando tuus scerdos est reuelator confessionis, tu potes ire ad alium, modo suprascripto. Tertia pars nostri sermonis est, quæ natura nostræ confessionis, & quotuplex est eius natura, & est duodecuplex. Prima est purgatiua. Secūda illuminatiua, quia cōfitendo intelligis peccatum, & Deus dat gratiam, & disponit ad contritionem. Tertia à diabolo fugitiua, quia diabolus facit de anima, sicut lupus, qui capit pecudem per pilum, seu lanam, & nil mali sibi facit, donec illam portauerit quo vult in locum solitariū, & illa pecus nullum sentiens dolorem, nihil balat, neque clamat, H quia si clamaret peculia ipsam eximeret, & postea lupus subito vorat illam. Ita facit diabolus portando nos, ita quod nil sentimus, nolendo confiteri, donec nos præcipitauerit, & subito nos deuorat in profundum. Ideoque cum nos portat exclamemus coram pastore nostro confitendo &c. Quarta cum Deo pacificatiua, quia cum sumus confessi, & contriti, tunc pacificati sumus cum Deo, ad instar columbæ portantis oliuam Noe in signum pacis, & cessationis diluuij. Ita anima nostra portat oliuam pacis, dicens cum Dauid,

A uid, Confiteor Deo, &c. Quinta, conscientia disgregatiua, sicut onus graue grauatę sunt cicatrices meæ. nam & mulier cum parit, habet dolorem: sed cum peperit, habet lætitiam: sic facit confessio, est disgregatiua vitiorum, & alleuiat animam grauamine peccatorum, & parit lætitiam in anima confitentis. Sexta est dæmonis confusiua, quia diabolus confunditur, & per confessionem acclamatur post diabolum, sicut acclamatur post furem repertum in flagranti crimine dicendo, ad latronem, ad latronem, qui fugiendo confunditur dimissis spolijs furti. Vnde Prouerb.
B Qui reuelat secretum amici, non curat amplius de amico. Sic in anima reuelante secretum diaboli sui amici, diabolus non curat de ea. Septima, iudicij placatiua, & est contraria iudicio huius mundi. Nā si latro confitetur coram iudice suum scelus punitur: sed non est ita in confessione, quia placat iudicem, & remittit. Octaua est cœli apertiua, quia totiens datur clauis paradisi, quotiens confiteris, sicut latroni in cruce, quia cum confessus fuit se fore latronē dicens, Domine memento mei, &c. incontinenti fuit sibi data clauis aperiendi paradisum: Amen dico tibi, hodie mecum eris
C in paradiso. Nona est conscientiæ reintegratiua. Vnde Paul. Gloria mea hæc est, testimonium conscientiæ, &c. Decima est culpæ fugatiua, quia reuelando tua peccata, discretus confessor facit te cautum, & curat, & curando fugat culpas, ad instar medici, qui curat plagam, & curando liberat infirmum: & habentis dentem marcidum, cui curatur & fugatur dolor. Vndecima est pęnæ purgatiua, quia propter confessionem, & bonam contritionem anima purgatur, & saluatur: quia cum anima est purgata, Deus infundit gratiam, qua mediante facit pœnitentiam, & pœna purgatur.
D Duodecima est orationis impetratiua: Cōfitemini peccata vestra vnus alterum. & intellige de venialibus, quia non licet confiteri de mortalibus, nisi sacerdoti, nisi in actu consilij capescendi, & confitendo illo modo alterutrū, non est confessio sacramentalis, sed per modum consilij. Et sic seruando confesionē modis suprascriptis, anima efficitur purgata, & implebitur gratia Christi, ex qua consequetur Dei misericordiam, qua mediante consequetur vitam beatam, ad quam nos Deus perducat fęliciter, Amen.

FERIA QVARTA
Post tertiam Dominicam
Quadragesimæ.

De Amore correctiuo.

Sermo XXII.

I peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum. Matt. 18. c. Vtile est seruare hoc præceptum. In quo sacro eloquio tractatur de tertia flāma, quæ F vocatur Amor correctionis: & considera bene istud vocabulum, corripere, quod idē est, quod cor rapere, quemadmodum si filius tuus cadit in igne, tu subito extrahis eum, quia officiū charitatis est subito subleuare cadētem, & corde rapere eum de igne inferni: & quia peccatum stat in corde, non immerito Deus posuit illud ministerium, vt rapias proximum de malo ad bonū, de peccato ad paradisum: vnde correctio est admonitio fratris de offensione peccatorū charitatiuo cum feruore præcedente. Vnde tria sunt necessaria in correctione. Primū, ꝙ fiat præcedente charitate, & cum charitate. Secundum, ꝙ correctio fiat cum causa. G Tertium, ꝙ peccauerit frater tuus. Et merito dicitur frater tuus, quia omnes sumus fratres in Christo, quia pater & filius sunt fratres, & cęteri similiter sunt fratres, licet vnus sit maior altero; tamen oportet vt omnis iustitia impleatur, ꝙ maior corripiat minorem: & quandoq; econtra minor maiorem. Vnde possumus solide videre tres fore correctiones. Prima est fraternalis. Secunda paternalis de maiore in minorem. Tertia filialis de minore ad maiorem. Sed quia prima est magis necessaria ad propositum, ideo cape primam fraternalem. Et H nota, quod in hac prima, quæ est fraternalis, occurrunt quatuor dubia. Primum est, vtrum homo sit obligatus corrigere proximum suum, & vtrum non corrigendo peccet? Ad illud dubium Ioan. Gualen. in libro suarum quæstionum, respondit dicens, quod si homo consideret illud loqui Christi, corripe si peccat. q. d. quod si non peccauerit non corrigas. Vnde distingue, ꝙ duplex est peccatum, vnum mortale, & aliud veniale: peccata venialia non damnant, sed vnum mortale sic. Et non intelligit Christus in euangelio de peccato veniali,

Exemplum

A veniali, quia dicit in euangelio, lucratus es fratrẽ tuũ hodie. ideo intelligit de mortali. subiungit Doctor subtilis, ꝙ non intelligit solũ de pcõ mortali iã facto, sed de ꝓxime fiẽdo, qñ videt proximũ ruiturũ in peccato mortali, quia ẽt debet corrigi, & est bonis intellectus, & ꝙ Chrs præcipiat ista duo, videlicet ꝙ peccauerit, vel ꝙ sit in procinctu peccandi, vt in hoc exẽplo; Erit una stulta Exẽplũ. iuuenis, quæ nescit præcauere, & luxuriosus sequit eã, & est in procinctu peccandi: teneris corrigere eã, ne cadat. Vñ Eccle. 17. c. Vnicuiq; præcepit Deus de proximo suo,

B vt corrigat, ne peccet. & est profunda materia ista quantũ sit in euãgelio. Vnde glo. super illo eloquio Eccle. dicit, Quòd est ita debitũ corrigere proximũ, sicut est debitum parcere sibi, qui te offendit. Sed Ricar. in 4. 19. distin. distinguit, ꝙ tribus modis, siue rõnibus põt occurrere, ꝙ quis nõ corrigit, & nõ corrigẽdo nõ peccat. Prima rõ, quia nõ videt tps corrigẽdi, quia vides tunc ꝓximũ turbatũ, & corrigẽdo illo ĩ tpe faceres ipsum peiorare. Vnde in isto modo mereris, si hẽs animũ corrigẽdi ipsũ expectando tẽpus. Scđa rõ est, quia põt esse ne displiceas,

C vel quia times perdere aliquod seruitiũ, vel quia dubitas ne fortè faciat tibi scandalũ, maximè in bonis tẽporalibus, vel quòd te odiat, &c. tũc peccas mortaliter nõ corrigẽdo eũ, quia tu dẽs præponere aiam tuã proximi diuitijs, & bonis tpalibus. verbi grã, si plures essent pagani subuertẽtes Christianũ, ita ꝙ staret in periculo aiæ, tu obligaris ad debitum saluationis plus amare animã proximi tui, q̃ tuum corpus, & teneris ponere te sub pœna peccati mortalis in periculo vitæ, & in periculo perdendi bona tẽporalia. Est & tertius casus, seu tertia ratio, fm Aug. 10. c. de Ciuit. Dei. Dicit ꝙ si dimit-

D tis corrigere proximum, quia putas ipsum incorrigibilẽ, & times displicere, peccas venialiter, sed nõ mortaliter. sed si putas corrigendo ipsum, & dicẽdo sibi veritatẽ, proximũ emẽdari, & propter verecundiã stas, tu peccas mortaliter, qa fraudat, cũ si esset certificatus de illo se emẽdaret. Vñ Paulus clamat, ne cesses, maximè in prędicatione, quia nõ debẽt prędicatores desinere dicere veritatẽ ꝓpter murmurationes, vel ꝓpter aliã causã. Ita ꝙ pp tria põt dimitti. Primò expectando tẽpus. Secũdò propter nõ perdere bona tẽporalia, vel amicitiam, vel ne murmuretur. Tertio, qñ desperatur ne corrigatur propter reprehendere. Sed si propter tepiditatem, quãdo speras corrigi, & emendari, & non corrigitur; tunc bene est E peccatũ. Vnde Ioan. Chrysost. Vita bonorum, est scãdalum malorum. Charitas ergo feruida corrigit cum discretione. Secundũ dubium est, quo ordine debet corrigi proximus. Rñdit in euãgelio Christus, & in eo ponitur ordo. & sunt tres modi corrigẽdi. Primus cum amore, secundus cum timore, tertius cũ pudore. Et si ista tria nõ prosunt, quia non emendetur, dimittes eum. Vnde cape sententiã Christi, quia tibi dat ordinẽ charitatis: & iste modus. s. corrigendi cum charitate inter te & ipsum, non valet: tunc corrige cum timore. s. secũdo modo. & po F stea cũ pudore. Vnde dicit, si peccauerit in te. i. te sciente ꝙ peccauerit in te, vel cõtra te, quia si peccauerit cõtra te, nõ debes moueri ad corrigendũ eum cũ iniuria propter te, sed ꝓpter charitatẽ. Ideo secunda causa, quare debes corrigere fratrẽ tuũ, est fraternalis charitas, & nõ propria. Tertia est modus, quia inter te, & ipsum solũ corripe ipsum. & est debitũ, quia sicut est debitũ corrigere proximũ, ita est debitum tenere istũ modũ & ordinẽ, & non sicut fœmina facias, quæ videns vicinam fecisse damnũ in coquina, vadit ad cõmatrem, & dicit sibi, vę mihi tristi: vtinam essem mortua, quia G nuuquàm fui ita dolorosa, nec tribulata, sicut nũc. Dicet cõmater, quid est hoc cõmater, quia nunq̃ uidi uos in tanta agonia? Re- Nota. spondit ipsa: ego nullatenus dicerẽ vobis, quia sum male cõtẽta vsq; ad mortẽ, ꝙ ego sciã ne dum ꝙ alij sciant. dicet, cõmater nõ confiditis de me, bona cõmater. vos potestis mihi dicere audacter, quia erit subtus terram. tunc dicit ipsa: nescitis cõmater, ꝙ talis vicina nostra fecit damnum in coquina cum tali: sed amore Dei nemini dixeritis hoc. At illa respondet dicens, per istã ✠ ego nemini dicam. Sed uę mihi, quid dictis, quia putabam ipsam fore unam bonam H fœminã, & mox inde recedẽs ibit similiter ad aliã vicinã tota turbulenta & anxia, q̃ similiter volẽs scire causas tãtę melenconiæ, tãdẽ fingẽs nolle sibi dicere, dabit sibi iuramentũ, nemini dicere, & similiter sibi dicet de vicina sua, & non erit inde reuersa, ꝙ prima eius cõmater iam dixerit alteri, & altera alteri, & sic de singula in singulam ueniet in notitiam mariti, & inde orietur magnum scandalum, & sic faciendo, licèt dicat verum, nihilominus peccat mortaliter: quia aut debet tacere, vel corrigere eam, quæ peccauit modis, & cum doctrina in hoc euangelio nobis tradita, nisi diceret alteri

A alteri cum prudentia. Videns ꝙ propter se nõ corrigitur, & putat ipsã personã corrigi debere mediante reprehẽsione eius, cui illud dixeris. & est modus amoris. Et si te audiuerit, lucratus es fratrẽ tuum, & animã tuam. Et tunc si dares oĩa pro Deo, nõ tantum lucrareris quãtum lucraris corrigẽdo proximum tuum, quia Deus bene põderat qd est lucrari unã aĩam. Et si nõ ualet amor quia nõ corrigiť pp hoc: tunc proba timorẽ. si cum timore, potes reducere proximũ tuũ & dicas tu solus sibi bis, ter, quater, & decies, si speras & putas ipsum corrigi debere, ꝑpea anteq̃ velis adhibere alios tecũ. sed si uides ꝙ nõ uult pp te solũ corrigi, adhibe unũ tecũ, si sufficit. Et si nõ ꝓdest, tunc adhibe duos, quia tu debes cõsiderare accipere ꝑsonas bonę conscíẽtię, & graues tecũ. & licet Chrs nõ dicat de plurib. tu potes adhibere tres, et quatuor, vel plures, qa in ore duorũ, vel triũ cõstat oẽ verbũ. et nõ erit licitũ illis personis illud referre alijs: quia si illæ personę tecũ adhibitæ ad corrigẽdũ ꝓximũ, illud referrẽt alijs ꝑsonis, peccarẽt mortaliter, qa teneñť tenere secretũ, quia sunt testes: quia ille poterit dicere, correxi illũ in p̃ntia testiũ, vt ducas tecũ tales personas, quæ sint discretę ita ꝙ ꝓximus nõ scãdalizeť, & si audiuerit eos lucratus fueris aĩam fratris tui. Et si nõ audiuerit te. Iste est tertius modus, quia dicit ecclesiæ, nã potes dicere p̃ri, m̃ri, vel fratri, aut marito, cõfessori, aut sacerdoti, cui magis vr̃ tibi sine scãdalo posse dici, vt corrigať, et nõ peccabis. Sed si tunc nõ audiuerit, dicit Chrs, habeas ipsum ꝓ publico, ex quo nõ corrigiť, et noli sibi loqui nõ ex odio, sed ut cõfusus corrigať, sed si potes subuenire, subuenias sibi in suis necessitatibus, sed aliter fuge illum, et fac te conformẽ Deo, ne malus honoreť sicut bonus, et intellige hoc, quando est extra spẽ corrigẽdi. Vnde subiũgit Christus, ne spernať sacerdos, vel eps, quodcũq; ligaueris super terram, erit ligatu, et p me. s. si cum iustitia facient. Tertium dubiũ est: si hõ obligať taliter, ꝙ quotiescunq; nõ corrigit ꝓximũ, peccet mortaliter. Vnde nota ꝙ ad hoc vt quis nõ corrigẽdo ꝓximũ peccet, vel nõ, sex causæ cõcurrere debẽt. Tres pro parte corrigẽtis, et tres pro parte correcti. Pro parte corrigentis sunt ista tria. s. primum, ꝙ sciat peccatũ, vel signa, seu euidentes præsumptiones peccati. Ideo dicit Christus, in te. i. te sciente possibili scientia ibi ꝙ sit certus, ꝙ sit peccatũ mortale, vel ꝙ sit aptus peccare. Vnde Ecclesiast. Antequàm

B

C

D

interroges, noli uituperare. & postquã interrogaueris, corrige. Vnde nõ corrigas, nisi scias, vel certa signa habeas. Scđa cã concurrẽs est patiẽtia, vt cõcurrat mansuetudo cũ asperitate verborũ cum aliquib. et cum aliquib. mãsuetẽ. Et nota ꝙ si vis corrigere ꝓximũ, oportet te armare scuto patientię, quia in corrigẽdo sustineas, si tibi dicentur opprobria patiẽter, et non solum disponas te substinere verba, sed ẽt verbera. Vnde si te disponis ad tantã patientiã, bene est: sin autem, tu non peccabis in non corrigendo, sed in non disponendo te ad illam patientiam. Vnde Iacoponus. E

Veggo lo mio prossimo il qual e nato cõ Dio, etc. Mansueto e pio mi conuien portare, &c. F

Tertia causa est, qñ aliqua ꝑsona, est subiecta alicui, vt puta p̃ri, vel m̃ri, vel alteri personæ discretæ, quia tũc ꝓximus nõ obligať corrigere illã. verbi gratia, tu videbis filiã alicuius boni & discreti viri, quę ibit nimis vana, si eius parẽtes sunt boni & sapiẽtes, tu nõ teneris corrigere illam: si ipsi sciunt, quia est verisimile ꝙ corripiť ab eis. Sed est signum, ꝙ est ostinata. secus vero, si ipsi parẽtes illud ignorarẽt. Idẽ in subdito prælati, quia si prælatus scit peccatũ sui sacerdotis, vel monachi, tu nõ obligaris: sed si ignorat, sic. Itẽ tres causæ sunt ex parte illius, q debet corrigi. Prima, qñ vides ꝙ peccans est aptus peccare, et nõ emendari, si ipsum corrigis, quia tũc peccabis, et nõ mereberis. Sed qualiter facit: prædicator dicit, ꝙ si videt ꝙ pp suas prædicationes plures peiorãt ꝙ corrigañť, debet tacere. Sed si plures corriguñť, tunc nõ debet tacere. Vnde Salomõ in Prouer. 9. Noli arguere derisorẽ, ne oderit te. & Hiero. Frustranti et nihil aliud q̃ odium quærere, stultũ est: quia minus malum est habere caput ruptum q̃ muzum. Secũda causa est, qñ nõ est aliud tp̃s corrigendi, et est tp̃s corrigẽdi. Tertia, qñ nõ est nũc tp̃s corrigẽdi, sed expectas tp̃s cũ aĩo corrigẽdi, sed viso tpe. Vnde si vnum ex ijs sex deficit nõ corrigẽdo, nõ peccas. Quartũ dubiũ, quæriť si corrigẽdo quis sceleratus ꝓximũ peccet, vel nõ. Vnde nota ꝙ duplex est corrigere. Quia aliud est corrigere, aliud cũ peccato corrigere. Primũ corrigere quilibet obligatur ẽt peccator. Primo, quia sciť ꝓximũ peccasse. Scđo, quia amor naturalis nos inclinat subleuare cadentẽ. tã magnus peccator corrigẽdo pauperem de uno paruo peccato angarizando eum, & faciendo se militem super illo peccato peccabat mortaliter. Vnde Matth. 17. cap.

G

H

A *Tollere festucam si vis de fratris ocello.*
Quæ tua conturbat lumina, tolle trabem.
Vnde iste talis corrigendo peccat, & non corrigendo etiam peccat. Secundo modo, quia velit corrigendo ostẽdere se non esse peccatorem, sicut plenus malis contractib. dicet malum de aliquo simili peccato. Vel latro dicet malum de aliquo latrocinio proximum corrigendo, vt appareat bonus, peccat mortaliter, quia est hypocrita marcidus, & facit scandalum. Si verò peccatum corrigentis est occultũ, tunc si corrigit proximũ meret̃, & facit debitum suũ, quia peius est
B peccare publicè, quàm occultè. Alio mõ ẽt peccator moret̃ corrigẽdo proximũ hoc mõ, quia ibit ad proximum cũ bona humanitate dicẽs, frater mi, Nos sum⁹ pcõres, & stam⁹ in perditione aiæ, & bonæ famæ, & in periculo corporum & rerũ, amore Dei emendemur, nõ pseueremus amplius i vsuraria prauitate, vel in hac miseria meretricij, vel proditionum, seu homicidiorũ, &c. Quintũ dubium est, ad quid est bonũ istud reprehẽdere proximũ. Dico primo, quod est bonũ ad hoc, quia si proximus tuus peccãdo nõ videt, nec cognoscit suũ pcm̃, quia est excæcatũ: quia vbi regnat affectio, perit oẽ iudicium,
C nũc corrigẽdo ipm̃, & dicẽdo, fr̃ nõ vides tuum periculũ, & tuã infamiã, &c. & tunc aperiet intellectũ & videbit errorẽ suũ, & corriget se. Vñ Salomõ in Prouer. Disciplina & correctio docet sapiẽtiã. Rñsio docet sensũ maximè in iuuene smemorata, dicẽdo sibi, fatua quid fecisti, est ne iste honor, quẽ fecisti, & facis tibi, & tuis, quia alij oculi plus vidẽt i te quàm tui. & fac sicut asinus, qui nunquã cadit vbi semel cecidit, & hoc procedit pp clamores, & verbera, quæ ibi habuit, vbi cecidit. Aliud bonũ est, quia ex reprehẽsione verecundat̃: & est cõfusio, quæ iducit pcm̃ & est una alia pfusio, quæ iducit grãm, ex qua
D postea sequit̃ mĩa. Vñ cũ pcõr reprehẽsus videt pcm̃ suũ, dicit i se reuersus: Dñe Deus eleua me miserũ de hoc pcõ, & pœnitet se peccasse cõterẽdo cor suũ, & Deus infundit grãm suã, de grã trãsit ad gloriã. Aliud bonũ est, quia si pcõr nõ videt suũ pcm̃, nõ cognoscit illud, & nõ cognoscẽdo, nõ sibi cauet. Vnde Aug. Nõ desperemus arguere, & castigare, quia si fuerint filij pacis, cõuertent̃; & si nõ fuerint filij pacis, reuertent̃ i
Nota. te. Vnde si peccauerit in te fr̃ tuus. Sed quis est iste frater tu⁹. Nota quod habemus duo genera fratrũ. Vnũ genus fratrũ maiorum & aliud minorũ. Maiores debẽt quatuor modis castigare minores. Primo magistrãdo.

Secundo exhortando. Tertio corrigendo. E
Quarto castigãdo. Nã mr̃ dẽt castigare filiã dicẽdo, filia mea ego magistro te, ne te piles, nec cures facere tibi capillos albiores, quàm tibi natura pduxerit. oculos tuos tene pudicos, & à uanis auerte. faciẽ tuã ne fucaueris, nõ frequẽtes fenestras, nec cãtilenas disscere quàs, neq; motettos, nec stes ociosa, nec cogites uana, & qualẽ te Deus creauit, talẽ velis videri: & super oĩa timeas Deũ, quia si sic facies, filia mea exhortor te, quod hẽbis gratiã Dei, & bonã fortunã, & similia. Vnde Eccle. Filij tibi sunt, erudi illos, & incurua eos in iuuẽtute sua, quia lignũ vetus male torquet̃, & in cera molli imprimit̃ oĩs forma: & si nõ corrigit̃, corrige, increpa iuuenes deuiatos à bono. Quarto corrigere cũ uirga, si verba nõ pficiunt, quia qui parcit virgæ odit filiũ. Similiter minores possunt redarguere maiorẽ. f. filius patrẽ, iuuenis senẽ, subditus prælatum, familiaris dñm, &c. quatuor modis. Primo cũ dulcedine verborũ & actuũ. Scdo cũ reuerẽtia, quæ semper dẽt seruari. Tertio cũ asperitate. Quarto cũ iustitia. Dico primo cum dulcedine minor dẽt redarguere maiorẽ, sicut fili⁹ habẽs patrẽ ebriosũ, lusorẽ, auarũ, luxuriosũ, etc. G
Debet filius dicere cõtra patrẽ, & senẽ cum oĩ reuerẽtia, & dulcedine, deh mi pr̃ dulcissime rogo vos, cauete vobis à vino, ne inebriemini, quia cõsequunt̃ multa mala. Primo perditis famã bonã, similiter cõsequor ẽt infamiã, & tota dom⁹ vr̃a. mẽs fit hebes, pditis memoriã, cõsumitis corpus, & animã submergitis in profundũ. Similiter filia dicet mr̃i fatuę & vanæ: mater mea, cũ reuerẽtia, vos vaditis nimis uana, & cũ capite leuato. hodie tales dñæ trufabant̃ de uobis, amodo nõ estis puella. Ego filia vr̃a & iuuẽcula verecundor nedũ ire ita uana, sed de gestib. vr̃is, deh amore Dei nõ plus facia H
tis ista talia, &c. Et vide pastoralẽ in Gregoriũ, qualiter docet corrigere maiorẽ taliter quod nõ perdat̃ reuerentia, quia nõ dẽt sperni gradus prælati, & cũ reuerẽtia, & dulcore põt reprehẽdi Papa. Scdo mõ cũ reuerẽtia quare nõ debes perdere reuerẽtiã, quia licet sit excõicatus, dẽs facere illud quod dicit ecclesia. Asperitas bene stat de sene ad minorẽ. Sed prædicator dẽt vngere & pungere, quod i oĩb. fit fructus. Quartus est fructus iustitiæ, quia nõ licet subditis reprehẽdere superiores, nisi pp iustitiã, si superior esset hæreticus, & extra fidẽ, quia dẽt asperrime reprehendere eũ. Vnde Paulus ad Timoth. Obsecra antiquum. Vel si Papa esset hæreti-

A cus, omnes tenentur comburere eum cum ordine ſm iuſtitiã ordinatã, & ſimiliter debent officiales corrigi cũ iuſtitia ordinata. Itaque ſi peccauerit frater tuus, corripe eũ ut emendetur, & cõſequatur gratiam Dei, quã & vos cõſequi ille dignetur, qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum, Amen.

FERIA QVINTA post iij. Domin. Quadrag.

De Amore ſanatiuo.

Sermo XXIII.

B *Tans Ieſus ſuper illam, imperauit febri, & dimittit illam.* Luc. 4. & in euãgelio hodierno. loquit̃ euangeliũ iſtud de ſocru S. Petri Apoſtoli, habẽte febrẽ continuam & mortalẽ: & ſuperueniens Ieſus imperauit febri, & dimiſit illã, & cõtinuò ſurgens adminiſtrabat illis. Ex quo ſacro eloquio elicitur quinta flamma amoris, qui dr̃ ſanatiuus: quia nulla gratia eſt ita ſanatiua animæ, ſicut contritio: quia nil valet cõfeſſio, & cętera ſacramẽta, ſine vera cõtritione de peccatis perpetratis. Cõtritio ergo venit virtuosè in anima ad inſtar iuſſus Chriſti qui imperauit febri, & febris ſubito recedit, & liberata eſt ſocrus Petri languens, & adminiſtrauit Chriſto. Ita accidit in aĩa, quæ patitur febrẽ mortalẽ mortaliũ peccatorũ: quia ſuperueniẽs cõtritio infundit in illa aĩa contrita gr̃a Dei, quę imperat febri illorũ mortaliũ peccatorũ, quę ſubito recedunt ab illa aĩa, quæ purgata, & liberata ſurgit à peccatis, in quibus ceciderat, & erat infirma, & adminiſtrat Chriſto diſponens ſibi ſeruire, & de cętero non peccare circa quã cõtritionẽ tria ſunt cõſideranda. Primum de ſua quidditate. ſ. quid eſt cõtritio. Secundũ de ſua neceſſitate. ſ. quantũ eſt neceſſaria. Tertium de ſua qualitate. ſ. qualiter debet eſſe facta. Vnde ſtàs Ieſus ſuper illam. denotatur quidditas. Imperauit febri, ecce neceſſitas. Et dimiſit illam, ecce qualitas.

C

D

Prima pars principalis.

ET nota bene, quia dico ꝙ primo eſt cõſiderãda q̃dditas cõtritionis. Vñ cõtritio à Doct. magiſtraliter ſic diffinit̃, videlicet. Cõtritio eſt dolor volũtariè aſſũptus de peccatis cũ propoſito cõfitẽdi, & ſatisfaciendi. Primo dr̃, ꝙ eſt dolor de malo facto; quia ſicut in cõſentiẽdo peccatis delectatus es: ita cũ dolore & odio illius peccati expellas, q̃a cõtraria cõtrarijs curant̃. Stãs ſup illã. & ſubiũgit voluntarie ad differentiã illius doloris, q̃ uenit cõtra voluntatẽ. ſicut q̃ñ efficeris pauper: q̃a licèt cõſentias illi violẽtæ paupertati, tñ ille dolor nõ eſt bonus. ſimiliter ſi morit̃ tibi filius, ille dolor nõ eſt volũtarius, ſed in cõtritione debet eſſe dolor volũtarius. & ſubiũgit de pcĩs: q̃a nõ debet pęnitere de bñfactis, ſed de pcĩs, q̃a ſi te nõ pęnitet ĩ hoc mũdo volũtariè, violẽter coactus eris dolore, cũ amaris & ſẽpiternis pęnis in futuro ſeculo in inferno, vbi nulla eſt redẽptio. Itẽ põt dici volũtariè, ad differẽtiã doloris dãnatorũ, q̃ ſuis malis gratibus violẽta voluntate patiũt̃: & nota hic Albertũ Magnũ, q̃ dicit ꝙ in paradiſo nõ põt eſſe cõfeſſio, quia cõfeſſio cõtinet tria. ſ. gr̃am, dolorẽ, & meritũ. gr̃am infuſã, dolorẽ de pcĩs. Meritũ. i. gloriã: & in paradiſo nõ eſt dolor: & in inferno nõ eſt cõtritio, quia ibi nulla eſt redẽptio: & in purgatorio nõ cadit pœnitẽtia de pcĩs. i. nõ dolẽdo de bonis, ſed de malis perpetratis. Cũ propoſito confitẽdi, cõtra aliquos, q̃ dicũt ꝙ nõ eſt neceſſaria cõfeſſio dũmodo habeat̃ cõtritio. Vñ merent̃ tales comburi, quia in articulis fidei habes, Et in vnã ſanctã eccleſiã, fundatã ſuper petra. petra autẽ erat Chriſtus. Vñ eccleſia pręcipit ꝙ ſaltẽ ſemel in anno cõfitearis. Et iõ licet ſit cõtritio, dẽt eſſe cũ propoſito cõfitẽdi, & ꝙ cõfitearis. Vñ ſi vis ſtare in ſinu, & ꝓtectione eccleſię, oportet ꝙ ſaltẽ ſemel in anno cõfitearis. Nã ſi feciſti fornicationẽ, & velis ꝑ cõtritionẽ quã hẽs potius eſſe mortuus q̃ illã cõmiſiſſe, ſed nõ es aptus cõfiteri, certe actus cõtritionis eſt virtuoſus, ſed nõ eſt uera cõtritio. Sed cũ uenit ĩ actu cõfeſſionis, tunc eſt vera cõtritio. Vñ pone ꝙ nõ poſſis cõfiteri ore, ſed hẽas verã contritionẽ in mẽte, & libenter cõfiteris ſi poſſes ſufficit. hinc eſt ꝙ multotiens moriẽti maxime accidit in caſtris armatę militię ponit̃ ꝑ cõmilitonem de terra in ore, & eſt bonum. Ad hoc quia ille moriẽs, ſentiẽs terram in ore, cõſiderat ꝙ ipſe eſt terra, & in terram debet reuerti, & humiliatur, & humiliando habet cõtritionem, quia ille plus ſentit terrã in ore, q̃ verba concipiat aure. Et nota ꝙ cõfeſſio, & cõtritio ſine ꝓpoſito reſtituẽdi parũ valẽt: q̃a ſicut in cauda ſcorpionis ſtat venenũ, ita in fine vitæ debet eſſe ꝓpoſitũ ſatisfaciẽdi. ſ. reddere ablata, reſtituere famã illi quẽ deſamaſti: quia ſine propoſito deſtruendi, nil valet conſeſſio. i. contritio.

B

F

G

H

Secunda

A Secunda pars principalis.

Vide secundam considerationem contritionis. s. de sua necessitate, quia cõfessio est adeo necessaria q̃ sine illa peccator non põt saluari, quia sine ea nõ põt haberi gratia concurrente cõtritione, nec lumen põt haberi sine expulsione tenebrarum. Vnde nota q̃ in vera cõtritione requiruntur tria, quæ sunt necessaria ad verã contritionem. Primum, quid: secundum, cum quo. Tertium, quare. Quid stat in duobus. s. in corde, & in peccato: quia cor est vas, peccatum est venenum in corde recõ-
B ditum. Vnde ad expellendum istud venenum peccati de isto vase cordis, oportet q̃ istud vas cordis rumpatur & trituretur, iuxta illud, scindite corda vestra, vt inde exeat venenum peccatorum: quia nisi frangatur illud apostema peccatorũ, interficit aĩam, quia solum cor offendit Deũ, & ideo oportet illud conteri, & frangi. Vide modo, cũ quo, quia peccatum est durissimum, opacũ, crudele, & amarissimũ tantũ quantũ Deus est tenerrimus, lucidissimus, mitis, pius, & dulcissimus, quia contritio est amarior atq; leuior res mundi. Et ad habendum verã cõtritiõé sunt necessariæ duæ molæ. Vna sur
C sum, alia deorsum, inter quas frangitur frumentum, & conteritur farina, quia in uera contritione frangit̃ cor, & teruntur peccata existentia in corde. Et est cõtritio, quemadmodum si vna mola moueret̃ de terra, & tenderet velociter versus cœlum ascendendo, & alia mola moueretur de cęlo velociter descendendo se adinuicẽ cum illo impetu obuiarent, & se insimul percuterẽt, & cor hoĩs esset in medio: certè totum illud cor cõtereret̃: vnde mola, quæ tẽdit de terra sursum, est spes. Nam. Spera in dño, & fac bonitatẽ, quia non licet sperare tantum in Deo, nisi facias bonitatẽ. Nam illa est op
D tima spes, qñ sperando facis bonum: quia si vis à te leuare peccatum, impossibile est q̃ Deus deneget tibi veniam. Similiter impossibile est q̃ Deus parcat tibi & q̃ salueris, nisi facias bonum, fm possibilitatẽ ordinatam à Deo. Nam maiestas timorosa est. Cęlum & terra est mĩa amorosa. Adorabimus in loco, vbi steterũt pedes ei, & tũc est hoc, quãdo aĩa vult emendari. & ista mola uadit sursum, quãdo est vigor miæ Dei. Vnde Dauid, Mitte manũ tuã de alto, &c. Et Esa. 50. c. Quis ambulabit in tenebris, & non est ei lumẽ, quia diuina mĩa est maior oĩbus peccatis. Scđa mola est timor diuinę iustitię, q̃a Deus iustus iudex est. & Eccle. Corda filiorũ implent̃ cõtentu in hoc, q̃ si centies peccet peccator; Deus est ita misericors, q̃a expectãdo inuitat peccatorẽ ad pniam, & inspirãdo imprimit ad cõtritionẽ, quia nolo mortẽ peccatoris, sed ut cõuertat̃, & viuat. Quare si Deus est ita misericors impijs, q̃d faciet iustis & bonis, quia pluit Deus super iustos & iniustos. Vnde Io. in Apoc. 4. Timete Deũ, quia descendit mola. i. iustitia Dei. quia nulla aĩa habet desperare, nec p̃sumas quia peccares ĩ spũ sancto, quia solũ cõfidẽdo de iustitia, & spẽ nõ habẽdo, desperares. Iõ cõsiste iter spẽ & iustitiã, timẽdo facere malũ, & spera te emẽdãdo, & faciẽdo bonũ. Et idẽ in Apoc. 10. c. vidit aliũ Angelũ fortẽ descendentẽ de cęlo amictũ nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanq̃ colũna ignis, & habebat in manu sua libellũ apertũ, & posuit pedem suũ dextrũ sup mare, sinistrũ aũt sup terrã. Mare significat amaritudinẽ, & cõtritionẽ cordis magnã & profundã, sicut mare, q̃a quãdo aĩa vadit vsq; ad cęlũ sperãdo, & vsque in p̃fundũ desperãdo, dicit, Veni in p̃fundo maris, & tẽpestas demersit me. Sinistrũ aũt sup terrã. Terra significat p̃speritates mundanas, in quib. homo inuolutus, & faciẽdo malũ, sperat in Deo. Nã quanto pe-
ior est hõ, tanto magis sperat & fallit̃. Et iõ nõ oportet nimis sperare, nec nimis desperare, sed oportet tenere mediũ. Iõ venit Angelus, & posuit pedẽ suũ dextrũ sup mare, sinistrũ aũt sup terrã, dicẽs: aĩa, sta firma & stabilis, quia nõ tibi licet male agẽdo sperare, quia est præsumere, & duo pedes. vnus in terra in prosperis, et alius in mare, quia mĩa Dei sperãdo, vt nõ desperes. & sic hẽs duas molas. Sequit̃ tertiũ. s. Quare, quia peccatum hẽt naturã indurandi cor, & aĩa nr̃a est valde delicata ad instar domicellæ ualde delicatę, quæ si sentit vnã plicã camiscię clamat pedissequã ut amoueat. & si lectus est H
durus. s. cor nõ põt pausare: sed si est mollis quiescit. Vnde aĩa amorosa Dei verba libenter audit, & quanto plus audit de Deo, plus innamoratur, & mũdus plus odit̃, & tũc audiẽdo verbũ Dei q̃escit: q̃a vt dixi, est valde delicata, q̃rit delicias Dei, & cor molę. Vñ Eccle. Cor durũ in nouissimo malũ hẽbit, & sic hẽs tria. Primũ, q̃d debet cõteri. s. cor cũ peccatis. Scđm cũ quo. s. cũ mĩa, et timore iustitię. Tertiũ, quia aĩa est delicata, dẽt esse ista cõtritio ĩ corde cõtrito et humiliato, et non duro. Vñ Dauid, Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aĩæ meæ.

A Tertia principalis pars.

ET in isto versu comprehenditur tertia pars, quæ est qualiter debet esse facta ista contritio. Vnde si vteris dicere istum versum, eris in gratia Dei, q Deus disponet te ad contritionem, & ad hoc ut habeas veram confessionem, oportet q habeas ista septem, quæ si habebis perpendes te habere veram cōfessionem. Primū q sit repensata. Recogitabo. Secundum q sit necessitas secreta. Tibi. Tertium q sit integra. Omnes. Quartum q sit ordinata. Annos. Quintum q sit appropriata. Meos. Sextum q sit amaricata. In amaritudine. Septimū,
B q sit intrinseca animæ meæ. Dico primo q oportet, q confessio sit repensata, quia oportet pluries cogitare, & repēsare de peccatis anteq̃ confiteatur peccator. Vnde cogitemus vnum modicū de anima, & pensemus peccata nr̃a, & cum quāto labore itur ad vitam æternam, & nunq̃ cogitamus nisi de isto mundo caduco, quia si mercatores ita cogitarent de aīa & portarent tot labores pro aīa, quot portant pro corporib. oēs essent sancti. Vnde semel quidā auarus vna die dixit mihi, si ista via eundi ad paradisū est ita stricta, quis saluabitur? Et ego dixi, totum studium & ars mea est seruire Deo, &
C continue sto cum tremore, q diabolus me portet. & dixi illi, cum quanto labore acquiris tu pecunias: & intelligens ille laborem inquit, quippe est magnus labor cumulare diuitias. cui dixi, anteq̃ cumulaueris pro tui sufficientia quanto tp̃e laborabis? quot vigilias, & studia portabis? quot fames, & sites, & necessitates ac mortis pericula sustinebis, anteq̃ efficieris diues, quanquā sitis habendi nunquā saturetur: at ille dixit, per annos quadraginta. Et accidit de duobus alterū, quia aut vno in puncto oīa perdis, vel plerique talia tria bona relinquis q cor tibi
D crepat, quia thesaurizas & nescis cui: si ergo oportet te sufferre tot labores pro bonis caducis, quanto maiores oportet illū, q cōperat thesauros illos abscōditos in cęlis, vbi neq; tinea, neq; erugo demolit. Vnde quanto res est pretiosior, tanto maiori pretio oportet vēdicari. & hoīes nunq̃ studēt circa factum aīæ. & licet nō faciāt mētionē de aīa, tñ Deus bene facit mentionē. Vnde Mat. 25. c. Qui venit ī maiestate sua ibi erūt boni & mali, & dæmones, & oēs spiritus ad videndū culpas, & merita aīarum & dabitur vnicuiq; sm̄ q fecerit in hoc mūdo. & vide si illa via est arcta, quæ ducit nos ad vitam, quia oportuit Christū pati, & sic intrare ī gloriā suam. Vnde bene cogita & recogita de tuis peccatis, & pęnitentiā age. de penit. 3. dist. c. Hic de charitate, quia est pulchrior via mūdi recogitare de aīa. Et nota, si vis stare in gratia Dei, fac q omni mane tu facias tibi signū sanctæ crucis in noīe Iesu Christi, & dicas aliquam orōnē, & postea cogita tot gratias tibi à Deo collatas, quia primo dedit tibi esse, & aīam rōnalē, deinde ipsam aīam in peccatis mortuā suo pretioso sanguine vēdicauit. cōsidera vitā ęternā fore tibi si mō velis præparata pro modico, quia nō sunt condignę passiones huius mūdi ī cōparatione ad vitā. Pręterea F
q tibi dedit sanitatē corporis, diuitias, vxorē bonam, filios, scientiā, sensum naturalē, dignitates, honores, & infinita alia bona, & fecit te esse Christianum, dedit tibi Angelum ad te inspirandum in bonis inspiratis, & oī die potes videre corpus Christi, audire pręditationes, cōfiteri, & multa alia dona & gratias tp̃ales, & mētales tibi donatas, & datas oī mane recogita, & age sibi grās infinitas. In secundo verò pensa peccata, quę fecisti in pręterito, & postea illud qđ fecisti illo die, & confitearis sępe, & sic in manē erit officium Matutinū, & in sero Vespertinum, quia grã non cōsiderata non G
intelligit: neq; culpa nō cōsiderata, & prępōderata intelligit, & nō intellecta nō præcauetur. Nā si amabis Deū, sępe cogitabis de Deo, & de gratijs datis tibi & de vitijs, quæ facis, vt confitearis & doleas. Sed si es auarus, de auaritia cogitabis: si es luxuriosus, de luxuria & carnatia cogitabis, & sic de alijs vitijs, & peccatis: q̃a vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuū. Matth. 6. c. Scđa grã est, q sit secreta, quia repēsando peccata tua tu debes cogitare in secreto, q̃a vna hora diei pone te in secreto in tuo studio, & cogitādo intra ī cubiculū tuū, & clauso ostio ora. & ī te reuersus ad instar prodigi reuertere ad domū pr̃is tui. nec facias, sicut aliq̃ H
qui de nocte obliuiscunt̃ de Deo, & de die obliuiscunt̃ sui. Vñ talis moriēs ignorabit, q̃ viuens fuit de Deo ignorās. Videns ẽt q cōsiliarij dñorū mundanorū cōsulunt, & disponūt fiēda in secreto, & nō cōsiderāt de factis aīæ, & ęternorū bonorū: vñ tales possūt assimilari vni puero, q̃ remansisset princeps multarū terrarū, & hēret vnā matrē sapientē, & q oī die rebellaret aliqua ciuitas illi pupillo. & dña illa staret cū suis cōsiliarijs in camera ad ꝓuidendū super salute status filij sui. & dum prouideret uideret filio-

A filiolum suum puerulum ludentē, & saltan tem in camera, quia non intelligit pericula sui status. Et mr prudens videns sui status ruinā, dicet filio: fili mi, depausa modicū, quia si intelligeres statū tuū, tu nō ita saltares, nec ita luderes, nec iocūdareris. sed cū eris magnus, & intraueris dies discretionis & cōsiderabis deperdita, tunc tu dolebis. Ita faciet aīa nostra in die iudicij, quæ non regit cum remigio discretionis, & labit in peccatis & est immemor sui creatoris, nec cōsiderat supradicta, quia tunc luet & dolebit, sed tunc parū proderit, quia tunc erit

B tps iustitiæ, & non misericordiæ. Fac igitur sicut medicus, qui licet teneat infirmū in camera obscura, tñ cū vult mederi plagā quā

Exēplū. habet in capite, accipit lumē, & cū lumine videt totam plagam, intus & extrà. & ipsā mundat, tergit, & curat, & resecat resecanda, euomit putrida, & superponit uerderamū, vt rodat macidā carnē, & superponit vnguentū qd nouā carnē inducit cū lumine illo oīa bene & accurate videndo. Ita facite tuam aīam implagatam & tenebratam in peccatis, cura cū lumine sapientiæ & intellectus, vt reseces vetera peccata & reuulsca faciēdo pęnitentiā, & superponēdo

C vnguētū grȩ, p quā peruenit ad aīam Dei. Tertia gratia, siue opportunitas, oportet ꝙ sit integra, quia cōfitēdo de peccatis partiis & nō magnis, nō valet. Vnde Esa. 11. c. Effunde sicut aquam cor tuū: quia si euacuas vas, in quo fuit vinū remanebit color, nisi bene laues illud vas cū aqua. Effunde vas, in quo fuit vinū, remanebit odor, nisi cum aqua bene laues. Si verò in vase fuerit mel, remanebit sapor, nisi bñ laues eū cū aqua. Ita ꝓ oportet ꝙ effundas cor tuū bñ ablutum aqua, quia adhuc remanebit appendicia peccatorū lactis. s. cogitationū malarū

D in mēte, & delectatio mellis. s. de peccatis preteritis, & color. s. vanitates: quia licet mulier cōfiteatur, nō tñ deponet vanitates quæ cōsistunt in portādo caudas, nec cessabit se fucare, & pilare, ac portare capillos mortuorū. Vñ ut tibi prosit confessio, oportet ꝙ bñ laues cū aqua vas tuæ cōsciētię, cū ꝓposito amplius nō peccādi, nec in mente tua retinēdi colorē, saporē, neq; odorē de peccatis præteritis, nec aliqua appēdicia & dependicia ab eisdē. Quarta cōditio, quia debet esse ordinata, quia debes præmeditari peccata, q̄ fecisti memorādo cuncta, quæ fecisti, discurrēdo tuā vitā à tpe tuæ discretionis citra, de die in diē, de septimana in septimanā, de mēse in mensē, & de anno i annū, & de loco in locū, & de exercitio in

E exercitiū. Vñ Propheta, Anni nři sicut araneā meditabunt. Nā aranea facit telam magnopere artificiatā, & cōtextā, & latitat in obtuso foramine, & cū muscula retinet i tela, aranea subito exit, & inuoluppat muscā. & qñ est bene inuoluppata ipsam deuorat: sic facit diabol⁹ cū ceperit aīam, & laqueis mundanis captā, ipsā inuoluppat, & inuoluppatā deuorat. Vnde Salomon Prouer. 1. Frustra iacit rete ante faciē pēnatorū. s. añ aīam lucidā & illuminatā i fide, & uirtuosā. Musca verò significat auaritiā. vnde isti auari vocari possunt ragnatelli. Et S. Franci

F scus dicit denarios fore muscas, & bñ: qa sicut musca vadit saltando, & volādo de isto in illū, et de vno in aliū: Ita denarij vadunt hinc inde saltando de vna bursa in aliā, & de vna manu i aliā: & forū pōt meritò dici muscariū, vbi readunant muscæ. i. denarij. Et qñ auarus est diues denariorū, pōt dici diues muscarū. & sicut muscæ semꝑ vadūt ad putredines, ita denarij cōiter vadunt ad auaros marcidos in peccatis. Et illi musconi, q vadunt susurrando et faciendo us, & intrāt mō uolādo huc, modo illuc, sunt vsurarij, q vt efficiant diuites intrāt multas tentationes, & iniunt multos cōtractus illici-

G tos. Et vides muscas pl⁹ nasci in ęstate quā in hyeme: ęstas significat prosperitatem, quia tu vides ꝙ in prosperitate magis abundāt denarij, & muscæ, & per cōsequēs magis abundāt vanitates, luxuria, superbia, & vitia, q̄ in hyeme. s. aduersitate. s. quia qñ venit hyems. s. guerra, tunc moriunt muscæ, qa dissipant bona, & denarij dant saccomānis, collectę ciuibus imponūt, & sic depauperant ciues, & muscæ. i. sui denarij moriūtur. Vides et ꝙ pueri qñq; habēt auiculas, et capiunt muscas, et dāt suis auiculis. Aui

H culæ sunt armigeri, pueri sunt dñi tpales, q capiunt muscas. i. denarios extorquendo à suis subditis, et dando ipsos suis armigeris. Similiter vides, quot armigeri moriunt ꝑ muscarū auaritiā, q ponunt se in periculo mortis. Similiter vides ꝙ ad capiendū muscas ponit de aqua in uno bocali, vel de largato super vna charta et muscæ, quæ ibi uadunt remanēt captæ, quot fraudes, et cōtractus illiciti, et iuramēta itercedūt, vt hoīes capiāt istos denarios, sicut in largato capiūtur muscæ. Vnde meritò isti denarij posśūt æquipatari muscis. Itē musca fugit ignē de æstate, & de hyeme propinquat igni: nam ignis est amor Dei, quia auari fugiunt amorē diuinū. Et sequit fętida & caduca, sicut

A musca. Pésa igitur & recogita habere deinceps aliquam solicitudinem de anima tua. Appropriata, Meos. hoc est si tu vis habere bonam cõtritionẽ, debes abijcere iniurias tibi factas, præpondera facta tua. Nam qñ Christus ducebatur cũ cruce super suis humeris gloriosis crucifigi totus flagellatus, dñę Iudaicę punctę cõpassione lachrymantes sequebantur eum, vt habes Lucæ 22. c. Et Christus volens se dixit, filię Ierusalé. i. filiæ huius sęculi, nolite flere super me, sed flete super vos, & filios vestros, quia uenit tps, &c. Quod signat, ꝙ nõ placet Chro ꝙ hõ déat dolere de ei⁹ morte nisi primo plagat de sua offensa, quia tu interfecisti Christum, quia pp tuam saluté mortuus est, &
B totiés interficis ipsum, quotiens voluntariè peccas mortaliter. Et si vnus interficeret aliũ, potius debet flere peccata sua interfector q̃ interfectus. Iõ dicit, Meos, & nõ alienos. Pau. Vnusquisq; onus suum portabit. i. peccatũ suũ, quia filius nõ portabit iniquitaté pr̃is, nec ecõtra. Vñ dole de tuis ꝓprijs offensis, q̃ fecisti Deo, &c. Sexta in amaritudine, ꝙ nõ gaudeas, sed gaudẽdo doleas, ꝙ aĩa tua est denigrata sup carbones. Iere. 4. c. Cõsidera ergo ꝙ tu es priuata vita ęterna,
C & dãnata in inferno pp tua peccata, nisi cõfitearis. Septima cõditio cõtritionis debet esse intrinseca, quia si pateris in oculo, & ponas medicinã in gambam, nil ꝓficit. pone ergo medicinam, vbi est plaga. s. in aĩa, Iõ dicit aĩæ meæ, quia contritus debet esse in aĩa, vbi est plaga. Vnde Exod. 21. c. Si qs percusserit ꝓximum suũ lapide, & percussus nõ fuerit mortuus; & si ambulauerit super baculum, debet soluere medico; si duo fuerint rixati, sunt duo rixãtes ad inuicẽ. s. corpus & aĩa. Nam caro concupiscit cõtra aĩam, & ecõtra. quia videndo pulchram fœminã cõcupiscentia cõcurrit, auerte oculũ.
D Vel si vides boniũ cibũ, & voluntas appetat illũ, ieiuna, & tunc aĩa percutit corpus: sed qñ corpus excęcat aĩam tollendo voluntatẽ bonam, & rectam cõscientiam, tunc corpus offendit aĩã. Vñ oportet ꝙ corpus soluat expensas aĩæ, & aĩa cõsentiẽs debet sumere medicinas ieiunando, elemosynas faciendo, & debitam pœnitentiã persoluẽdo. & isto modo sanatur aĩa, qua sanata transit ad gloriam mediantibus pœnitentia pro satisfactione, cõfessione, & cordis contritione: ad quam vos perducere dignetur oĩps Deus, Amen. Et istam prędicationẽ debes continuare cum præcedenti prædicatione proximè superiori.

FERIA SEXTA
post iij. Domin. Quadrag.

De Amore inflammatiuo.

Sermo XXIIII.

Go sum, qui loquor tecum. Io. 4. *De Samaritana.* In quo eloquio notatur septima flãma amoris, qui dr̃ inflammatiuus. Vnde nota, ꝙ ars medici est incidere, & mederi. Heri incisimus, hodie medebit. Et vide modos diuinæ sapiétię, quia Deus quãdoq; fugit aĩam, & aĩa sequit eum dicẽdo, **B** indica te, dilecte mi, quia pro te langueo. Nunquid quem diligit aĩa mea, vidistis, dicit aĩa. Itẽ aliqñ aĩa male viuit, & Deus vr̃ sequi eã fugiẽtẽ ipsum Deũ, quia Deus dat sibi bonas inspiratiões, & aĩa nõ audit eũ: & deinde pulsat ad ipsã cũ modica febre, & adhuc aĩa nõ audiet eum. qñdoq; dat inspirationes intrinsecas, & vr̃ non audire, & habuisti istas praticas ĩ duab. dominabus. s. primo in Chananęa sequente Christum fugientẽ ab ea, & dicentẽ sibi, ꝙ ipsa erat vna canis, &c. Ita accidit in aliqua aĩa sequente Christum, quæ vr̃ non posse capere aliquã **G** consolationem de Deo: sed hodie tu habes cõtrarium de Samaritana, q̃ fugiebat Christum, & Christus sequebatur eam, quæ habuerat quinq; viros, & habebat sextũ adulterum; quæ primo nõ cognouit Christum, sed cum vidit, & cognouit, subito inflãmauit eã. Ideo meritò iste amor inflãmatiuus dr̃, de quo amore habuisti in Magdalena, primo, scdo in latrone, tertio in S. Paulo, subito conuersis, ad denotandum ꝙ si Deus pluries vocauerit aliquem in 25. vel 30. aut 40. annis cum cõ uertit, quanto plura facit peccata, tanto magis efficitur melior, ad instar cuiusdam vilissimæ meretricis, quã cognosco, quę fuit tacta à Deo, quæ est ita in- **H** focata amore diuino, & est facta ita singularis seruitrix Dei, ꝙ est vnus stupor, & ita occurrit in talibus, qui conuertunt ad Deũ, licet hodie tractetur de adultera, tamen est valde deuotum, de quo amore inflammati uo dicam in tres status diuidẽdo, per quos Deus dirigit, & ad se ducit animam, quæ ipsum quærit. Primus amor inflammatiuus est status cordis visitati. Secũdus status amoris inflammatiui, est cordis inflammati. Tertius est status cordis præcipitati, & per hos tres status notatur principium, medium, & finis.

Prima

A *Prima pars principalis.*

ET nota ꝙ aĩa eſt inſtar vegetis, q̃ vinũ cũ infundit primo viſitat vegetẽ, cum incipit intrare. ſic in anima, quia qñ amor diuinus primo incipit intrare eã, primo viſitat qñ impletur inflammatur, & qñ eſt plena, ſuperexuberat & præcipitare. vñ: vnde cape primũ ſtatum, qui eſt cordis viſitati, quis ergo viſitauit cor iſti⁹ Chananeæ? certe amor, quia qđ Deus põt, ſcit, & vult dare in cœlo & in terra, totũ ſtat & cõſiſtit in Chr̃o Ieſu. vñ Apoſtoli in transfiguratione neminẽ viderunt niſi ſolũ Ieſum, ad de-
B notandũ ꝙ ſolus Ieſus eſt ille, q̃ viſitat corda hoium. vnde viſitauit nos oriẽs ex alto, quia dixit, ego ſum lux mundi, ad aĩas inflãmandum, vigorandum & illuminãdum. vñ diſtinguit Ieſus ꝙ ſicut tripliciter venit viſitare mundũ generalem, ita tripliciter venit viſitare hoĩs cor, qđ eſt in medio hoĩs, qui eſt mũdus paruus, & particularis ſingulorum indiuiduorum, & venit in mũdũ in Hieruſalẽ, quæ eſt in medio mundi. Prima viſitatio fuit incarnationis, ſecunda cõuerſationis, tertia paſſionis. ſ. principium, medium, & finis. Cape primam viſitationem
C Chriſti, quæ fuit incarnationis. Et hoc eſt, qđ dicit euangeliũ, venit ergo Ieſus in ciuitatẽ Samariæ. Samaria erat vna contrata, q̃ incolentes vocabantur Samaritani, qui credebant in quinq; libris Bibliæ, & nõ credebant in Prophetijs. Sicar erat ciuitas, licet Hebraicè dicatur Sicen, & venit iuxta prædiũ, vbi erat fons Iacob, quem dederat Ioſeph filio ſuo. & nota ꝙ Ieſus venit prope ciuitatẽ, & non intrauit, ꝙ ſignificat numerũ & põdus. hoc eſt ꝙ qñ Chriſtus caro factu m eſt, venit ſignificare & dare intelligere ꝙ ſumendo carnẽ, voluit portare onera nr̃a, quia veræ languores nr̃os ipſe tulit, &
D dolores noſtros ipſe portauit. Iſai. pcm̃ nõ fecit, nec inuentum eſt mendacium in ore eius. & dicitur maior peccator mundi, non ꝙ Ieſus Chriſtus fuerit peccator, ſed quia ipſe peccata noſtra tulit. Et ꝙ dicitur, gaudium eſt Angelis in cœlis ſuper vno peccatore, qa Chriſtus fuit ille peccator, qui peсã noſtra ferendo cum ligno Crucis fecit viã in cœlis, & aperuit portas paradiſi. Ecce Ieſus venit penes Sicar, iuxta pdium ꝙ ſignificat mundũ plenum ſpinis, ſtimulis, petris & tribulationibus, & niſi iſtud prædiũ mũdi laboraretur cũ lingua prædicatorum, væ mundo: Nam prędicando ſcinditur terra. i. cor & oĩa vadunt de ſubtus ſupra, & poſtea

Deus ſeminat ſemẽ ſuarũ grãrum in mẽtib. E
prçparatis: quia niſi dñs ędificauerit domũ, fruſtra laborant, qui ædificãt eã. erat aũt ibi fons. i. puteus, & pfunditas cõcupiſcentię, luxuriæ, ſuperbiæ, auaritiæ, gulæ, iræ, & accidiæ, & exiuit fum⁹ de puteo abiſſi, Apoc. 9. c. ſ. ſuperbiæ, luxuriæ, auaritiæ. & nota ꝙ Chr̃us quærebat bibere ad conculcandum in illo puteo lacũ luxuriæ, auaritiæ. & ſupbiæ, & cæterorũ vitiorum. Nota ſcđam viſitationem, q̃ eſt conuerſationis. Cuius Chr̃i cõuerſatio fuit plena labore, & fuit amara vſq; ad Crucem. vñ Ieſus erat fatigatus ex itinere, qa ſecũ nõ ducebat equos, nec alias puiſiones, ſicut facere ſolent magni dñi. Et F
nota ꝙ fuit ſemp tota vita ſua fatigata. primo quidẽ in pueritia ſua itinerauit in Egiptũ cũ eius mr̃e virgine glorioſa per 15. dietas, p viã ſterilẽ, in qua nil reperit herbarũ, vel vmbræ, neq; aquæ, ſed eſt ſolus ſabolus arid⁹, & erat pauperrimus. vbi ſtetit per 7. annos, & cũ magna grauitate itineris, & laboris fuit fatigat⁹ redeũdo p eandẽ viã. vñ imaginor ꝙ humer⁹ illius Beatiſſ. Virg. glorioſę fuerit ſuũ iumentũ, & ſanctũ eius gremiũ fuerit ſibi lectus, & ſimiliter fuit fatigatus in tota eius pueritia vſq; ad 12. ann. quo cũ ſapientib. diſputauit, qa veni miniſtrare. G
Itẽ in 30. an. iuit ad viuum fontẽ baptiſmatis, deinde in deſertũ 40. dieb. ieiunauit, & tentatus diabolũ debellauit. Inde fatigatus venit ad pdicandũ circuendo ciuitates & loca, facit miracula, cõſulit, promittit, hortat̃, minat̃, rephendit, expellit auaros de tẽplo, & ſic trib. annis diuinitus laborauit, & tandem p tantorũ pmio laborũ fuit crucifixus. vñ fatigatus ex itinere tã arduo, lõgo & laborioſo ſedebat ſic ſuper fontẽ. Et eſt 3. viſitatio, quia aĩa incipit conſiderare, & contẽplari mirabiles dulcedines miraculorũ Xp̃i. Sed qñ ipſa aĩa diſcurrendo vitã Ieſu Chr̃i dicit cũ Chr̃o, confixa ſum cruci, tunc eſt vere viſitata cum Chr̃o, & ideo tunc venit ad H
fontem grãe Chr̃i, ad denotandũ ꝙ ſi tu vis grãm Chr̃i, oportet ꝙ tu cõſideres, & cõtẽpleris pęnã paſſionis Xp̃i, & eius amorem, vñ, Amorche m'ami, &c. Et Ieſus ſedebat ſuper fontẽ cũ brachijs apertis amoris largitiui. vnde Iſa. 50. c. quis ambulabit in tenebris, & non eſt ei lumen, vt amplecteretur peccatores, ſicut mater ſtat manibus apertis amplectens filium, quia cum morte ſua voluit dare vitã, cum pœna dedit gloriam, cum labore quietem. & ecce mulier Samaritana venit haurire aquam ſpũalem, quam qui bibit, nunquam ſitit. Et Samaritana ſignificat

A gnificat animam, quæ appropinquat Deo, & Christus fecit sicut aucupatores, quia ꝓiecit rete, vt capiat illam.

Secunda pars principalis.

ET nota secundā partem principalem, in qua notatur secundus status amoris inflammatiui, quo Deus trahit animam ipsam inflāmando amore suo. Et nota ꝙ sunt septem gradus, per quos anima trahitur ad flammam huius amoris. Primus gradus est amoris sitientis. Secūdus gradus est amoris donātis. Tertius est amoris quie
B tantis. Quartus est amoris clamantis. Quintus est amoris reuelantis. Sextus est amoris illustrantis. Septimus est amoris triūphantis. Cape primū gradū flammæ huius amoris inflammatiui. vnde credo quòd Christus quando vidit illam venire, tetendit arcum, & cum sua manu spirituali traxit primam sagittam, dicens ei, da mihi bibere: nā sagittæ potentis Christi acutæ cum carbonibus desolatorijs, quasi cum vno actu cōpassibili. q. d. fatigatus nil habeo, quia peregrinus sū, deh da mihi bibere. vult dicere, o anima quæ tantū dedisti bibere mūdo in
C delectis & vanitatibus mūdi, deh da modo mihi bibere delectando in me. Nam Samaritana interpretatur anima vana, quæ quærit tantummodo lasciuias, delectationes & placimenta mūdi, vestes caudatas, luxuriā, auaritiam & omnia desideria mūdi. & vas, in quo portatur aqua, est desideriū cordis, in quo ponitur broda carnis cupiditatis, de nariorum, & vitia superbiæ, luxuriæ, auaritiæ, & aliorum peccatorum, & tunc cū est plenum, vadit domum, scilicet a casa calda. vbi deficit iste fum⁹ luxuriæ, superbiæ, auaritiæ, &c. vnde psal. vidi impium superele uatum & exaltatum super cedros libani &
D perit memoria eorum cum sonitu, quia subito cum morit impius diues superele uatus subito fit sonitus. i. fama diuulgatur: qa dicitur talis est mortuus, & vadit a casa calda cū illo sonitu superbiæ & eius famæ, nā transit mundus cum concupiscentia sua, qa audio dicere, ꝙ non erunt anni 25. ꝙ pauci qui hic sunt reperiētur: uiuete, quia postea vnusquisque secundum opera sua habebit præmium. vnde Psalm. dicit: qa calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc. verūtamen fex eius nō est exinanita, quia postea gustabit infernū, & peccatis pœnas correspondētes peccator habebit. Sed in auaritia vos auari dor miendo moriemini, qui nūquā in hoc mū E do saturamini. Sed Christus dicit, da mihi bibere. i. tuo anima vana, quæ tantum dedisti bibere mundanis desiderijs, da mihi bibere modicum gustando de aqua viui fontis & delectationis spiritualis, qa volo implere tuum vas charitate, & gratia Dei, & tuam mentem lumine veritatis. q. d. ducam eam in solitudinem, lactabo eam. ducere in solitudinem, est quādo tu eris senex & morieris, quia oportebit te relinquere luxuriā & auaritiam, &c. & si non in vita, tamen in morte cū pœna & tormento. Sed quæ est ratio ꝙ senex inueteratus dierū malorum F non potest diligere Deū. ratio est, quia homo cum efficitur senex, perdit oēs delectationes mundi, & quia est ita habituatus in carnalibus affectionib⁹, quas in sero exercere non potest, ꝙ non est capax spiritualiū: Et spiritualia non intelligit, neque gustat, & temporalia amplius gustare non potest. Inde venit ꝙ in hoc mūdo incipit esse in inferno. vnde Deus alliciēdo animam ad se dicit, da mihi bibere, qñ aīa incipit desererere desideria mūdi: & incipit gustare mamillam lactis Dei, quia tunc mamilla Dei loquitur animæ dicens, lac dedi vobis, non escam. vnde dimittendo fornicationem, re G uertere modo ad me, & da mihi bibere filia Babilonis misera: tu expendisti tempus in malo operari, modo da mihi bibere, & est prima flamma sciens. & subiūgit Euangelista, ꝙ discipuli eius abierant in ciuitatē, vt cibos emerent, quia non erat conueniens, ꝙ Christus ipsemet iret ad emendū cibos, ad denotandum ꝙ aliqua conueniūt præsbytero, quæ non conueniūt episcopo: & quædam conueniunt episcopo, quæ non conueniunt Cardinali, &c. Item potest dici ꝙ Christus est nobilior, & magister, & per consequens discipuli iuerunt, & non Chri H stus, & quia Christus erat fatigat⁹, sed Christus volebat aucupari illam animam. Et nota maiorem probationem in vidua, q̄ relinquit mundum, quàm in virgine, quia probauit illum, & uenit cum magno sensu ad seruitiū Dei ab vna parte propulsa, ab alia coacta cum brena maioris feruoris pūgendo cum timore, & cū amore trahendo magis proficit, quam vna virgo. Et dixi ꝙ ista Samaritana erat senex rencagnata, quia qñ Christus dicit, da mihi bibere, ipsa respexit eū toruo oculo & rencagnato, & cognoscendo eū ad vestes dixit: quomodo tu Iudæus cum sis, bibere à me poscis? vult dicere ꝙ quādo anima est imbrodiata, & audit verbum

A verbum Dei & prædicationes, dicit, hoc nũquam amplius audiui, & in se reuertens discurrit vitam suã & dicit, o ego habeo tot peccata, & incipit respicere in cagnesco. s. cum oculo toruo versus Deum, quia nondum est illuminata, & non cum scandalo, sed cum admiratione, & est bonum signũ, quando aliquis vadit ad prædicationes, & non scandalizatur, sed admiratur, sed si scandalizatur, est sicut bubo, qui non potest videre solem, & sunt tales, qui scandalizãtur quando audiunt corrigere peccata sua, videlicet luxuriã, & scandalizãtur sicut porci, qui tenẽt os in brodio & aliquis accipit B brodium de ante ora eorũ, quia tunc figũt inglutientes totum os in brodio vsq; ad oculos & pedes in labio proclamantes & rugientes. Ita sunt isti fatui imbrodati, qui murmurant & scandalizantur, qñ audiunt reprehendi eorũ vitia. vnde Eccle. audiuit luxuriosus, & displicuit sapiens; laudauit insuper, & adiecit, quia a principio inuoluppatus in peccatis non põt bene videre. Cape secundum gradum flammæ amoris donantis, per quẽ Christus tendens suũ arcum traxit secundã sagittam illius amoris percutiens Samaritanam dicendo, si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, da C mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuã. Et nota ꝙ ista Samaritana primo erat somnulenta & dormentata, quando Christus dixit, da mihi bibere, sed ipsam incutiendo excitauit a somno cum dicit, si scires donum Dei: Et quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, &c. Nam ille Deus est, a quo omne donare perfectũ procedit, & qui facit donare Deũ animę, & animam Deo, & qui est ille filius Dei primus, qui sedet ad dexteram Dei patris, & nouissimus qui venit saluare mundum, si scires quis est, q. dicit tibi, da mihi bibere. D primo suspẽdit eius affectum dicens, si scires donum Dei, deinde suspẽdit eius intellectum, cum dicit, & quis est qui dicit tibi, da mihi bibere, forsan suspendit magis intellectum, licet dicat forsitan, Xp̃s tamen bene sciebat quæ facturus erat: sed docet ꝙ in magnis opportunum est ire cũ pedibus plumbeis. vel sic, quia licet ego Deus ex latere meo faciam vt tu inclineris ad cognitionem veritatis & ad faciendum bonum, dãdo animæ bonas inspirationes, & trahẽdo eam: tamen ex latere tuo tu etiam debes te iuuare & consentire, & facere, quæ bona sunt, quia legem posui in mundo, vt anima stet in libertate sua, & consentiat vel non consentiat: sed sto ad ostium & pulso, E si vis aperire, paratus sum cęnare tecum, & tu mecum. nam & sancti, & poetæ vtuntur in suis dictis, ꝙ dicendo forsitan, volẽdo ostendere dicere modicum, dicunt multum, & satis, sicut Pau. credo etiam ego habere Spiritum sanctũ, &c. vnde si scires charitatem puritatis Christi, qui petit bibere, qui dicit ꝙ qui dederit modicum aquæ frigidæ propter eius amorem, habebit vitam æternam, quia si scires, quid est Deum amare, tu cuperes liquefieri in amore suo & fieri aquam, vt biberet te Christus: Et vide, qualiter primo ista ad iniuriam quodãmodo vocauit Christũ Iudęũ, dicẽs, tu Iudęus F es, &c. Et nunc sciens scdam sagittã Christi, quæ est amoris donãtis: dixit ei mulier, Domine neque in quo haurias aquam habes, & puteus altus est. vnde ergo habes aquam viuam? nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit? &c. q.d. Iacob ex suo proprio ore bibebat de hac aqua ad instar nobilis patrisfamilias habentis de vno caratello vinum, de quo nullus alius biberat, quod seruaret pro vsu suo ad instar mannæ, & si daret alteri ad bibendum, diceretur, iste est de proprio vino, quo vtitur dominus: vult G dicere, ꝙ quãdo anima sentit se imbrattatã & imbrodiatam in hoc mundo, & incipit intelligere Deum, videns eum nudum in Cruce & flagellatum, incipit diecre, Dñe Dñe, o Iesu Christe, tu natus es nudus & paupertimus in mundo in presepio repositus, dum mater & Ioseph essent peregrini accipiens calorem ab asino, & a boue, & fuisti inuolutus in velo B. Virginis & dixisti, catuli habent fouẽam, &c. & ego diues non contentor. Similiter S. Hieronymus voluit mori nudus super terram: & puteus altus est. s. puteus carnalitatis huius mundi, est profundus. Nõ obstat ꝙ posses dicere, H talis sanctus habuit vxorem. dico ꝙ verum est, ꝙ habuit vxorem, sed vsus est ipsa ꝑm ꝙ debebat. Tertia sagitta est amoris quietatis quam Christus tertio tendens arcũ suũ trahit & percutit Samaritanã dicẽs, omnis qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. & subdit: Qui autem bibit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Ecce qualiter trahit ipsam paulatim de broda carnalitatis & spurcitatis. quasi dicat qui bibit de aqua huius mundi, sicut est luxuria & auaritia, nunquam satiatur, quia

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit.

simili-

A similiter in superbia,& in alijs peccatis;sed qui bibit de aqua,quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. vult dicere,qui bibit de aqua gratiæ Dei,cō ducetur in talem statum in vita præsenti,ꝙ fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Sed non ne Sancti semper sitiũt?Dico quòd sitis sanctorum non est pœnosa, quia semper bibunt,& quanto magis sitiunt,tanto magis contentant sitire,vt magis bibāt, sicut vidisti ebrios comedere libenter salsam,vt magis acuatur appetitus bibendi:sic fit in vita ęterna,quia ibi nō comeditur nisi sal,i.sapientia,& amor Dei,& quanto maiorem notitiam de Deo anima habet,tanto magis bibit.vel sic,quia sitiens in hoc mundo satiabor,cum venerit gloria tua.Et nota varios intellectus huius aquæ.s.gratię Dei, quia est triplex conditio huius gratiæ Dei. Prima est abundans, secunda crescens, tertia satiās. Prima.s.abūdās,exiet in eo fons in medio cordis:quia quando anima habet gratiam Dei, est quasi vna vena exiens de corde,quia est conformis amori Dei radicata in corde, qa semper crescit illa charitas. gl.si operari renuit,charitas nō est. Vide secundam conditionē gratię Dei,quæ est crescens & saliens in vitam æternam, sursum corda.Tertia conditio est satians, quia quāto magis est anime in gratia Dei, tanto minus curat de mundo:quia sunt duo amores contrarij,vnus est mundi, & iste est descendens deorsum:Alius Dei,& iste est sursum saliens in vitam. Et ista duo contradictoria non possunt simul stare.vnde ista Samaritana audiens hoc,incipit plus eleuare mentē suam,& ascendere, & dicit ad eū,Domine. Et nota,quòd iterum dicit, Domine da mihi hanc aquam,quia desiderabat hanc aquā sensualiter,quia volebat fugere laborē veniēdi amplius ad hauriendū de aqua illius putei, quia volebat paradisum sine labore. & Christus dat sibi de quarta sagitta in corde flāmæ clamātis,dicit. Vade & voca virū tuum: nam maritus animæ est intellectus, & bonus affectus,& cognitio boni est impregnatio animæ. & respondit illa mulier genuflectens modicum,non habeo virum, quia quando anima cognoscit peccata sua, & illuminatur intellectus & cognitio viri, tunc vocat maritum suum, & cū cognoscit se nunquam fecisse aliquod bonum,tūc est reuersa domum. Vnde subiūgit,&,sagittat ipsam cum quinta sagitta amoris reuelātis dicēs ei Iesus,Bene dixisti,quia non habeo virum:quinque.n.viros habuisti,&hic quē

Exēplū.

B

C

D

habes,non est tuus vir: significat quòd anima habet quinque maritos.s.quinq; sensus corporales,qui sunt quinque mariti animæ adulteri,quādo homo male vtitur illis.Sed sextus vir est propositum male viuendi, & est adulter,nō vir.vnde inspice,vade & voca maritum tuum verum,incipiendo bonū facere,& perseuerando vsque ad finem. & nota quòd dicit sibi iniuriam,quia quinque viros habuisti,& quem habes,non est tuus vir.q.d. o smemorata, tu habuisti quinque viros,& non sufficit tibi, quia adhuc habes sextum, qui non est tuus vir, sed adulter,& tunc aīa, quæ est cōfessa realiter, & Chrs.s. confessor reprehendit eam. respondit dicens,tu dicis verum.Item nota,quasi vellet dicere, quòd in iuuētute fuisti cum maritis sacramentaliter in statu veri matrimonij,& tunc in senectute es effecta adultera, stādo cum adultero propter rabiem luxuriæ, & cum malo proposito, & tūc illa incipit sentire,& incipit propius venire dicens, Domine vt uideo,propheta es tu. Nam primo uocauit eum Iudæum,deinde dnm:nunc uero uocat ipsum dominum & prophetam. Glo.ex quo es propheta, dic quæso, patres nostri in monte hoc adorauerūt:& uos Iudei dicitis,quia Hierosolimis est locus, vbi adorare oportet:deh doce me aliquid boni & declara mentem meam in hoc. Et Christus iterum trahit arcum, & emittit aliā sagittam amoris illustrantis,& sauciauit eam dicens ei:Mulier,crede mihi,quia uenit hora.i.alius modus intrandi per uiam securā, quando neque in monte hoc,neque in Hierosolimis adorabitis patrem,quia adoratis quod nescitis,adorando solū pro rebus tēporalibus & mūdanis.s.pro salute filiorū, & mariti,& diuitijs habendis & pro carnatia,sicut sunt aliquæ stultæ dicentes in hebdomada sancta tot Pater noster ante crucifixum certis horis,nūc in pedibus, cras cum manibus apertis,alio die cum uno pede super alio, alio die cū corpore sup terrā, &c. ut ligent Deum cum filo, credentes ꝙ dicendo illo modo,&seruando illum modū, Deus non possit denegare illam gratiam, quam propterea petere uolunt. Sed nescitis quid petatis. Sed Iesus uenit,& nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Iudæis est,& uenit hora,& nunc est qn ueri adoratores adorabūt patrem in spū & ueritate. Nam & pater tales quærit, qui adorēt eum in spū & ueritate:nā Samaritani intelligebāt quòd Deus adoraretur localiter, & Iudæi intelligebant literaliter. Sed Christus dicit

E

F

G

H

A dicit q debet adorari in spiritu & veritate, & sunt duo, cum quibus debemus adorare eleuando mentem nostram sursum continuè, scilicet in spiritu & veritate, cum deuotione & cognitione, & fructus orationis, non est sine istis duobus, & duo infundit Deus in mente orantis, scilicet cognitionem cum sapientia, & suam diuinam clementiam, & est spiritus, ideo subiungit, Deus spiritus est: & quia spiritus est, & eos qui adorāt eum in spiritu, & veritate oportet adorare. & quia nondum erat capax de rebus diuinis, dicit ei mulier, scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cum ergo
B venerit ille nobis annunciabit omnia, idest docebit reuelando omnia obscura, & quæ facere debebimus. Et Iesus videns quòd ipsa recordatur, & cōmemorat Christum, mittit sextam sagittam illustrantis seu trāsformantis amoris, & aperit saccum claritatis dicens ei, ego sum qui loquor tecū. & cōtinuo venerunt discipuli eius, & inquātum dicit, ego sum, dat intelligere sibi, quòd ipse est Deus; & qui tecum loquor, est Verbum caro factum; quia abissus humilitatis in altitudine diuinitatis, & discipuli admirabantur, quia cum muliere loque-
C batur, quia nō erat domesticus mulierum, & raro cum Maria Magdalena. Sed non erat malum exemplum loqui cum fœmina. Intellige hic pulchrū sensum, quia nil erat in Christo, in quo aliquis posset male ædificari & capere aliquod malum exemplum. Primo considera quòd locus ille erat apertus omnibus: hinc est q fratres debent stare ad audiendum confessiones in loco aperto. Et debent semper habere ibi socium videntem confiteri. Secundo considera horam, quia in meridie. Item quia stomaco ieiuno. ex quo nota, q debet capi tēpus congruum & honestum ad loquendum cū mulieribus, vt proximus non male suspicetur: nam tēpore ieiunij stomachi corpus est ma-
D gis refrenatum, quam qñ est bene depastū. Item quia loquebatur cum illa, quæ iā erat senex, & non cum iuuēcula, quæ est magis dubia & suspecta. Quinto, quia erat necesse, vt loqueretur secum, & venaretur illam animam, ad denotandum q licet fratribus tempore necessitatis & confessionis loqui cum filia spirituali. Item quia Christus erat sapientia diuina, quæ errare non posset. Et si vis videre, qñ non licet loqui cum fœmina sine malo exemplo & magna suspitione, cape contraria supradictis, videlicet qñ locus est suspectus & occultus, quando hora est incongrua. Item quando corpus est E repletum cibo & vino, in quo est luxuria. Item quando fœmina est iuuenis, & quando non est aliqua iusta & necessaria cā, &c. Et nota quòd discipuli non fuerunt in aliquo contaminati, nec scandalizati, sed admirati: ideo nemo tunc dixit quicquam, quid quæris, vel quid loqueris cum ea, quoniam benè videbant, quòd ex charitate & bono affectu loquebatur secum.

Tertia pars principalis.

CApe tertiam partem amoris præcipitati, seu smemorati. Ista Samaritana F illuminata amore illustrato reliquit hidriā, & abijt in ciuitatem currendo sicut vna smemorata, & dicit illis hoībus, venite & videte hoiem, qui dixit mihi oīa quæcūque feci. nunquid ipse est Christus? & artificialiter dixit hominem, & nō dixit, q esset Christus, qui dixerat quæcunque fecerat, vt oēs citius venirent & viderent Chrūm. & exiuerunt de ciuitate, & veniebāt ad eum. Interea discipuli videntes Christum fatigatū interrogabant Iesum dicentes: Rabi, mā duca, parantes super puteo: & Christus vt credo, stabat cum manu sub maxilla cū ocu G lis versus terram, & dixit illis: Ego alium cibum habeo manducare, quem vos nescitis. vide magnā charitatem Christi, quia fatigatus, sitiens & famescēs quærebat potius cibum spūalem, & animarum quam corporalē. dicebant ergo discipuli ad inuicem, Nūquid aliquis attulit ei manducare? dixit eis Iesus: meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui misit me, vt perficiam opus eius, & intrat parabolam dicens, nonne vos dicitis, q adhuc quattuor mēses sunt ad messem, & ipsi nō intelligebant. Ecce dico vobis, leuate oculos vestros & uidete regiones, quia albæ sunt iam ad messem, quia H omnes gentes currebāt indutæ de albo ad videndum & audiendum Iesum. Et subdit, & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructū in uitam æternam, ut & qui seminat simul gaudeat, & q metit. Ego misi uos metere, quod non seminastis: alij laboraue runt, & uos in labores eorum introistis: & iterū superuenerunt gentes. Et ex ciuitate illa multi crediderūt in eū Samaritanorum pp uerbum mulieris, testimonium perhibētis, qui dixit mihi oīa quæcunq; feci. Cum uenissent ergo ad illum Samaritani rogaue runt eū, ut ibi remaneret, & māsit ibi duos dies pdicando & docēdo, & multo plures credi-

A crediderũt propter sermonem eius,& mulieri dicebant, quia iam non propter tuam loquelã credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus, quia hic vere est Saluator mundi, qui vobis salutem dignetur concedere per suam misericordiam, Amen.

DOMINICA QVARTA in Quadragesima.

In qua Dominica incipit quarta Ala Seraphini, quæ dicitur amor acutus, & habet
B *pennas, septemque sunt, Amor speronatus, Amor iratus, Amor non conuentuatus, Amor prosequitatus, Amor illuminatus, Amor desolatus, & Amor putridus.*

Sermo XXVI.

Equebatur eum multitudo magna. Io.6.c. & in euangelio hodierno. Operãte diuina gratia locuti sumus de trib[9] alis principalibus nostri Seraphini: & eleuando mentem ad summũ Creatoré habemus tractare de quarta ala ipsius Seraphi
C ni,q̃ dicitur amor acutus ad similitudinem ignis,quia ita acute transit, ꝙ calefaciendo ferrum ab vno latere penetrat ad aliud, sine ruptura. Ita facit amor diuinus, quia nõ est cor ita durum quin si tãgatur amore diuinó non penetretur, & mulceatur anima indurata, & erit iste amor valde vtilis prohis,qui ignorant peccata, quia ignorando nesciunt præcauere. vnde modo consueto distinguo istam Alam in septem pennas. Prima vocatur amor speronatus, secunda amor iratus,tertia amor non côuentuatus, quarta est amor persequitatus,quinta est a-
D mor illuminatus, sexta est amor desolatus, septima est de amore putrido, vltimo de amore euiscerando. Hodie intendo tractare de vsurarijs. vnde sequebatur eum multitudo magna, quia in illa die fecit miraculum panis spũalis & corporalis,saturando quinque millia hominũ ex quinq; panibus ordeaceis & gemellis piscibus,& impleti fuerunt 12.cophini ex fragmentis illorum quinque panum & duorum piscium, & omnes saturati fuerunt,&c.sed quot gentes sequũtur vsurarium, qui accipit illis panẽ, quem comedere deberent pauperes,& eorum filioli, & multitudo,scilicet dæmonum persequũtur ipsum,quia sunt plures dęmones in domo vsurarij,quàm capilli sui. vnde in E
Apoc.6.c.Ioan.dicit,& audiui vocem quarti animalis dicentis,veni & vide,& ecce equus pallidus, & qui sedebat super eũ,nomen illi mors, & infernus sequebatur eũ, & data est illi potestas super quattuor partes terræ interficere gladio,fame, & morte & bestijs terræ. Credo quòd ille equus erat sicut sunt isti equi ex nostris magnus, macilentus, habens collum longum & subtile cum capite magno,& oculis valde intra caput, & grossis cum corpore grosso inflato, & cum ossibus vndique apparentibus sine
carnibus,sed solum pelle vestitus cum cauda pilata, & gambis inflatis,& totus pallidus,& qui sedebat super eum, erat mãmona dęmon vsurariorum, & subiungit quòd data fuit illi potestas interficere gladio,scilicet de faciendo guerras. Scdo fame,propter sterilitatem terræ,& propter guerras, & morte inducẽdo pestes super terram, & bestijs terræ inducendo lupos ad comedendum pueros, & homines, & cæteras feras propter vsurarios & auaros,qui regnant in mundo. Sequebatur multitudo magna. In quo mistico sermone tres considerationes faciamus de isto amore speronato. Prima est hominum prudentium admirationis,secunda est vsurariorum abominationis,tertia consideratio est terræ & contratæ, vbi G
stant vsurarij maledictionis.

Prima pars principalis.

ET hoc est ꝙ dicit, quòd agnus aperuit quartum sigillum, & exijt quartum animal ꝙ est Aquila, qui interpretatur prudentia: Nam isti vsurarij carent prudentia,quia si in eis regnaret prudẽtia,nullo modo fœnerarentur,quia vsura est contra naturam. Et volo tibi probare per rationes quattuor legum. Primo, quia quædam est lex naturæ,Secundo quædam est lex scripturæ, Tertia est lex gr̃æ, Quarta est lex sacræ ecclesiæ. Credo ꝙ multi fœneratores si H
scirent quantum pcm̃ sit vsura,ipsi nunquã fœnerarentur. Et credo ꝙ multi audientes magnitudinẽ huius pc̃i,se emendabunt, & si se non corrigent, credo ꝙ diabolus eos hẽbit. Et vidi multos vsurarios,qui audiendo hm̃ôi prædicationem de vsuris,se emẽdauerunt,& restituerunt ablata. Et volo ligare scientes cum rationibus, & primo per legẽ antiquã. vñ Eze. 18. Si iustus genuit filiũ furem,homicidã,adulterum, & vsurariũ,non viuet. Et in Ps. vidi iniquitatem,& con-

A contradict. Et in Psal. Quis habitabit in tabernaculo tuo, dicit dñs: qui pecuniã suam nõ dederit ad vsurã. Sed Iudæi dñt, ꝙ licet eis dare ad vsuram pp illud, non fœneraberis fratri tuo, sed alieno. sed non dicunt verum, quia ad huc volo Iudæum adiuuare in lege Christianorum. 14.q.4. in c. Qui. & alibi, vbi dicitur, ꝙ licet dare ad vsurã propter guerram. Sed dic ꝙ Iudæi ipsi non dicunt verũ, quia cupiditas auaritiæ facit eos intelligere, qđ volunt, sed non qđ debent: nec Deus eis hoc permittit, nisi vt infra dicã. Et ꝙ vsura sit prohibita, probo tibi per rationes: Et prima ratio est ista, quia aut est B vnum de tribus. Nam aut vsura est licita de sui natura semper, aut est licita qñque, sed non semper, aut nũquã est licita. Si dicis ꝙ vsura de sui natura sit licita semp: Rñdeo ꝙ Deus dicit gñaliter, qui vsurã faciet, morte morietur. ecce quia nõ licet, qa est pceptũ Dei expsse. dices forte, qñq; licet, qñq; nõ, ꝙ si foret, ergo malũ permitteret fieri De⁹, ꝙ nõ est credendũ. Tertio dico, ꝙ nunquã licet, vt extra de vsuris. c. sup eo. vbi dr̃, nõ esse licitã, & qa nunquã licet fœnerari, iõ vsura est phibita. vel dic, aut est bonũ fenerari, aut malũ. Si est malũ de sui natura, nũ C quã licet: si est bonũ, sequeretur ꝙ Deus fecisset malum præcipiendo ꝙ nõ fœneraretur ẽt fratri tuo sicut alijs. Imò multo magis fratri. ergo postquã Deus vult dicere ꝙ nullo mõ est fieda, ipsam phibet: vel distingue in facto præcepti Dei cærimoniarum, sicut sacrificare cũ aĩalib. quia in se nihil volebat significare, sed significabat bonũ futuræ veritatis, quia in testõ nouo sunt in veritate, q̃ erant in figura in testõ veteri: nam in testõ veteri aliqua sunt cerimonia, aliqua necessaria. Cerimonia in se nihil sunt, sed erant significata sacrificiorum verorũ Christi, quæ facimus. Sacramẽta vero necessaria sunt pcepta Dei, & illa nunquã deficiẽt: vñ D Deus præcepit, ꝙ non tangas fẽminã menstruatã pp procreationẽ filiorum, & ideo illud seruamus in testõ nouo, quia illic est par ratio, & vbi est eadẽ ratio, ibi dẽt seruari idẽ ius. inde dẽt seruari in vsura. Qualiter ergo rñdetur & intelligit illud, fœnerare alieno, & non fratri tuo? dico ꝙ illud dictũ pars est præceptum prohibitum. s. non fẽneraberis fratri. pars est permissum. s. sed alieno: Et ista permisso est, quemadmodũ ecclesia permittit regnare lupanaria in ciuitatib. pro minori malo pter peccata sodomiarũ, quæ regnarent, quòd est deterius peccatum. vnde pro minori malo permisit

Deus fœnerari alieno, non tamen ꝙ nõ sit E etiam pcñi, & etiam, quia Deus dederat populo Iudaico illas terras paganorum, Samaritanorũ, &c. & quia illi circunstantes occupabãt sibi illas cõtratas & ciuitates, quas dederat ei Deus, & nõ poterant possidere: ideo permissum erat tanquam vendicatoribus terũ sibi occupatarũ fẽnerari, & eis ad vsuras dare, & etiam occidere ipsos impune. Sicut etiam permittitur Christiano sine peccato præstare ad vsurã vni, qui occupet suum pp recuperare illud. Sicut ẽt in bello licito licet occidere & derobare, dummodo illud non pp auaritiam fiat principaliter, sed vt sequatur id, ad cuius finẽ fit illa F guerra; & non propter odium, sed propter iustitiã. unde nõ possunt ipsi Iudẽi fẽnerari Christianis nisi forte velint dicere, ꝙ liceat eis vendicare a nobis. sed hoc non possunt dicere, quia nihil occupamus de suo. Quarta ratio est, ꝙ sumus oẽs creati à Deo, & omnes sumus propagati ab eodem patre. s. Adam: & sumus fratres. glo. non licet Iudẽis nobis fœnerari, nisi si sibi aliquid occuparetur, quia licite vendicarent. Probo per legem gratiæ. Luc. 6. ca. Date mutuum nihil inde sperãtes. vnde si quid vltra principalem sortem denariorum, quos mutuasti recipis, tu teneris restituere, & teneris si G potes, proximo quærenti, & in necessitate posito mutuare gratis. nec valet quòd dicas, isti denarij sunt mei, & non tui. Imo dico, quòd illi denarij q̃ tibi supersunt, & exuberant vltra tuam necessitatẽ, sunt proximi tui, & pauperum egẽtium post tuam necessitatem. Nam debes illud facere alijs, quod tu velis tibi fieri. vnde nõ licet sperare tibi aliquid vltra sortem: nec debet illud mutuum fieri, vt ille cui mutuas, te magis diligat: nec licet facere peccatũ cũ illo cui mutuas, quòd tibi mutuet, etiam quãdo tu eges secũdum aliquos, sed fiat simpliciter. Probo etiam per legem Ecclesi. 14. q. 4. & H 15. & 16. & 1 c. super eo. & in c. cõsuluit extra de vsuris. Itẽ non licet vendere mercantias ad terminos pro pluri pretio, quàm valeant in præsenti. Nam mercantia est licita & necessaria, sed damnãt stramazi, stochi, & contractus illiciti, qui fiunt in ipsa, per quos destruuntur boni mercatores. In cle. de vsuris, & Eccle. vult, officiales & fauentes talibus illicitis sint ipso facto excommunicati. & tenentes quòd vsura non sit peccatum, debent puniri tanquam hæretici, si sint pertinaces. Et probo etiam per rationes legis naturæ, quia non est possibile, ꝙ

Papa

A Papa vel Imperator poſſit contra leg.naturæ.vnde nota quattuor rationes.Primo,qa expreſſe iniquum & iniuſtũ, quòd de mea propria re ego habeam damnum,& tu vtilitatem.Nã ſi habes gallinam,iuſtũ & conueniens eſt,ꝙ oua ſint tua & non vicini:& ſimiliter ſi perdis illã,ꝙ damnum ſit tuum: vnde tua res dẽt eſſe tibi proficua,vel damnoſa.Similiter ſi mutuas alicui centũ ducatos, ſi ille cui mutuaſti perdiderit illos, tu nihilominus vis habere tuos ducatos centũ:quos ſibi pręſtaſti,& ita requirit iuſtitia, ꝙ ſiue perdat,ſiue lucretur ille, cui mutuaſti, ꝙ reſtituat tibi mutuata. Sed non dices B ſi quis affictat domum ſub certa annua pen ſione,vel dat equũ ad naulum,vel locat vineam ad partem recipiendo naulæ penſionem,vel affictum,quòd ſit vſura.Rñ.primo, quòd non eſt ſic in contractu mutui, ꝙ mutuum ideo dicitur, quia de meo fit tuũ, & transfertur dominium in accipientem: ſed non eſt ita in re locata, quia locans retinet in ſe dominiũ rei locatæ, & ſi in mutuo ſoluerem vſuras de re mea propria,ex quo dominium eſt in me translatum,tamen in locante equum ad naulũ põt committi vſura iſto modo,quia faciendo æſtimare equum, puta decẽ ducatis. Et ſi moritur,vel peiora C uit vis ſolutionem precij equi vltra conducturam ſeu vecturam, ſiue moriatur ex culpa, ſiue ſine culpa conductoris equi: Et ſunt tres rationes, quare in locatione & conductione non eſt uſura. Prima eſt, quia locans ſtat in periculo, quia ſi moritur equus ſine culpa conductoris, cõductor non tenetur ut dixi, quia eſſet proprie uſura, ſed non eſt ita in mutuo. Secunda ratio, quia domus locata ſemper ſtat in peiorare conditionem ſuam, & non ſic in denarijs. Item eſt ratio, quia de natura uineæ eſt ſi vis laborare ponendo exercitium D tuæ perſonæ, laborando cauas inde utilitatem, ſecus in mutuatis denarijs, quia uſu conſumuntur: & ſi neſcis illos operari, nullum habes fructum dimittendo denarios in cumulo, niſi ſcires mercari.unde caue tu uſurarius, ne amplius fœnereris, quia omnes tui denarij habent Diabolum intus,quia tui denarij corrodunt oſſa pauperum,& ſugunt medullas filiorum ſuorũ. Ita tu o mercator, caue decætero accipere denarios uiduarũ ad certũ lucrum ſub uſuris ad diſcretionem, quia diſcretio talis eſt rufiana uſurariorũ. Et o uos notarij ad barbam habetis faciendo talia inſtrumẽta uſurariorum ſcienter, & tenebimini ſimiliter. o vos teſtes intercedentes ſcienter in talibus inſtrumentis obligamini ad reſtitutionem. Item procuratores ſcienter procurantes pro vſurarijs tenẽtur ad reſtitutionem: E Nam vſura duplicat faciendo de vno duo: quia vſuræ & denarij ſunt idem, & tamen vſura diſtinguit vſum a denario, quia propter vſum denariorum vult duplicari ſuos eoſdẽ denarios,qui vſu conſumuntur.Exẽplum,ſi habes fialam plenam vini, & bibas vinum, qualiter reſtituas mihi fialam plenam eodem vino bibito,ꝙ vſu conſumptũ eſt?vel do tibi ſaccum plenum pane, & comedis illum, qualiter reſtitues mihi illum F ſaccum plenum eodem pane?Nam ſi dico, dabo tibi fialã plenam vino, & volo quòd hincad annum mihi reſtituas eandem fialã cum eodẽ vino: & tu accipias cã bibendi, quomodo poteris bibere niſi conſumes illud?ſimiliter eſt in denarijs,& alijs quæ cõ ſiſtũt in põdere,numero & mẽſura,quæ vſu conſumuntur,quia in illis ſemper committitur vſura accipiendo vltra ſorte quantitatis eius quod mutuaſti.vnde vſura idem eſt,quòd æris vſus.imò ſi cõcedis alicui vaſa argentea, & facit illa æſtimari,& vis tibi emendari quantum ſit perorata, facis vſuram. Tertia ratio eſt, quia non eſt iuſtum G quòd meus labor,& meum exercitium fiat ad tuam vtilitatem,quia illud lucrũ eſt vſura, niſi tu poneres denarios tuos periculo, & ille ponat ingenium, quia tunc non erit mutuum, ſed erit ſocietas, & licet. Sed in his qui dant boues æſtimatos laboratoribus mutuo ſub certa mercede vel penſione ad annum, & in capite anni accipiunt penſionem ſeu mercedem, & vltra accipiunt boues cum emendatione deteriorationis, ſi minus erunt æſtimati, quia vſura eſt. Item quinta ratio, quia volunt quòd res incerta & dubia producant rem certam, quia dubium erit ſi boues erunt viui H in capite anni, & quantum erunt peiorati, quia boues vſu conſumuntur, & tamen vult certum prouentum, & quotieſcũque. ex incerto ſequitur prouentus certus in caſibus ſuprafcriptis, & modis ſupraſcriptis, ſemper erit vſura: Et omnes leges canonicæ clamant contra iſtos vſurarios.

Secunda pars principalis.

TOlle ſecundam partem principalem, quæ eſt vſurariorum abominationis conſideratio. vnde ſanctus Ioan. in Apoc.6.c.& Ecce equus pallidus, & qui ſedebat

A sedebat super eum, nomen illi mors, & infernus sequebatur eum, & est data illi potestas super quatuor partes terræ, &c. Nam multi dant ad vsuram, qui non credunt fore vsuram in multis casibus. Vnde nota quatuor considerationes vsurariorum peruersorum, quæ sunt considerandæ in ipsis. Prima consideratio est, cui assimilantur. Secunda, in quibus operantur. Tertia, à quo equitantur. Quarta, à quibus persequitantur. Dico primo, quod vsurarius assimilatur diaboli equo, & est propriè equus diaboli, quia natura equi est dare calcitramenta, & magnas stomachatas, quę
B penetrant viscera pauperum, & proximi sui, iuxta illud, Qui manducat panem meũ leuabit calcaneum suum contra me. & est similis Iudæ, qui accipiebat decimam. & potest dici vsurarius Christianus renegatus, eo quia facit contra legem Christi: nã merito sunt sequaces Antichristi, & colunt dæmones pro suo Deo. facit contra eos 44. dist. c. sicut ij. quia cum maiori auiditate, & dulcedine vident denarios, quam solem: & facit vsurarius contrarium rusticorum: Rusticus enim cum pluit stat ociosus: vsurarius vero non curat, quia siue
C pluat, siue non, vniformiter lucratur; & quandoque lætatur, maxime quando sperat ex illa pluuia excessiue durante generari caristiam. Et cum exegit denarios, vadit domum, & imaginor, quod quando est domi osculatur denarios, & ponit ipsos super pectore. Item vsurarius cum vadit ad ecclesiam, facit sicut fecit semel vnus, qui cum esset infatuatus, eius parentes ipsum induxerunt ad ecclesiam coram crucifixo, vt daret sibi gratiam, vt resipisceret, & volebant, quod se genuflecteret: qui dixit, Christe te adoro, sed non tibi credo. Ita faciunt vsurarij, vt fidem adhibeant alijs non cognoscentibus eos.
D Et est hipocrita vilissimus. Item vsurarius dissipat omnes leges ecclesiæ, & facit contra ecclesiam, & sic abnegat Deum. Nam Dei est dare omnia per gratiam; sed vsurarius vendit gratiam. Ideo omnes amantes Deum deberent esse inimici vsurariorum, quia Deus donauit tempora, & ipse vendit tempus. Et nota, quod assimilantur equo pallido. vnde Psal. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Et vide malignitates vsurariorũ. Prima malignitas est, quia dicit, seruio proximo meo: & capit caput lumbiculi pauperis, & paulatim extrahit viscera, trahendo de die, & de nocte, donec euisceraueritt eum, & est iniqua E charitas euiscerare proximum. Huic dicit Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. ò vsurarie. uos ò barbitonsores, quando vaditis in processione ponatis istos vsurarios ante vos, vt antecedant, quia sunt maiores magistri quam vos, quia sciunt melius radere quam vos.

Secunda pessima conditio malignitatis vsurarij est, quia sunt fures. Probo hoc per Christum, qui expulit de templo vsurarios vocando ipsos latrones, dicens, Domus mea, domus orationis est, & vos fecistis ipsam speluncam latronum. Et vsurarius est latro domesticus, quia furando, F licet videatur, non fugit, quia furatur omni hora, de die, de nocte, & in ecclesia, & ante Christum, & in quocunque loco existat: sed latro occultus quando sentitur, aut videtur, aufugit.

Tertia pessima malignitas vsurarij est, quia est destructiua, & annihilatiua totius charitatis: quia nihil est, quod tantum annihilet charitatem, quantum vsurarius. vnde si vis reperire decem ducatos mutuo, & habes pignus, tu potius pro fęnore pignorabis, quam velis petere à proximo, ne sis illi obligatus, quia si non reperirentur fęneratores, tu peteres proximo, G & charitas magis exerceretur, vnde tepescit. Similiter pauperes melius facerent, quod venderent res, quas ponunt ad fęnus sub spe reluendi, & nunquam exigunt, & roduntur sub vsuris, & sic pro minimo perdunt res suas.

Quarta pessima conditio vsurarij est, quia est vsura nutritiua omnium malignitatum, quia multotiens vidua, vel pupillus consumitur sub vsuris.

Quinta maledictio, quod vsura procedit à magna crudelitate: quia quanto proximus plus eget, vsurarius sibi plus fęneratur, & plus aufert sibi. vnde Iac. Qui viderit necessitatem proximi, & claudit charitatem in illo, quæ charitas viget in eo? H

Sexta, vsura est de natura proditionis, quia facit hominem proditorem, quia vsurarius bibet, & comedet cũ proximo suo, vel eius fratre, & corrodit ipsum cõtinue fęnerando, prædando, & præstando super domo, vel vinea fratris. Et sic paulatim extirpat in pane, & caseo ipsam domum, vel vineam de manibus fratris sui. O vos filij vsurariorum attendite, quia si succedetis in iniquitate vsurarum paternarum, efficiemini filij iniquitatis, & diabolus

A etiam vos equitabit, nisi restituatis si potestis ablata, & incerta detis pro Deo. Vnde dicitur Effrain educit filios ad perditionẽ. Effrain interpretatur crescens, quia vsurarij semper crescũt in diuitijs. Septima pessima conditio vsurarij est, quia est proditor pauperum. Vnde Io. Qui ossa mea odiunt, non dormiunt. quia vsurarij de die, & nocte corrodunt ossa.

Tertia principalis pars.

B Tertia pars principalis prædicationis est, à quo equitantur: quia qui sedebat super eum, est nomẽ eius mors, idest, diabolus infernalis, qui dicitur mammona, dæmon vsurariorum, qui ducit ipsos ad inferos. Et ille diabolus habet longa calcaria, & calcat ipsos speronando, ducendo, & trahẽdo ipsos à casa calda veloci cursu; quia nullus, qui ita cito, & ita dulciter applicet in inferno, sicut vsurarius. Vnde, ò vos vxores vsurariorum, attendite, quia diabolus dat xvij. speronatas maritis vestris vsurarijs. Prima speronata est, quia facit eos excęcatos, quia vsurarius efficitur ita cęcus, quod non videt, neque cognoscit C Deum, nec charitatem habet: sed Deus illorum forma denariorum est. Secunda speronata, quam sibi dat diabolus est, quia semper sitit, & nunquam saturatur, & quanto plus bibit, tãto plus sitit, ad instar ignis, quia quanto plura ligna superpónuntur, tanto magis crescit ignis, sed si extrahantur, ignis deficit: sed vsurarius semper sitit, & ardet in cupiditate habendi, & crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit. imo ipsi dant denarios Iudæis ad fęnus, vt fęnerentur Christianis. Vnde fuit quidam pessimus vsurarius habens filium sibi similem, & iniquum, & iam effectus se D nex induratus propter senium efficitur sine moratus: & accidit, quod quando pignorabat super aliquo pignore, ipse scribebat super libris suis vnum ducatum pro centũ, & non bene videbat; & quando aliqui veniebant ad reluendum pignus suum ipsi dicebant, facite rationem vestram, quid debetis habere de vsura computata sorte, & ille loco centum ducat. scriptum reperiebat vnum ducatum cum vsura: & illi tacentes dabant sibi illud, quod petebat, & læti cum pignoribus suis inde recedebant. Vnde cum voluit videre calculum rationum suarum cum eius filio, reperit se multum perdidisse: vnde dixit, fili mi, ego video, ꝙ E propter senium visus amodo mihi deficit, non bene video, & careo memoria: vnde bonum est fili mi, ꝙ tu attendas banco fęnoris, & fac ita, ꝙ tu restaures deperdita, nec deseras fęnus, quia est melior ars lucratiua, quæ sit in mũdo: verum quia est vnũ modicũ infamiæ apud istos rudes, qui nesciunt dulcedinem denariorum: ego emam vnam cordam Pater noster, vsque ad terrã, & leuabo bona hora, & ibo ad primã Missam, & ibi dicam Pater noster, ita fortiter, ꝙ omnes audient, & cum videbo aliquem pauperem, cito clamabo eum fortiter, vt veniat ad accipiendum eleemosinã, & perquiram plures bursetos meæ taschæ, & tan- F dem cum fuerit bene visus stare à personis coram me, dabo sibi vnum bagatinum, nec timeas fili mi, ꝙ intendam propterea dare multum pro Deo, quia qui non habet de suo, poterit musare de alieno: & hoc faciam propter eleuare à me istam murmurationem. vnde sic factum est. & fecit vnum bancum extra domum filio: & ipse cũ veniebat de Missa scartabellabat suos quaternos. Et accidit, ꝙ ipse mutuauerat vni presbytero de villa super vna veste sua quinq; ducatos, qui presbyter propter suas zacharas deliberauit aufugere: & quia non vole- G bat recedere sine sua veste, accepit crucem cum crucifixo, & vadit ad domũ istius vsurarij antiqui, percutit ad ostium, intromittitur, dicens, alias pignoraui meam vestem hic, ego libenter vellem ponere istam crucem loco meæ vestis, & ꝙ prestaretis etiam alios quinque ducatos super ea, & isto crucifixo: tunc inueteratus in malos dies incipit magna voce proclamare dicens, proh scelus, vade retro satanas, quia venisti tentare me, vis ꝙ pignorem super crucifixo, super Deo meo, ego non sum ille quem putas: imo omni die quo non audirem Missam, & non facerem eleemosinam, videre- H tur, ꝙ illa die non essem homo, & expulit eum: quo circa sacerdos ille confusus recedens iuit vsque extra portam domus: & cõsiderans senex, ꝙ perderet vsuras illorũ denariorum, magna charitate motus fecit eum vocari, & dixit, pater, ego valde compatior vobis videns vos in magna necessitate, vnde motus charitate feci vos vocari, & quia ego nullo modo fęnerarer, ego mittam vos ad filium meum, qui facit illam artẽ, qui bene seruiet vobis: imo multo peius faceret quam fęnerari super crucifixo: & sic ille presbyter fecit. Itẽ fęnerator semp surgit

A git bona hora, & habet in deuotione maxime Sanctum Antonium, & vadit tempore fori super angulis, & cognoscit pauperes, & quærit quę vouet, & si reperit aliquem quærentem denarios, fingit se non habere, sed quærere vnum qui seruiet sibi, & dabit sibi de vno stocho in stanchis, ex quo ictu nunquam liberabitur pauper ille, donec sibi acceperit porcellum, vineam, & omnia quæcunq; habebit. Item dat sibi diabolus quartam speronatam, quia semper est tribulatus, & non potest dormire ex anxietate auaritiæ, & tristis illa mulier, quæ est vxor vsurarij, & tristis est filius in eius vita,
B sed post mortem omnes gaudent: imo sępe vsurarius mensurat vinum, & panes connumerat, & semper conqueritur, ꝙ nimis comeditur in domo illa, & oportet, ꝙ vxor furetur modicum olei, carnium salsarum, & farinæ, vt sibi emat subtulares &c. nec famuli vsurariorum vnquam habent pacem, nec possunt habere salarium suum; vnum tamen habent, quod non possunt peccare in gula. vnde Prouerb. c. Qui sectatur auaritiam, conturbat domum suam. Et tu vxor vsurarij disce facere coquinam marito tuo vsurario: accipe de spinacijs & noli multum lauare ipsas ne expandas multam
C aquam, & frixiga ipsas, & cum ponis ante eũ dic, eh marite mi, accipe istas spinacias fritigatas, quia ita diabolus fritigabit te & me: similiter cum tu ponis ante eum aliquid dic, marite forte cras eris mortuus, & ibis ad infernum. Similiter, quando tu das sibi camisiam vt se mutet dic, marite memento quia forte ista erit vltima camisia, quam tibi pones, sed caue ne te capiat, quia forte percuteret te: tamen isti vsurarij sunt viles & effeminati. Item dat sibi diabolus quintam speronatam, quia semper sitit, & est peior quã robator, & habet quatuor pessimas conditiones. Prima, quia modi-
D cus labor est sibi magna sanitas, quia viuit sub vmbra laboris alieni. Secunda pessima eius conditio, quia efficitur cito diues, sed parum durant eius diuitiæ. Tertia, quia est certus de lucro. Quarta, quia ipse est securus de pignore. vnde Iob. 5. c. Vnus est, & secundum non habet, & laborare non cessat, nec dicit in corde suo, cui congregabo diuitias, &c. Et est ita pessimæ naturæ, ꝙ non audet comedere. vnde erat quidam vsurarius plenus denarijs, & erat solus, & iuit ad piscariam, & vidit vnum pulchrum & delicatum piscem, & volens mercari istũ piscem, piscator petijt quinq; grossos, & auarus considerauit, quod in capite anni E ipse haberet quinque grossos, & fęnus ipsorum, & quod erat secundus sanguis nummus, noluit emere. Superuenit vnus cerdo, qui mercatus est illum piscem pro quinque grossis: & vsurarius in se receptus dixit, væ mihi misero, ego sum ita diues & solus, & nunquam habui bonum pastum, & nescio gaudere, neque vti meis diuitijs, & dixit quod volebat prandere cum illo cerdone, qui læta fronte sua vota suscepit, fecitque nitide, & abundanter cum iucunditate parare: finito prandio vsurarius dixit cerdoni, ego nescio gaudere diuitijs meis, si tibi placet, ego volo, quod sis frater F meus, & dedit sibi claues domus, & capsæ denariorum, dicens, vade & fac me tecum gaudere donec vixero, post mortem meam tacito sicut vis: & ingrediens domum cerdo aperuit bene duodecim ostia antequam reperiret capsam denariorum, & ingrediẽs camerotum denariorum reperit vnum atrum dæmonem stantem super capsam, & dicentem, abi hinc, quia nolo quod accipias istos denarios, quia mei sunt, & vis ipsos dilapidare i breui, quos meus seruus & martir iam tanto tempore, & cum tot vigilijs, & fame, & siti acquisiuit. Sexta speronata, quia est tenax, & moritur sicut ca- G nis desperatus, quia moriendo videt relinquere diuitias suas, quas cum tanta affectio ne amabat, & vt plurimum videt se thesaurizasse, & nescit cui, vel tali, quod ipsum pęnitet. unde parum est, quod audiui ab uno magistro in sacra pagina, quod dum uxor unius usurarij laborantis in extremis misisset pro eo, ut confiteretur, & hortaretur maritum, ut confiteretur, & ille dixit, ad quid debeo dicere peccata mea huic fratri, da mihi de brodeto, & si morior, quid curo facias me sepelire: Notarius adest, ut faciat testamentum: instat frater, ut ablata restituat, & ille recusat: instat uxor, hortatur Notar. H at ille dixit, iam non fęneratus sum, & accumulaui thesaurum, ut ipsum disperdã, quid ergo fecissem in hoc mundo toto tempore uitæ meæ, ego nõ moriar: tamen semicoactus precibus & hortatu omnium, dicit, ꝙ uult restituere: Notarius incipit scribere testamentum, uxor dicit, vultis restituere tali: & dicit auarus, messe nò, quia non fuit parum seruitium illud quod sibi feci, quia seruiui sibi de meis denarijs in sua magna necessitate, & quid mei denarij non debẽt lucrari, uos estis bene fatui: & instat frater, dic in bona hora quod sic uescis, quia

A nisi tu restituas, tu ibis in infernum: & ille dixit, creditis esse infernum? certe credo, quod anima moritur pariter cum corpore, deh non molestetis me, quia fecistis mihi venire febrem: tandem cum precibus, & magna instantia omnium fecit scribere, quod erat contentus, quod si moreretur, bona restituerentur, & aliter non. Septima speronara, quia vsura est ars desidum, & poltronorum, & dans se vsuris in iuuentute, nunquam potest recedere ab ea, & uiuit semper ad expensas aliorum. Octaua, quia ars magis abominata, quam aliqua alia ars mundi. Et nota quod semel unus prædicator dixit, quod habebat
B libertatem dandi ueniam omnibus à Summo Pontifice, & quod omnes uenirent die Dominico, quia uolebat eos absoluere, & quilibet deponeret de per se in acies ordinatas secundum eorum artes: & dato die conuocato populo in ordine, prout dixerat: primo uocat milites, secundo Doctores, tertio mercatores, & sic successiue per singulas artes: nouissimè uocauit vsurarios, & nullus usurarius comparuit propter abominationem nominis sui. & accidit de vsuris, sicut de gatta, quia uocando omnia alia animalia ueniunt, excepta gat-
C ta, quando uocas dicendo, gatti, gatti, aufugit; sic faciunt usurarij. Nona speronata est desperatio, quia nulla ars facit hominem desperatum, sicut usura, quia quandoque usurarius habebit bonas inspirationes, & conscientia corrodet eum, ut restituat, & respicit filios, & filias, & vxorem, & dicit inter se, ò filij mei, væ mihi, quia propter uos uado ad inferos, si restituero, eritis deserti, si non restituero moriar damnatus: item si restituo, efficiam pauper, & uxor, & filij semper erunt in continuo bello mecū. & dicit, ego uolo potius stare misericordiæ Dei, quā hominum. & cum isto
D proposito moritur desperatus, & plusq̃ desperatus. Nā Iudas licet suspēdēdo se desperauerit, tamen confessus fuit peccatū suum dicens, peccaui tradens sanguinem iustum, & restituit triginta argenteos. Sed usurarius, qui iam proposuit fœnerari, & non restituere, scit quod non restituendo non remittitur peccatum, & sic non curat confiteri, nec restituit, nec pœnitet, non restituendo, ita quod moritur plus desperatus quam Iudas. Vnde quidam auarus existens Arimini considerauit, quod propter paucitatem bladorum futura esset magna caristia, & emit, & incanipauit omnia blada, quæ potuit, & tenuit E ualde ipsa clausa: & transactis aliquibus mensibus accrescit pretium bladorum, & quanto plus diminuuntur blada, tanto magis crescit, in tantum, quod starium frumenti valebat quadraginta soldos, & uix reperiebatur. Et iste diues auarus, cum sibi petebatur, negabat se frumentum habere, & disposuit non uendere granum, donec starium ualeret quinquaginta soldos: & ne aliquis haberet causam petendi, quod sibi uenderet, iuit rus, & ibi stabat, & continuè à rusticis redeuntibus petebat quantum ualebat frumentum, & audiens, quod dietim esset carius, fingebat compati F pauperibus ore, sed corde gaudebat. Accidit, quod erant duo mercatores, qui audientes de ista penuria caricauerunt vnam magnam nauim frumenti in Apulia, & apportauerunt Ariminum, & uidentes magnam famem ibi existentem, disposuerunt exercere officium charitatis, & pietatis uersus proximos, & calculauerunt, quod poterant lucrari medium solidum de singulo stario, dando starium pro tribus solidis cum dimidio, & sic proclamari fecerunt, quod uolentes emere irent ad portum pro tribus solidis cum dimidio starium: unde omnes uicini, & rustici scientes prædicta cucurre- G runt, emunt, & Deo agentes gratias, plenis cum saccis, & oneratis asinis redeunt domum, iubilantes, & cantantes, Gloria in excelsis Deo, &c. Diues uero auarus ignarus prædictorum, quia longe à ciuitate equitauerat ad suam possessionem, ut difficilius posset quæri, uidens, quod frumentum ascenderat ad pretium quod uolebat, rediēs domum gaudiosus, obuiat istis uillicis oneratis bono tritico in longa commitatiua, & inquit, boni uiri, quid portatis in istis saccis, est uerum, quod sit tanta caristia in ciuitate, sicut audio? At illi iubilando dixerunt, bone domine, iuimus H ad forum tanquam desperati, sed gratia Dei apparuit nobis: siquidem heri duo mercatores, imo Angeli Dei, applicauerunt ad portum bono tritico onerati, & ex compassione omnibus uolentibus, indicta crida, starium tradunt cum tribus soldis cum dimidio abundāter, pollicentes, q̃ isto uendito de alio abundanter portabunt: unde iste diues auarus subito stupefactus, uoce magna proclamauit, væ mihi tres soldos cum dimidio, An heu mihi, quia sum desertus, & se stringens equitando uadit dicēdo p uiā, oime tre soldi e mezo, tres soldos cū dimi-

A dimidio, si obuiauit vni sibi noto, qui dixit ad eum, dñe bene steteritis: & ille respondit tres soldos cum dimidio: cum venit ad portam ciuitatis, Capitaneus portæ dicit, bene steteritis domine: & ille respondit, tre soldi e mezo: cum applicat ante portã domus, vicinę dicunt, bene veneritis: & ille dicit, tre soldi e mezo: stat attonitus insensatus, & nil dicit præter tre soldi e mezo: pulsatur ad ostium, descendit vxor, recipitur in domo, vxor petit qualiter sibi esset, & ille pnr dicit, tre soldi e mezo: nescit descendere de equo, vxor dicit, q̃ descendat: & stupefactus ad oĩa respondit, tre soldi e
B mezo: vxor facit ipsum accipere de equo, & facit eum ascendere scalas, & dicit si vult bibere, & dicit, tre soldi e mezo: ipsum ponit in lecto, sui mali ignara, & facit ferculũ bene conditum dicens, vultis comedere, & ille respondit, tre soldi e mezo: adest medicus, quærit pulsum, & nullum signum huius alterationis inuenit, & quærit si quid vidit, vel si quid dolet, & dicit, tre soldi e mezo: & non febrit, & nescit causam stuporis, & dicit, vbi patitur, tre soldi e mezo: venit præsbyter, vt cõfiteatur, & quærit, nil aliud dicit, nisi tre soldi e mezo: & sic dicendo præ dolore crepauit, & diabolus eius ani-
C mam asportauit: de cætero vsurarij in illis partibus vocantur, tre soldi e mezo. Decima speronata, quia eleuat verecundiam ab homine, & timorem Dei, quia vsurarius faceret omnia scelera propter denarios. Vndecima speronata est, quia semper exercetur in malo: nam omnes peccatores aliqua hora faciunt treguam cum Deo: vsurarius vero semper fęneratur, & lucratur tam in diebus Dominicis, quam Natalis, quam Pascę, & nunquam facit treugam cum Deo, neq; de nocte, neque de die, & omni hora fęneratur, & nunquã cessat à malo. Duodecima quidem ita in-
D uoluppatus, q̃ semper est oblitus de Deo. Tertiadecima speronata est, quia est priuilegiatus valde, quia totiens est diaboli, quotiens fęneratur. Quartadecima, quia quando moriuntur omnes gaudent, primo filij, vxor, & tota familia: vel si non habet filios, vxor gaudet, subtrahit, & subito quærit alium maritum, cum quo possit gaudere ad expensas vsurarij, cum quo semper fuit męsta, ad instar vnius dominæ cuius vir vsurarius de mane mortuus est, & in sero accepit secundum virum iuuenem in vilipendium primi. Quintadecima, quia est porcus diaboli, quia in vita viuit sicut porcus, & moriens omnes pueri, & alij sunt circa, E
& vnus petit caudam, alius aurem, alius vesicam, & vita nulli prodest, & nulli est vtilis, nec potest aliquis gaudere de suo, sed post mortem omnes gaudent, quia paupeeres sperant rehabere vsuras, & similiter fratres aliquid sperant habere, & propterea gaudent, & quia eius vita omnibus est exosa. Sextadecima speronata est, quod ab omnibus Sanctis est derelictus, quia mors peccatoris pessima, quia omni die festo Sãctorum fęneratus est, & nunquam custodit festa, ideo in morte derelinquitur ab omnibus Sanctis. Decimaseptima, quia ab omnibus creaturis etiam est derelictus, F
quia nullus facit ita turpem mortem, sicut vsurarius, & est signum, quod omnes creaturæ pugnant secum: primo dæmones susanando ducunt à casa calda: Angeli, & Sancti detestantur eius vitam, cœli vociferantur, elementa deprauant eius damnatam artem: panes, vinum, & carnes, quas comedit, ipsum blasphemanr, quia conuersa sunt in eius sanguinem, & carnem: domus, tectum, & paries conqueruntur, quoniam ea infecit; terra gemit, quia calcauit eam, & omnia clamant contra pessimos vsurarios dicentia ad ignem æternum maledicti, desperati iustitia: & sic mul G
titudo magna sequitur vsurarios, quia infinita mala veniunt propter auaritiam, à qua defendat nos Deus, vt peruenire possimus ad gaudia paradisi, Amen.

FERIA SECVNDA
Quartæ hebdomadæ
Quadrag.

De Amore irato.

Sermo XXVII. H

Vm fecisset quasi flagellum de funiculis deiecit omnes de templo. Ioan. 7. c. In quo apparet secunda penna Alę nostri Seraphini, quæ vocatur Amor iratus. vnde, Irascimini & nolite peccare. Ita facit Christus ad dandum intelligere, quod irasci debemus contra peccata nostra & aliena; non contra personam, sed contra culpam, quia sic sunt diligendi homines, vt errores eorũ nõ diligantur, sed quia à Deo

A facti sunt: quę materia est necessaria, & vtilis. Vnde dum Sanctus Franciscus transiret per vnam ciuitatem, & esset post eum vnus dęmoniatus: quidam ciuis interrogauit eum dicens, quod est maius peccatum mũdi? & S. Franciscus respondit, quod homicidium erat maius peccatum mundi: & dęmoniatus exiliẽs retro rixit dicens, est vnũ aliud maius quã homicidium. Et S. Franciscus dixit: In virtute Dei, dic mihi ꝙ est illud peccatum maius homicidio? & diabolus respondit, quod tenere rem alienam est maius peccatum homicidio, quia nulli vadunt tot ad inferos, quot vadunt de te-
B nentibus aliena. Dixit S. Franciscus, dic causam, quare plures vadunt ad inferos de tenentibus bona aliena, quam de alijs. qui respondit dicens, postquam deduximus homines ad accipiendum aliena, & acquirendum diuitias, bene iuuamus eos ad non relaxandum illa bona extorta, & sic damnantur ipsi, & filij, qui eis succedunt, & sciunt, ꝙ illa bona venerunt de rebaltio, & sunt male acquisita: & similiter illi, qui participant de illis male acquisitis, sicut vxores, filij, & cęteri, damnantur: ad cuius notitiam distinguendo nota tria damna, quæ fieri possunt proximo. Primum est damnũ
C spirituale intus. Secundum est damnum corporale, quod est apud. Tertium est damnum temporale, quod est de foris. Et secundum ista tria damna, disce tres regulas.

Prima pars principalis.

PRima est de damnis spiritualibus factis: vnde cape pro regula generali, ꝙ omne damnum, quod fit spirituale, seu datur proximo, inquãtum possibile sit, es obligatus satisfacere, quia non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum. & intellige, quod debet restitui tam damnum
D spirituale, quam corporale, & temporale. Circa quam regulam nota, ꝙ tripliciter pôt dari damnum spirituale proximo. Primo scandalizando ipsum, secundo infamando ipsum, tertio ipsum inducẽdo ad faciẽdum malum. Primum damnum in scandalizando proximũ fit tripliciter: quia aut scandalizatur proximus cum verbis, aut cũ factis, aut cũ actibus. dico ꝙ verbis scandalizatur dicendo sibi verba iniuriosa, vel generatiua sibi scandalũ: & tunc teneris sibi restituere, quod tu derobasti eius aĩam: vel per te non stetit, quo minus faceres ipsum peccare: ideo oportet ꝙ tu vadas ad eum, & dicas tuam culpam. Vnde Matt. 5. Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: irando E
cum corde intrinsecus. Qui aũt dixerit fratri suo, Racha, reus erit concilio. Racha est actus irę, cum dicit, heysi: quia si ostendis de foris signũ irę intrinsecę, etiã oportet satis facere, recõciliando te cum fratre tuo. si autem dixerit, Fatue, reus erit gehennæ ignis, qa peccauit mortaliter: quia ex quo iratus fuisti in mente, & ostendisti foris verbo iracundiam maledicendo proximum, oportet te secum reconciliari, & facere poenitentiam de illo peccato. Item tertio pôt offendi proximus cum factis, puta, tu deprędatus fuisti proximum: & tunc fit dupli- F
citer, aut palam, vel occultẽ: si palam, dãnificasti proximum, & tunc sufficit restituere prædam, vel damnum, nisi secum reconcilieris, quia fecisti sibi duo damna: vnum temporale tollendo res suas: aliud spirituale scandalizando ipsum. Et si non potes restituere res ablatas, saltem dicas tuam culpam, & reconcilia te secum, offerens te satisfacere cum potueris, si tibi remittere nô vellet damnum, vel vsuram, aut robariam. Si vero damnum, vel furtum est occultum, tunc non expedit, ꝙ tu vadas ad eum, & sibi petas veniam, nisi modo infrascripto, & restitues sibi etiam modo infrascriptó ablata. Tertius modus est, quia debet damnum G
spirituale restitui cum modis. Nam Deus non iudicat ẽm modũ, quem facimus, sed ẽm suum iudicium verissimum, & non ẽm nostrum apparere: pone, quidam te offendit, interficit tuum patrẽ, vel te derobauit, vel tibi tenuit loquelam, & tu dicis: parco, sed nolo sibi loqui, nec me secum impedire. Ego dico, ꝙ nisi facias illi omnes actus, quos facis alijs tuis proximis, & amicis, ẽm amorẽ, & charitatẽ generalẽ cũ actis & signis, salutando eũ, cũ sibi obuias, & si te salutat, respondendo sibi, tu peccas. & similiter Iudęo, & cuilibet alteri pagano, nisi fo- H
ret prohibitũ per ecclesiã, qa nô debemus hřc odio peccatorẽ, nisi ẽm peccatũ: vnde tuo inimico præterito teneris indicare signis & actis, ꝙ sibi remisisti iniuriã, loquẽdo secũ, respõdendo sibi cũ loquitur, & cætera faciendo, quę faceres cũ alijs ꝓximis tuis; saluo, ꝙ si esset talis persona, cũ qua si loquereris, posset sequi peccatũ, sicut si esset aliqua fęmina, q̃ stetisset in adulterio cũ aliquo, & nollet sibi loqui, ne inducat iterũ ad peccandũ: dico, ꝙ tũc pôt sibi tenere loquelã, ne illud scandalũ sequatur: & sic de alijs simil ib. Sed pone, es ĩ circulo cũ pluribus

A bus hominibus alloquentibus, superuenit inimicus tuus tecū reconciliatus, tu mutas colorē, & subito inde recedis, quia tu ostēdis illud signū odij, & fecisti scandalizare proximū, tu peccasti mortaliter. Nā illud odiū remansit tibi secretū in corde: & nō vides quod diabolus tenet ipsum abscōsum, ita quod nō vult tibi quod ipsum odias. Sed Deus scrutator cordiū, illud videt, & ideo obligaris de illo actu dicendo tuā culpā. Et quod hoc sit verū, vide Mat. 5. c. vbi Christus dicit: Si ergo offers munus tuū ad altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus hēt aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuū ante altare, &
B vade prius recōciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuū. aliàs perdis oblationes. Sed intellige hoc solidè, quia vos statis per menses & mēses tenendo loquelā vnus alteri, & male facitis, & peccatis. Non dico, quod si recordaris de odio fratris tui, quod tu relinquas Missam, & oblationem, quia si est ibi, vel possibile, quod nō perdendo Missam recōcilies te secū, vade & recōcilia te secū: sin autem audi Missam, & offeras cū proposito reconciliandi secū, quamprimum poteris, offerendo cum bona contritione. & similiter facito cū vis ieiunare, vel eleemosinam facere: alioquin parum prodest tibi
C quantū ad salutem animæ, quia es in peccato mortali, & bona, quę facis non tibi prosunt, nisi cum cōtritione, & proposito cōfitendi, & veniā petendi proximo tuo. Vide modo secundū damnum spirituale in desamando proximum: & licet possit addi tēporali, tñ pōt adaptari spirituali. Nam melior est bona fama, quā diuitiæ multę. Et sm Sco. Bonauen. & S. Tho. & Ricar. in 4. etiam tangit, & alios Doct. Iste punctus distinguitur tribus modis. Primus, qñ aliquis diffamat alium cum veritate dicēdo verū, & cū charitate. Secundus, qñ dicit mendacium diffamando alium cū peruersitate & iniquitate.
D Tertius, qñ diffamat dicendo verū sine charitate. Et nota, quod esset periculosum valde diffamare proximum, quia nunquam poteris saluari, nisi petas veniā. Et si imposuisti aliquam infamiam alicui, & petēdo sibi veniā, vel dicendo, quod fuisti mētitus per gulā restituendo sibi famā apud illas personas cui dixisti, & diffamasti proximū, deberes potius incurrere oēm infamiam, vt eleues infamiā a tuo proximo, & apparere vnus mendax iustè, quā tuus proximus iniustè portet infamiā, quia iustitia præfertur iniustitię, & fuisti causa infamationis. Primus modus, qñ tu corrigis fratrem tuum cum charitate dicendo verum, sm euangelicam disciplinā, primo inter te & ipsum, secundo si nō audierit te, dicēdo ecclesię, vt tibi prædicaui in septimana pręterita, in prædicatione, quę incipit, si peccauerit in te frater
E tuus. & si taliter diffamas ipsum cum charitate, nō teneris ad restitutionē. v. g. si tua vicina iuuenis tenet malos modos, & tu cum charitate admones ipsam, & illa dicit, non est verū: & dices sibi secunda, & tertia vice, & se nō emendet: accipias vnā, vel duas bonas fęminas tecū, & graues, & cum charitate reprehendas ipsam: & si se non corrigit, & emendat, dic patri, & fratri, &c. Et si illa persona, quę corrigitur dicit, quod tu mentiris, &c. certe tu nō teneris dicere tuā culpā, imo peccares, quia videretur quod te pęniteret fecisse illud bonū. Secūdus modus est, F qñ per odiū infamas aliquē, vel accusas proximū cōtra veritatē: & isto modo temerariè diffamādo, vel accusando proximū contra veritatē, sp peccas mortaliter, & obligaris ad restitutionē. Similiter si malo iudicio iudicas proximū contra veritatē fecisse aliquid, quia tu peccas mortaliter. & istis casibus qñ diffamas aliquā personā, vel malo iudicio, vel cōtra veritatē, tu teneris ad restitutionē dupliciter. s. dicendo tuā culpam illi, quē diffamasti, & restituēdo ei suā famam G penes illos, quibus diffamasti, vel falso modo iudicasti eū dicēdo, quod mentitus fuisti, sicut si esset aliqs philocaptus de aliqua iuuene, quæ delectatur stare ad fenestras, & ridere, &c. sed nō hēt voluntatē peccādi, & ille mentiēdo dicet aliàs, quod habuit eam certè: tu teneris dicere tuā culpā illi iuueni, si ipsa scit, quod desamaueris eā, & retrahere īfamiā apud illos, apud quos ipsam desamasti. Similiter si tu quæ audiuisti ab aliquo desamante aliquā personā, postea alias retulisti illā infamiā, & ille venit ad te dicendo, quod mentitus fuit per gulā de eo, de quo diffamauit eā, tu similiter teneris ire ad quos tu retulisti illā infamiam, & dicere, quod nō fuit, nec H est verū illud, quod dixisti ex eo, quia ille à quo audiuisti retraxit reductus ad cōscientiā, & dixit se mentitū fuisse, & quod illud dixerat ex odio, vel ex inuidia, vel temerario modo: alioquin tu peccas. Tertius casus est, qñ tu diffamas aliquē cum veritate, sed nō cū charitate. Et si videris fęminā fornicari, si dixeris alij, nisi actu charitatis, tu peccas mortaliter totiens quotiens illud dicis, nisi in actu charitatis, puta quia dixisti illi fornicarię, & nō vult corrigi, quia tūc seruādo euangelicā doctrināā, potes dicere alteri,

A teri, vt corrigat eam, cui magis credit, vel timet, vel adhibēdo tecū duos, vel tres, &c. Vos ò virginellę fatuę, cauete vobis ab inamoratis, quia cū ridetis sibi in ore, vel respondistis suis verbis, vel sibi cōsentitis, ipsi habent socios, & referunt socijs se iactādo de vobis, & multotiens plus dicunt quā sit in veritate: & socij dicunt alijs, & sic repletur tota ciuitas antequam vos fatuę sciatis: ideo nolite dare aures suis verbis. Vides ergo qualiter, ex quo tu nō dixisti veritatē, diffamando aliquem, tu teneris isto modo restituere dicendo, dico meam culpā, quia

B dixi tibi pridie culpam proximi mei talis; & licet sit verū, nō debebam tibi dicere, quia nō seruaui officiū charitatis. Sed pone, quędam iuuenis maritata tenet malos modos in fallēdo marito: quędā bona domina perpendens corrigit illā: illa se nō castigat: & videns hoc ipsa ex charitate adhibet secum vnā aliā vicinā, & adhuc videns ꝙ nō corrigit se, illa quæ mouetur ex charitate dicit illud patri: alia vero illud reuelat marito. charitas eius, quæ dicit patri est iusta: altera, q̄ dixit marito non. Maritus vero dicit vxori, illa negat dicendo, ꝙ mentitur. modo quæritur, cui illa quæ negauit adulterium cōmisisse teneatur restituere? & certè dico, ꝙ te-

C netur dicere suam culpam illi, quæ cum charitate se mouit, & alteri nō: quia illa adultera non obligatur confiteri veritatē, quantū ad leuandum infamiā illi, quę non correxit cū charitate, quia non meretur, quia non se mouit cū opere charitatis: in alia vero, quę correxit cū charitate, tu distingue: quia aut illa adultera cōfitendo veritatē incurrit periculū vitæ: & illa quę correxit cū charitate incurrit periculū infamiæ tm̄: & isto casu adultera non tenetur confiteri veritatē. aut incurrit periculum infamiæ tm̄, & isto casu tenetur adultera dicere verū, & potius vel-

D le incurrere infamiam, quā permittere incurrere illā, quæ cū charitate ipsam correxit. aut dicendo veritatē incurrit periculū mortis, & negando illa, quę cum charitate correxit incurrit periculū vitæ. Et isto casu debet potius eligere mortē, & dicere veritatem, quā velle pati, ꝙ illa quæ iustè correxit, & cū charitate, moriatur, alioquin dānabitur. Tertiū dānum spirituale, quod datur proximo est in inducendo proximū ad malū, sicut inducendo fęminā ad luxuriandū: & est ita necessariū scire, sicut aliqđ aliud: vnde pone, ꝙ induxisti fęminā ad luxuriandum, & deuiauit, & male capitauit: quid es tu restituere obligatus sibi? certè tu pęnitēs

nō solū dēs tu corrigere, sed obligaris q̄tū E

est tibi possibile reducere ipsam ad frugem melioris vitę, nec sufficit te solū pęnitere, sed oportet, ꝙ inducas ēt ipsam ad viā pęnitētię. Simile si proxeneta, vel mediator induxit aliquē ad fęnerandū, vel faciēdo iniquū cōtractum, vel ad furandū, vel aliquod aliud malum faciendum, tu non potes saluari, nisi inducas illū ad restitutionē: & si illud nō fecisset, nisi tu induxisses eum, tu teneris ad restitutionē, si ipse nō vult restituere: sed alias latius tibi dicam de hoc. Simile si induxeris aliquē ad rufianandum aliquā, seu rufianaueris aliquam, non sufficit pęnitere, nisi inducas illam, quā fecisti peccare F

charitatiuè ad emēdandum se cum tuis orationibus, & faciēdo precari Deum, & cum factis suadendo sibi, ꝙ se emendet. simile si aliqua vetula recagnata duxerit aliquas puellas ad se pelandū, & ad se fucandum, & ad portandū capillos alienos, & vanitates, & ad alios actus minus honestos, & procaces, licet pęniteat, nō potest saluari, nisi induxerit illas iuuenes ad emendationem vitiorū, ad quæ illas induxit suis suasionib⁹, precibus, & orationibus. Simile si qua induxerit nouas fozias vanas, vel iam repertas sequitur, peccat, & tenetur, vt supra. Sed G

quęro, quis magis peccat, vel vsurarius, vel mulier vana, quæ ponit sibi belletū, & capillos alienos, & nouas fozias propter facere inamorare iuuenes? Certè dico, ꝙ talis mulier vana plus peccat, quā vsurarius, quam latro, & robator stratarum, quāq; incēdiarius, q̄ prædo ecclesiarum, pupillorū, & viduarum. & ratio est illa, quia illi dānificant solū in rebus: illa vero fęmina vana in vna die est sufficiēs prædari, & occidere mille aīas trahendo iuuenes ad cōcupiscentiā sui: quia qui respicit mulierē ad cōcupiscendum eam, iam męchatus est: & quanto H

aīa est præstantior rebus, tanto magis peccat. & tu ò fęmina vana, caudata, & fucata, portans capillos mortuorum, & indiabolata, nō facis tibi conscientiam, nec vnquam confiteris de hoc tuo tam grandi scelere: diabolus te docet, tenet, & regit, & finaliter te equitabit, quia tu sola in vita tua es sufficiens occidere decem millia hoīum ad cōcupiscendum te, & es exemplum, & das causam alijs mulierib⁹ facere sicut tu. Sed qualiter istę tales fęminæ vanæ satisfacient, & restituent animas peccantes in eas, quia nō remittitur peccatū, nisi restituatur ablatum. dico ꝙ non sufficit ipsas pœnitere, & abstinere amplius facere talia, nisi tales

fę

A se emendent, quod sicut prius fuerunt exéplú vanitatis & mali, efficiát exéplú, & speculú honestatis & boni, quia debent portare vestes inferiores & viliores quàm deceat statum suú, & leues, superfluas caudas, iocalia, capillos alienos, fucos & similia, & castiget, alias & ipsas inducat quantú scit & pôt ad habitum honestú. Similiter in his, qui lucrantur ex malis lucris vetitis, non sufficit pœnitere, sed oportet quod restituant lucra, si possunt. Similiter Scotus in 4. 15. di., distinguit ista tria dána spúalia, corporalia, & tpalia, dicens quod maius & periculosius pcóm, quod est dánum mali exépli illorú, qui dént dare B bonum exemplú, sicut pres qui debent dare bonum exemplú filijs: magister scholaribus, presbyteri subditis, &c. quia obligant ad restitutionem. vide de hoc in decretis, 5. qô. 1. c. ex merito. deteriores sunt qui malis morib. vitam bonorú corrumpunt, quá qui possessiones temporales arripiunt.

Secunda pars principalis.

Vide de damno corporali, de quo tolle secundam regulá principalé, quia tu debes satisfacere dánú corporale, & no. quod sunt tria dána corporalia, quia C aut tu facis dánú feriédo vel mébre mutilándo, debilitádo vel incidédo, aut occidendo. Cape primú. pone quod ferias aliquem, tu sm conscientiá obligaris soluere oés expésas pcusso. s. medici, & medicinæ, damna & interesse, vt de iniur. & dáda in c. si rixati. fu. in tm quod Doc. dicút quod si percussus héret paruos vel patré senem, &c. tu teneris soluere oés eorum expensas. Et in veteri testô ét hés, Exo. 20. c. &c. Secundú damnú corporale est incidendo membrú, &c. iniuste, quia similiter teneris ad expensas quas fe-D cit in liberádo & patris senis & totius familiæ, & ad dána & interesse, ét si cá intercessisset. Tertiú est, si occidisti aliquem publicè, debet dari publica pœnitentia, quia sicut publice scandalizasti proximum, ita publice debet dari pœnitétia & fieri. & hinc est quod in curia Romana faciunt spoliare homicidas & vadunt in circulo vbi sedent publice pœnitentiarij & quilibet percutit homicidam ter super spallis. Scotus dicit quod qui interficit hominem, debet ponere vitá in periculo mortis cum infidelibus pro fide Christi, vt ex quo priuasti proximum vita, adeo quod non potest facere pœnitentiam de suis peccatis, tu satisfacias pro eo ponédo te in discrimine seu periculo vitæ pro fide. vnde pro regula tene, quod omne damnú E datum proximo, quantum est possibile, teneris satisfacere; quia omne quod habes de alieno, quod ad tuas manus peruenit, vel quod pertineat ad alios, sine vero titulo, si ue iniuste, teneris restituere. Circa quod nota tria notabilia. Primum notabile est, quia aliqua sunt aliena, quæ peruenerunt ad tuas manus licitè, quia reperisti denarios, vel caligas alicuius: nunquid licet tibi tenere illos? Respondeo, non. quid ergo facies? certè tu debes inquirere cuius sunt, & considerare & quærere & teneris ei restituere ad instar furti, quod est cótrectatio rei alienæ inuito domino. sic in re perdita, quia est verisimile, quod si conuertis in tuos vsus, tu facis contra voluntatem eius, qui F perdiderit. Secunda regula est, si non reperis cuius sunt, quid facere debeas? Tertia regula, quia si es pauper, quia eges, tu debes ire ad episcopú & dicere necessitatem tuá, quando non potes reperire illum, cuius res inuentæ sunt: & si consulit quòd teneas, tene cum aío restituendi, si reperitur ille cuius sunt. sed si es diues, & faciendo su praescripta non reperis, cuius sunt, & es paratus restituere si reperires; non reperiendo debes dare pauperibus: tamen si speras reperire dominum, non peccas seruando animo restituendi semper. Sed securius G est dare pro Deo, desperando reperire dominum. Simile si licite veniant ad manus tuas res dandæ pauperibus, quia es commissarius, &cæt. Si non das pauperibus, tu es robator. & si das attinentibus tuis, tu es robator. Similiter si vicina accommodauit tibi rem & est oblita, tu teneris sibi restituere, alioquin peccas, quia robas. Simile si emisti rem robatam, teneris restituere Domino. Sed alias tibi dicam de hoc. Similiter si mercator dedit ad terminum tibi rem, si tu non soluis in termino, teneris ad interesse suum. Et H nota pro regula, quod omne, quod tibi licitè ad terminum datum est, in termino teneris restituere, alias peccas dupliciter, quia primo omne promissum est debitum: Secundo propter ingratitudinem. Tertia regula est, quod omne quod est alienum, & ad manus tuas licite peruenit, teneris restituere, sicut est furtum, rapina, vsura, tondere monetam & tributa & similia. Sed cui debent restitui, infra dicam alias. Simile lucra superflua & facta in malis pondetibus & falsis mensuris, & omne lucrú quod vltra debitú facis. Simile i immiscédo

malum

A malum granum cum bono, & cimatura cum lana, ad faciendum pannos, & aquam cum vino, & ruchetam in vino, & falsificãdo isto modo mercãtias, qa illud plus quod vendis vel recipis ex huiusmodi falsitate, restituere teneris.

Tertia pars principalis.

TErtiũ notabile est, quod omne quod pertinet ad alios, & licite peruenerit ad tuas manus, tu debes restituere: quia si habes cartas, instrumenta vel libros
B rationum alicuius, tu teneris restituere, & tenendo iura aliorum, propter quod ipsi non possunt probare & ostendere iura sua, omnia sua damna & interesse & expensas factas in recipiendo scripturas illas de nouo & in faciendo lites illa de causa teneris restituere: & si perderet causam ex defectu illorum iurium suorum occultorum: nam teneris ad restitutionẽ. Simile de decimis, in quibus es obligatus secundum consuetudinem, debes restituere, quia quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo debenẽ. Sed dices, sacerdos male expendit decimas in meretricibus & filijs suis, & non in erogando pauperibus. Respondeo, si male ex-
C pendit, nihil ad te, & sibi imputet si non seruat mandata: sed quantum ad te pertinet, tu ipse serua. Sed pone, Dominatio ponit gabellam, mittit vnum exactorem: certè tu nõ teneris soluere, sed si exactor male facit, quia consumpsit denarios exactos, imputetur Dominationi, q̃ malum exactorem elegit. Sed quid si sacerdos maritatur filiam suam, & dat sibi dotem de bonis ecclesiæ: maritus, qui recipit dotem, tenetur ad restitutionem. 12. q. 2. c. gloria episcopi. quia qui dotes dant, similiter tenentur restituere. Similiter fœminæ concubinæ presbyterorum viuentes ad expensas crucifixi, tenẽtur ad restitutionem. Sed pone, aliquis cre-
D dit dare vni, & dat tibi per errorem, quia errauit in persona, credens te fore illum cui dare debebat. certe licite illud datum peruenit ad manus tuas, tamen teneris restituere danti. Similiter si datur vel relinquitur hospitali, hospitalarius tenetur illud dare pauperibus. Similiter quærentes pro hospitali sancti Boni, & pro sancto Antonio. Certe. illud quod recipiunt & expendunt gaudendo cum meretricibus & taxillando & expẽdunt in tabernis & malo modo, sicut communiter faciunt isti quæstores, tenentur restituere pauperibus. Sed tu qui facis eleemo- E
sinas prædictis propter eorum fallaciam & mendacia verba, das eis bladum, linum vel carnes, & habes viciniam paupertimã, melius faceres dare egeno quem tu cognoscis, quam talibus ribaldis. Insuper concedentes priuilegia istis talib. quæstoribus, tenẽtur ad restitutionem pauperib. de illis eleemosinis, quas inueniunt. Dixi de his qui acquirunt per errorem personæ: videamus secundum errorem, qui est error fortunæ. pone, tu facis eleemosinam diuiti, non egeno, q̃ posset tibi facere eleemosinam: certe tenebitur accipiens restituere illi, a quo accepit. Simile in robatore, quia tenetur restituere F
illi a quo derobauit. Sed si robator est effectus pauper, debet cõfiteri & pœnitere & facere secundum q̃ consulet confessor. Sed pone, quidam accipit precium pro eundo pro alio ad sanctum Iacobum, & habuit solutionem integram, & vadit quærendo eleemosinas & quæstando: certè tenetur ad restitutionem illarum eleemosinarũ alijs pauperibus, quia videtur spoliare illas eleemosinas alijs pauperibus. Similiter si datur eleemosina pro missis dicendis, & non dicat, tenet Deo restituere. Sed pone, aliquis est aptus ire ad Sanctum Iacobum de suis bonis, & facit votum ire toppinus siue eleemosinando. dico quod sicut non potest ire G
robando, ita non debet ire toppinãdo, vel eleemosinando, & tantum quantum subtrahit, tantum tenetur restituere pauperibus. Sed si vult ire ratione pœnitentiæ debet dare tantum de suo pauperibus, quantum lucratur de eleemosinis. Sed pone, quis interficit aliquem, an obligetur venire ad iudicium vt decapitetur? distingue in hoc casu, & similibus tria tempora, seu tres differentias, quia aut aufugit antequam capiatur post occisionem & licitè fugit & potest mittere acceptum bona sua sine peccato salua cõsciẽtia, & de ipsis facere quicquid vult. Aut post occisionem capitur & aufugit ante latam sententiam, seu condemnationem H
latam contra eum, & tunc fugiendo peccat mortaliter, sed non tenetur redire in manu Iudicis. Aut aufugit post latam sententiam iuste, & tunc peccat mortaliter fugiendo, & tenetur redire in manu iudicis, si vult saluari ad satisfactionem sententiæ vt decapitetur: si est taliter condemnatus, & si dat alteri res suas post latam sentẽtiam, tenetur ad restitutionem, quia non sunt suæ. Similiter si quis iustè condemnatus in pecunia vt in re alia tenetur persoluere, alias peccat.

Et

A Et sic habes tria damna, quæ restituere tenemur, scilicet spirituale, corporale, & temporale, si volumus consequi vitam æternam, quã nobis dignetur dare ille, qui cum fecisset quasi flagellum de funiculis deiecit omnes de templo, &c. per suam misericordiam. Amen.

FERIA TERTIA
post 4. Domin. Quadrag.

De amore non conuentuato.

B

Sermo XXVIII.

Olite secũdũ faciẽ iudicare, sed iustum iuditiũ iudicate. Io. 7. c. Ista est vtilis & pulchra doctrina ad sciendum & periculosissima ignorare dicens, Nolite secundum faciem iudicare, sed iustum iudicium iudicate, i. secundum iudicium intrinsecum: nam maior ars quæ sit in mundo, est iudicium. Vnde fratres spirituales conuentuantur in duobus mensibus, & nullus faciet iudicare in vno anno. & diabolus
C facit in vno die. In quo sacro eloquio tractabimus de amore non cõuẽtuato. In quo tres considerationes faciemus, secundum quod sunt tria iudicia totius artis iudicãdi & nõ sunt plura in mũdo. Primum est curiosum. Secundum est criminosum. Tertium est periculosum. Vnde ante quam veniam ad ista iudicia, ego volo exponere textum. Vnde considera bene sermonem Christi, quia per faciem intelligitur apparẽtia de foris, quia cortex q̃nque apparet bona, & medulla intus erit marcida, & arbor mortua. Et sic nõ poteris iudicare, secũdum exteriora. Et textus dicit, nolite iudicare: & non dicit, non
D iudicate, quia interest inter ipsa. Vnde Augustinus super prima epistola ad Cor. 4. ca. dicens, quod si non possumus suspicionem euitare, tamẽ cauere debemus temerarie iudicare, quia primos motus balistatos in intellectum secundum apparentiam extrinsecam expellere non possumus, quia primi motus non sunt in potestate nostra. Et ideo quando occurrunt nobis aliquæ suspiciones in principio, scilicet prima facie, non debemus consentire in tante illis primis suspicionibus iudicando. Et nota vnum notabile, quod licet Christus dixerit, Nolite iudicare: tñ sunt aliqua ita expresse mala, quod iudicando aliter quam sint peccatores, sicut si vnus esset publicus vsurarius, & iudicares bonum. Similiter si tu iudicares statum Iudæorum esse bonum, non haberes bonum iudicium. vnde Ioan. Qui non credit, iam iudicatus est. Et Paulus ad Ti. Sunt quædam, quæ præcedunt ad iudicium, id est sunt quædam quæ possunt iudicari. Vnde cum tria sint iudicia suprascripta, Christus locutus est secundum illa iudicia. Cape primum iudicium curiosum, in quo est tota theorica iudicandi in mundo. In criminoso est tota practica mundi in iudicando. In periculoso est actus iudicãdi. Et per hoc habes principium, medium, & finem. Principium est theorica iudicandi. Medium est practica iudicandi. Finis est actus iudicij vniuersi mundi. E F

(margin: Exemplũ; Augus̃t)

Prima pars principalis.

CApe primam partem principalem, q̃ est iudicium curiosum & facio arborem, quam diuido in radices, trũcũ & fructus. ita interuenit in primo iudicare, quia primo sunt radices, & exinde extenditur virgella siue truncus, & postea producit fructus. Radix est considerare facta aliena plusquam tua. Truncus est intrare in suspicione aliorum, exinde producitur fructus, qui est temere iudicare. Cape. s. primum iudicare curiose, quod habet quatuor radices, in quibus appendit omne iudicare mũdi, quæ consistunt in quatuor infrascriptis. Quia actus, in quo apparet nullum bonum & omne malum. Aut actus, in quo apparet modicum bonum & multum malum. Aut actus, in quo apparet multum bonũ & paucum malum. Aut actus, in quo apparet sem per omne bonum & nullum malum. Ex his quatuor actibus procedunt quatuor signa, per quæ iudicamus facta proximi. Primum est signum violentum, secundum probabile, tertium pœnæ, quartum temerarium, in quibus quatuor signis omnia iudicia recluduntur. Signum violentum est actus, quẽ videre in proximo, totus malus & nihil boni, & est omne signum mali, sicut est furari, fornicari, dare ad vsurã, occidere hominem & similia. vnde pone in hoc violento exemplum. pone, est cõmissum furtum in loco, vbi non sunt nisi sex, & necesse est q aliquis ex illis sex commiserit furtum. Isti sex capiuntur & ducuntur coram iudice. Inquiritur de voce & fama & vita ac cõuersatione istorum, & reperitur per fide dignas G H

(margin: Radix Truncus Fructus.; Signũ violentum.; Exemplũ de latronibus.)

A gnas personas, ꝙ quinq; ipsorũ sunt hoĩes bonę vitæ, conditionis, conuersationis & famæ. & sextus est valde suspectus, vilis cõditionis, malæ vitæ, conuersationis & famæ. habita hac informatione iudex facit venire coram se istos sex: primi quinq; bonæ famæ non mutant faciem, sed stant cõstantes vultu & animo: sextus vero mutat faciem, trepidat & tremẽti voce respõdet: certè istud est signum violentum. Et si iudex iudicat illum fore furem, non peccat & põt ipsum cum bona conscientia torquere & eruere veritatem. Simile, quidã interfecit vnum in strata & leuato tumore ignoratur quis interfecit: sed circunstantes currunt ad locum, interfector qui fugiebat videns multitudinem incipit currere versus rumorem & se miscens cum alijs detestat̃ illud maleficium & fingit dolere & cũ venit super cadauere, subito sanguis incipit exire de plagis, sicut naturale est in similib. certe, quia hoc est naturale, istud signum est violentum & põt iudicari illum fore interfectorem. Simile habes in libro Regum 3. c. quando duæ meretrices in eodem lecto existentes de partu & vna suffocauit filium & clam furata fuit filium sociç viuũ & posuit iuxta illam dormientem suum filium C mortuum, quæ videns nõ esse filium suum accersita socia coram Salomone petebat filium suum viuentem, & alia negabat. vnde Salomon iussit diuidi puerũ in partes duas vnam vni, & alteram dare matri. Et illa, cuius non erat, laudauit sententiam. Mater vero supplicauit, quod potius daretur integer illi, vt viueret, q̃ filius occideretur materna affectione compulsa. Altera vero, nullo fœdere charitatis inducta, sed potius liuore commota dixit, nec mihi, nec tibi, sed diuidat̃, iuxta sententiã Salomonis. Quod audiens rex, hoc signo violento compulsus filium ipsum matri propriæ condonauit ex eo, quia natura non patitur quod mater morti filij consentiret, & ex parte meretricis, quæ volebat puerum diuidi erat omne signum mali, & nihil boni, ideo violentum, & sic de similibus. Secundum signũ dicitur probabile, verbi gratia maritus fuit vltra mare non rediturus in breui relicta vxore iuuene. vxor absente viro vadit ad festa multum vana & fucata cum capillis alienis, &c. Certè ista nõ facit propter placere marito, sed est signũ probabile quod hoc facit ob aliam causam. Similiter est vnus senex nullos habens filios & est cupidus, diues, vsurarius & nullam facit eleemosinam & nil curat de diuinis. Certè hoc est signum probabile, per quod potest iudicari quod ille damnabitur. Similiter vnꝰ iuuenis robustus & sanus, qui staret totã die sine esu & potu ad videndum armiludere, vel coreas & festa, & dicet se non posse ieiunare, certè est signum probabile, quod mentitur: quia sicut sine comedere stat ad videndum vana, ita posset ieiunare. Vnde nota & tene menti, quod quotiens non ieiunas in diebus ab ecclesia ordinatis & pręceptis, totiens tu mortaliter peccas, & vide si potes ieiunare, quod si tibi daretur vnus ducatus pro omni vice, seu die, quo tu ieiunares: certe tu sæpe ieiunares, vt lucrareris illum ducatum, considera intra te, & dicis te ieiunare non posse. Similiter tu fœmina dicis, maritus meus vult quod portem caudam, vel quod me imbrattem, vel portem capillos mortuorum. Certè tu mentiris: sed si tu haberes malum super capite, & medicus diceret quod non posses liberari, nisi incisis capillis: Certè pro salute corporis permitteres tibi radi capillos, & pro salute animæ nedum tuos, sed alienos capillos recusas deponere, & istud est signum probabile. Similiter tu habes ribaldam, quam tenes & non uis repellere eam, ne malè capitet propter magnam charitatem, quam habes: illud est signum probabile, quod facis propter luxuriam, ad instar lupi, qui vidit agnum errantem, qui perdiderat matrem & flebat. Vnde lupus motus ex passione & charitate voluit potius comedere eum quam perderetur vagando. vnde istud signum est probabile, in quo apparet modicum bonum, & multum malum. Tertium signum leue est, in quo apparet multum boni & paucũ mali. Exemplũ, erit vna meretrix conuersa, quæ stabit in confessione ad pedes vnius confessoris: Alius videns eam & cognoscens eius præcedentem malam vitam, iudicabit dicens, vide illum presbiterum tenentem illam meretricem ad eius pedes: quid putas modo quod dicatur, &c. Istud est signum leue, in quo est multum boni, & parum mali, sicut in Samaritana loquente cum Christo, sed palliatur pp circunstantias in illo euangelio tibi dictas. Quartum est signum temerarium quando semper apparet oẽ bonũ & nullũ malum: verbi gratia, tu vides aliquẽ seruãtẽ decem præcepta & spernere diuitias & frequentare ecclesias & semp exerceri in oĩ opere bono & virtuoso & tu iudicabis malum de eo, sicut in euangelio hodierno, vbi

Iudęi

A Iudæi dixerunt. iudicantes Christum, demonium habes: & sic habes quatuor radices & quatuor signa, quæ no. in glo. f.c. si quis in graui. de purga. cano. Sequitur uidere de ramis istius arboris, & fm quatuor suspiciones, quas potes habere de proximo ita distingue. istam arborem in quatuor ramos. Primus dicitur paruus. Secundus ramus suspicionis est mediocris, quando tu stas in suspenso. Tertius ramus est fortis, & uiolentus, quia uidetur ꝙ tu sis uiolentatus ad credendum illud esse malum. Quartus est determinatus, quando indeterminate iudicas bonum esse bonū, uel malum esse malum.

B Cape modo fructus istius arboris, qui sunt quatuor: quia aut iudicas proximum de peccato mortali uel ueniali, uel sciendo quod sit peccatum mortale, vel dubitando. vnde cape radices cum ramis & fructibus, & possunt ire sursum directè, & deorsum directè, & econtrario, & sursum oblique, & per transuersum, qualitercunq; & quocunque uadat, tu poteris iudicare esse peccatum, vel non, & quale peccatum, vltra ueniale, vel grauissimū ueniale, vel peccatum mortale, & quando. Veniamus ad practicam, & incipe a primo ramo, qui est

C parua, siue leuis suspicio proximi, & uade ad radices, & uade ad primam radicem; quę est signum violentum, quod est de rege Salomone, qui uolebat diuidere puerum, & mater noluit: & de homicida, quo superueniēte cadauer sanguinauit. & de latrone tremente. in his & similibus tibi cadit vna leuis suspicio. & in hac leui suspicione nullū est peccatum. Et vade ad secundam radicē; quæ est signum probabile, & non est peccatum. Vade ad tertiam radicem, & tertium signum, & erit peccatū ueniale propter paruam suspicionem. Cape quartum signū totum bonū, & si efficereris suspectus, est peccatum veniale maius. Cape fm ramum, qui

D est suspicio mediocris inter sic & non. & cape primam radicē signi uiolenti, & non est peccatum. Simile in probabili in tertia radice, uide signū leue, si non cōsentis, est pctm̄ graue ueniale, in quarta radice est grauissimum ueniale. Cape tertiū ramum, & ē uiolenta & fortis suspicio & cape primam radicē, quæ est uiolentū signum, in quo apparet oē malum, & nullum bonum, & nō est pctm̄ in secunda radice probabilis, in quo apparet modicum boni & plurimum mali, non est pctm̄. Vade ad tertiam radicem, ꝙ est signū leue, in quo apparet multū boni & parū mali, & est grauissimū plusquā primū

E ueniale pctm̄. Cape quartam radicē, & erit multo plus grauissimū veniale. Capio quartū ramum suspecti temerarij, & terminati, & oportet ponere radices cum fructib⁹ & in hoc cōsistit periculū iudicandi & non iudicādi. Vnde in hoc ramo cape primā radicē, & est signū uiolentū in exēplo illius furis, qui trepidat, est signū violentū ad inducendum te ad credendū, ꝙ ille sit fur. et ita credendo tu non peccas mortaliter. Tolle mō fam radicē in probabili signo, & in hoc tene brenam in manu, quia in hoc est periculosum iudicare, tñ non est semper pcm̄ mortale, sed nunquā erit sine ueniali peccato.

F Cape mō tertiā radicē, vbi apparet signum leue, & apparet multū boni & parū mali, & qñ in hoc tu cōsentis, aut tu iudicas temerarie: si illud erat pcm̄ mortale, de quo tu vides plus boni quā mali, tu peccas mortaliter, qñ cū corde iudicas, sicut si vna persona peccatrix confitebitur, & tu iudicabis ꝙ sit hipocrita, in hoc si iudicas vnum de pctō ueniali, peccas venialiter. Si iudicas de pcō mortali, peccas mortaliter, si credis ꝙ sit mortale. Vnde fm ꝙ iudicas talē peccare siue venialiter, siue mortaliter, tu taliter peccabis. Et de eo de quo nō vides nisi bonū, & cōsentis cum corde iudicando malum, peccas mortaliter, sicut si videbis bonum virū

G & tu iudicas esse unū hipocritā, tu peccas mortaliter, quia tu es hipocrita, & quanto es maior hipocrita, tāto magis deliberate peccas, nec potes credere ꝙ sit aliqua persona bona, qa qđ intus nō habes, de foris trahere nō uales: & vides cū tuis oculis marcidis ad instar solis percutientis in uitro variorū colorū tot facietis colores in terra, p quot uariorū colorū vitrea pertransit, vnde cape pro regula, ꝙ nō pōt peccare mortaliter, nisi in his in qbus uides oīa bona, & nil mali: vel in quibus est plus boni q̄ mali, aut totum bonū. & qñ iudicas de reb⁹ q̄ essent

H pctm̄ mortale, si esset uera, & qñ iudicas de reb⁹ q̄ essent pcm̄ ueniale, credendo ꝙ esset pcm̄ mortale. vnde caueto qualiter iudicas, qa eodē iudicio quo iudicaueris, etis iudicat⁹, & nolite iudicare, & nō iudicabimini. Sed iudicando in iudicio veritatē, Deus te nō iudicabit, nisi in veritate. Et si iudicabis alios falso modo, ita te iudicabit mediante iustitia, sicut alios iudicabis, &c.

Secunda pars principalis.

SECVNDA pars principalis est iudicium criminosum. Septem sunt modi periculosi, per quos homo iudicando

A cando periclitatur. Primus modus est periculosus. Secundus præsumptuosus. Tertius malitiosus. Quartus superstitiosus. Quint⁹ pniciosus. Sextus pôderosus. Septim⁹ curiosus. Dico ꝙ primus mod⁹ iudicâdi est ꝑiculos⁹, vt quâtû iudicas de dubijs vel occultis alieni cordis: quia si iudicas illum peccare mortaliter, tu peccas mortaliter, & quod ẽ ars imbrattata, seu intricata. hoc potest accidere tribus modis, quia aut iudicas de præsenti: vt quia vidisti vnam fornicationem, tu potes actum iudicare in qua forma sit suum cor dispositum, quia potuit post fornicationem confessum fuisse & pœnituisse, & peccas mortaliter. Item peccat periculosissime, quia sit vnus ribaldus quantû velit, vel sit de præsenti vsurarius, nô tibi licet iudicare, ꝙ ille erit dânatus, quia Deus his voluit sibi reseruare, quia multi in senio possunt se reducere & restituere ablata, & vsque ad finem vitæ pôt saluari, quia cor contritum & humiliatum Deus non despicies. Vnde Sanctus Paulus prima ad Cor. 4. c. dicit, quod non debemus iudicare proximum, donec veniat qui iudicaturus est viuos & mortuos, qui manifestabit secreta cordium & luminabit tenebras. De præterito autem non potes iudicare sine periculo magni peccati mortalis, verbi gratia vidisti aliqui actum malum in proximo de præterito & modo vides, ꝙ facit actum bonum & male iudicas, quod est hypocrita, &c. Certe tu peccas mortaliter. Tolle secundum modum, qui est præsumptuosus, quia duo sunt, quæ sibi Deus retinuit, & spectant ad ipsum solum, scilicet gloria & Iudicium, quia omnia vult fore facta & acuta & fieri ad suam gloriam & honorem. Nam gloriam meam nemini dabo: quia dat tibi gratiam & ipse vult gloriam. Vnde Ioan. 5. ca. dedit filio hominis, scilicet Christi iudicium facere, & quando tu iudicas, tu accipis sceptrum de manu Dei & derobas Deum, & iste est modus præsumptuosus, & huic dicit Pau. in c. epistola. Tu quis es, qui iudicas alienum seruû, quia suo domino stat, scilicet, iudicare, si bene vel male facit, quia tibi non est datum iudicare, sed potestatibus in hoc mundo per iustitiam, & Deo super omnia. Vnde Paulus nesciebat se ipsum iudicare, qualiter tu scies proximum iudicare, cum tu sis seruus, sicut proximus tuus, quem iudicas. Tertius modus est malitiosus, vt puta quâdo homo est malus & non vadit in rectitudine semper cogitat socium fore sibi similem & talem, qualis ipse est: & credit quod nullus bonus homo reperiatur & dicet, non reperitur vnus bonus homo. Dico quod non est verum, quia si non esset de bonis viris, quam multis mundus deficeret. Sed dico quod malignitas, quam talis habet in corde, facit illum ita maligne iudicare. Vnde de directis difficulter male sentimus. De non directis difficulter bene sentimus: quia vbi regnat affectio, perit omne Iudicium. Et Gregorius in 6. mora. dicit, quod quando vnus bonus reprẹhendit malum, ille malus semper credit quod iste bonus reṗhendat ipsum propter arrogantiam, & quod arrogantia moneat ipsum, & de hoc loquitur Christus in 7. Matth. c. Aut quando dicis fratri tuo, sine eiiciam festucam de oculo tuo, & ecce trabes est in oculo tuo. Vnde trahe prius trabê in oculo tuo quam trahas festucam de oculo proximi, iudicando ipsum. Vnde Matt. 12. cap. Christus dicit: Si autem sciretis, quid est dicere misericordiam volo & non sacrificium, nû quam condemnaretis innocentes. Et Iac. in sua canonica. Iudiciû sine misericordia fiet ei, qui iudicauit proximum sine misericordia. Quartus est superstitiosus, quando aliquit marcidus in peccatis de vno minimo peccato iudicabit proximum, sicut fuit semel Senis, tempore vnius magnæ caristiæ erant certa granaria super plateis in aperto, in quibus reponebatur farina ad vendendum & de nocte in faucibus plateẹ stabant custodes. vnus fur ibat de nocte in quatuor, cum manibus per terram curuatus, & habebat vnam campanellam ad collum; & quando transibat faciebat versum vnius porci, ibat & furabatur farinam & ligabat saccum ad collum & per transuersum & redeundo velut quadrupes cum câpanella rugiebat, & sic redibat cum furto, & custodes credebant videntes a longe & audientes vocem & campanellam ipsum fore vnum porcum Sancti Antonij & dimittebant ipsum transire sine vlla suspicione. Item accidit, quod vnus alius fur fuit publice condemnatus ad furcas, & dum suspenderetur iste, alius fur farinæ dicebat castigâdo alios, fratres mei capite exemplum ab isto latrone, quia propter sua latrocinia est suspensus. caueatis, ne faciatis similiter. viuite de laboribus vestris, quia si ipse fecisset & vixisset de laboribus suis, sicut ego ipse, non fuisset suspensus. Et paucis diebus post, iste fur fuit depræhensus in furto & etiâ suspensus fuit. Et similiter accidit

A cidit in alijs vitijs, qa erit vnus tot⁹ sceleratus & coopertus fornicator: & de vna fraseа proximi In aliquo paruo crimine discooperti faciet magnū fascium. & tales dici possunt Iudices non conuentuati, & tale iudicium dicitur superstitiosum. Vnde huiusmodi iudicantibus Christus dicit, o Hypocrite. si autem sciretis, quid est, misericordiam volo & non sacrificium, nunquā condemnassetis innocentes, & quia sunt plurimæ species hypocrisiæ, vna die de his tractabo, quia hypocrisia non consistit solum in portando collum tortum, sed etiam in alios iudicando, &c. Quintus est perniciosus, qui pertinet ad officialem, quia in
B iudicando debet sequi ordinem iudicij, secundum actitata & probata, quia non sufficit iudicare recte, nisi seruare modo & ordine iuris. vnde in Deuteronomio. 16. ca. Quod iustum est, modo iusto iudica. Sextus modus est ponderosus, quia erit aliquis, cui videbitur habere bonam consciētiam, & veram, & faciet de vna parua re vnum magnum quid. Nam non debet grauare rem plusquam deceat, quia quando conscientia non est bene formata in lumine veritatis, facit iudicium de vna festuca & valde iudicabit. vnde oportet quod si diceretur veritas, quia multotiens aliquis gra
C uabit remvltra quàm sit veritas, quia iudicādo secundum veritatem non peccat: sed iudicando aliter quam sit veritas rei, vel contra veritatem, tunc facit conscientiam grossam. vnde oportet facere sicut boni balisterii, quia debemus dare in brocha & in signo veritatis iudicando, nec ire costerii ni mis hinc vel inde, vel sursum, vel infra, sed iustum iudicium iudicare & non plus grauare quam oporteat. licet sint aliqui dicentes, quod prædicando induco homines ad desperationem. Ego dico quod non est verum, sed volo ostendere foueam, vt qui no
D lunt incidere in ea sibi præcaueant. Nam verbum quod vobis prędico, non est meū, sed patris mei qui misit me. & sunt qui dicunt, quod diabolus non est ita turpis sicut pingitur. Sed quando ipsum videbunt sciēt mihi dicere, qualis erit. Et nota quod malus homo est peior, quam diabolus discatenatus, quando Iesus dedit potestatem discipulis, dedit ipsam super demonibus & nō super hominibus, ad significandum, quod diabolus incarnatus est peior spiritu maligno. Iudica ergo æquum, & secundum veritatem, & non cures de maledicentibus ad instar solis, qui nō desinit lucere & mittere, nec curat de habentibus malos ocu- E
los, qui non possunt videre eius lucem, quia sunt sicut noctuæ amantes tenebras, & fugientes lucem veritatis. Septimus modus dicitur curiosus, & accidit illis, qui ita parum habent facere de factis suis proprijs, quod quærunt facta aliena, dicendo & iudicando, talia dicit talis, talia facit talis, &c. Et isti cadunt in altero de duobus quia impossibile est quin, aut ita accurate quærendo facta aliena obliuiscantur suorum, aut si bene vident sua, bene etiam videant aliena. F

Tertia pars principalis.

Tertia pars principalis est videre tertium iudicium, quod dicitur periculosum. Et nota quod sunt bene septem pericula in iudicare proximum. Primum periculum dicitur curiositas. Secundū vagabundositas. Tertium præsumptuositas. Quartum crudelitas. Quintum rapacitas. Sextum iniquitas, & septimum peruersitas. Dico ergo, quod primum periculum in iudicando, est curiositas, qui fructus male iudicandi est, quod talis obliuiscitur sua facta, & iudicat aliena, vt iam G
dixi. Secundum periculum, quod efficitur vagabundus, est bestialis & vagando per aliena facta non considerat se ipsum ad instar filij prodigi, qui recedens a patre non considerans seipsum, dissipauit sua & iuit in longinquas partes, & talis cum audit aliquod verbum, semper iudicat. Tertium periculum est præsumptuositas, quia propter artem iudicandi, semper vellet esse iudex in iudicando alios, & non vult iudicari. Accidit & quartum periculum crudelitatis, quod propter habitum iudicandi alios, efficitur ita insensatus, malignus & H
crudelis, quod quando videt proximum facere aliquod malum, ipse gaudet de malo proximi, & efficitur spretor proximi. Ex quo sequitur quintum periculum rapacitatis, quia rapis & prædaris Deum, quia semper gaudebis de aduersitate proximi. Sextum est periculum iniquitatis, quia non cognoscis bonum, nec malum, quia bonum videbitur tibi malum, & malum bonum, & iudicabis de bono malum, de malo peius, & de peiore pessimum. Idem sequitur septimum malum peruersitatis, quia videndo & iudicando quod bonum sit malum, & malum bonum, & malum peius, & peius pessimum, efficitur detractor, & crepabit de bono

A bono proximi videndo, quod non poterit ipsum iudicare de bono. Inde venit, ꝙ comedit de carne non cocta, corrodendo, diffamando, & iudicando proximum: ergo nolite iudicare secundum faciem, sed iustũ iudicium iudicate, vt Deus omnipotens in die iudicij nos taliter. iudicet, ꝙ simus de suis electis, & nos perducat in paradisum per suam misericordiam, Amen.

FERIA QVINTA. post 4.Domin.Quadrag.

B

De amore illuminato.

Sermo XXIX.

I peccator est, nescio: vnum scio, quia cæcus cum essem, nunc video. Ioann. 9. cap. Verba sunt cæci illuminati cõtra scribas & pharisæos murmurantes de Christo dicentes, quod erat peccator. Scitis charissimi, quoniam habemus tractare de quarta flamma nostri Seraphini amoris acuti, qui dicitur amor illuminatus, de quo facimus tria lumina loquendo, quando debent ablata restitui. vnde dabimus tres regulas.

C

Prima pars principalis.

PRimo dicitur luminosa, quia rem alienã, quam habes, debes restituere quã primum potes. Ad cuius declarationẽ, nota tria notabilia. Primum, ꝙ omne quod ad te peruenit de male acquisito, sicut est vsura, rapina, furtum, simonia, & huiusmodi, incontinenti teneris illud restituere integraliter, & non debes induciare dando tãtum in anno. & ꝙ sit verum, probo tribus rationibus magistri Alexandri. Prima ratio est fundata in regula iuris, quæ dicit, ꝙ non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatũ: quia ex quo obligaris restituere, & non potes esse sine pctõ, nisi restituas, ergo &c. Et vt absoluaris, & uenias in gratiã Dei, et stes in illa, necesse est, ut restituas contra illos, qui occupantes bona aliena cõfitentur, & dicunt suam culpam, & bonus confessor ignorans dicit, absoluo te, & remanes incatenatus, & perditus & non absolutus. Scđa rõ est, quia similis iniuria est tenere rẽ alienam iniuste, sicut ipsam prędari, & aliq faciunt sibi consciam prędandi, sed non retinẽdi pdã. Sed ego dico ꝙ minor culpa est, prędari res alienas, q̃ ipsas retinere, quia citius parcet tibi de iniuria prædæ, quã ex eo ꝙ retines ipsas res ablatas, & in hoc non sufficit dicere tuam culpam, qa dẽmũ dicit meam turtã, & non prodest, nisi restituas, confitearis quantum velis. Imo absoluendo te confessorus cõfirmat te in manibus diaboli, qa tu putas retinendo ablata esse absolutus, & in totũ liberatus, & remanes iam cum illa tua malitia retinendi, & non restituendi ablata. Tertia ratio est, quia facis cõtra unum de decẽ mandatis Dei, de non habendo rem alienã & pcepta negatiua obligant semper, sicut istud, Nõ furtum facies, nec rem cupies alienam, obligat semper, & istud, non rem teneas alienam, includitur in illo, non furtum facies. nec intelligas ꝙ, tenere aliena sit affirmatiuum, quia retinendo cõmittis furtum, contrectando rem ipsam inuito dño. exemplum si accipis unum carbonem in manu, non ita nocebit tibi, si incontinenti deponis illum, sicut si diu illũ tenes in manu. Ita est in auaritia carbonis ęternalis ignis in retinendo aliena ablata & indebite. Nota in hoc vnum dubium. Doc. quærunt, si unus vsurarius publice in pũcto mortis condit testamentum, & relinquit ꝙ restituuntur ablata, vtrum ualeat tale testamentum? Magister Alexander dubitat, & assignat rationem, quia ex quo fecit malum, ipse debet satisfacere, quando ipse potest & satisfaciens non habet peccatũ, quia quando potest restituit. Sed si quando non potest, vult restitui, tunc non valet. Scđa rõ, quia qñ põt emẽdari, non vult. Et qñ nõ pt vult, & est periculũ ꝙ si esset sanus, tunc ip se non foret in illa opinione. Ideo vt ualeat illud testamentum pro salute animæ suæ, Doc. dicunt ꝙ cõfessor antequam absoluat publicum vsurariũ, debet facere ꝙ ipse pstet publicam cautionem, & alia infra scripta de restituendo usuras. Nã antequã absoluas ipsum, si hẽt pecunias mittas pro ijs a qbus accepit vsuras, & incipias restituere magis egenis. Item est necesse ꝙ sicut publicè dedit ad vsuras, ita publice fiant proclamationes in locis publicis per ciuitatẽ. et Alexander dicit, ꝙ si publicus vsurarius restitueret omnia male acquisita, non potest absolui, nisi mittat publicã proclamationẽ & cridã, quia oportet ꝙ sicut publicè vituperauit, & confudit fidem Christi & sacro sanctæ ecclesiæ, & legẽ bene viuẽdi & legẽ euangelicam & naturæ, ita publice se confundat

E F G H D

A fundat & vituperet per publicas proclamationes, q̃a nõ remittitur pcm̃, nisi restituat ablatum eo mõ quo accepit. Nã in Quadragesima pterita reperi ꝙ vnus vsurarius resti tuerat oĩa male acquisita pp esse in statu saluationis, & nihilominus fuit consultũ ꝙ vltra hoc erat necesse facere publicam ꝓclamationẽ, & ita factum fuit. Et habes duo. primũ est, ꝙ subito soluat: Scdm, ꝙ fiat publica crida. Itẽ oportet tertiũ. s. ꝙ se obliget, & sua per publicũ instrm de restituendo illis, qui hęre debent, quia aliàs non põt absolui, vt in c. 2. de vsuris. lib. 6. Et vltra hoc
B oportet, ꝙ faciat vnũ publicũ instrm̃, i quo cassent oĩa instra & quaternos, in quib. contineref vsuraria prauitas, vt nil petere possit. In his 4. factis potes ipsum absoluere, alias non. Simile est de publico robatore & stipẽdiario, quia q̃n est possibile ei satisfacere, non absoluas eũ, nisi restituat, vel cautionẽ pstet de restituendo: sed in priuato robatore, infra tibi dicã, vt in c. super. de rapto. qui ibi litatur de robatore publico prius admonito, licet Doct. intelligãt q̃n esset vnus robator prius admonitus nõ vult se corrigere, & aliqui intelligũt de non publicè robatore tpe pacis, vel tpe guerræ non iustæ. vñ
C si pcm̃ non remittitur, nisi restituatur ablatum, & ex quo põt restituere & non restituit, signum est non bonum confess. sed si vellet confiteri de alijs pcĩs, tu potes eũ cõfiteri & absoluere, ne tm̃ se induret in pcĩs, & non facit contra præceptũ ecclesiæ, tñ verum est ꝙ confessor dẽt ei dicere, qualiter absoluit eũ ab alijs pcĩs, sed non ab illo, nisi restituat & det sibi pœnitẽtiam discretam, hortando ipsum ꝙ bene viuat & bene faciat, & ꝙ disponat se ad restitutionem, & multum proderit sibi illa confessio, quia poterit disponi ad res, per quas induceretur ad restitutionem, & ad infusionem gratiæ.

D

Secunda pars principalis.

Accipe fm notabile plenum succo, & artificiosum, quia quandocunque hõ est in aliqua necessitate, vel non põt restituere sine suo discontio, debet petere licentiam a Dño Epõ, & de eius licentia põt retinere, & possunt esse tres licentiæ, sicut sunt tria mala lucra. Prima est, quia quidã pñt parum restituere, quia hñt magnam familiã. Secunda, quia aliqui sunt ita paupeřes ꝙ nihil restituere possunt. Tertia est, q̃a quidã possent restituere, sed diminuitur facultas eorũ. Ita oportet tres licentias esse Prima est licentia inuenta & consentita. Secũda est petita. Tertia est licẽtia interpretatã. Prima licentia consentita. vt in hoc exẽplo, erit vnus diues de vsuris & robaria: vadat ad illos, quos derobauit, & quib. tenef restituere, & quærat licentiã de dando sibi 10. in anno: & si sunt cõtenti dare sibi inducias, ille talis cũ bona conscientia põt inducia re, & põt pœnitentiam agere, cõfiteri & sumere corpus Chri, maximè si facit debitã cautionem de restituendo. Et dico ꝙ ista licentia talis debet esse libera, quia si nõ foret libera non esset bona, ꝙ põt accidere 4. modis, ꝙ illa licẽtia non erit libera. Primo mõ si procedit per timorẽ, scđo mõ si pro-
F cedit pp verecũdiam, tertio si procedit pp desperationem; quarto, q̃n fit pp spẽ, quia si ꝓcedit propter aliquẽ ex ijs 4. modis, illa licentia non erit libera. Per timorẽ, sicut fuit in quodã dño, qui multas fecit extorsiones indebite subditis suis, & laborans in extremis fecit se portari in plateis cõuocato populo & dixit, ꝙ volebat, ꝙ parcerẽt sibi de extorsionib. sibi factis, & nihil restituit, qui dixerunt se esse contentos. Tñ si fuissent au si potius voluissent quòd restituisset sibi ablata. vel erit potens, qui derobasset paupe-
res & diceret, volo quòd detis mihi terminũ ad restituendũ vsq; ad 10. annos; & illi G
per timorẽ darent illũ terminũ, non est libera illa licentia, quia illud fecerũt, quia ille petijt cũ vno aliquo actu damnabili, &c. Secunda licentia fit per verecundiã: vt puta tu eris cõfessus alicui cõfessono de ablatis per vsurã vel robariã, & dices, eh male acquisiui, & vellẽ restituere in certis terminis, ne me finistrarẽ, confessonus ille bestialis ibit ad debentes habere, suadendo sibi qualiter ille vsurarius pur seruiuit sibi in suis necessitatibus, & quòd dẽat facere sibi terminos, infra quos ille possit cõmode restituere, & ille pręuerecundia dicit, quòd est contẽtus, H
tñ si posset, potius vellet integraliter suos denarios quàm facere sibi inducias. Dico quòd illa licentia non est libera. Per desperationem fit, q̃n desperabat vnquã aliquid rehabere ab illo vsurario vel robatore. Per spem, quia dicet, si ego non do sibi licentiam, ipse non seruiret mihi vna alia vice, quia spe sublata ille non daret sibi licentiam istam. Sed dices, ego dubito qualiter sciam, quòd illa licentia sit libera vel non. Ego respondeo, quia præsuppono quòd in his tu sis soluendo. & tunc accipe pecunias, quas debes restituere, & vade ad illum cui debes restituere, & dic, frater mi,

A ego accepi tibi indebite per vsurariam prauitatem, centum ducatos. Ecce ipsos, & trade sibi libere in manibus suis petendo veniam de sinistro, quòd sibi fecisti & retinendo eos. verumtamen ego valde egerem ipsis in tali meo negotio, si tibi placeret ipsos mihi mutuare vsque ad tale tempus, esset mihi magnum seruitium, & si postquam habuit illos denarios in sua libertate sibi seruit vel donat, vel est contentus quòd in terminis sibi restituas, tunc tu potes cum bona conscientia id facere dando sibi bonam cautionem de attendendo: vel si nō habes denarios, da illi pignus sufficiens, ita quòd
B sit sibi bene cautum pro illa quantitate. vel si nō habes denarios nec pignora in bonis mobilibus, & habes immobilia, cape vnū notarium, & vade ad illum, cui teneris dicendo, ego non habeo denarios, nec pignora in mobilibus, accipe cautionem & cape terminum, quem tibi dabit: potes tamen dicere si velles, mihi inducias facere esset in seruitium, facito tamē sicut tibi placet. per ista tria signa suprascripta tu poteris certificari, si illa licentia erit libera, & vocatur licentia cōsentita. vnde parū est, quòd Senis, vbi prædicabam, erat vnus vsurarius, qui tenuit istum modum, & restituendo pecu-
C nias viuis sibi libero tertium, alius medietatem, &c. Et si ille tunc mortuus fuisset, moriebatur saluus. Secunda licentia petita, qñ non habes tantum, quòd possis commode restituere sine tuo incommodo vel discontio. in hac oportet habere magnam discretionē, & consulere valentē confessorē. pone, tu debes restituere quingenta, & non habes in facultatibus vltra trecēta, & habes sex filios, tu obligaris restituere, sed restituendo peris fame. quid facies? Sūt aliq Doct. dicētes, ꝙ meli⁹ ē restituere & mēdicare q̄ inuito dño retinere, tum prudens
D confessor debet cōsiderare si ille, qui debet habere, habet tantos sumptus, quantos & quot tu: & si est egenus, sicut tu. tūc ſm Io. Scotū, cæteris paribus, conuenientius est, ꝙ ille qui tenet indebite aliena, patiatur necessitatem, q̄ ille cuius sunt illa ablata. sed si ille, cuius sunt ablata, esset diues, & qui hēt restituere pauper, tū cōfessor pōt dare sibi licentiā de restituendo tm̄ in anno, & debes stare illi licentię confessoris, obligādo te illi, cui teneris: & licet non velit ille, cui es obligatus, dare tibi illas inducias, tibi sufficit ad saluationē. Tertia licentia dr̄ interpretata, qñ pro aliqua iusta cā ille, qui dēt habere, non dēt velle ꝙ sibi satisfaciat.

Et hoc pōt interuenire, & esse 4. de causis. E
Primo, qñ restituendo pōt oriri periculum alicuius scandali, vel periculū infamiæ, vel periculū personæ, vel periculū aiæ, siue pci mortalis, qa quotiēs occurreret pp petere inducias alterū, vel plura ex istis periculis, potes induciare & expectare tps ad petendū istā talē licentiā. exemplū, qñ pōt oriri scandalū. Tu es furatus alicui 100. q̄ nō potes restituere, si petis licentiā detegēdo furtū, ille cuius furtū est, poterit scandalizari. tu videns hoc, poteris induciare, donec venerit tps, quo sine scandalo petere potes licentiā. Simile si esset periculū infamiæ. qa obligaris incontinēti restituere furtū. si restituis, infamabis tu petes induciare expectādo tps. Tertiū si est periculū vitę, qa forte quærēdo licentiā, vel restituendo furtū, ille posset te accusare, & posses perdere vitā, quia potes expectare tps. Quartū, si esset periculū aiæ. v. g. q̄dā fœmina derobauerit aliquē iuuenē, si petit licentiā, ille diceret, nisi mihi consentias, ego te accusabo. certè si times istud periculū aiæ, & pci mortalis, non tenet̄ petere licentiā, sed poterit ꝑstolari tps habile, quo illud petere possit sine scandalo. Sco. in suo 4. 16. dest. formāt vnū dubiū. Si ista pericula suprascripta occurrūt illi, cuius est illa res, quā sibi furat⁹ fuisti, si nō manifestas te subtraxisse: an tenearis illud manifestare? Rñdit ꝙ potius dēs tu fur iuste subire periculū q̄ pati, ꝙ ille iniuste patiat̄ aliqd periculū vitę infamię vel scādali, excepto q̄ periculum aię, qd euitare debes. pone, duo sūt in extremitate periēdi fame, quorū vnus hēt tm̄ vnū panē, socius furat̄ sibi illū panē: si restituit illū, morieт̄: si non restituit, morieт̄ soci⁹. hic distingue, qa aut socius est in maiori periculo periēdi fame, & teneris illi restituere: aut tu es in maiori periculo periēdi fame, q̄ socius, cui furatus fuisti, & non teneris sibi restituere. Sed si sint in pari periculo, pótius fur dēt subire periculum, & sic intellige suprascripta. Sed qd si tu mulier restituis, peccas mortaliter cōsentiēdo sibi, vel aliter te accusabit: & si nō restituis, ille cui abstulisti peccabit mortaliter, quia iurabit falso aliū subtraxisse, & scis illū iuraturum falso, an tenearis potius peccare q̄ dimittere illū iniuste peccare? certè tu nō dēs illā rem restituere, nec petere licentiā, donec durat illud periculū, quia tu teneris & debes ꝑferre aīam tuā oīb. rebus mundi. Sed pone, ꝙ ille cui furatus fuisti, sit diues, & tu fur es pauper, & ille diues dicit ꝙ nullo mō parcit, nec vnquā parcet illi, q sibi

A ſibi abſtulit,niſi reſtituat ſibi. quæro,an teneaaris petere ſibi licentiam vel reſtituere ſi cadit in aliqđ periculū ſupraſcriptorū ſcandalorū?certè tu nō obligaris,ex quo pōt venire periculū petendo licentiā, vel reſtituēdo,ex quo ille diues non facit debitū ſuū à ſuo cāto,quia vult ꝙ ſcandalizeris, vel perdas vitā,vel incurras infamiam,aut perdas aīam pro ſuis diuitijs, quia charitas vult ꝙ fama,vita & aīa ꝑferatur diuitijs. Sed ſi dices mō,ille fur vel robator non reſtituēdo, non ne ſtat in pcō mortali, & debet potius perdere vitā q̄ peccare mortaliter, quia aīa dēt præferri vitę corporali?dico ꝙ debet ꝓferre aīam ſuam aīæ ſui ſocij, & vitā corpo B ris diuitijs mundi.Sed de hoc aliàs latius tibi dicā.bene lex naturalis vult, ꝙ ego plus amem meā aīam,ꝙ illā ſocij mei, & debeā ꝓponere meū corpus corpori ſocij mei, & ꝓponere diuitias meas illis ſocij, & ſic debes præponere aīam,vitā & famā diuitijs.

Tertia pars principalis.

TErtiū notabile,ꝙ in alijs bonis,q̄ non peruenerunt ad tuas manus ex vſuris & robarijs,ſed ex alijs contractib⁹,vt C puta ex dotibus,teſtis, ſentētijs & mutuo, depoſito,vel aliunde ex cōtractibus licitis, tu non obligaris ita ſubito reſtituere, & ſoluere, ſicut illa, q̄ peruenerunt ex robarijs, & furtis,ſed debes conſiderare varias naturas contractuum & iuramentorū,quę interuenerunt in illis, quia quanto obligatio eſt ſtrictior,tanto magis obligaris ad citius reſtituendum.Sed pone,tu promiſiſti cum iuramento dare quingentos ducatos vigore vnius dotis vni vſq; ad certum tps,interim ſuperuenit guerra vel aliqua tribulatio,vel comburitur ſubſtantia tua taliter ꝙ volēdo nō potes adimplere, nec ſeruare promiſſa, niſi alienes tuas poſſeſſiones ꝑ minori preD tio dimidię eius ꝙ valent. Certe Theologi dicunt ꝙ tu non obligaris iactare tua in foro conſcientiæ,ex quo hēs bonam voluntatē:Et debens habere non habet charitatem in ſupportando te,ſicut tenetur in caſu iſto neceſſitatis cōſiderando ꝙ leges obligationū & ſtatuta ciuitatum quæ conditæ ſunt ꝓ conſeruādo bonam vnionē charitatis inter ciues & populū, non vr̄ ꝙ ex bona conſciētia illa lex vel ſtatutum debeat ita ſanctè interpretari, nec charitas ſuadet ꝙ ille ciuis remaneat deſtructus pro ſatisfaciendo illi. verumtamē poſſet accidere quòd creditor tuus eſſet caſurus in ſimili damno, & in ſimili promiſſione.Certè tu non debes in ſi- E mili caſu & damno præponere tuū damnū ſuo,quia tu iuſte es obligatus,& tuus creditor iniuſte patitur reſpectu tui. Et hoc ꝑꝑ quattuor cās.Prima eſt gratia gratitudinis, quia ex ſeruitio non debet pati damnum. Secunda ratio, quia ex quo es obligatus ad dandū illud.non potes dicere eſſe tuū ꝙ alteri debetur,& ſic eſt ſuū & nō tuū.Tertia ratio ex debito iuſtitiæ,quę vult ꝙ vnicuiq; reſtituatur qđ ſuum eſt.Quarto,quia æquitas requirit ꝙ quis de ſuo ſibi ſubueniat.Secunda regula eſt, ꝙ quotieſcunq; ꝑꝑ reſtituere aliquam rem tpalem tu incurris peri- F culum maius quàm ſit damnum proximi, in tenendo illam rem temporalem, tu non teneris reſtituere illā,donec durat illud periculum. vnde ad huius declarationē nota 3.notabilia.Primū eſt,ꝙ quotieſcunq; poterūt interuenire quattuor damna ſupraſcripta quæ ſunt ſcandalum, infamia, mors,& peccatum mortale,tu potes tenere illā rem temporalē,donec ceſſant illa pericula, vel aliquod illorum, in quod poſſes incurrere reſtituendo.Secundum notabile pone,ꝙ ille cuius eſt res,quam ſubtraxiſti, & reſtituere teneris,incurſurus eſt,ſi non reſtituis, ſimilia pericula in quibus tu incurres reſti- G tuendo, quia incurret in periculū infamiæ vel perſonæ:certè tu potius debes reſtituere & incurrere illa pericula iſamiæ & mortis,quia iuſtè incurris illa pericula,quàm dimittere illum incidere in illa iniuſte, quia hoc requirit iuſtitia, & ſic debes iſto caſu potius ſubire illa tria pericula.ſ.ſcandali,infamiæ, & mortis corporalis q̄ ſocius. Tertium vero periculum animæ,tu ſemper debes præponere tuam aīam animæ ſocij.Modo ego volo reſpondere illi dubio ſuperius quæſito, quia ſi non reddit, ſtat in peccato mortali, & ſic in dubio perdendi aīam, dico ꝙ eſt minus malum ꝙ proximus perdat H diuitias,q̄ ille perdat aīam:imò minus malū eſt ꝙ proximus perdat diuitias q̄ fur perdat famā, & vitā,multo magis aīam,niſi ſimile periculum incurret ille, vt ſup. dictū eſt. ratio, quia vbi maius periculum eſt,ibi cautius eſt agendum.Sed maius eſt periculum animæ omnibus reb⁹, & fama,& vita. igit̄ præferenda ēt animæ proximi, vt dixi.

Tertia pars principalis.

TErtium notabile pone,vnus fecit falſum teſtimonium, propter ꝙ damnificauit proximum in cētum:tenetur ad

A emendationẽ illius damni, ac si derobasset eũ. Modo pauper est testificatus falsè, & pp illud falsum testimoniũ damnificat vnũ in mille ducatis, si contradicit illi suo falso testimonio, ipse perdet manum vel membrũ, q̃d faciendum? dẽt ipse dicere, ego deposui falsum testimoniũ, ne ille damnificetur in mille: certè non tenetur contradicere sibi, quia dẽt præponere suã personã diuitijs pximi proponendo sibi in aio de restituẽdo illud damnũ, si veniret ad pinguiorẽ fortunã. & cũ habueris vñ satisfacias, satisfac & sufficit: tñ si potes retractare falsum testimo B nium sine periculo personæ & infamiæ, tu teneris illud facere &c. Ad instar vnius, qui per potentiam in ciuitate Paduæ misit pro vno notario, & dũ esset in eius domo dixit, ꝙ faceret vnum instrm contra alium de mille ducatis, alioquin ꝙ faceret eũ occidere. Ille notarius videns se male paratum, nec posse euadere, timens periculũ vitæ, nõ inde recessit ꝙ sibi fecit illud instrum solemne in publica forma, qualiter ille nequã mutuauerat mille ducatos tali i præsentia duorum testium mortuorum, & vnius viui concurrentis cũ voluntate domini. facto instro falso ille notarius inde recessit, & iuit ad C domũ obligati, & dixit, ego feci contra te vnum instrm falsum de mille ducatis ad petitionem talis petentis metu a me extortũ: veni, quia sum dispositus ꝙ sibi soluas de moneta, quam tibi dedit, & fecit sibi vnum aliud instrm solutionis factum eodem die, & in præsentia dictorum met testiũ scriptorum in illo primo instro obligatorio. Transactis aliquibus mensibus silentibus his, ecce primus conuenit s͠m, & petit mille ducatos, & producit illud instrm obligatorium. Ille opponit exceptionem solutionis. datur terminus ad probandũ. Notarius vadit Venetias. Secundus in termino probat solutio D nem per s͠m instrm. Ille replicat ꝙ illud instrumentum solutionis est falsum, & dicit qualiter soluisti mihi certè de eadẽ moneta, quã mihi mutuasti, & facto vno saluocõducto, Notari⁹ venit & narrauit factũ Potestati s͠m veritatẽ. & captis famulis illius nobilis, qui interfuerunt, reperit veritatem. vñ si testis falsus posset sine periculo cũ sua prudẽtia recuperare dictũ suum, & damni proximi contra quem deponit, sicut iste notarius prudẽs fecit, bene faceret. Secundus casus est, quidam Doctor dedit s͠niam iniustam, vel falsum consilium: si non põt satisfacere damno in quod pp illud proximus incurrit, obligaĩ in disdicendo se, vel dicendo se dedisse falsam s͠niam, vel falsum consilium, nisi ex hoc incurret magnũ periculũ infamiæ vel personæ: tñ posset esse tã grande damnum, q̃d deberet præponderare suæ famæ, & præponere illud damnũ famæ suæ, sicut si esset s͠nia de regno vel prouincia, & similia: quia sicut nõ sunt facienda bona, vt veniant mala: sic nec mala sunt facienda, vnde veniant bona. Tertius casus est, vna fœmina, quæ cupiẽs non põt habere filios: maritus vadit trãsfretando, & mercãdo, & ante recessum habuit rẽ secum. & post recessum mariti paulatim vadit sibi ponendo de bombice corpori, ita ꝙ vr grauida, & scribens marito qualiter est grauida. Inde supponit sibi vnum puerũ, & dicit fore filium illius boni mercatoris & succedẽs patri putatiuo spoliat illos proximos illius mercatoris hæreditate, quæ sibi spectabat de iure. vel ipsa fœmina fecit fallum viro, & parit puerum ex quæstu adeptum, qui succedet illi suo viro, & spoliat proprios hæredes. tenetur illa fœmina manifestare hoc ante quàm moriaris, vel in puncto mortis? certè tu debes tacere, & nihil dicere nisi tuo confessori, & facere pœnitentiam. Ribalda, ò indiabolata, q̃ sic faciendo tu ponis te in periculo perdendi vitã & aiam: & postquã erra sti ribalda, non te confidas de tua cõmatre, nec tuo cõpatre, vel socia, nec de aliqua persona mundi, nisi de tuo confessore bonæ & sanctæ vitæ ẽt in puncto mortis; quia nõ debemus incurrere maius malũ, vt euitemus minus malũ. Et hoc pluribus rõnibus. Prima rõ pp scandalum occurrẽs marito, & toti parentelæ donec viuunt. Secunda rõ, qualiter debet tacere, est pp infamiam, in quam tu mala fœmina incurris, q̃ teputaris bona, & es vna porca, quia maior thesaurus quẽ hẽt fœmina, est bona fama. nam non est ita in viro: quia si perdit castitatem, põt habere alias dignitates. Nam fœmina perdens pudicitiam, nil valet vltra, nisi mittatur foras, vt cõculcetur à viris. vnde Sal. 20. ca. Melius est bonum nomen, ꝙ diuitiæ multæ. Tertia ratio est periculum vitæ, quia dicendo illud, poteris venerari cum filio bastardo, vt non participet de hæreditate tui mariti, & perdes corpus & animã. Quarta ratio, quia dato ꝙ illud diceres, non tibi crederetur in iudicio, nisi illud probes, sicut vna fatua, quæ irata cum filio accusauit, & non erat filius legitimus, sed bastardus, vt priuaret eum ptrimonio patris, & proximorum patri volens succedere, non potuit illud probare, & sic remansit delusus, & illa remansit pro vna

E F G H

A una fatua. Quinta ratio, quia ultra fidem quam rupisti tuo marito, tu accipis sibi filium suum, quem ipse putabat suum, perinde amabat eum ac si esset filius suus, & sciendo hoc perdit charitatem filialem, quā sibi habebat. Nam pater amando filium, amat æstimationē reputationis filialis, quia impossibile est scire illum esse filium suum, & nulla lex obligat patrem amare filium, nisi credat quòd sit filius suus. unde obligat patrem credulitas & æstimatio, quòd sit filius, amare ipsum ut filium, & non ueritas secundum Deum, & secundum legem Imperij. Sexta causa est, quia adiungis sibi uerecundiam, quia semper credet quòd ostendatur cum digito, reperias modo tot bona, quæ eueniant, quot mala ex reuelatione huius. Certè non reperiri possunt, glo. magis est tacendum, quàm dicendum. Sed si dicta pericula non euenirent, & cessarent suprascriptæ causæ, melius esset dicere quàm tacere. Sed auiso quòd talis fœmina, quæ caderet in huiusmodi peccato, tenetur emēdare & satisfacere omnia damna illis, ad quos spectaret successio sui mariti, & debet se ingeniare post eius mortem relinquere seu reficere illud damnum obligando dotem suam, & satisfacere si potest. Similiter pater adulter deberet nutrire illum filium spurium & quantum potest occulte regat ipsum si potest sine scandalo, sinautem ipsum dimittat. Sed si diceres, melius esset dicere quàm occultare, quia posset accipere unam suam sororem in uxorem. dico quòd si ipse non scit esse suam sororem, non peccat. unde est magnum peccatum adulterium, quia potest esse cum causa huius sceleris. Simile si bastardus huiusmodi efficitur presbiter sine dispensatione si nescit. Sed quid si scit se fore bastardum, quia mater discreta sibi dixerit cū discretione, & habet causam credendi? certè tenetur restituere illam hæreditatē in foro conscientiæ. Sed secundum iudicium humanum non tenetur, si non credit, uel non habet causam credendi, quia forte mater odiet eum, & illud dicet ad filij confusionem, & pudorem, & ipse non tenetur credere, nisi probetur in figura iudicij. simile quia mater quandoque odiet filium propter naturam, uel quia magis diliget unum alium filium, quàm ipsum, uel quia est fatua, & non tenetur sibi credere. Item medici dicunt, quòd multotiens fœmina utens cum pluribus, non potest esse certa, cuius sit partus, ita quòd in casu dubij non tenetur credere. Tertia regula est, quia ad impossibilē nemo tenetur, de quo alias dicam. Et sic concludendo habemus de nostro auctore luminoso, per quem illuminati simus, qualiter possumus gratiam Dei consequi in restituendo aliena, propter quod possumus consequi misericordiam Dei, qua mediante possumus consequi vitā æternam, quam nobis concedere dignetur Christus Iesus, qui cęcum illuminauit, Am.

(Margin letters: B, C, D; E, F)

FERIA QVINTA post iiij. Domin. Quadrag.

De Amore desolato.

Sermo XXX.

Vm appropinquaret Iesus portæ ciuitatis, & ecce defunctus deferebatur filius vnicus matris suæ, & hæc vidua erat. Lu. 7. c. & in euāgelio hodierno. In quo sacro eloquio dicemus de quinta flamma amoris, quam vocabimus amorem desolatum, & per istam viduellam intelligemus dominā mercantiam, eius vir qui est mortuus, vocabatur quōdam dominus Iustus; suus filius, qui etiam est mortuus, vocabatur quōdam rectus, quia in mercātaria hodie sunt mortui iustus & rectus, idest institia & rectitudo siue lianza. Nam iustitia & legalitas est prærogatiua mercantiæ, quia omnis status habet prærogatiuam. Nam sicut prærogatiua in fœmina est honestas, & prærogatiua religio fratris vel monachi est obedietia, & magistri Theologiæ desensare fidem Christi, & militum defensare rempublicā, cum iustitia: ita prærogatiua mercatoris est legalitas & rectitudo, quam si non seruat, nō potest esse bonus mercator. vnde in mea ciuitate Senarum, est mos quòd cum moritur vnus honorabilis ciuis & magnus, sui attinentes ponunt aliquem super vno equo, qui vadit super plateis & locis publicis per ciuitatē, & alta voce proclamat omnibus, sit manifestum quòd Ser Antonius Francisci est mortuꝰ, sui attinētes faciunt vos inuitare, quatenus placeat suo funeri interesse: Et similiter ego volo vobis manifestare, ꝙ Ser Rectus est mortuus: dña Mercātia eius mr̄ viduella, uos o mercatores, inuitat quatenus vadatis ad suum hospitium ad honorandum eius funus. Et in ista flamma amoris

(Margin letters: G, H)

A ris formabimus tria dubia.

Primum dubium est, utrum sit licitum facere mercantiā: quia Io. Chrysostomus super Matt. dicit, quòd est impossibile, ꝙ unꝰ mercator possit unquā saluari. imò deberét expelli de ecclesia Dei. Et ponit hoc ita aspere, non ex eo ꝙ mercantia non sit licita, sed quia non sit iuste, nec licitè exercetur. unde Alexander dicit ꝙ res pôt considerari illicita dupliciter: qa aut res est illicita ꝑm suam naturam, sicut est fornicatio, luxuria, mendacium, rapina, homicidium, & huiusmodi, quæ nunquam sunt licita de sui natura.

B Alio modo considerari pôt illicita accidentaliter, & malo usu: nam mercantia licet sit licita, utilis & necessaria de sui natura, tñ potès ita male uti, ꝙ accidentaliter poterit esse illicita. & nota ꝙ sunt sex causæ, quæ reddunt mercantiam illicitam. Prima est persona, secunda est causa, tertia modus, quarta tempus, quinta locus, sexta cōsortium. Dic ergo quòd prima causa quare mercātia redditur iniusta, est ratione personæ, quia presbyteri, fratres & religiosæ personæ prohibitæ peccant mortaliter faciendo mercantiam, tamen non est eis prohibitum emere necessaria. Et nota, quòd est

C tantum peccatum presbytero facere mercantiam, quantum mercatori facere usuras. Et quicquid lucratur per presbyterum ex mercantijs, est illicitum, cum sit prohibitū, nec illud potest tenere salua sua cōscientia, sed totum illud debet dare pro Deo. Secunda ratio est ratione causæ. Nam erit unus diues non habens filios, dico quòd mortaliter peccat faciendo mercātiam propter lucrari, ex quo est diues, quòd mouetur ex auaritia causa cumulandi, & non ex necessitatè: Nisi illam mercantiam faceret causa dādi lucra inde prouenientia, licitè tamen habita pro Deo. Et nota quòd debent esse

D verissimæ causæ inducentes te ad faciēdum mercantiam. vnde o vos qui facitis mercantiam propter ditari, & animo cumulandi, & non ex causa necessaria, nec habendo filios, nec causa dandi lucra amore Dei, peccatis mortaliter. vnde Iob 5. c. vnus est, & secundum non habet, & tamē laborare nō cessat; nec saturantur oculi eius, nec dicit in corde suo, cui congero diuitias istas, & animam meam priuo omni gaudio, quia nemo potest duobus dominis seruire, quia quanto plus ditaberis, tanto plus obliuisceris de Deo. Nam auarus non implebitur pecunia. Inde Cassiodorus super illo verbo, non cognoui literaturā, & introibo in domum dñi, & memorabor iustitiā Domini, E quia non cognoui mercantiam. & alibi hac aīaduersione plectitur peccator vt moriens obliuiscatur sui, qui viuens oblitus est Dei: nam semel fuit vnus huiusmodi diues mercator auarus, senex & sine filijs, qui dū esset grauiter infirmus, vxor hortabatur eum, vt confiteretur, & ipse rñdebat, venerunt noua de galeis Flandriæ: & vxor dicit, dimittatis galeas & cogitetis de factis aīę, & ille dicit, quantum valet piper, ascendit vel descēdit eius pretium. & illa dicit, amore Dei dimittatis ista, nunc ecce Frater, cōfiteamini, & ille repellit vxorem, & oēs dicentes, ꝙ confiteretur, dicens, vos facitis me mori ante horā recordando mihi talia. & sic dicendo de suis mercantijs aīam diabolo condēnauit, dimissis denarijs & mercantijs suis, quia in eo in quo homo versatur cū delectatione viuendo, in eo delectatur moriendo. vñ oportet tenere frenū parcitatis.

Exẽplū.

F Tertia causa, quare mercātia sit illicita, est modus: nam bene defecit modus in mercatoribus, quia dicunt mille mendacia pro vno denario, & vnus cerdo cā vēdendi vnū par subtelariū vltra debitū, dicet multa mendacia, illo modo semper peccat mortaliter, cū falsificatione vendendi suā mercantiam, & cū G malis ponderibus & scarsis mensuris iurādo, & mercantiā falsificando immiscēdo & imponēdo res falsificantes ipsas mercātias, & exercetur hodie cōiter mercantia malis modis. vñ verificatur dictū Io. in Apoc. 13. c. in tpe Antchristi, qa faciet ꝙ nemo posset vendere & emere nisi habeat caracterē in destra manu, vel in frontibus suis. Nam mendaciū est sigillū Antichri, quia vult dicere ꝙ nemo posset emere vel vēdere, si nō hēat suum sigillū, primo in corde, scđo in opere, tertio in ore dicēdo mendaciū, quia cum oi falsitate experietur decipere proximū, ita ꝙ appropinquatur tps Antichristi, H qui iam portat suum sigillum. s. mēdacium in fronte, quia nullus verecundatur dicere aperte mendacia, & dolum pp decipere ꝓximum. Quarta causa est tps, quia in diebus festiuis & Dñicis & prohibitis per ecclesiasticum vendunt & emunt, & negotiantur contra diuinum præceptum, & semper peccant mortaliter. Et illud lucrum tm̄ valet, quantū vsura, exceptis licitis, de quibus declarabo die Dominico. licet tñ mederi & dare medicinas ī festo. Quinta cā est locus, quia non licet vendere in ecclesia, sicut isti, qui vendunt consortinos in ecclesijs, & super sacratis, & super corporibꝰ mortuorū,

A quia vendentes & ementes peccant morta
liter. & oportet facere ficut fecit Christus,
q̄ñ expulit de templo illos, qui mercabant.
Matt. 21. c. domus mea, domus orõnis est.
vos fecistis eam speluncam latronũ. Sexta
cã, quæ facit mercantiam illicitã, est consor
tiũ, quia non licet tibi vendere plus vni q̃
alteri: plus ignoranti quàm astuto, vt in c.
placuit. de emp. & ven. quia sic faciendo est
vna robaria. Si ergo vis bene facere mercã
tiam, serua contrariũ prædictarum rerum.
Primo sit persona nõ prohibita, & pp sub-
stentare se & familiam, serua modum, tp̃s,
B locũ, consortium & sine mendacio, dolo &
sine fraude, & isto modo placebis Deo &
mundo. Vñ fuerũt tres mercatores Senis, q̃
fecerunt vnã societatẽ, & disposuerunt re-
ctè facere mercantias suas sine fraude, & in
processu tp̃is effecti fuerunt ditiores alijs,
quia pp bonum lucrũ, & bonũ nomen oẽs
concurrebant ad eos, & multa expediebãt,
& expediendo lucrabant. Similiter reperi
me Ferrariæ pñt esse 15. anni, vel circa, vbi
fuit vnus qui disposuit dare decimã de oĩ-
bus suis lucris, & rectè facere mercantiam
suã, & mõ rediẽs illuc reperi ipsum auxis-
se multum facultates suas, qui interrogatus
C mihi dixit, ex quo disposui bene & iuste vi- Exẽplũ.
uere, Deus fecit mihi grãm, quia oĩa mihi
successerunt prospere. vñ Deus permittit q̄
recti mercatores prospere agãt & multipli
cent facultates suas ad cõfusionẽ aliorum.
Nam melius est iusto parcitas diuitiarum, q̃
in iusto plena dom⁹, quia subito euanescit,
iuxta illud, de male acquisitis non gaudebit
tertius hæres. vñ Scot. Doct. subtilis i suo 4.
dicit. cum reipublicæ sit necesse habere res
necessarias ad beneuiuẽdum, necessariũ est
esse mercatores, & esse duo genera merca-
torũ, aliquorum conducentiũ & portantiũ
de vltra mare, & de alijs locis ad loca, vbi
D non sunt, & de illis rebus, & aliquorũ con-
seruantiũ res illas, q̃ portantur, & distribuẽ
tiũ ad tp̃s egentibus, & ex quo istæ res sunt
necessariæ, ergo mercãtia est necessaria ad
cõseruationem reipublicæ. & subiungit, q̄
postquã mercatores se ponunt in periculis
vitæ, & ponunt suũ ingeniũ & industriam,
& denarios suos, & periculum perdẽdi de
suis mercantijs, merito ergo licet eis lucra
ri: Sed quantum licet lucrari, impossibile est
dare certã regulam litatam, quantũ sit lici-
tũ lucari. sed dicã tibi in parabola ista, quia
tm̃ licet lucrari, quantũ est lictum perdere.
v.g. Tu habes vnam mercantiam, q̃ valet cẽ
tũ ducatis, ponas tibi in aĩo q̄ pp nimium
lucrari tu non vis perdere aĩam. respice & E
considera cõem cursum, quantũ valent non
se cõcordantibus mercatoribus insimul de
pretio, pro quo volunt currere dictã mercã
tiã. Modo si emisti ꝓ 100. & cõis cursus in
illa prouintia, ad quã tu portasti mercantiã
ipsam, est q̄ valeat 200. vel 300. tu potes li-
citè vẽdere pro illo pretio, pro quo cõiter
currit. Volue similiter per contrarium, quia
tu emisti pro decẽ, & nõ reperis plusquam
decẽ, vel emisti vltra mare pro 100. & non
reperis hic s̃m cõem cursum vltra 50. tu nõ
vis illam rem dare pro pretio, pro quo se-
cundum communem cursum currit, tu pec
cas vltra vendendo illud quod valet secun- F
dum cõem cursum, & dictus Doct. q̄ñ con-
currit conseruare & conducere ista facien-
do causa reipublicæ conseruandæ seu pro-
pter rempublicam, & eius vtilitatem; tunc
licet mercari apportando de loco ad locũ,
& cõseruando res illas emptas ad tempus
pro subuentione ciuium, & tunc licet tibi
tm̃ lucrari, quantum perdere: nec potes s̃m
bonam cõscientiam plus vendere, quàm sit
tibi cõis cursus valoris illius rei, & tenen-
do istud propositum firmum de vendendo
mercãtias s̃m cõem cursum pp publicã vti
litatẽ, & nõ pp propriam tuã priuatã vtilita G
tẽ, vendendo q̄nq; plus, q̄nq; minus, variã-
do s̃m q̄ variatur cõis cursus, & apportãdo
de loco ad locũ, vel portata cõseruãdo, tũc
cũ istis circunstantijs mercantia est scã & li
cita, alioquin si facis pp tuã vtilitatẽ ꝓpriã
& priuatã, & ñ cõducis de extraneis locis,
vel nõ conseruas, nec melioras ipsas mercã
tias, quia emis lanã & facis pannũ, vel emis
cerã, & facis cãdelas, &c. & non faciendo
ista, sed mercaris rẽ aliquã in aliquo loco &
illã rẽ talẽ vendis qualẽ emis, nulla scã me-
lioratione, sp peccas nisi cõcurrant ista tria
seu alterũ istorũ modorũ. Primus est in trã
portando mercantiã de loco, vbi est, ad lo H
ca vbi nõ est in copia. Secds, q̄ñ emunt cã cõ
seruandi, vt sup. dictũ est. Tertius, q̄ñ mer-
cantia empta melioraẽ, & istis trib. modis li
cet mercari secũdũ cursum cõem. Sed vltra
istos tres modos non licet, quia semper in-
teruenit auaritia, sicut sunt illi q̃ stochizãt,
& tales destruunt ciuitates, & dẽrent ban-
niri, & expelli de ciuitatib. quia sunt cõtra
rẽpublicam, & inde merito dñr stochi, quia
transfigunt & destruunt hoĩes. vñ ego non
admiror si diabolus vos portat, ò vsurarij
& stochizatores proterui, quia statis proui-
si, & venditis egeno vnum pannũ pro 50.
ducatis, & exinde facitis q̄ socius emet ꝓ

A 40.& destruit illum talem ciuem,& dicitis quòd est consuetudo, sed imò corruptela & ars diabolica,& isti sunt stochi occidentes mecatores alios.

Secundum dubium quęrit idē singularis Doct. si licet mercatori vēdere suam mercātiam quantum pōt,& ecōtra, si licet emptori emere quanto minus pōt.& dicit, amice ego non cogo te emere. vnde ad declarationem huius dubij notanť tria notabilia. Primum notabile est, quia valor rei pōt considerari dupliciter. Primo mō naturaliter, secūdo mō vsualiter. siue primus est vsualis, scđs naturalis. Cape valorē naturalē, quid
B valet plus, vel vna pulex,& vna musca, an vnus ducatus. Certe ꝑm naturalem valorē, vna pulex plus valet q̃ vnus ducatus, quia habet vitā,& est plus similis Deo q̃ vniuersum aurum mundi. Secundus valor est vsualis,& ꝑm istum modum vsualem plus valet vnus ducat⁹ quā 10.pulices. Similiter vnus panis, ꝑm modum vsualem valet plusquam 100.muscæ,& istud facit cōtra aliquos, qui considerant tm̄ vtilitatem, q̄ sequitur ex rebus. vnde erit vnus medicus, qui dicet, ego dedi tibi talem medicinā, quæ liberauit te,& vult æstimare vtilitatem vitæ illi medici
C næ dicendo, si non fuisset illa medicina, tu fuisses mortuus. Secundū naturale, quia tes pōt plus, vel minus valere trib⁹ modis. primo mō ꝑm suam virtutē, quia panis bonus plus valet q̃ malus, ꝑm vigorem rei venditę plus valet. Secūdo mō ꝑm suam raritatem, quia sunt multa in vili pretio cōiter, sicut aqua, quia cōiter est copiosa: tñ pōt esse in aliquibus montibus, vel partibus ita rara, ꝙ ibi non est copia aquæ, quia æstimabiť plusquam aurum: sed pp magnam copiā abundantiæ aquæ, quæ hř, fit maior æstimatio auri q̃ de aqua. Tertio modo pp suam placibilitatem, quia sicut habeo vnum librum, in
D quo studui,& ei afficior, quia posui meam memoriam supra illū librum, non darē pro pretio cōi, quo cōiter æstimaretur. Quarto, qñq; etiam cupiditas facit apparere rē, puta pannum, plus valere suum quod alienum. Tertium notabile est, quia æstimatio mercantiarum non est possibilis quod fiat æqualiter pp defectum humanum. Exemplum. pone decem petias panni,& erunt 10. æstimatores, quilibet æstimabit diuersimode, q̄ plus,& qui minus,& istud accidit pp humanam cæcitatem,& ignorantiam. Respondeo ergo dubio supradicto,& dico ꝙ non licet vendere quantū vis, quia cape cōem cursum rei vsui hois,& virtutem ip-

E sius rei,& similiter considera raritatē, quia plus valetres qñ reperitur modicum, quàm qñ reperitur multum. vnde vos qui emitis frumentum tempore boni mercati,& facitis mercantiam tenēdo ipsum clausum expectando caristiam,& tunc melius,& plus venditis, semper peccatis,& non potestis licitè tenere talia lucra, quia facitis illud propter cupiditatem,& nocens reipublicæ propter caristiam, nisi illud emeretis causa portandi de loco ad locum: tñ si emisti pro te & tua familia,& superest, nō peccas, quod superest vendendo secundum cōem
F cursum. Item adiunge si est placibilitas seu amor vel affectio rei. Nam si est amor, quia quis propter amorem vnius contractę dabit de vna domo centum ducatos plusquā valeat,& potest vendi, licet secundum cōem cursum non tm̄ valeat: sed si est placibilitas, debet vendi non plus, sed secundum cōem cursum,& non secundum affectionē tam in emendo q̃ in vendendo. vnde pone ꝙ sunt 10.petiæ panni eiusdem generis, vnus pannus plus venditur alio & varie: nā vnus venditur pro ducatis 40. alius 41. alius 43. Sed valor vnius nō transit vltra ducatum medium plus altero. quæro, quantum est licitum vendere communem cur-
G sum realiter vendendo illos pannos? dico ꝙ non licet vendere vltra communem cursum. vnde noli transire multum cōem cursum & noli transire 47. solidos vltra istum communē cursum de lucro cuiuslibet panni, quia peccares si venderes pro ducatis 45. quia tu transis cōem cursum,& si venderes vni pro 39.& alteri pro 41. non peccas, dummodo non transeas communem cursum: sed si dicis, si vendo scđum cōem cursum, ego perdo: certè melius est quòd tu perdas rem, quàm animam, quia periculū venditionis mercantiæ non stat in vendendo pro minori pretio, sed in vēdendo pro pluri & maiori pretio, quàm fit communis
H cursus valoris rei. & licet lex dicat ꝙ licet contrahentibus se decipere vsque ad dimidiam iusti pretij, dico illam legem non habere locum in foro conscientię, quia in foro poli teneris ad restitutionē. Sed quid si vnus vendit rem valentem secundum communem cursum, centum ducatos,& non plus,& volēte emptore sciente & consentiente vendet ei pro ducentis ducatis, certe valebit: sed si interuenit ignorātia, vt puta, vendes lapidem pretiosum valentem 50.ducatos pro sex, tamē non valet venditio,& tenetur emptor scđum consciētiam

restitue-

A restituere. similiter si propter animi lenitatem, res pro minori pretio venditur, vel pro pluri emitur, tunc non valet venditio, quia aut retractatur, aut resarcitur residuum pretij quod valebat. no. glo. si vẽdis rem pro maiori pretio quàm valeat, tu teneris ad restitutionem, & est magnum periculum animæ: & tales sunt sufficientes destruere ciuitates, qui stochizando plus vendunt, vel vident proximum in necessitate, & propter singularem necessitatem oportet redimere aliquas pecunias, & pro modico subtrahunt ei sua bona.

B Tertium dubium est, in quibus casibus potest interuenire in mercantia vsura? dicunt Doct. ꝙ potest interuenire mutuum: verbi gr̃a, tu dabis denarios mercatori, & vis esse certus de lucrando medietatem lucri mercantiæ, sed si perditur, tu vis quòd periculum totum sit socij, & capitale remaneat sibi solidum, quia erit potius mutuũ quàm societas, & ad declarationem huius dubij potest interuenire peccatum usuræ in mercantia quatuor modis. Primus, quando mercator venditad terminos plusquàm incontantis, vt in cap. consuluit, extra de vsuris, quia accipit illas vsuras propter tem
C pus, in quo eum expectat, siue propter inducias quas sibi facit: verbi gr̃a, vnus hẽt decem pulchras petias panni eiusdem generis, & bonitatis, communis cursus erit de quadraginta, & quadraginta cum dimidio, & istud pretium erit maius secundum cursum communẽ, minus pretium erit de quadraginta secundum cõmunem cursum, & mediocre pretium erit de quadraginta, & quarto uno, secundum communem cursum. Pone modo inter istum communem cursum maiorem, minorem, & mediocrẽ, duo extrema, vnum extendens istum communem cursum. s. quinquaginta, vel quin-
D quagintaquinque, & vnum infra istum cõmunem cursum, valet triginta, vel trigintasex: modo considera, quòd erit vnus in necessitate positus, qui stramazabit, & propter necessitatem dabit pannum, qui valet secundum communem cursum quadraginta pro triginta, & isto modo accipit ad vsuram, quia ille qui accipit pannum, tenetur resarcire vsque ad summam recti pretij secundum illum communẽ cursum valet quadraginta, vel quadraginta cũ dimidio, vel quadraginta & vnum quartum, quia stochizat, & facit vsuram, & tenetur ad restitutionem illius pluris: sed tu qui emisti, vel pro maiori, vel pro minori pretio, quid facies?

licet nẽ tibi vendere pro 50. sicut emisti? B certè non, quia efficieris robator, sicut ille qui tibi vendidit. sed dices, si do pro minori pretio ego perdam, quid faciam? certe tene medium, & respice communem cursum, & pro illo vende, quia melius est perdere rem, quàm animam, simile facito in alijs. Vnde si das ad terminos plures, & propter illum terminum sibi accipis vtile, & ille habet damnum, ergo vsura. Sed quid si vendo ad terminum pro pretio cõmunis cursus, & ille non mihi soluat in illo termino, propter quod ego damnificor, F & accipio aliqua necessitate compulsus ad vsuras: vbi si mihi solueret in termino, dico quòd ille tenetur restituere omnia damna, vsuras, & interesse, quæ patior, quia tibi in termino non satisfacit, quia est in culpa, vel est causa damni mei. sed quid si diceret. ille qui vendit ad terminos, quia dando ad terminos est vsura vendendo vltra communem cursum: quia si haberem meos denarios, ego interim lucrarer vltra. Respondeo secundum Butrigarium, tu potes etiam perdere, sicut lucrari. Secundus casus, quando tu emis frumentum in herba, G & vinũ in vuis, pro meliori foro quàm valet tempore recollectionis, dãdo denarios incontinenti, certe facis vsuram, quia propter illud præstare, plus lucraris, quàm si dares ad vsuram, quia ibi cadit mutuum indirectum: secus si præstares denarios pro blado & vino, pro pretio quod valebit tẽpore recollectionis. Tertius casus est i his, q mutuãt denarios super vna domo, vel possessione, vt gaudeant domo, vel lucrentur fructus possess. donec sibi restituãtur denarij, certe est vsura, & tenẽtur computare illos fructus, & pẽsionem domus in sorte. Quartus casus est in illis, qui nõ volunt vendere possessionem, sed pignorare, & mutuans H denarios, vt cũ titulo possit lucrari fructus volet sibi fieri instrumentum venditionis, & dabit modicũ pretium respectu sui valoris: sed faciet pactũ de retrouendẽdo, &c. Certe est vsura, & similiter fructus debent cõputare in sorte, & parũ est ꝙ hmõi cõtractus solebant fieri in quadã ciuitate, & factũ fuit statutũ ibidẽ, ꝙ tales cõtractus non valerẽt: & fuit indicta pœna notarijs, qui talia scriberent instr̃a, vt extra de emp. & ven. c. ad nostrã. Vnde caue de huiusmodi contractibus. Vnde si vis cognoscere, vtrũ sit vsura, vel non, quære tuam conscientiã, & põtest apparere duobus modis. Primus est, si intelligis quòd ille non relaxet tibi possess-

A possessionem illam pro pretio, quod sibi dedisti, si haberet modum exigendi, & de fructibus extrahendis in paucis annis lucraris pretium de foris in iudicio seculari potest apparere dupliciter. Primo modo, quando pretium est multo minus quàm sit ualor rei. Secundo modo, quando contrahés est vsurarius, & solitus facere similes contractus: & tunc notarius, qui scienter facit talia instrumenta, tenetur. Similiter & testes, & proxenetæ tenentur de huiusmodi contractibus vsurarijs ad restitutu. lexi. Sed si venditur iusto pretio, vel prope, & venditor propter affectionem suæ rei
B venditæ vult quòd sibi restituatur pro eodem pretio. certè potest fieri sine peccato, & emptor primus lucratur fructus. Alius casus est, quando das alicui artifici pecunias cum spe lucrandi octo, vel decem pro centenario ad discretionem, & non facis certum pactum de lucrando certum quid, sed ad discretionem artificis recipientis, & est peccatum tam respectu recipientis, sicut respectu dantis, & discretio illa est ruffiana dictæ mercantiæ, quæ fornicatur tunc cum mammona accipiendo ad vsurã sub discretione cx. pro 100. Et licet non facias pecca
C tum, dummodo habeas istud tale propositum in mente accipiendo octo, vel decem pro cẽtenario in discretione artificis, alias tu non mutuasses sibi illos denarios: certè sufficit bona voluntas quantum ad hoc, ut commiseris vsuram, licèt nihil inte acceptio, vt notat. in glo. in dicto cap. consuluit, quia ecclesia facit tres intentiones voluntatem bonam, malam, & mediam. Bona intentio est, quando præstas tali intentione & si tibi daret aliquid tu posses illud accipere. si modo habeas hanc intẽtionem, quòd sine lucro mutuasses sibi, charitatẽ animo nihil inde rehabendi. Secunda est non ita
D bona, sed mediocris, quãdo seruis mutuando alicui cum intentione inter sic, & non. videlicet quòd si tibi daret aliquid, acciperes illud: sed nihilominus siue det, siue nõ, tu sibi cum intentione libere seruiendi mutuas sine aliquo seruitio, tamen si sua sponte, & liberalitate tibi dat aliquid, vel decẽ pro centenario de lucro, tu potes accipere, & si uis cognoscere quando prouenit hoc potes accipere isto secundo modo cum bona conscientia, considera inter te, quòd quando essent transacti duo anni, & non dando aliquid de lucro, si peteres illos denarios tibi restitui, quos non peteres dãdo tibi illud lucrum. prima est meritoria, secũda minus; tertia quæ sequuntur, est vsura, E
quando scilicet seruis propter te, & non propter proximum.

Tertia principalis pars.

Sequitur tertia pars principalis, tenendo propositionem euangelij faciamus tres considerationes, scilicet quia aliqua præcedunt huius resurrectionem, aliqua consequentur, & aliqua subsequentur. Vnde dicit euãgelium, quòd Christus ibat in ciuitatẽ, quæ vocatur Naym; & ibant cũ F
illo discipuli eius, & turba copiosa. Naym interpretatur etiã fangosus, & broda. Cũ autem appropinquaret portæ ciuitatis, & modo sunt aliqua præcedentia resurrectionem: ecce defunctus efferebatur, id est extra portam ciuitatis illius portabatur ad sepeliendum, filius vnicus matris suæ: & hęc vidua erat. hæc vidua modo suprascripto est domina mercantia priuata suo filio directo, quia pauci, imo rarissimi mercatores sunt, qui vtantur faciendo mercantias directè, & subiungit Euãgelista. Quam cum vidisset dominus, misericordia motus super eam dixit illi, Noli flere, & accessit, & teti- G
git loculum, &c. Ij autem qui portabant steterunt. Loculus vocatur cadelectus, siue capsa discooperta, in qua portantur mortui: spiritualiter intelligendo dico ꝙ iste loculus significat malam consuetudinẽ, quæ portat omnes animas mercatorum ad inferos, & quatuor sunt portatores, qui portãt eos mercatores mortuos ad mortem æternam. Primus portitor est similitudo peccati, qa unus mercator malus videbit alios committentes aliquas falsitates in mercantijs, vel facientes stochos, vel malam mensuram, & falsificantes pondera, & huiusmodi, & bene vident quòd faciunt mala, sed sequetur similitudinem talia mala faciendi dicendo, *A torto, e a dretto impie la casa in fino al tetto*, &c. Secundus portitor est H
spes magna, quam habent in misericordia Dei, sed nõ recordantur dicti Gregorij dicentis: dicitis, quòd misericordia Dei est magna, imo maior: sed hoc scias, quòd non minor est eius iustitia. Tertius portitor est delectatio mundi, quam ponunt in istis caducis temporalibus. Quartus portitor est ignorantia, quia aliqui ignorant, & aliqui nolunt ire ad prædicationes, ne corrigantur & perseuerent in ignorantia sua, & isti quatuor portitores portant malos mercatores a casa calda. Vnde prædictus euangelista

A ista subiungit, quòd quando Christus tetigit loculum, hoc est declarauit istam malã consuetudinem, steterunt id est cessauerũt dicti portitores portare vlterius mercatorem mortuum in malis vsibus. Et Christus dixit, adolescens tibi dico, surge. o tu mercator, qui per præteritum male vsus fuisti tua mercantia. & o tu discorrecte, qui eras mortuus propter malam consuetudinem mercatorum, surge & eleua mentem tuam ad Deum, & resedit, qui erat mortuus, & cœpit loqui, id est quia confessus fuit de omnibus malis contractibus, & pœnituit malè fecisse cum proposito bene faciendi in futuro, & tunc Deus dedit illum matri suæ, id
B est restituit directum suæ matri mercantiæ, quia proponit mercator deinceps recte exercere mercantiam, & modo ista subsequẽtur resurrectionem & subiungit, quòd turba hæc videns incœpit cum timore magnificare Deum dicentem, quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitauit plebem suam, qui visitando nos resuscitare dignetur relinquendo peccata, & restituere vitæ æternæ per suam misericordiam, Amen.

C FERIA SEXTA
post iiij. Domin. Quadrag.

De Amore putrido.

Sermo XXXI.

Iam fœtet, quatriduanus est. Io. xi. c. Dilectissimi seu nostis habemus videre de sexta flamma nostri amoris, quæ vocatur amor fętens. & cras prædicabimus declarando euangeliũ, quia est pulcherrimum, in quo videbitis septẽ
D gradus amoris Christi, quos habet versus peccatorem, & omnis gradus habebit in se vnum verbũ amoris, quia donec habemus flatum in corpore, ipse nos est aptus recipere per suam misericordiam, si modo velimus, quia cor contritum, & humiliatum Deus non despicies, & iste nr̃ amor est putridus, & fętens, quia est ita difficile restituere aliena auferendo indebitè, quòd putrescimus in vitijs & peccatis, & dicam hodie de ijs, qui tenentur restituere, quia primo locutus fui, quis tenetur restituere. Secundo die Mercurij, quãdo debemus restituere. hodie non dicemus quid debemus restituere. & no. quòd quando mammona E
exiuit in mundum cõsiderando facere omne malum, dixit Lucifero, postquàm fecero accipere bona aliena, quid nobis proderit, quia ipsi raptores restituent ablata? dixit Lucifer, fac pur subtrahere, & extorqueri, quia ego bene faciam quòd non restituent. Circa quam cõsiderationem dabimus tres regulas. Sed ante regulas moueo vnum dubium singulare. Quærunt aliqui Doctores theologici. Si homo potest sibimet soluere & ius dicere absque eo quòd imploret officium iudicis, verbi gratia aliquis per vim extorsit mihi, & aliquid de suo peruenit aliquo modo ad manus meas. Vel possum ali- F
quo modo subtrahere, & mihi ipsi satisfacere, vel bene possum adire iudicẽ, sed mutuaui sibi centum nullo præsente, & negat, vel me decepit habeo ius, sed deficit probatio iuris, & sic si ipsum conuenio coram iudice absoluetur, quia actore non probante reus absolui debet, &c. Duæ in hoc sunt opiniones. Vna Legistarum dicentium, ꝙ nemo potest esse iudex in sua causa: Alia Theologorum dicentiũ secundũ aliquos, quòd in duobus casibus licet cum bona cõscientia sibi ius facere, & sibi soluere. Primo casu, quando efficitur dispẽsator, vt puta commissarius illius, à quo debet habere. G
Secundo casu, quando licite venit ad manus habere debẽtis de bonis dare debẽtis, à quo non potuit debitum cõsequi. Aliter non licet, quia possent sequi quatuor mala sibi ipsi soluendo. Primum est periculum scãdali, quia te accipiente clam aliena alius posset inculpari, & propter tibi satisfacere posset propter hoc proximus damnificari, & periclitari. Vnde propter bona temporalia non debes scandalizare, & damnificare proximum. Secunda ratio propter infamiam, quam incurrere posses, quia reputareris latro, & fur, & debes præponere famam bonam diuitijs, quia melius est bonũ H
nomen quàm diuitiæ multæ, vt ait Salomon, Prouer. 5. c. Tertia ratio, quia si posset probari, posses puniri tãquàm fur & latro, & debes præponere vitam temporalem diuitijs. aliter peccas mortaliter. Quarta rõ, quia tu es transgressor legis, & cõstitutionis ecclesiasticæ, quæ non uult, quòd tu omnino pecces. Item iunge quatuor causas. Prima vt malefactor nõ se excuset sub isto colore dicendo, ego mihi solui, quia habere debebam, & aliter non poteram mihi satisfieri, quia nõ habebam probationes, vel similia, quia esset excusatio furium: & ideo

lex

A lex vult quòd causatur ad iudicium ad postulandum sibi ius fieri. Secunda ratio, quia esset vna guerra continua inter populos, & possent sibi ipsis ius facere: tamen vbi non potest haberi ius, fiunt repræsaliç, sicut solebat plerúque fieri in Foro Iulij contra Theutonicos alicuius loci, vbi aliquis mercator fuisset spoliatus, & non posset ibi cõsequi ius suum. Tertia causa, quia se homo decipit se ipsum credens habere ius, cũ nõ foueat iustitiam, quia credet debere habere, & debebit dare, &c. Vt ergo non decipiatur in hoc, oportet ꝙ alius iudicet, quia vbi regnat affectio, non potest esse rectum
B iudicium. Quarta ratio, quia tu non ęstimares rectè illud, quod tu acciperes causa tibi satisfaciendi: quia vbi res valeret decẽ, tu ęstimares quinque: sed pone quòd tibi satisfeceris, & confitearis, & dices, quòd tu accepisti tuo debitori tãtum, quia volebat tibi soluere, &c. Quid debet facere confessor? dico quòd confessor in aliquibus casibus debet facere illud restituere, & in aliquibus non. Et nota quòd sunt quinque casus, in quibus debet iubere te restituere. Primus casus est, quando plus accepisti, q̃ habere debes, illud plus debes restituere. Secundus casus, quando tenendo illam rẽ,
C eueniet scandalum proximo, quia inculpabitur, & reputabitur latro. Nam isto casu cõfessor debet facere restituere. Tertius, quia occurrit tibi infamia. Quartus, quando esset timor futuri periculi vitæ tuæ, quia debes præponere famam, & res vitæ, aliter faciendo facis contra iustitiã, & peccas mortaliter. Quintus casus est, quando propter non restituere eueniret aliquod peccatum mortale, vel periurij, vel huiusmodi, quia debes præponere animam rebus, quia forte daretur tibi iuramentum. si iuras male, periuras, si dicis verum, est periculum infamiæ, vel vitæ, &c. Sed extra istos quinque
D casus, si habuisti rem tui debitoris, à quo non potes aliter tibi satisfacere in foro iudiciali, vt supra dictum est, licet non habueris rem illam, vt dispensator, nec venit tibi ad manus licite in casib. suprascriptis duobus, nec est possibile quòd errores notati in quinque casibus propè dictis possint venire, tu non obligaris rem illam restituere: sed debes dare confessori, & dicere tuam culpam, & confessor potest concedere, ꝙ rem illam retineas dicendo tuam culpam, quòd rem ipsam subtraxeris. Et ad illam legem, quæ dicit quòd nemo potest esse iudex in causa propria, intelligendo quando aliquis est iudex publicus, quia tunc non licet sibi ipsi ius dicere, vel si casus est dubius, super quo vis iudicare: sed quãdo isti duo casus non occurrunt, secundum conscientiam potest sibi soluere, si non interueniũt pericula supradicta. Vnus meus Doctor dicit, licet lex ita instituerit, tamen in duobus casibus. primo supradictus, quãdo res tibi licite venit, potes rẽ retinere, quia si es dispensator bonorũ tui debitoris, tu potes dispẽsare ita tibi, sicut dispẽsas alijs, & intelligitur permisisse, quòd sibi ipsi satisfaciat, si nõ prohibuit, quia si prohibuisset, tunc non liceret sibi soluere in alio casu, hoc est quando res debitoris licitè venit ad manus creditoris, illam rem potest retinere donec erit sibi satis factum. Verbi gratia, dedi ad vsuram saccomano, qui me dãnificauit in guerra illicita, & comburendo mihi domum, vel prædãdo rem meam, certè non teneor restituere sibi vsuras, & damna vsque ad concurrentem summam mei damni, & possum illud retinere cum bona conscientia: quia sicut dispensator potest sibi satisfacere, ita vsurarius, si aliter non potest habere ius, vel sibi satisfieri, quia licèt vim vi repellere, & dolus compẽsatur cũ dolo. Et vt melius scias hoc, cape pro secunda, quòd quotiescunque concurrit aliquis ex septem casibus subnotatis in soluendo tibi ipsi, semper peccas mortaliter. Primus casus est, quia si potest alio modo consequi debitum suum, quàm soluẽdo sibi ipsi peccat. Secundus casus est, si tu es cum aliquo iudice in iudicando, faciendo tibi ius peccas, quia generatur scandalum in populo: quia licèt facias tibi ius secundum iustitiã, dicetur quòd feceris de facto. Tertius casus, quando est periculum animæ, quia est dubium, vtrum debeat habere, vel non. Quartus est, quando est periculum proximi, qui poterit inculpari contra debitũ iuris. Quintus est, quando posset oriri periculum infamiæ, quia fama bona debet præferri rebus. Sextus est, quando est periculum vitæ, quia debet præferri rebus, & peccas mortaliter. Septimus est, quando est periculum animæ, quia in his septem casibus suprascriptis semper peccas mortaliter, q̃n tibi ipsi soluis. Et non tamen dico, quòd in suprascriptis casibus semper tenearis restituere, nisi in sex casibus. Primus, q̃n plus accepisti. Secũdus, q̃n ponis te in dubio. Tertius, q̃n venit in scandalũ proximo. Quartus, si venit infamia. Quintus, si est periculum vitæ. Sextus, si est periculum animæ.

E F G H

A

Secunda regula principalis.

SEcunda regula principalis est, quia omne damnum quod tu das proximo, vel es causa damni, vel quòd sibi sit damnum datum, ꝙ proximus ipse nô habuisset nisi dedisses causam: tu teneris illud sibi restituere, vt in c. si culpa, de iniu. & dam. da. quia qui occasionem dâni dat, ipse damnû dedisse vr̃. Ad cuius declarationem trado tres regulas, seu tria notabilia. Primum notabile est, qnia erunt plures damnû dantes, si omnes soluunt partem suam damni dati, tunc sunt absoluti, & non remanent am-
B plius obligati. Secundum notabile est, quando plures, vt puta vigintiquinq; damnum dant, & habent vnum caput: si principalis soluit totum illud damnum, omnes alij dânum dantes sunt obligati soluere partem suam illi principali, qui soluit totum, & nô alij. Tertium notabile est, quòd quâdo plures dant damnum, qui plus dat causã damni, plus tenetur reddere secundum ratam ad eos peruentam, vel secundû causam per eos damni dati. verbi gratia pone, erit vnus dñs volens facere guerram iniustam in aliqua prouincia, & habebit plures terras sub
C se, & requirit à qualibet ex suis terris centû homines, & faciunt suos Capitaneos, & cognoscunt, quòd illa guerra est iniusta, & dominus iste mittet omnes istos ad combu rendum, saccomanandum, & deuastandû illam prouinciam, & omnes illi requisiti vadunt, & damnificant, & depopulantur illã prouinciã, quis erit obligatus ad emêdatio nẽ illius damni. Doct. dicunt, quòd primus dñs, qui misit eos, & omnia eius bona sunt obligata: sed in illis, qui missi fuerunt distingue, quia aut omnes erant necessarij, puta erant trecenti, & habebãt tres Capitaneos: & tûc dico, ꝙ quilibet illorum trium Capi-
D taneorû principaliû est obligatus insolidû: sed si suffecissent cẽtû homines, tûc dico ꝙ quilibet illorû Capitaneorum tenetur pro rata ad refectionem illius damni: famuli verò, seu saccomani erunt obligati eatenus, quatenus dederint damnum pro sua specia li causa, secundum plus, & minus, prout dã nificauerint, & quatenus fuerint causa dãni dati. Verumtamen licet nullum inferat damnum, tamen peccant, quia sciunt illud bellum non esse licitum. Vnde concludendo dico ꝙ aliqui obligantur in totum, quando dant totum damnum, & sunt causa totius damni. Aliqui in magna parte, qñ sunt causa magnæ partis damni dati, vel ipsi dãt E
magnam partem illius damni. Aliquãdo in particula, quando est causa parui damni, & in tantum obligatur in quãtum dedit damnum, vel fuit causa illius damni. Modo venimus ad praticã istius secûdæ regulę principalis, & pone quatuor causas. Prima est, qñ potest quis damnificare cum operibus, sicut si est vnus vsurarius, qui recipit centû ducatos ab aliquo paupere homine, qui habet vnam filiam nubilem, & soluẽdo istos centum ducatos, non potest ipsam maritare, & si vult eam maritare, oportet ipsû accipere ad vsuras illos cẽtû ducatos. Quære,
quis debet soluere istã vsuram? dico ꝙ vsurarius tenetur soluere illud dãnû vsurarû. F
Simile si pignoro vnam domû ad terminû, infra quem si nô reluo, perdo ipsam domû. modo debeo habere centû ab vno alio vsurario, quæ centû si ille mihi restituisset, ego reluissem illam domû meã. Certe ille vsurarius tenetur ad emendam illius damni. Imo fortius Canonistæ, & Theologi volunt, ꝙ quãdo vsurarius recipit aliquas res lucratiuas producentes fructus, vel pensiones, quòd non solum teneantur restituere res, sed etiam fructus. Verbi gratia tu dedisti pro vsuris vnam possessionem in solutû, certe teneris restituere possessionem, & fru G
ctus inde perceptos. sed si das denarios pro vsuris, quia non fructificant, non teneris ex eis dare fructum. Secûda causa, quare quis potest damnificari, est cû verbis, quia multotiens vnum verbum potest esse causa faciendi magnum damnum proximo, & teneris ad restitutionẽ illius damni, in quod incurrit proximus propter illud verbum. Tertia causa damni potest fieri cum scriptura, eis faciendo instrumenta falsa, vel in falsificando libros mercationis, immutãdo numerû, vel quantitatem, tenetur falsificans ad emendẽ. Similiter in litera, propter quã H
quis damnificabitur scribens tenetur resarcire illud damnum. Quartus casus, quando accidit in male consulendo, sicut si aliquis confessorius, qui facit te restituere vni pro vno altero, tu teneris iterum restituere illi, cui debes de iure: & si non restituis, confessorius ipse tenetur restituere. Simile si esset vnus Doctor, qui daret vnum cõsilium falsum per imperitiam, vel propriam malitiam, aut negligentiam, tu teneris, quatenus ille damnificabitur propter illud falsum consilium, vel ignorantia, vel malitiam, aut propter illam negligentiam. hoc probatur in cap. nuper. de

A de sen. excom. & dico quòd tu teneris de imperitia, quia nō debes exercere officiū, quod ignoras. Item sunt alij quatuor casus, in quibus quis tenetur ad damnum. Primus, quando aliquis petens præcipit dari damnum, sicut facere comburi domū, vel occidere, vel incidere vineas, vel guastare: certe principalis præcipiens, quia est causa quare fit illud malum, tenet. x r.q.3.ca. Iulianus. vbi dicitur, quòd plus peccat, q̄ præcipit, quàm qui infert damnum, quia illud damnum non fuisset factum, nisi mādasset. Secundus casus est, q̄n aliquis cum minis inducit aliquem ad inferendū malum, alias non facturum, minans tenetur. Tertius est, B cum quis per blanditias, & adulationes inducitur ad faciendum damnum proximo, quia adulans, & blandiens tenebit ad damnum, vt 80.q.6.c.si inimicus. Quartus casus est, exhortando, quia si per exhortationem inducis aliquem ad inferendum damnum proximo, tu teneris. Nota alios quatuor casus in aduocatione. Primus, quādo aliquis cum falsa aduocatione defensabit aliquem iniustè, tenetur aduocatus ille resarcire omne damnum, in quod incurrit pars aduersa sui culpa. Secūdus casus, quādo aduocatus fauebit parti, quam credet fore vsurariam, quæ secundum eius cōscientiam vtetur in- C strumentis fœneratitijs, ille talis aduocatus tenetur ad restitutionem dāni ex sui culpa illati alteri parti. Similiter officialis, q̄ credit contractum illum fore vsurarium, & potest inducere per aliquod ius ad notitiam veritatis, si potest, & non aperit veritatem obligatur. Tertius casus, quando aduocatus cum falsis allegationibus defendit iniustitiam, tenetur resarcire illud damnum. similiter si aduocatus defenderit ius, sed non posset illud defendere sine falsis allegationibus, certe tenetur ad restitutionem, D si propter illas allegationes damnificaretur proximus. simile in falso teste, & in notario scribente scienter falsum instrumentum, tenetur ad damni restitutionem, simile in accusante aliquem falsè, quia tenetur ad damni restitutionem. Item nota alios quatuor casus. Primus est in illo cum deberet præseruare aliquem, & non præseruauit, propter quod ille talis damnificatus est, sicut in rectore, qui videt conculcare aliquem contra iustitiam, cum possit eum præseruare, si non præseruat, tenetur ad emendam damni. similiter si non præseruat eum propter ignorantiam, negligentiā, vel fraudem, &c. Idem in medico, qui si esset doctus & valens, subito liberaret infirmū, & E si est ignorans, vel negligens, tenetur ad omne damnum, in quod incurrit infirmus propter eius ignorantiam, vel negligentiā, vt in cap. si culpa. de iniuri. & dam. da. Secundus casus est in aduocato, qui accipiet defensionem alicuius causæ iustæ, si perdit propter eius ignorantiam, negligentiā, vel culpam, tenetur ad illud damnum, in quod eius pars incurrit, & caueans sibi studētes, qui attendunt ad banculas, & truffas, & nō student, & postea reuertuntur domū ignorantes, & ferunt prauas, & iniquas sententias, & non cōsiderant, quia in puncto mortis ipsi sentient in futuro. Idem in prælatis, F episcopis, & alijs, qui habent præseruare subditos: si non præseruant, tenentur. sed si requiris medicum, vel alium aduocatum ad patrocinandum tibi, &c. & dicat se non esse valentem, nec sufficientem ad illud: certe si tu accipis eū, tibi imputet, quia tu fuisti in culpa, postquàm certificauit te. & damnum quod quis sua culpa sentit, sibi imputet. Idem in nauta periclitante ex sua culpa, vel ignorantia, vel negligentia, tenetur, & sic de similib. Tertius, quando aliquis officialis potest obuiare alcui malo, & non obuiat, ille officialis tenetur ad damnum; nisi forte esset in obuiando periculum suæ vitæ. Verbi gratia, si erit guerra, non potest G obuiari vnde, nisi potestas equitet ad obuiandum, sed est periculū suæ vitæ, vel sui status. certe non tenetur istis casibus ire, nec resarcire damnum inde secutum, secundum legem naturæ, imo peccaret, vt in c. sicut dignum, de homi. §. 3. Quartus casus est, quando aliquis mouetur ad inferendū aliquod damnū proximo propter suas exhortationes, alias non facturo. Idem in dāte auxilium, consilium & fauorem. Verbi gratia sunt decem, qui vadunt ad prædandum, & non habent quid comedāt, vadunt ad hospitem: hospes scienter dat sibi panē H & victualia, quia alias nōn possent ire. Vnde dando sibi, vadunt & derobant, hospes tenetur ad damni refectionem. Accipe modo alios quatuor casus in conseruando; quia vnus furabitur, & alius conseruabit, quia si fur non haberet cōseruationem, sciretur, & detegeretur eius latrocinium. si conseruator scit, tenetur ad damnum, si latro non restituit. Secundus est in receptatore, sicut erit vnus castellanus, qui recipiet robatores stratarum, tenetur ad restitutionem. Tertius est in obuiando, si potest obuiare, ne male ablata restituātur; verbi gratia

A tia erit vnus qui habebit suam vxorem, & filios, & habet vnam domum de bene acquisito, & lucratur de vsuris tantum, quòd illud lucrum vsurarium absorbet illam domum, ita detrahendo res alienas computatis expẽsis, quas semper fecit ille vsurarius sibi, filijs, vxori & familiæ, nil superest de patrimonio vsurarij, quòd non sit obligatum æri alieno pro vsuris, ad quarum restitutionẽ tenetur, ita quòd nihil habet, quod sit suum. Modo vxor videns maritum diuitem dicit, Ego nonne bene possum portare caudam, & ire bene induta? & dicet
B confessori, ego habeo tot perlas, tot vestes, & zonas, meus maritus est diues, & bene potest facere sic, &c. Sed o, o, o, o, fatua cõsidera inter te, de quo lucro est diues maritus tuus, nonne omnia quæ habet subiacẽt restitutioni eis, ex quibus extorsit per vsurariam prauitatem: & tu fatua teneris ad restitutionem omnium vestium, & expensarum, quarum tu es causa, quòd tibi fiant citra illud quod facere potest de suo patrimonio iuste acquisito non alijs obligato prius quàm tibi pro vsuris illis, seu male ablatis acquisitis, & extortis, & illas vestes,
C quas consumpsisti non possunt restitui, vnde tu teneris restituere ex tua dote, alioquin diabolus te portabit. & certe in bona conscientia tua dos debet cõfundi per expensas, quas facis, & es causa quòd tibi fiãt & etiam pro salario famulę, quã tenet tuus maritus tui gratia. Item familiares stantes cum vsurarijs similiter tenẽtur restituere salarium iam annuo obligatum illis, à quib. ille eorum dominus vsurarius extorsit per vsuras, & expensas oris, & omnia quæ inde habuerunt. Quartus casus est in re, quæ ad tuas manus peruenit de robaria, quia aut emis rem quæ ex certa scientia est derobata, & es in mala fide, aut tu eras bona fi-
D de, quia ignoras, nec habes causam sciendi. Primo casu tu teneris restituere illam rem & omne damnum, quod euenit propter illud illi, cuius est, cum fructibus inde perceptis, vel percipere potuisti habito respectu quanti plurimum valuerit res illa cum fętibus. verbi gratia si ego emerem tres vitulas, & crescunt, & multiplicant in decem tu teneris si morietur ad pretium, quanti plurimum valuerunt, & teneris de omni periculo, quia es in mala fide sciẽter emendo, vel habendo causam sciendo rem alienam. Verumtamen si fieret aliqua expensa vtilis, & necessaria in re ipsa, potest detrahi, & semper res illa vadat in quorumcunque manus, semper potest vendicare à vero dño, nisi obstet præscriptio. Secundo modo potest constitui in mala fide, quando tu nescis, quòd res illa per te empta sit robata, sed habes iustam causam sciendi illud. Verbi gratia erit vnus saccomanus, qui vendet vnum calicem, vel vnum missale, licèt ignoras rem illam robatam, euidens præsumptio, & iusta causa est quòd credas rem illam ad manus illius peruentam fuisse de robaria. Vnde caue ne emas, quia teneris ad restitutionẽ. & ideo statutum est, ꝙ ista sacra, & talia publice vendantur & teneris restituere libere, & perdis pretium respectu eorum, qui vendicant res suas. Aliquan F
do erit bona fide, & hoc potest esse duplici ter. Vno modo, quia scis cuius est, & emis animo sibi restituendi, & tunc non peccas, nec teneris sibi restituere, nisi tibi pretium restituat. Alio modo, quando tu nescis cuius sit, & emis rem illam cum intentione restituendi illi, cuius est, & quærendi cuius sit; aut tu emis bona fide, nesciens rem illã furtiuã ĩ publico foro à pſona q̃ verisimiliter poterat habere rem illam sine suspitione furti, vel rapinæ, & tunc quàmprimum tibi venit ad notitiam rem ipsam fore alterius, tu teneris restituere, & potes repetere G
socium illi à quo emisti. Item lucraris fructur illius rei emptæ, donec durat bona fides: sed superueniẽte mala fide, postquàm tibi venit ad notitiam, teneris etiam restituere fructus. Tolle alios quatuor casus, in quibus etiam damnificatur proximus cum signis, quia quandoque damnificabitur cũ signo indicatiuo. verbi gr̃a, sicut fuit vnus forte est annus, qui erat stipendiarius, & cogitauit saccomanare vnum castrum, in quo erat, & ordinauit cum inimicis quòd ftarẽt in aguaito iuxta castrum, & cum audirent clamare venirent: tunc dato ordine & ho- H
ra, iste proditor ascendit equum, & ligat sibi gambam, & fingit se habere malum intensum ad gambam, & fingẽs exire castrũ, cum fuit super pontem, ipse incępit clamare quantum potuit. Vę mihi gamba, uę mihi. inimici inuaserunt pontem, quia ille stetit cum equo super ponte donec intrauerunt & depopulati fuerũt illud castrũ, &c. Secundus casus cum signo narratiuo, sicut sunt trõbetę, & tamborini, qui ducũtur in campis propter uigorare equos, & animos uirorum, quia omne damnum quod sequitur uigore illius uigorationis impressę pro pter trombizare debẽt restituere, sinę quo signo illud damnum non fuisset datum.

Ter-

A Tertius casus est, cũ signo inceptiuo, quia vnus incipiet ponere ignem, vel incipiet robare, & alij sequuntur alias non facturi, tenetur reficere omne damnũ. intellige sẽper in bellis illicitis. Quartus cũ animo ani matiuo, quia erit vna societas volens redire, & non prædare, & unus inanimabit eos & inducet eos ad faciendum illud malum inanimans, & inducens tenetur ad emendã totius illius damni. Tolle alios quatuor casus. Primus est consentiendo, quando dedisti causam consentiendo, ut 2.q.1.c notum sit. Secundus, quando non confitetur uerũ, cum petitur. verbi gratia tu scis rem furto

B ablatam, & officialis mittit pro te, & præstat tibi iuramentum, si dicis uerum, recuperatur res, & fur suspendetur. Tu uerũ prius dicas, quàm tu dicendo falsum cõdemnes animam tuam, quæ omnibus est præferenda, & sibi imputet fur, qui est causa sui mali, saluo si esset periculum confitendo perdere tuum statũ, uel tuam uitam, quia isto casu non teneris, quantũ ad satisfactionem rei furatæ: sed tamen negando peccas, & respectu peccati teneris propalare etiam in periculo tui status & personæ, quæ debet postponi saluti animæ, ubi vertitur pecca-

C tũ mortale. Tertius casus in participando, quia si comedisti de usuris, teneris restituere. sed cui teneris restituere, die Lunæ tibi dicam. Vnde si participas de usuris, uel furto, uel robaria aut symonia, & de male acquisitis huiusmodi, tu obligaris eatenus restituere, quatenus communicasti, ut in c. sicut dignũ. §. ille. de usuris. Quartus casus, quando tu obuias ne proximus habeat, qđ suũ est, sicut tenendo instrumenta, libros mercantiarũ, & alia iura, propter quod proximus ex defectu iurium suorũ non potest probare, nec consequi debitũ suũ, tu teneris ad damna, quæ patitur propter hoc. Se-

D cũdus casus, quando eueniret damnum proximo propter tuam confessionẽ. uerbi gratia testator instituit aliquem suũ hæredem, & reliquit centũ ducatos pro aĩa sua, pro maritando quatuor domicellas. hæres uenit ad te, qui habes filiam nubilẽ, & es pauper dicendo: Si tu uis facere mihi unũ instrumentum, quod receperis à me 25. ducatos pro maritando filiam tuam, pro anima talis testatoris, ego dabo tibi quinque. Certe tu confiteris habuisse 25. propter habere illos quinque teneris ad restitutionẽ, quia fraudas pauperes Christi, & similiter notarius, qui scienter, & testes qui scienter interfuerunt. tenentur ad restitutionem, &

E hæres etiam remanet doloratus. Et si ipse hæres principalis non soluit, suprascripti tenentur, quia participant in illa fraude consentiendo, &c. Similiter quando imponũtur grauamina ciuibus, si superstites propter odium grauant aliquem ultra modum suarum facultatum, & minus grauant aliũ propter amicitiam quàm debeant secundũ eius facultates, & sic ponũt grauamina inęqualia, isti tales tenentur ad restitutionem tam proximo de damno dato sibi, quã rei publicæ de honore imponendo omisso. & sic habes secundam regulã de damno dante proximo.

F

Tertia principalis pars.

TOlle tertiam regulam, quæ est tertia pars principalis, ꝙ omnis dans fauorem usurario, ut per usurariam prauitatẽ acquirat usuras & fęneretur, uel obuiat usurario, ne restituat usuras, talis qui est causa prædictorum, tenetur. ad cuius regulę declarationẽ facio tria notabilia. Primum notabile comprehendit notarios, testes, proxenetas siue mesetos, institores, & familiares attendẽtes stationibus dominorum, & banchis fęneratorum. Et cape pro

G ueritate, ꝙ quotiescũque tabellio credit ueri similiter ꝙ contractus, quem celebrat, sit usurarius, primo peccat mortaliter & est infamis, quia est periurus, quia iurauit quando fuit creatus notarius, facere recte officiũ suũ, & tenetur ad restitutionem totius damni, quod inde sequitur proximo, quia facit instra dupli in fauorem usurarum, & est causa ut usuræ accipiantur per illũ modũ. Similiter testis tenetur, qui interfuit illi instrumento usurario, sciens illud similiter proxeneta, seu misetus tenetur ad damnũ emendandum. ideo oportet ꝙ omnes nos

H notarij, testes & proxenetæ qui intercessistis in huiusmodi contractibus, infestaretis istos vsurarios, vt restituãt vsuras, alias uos estis obligati, & facio hic duo dubia. Primũ si inducis unũ ciuẽ ad fęnerandũ hortãdo eũ ut fęnereẽ, q non erat solitus fęnerari, an tenearis ad restitutionẽ usurarũ? Alexãder dicit ꝙ nõ teneris restituere, sed peccas mortaliter. secus in inducendo aliquem ad robandũ, & reddit rationẽ diuersitatis, quia qñ datur causa robariæ: facis duo mala. Vnũ qa est causa robariæ: aliud rerum ablatarũ, sed in usura solũ est cã culpæ. Secundũ dubiũ est, si mesetus, q est mediator ad faciẽdũ pręstari ad usura, teneẽ, uel non.

A non? & distingue, quia aut qui accipit ad vsurã, hēt necessitatem accipiendi, uel nō. Volue manum, aut præstans uoluntariè præstat, vel est inductus præstare. Cape primum casum. vnus eget catare ad vsuram, Mesetus vadit ad publicum vsurarium & se interponit, vt mutuet: certè nec ipse, nec accipiens ex necessitate peccat, sed mutuans solus peccat. & probatur per unum dictum Augustini dicentis, quod aliud est malo uti in malo, sicut vsurarius: Aliud est uti malo in bono, sicut est in egente, qui accipit ad vsuram. Pone ꝙ Mesetus non mouetur ex charitate, vt fœneretur egenti, sed
B propter proprium lucrũ, tunc Mesetus peccat mortaliter, & tenet̄ restituere illud dãnum, sed usurarius non restituit illud. Sed quidam mercator accipit doté mulieris in rationem decem pro centenario, non quia egeat, sed pp mercari & superlucrari xx. ꝓ centenario, peccat mortaliter. Similiter pro xeneta peccat mortaliter: Similiter stipēdiarij pignorantes arma, ut ludant ad taxillos, peccant mortaliter, quia utuntur malo in malum. Similiter proxeneta seu intercessor si mouetur pro parte accipientis, non tenetur: sed si mouetur pro parte vsurarij prestãtis, tenetur restituere. Sed quid de institori-
C bus, vel socijs & familiaribus superstitibus, & attendentibus stationibus vsurariorum, & simil.b. Doc. distinguũt, quia aut stant ꝓ famulis, & nil habent nisi suum certum salarium, & isti non tenentur ad usuras. sed quia salarium, quod percipiunt, est turpe lucrum, ideo non possunt retinere illud tale salariũ: sed hñs partē & tenens uices principalis, ipse tenetur restituere totũ, si principalis non restituit. Secũdum notabile est de vxoribus, filijs, repetitorib⁹ & familiarib⁹ vsurariorum. dicit Doctor meus, ꝙ qñ vxor vsurarij non hñs aliquid de proprio patrimonio quod non sit obligat⁹ pro vsuris re-
D stituendis, & ꝙ omnia sunt de malo acquisitis: si ipsa domina posuit doté in domo, ita ꝙ ante male acquisita illa sunt sibi pro dote obligata, & tunc potest viuere super bonis non obligatis pro vsuris: aut posuit dotem postquam omnia sunt pro usuris obligata, tunc viuat super dote, donec durat, & finita dote viuat de suo filare, quia est capitata in manu diaboli. Similiter filius vsurarij, qui nil habet nisi de vsuris, non potest viuere de illis bonis, quia sunt alijs obligata ad restitutionem. Sed pone, vsurarius moritur relicto filio, & reliquit ꝙ restituãtur quinque milia, tamen fuerit lucratus de vsuris decem, & expendit in filio pro studio mille E ducatos alijs obligatos pro vsuris: quæritur, vtrum filius teneatur restituere illos mille ducatos. dico, quod ultra illa quinque milia, quæ reperiuntur in bonis vsurarij filius tenetur etiam restituere quicquid pater expēdit pro eo in studio, quia illa bona subiacebant restitutioni, & erant alijs obligata. Idem in famulo, quod in vxore, quantum ad expensas, quia non potest comedere de bonis vsurarũ, si omnia habet de vsuris, imo tenetur restituere & expensas & salarium. similiter medicus, aduocatus, procurator, barberius & operarij tenentur restituere quicquid percipiunt ab vsurario, nil habente de bono patrimonio. Iudęus ta F men bene potest capere medicinas a medico Christiano, & Christianus potest mederi sibi, sed salarium sibi datũ debet restituere illis, qui habuerũt damnum de illa usura. Et nota, ꝙ nullus potest recipere præmium ab vsurario ex suis operibus, nisi in faciẽdo operas, per quas saluetur fundus & vinea, nisi gratis fieret. In alijs uerò artibus nō est ita, quia artifex puta draperius, si dantur ei denarij pro panno a Iudæo, uel vsurario, tantum dat, quantum recipit, & sic non uidetur damnificatum in aliquo patrimonio vsurarij. & ideo non tenentur tales artifi- G ces ad restitutionem precij. Idem in repetitoribus stantibus secum, ꝙ supradictum est in familiaribus. Tertium notabile in maritis filiarum vsurariorum, qui sciũt socerum non habere aliunde, quod de vsuris recipiẽtibus dotes, quia tunc ad conscientiam non possunt illas dotes tenere, & tenentur restituere, quia sunt alijs obligatæ, & pater usurarius vxoris illius non potuit plus iuris in illum transferre in illa dote alias obligata, quam ipse habebat. Veruntamen, si aliquid superesset ex bonis incertis isti⁹ vsurarij, cũ auctoritate episcopi potest dos cõstitui. Vnde iam fœtet, quatriduanus est: vult dicere H quod propter quatuor causas isti tales retentores bonorum alienorum efficiuntur putridi & fœtẽtes. Et prima causa est peccatum in talia retinendo. Secunda causa est facere operationẽ talis peccati, scilicet extorquere, fœnerari & robare. Tertia est dura restitutio bonorum alienorum raptorum. Quarta & vltima est putrida & fętẽs damnatio, quæ inde sequitur, a qua nos Deus liberet & me vobiscum, qui est benedictus & laudabilis in secula seculorum,

Amen.

A

SABBATO post iiij. Dom. Quadrag.

De amore euiscerato.

Sermo XXXII.

Diligebat Iesus Martã & Mariam sororem eius & Lazarum. Hoc scribitur in Euangelio præcedentis diei. Charissimi, sicut scitis, habemus hodie lo-
B qui de septima flamma de nostro amore, qui dicitur amor euisceratus, & faciemus talẽ intellectum in hoc euãgelio, quod per Mariam intelligemus intellectum illuminatum: nam Maria, illuminata interpretatur: Marta verò potest significare virtutem operatiuam. s. memoriam. Nam Doctor meus dicit, quòd significat partem inferiorem: Lazarus autem significat adiuuatum. s. nostrum uelle, quod semper adiuuatur a Deo, quia ego sto ad ostiũ & pulso. Ita ꝙ in istis significationibus tu habes omnes tres potẽtias animę. s. intellectum, voluntatẽ, & me-
C moriam. Vnde accidit ꝙ peccatori putrido in peccatis pur remanet aliquis intellectus. Ecce Lazar⁹ putridus. s. peccator quatriduanus fętet, marcidus in peccatis. & licet voluntas consentiat & operetur in peccatis, & perseueret & induretur cor peccatoris, dummodo remaneat sibi aliquid memorię, & potest intellect⁹ adhuc resuscitare. Vnde per Lazarum intelligimus peccatorẽ, & sic habes primum diem: Per Martam significamus memoriam, & sic habes ſm diem. Per Mariam significamus intellectum illuminatum, & sic habemus tertium diem: Per Christum significamus adiutorium. Ecce quart⁹ dies. & sic bene quatriduanus est. Et in isto
D nostro euangelio nos faciemus tres partes. In prima parte tractabimus pręcedentia resurrectionis Lazari. In secunda de resurrectione. In tertia tractabimus sequẽtia.

Prima pars principalis.

Capiamus primam partem de præcedentibus resurrectionis. In qua nota septem amores in ipsa, qui non deserunt animam vsque ad mortẽ, qui sequunt̃. Primus amor est annuncians, qui annunciauit infirmitatẽ Lazari Christo. Secũdus amor retardans. Tertius amor sequens. Quartus amor supplicans. Quintus amor E
compatiens. Sextus admirans. Septimus amor approximans. Cape primum amorem, qui est annunciãs. Textus euangelij dicit, Erat autem quidam languens Lazarus a Bethania in castello Mariæ & Martæ sororis eius. & ſm Nico. de Lira, Languor est infirmitas incurabilis. Maria autem erat quæ vnxit Dñm vnguento, & extersit pedes ei⁹ capillis suis. Cuius frater Lazarus infirmabatur. de quo habes Luc. 7. c. & Io. 22. cap. Et subiungit textus, Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes: Dñe, ecce quẽ amas, infirmatur. Et videtis ꝙ non mittunt quod ueniat vel mittat: neque petiuit aliquã gra- F
tiam sanitatis Lazari, ad denotandam magnam fiduciam amoris & charitatis, quam sciebant Christum habere Lazaro, ꝙ absq; eo bene prouideret oportuniter. Nam uero amico sufficit dicere necessitatem suam, quia nõ expectat preces ad prouidendum. quod significat singularem affectionem, ita quod vtrique erat verus amor. Sed quis est iste Lazarus infirmus? certè est peccator, qui consentiendo tantũ uoluntate peccatis cadit in languorem incurabilem, & est impossibile ꝙ possit liberari sine gratia Dei, iuxta illud, noster spũs est iens & non rediẽs de per se, sine gratia Dei, a peccato non po- G
terit liberari. Sed sorores istius volũtatis cõsentientis pcõ, videlicet intellectus & memoria, annunciãt Deo dicentes, Dñe ecce quem amas infirmatur: qñ intellectus eleuatur considerans & intelligens pctm̃ aĩæ, cui per uoluntatem consensit, & memoria recordatur de morte & iudicio Dei, pensando peccatum & pęnas inferni, & tunc mittunt nuncium istius cogitationis & cognitionis ad Deum, iuxta illud Dauiticum, Pro uidebam in mente mea Deum meum, semper mittendo ambasiatas ad eum cũ suspiris, & dolore & lachrimis stratum meum rigabo, quia frater meus est languidus. & quo H
languore. s. febris peccati icurabilis, cognoscendo pulsum suum variatum, gustum alteratum & stomachum multum fastiditum & totum corpus aggrauatum. Ita facit anima, qñ in se retenta considerans peccata sua & se esse ita infirmam, ꝙ uidet se in manibus diaboli, & in statu damnationis stringit sibi pulsum, & conuertitur ad pœnitentiam, sed si sentit sibi magnum pulsum, dicet: o magna est misericordia Dei. & pulsus tunc ascendit & postea descendit, quando peccator dicit in fine mortis, dicam meam culpã. & multotiens nõ potest dicere suam culpã, & de-

A & descendit usque in abyssum per desperationem, iuxta illud: Ascendunt usque ad cęlum, & descendunt vsque ad abyssos. anima uero eorum male tabescebat. & in Prouer. Cor stulti dissimile est, quia uellet gaudere ad expensas aliorum, & habere paradisum, & non restituere ablata, quia bene viuere & male uiuere, gratia & culpa nō bene cōueniunt, & uelle gaudere in isto mundo, & in alio, non reperitur in hoc aliqua conformitas, & iste est pulsus variabilis. Vnde o vos, qui habetis filias nubiles, notate quod quando accidit, ꝙ aliqua iuuenis erit philo B capta, & stabit attonita, & in lecto ita quod videbitur inspiritata, & non cognoscitur eius infirmitas, nec per pulsum dignoscitur: tu cognosces isto modo, si dubitas ꝙ sit inamorata, capias brachium & tange pulsum, considerando in quibus potest esse philocapta, tene modum quod intres in aliquibus verbis in quib⁹ nomines aliquos iuuenes, & nomina plures antequam nomines illum, de quo potes comprehendere, quod sit philocapta, & continuè respice ipsam in oculis, & videbis quod sicut nominabis suum amatorem, quod est valens, bonus & pulcher iuuenis, & huiusmodi, subito mutabitur in oculis suis, & subito sen C ties eleuari pulsum. Vnde quādo peccator cecidit ad propositum reuertendo, quando tangit pulsum suorum peccatorum, quæ habet si est usurarius, non amplius fęneratur: & si inspiratio aliqua fęnerandi amplius sibi occurrit, facit ad instar equi marcidi super dorso, quia cum tangitur calcitrat. Similiter potest cognosci infirmitas in variatione gustus, quia si dabis infirmo zucharum, uidebit sibi amarum. similiter animæ putrescenti in peccatis, si dicis sibi de dulcedine Dei, sibi fœtent verba Dei. si tangis de denarijs, luxuria, & huiusmodi, subito lætatur, iuxta illud Isaiæ. 5.c. vę vobis, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, po- D nentes dulcia amara, & amara dulcia. & quibus videtur lux tenebra, & tenebra lux. quia ista faciunt variare eorum gustum. similiter facit corpus languidum, ad dādum intelligere, quod quando homo est bene incarnatus & attractus in amore mundi, est valde grauis, quia peccatum est grauior res mundi. quia peccatum superbiæ fuit ita graue, quod deiecit luciferum de paradiso vsque in profundum inferni, iuxta illud, fiant graues & immobiles, sicut lapis, scilicet peccatores. Veniamus ad secundum arcum amoris, qui dicitur retardans. Vnde Iesus autem audiens dixit eis, Infirmitas E hæc non est ad mortem, scilicet, ad finem mortis. sed pro gloria Dei, scilicet vt glorificetur filius Dei. & subiungit amorem Christi dicens, diligebat autem Iesus Martam, & sororem eius Mariam & Lazarum. & dat duas causas, quare non iuit incontinenti. Prima, quia volebat ipsum mori propter suam gloriam demonstrare, vt glorificaretur filius Dei per eum. Secunda, quia volebat, vt per resurrectionem eius viderent dilectionem, quam sibi habebat. & ideo subiungit, Diligebat autem Iesus, &c. Moralitas. quod moraliter intelligendo significat, ꝙ quando anima cadit in peccatis, licet ve- F niat sibi quandoque aliqua bona voluntas, non videtur quod Deus ita cito intelligat attendendo sibi, sed dimittit ipsam languidam, & insipidam sui amoris, vt peccator rediens magis sit in gratia, quia est maior gloria Deo de vno peccatore magno & pessimo conuerso, quam de vno non ita magno peccatore; quia quanto quis est maior peccator, & scit plura mala facere: tanto perfectior efficitur si conuertitur, & efficitur feruentior in amore Dei, & Deus facit eum longanimem, iuxta illud, Deus nunquid irascetur nobis per singulos dies. sed o peccator, non confidas per- G seuerando in peccatis, quia forte non eris de ijs, & poterit esse quod quando voles conuerti ad Deum, non poteris, quia noles efficaciter, & quia ignoras si tu habebis tempus, iuxta illud, Volenti dabitur, nolenti quod sibi videtur habere auferetur ab eo. Et subiungit euangelium: Vt ergo audiuit, quia infirmabatur: tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus volens quod moreretur & putresceret.

Tertius est amor vocatus sequens, quia deinde post hæc dicit Iesus discipulis suis, Eamus in Iudæam terram & non in Bethaniam. quoniam iubebat. & dicunt ei discipuli, nunc Rabbi quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc, scilicet ad fa- H ciendum dare mortem tibi, & nobis ad excitandum eos, qui nondum erant bene vigiles. Respondit Iesus, nonne duodecim horæ sunt diei? quasi dicat, nonne potuerunt mutari de opinione ab illa hora citra? vel sic, ego sum lux mundi, & vos estis duodecim horæ diei: quia licet transiuerit pars istius diei, non dubitetis, quia ego non moriar priusquam velim. nondum uenit hora mea. Et melius subiungit dicens: Si quis ambulauerit in die, non

A offendit, quia lucem huius mundi vidit. Si autem ambulauerit in nocte offendet, quia lux in eo non est. quasi dicat, qui vadit cũ intellectu rationis, non potest cadere, & qui vadit cum lumine fidei Christi, vadit in die. s. cum Christo, qui est lux mundi illuminans oẽm hoiem, quia omnis Christi actio, est nostra instructio, & qui eũ sequitur, non offenditur, nec vt desperatus morietur, sed mecum veniet, dicit dñs, & morietur in gratia. sed qui sequitur tenebras. i. infidelitatẽ sine lumine fidei nescit quo vadat, quia est excæcatus offendit, et vadit a casa calda in profundum abyssi. quia si cæcus. i. anima cęca, cæcum. s. corpus ducit: ambo in foueã ca

B dunt. et subiungit, Ecce Lazarus amicus noster dormit; Ecce significat amorem, quem sibi gerebat dicẽs, sed vado vt a somno exuscitem eum. Sed discipuli non intelligẽtes, nec habentes caput ad intellectum Christi, intelligebant de dormitione naturali, quia non habebant mentem ad ea, de quibus intelligebat Christus, & quia nõ habebant voluntatem eũdi illuc propter metum Iudeorum. Ideo dixerunt discipuli, si dormit, saluus erit. & subiungit Euangelista, ꝙ Christ palam dixit de morte eius. & illi putabant, ꝙ de dormitione somni diceret: ideo mani

C festè dixit: Lazar mortuus, & dixit, gaudeo propter uos, ut credatis, quia non eram ibi quia tenuissem eum viuum, & videtur non facere ad propositũ, sed dicit, ꝙ resurgẽdo habebitis maiorem fidem videndo eũ quatriduanum & marcidum, & putridũ resurgere, & ita efficiemini creduli magis. vbi nõ videndo tantum miraculum non efficiemini ita creduli, sed eamus ad eum. Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didimus, ad condiscipulos, eamus & nos & moriamur cum illo. & ista uerba possunt referri ad duplicem

D intellectum. Primo de Lazaro. Secundo de Christo, ſm ꝙ sunt hic duo nomina. s. Thomas & Didimus. Nam Thomas interpretatur amor, & Didimus interpretatur dubius. vnde Thomas significat amorẽ & abyssum charitatis, non ſm intellectum istum dixit eamus & nos, & moriamur cum illo, propter charitatem, & amorem quem sibi gerimus. Et quia Didimus significat dubiũ, secundo modo potest intelligi, ꝙ dubitando de morte propter metum Iudæorũ tanquã homo desperatus dixit, ex quo vult ipse ire ad faciendum occidere se & nos, ecce eamus & nos & moriamur cum illo. sed moraliter, & debito modo intelligẽdo, potest intelligi, eamus & nos & moriamur

cum illo, cum carne, sed anima cũ consensu E innamorato charitatis diuinæ non deserat D. & magistrum nostrum. venit itaque Iesus & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem. vnde prima die facta fuit ambasiata, & duobus diebus tardauit post ire: quarta autem die resuscitauit eum. Et ad literam uoluit hoc ponere Christus, vt maius & magis appareret illud magnum miraculum. Et subiungit Euangelista, quod Bethania parum distabat a Hierusalem. Erat autem Bethania iuxta Hierosolymam, quasi stadijs quindecim. Nam omne stadium est octaua pars vnius miliarij. vnde distabat Bethania a Hierusalem duobus miliarijs minus vno quarto, & propter paruam distantiam multi ex Iudæis venerunt F ad Martã & Mariã, vt consolarenť eos, &c. Sed nota hic vnum dubium, considerato quod Marta & Maria erant ita amicæ Christi & coniunctæ cũ Christo, & iam Iudæi & pharisæi inierant consilium contra Christũ & erat factum vnum præceptum ꝙ Christus non reciperetur ab aliquo; & ꝙ cõicantes cum eo, essent excõicati & reputarẽtur transgressores legis. quare ergo tales personæ ibant ad consolandum Martam & Mariam iam discipulas Christi & cõicabant cũ Christo? Respondeo ꝙ erant tales personæ G earũ attinẽtes, & q̃ amabant eas, & erat maior affectio amoris, quem sibi portabant, q̃ odium ꝙ tales personæ gerebant Christo. Tolle tertium amorem, qui est supplicãs, & dicit, quatriduanus est, i sepultura Lazar. i. peccator est fœtens postquam mortuus est in peccatis, significat quod Deus permittit q̃nque ꝙ peccator moritur in cõsentiendo peccato in operatione & in perseueratione & induratione, & tunc sepelitur & lapis ponitur super eius corpore, qui significat duritiem cordis, & fętet propter infamiã quæ sequitur: quia efficitur infamis & fœtidus: sed pur visitatur ab amicis suis. Marta & H Maria, scilicet intellectus & memoria. amici sui sunt bonæ inspirationes pulsantes intelligentiam & memoriam peccatoris, quia in se receptus peccator dicet, me miserunt, quid feci in hoc seculo, ego sum putridus in peccatis, non ne moriar, & ueniunt de Hierusalem, quæ significat terram pacis, in Bethania, quæ significat domum panis, & angelus infundit tales inspirationes, & venit in Bethania interpretata domus panis, vt dixi.

Consentit do in operatione, & perseueratione, induratione.

Quartus amor est supplicans. & subducitur. Marta autem ut audiuit, quia Iesus venit

A venit, occurrit illi, quæ significat ratioñe interiorem. & Maria significat rationem superiorem, quæ domi sedebat.i.in mente altiori, quia omnis peccator habet lumen superius, quia cognoscit peccatum suum per cognitionem intellectus, & luminis superioris per quod illustratur, & demonstratur suum peccatum, sit quicunque peccator velit. Marta, vt dixi, significat rationem inferiorem, quia peccator in se reuersus cogitat de sua morte, & tunc genuflectit se coram Christo, & dicit, Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. quasi dicat,
B moraliter loquendo, quod quando intellectus stat domi, & per cognitionem veri luminis pensat de morte crimina abhorrẽdo & mens consentit nunquam peccaret, iuxta illud, Recordare nouissima tua, & in æternum nõ peccabis. Et subiungit, dicens, Sed scio quod quæcunque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Ecce magna fides Martæ. Quasi dicat, si tu das mihi vnam ueram cognitionem de te, inspirãdo animam meam a Deo, habebis illud quod uoles & postulabis, qnia saluabor: & respondet dicens Iesus, resurget frater tuus. Vult dicere, quãdo te sentis in peccato, dices inspiratus in anima tua, Deus faciet mihi gratiam, & alia
C cogitatio dicet contrarium, & isto modo exercitatur spes & iustitia. dicit ei Marta: scio, quia resurget in resurrectione in nouissimo die. & Christus magis confortat eã dicens, ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet;& omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. quod significat duas resurrectiones, scilicet, resurrectionem futuram, de qua loquitur Marta, qnia in nouissimo die omnes resurgemus: & resurrectionem peccatoris mortui in peccatis, qui per pœnitentiam & contritionem cum proposito amplius non peccandi resurgit, quia ui-
D uens cum Deo in isto mundo nunquam moritur, sed præsens vita continuatur cum alia vita æterna. vnde Christus dicit, credis hoc? at illi ipsa, scilicet respondit, vtique domine, ego credidi, quia tu es Christ⁹ filius Dei, qui in hunc mundum venisti, & confitetur tria in Christo Iesu. Primo confitetur Christum fore filium Dei, & Deum & hominẽ. & est conformis cum Iohanne dicente, Verbum caro factum est: ad dandum intelligere, quod anima quæ vult saluari oportet credere illa tria, alias non potest saluari.

Quintus est amor compatiens. Et cum hæc dixisset, Marta abijt ab eo & uocauit Mariam sororem suam silentio dicẽs, magister adest, E & vocat te. & tacite infert Euãgelista, quod Christus dixerit, vade, & voca Mariam, licet euangelium non dicat: vel etiã potest intelligi ꝙ propter intellectum proprium iuerit pro proprio motu ad uocandum eam, vt veniret, & secreto uocauit eã, quia ex consuetudine solebat loqui secreto, uel moraliter intelligendo, ꝙ Marta. s. vita actiua annunciat Mariæ. s. cõtẽplatiuæ, quia multotiens vnus magnus peccator pp aliquod bonum opus, quod facit, & consequẽt grãm Dei, ꝙ eius intellectus illuminabitur taliter, ꝙ remouebitur ab alio peccato. & tunc uocat Mariam. s. vitam cõtemplatiuã. Illa ut audi- F uit, surrexit cito & venit ad eum. Et subiungit ꝙ nondum uenerat Christus in castellũ, sed erat in illo loco vbi occurrerat ei Marta, ad mõstrandum eius humilitatem. & pp docere nos ꝙ in magnis operibus non debemus nos ponere ante alios, sed ostẽdere humilitatem & facere nos precari, quia qñ Christus faciebat aliqua miracula, illa faciebat vel precibus motus aliorũ, uel cum actu humilitatis. et differt a facientibus miracula dæmonum, qui illa faciunt cum iactantia & apparentia dicentes, dimittatis me facere, &c. Iudæi ergo qui erant cũ ea in domo & consolabantur eã, cum uidissent Mariã, G quia cito surrexit & exijt, secuti sunt eam dicentes, quia vadit ad monumentum ut ploret ibi. Maria ergo cum uenisset, ibi erat Iesus videns eum cecidit ad pedes eius & dixit ei, dñe si fuisses hic, frater meus non esset mortuus: & nõ dixit tm̃, quantũ Marta, primo propter multum plorare erat valde inducta & afflicta: secundo, quia erat ita fidelis & habebat tantã intelligentiã & fidẽ, ꝙ credebat ꝙ Christus faceret, ꝙ ipsa desiderabat. vel moraliter intelligendo vult dicere ꝙ mens nr̃a, qñ venit ad lumen intellectus veritatis, ꝙ Deus nobis infundit ꝑ suã H grãm dicit, dñe si te cognouissem nunq̃ fecissem tot peccata. Et nota ꝙ semper Maria cadebat ad pedes Christi. quare ergo semꝑ cadis ad pedes Iesu, ô Maria, quia ibi remittuntur peccata mea, Luc. 7. & 10. c. quia ibi est locus meę cõsolationis, cũ sto ad pedes mei magr̃i audiendo verba oris eius. & quia ibi reperio meam pugnationẽ cũ dixit, finite eã cum infudit vnguentũ. Luc. 12. c. & quia ibi reperio meam defensionem, cum dixit, cur molesti estis huic mulieri. Et etiã meam exhortationẽ. nunc vero credo etiam ibi ad pedes eius reperire resurrectionem Lazari fratris mei. Iesus autẽ uidens eã plorantẽ,

A tunc venit quintum verbum amoris, quia Christus teneritate cordis infremuit spū & turbauit se ipsum & consensit ꝙ sua mens turbaretur:nō passiuè,sed permissiue dicēs, vbi posuistis eum? quod significat fremere Christi passionem quantam habet aīæ inuolutæ in peccatis,in quibus est posita,& ĩ quibus est mortua,iuxta illud,denigrata est super carbones facies earū & est priuata gratia Dei & posita in maledictione Dei. & iō petit vbi posuistis eum, considerando seruitutē peccati:qm̄ qui facit peccatū, seruꝰ est peccati,& facit priuare animam de ciuitate Dei,& promerere pœnas inferni:tunc dicūt
B ei,dn̄e veni & vide.hoc est facito me uidere quātum sit esse tanta gratia priuata, & illud quod est infernus in quo sum damnata, vt possim pœnitere & uiuere, ueni & uide. Et lacrimatus est Iesus, hoc est dicere ꝙ qñ anima pensat de suo peccato,si non plangit cum oculis corporeis, plangit saltem in aīa quod amiserit vitam æternam.Sextus amor est admirans, quia tunc dixerunt Iudæi admirantes: Ecce quantum amabat eum.quæ est ista turba Iudæorum? certe sunt aīæ peccatrices, quæ videntes quòd Deus dat gratiam alicui peccatori ꝙ conuertetur & illuminabitur, tales admirabuntur ꝙ Deus illu
C minauerit illū. & dicunt, ecce qūo amabat eum.et subiungit Euangelista:quidam autē dixerunt ex ipsis,non poterat hic, qui aperuerat oculos cæci facere, ut & hic nō moreretur? quasi dicat si hic illuminauit cæcū, qūo non tenuit viuum Lazarū, qui erat ita suus amicus?& sic aliqui dicebant propter murmurare.Aliqui non dicebant hoc propter infidelitatē. quasi dicat,certe miraculū cæci non fuit uerum, quia si fuisset uerum, pari ratione potuisset tenere istum viuū,& aliqui illud dicebāt pure sine malitia,sed ꝓ
D cedebat ab ignorantia,secundum Bedam. Et subiungit septimum amorem, qui est approximans. Iesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumētum: erat autem spelunca,& lapis superpositus erat ei. At Iesus dixit: Tollite lapidem. & Marta non habens integrā fidelitatem dixit, dn̄e iam fœtet,quatriduanus est. quia pars procedebat, qa nondum erat bene perfecta in fide, & pars ꝓcedebat ex charitate ne fœteret Christo,pars ex confidentia quam habebat Christo,& pars etiam ex ignorātia sua, quia nōdum erat bene illuminata.Vnde dicit ei Iesus,nonne dixi tibi,quia si credideris,videbis gloriam Dei.nos possumus hic præsupponere, ꝙ Christus dixerat ei alia verba præcedentia, ex quibus sequebantur E ista uerba: vel quòd alias sibi dixerat similia uerba. quasi dicat, quod Deus præcipit animæ, quod surgat a proposito male uiuēdi & pœniteat de malis præteritis cum proposito de cætero bene viuendi. & ipse dabit sibi suam gloriam amouendo lapidē duritiæ,& tenebræ, & superueniente luce intellectus, & bene uiuendi.

Secunda pars principalis.

SEquitur modo secunda pars principalis,scilicet de resurrectione, in qua faciemus tres considerationes.Prima est F orationis Christi. Secunda est exclamationis.Tertia est resurrectionis. Prima est orationis, unde dicit Euangelista,quod cum hoc dixisset, & tulissent lapidem,Iesus eleuatis sursum oculis dixit; Pater gratias ago tibi, quoniam semper audisti me. Ego sciebam,quia semper me audis:sed propter populum qui circumstat, dixit vt credant, quia me misisti.In isto actu Christus magister noster docet nos qualiter debeamus orare faciendo actus,per quos mens moueatur & eleuetur in eleuando sursum oculos & manus iunctas eleuando & genuflecten do per actus exteriores,non ꝙ ista signa ex G teriora conferant orationi propter Deum, quia Deus est scrutator cordiū & non mouetur propter signa exteriora. sed hęc fiūt seu fieri debent, ut scis iunctis orationi corpore & aīa,quia faciendo signa cū corpore efficitur conforme aīæ: et quia tu debes te adiuuare ex tuo latere quātū scis & potes, & te Deus ēt adiuuabit, quia Deus inspirat te,& tu debes illas inspirationes cognoscere,& te iuuare imitando illas,&non solum debes orare pro te,sed etiam pro alijs. Secundus actus fuit, quia hæc cum dixisset voce magna exclamauit. Ista sunt tria verba.Primum est uoce,quod significat diuinā H sapientiam. Secundum est magna, quod significat diuinam potentiam.Tertium exclamauit,ꝙ significat diuinam clementiam, iuxta illud Iosue.11.c. Ducā eum in solitudinem & loquar cordi eius.s.in intellectu, & lactabo enim,&c. Nam clementia & charitas Dei est magna, qñ descendit trahere ad se peccatorem, & magna est misericordia eius facere sibi peccata sua, quia est maius factum releuare vnam aīam a peccato quā fuerit,facere & creare mundū.Vnde oportet ista tria interuenire.s.sapientiam,clemētiam,& potentiam ad salutem animæ.

Iunge

A Iunge modo alia tria verba, & sic erunt sex .s. Lazare exi foras, quæ tria verba significant velle, scire, & posse. Nam Lazarus significat voluntatem, quia Lazarus consentiendo peccatis cum uoluntate mortuus est. Et Lazarus interpretatur adiutus, quia cum vocatur vt resuscitetur, per bonas inspirationes adiuuatur, quia illuminatur vt cognoscat Deum, quo cognito tunc videt peccatum suum. Vnde oportet, ꝙ cum uocatur intellectus & voluntas cum affectu, cōsentiat & fiant conformes voluntati diuinę, & tūc volendo, potēdo & faciendo suscitatur, qa
B nō sufficit ꝙ illumineris lumine diuino, nisi te iuues, iuxta illud, qs ambulabit in terris, & non venit ei lumen, quia non sufficit lumen Dei, nisi te iuues, sicut si claudis oculos non videbis solem, sed aperiendo oculos videbis radios solis, & alia quecūq; mediantibus radijs solis. vnde oportet ꝙ velis suscitari, & volendo consentias: quia licet voceris, si non cōsentis, nō iuuaberis. vnde nullus venit ad me, nisi pater meus eū traxerit. & alibi, non vos elegistis me, sed ego vos. q. d. ò tu te non cognosces, si non mise ro tibi meas inspirationes, iuxta illud, veni de libano anima mea, & coronaberis. vnde
C oportet, ꝙ anima vocata per gratiā sentiat foras signa affect⁹, qa sine me nihil potestis facere. nam sine ipso factum est nihil, sed solum pctm̄ factum est per nos, sed tolli nō potest sine Christo. Et subiungit euangelista, Et dictis his verbis statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligat⁹ pedes & manus, &c. & facies illius sudario erat ligata. Vult inferre quod dato quòd peccatorē pęnituit, & habeat cor bene dispositum, adhuc est ligatus pedes, quia adhuc hēt de alieno & nō restituit. manus etiam adhuc sunt ligatæ, quia nondum operatur in restituendo, & bona opera faciendo. oculos adhuc habet
D sudario coopertos & alligatos, quia adhuc eius anima non est bene illuminata lumine veræ intelligentiæ. Et tunc dicit ei Iesus: Soluite eum, & sinite abire. quia cum peccator est illuminatus, cognoscēdo Deū & pœnitendo de suis peccatis, confitetur peccata sua & eius cor conteritur & resuscitatur & reuiuiscit, & Christus, scilicet cōfessor repñtans Christum absoluendo eum dicit, soluite eum & sinite eum abire liberum a vinculo peccatorum, & sumēdo corpus Christi pedes & manus a peccatis ligati dissoluitur, & oculi propter cœcitatem velaminis sudarij peccati dissoluti illuminantur lumine ueræ fidei & veritatis, quia confessor dat tibi intelligere docēdo, tale est E
magnum peccatum, & tale est maius, & peccatum a non peccato, & sic anima suscitata & liberata a vinculis abijt in gratia Dei tota clara.

Tertia pars principalis.

SEquitur tertia pars principalis, de sequentibus istam resurrectionem, quia multi ergo ex Iudæis, qui venerant ad Mariam, & viderant quæ fecerat, crediderunt in eum, quod significat moraliter loquendo, quod Deus nunquā relinquit peccatorem: quam licet sit marcidus & putridus in peccatis, si mō velit cōsentire in eū, F
consequitur gratiam Dei sui, nec vadat ad pharisæos, scilicet, ad dæmones, qui concilium ineuntes vorant ipsos æternaliter in igne æterno, A quorum manibus nos liberet Deus, qui Lazarum suscitauit, Amen.

DOMINICA QVINTA in Quadragesima.

In qua Dominica incipit quinta Ala Seraphini, quæ vocatur amor feruens. & habet septem pennas, quæ sunt Amor fugiens, Amor restituens, Amor conterens, Amor honestans, Amor incarnans, Amor conuertens, & amor præparans. G

De Amore fugiente.

Sermo XXXIII.

TVlerunt lapides, vt iacerent in eum. Io. 8. c. In quo sacro eloquio, iuuante & comitante gratia diuina, conducti sumus usq; ad mysteria passionis Christi, & ecclesia quasi incipit abscondere uelando crucem in altari, ad significādum, quod amor & omnis carnalitas humanæ offensionis debet a nostris mentibus eleuari & abscondi. Et quia hucusque tractauimus de quatuor Alis nostri Seraphini, nunc verò dilectissimi, hodie habemus videre de quinta ala eiusdem, quæ uocatur Amor feruens, & incipit demonstrari tristitia de passione D. N. Iesu Christi. Et istam alam H

A sicut alias diuidemus in septem pennas, seu flammas, quia prima flamma uocabitur.

Primus amor fugiens, de quo vobis dicam hodie.

Secundus amor restituens, scilicet cui, quo loco, & qualiter debet restitui ablatum & quantum.

Tertius amor conterens, in quo tractabimus de vera contritione, secundum solidum intellectum.

Quartus amor honestans, de quo dicemus die Mercurij.

Quintus amor incarnans & humanans, B & tractabimus de euangelio Mariæ Magdalenæ.

Sextus amor cõuertens, vbi tractabimus de bonis dñabus & malis, ut conuertantur.

Septimus amor præparans mentem ad recipiendum nomen Iesu in mente, ita quod nunquam excidat. Redeamus ergo ad primum amorem, qui dicitur fugiens: quia Iudæi tulerunt lapides, ut iacerent in Iesum. Iesus autem non secundum humanam naturam, sed secundum diuinam potentiam se abscondit ab his, quos uoluit: & dimittendo se apparere his, quibus voluit.

C In quo quidem amore faciemus unam utilissimam considerationem, propter quam multos peccatores pęnitebit propitio Deo peccatorum suorum præteritorum, & in præsenti. Et a futuris præcauebunt, ne peccent, & reducti ad frugem melioris uitæ, vitabunt futura scelera. Et nota, quod sunt tria genera peccatorum, qui possunt uocari lapidatores Christi: & merito, quia omnis culpa blasphemiæ, & omne peccatum mortale est unus lapis percutiens Christum. Sed principaliores capitanei lapidatores Christi, sunt baraterij & tabernones. Secundi sunt pessimi blasphematores. Tertij sunt illi, qui male custodiunt festa.

D

Prima pars principalis.

CApio primos lusores ad taxillos, & ad ludos uetitos, de quibus Dauid dicit: Odiui ecclesiam malignantium, & cum impijs non sedebo. In quo eloquio ista tria genera malignantium designantur. Primi uocari possunt exosi. Secundi maligni. Tertij impij, & crudeles. Dico quod primi sunt baraterij odiati, de quibus faciemus tres lucidas veritates.

Prima erit magnitudo peccati eorum.

Secunda erit stultitia ipsorum.

Tertia erit malitia sua. E

Dico quod prima veritas est magnitudo peccati, quæ est in ludendo, in qua nota duodecim iniquitates, quæ oriuntur ex maledictione ludi. Prima iniquitas est, quia ludus generat vnam cupiditatem in lusore, quia perdendo accenditur cor suum, vt reludat propter recuperare deperdita: Etsi lucratur, magis accenditur auaritia ad ludum, vt magis lucretur. & hinc est, quod dicitur in Apocalypsi, 13.ca. Et vidi vnum de capitibus suis, quasi occisum in mortem, quod est quando multotiens accidit, quod luxorem pœnitet de ludo, & plaga mortis eius curata est, quia reuertitur ad ludum, & loquitur ibi de auaritia Sanctus Iohannes, quæ est radix omnium cupiditatum: quia cum perdit homo, deberet restare amplius ludere, sed auaritia lucrandi trahit eum. F

Secunda malitia ludi est, quia facit hominem qui sequitur ludos, prædonem & furem & robatorem: quia illud quod ego vinco, non est meum, quia lusor placibilius derobat quam grassator, qui vadit ad stratam. nam taxilli non possunt mihi dare denarios: & lusores sunt maiores robatores, quam stratarum grassatores, quia grassator non audet publicè apparere: sed baraterius est domesticus & patens robator. Tertia malitia, quia facit hominem proditorem pessimum, quia associabitur baraterius cum uno, & sic bibendo, & comedendo secum, & repellando in tabernis derobabit sibi in vna hora omne illud, quod quis lucratus erit in septimana, ex quo debent uiuere ipse, vxor & filij sui. & erit causa, quod tota familia peribit fame. G

Quarta malitia est, quia facit hominem usurarium, quia terribilior usura quæ fit in mundo, & turpior quæstus, est ludus. Nam ex eo quod usurarius accipiat centum pro centenario in vno anno, tu facies illud damnum proximo tuo in vna hora. vnde ista quatuor concurrunt insimul. Sed si diceres, Ego ludo de uoluntate socij, &c. Respondeo, quod etiam vsurarius fœneratur de voluntate accipientis, & tamen peccat mortaliter, & non saluatur, nisi restituat ablatum. H

Quinta malitia, dico quod ludus est nutritor mendaciorum, duplicitatum & fraudum & falsorum taxillorum & teneris ad restitutionem omnium lucrorum. de quo tibi cras dicam.

Sexta

A Sexta malitia, quia facit hominē blasphematorem Dei, eiusque Genitricis gloriosæ, & omnium Sanctorum, & omne malum videretur sibi paruum. Septima malitia, quia facit hominem spretorem diuinorum præceptorum, & ecclesiæ, & semper quando ludis ad ludos vetitos per ecclesiam, facis peccatum mortale. Octaua malitia est, quia facit scandalizare proximum, quia est causa paterfamilias, quod propter suum exemplū malum, quod perhibet filijs videntibus patrem ludere efficientur similes, & mali: & quando vos datis denarios filijs vestris, vt ludant, peccatis B mortaliter, quia datis ad malum exēplum, & ponitis eos in manibus diaboli. Nona malitia est, quia est causa, qua perditur omne bonum, quod facere potes, & in prima posta tu perdis animam, quia nullum bonum, quod facis, valet ad vitam æternam, & sic veterescendo in ludo vadis à casa calda.

Decima eius malitia facit generare odia, iram, discordiam, homicidia, percussiones. Vnde semel dum prædicarem de ista materia, quidam baraterius audiēs truffatus fuit de me, & quamprimum iuit ad barattariam C gladio percussus fuit. Vndecima malitia est, quia inducunt homines ad rūpendum præceptum Dei, & festa solennissima, quia in diebus Natiuitatis Domini solēnissimis, & Dominicis vniuersaliter plus luditur, & taxillatur, quā in alijs diebus, & plura peccata, extorsiones, & blasphemię, & iniuriæ Dei, & Sanctorum fiunt in illis sanctis diebus, quam in alijs temporibus, & non vadunt ad missas, nisi quando eleuatur corpus Christi, maxime in istis villis, & eleuato corpore Christi subito fugiunt, & redeunt currentes ad tabernam. Vnde ò vos rustici, attendite, quia in diebus Dominicis, & so-D lennibus ordinatis ab ecclesia, vos tenemini totam Missam audire à principio, & in medio, vsque ad finem, & benedictionem; alioquin semper peccatis mortaliter, iuxta illud, Introite portas eius in confessione. s. intra ecclesiam, & non foris stando, &c. Vnde occurrit mihi ad propositū, q dum vnus noster Frater iuisset ad celebrādum in quadam villa die Dominico, & iuxta ecclesiam erat vna taberna, & beccaria: & dum pluries pulsasset campanam vocātem ipsos ad Missam, nullus veniebat: egressus vocauit eos ad Missam, & reperit, quod eorum multi bibebant, & comedebant vocantes, & dicentes; Venite domine & bibite, quia melius dicetis Missam: & rediens incępit Mis- E sam, & dicendo Missam, beccarius incœpit vendere carnes, & omnes concurrunt, & vnus dicit, incide mihi de illo latere, & alius dicit, da mihi, quia ego volo: alius dicit, imo ego volo: vnus blasphemat Deum, & Virginem, & Sanctos, alius capit carnes dicens, ego volo videre quis mihi arripiet de manibus meis illud frustum carnis. Aliqui stant ante vestibulum ecclesiæ, & tractant de suis bestijs, & bladis, & factionibus suæ villæ, donec dictus Frater dixit precationem, & cum est in procinctu eleuandi corpus Christi, vt moris est, pulsatur campanella, & omnes currunt cum impe- F tu, & se calcant intrando ecclesiam portantes in manibus frusta carnium, bastones, & enses, &c. Et eleuato corpore Christi vadunt & osculantur altare cum ore vncto rostezanis, & madido vino, & ebrij, & inde aufugiunt redeuntes ad tabernam, & sorices postea corrodunt pannos altaris vnctos. Vnde post finitam cum multo turbine Missam, dixit eis, quod in sequenti Dominica deberent venire ad Missam, quia finita Missa volebat eis monstrare vnum dæmonem. Et diuulgato hoc nouo, omnes villici circunstantes vtriusque sexus conuenerunt ad locum, vt viderent istum diabo- G lum. finita ergo Missa, bonus ille Frater ascendit pulpitum, & incœpit prædicare de eorum prauis moribus, & pauca credulitate Dei: quia dum in alia præcedenti Dominica vocaret eos ad videndum corpus Christi, stabant potius in tabernis ad se inebriandum quam vellent ire ad Missam ad videndum Deum, & modo vt videant diabolum, quia est dominus & Deus eorum, non solum illi de illa villa venerunt, sed etiam prouocauerunt alios circunstantes, vt ipsum videant. Videte ergo, dixit Frater ille, diabolum fore talem & turpiorem quam sit iste, qui est pictus H in isto muro, quia in vestibulo ecclesiæ illius erat Sanctus Michael, & ibi erat diabolus pictus, et inde recessit dimissis illis rusticis cum dicto suo diabolo, dicens, Propterea, quæ Dei sunt, vos non auditis, quia de Deo non estis, quia homo illud cupit audire, quod amat.

Duodecima malitia ludi est, quia facit baraterium Deum renegare, et etiam omnium præceptorum Dei transgressorem propter denarios extorquendos propter auaritiam, et ludum.

Secūda veritas est baraterij fatuitas, quia est

A est tantę fatuitatis, ꝙ liber homo, qui hēt liberum arbitrium, cui Deus non pōt facere bonum, si ipse homo non vult, se supponit imperio vnius modici ossis, & obedit plus sibi quam Deo. Et non est minus ridiculū recte cōsideranti, quam si tu videres, ad instar Boetij, vnum magnum murem stantem in duobus pedibus cum vno baculo in manu in medio multorum fortium imperādo alijs, quāto magis est derisorium videre hominem rationalem, qui facit suum dominū vnum modicum ossis. Secunda stultitia hominis baraterij est, quia nō solum subij-
B cit se illi ossi, sed obedit illi ossi, quia si imperat quod det omnia sua bona socio, dabit illico sine contradictione propter obedire sibi, & multotiens dabit pannos de dorso vsque ad bracham: & semel fui in vno loco, vbi quis luxit bis propriam vxorem vituperandam, nisi ipsa aufugisset, & non daret vnam minimam vestem amore Dei. Tertia stultitia est, quia facit, ꝙ quādo bene baraterius obediuerit illi domino suo ossi, & derobauerit eum, tamen est magis sibi obediens in blasphemando Deum, Matrē, & Sanctos, & facit amare illos, qui faciunt sibi mala, & odire illos, qui faciunt sibi bo-
C na. Quarta fatuitas est, quia multotiens inducit magnos Doctores, qui putabunt se magnos patasios in iudicando, & consulendo ad subijciendum se illi ossi, & obedient sibi, quia subijcient se suæ legi. Et si dicet, da centum isti, incontinenti dabit sibi sine contradictione, & nolunt obedire mandatis Dei, neq; prædicatoribus; & sunt tanto stultitiores illo taxillo, quanto sunt magis inflati, & obediunt vni ossi mortuo. Quinta stultitia, quia facit hominem apostatare, postponendo omnem delectationem amoris diuini, & suæ famæ, quia propter ludum efficitur infamis, & perdit gratiā Dei,
D solum propter delectationem ossis. Sexta stultitia, quia sunt aliqui, qui non habent aliam delectationem quam in ludo, & perdunt tempus, quod est maius bonum quam habeat homo in hoc mundo post creationē suam, & gratiam Dei, quam in hoc tempore acquirere posset, indulgendo ita seruitijs Dei, sicut ossi, de quo adhuc egebimus de eius perditione flendo, quia si bene consideremus, non erunt 50. anni, quod nullus ex hic præsentibus vita fruetur ętherea, sed erunt puluis: vnde operemur bonum dum tempus habemus. Septima stultitia est, quando smemoratus baraterius stat ociosus in ludendo credens ocium fugere. vnde Bernar. Stultissimum est ocium ocio vitare. quia oportet, ꝙ lusor efficiatur vna camera iniquitatis cōtra aliquos iuuenes, qui stant quotidie sub lobijs ludentes, & credunt non reputari nobiles, nisi stent ociosi, quod detestabile est se in aliquo opere virtutis non exercere. Octaua fatuitas est, quod cum manibus, cum quibus Christus te liberauit cruci infixis, animam perdis ludendo. Nona stultitia est, quia isti baraterij perseuerant semper in omni malo: nonne dicentes, quod talis foret bene fatuus. certe sic. Et fuit quidam, qui talia fecit, qui dum pro statu foret captus cum filio, pater sciens se non posse euadere mor- F
tem, dixit, quod volebat dare sibi bonum tempus pro illis diebus, quibus viuere habebat. Et omni die vixit luxuriose, & abundanter de omnibus, & noluit confiteri, & mortuus fuit tanquā desperatus. Filius vero propter oppositum fecit, & confessus, ac contritus, & cum magna deuotione mortuus fuit. vnde multo maior est stultitia baraterij, quia continuè Deus cōdemnat eū: & ipse stat continuè in ludo. Decima stultitia nōne est fatuitas magna, seruire diabolo illo tempore, quo potes seruire Deo, & acquirere animam. Vndecima fatuitas est, G
quia si homo, qui videtur sapiens faceret aliquem actum puerilem reputaretur leuis & puer, quanto magis debet reputari lusor puerilis & fatuus. Duodecima stultitia, quia baraterius non credit reperire consolationem nisi in ludo. Tertia veritas ostēdit ludi malitias, vltra suprascriptas sūt duodecim. Prima est, quia si taxillator habet patrem, vel matrem, necesse est, quod efficiatur dæmoniatus versus parentes, & expellit eos de domo, & eorum vita parentum vertitur in tædium baraterijs. Vnde ô vos patres docete filios taxillari, quia sunt aliqui indiabolati, qui docent filios taxillari, & dant eis denarios vt ludant. vnde me- H
rito patiuntur, quod filij rebellent eis. Secunda malitia, quia nunquā stant in pace in domo cum vxore, & verberant eā, & sunt causa, quod efficiatur vna ribalda: vnde cauete maritare filias vestras baraterijs, & lusoribus. Tertia, quia est familiæ turbator, & multotiens isti filij baraterij efficiuntur fures, & latrones, quia patres consumpserunt facultates suas, ita quod eorum filij vadunt pro famulis aliorum, efficiuntur discoli, & furantur, & multotiens suspenduntur, vel aliter male capitant propter patres. Quarta, quia maior pars baratoriorum inclinatur

A clinatur ad furandum, & pauci euadunt fur cas, vel aliter male finiunt. Item vltra ista quatuor mala, alia sex mala veniunt causa ludi. Primum, danti domum, vt intus ludatur, quia fit particeps tot peccatorum, quot ibi fiunt. Secundum, danti rabolerũ, quia totiens peccat mortaliter, quotiẽs præstat. Tertium, præstanti denarios pro ludo, sicut qui conducunt baraterias, qui habent vnam capsam, & accipiunt denarios de postis lucrantiũ, & ponunt in illa capsa, quia est maior vsura, & maior robaria, quæ fieri possit. Quartum est præstanti taxillos, & fauenti, atque vendenti, quia impossibi-
B le est ipsos saluari, nisi relinquant illas suas artes maledictas. Quintum, superstantibus ad videndum ludere, quia semper peccant mortaliter, & fiunt participes peccatorum, & partiales, quia immediate superstãs ludo capit partem, quia vellet alterum potius vincere quam alium. Sextum malum est officialibus & rectoribus ciuitatum, qui sunt negligentes in non prohibendo ludi; cum possunt, quia non possunt aufugere de manibus diaboli, nisi prohibeant. Istę sex personæ possunt intelligi per sex puncta, quæ sunt in taxillo. Et tu ò qui tenes barattariam in domo tua, in die Natiuitatis, & fe-
C stis solennibus, tu es particeps omnium peccatorum & malorum, quæ ibi fiunt, & nullus confessor poterit te absoluere, donec non remoueris illam tuam domum à tali pessimo vsu baratandi: & hi qui præstant denarios, & tabuleria, & semper accipiunt denarios, nunc isti, nunc illi, & tandem omnes denarij remanent sibi, ò maledicti, & indiabolati, ego vellem potius viuere de denarijs assassinorum, quam de talibus denarijs, qui habentur ex ludo, & cũ blasphemijs Dei, & peius faciatis quam Iuda, qui vendidit Christum. væ ergo vobis, quia vos venditis Christum, & viuitis ex
D blasphemijs, & maledictionibus Christi: vę ergo vobis, qui talia lucra accipitis, &c. Septimum, vendentibus baratarias, quia non cerno fore maius peccatum quam vendere baratarias, quæ sunt loca tot maledictionũ, quia patres, matres, antiqui, & magistri, qui non prohibent ludos, grauissimè peccant, si prohibere possunt. Et isti tales baraterij, & lusores sunt præsbyteri diaboli. vnde aduertendum, quod ludus fuit repertus isto animo, quia dum Lucifer misisset per mundum multas legiones dæmonum ad seminandum zizanias, & maledictiones, & tentationes, accidit quod tempore Natiuitatis, dæmones erant valde tormentati, & portabant maiores pęnas quã toto tempore anni: vnde conuenerunt in vnum, & miserunt vnam ambasciariam Lucifero, & miserunt legatos suos Azardum, & Sbarainum. vnde isti ambasciatores exposuerunt qualiter in illa nocte, & festis Natiuitatis, dęmones erant magis tormentati quam in alijs temporibus. vnde Pluto voluit scire causam. dixerũt, causa est, quia in illa nocte Natiuitatis omnes Christiani vadunt ad ecclesias cum magna deuotione, & quilibet sacerdos celebrat illa nocte tres Missas, & confessi communicant, & successiuè illis festis totis peragunt pęnitentiam, & delentur taliter eorum peccata, quod parum possumus præualere eis, & sic dant nobis de magnis bastonatis cũ suis orationibus, & multum torquentur, nisi tua astutia capiat modum in istis. tunc dixit Lucifer, qui sunt isti sacerdotes, & quos ritus seruant, & qualiter faciunt. tunc dixerunt legati: Dicemus tibi, ipsi habent prouincias distinctas in episcopatibus, & quilibet episcopatus habet vnum, qui præest alijs, quem vocant Episcopum, & sub eo sunt omnes alij. s. archipresbyteri, præsbyteri, diaconi, subdiaconi, & clerici, &c. & habent parochias, in quibus stant isti præsbyteri: in istis ecclesijs parochialibus sunt altaria, super quibus dicunt Missas, & primo induunt se & ponunt sibi pluuiale, camisium, & planetam, & paramenta, & habent vnum Missale, super quo legunt Missam: habent hostiam quam transmutant in corpus Christi, & calicem, in quo sacrificant sanguinem Christi, & eleuant corpus Christi, & calicem, & de hostia faciunt tres partes, & postea comedunt corpus Christi, & populi stant ad videndum, & audiendum istas Missas cum varijs, & multis deuotis orationibus, & cum feruenti corde, & faciunt multas cruces, & deuotiones, propter quæ concurrit in illo sacrificio corpus Christi, cum multitudine Angelorum, qui expellunt nos de ecclesijs, & locis, & patimur magnas torturas, in tantum, quod non possumus resistere, nec durare si ad hæc non prouides, quia isti Christiani in illa nocte, et in illis festis efficiuntur ita deuori, et feruentes, quod satis habent vsque ad magnum tempus, et nos miseri remanemus confusi, nec est modus tentandi ipsos, etc. Tunc magnus Lucifer ait: Ego reperiam vnum modum, si vos eritis mihi obedientes, et fidi: Iube inquiunt, et iussa

Right margin letters: E (at "tempore Natiuitatis"), F (at "successiuè"), G (at "habent parochias"), H (at "de, & faciunt").

A perficiemus. Ego volo, quod illud, quod fit pro Christo, fiat econtrario pro meo nomine, faciatis quod in omni ciuitate ædificetur vnus episcopatus in nomine meo, & vocetur, la barataria, episcopum volo esse dominationem illius ciuitatis, quæ affictat ipsam baratariam: dicunt legati, episcopi Christi habent vicarios, quis ergo erit vicarius tui episcopatus? Pluto respondit, vicarius erit conducens baratariam, siue superstes; plebani verò volo quod sint tabernarij in ciuitatibus, & villis, & istas tabernas volo esse ecclesias meas plebanas, scilicet, tabernarij proprie vos estis plebani
B diaboli, quia in tabernis vestris semper sunt baratariæ vbi luditur, & blasphematur De^9, & ibi fiunt omnes spurcitiæ, lasciuiæ, & ebrietates, & estis participes omnium peccatorum, quæ ibi fiunt, & non debetis vnquam aperire tabernas, donec sint celebratæ Missæ vsque prope tertias, maxime in diebus Dominicis, & festis præceptis custodiri per ecclesiam. & similiter in Quadragesima non licet aperire tabernas, donec homines nó audiuerint Missas, & summo mane vos aperitis, & mittitis clamando per plateas ad leones ad leones, vbi véditur bonum vinum ad duos soldos bocha
C le, ad duos soldos: nam vngit, & pungit, & trahit ad maturum: & allicitis homines ante Missas ad se inebriandum, & sic leuiter incurritis peccata mortalia, quia potest esse, quod sint dies ieiuniorum, & datis causam, quod non ieiunent, seu frangant ieiunium, & estis etiam causa multorum, & multorum aliorum malorum: & canipę vestræ sunt baratariæ renegationis Christi, licet tamen vendere vinum in tabernis honesto modo horis debitis viatoribus, & personis sitibundis, & senibus, non tamen habentibus oculos scarpellatos propter nimias potationes. Item volo, quod barbariæ, & hostariæ, & etiam lobiæ nobilium
D vbi luditur, sint ecclesiæ parochiales meæ, & quod tabolerium super quo luditur sit meum altare, & super eo accendantur candelæ maxime de nocte, sicut faciunt Christiani in nocte Natiuitatis. Quæ erunt reliquiæ, quæ ponuntur in altari? reliquiæ inquit erunt, quia volo, quod taboleriurn, seu discus loco altaris sit grossus, & habeat vnum foramen per quod immittantur denarij, quos colliget vicarius mei episcopi, qui superest ab isto, & ab illo, & illi denarij impositi volo, quod sint loco reliquiarum. Missale autem istorum dicentium missas, volo quod sint tres taxilli, & volo, quod in eis scribantur litteræ, quas omnes sciant legere, scilicet, viri, mulieres, & pueri, & omnes habeant causam essendi meos sacerdotes, & volo quod ita mulieres possint dicere mihi missas in illa nocte Natiuitatis, & pueri sicut viri, & volo, ꝙ non durent magnos labores in voluendo cartas in isto missali, quia vndecunque voluant ipsos taxillos immediate sciant legere lectiones & letanias, nec quod in isto meo missali sint plures vigintiuna literis, & volo, quod loco calicis sit ducatus, & loco hostiæ sit grossus. Sed qui erunt sacerdotes, volo quod omnes taxillatores, & lusores sint mei sacerdotes, & volo habere hanc prærogatiuam à Christo, quia vbi solum viri sibi celebrant missas, & volo, quod tam senes, quam iuuenes, mulieres, & pueri sint mei sacerdotes, & possint celebrare missas meas: Ita quod omnes lusores sunt dæmonis sacerdotes. Sed qualiter faciemus de clericis, quia oportet etiam habere clericos. dixit Sathan, clerici mei erunt pueri, qui addiscút ludere, & isti, qui vadunt colligendo taxillos: diaconi vero erunt iuuenes, qui seruiunt tabolerio in dando de taxillis, & luminibus, & portando vinum vt reficiantur, &c. Sed quæ erút planetæ, planetas volo esse zornetas, quæ proprie sunt appropriatæ istis lusoribus, quę zorneta est fixa à lateribus, sicut planetæ quibus vtútur Diaconi, qui dicunt euangelium; & loco camicis faciemus ludere pannos, & remanebunt in camisia loco camicis; loco manipuli, qui ponitur ad manus, faciemus istos baraterios furari, & ligabuntur sibi manus: & loco stolæ, quæ ponitur ad collum, faciemus sibi ponere vnum funem, & suspendi eos pro prēmio missarum nobis dictarum. Sed ipsi dicunt introitum, Introibo ad altare Dei. & loco introitus, volo quod sit inuitatio ad ludum, scilicet, altare diaboli, quando dicunt, volumus modicum ludere. & respondent, volumus. & tunc loco Gloriæ in excelsis Deo. volo quod mei sacerdotes perdentes dicant, maledicatur Deus, Virgo, Sancti, Angeli, Archangeli, &c. Et isti presbyteri Christi dicunt, Dominus vobiscum. volo quod loco illius dicatur, sozo bruto in nomine diaboli: & quod respondeatur loco, & cum spiritu tuo, vtinam possit te portare & cuellere oculos. & loco cruciū, quas faciunt super calice, ego volo, quod percutiat de pugnis super taxillis, ita quod

intrent

A intrent carnem præ rabia perditionis suorum denariorum: & loco euangelij, quod interpretatur annunciatio, ego volo, quod quando isti ribaldi sunt accensi in ludo, dicant, perdo in nomine diaboli, & dent malam annunciationem socio; & ille respondeat, intret corpus tuum: & loco transubstantiationis hostiæ in corpus Christi, ego volo, quod sit transmutatio denariorum ludi de vno in alium. Sed episcopi eleuant corpus Christi: & loco illius faciatis, quod leuent taxillos. Sed ipsi diuidunt corpus Christi: & loco eius vos diuidatis eis corpus, animam, & diuitias: B quia sicut de corpore Christi fiunt tres partes, ita de ludo veniunt tres principales perditiones, scilicet corporis, quia vt plurimum interficiuntur, vel debilitantur propter vulnera & dissolutiones, & perdunt famam, animam, & diuitias. Et ipsi comedunt corpus Christi: & vos comedetis eorum animas æternaliter damnatas. Sed ecclesiæ Christianorum implentur Angelis: & vos istas ecclesias meas vbi luditur, implebitis de legionibus infinitis diabolorum. Reuertamini ergo ad principes meos, quos miserunt, & facto concilio inter se, quilibet reperiat diuer- C sos ludos, vt diuersimode possit nobis sacrificari, & deleri sacrificium Christi: & in præmium eorum, qui ludos reperirent, volo quod ludi isti denominentur ab eis, & sicut inuenti fuerunt ludi per diabolos in nocte Natiuitatis, vt sacrificetur diabolo in despectum Christi: & ludus sbaraini repertus fuit per diabolum, qui dicitur Sbarainus: ludus azardi, fuit repertus per Azardum dæmonem: minoretus fuit repertus per Minoretum dæmonem, & sic de alijs. Vnde quicunque ludit istis ludis prohibitis celebrat dia- D bolo, quia ex ludo nil oritur, nisi malum, de quibus supradictum est, & multa alia infinita: & finaliter lusores male capitant.

Secunda principalis pars.

E Secundas pars principalis prædicationis nostræ, lapidatorum Christi, sunt blasphematores. ô fatui, ô linguæ diabolicæ, quid potest te inducere ad blasphemandum Deum tuum, qui te plasmauit, in quo tuũ summum bonum consistit, qui te cum suo sanguine pretioso redemit. Vnde faciam hic tres considerationes malignitatis istorum blasphemantium. Prima in principiare, secunda in mediare, tertia in perficere consistit. Ex prima tres iniquitates descendunt. Prima est intentio, secunda est delectatio, tertia est ingratitudo. F

Quantum ad primam malignitatem dico, quod intentio blasphemantis est solum in offendendo Deo: & si bene consideres, omnes alij peccatores licet habeant intentionem, & voluntatem faciendi omnia mala, & facinora, nihilominus intentio eorũ est velle facere illa mala sine offensa Dei, & non causa deseruiendi Deo, sicut in luxurioso, & homicida, vsurario, & fure, vellent posse exercere illa vitia sine offensa Dei. Sed tota intentio istius blasphematoris, cuius lingua dirigitur ad blasphemandum Deum, est solum ad iniuriandum Deo, & efficitur vnus ensis acutus, & G percutit cum ille pectus Christi, & Virginis gloriosæ. O impij, & sine misericordia; quia miraculosè visum est, quod isti tales blasphematores in iram conuersi volentes percutere figuram Beatæ Virginis, seipsos percutiunt. vnde Dauid: Et gladius in labijs eorum, & fructus eorum de terra perdes, & semen eorum à filijs hominum propter suas blasphemias.

Secunda iniquitas est delectatio, quia nullus est peccator, qui habeat tantam delectationem sui peccati, quantam habet H blasphemator, quia nullam habet causam, I quę inclinet illum ad blasphemãdum: quia in genere peccatorũ habemus, quod quanto plus quis habet causam inductiuam ad peccatum, tanto minus peccat, ille qui minorem causam habet peccandi; quia in luxuria, & alio vitio subest aliqua causa inclinans, & inducens hominem ad id: solus autem blasphemator sine causa aliqua peccat. v.g. erit vnus, qui habebit magnã familiã, & erit non multum diues, minus peccabit fœnerãdo, q̃ diues & solus auarus fœnerans. Similiter vna fœmina dilecta, & bene tractata à marito, & turpis, plus peccat meretricando,

A cando, q̃ vna pulchra exosa à marito, & male tractata. Similiter senex luxuriosus plus peccat, quam iuuenis, &c. & pur in talibus subest aliqua causa: sed in blasphemando nulla est causa, sed sola propria malitia.

Tertia malignitas blasphemiæ est ingratitudo, quod est terribile peccatum. vnde quæro, quod est maius peccatum, an peccatum naturale, ad quod aliqua causa naturalis appetitus inclinat hominem, an blasphemia? Certè peccata naturalia, si pœnitentia interuenit, Deus parcit, & remittit: sed blasphemator efficitur inimi-
B cus Dei, & efficitur tantum ingratus, quod non vult sibi illud parcere non confitendo illud, iuxta illud Matt. 12. c. Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemiæ non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur sibi. Qui autem dixerit contra Spiritumsanctum, non remittetur ei, nec in hoc seculo, nec in futuro, quia propter eius ingratitudinem in puncto mortis non recordatur pœnitendi se, & isto modo remanet damnatus, quia est extra gratiam Dei, &
C est peccatum in Spiritu sancto, iuxta illud: Serue nequam nône omnia dimisi tibi, &c. & facit eum eijcere in carcerem. Vnde præpara dicere tuam culpam de talibus peccatis, & perage pœnitentiam, & noli amplius blasphemare.

Secunda consideratio istius secundæ partis principalis est mediare, & est offendere Dei bonitatem per malitiam, quia omnia alia peccata videntur procedere partim ex fragilitate, & infirmitate humanæ naturæ, partim ex ignorantia: sed istud peccatum blasphemiæ procedit ex propria malitia; & quanto est maior persona offensa, tanto maior est culpa, & plus crescit mali-
D tia culpæ, & sic blasphemia continet in se maiorem malitiam alijs peccatis, & nullum est peccatum, quod habeat in se tantam iniquitatem, sicut blasphemia. Nam Deus offendi potest pluribus modis, quia potest offendi in rebus humanis, & mundanis, sicut vsurarius, qui vsurpando bona proximi offendit Deum. Secundo modo potest offendi in persona, sicut occidendo hominem, quia magis offendit Deum, quàm accipiendo bona. Tertio blasphemando Virginem Mariam eius genitricem gloriosam, & Sanctos, quia occidit cum suo proposito matrem Dei, & Sanctos. Quarto potest offendi in corpore Christi, quia qui E
proijceret corpus Christi in terra, & calcaret illud pedibus, offenderent eius sacrum velamen. Quinto offendendo Deum in propria persona, & in suo esse proprio, & istud est maius peccatum, quod possit esse. vnde concludit Beatus August. quod est maius peccatum blasphemare Deum, & offendere ipsum in essentia suæ summę bonitatis, & in sua persona, quam occidere hominem, & non est creatura angelica & humana, & pecudes, & quæque animalia, quæ non laudent benedicentes domino, iuxta illud, Laudate dominum omnes gentes. & ibi, Benedicam domino in omni F
tempore. & in Psal. Benedicite Domino omnis terra, &c. excepto homine indiabolato patarino, qui blasphemat Deum: sed væ, væ ei, &c.

Tertia consideratio malignitatis istius secundæ partis prædicationis nostræ, est perficere. s. respectu finis istorum blasphemantium, quia grauitas istius peccati est dignissima punitio, quia omnia alia peccata videntur minoris ponderis quam blasphemia Dei, quia in se continet infidelitatem, & infidelitas cõtinet in se omne peccatum, & alterat omnem virtutem, quia iniuriatur Deo, in quo consistit omnis bonitas virtutis. vnde Sanctus Gregorius in G
suo dialogo dicit, quod erat vnus puer quinq; annorum, qui quãdo non habebat quod volebat, subito blasphemabat Deũ, & pater & mater comportabant: tandem vna die, dum pater haberet eum in brachio, & puer iratus blasphemaret Deum, diabolus extirpauit ipsum puerum de brachijs patris, & ipsum exportauit propter blasphemias Dei. Simile tempore quo vigebat guerra inter Ducem Mediolani, & Florentinos, in Alpibus de Vbaldinis erat vnum castrum, vbi erant aliqui stipendiarij pro custodia illius castri, inter quos erat vnus magnus blasphemator: & vno H
die dum luderet ad azardum, & dum blasphemaret Deum, venerunt diaboli, & visibiliter ceperunt ipsum causa asportandi eum, & ipse cepit socios, & tenuit se illis, & illi tenuerunt eum, adeo quod non asportauerunt ipsum pro tunc. Sequenti vero die iterum dum luderent, ipse incœpit blasphemare Deum, & Sanctos, circa meridiem diaboli visibiliter ceperunt eum, & portauerunt eum per aerem omnibus ipsum videntibus, & per spatium vnius miliaris cadebat vna caliga, &

per

A per aliud spatium subtilaris, & per aliud spatium vestis, & sic de alijs vestibus, & portatus fuit à casa calda. Vnde dum ego frater Bernardinus essem Florentiæ in loco, qui dicitur Sancta Maria de Busco, venerunt duo Fratres pro parte Reuerendi Patris Domini Fratris Ioannis Dominici Cardinalis, quos mittebat ad illud castrum causa videndi istud prodigium. Similiter vnus venerabilis magister sacræ paginæ mihi affirmauit, quod Cumis erat vnus faber magnus blasphemator, qui dum vna die blasphemaret in sua apotheca, diabolus traxit ipsum per capillos in aere vsque
B ad grondam domus, & tenebat ipsum pendulum suspensum per capillos, donec religiosæ personæ venerunt ad illum locum, qui cum aqua sancta & orationibus confitendo reatum suum, & pœnitendo, depositus fuit. Et nota, quod sunt generationes, quæ communiter faciunt malum finem, scilicet, lusores, blasphematores, vsurarij, & incantatores, & ostendunt in mente eorum cum turpibus signis malam eorum mortem, ad significandum, quod sicut viuunt, ita moriuntur. Vade ad æternam considerationem æternalis damnationis, quia incipiunt in hoc mundo loqui, &
C blasphemare Deum, & Sanctos, sicut facient in alio mundo, quando erunt in inferno, quia in alio mundo tanquam desperati videntes se esse priuatos diuina visione in æternum, totus eius cogitatus, & locutio versabitur circa blasphemias Dei, & eius diuinam potentiam, semper accrescendo eis plures dolores, & pœnas propter eorum tale blasphemare. Vnde potest dici, quod eorum pœnæ suæ damnationis incipiunt eis in hac vita venire.

D

Tertia principalis pars.

DE tertia principali, scilicet de his, qui non celebrant festa, aliàs prosequemur. Caueatis ergo à blasphemijs Dei, vt dignetur concedere suam gratiam nobis, qua mediante consequi mereamur vitam æternam, Amen.

FERIA SECVNDA E
Quintæ hebdomadæ
Quadrag.

De Amore restituente.

Sermo XXXIIII.

SI quis sitit, veniat ad me & bibat. Ioan. 7. c. Charissimi, sicut scitis, nos habemus tractare de secunda flamma, quæ vocatur restituens, siue reddés. Vnde restat videre circa restitutionem fiendam, cui restitui debeat, & in quo loco, & quo modo restitutio fieri debeat. Ad cuius scientiam ego do vobis tres regulas, secundum tres considerationes. F

Prima pars principalis.

PRima regula est, quod quilibet debet satisfacere, & restituere illi, qui de iure debet habere. Ad cuius regulæ declarationem nos habemus facere quatuor notabilia.

Primum notabile est, quod sunt tria genera hominum, qui habent, & tenent bona aliena iniustè: quia quidam tenent cum vero titulo iuris, sed non iusto. quidam tenent aliena cum vero titulo iuris, & iusto. quidam tenent aliena, qui non habent verum titulum iuris, neque iustum. G

Tolle primum tenentium aliena cum titulo iuris, sed non iusto, sicut vsurarius, cui tu dabis tua bona liberè, licet illa tua voluntas non sit bene libera, sed pur tu dabis das ei, & si post datum velles illud datum repetere, tu non posses propter titulum, quem ipse habet, & transfertur per tuam traditionem dominium illius rei in ipsum vsurarium, adeo quod si sibi illam rem furareris, tu suspendereris. Ratio est, quia voluntariè dedisti, licet non liberè. Sed pone, vsurarius dedit mihi vnam eius filiam in vxorem, & centum nomine dotis, quia nihil habet nisi de vsuris, vel dedit barberio, vel medico decem, cui restituetur illud datum nomine dotis, vel nomine medicinæ, vel barbariç, seu nomine patronatus, vel huiusmodi. & præsuppofito, ꝙ nihil habet quin sit de vsuris, & ꝙ taliter data sint alijs obligata nomine vsurarum, cui restituentur illa data. dico ꝙ debent restitui eidem vsurario, saluo quam in aliquibus casibus, H

A sibus, in quibus non debet sibi restitui, sed habere debenti. Vnde distingue, quia aut non est lata sententia, quod illa bona vsurarij restituantur, & non sufficiunt bona, quæ reperiuntur tempore eius mortis in domo dicti vsurarij ad restitutionem fiendam. Et isto casu teneris restituere ipsi vsurario, vel hæredibus suis. Si verò sententia esset lata per Episcopũ, quod omnia bona restituantur habere debentibus; & tũc isto casu post latam sententiam non debes restituere vsurario, vel hæredibus, sed illis qui habere debent, & cui vsurarius tenebatur restituere post factam cridam de prædictis. & in pri-
B mo casu vbi teneris restituere vsurario, si diceres, Si restituo vsurario, ipse nunquam restituet alteri debenti, nec satisfaciet ei. Respondeo tibi, quod restituendo sibi tu fecisti tuum debitum ex parte tua: & si ipse non restituit, sibi imputet, quia non debes facere sicut lupus, qui dum obuiasset agno quærenti matrem suam: motus quadam lupina charitate dixit, Ego valde compatior isti agno, qui perdidit matrem, & nescit quo vadat, faciliter posset se perdere: melius est ergo, quod comedam eum, quam perdatur, & sic vocauit eum. Consulo ergo tibi, quod vadas ad vsurarium, vel hæred. & redde quod
C habes iniustè ab eo, si nondum est lata sententia, & si scis rem illam extortam esse ab vsurario per vsurariã prauitatem ab aliquo, tu potes dicere, talis facit tibi cõscientiã, quia extorsisti sibi istam rem ex vsuris, si placet tibi, ego sibi restituam; & si est contentus, tũc restituas illi, cuius est: si nautem trade ipsi vsurario, vel hæredi.

Sunt quidam, qui habent verum & iustũ titulum, & tunc tu teneris semper restituere illi, cuius est, vel suis hæredib⁹. Et si sunt plures hæredes diuisi, vnicuiq; restituere tenetis pro rata, si sunt in sua potestate: sed si sunt in potestate tutoris, vel curatoris, siue
D administratoris, tunc restitue pro rata tangente pupillis illis suis tutoribus, & gubernatoribus, si non sunt suspecti: sed si sunt suspecti, tunc non restituas tutoribus suspectis, nisi esses coactus de iure, sed depone apud fide dignam & idoneam personã restituendam pupillis, cũ erunt legitimæ ætatis, & sic euades periculum auaritiæ. Idem si haberes rem restituendam mentecapto, vel furioso, quia debes seruare prædictum modum. Sed quid si habui ab vno dispensatore alicuius ecclesiæ, vel ab aliquo hospitalario rem ecclesiæ, vel hospitalis, tunc tu teneris reddere illi dispensatori, vel hospitalario, si nõ ẽ suspectus: & si est suspectus, E
da rẽ illam restituendam tempore congruo alicui fido. sed si ille dispensator, vel hospitalarius esset mortuus, tunc redde successori suo. Verũtamen Doctores dicunt, quod si habui à dispensatore alicuius loci, vel ab aliquo monacho rem monasterij propter aliquam malam causam, sicut si dedisset meretrici aliquid, tunc teneor dare & restituere loco, cuius est, seu suo Gubernatori, & Priori, vel Abbati.

Tertia differentia est, quando aliquis habet rem sine vero, vel iusto titulo, sicut sunt robator, latro, fur, & huiusmodi: & illa res peruenit ad tuas manus, quã fur ille furatus est, vel robator derobauit, nunquã restituas illi furi, vel latroni ipsam, quia teneris iterũ ad restitutionẽ illis, quorũ res illa est: redde ergo illi, cui fuit robata, vel furto ablata. Similiter si emisti à fure, vel robatore, teneris restituere illi, cuius est, si scis, & perdis pretium, si ignoras infra dicetur. F

Secundum notabile scias, quod res aliena potest venire ad tuas manus tribus modis. Vno modo ex culpa tantũ illius, qui ipsam rẽ accipit, & subtrahit, & non ex culpa dantis: aliqñ ex culpa illius, qui ipsam rem dat & non accipientis: qñq; ex culpa vtriusq; .s. dantis, & accipiẽtis. & hæc distinctio est magistri Alex. Primo casu sicut in fure, & G vsurario, quia culpa est ex parte furãtis tantum: vsurarius tamen potest habere rem ex sui culpa, & dantis, vt quando accipit rem ab illo, qui non eget denarijs, sed accipit denarios ad vsuram, vt ex eis possit lucrari: & isto casu rem, vel pecunias, quas recipit vsurarius, non tenetur restituere illi, à quo habuit, sed tenetur restituere pauperibus Christi, quia est culpa vtriusque ex parte dantis, & recipientis, sicut sunt stochizatores, qui accipiunt dotes mulierum, & viduarum in rationem decem pro cẽtenario, vt ex illis denarijs stochizent, & traficent H causa lucrandi xxv. pro centenario, & non eget, quia possent facere sine: & vidua vult illa decem pro centenario, saluo suo capitali, qa fit gratia vtriusq; sine culpa vtriusq; mulier, quæ recipit illa decem pro centenario, nõ tenetur restituere illi, qui sibi dedit, sed dare debet pro Deo, & sibi reddẽdo iterũ teneris dare amore Dei, vt 14. q. 5. c. non sane, in fi. Et nota, quod ille, qui quærit accipere ad vsurã, põt dupliciter peccare mortaliter. Primo modo, qñ accipit non egendo, sed vt magis lucretur aĩo ditãdi, & cumulãdi. Alio modo, qñ inducit aliũ ad sibi pstãdũ

ad

A ad vsuram, qui non præstaret, quia tunc peccat dupliciter in accipiendo, & inducendo, & quotiens aliquis non vellet fœnerari, licet moriaris famę, non licet tibi eum inducere, vt tibi fœneretur propter liberare tuũ corpus, quia salus animæ debet præferri saluti corporis. Vnde oportet, quòd duo interueniant ad hoc, vt accipiens ad vsuram non peccet. Primũ, quòd egeat, & necessitas inducat eum. Secundum, quòd accipiat à publico vsurario, quia non inducit illum à quo accipit, ad fœnerandum. & vides ꝙ quando procedit ex sola culpa recipientis,
B & nõ dantis, debet restitui illi, cuius res est. Et volo reddere rationem, quare vnus qui inducit ad præstandum ad vsuram, nõ tenetur perdere, & ille qui consulit fieri prædã & robare, & etiã ille, qui inducit ad robandum, tenetur: ratio est, quia in vsura est aliqua voluntas dandi ad vsuram respectu dãtis, & recipiendi respectu recipientis. Sed in præda, & robaria cessat omnis voluntas respectu illius, cui violentia prædæ fit, & similiter in furto. Item quando inducit aliquem ad dandum ad vsuram, illud lucrum quod ille inductus recipit per vsuram, non est propter illam suasionem, vel inductio-
C nẽ alicuius: ille qui inducit est causa immediata, quia fiunt illæ prædæ, & illa furta, & dandi illud damnum & iniuriam passo. cuius nulla voluntas intercedit: & ideo vnus notarius qui inducit aliquem ad fœnerandum, licet peccet mortaliter inducendo, tamẽ nõ tenetur restituere illud damnum, nisi faciat instrumentum vsuræ, quia tunc bene tenetur. Tamen inducens aliquem ad fœnerandum, qui alias nõ fœneratus fuisset, similiter est obligatus inducere illum ad restituendum extorta per vsurariam prauitatem, vt vitet peccatum. & ratio, quia nota-
D rius faciendo instrumentum usuræ tenetur ad restitutionem vsuræ: ratio, quia ex illo instrumento acquiritur ius vsurario, in quo obligat se & omnia sua bona, & suos hæredes, & ideo tenetur. Secundo modo, quando res peruenit ad tuas manus ex culpa dãtis tantum. exemplum erit, aliqua paupercula habẽs filiam nubilem pulchram, vnus ribaldus dabit matri aliquid. illa bona fide accepit, postea ipsa perpendit quòd intentio illius qui dedit, non fuit bona: cui debebit restituere ista illud sibi datum? Tunc distingue, quia aut ille qui dedit, potuit dare vel non, quia aut est in potestate sua, aut in potestate aliena. si est in potestate sua, tunc transferetur dominium in te: si est in potestate aliena, quia est filius in po- E testate patris, qui non potest dare res patris, tunc non licet sibi retinere illud datũ. similiter in familiari dante rem domini sine eius voluntate. similiter in vxore, quæ non potest dare rem mariti. similiter Frater, & Monachus, dantes sine licẽtia sui superioris. similiter in presbytero dante rem ecclesiæ mala intentione, licèt receperis à prædictis bona intentione, tu teneris restituere, quam in se habeat, tamen si dans licet mala intentione sit dominus rei datæ, accipiens bona intentione non tenetur restituere, probatur in 14.q.5.c.non sane. & c.nolite. & c. imolantis. & c. forte. Tertio est ex culpa vtriusque dantis, scilicet & recipientis, tunc non debet restitui, sed dari pro Deo. tamen in foro ciuili in pari causa turpitudinis melior est conditio possidentis. Sed magister Alexander dicit, quòd si ista res data foret cum iniuria alterius; verbi gratia aliquis dabit denarios assassino, vt interficiat suum inimicũ, cui dabuntur isti denarij dati isto modo? certe offenso, & non pro Deo. Sed pone, vnus officialis qui debet iudicare sine præmio aliquo, quia est salariatus de publico, non potes consequi ius tuum sine præmio, G & tributo. tu dedisti sibi aliquid, vt obtineas, quid fiet de isto dato? Dico quòd non debes rehabere, siue iudex ille sit de publico constitutus, siue à principe, quia potuisti dare, ex quo tuum est: sed nec iudex ille potest illud datum retinere, quia indebitè accepit, & sic dabitur pro Deo. Simile in teste, qui non uult dicere veritatem sine præmio, non est obligatus restituere datum illi, qui dedit, sed pro Deo. tamen ista sunt limitata isto modo: quia aut dans erat certus & sciebat ius fore pro se; & non dedit illud propter corrumpere iudicem, sed H vt vendicaret ius suum, quod sciebat se habere, & non propter corrumpere testem, sed ut obtineret ius suum: & tunc iudex & testis debent ei datum restituere. sed si res esset dubia, & ille qui dedit, dedit propter corrumpere iudicem, vel testem: tunc non debet restitui danti, sed dari pauperibus, quia videtur magis fecisse propter corruptelam quàm ob aliam causam. Et qñ venit ex culpa vtriusque, nũquàm restituitur danti, sed pauperibus dari debet. sed prællegatus Doct. adiungit, ꝙ si qs dederit denarios alicui vt interficiat aliquẽ, & ipsum interfecit, illi denarij dabuntur hæredibus offensi, & non pro Deo. Similiter tu, o mulier

A quæ habuisti à tuo innamorato denarios, qui habet vxorem, certe teneris restituere vxori, quia illos recepisti cum iniuria eius, & sibi dare quicquid recepisti ab eius marito: sed si non habet vxorem, non teneris sibi restituere: quia Doct. dicunt ꝙ meretrix turpiter facit luxuriando, sed nõ turpiter facit pretium recipiẽdo. Tñ si dans meretrici, esset in potestate patris, vel alterius sui superioris potestate, tunc meretrix recipiẽs debet restituere patri, vel dño, vel priori, sub cuius potestate est. sed qñ est in potestate sua, et dat meretrici, tũc meretrix põt id retinere, licet culpa sit vtriusque, quia in B pari causa turpitudinis melior est conditio possidẽtis. hoc habet locum in foro ciuili: sed in foro cõsciẽtiæ, quia turpiter quæsitũ est, est dandum amore Dei. Sed pone, vna maritata dat alicui suo adultero: adulter tenetur restituere marito, cui fit iniuriã illa. Imo ipsa adultera debet perdere dotẽ suã, vt in c. olim. de diuor. lunge alium casum, erit vnus officialis deputatus pro iure reddẽdo, et habebit certum salariũ sibi ad hoc deputatum, sibi præsentabitur aliquid et recipiet, totum illud quod recipit tenet̃ restituere illi Cõitati, vel Dñationi, q̃ posuit eũ C ad tale officiũ, et dat sibi salarium, sicut ẽt sunt milites deputati super mẽsuris, et põderib. panis, vini, et victualium, et similib. totum illud quod recipit̃ per eos, vt populus fraudetur, tenentur restituere fisco, seu cõitati quæ dat eis salarium, et tenent̃ ipsi officiales, et milites, et saltuarij restituere dãnum totum, quod infert̃ propter eorum malitiam, vel negligẽtiam in inquirendo, vel omittendo. Sed ille qui est vsurarius cũ sola intentione habendi aliqđ præmium, illud quod sibi datur, quid fiet? certe tenetur restituere illud sibi datũ non danti, sed pauperib. et ideo tu qui dedisti, habuisti inten-D tionem puram, et bonã transferendi dominium in eum rei datæ. sed ipse ab initio habuit malã intentionem habẽdi à te aliquod præmiũ, licet nõ fuerit expressũ, ideo tenetur pauperib. erogare, quia vsura est. Tertium notabile pone, morit̃ vnus vsurarius, sua bona remanent obligata restitutioni, et antequàm moriatur, cauet de restituendo, et relinquit hæredes, vel commissarios. et reperiũt bona certa et incerta, quia præstauit certis personis super aliquibus pignoribus ignotis, et nesciet̃ quæ sunt illę personæ, et lucratus fuerit decem millia de male acquisitis, et in morte nõ reliquit vltra tria millia. reperiuntur de certis sex millia, de incertis quatuor millia, quid fiet. episcopus E dicit, de incertis volo duo millia, et residuũ volo restitui certis. potest ne illud facere. eps licite? dico ꝙ sicut non potest licite robare, ita nec licite potest aliquid pro incertis accipere, nisi prius satisfiat certis. similiter fratres, & presbyteri, & omnes qui recipiunt aliquid, vel candelotos, ceram, pannum, vel denarios in sua sepultura talis vsurarij, tenentur restituere ac si robarẽt, quia omnia illa bona sunt illorum, à quibus ille vsurarius extorsit, vt in c. sicut dignum. de homici. & totus mundus pacisci tur de talibus incertis, nec põt fieri una elemosyna, F nisi prius satisfiat certis, & si quid superest, debet dari episcopo, vt illud distribuat pauperibus Christi, & aliter facientes tenentur de suo restituere. Et vos o hæredes & commissarij vsurariorum, aliter faciendo, tenemini restituere iterum certis. Quartum notabile est, & nota bene quòd semper debet primo restitui, & præponi in restituendo illud, quòd peruenit de male acquisitis, quã illud quod peruenit de bene acquisitis. Exẽplum. vsurarius habet de male ablatis, & bene acquisitis, & reliquit quòd hæredes faciant capellas, hospitalia, elemosynas, vel ecclesias. dico quòd primo debet restituere G illud, quod extorsit de male acquisitis quã relicta pia. & ratio est, quia adimplendo legata, facis quod debes: sed restituendo ablata, facis duo. Primum, quia iustitiam adimples: secundum exoneras culpam, quia illa bona ita tenẽtur cum culpa, sicut venerunt cum culpa. Nam in primo casu soluendo legata, tu bene facis, quia facis quod debes: sed tu nullam culpam habuisti in acquirendo, sicut in secundo casu, ergo &c. Sed magister Bonauentura quærit de uno dubio, quæ est ratio quòd prius soluitur relictum, quàm furtum, rapina, & vsura? Responder, quia petitur in iudicio vigore testamenti: H sed si res forent pares, conscientia rei alienæ debet purificari prius. Quintum verò notabile, cęteris paribus, qui prior est in tempore, potior & in iure. Sed priuilegiati, sicut sunt dotes, & habentes hypothecam expressam, & debitum fisci præferuntur alijs debitis non priuilegiatis. & vltra hoc primo debet satisfieri creditori, qui habet pignus quàm alijs: Alij Docto. volunt dicere, quòd exceptis casibus priuilegiatis depositum debet præcedere, sicut etiam in tutelis, quia debent pręcedere. simile in distributione legatorum. Primo debet solui magis egenis. sed vbi sunt omnes priuilegiati

A giati æqualiter, sicut in pluribus sororibus, &c. tunc sequere leges, statuta ciuitatis & consuetudinem approbatam, & in cęteris conscientia te regat cum discretione.

Secunda pars principalis.

Circa secundam partē, scilicet in quo loco debet restitui. ego do tres regulas. Prima, quando habes restiruere res alicui, qui sit de longinquis partibus, & considera duo. Primum valorem illius rei, si est pretiosa. Secundum, si illa res peruenit iniuste ad tuas manus. Tertium, si propter tuam culpam, vel negligentiam non restituisti. tolle tres casus contrarios, si illa res est parui valoris, & non venit de
B malo lucro ad te, & sine tua culpa, & isto secundo casu tu non obligaris mittere illam rem illi, cuius est: sed debes deponere illam rem sigillatam, & consignatam in manu alicuius personæ idoneæ, & securæ, & facis duo bona. Primum, quia te securas: secundum, quia liberaris ab auaritia, & dabis bonam intentionem, & bonum exemplum de te, si veniret ille, cuius est res illa. Primo casu, si commode potes rem illam mittere illi, cuius est, mitte quàmprimum potes: sin autem, tene, vel depone vt supra, donec videbis tempus si-
C bi mittendi. Sed si non esset spes, quòd ille rediret, cuius res est, & nescis in qua parte stet: tu debes dare pauperibus rem illam, seu pretium: sed si es pauper, vade ad episcopum, vel superiorem, & dic necessitatem tuam & poterit fieri dispensatio. Secundum notabile est circa expensas factas in mittendo rem illam, in longinquas partes illi, cuius est. & certè si robasti, vel fuisti robatus, tu es obligatus mittere rem illam, secundum bonam conscientiam, tuis expensis, vt in cap. 1. de rap. & cap. super eo. Et ne decipias te ipsum propter varios casus, qui possunt oc-
D currere, & consultor debet tria considerare. Primum valorem rei, secundum periculum quod est in mittendo rem illam, si est guerra, vel latrones, &c. tertio expensam fiendam & necessitatem illius, cuius est, cui mittere teneris, quia erit vnus pauper cui esset magna expensa in mittendo rem parui valoris vni diuiti. & si erit pauper aliter consulet, vel dicet, expecta aliud tempus, & secundum varietatem temporis & personarum consulet. Sed si pactum est mittere, vel soluere in certo loco, & in certo tempore, sufficit si ad locum destinatum, vbi promisisti mittere mittas, & in tempore stabilito. Tertium notabile est, E
de incertis. & potest esse tripliciter, quia aut persona incerta est, quia habuisti à communitate: & tunc cui debet restitui? & dico quòd est maius peccatum accipere iniuste à communitate, quàm à singulari persona, & debet restitui ipsi communitati. Item potest esse incerta respectu multarū gentium, sicut in tondente monetas, quæ diuersimode veniunt ad tuas manus, & in diuersas personas expendendas, cui restitues illud lucrum? certe communitati, quia non videtur dari damnum personis, quibus dispensas illas monetas, ex quo currūt, F
licet in futurum posset damnificari aliquo euentu mutationis monerarum, & similiū. Tamen aliqui volunt dicere, quòd potest dare pro Deo pauperibus in illa terra, vbi damnum datum est: sed verius est dare cōmunitati. Alio modo potest esse incertum ratione personæ, sed locus erit certus, sicut in vsurario, qui fęneratus fuerit in aliquo loco, ignorabit personas, sed sciet locum vbi debet restitui: certe in illo loco pauperibus illius loci, vnde habuisti, & damnum dedisti. sed si posses distribuere in vna alia terra, melius, quia est maior necessitas quàm in loco vbi habuisti, tu potes illud facere sine conscientia, quando es certus ꝙ G
est maior necessitas ibi. Sed, o vos Dnæ, quę sępe fraudamini à fratribus, & presbyteris falsis, quibus datis pecunias in manibus dispensandas, si ipsi non dabunt, quibus de iure tenemini, vos tenemini ad restitutionem, si scitis personas quibus tenemini restituere, & nō estis aliquo modo liberatæ. Sed formo vnum dubium, de cuius consilio debent distribui talia bona incerta? dico quòd secundum consuetudinem, episcopus potest dare licentiam quòd distribuatur, si sunt bona incerta publica, sed si non publica incerta, tunc episcopus non habet se impedire, sicut sunt occulta incer- H
ta, quia commissarius habet dare pro Deo. Bona incerta publica, sūt bona publici vsurarij, quorum distributio spectat ad episcopum. sed pone, hæres vsurarij habens de bonis incertis, & facit elemosynas sine licentia episcopi, quæritur, vtrum teneatur ad restitutionem illorum distributorum amore Dei? dicit meus singularis Doctor, quòd si bene dispensauit, nō potest arctari verum satisfacere. si tamen fuit publicus vsurarius ille, cuius bona sunt distributa, episcopus potest dare sibi pœnitentiam ex eo quòd sine sua licentia præsumpsit distri-

A buere. sed si male dispẽsauit, potest iterum arctari ad satisfactionem. sed pone, quidam habet bona incerta distribuenda pauperib. & constrictus est ab episcopo disbursare, quæritur an possis certificari, si bene expenduntur pro Deo, & personis egenis? certe dico ꝙ tu potes velle esse ita & taliter certificatus, quibus & qualiter distribuuntur, sicut potes esse coactus, & episcopus debet conferre, & esse contentus distribuere de consensu, et scitu tuo ex hær. vsurarij cuius interest respectu periculi animæ suæ, nec potest episcopus pro se retinere, nisi esset ita ꝙ oporteret se sustentare. Quarta
B regula seu notabile est, quomodo debet restitui, & facio tria notabilia quãtum ad modum. Primum est, quòd quotiescunque in restitutione rei alienæ tibi occurrat aliquot ex istis quatuor periculis, scilicet vel scandalum proximi, vel infamia tibi, vel periculum vitæ, aut peccatum mortale, nõ teneris restituere, donec imminent illa pericula: sed cessante causa periculorum, cessat iste effectus, et tunc teneris restituere: tamen videndum esset, si non restituendo rem illã, occurreret aliquod periculum istorũ scandalorum prius occurrerẽt illi, cuius res est quàm tibi, tu teneris prius subire illud tale
C periculũ restituendo ex quo iniuste tenes, nisi esset periculum animæ, quia tu in omnibus rebus mundi debes præferre animã tuam aiæ proximi. Tolle ẽm notabile, quia si habes rem alienã, quam nõ potes palam restituere sine scãdalo, tene modum ꝙ ille rehabeat rẽ suã, ponendo rẽ ipsam secreto in domo taliter, ꝙ reperiat rẽ ipsam, sicut factũ fuit in Lombardia, maxime in Papia, qñ fuit saccomanata per Facinum Canem: quia dum prædicarẽ, fuerãt restituta multa bona isto modo, quia de nocte proijciebãt in domo, vel ponebant ante ostia taliter ꝙ reperiebantur: vel si nõ potes proijcere in
D domo sine periculo scandali, tene modum reperiẽdo vnã personam fidã, quæ restituat rem ipsam, & non noiet personã. Vel si nõ potes hoc facere, teneas modum ꝙ dones illi rem æquiualentem, nec habeas respectum, seu quæras ex illo ꝙ tu donas in cambium rei restituendæ rehabere aliquod seruitium, vel præmiũ, quia nõ valeret, & teneris restituere iterum. Tertium notabile, pone ꝙ vnus vsurarius venit ad conscientiam, & vult reddere, & vadit ad confitendum vni cõfessoro, qui dicet, dimittas me facere, quia faciam ꝙ de illo quod habes de vsura tu poteris aliquid retinere, & iste confessorius ibit ad illos, qui debent habere quod ex vsuris soluerunt, & dicet se interponendo, tu soluisti centum pro vsuris tali, ipse reductus ad conscientiam, tu non debes velle quòd per te stet quin reducatur & se emendet. veritas est, quòd pur tibi seruiuit in necessitatibus tuis, & allegabit defensionem vsurarij, quæ est, quòd ingratitudo est magnum vitium in non volendo recognoscere seruitia sibi facta. Ego volo quòd tu recognoscas seruitium in partem, quòd ipse etiam recognoscit meritum sibi factum per te, & volo accipere vnam mediã iuris prudentiã, videlicet ꝙ vbi habuit cẽtum, restituat quinquaginta. Et facias sibi pactũ de amplius non petendo quicq̃ vltra. & certe illud tale restituere, & pacisci non valet. Vnde nota ꝙ ad hoc vt restituens nõ remaneat obligatus, oportet ꝙ quatuor interueniant. Primum, quia debens rehabere nõ remittat dare debẽti per timorem, sicut fuit in quodã dño Regulo, qui fecerat multas extorsiões suis subditis: & dũ lethaliter infirmaretur, fecit se portare in medio plateæ, & accersito populo petijt veniam, qui dixerunt, parcimus tibi. & dũ ille posset restituere populo ablata, potius voluit relinquere suo hæredi pecunias extortas, & ire à casa calda, quàm restituere. & parũ ꝓfuit illa remissio, quia fuit per metũ hæredũ futurorum extorta. Secundum, ꝙ illa remissio nõ fuit propter verecundiã, sicut in primo casu, qñ cõfessor se interposuit, & induxit habere debentem propter verecundiam ad cõsentiẽdum. Tertiũ, si inducitur ad remittendũ, ꝓpter desperationẽ: quia ille qui rehabere debebat, desperabat vnq̃ habere aliquid, ita ꝙ desperando acciperet quicquid sibi dabitur & minimũ q̃d de una magna quantitate. Quartum, si ex illo remisso sperabis habere aliquod seruitiũ, vel remunerationẽ: certe in istis quatuor casibus non prodest remissio in totũ vel in partẽ, quia remanes obligatus eatenus, quatenus restas soluere. Sed quæro, qualiter potero cognoscere quòd ego ꝑfecte restituerim, & sum absolutus à tali obligatione? dico quòd tu illud cognosces per tria signa, quæ dabunt tibi intelligere, quòd eris liberatus libere, pure, & sine scrupulo conscientiæ: nam tu debes liberè dare pecuniam, quam teneris restituere, in manibus, & potestate recipere debẽtis. & si postquàm illas libere i sua potestate habuit, tibi restituat aliquos ipsos, potes tenere sine scrupulo cõsciẽtiæ: & si tibi nullum restituit, noli turbari in mente

A mente tua. & non facias sicut fecit vnus, qui dũ disposuisset restituere ablata, & iuit ad vnũ, à quo habuerat qnquaginta ex vsuris, & sibi restituit, & ille omnes retinuit nullo remisso, & iratus ad se reuersus iurauit non restituere plures. Secundũ, quia si nõ habes denarios, dare debes illi pignus libere in potestate sua, vel fac sibi cautionẽ per publica instrumenta ita ꝙ sit bene securus cum illo termino, quem vellet apponere pro suo libito voluntatis: & postquàm feceris supradicta, si ille tibi aliquid remittit, vel donat ex tali debito, tu secure accipe
B re potes: & taliter faciẽdo remittetẽ tibi culpa, et cõsequeris gloriã Dei, quã nobis cõcedere dignetur qui sitientes potat, Amen.

FERIA TERTIA post v. Domi. Quadrag.

De Amore conterente.

Sermo XXXV.

Os ascendite ad diem festum hunc: Ego enim non ascendam ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Ioan. 7. c.
C Sunt verba Christi, qui respõdendo dixit fratribus suis. s. consanguineis suis desiderãtibus ꝙ Christus iret ad festũ, vbi fiebat congregatio gentium, vt manifestaret se mundo, et faceret miracula, vt exaltaretur cum eo propter mundum, et fastu. nondum enim credebant in eũ. Et nota ꝙ duo sunt festa. s. temporalia et spiritualia. De temporalibus Esaias loquitur dicẽs, Calendas vestras, et solennitates vestras odiuit anima mea. Ascendite ergo vos, ego autẽ non ascendam. s. ad ista festa mundana,
D vana, & temporalia: Alia sunt festa spiritualia, & ad illa iuit Christus in occulto: festa spiritualia sunt displicẽtia peccati, dolendo de peccato facto, & ꝙ dolendo gaudet dolere, quia peccauit. similiter gaudere de bono & de Deo, & tristari ꝙ nõ gaudet de bono, & de ipso Deo, & similiter gaudere de mundo extrinsecus, quo ad corticẽ propter solã necessitatem viuendi: sed gaudere intrinsecus in bono spirituali, & festũ nostrũ debet esse in occulto. s. in cõscientia nostra pura bene cõtrita de perditione temporis, tristando de tẽporalibus & caducis, & plorando peccata nostra, & gaudendo, & iubilando de spiritualibus, & ista est flãma amoris, qui dicitur conterens. In quo faciemus tres considerationes. Prima est contritionis varietas. Scda est contritionis sua quantitas. Tertia est cõttitionis sua cõtrarietas. E

Prima pars principalis.

Dico primo, ꝙ consideranda est cõtritionis varietas, & Doctores ponunt dubiũ & varietatẽ inter cõtritionẽ, & attritionem. Nam attritio est, qñ peccatori displicet malum grosso modo: Contritio verò est, qñ peccatori displicet malum minutum, sicut qñ cum Maria Magdalena flendo peccata nostra, & discurrendo vitã nostram fore inuolutã in fęce peccatorũ, & vndiq; plenam miserijs & fętore, & pẽ- F sando totum nostrum tẽpus fuisse perditũ, & in statu damnationis psalmũ facientes: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor cõtritum & humiliatũ Deus nõ despicies. Nã primo cor fit amaricatum, secundo cõtritũ, tertio humiliatũ. Vnde in quãtum est sacrificiũ Deo, est cor tribulatũ: quia primo oportet ꝙ sit amaritudo in corde, scdo cõtritio, tertio humilitas & obediẽtia. Vnde nisi habeas ista tria, tu non es bene dispositus ad cõfessionẽ, & non possumus scire si nos habemus veram cõtritionem oĩno, nisi ꝑ signa exteriora. & sunt tria signa ẜm Dauid. Primum ꝙ sit cor bene cõtribulatum, G à con, ꝙ est simul, & tribulatũ, sicut cõsciẽtia dr̃ à con, & scientia. i. simul scientia. s. ꝙ pars inferioris sciẽtiæ in cognoscẽdo se ipsum & mundũ fragilẽ coniungaẽ cũ sapientia intelligẽdo Deũ, & gaudia paradisi. Inde venit vna cõscientia, ꝙ homo abhorret peccata, & facit sibi cõscientiam bonam, & rectã in non vsurpando aliena, & vitando mala & faciẽdo bona, & honorẽ Dei. Similiter in contritione, quia pars inferior, quæ est cor con. id est simul teratur. i. cum parte martelli superioris, qui est cõscientiam sibi facere de tot, & tantis scelerib. & peccatis H factis, & offensis factis Deo teratur. i. cõterẽdo pulnerizetur, & martelleẽ cũ una amaritudine cõpunct. cordis: quia vbi cor primo erat durum, efficiaẽ molle, sicut puluis: cape lapides, & pista ipsos cũ vno martello bene, cũ percutis incutiendo ipsos faciunt rumorẽ, cũ franguntẽ: & quãto plus puluerizanẽ, tãto minus crepitant siue sentis facere rumorẽ. ecce duo. Postea cape puluerẽ, sentis eum leuẽ & humilẽ. Ita cor induratũ propter peccata, qñ accipis martellum conscientiæ, & percutis cor induratũ stridendo cridat, & suspirat: & quãto lapides. s. duriores peccatorũ sunt maiores, tanto maiora

A emittis suspiria, & magis proclamas, & sentis maiorem amaritudinē, & cū isto malleo doloris, & cōpunctionis, primo cor fit amarū, secundo fit tritum, sicut lapis, primo, qn̄ frangitur est asperū, qn̄ est bene tritum, & puluerizatū, si misces puluerē, nullum facis rumorē. si capis per digitos, & fricas, est leuis. si ponis super puluerē lapidis triti manū facis impressionē, & figuram manus, & digitorū, si calcas cum pedib. cedit & imprimitur pes, & dimittit figurā pedis, si percutis super puluerem, nullū facit timorem, si proijcis in aere, est leuis. Vbi primo anteq̄ illę lapis esset tritus faciebat per oīa cōtrariū, quia erat durus, cridabat, erat asper, offendebat pedē, percutiendo in eo erat grauis, &c. Ita ad propositū in vera cōtritione oportet ꝙ concurrant ista tria. s. amaritudo

B cordis: tritio seu subtilitas cōscientiæ. Tertiò humiliatio. vñ cor durū ī nouissimo malum habebit. occurrit mihi in ista auctoritate iā primū vna pulchra cōsideratio, quam prius nō habui: quia ſm ꝙ punctas, pōt habere diuersos intellectus: quia si dicis cor durū, faciēdo punctū hic, signat, ꝙ cor durū perseuerans vsq; ad mortē. s. vsq; ad finē vitæ in nouissimo malè habebit. s. erit dānatus in puncto mortis, quia sic est vna sniā.

C sed dicendo cor durū in nouissimo malum habebit. i. damnabit̄: oportet ergo ꝙ cor durū sit tritum, & cōfractum anteq̄ veniat ad punctum mortis, vt bene habeat, quia sero addiscit̄ seruire Deo, cū homo morit̄, quia in illo puncto hō obliuiscit̄ sui ipsius. Et nota, ꝙ tres sunt causæ quare cor dēt amaricari. Prima est amor & dilectio, scdā ē valor, tertia est cōtradictio. Dico ꝙ prima cā amaricādi cor est dilectio. probo ꝑ auctoritatē: quia quid est ꝑꝑ quod tu odis mortē? certè est dilectio vitę, & tātū doles perdere diuitias, quantū amas illas. & sic tantū doles ꝑdere honorē, quātum amas illū. Vñ Hiero.

D Qui diligit honorem timet verecundiā. Et Deus est oīa, & est nr̄ amor: qa oīs cōsumationis est finis. s. Deus, qa Deus charitas est, & est tantū largus in nobis, quāta est charitas, quā habemus, quia oīa dirigunt̄ ad illū finē. s. vt gaudeamus & fruamur Deo: nam nos amamus medicinā propter finē sanitatis: ergo plus amamus sanitatē, q̄ medicinā & medicum. si ergo amamus aliqua ꝓpter Deū, & ad finē ut fruamur Deo, & ꝓpter finē ipsius Dei, nos debemus odire illud, qđ tollit illum finē. s. peccatū, per quod priuamur Deo. fac ergo ꝙ nihil opereris, per qđ impediat̄ ille vltimus finis beatific' Dei, qa nō habemus hic ciuitatē permanentē, quia peregrini sumus. Salus ergo nr̄i finis Christus est, & per cōsequens ipsum imitari debemus, in quo tota spes nr̄a cōsistit, & peccatores, & malandrini truces, superbi, & luxuriosi deuiant ab isto fine, quia sunt indurati, & nō intelligunt peccatum, nec eorum finē, quo priuant̄: quia damnati magis dolent de priuatione tāti infiniti summi boni, q̄ de toto igne infernali, quē perenniter patiunt̄. si ergo doles perdere quod amas, quāto res est magis pretiosa quā amas, tanto magis ipsam perdēdo doles. cōsidera ergo, quanta est perditio Dei ꝑꝑ vnū peccatum. Vnde Iere. 1. Lamentum & planctum vnigeniti, fac tibi lamentum amarum. s. qn̄ peccas, quia tuū thesaurum perdis. & iō aīa videns se priuatā suo creatore, debet multū dolere, quia nil est pretiosius illo, q̄ est, finis oīum bonorū. Nā Dauid dū vnus eius filius infirmaret̄, posuit se in solitudinē, & cōtinuè fleuit tota die & nocte, donec sibi relatum fuit, ꝙ vnicus eius filius mortuus fuerat, quia tunc cōfortatus aliū assumpsit. Nā bona volūtas, & bonus amor est filius, & peccatum cui cōsentit uoluntas delet, & accipit amorē & grām Dei, & aīa infirmat̄ & cum intellectus intelligit se perdidisse amorē & grām Dei, & aīam esse infirmatā, & stare in periculo mortis æternæ, nō cessat flere suū reatum, donec confiteat̄ & pœnitentiā agat, donec sentit se recuperasse sanitatē. s. Dei grām, & amorē diuinum: quia tunc reuiuiscit, & cibum capit spiritualē. s. corpus Christi. Tertia ratio est cōtradictio: quia si bene pōderas, ꝑ culpā tu perdis qđ habes per grām, quia per grām tu cōsequeris vitā æternā, & fugis ignē æternū, quod nō est paruū bonū, & sic per cōtrariū non est parua perditio perdere grām Dei. Vnde in Apoc. 7. c. & ēt in 12. c. Facta est salus, qa deuictus & ꝓiectus est draco ille magnus. s. serpens antiquus, q̄ vocat̄ diabolus, & Sathanas qui seducit vniuersum orbē ꝓiectus est in terra, & angeli eius cū eo imissi sūt. & Io. 7. c. Benedictio, claritas, sapiētia & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nr̄o in sęcula sęculorū, Amē. Nam fortitudo est amor diuinus, ꝑ quā saluamur & saluati sumus, quæ perditur ꝑꝑ peccatū, qa nulla creatura mūdi posset priuare aīam suā libertate, excepto peccato, cui cōsentiēdo perdit diuinā grām & gaudia paradisi: quia q̄ est in grā Dei, est in grā oīum Sācto rū, & totius paradisi: & ecōtrario ꝑꝑ culpā ꝑdit grām Dei, & oīum Sāctorū, & gloriā para-

(Margin letters in right column: E, F, G, H)

A paradisi. Cōsidera ergo pulchritudinē aiæ, quæ est facta ad similitudinē Dei, q̃ pulchritudinē propter peccatum amittis, quātum deberet dolere perdere illā pp pcm ad instar mřis habētis pulcherrimā filiā, quā sperat maritare fine dote pp decorem suæ pulchritudinis, & sibi superueniret una lepra quæ desormaret totā faciē, & pulchritudinē eius filiæ: quantū putas doleret illa infelix mř. Ita dolere debet aīa denigrata, & deformata pp leprā peccati: & hoc quantum ad cor amaricatum. Cor cōtritum, quia sic dando de martello durus lapis subtiliat, &
B puluerizat. Ita oportet cor nostrum teri & subtiliari.i.de oīb. pcīs dolere tā paruis, sicut de magnis: & tā de multis, sicut de paucis, qa si sic nō fit, nō est vera cōtritio, nec vera cōfessio. & si vis cognoscere, qñ tu es bene cōfessus, cōsidera si te pœnitet de omni pcō cōmisso tā verbo, q̃ opere, tam in omittendo, q̃ in cōmittēdo, & in quinq; sen. sib. corporis, & in oī mala cogitatione, & cōsensu. Vnde cor cōtritū, &c. Contra aliquos dolentes de aliquibus pcīs magnis, & squadernatis, & cōfitent de illis tātū, & nō de paruis: sicut vsurarius qui audiēs pecca-
C tū vsurariæ prauitatis esse graue, dimittit fœnus, sed nō restituit vsuras, & tunc est attritio, sed nō cōtritio. similiter fœmina fornicaria dimittit actum fornicationis, & dolet de actu fornicationis: sed multotiēs cōsentit corde sine opere, & tñ dolebit de primo actu, & nō de scđo.s.de cōsensu, & cōcupiscētia erit attritio, sed nō cōtritio, & nō sufficit. Similiter dña faciet fieri vnū vestimentum pretij ducatorū ducētorū, ad quid perditio hæc? si cōsideras, o tu fœmina indiabolata, quæ inducis tuū maritū ad prædādum pauperes ad faciendū istas vestes sumptuosas tu reperies, ī illis tuis manicis suffultis,
D & veste caudata tot robarias, quæ comedūt sanguinē pauperum cum lachrymis vxorū, & familiolæ suæ degentium domi fame, & frigore propter illam tuam vestē, φ vtique nō gauderes, sed plangeres die, noctuque, quia erunt testimoniū tibi in die iudicij ad perdendū aīam tuā. Similiter fert capillos mortuorū, est magnū peccatū. Similiter si fiet tibi iniuria, tu applaudes illi vultū, & tñ seruas in pectore vulnus, cōfitendo de huiusmodi, & nō se corrigēdo, nil valet. Similiter in peccatis venialib. tu debes cōfiteri, & dolere fm qualitatē, quantitatē, & grauitatē peccatorum. & talis est vera contritio, & occurrit in cōfessione, sicut in mercatoribus vēdentibus pannos eiusdem bonitatis conditionis, & collationis, & vnus vendet B pannum suū pro minori pretio q̃ alter. certè ille mercator habebit maiorē cōcursum qui vendet minori pretio, quam qui vendet maiori. Ita hodie accidit in cōfessione, qa confessores, qui dant pœnitētias minores, habēt maiorē concursum q̃ dātes magnas; & sic fit mercantia de pœnitētijs, & sic peccatores decipiuntur, & mittuntur ad inferos. & isti qui vadunt ad tales, qui dant minores pœnitētias causa euitandi bonos cōfessores, causa non habendi congruas pœnitentias, & magnas, non plus contritionis habent quàm diabolus, quia cōfessor cæcus F non faciet cōscientiam fœminæ de suis vanitatibus, nec quærit, & non examinat de debitis circunstantijs peccatorū, & sic mergitur in profundo, & se mergendo, te pariter trahit ad æternum supplicium, nisi per medium iustitiæ tibi consulat, nec valet dicere, est ita consuetudo Paduæ, φ fœminæ vadāt caudatæ, & cū capillis alterius, quia non est bona excusatio, nec est cōsuetudo approbata, sed corruptela. Vñ oportet habere conscientiā contritā, sicut puluis. Non tñ dico φ consulat nimis strictè, nec nimis late, sed det in medio signi, quia virtus cōsi G stit in medio ad instar balistarij, quia non debet trahere sagittam à dextris, nec à sinistris, nec nimis sursum, nec nimis deorsū, sed in medio signi. Et considera balistam tuam, quia si plus trahit teneas per mediū signum, si minus trahit, teneas magis sursum, & tunc bene auisando rectè trahes in medio brochæ. Ita confessor cum discretione, & prudenter debet considerare illum, qui confitetur & eius conditionem, ætatē & peccata, familiam, artem. & si est sui iuris, vel in alterius potestate, & rectè consulat, &c. Tertium est obedientia. & ideo dicit humiliatum, id est puluerizatum, & be- H ne contritum: quia si ponis manum super illo puluere, vel crucifixum, mōstret formā manus, vel crucifixi: & fit ita mollis, quòd forma ipsius crucifixi imprimatur in puluere illius cordis contriti, & non sit asperum, sed tenerum, molle, & humile, & si percutitur quòd non resonet. Nam si ponis manum super lapidibus aliqualiter tritis, & non puluerizatis nisi grosso modo, nō monstrat signum manus: & si ponis pedem supra, non imprimetur forma pedis. Imo noceret pedi, si ires supra, quia esset nimis duri, & asperi illi lapidi. & si diceres, vel percuteres illos lapides cum baculo murmurarent, & facerent rumorem, seu respirarent,

A ita est cor non bene contritum, sed grosso modo attritum. & si vis scire iterum, qñ es bene contritus, quando confessor iniungit tibi pœnitentiam, & licet sit aspera, & libenti cũ obedientia sine aliqua contradictione illã sumis, & facis sine murmuratione. sed quando confessor facit tibi conscientiam, & dicit, ego volo ꝙ tu deponas vanitatem, & quòd decętero nõ portes caudas, nec capillos alienos, & cristas, neque fuces amplius tibi faciem & huiusmodi: & tu dicis, ego non possũ, quia maritus meus vult quòd portem uel faciam, quia facio etiam propter placere marito meo. & ego dicó, quòd tu mẽtiris, quia si faceres propter placere tuo marito, tu ita ires per domum fucata, sicut tu vadis extra domũ, & illud est murmur et rumor lapidum percussorũ. nec facias ut solent dicere non nullæ mulieres: habeo omnia peccata, excepto quia nõ peccaui de corpore meo, & nunquam fornicata fui, nec noui alium virum quàm maritũ meum: quia tales sic dicentes mentiũtur, quia millies mechatæ sunt desiderando alios innamoratos. quia qui videt mulierem ad concupiscẽdum eam, iam mechatus est. & econtra. & si non confiteris de omnibus modo prædicto, & quando vadis ad cõfessionem cum vsuris, & cõtractibus illicitis, non seruando festa, & animo nõ restituendi, nec deserendi meretricem, quam tenes, vel te non emendandi cum proposito amplius non peccandi, peius facis quàm si nõ fuisses confessus. O vos speciarij, qui in diebus dominicis vẽditis, & tenetis apothecas apertas, nisi i casu necessitatis medicinarũ, & contitemini: & pur perseueratis non cognoscendo vos. Et o vos vsurarij diabolici, qui ita feneramini in diebus Dominicis, Paschæ, & Natiuitatis, sicut in alijs diebus, diabolus vos expectat. Sed si vultis saluari, estote obedientes confessoribus vestris, & peragite pœnitentiam, quia animæ renouantur sicut flores tẽpore Veris per cõfessionem, & pęnitentiam, & frequentate prędicationes, vbi instruemini de his, q̃ ignoratis. Nã sapiẽs interrogat, quare Deus dedit sensum homini sapienti. respondit, ut instrueret fatuos, & ignorantes.

B

C

D

Secunda pars principalis.

CApiamus secundam partem principalem nostræ prædicationis, scilicet sua quantitas contritionis. Circa quam considerationem nota tria dubia. Primum quærunt Doct. secundum Franciscũ de Maironibus, quãta debet esse contritio. Respõdit, quòd sicut in infirmitate corporali tanta dat medicina, quantus est morbus: ita in infirmitate spirituali animæ tanta debet esse contritio & pœnitentia, quanta sunt peccata. Vnde in Deut. c. ordinabat Deus pro multitudine peccatorum erit plaga eorum, nã morbus & plaga animæ peccatricis est infinita, quia priuat bono infinito, & ita sequitur pœna infinita, & ita debent esse per consequens pœnitentiæ infinitæ. & videtur impossibile, & graue ualde posse habere veram contritionẽ, quia oportet quòd plus doleas de vnõ peccato mortali, quã si perderes filios, vxorẽ, diuitias, membra, vitam, & omnia bona tẽporalia, et corporalia: quia propter vnum peccatũ mortale, tu perdis animam, quæ cunctis rebus est præferenda. ergo, etc. Et vere potius homo rectè cõsiderando deberet velle mori quàm facere vnum peccatum mortale: et est ratio, quia sicut est melior anima quã corpus, ita melius mors corporalis quàm peccare, quia peccatum occidit animam. Secunda ratio, quia tu debes præponere Deum tibi: quia dicit Deus, ama me super omnia, et amare uitam corporalẽ, et illa tẽporalia plusquàm vitam ęternam, quæ nil aliud quàm frui ipso Deo, quam vitã æternam perdis propter peccatũ, est pręponere se Deo. ergo. si igit est ita difficile, et quasi impossibile habere veram cõtritionẽ, quis saluabitur? Cum videat quasi impossibile. Dico, ꝙ hic est pũctus oĩum agibiliũ, dixit, Lippotopus, et est cõclusio totius operis vitæ hoĩs. Nã iste Lippotopus fuit homo valde gaudiosus in mundo, et sicut gaudiose, et solatiose vixit in mundo, ita mortuus est mundo. habebat enim pro solatio facere suos familiares desides et ita tristes, ꝙ qñ ipsos expellebat nemo sciẽs illos fletisse cũ Lippotopo accepisset eos aliqua via mũdi. Vnde dum infirmaretur voluit facere testamentũ: et vocatis testibus, et notario, dixit: primo relinquo hospitali Senensi mille ducatos, dño episcopo mille. Item relinquo carceratis quingẽtos ducatos. Item pro maritando viginti domicellas, mille ducatos. Itẽ viatorib. quingẽtos ducatos. Itẽ cuilibet ordini fratrũ, mille ducatos. Item relinquo presbytero Iacobo rectori S. Danielis de Padua, mille ducatos. Itẽ pro põtib. aptãdis vndecim ducatos. Itẽ pauperib. nobilib. verecũdis quinq; mille ducatos, etc. Et in effectu reliquit triginta ducatos. Astantes vero cõmiss. et not. qui cognoscebãt suũ patrimoniũ esse modicum, quia consumpserat

E

F

G

H

A magnam partem suarum facultatum in dādo sibi delectat. & in solatijs, & gaudijs in hoc mundo, dixerunt, Bene, tu bene ordinasti sic. vbi sunt isti denarij. vnde ille respondit, hic stat punctus. Et exinde certo vocabulo communiter dicitur, hic stat punctus, dixit Lipotopus. vnde ad propositum redeundo, ista cōtritio est ita difficilis res, quòd nisi præponas Deum omnibus existentibus in mundo, & filijs, & vxori, & solatijs, gaudijs & diuitijs, attinentibus, & amicis, & potius velles perdere vitam quàm offendere Deum, tu in puncto mortis repe-
B ries te deceptum: & crede mihi, quia non dico tibi somnia, sed verissima. nam sunt aliqui, imo infiniti, qui male viuunt & sperant dicentes, cum moriar dicam meam culpam & ero saluus: & crede mihi, quia nisi habueris istam contritionem, de qua iam tibi cecini, est impossibile quòd tu salueris, quia difficilior res mundi est scire seruire Deo, & tu voles incipere seruire Deo in pūcto mortis. vere, nisi discas tempestiue viuere secundum Deum, & habere veram contritionem, sero incipies, cum morieris, & qui non recordatur de Deo in vita, non au-
Exēplū. C ditur in puncto mortis. Et accidit istis talibus, sicut accidit domino, qui annuebat capite quòd famulus iret ad eum: & familiaris suus etiam annuēdo & menando caput significabat, quòd volebat ire, & tandem dominus vocauit eum ore dicens: es tu ita grossus, quòd quando annuo caput isto modo, tu ignoras, quod ego volo ꝙ tu venias ad me. Et famulus respondit, ignoratis & vos, quòd quando ego meno caput: significat quòd ego nolo venire. similiter facit Deus, quia quando peccator modo suprascripto vult vocare Deum, Deus obaudit, dicēs: amen dico vobis, qa nescio vos, quia nūquam vidi vos, nec venistis ad
D me in conspectu meo per oratio. confessi. & contritionem: sed sicut plus amastis caduca quàm me cadendo in profundum, iuuemini ab his, quibus seruiuistis in prosperitate vitæ vestræ. vnde hac animaduersione plectitur peccator, vt Deus obliuiscatur eius, qui oblitus est Dei. Et B. August. dicit, ꝙ quotiens homo viuendo, vel moriendo non pœnitet propter amorē Dei, nec custodit se a peccato amore Dei, ne ipsum Deū offendat, sed tm̄ metu pœnæ infernalis, nō est actus contritionis, sed isto modo moriē do portatur a casa calda: quia timor illius non est fundatus in charitate. Itaque fundemus nos in timore dilectionis Dei. & iste timor sit in charitate fundatus. & exone- B.
remus grauitatem peccatorum per confessionē cum vera contritione fundata in charitate Dei, vt in pūcto mortis leuiter prosilire possimus maximam foueam & latissimam, quę est de isto mundo in alium, ita & taliter ꝙ onerati non potentes saltare cadamus in foueam profundi abissi. vnde capiamus vnum rude exemplum Dominatio ponit legem, ꝙ quicunque non exit ciuitatem per talem portam, suspendatur vsq; ad vnam horam: & ante portā erat vnus pons cum vna profunda fouea vndique murata, & pons est remotus, & illa fouea est ita F
profunda quòd qui cadit intra, non potest exire, sed oportet omnino suffocetur. Certe non esset homo qui si iret bene oneratus auro & argento, & gemmis, cum videret periculum vitæ imminere nō saltando foueam, & saltando haberet spem euadendi vitam si saltaret vltra. & si caderet videret se moriturum, non ne deponeret aurū, gemmas & vestes, & faceret se leuē quantum posset, & poneret se potius in periculo cadendi in foueam cum spe euadendi, quàm remanere in ciuitate, quia scit etiam quòd non exeundo suspēderetur. certe sic, G
imo si esset ille terminus appositus in præfixo die, omnes per vnum diem ante conarētur experiri saltare, vt melius possent in illo puncto saltare foueam illam, & ponerēt sibi in manibus duos lapides, vt melius saltarent. vnde si pp fugere mortem corporalem, tu vtereris tāto ingenio: quāto maiori ingenio tu, o homo cæce, vti deberes & experiri discere scire saltare de isto mundo in alium in puncto mortis: quia si reperieris esse onustus & caricatus pctis, tu non poteris saltare; & si pones pedē bassum, tu facies magnū fracassum. nec credas in illo pūcto posse ita subito deponere sarcinam peccatorum. vnde disce miser, o peccator, a H
S. Ioanne Chrisostomo, qui in puncto mortis rogabat suos fratres orando & dicēdo: Fratres, orate p me, quia habeo facere vnū magnum saltum, quē nunquā feci. Et Pau. qui dicebat, conuersatio nr̄a in cœlis est, dixit, nescio qualiter sciam salire, quia non in hoc iustificatus sum, &c. Et nos miselli peccatores, quid faciemus, & scimus ꝙ nobis inuitis oportet, ꝙ nos moriamur, & lege statutum est ꝙ oēs faciamus illum saltū, & tu, o vetula rēcagnata, cū tuis percantulis, cum tua giba plena peccatis, qualiter saltabis. Sed tu o Bernardine, qui studuisti iam 20. annis in sciendo saltare illam foueā, & noluisti

A noluisti habere vxorem, nec filios, nec diuitias, vt sis agilior in saltando illo puncto, quid facies? vere ego timeo valde quòd in illo puncto non sim impatiens, vel aliquid tentationis impediat saltum meum, & perdam quæcunque fecero, quia dubius valde est saltus ille. ergo fratres discite & vos ꝓuidi scire saltare. volue modo, & ne forte desperes, quòd non possis habere istam cõtritionem, ego volo tibi probare, quòd est bene habere eam primo per auctoritatem legis de re. iur. c. nil est tam naturale quam eodem vinculo dissolui, quo ligatur, quia peccatum nostrum a voluntate procedit,
B & voluntas est grauior, & est leuior res, quæ sit in mundo. Nã si voluisti facere malum, modo voles facere bonum. qui siue sis diues, siue pauper, siue infirmus, vel sanus, senex vel iuuenis, poteris leuiter tuam voluntatẽ exercere & dirigere in hanc sententiam, quòd tibi displiceat malum adeo, quòd potius velles mori, quàm offendere Deum, quia Deus offenditur per peccata, & hoc est possibile, & leue volenti. vnde Bonauentura mouẽdo istud dubium, si homo deberet velle potius mori quàm offendere Deum & peccare mortaliter. Respon-
C det quòd dupliciter potest intelligi. s. sensitiuè in dolendo: & intellectiuè. s. in ratione intellectus volendo potius præponere Deum & animam oĩbus alijs rebus, quam ecõtrario. alius est dolor sensitiuus qñ homo dolet & lacrimatur compũctione cordis, & pœnitet se peccasse, & illud est signũ magnæ gratiæ, & iste dolor sensitiuus nõ est possibilis & debitus omni creaturæ. Sed dolor intellectiu⁹ est insitus naturaliter omnibus. vnde consentiendo, & cum con sensu volendo dolere, pęnitere & flere peccata nostra cũ proposito amplius non peccandi & emendandi vitam nostram, est vera contritio. Sed quando dolor sensitiuus
D est procedens a sensu corporali communicato cum sensu intellectiuo, quòd velit potius mori quàm offendere Deum, tunc est magna gratia Dei, adeo quòd repertum est,
Exẽplũ. quòd dũ quædam meretrix audiret prædicationem, tanta gratia Dei prosiliuit in istum tantum dolorem corporalem communicatum cum sensu spirituali, ꝙ ipsa venit in tantam contritionẽ quòd intelligendo offensam, quam fecerat Deo, cœpit magna voce clamare, misericordia, misericordia: & sic cridando expirauit, & sine fallo ego credo quòd illa in hora illa ad gloriã pertrãsiuit. Sed tu ò mercator, & tu ò artifex, propter lucrari vnum solidũ dices mendaciũ,
E & tunc præpones vnum solidũ, imò quandoq; vnum denariũ Deo: qualiter ergo poteris saluari. certè nunquam poteris saluari, nisi præponas potius nõ velle te esse imperatorem quàm velle peccare mortaliter. Et hoc totum consistit in voluntate quæ est libera homini. Et non mireris si Deus voluit hoc esse difficile propter magnum lucrum, quod lucramur cum sola voluntate, qua mediante leuiter & agibiliter possumus acquirere perpetua gaudia & thesauros paradisi, & trãsubstantiari in ipso Deo. vnde ex parte carnis est difficile, sed ex par
F te animæ in qua consistit voluntas, est leue. Si ergo tu præponis animam corpori leniter acquires veram contritionem. Nam sic faciendo iustitiam & pax osculabuntur, & facies quicquid voles suppeditãdo corpus, sicut martyres, qui ibant gaudentes a conspectu concilij ad martyrium, & S. Paulus dicebat, cupio dissolui, & esse cum Christo. Secundum dubium est, si homo potest habere tantam contritionem, ꝙ possit sibi remitti culpa & pœna. & dicunt Doct. quòd contritio potest venire duplicata respectu corporis & animæ, & potest esse tanta, &
G concurrere in tanto dolore, quòd anima a corpore discedens in illo dolore & pũctione corporis & animæ subito volat ad gaudia paradisi, sicut iã supra dixi de illa meretrice, quia in intellectu rationis tantus est dolor quanta est charitas, quemadmodum quanto plus sol intrat cameram, tanto plus illuminatur camera; quia quanta est maior charitas in anima, tanto est maior contritio, in tantum quòd potest esse tantus dolor sensitiuus in corpore communicatus cum dolore intellectiuo animæ quòd Deus remittit culpam & pœnam, sicut fuit in Maria Magdalena, quæ habuit tantam contritionem primo animæ, & postea in sensi-
H bus corporis flendo de pc̃is factis in visu, odoratu, tactu, gustu, & auditu, ꝙ Christus dixit, vade in pace propter rationalẽ, quia remittuntur omnia peccata tua, propter sensitiuam. vnde nota quòd vna lachrima est tantæ virtutis quòd plus mortificabit ignẽ inferni quàm totum mare. vnde Bernardus: Humilis lachrima humile regnum impetras paradisi.

FERIA

A FERIA QVARTA post v. Dominicam Quadrag.

De Amore honestante.

Sermo XXXVI.

I mihi non creditis, operibus credite. Io. 10.c. In hoc sermone intendo tractare de amore, qui dicitur honestans. Et intendo tractare de triplici specie dñarum, quæ reperiuntur. Prima vocatur domina Honesta, & de ista maritus habet gloriam. Secunda vocatur domina Vana, & de ista maritus portat suspicionem. Tertia vocabitur domina Porca, & de ista maritus habet tristitiam.

B

Prima pars principalis.

Dico quòd quædam dominæ sunt honestæ, modestæ & pudicæ, & multotiens habent maritos, qui sunt minime digni habere tales dominas. & vbi sint tales dominæ, bona semper augẽtur, & mala conculcantur. vnde si accidit quòd talis domina honesta habeat, vel habuerit maritum, ipse bene potest esse contentus: Si vero habet vanam vel porcam, semper viuet in suspicione zelotipiæ, & cum tristitia & amaritudine cordis, & si habebit filios, erit dubius vtrum sint sui. & quia ars malitiæ mundi est omne bonum conculcare & vituperare, necesse est quòd in illa domo, vbi sunt tales mulieres, mala augeãtur, & bona conculcentur. Et no. quòd tres sunt causæ, quare maritus debet amare vxorem honestã. Prima, quia est ab ipso in fide desponsata. Secunda, quia debet esse ab eo, sicut est ecclesia a Christo amata. Tertia causa, quia debet esse propter eius honestatem & virtutes appreciata. dico primo, quòd est a marito in fide despõsata. vnde Propheta loquens in persona mariti dicit, Desponsabo te mihi in fide in æternum. hinc est ꝙ desponsatur mulier in signum fidei. & ideo cum sunt sibi ad inuicẽ infideles, sunt proditores. Et nota quòd anulus datur vxori sub triplici consideratione. Prima consideratio est, quòd digitus est longior anulo. Secunda, quia anulus est latior digito, & circundat digitum. Tertia, quòd ponĩt in digito venæ cordialis. vnde anulus excedit in latitudine digitum, & exceditur in longitudine a digito, ad significandum quòd secũ-

C

D

E

dum sententiam S. Pauli, vir non habet potestatem sui corporis, sed mulier, & ecõtra mulier non habet potestatem sui corporis, sed vir. & in hoc vir, & vxor sunt æquales, quia non debet alter alteri consentire, nisi in licitis & honestis, & cum modis, locis, & temporibus indicẽdis. Sed quæro, ꝙ est maius peccatum, vel quod maritus rumpat fidem vxori, vel vxor marito. & primo dico, quòd secundum modum est maior vere cũdia vxori, & maius periculum, quia cum maritus sit fortior, potest eã occidere. Sed væ illi, qui occidit vxorem, maxime vt vinculum soluat propter accipere aliam, & raro dispensatur super homicidio vxoris, nisi in tribus casibus. Primus, quando reperit ipsam in flagranti crimine, quia tunc dispensatur. Secundo, quãdo occidit eam per iram, & tunc raro dispensatur. Tertio, quando est philocaptus de alia, & occidit ipsam propter accipere illam ribaldam, & nunquam dispensatur, & uꝛ quòd occidẽs vxorem plus peccat, quàm occidens matrem. Modo respondeo ad quæsitum, & dico, ꝙ est maius peccatum homini fallere fidem vxori quàm econtra. ratio diuersitatis est, quia est caput vxoris, sicut Christus est caput ecclesiæ, & est magis cõstans, & mulier est magis fragilis & mutabilis. Tu ergo ò vir, cũ sis caput mulieris, noli esse sicut illi quorum caput est vxor, & vxor est supra maritum, quia est magnus pudor homini, quòd vxor sit virtuosior eo, & gubernet familiam loco viri. Item vir ponit anulum in digito cordis, in quo est vena procedens a corde, ad significandum quòd debent se cordialiter mutuo amore diligere. vnde si maritus, vel vxor ponant cor ad concupiscendum alium, vel aliam quàm ad sibi inuicem, licet nõ vellent esse in actu carnali cũ illo vel illa, quem vel quam concupiscunt mentaliter tantum, tamen rumpitur fides, & est fornicatio mentalis, & iam mœchati sunt. Secunda ratio, quare maritus debet amare vxorem bonã est, quia nos debemus imitari Christum. vnde S. Paulus dicit: viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam, quia hoc sacramentum magnum est, &c. Et Christus amauit ecclesiam tribus modis. Primo modo ad eius salutẽ, ad dandum intelligere quòd similiter debetis diligere vxorem: quia datur vxor viro non ad perditionẽ, sed vt sit ei adiutorium. vnde in Genesi, primo, faciamus sibi adiutorium, &c. vnde si vxores uestræ uolunt ieiunare & facere bonum, orare & opera

F

G

H

Dei

A Dei facere, uos debetis eas dimittere facere; alioquin uos pœnitebit non solum in futuro, sed forte etiam in hoc mundo: quia si impedis ipsas indulgere diuinis & uirtutibus, ut immergatur in broda & uanitatibus, tu ipse eris causa tui mali. ô insensati, quot sunt qui haberent uxores uirtuosas & honestas, qui dant causam suæ pudori incitando ipsas in lasciuijs & uanitatibus mundi. damnum ergo quòd sua culpa sentiunt, tales sibi imputent. Secundo amauit Christus ecclesiã, quia sustinuit passionem pro ea. Ita debet esse bonus maritus: quia si uxor infirmatur, compati sibi & subuenire B ei debet, si est senex, supportare eam in patientia: & sunt aliqui, qui si uxores non erunt bonæ ad luxuriãdum, non ipsas amabunt, &c. unde qui diligit uxorem suam, se ipsum diligit, quia hoc os de ossibus meis, & erunt duo in carne vna. & relinquet homo patrem & matrem: quo ad habitationem, non tñ quo ad dilectionem: & adhærebit uxori. Itaque tempore pestis si inficitur, non derelinquas eam, nec econtra: sed prouideant sibi ad inuicem necessitatibus animæ & corporis. unde Salomon dicit, In tribus complacitum est cor meum probatum Deo & mũdo, & concordia fratrũ, C dilectione cõiugatorum in unione, alias ciuium ciuitatum, quia pulchrum & laudabile ualde est concordia fratrũ, dilectio uxorum & populorum unio. & tu, ô honesta, consentias uiro tuo inhonesto. similiter & uir. si igitur uult ire ad uillã & quòd secum uadas, uade si imperat tibi aliquid, dummodo non sit contra Deum & bonos mores, consentias sibi, & econtra cum discretione semper: nam Christus voluit pro ecclesia mori. Ita debent facere coniugati, sed mariti communiter sunt contrarij vxoribus. Tertio ostendit Christus ecclesiæ ꝙ non est D peccator, qui velit in veritate reddere se Christo, quin Christus sibi parcat. Sed non qui dixerit, Domine domine, saluus erit: sed qui fecerit voluntatem patris mei, qui misit me. Et nota duas regulas. Prima est, ꝙ cuique peccatori volenti redire ad Deum, Deus non potest sibi denegare veniam peccatorum suorum, secundum pœnitentiam ordinatam. Secunda ratio est, ꝙ impossibile est, ꝙ Deus parcat sibi, qui non vult voluntariè se sibi reddere. vnde Iere. tu autẽ fecisti tot fornicationes, qa fornicatio est omnem aliam rẽ plusquam Deum amare, & nihilominus si vis pœnitere & redire ad diuinum amorem, Deus parcit tibi. Similiter maritus debet cordialiter parcere vxori, quæ errauit marito, si ipsa in veritate velit redire ad frugẽ honestatis & laudabilis vitæ. Tertia causa, quia maritus debet mulierem honestam amare & appreciare propter eius virtutes & honestatem: Nam domina Honesta debet talis esse, qualiter apparuit S. Ioan. in Apoc. 12. ca. Et signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole & Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens &c. ꝙ significat quòd domina Honesta est vestita Sole, qui est vigorosus, luminosus, & calens, quia domina Honesta est illuminata radijs veræ fidei, & vigorosa præmijs magnæ & indubitatæ spei, & habet calorem feruentis charitatis: quia vidi per experiẽtiã & probaui meliores esse fœminas quàm viros in spe, fide & charitate: nam in sola Maria fides remansit, & mulier ponit spem suã solum in Deo: Sed vir communiter ponit spem in diuitijs mũdanis. Luna significat vanitatem: Nam Luna est lucens, tamen ex sui naturali influentia est frigida, & lucet in tenebris. similiter domina uana, est mundus apparenter de foris lucens: sed influentia & fructus suarum vanitatum est plenus turbine, miserijs, tristitijs, infortunijs & peccatis: & est ad instar fumi, qui qñque lucet de foris, intrinsecus autem est putridus. Similiter potest assimilari ligno marcido, quod lucet de nocte, & tamen est totum marcidum. Tu o innamorate fatue, vis uidere in quo posuisti amorẽ tuum m. dic amasiæ tuæ, quæ tantum te amat, ꝙ tu vis eam scorticare. Ego scio ꝙ propter ingẽtem amorem patiet se scorticari: tolle eius pellem, & pellẽ vnius gattæ, & porta illas pelles uni pellipario, certè tu reperies plus de pelle unius gattæ quàm de illa pelle, quæ uidetur tibi ita splendens, in qua posuisti tuum amorem, & facis tot fatuitates: considera dempta illa pelle tuæ amatricis, quid remanet nisi unus saccus fœcis plenus putredine, & tandem efficitur esca uermium & uertitur in cinerem, & anima uadit a casa calda istius dominæ Vanæ. Nam dum quidã prædicaret de uanitatibus Dominarum, uidens quòd se non corrigebãt, posuit in pulpito unam fœminam repertã siccam in quodã sepulcro ualde uisu horribilem. & dum prædicaret uolens ipsis ostendere, quales dominæ uanæ efficiuntur, accepit istam mortuã, deformem & siccam, & ipsam palam ostendit in pulpito illis dominam dicẽs, ista fuit uana, sicut & uos, & tandem

(Right margin: E, F, Exẽplũ. G, H)

A tandem efficiemini sicut ista cum vestris vanitatibus, & anima forte cruciatur in inferno. O vana, considera & contéplare, qualis eris, cum sis certa ꝙ morieris. Et no. vnam regulam, ꝙ si vna Domina vana & impudica scorticaret sibi tempora & vultum quantum scit, & fricet pur faciam cum suis capillis postitijs, & vestibus caudatis minus placebit viris suis quam domina Pudica & Honesta etiam mariti, & facit ipsum zelotipũ & censebit eam impudicam & vilem, & non poterat pati cordialiter diligere ipsam
B fingat quantum scit, iuxta prouerbium antiquorum, ꝙ tria sunt quę spernũtur sensus pauperis, portitoris fortitudo, & pulchritudo meretricis. Nam si Domina Vana transit per viam, omnes derident eam, & faciliter diffamatur. Sed si domina Honesta pertransit, omnes cedunt sibi & benedicũt ei: & si quis maledixerit sibi, multos habebit defensores, & nihil mali poterit credi de ipsa. vnde B. Virgo Maria, mater gloriosi Dei, erat tãtæ modestiæ, pudicitiæ & honestatis, ꝙ hoĩes qui videbant eam, nõ solum nõ tẽtabantur, sed oĩs tentatio, si quam habebãt, cadebat ab eis, & fuit honesta honestarũ, & virgo virginum, & vidua viduarũ,
C & voluit esse maritata, ad ostendendũ ꝙ ipsa erat capitanea nuptarũ, & fuit dux viduarũ, & gloria virginũ, & habebat 12. stellas in capite pp duodecim proprietates bonæ & honestæ mulieris, & erat amicta Sole: nã pulchrior res mũdi est Sol, sic pulchrior res, quã põt habere ciuis, est vxor honesta, quia excedit vitrum, argentũ, lapides pretiosos, vestes, domos, possessiones, & oĩa quæ possideri possunt. vnde Eccl. 26. c. sicut Sol oriens in altissimis Dei: ita bonæ mulieris spés in ornamento domus suæ, quia sicut Sol illuminat totum mundum, creata
Exẽplũ. nutrit, & sine eo deficerẽt omnia creata, & victualia morerẽtur, si sol deficeret, ꝙ non
D faceret cursum suum per diem super terrã secundũ naturales: sic honesta domina Pulchra & virtuosa illuminat totam domum patrisfamilias lumine veræ fidei; quia est fundamentum oĩbus de domo in inducendo pulchris suasionibus maritũ & filios atque familiam ad confitendũ, & sumendum corpus Christi castigãdo filias suas, & faciẽdo ipsas modestas & virtuosas, & ne filij blasphemẽt & docet ipsos pcauere a malis societatibus, & dom⁹ illa in qua est dña honesta, est plena gratia & pace atque quiete. vnde Ecclesia. c. gratia super gratiam mulier sancta & pudorata, quia non solũ grã, sed super grãm, quia nõ portat caudam, non se
E scorticat, nec se fucat, non portat recamaturas, non quęrit placere marito nisi in licitis & honestis, quinque sensus subordinat rõni, honestè conuersatur cum marito stando, orando in domo & in ecclesijs semper cum modestia & discretione, nunquam relinquit prædicationes & missas, sacra veneratur & reliquias sanctorũ, custodit festa, cõfitetur crebro, & cũ deuotione sacrificiũ corporis Christi sumit, & si scit legere, cũ tps ei vacat, maxime in festis dieb. deuotis libris indulget legendo & meditando; choreas non curat, nec in cantinellis versatur, sed honesta ipsa omnia honeste facit. F

Secunda pars principalis.

SEquitur secũda pars. s. videre de domina Vana. Et quia contrariorum eadẽ est disciplina, volue per contrariũ conditiones Dñæ Vanę cum cõditionibus dominæ Honestæ: quia sicut domina Honesta est amicta Sole, & habet Lunã sub pedibus, p contrariũ Vana est amicta Luna. s. vanitatibus, & sub pedibus eius tenet solẽ. s. splendorem virtutum, & dic signũ magnum apparuit mundo. s. in inferno mulier amicta
G broda & luxuria, &c. In capite eius corona 12. s. stultitiarum, de quibus infra dicam. quasi stultitiæ quatuor pertinent ad iustitiã Dei, quatuor ad offensam sui ipsius, & 4. ad offensam proximi. Et volo primo incipere a capite mulieris vanæ, & non cõsiderat vana fœmina vanitates fore pcm̃. Sed Alexander, primus mag. Theo. fons doct. & pelagus sapientiæ, quærit si mulier vana portãs capillos alienos, licet portet pp placere marito suo, si põt sumere corpus Chri. & disputat pro & contra: tñ allegando Augu. & Ciprianum, qui tenent ꝙ Dña vana, quæ se paliat, peccat mortaliter, quia facit cõtra di
H ctũ Chri dicentis, tu non potes facere albũ vnum de capillis tuis. Dicit, ꝙ dealbantes capillos & faciẽ, &c. conãtur interpretari dictum Chri, quia licet tenere capillos delicatos, tñ non licet teuere eos, & facere artificiatos: quia ita faciendo volunt facere Christum mendacẽ, & non licet facere ista, maxime mulieri nõ habenti virum. sed nec etiam habẽti, nisi in certis casibus, quia semper peccant mortaliter. Et similiter vendentes comas, & facientes aquas, & similia ad dealbandum capillos & facies mulierũ, &c. frappatores, & faciẽtes zorneas frappatas, qa zornea proprie est vestis furis, & est ad

instar

A instar copertellæ equi.s.hominis, quẽ equitat diabolus. Et stipendiarij communiter ferunt vestes frappatas ad significãdum, ꝙ sicut incidunt & frambellant pannos: ita demonstrant de foris, ꝙ eorum intentio & propositum est incidere alios homines ad petias. similiter de his, qui ferũt caligas gemini coloris ad gambam stortam. Similiter in fœminis imbrattantibus sibi vultũ, quia huiusmodi tales, & mulieres volentes facere se pulchriores, vel maiores quàm sint, vel artificialiter facientes sibi ostẽdere mamillas, maiores vel pulchriores quam habeant, vel ponendo sibi bambacem ad spatulas, vel ad sinum, vel retro subtus crines, faciendo macagnonos, vel rebaltios, & huiusmodi, semper peccant mortaliter. Nam macagnonus est vnum os in porco in renibus, ꝙ nisi recipiatur, facit putrefacere carnes, & est nomen diaboli, qui induxit illud, vt mulieres vtantur eo. vnde si Deus fecit nigram vel rubeam seu albam, & si fecit te paruam, vel magnam, grossam vel gracilem, pinguem vel macram, tu debes contẽtari, quia Deus vult ostendere suam omnipotentiam in singulis creaturis: nam tu vides ꝙ ex innumerabilib. faciebus quas creauit, vna non est similis alteri. & ſm S. Cyprianum, Deus est similis vni pictori. v.g. sicut fuit Zotus, qui volẽs ostendere dignitates sui magisterij pinget vnum hominem macrum, claudũ vel strambum, vel gibbũ: vel pinget vnum equum macerrimum, & illud facit nõ quia non sit magnus opifex, sed quia est artificius magisterium in faciẽdo picturam deformẽ & macram quã pinguem & naturalem. vnde Deus volens ostẽdere nobilitatem sui magisterij, facit varias formas sub varijs qualitatibus & quantitatibus, & ideo non oportet te facere aliter quàm ipse summus opifex fecit: tamen si tu es clauda, postquam nupseris, tu potes celare tuos defectus, & teneris antequam nubas dicere tuos defect⁹, si quos habes: alias tu fraudares eum de illa mercantia. nec facias sicut vna parua, quæ dum vellet nubere, posuit subtus pedes zupellos vnius cubiti, & sup caput magagnos altos valde coopertos capillis postitijs, & circa pectus, & & spatulas bambacem in vna inuestitura. vnde videretur habere personam bene formatam & grossam, quia erat aliqualiter gibba: & factis nuptijs postquam maritus transduxit ipsam, illa bona domina deposuit zupellos & magagnones, & remansit ita parua ꝙ maritus credebat, ꝙ staret genuflexa. vnde ipse dixit: noli stare ita genuflexa, venias in lectum. & dum sibi extraxisset zubam aspiciẽs eam ita paruã & gibbam, & deformem dixit, vbi dimisisti residuum tuæ personæ? & exurgens reperit ꝙ ipsa dimiserat super banco lecti plusquam dimidium suæ personæ? & exiens de thalamo repudiauit eã, quia vidit se ita delusum. Et istæ tales volunt fraudare Deum opificem, qui vult te talem esse stare & apparere, qualem te creauit, & eo modo & forma, quibus te creauit: & si voluisset te aliter apparere, aliter te creasset, & si non es contenta voluntate Dei, non poteris saluari. si ergo saluari cupis, fac te conformem diuinæ voluntati dicendo, fiat volũtas tua, sicut in cœlo & in terra. Cauete ergo, o vanę mulieres, cõtrafacere figuram vestram, faciem & capillos, & a superfluis vestibus & caudatis. Tamen dominæ regum, principum & magnatum debent præferri alijs dominabus in vestibus, ſm conditionem maritorum, honeste tñ etiam in illo suo genere vestimentorũ. Sed tales inferiores vxores artificum & pauperũ, quæ volunt æquari magnis & potentibus, & in dignitate constitutis, magis peccant & inducũt maritos ad furandum, ita ꝙ suspenduntur. Et ista est prima stultitia, quam fœmina vana habet. Secunda stultitia vanæ est, quia offendit Christũ, qui incarnari venit in mũdum, ut & ipsam vanam saluaret in ligno amaræ Crucis, nudus suum sanctissimũ sanguinem effudit. & tu, o indemoniata, cras ibis ad festum caudata & fucata, & bene cristata, & occides mille animas, de qua Eccles. 9. c. Et ecce mulier occurrit illi, mulier cũ habitu meretricio capiendo animas, quas Christus redemit cum suo sanguine precioso. Notate ergo, vos o Confessores, quia tales vanæ non possunt saluari, nisi restituãt animas, quas occiderunt. s. eundo in humiliori & depressiori habitu, quàm deceat suum statum ædificãdo & dando bonum exeplũ illis, quos occidit cũ sua vanitate. vñ Eccle. 58. Ecce vos accenditis ignẽ, oportet ꝙ ardeatis. Accenditis ignẽ, cũ vos balistatis & bellettatis vultũ cũ capillis dealbatis & caudis vestris & habitu, gestu, & visu inhonesto. Tertia stultitia, qa non solũ iniuriamini Christo, sed Virg. Marię, quia cras uos uanę ibitis ad festum Annũtiationis B. Virginis, q̃ fiet in Arena cũ uanitatibus vr̃is, & ibi emetis scuffias & iocalia, & facietis etiã peccare uendentes, quia omnes ementes & uẽdentes in diebus festiuis pręceptis ab ecclesia

Exẽplũ.

Cõtra ornatũ mulierum.

A fis custodiri, & in dieb. Dñicis peccant mortaliter. Et uos o apothecarij, qui in talibus dieb' tenetis apothecas apertas, & vẽditis. Aperite corda vr̃a, q̃a tot peccata mortalia facitis, quot uenditiones exercetis. & uos Dominæ vanæ demoniatę melius faceretis stare domi, quàm ire ita vanæ ad ecclesias, quia tales sancti, ad quorum ecclesias uaditis, indignari merito possunt, & dicere: Ribalda, domus mea domus orationis est, & non lenocinij. Quarta stultitia est, quia mulieres debent intrare ecclesias cum capite velato & ire ad uenias honestæ, & nõ cum uanitatibus. unde Paulus Apost. dicit, quòd
B mulieres in ecclesia portent caput uelatum propter angelos seruientes altari. s. præsbyteros & fratres, qui seruiũt diuino officio, quia habẽt oculos, & carnei sunt. unde uos Dominæ, quãdo statis in ecclesia, uel uaditis ad prædicat. uel coram Confessore, necesse est, ꝙ stetis ita honestæ ꝙ Sacerdos, Prædicator, uel Confessor non videat aliquam uanitatem, ne sibi occurrat aliqua tẽtatio & mala cogitatio. Vel intelligas pp angelos hoĩum, qui ueniunt ad ecclesiam: nam quilibet homo habet unum angelum ad custodiam. unde homo quãdo pp tuam
C causam tentatur, diabolus ridet, & angelus tristatur videns, ꝙ propter mulierẽ vanam anima illa peccat & tentat, & dicit: Deh ribalda, tu es causa damnationis illius animę, per quam Deus misit me ad salutem ipsius. ego ero testimonium aduersus te in die iudicij. & sic angeli odiũt tales vanas. Vel tertio intelligas propter angelos, hoc est qui in missis & alijs misterijs, & officijs ecclesię, & in consecratione corporis Christi intersunt, quia illi veniũt infiniti angeli, quia vbi est corpus Christi, sunt angelorum infinitæ legiones, & etiam sunt angeli omnium personarum, qui ibi intersunt. & ali-
D qui Doct. dicunt quòd homines ratione officij habet angelos, quia vltra suum quem quilibet habet ratione officij, habet etiam alium. vnde vnus miles, vel doctor ratione officij habet angelos spirituales, ratione illius sui officij. Cõsidera ergo tu, o fœmina vana, quot angelos offendis. Et tu, o sacerdos, conserua manus tuas, & os tuum, per quod intrat corpus Christi ab illicitis & pcacitatibus & mendacijs, quia dicendo mẽdaciũ sacerdos facit sacrilegiũ. & tu, o diabolata mulier, q̃ exerces sacerdotem in voluptatibus, diabolus te equitabit in ęternũ. Sequuntur alia quatuor mala seu malitiæ, respectu offensæ sui ipsius & animæ suæ miseræ. Prima erit vana occupando tempus suum in fucando se, & dealbãdo faciem & capillos, & portando vanitates, perdit totũ tempus quod sibi dedit Deus ad lucrãdum animam suam, quia post animam nil potest habere homo, ꝙ plus valeat, & maioris pretij q̃ tẽpus, quia in media & maioris pretij q̃ tps, quia in media hora põt acquirere vitã æternã, & perdit illud tps & aĩam. Secunda malitia est, quia deformat naturã & pulchritudinem suam mulier vana pp eius vanitatem. vñ Cyprianus dicit, ꝙ propemodum tolerabiliora sunt adulteria, quia illo violatur pudicitia, p hoc natura. s. propter vanitatem. Et nota bene, quia hoc non dico ex me. Tertia malitia est, quia vana perdit omnem operationem bonam quam facit, quia orando non exauditur, quia Deus non dabit aliquam gratiã, si in vanitate orabit. vnde Paulus ad Timot. 2. c. superbus habitus non impetrat, s. homo orando in illo habitu vano & superbo, non exauditur. Quarta malitia, seu stultitia est, quia de duobus erit alterum: quia fœmina vana aut est fornicatrix, vel si non est reputatur, quia videntes eam ita vanam, potius putabũt malum quàm bonũ, quia est maius signum mali quàm boni in ea in quocunque statu existat, siue in statu virginitatis, seu matrimonij: & sunt sicut canes quas sequuntur catuli, quia si illi canes non expellunt allos canes sequentes ipsas, est malum signum. Et nota ꝙ qñ catulæ vadunt in saltũ, catuli sequuntur eas, & non aliter: & qñ vadunt in saltũ, licet percutias catulum, tñ reuertitur & nunquã recedit, nisi cũ desunt ire in saltũ, quod significat ꝙ si mulier vult esse honesta expellit plus amantes q̃ ensis mariti. Et si vis cognoscere fœminam aptã cadere in infamiã ꝙ facit sicut illi qui volũt facere magnos ignes, faciũt magnum caminũ. ita facit fęmina ardens, quia facit caminũ latũ in capite cum suis macagnonis & cristis, & portando vanitates & caudas &c. & cũ vides fumum vanitatis, tũc est impedita, quia si nõ cadit in vitium, non euitabis infamiã; quia tantum vadit gatta ad caseum, ꝙ incidit in cassinem, & accidit de istis fœminis vanis, sicut de ijs qui volũt vendere equos, qui ponũt paleas super zuffo, & volẽs emere non petit si mercator vult vẽdere illum equum, sed tantũ petit quid uult, quia ad signum paleæ videt quòd est venalis: ita in fęmina fucata & vana est, ꝙ illa vanitas & fucatio, &c. ostendit signum, per quod iuuenes sciunt ꝙ ipsa est venalis, & solum petũt de

(Right margin letters: E, F, G, H)

A de pretio cum signis & actibus, & cito inde vituperatur, vel vno modo, uel alio, quia saltem non euitabit magnam infamiam. Tolle alias 4. s. vltimas respectu offensæ proximi. Prima est, quia sequitur illud dānum, quia viuo qđ maritus derobauit proximo pp facere caudas vxori, non restituitur, & sic damnificatur proximus, & damnatur aīa mariti tui. Et tu, o Dña vana, es cā & teneris ad satisfaciēdū, & pariter cū tuo marito dānaberis non restituendo ablata. Secunda stultitia est, ꝙ si pateris filiā tuā ire ita vanā, tu das intelligere alijs ꝙ nō est tua filia, quia si esset tua filia, natura inclinaret

B te ad amandū ipsam, & amando eā non pateteris talia. & caueāt parētes, ne decipiāt generos cū filiabus suis. Tertiū est dare cū suis vanitatibus malum exemplum alijs, qa cū facis caput de ciuetta cū macagnonis & crinibus alienis grossum, & facis personam tuam cum zupellis altis, & cum cauda longa, aliæ fœminæ omnes facere volūt simil'r. & sic nocet pximo & eius mulierib. similiter vana fœmina si docet alias facere belletos, aquas, & fucos & capillos albos, & lucere sibi visum & unguenta appropriata ad hæc. Caueāt ergo, qa tales sūt

C participes oium illorū scelerū, & sicut vidēt aliquā publicā meretricē portare aliq̄ vanitatem in vestib. vel in caliga, dña vana incipit illam vanitatem portare, & dat cām alijs facer̄ similiter. vñ vellē poti⁹ hēre pcā illius, qui interfecisset hoies, q̄ illius fœminæ malæ introducentis aliquā cōsuetudinē alterius mali vsus & inhonestæ vanitatis. Quarta malitia seu stultitia eius, quia semp molestat suum virū & dat cām, ꝙ similiter aliæ mulieres molestent maritos suos, quia sicut vna vana induxit aliquā fogiā nouā, immediate aliæ mulieres vanæ volunt scire vnde illa fogia venit, quis fuit ille magi-

D ster qui sciuit ita bene facere, & quantū cōstat, & tribulant maritos suos de die & de nocte, & nunquā dant pacē marito donec maritus facit aliquem contractū vsurariū, vel extorquet à proximo tot denarios, ꝙ facit fieri vxori suæ similem vestē vel fogiā. Et ideo Florentiæ & in aliquibus ciuitatib. est limitatum, ꝙ fœminæ portent vestes & iocalia ſm conditiones & status maritorū, quia nulla Dña auderet ferre variū, neque vir, nisi esset vxor militis vel Doctoris, &c. & vide i Decr. de cōsecr. vlt. c. fucare. Et qñ Confessor dicit, quare portas istas vanitates, dicunt pp placere marito meo, & mentiuntur, vt sup. dixi, quia vri mariti plus ui-

dent uos non uanas in domo q̄ extra domū, & istas uanas uolo assimilari beccarijs, E
qui oībus ostendūt & poliunt carnes mortuas, vt expediant eas. Item possunt æquiparari istæ uanæ tabernarijs tenentibus in tabernis suis Pistorium vinum. s. uinum de monte optimū, & hoc vendunt uiatoribus & alijs dantibus lucrum tabernæ suæ, & habēt de uino planensi nō ita bono, & de isto dāt domesticis de domo sua. Ita facit Dña, quæ dat pulchritudinē suā ornatā fuco & capillis alienis cum cristis & cauda alijs forēsibus, & marito suo simplici apparebit in domo tota imbrattata & indemoniata, & F
ab ea nunquā poterit habere unū bonum uerbum: sed tanquā bestialis, quando ibit dormitum, ponit sibi in capite unā zanfardā succidā & uidetur una bautilla. ecce qualiter nō facit pp placere marito suo. Et nota ꝙ Dña uana semp portat lunā. i. uanitates & caudā super capite. In qua cauda considero 12. stultitias. Prima stultitia est in hieme fimus, quia oportet eam tirare & strainare caudam per lutum, & facit listas luteas in suis vestibus, & tñ licet glorietur in strainando post se lutum, mulier est nobilioris naturæ quàm uir, quia uir factus fuit de li- G
mo terræ, & mulier facta fuit de carne, & sic de nobiliori materia, & in signum huius quantuncumque uir lauet sibi manus, semper aqua est lutosa: secus est in fœmina. & ideo est contra eius naturam, quòd appetat lutum. & ideo tu uides ꝙ Domina Honesta non portat istas caudas, sed uestes honestas usque ad talos. sed ratio est, quia Domina Vana est carnatia, & semper desiderat esse in broda, ideo inclinatur ad imbrodiādum caudas in luto, ad indicandū de foris, quod intus habet. Scđa stultitia est puluis in æstate, quia sunt uentosæ & plenæ fumo, dāt de funis & puluere sub naso alijs sequētibus eas, & subluunt sibi de fumo, quē se- H
quuntur. Tertia est, quia Dña Vana est incēsaria diaboli, quia dat incensum sub naso sequentibus eas. Quarta stultitia est, quia scopat uias cū sua cauda, quā eleuauit maritus eius de bucca pauperis, qui perit fame cum filiolis suis. Quinta stultitia est, quia Dñam Vanā oportet semper habere famulas, quæ hieme lauēt & tergāt caudas suas pollutas fimo: Et in æstate quæ excutiant puluerē de pellandis. & credo qđ multotiens pedisseque excutiēdo uestes, cū puluis uadit super earū naso, dicant de Domina uana, nascantur tibi uermis canis, & apostemata, cum tuis caudis, quòd diabolus te portet, quia

tota

A tota die sumus occupatæ circa tuas caudas.

Sexta stultitia est perditio temporis, quæ fit in acquirendo diuitias, propter quas homo possit sequi voluntatem & voluptatem dominæ vanæ, quia tempus deberet expendere in seruitio Dei, & expendit in seruitio diaboli, & in perditione animæ. Et nota, quod etiam ille, qui vendit pannum volenti facere istas caudas sciens, peccat mortaliter. Similiter sartor sciens & faciens caudas. Similiter & frambator peccat mortaliter, quia pauperum expensis, & de sudore eorum vultus fiunt.

Septima stultitia est, quia cauda est acci-
B piter diaboli: qa sicut aucupator capit quaseas, ita diabolus capit animas cum istis caudis damnatis.

Octaua, quia assimilatur serpenti, qui portabit vanam, & vorabit eam: quia quando vadit per viam, ipsa vadit menando nates, & squassando, ad instar vnius serpentis. vnde N. prophetauit de hoc, qđ veniret tempus quo mulieres portarent istas caudas, dicens, Mulieres in incessu serpentis, & gressus plenus omni superbia, & reædificabunt domos Veneris.

Nona, quia est sella diaboli. vnde Cipria
C nus, & Zeno discipuli S. Ambrosij, dũ irent post Sanctum Ambrosium, Zeno incepit ridere? & S. Ambrosius reuoluens se vidit aliquas dominas vanas inde transeuntes, & dixit versus Zenonem, quid habes, quod rides: & dixit Zeno, Pater vides quod video? respondit S. Ambrosius, non. dic mihi quid vides: non vides illos diabolos dormientes super caudis illarum dominatum? vna ex illis sęminis transeundo illum lutũ leuauit caudam, & vnus diabolus, qui dormiebat super suam caudam cecidit in luto, & est totus imbratatus: vnde alius suus socius incepit valde ridere, propter quod ego
D etiam videns istud solatium non potui me abstinere risu, & modo iste diabolus, qui cecidit parat se figere in gambis illius mulieris statim in transitu istius fimi, & videbis, ꝙ faciet cadere illam resupinam cum sua cauda: & sicut dixit ita fecit, & imbrodauit totam illam dominam vanam cum sua cauda: & vltus fecit magnum festum cum allijs socijs suis diabolis, & illa remansit tota vituperata.

Decima, quia est similis pauoni, quia ponit vanãgloriam in sua cauda, sicut pauo; & si haberent bonum discursum rationis, deberent verecundari ferre caudã, quia aut oporte se imbratare, aut oportet semper tenere caudam. Vndecima stultitia tamen colorata aliquã ratione, quia credo, ꝙ ista cauda fuit reperta ab aliqua habēte scabiem, quia leuando caudam se gratat, & scarpire potest. Alia & vltima ratio potuit esse propter istas plenas pulicibus, quæ fingunt tenere & leuare caudas, & se gratant vbi pulices pungunt eas, & illo modo expellunt eos, quia alias esset verecundia se gratare. Estote ergo honestæ, & virtuosæ, & pudicę, vt consequamini gratiam Dei, quam nobis concedere dignetur omnipotens Deus, Amen. Tamen non reperi alibi ita honestas fœminas sicut in hac ciuitate. E

F

FERIA QVINTA
Post quintam Dominicam
Quadtagesimæ.

De Amore incarnante.

Sermo XXXVII.

Ostende nobis Domine misericordiã tuam, & salutare tuum da nobis. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suã. Psal. 80. G In quo sacro eloquio demonstratur quintus amor, qui dicitur incarnans, de quo faciemus tres contemplationes. Prima de amore incarnãte ab Angelis in cęlis à Deo petito ibi, Ostende nobis Domine misericordiam tuam. Secunda de amore incarnante à Sanctis antiquis desiderato ibi, Saluatorem tuum da nobis. Tertia de amore incarnante Virgini gloriosę donato ibi, Audiam quid loquatur in me Dominus H Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suã. Vnde tu vides qualiter Dauid in isto eloquio in spiritu vidit istas contemplationes amoris Verbi incarnati. Prima fuit de amore incarnante ab Angelis desiderato, ꝙ est primum contemplari. s. cum quanto desiderio Angeli id expectauerunt. Secundum cõtemplari Sanctorum Patrum petentium, & dicentium, Salutare da nobis. Tertia contemplatio fuit Beatæ Virginis gloriosæ dicentis, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suam.

A *Prima pars principalis.*

Accipe primam contemplationem, quæ est pro intelligẽtibus, quia Angeli petebant à Deo dicẽtes, Ostende nobis Domine misericordiam tuam. i. gratiam tuã nobis ostende per mediũ incarnationis humanę carnis, quã vis capere, q. propter tuã gloriam, mediante Christo, vis humano generi cõicare illã. Nam cum fecit lucẽ dixit Deus, Fiat lux. i. Angelica natura. Et primum lucere, quod ostendit Angelis contemplãtibus in speculo diuinitatis fuit, quia cõicando de diuinitate intellexerunt, B & repręsentatũ fuit eis, q Dominus debebat sumere carnem humanã, & Verbũ incarnari debebat. Et quãprimum Deus creauit Angelos, ipsis tunc existentibus viatoribus, & in libera voluntate, fecit primã legem, quę est, q qui se exaltabit humiliabitur, & qui se humiliabit exaltabitur: & voluit seipsum humiliare, & sumere carnem humanam. Vnde Dauid: Gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum, &c. Faciẽdo Angelicas creaturas videre de summo ad infimum: & primo ad nouissimum, quia in principio erat Verbum, & Verbum caro factum est. & dicendo, ô Angeli creati, C Ego volam propter meam humilitatem profundam sumere carnem, & filiũ meum incarnari, & volo, quod inclinantes sibi exaltentur, & recusantes sibi inclinare, in profundum pręcipitentur. Vnde Deus pręcepit omnem creaturã inclinare se, vt adoraret filium Dei Christum. Quapropter Lucifer videns se pulchriorem creaturam cæteris, & tam excellentis naturę, & q homo debebat esse vermis & puluis, iuxta illud: Ego autem sum vermis, & non homo. & cum suo illuminoso cõtemplari cernebat, quod Verbum debebat incarnari, & fieri homo, & se ita illuminosum debere sibi inclinare, genuflectere, & eũ adorare, inuidens D homini, quod deberet præferri sibi. Tunc superbia motus, & accẽsus inuidia, inquit, Ponam sedem meam in Aquilone, & similis ero Altissimo. Et quia Deus fecerat illã legem, qui se exaltabit humiliabitur, de cęlo in profundum abissi præcipitatus est: q probatur per vtranque. s. veteris, & noui testamenti scripturam. Et primo probo per scripturam noui testamenti, vide Ioan. in Apoc. 11. c. Et apertum est templum Domini in cœlo, & visa est archa testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terremotus, & grando magna: In quo sacro eloquio notantur tres E virtutes. Prima, quod Christum velle incarnari, fuit Angelis demonstratum. Secunda veritas, quod Verbum velle incarnari fuit in archa testamenti eius in templo eius Angelis denuntiatum. Tertia veritas, quia Christus fuit ab Angelis adoratus consentientibus voluntati diuinæ. Cape primam veritatem, quę est Christum debere incarnari, fuit Angelis demonstratum: & probatur, quia dicit, Apertum fuit templum. s. ecclesia, quæ est duplex. s. militans, & credẽtium in Deum. Vnde Sanctus Paulus: Templum Dei est sanctum, scilicet ad Sanctos Dei ordinatum. & in Apoc. 11. c. F Et datus est mihi calamus similis virgæ, & dictum est mihi, surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. ad dandum intelligere mensuram sanctæ ecclesiæ, qualiter debet mensurari. Sed quædam est ecclesia triumphans, scilicet in cęlis, quando lux creata est, scilicet Angelica creatura. Et quod sit verum, Dauid, in templo sancto suo, & in cœlis sedes sua: in cœlis, scilicet in mente Angelicæ creaturæ: sed fuit apertum, quando intellectus Angelorum fuit apertus in videndo Deum debere humanam sumere carnem; & creaturam humanam, non suo præmio, sed mediante G gratia Dei, gloriari debere; quia non sunt condignæ passiones, &c. Adeo vt nec omnia merita creaturarum humanarum & diuinarum possent promereri, quod solus homo glorificaretur, sed oportet vnum Christum per veram iustitiam debere incarnari, vt pręmium infinitum acquireretur per infinitatem Christi acquirendo etiam gloriã infinitam. vnde non erat cõueniens, quod Angelus posset promereri infinitum meritum, quia est finitus: Ergo oportet vnum esse causam tantæ gloriæ infinitæ, qui esset infinitus secundum regulam iustitiæ. Vnde ista apertio templi Domini in cœlo, nil H aliud fuit, nisi ostendere Angelicę naturæ incarnationem Christi. Cape secundam veritatem, quæ est, quod Verbum velle incarnari, fuit in archa Angelis denuntiatum. Nota, quod est archa testamẽti eius in templo eius. Nam archa dicitur ab arcendo, quia in archa tu ponis quod vis, & est arctatum: sed specialiter loquendo, est fides nostra: & fides merito dicitur archa, quia arcet nos credere, quod videri non potest. vnde Paulus, Captiuate omnem intellectum vestrũ in fide Christi: quia sicut ostensa fuit Angelis in cœlo illa fides, ita necesse

A cesse erat ostendi hominibus in terra. & præcepit Deus Moysi, quod fieret archa fœderis de ligno imputrescibili, sed quod posset ardere; & quod archa esset cooperta de foris, & intus esset de auro, in qua poneretur vas aureum plenum manna, quod pluerat in deserto, & virgam Aaron floridam, & tabulas decem mandatorum datam à Deo Moysi in monte Sinai. Quæ res repræsentant, & comprehendunt totam fidem Christi, scilicet Christum Deum & hominem, Virginem, & legem timoris & amoris. Dico primo, quod in fide requiritur humanitas cum diuinitate credi in
B Christo. vrna, seu vas auri significat humanitatem Christi. aurum significat sapientiam, quia caro plena sapientia. manna est cibus delicatus, sapidus de omni sapore, quod significat diuinitatem, quæ pluit de cœlis inuisibiliter, quando Verbum, scilicet diuinitas, caro, scilicet manna, factum est. Ecce vrna, seu vas auri. Secundario requiritur in fide credere Virginem in partu, ante partum, & post partum. Virga Aaron florida significat virginitatem Mariæ Virginis florentem. Vmbra significat verba Angeli annunciantis, & dicentis, Spiritussanctus obumbrabit tibi. Fructus significat fructum
C cum cortice dura, ad instar amigdalæ, ad figurandum fructum Virginis gloriosæ habentem corticem duram, scilicet duros labores in cortice, scilicet carne assumpta, & morte quam passurus erat Christus. Tertio ad fidem Christi oportet credere testamentum vetus: ecce tabulæ præceptorum decem. & tenere legem timoris, & amoris per testamentum nouum. vnde oportet habere amorem cum timore, & timorem cũ amore. Vnde si bene intelligis, fuit demonstratum intelligentiæ Angelicæ filium Dei in vtero Virginis obumbrandum, & qualiter debebat nasci, & mori, & qualiter oportebat Christum pati voluntariè, & in-
D trare gloriam, & habere illud præmium pp saluare humanum genus: sed qualiter poterant hoc videre, quia nõdum Christus natus erat? Item qualiter poterant Patres nostri antiqui, & beati habere gloriam, & promereri ante Christum? Respondeo, ad dandum intelligere, quod Christi futurum meritum ita extendebatur beatis Patribus ante Christi natiuitatem, sicut futuris beatis post eius aduentum. Tolle tertiam veritatem, quæ est, quod Christus fuit ab Angelis adoratus in cœlis, quia aliqui Angeli conformantes se voluntati diuinæ, sicut intellexerunt Verbum incarnari debere, & E sumere carnem, & filium Dei nasciturum, subito humiliati genuflexerunt ei, & adorauerunt eum. Quidam verò ex Angelis admirantes celsitudinem incomprehensibilis deitatis, & infinitatem, & fragilitatem humanæ carnis, debere incarnari, & diuinari, stabant inter sic & non: sed postea consentientes voluntati diuinæ adorauerunt se humiliantes Verbum. Tertij verò nullo modo voluerunt consentire diuinæ voluntati, nec se humiliare: sed adhæserunt Lucifero proclamanti, Ponã sedem meam in Aquilone, & similis ero Altissimo.
Et subito facta sunt fulgura, quia subito nubila rupit, & voces, & terræmotus, & grando magna, & factum est prælium magnum in cœlo. Michael & Angeli eius præliabantur cũ dracone: & draco pugnabat, & angeli eius, & non præualuerunt, neq; locus est inuentus eorum amplius in cœlo: & proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, proiectus est in terram, & angeli eius cum illo missi sunt: & audiui vocem magnam de cœlo dicentem, Nunc facta est & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi G eius nubila est voluntas Dei, quæ cum rupit subito fulgura facta sunt, idest, subito Deus illuminauit splendore fulgurum suorum, idest, voluntatis suæ spiritus illos beatos, qui se humiliauerunt ad adorandum Christum, quia per illam humilitatem, in qua inclinati fuerunt, voluit, quod confirmarentur in gloria. vnde Paulus: Lapidem angularem in Christo, in quo est gloria: quia non solum coniunxit Paganos cum Christianis; sed est angularis, quia coniunxit diuinitatem cum humanitate. Sed qualiter potuerunt Angeli gloriari, nisi per illum lapidem angularem, quia sic placuit H Deo, quod per Christum vniretur non solum humanitas, sed & Angeli vnirentur, & ideo dicit, Facta sunt fulgura. s. Angelorũ. de quibus Iob, Fulgura missa ibunt & redibunt. Ecce illa fulgura sunt Angeli, qui videntes humiliari bonos, redeunt referẽdo Christo de his, qui humiliati sunt, quia redeunt de natura ad gratiam, & de gratia ad gloriam. natura. s. Angeli boni ad gratiam consentiendo, & de gratia ad gloriam. natura. s. angeli mali est ad culpam, & de culpa ad damnationem. vnde, Factæ sunt fulgura. s. bonorum Angelorum laudantium Deũ, & iubilantiũ, dicẽdo, Factæ sunt voces, &c.

A quia proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos die, ac nocte: & ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni, & propter verbum testimonij sui, & non dilexerunt animã suam vsq; ad mortem, propterea lætamini celi, & qui habitatis in eis. Vnde qui vellet contemplari quãtas laudes exhibuerunt magnificando Deũ, mens stupendo deficeret: quas laudes tu habes in Apoc. 7. c. quia dicebant, Benedictio, & claritas, & sapiẽtia, & gratiarũ actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorũ, Amẽ. Et ista sunt septẽ verba, in quibus cõsistit oĩs laus cõicata de Deo in Christo.
B Aliqui verò Angeli cõsiderantes ex vna parte celsitudinem immensi Dei, quẽ intelligebant incarnari velle, & ex alia parte intelligentes imbecillitatem fragilis carnis, & ꝙ homo erat vermis, & puluis, inter ista duo extrema stabãt dubij: & terra tremuit, quia terræmotus factus est, quia significat vacillare, quia isti Angeli vacillabant, terra requieuit. Postea ad dandum intelligere, ꝙ ipsi postea confirmati fuerunt, & glorificati. Et terni non consentientes deiecti fuerunt, & ideo facta est grando magna & terribilis, quia ceciderunt sicut grando. Vnde nota, ꝙ grãdo, & tempestas ad nihilum cõ-
C sert, & significat dęmones, quorum deprauata natura est semper apta nocere. Et vides, ꝙ grando est parua, & magna, & significat varietatem dæmonum. Item grando est aqua gelata, ꝙ significat liberã in eis voluntatem, quam habebant, quæ eorum voluntas cum fuit amore Dei priuata, fuit cõgelata, & indurata, & ruerunt pluentes sicut grando. Et boni Angeli præliantes dicebant, viuat Iesus, Iesus, Iesus, Iesus, Iesus, quia facta est salus in sanguine eius, quia intellexerunt eum passibilem. Non tamen intelligas, ꝙ ibi fuerint enses, & arma: sed fuit in Angelis, sicut esset in aliquibus hominibus, quorum aliqui credunt vnã rem
D fore bonam, & aliqui malã. Ita fuit in Angelis, quia voluntas bonorum Angelorum adhærentium voluntati diuinę fuit contraria malis angelis: in tantum, ꝙ illa duo contraria nõ poterãt simul stare, quia voluntas Dei cum sit contraria diabolo, non potest simul stare, & ideo grando illa diabolica cecidit in terrã. Vnde boni Angeli patienter terrę dixerunt, Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnã, &c. quia tempestabit oĩa: vnde tertia pars Angelorum fuit grando malorũ. vnde habes Iosue 5. c. ꝙ dum populus Dei pugnaret cum populo Moreorum, venerunt
E ad locum, qui vocatur Veteron, vsq; ad Zota, & ibi venit grando, quæ fregit populũ Dei, & intelligitur boni & mali. Veteron significat domum irę, & superbię, quia diaboli non poterant stare ibi in celis, oportuit eos cadere in profundum. Tempestas est mens indurata vsq; ad Zota, quæ interpretatur trapola, siue cassis, in qua capiũtur mures. Ita diabolus captus fuit ad trapolã, quia primo Deus dixit, noli plus amare te, quam me, quia remanebis captus in casside, si non consenties voluntati meæ. Vnde diabolus dicitur induratus vsque ad Zota. i. vsq; ad obstinationem, fuit incatenatus in
F inferno. Vnde postea in cęlis Deus interrogatus fuit ab Angelis dicentibus, Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis. Si vis videre per vetus testamentum, nota bene in Iob, 38. c. & videbis breuiter, quis dimisit lapidem angularem, cum dimitterent, & laudarent astra matutina. Lapis angularis est Christus, & scripturę dicunt, ꝙ ille lapis, qui portatus fuit in templo coniunxit arcus templi, & figuratiuè assimilatur Christo vero Deo, in cuius honorẽ structum fuit templum, quia Christus quando fuit incarnatus, fuit lapis angularis, quia coniunxit naturam humanã
G cũ Angelica, & tunc laudabant astra matutina ipsi Angeli boni, cũ intellexerũt Christũ nasciturũ, & naturã humanã ita exaltari, & glorificari, & iubilauerũt, & conclusit ostiũ mali. s. alligando malos angelos, quia qui creauit eum. s. dæmonem, alligauit eũ, s. Deus alligauit dæmonem in inferno, vt non posset nocere Angelis, nec hominibus plusquam ipse Deus velit, & tunc demum alligauit eum, quãdo ipsi mali angeli insurrexerunt contra bonos Angelos.

Secunda principalis pars.

H TOlle secundam veritatẽ, quæ dat intelligere, qualiter amor incarnãs fuit à sanctis Patribus desideratus. vnde Dauid subiungit: Et salutare tuum da nobis, ne simus damnati. In quo eloquio significatur desiderium ardens, vt Deus mitteret Saluatorẽ quis det te fratrem meum suggentẽ vbera matris meæ. s. Virginis Mariæ. Rorate cœli desuper, aperiatur terra, & germinet Saluatorem. vnde, Rumpantur cœli, & veni dulcis amor incarnãs, vt possim te amplecti, & annũciare dilecto meo, quia totus sum in ardore sui amoris, vt visitet plebem suam. Ostende nobis Domine miseri-

A misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis: ostende faciem tuam, & salui erimus. Vnde Sancti Patres proferebant hæc, & similia verba desiderantes incarnationē Verbi, & erat iam plenum tempus incarnationis, quando Christus natus fuit præcedentibus prophetijs, & orationibus Sanctorum Patrum, quibus credere firmiter debemus.

Tertia principalis pars.

CApe tertiam partem prædicationis nostræ de Amore incarnante Virgini gloriosæ donato. Audiam quid lo
B quatur in me, &c. De quo amore nota tres veritates, ſm ꝙ tres veritates Angelus Dei speciales in annuntiatione, quam fecit Beatæ Virgini Mariæ facere intendit in Euangelio hodierno S. Lucæ in 1. cap. Et primo Euangelista præmittit historiā narrando, qualiter missus est Gabriel Angelus à Deo in ciuitatem Galileę, cui nomen Nazareth, quæ interpretatur flos, ad Virginē desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph de domo Dauid, & nomen Virginis Mariæ. Et tria facit Angelus ingressus ad eam, quia primo cum sua oratione supertulliana red dit ipsam attentam, mētem Virginis dispo-
C nendo ad præbendum sibi auditum ibi, cū dicit, Aue gratia plena, Dominus tecū, &c. Secundo reddit ipsam timentem securam suadendo sibi, & docet, atq; informat eam, cum dicit, Ne timeas Maria. Tertio intendit ipsam doctam, & informatam inducere ad consentiendum ibi, Et respondens Angelus dixit ei, Spiritussanctus superueniet in te, &c. Et tripliciter facit eam attentam. Primo ex sublimitate suæ creationis, cum dicit, Aue Maria. qa est sublimis super oēs creaturas in natura. Secundo ex sublimitatis gratificatione, cū dicit, Gratia plena, Dominus tecum. quia exuberat oēs creaturas
D in gratia. Tertio, quia excedit oēm creaturam in gloriā, cū dicit, Benedicta tu in mulieribus, &c. Dico primo, ꝙ est sublimior ceteris creaturis humani generis, quia excedit Euam primā parētem in natura: & ideo dixit, Aue, ab a, ꝙ est sine, & ve, ꝙ significat expressionem mentis dolentis, ꝙ est cōtrarium Euę. Nam Eua duxit gemitum in dolorem humano generi, quia damnauit. Per istud Aue inducta fuit salus, & lętitia humano generi per Virginem Mariā, quia saluauit consentiendo illi Angelicę salutationi, ad dandū intelligere, ꝙ sicut Eua nobilissima creatura fuit creata in gratia, quia manus Dei plasmauerunt eā, & postea intulit E
mortem. Sic Virgo gloriosa restaurauit vitam. Per Euā perdita fuit gloria, quam per Virginē gloriosam recuperauim⁹, ideo merito est sublimior alijs creaturis. Dico secundo, ꝙ Angelus facit ipsam attentā, laudando eā à plenitudine oīs gratię singularis, quā dare posset vni creaturæ Deus oīpotens, ſm suū posse ordinatū, & ſm intelligentiā sibi datā, quia verè cognouit Deum creatorē suū, & Angelos, & oēs alias creaturas pp excessum gratiæ suo intellectui diuinitatis attributę. Ideo merito gratia plena in contēplando Deum, & cuncta creata, plusquā Paulus Apost. raptus sine cōpara- F
tione, qa si essent tot Pauli, quot sunt creaturę, nō attingerent suū cōtemplari. Nam Paulus fuit vas electionis: Virgo verò Maria fuit vas diuinitatis, quia nulla creatura tantū amat, nec tantū timet Deū, quantum Virgo gloriosa. Dominus tecū: quia tāta est vnio, & cōio tui cū Deo, ꝙ ſm ordinatā potentiā Deus est tecū plusquā cū oibus alijs creaturis: quia natura respectu intellectus, & in gratia respectu volūtatis, & in memoria respectu glorię, & timoris, & amoris diuini est sublimior cęteris creaturis, & exuberat oēs mulieres in oi intelligentia, voluntate, & memoria: ideo Benedicta tu in G
mulieribus. Vnde Virgo benedicta videns tātam Angelicā ambasciatā, & facta attēta in oi attētione, quę dici, aut excogitari possit, dixit, Audiam quid loquatur in me Dñs Deus meus, &c. Et nihilominus audiens se tantū laudari, metu iactantię effecta fuit tota timorosa, non tantum quia dixit, Gratia plena: quia sciebat se esse in gratia Dei: sed quia dixit, Benedicta tu in mulieribus. Nā laus humilib⁹ est timorosa: sed facta superbis est elatissima. Vnde Virgo Maria cū audisset istā ambasciatā, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset salutatio ista. Et Angelus vsus est maiore rhetorica, H
qua quisquam vti posset, vel imaginari. Nam si ipse dixisset, tu ò Maria es maior ribalda, quę sit in mundo, non ita admirata fuisset, quia ipsa reputasset ipsum dicere verū pp profundā eius humilitatē. vnde admirādo turbata fuit de tātis, & cū tāto eloquio, & per tantum excellentem nuntium laudibus sibi attributis reputando & intelligendo se esse fęminā humilē, & carnē putrescibilem: & ideo dicit, Turbata in sermone eius: quod de alio non ita turbata fuisset: & turbata fuit, quia verebatur qualis esset salutatio eius, qui sicut superbus

A turbatur audiendo sibi dici turpia, & opprobria, & in subitam prosilit turbinis irã, & inflatur, & exaltatur cũ laudatur. Ita humilis Virgo minime fuit exaltata, nec superbia propter celsitudinẽ tantę salutationis, & laudis: imo tota verecunda turbata est, & cogitabat cũ suo sublimi intellectu, qualis esset salutatio ista. Et Angelus secundò facit eam attentam in docendo, & informando, & assecurando eam dicens, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum. & demonstrat sibi, quã, & quantam gratiam sit cõsecuta, & quid eueniet ex hac salutatione, dicens tria. Primum, Ecce conB cipies in vtero. secundum, Et paries filiũ. tertium, Et vocabis nomen eius Iesum. Et narrat quinq; futura in isto suo filio, quem pariet; & reddit eam in hoc valde attẽtam, & docilem, dicendo primum, Hic erit magnus. secundum, Et filius Altissimi vocabitur. tertium, Et dabit illi Dominus Deus sedem Dauid patris eius. quartum, Et regnabit in domo Iacob in æternum. quintum, Et regni eius non erit finis. Dixit autẽ Maria ad Angelum, quærendo, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? quia voui virginitatem meam Deo, adeo ꝙ ex proposito meæ voluntatis si essem cõceptuC ra filium Dei, nollem consentire parere filium: tamen ex proposito meę virginitatis, quę est conformis diuinæ voluntati, Deus potest dare mihi intelligere quicquid vult, quia non intelligo habere virum, quia virum non cognosco. Et respondens Angelus ita occultè, ꝙ nullus potuisset id misterium conceptionis intelligere dixit ei, Spiritussanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi. quia nec citò, nec omnes Angeli sumus sufficientes intelligere tantum misterium: sed experientia facti demonstrabit, quia Deus omnipotens cum sua vmbra defensiua demõstrabit, & in tuo D gremio intrabit, quia quem cęli capere non poterant, tuo gremio cõtulisti. Tertio suadendo sibi ipsam prouocat ad consentiendum sibi ostendendo, quod dicit per rationem demonstratiuam dicens, Et ecce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua. Consentias ergo Maria, quia sicut possibile est, ꝙ Elisabeth cognata tua, quæ erat sterilis, & senex, per potentiam diuinam est ingrauidata: ita tu potes credere Spiritumsanctum obumbrari tibi: Ideoq; & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei: quia & ipsa Elisabeth concepit filium in senectute sua: Et hic mensis sextus est illi, quia non erit impossibile apud E Deum omne verbũ. Contemplare aĩa, Virginis deuota, cum quanto ardore, & desiderio charitatis humani generis saluandi pijs Oratoribus instabant Seraphini, Cherubini, Virtutes, Potestates, Dñationes, Throni, Archangeli, & oẽs Hierarchię Angelorum fuerunt concurrentes cũ voluntate diuina Patris, Filij, & Spiritussancti, in mittendo Verbũ, quod ad instar missilis emissi ex forti balista mox cũ Virgo sanctissima consentiendo dixit, Ecce ancilla Dñi, fiat mihi secundum verbũ tuũ. Cum virtus Altissimi obumbrauit sibi, & concepit de Spiritusancto. Et tunc iustitia, & pax osculatæ sunt. F Vnde in illo actu antequã purissima Virgo diceret, Ecce ancilla Domini, omnes Angeli, & oẽs creaturæ, limbus, & mundus expectabant consensum Virginis, dicentes, Consenti Maria, & dic, Fiat volũtas tua, sicut in cęlo, & in me. Angeli quidẽ, vt adimplerẽt sedes Angelorum propulsorum. limbus: deinde Sancti Patres exuto tartaro exirẽt: inde mundus, vt liberaretur à potestate diaboli, & fieret regeneratio, & sublimatio naturę humanæ. Ideoq; Beata mater Dñi desiderosa adimplere voluntatem Dei, & ad saluationem humani generis cũ profunda humilitate dixit: Ecce, ad monstradum largũ G consensum. Ancilla Domini: & nõ mater. Fiat mihi ſm verbum tuum: ad denotandũ obedientiã, & latitudinẽ charitatis, & profunditatem humilitatis in istis profundissimis virtutũ abissis in tantũ fuit submersa, ꝙ Verbum caro factum est, & habitauit in Maria. Et ideo bene verificat illud dictum: Audiã qd loquatur in me Dñs Deus meus, quia loquetur pacem in plebem suã. Vnde considera, ꝙ hodie fecit magnum festũ Trinitas. s. Pater, Filius, & Spiritussanctus, & Virgo Maria, & Sancti Patres, & oẽs Angeli. Fecit inquam Pater festum de hac Incarnatione prędicando illam in Angelica naH tura à principio, & in Testamẽto veteri per Prophetas. Et fecit festum in Filio, in quantum cepit carnem humanã, quia fuit verificatum, ꝙ à principio fuit demonstratum, in tantum, ꝙ credentibus in eum dedit potestatem filios Dei fieri; sed non vno & eodẽ modo, quia nos peccatores oportet mediãte Christo consequi gratiam Dei, & per ipsum consequi gloriam. Et est festum Trinitatis, & Virginis gloriosæ, quia possumus facere de festo isto conceptionis festũ Sanctorum, quia per hãc gloriosam, & sanctissimam conceptionem mater Dei est posita

in

A sublimiori gradu, & excellentiori merito, & altiori gloria, quàm aliqua creatura, quia astitit Regina in vestitu deaurato, circũamicta varietate. Festizant Angeli, quia vident, & cõtemplantur, quod fuit eis à principio demonstratum. Festizat humanum genus, quia per hanc incarnationem gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. O immensitas & bonitas Dei, qui voluisti exaltare humanitatem in tanta celsitudine gloriæ, quia videtur, quod plantæ, lapides, elementa, & animantia quæque, & omnes creaturæ terrestres, & cęlestes. s. & stellæ videntur om-
B nia exaltata fore per creaturam, quæ creata sunt ad vtilitatem hominum. Vnde nota, quod istud festum Incarnationis, & Annuntiationis Beatæ Virginis Mariæ incepit in die Dominica, quia primus dies fuit dies Dominicus. Et ideo Dominus præcepit ita strictè quod custodiretur dies Dominicus, & Sabbata. s. festa per tres cõsiderationes. Prima causa, quare vult custodiri diem Dominicum, & Sabbata, est propter recordationẽ creationis nostræ, vt habeamus menti nostram creationem. Secundo propter peregrinationem, & recreationẽ, ac detra-
C ctionem ab operibus, vt quiescamus. Tertio, vt exerceamus in his sanctis diebus in sancto exercitio, & deuotione diuini operis. Et propter hæc tria habes principium, medium, & finem. Et ideo dicit, Memento, ad dandum intelligere, quod Deus te creauit: & est homo ita smemoratus, quod nõ custodit festa, quæ pręcepit Deus, cũ & ipse requieuit septima die ab omni opere, q̃d patrarat. Et causa dãnationis Luciferi fuit, quia primum festum huius Incarnationis Verbi sibi reuelatæ noluit custodire. Vnde ementes, & vendentes in diebus festis peccant mortaliter. Et tu ò auare, & vsura-
D rie, qui in diebus Dominicis, & festis continuè feneraris, & derobas pauperes, & facis sicut dicit Sanctus Lucas 12. c. de illo diuite dicẽte, quid faciam, destruã horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ, anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte, hac nocte anima tua repetetur à te, quæ autem parasti, cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues, quia ex repẽtina morte sibi occurrente, nõ potest dicere suam culpam, & diabolus eũ portat à casa calda. & ideo, quia non habe-

mus hic mansionem manentem, custodi E
mandata, & festa, vt cum hic à tua peregrinatione discedes, redeas ad tuam mãsionẽ diuinam. Tertia causa, quod recorderis de tua gloria. vnde, Thesaurizate vobis thesauros in cęlis. Et nota, quod in hoc mãdato dicit, Memento, & nõ dicit sic in alijs mandatis. Vnde memento primo, quia es generatus. Secundo memento, quia es peregrinus, & semper es fatigatus, si de medio. Memento tertio de fine. s. cui laboraueris, & thesaurizas. Vnde nota, quod in die festo tu debes tria seruare. Primo, caue tibi à laborando in diebus festiuis, scilicet, quod tu ò rustice non ducas plaustra, neque artes F
exerceas manuales, quia teneo, quod Officiales deputati ad faciendum seruari leges & statuta ciuitatum peccant mortaliter, quotiens non faciunt seruare statuta, & leges, & seruare festa. Et ita econtra, merentur faciendo custodire, & seruare festa, leges, statuta, & ordinationes terrarum, & quotiens præbent causam seruandi prædicta. Similiter vos apothecarij, qui in diebus Dominicis, & festis, postponendo Missas, & sacra, tenetis stationes vendendo gratia lucri, & auaritię, semper mortaliter peccatis, quotiens venditis. Similiter & ementes peccant his in diebus festis mortaliter, nisi G
forte pro medicinis dandis in casu necessitatis pro salute corporum, quia in his dumtaxat licet, vel in similibus. Similiter in beccarijs vendentibus carnes in diebus Dominicis, & festiuis, & ementibus. Similiter in barberijs radentibus vsq; ad vnam, vel plures horas noctis in diebus prohibitis, sicut in Sabbatis, & vigilijs Natiuitatis, & huiusmodi. Similiter in alijs artificibus laborantibus in diebus festis, & horis prohibitis. Similiter in Notar. faciẽtibus instrumẽta illicita, & in diebus festiuis, & prohibitis, &c. Secũdum, quod debes seruare, seu pręcauere tibi in diebus festis, & Dominicis, est, q̃a H
debes tibi præcauere à peccatis illis diebus magis quam in alijs, quia peccata magis grauantur, & sunt grauiora facta in illis dieb' festis, quam in alijs diebus: & communiter à diabolo introductum est, quod in istis sanctis diebus homines magis peccant, quã in alijs, qui expendunt suum tempus præcipue in illis diebus, in choreis, & tripudijs, luxurijs, tabernis, vanitatibus, pompis, & carnalibus desiderijs, ac delectationibus corporis, magis quam sacrificando, orando, & eundo ad Missas, prædicationes, vesperas, & ad diuina officia. Nam quotiens

A tu tripudias in Dominicis, & diebus præceptis custodiri, totiens peccas mortaliter, nisi esset in festiuitatibus communitatum, vel pro matrimonio honesto tantúmodo. Tertium, ꝙ debes seruare, & fugere, quia debes in istis festiuis diebus fugere ociositatem, & debes te exercere, primo in oblatione, secundo in oratione, tertio in prædicatione. In oblatione, quia debes offerre animam tuam totam in obsequijs diuinis istis diebus contemplando, & meditando Deum creatorem tuum. Item in audiendo Missas, & offerre animam cum corpore in Missis, & sic exercēdo animam, & corpus,
B & custodiendo festa Dominus illuminabit tuam animā, ꝙ cognosces Deum, & cognoscendo vitabis peccata, & dabit tibi gratiā, quod habebis veram cōtritionem, per quā saluabitur anima tua, quia qui non est memor Dei in vita, Deus obliuiscitur eius in morte. Et nota, quod oportet, quod homo audiat omni die Dominico, & in omnibus festis præceptis vnam Missam integram ad minus ieiuno stomaco: alioquin non euitat peccatum mortale, quia dicit præceptū Dei, Sabbata sanctifices. Et non debes facere sicut rustici, qui stant in taberna bibēdo,
C & corpulentia adimplendo, donec audiunt campanellam, quæ significat, quod corpus Christi debet eleuari, & bibunt, & velociter currunt: & sicut corpus Christi est eleuatum, vadunt cum suis buccis vnctis, & ebrij sæpe osculantur altare, & inde fugiūt, & redeunt ad vinum: & postea mures corrodunt mantilia, & tobalias altaris vnctas. Secundo debes te exercere in oratione, qa oratio penetrat coelum, & est gratiarū impetratiua, & facit animam appropinquare Deo, & sibi, & alijs confert viuis, & defunctis. Tertio sanctificare, & totum tuum tempus istis diebus festiuis, & solemnibus, & Dominicis debes expendere in audiēdo
D diuinum officiū, & prædicationes, & postponere omnia mundana, & isto modo tua anima dicet, Audiam quid loquetur in me Dominus Deus meus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, quæ faciet opera sua. Et sic faciendo ostendet nobis Dominus misericordiam suā, quam nobis concedere dignetur, qui viuit, & regnat in seculorum secula benedictus, Amen.

FERIA SEXTA E
Post quintam Dominicam Quadragesimæ.

De Amore preparante.

Istam prædicationem posui hic, quia continuatur ad præcedentem, licet sequens præcesserit.

Sermo XXXVIII.

Olumus Iesum videre Ioan. 12. c. Sunt verba aliquarum animarum deuotarum, & fidelium cupientium Iesum videre. In quo sancto eloquio sequitur septima penna amoris præparātis. Intendo tractare qualiter anima debet se præparare ad sumendum Iesum .i. corpus Christi. In quo amore præparante faciemus tres considerationes. Prima consideratio est in opere, secunda in verbis, tertia in corde. Prima consideratio est præparatio in opere, scilicet honestę conuersationis cum opere. Secunda est præparatio feruidæ orationis cum verbis. Tertia est præparatio cordialis deuotionis cum corde. Vnde hodie habebimus pauca verba, & bonum sensum. vnde in superiori sermone habuisti qualiter gloriosa Virgo benedicta, quando fuit annuntiata, fuit præparata recipere Iesum, qa recepit ipsum opere, verbo, & corde, quia beatissima Virgo nil aliud desiderabat, nisi Iesum. Et nota, quod quando beata Virgo fuit annunciata, erat in camera, siue cubiculo, cū septem domicellis. Prima erat domina Clausura, secunda erat domina Timorosa, tertia domina Taciturnitas, quarta domina Honestas, quinta domina Prudentia, sexta domina Humilitas, septima domina Obedientia: ad dandum intelligere, quod volens sumere corpus Christi, oportet, ꝙ primo se disponat bene velle viuere. Vnde dña Clausura erat portinaria Virginis gloriosę. Et cum Angelus in sero venit & pulsauit ad portā, accessit ad ianuā, & dña Clausura portinaria dixit, Quis es tu, qui pulsas? & respondens Angelus dixit, Ego sum Angelus Dñi, qui volo loqui Reginæ mundi. s. Marię Virgini pro parte summi Regis creatoris sui. Et dña Clausura retulit Virgini, quę iussit aperiri Angelo. Hinc est ꝙ Euangelium dicit, Et ingressus est Angelus, &c. Vñ tu q̄ hēs fęminas in cura, & custodia,

A stodia, disce q̃ stent clausæ in domo. Et si habes filiam, non cures quod exeat domum nisi vadat cum omni honestate ad missam; vel prædicationem, vel nisi ducas eam ad loca, vbi possit lucrari animam. Et cũ exis domum, caue ne dimittas filiam tuam solam, sed stet ad instar virginis clausa, & sociata in domo. & possunt assignari tres causæ, quare iuuenes fœminę non debent exire domum, si non sunt bene associatæ.

Prima causa est, quia iuuenes sunt sicut cera mollis, quę apprehendit formam sibi datam. & nostri sensus fragiles sunt magis inclinati ad malum, quam ad bonum.
B vnde si ducuntur extra domum & non habent bonam custodiam, discunt balistare, & si non sunt usæ stant cum oculis grauibus, procliuibus & honestis. Similiter in auditu: quia si non sunt vsæ extra domum, cum audiunt iuuenes aliqua dicentes sibi, audiendo rubescunt & pauent. Similiter in tactu, quia si tripudiant cum iuuenibus in tactu manuum assecurantur & audaces efficiuntur, & cum sunt assecuratæ perdunt verecundiam, quæ verecundia est vnus de quatuor custodibus custodientibus virgines, sicut habebitur in sequenti prædicatione. nam vbi non est uerecũdia, cessat amor Dei
C & pudicitia & perdit verecũdiam, dum est balistata & facta domestica & securata, tũc male cedit suæ pudicitiæ, & est ad instar auiculæ, uel animalis siluestris, quod a principio cum capitur fugit a conspectu hoĩum, & non permittit se tangi: sed cum tãgitur, domesticatur, & sequitur hominem quocũque vadat. Ita virgo modo suprascripto assecurata efficitur domina Domestica, & est magna ribalda, eo ipso, quia est effecta dña domestica, & est vna asina, & vna porca. Sed dña siluestris est vna bona dña. Itaque tene filiam tuam siluestrem, adeo vt cum uidet forensem intrãtem domum fugiat a cõ
D spectu virorũ, & latitet ad instar vnius gatti, quem habebant Fratres in uno monasterio, qui cũ uidebat seculares intrantes monasterium, subito fugiebat: sed videns fratres non se mouebat. Caue ẽt ipsam a conuersatione domesticorum attinentium, & etiam propriorum fratrum suorũ, nec permittatis fratres & sorores veripotentes adinuicem in eodem loco dormire: nec credite mihi, quia confessor fui, & scio quid loquor, imo & patres caueãt, q̃ filiæ dormiãt secum, sicut sunt aliqui fatui, qui non considerant diabolicas tentationes. vnde teneatis filias vestras in timore & pudore, quia si

ista sibi deficiunt, efficientur domesticæ, & E
dimittent se manizare, & tandem vltra plurifarias infamias sibi impictas malè capitabunt: & hoc de prima domicella, scilicet domina Clausura.

Secunda domicella, quæ dicitur timorosa erat cum beata Virgine. Vnde puella debet esse ita timorosa, quod cum audit hominem loquentem, subito debet rubere & tremere, & tunc est bonum signum. Et hinc est quod cum Angelus dixit, Aue gratia plena, &c. Virgo intemerata turbata est in sermone eius tremendo. quid ergo fecisset in præsentia hominis? & est bonum
signum, quia qui tremit, sapiens est: & qui F
est stultus, communiter est temerarius & ribaldus. Vnde Eccles. 18. ca. Sapiens in omnibus trepidat & timet, quia uidet pericula. Vnde valens medicus semper dubitat. & sic de alijs, multo magis in Virgine quæ non posset esse multum timorosa. vnde uide. 2. Reg. 53. de Tamar quę essendo cũ fratre in camera, credens se fore securam, fuit violenter a fratre corrupta.

Tertia domicella fuit domina Taciturnitas, quæ erat valde sapiens, & pauca loquebatur, & nunquam loquebatur de aliqua vana, sed semper de diuinis. vnde cogi-
tabat cum ista sua domicella qualis esset il- G
la salutatio, stando sic taciturna: & docet mulieres, quid facere debeant, cum eis mittitur aliqua ambasiata, quia non debent subito respondere, sed debent duo prius cogitare, scilicet quid sibi dicitur. & quid debeant respondere. propterea Virgo beata merito cogitabat, qualis esset ista salutatio. & nota quod tria mala accidunt fœminæ garrulæ. Primum, quia maritus nunquam diligit vxorem loquacem, quia efficitur tędiosa, & quia in multo eloquio non deest peccatum. Ergo, quia fœmina loquax cõiter est audax, & ꝓcax, & ex-
inde maritus efficitur zelotipus & genera- H
tur odium sibi. Tertio, quia cum maritus dicit aliquid, ipsa vult respondere, & respondendo protrahit maritum in iram, ex quo sequitur, quod sæpe pulsatur a marito duris verberibus, & semper fœmina loquax est contentiosa in domo. Vnde solet dici, q̃ non est locus pacis, vbi est lingua loquacis. Ad instar illius fœminę, quę dicebat marito, quod ipse erat pediculosus, & maritus verberabat eam, & nil proderant uerbera: quia quanto plura sibi dabat, tanto magis sibi dicebat, quod erat sexcupedosus, & peius faciebat. Vnde una dierum dum

A dum ista pessima fœmina multiplicaret in
malo eloquio, proposuit obturare sibi os ta
liter, quod non posset sibi dicere quod fo-
ret pediculosus, & portauit eam super ri-
pa fluminis, quod discurrebat secus domũ
eius, & proiecit eam in aquam tenendo ip-
sam per pedes, & caput subter aquam.
& videns quod non poterat loqui, & sibi
dicere pediculosum, eleuauit ambas manus
& cępit conglutinare vngues, & ipsas ad
inuicem incutere, quemadmodum si ipsam
interficeret sexcupedes. Indicans per signa,
quæ non poterat proferre ore. Vnde tu ò
B mulier, fac quod domina Taciturnitas sit
tua socia, ne tibi similia accidant, & stes in
charitate cum tuo marito.

Quarta domicella fuit domina Honesta,
quia gloriosa Virgo fuit ita honesta, quod
nunquam uoluit aspicere Angelum in vul-
tu. Inde est quod Angelus Gabriel dixit, ne
timeas, videndo ipsam ita uerecundari, &
præ honestate & pudore turbari, quia tu ha
bes actus ita honestos, tam corporales,
quam mentales, quod tu fecisti innamora-
re Deum, quia nihil est quod faciat ita amare
fœminam, sicut actus honestus. Vnde in
C veteri testamento dicit, quod plurimæ do-
minæ propter actus honestos placuerunt
maritis. Vnde Ecclesia. c. gratia super gra-
tiam mulier pudorata.

Quinta domicella fuit Prudentia. nam li
cet non practicaret mundum, tamen scie-
bat fraudes mundi & hominum propter e-
ius prudentiam, quia non practicans mun-
dum, melius cognoscit illum, quam qui ip-
sum practicat. vnde dum quidam magister
in Theologia prædicaret de vsuris: & quali
ter vsurarij contrahunt, quidam mercator
ibi existens, dixit versus socios: nos plus sci
mus dormiendo de huiusmodi contracti-
bus & practica mundi, quam iste predicator
vigilando. Sed si ipsum audiuissem, ego
D sibi respondissem, quod ille bene sciuisset
celebrare contractus illicitos vsurarios me
lius me. sed ego melius cognoscerem illos,
& suos effectus. Exemplum, verbi gratia,
si tempore caliginis vadis per plateam cum
vno socio, si ille socius separatur a te aliquã
tulum, tu non poteris eum videre, nec ita
bene uides nubem, licet sis & tu in caligi-
ne, sicut ille qui esset supra nubem, vel sepa
ratus a nube, qui meliꝰ uidet & discernit ip
sam nubem. Ita in homine, qui quanto ma
gis est separatus a mundo, tanto magis vi-
det & intelligit caliginem & pericula mun
di, quam ille qui est inuolutus in turbine &
caligine mũdi. Ita erat in Virgine, quę cum E
prudentia sua speculando in radijs diuini-
tatis supernę cum sua immensa prudentia
sciebat & cognoscebat fraudes & dolos mũ
di & hominũ. Et hinc est, quod Virgo quæ-
rit a prudentia, quõ fiet istud, quoniam virũ
non cognosco? quia credo ꝙ Virgo glorio
sa nũquam respexit virum in vultu, ꝙ tamẽ
intellige cum effectu. Vnde auisa filiam tuã
ꝙ omnia cum prudentia faciat. & si mater
est male castigata & imprudens prudentia
filiæ stat in magno periculo, ne pereat, quia
pecora con pecora mal capita la pecora. &
erit similis exẽplo virginum fatuarũ. vnde
Matt. 25. c. Simile est regnum cœlorũ decẽ F
virginibus, quæ acceperunt lãpades suas, &
exierunt obuiam sponso & sponsæ. Quinq;
autem ex eis erant fatuę, & quinque pru-
dentes: sed quinque fatuæ acceptis lampa-
dibus non sumpserunt oleum secum: pru-
dentes verò acceperunt oleum in uasis suis
cũ lampadibus, &c. & media nocte clamor
factus est. ecce sponsus venit, exite obuiam
sponso. tunc surrexerunt omnes virgines il
læ, & ornauerunt lampades suas: fatuæ autẽ
sapientibus dixerunt, date nobis de oleo ve
stro, quia lampades nostræ extinguuntur.
& prudentes recusauerunt: Vnde dum fa-
tuæ irent ad vendentes, prudentes intraue- G
runt cum sponso ad nuptias, quia paratæ e-
rant: & nouissimæ reliquæ virgines fatuæ
venientes dicebant: Domine, domine aperi
nobis. at ille respondit: Amen dico vobis,
quia nescio uos. Vigilate itaque, quia vigi-
lantibus & non dormientibus, prudentibus
& non fatuis aperitur porta regni cœlorũ.
Anima est virgo sapiens, sponsus est Deus:
sponsa est virgo Maria Regina cœlorum.
quinque sapientes accipiunt & emunt de o-
leo sapientiæ, & de lumine veritatis, & stãt
paratæ, & ornant lampades suas, vt intrẽt
cum sponso ad illas nuptias cœlestis regni
audiendo verba Dei & prædicationes, &c. H
Accidit quod fatuæ non iuerunt ad prædi-
cationes, sed stando in domo se depilant,
fucant & ornant, ac docent una aliam ribal-
darias: quia dum matres stant ad prædica-
tiones, istæ fatuæ ribaldæ remanent domi,
& faciunt ribaldarias procando, cantando,
ludendo, & tripudiando, & aliqua alia, quæ
vestrum aliquæ dum essetis iuuenes bene
scitis, & non portant de oleo. & media no
cte clamor factus est, cum venit hora mor-
tis ecce sponsus venit, & sapientes iam præ
paratæ ornant lampades suarum virtutum,
& cum splendore lucis veritatis æternæ ti-
moratæ

A moratæ & illuminatæ intrant cum sponso,
& sponsa ad nuptias æterni gaudij, & fa-
tuæ ribaldæ plenæ malis vitijs, & tenebro-
sæ cum suis belletis incidunt in manus ali-
cuius ribaldi: quia si moritur pater, vel alias
male capitant, quia non habent de oleo sa-
pientię qua possint illuminari, & videre viã
rectitudinis & salutis suæ, & tandem ua-
dunt a casa calda. Ideoque vigilate, &c.

Sexta est humilitas, quia licet virgo Ma-
ria benedicta esset pulchrior omnibus crea
turis, & esset plena gratia & regina: tamen
erat tantæ humilitatis quod tanto magis stã
B bat depressa, quãto plures habebat gratias.
& ideo dixit, ecce ancilla Domini, quanuis
indigna, tamen fiat voluntas tua, ad docen-
dum puellas, quod sint humiles in capien-
do bonam doctrinam & obediendo suis su
perioribus, & humilitet faciunt omnia sibi
præcepta. vos ergo matres, quæ habetis fi-
lias sub vestra custodia, faciatis quod vestrę
filiæ sint humiles & obedientes, & faciatis
quod filiæ vestræ faciãt omnia exercitia do
mus & masaritia, contra aliquas, quæ nolũt
quod earum filiæ faciant exercitia domus,
nec ꝙ filent, neque scopent domos, nec la-
uent scutellas, nec faciant coquinã, neq; pa
nem, &c. Sed tãtum attendunt ad scortican
C dum eas, & curandum earum vultum, & ad
ponendum eis crines postitios, & ad ducen
dum eas ad festa, & choreas, et cum uadũt
ad maritum, nihil facere sciunt, nec suere,
nec coquere, necq; filare & penitus nullius
sunt valoris, nisi in se scorticando, & stando
ociose ad fenestras cum inamoratis baucã-
do, & sępe numero male capitant. vnde bo-
ni Romani faciebãt filias addiscere filare la-
nas, & scire facere totam masaritiã, & nun
quam sinebant ipsas torpere, & stare ocio-
sas. Vnde tu mater facito quod nulla mora
teneat tuam filiam ociosam, quia nescis qua
liter possit capitare, & ad cuius manus pos-
D sit peruenire: quia si erit uirtuosa, exit suffi
ciens manutenere maritũ & familiam suã.
vnde doce eam facere omnia, suere & fila-
re vsque ad stamenta, quemadmodum fa-
ciunt Fratres, quia quantũcunque sint nobi
les in sua septimana lauant scutellas, faciunt
coquinam & omnia alia uilia & necessaria.
vnde Virgo humilis dixit, ecce ãcilla dñi. i.
sclaua. Tu ergo iuuenis, caue ne accipias v-
xorem, nisi sit humilis, & sciat omnia face-
re, quia melius est habere virtuosam & pru
dentem & humilem indotatam, quã fatuam
& uanam plenam diuitijs. Sed communi-
ter in his partibus patres dotãt pulchriores
& dant sibi magnas dotes, quæ cõmuniter B
nihil sciunt facere, nisi se belletare & pila-
re, & turpiores dedicãt Deo, et ponunt ip-
sas in monasterijs contra earum uoluntatẽ.
hinc est, ꝙ postea nõ fundata in Deo & ma
le cõtentę maledicunt parẽtib⁹ & tãquam
desperatæ supponũt se fratribus, & faciunt
filios cum fratribus & nunꝗ seruiunt Deo,
sed semper attendunt vanitatibus: quia re-
gulariter nunꝗ fuit dña ociosa, quin sit va-
na: & si est vana, non potest facere quin sit
putana, Ideoq; uos mariti teneatis uxores
vestras in continuis exercitijs. Similiter tu
o mulier, caue ne accipias maritum, qui nõ
faciat aliquod exercitium, quia vir non vir- F
tuosus nunquam fuit quin sit vitiosus. Fu-
gite ergo ocium. Nam tu fœmina, si ali-
quod exercitium facis, tu ponis amorem il
li exercitio, quod facis. verbi gratia, tu filas
& facis camisiam: tu dicis, ista camisia est
ex meo filato & geris sibi amorem, et sic de
alijs exercitijs, quia capiendo amorem illi
exercitio virtuoso tu fugis amorem vitio-
sum, & est ualde vtile domui, in qua est vna
virago, quæ sciat gubernare filios & fami-
liam, quæ si nesciet facere, oportet tenere
multos sumptus masariarum et famulorũ
uestrum &c. quibus occurrentibus mari-
tus ui quadam impulsiua efficitur usurari⁹, G
& sic tu fęmina es causa perditionis animę
tui mariti & tuæ animæ.

Septima est domina Obediẽtia. nam Vir
go mater Christi intelligens uoluntatem di
uinam, fuit obediens effici mater Dei. Vos
o patres, & matres, facite quod filij uestri
sint vobis obedientes, & quod filiæ uestræ
cum sibi præcipitur aliquid, non dicant, fa-
ciam, vel nõ possum facere. quia quãdo fi-
lia est inobediens, est malum signum, ma-
xime cum excedit decimumquartum annũ,
quia est signum quod ipsa est inamorata. Et
si est obediens, subito cum sibi præcipis, il- H
lud faciet sine mora, et sine excusatione.
Vnde maximum signũ obedientiæ est sem-
per mandata adimplere et nunquam se ex-
cusare. Alia est præparatio, quæ in deuotio-
ne consistit, in qua uolebam exponere Pa-
ter noster. Tertio erat tertia præparatio cor
dialis, de quibus duabus alias vobis dicam.
Præparemus itaque nos, ut possimus Ie-
sum videre, mediante misericordia sua,
quam nobis concedere dignetur, qui uiuit
& regnat per infinita seculorum secula,
Amen.

SAB-

A SABBATO post v. Dom. Quadrag.

De amore conuertente.

Sermo XXXVIIII.

Cui minus dimittitur, minus diligit. Luc. 7. c. & in euangelio hodierno, quod sacrum eloquium est magnę consortationis peccatorū: quia quāto sunt maiores peccatores, cum conuertuntur ad Deum, maiores faciunt operationes. & ideo magis diliguntur ab eo, & est mirabile dictum, quod plus dimittatur maiori peccatori, qui minus diligit: quia cum incipit gustare de Deo, feruentius studet in amando Deum. & sicut fuit peruersus, quando non cognouit Deum, tanto magis fit conuersus ad seruitia Dei, cum intelligit ipsum. Sed quid in beata Virgine, quæ non poterat peccare? dico quod plus peperit sibi, quam alicui alteri creaturæ. Et nota ꝙ per experientiam loquor, quia expertus sum, quod erit una domina magnæ naturæ, & intellectus subtilissimi, quæ quia nescit regere sensus suos, in peccatis cadet. Quæ quando conuertitur ad Deum, tanto efficitur melior alijs, quanto suum ingenium præualet, & scit facere maius bonum, & licet errauerit, fit melior. Vnde sanctus Augustinus, Paulus, & sanctus Petrus & Dauid, similiter Maria Magdalena in luxuria deturpata, &c. quando conuersi fuerunt, si ante sciebant facere malum, cum viderunt veritatem effecti fuerunt magis singulares, & feruentiores in amando & seruiendo Deo, quam alij: quia multi sunt, qui ideo nō faciunt malum, quia ignorant illud facere, sed nec sciunt facere bonum: & si faciunt bonum, illud tepide faciunt. Et in hoc denotatur sextus amor, qui dicitur conuertēs. In quo nota tres modos cōuersationis.

Primus est animam euellere a peccato.

Secundus modus est animam a peccatis contrarijs defendere.

Tertius modus & processus, est animam firmam in amore Dei inflammare, & in eo perseuerare.

Prima pars principalis.

Primus modus conuersationis est dulcis & pulcher, & est ipsam animam a peccatis euellere. & in isto modo conuersationis anima per quatuor status vocatur & excitatur.

Primus status est offensionis.

Secundus est conuersionis.

Tertius est satisfactionis.

Quartus status est murmurationis.

Vnde si vis ponere te ad seruiendum Deo, dispone te ad sustinendū multas murmurationes contra te. Et notandum, quod dominus non facit tibi occurrere aliquas tentationes, quas non possis bene euadere cum triumpho & victoria, & est primus status offensionis, a quo incipit euangelium: Rogat Iesum quidam pharisæus, qui vocabatur Simon leprosus in peccatis. & inuitauit Christum ad cibum non corporalem, sed spiritualem. & credo quod illud fecit propter inanem gloriam magis quam ex charitate, ex eo quia non seruauit signa charitatis, quia nō lauit pedes Christo, nec ostendit signa pacis in osculando eum, nec vnxit caput eius vnguento, prout de more erat in illa contrata. vnde Christus iuit non propter fumum inanis gloriæ illius pharisæi, sed propter fructum spiritualem, qui inde sequi debebat. Et nota tres modos offensionis Dei. Primus est peccatorum magnitudo, scilicet, ꝙ presbyteri teneant meretrices & facere magna peccata. Secundus est peccatorum exercitium incertitudo. s. quod peccatum publice exerceatur, ut est in publica meretrice, publico vsurario & similibus. Tertius est peccatorum multitudo, quod consistit in frequentatione peccatorum, sicut publicè fenerari, publice fornicari, in committendo homicidia, falsa testimonia, sodomias & similia. omnes istos tres modos offensionis Dei habuit Maria Magdalena. Et si uis videre magnitudinem peccatorum ipsius Magdalenæ, cōsidera verba euāgelij dicentis, Ecce mulier, ad demōstrationem peccatorum suorum, ac si digito ostendentur admiratione dicendo, ecce mulier proterua, &c. Vnde Isaias similiter dicit. Babilon dilecta mea posita es mihi miraculo, vt sis supposita tot miserijs & ribaldarijs: vt tu anima cum sis bona, diues, & habeas tot attinentes honorabiles & sis nobilis, et habeas imaginem similem Deo, & memoriam ita notabilem & excellentiā intellectus, plus ames mundum fragilem & caducum quam Deum tuum creatorem, & plus diligas damnantia te, quam bona salutifera tibi. Vnde tu es mihi miraculo. Nam Babilon interpretatur confusio, quia nil aliud cogitat, nisi de luxuria, de auaritia, de su-

A de superbia, & de mundanis delectationibus. & mirrò es mihi miraculo, quia propter modicum corporalis delectationis. vis perdere infinitam, & perpetuam lætitiam paradisi.

Secundus modus, quia Maria Magdalena fuit in peccatis exercitata, quia fuit meretrix occulta, & denotatur certitudo peccatorum illius ibi, cum dicit, quæ erat in ciuitate peccatrix. Vnde fuge ribaldos, tu o mulier, quia si vni consentis, ille dicet alijs & publicaberis, & forte tu ignorabis credens illud fore occultum, & cum
B ibis per plateas, ostenderis digito dicendo, ecce illa ribalda meretrix, deprauata est, &c. iuxta illud Isaiæ 23. cap. Dum cum cithara circuibat ciuitatem meretrix, adiutorium non inuenit. Cithara est vacua, & significat meretricem, quæ habet melliflua verba. sic cithara habet dulcem melodiam. & est vacua meretrix, sicut cithara & vadit quærendo per ciuitatem & destruendo, fornicationes faciendo, donec est iuuenis, & postea efficitur rufiana & tabernaria, & adiutorium non inuenit. Tertius est multitudo peccatorum. & ideo subiungit, pecca-
C trix, id est meretrix. o magna miseria, cuius ars est diabolica, quia non solum animam suam perdit, sed studet perdere animas tot hominum, quibus consentit & sæpenumero ipsa meretrix erit nobilis, & de bona familia & consentiet viris vilissimis, scabiosis, leprosis, & cuilibet miserrimo uiro, & stabit cum uno uili ruffiano, qui uerberabit eam, & percutiet ipsam, & stabit cum seruitute & miseria, & nō habebit ad quem recurrat & erit peccatrix. Nota, quot modis fœmina periclitatur: & sunt septem gradus, quibus fœmina inducitur ad periclitandum, ruendum & peccandum.

Primus est in faciendo se pulcram & stercorizando sibi vultum, pilando, fucando,
D & sibi crines mortuorum imponēdo, ut videatur pulchra. & illa sunt signa impudicitiæ & peccat sic faciendo mortaliter: & si marit' cōsentiret, si ipsa nollet, nec ecōtra, nec mulier tenetur cōsentire marito in his, in quibus peccaret mortaliter. & caue tu mater, ne permittas filias tuas se fucare & faciem scorticare, &c. quia istud est principium, per quod fœmina errat & ruit.

Secūdus gradus est addiscere cantilenas vanas, & motetos. et tu mater, cogita de te ipsa, si cespitasti, vel si vidisti aliquas alias ruere per istam uiam, quia cantilena est fauilla ad incendendum ignem. Nam virgo filando, & suendo cogitat, & pur mala de suo inamorato, & cogitando cantat, & cantando incitatur, & accenditur taliter, quod quādo sentit equitantes, vel iuuenes cantantes, & transeuntes per viā, currit ad fenestras. vnde tu o mater, & tu pater, custodi filias tuas, et corripe, ne talia faciant intercedente baculo. E

Tertius gradus est portare capillos alienos, uel suos inordinate & imbratare ipsos, vt uideantur flaui. sed considera bene, quod si daretur tibi in pœnitentia, quod tu portares vnum os alicuius mortui super capite de die, & de nocte, tu trepidares & timeres, ne ille mortuus te portaret. Sed in portando capillos mortuæ, diabolus adeo excæcat te, quod tu non consideras. Et nota quod quando tu uides aliquam portare capillos alienos, credas pro firmo quod aut est tineosa, vel habet aliquem defectum. F

Quartus gradus ruinæ mulieris est oculus, quia cum suprascriptis gradibus fucandi se, & cantandi, & portandi alienos capillos facit se respicere, & balistare, & balistata mittit non minus vrentes sagittas, & facit periclitari illos iuuenes balistatos, et rediens domum considerando amatores suos scinditur in varias curas & stat in magno periculo periclitandi. G

Quintus gradus est reputatio suæ pulchritudinis, quia reputando se pulchram superbit.

Sextus gradus est, quia cum habet ista, necesse est, quod resupina ruat, & postea dicit, me miseram, dolorosam me, quia sum nata sub tali misero sidere. Si ergo vis vitare ista cum uadis ad festa, vadas honesta cum capite inclinato, & cum oculis demissis, & serua modestiam & omnem pudicitiam.

Septimus gradus est, quia cum laudatur ab amatore suo extollitur, & dat sibi aures, & respondendo capit audaciam, & subito est imbratata & ruit. sed si uis vitare ista, cum audis homines tibi loqui, non exaudias ipsos, neque respondes quicquam eis; sed recurre ad crucem Christi, & considera quod cito morieris. et considera te esse puluerem, et in puluerē reuersuram, et pellē tuam quæ uidetur ita pulchra esse saccum escæ vermium et considera infernum, et eius durissimas, et sempiternas pœnas, et etiam considera si cadis, quod eris semper diffamata, & nunquam deseres illa turpia, quæ omnia habuit, et in eis inuoluta fuit H

A ta fuit Maria Magdalena. Nam cõmuniter mulieres conantur facere, quod videantur pulchræ: & quanto sunt pulchriores, tanto superbiores. nam Maria Magdalena habuit plures dotes. Prima, quia erat pulcherrima in facie. Secunda eius dos, quia erat magni naturalis, & boni intellectus. Tertia, quia habebat ualde pulchros capillos.

Quarta, quia habebat pulchros & splendentes oculos. Quinta, quia erat nobilis & magnæ parentelæ, & reputabat se magni status. Sexta, quia proposuerat sibi dare bonum tempus ad instar illius diuitis dicentis, anima mea, epulare, &c. Ita credo
B quod faciebat Maria Magdalena. et ideo propter prædicta ruit. Et nota quatuor causas, quę conducunt mulieres in ruinam. Prima est pulchritudo: quia quando mulier est pulchra & fatua, illa pulchritudo est valde periculosa. vnde Salomon, circulus aureus in manibus mulieris pulchræ & fatuæ. sed quando mulier pulchra est & sapiens, est magna & bona gratia homini, qui potest illam habere, quia est sicut vitis abundans in lateribus domus suæ. & sequuntur multa bona in illa domo. Secunda causa sunt diuitiæ, quia si fęmina est pulchra & diues, est ualde periculosus status eius, quia si ipsa ha
C bet maritum, adiuuet eam Deus. si est vidua, adiuuet eam Deus, Virgo Maria, & sanctus Franciscus. Si est virgo, adiuuet eam Deus cum omnibus sanctis. Tertia est libertas, quia si mulier habet illa tria, sicut habuit Maria Magdalena, tunc fac sibi signum crucis, quia est expedita, & nulla est redẽptio, nisi subsit quædam præexcellens virtus in ea, quæ ratio reperitur in talibus. Quarta est simplicitas, quia si illa quatuor concurrunt, nisi concurrat iuuamen Dei adiuuans illam, sine fallo ruet. Et nota tu o mulier
D vesana, quod si cognosceres studia proditionum & fraudum ac deceptiones uirorũ, tu nullatenus confideres de ipsis & sugeres sua blanda verba, & adulationes lenonum. nam vnus docet alium & senes recagnati docẽt iuuenes, quo peccato uos decipiant & capiant. & notetis uos o fœminæ, septem proditiones virorum, quas exercẽt in prodendo uos. Prima proditio uiri est, quia fingit atque docet diligere te bono amore & multa tibi promitto, &c. Smemorata nihil sibi credas, nec quicquam sibi respondeas, neque in aliquo aperias te sibi, quia nihil aliud a te uellet, nisi spoliare tibi famam & virtutes corporis & animæ, & te vituperare & priuare te vita: quia si sentient tui parentes uel maritus tuus, te fore uitu- E
peratam, te venenabunt. Secunda proditio est, quia dicet tibi, quod vult tibi dicere in secreto tantum vnum verbum: & si tu es ita fatua, quod sibi applaudas & ducat te in secreto loco, te vituperabit. & per experientiam loquor, & experti sint mihi testes, ꝙ quotienscunque vnus inamoratus loquitur mulieri in secreto, necesse est quod aut illa uituperetur, vel diffametur, aut mala morte moriatur. Et si incipit conuersari secum, oportet te cõtinuare, donec capiaris in casside & moriaris. Tertia proditio, caue fatua, quia promittet tibi fidem seruare, & te celatam tenere, & nullam aliam accipere in F
vxorem, præter te. & cum recesserit a te, non uidebit horam quo minus dicat consocio, & socius reuelabit illud vxori, vxor uicinæ, vicina marito, maritus suo consocio. & sic de vno in alium, donec publice dicetur, & tota ciuitas erit plena: quia nihil opertum, quod non reueletur: & nihil occultum, quod non sciatur. Nam tria sunt quæ cęlari non possunt: Scabies, tussis, & amor: quia inamoratus non potest ita occultè procari, quin astãtes perpendant, licet smemoratus ille philocaptus credat, quod nullus aduertat. Vnde dum semel vnus inamoratus capitasset ad manus meas, & totus an- G
xius mihi reuelaret quæ egerat cum sua inamorata: Ego dixi, qualiter poterant facere ita oculte, quod non perpenderetur: ipse dicebat quod quãdo erat publicè, ita occultè faciebant quod nullus perpendebat. & hinc est, quod amor pingitur cœcus, quia inamorati sunt cęci & credunt alios esse ita cæcos, sicut ipsi sunt, & iudicium Dei, quod talis mulier remaneat confusa, ut cognoscat suum peccatum, quod ante non cognoscebat: vnde imple domine facies earum, ut reuerentur ad te. & hoc propter misericordiam Dei, qm̃ Deus permittit, ꝙ fœmina confundatur per iustitiam suggerentem H
propter tuum delictum reuelabuntur tua pudenda, & caue ne secrete consentias alicui: quia si tibi promittit, non attendit & efficieris adultera. & tales merito possunt appellari porcæ & vaccæ, & natura vaccarum est, quia vacca cum sentit musconos, & pungitur ab eis, subito leuat caudam & fugit quærendo latebras & arbusta. Ita mulier indiabolata effecta una vacca, cum sentit muscones muschizare, leuat caudam, & caute quærit opportunitatem & remanet uituperata, & infamata. Quarta proditio est, quia cum proditor homo non habet

suam

A suam intentionem minatur accusare ipsam marito, vel patri, si habet; si sibi non consentit, sed si tibi occurreret, o mulier, quæ amas Deum & pudicitiam tuam, quod aliquis uellet te vituperare sub ficto colore minarum, fac sicut fecit sancta Susana, quæ potius uoluit confidere in Deo, qui poterat defensare ipsam innocentem, quam consentire illis tribus senibus recagnatis, quæ adamando ab illa ruina profugit, iam iudicata uoce Danielica suggerente. Et nota, quod sicut Daniel propheta liberauit Susanam innocentem, ita decet reperire mulierem nocentem. 13. cap. Nam

B erat vnum templum paganorum Babyloniæ, in quo erat unū Idolum, cui portabantur per populum multa edulia: & rex ciuitatis faciebat portari multa fercula illi Idolo. & sacerdotes ponebant illa fercula super altari & immensis, & dabant intelligere regi & populo, quod illud Idolum & dij sui comedebant de nocte illas escas & omnes conabātur portare fercula delicata dijs suis. & sacerdotes de nocte veniebant in templum cum mulieribus & filijs suis, & edebant illas escas. Vnde Daniel propheta dixit regi, Istud Idolum habet os, & non comedit; & habet oculos & non uidit. &

C clam fecit portari de cinere, & cribellauit cinerem circum circa illud altare cum rege, & clausis ianuis templi rex seruauit claues & facto crastino rex cum Daniele aperto templo, & non reperierunt de ędulibus nisi ossa. & rex dixit, ecce quia Deus noster comedit omnia. quid uis tu modo dicere. vnde potuit aliquis intrare templum & comedere illa, præter istum Deum meum. & Daniel dixit, aspice vestigia rex, pedum tuorum sacerdotum. quia aliqua sunt magna, & illa sunt sacerdotum; aliqua mediocria, & ista sunt fœminarum suarum: & aliqua sunt parua, & hæc sunt puerorum suo-

D rum. et quærens sub altari reperit ostium occultum, per quod intrabāt per uiam subterraneam, per quam ueniebant de domo ipsorum in templum, propter quod rex interfecit ipsos. Vnde caue tu mulier, quia credes facere fusas tortas, & credes quod tuus maritus nihil sciat. Misericordia seu iustitia Dei surgente manifestabitur tuus reatus & uituperaberis vel uitam perdes.

Sexta proditio est, quia multotiens isti homines uentosi fingunt se diuites, & habent vnam vestem ad Iudęos, & permutant vnā vestem cum alia sub vsuris, vt uideantur diuites & habere plures vestes & inuoluppabit viduam, & postquam erit prodita, sero perpendet: vnde caueat. Septima proditio B est, qa si dimittis te subducere ab homine, postq̄ desponsauit te, semper habebit te suspectā, qa homines mali credunt quod intus habent, quia credunt q̄omnes dnę sunt tales, quales ipsi sunt: qa cōis opinio hominum est, q̄ paucæ dnę sint castæ & pudicæ iuxta prouerbium Florentini. Femina nulla bona; si bona, nō casta: & casta, nō probata, sed ego uidi contrarium. vnde considera, quanta sit simplicitas mulieris, quæ dimittit se subducere & crede mihi, nisi matrimoniū quæratur debito modo per tuos maiores & per illos, quorum interest, aliter fit mala fide. Nota modo remedia ad euitandū F proditiones istas virorum. & August. in libro dat quatuor remedia ad fugiēdum proditiones hominum. Primum remedium est timor Domini, quia tu quicūque habes vxorem timentem Deum, bene potes regratiari Deo, quia raro reperis dominam timorosam Dei impudicam, sed erit omnibus virtutibus plena. et si infirmaberis, erit anxia in te iuuando: si occurret tibi aliquod infortunium, te confortabit. si peccabis, te diriget in viam ueritatis dulcibus monitis, & semper viues in pace cum iucunditate, cum supportatione & augmento G tuæ domus. Sed si est mala, habebis tuum purgatorium in hoc mundo. Secundum remedium est bona custodia, quia fęmina de sui natura est timida & fragilis. Vnde oportet q̄ habeat bonam custodiam: propterea tu marite, noli confidere de tuis socijs, neque de tuis fratribus, neque de tuis compatribus, quia multotiens vidi a talibus mulieres fuisse subductas, & est bonum signum, quando fæmina stat & requirit semper esse bene associata. Tertia custodia est timor mundi, quando timet infamiam. Quarta custodia & remedium, est timor legum: quia secundum Ius diuinum, fœmina debet lapidari, si rumpit fidem marito. & ita debēt H esse de iure ciuili. Item nota tu o mulier, duas custodias, & duo remedia in viro tuo. Primum est timor Dei in viro. Secundum est uirilitas in ipso, & non muliebritas. & effeminati, & abominabiles facti sunt, sicut quem dilexerunt. & nota quod est peccatum mortale etiam ire cum publicis meretricibus, quia aliquæ sunt publicè despōsatæ, aliquæ clam maritatæ, aliquæ monachæ, & multotiens potest accidere quod tu poteris accidere peccare cum tua sorore spirituali, quam tuus pater leuauit ex sacro fonte.

A fonte. quando etiam peccabis cum illa, cum qua peccauit pater tuus, vel frater tu⁹, aut germanus: Nam si erit nupta, committes adulterium: si erit monacha, committis sacrilegium: si attinens, vel soror spiritualis sit, incestus: & mulier fatua non intelligit ista scelera, ad quam similiter concurrunt presbyteri, religiosi, fratres spirituales, &c. Et omne quod sibi datur ob turpem hanc causam a filijs familias, vel existentibus in aliena potestate, tenetur restituere. Similiter inuoluet se turpiter ori, per quod intrat corpus Christi & manibus
B sacratis administrant filium Dei. o indiabolatæ, infernus vos expectat pariter cum ipsis religiosis. cauete ergo, &c.

Vide modo conuersionem Magdalenę. vnde nota, quod oportet, quod anima conuersa habeat tria. Primum oportet, quod habeat lumē, intellectum & cognitionem, quia si nō cognoscit malum, non potest deserere illud, & sic moriendo in illo peccato damnatur. Secundum oportet, quod cognoscendo malum anima habeat ardorem in deserendo illud. Tertium, quod habeat vigorem in perseuerando vsque in finem. Et omnia ista habuit Maria Magdalena, quia primo habuit cognitionem. Ideo
C dicit tex. quod Maria cognouit, ꝙ uenisset Iesus in domum pharisæi. vnde credo ꝙ Iesus, quando prædicauit dicens, q sitit, ad me veniat, &c. Et Maria audiens hoc, inebriata fuit illo fonte diuinæ sapientiæ delectando se in odio carnis. et credo quod illa die locutus fuit Iesus de vanitatibus & concupiscentia carnis. et Maria stans in illa prædicatione, quia habebat bonum intellectum, & gentilem animum, eleuata est in sublimitate sui perspicacis intellectus, & incępit considerare statum suum, & discurrere per vitam suam, & impudicitiam, & lasciuiam vitæ eius. et audiendo Iesum Christum di-
D centem; o paupercula, tu occidisti mille animas, aperias modicum oculos tui intellectus, cur me tantum offendis, dilecta anima mea. Ignoras, quoniā isti tui oculi ita procaces, & attractiui animarum ad luxuriam obscurabūtur? Nonne consideras, quod tu florida & uirens iuuentus ad instar floris, & uelut fęnum arescet? & citata senectus te incuruabit. Nōne vides quibus, & quantis miserijs tu es subiecta? o Maria, Maria, nimis amara animæ tuæ, aperias fenestram tui intellectus, vt intret lumen veritatis & illuminet illum. Putas ne semper gaudere in hoc fragili mundo? cum senecta aggredietur te, hispida fies, capilli canescent E
pariter & cadent, dentes eburnei marcescent, genæ iam floridæ facient rugas; flatus aromaticus putrescet & olidus fiet, deorsum incuruabitur sicut arcus, & omnes te fugient. et intelligendo prædicta, subitò compuncta repetit domum, & clausa in camera incipit flere. & crede quod subitò omnia medicamina, fucos & vanitates abiecit, & repetit audita a suo magistro Iesu Christo dicens, o anima mea, quid fecisti in hoc seculo, quia iam iam uideo te esse damnatam. o oculi mei indiabolati, euomite pelagus lachrimarum & plangite peccata vestra, quia occidistis animas infinitas. & F
tu, o. os quod tantum offendisti Deū verbo & opere, exprime gemitus. cor tanto tempore induratum esse cogitationes carnales, & vanitates considera quantas feceris offensiones Deo conterete & humiliate Deo & creatori tuo, contra quem fuisti ita ingratum, & nunquam cogitasti gratias, quas plurimas tibi dedit. Quid faciam misera, ibo ne ad conspectum Iesu Christi filij Dei uiui? Ego nocentissima ibo ad tantam puritatem & innocentiam? Ego fętida ibo ad tantum splēdorem lucis æternæ? Quid facies desperata Maria, audebis comparere coram eo, qui palam omnia habet & cordis intima uidit? vince misera, vince pudorem: pelle rimorem, carpe iter, & vade ad illum, qui te potest solari pariter & saluare. Sed quis veniet tecum, ibis ne sola? vade, quia ipse est filius Dei: ipse est misericordia: ipse est fons gratiæ. & est ita pius & misericors ac miserator dn̄s & iustus, quod tibi parcet, & credo quod his dictis accensa spe, & fide accepto alabastro vnguenti venit audacter. G

Et cape secundam partem. s. cōuersionis. & venit portans vnguentum amoris dicēs, fac me smemorare ex amore tuo Christe, & inflamma me de amore diuino, sicut fui inflāmata de amore mūdi. et Maria cōuersa habuit tertiū. s. vigorē, quia uenit, ad dandū intelligere ꝙ nō solum cognouit eius miseriā & malā vitam, sed ēt suam conuersionē. et nota ꝙ q publice portauit capillos mortuorū, publice dēt illos cōburere. Cape tertiā partē. s. satisfactionis. et cōsidera septem modos offensionis Dei, & uidebis remedia satisfactionis, q̄ fecit Maria Magdalena. vn̄ no. ꝙ fęmina, q̄ publicē offēdit Deū, debet publice ostendere signa suæ pœnitentiæ. Itē dn̄s episcopus debet facere, ꝙ blasphemator Dei & Virginis ac Scōrū, stet ante fores ecclię maioris horis missarū genuflex⁹ H

per

A per septem dominicas, ita q omnes intrantes ecclesiam, videat eum, & septima Dñica stet nudus ante fores ecclesiæ, & septem dieb. ieiunet in pane & aqua, & pascat duos vel tres pauperes, sm suam possibilitatem. & septima die episcopus introducat ipsum ad audiendũ diuina officia. vnde satisfactio debet esse condigna offensioni. vnde si publice peccas, publica dēt esse satisfactio. & sicut accepisti publice hominem Deo, ita obligaris publice ipsum restituere, & non potes absolui, nisi satisfacias. Modo vide, qualiter Maria satisfecit per satisfactionem contrariã peccato. & fac septem gradus cõ-
B trarios 7. peccatis, quæ habebat: quia in ea primo fuit virgo mentalis contra suũ malum propositum, quod habuerat prius. Secundo in ea fuit pudor virtualis contra suũ vitiũ actus carnalis. Tertio fuit in ea timor reuerentialis contra eius superbiam. Quarto fuit dolor pœnitentiæ contra procacitatem suorum oculorum & balistare. Quinto splendoré spiritualis contra modificationé ornatũ suorum pulcherrimorũ capillorum, in quibus habebat magnam vanitatẽ & vanamgloriam. Sexto est ardor affectualis contra imbrattare & fucare sibi vultum.
C Septimum est sapor sapientialis contra perpetrationem suorum peccatorum. Dico q prim⁹ gradus satisfactionis Mariæ, vigoris sui mentalis fuit contra suum malum propositum. & hinc est quòd dicit euãgelium, stãs: quia fœmina ribalda quãdo conuertit debet stare firma, ita & taliter, quòd sit semper propositi quòd nolit amplius peccare. Ita debet facere vsurarius qui debet firmare suum propositum de amplius non fœnerando contra suum primum malum propositum. Secundus gradus est pudor virtualis contra actum carnalem, quod notatur
D ibi, retro. quia Mariam pudebat ire ante vultum Christi: ideo stabat retro dicendo anxia: miseram me, quid feci? nã Christus qui omnia vide, Virgo gloriosa eius mater purissima, & Angeli viderũt mea mala & scelera, qualiter potero facere vultum apparendi corã eo. & sic plangẽdo & lachrimãdo tam confusa stabat retro ad instar publicani dicens, Miserere mei domine, quia indigna sum venire ante conspectum tuum præuerecundia de meis peccatis. Venit etiam ad tertium gradum satisfactionis, qui est timor reuerentialis ibi, secus pedes eius. quod significat, quòd vbi prius erat superba & volebat sibi inclinari & antecedere alios p superbia, nunc mutando propositum, stabat humilis secus pedes Christi, & E infima in domo Pharisæi. similiter in domo eius stabat ad pedes eius, & in cruce, & in horto semper reperis Mariã Magdalenã ad pedes Christi, quod significat humilitatem profundam contra eius superbiam, & postulationẽ veniæ & misericordiæ. Quartus est dolor pnitiæ &c. s. lacrimarũ contritionis, q̃ tanta fuit, q dolor corporis cõicatus cũ cõtritione cõpunctionis cordis fuit tantus, q promeruit suorum remissionem peccatorum pp compassionem quã sibi habuit Christus dñs noster. Et legitur Mariam semper flere, & cępit tũc pp contritionem, & eius lachimæ etiã mouerunt Christum lachrimari pro Lazaro fratre, id fuit pp affe- F ctionẽ proximi ad significandum et cõpassionẽ, quã sibi habuit. Itẽ post Resurrectionẽ Chri plorando & quærendo Chrum magistrũ suũ i horto, meruit potius videre ipsum, q̃ aliquis alius. Item fuit lachrima consolationis, quia Maria 30. annis stetit in deserto, & septies in die sumebat 7. viuandas de Deo, quia septies in die eleuabatur a terra in spũ contemplando Deum, quas omitto pro nũc, quia non hẽo tps. Sed tu, o aia peccatrix, disce plangere tua pcã: quia primo considera offensas, quas fecisti Deo, qa G Maria stans ad pedes Christi plorabat & cogitãdo suspirabat de suis pcis, & cum corde contemplabatur Christum, & os nõ poterat loqui, qua erat occupata a Deo, qa pnimio dolore n poterat vociferare cũ ore, sed bñ credo q in suo corde fortiter proclamabat dicẽdo i corde suo, ò pcã mea, qa cõtra me estis semp: ò iniqtas mea, ò amor Dei, vbi te reliqui? o ętas mea, quãm turpiter & inane expendi te, q deinceps antequã velis offendere Deũ potius eligas mori q̃ peccare aia deturpata, & in nimia pcõrum fęre submersa, quo vultu audebis respicere Deum tuum, plange misera peccata tua, o H oculi mei balistarij, indiabolati, qui veneno sagittarũ vestrarum infinitos hoies excæcatos peremistis, qa hact en⁹ obtenebrati fuistis in caligine vitiorum, donec misereatur vestri, lux vera q̃ illuminat oẽm hominem, & agite pniam, vt qui dedistis cãm cæcitati madendo pedes Dei mei, inde mereamini lumẽ veri luminis accipere ex claritate veræ fidei radiantis in Iesu Chro. ò aia cæca contemplare lucem tibi hactenus incognitam, & sic dicendo, plangendo & fortiter dolorando in corde suo lachrimæ inundabant ab imo cordis emissæ. & sic adherẽdo pedib. Chri illo mõ lauit pedes eius ex abũ-

A dantia lachrimarum. Sequitur quinta satisfactio, quæ est splẽdor intellectualis. deinde capiens capillos suos dixit, Capilli mei in quibus hactenus fuit potestas & vis diabolica, amodo relinquite omnẽ vanitatem & abrenunciate satanæ in pompis eius, & adhærete pedib. Saluatoris mei, in quo consistit salus mea, & efficiamini Sacramentum Christi, & cum eis tergebat sanctos pedes Dei. deinde dixit, Os meum pollutum tot ribaldarijs, purga te oĩ immunditia, taliter ꝙ decætero nunquam præsumas dicere, vel tangere vana, & trementi ore osculata est pedes Christi. Deinde venit ad quintam sa-

B tisfactionem, quæ fuit splẽdor virtualis cõtra vanitates suorum capillorum, quia capillis capitis sui tergebat pedes eius: nam capilli significãt signum spirituale & clarum intellectũ, quia capillus est pulcher & longus: & significat illuminationem animi. Sexta satisfactio est affectus totus ardẽs, infocatus & feruẽs in amore Dei. Et hinc est, quòd subiungit, & osculabatur pedes eius, ꝙ significat charitatem indiuidui amoris diuini, q.d. porrò vnum necessarium est, vt te Christum solũ amem ex toto corde, & calcitrẽ mundo, quia amor mundi deficit, tuus est sempiternus: ille damnat, tuus saluat.

C Ideo pie Iesu, parce mihi & miserere mei. Septima satisfactio fuit sapor sapientiæ, cõtra eius peccata per ignorantiam veræ cognitionis perpetrata, & vnguento vngebat pedes eius. Nam sicut vnguentum purgat & sanat plagam mortiferam: Ita significat, quòd Christus purgauit & sanauit animã illius Mariæ miseræ peccatricis, quæ mortua erat, & reuiuiscit. Sequitur videre de 4. statu conuersionis Mariæ, per quem ipsius anima à Christo vocata fuit, vt inflammaretur amore diuino. & no. quòd quotiescunque quis disponit se ad faciẽdum bonum,

D præparet se ad substinendum multas murmurationes, infamias, & persecutiones. & ꝙ sit verum, experientia docet: & Christus permisit, ꝙ murmuratio veniret ad campũ. & nota, quòd est maius peccatum sturpiare bonum, & turbare seu obuiare bonis operibus, quàm facere malum: quia facere malum, est peccatum fragilitatis: sed obuiare bono & turbare volẽtes facere bonum, ne fiat, est peccatum malitiæ. vnde euãgelium dicit, quòd videns Pharisæus ista, incœpit murmurare intra se. & primo murmurauit de Maria, secundo de Christo. Et Christus videns cor Pharisæi murmurantis, respondit ei cum corde etiam. & redde retrogrado modo, & videbis murmurationẽ illius E aduersus illam Dominam. s. Mariam Magdalenam. & credo quòd ille Pharisæus in corde suo murmurabat dicens, quis diabolus conduxit modo istam mulierem huc, irato animo? Et Christus in corde respondit, non fuit ducta a Diabolo, sed a me vocata fuit in templo, dum dicerem: O vos qui sititis, venite ad me, quia dabo vobis aquam vitæ salientis in cœlũ. & secure venite vos omnes, qui estis grauati peccatis, quia teneo brachia aperta, & omnibus volentibus se emendare, volo eis parcere, & credo quòd ille Pharisæus dicebat in corde suo, hor F qualiter ista vagabunda vadit tornizando. vade in mala hora, instabilis mulier & discola. Et Christus in corde respondebat, tu maledicis: imo ipsa est in bono proposito firmata & stabilis: Ideo dicit, stans. & ille Pharisæus subiungit tertiam murmurationem dicens, vide qualiter ista ribalda sola venit faciens frontem meretricis sine aliqua verecundia. & quia est discola & vagabunda, sola vadit: & Christus excusabat eã dicens: imo non venit ita valde cum fronte meretricis, sicut dicis: sed venit cum anima puderata, & firmata in proposito taliter emendandi suam vitam, quòd erit tota G contemplatrix diuinitatis & humanitatis Christi, quia retro. Quarto murmurãdo dicit, vide qualiter ista male morigerata venit cum superbia & magna audacia sine salutatione aliqua. & Christus sibi respõdet, imo venit valde humilis, quia secus pedes. Quinto iterum murmurando dicit, ista ribalda exuta omni verecũdia, instruit modo aliquas insidias lachrimis suis. Ego credo, ꝙ diabolus duxit modo eã vt ploret & riget pedes eius, & tollat consolationẽ Christi, quã habuisset mecum in isto conuiuio. & Christus dicit, certe non venit ipsa tribulari, sed cõsolari, quia gaudium est Angelis H super vno peccatore plãgente pcã sua, &c. quia Angeli rident, & diabolus plorat. Audit sextã murmurationem dicens, non sufficit tibi ostendere suos flauos capillos ribaldis & secularibus, qui ẽt modo ostendit ipsos sacerdotibus. s. Christo & discipulis suis, quia capillis capitis sui tergit eius pedes, & Chrũs eam excusat dicens, imo venit contrita, & hoc facit, vt magis inflãmetur amore mei diuino: quia vulnerasti cor meum Maria in vno ictu oculorum tuorũ, quia cerno per prædestinationem ꝙ debes contemplari gustando septies in die diuinas contemplationes, & cum capillis cooperiet

A periet sanctificata eius membra præ nimia pœnitentia träsfigurata in deserto. Alia cõtemplatio credo quod murmurando septimo dixit, vide de ista vacca, ah porca sine aliquo pudore, quia non verecundatur in pñtia tot & tantorũ virorũ osculari pedes eius.& Chrs rñdet,tu male loqueris, qa caro eius iã facta est purificata & mũda,sicut caro vnius pueri hodie nati sine macula. Octaua murmuratio Pharisæi dicẽtis, ecce quãta audacia & temeritas est in ista stulta, ah smemorata,ipsa venit sola huc, vt aliqs putet ꝙ sim suus ruffianus,& nõ puduit eã

B vngere pedes eius vnguẽto.Et Chrs rñdet, imo ipsa est sapiẽs, & est repleta iã lumine veritatis & diuinæ sapientiæ,qa tota domꝰ est repleta odore suauitatis vnguẽti suæ sanctitatis. Sequit̃ 9.murmuratio de Chro, qa Pharisæus iste intra se dicit, credidi facere honorẽ vni Prophetæ: sed hic si esset Propheta,sciret vtique, q̃ & qualis est mulier ista,quæ tãgit eum,quia peccatrix est.q.d.si Propheta esset,cognosceret ipsam esse vnã meretricem, & non permisisset eã appropinquare sibi.Et tunc Christus cum discretione incœpit exire ad conuincendum pra

C uas cogitationes illius Pharisæi, & ad declarandum mentem eius infectam peccatis. Et est prima pars principalis.

Secunda pars principalis.

SEquit̃ mõ scd̃s,pcessus,q̃ extrahit aĩam de pcõ, quia Chrus incipit eã defensare,sicut defensabit illas dñas quæ conuersæ dabunt suos capillos postitios mortuorũ & macagnones, vt cõburãtur & fiat sacrificiũ Deo. ad confusionẽ diaboli, & incidet sibi caudas & deponent vana, sicut fecit Magdalena. Et ecce scd̃am defensionẽ, de qua subiungit euangeliũ,ꝙ Xps rñdens

D dixit:Simõ,habeo tibi aliquid dicere.& fecit eũ attentũ. Et Simõ dixit:magister,dic. Credens forte ꝙ p aliqđ signum Iesus per pẽdisset de cogitationib.suis, & dedit ei funẽ,cum quo eũ ligauit dicẽs parabolã hãc: Duo debitores erãt cuidã fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, alius 50.nõ hñtibus illis vñ redderent,donauit vtrisq;. quis ergo eum plus diligit?Rñdens Simon dixit:æstimo,quia is cui plus donauit.& ille dixit, rectè iudicasti. Quis est iste vsurarius?certe est Deus,quia væ non dãti debitũ fœnus Deo,quia est territorium non laboratũ & incultum. Et sunt duo debitores huic fœneratori debẽtes vnus in cõmittendo.s. Maria Magdalena, q̃ peccauerat cũ 5.

E sensibus corporeis. Ecce, quia debebat isti sœneratori Deo quingentos denarios,pp 5.sensus corporeos.Alius debitor in omittẽdo multa bona,q̃ facere poterat,quia custodiebat se a malo, & non faciebat bonũ, qđ facere poterat: & istud est debitum 50. den.vnde voluens se Christus primo reprehendit eũ de superbia contra humilitatem Mariæ Magdalenæ dicens Simoni: vides hanc mulierem?Nã ubi regnauit iniquitas, ibi regnabit & gratia. Intraui domũ tuam ad faciendum mantellum tuæ hypocrisiæ, aquã pedibus meis nõ dedisti de tua cisterna,uel de flumine:hæc aũt lachrimis pedes

F meos rigauit cum aqua sui cordis amaricati pp profundam humilitatem, & capillis suis tersit. Secundo reprehẽdit eum de sua tepiditate, quia osculum mihi non dedisti. hæc autẽ, ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos, non dico uultum, sed pedes meos,ꝙ est signum magnæ humilitatis & charitatis. pedes, ecce humilitas:meos, ecce charitas, quia est transformata in me propter magnam eius charitatem,quia iam disposuit relinquere omnia uitia pœnitẽdo de peccatis iam factis cum contritione cor

G dis cõicata cum lugenti dolore corporis cũ proposito castigandi illud & comprimendi quinque sensus corporeos ad uirtutem & seruitia Dei contra uitia illius Pharisæi,qui nondum incœpit se disponere. Tertio reprehendit eum de eius ariditate, quia tu non fecisti mihi aliqua signa amoris & charitatis, quia oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguẽto pedes meos unxit. propter quod dico tibi, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. cui autem minus dimittetur, minus diligit.

Tertia pars principalis. H

SEquitur mõ 3. pars prædicationis nr̃æ, q̃ est inflammatam aĩam in amore Dei perseuerare,quia Deus aĩæ perseuerãti in eius amore usq; ad finem facit misericordiam,quia non qui incœperit, sed qui perseuerauerit, saluus erit. Ideo Christus dixit ad illam, remittuntur tibi peccata. Quibus dictis etiam aliqui, qui simul accumbebãt, murmurantes cœperũt dicere intra se,quis est hic,q ẽt peccata dimittit?Et Iesus reuoluens se ad mulierem dixit,fides tua te saluã fecit,uade in pace.Quam pacem nobis cõcedere dignetur dñs noster Iesus Christus, qui remisit peccata Mariẽ Magdalenæ,Amẽ.

A DOMINICA SEXTA in Quadragesima.

De Amore officioso.

In qua Dominica incipit sexta Ala Seraphini, quæ dicitur Amor liberalis, & habet pennas septem, quæ sunt Amor officiosus, Amor ineffabilis, Amor pauidus, Amor sanatiuus, Amor saporosus, Amor angustiosus, & Amor quietus. Et nota quòd sequens sermo adaptatur præcedenti.
B

Sermo XL.

Domus impleta est ex odore vnguenti. Ioan. 12.c. & in euangelio hodierno loquente primo de Amore officioso perseuerato in Maria Magdalena, quæ vnxit pedes Iesu, dum cœnaret in domo Lazari in Bethania. vnde ad euidétiam dicendo rum nota tres domos siue status. Prima domus est naturæ, & ista est anima nostra. Secunda domus est gratiæ, & ista est ecclesia.
C Tertia est domus gloriæ, & ista est domus paradisi. Nam a statu naturæ transitur ad statum ecclesiæ.s.gratiæ, & de statu ecclesiasticæ gratiæ itur ad statum gloriæ. Et volumus loqui isto mane de amore gratioso, & sic de prima domo, seu de primo statu naturæ ibimus vsque ad domum gloriæ, vbi Deo propitio mansionem nostram sempiternam faciemus in gloria patris, vbi multę sunt mansiones. vnde isto mane considera mus de vnguento multarum gratiarum po sito in anima nostra. Et nota inter alias, nouem sunt gratiæ, quas debemus cõsiderare.
D Prima ꝙ tu consideres in quanta altitudine tu es creata. Secunda gratia est, ꝙ tu cõsideres, quanto thesauro tu es æstimata. Tertia gratia, cum quanta diligentia tu es custodita. Et istæ tres gratiæ spectant ad statum naturæ. Quarta gratia est, ꝙ tu anima consideres cũ quanto dolore tu es perdita. Quinta gratia est, ꝙ tu consideres, cum quanto labore tu es quæsita. Sexta ꝙ tu consideres, cum quanta culpa tua tu es perdita. Et istæ tres grãæ siue considerationes pertinent ad statũ gratiæ. Sequunť modo aliæ tres, q̃ ptinent ad statum gloriæ videlicet. Septima est, ꝙ tu aia consideres, cum quanto gaudio & festa iubilationis receperis in paradiso. Octaua ꝙ consideres, cum quãto pretio tu es redempta. Nona & vltima gratia, quòd E tu consideres, cum quanta gloria & beatitudine tu es beatificata.

Prima pars principalis.

Redeo ad primã grãm considerandi, in q̃ta altitudine tu, ò aia es creata. Et in hoc debes tria contéplari. Primum, quis te creauit. Secũdum, qualiter te creauit. Tertium, ad qué finem te creauit. Primũ contemplari, est considerare, quis te creauit, q̃a infallãter é summus opifex & magnᵘˢ magister, & ingentis opificis est oĩa sua opera facere mirabili artificio, quia nõ vult ꝙ aliquid exeat de suis manib. nisi sit bene factũ, sicut est in magno pictore.s. Zoto, & F in bono scriptore, & i magno Doctore, & cõsultore, & similib. quia volũt ꝙ oĩa q̃ ipsi faciũt, sint sine defectu aliquo. Sed quid dicemᵘˢ de Deo, in quo cõsistit oẽ scire, oẽ velle & oẽ posse, & q̃cquid est: nã ex quo ipse Deus magister magistrorũ creat aĩam, ipsa aia infallibiliter dẽt esse pur magna res, & tãto maior oĩb. alijs creaturis, quanto ipsa magis cõformis & similis Deo. vñ faciamᵘˢ hoiem ad similitudinem nr̃am, &c. Si ergo cupis cũ magno desiderio & deuotione videre picturas S. Lucę, certe multo magis si- G ne cõparatione tu dẽres desiderare videre & contéplari aĩam, & eius dotes & grãs, q̃ est a Deo facta, & ad cuius similitudiné, & tu es ita fatuᵘˢ, ꝙ nõ cõsideras quicq̃ de ea. imo plus caripendis & doles perdere vnũ porcellũ q̃ vnã aĩam. Capiamus ẽm videre itius aiæ.s. qualiter te creauit, & qualis es .s. qualiter es facta, quia nulla lucida arma, nec castrorũ acies ordinata, nec palatiũ, neque eleméta, nec stella, luna, neq; sol, neq; cęlũ stellatũ sunt ita pulchra, sicut tu, ò aia. vñ volo ꝙ cum vno pulchro eleuato & nobili intellectu scias, cõprehẽdas & quæras, quid est aia. & quæras cãm pp quã Deus fecit aĩam. vñ Pau. 1.c. ad Ro. dat viã contem H plandi aĩam ꝙ inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt a creatura mũdi intellecta cõspiciũtur. Et no. ꝙ Deus oĩpotens fecit eleméta, aĩalia cætera, planetas & cęlũ stellatũ & cristallinũ pp nr̃um corpus, q̃a creauit Deus oĩa corporalia pp nr̃um corpus, & creauit corpus pp nr̃am aĩam, ꝓpter se Deum. vñ Aug. oĩa creauit Deus ꝓpter hoiem, & creauit hoiem propter se. Et iõ aĩa dẽt esse sine cõparatione multo pulchrior q̃ sit corpus, & cætera corporea creata, ex quo ipsa est facta solũ propter Deũ. Vñ considera in mente tua, ꝙ ex quo Deᵘˢ fecit ista corporalia.s. elemen-

A elementa, planetas, cęlũ stellatũ & cęlũ cristallinum solum pp nostrum corpus, & corpus pp animam, & animam propter se, & hæc fecit propter peruenire ad spũalia. Ita per oẽm gradum ipse fecit spũalia, ut te cõ ducat sensim ad cęlestia, ut quasi per unam umbram uisibilium tu possis comprehendere Angelos, ipsum Deum, & spũs intellectuales, semper tendendo sursum: quia illa pars instat terræ. Et ista elemẽta sunt scola Dei: nam uides, ꝙ spazaturæ cęli proijciuntur in terra, & fex, & oĩa turpia proijciuntur in terra. Et nihilominus tu vides quantum ista fex terræ est pulchra, & pulchros producit effectus. Sed multo pul-

B chrius, & pulchrioris naturæ est uidere de rebus naturalibus. Nam aqua est decies pulchrior terra, & aer est decies pulchrior, quã sit aqua: & ignis est decies pulchrior, quã aer, & unum elementum inficit aliud, & uertitur in aliud. Nam terra corrũpit aquã, & aqua dẽsatur, & uertitur in terrã, & ecõ tra. Potest terra sic rarefieri, ꝙ uerti põt in aquam, &c. Ita ꝙ vbi unum elemẽtum prędominatur alteri, notabiliter alterat, & inficit illud, cui prædominatur, & trahit illud ad sui naturam: & postea Deus fecit Lunã

C cum tam mirabili sua influentia, quia cum luna mutatur, oĩa elementa alterantur; & similiter Luna est pulchrior decies, q̃ sint oĩa elemẽta: similiter Sol est lõgè pulchrior q̃ luna. Et sic discurrẽdo per planetas, similiter cęlum stellatũ est decies pulchrius, q̃ sit Sol; & cęlum cristallinum est decies, pulchrius, quàm sit cęlum stellatum, & cęlum emperium est decies pulchrius, quàm cristallinum, & anima est decies pulchrior, quàm sit cœlum empireum. considera, qualis, & quàm pulchra est anima, & quantæ excellentiæ, & dignitatis.

Contemplare modo terram, quæ est scola Dei, & res ualde abiecta respectu aliarũ

D rerum creatarum, quantum est pulchra, & nobilis; quia nullum est ingenium humanum, qui possit comprehendere cum omni industria, & subtilitate pur solam terrã, & eius dignitatẽ. Respice in tempore veris vnum pratum, quantum est pulchrum, virens, & ex quot varijs floribus ornatum diuersorum colorum, odorum, & saporũ, & quot sunt genera herbarum, arborum, arbustorum, & fructuum. Sed & considera ornamenta tot montiũ, & quæ producuntur in his, deijce mentem tuã in uisceribus terræ, ubi reperies aurum, argentum, lapides ꝓtiosos, & tot diuersitates metallorum, & generũ lapidum ꝓtiosorum, & gẽmarum, E q̃ oĩa tñ sunt terra, & ex ipsis fiũt tanta, & tot pulchra, & uaria in scia, sicut sunt organa, tubæ, cymbala, lauta, citharæ, simphoniæ, psalteria, uiolæ, campanæ, & hmõi, tã dulcia, & tã ore resonantia, oĩa sunt de terra. vnde Dauid sonando citharã, tantã melodiã sentiebat. Similiter ĩ psalterio, quòd rapiebat in spiritu, & aĩa illius subleuabat intantum, ꝙ subleuata contemplabat Deũ propter sonũ unius modicæ terræ. Sed si audiuisset armoniã supercęlestiũ, q̃d fecisset? & in illo raptu ipse tunc faciebat illa diasosalina, cũ exibat extra se. similiter sapores zafrani, zuccari, aromatũ, balsami, & aliorũ innumerabilium saporum ex terrena specie F ꝓcedentiũ, quorũ species sunt diuersæ, & infinitæ. Considera maneries mellifluorũ fructuum infinitas, ficus, vuas, poma, & cętera, q̃ oĩa ex terra proceduntur, & in terra existunt. Nam pelagus sapientiæ Dei oĩa in sapientia fecit. Et si omnes Philosophi mũdi simul contẽplarent, non possent cõprehendere unũ capillum, nisi ex gratia Dei infusa. Nã legit, ꝙ unus Philosophus non potuit cũ oĩ suo studio, & naturali scrutinio in 30. annis discere, & cognoscere naturam unius apis. Considera uirtutes lapidũ ꝓtiosorum, perlarũ, & gemmarum, ac colorum G lanarũ, & uarietates serici, & quot auiũ genera, & aĩalium maneries terra sustentet, & quot maneries hoĩum nutriat ipsa terra. ò terra, terra, q̃ mirabilia sunt opera, & uirtutes tuę, q̃ cum in tpe prouehis, producis, & nutris, cito in terram vertuntur, quæque sunt ex terra producta, & oĩa immũda in alueo terræ proijciunt: & ideo illi, qui nõ hñt altiorem intellectum, nil cupiunt, nil ve amant, nisi terrã, sicut sunt auari, & usurarij, q ponunt totũ suum affectum in ista uilissima re terræ, & isti tales sunt similes illi, qui esset rex, & recedens a gubernaculo regni poneret se in fece, & diceret illud esse beneficium sui regni, & poneret suum H summum bonũ, & fęlicitatem in illa fece: certe iste talis esset merito priuãdus, & expellendus a maiestate sceptri regalis tã quã indignus. Similiter est iste cupidus, & auarus, q propter terrena, & fętida, & caduca deserit aĩam, atq; Deũ: & isti tales sunt similes uni puerulo, qui nondũ habet dies discretionis, cui si añ poneret vnum cerasum & diceret, eligas quid mauis, an istud cerasum, an unũ regnum? certè ille puer eligaret cerasum potius q̃ illud regnum, & si esset filius tuus, tu multum doleres, q̃a tu co-

A gnosceres iacturam, & damnum perditio-
nis illius regni pro uno cerasо, & hæc pro
pter imbecillitatem, & ignorantiam illius
pueri indiscreti. Similiter sunt, qui propter
auaritiã perdũt regnũ cœlorum ęternali-
ter duraturum, in quo cõsistit summũ bo-
num, & ois fęlicitas pp ista momentanea,
& caduca terrena, & pp stercus, quæ sunt
similia vni ceraso, in cõparatione ad gaudia
regni cęlestis; & tu diues auare, dices: de il
lo stercore, & de illa fece uellem pur habe
re in abundantia, & tu habeas in hoc mun
do, ex quo uis, quia tu habes liberum arbi-
triũ eligendi, qđ uis. Si ergo uoluntarie uis
esse potius fatuus, & indiscretus, q̃ discre-
B tus, & illuminatus, & non uis cognoscere
Deum, sed perseuerare in fece terrenorũ
in hac uita, tu digne proijcieris ĩ tenebras
exteriores, & in fece æternalis tormenti in
alia morte cũ omni obscuritate ignorantiæ
tui intellectus, qui non vult illuminari, dũ
tempus habet in præsenti uita, quæ est me-
ritoria: & ideo noli perdere hoc tp̃s meri-
torium, dũ lucem habes speculandi res su
pracęlestes, & quanto res est superior, tan
to est nobilior: & uides in istis elementatis
inferioribus, ꝙ aqua est nobilior terra, &
ignis nobilior aere, &c. Sed dices, aurum
C est pulchrius aqua, sed tu non intelligis: nã
licet uideatur sic oculo corporali esse pul-
chrius aurum, quàm sit aqua: tñ ſm consi-
derationẽ ueri intellectus, nõ est ita. Sed si
deficis intellectu uerę cognitionis rerũ na
turaliũ, quas uides, & palpas, & comedis,
& de quibus es compositus; quanto ergo
magis deficies in cognitione rerũ inuisibi-
lium, & supercęlestium, ac spiritualium?
sed eleua altius mentem tuam, contemplã
do res incorporales, ut paulatim uenias ad
cognitionem rerum spũalium. Nam p in-
genium naturale si totum humanum inge
nium esset in unum conglutinatum, nõ in-
telligeret unam guttã aquæ: ergo multo mi
D nus cursum naturæ lunæ, nisi illuminetur a
patre luminum, qui desursum est. pterea tu
uides in istis inferioribus naturalibus, ꝙ
unum modicum aeris reuerberatum in cy
thara, uel organo, facit pulcherrimã melo-
diam. Sed quid si totus aer mundi esset si-
mul conglutinatus, & percussus in uno in-
strumento apto comprehendere illũ, quan
tam credis faceret melodiam? certe tu iudi
cares non fore maiorem, nec pulchrioré ar
moniã in paradiso: sed quid foret in igne
uniuersi orbis simul collecto? quãtas uires
credis haberet, tu non posses ęstimare. cõsi

dera leuando mentẽ tuam altius, & metire
cursũ lunæ, & eius decorem; respice solem:
& eius uelocissimũ cursum, & suos radios
uigorosos, splendidos, & calentes, q̃ est tã
tę uirtutis, & influentię, ꝙ naturales dicũt,
ꝙ si ipse sol cessaret uno solo die facere
circulum sui cursus, oĩa aĩalia quæ in ter-
ra sunt morerent̃; & si p uno singulo hoĩe
essent tot hoĩes, quot sunt singuli: Iste so-
lus sol oẽs nutriret, & regeret. amplius ele
ua intellectũ tuũ magis sursum, & intra cõ
siderationẽ cœli stellati mobilis, & q̃s fuit
ille opifex, & tã bonus cõpositor, q̃ fecit il
la sidera ita fulgida, & cũ tanto ordine, &
uniformiter rotãtia sine aliqua sui ordinis F
alteratione, & faciẽtia suos meatus conti-
nuo cursu cũ influentijs proportionaliter
sibi datis: & sola una minima stella est pul
chrior, & maior, q̃ sit tota terra, in cuius fe
ce tuus intellectus est mersus, & non cõsi-
derat ultra. sed quid dices de cęlo cristalli-
no transparente. cuius modicũ si posses ui
dere, uideret̃ tibi tanto pulchrius cœlo stel
lato mobili, & alijs supradictis, quanto sol
est pulchrior terra. Sed ascẽde alium gradũ
altius, & cõsidera cęlum empireũ, quia si
posses uidere modicũ ipsius cęli empirei,
uideret̃ tibi centies millies pulchrius cęlo G
stellato, & cristallino, & alijs oĩbus, & tñ
distat ab illa in pulchritudine, quantum sol
si luceret cẽties millies plusquã facit: distat
a terra, quæ p se est corpus opacũ, & obscu
rũ, & oĩa ista suprascripta sunt facta pp cor
pus nr̃um; & unũ corpus beatũ est multo
pulchrius, q̃ sit cęlũ empireũ. Et considera,
quantũ cęlũ empireum dẽt esse pulchrum,
in quo habitat Deus, & unicus eius filius
gloriosus dñs nr̃ Iesus Christus, beataq; vir
go, & oẽs Angelorum chori, & intelligen
tiæ, & oẽs Sãcti. Nam si esset unus Impera
tor, & dñs totius mũdi, & uellet facere si-
bi unũ pulcrũ palatiũ pro sua habitatione,
& pro habitatione sui filij, & uxoris suæ, H
& totius suæ curiæ, quanto cũ ingenio ma-
gistrorũ, & splẽdore ædificiorũ, & multo
artificio habitationũ diuersarũ curiarũ, &
lobiarũ, plausu cordis illud palatiũ eleua-
ret? Et q̃ppe tñ excederet oĩa alia ædificia
mũdi, q̃tũ Impator ille totius vniuersi dñs
p potentiã excederet alios potẽtatus, p̃sup
ponẽdo, ꝙ ipse hẽret ad hoc scire, posse, &
uelle. multo ergo magis sine cõparatione
tu debes imaginari, ꝙ cęlũ empireũ, ubi est
mãsio, & domus superni luminis, & in qua
Virgo gloriosa cũ oĩbus Sãctis, & nos, qui
sumus filij Dei adoptiui inhabitamus, dẽt
mirabi-

A mirabiliter esse pulchrũ, adeo ꝙ lingua humana ꝓferre nequiret, nec itellectus hoīs capere posset ẜm cursum suæ naturæ, nisi quatenus ꝑmitteret a Deo; & omnia quęcunq; sunt creata infra Angelos, nihil sunt respectu aīæ, quia aīa est multo pulchrior q̃ sit terra, aqua, aer, ignis, luna, sol, stellæ, & cęlum stellatũ, cristallinum, & cęlum empireũ, & probo auctoritate Gen. 2. c. Creauit Deus hoīem ad imaginẽ, & similitudinem suã: & dicit hoīem, i. aīam; & nota, ꝙ dicit suã, ad denotandũ ꝙ si Deus crearet plures mundos quã sint stellæ in cęlo, continẽtes singulos, oīa cõtenta in isto mundo nõ essent ita pulchra, sicut est aīa. Tu ergo, o pulcherrima

B aīa, aperias lumẽ tui intellectus i hac tenebrarũ ualle, & considera tuã creationẽ, & pulchritudinẽ, atq; dignitatẽ; & considerare cum admiratione debes, si uera dico, quantũ sis pulchra, & pulcherrima rerũ respectu tui opificis, ad cuius similitudinẽ te fecit: qđ ꝓbo per exemplũ. pone ꝙ est maior pictor mundi, & pulchrior oīb⁹ alijs hoībus, & uellet, sciret, & posset facere unã imaginem pulcherrimã ad similitudinẽ suã, quãto artificio, & studio, & mirabili ingenio credis, ꝙ studeret facere illã? Et quã pulchrã? immo pulcherrimã credis,

C ꝙ faceret illã, quã mirabilis pulchritudinis credis ergo aīam fore, quam ad sui similitudinẽ fecit Deus, quem oculus nõ uidit? qa inquit Deus, nõ uidebit me homo: quia nullus intellectus põt cõprehendere Deũ, qa finitũ non põt cõprehẽdere infinitum, nisi ex uoluntate diuina ꝓcedat. si ergo est ita sapiẽs, qa lingua non põt exprimere, & põt in ictu oculi quodcunq; vult, qa quæcunq; uoluit fecit, & i creatione ipsius aīę ad similitudinẽ eius factæ cõcurrunt uelle, scire, & posse. quantũ ergo dẽt esse pulchra hęc aīa nobilissima, qa audeo dicere, ꝙ si esset possibile, ꝙ homo incarnatus posset uidere aīam in abstracto glorificatã; ipse nõ

D crederet Deũ fore pulchriorẽ una aīa. vñ similitudo est respectu grãæ Dei, & imago est respectu triũ potẽtiarũ aīę, s. memorię, uoluntatis, & intellectus. quia cognoscit, vult, & intẽdit, seu intelligit: vñ, signatũ est sup nos nomẽ tuũ dñe: dedisti lętitiã i corde meo. in lumine intellectus signatũ significat uoluntatẽ liberã. & ꝙ sit similitudo, qđ dẽt uelle, est uoluntas Dei. vñ, uoluntarie sacrificabo tibi, est similitudo, & ꝑponã Dñm in cõspectu meo semp, ecce intellectus. sed qñ est apta ad ista, tunc est imago Dei ꝑp aptitudinẽ. uel sic, imago est charitas, a qua infinitus actus amoris procedit.

Itẽ habemus unã aptitudinẽ ad amandum, B uel bonum incõmutabile, qđ est Deus, uel bonum cõmutabile: & sic est peccatũ mortale, qa peccatũ mortale est relinquere bonũ incõmutabile, & adhærere bono commutabili. Et adhærendo Deo, & cõicando, aīa transubstantiatur in Deũ, & est imago Dei. hinc est, ꝙ aīa nunqñ contentat. quia est capax infiniti Dei, & si esset dña cœlorum, & oīum creatorum, & oīum spirituũ beatorum, & nõ haberet fruitionẽ Dei, nõ esset cõtenta; & solum gaudendo Deo in fruẽdo ipso absq; alijs, ipsa esset beata; qa est una de dotib. aīæ gaudere de Deo. Immo plus, qa si Deus faceret mille millia celorũ, & ẽt esset dña oīum illorum, & in se F hẽret oīa gaudia beatorum simul conglutinata, adhuc non esset contenta sine Deo: ergo ò cęce, q relinqs ęterna, pdẽdo Deũ, ad cuius imaginẽ es creatus, ꝑp caducũ, & cõmutabile. Similitudo Dei in aīa ideo dr̃, qa sicut in Deo procedit unus amor, & vna charitas; Ita in aīa: quia si tuus maritus est Venetijs, tuus aīus est Venetijs. Ita est tuus aius uelox, quia spũs vbi vult spirat, & uno ictu cor tuum leuat in paradiso, & ꝓlixus est, sed non infinitus. Item tertio, quia sicut Dñs creans fuit principium oīum creaturarum: sic homo primus Adã a Deo creatus G generans fuit pater oīum aliorum hoīum; qa oīa gñata ueniunt, & procedunt ab vno principio. Quartò similat aīa Deo in hoc, quia sicut Deus est pure rõnalis. Ita homo est animal rõnale. Quintò similatur Deo; quia sicut Deus spũs est: ita nr̃a anima est spiritus. Sextò, quia sicut Deus est interminabilis, & infinibilis: ita anima, licet habeat principium, nunquã habebit finem, contra aliquos stultos credentes, ꝙ mortuo corpore moriat anima; quia tunc pulex esset maioris gratiæ, quàm homo; vñ dato ꝙ foret, tu non deberes hoc credere. Septimò, quia sicut Deus est simplicissimus, & purus: ita anima. Octauò, sicut uides Deum esse in toto orbe: ita anima est in toto corpore. Decimò, quia sicut Deus est ubiq; s. in inferno per iustitiam, in terra per præsentiã & gratiam, & in cęlis per gloriam: ita anima est in toto corpore, & est tota in qualibet parte ipsius corporis. sed secundum diuersas operationes. Vndecimò, quia sicut Deus est inuisibilis. Ioan. Nemo uidit Deum unquam: ita anima est inuisibilis; quia sicut cum calcaneo non potes uidere solem, sic nec cum oculis corporis potes uidere animam, neque Deum. Duodecimo, quia Deus in quocunque loco turpi

A existat, nõ deturpaẽ, uel deformaẽ radius in fimo, & in stercore. Ita aĩa in quocunq; corpore leproso, infirmo, uel debilitato, & deformato existat, nõ deturpaẽ, uel deformaẽ propter illud corpus: sed solum ꝓpter peccata deturpatur, & inficitur. Sextodecimo, quia sicut Deus nunq̃ dormit, q̃a neq; dormitabit, neq; dormiet: similiter aĩa nunq̃ dormit. Quartodecimo, q̃a sicut Deus stãs in toto mundo, oĩa uario modo ornat: Ita aĩa stando in corpore, uariat diuersimodè mẽbra, dãdo unicuiq; mẽbro uarias, & mirabiles operationes: nam oculo dat uisum, naribus olfatum & odoratum, ori gustum, auribus auditum, manibus palpatum, & uarias operationes ad iuuamẽ corporis, & pe

B dibus gressum, & sic de alijs organis corpori seruientibus. Quintodecimo, quia sicut Deus in oĩbus creaturis stãdo facit oĩa augeri, uidelicet, fructus, plantas, herbas, & cuncta aĩantia: Ita aĩa infusa in corpore facit illud paulatim accrescere, & augere membra. Sextodecimo, quia sicut Deus stabilis manens dat cuncta moueri: Ita aĩa in corpore quiescẽdo, facit humores mouet discurrere per corpus, & mẽbra mouet diuersimodè, s̃m corporis dispositionẽ, & prout placet ipsi aĩæ. Cape modo secundam cõsi-

C derationẽ contẽplationis secundæ gr̃æ, q̃to thesauro, & p̃tio tu es ẽstimata, & appretiata. Sed tu nõ consideras hoc: nam unus studẽs cognoscens unum librum, appretiabit illum 30. ducatis. Et unus rusticus plus appretiabit unum starium frumẽti: q̃a est imperitus literarum, & nõ cognoscit ualorẽ, & continentiã illius libri: similiter unus armiger uidẽs unum pulchrum equum per cursum, magis appretiabit damnum illius equi, quàm mortẽ unius sacchomani, quia nõ intelligit, neq; cognoscit pretiositatẽ aĩæ, q̃a aĩalis homo nõ ꝑcipit, q̃ sunt Dei, sed tm̃ ꝑcipit ea, q̃ sunt de carnacia, & broda, & quæ sunt cõgrua suo uitio, & brutali appetitui, & hoĩes creati ad imaginẽ Dei,

D non intelligẽtes Deum, nec factum aĩæ, appretiant solummodo temporalia, & semper tenent oculos apud terram, & terram diligunt: & nisi esset experientia mortis, quia uident, ꝙ oẽs tam docti, q̃ indocti, & tam principes, & diuites, q̃ pauperes moriuntur; nullus crederet alium paradisum fore, q̃ istum mundum. Considera ergo, ꝙ oĩa corpora hominum, & animalium moriuntur: & ꝙ rationalis anima nunquam moritur: vnde apprecia animam mortalẽ plusquàm corpus mortale, & custodi aĩam

a peccatis, si uis uiuere in æternum. Vnde nota, ꝙ semel diabolus misit unam ambasciatam Deo, ꝙ si Deus uolebat dare sibi partem suam, ꝙ nunquam faceret amplius secum guerram. Vñ Deus fecit uenire diabolum ad se, & dixit, ꝙ si uellet facere secum pacem, ipse daret ei totam terram: qui respõdit, ꝙ nihil habebat facere de terra, quia nolebat uoluere terram: deinde ꝓmisit sibi aquas: qui dixit, ꝙ nolebat ducere naues: deinde obtulit sibi aerem: qui negauit dicens, ad quid mihi prodest mittere aerem hinc inde? Item obtulit sibi ignem: & respõdit, nolle imperium ignis: quia tędet me stare semper in igne. Tunc dixit Deus: vis tu cęlum stellatum, & errantia sidera? F qui recusauit dicens: esset mihi magnus labor sine utilitate rotare solẽ, & lunam singulis diebus: & nil aliud operari. Tunc dixit Deus: bene, ego uolo tibi dare cęlum cristallinum, & esto pacificus mecum. Cui respondit Sathan: ego nolo, quia essem minus uicinus tibi. Quid ergo requires a me? dixit Deus. Tunc respondit diabolus, nil aliud uolo, nisi animam: tunc dixit Dñs: animam non tibi dabo, quæ est ad similitudinem nostram facta, & sic remanserunt discordes: vnde plus appretiauit Deus omnipotens animam, q̃ cęteras creatas: & tu, o auare plus amas unum ducatũ, G q̃ ipsam animam. Similiter tu smemorata, si perdis gallinã tuam, non poteris dormire, neq; quiescere, nec pacẽ habere discurrendo per contratam, nisi reperta gallina. Et si ipsam non reperis, valde dolebis, & de perditione animæ tuæ nihil curas, & stabis per 20. annos, ꝙ non quæres recuperare animam perditam in peccatis, nec quicquã somniabis de ipsa. Et plus diliges tuos subtelares, q̃ animam tuam: quia omni sero si sunt infecti, & imbrattati, tunc tergis ipsos: animam uero quantumcunque sit in feca, & in fece peccatorum deuoluta, & deturpata, non curas mundare, & tergere, ac lauare ipsam, & neque forte curabis quicquam de ipsa. Immo tu, ò cerdo, H & artifex, pro uno soldo non curas perdere animam, adiurando corpus, & sanguinem Dñi, ꝙ illa tua mercantia, uel subtelares rantum constant tibi, vt emptor alliciatur ad dandum tibi unum soldum plus: & falso periurabis, & peccabis mortaliter ꝑiurando, & sic moriẽdo, ut crebro accidit, uadis recto tramite a casa calda dolendo. Vos ergo, ò boni ciues, artifices, & mercatores, capite, & habituate vos in bona con sue-

A suetudine in non iurando, qñ uenditis uestras mercantias, dicendo: res mea tantum ualet, & tantum uolo sine iuraméto. Et sic dicendo, plus credetur uobis. Similiter habituetis uos in non emendo, nec uendendo in diebus festiuis, & præceptis ab ecclesia coli: nam illi, qui sunt turbatores ne bona fiant, & ne festa custodiãtur, & sunt causa malorum, sunt participes illorum peccatorum. Similiter barberij cessent a lucris in festis, & cęteri artifices: quia aliter faciẽdo, dñs permittet venire aliquod infortunium non speratum, ꝙ tales contra faciẽtes, vno in puncto amittent oĩa, tam lucra, q̃ totam substantiam suam, ad instar unius, qui dũ
B confitendo diceret ꝙ mercabatur in festis, & confessor prohibebat, ne uenderet in festis: & ille dicebat, qm̃ ego plus lucror in festis, q̃ in alijs diebus. & bonus confessor dixit, uidens ꝙ non poterat conuincere eum: bene, ex quo uideo pur te dispositum uẽdere in festiuis diebus, ego uolo saltem a te, quòd tu ponas separatim lucra, quæ facis in diebus solemnibus, & festiuis, a lucris, quæ facis in diebus non feriatis; qđ cum mercator ille fecisset, in capite oĩum cernens lucra festiua, reperit denarios illorum lucrorum uersos in carbones: & re-
C diens ad confessorem, confessor dixit, dñs rex permisit propter suam misericordiam, ut intelligas, ꝙ si perseueras in tuo damnato ꝓposito, tua aĩa ab istis carbonibus cruciabitur in inferno; quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, & animę suæ patiatur detrimentum? Cõsidera ergo quanto pretio aĩa æstimatur a Deo, & appretiatur a diabolo, qui recusauit terram, cęlum, & quæ continentur in eis propter aĩam: & tñ Deus hoc facit ex plenitudine gratiæ suę bonitatis, quia Deus sine anima non est minor, & cum aĩa non est maior. Cape tertiam considerationem. s. cũ quanta diligentia tu es custodita. Tu scis, ꝙ ha-
D bens thesaurum, uel rem pretiosam, quanto est maior, & maioris pretij, tanto magis & maior adhibetur ei custodia, & cum maiori diligentia: quia intelligit pretiositatẽ illius thesauri. Et si a casu habens illum thesaurum, esset cum eo in mari, & superueniret quædam ualida tempestas, ita ꝙ timeretur naufragium, talis abijceret aliquas capsas cum aliquali parte sui thesauri in mare propter alleuiare nauem, & euadere cũ suo thesauro ab illo periculo. Ita facit Deꝰ, quandoq; permittit occurrere tribulationes corpori nostro propter saluare animã.

Vnde Sap. 3. c. Iustorũ animæ in manu Dei E
sunt: ita charas habet ipse Deus animas, Iob 1. c. qñ diabolus dixit Deo, Iste Iob nõ est, quem credis, quia benedicit tibi, cũ benefeceris sibi: sed tange eum, & uidebis qualis erit, quia non ita benedicet tibi. Vnde Deus dedit libertatem diabolo in corpore Iob tãtum, dicẽs, sed animam eius serua. Nota ergo cum quanta diligentia, tu ò anima es custodita. Sed dic quæso tu ò fœmina, quid melius custodis, & cum maiori diligentia, an gallinã, uel animam? certè tu melius custodis gallinam, & prouides sibi, quàm animæ: & tu ò auare, qui cum tanta cura, & diligentia accumulas, & custodis thesaurum tuum, certe tu non portabis il- F
lum tecum, sed alieno quæris hęredi, & anima tua portat secum peccatum, & gehennã ignis æterni, quæ acquisiuit pro accumulando thesaurum illum. Cape quartam considerationem, s. cum quanto labore tu es perdita, quia Deus uidit destruere multa regna, & nunquam fleuit; sed pro anima, licet de sua natura non sit passibilis, tñ uoluit capere naturam humanam passibilẽ, ad dandum intelligere dolorem, quem habebat pro perditione animæ, & uoluit mori pro redemptione animæ. Et similiter uidẽs ciuitatem Hierusalem, cœpit flere super eã G
& filios suos. O infelix anima, si tu intelligeres conditionem tuam, tu non cessares lachrymari in ista, i. in hac illuminatione, quia Deus nunquam perdidit aliquam animam, sed quærit saluare ipsas animas, sed in diuersis bursis; bonas, s. in bursa paradisi, & malas in bursa infernali. Vnde ait: Filiæ Hierusalem, flete super uos, &c. quia dæmones circundabũt uos cruciando in inferno. Tu ergo, ò anima, quæ cupis saluari, plãge tua peccata in hoc mundo, & fac uoluntatem Christi, faciendo te conformem sibi, & ad hunc sensum loquutus de Lazaro, i. de peccatore fętente in peccatis, pro quo Christus fremens in se ipso lachrymatus est, non propter se, sed quia Lazarus si- H
gnificat animam peccatoris mortuam, i. ꝑditam, & damnatam, quæ non quærit resurgere, & liberari a peccatis. Cape quintã, s. cum quanto labore tu es quæsita: nã Deus recessit de paradiso, & uenit in mundum, ut quæreret animam perditam, dicẽs. Quis nestrum, habens centum oues, & si perdiderit unam in deserto: nonne redit, ut q̃rat eam? &c. Ita Deus humanatus est, & descendit in hunc mundum, qñ uerbum caro factum est, relinquendo suam gloriam, ut

quæ-

quærat animam perditam in deserto isto, & ipsa.n conducat ad ouile paradisi, & secundum B. Bernardum, ipse Deus descẽdit in uentrem gloriosæ Virginis Mariæ pp animam: & exiens de eius uentre flendo dixit: A,a,a; ad significandum, q non querebatur de Adam, neq; de Eua, tanquam tu, & sicut alij infantes conquerunt, sed ad alium sensum, quasi uellet dicere: Aia mea considera, quia pro te ueni, & descendi de summis cœlorum, & humanam naturam assumpsi: ego uolo te ducere; ueni ad me, aia mea dilecta, audi me, semper desidero te. Fugit in Ægyptum, te longo itinere quęrens: & postea reuertens de Ægypto Christus benedictus factus annorũ duodecim, maiori labore quęrẽs te in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius; sed quærentes eum inter cognatos & notos, post triduũ inuenerunt eum, q sedebat in medio Doctorum, de te anima audiens, atq; quærens: ubi credo, q inter alia disputauit de dignitatibus animæ, qualiter pro aia recuperanda uenerat, & quanta possessio, & fruitio Dei datur aiæ in cęlesti regno, & quantis pęnis aia cruciabitur in profundo inferni. Deinde stetit usq; ad triginta ãnnos quasi dormitasset, sed tñ quærebat animam; inde in fluuio Iordani, ubi baptizauit eum Ioannes; & postea transferens se in desertũ, quadraginta diebus ieiunauit, & postea esurijt, quia habebat famẽ desiderij spiritualis, s. ipsius aiæ, diabolum cõfundendo in profundum demersit, dum tentaretur, pp animam, & exiens de deserto cũ uictoria, circuit loca prædicando, & docendo aiam, & dicendo: ò uos, qui laboratis, & fatigati estis, uenite ad me, quia reficiã uos. Item oia miracula quæcunq; fecit, illa fecit, ut conuerteret animam ad se, ut aia saluaret; & ois actio sua i terra fuit pp istã aiam, dicens ei: pęnitentiam age, quia appropinquat regnum cœlorum, & anima q̃ sitit, ueniat ad me & bibat; & ego uolo amplecti te aia mea, & uolo tibi oia tua peccata remittere. Veni ergo, ueni dilecta mea, q aperta brachia semp teneo, vt te cõplectar. Tu aũt es bene smemoratus, si ad Deũ tuum, qui te plasmauit, non uis uenire: & sicut aliàs habuisti, fuit in omni sua operatione fatigatus in itinere, in prædicatione, in fame, & siti pp te animam reperire, & q erat anxius propter te ipsam refrigerare; sed fessus, famebundus, & sitibũdus necesse habuit redire in Ierico ad se refrigerandum. Sed tandem post multos labores, & afflictiones, cum uenit hora, uidit aiam saluari non posse, nisi uita moreretur; unde quærit uocans animam, passus est effici de diuite pauperem, de rege regum seruulũ: passus est se ꝑdi, capi, ligari, cędi, blasphemari, colaphis cędi, conspui, neruis duris flagellari, coronari spinea corona usque ad cerebrum profundum, & tandem crucem baiulans ex itinere fatigatus, usq; ad montẽ caluarium anxius uenit semper te aiam quærendo, ubi relinquens omnia, & uestibus denudatus, crucis patibulum ascendit, durissimis manus & pedes clauis cõfixus, apertis brachijs semper clamabat, anima dilecta mea, imago mea, ubi es? veni similitudo mea, veni anima mea: & uoluens se cum vultu uersus oriens, dixit: venite ad me, in quo est salus, ò uos infantes, & pueri; voluens se in meridionali plaga iuuenibus dixit: venite ad me; & uoluens se in septentrionẽ dixit senibus: & uos uenite etiam ad me; deinde voluens plantas pedum, uersus occidens uocauit omnes generationes, & omnes animas, vt ad uitam uenirent per medium suæ mortis. Et postquàm saluauit omnes, dixit: cõsummatum est. Et demum dixit: sitio. iterum mori pro salute animæ, dicens: reperi modo pecudem. s. animam, quam perdideram, qua cõperta inclinato capite expirauit, ꝑpter te, ò anima. vnde Christus fuit maior peccator omnium, quia omnium peccata ipse tulit. Considera ergo anima, cum quanto labore tu es quæsita. Cape modo sextam considerationem. s. cum quanta tua culpa, o anima es perdita. Nam dedit quatuor pulchritudines ipsi animæ naturales, quia primo creauit ipsam pulcherrimam ad sui similitudinem, & dedit sibi liber. arbitrium, quia fecit eam liberam in tantum, q nullus Angelus potest eam sua libertate priuare; ac dedit sibi gratiam, & finaliter gloriã. Et uidens Deus, q propter unum peccatũ mortale, tu, ò anima perdis omnes istas tuas pulchritudines naturales, quas tibi dedit, & damnaris; non minus dolet ipse pater animarum, quàm doleret unus paterfamilias, qui haberet unam pulcherrimam filiam, quæ posset effici regina, & rex uellet ipsam desponsare; & ipsa propter eius fatuitatem diffamatetur in tantum, q nedum ipse, sed omnes cuiuscũque minimę conditionis illã uitarẽt in sponsam accipere; quãtũ credis, dolorẽ habetet eius genitor? Ita facit Deus, quando anima uexana denigratur, se inuoluens in labe peccatorum

A rum. Vnde ad instar Lazari dicere potest, ubi posuistis eum, ò peccatores miseri, & infelices, ubi posuistis animam uestram? in monumento inferni, fętentem præ multitudine peccatorum: ergo ò peccator, exi foras de isto monumento, & resuscita confitendo, pęnitendo, & eucharistiam deuotè sumẽdo; & uiues restaurando gratiam, de qua transibis ad gloriam tibi paratam. Sequuntur aliæ tres considerationes, quæ ꝑtinent ad statum gloriæ. Et proxima istarum trium; quæ est septima in ordine continuando cũ superioribus est, ꝙ tu aĩa cõsideres cũ quanto iubilo recipieris in paradiso a Deo, & Angelis. Nam cum uno

B uerbo tu potes facere cęlestem curiam iubilare, dicendo. s. tuam culpam. Nam tunc omnes Angeli gaudent facientes festum; quia magnum gaudium est Angelis super uno peccatore pęnitentiam agente, &c. vnde considera, ò anima smemorata cum quanto festo recipieris ad instar patris currentis uersus filium prodigum, qui luxuriosè uiuendo consumpserat totam substãtiam suã, quia cadens præ lętitia super collum eius, & amplexando eum non quærentes, ubi est equus, nec vbi sunt calceamenta, & uestes, &c. Immo cum iubilatione fecit

C eum annulari, calceare, & uestire, & uitulũ saginatum mactari, & cõuocatis amicis, cũ simphonijs epulãdo gauisus est, & diem festum egit. Ita facit Deus, quãdo dando tibi grãm ꝑuenientẽ reuerteris in te ipso; & cognoscẽs te peccatorẽ, disponis redire ad domum patris tui, disponendo, & firmãdo te in bono, & sancto proposito bene agendi. Et tunc dat tibi gratiam subsequentẽ, & cadit super collum tuum quando agis pęnitentiam de peccatis tuis, & confiteris de peccatis perpetratis cõterendo cor tuum, & tunc tu es in gratia Dei, & tunc dat tibi gratiam subsequentem, & cadit super collum tuum, saginatum uitulum. s. gaudia pa

D radisi inducendo te in domum suam lętitiæ, ad dandum intelligere, ꝙ propter te ipse mortuus est, & dat tibi calceamenta, & annulum, &c. i. ut ubi in primo eras seruus peccati, facit te liberum. Nam antiquis temporibus soli liberi erant annulati, quia ipsi soli ferebant annulos, & non alij. Cape octauam, & nota cum quãto pretio tu es redempta, quia cum sanguine, & uita Christi, ad denotandum pretiositatem animæ: quia unus passus pedis, & unicus ictus oculi Christi, & quilibet actus Iesu, & una gutta sanguinis Christi, erat sufficiens pro redemptione decẽ millium mun E dorum. hinc sanctus Paulus dicit: Empti enim estis pretio magno: portate Christũ in corpore uestro, &c. Nam si aliqs uestrũ posset habere unã guttam sanguinis Christi, certe haberet illam ualde charam. Sed quantum debes habere charam unam animã, pro qua totus sanguis Christi est sparsus, qui nullo pretio potest comperari, nec intellectus potest intelligere? considera ergo quanto pretio tu aĩa fuisti redempta. Nona, & ultima contemplatio est, ꝙ tu, ò anima, consideres cum quanta gloria, & beatitudine tu eris glorificata, & quantum præmium datur intellectui de Deo propter unum modicum fidei, quia efficitur posses- F sor ipsius Dei, & ipse Deus. Nam ab Angelo infra, anima est pulchrior omni alia creatura, & Angelus est pulchrior anima. cõsidera modo ꝗ pulcherrimus debet esse Deus creator, & factor omnium, cum minimus Angelus sit pulchrior oĩ aĩa, excepta anima Christi: & uide etiam quantum pręmium datur memoriæ; quia per spem conducitur memoria ad recolendum semper Deum & eius diuinitatem; & recolet anima beata, se nunquam habere finem, & semper debere frui ipso Deo, cum omni summo bono, & fęlicitate, & fine defectu G aliquo cum plenitudine gloriæ, sine fine: & dabitur uoluntati tuæ, propter unum modicum affectus amoris diuini, ꝙ tu habebis charitatẽ æterni amoris, & charitatẽ Dei, quæ nunquam excidit. Et sic anima ipsa pretiosa, & beata semper uidebit patrẽ, filium, & Spiritum sanctum in oĩ perfectione trium potentiarum ipsius animæ, scilicet, intellectus, memoriæ, & uoluntatis: quia domus ipsius animæ est repleta ex odore unguenti, transeundo de domo gratię in domum gloriæ paradisi, ad quam amor Dei gratiosus nos per du- H cat per suam misericordiam. Amen.

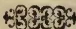

FERIA

A FERIA SECVNDA sextæ hebdomadæ.

De amore ineffabili.

Sermo XLI.

IN nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur: quia dominus noster Iesus Christus in gloria est Dei patris. Ad Philippenses 2.c.& in Epistola hodierna. Charitas me pungit, & timor me reprehēdit, hinc charitas me urget vt loquar, & clamor, & timor me angit vt sileam, non possendo ad plenum dicere id, quod tali congruit materiæ, videlicet in secunda epistola amoris ineffabilis, vnde loquendo taceamus, & tacēdo loquamur. Et dicamus de suo excelso nomine, quod omnibus nomen contulit rebus, & humilitas mihi dicit, ꝙ non possim de ea loqui, considerata sua immensa gloria, de qua non solum lingua humana, sed & angelica virtus deficeret in glorificando quantum decet & meretur nomen gloriosum Iesu. Nihilominus, quia charitas vult, quòd ego prædicem uobis de tali nomine, ſm facultatem, quæ inest mihi, nō tantum de me, sed confisus de illo, qui me fecit, quantum ille, cuius est hoc nomen dicere faciet, & prædicabo. Sed quid de eo dicemus boni ex nobis? Si dicam, ꝙ sit magnum, uidere uideor dicere, ꝙ sit paruum considerata sua incomprehensibili magnitudine. Si dixero, ꝙ sit dulce, uidebor dicere ipsum fore unam amaritudinem, considerata sua immēsa dulcitudine. Si misericors prædicetur, ipsum crudele nominare uidebor, cōsiderata sua ineffabili misericordia, quæ est infinita, sicut sunt aliæ sui nois dignitates. Non ergo pōt tantū laudari, qn plures sibi laudes cōniant, & quin pfectionē suarum plures uirtutum magnificentiæ poscant, iuxta illud Dauiticū, Psal. 41. Sicut nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ. quasi dicat, sicut Deus est unū infinitū, ita laudē infinitam meretur istud nomen Iesu. Vnde ꝙ oēs res creatæ finitę sunt, & mensuratæ, sequit̄ ꝙ nulla res sola, & particularis, nec oēs simul conglutinatæ possent istud sublime nomen Iesu iam a mentibus hoīum longa excisum obliuione, & a memoria cassum suam copiosam sufficienter laudare uirtutem. Ideoq; nos, recurrēdo ad illam, subsidiū capiemus, quæ tale nomen mūdo tenere uoluit. Quæ pp suam humilitatem, uirtutem nobis, & gratiā dignetur augere, qua mediāte possimus ad plenū loqui, quātò plus dici de eo pōt ad laudem, & gloriā Dei eiusq; nominis gloriosi, & aīarum nostrarum salutē pariter, & corporū cū mēte, & uoce pia dicēdo: Aue Maria, &c. Loquētibus ergo uobis, cum dicit gratia, de hoc nomine glorioso Iesu, de quo in themate nostro proposito mentionē facit S. Paulus, Apost. dicendo, ꝙ in noie Iesu oē genu flectatur, &c. dico quòd dignè Apostolus loquit̄ sic: quia si bene cōsideramus, a principio creationis mūdi reperiemus, ꝙ creata Angelica natura, & speculando in diuina essentia, in quo futura uidentur tanquā pręsentia, ipsa natura Angelica comprehendit, Iesum incarnari debere, quem Angeli, qui hodie sunt beati, facientes se cōformes voluntati diuinæ adorauerunt. Et draco ille superbus Sathanas, & sui sequaces, difformes diuinæ uoluntati ipsum adorare sunt dedignati. Vnde subito factus est rumor, & tonitrua, & terræmotus, & prælia inter ipsos Angelos i cęlo; & in noie Iesu Angeli beati victoriam habuerūt, & prostrauerūt spūs malignos de paradiso in abyssum: vñ ego imaginor, ꝙ boni inter se dicebant: viuat Iesus, uiuat Iesus, quēadmodum hodie faciūt armigeri de suo capitaneo, & duce, ad uocem cuius nois illi dæmones resistere non potuerunt, quin de paradisi apice in imum abyssi caderent. Ex inde creati fuerunt Adam, & Eua, qui ēt pp transgressionem mandati diuini ciciderunt, quia comederunt de fructu ligni eis uetiti: & ppea fuerūt expulsi de paradiso. vnde dolentes, & plangentes pniām egerunt in tñ, ꝙ de generatione in generationem succedendo processerunt usq; ad prophetas, qui habuerunt per Spiritum sanctum reuelationem de hoc salutifero noie Iesu, & sic prophetizauerunt naturā humanam per tale nomē debere saluari: vñ nihil aliud desiderando clamabant, cum dicebāt: sonet uox tua in aurib⁹ meis, dic aīæ meę, salus tua ego sū. Rorate cęli desuper, & nubes pluant iustū; aperiatur terra, & germinet saluatorem. & alibi, mitte dñe quē missurus es. Et post tot plāctus, & desideria placuit Deo mittere illud gloriosū nomē de cęlo in terrā ꝓ nr̄a salute, qñ eius unicū filiū fecit de purissima Virg. eius genitrice capere carnē, & interpretat̄ Iesus saluator. vnde nomen bene est confe-

A consequens rei, & effectus reddit testimonium rei, quia per ipm liberati sumus à manibus diaboli. & ideo benedicit S. Ioánes, scimus quia verum est testimonium eius. & nota celsitudinem istius sublimis nois. Nam dicit Io. de Pisis super Cantica, ꝙ omne quod Deus vnꝗ fecit, facit, aut faciet, dixit, dicit, vel dicet propter animã saluare est in hoc sacratissimo noīe inclusũ. In hóc noīe tu reperies suam Incarnationẽ, Peregrinationẽ, Passionem, Mortem, & Resurrectioné, & Ascensionẽ ad cœlos, quæ pro pter nos fecit. Ibi qui bene contemplat, reperiet omnẽ eius prædicationẽ, omnẽ suã doctrinã, & legẽ, & oīa sua miracula, quæ
B vnꝗ fecit, & quicquid continet cœlum, & terra est in hoc ineffabili noīe cõprehensũ. & ideo dicit S. Paulus, Verbũ abbreuiatũ fecit dñs super terram, vt nõ fit, qui se abscondat à calore eius. quasi dicat, licet istud nomen Iesu sit breue, quia aut per tres, vel quinq; literas scribitur: nihilominus in sententia & virtute quicquid cœlum, & terra continet, in se concludit. Vnde digne dicũt verba proposita, In noīe Iesu omne genu flectatur, cœlestiũ, terrestriũ, & infernorũ. Et didicit S. Paulus dicere hoc, quãdo fuit raptus vsque ad tertium cœlum, vbi sensit
C tantam dulcedinem Iesu, ꝙ exclamãdo dixit, Iesu trahe me post te: ad significandum ꝙ tanta est dulcedo istius nominis gloriosi, ꝙ trahit vsq; ad cœlos, qui bene gustat ipsum, & ad istud tale noīari nois Iesu, ꝙ fecit Paulus raptus ipse vidit omnes Angelos beatos breuiter per gloriam, & homines per gratiam, & dęmones per pœnam, iuxta illud, Sanctum, & terribile nomen eius. Et istud nomen est sanctum, & gloriosum atq; gratiosũ beatis spiritibus, & illis qui quærunt salutem animarum suarum: & est terribile malignis spiritibus, & hominibus obstinatis in malis operibus, sicut lux radian
D tis solis est grata sano oculo, & terribilis oculo infirmo: ita istud sacratissimũ nomẽ Iesu, est gratũ bonis, & terribile malis spiritibus. Et ideo serui Dei, quanto magis sunt in gratia, tanto maiorem deuotionẽ & dulcoré sentiunt in noīe Iesu, sicut de S. Paulo, qui fuit singulariter acceptus à Deo, quẽ admodum indicant verba Christi Ananiæ de ipso Paulo dicẽdo, Elegi ipsum mihi in vas electionis, vt portet nomen meum coram gentibus. elegit enim Deus inter alios Apostolos specialiter S. Paulum, qui suum gloriosum nomẽ per mũdum spargeret, & propalaret. & bene id fecit, quia legitur in epistolis S. Pauli quinq; centies hoc gloriosum nomen Iesu esse nominatũ. Et vos, E qui praticando agitis in mundo, si vultis ꝙ res vestrę prospere vadat, regite vos in omnibus operationibus vestris cum noīe Iesu sm doctrinam, & regulam S. Pauli dicẽtis, Quicquid facitis, aut dicitis, in noīe Iesu facite, aut dicite. & ego magis infra demonstrabo non à me, quia nolo quòd solum mihi credatis, sed per auctoritates noui & veteris testamenti, quòd nõ est nomen in cęlo, neq; in terra, quod sit tanti valoris, sicut est nomen Iesu. In quo noīe omnia antiqua miracula, noua facta sunt, fiũt, atq; fient. & vt possimus de ipso ordinatè tractare, di- F stinguamus tres status. Primus est status incipientium. Secundus est status proficientium. Tertius est status perfectorũ. Et æqui perando istud grande nomen, quòd est supra omne nomẽ, Soli, iuxta illud, ortus est sol iustitię Christus Deus noster, capiemus duodecim radios istius solis, quorum quatuor appropriabimus primo statui, & quatuor secundo statui, & alios quatuor tertio statui, quos omnes videas ordinatè. Primus vocatur refugium pęnitentium. Secundus auxilium bellantium. Tertius remediũ infirmantium. Quartus solatium patientium. Isti quatuor radij pertinent primo statui, G qui est status incipientium. Quintus honor credentium. Sextus dulcedo prędicantium. Septimus adiutorium proficientium. Octauus sustentatio deficientium. Isti alij quatuor radij pertinent secundo statui, qui status est proficientium. Nonus suspiratio me ditantium. Decimus suffragium postulantium. Vndecimus, gustus cõtemplantium. Duodecimus gloria perseuerantium. Isti alij quatuor radij pertinét tertio statui, qui est status perfectorum.

Prima pars principalis. H

ET incipiẽdo à primo radio dico, quòd est refugium pęnitentiũ. Et ideo attẽdite, o peccatores: quia quanto quis plus fuerit sceleratus, tãto magis tangit eũ. Sed tu o iuuenis, siue senex, vis deserere tua peccata, recõmittas te glorioso nomini Iesu deuotè, quia est impossibile quin te cũ fide ad istud virtuosissimũ nomen recurrendo non conuertaris, & peragas pęnitẽtiã, & habeas veram cõtritionẽ tuorum peccatorũ diuino auxilio nois Iesu coadiuuãte. Et cogita de diuina iustitia, qa nõ est peccator tã horridus, & crudelis, q se cognoscit

illam

A illam non tremiscat, iuxta illud Iob, Tremens factus sum ego, &c. Vnde considerando quòd natura humanæ fragilitatis est ita hebes, quia vidit iustum septies cadere in die & releuare se: omnipotens Deus vidit quòd seruando illam seueritatem iustitiæ, quæ in veteri legitur testamẽto, pauci essent salui: Ideo de cœlo misit in terrā istud nomen Iesu gloriosum, quando fecit eius vnigenitū verbum ex Virgine dulcissima capere carnem, cuius nomine mediante sumus in statu gratiæ collocati. Vnde nō est amplius tempus amoris, sed modo est tempus gratiæ, & dulcoris: nec est amplius
B tempus vltionis, & vindictæ, sed misericordiæ: expectat enim Deus in præsenti tẽpore peccatorem, quòd conuertatur ad pœnitentiam, vbi in tempore veteris testamẽti, in quo nō fiebat memoria de hoc dulci nomine Iesu, subito post cōmissum peccatum Deus mittebat vindictam sine mora & rigidam iustitiam super populo suo, sicut tu habes ab Isaia, quòd centum & octuaginta quinq; millia hominum permisit Deus trucidari de populo suo propter vnum peccatum. & ideo merito vocatur illud tempus timoris & vltionis. Vnde Isaiæ 31. c. Ecce nomẽ Domini terribile venit de lōginquo.
C scilicet dominus iustus, ferués, & ardens & grauans. ardens inquam, quātum ad voluntatem; feruens quantum ad intelligētiam; ardens & grauans quantum ad potentiam, ita quòd humana conditio non poterat tale pondus portare. Vnde non erat Deus illo in tẽpore visibilis, & palpabilis, sicut in tempore præsenti, quia apparendo Moysi in rubo ardenti tantum ardorem & splendorem impressit in faciem Moysis, quòd Iudæi non poterant sufferre eius faciem redeuntes ad ipsos. Ita splendebat in tantum quòd oportuit quòd sibi velarent faciem
D cum loquerentur secum, quod significat, ꝙ non solum Deus, sed & illi qui regunt pro ipso, sicut fuit Moyses cum tanta seueritate iustitiæ procedebat, quòd populus non poterat ipsum sufferre. Comprehende hoc cum isto rudi exemplo, quia erat ad instar vnius magnæ massæ ferri bene infocatæ, & flāmizantis, in qua oculus vix potest videre quin lædatur visus. nec potest palpari, nisi proijciatur in aquā: & extinguatur & refrigetur, quia tunc fit palpabilis, & visibilis sine pœna & læsione visus. Ita erat Deus omnipotens tempore veteris testamenti præuaricatoribus suæ legis, rigidus cū sua subita iustitia rigorosa, quam exercebat timorosus & pęnosus. sed postquàm in illū E fontem aquæ viuæ salientis in cœlum fecit descensum, hoc est in vẽtre Virginis, intrando placatus & humiliatus, vnde nascendo exportauit nobis in mūdum gratiosum nomẽ Iesu, & est nobis factus visibilis, & palpabilis & mutauit prædictas conditiones: quia vbi primo erat præuaricatotib. timor & pœna, & seuera iustitia, est modo factus spes & dulcedo per infinitā misericordiā, & gratiam peccatoribus expectando, & cōfortando ipsos ad pœnitentiam. bene est ergo primus radius declaratus, scilicet ꝙ dulcissimum nomen Iesu est refugium pœ F nitentiū. Vnde benedixit Angelus Gabriel annunciando Virginem: Ideoque quod ex te nascetur, sanctum vocabitur, &c. Sāctus Ioannes 4. c. dicit: Scribo vobis filioli, quoniam remittūtur vestra peccata propter nomen eius. Et S. Petrus in Actis Apostolorum. 4. c. Non est aliud nomen sub cęlo datum hominibus, in quo sit salus, nisi in nomine Iesu. Et in summa intellige in hoc sāctissimo nomine Iesu nostram humanā apprehendisse gratiam, & gloriam, quia per ipsum habemus esse, & potentiam redeundi ad pœnitentiam post peccatum, & finaliter post vitam præsentẽ consequendi glo G riam paradisi. Vnde nō est ita sceleratus peccator, qui mediante nomine Iesu nō possit ad pœnitentiam redire & animam suā saluare. & vide hoc per totum nouum testamentum, quia nullus fuit infirmus, qui deuote se recommitteret nomini Iesu, quin fuerit ab eo ex corpore, & aīa liberatus. & ista de primo radio sufficiant. Sequitur secundus radius, qui vocatur adiutor bellantium. Vnde nota, quòd habemus tres inimicos, cum quibus in vita præsenti continue bellari cōtingit, scilicet diabolum, mundū, & carnem, contra quos fides est fortissima armatura & deuotio nominis Iesu: & ideo H tu, o peccator, cum es bene confessus cum proposito nolendi ad priora peccata redire, scio quòd tu eris multum ab istis inimicis tentatus, & tanto plus tentaberis, quāto meliorem vitam eliges. vt possis ergo illas tentationes aufugere, deuote & cū magna fide debes te nomini Iesu recōmittere, iuxta illud Daniticum, Assumite scutum fidei. quòd si feceris, ego non dubito quòd cum Dei gratia de nomine Iesu eris ita armatus quòd de omnibus prædictis inimicis remanebis victoriosus, iuxta illud Dauiticum, Scuto circundabit te veritas eius: nō timebis à timore nocturno, à dæmonio meridiano,

A diano, à negotio perambulante in tenebris, &c. Et ego vere testificari possum de multis miraculis, quæ reperi sequi à pauco tempore citra in benedicto nomine Iesu, sicut inferius vobis dicam. Vnde mihi videtur, quòd Dominus velit nuperrime ministrare antiquam & iam oblitam magnã virtutem nominis Iesu, descriptum à S. Marco 3. c. sui Euangelij, In nomine meo dęmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpẽtes tollent; & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt. hæc verba
B S. Marci fuerunt Christi Iesu, qui est via, veritas, & vita. O indiabolate hæretice, qui non credis ꝙ in virtute nominis Iesu gloriosi possint dęmones expelli, & alia miracula fieri. Tu ergo, o homo, & domina fidelis, crede ꝙ tali nomini hæc virtus fuit in cœlis donata, & in terra à Christo Iesu cũ suo proprio ore cõfirmata, & si aliquis dęmon, vel folettus molestaret domum tuã, vel te, ita ꝙ in ea domo nõ possit habitari: si es in peccato aliquo, confitere & habeas contritionem peragendo pœnitentiam de perpetratis malis, & satisfaciendo cũ proposito corrigendi vitam tuam, & perseue-
C randi in bono, & reductus in gratia Dei cum grandi fide vade per domum illã spargendo de aqua benedicta in nomine Iesu, & liberaberis ab ista molestia. Vnde dum
Exẽplũ. ego forem Mantuæ, quidam de Hostilia venit ad me pro consilio, narrando mihi qualiter in domo sua cõuersabatur vnus folettus, qui videbatur innamoratus de eius filia, & tangebat sibi manus, & genas, & sensibiliter faciebat multos actus perinde ac si esset vnus homo, adeo ꝙ vir ille, pater illius iuuenis, dicebat ꝙ folettus ipse se collocabat inter ipsum & filiã in lecto, erat tamen inuisibilis. & ego consilium sibi dedi,
D ꝙ & tibi do & trado, videlicet ꝙ ipse cõfiteretur cum tota familia sua cum bona fide & pura, & facta diligenti confessione ipse iret proijciendo per domum, & lectum de aqua benedicta in nomine Iesu. & ita mihi inde redeunti post multos dies retulit se fecisse, & inde liberatum fuisse ab illa mole-
Exẽplũ. stia. Similiter me prædicante in Alexandria de tali nomine Iesu, quidã puer posuit nomen Iesu super vna spiritata, & incõtinenti extitit liberata. & plura alia exẽpla possem dicere: sed quid expedit ꝙ vadam per exempla longinquiora? nam mihi ex fide digno relatu dicitᷣ ꝙ erat in hac vestra ciuitate Paduæ in Burgo omnium Sanctorum vna dęmoniata, quæ liberata fuit in nomine Iesu. & ecce ipsam hic, quæ de hoc potest vobis tribuere bonam fidẽ, quæ ex cetu aliarum mulierum consurgens omnib. videntibus, & intelligentibus suo proprio ore confessa fuit ita fuisse & esse, & se in nomine Iesu benedicti liberatam fuisse. Et nõ miremini, quòd etiam hominibus sunt subiecti diaboli in nomine Iesu, prout describit S. Lucas 10. c. sui Euãgelij, quia Apostoli redeuntes cum lætitia ad Christum dicunt ei, Nescis magister, quia in nomine tuo etiam dæmonia subijciuntur nobis. & respondit Iesus, videbam Sathanam tanꝗ fulgur cadentem de cœlo. quasi velit dicere, non admiremini, si in virtute mei nominis expellitis dæmonia de isto mũdo, quia in nomine meo fuerunt expulsi de paradiso impetuose, hoc est ruendo tanquam fulgur cum impetu descendit. Vnde si vos videtis aliquem dęmoniacum, si uultis eum liberare, habeatis aliquem sancti uirũ, uel aliquem habentem magnam fidem in nomine Iesu, qui non sit in peccato mortali, & nominet ei nomen Iesu super illo dęmoniaco, & liberabitur, si erit pro meliori animæ suæ. Vnde inter cætera miracula in hoc Exẽplũ.
propósito habetis, quòd dum S. Bernardus G Mediolani rogaret pro uno dæmoniaco Deum, dæmon qui tenebat illum loquendo dixit, non exibo propter te Bernarde, sed bene exibo propter magnũ Dominũ. Et S. Bernardus quæsiuit, quis est iste magnus Dominus, & si unquàm uiderat eũ. Cui respondit diabolus, ꝙ erat Iesus, quẽ uiderat ante quàm eiectus foret de cœlo. Et tunc S. Bernardus præcepit isti dęmoni, ꝙ in nomine Iesu exiret ab illo homine, & ita exijt, & homo ille remansit liberatus. Itaque uos o patres, & matres deuoti nominis huius Iesu, docete filios uestros, ꝙ omnia quæcunque faciunt, exceptis peccatis, faciant in nomine Iesu, si comedunt, siue bibunt, siue in cubili se collocẽt, uel surgant: siue legere uelint, scribere, aut loqui in nomine Iesu semper incipiant, & uidebitis prosperos effectus sequi & inimicos in noĩe Iesu uidebitis superatos primos, scilicet dęmones. Secũdus inimicus noster est mundus, scilicet mundanæ contrarietates, & mundani homines indiabolati, qui sunt contrarij saluti animæ nostræ, & pacifico, & sancto uiuere, quia reperiuntur aliqui in malis ita obstinati quòd sufferre nequeunt quòd alij sint dissimiles ipsis. Vnde in una domo reperientur ꝙ frater uitiosus truffa-

A truffabitur de virtuoso, & similiter in una cõtrata erit vna domina quæ timebit Deũ, & vellet relinquere vanitatem: & vna alia indiabolata meretrix truffabitur de illa, iuxta illud, Inimici hominis domestici eius. sed tu o deuota, & fidelis nominis Iesu, fac in illo nomine tibi signum sanctæ Crucis, quando à tali inimico tu es ita tentata, & sancta videberis, & deludens te remanebit delusa. Similiter, tu qui vadis per mare habeas deuotionem in nomine Iesu, & te sibi fideliter recõmenda, qui te potest ab omni tempestate euellere & defensare. Et tu o
B blasphemator Dei propter malam tuã consuetudinem, in qua es habituatus sæpe cadis in tali vitio, vel periuras ex habitu deprauatæ consuetudinis, vel sæpe nominas diabolum, si vis emendari, cum tu cadis in aliquo istorum vitiorũ, subito genuflectas te in terra deuote dicendo Iesu, quia tu nõ facies sic decies, quòd mala tui habitus cõsuetudo te relinquet: quia dæmon, qui nos conducit ad blasphemandum, vel talia faciendum, multum cum talib. actibus cõfunditur. Et similiter in omni tuo periculo deuote recurras ad nostrũ Iesum, & noli ferre breuia, nec alia signacula, vel superstitio
C nes, & bubulas, quia talia sunt opera diabolica, quę faciẽt te male capitare. sed istud nomen Iesu, est breue breuium, quod in se comprehendit omnem virtutem sacræ paginæ aptum, & sufficiens in omni tuo periculo te iuuare, iuxta illud dictum Salomonis, Turris fortissima nomẽ Domini. & per os Dauid dicit Dominus, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Cape illud etiam per exemplum, si tu eris fidelis alicuius potentis domini mundani, si humiliter te sibi recõmittens in vna tua necessita te, non credis quòd te adiuuaret & libẽter? certe sic. multo magis crede de Deo, in
D quo non cadit ignorantia, nec ingratitudo, neque aliquis defectus, sed esse bonum cognoscit, & vult & potest. & iam declaratũ habes, qualiter de secundis inimicis tu potes victoriam reportare in nomine Iesu. Tertij inimici sunt caro propria, scilicet fragilitas, & durities cordis, quę remouẽt nos à bonis operibus, contra quem non est fortius obstaculum quàm nomen Iesu. Vnde dicit beatus Bernardus, quòd non est res quæ tantum humiliet cor nostrum, quantũ est nomen Iesu dulcissimũ. Istud nomẽ, si te sibi fideliter recommittis, ab omni tentatione te euadet, scilicet à tentatione carnis, iræ, superbiæ, auaritiæ, &c. Et ideo non

immerito S. Bernardus æquiperat hoc benedictum nomen vni electuario ordinato contra omnem infirmitatem, quia contra omne periculum saluat animam atque corpus, iuxta illud dictum Prophetæ 2.c. Omnis, qui inuocauerit nomẽ Domini, saluus erit. Et sic habes secundum radium declaratum, qualiter scilicet nomẽ Iesu est adiutorium bellantium. Sequitur tertius radius, q dicitur remedium infirmitatũ. Et ideo vos, qui habetis infirmos, attẽdite ad hunc passum, quæ sunt illæ infirmitates, quæ in nomine Iesu non sint sanatæ? Audies, quid dicit Christus per S. Marcum vltimo cap. sui Euangelij: In nõie meo dæmonia eijcient, linguis loquentur nouis: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ęgros manus imponent, & bene habebunt. considera hic, quia quicunque dicit primũ, quia homines fideles, & deuoti in meo nomine dæmonia eijcient. & istud est supra declaratũ, in secundo radio. Secũdũ est, quia sine nocumento serpentes tollent in manibus. & de hoc habes, quia legitur de S. Paulo, quia vnus serpens pependit se digito eius fortissimè ipsum mordendo in multorum præsentia, & nullam aliam læsionem sibi facere potuit, quia erat deuotus, & fidelis nominis Iesu. Intellige etiam, quia multotiẽs accidit quòd corrumpunt aerem, unde sequitur pestilentia in aliqua terra, vel contrata, vbi regnant, & talis pestilentia cum nomine Iesu auferetur. De hoc experientiam vidi quòd me prædicante tempore vigentis pestis Ferrariæ de nomine Iesu, ad tantam fidem illius nominis fuerunt accẽsi, & deuoti quòd quasi totus ille Ferrariẽsis populus mediante nomine Iesu, quòd posuerunt per omnes domus in secursum, & remediũ illius pestiferi morbi, meruit quòd illa pestis cessaret, quando secundum naturalem rationem magis debebat accrescere: & exinde citra nulla fuit causa talis morbi suspectionis, & ita faciet Deus per suã gratiam hic Paduæ & vbique, vbi vigebit fides & deuotio sui gloriosi nominis. Tertium quod dicit Christus est, quòd deuoti prædicatores nominis Iesu, locuti fuerunt nouis linguis. sed respice, si ita est. omnibus vobis videtur quòd prædictas res nouas prædicando vobis ea, quæ per alios dicta sunt, quia quod dicit Christus est quòd si fideles, & deuoti sui benedicti nominis Iesu intelligunt ipsi bibent res venenosas, quæ naturaliter perducunt ad mortem, & eis nil nocebit. Et hoc habes de S. Ioãne Euãgelista,

qui

A qui in nomine Iesu bibit vnum ciatum veneni,& nil ei nocumenti fecit. Quintum, quod Christus dixit est ꝙ fideles Christiani noĩs Iesu super ęgros manus imponent & bene se habebunt. s. de aĩa & de corpore,ad exemplum Christi,qui qñ sanabat de corpore, etiam semper sanabat de anima. Et ideo tu,qui uis miraculose liberare infirmos,noli ire cũ breuib.& alijs frascħis, & superstitionib.quę sunt prohibitæ à sancta matre Ecclesia:sed vade cum regula,quam tibi mostrauit Iesus Christus. s. in suo noĩe benedicti. Pone manum tuam super infirmum,tangendo sibi caput,vel aliud mem-
B brum honestum dolorosum cum signo palpabile, & videbis quòd miraculose liberabitur,quia subito in nomine Iesu erit sanatus, & non liberabitur cum inducijs sicut liberatur paulatim cum medicinis naturaliter. Istum effectum mirabilius reperies in nomine Iesu. s. cum certis conditionibus procedes, quas magis infra tibi ostendam. Tu habes dictum Christi pręallegatũ uerificatum iam per exẽpla: Capias modo per auctoritatem. Vnde sancta ecclesia dicit in benedictione aquæ sanctæ ad expellendos dæmones, morbosque fugandos, diuinæ gratię sumat effectum. Et Propheta dicit,
C Saluaui eos propter nomen tuum, vt notã eis facerem potentiam tuam. Et Petrus Rauennas super illo passu salutationis Angeli id est,& vocabis nomen eius Iesum,dicit: hoc est illud nomen, quod dedit cęcis visum, surdis auditum, gressum claudis, vitã mortuis,& potentiam diaboli extinxit. & habes tertium radium, qui declarat Iesum esse remedium omnium infirmitatum. Sequitur quartus radius,qui vocatur consolatio omnium patientium. Et quòd sit verũ, respice. 5.c. Euangelij sancti Matthæi, vbi Christus dicit: Beati eritis,cum maledixerint vobis homines, & mẽtientur propter
D nomen meum,& gaudebitis,quia merces, uestra magna est in cœlis. Et sanctus Paulus dicit: non solum alligari, sed & mori pro nomine Iesu paratus sum. Et alibi, ibant Apostoli gaudentes in conspectu cõcilij, & sciebant bene, quòd quando essent delusi & male tractati. à quo ergo erant cõsolati? non certe ab alio quàm à nomine Iesu,pro quo pati volebant. est ergo nomen Iesu solamen, & consolatio patientium, qui est quartus radius, & vltimus ex radijs, qui pertinent primo statui incipientium.

Secunda pars principalis. E

SEquuntur mõ alij quatuor radij pertinentes proficiẽtibus quorum Primus vocatur honor credentium.& quod sit verum cogita,quis est maior honor, quem nobis Deus facere potest? Certe est quòd faciat nos eius filios, quia si erimus eius filij, erimus etiam eius hæredes, & sic erimus in honore, & in beatitudine simul hæredes cum Christo,qui est filius Dei,& honoratus in cœlo,in terra, & in inferno supra omnem alium, qui honorem mereatur,quia in eius nomine omne genu flectitur,cœleste,terrestre,& infernale,sicut dicit nostrũ thema propositum. Et quod ita F
sit, quòd in nomine Iesu credendo fideliter acquiramus istum honorem,quòd efficiamini filij Dei, probat sanctus Ioan. 1.c. sui Euãgelij. vbi dicit, Dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine eius,scilicet in nomine Iesu benedicti. debent fieri filij Dei.o magna exhortatio peccatorum, quia nullus est ita sceleratus, qui non possit effici filius Dei. Emenda ergo o peccator tuam miseram vitam,& efficieris mediante nomine Iesu filius Dei: & noli tardare,quia tardatio boni,sæpe vitium in- G
ducit. Et in Apoc. 22.c. Tu habes quod sanctus Ioannes voluit adorare Angelũ, qui apparuit sibi ualde lucidus,ostendendo aliqua secreta Dei: & Angelus dixit,noli me adorare, sed creatorem adora, quia simul tecum,& cum socijs tuis ego sum eius seruus. vbi apparet quòd propter nomen Iesu nos sumus ita exaltati, & in honore ita collocati, quòd angelica natura vocat se consociam nostræ naturæ humanæ,& non permittit quòd nos honoremus ipsam. bene est ergo nomen Iesu honor credentiũ, & sic habes primum radium secũdi status, qui est proficientium. Sequitur secundus H
radius secundi status, qui vocatur dulcedo prędicantium, quia non est dulcedo alicuius rei cognitæ,quæ transeat, sine adiungat dulcedini cogniti nominis Iesu. Vnde si vnus Philosophus cognoscit vnum lapidẽ pretiosum per scientiam, propter illam notitiam venit in amorem illius lapidis pretiosi propter auaritiam valoris eius. vnde plus est cognitio amata quàm res cognita. Sed non est ita de nomine Iesu, quia plus cognoscit ipsum,magis eum amat q̃ res cognita:& si nunq̃ deberes propter illud habere præmiũ aliqđ, tanta est illius sui noĩs dulcedo,ꝙ solum cõtemplando illud bene

A reperis. Et ideo prædicatio veritatis, dulcissime prædicat & sentit de nomine Iesu plus quàm aliquis Philosophus, vel quiuis alius scientificus, & scientiatus de aliqua re creata quàm per suam scientiam cognoscat & etiam constringitur ab amore, quem sibi gerit prædicare de eo, iuxta illud Petri descriptum per sanctum Lucam Actuum Apost. 4. c. Quòd dum essent eis per principes sacerdotum prohibitum & præceptio, quòd non prædicarent plus nomen Iesu, respondit: non enim possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui. Tertius radius nominis Iesu, qui pertinet isti secundo statui
B proficientium, est adiutorium proficientium, quia si tu proficiens in amore Iesu, præhendis specialem deuotionem nominis sui mirabiliter reperies tuam voluntatem ad maiorem & maiorem amoré accẽsam, iuxta illud dictũ Dauiticum, Deduxit me super semitas iustitiæ, propter nomen suum. dicit Dauid, quòd Deus conduxit eũ per semitas iustitiæ mediante nomine suo. s. Iesu benedicti. & nota ꝙ semita iustitiæ, est via secreta, qua itur in vitam æternã. sed via cõsiliorum sunt voluntaria paupertas, obedientia & castitas. & multi ducuntur in
C paradisum per istam viam, prout dicit Dauid, mediante nomine Iesu, & etiam ꝑ viã latam vadunt multi in vitam æternam per virtutem illius nominis Iesu gloriosi, & vocatur via lata, qua itur in vitam æternam, via præceptorum legis, quæ sunt decem, sicut tu scis. & si ignoras, discas ipsa decem præcepta bene, quæ in his versibus continentur, qui sequuntur.

Idola sperne, Dei nomen non sit tibi in vane:
Sabbata sanctifices, habeas in honore parentes,
Non sis occisor, fur, mœchus, testis iniquus,
Non aliam raptam, nec rem cupies alienam.

Et per quãcũque viam eatur in vitam ęternam,
D non sine lumine & auxilio nominis Iesu quisquam ingreditur, iuxta illud Psalmographi in lumine vultus tui ibunt, & in virtute nominis tui exultabunt. bene est ergo nomen Iesu auxilium proficientium, ꝙ fuit tertius radius secundi status. Sequitur quartus radius, qui dicitur subuentio deficiẽtium, quia si aliquis est tepidus & piger in bene operari, vel frigidus quia sit in peccatis inueteratus de malo in peius per viã infernalem ruens, potest si vult à nomine Iesu mirabiliter subueniri. & ꝙ sit verum, respice actum S. Petri versus illum pauperem claudum, qui sibi petebat elemosynã. Cui dixit S. Petrus, sicut habes Actuum Apost. 3. Mihi non est aurum, neque argentum, sed quod habeo, tibi do, In noĩe Iesu E
surge, & ambula, & subito ille claudus retractus lætus surrexit, & perfectè sanatus iuit. Vide quantum ad sensum literæ, ꝙ nomen Iesu fuit subuentio ad defectum sanitatis illius pauperculi claudi eneruati, qui ex vtero matris suæ talis editus fuerat. Sed moraliter intelligendo, possumus per illũ claudum intelligere peccatoré in peccatis natum, qui est satis infirmus anima, & eneruatus & infirmatus corpore & claudus qui ex se non potest ire in paradisum. Isti dicit S. Petrus, ꝙ ipse surgat & perambulet, & F
hoc est quando cõfessor & prædicator sibi consulit ꝙ se remoueat à mala cõsuetudine peccandi, & confiteatur sua peccata, disponendo se decętero bene agere. & qñ peccator istud sanum consilium prendit, sibi confessor, vel prædicator dat de eo qđ habet, non aurum, nec argẽtum, sed ꝙ excedit aurum & argentum: quia secundum auctoritatem, quam confessor ipse habet à vicario Christi Iesu, ipse absoluit eum in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti. & per istũ modum vadit ipse absolutus perseuerãdo in paradisum, vbi primo ꝑꝑ suum defectũ ruebat versus infernum. Modo nomé filij, G
quòd simul cum nomine Patris, & Spũs sancti iste infirmus anima & corpore absoluitur est, nomé Iesu. Verum est ergo, ꝙ nomen Iesu est subuentio deficientium, & sic habes quartũ radium scđi status declaratũ.

Tertia principalis pars.

Restat modo de quatuor vltimis radijs, qui spectant ad perfectos. Primus vocatur suspiratio meditantiũ, qui in hoc statu est & experitur, me intelligit, quia anima deuota, fidelis, & contemplatiua dulcis nominis Iesu, non potest tacere, nec ascendere quin indicet sæpe dulcia suspiria, quæ habet & sentit pro eo. & H
ꝙ sit verum, audi illa dulcia suspiria S. Bernardi dicentis: Iesu dulcis memoria, dans vera cordi gaudia, sed super mel & oĩa, eius dulcis præsentia. Nil canitur suauius, nil auditur iocundius, nil cogitatũ dulcius, quàm Iesus Dei filius. Iesus, spes pęnitẽtib. quàm pius es petẽtibus, quã bonus te quærentibus. sed quid inuenientib. nec lingua potest dicere, nec litera exprimere. expertus nouit credere, quid sit Iesum diligere, Iesus dulcedo cordiũ, Fons viuus, lumen mentiũ, excedẽs omne gaudium, & omne desiderium. Iesum quęram in lectulo, priuatim

A tim & in publico, clauso cordis cubiculo. quæram amore sedulo, cũ Maria diluculo. Iesum quæram in tumulo, cordis clamore querulo. mente quęram, nõ oculo. Tumbã perfundam fletib. locũ replens gemitibus, Iesu ꝓ rouoluar pedibus strictis hęrens cõplexibus, Iesu rex admirabilis & triumphator nobilis, dulcedo ineffabilis totus desiderabilis, mane nobiscum Dñe. Mane nouo cum lumine. Pulsa noctis caligine, mundum replẽs dulcedine. Amor Iesu dulcissimus, & vere suauissimus plus millies gratissimus, &c. Experti recognoscite amorẽ pium, poscite Iesum, ardenter quærite, quęrendo ardescite. Iesu auctor clementissime,
B totius spes lætitiæ, dulcoris fons & gratiæ, veræ cordis lætitiæ. Cum digne loqui nequeam de te, nec tantum sileam, amor facit vt ardeam, cum solum de te gaudeam. Iesu tua dilectio, grata mentis refectio replet sine fastidio, dans famẽ desiderio. Qui te gustant esuriũt, qui bibunt adhuc sitiunt, desiderare nesciũt nisi Iesum quẽ sentiũt. Quẽ tuus amor inebriat, nouit quid Iesus sapiat fęlix gustus, quem satiat, nõ est ultra. quod cupiat Iesus decus angelicum in aure dulce canticũ more mel mirificũ in corde nectar cęlicũ desidero te millies. Mi Iesu, quando
C venies: quando me lætum facies, & tecũ me suscipies Iesu mi dulcissime spes suspirantis animæ te quęrũt pię lachrymę, & clamor mentis intimę, dilecte mi reuertere, consors paternę glorię. hostem vicisti prospere. Iam cęli regno fuere. Iam prosequar cum laudibus Iesum hymnis & precibus, vt nos det in cœlestibus cum Christo frui sedibus, amen. Et si tu o homo, vel dña habes ista, vel aliqua huiusmodi suspiria propter benedictum nomen Iesu, sępe deuote meditando scias ipsa conseruare, & si non habes, quęre ipsa suspiria, quęre & acquire, quæ acquirere potes, si modo velis. Et tene
D pro regula ꝙ quotiens audis nominari nomen Iesu, totiens te genuflectas, sicut in dicere Aue Maria. Ibi & Chr̃s bñdictus, &c. & in Salue regina. & in Iesum benedictum fructum, &c. & similiter per omnem alium modum, quem audis nominari Iesu, inclina tuum genu. & scito ꝙ illud non facies frustra, quia pro omni vice tu lucraberis quadraginta dies de venia. ex indulto sacrę Romanę Ecclesię: & aliqui dicunt 80. si vis ergo inter perfectos meditatos pertransire, tu debes continue de noĩe Iesu cũ prompta memoria recordari & ipsum cũ intellectu sępe orare, & cũ voluntate summã dulcedinẽ de eo gustare & totis conatibus in dulcib. suspirijs noĩs Iesu perseuerare. Et habes de isto tertio statu perfectiorũ primũ radium, qui dr̃ suspiratio meditantium. Sequitur secundus radius, qui vocat̃ suffragiũ orantiũ. Vnde si vis de aliqua infirmitate, vel aliquo malo te liberare, vel si vis aliquã honestã gratiã à Deo postulare, genuflectas te, & cum feruente oratione posce in noĩe Iesu illud, quod vis, q̃m tu illud habebis, si cũ conditionibus, quas tibi d̃cã, ꝓcedes. & ꝙ fit verũ, vide S. Io. 15. c. sui euangelij. vnde dicit: Quodcunq; petieritis patrẽ in noĩe meo, dabit vobis. loquit̃ Iesus Christus dicẽs, quodcunque petieritis, &c. quod si non credis, tu es hęreticus, q̃n veritas tibi dicit, quia ego hęc ex me nõ dico. Sed tu dices, ego multas gratias petij in noĩe Iesu, quas ego nõ habui. Et ego r̃ndeo tibi, ꝙ tu nihil petijsti ĩ noĩe Iesu, quia nõ intelligitur peti aliquid in noĩe Iesu, si non fiant quatuor. Primũ est, ꝙ volens petere grãm, purè confiteatur cũ tota eius familia. quia similiter oportet facere cũ Deo, qđ fieret cũ vno dño tẽporali, si velles aliquã sibi grãm postulare, quia primo tu quęres facere te suũ amicũ & vitares recipere in domũ tuã aliquẽ suum inimicũ. similiter facito cũ Deo, quia primo cõfitere, vt efficiaris suus amicus: & fac confiteri totã tuã familiã, vt nemo eius inimicus habitare repe riatur in domo tua. Et scito quãtũ est utilis ista tua confessio, quia à sancta ecclesia per vnũ decretũ pręcipitur medico, ꝙ si medet̃ alicui infirmo, qui non fuerit de proximo cõfessus, ante oĩa pro prima medicina debet suadere sibi, ꝙ ipse confiteatur, cõsiderando ꝙ sępe pro peccatis superueniũt infirmitates: nõ solũ veniunt his, qui talia peccata perpetrant, sed etiã superueniũt filijs vel personis, quas valde amant, vt tales peccatores per tales infirmos tribulent̃ in hũc mundũ, & affligantur: qui enim experitur: sentit & põt de hoc testimoniũ perhibere, quoniã nõ est modica afflictio videre amorẽ affligi in tribulationib. vexatũ torqueri. nec ingerat tibi aliqđ dubium illud dictũ. Nõ portabit filius iniquitatẽ patris, quia illud dictũ intelligit̃ in alia vita. hoc est dicere, non damnabunt̃ filij ꝑ peccata parẽtũ. Attñ non tollitur propterea, quin filius infirmet̃ corpore ꝑ peccata patris. Et q̃n modo suprascripto tu feceris cõfessione. Secũdario tu debes petere rẽ iustã, & non iniustã, quia vnus sapiens dñs mundanus trussaretur de te, si peteres sibi rẽ iniustã. quanto

E (right margin, top) F G H

A ergo magis Deus faceret, in quo summa iustitia & sapientia viget. & accidit, ꝙ filius sæpe sanat, quia remouet causa, qua remota remouet effectus: ergo vtilis, imo necessaria est cõfessio ad sanitatẽ tui, vel aliorũ, propter virtutẽ noĩs Iesu acquirendã. Hęc est sñia S. Augustini, ꝙ si iniustè vel te existẽte in peccato mortali aliqd petis à Deo, dato ꝙ dicas, & nomines cum ore nomen Iesu, non propterea intelligitur quòd in nomine Iesu facias tuam petitionem. Secunda res, quæ tibi expedit est, ꝙ tu satisfacias pro tuis peccatis iuxta tuam potentiã & facultatem pro omnibus tuis cõmissis.
B Verbi gratia, si recepisti aliquid ab aliquo sub vsuris, vel alio modo de malè ablatis, redde si tu vis habere gatiam, quam petis & restitue famam illi, quem defamasti inique, & etiam redde honorem sacræ ecclesiæ, quæ non vult quòd tu portes breuia, nec credas istis superstitiosis percantulis, sed bene vult quòd tu credas in nomine Iesu, se posse sequi omne magnum miraculum, quia ipse Iesus Christus suo proprio ore nobis id reuelauit, & similiter alij Apostoli, & alij sancti toti mundo cum magnis miraculorum exemplis manifestauerunt. O demoniata vetula rencagnata, nõ bonis
C vetulis dico, sed incantatricibus, & vos o miseri homines à diabolo excæcati, qui potius credere volũt vni vanæ fantasię vnius fęminellæ, & eloquio vnius zarlatoris, & ceratani vagabũdi, quàm verbis & orationibus ecclesiæ sanctæ, & verbis Iesu Chri, qui est via, veritas & vita. Crede ergo tu, o deuote & fidelis, quod omnis virtus bene operandi inclusa sit in virtuoso noĩe Iesu in tãtum, quemadmodũ adorares Iesum in carne, ita tu debes nomen Iesu adorare: nõ dico sculpturam, vel colorẽ, sed saporẽ: non signum, sed significatum, quia nomen
D Iesu tibi significat saluatorem, redemptorẽ & filium Dei, & ideo laudo, ꝙ qñ de fonte baptismatis vos leuatis aliquam creaturã, in cambium aliorum vanorum donorum, quæ ex consuetudine dari solent sub fascia vos largiri debeatis vnum ex istis noĩbus Iesu de argentis deauratis magnum, vel paruũ secundum facultatem dantis, & recipiẽtis, ꝙ infantulus super se ex deuotione portet: & non quia sit de argento, vel auro, sed ꝑpter virtutẽ illi sãctissimo nomini insitã. Et puer veniẽs in dies discretionis possit cõprehẽdere deuotionẽ noĩs Iesu. & de illo cõtinue possit recordari ad instar picturarũ repræsentantium vobis B. Virginẽ, vel alios sanctos, quę picturę solũ fiũt
E ob memoriã ipsorũ sanctorũ. Vnde no. ꝙ reperiuntur quatuor species literarũ: vna melior altera. Primæ species sũt literę grossę pro gẽte grossa, sicut sunt picturę. Secundarię pro hoib. mediocrib. reperiuntur literę mediocres, sicut sũt literę scriptę. & istę meliores q̃ primę literæ. Tertio sunt literæ vocales repertæ pro illis, qui in actiua ꝑ charitatem se volunt exercere, petendo & cõferendo vt remaneat docti, & alios doceant & iste sunt pręstãtiores q̃ alię duę primæ. Quarto & vltimo sunt literę mẽtales à Deo ordinatæ pro illis, qui volunt in
F cõtemplationib. cõtinuando perseuerare, & ista inter alias est pfecta & excedit alias, quia alię ad istã sunt ordinatę, & nõ ista ad alias, & qui possit has vltimas literas continue habere, non oporteret habere alias, sicut tu habes de S. Ignatio, q̃ fuit ita meditatiuus, & cõtẽplatiuus noĩs Iesu, ꝙ in sua morte euulso sibi corde repertũ fuit in eius corde insignitum nomen Iesu cum literis aureis. sed quia paucis est concessa talis gratia portandi nomen Iesu cõtinue in corde, cõueniens & vtile est quòd aliæ species literarum repertæ fuerint & ipsis diuersimode vtuntur secundum hominum diuersas facultates. Quartum, quo eges, & est tibi necessarium, vt tibi conferat nomen Iesu, si tu vis gratiam aliquam in eius noĩe petere, est ꝙ petas cum firma fide, quia sine fide impossibile est placere Deo, secundum Paulum Apostolũ. Quintũ est necessarium, ꝙ tu petas gratiã, quę cõferat aĩæ, quia multotiẽs petimus stulte gratiã, quæ esset omnino contra animã nostrã, si Deus illam grãm concederet, & hinc est ꝙ non exaudit nos Deus talia petendo, quia ipse plus amat aĩam q̃ corpus. & iõ dixit Chrs illis duob. filijs Zebedęi, qui petebant effici magni in mundo, dicens, nescitis quid petatis. & ideo tu, qui uis habere gratiam mediante nomine Iesu, semper pete illã cõditionaliter, si bene cedit tibi ꝓ salute animæ tuæ, vel illius pro quo petis. Et vltimate humilia te dicendo, fiat voluntas tua. Et si cum istis modis, & conditionibus, quos supra dixi, procedes, sine dubio in nomine Iesu eris exauditus. Et ego tibi dicam veritatem. Audi Dauid, qui probat hoc fore verum: Beatus vir, cui spes est nomen Domini, & non respicit vanitatẽ, nec insanias. Et nota hic vnum pulchrum exemplum, ante quàm procedam ad vlteriora: quia cum esset vnus deuotus sancti Tho-

A Thomæ, valde ſuus familiaris in vita, & poſt mortem S. Thomæ grauiter infirmaretur, audiens miracula quæ faciebat, ex deuotione iuit ad ſepulturam ipſius rogando deuotè, quatenus per medium ſuæ interceſſionis liberaretur ab illa infirmitate, & ita obtinuit, & ſanatus cum lætitia redijt domum: & ſicut Deo placuit, quia erat & ipſe de electis ad vitam æternam, conſiderauit intra ſe quòd non petierat gratiam ſuæ ſoſpitati cum iſta conditione ſi foret pro meliori pro anima ſua, putans forte illam infirmitatem poſſe proficere ſibi ad ſa-
B lutem animæ ex diui na permiſſione. & ita timens ſe male petijſſe redijt ad ſepulchrū beati Thomæ, & veniam poſtulans ſi male imploraſſet, omiſſa conditione. Et iterum orauit dicens, quòd intercederet pro eius ſanitate ad dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt ſanaretur, & ſanus permaneret, ſaluo quòd ſi infirmitas illa eſſet magis vtilis pro ſalute animæ ſuæ, quòd reponeretur in eodem ſtatu infirmitatis, in quo prius erat, ita quòd conſeruaretur in ſanitate, vel infirmitate ſecundum diuinam voluntatem in eo ſtatu, qui eſſet ſalubrior animæ ſuæ, & completa oratione ſua ſubi-
C to reuerſus fuit in ſtatū ſuæ priſtinæ infirmitatis. ad dandum intelligere, quòd primo neſciuerat petere ex eo quia ſanitas erat damnoſa animæ ſuæ, & infirmitas erat ſibi vtilis, in tantum quòd cum bona patientia ferendo illam infirmitatem vſque ad mortem, promeruit glorioſè ire in vitam æternam. & ideo tu qui intelligis, diſce quærere gratias à Deo, modo & cum conditione prædictis. Sequitur tertius radius, qui pertinet ad prædictos, qui dicitur guſtus contemplantium. Et quod ſit, audi ſanctum Bernardum dicentem: aridus eſt omnis ſpiritus, niſi hac pinguedine con-
D diatur, loquendo de nomine Ieſu. Et Iſaias: Nomen Domini, & memoriale tuum deſiderium animæ, ſcilicet perfectorum contemplantium. bene eſt ergo nomen Ieſu guſtus contemplantium, qui eſt tertius radius. Sequitur modo videre de quarto radio, qui pertinet tertio ſtatui perfectorum. Et iſte quartus radius vocatur gloria perſeuerantium, qui nemini erat conſequens vitæ beatæ niſi illis, qui vſque ad mortem cum firma fide & deuotione nominis Ieſu perſeuerabunt. Vnde Apoſtolus: Non qui inceperit, ſed qui perſeuerauerit uſque in finem, ſaluus erit. & ſcito quòd nullus vnquàm ibit in vitam æternā, niſi cum iſto bolletino nominis Ieſu inſcripto ſuper fronte. Et quòd ſit verum, vide E
14. c. Io. in Apoc. vbi ſanctus Ioannes dicit, Vidi ſupra montem agnum ſtantem, & cum eo 14000. omnes habentes nomen eius, & nomē patris eius ſcriptum in frontibus ſuis, &c. Et Dauid: Gloriabūtur in te omnes, qui diligunt nomen tuum. quaſi dicat Dauid: O Domine, nos recipiemus à te vltimate gloriam omnes, qui perſeuerabimus in dilectione nominis tui. Et ideo tu, qui futuram gloriam expectas in nomine Ieſu, ſtudeas illud nomen taliter imprimere in tua mente, quòd in ultimo paſſu, quem habes facere de iſta uita in F
aliam, te aſſociet ad inſtar Pauli Apoſtoli, qui ita habuit illud impreſſum in ſua mente, & ita ab eo fuit aſſociatus, quòd in vita & in morte continue habuit ipſum quaſi in ore: Ita quòd non legitur aliquis ſanctus in eccleſia, qui plus nominauerit nomen Ieſu, quam fuerit Paulus, & cum illo prædicando magnum fructum fecit. Vnde inter alios mirabiles effectus cape duos. Vnum in vita ſua, alium in morte. In vita ſancti Pauli tu habes, quòd ipſo prædicante Athenis, vbi vigebat ſtudium, nomen glorioſum Ieſu, erat inter alios magnos philoſophicos Dionyſius philoſophus G
valde incredulus, licet eum delectaret audire ſanctum Paulum prædicare. Cui ſanctus Paulus cum firma fide & deuotione dixit, Dionyſi, vade & dic illi infirmo quòd ſurgat in nomine Ieſu. Et Dionyſius licet eſſet incredulus, fecit ſicut ei dixerat ſanctus Paulus: & ſubito ille infirmus ſurrexit ſoſpes. quo viſo ſubito Dionyſius ſe conuertit, & ſcripſit poſtea factus Chriſti pugil et fidelis Chriſtianus, vnum librum mirabile ualde de diuinis nominibus. et in morte ſancti Pauli tu habes, quòd dum iret ad martyrium amore Ieſu Chri- H
ſti, ita ſæpe cum corde et ore nominabat nomen Ieſu, quòd dum caput fuit ſeparatum à buſto, et ipſum caput ſeperatum dicebat Ieſu, adeo quòd fecit tres ſaltus in terram, et in ſingulo ſaltu, ſingulum fontem aquæ viuentis terra ſcaturit, qui vſque in hodiernum diem appatent. Et ſic vides qualiter in deuotione nominis Ieſu perſeuerando ſanctus Paulus promeruit in vita, et in morte miracula facere, tam in creatura rationali, ſicut fuit in Dionyſio prius incredulo ad fidem cōuerſo, et in illum infirmum ſanando in virtute nominis Ieſu, quàm etiā in creatura irrationa-

A li, sicut fuit in aqua producta de terra in illis tribus fontibus scaturientibus in singulis illis locis, vbi caput S. Pauli prosiluit, solum cũ tactu suo in virtute sanctissimi nominis Iesu. & sic promeruit de hac vita cũ nomine Iesu in vitam beatam transire. Vnde merito nomen Iesu est gloria perseuerantium, qui est vltimus radius.

FERIA TERTIA post vj. Domi. Quadrag.

B *De Amore pauido.*

Sermo XLII.

Eccatum meum contra me est semper. Psal. 50. Charissimi, quia scriptum est, quòd diligentibus Deum omnia cooperãtur in bonum, secundum S. Paulum. quemadmodum in bono stomacho, in quo etiam malus panis, & malus cibus conuertitur in bonam carnem, & bonum sanguinem: Ita ecõtra, quia Zucharus estus à serpente venenoso, conuertitur in venenum. Et licet proposuerim dicere hodie
C de misericordia; quia estis pauci, reseruabo illud pro die Martis futuro. & quia pridie vobis dixi de pulchritudine animæ, bene esse censui, hodie vobis dicere de ipsa anima facta aterrima propter peccatum, secũdum thema propositum, scilicet Peccatum meum contra me est semper. In quo sacro eloquio declarabimus hoc tractando de Amore pauido, quia non erit homo, qui bene intelligat, quæ in hoc sermone sum dicturus, quin paueat considerando gratias animæ attributas, quas perdit propter peccata. Et considera bene de hoc amore pauido, quia quanto plura peccata habes, tanto
D plures gratias perdis, & plus anima denigratur. Et nota tria tẽpora ad huius rei declarationem. Primum est tempus pręteritũ. Secundum est tempus præsens. Tertium est tempus futurum. hoc est ante mortem in morte, & post mortem.

Prima pars principalis.

ET capiamus primum tempus. Et nota, quòd sunt septem maledictiones peccati. Prima est peccatũ animę vulneratiuum. Secunda est peccatum omnis boni animæ spoliatiuũ. Tertia maledictio est peccatum animæ deturpatiuum. Quarta E maledictio est peccatum in inferno animę obligatiuum. Quinta maledictio est peccatum malorum virorum conscientiæ amaricatiuum. Sexta maledictio est peccatũ cordis induratiuũ. Septima maledictio est peccatum ad insensibilitatem cordis inductiuum, & intelliges mirabilia peccata. Cape primam maledictionem, quæ est peccatum animæ vulneratiuum, quia anima percussa peccato mortali, est mortua, nisi per medicinam pœnitentiæ veniat ad vitam. Vnde cap. Inquit. homo quidam descendebat ab Hierusalem in Ierico, & incidit in latrones, qui etiam spoliauerunt eum, & plagis F impositis abierunt semiuiuo relicto, &c. In quibus verbis ostenduntur tres potentiæ animæ, scilicet potentia intellectiua, memoria & voluntas, hoc est facultas faciendi bonum, quæ tres potentiæ percutiũtur, cum peccat anima. Vnde cum ipsa anima descendit de Hierusalem, quæ interpretatur visio pacis, quando stando in pace, & tranquillitate mẽtis recedit à pace, quæ est ipse Deus, & vadit in Ierico, quæ interpretatur luna, quæ significat vanitatem, instabilitatem, id est amorẽ peccati, & ignorantiam. Vnde anima stulta & ignorans descendens de Hierusalem, & visionem pacis di- G uinæ in Ierico incidit in latrones, scilicet diabolos & fures. quia latro non venit nisi vt furetur & mactet, & diabolus similiter venit vt animam furetur & mactet ipsam, priuando, & spoliando charitate Dei. Nam malus sperãs in Deo faciendo malum decipitur, quia postea Christus dicit, qũo huc intrasti non habens vestem nuptialẽ, &c. & plagis peccatorum animæ impositis abijt relicta anima semimortua, quia spiritus est vadens, & non rediens: quia quando anima est vulnerata per peccatum intellectu, & est spoliata voluntate bona, & debi- H litata in facultatib. operandi bonum cadet in ignorantiam, & cęcitatem viæ veritatis, & vadit in Ierico. & perdendo charitatem incidit in latrones, & spoliatur ipsa charitate, adeo quòd ipsam non potest recuperare sine Deo. Nam peccator, quantumcumque sit magnus: licet eius anima sit mortua in peccato, tamen illud corpus, dum habet flatum, potest pœnitere & dicitur semiuiuere propter animam mortuam propter peccatum, & pęnitendo reuiuiscit. Nam spiritus ex fide uiuit, & priuatus gr̃a semiuiuit, & põt adhuc pęnitentiã agẽdo, & exercendo virtutes reuiuiscere & saluari. Scd̃a ma-

A maledictio peccati est, quia peccatũ est omnis boni spoliatiuum & fugatiuum: quia cũ tu peccasti, omnia bona quæ toto tempore vitæ tuæ fecisti, fugantur & delentur & perduntur: & hoc est, quod facit me multum tremiscere. O frater Bernardine, quid facient smemorati peccatores? ex quo tu vides quòd ille qui semper bene & virtuose toto tẽpore vitæ suæ vixerit, & in solo puncto mortis propter vnum solum peccatum mortale damnabitur. si ergo tenes pedem bassum, tu facies magnum fracassum. hinc
B est, quòd S. Hylarius hoc intelligens factus in agonia dicebat, dum esset in pũcto mortis: anima mea, quare times, quia nõ audes exire de fetido corpore, &c. Et sunt aliqui peccatores, quòd ita securi sunt, quòd nil pauent, quàm nunquàm aliquid mali fecerint. quia firmamentum posuisti sanctum, formidinem. Vnde duo sunt firmamenta. Vnum est sanctorum, qui semper trepidãt: & istud est sanctum firmamẽtum. Aliud est firmamentum diaboli, quia indiabolati nil trepidant, quia qui plus videt & cognoscit peccatũ, plus trepidat, & plus illud vitat, & magis declinatur ad bonũ, & continuè
C plus confirmatur in bonis operibus, sicut in habente oculos, & videndo pericula, magis illa vitabit quàm non videns illa. Nam malus quanto plus est induratus in prauis operibus & peccatis, tanto magis efficitur securus & magis firmatur in suis scelerib. Vnde in eo in quo reperies te firmatum, in eo reperies te securatum, qui firmamentũ timoris est Dei, & firmamentum securitatis est dęmonis: & cũ peccas, priuaris omnibus bonis, quæ fecisti & gratia Dei. & si es timorosus, subito cum cecideris, releuabis pęnitendo, & gratiam prædictam recuperabis: secus facies, si erit securus. & nota
D hic, ꝙ Doctores ponunt differentiam in faciendo bonum in gratia, & faciendo malũ in culpa, quia illud bonum quod fit in gratia, valet & prodest, quia quanto plus boni facis in gratia, plus pręmij expectatis in vita præsenti, & in futura. sed faciendo bonũ in culpa, te existente in peccato mortali, quia vadis ad S. Iacobum: illud bonũ, secundum Doct. nil valet tibi ad vitam ęternam, sed bene valet ad duo. Vnũ ad bonum temporale, aliud ad bonũ spirituale. Ad tẽpora le valet, quia prodest filijs, & vxori acquiris amicos, & agibiliter habebis bona tẽporalia, & hẽbis bonas fortunas in stipẽdijs, & lucris in mari, & mercantijs, & similia, sicut aliqui stipẽdiarij, qui habebunt aliquã

deuotionẽ, q̃a ieiunabũt diẽ Sabbati in honorem B. Virginis, defensabũt mulieres ne vituperentur, & nõ ludent ad taxillos, non cõburent domos, nec blasphemabunt: quia nullũ bonũ irremuneratũ, Deus eis dabit pręmiũ in hoc mũdo, quia forte multotiẽs possent capi & vulnerari, & custodiẽtur à Deo propter illa bona quæ facit. Itẽ possẽt habere etiam bona spũalia, sed indirectè & de ribalzo, quemadmodum accidit q̃nq; in percutiente in muro, quia lapis ille proiectus in muro reuerberat, & percutit in crure alterius, & q̃nq; ipsius percutientis præter eius propositũ. Similiter q̃nq; accidit, ꝙ si facis aliqua bona in peccato mortali, Deus tenet cor tuũ morbidũ & molle, vt nõ induret taliter ꝙ aliquo casu, vel legẽdo, vel audiẽdo prædicator, vel in puncto mortis venit tibi cõtritio, & saluaberis. & de ribalzo p indirectũ. Sed si fecisti bona te existẽte in pcõ mortali, & redis ad grãm, an recuperas illa bona? dico ꝙ non. Vnde versus.

Sæpe reuiuiscunt, quæ mortificata fuerunt,
Nunquàm reuiuiscunt, quæ mortuata fuerunt.

Sed pone, homo facit bonũ, sed cadens dãnabitur, vel ecõtra: quid erit de illo bono, qd ille fecit? dic ẽm Doct. ꝙ accidit i hoc sicut in diuite decedente sine filijs ab intestato. G
Nã bona sua trãsferunt in proximiorẽ. similiter euenit in dãnatis, quia bona quæ fecerũt, veniunt ad proximiores suos parentes. sad aĩas proximioris gradus existentes in grã, sicut in viro, qui fuit causa ꝙ vxor fecerit aliqđ bonũ, alias non factura, quæ dãnatur, quia oĩa illa bona distribuunt viro, q fecit fieri illud bonum. & est contra Franciscũ de Mairono dicentẽ, ꝙ Deus distribuit in aĩs purgatorij illa bona ẽm earũ grãm. Vñ Iere. Dispersi sunt lapides sãctuarij. ad instar banniti, cuius bona & domus disperdunt, & saccomãdant, & quilibet ra H
pit. sic accidit in aĩabus, quia oĩs virtus aĩæ est unus lapis magnus, vel paruus, ẽm virtutes magnas, vel paruas, ex quib. fit ædificiũ in vita æterna. & aĩa virtuosa oẽs istos lapides portat in vitã ęternã, & ex eis ædificat sibi palatiũ. Et nota, ꝙ iustus nunq̃ morit nisi cõpleta sua domo, & tũc reperit suã domũ ædificatã: sed cũ peccat mortaliter, oẽs isti lapides deperdunt & dissipant. Similiter in malis, qui ædificãt sibi gehennã, quia sẽper cũ peccas mortaliter, diabolus dat tibi ad custodiam lapides illius peccati in inferno. Et ibidẽ, tibi ædificat domũ infęlicẽ pęnarũ. Vnde tu nunq̃ desistas facere bonũ, quia etiam si nũquàm esses aptus

A saluari, saltē tu habebis minus malū, ad instar cancri rodentis patientē: quia si superponitur gallina, vel carnes ligātur super illo malo, nō vorat carnē patientis. Ita accidit in peccatore ponente bona opera super peccato, quia facit pati minores pœnas in inferno, si damnant. Tertia maledictio, qa peccatū est aīæ deturpatiuū. Vnde no. hic regulā, ꝙ quanto res est perfectior, si corrumpit, tāto magis efficit putridior. exemplū, si vnus magni sensus, & boni naturalis peccat, quāto plus sensus habet peccando, tāto effici peior, & magis diabolicus, quia post nubilus, peccatorū, venit pluuia pœnarū. Vnde Lucifer, quanto fuit pulchrior &
B sapiētior alijs spiritib. tāto magis effectus est cæteris turpior & peior alijs spiritib. dānatis. Ita accidit in aīa, quia quanto est nobilior, tanto magis peccando fit peior & turpior, & detestabilior. Vñ Iere. 3. c. Denigrata sup carbones facies earū aīarū peccatriciū, quia tales aīæ sunt priuatæ pulchritudine sibi à Deo data. Quarta maledictio, quia peccatum est aīæ in inferno obligatiuū. Vñ hēs in Gen. quòd Deus dixit Adæ & Euæ, Nolite comedere de hoc fructu: quia quacūq; hora comederitis de eo, morte moriemini, intelligendo de morte corporali primo, & postea de morte spūali. s. aīæ, quia vi
C ri sanguinei & dolosi nō dimidiabunt dies suos. Quinta maledictio est peccatū cōsciētiæ malorū amaricantiū. nonne percipitis, quia mali incipiunt in hoc mūdo esse in inferno, quia licet videant ꝙ conscientia nō remordeat, tñ est in peccatis & amaritudine, quia nunq̄ reperies vsurariū, vel peccatorē habentē vnā horā quietā, & cōtentā in hoc mūdo, quia comedendo rodunt. Vñ si bene cōsideras, boni & serui Dei semper stant lęti & iocundi: siue bene habeāt, siue male. & mali semp sunt męsti, quantūcūq; accumulēt ista caduca, quia ſm S. Paulum,
D diligentib. Deum oīa cooperant in bonū, & cōſcientia semper rodit malos, licet extrinsecus ab alijs videat oppositum. & ad propositum pōt dari tale exēplum. Pone ꝙ sunt duæ dñæ, quarum vna est in continua tribulatione, & habet vnā gattā valde pinguē, & morbidā & ludentē per domū: sed ipsa dña & tota familia semper stat in rācore & tribulatione. Altera vero dña semper cū tota eius familia stat in cōtinuo gaudio & lætitia, sed habet vnam gattam valde macram & tristē. Modo si intrares domū illius dñæ mœstæ, & videres illā suam gattā pinguē, ludentē & lętā, & ex illa sua gatta velles arguere ꝙ ipsa dña et tota ei' familia eēt E
similiter læta & iocunda, sicut eius gatta, nōne errares? Similiter si intrares domum illius dominæ lætę, & velles arguere ipsam fore męstam ex eo, quia videres eius gattā fore macram & tristem, tu certe deciperesis. sic est in proposito. nam si conscientia enitens & libera, licet corpus sit tormentatum: tamē anima semper stat læta & iocunda ad instar S. Laurentij, qui licet gatta sui corporis super graticula combureretur, tamen eius anima erat læta expectans coronā gloriæ sempiternæ: nam martyres ibant ad martyrium gaudentes in conspectu con F
cilij. sed mali & vsurarij, licet habeant denarios & regnum, semper sunt in cōtinuo bello. & semper sunt amaricati ab eorum conscientia. Vide ergo anima, quantum malum est relinquere Deum, & adhærere diabolo, quia incipis cruciari in hoc mūdo & sentire infernum antequàm moriaris. Sexta maledictio est peccatum cordis indurati uum ad instar chrystalli. nam flauit Aquilo, & indurauit: quia propter peccata induratur cor nostrum indulcibile, sicut aqua quæ flante Aquilone induratur adeo, quòd cōuertitur in chrystallū. Vnde Iob indurabitur cor eius, quasi lapis. & quando cor est G
induratum, tunc in fine male se habebit, quia nō poterit mulceri & morietur in perditione. Septima maledictio est, quia peccatum est inductiuum cordis ad insensibilitatem ad instar cadentium ex morbo caduco, quia efficiuntur insensati & memoria hebetatur in illis. Ita accidit in peccatoribus, qui sæpe cadunt, quia sæpe cadendo anima ita habituatur in peccatis, quòd non perpendunt, & nunquàm putant, nec considerant quicquàm de peccatis, & efficiuntur insensibiles, quia nūquàm maturescūt, neq; curant de fama, neq; de Deo, neq; de proximo, dūmodo accumulent & efficiun H
tur bestiales, quia qui brutaliter viuit, brutus efficitur & est similis bestijs, sequendo tantum sensualia, & efficiuntur tales sicut asini: quia si tu habes vnum asinum & dices, asine tu non vadis per bonam viā, quia intrabis nemora, & lupi te vorabunt, flecte à dextra, quia bene ibis: certe. asellus te nō intelliget, & recto tramite sequetur iter suum inceptum per arbusta, & nemora, & lupi vorabunt eum. Ita sunt isti peccatores indurati, effecti bestiales: quia licet audiant prædicatores euangelizantes de gaudijs paradisi, & pœnis inferni, & de gratijs animæ attributis: tamen nihil præcipiunt, nec

aduer-

A aduertunt,& æquiperantur canibus inutilibus, quos Dominus præcipit famulis ligari,& portari ad flumē, vt necentur,quia canes ipsi dimittunt ligari sibi molam ad collum & pedes,& dimittunt se portari ad flumen, & nunquam aduertunt nisi quando sentiunt se proiectos in aqua submergi & necari. Ita accidit in peccatore indurato, quia expedit, vt tandem suspendatur eius collo lapis molaris,& mergatur in pro fundum : quia secundum sanctum August. impossibile est peccatorem bene mori.o tu vsurarie,& ò tu mulier indiabolata, & vos excæcati in duritie peccatorum, audientes B & non ad mea verba aduertentes, facti insensibiles & brutales, nisi corrigamini & emendetis vitam vestram, moriemini in peccatis vestris & diabolus portabit vos a casa calda. Intellexistis inquam suprascriptas septem maledictiones peccati.

Et sic successiue. videatis modo alias septem maledictiones. Prima maledictio , quia peccatum est animæ occisiuum. Secūda maledictio, quia vnum peccatum est, & aliud tiratiuum. Tertia maledictio est,quia peccatum est inferno similatiuum. Quarta maledictio est, quia peccatum est innocentię irrecuperatiuum . Quinta maledi- C ctio est,quia peccatum est pœnæ temporalis obligatiuum. Sexta maledictio est, quia peccatum est temporis perditiuum. Quia si tu scires & bene intelligeres, quòd bona tua perdis propter peccatum, subito cum tu peccas, tu ires ad confitendum, & ageres pœnitentiam : quia dum es in peccato,totum tempus est perditum. quia quicquid boni facis, est perditum, quantum ad saluationes animæ. vnde iuxta sententiam Ezechiel. 3. cap. nunquam redit quòd vendidit. Ideoque si vendis tempus tibi datum a Deo vendicandum paradisum dia- D bolo, tu nunquam illud poteris recuperare. Septima maledictio, quia peccatum est debilitatiuum, quia debilitauit hominem ad resistendum peccatis ad instar Sansonis fortissimi, qui habebat fœminam nomine Dalidam, quam Philistæi inimici Sansonis induxerunt vt sciret ab eo in quo consisteret vis eius fortitudinis,& perderet eū qui primo dixit, quia si ligaretur cū certis herbis,nihil posset aduersus inimicos suos, & dato ordine dum dormiret & ligasset eū cū illis herbis, & superuenissent Philistæi, dixit,surge cito, quia hic sunt inimici tui, qui ruptis vinculis herbarum exurgens fugauit illos cum cæde multorum. Secundo dum Dalida instaret vt sciret, in quo consisteret fortitudo eius, inquit quòd si ligaretur cum funibus nouis, non posset se iuuare, ꝗ cum fecisset superuenientibus Philistæis excitatus ruptus vinculis iterum fugauit eos. Tertio iterum volens scire quid posset obstare fortitudini suæ dixit, ꝗ si ligaretur cum fune capillorū in terra affixo cum clauo nouo non possum præualere inimicis meis. vñ Dalida dato ordine ipsum ligauit cum fune capillorum cum clauo in terra affixo, & superuenientibus hostibus rupto ligamine vinctꝰ est dissolutus, & inimicos fugauit. Quarto dum Sanson vellet dormire super gremio suæ Dalidæ ipsa con F querebatur dicens, quòd non diligebat eam, quia nolebat sibi dicere, vbi erant vires suæ : & tantum fecit quòd Sanson sibi dixit, quòd vires suæ constabant in suis capillis. Et dato ordine cum suis inimicis, dum Sanson dormiret in gremio Dalidæ, ipsa tonsurauit, eum intonsuratus captus fuit a suis inimicis, & orbatus ac positus fuit ad molendum loco vnius aselli. Nam Dalida significat sitim & desiderium mundanæ delectationis, & anima consentiendo sibi, alligatur primo desiderio cupiditatis, secundo ligatur funi peccato- G rum operando peccata nunquam prius facta.deinde tonsis capillis, scilicet illuminatione mentis & veritatis: quia capillus significat illuminationem clari intellectus eleuatur ab anima omnis cogitatio boni, & cogitatio veri, & tunc perdit vim, quia non potest resistere peccatis. excæcatur a Philistæis inimicis suis, scilicet a diabolis, quia non videt viam veritatis, & cadit in ignorantiam, ponitur ad molendum loco asini, idest bestia factus vehitur a casa calda. Et habes quatuordecim maledictiones peccati, in quas incurrit homo viuendo. H

Secunda pars principalis.

SEquitur secūdum tempus, scilicet præsens tempus mortis, in quo videamus modo dolores, quos inducit peccatum animæ moriendo. Et nota, quòd sunt septem dolores peccatorum morientium: quia sicut iusta mors est preciosa in conspectu Domini, ita est pessima peccatoribus. vnde si non mihi credis, tu experieris. Primus dolor est, quia videt se priuari omnibus delectationibus, quas habere potest in hoc mundo: quia quāto est maior peccator

tanto

A tanto magis amat omnia transitoria. sed iustorum conuersatio est in cęlis, quia vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum. & S. Paulus dicit, nostra autem conuersatio in coelis est. sic est in auro, quia si de duobus millibus ducatis perdit mille, ipse suspendit se, sicut actualiter fuit Paduæ: quia tēpore quo prædicabat. dicit frater Bernardinus, quidā propter vnam sententiam contra se latam de ducentis libris pro vna fideiussione, quam fecerat, se suspēdit, & repertę fuerūt sibi in capsa vltra quingentas libras. & sic accidit in multis, qui multotiens se suspendunt propter amissionem partis bonorum
B suorum, & tamen licet priuentur illis bonis sibi remanent alia bona & filij, & vxores etiam possunt adhuc lucrari de alijs bonis. & si priuantur filijs & vxoribus non se suspendūt, & propter auaritiam sic. Item si priuātur filijs, remanent adhuc vxores, bona & amici: sed priuando se vita, priuantur omnibus quibuscumque rebus. Considera ergo tu, ò auare, qui cumulare non cessas, cum quanto dolore oportebit te relinquere omnia bona tua, & nescis forte cui tu ac cumulas, quia hæres tuus gaudebit, & tu ibis ad reddendum rationem villicationis
C tuæ, vbi nunquam habebis aliquam delectationem, sed sempiternum dolorem. Secundus dolor est, quia peccatores & auari ante mortem vident se priuari bonis, quibus tantum gaudebāt & delectabantur, ad instar illius diuitis, qui mortuus fuit intestatus, cui nepotes extirpauerunt sibi caligas de scarlato, quas medici faciebant ipsum tenere in gambis propter infirmitatē, & diabolus extirpauit sibi animam, vt supra dixi de diuite Lazari. Item semel in quadam ciuitate vidi ꝙ filius deseruit patrem, qui erat vsurarius: & vnus alius filius, quē ille vsurarius habebat, mortuus est. & dum infirma-
D retur, sui attinentes intrauerunt & expulerunt vxorem de domo, & clausa porta fecerunt ipsum facere testamentum suo modo, & ipso crepante, & vidēre asportari de domo oēs suos denarios, & eius inuito mortuus est desperatus, & attinentes quos ipse odiebat, habuerūt omnia eius bona, & diabolus habuit eius animā. Similiter fuit quidam, quem cognouistis, si nominaretur vobis, valde diues & plenus denarijs, qui dū esset lethaliter infirmat⁹, vxor & attinētes hortabantur quòd cōfiteretur, & non erat modus ꝙ vellet confiteri. vocauit filium dicens, aperi capsam meam, & porta mihi denarios intus existentes: quibus allatis iussit ipsos poni in vno baccino, & incoepit clamare & suspirare dicendo, heu mihi denarij mei, debeo vos ita deserere, & capiens plenis manibus ponebat ipsos ad vultum & ad pectus, & cum lachrimis fic volués suspirando clamauit, & diabolus eius aīam de corpore extirpauit & noluit confiteri, nec sacramenta capere. Similiter in alia ciuitate in Italia, quidam qui fuerat semper magnus vsurarius, habebat pulchriorē domum illius ciuitatis, & pulchros equos, & argentarias, & denarios infinitos, & pulcherrimam dominam. Cui Deus misit vnā
F felirizillam, & nō fuit recordatus de Deo, neque de anima, & vsq; eo peruenit quòd medici dixerūt, ꝙ sibi daretur quicquid vellet. vnde vsurarius ipse videns se moriturū incoepit blasphemare Deum & Sanctos: dicens, modo quòd accumulaueram vt gauderem, ego debeo mori, &c. & fecit se portari in loco, vbi poterat videre equos & vxorem, & filios, &c. & coram se fecit venire vxorem & filios, ac duci equos suos & omnes denarios, iocalia, vestes preciosas, & argentarias, & respiciens omnia blasphemando Deum, exclamando diabolum, capiebat argentarias cū dētibus, & flendo dę-
G monem inuocando & blasphemando in rabiem versus animam expirando, diabolo condonauit, & filijs mortuis vxor dilapidauit in lasciuijs, & vidi ipsam magnam ribaldam. vnde multotiens isti auari cū magno dolore vident se priuari bonis suis. Tertius dolor est, quòd malus quando moritur, efficitur horribilis, sicut diabolus. vnde quādo euenit pūctus mortis, ꝙ Deus facit sibi dare tractus mortis, & spiccare animā a corpore, ꝙ nullus vestrum poterit euitare, neque effugere, quin hoc probet, est tāta vnio materialis inter corpus & aīam: qa anima est vbique tota, in toto corpore, & tota in
H qualibet parte corporis, quia anima videns se priuari corpore, oēs nerui & ossa & pulpæ & medullæ corporis sentiunt spiccare animam cum tāto terrore & dolore, quòd nullus exprimeret nisi experiretur, ꝙ qui male vixit vltra illum dolorem considerat, & sibi appræsentat coram omnia sua mala opera & poenas infernales eminentes. vnde moriendo extendit pedes, & voluit oculos, extenuat membra, torquet ora, & dolor mortis æternæ circundat eum, & efficitur turpis, sicut diabolus. vñ Dauid in persona illius tristis animæ dicit, Circundederunt me dolores mortis & pericula inferni inuenerūt me. Sed iustus cogitat bona, quę

facit,

A facit & habet spem salutis, & considerat ꝙ transit de morte ad vitam, quia nullus confisus in Domino derelictus est: & illius felix anima vna cũ Hieronymo dicit, anima mea liquefacta est vt inuenire possim dilectum meum, quẽ in mundo quæsiui & non inuentum ostende domine lumen tuum, illumina nunc me, vt nunquam amplius obdormiam in morte, & sic in Domino moritur, cupiens dissolui, & esse cum Christo. Quartus dolor est, quia ante quam spiretur anima mali a corpore, diabolus sibi ostendit omnia mala, quæ vnquam fecit reuelan-
B do sibi omnia peccata & pudẽda sua, & dat sibi videre, ꝙ est damnatus: nã mors animæ est honorabilior quàm sit mors corporis. vnde modo tu potes considerare quantum peccatum sit horribile. vnde Dauid loquẽs de ista anima dixit, Torẽtes iniquitatis turbauerunt me. Torrẽs est quasi terrens mentem. Ita euenit animę in isto quarto gradu, quia spiritus speculatur & videt se ruiturũ in istum torrentem infernalem & omne peccatũ de per se est vnus torrens, qui torquet ipsam animam infœlicem in inferno. Quintus dolor, quia in illo pũcto transitus reuelatur ipsi aiæ quanta iniquitas est pecca-
C tum, & quanta pœna datur animę per peccatum, & aperiuntur sibi cataractæ inferni, & iam videt ipsas pœnas per intelligentiã antequam per experientiam. vnde merito dicit Proph. dolores mortis circũdederunt me, & pericula ĩferni inuenerũt me. Dolor est, qa ĩ extremo pũcto mortis aspiciẽt visibiliter demones. Et similiter vr̃ Dñs nr̃ Iesus Christus, quia nullus moritur, quin videat Dñm nr̃um Iesum Christum, & demones: quia si est malus, diaboli veniunt iubilando, & Christus apparet iratus & rigorosus contra peccatores, & diaboli stant parati cum gaudio carpere illam animam dolorosam. sed bonus Christ⁹ apparet mitis &
D benignus cum brachijs apertis paratus recipere & amplecti eius animam beatam. vnde Propheta dicit, videbit eum omnis oculus bonus & malus: & qui pupũgit eũ cum gladio peccati mortalis audiet filium Dei dicentem, proijcite eum in tenebras exteriores. Septimus dolor est, quia qñ anima est spirata a corpore peccatoris, & rapta in manibus diaboli, dicit cũ Propheta, Inimici eius appræhenderũt eã in angustijs eius.

Tertia pars principalis.

Tertium est tempus futurum post mortem: quia si bene fecerimus, debemus sperare gaudia paradisi: Si mala, debemus E certi esse pati conluere pœnas, nisi in hoc mundo fecerimus dignam pœnitentiam. Operemini itaque bona, quibus mediantibus possitis cõsequi vitam æternam, quam nobis concedere dignetur omnipotens Deus, qui est vita viuorum & resurrectio mortuorum, Amen.

FERIA QVARTA post vj. Dominicam Quadrag.

De Amore sanatiuo. F

Sermo XLIII.

Emoriam fecit mirabilium suorum misericors & miserator dñs escã dedit timentibus se Ps. 110. Hodie tractare intendimus de quarta Ala. s. de amore sanatiuo. Et dicemus. Quæ sunt mirabilia Dei. certe sũt, quia dedit se in escam timentibus se. Et ista prædicatio & crastina sunt maturatio fructuũ omnium prædicationũ, quas inseruimus & seminauim⁹ in ista Quadragesima: quia ante Quadragesimam incępimus rum- G pere terram, & in hac Quadragesima inseruimus & seminauimus: nũc vero instat tẽpus metendi, quia metemus panem Angelorum. vnde Christus volens ostendere suã immensam potentiam, largitatem, misericordiam & charitatem; volens recedere de præsenti vita, dedit se manducandum suis discipulis, & per ipsos omnibus Sacerdotibus, vt suum sacratissimum corpus possent in eius perpetuam memoriam sacrificare, & fideliter capere, & vobis alijs communicare, sine quo cibo nullus posset saluari. qui cibus in veteri testamento fuit præfiguratus & mõstratus cum multis signis, sicut ap- H paret in illo lapide a Moyse percusso, ex quo exiuit aqua, & saturauit populũ sitientem, ad significandum ꝙ in isto sacramento corporis Christi, petra est Christus, quia de illo sacramento corporis Christi emanato ex ista petra, quæ est Christus, omnis anima sitiens contrita & deuota potest saturari. Similiter potest hoc sacramentum assimilari diuino mãnę, de quo cras prolixiori sermone dicemus, & non sufficit solum ꝙ sit demonstratum signis, sed etiam fuit figuratũ ĩ sacrificio oblationis sacerdotis Melchisedech in pane & vino, ad denotandum ꝙ

A hoc verum sacramentum corporis Christi debebat fieri in pane & vino. simile etiam in omnibus alijs sacrificijs veteris testamẽti fuit annunciatũ, ꝙ omnia sacrificia facta per populum Dei præfigurabant hoc sacrificium corporis Christi, quod est sacrificiũ sacrificiorum. & vide, quia victimæ vitulorum, hircorum, columbarum & aliorum sacrificiorum, quæ fiebant tũc, habent misterium de hoc sacrificio sanctissimo significãdum cum actibus & signis demonstrato, & cum sacrificijs prophetizato. de quo sacramento Dauid singulariter & specifice vltra alios in sermone nr̃o proposito denotauit
B dicens, Memoriã fecit Deus mirabiliũ suorũ, &c. iuxta illud, mirabilia sunt opera tua Deus, quia tale sacrificium est tm̃ miraculosum, ad demonstrandum ꝙ lingua humana nõ posset ad plenũ exprimere, & mens stupet gustando. & est mirabile in contẽplando suam immensam charitatẽ nobis cõicatam in tanto sacrificio, cuius memoriã nobis reliquit, quæ oĩa includunt in proposito versu. Cuius versus eloquium suspendit mentem nr̃am ad tres contemplationes, q̃ consistunt in trib. misterijs, q̃ sunt in ipso
C sacramenti aloquio. Primum misterium cõtẽplationis huius sacramenti corporis Xp̃i, est memoriale. Secundum est admirabile. Tertium misterium est desiderabile. Sm ꝙ habemus tres potentias in anima nostra. Prima potentia aię est memoria ad recolendum. Secunda est voluntas, in qua delectamur. Tertia est intelligentia, per quam cognoscimus, deseruimus, & intelligimus. Quæ tres potentiæ aĩæ fuerunt deformatæ in nobis pp fructum vetitum, quem comedit Adam cõtra præceptum Dei.] & primo fuit deformata memoria, non memorando tunc de Deo. Similiter intellectus Adæ tũc fuit offuscatus & factus plenus ignorantia & tenebrarum. Similiter nostra voluntas, q̃
D tunc subiacebat tm̃ rationi, & erat conformis volũtati Dei, fuit propter illud pcm̃ priuata charitate & deformata & supposita carnalibus desiderijs, iuxta sententiam sancti Pauli dicẽtis: Et video in carne mea aliã legẽ, quæ resistit menti meæ, quia non possum dirigere mentem meam ad Deum propter deformationem memoriæ, intellectus & voluntatis, quia lex carnis est torpere, dormire, stare in continuis ludis & delectationibus corporis: lex vero spũs est esse promptum ad vigilias, orationes, ieiunia & bellare aduersus carnem, quia spiritus prõptus est, caro vero infirma & spiritus aduersus carnẽ, caro vero aduersus spiritum, &c. E
vnde in hoc sacratissimo sacramento ex spirituali cibo Deus ordinauit quòd memoria iam deformata reformaretur ad recolendum de Deo communicando eius sacratum corpus in memoriam. Item ordinauit ipse Deus vnum cibum mirabilem intelligentiæ ad reformandum ipsam intelligentiam, idest mirabilium suorũ misericors & miserator dominus. & ad reformãdum voluntatem tepidam factam promptam in delectando sumere corpus Christi cum amore & timore; in escam dedit timentibus se. Et dicam hodie de duabus partibus principalibus. Tertiam partem reseruabo ad diẽ F
crastinam. Ex quibus reformationibus mentis postea venit reformatio corporis. Et nota quòd hodie volo procedere alio modo, quàm soluit facere cõis mos hominum, quia primo ponunt bonum vinum; sed volo facere contrarium, quia volo seruare meliorem partem in vltimis pro intelligentibus, quia res diuinæ procedunt contratio modo q̃ mundanæ, quia semper vadũt crescendo de bono in melius, & finiunt in gloria, & mundus finit in luctu & tristitia.

Prima pars principalis. G

Vnde primo consideremus, qualiter est memoriale. vnde nota, ꝙ tres memorias voluit domin⁹ noster Iesus Christus relinquere nobis. Primam suæ largæ dilectionis. Secundam nr̃ę mirabilis transformationis. Tertiam suæ acerbæ passionis, & sic habemus principium, mediũ, & finem. Tolle primam; scilicet suæ mirabilis & largæ dilectionis. Et ideo Christus reliquit suum corpus gloriosum, vt sacrificaretur in terra, vt cognosceretur sua immensa charitas, quam nobis habuit ad instar vnius innamorati, quia subit omnẽ laborem pro re, quã amat: quia si amat scien- H
tiam, vel aliam rem magnam operatur, & subit multos labores, vt consequatur id quod amat. Similiter tu vides in amore inordinato mulierum, quia qui amat illam, multa pericula subit, & magna facit. vnde Gregorius dicit, operatur amor magna, si est: si non est, non operatur. Ita voluit facere dominus noster Iesus Christus, qui voluit ostendere quantum amorem habuit humano generi, quia quamquam esset cruci affixus propter nos & humanã naturam, & Iudæi persecuti fuissent ipsum: tamen voluit ostendere charitatem nobis, & red-

dere

A dere pro malo bonum, quia si pater foret male tractatus a filio, & pater bonũ sibi faceret, & subiret pœnas, opprobria, iniurias & mortem pro ipso filio, nonne esset signum in patre seruido charitatis? Sic itaque Dominus noster Iesus Christus, quanto plures substulit iniurias, & esset paratus suspendi propter humanam naturã dixit: cũ dilexisset suos, qui in mundo erant præsentes, vel qui venturi erant vsque in finem, præcepit omni Christiano, quòd comedetet ipsum in eius commemoratione dicendo, comedite quia hoc est corpus

B meum. quotiens ergo comederitis meam carnem, & biberitis meũ sanguinem, mortem Domini annunciabitis, donec veniat. vt possimus comprehendere suum immensum cuius charitatis diuinæ amorem. Secunda memoria nostræ transformationis est, si amauit nos, debemus amare ipsum, quia si vis amari, ama, ne simus ingrati, qa magna ingratitudo est amantem non amare, & hæc est secunda memoria, vt quæramus vniri cũ Deo, & docet nos amare ita Deũ, ꝙ nostra aĩa transformetur in ipsum. vnde Vgo de S. Victore dicit, ꝙ amor transformat amantem in amatum. vnde in rima

C dr̃, &c. Vnde anima transformatur in eo, ꝙ amat fumum, transformatur in fumo, si amat carnẽ vel denarios, &c. efficitur id qđ amat: si amat Deum, trãsformatur in Deo. vñ Aug. dicit, qui adhæret Deo, vnus spũs est, quia si ponis ceram iuxta ignem, liquefiet: & si ipsam ponis in igne, efficit ignis. Ita accidit aiæ, quia si appropinquat Deo, calefit amore diuino: & si amat ipsum cordialiter, non pp naturam, sed per gratiam vnitur cum Deo, & transformatur in ipso per vnionẽ. vnde S. Paulus transformatus in Deo, raptus & eleuatus inquit, sim in corpore an extra corpus nescio, Deus scit:

D & ipsemet nesciebat, qui erat in ipso Deo transformatus. vñ Dauid: ego dixi, Dij estis & filij Dei participat & Chr̃s. ideo voluit s. sacramenta relinquere mundo, vt aĩa nr̃a amet Deum, se transformando in ipso per mediũ istius sacramenti, quia nil est tã conforme in pñti vita ad transformandum se in Christo, quantũ hoc sacramentum, & reperiuntur sæpe nr̃is tpibus de his, sicut Io. de Lauernia, & alijs qui cõicando Corpus Domini exiuerũt de mentibus suis propter transformationem, quam faciũt in Deum. & ꝙ hoc sit nerum & credibile, scito ꝙ sicut substantia panis transformatur in substantia corporis Chr̃sti: ita aĩa nostra trans-

formatur in Deo. Et qñ Deus facit hoĩem E ad imaginem suam, non ppea homo erat vnitus cum Deo, dato ꝙ haberet intellectũ ad cognoscendum, & memoriã ad memorandũ Deum & voluntatẽ, qua posset amare & contemplari Deũ, quia ante hoc sacramentũ nũquã fuit demõstrata transformatio aiæ cum Deo, nisi nunc: quia tpe creationis Adæ non transformauit eum in Deo isto modo, licet haberet corpus ita nobile: & licet vniuersa supposuerat illi & fecerit illum Dñm mundi, tñ non erat vnitus cum Deo: Et licet dedit ad suam custodiã Angelos, non propterea erat vnitus cũ ipso. & F quamuis caperet carnem humanã, non tñ quælibet particularis creatura erat vnita cũ Deo: & dato ꝙ foret nr̃ pr̃, noster frater, nr̃ dux, nr̃ corrector & præceptor, nihilominus nunquã fuit vnitus nobiscum: sed ad volendum facere talem vnionem, voluit se dare ad manducandũ nobis, & sic nos comedentes ipsum transformemur in Deo, & non Deus transformatur in nobis. & licet cibus corporalis efficiatur caro, non tñ est sic in isto cibo sacramentali, imo & ipsum comedendo efficitur cibus Dei, & subito trãsformatur in Deo, & efficimur corpus & sanguis Christi. Sed qñ tu comedis panẽ, G vel carnes: causa quia conuertitur in tuam carnem, est quia virtus potentiæ tui stomachi naturaliter cõuertit minus potens. s. cibum in eius carnem. sed in hac transformatione aiæ cum Deo potẽtior est Deus, quã homo, & ideo hõ comedendo ipsum conuertitur in Deũ, tanq̃ in potentiorẽ & non est contra, quia ipse est creator & hõ creatura, & iõ conuenientius est, ꝙ maior potẽtia in se conuertat minorẽ potentiã, q̃ est contra. vñ de hoc loquens Aug. dicit, Crede & manducasti, & non mutabor ego in te, sed tu in me. Et multi Cõfessores capientes corticẽ verborũ, credentes ꝙ per li mãducasti, H sufficiat solũ credere, quia credendo perinde sit ac si manducassent, mentiũtur, qa oĩs persona, q̃ hẽt discretionẽ, dẽt manducare corpus Xp̃i saltem semel in anno sub pœna pcĩ mortalis, vt in c. oĩs vtriusq; sexus, de pœni. & re. & nisi facias ẽt filios tuos, si est fœmina, cum est 12. anno. si masculus, cum est 14. anno. sumere corpus Christi omni anno, tu peccas, nec potes digne capere tu Chr̃i corpus. vnde Aug. dicit ꝙ talis cibus transformat aberrantem in se, & non ecõuerso. Exemplum si proijcis vnam guttam aquæ in fornace ardente, intensius calor illius fornacis, subito consumando illã guttulam

tulam

A tulam transformabit illam in se, & absorbebit in se debilitatē illius guttulæ. similiter corpus Christi est tantæ vigorositatis, q̄ est vna fornax ignis diuini amoris, in quo qui intrat, non consumitur, sed consolatur & delectatur, sicut Daniel cum suis socijs fecit, & non transformatur, sed transformat, & habes duas memorias: vnā dilectionis, aliam transformationis.

Tertia memoria est suæ acerbæ passionis, vt semper recordemur de sua passione. Et ideo fuit ordinatum & formatū in formam passionis. vnde Luc. 20. cap. & Paulus
B 1. Corinth. 11. dicunt, quotiens hunc panem comederitis, sanguinem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat. quasi dicat, tantum vos, ò Christiani amaui, quòd in cruce me consumaui, vitam occidēdo propter vitam vestram. Item Paulus ideo dicit hoc facite in meam commemorationem, quasi non sufficeret tantum semel mortuum fuisse pro nobis: sed vult, quòd omni die fiat commemoratio suæ passionis per quemlibet presbyterum cū gratia, gratitudine & delectatione. Prima eius mors fuit in cruce per contrarium, quia facta fuit cum odio & liuore, & quia
C quotidie peccamus, ideo voluit nobis quotidianum cibum vitæ relinquere, ad denotandum quòd sicut per mortem Christi fuimus redempti, ita per eius passionis memoriam quam facimus mediante hoc sacrificio corporis Christi recuperemur a peccatis, & resurgamus a morte animæ. & datur quotidie, vt substentemur & fortificemur in fide. Ideo fuit quotidie ab ecclesia, & sic vidisti medium, & causam quare fuit ordinatum. Vide tertium, qualiter est formatum, quia primo hostia fit infra duo ferra infocata de pasta nobilissima; & vinum, cum quo sacrificatur sanguis Christi, est pu-
D rum & clarum, & videns quòd illa duo ferra infocata sunt certæ futuræ: sed a principio ecclesiæ ponebatur ab vno latere hostiæ solum nomen Iesu, ab alio latere nihil est, & est azima, quod significat sinceritatem & purgationem, iuxta illud, Expurgate vetus fermentum, quia peccatum non fecit, nec est inuentus dolus in ore eius. Item duo ferra significant duo. vnum significāt iram & odium Iudæorum: & infocatum significat odium Pharisæorum. Aliud ferrum significat amorem & charitatem Christi. Et intra ista duo ferra fuit scriptum corpus Christi a latere Iudæorum & scribarum remansit sculpturæ & signa Irarathem cum toto corpore tormentato, quia E
odium & liuor Iudæorum & scribarum suspendit Christum in cruce & occidit, quia in hostia a latere ipsorum Iudæorum remanserunt vulnera, & passi Christi & flagella corporis Christi & oculi liuidi, a latere scribarum. Sed ex latere Christi nihil remanet. Ideo in cruce clamauit dicens, Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt. & hoc quantum ad sacerdotium: sed quantum ad passionem Christi præsbiter frangit hostiam in tres partes. duas partes ponit super patena, tertiam partem ponit in calice. frangere hostiam significat verbera & flagella corporis Christi & passionis suæ, quæ habuit in vita sua, & orare F
significat murmurationes contra ipsum factas vsque ad mortem, dum dicebant Iudæi, vah qui destruis templum Dei, & post triduum reædificas illud & deinde venter & stomacus Sacerdotis, qui recipit ipsum corpus Christi comestum, significat sepulturam Christi, in qua positus fuit post eius mortem.

Secunda pars principalis.

SEcūda pars principalis prædicationis, G
in qua est secundum contemplari reformatiuum intellectus. vbi apparent suæ sapientiæ mirabilia, in institutione sua immensa potentia apparet in transubstantiatione, & sua clementia apparet, in communione & assumptione: quia scilicet principium, medium, & finis. Principium, quia in principio erat verbum infinite potens, & sic medium, quia omnia per ipsum facta sunt. Alpha & Omega, principium & finis. Ad primū huius sacramenti corporis Christi ostendi tibi per tres causas, quia eius mirabilis sapientia voluit illud fore nobis coelatum & velatum, quia post eius consecra- H
tionem, institutionem tu non vides aliud quàm panem. nec adoras, nisi panes Prima ratio fuit, quia in hoc apparet multo plus prufundissima eius sapientia, quàm si mutaretur aliter. Secunda in faciendo tale, & tam altum sacramentum. Tertia ratio, quia apparet adhuc profundissima eius ineffabilis sapientia, quòd dederit seipsum nobis in cibum, & habet in se mirabilissimum stuporem ista tertia causa, in qua incipiamus primo, quia videtur magis stupendum quòd dederit se nobis in escam. Et sunt tres causę, quare dedit se comedendum nobis. Prima propter nostram corruptio-

A ruptionem. Secunda propter nostram defectionem. Tertia propter nostram conditionem. Dico, prima causa fuit propter nostram corruptionem, quia Adam comedit de fructu vetito & de ligno mortis, & nos de arbore vitæ: quia sicut mors intrauit per lignum mortis in Adam: ita exiuit per lignum vitæ, scilicet S. Crucis ex nobis, per quam recuperati sumus, iuxta illud Sapientiæ 3. c. lignum vitæ est, qui bene apprehenderit eam, & leue tenuerit & vocatur viaticum exemplo Heliæ, qui itinerauit cũ illo cibo, quem comedit vsq; ad montem Dei,
B qui significat vitam æternam, ꝙ fuit futuratio & demonstratio cibi huius sacramenti: & sicut per cibum intrauit & venit mors, ita per hunc cibum est constituta vita. Et merito ecclesia bene intellexit hoc opus nostræ salutis, ordo poposcerat &c. & medela foret illi, vt vnde mors intrauerat, inde exiret, & vita intraret, quia per illum modum tolleretur mors, quo introducta fuit, quia aliter non poteramus saluari, secundum iustitiam ordinatam: quia nil est tam naturale, quàm dissolui eo vinculo, quo ligatur. Secunda causa, quare debemus comedere corpus Christi, quia considerato defectu nostræ fragilitatis: quia si
C non comedimus cibum corporalem, non possumus viuere: ita nec anima potest viuere sine cibo spirituali, & non põt dici illum habere animam, qui saltem semel in anno non accipit corpus Christi, & omnis anima deuota debet illud sumere omni festo pincipali, si est sine peccato mortali. & antiquitus communiter sumebatur omni die. & August. quòd sumere illud diebus Dominicis laudat, sed sumere omni die nec illud laudat, neque vituperat, intelligendo de sæcularibus & non de sacerdotibus, qui
D omni die debent illud sumere, si modo nõ sit causa legitima. Sed sunt aliqui dicentes, ego nolo illud capere, quia ego possem peccare, postquam accepissem illud. sed falluntur: nam si tu deberes resistere inimicis & bellari contra ipsos & stares per tres dies, quòd non comederes: certè tu esses ita debilis quòd vincereris: nec posses eis resistere: quia secundum Matthæum 4. ca. non ex solo pane viuit homo, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei, &c. vnde si non habes pro tua substentatione gloriosum sacramentum corporis Christi, tu non poteris resistere, nec præualere alicui tentationi. Et hinc est, quòd Dauid dicit contra tales, percussus sum sicut fœnum & aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem E meum. Ita tu, ò peccator, qui non vis capere corpus Christi, es sicut fœnum tectorũ, quòd prius quam euelatur exaruit, &c. & propter nolle capere hoc Sacramentum tu reperis te magis induratum & inuoluppatum. & istud dicitur in Pater noster, quod ordinauit Christus dici in orando, in quo nos postulamus tale sacramentum omni die dicendo, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & pur non vis illud sumere. vnde si illud non capis, debilitaberis adeo quòd tu deficies, & anima finaliter tua damnabitur, in cuius signum dixit Christus, Misereor super turbam, quæ tribus diebus me substinuit. & dixit solum tri F bus diebus, quia tria tempora erant præterita, quibus non dederat talem cibum Angelorum spiritualem. Primum tempus fuerat legis naturæ, secundum tempus scripturæ, tertium fuit tempus prophetiæ, in quibus non dederat istum cibum. Sed quando venit tempus gratiæ, quod fuit tempore Iesu Christi, in quo tempore nos præsentialiter sumus, voluit dare nobis ad edendum tale & tantum sacramentum.

Tertia cã, quare dedit nobis se in escam, fuit quia considerata conditione humana, G ò altitudo sapientiæ diuinæ, & profunditas iustitiæ suæ, quantum occulta & inuisibilia misteria sua, quia dedit cibum secundum conditionem naturæ humanæ: nam homo habet animam & corpus, & ideo dedit ei cibum appropriatum & condecentem, Angelo non dedit cibum sibi congruum, qui est firmus, qui consistit in gaudendo & fruendo ipso Christo, & ipsum vidẽdo facie ad faciem, iuxta illud, panem Angelorum manducauit homo. & iste cibus non est velatus Angelis, sed alio modo dedit istum cibum omnibus viatoribus, & non firmatis ita sicut sunt Angeli firmati, quia dedit istud sacramentum cœlatum & H velatum respectu corporis & respectu animæ propter velatum spiritum, qui est intus in ipso corpore. Item etiam apparet diuinæ sapientiæ pelagus in dando suum corpus collatum nobis, & hoc immenso sacrato propter tres conditiones hominum, quia quidam boni, aliqui mali, aliqui debiles & imbecilles. Ideoque datus est nobis cœlatus iste cibus, quia boni merentur in videndo ipsum cœlatum ad hoc vt fides locum habeat in nobis, quia ad habendum cor sincerum, sola fides sufficit: nam fides est substantia sperandarum rerum,

A rerum, argumentum non apparentium, & si vides, non haberes fidem, nec meritum. vnde fides est mediũ inter infernum & paradisum, quia fides nõ habet meritum, vbi humana ratio perhibet experimentum. & merito, quia sicut venit mors propter male credere: ita debet venire vita credendo bene. nam diabolus dixit, non moriemini, & male: & Christus dixit, moriemini, & bene: & nunquam dixit mendacium. Ideo audi Ioan. 6. c. dicentem, qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in ipso, & ego resuscitabo ip
B sum in nouissimo die, &c. quod credas firmissime: nam exẽp. Esau, qui fuit deceptus a Iacob fratre astutia matris Rebechæ. Nam postquam Isaac pater vocauit Esau dicens, fili vade venatũ, & affer de venatione tua, vt comedam & benedicam te prius quàm moriar: Iacob doctus a matre interfecit hædum, & ex eo parauit ferculum. & quia Esau pilosus erat, brachia & manus cum pelle hędi cooperuit sibi manus & brachia. & intrans ad patrem dedit sibi ferculum dicens, quòd erat Esau. vnde Isaac audiens inquit, Vox quidem est Iacob, sed palpans manus & brachia dixit fore Esau, & dedit
C ipsi Iacob benedictiones dandas Esau. vnde illud exẽp. præfiguratum fuit in hoc sacramento, quia in Isaac deceptus fuit visus, quia caligati erant oculi. Item fuit deceptus in gustu, quia credebat comedere siluestria, & comedit hædinas carnes. Itẽ fuit deceptus in tactu, & odoratu. ecce odor fili mi, quia vestis redolebat & credebat quòd redoleret, quia fuissent per flores & arbusta fragrantia odorem in venando. Item fuit deceptus in tactu credens tangere manus & brachia Esau, sed non fuit deceptus in auditu, quia ait, vox quidem Iacob est, &c. ad dandum intelligere, quòd in quatuor sensibus corporeis
D nos sumus decepti in isto sacramento quãtũ ad hoc, vt per actus exteriores per istos quatuor sensus possumus certificari, excepto quàm per auditum. ratio, quia fides comprehenditur per auditum & audiendo hoc comprehendit illud sacramentum esse corpus Christi: quia dicit Christus, hoc est corpus meum: quia fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei: Nam etiam Deus est vsus suo immenso & incomprehesibili sensu, videns hominem reputari se esse tanti sensus, quòd credit intelligere misteria Dei.

Hinc est, quòd secũda causa, quare Deus voluit dare se cœlatum in hoc sacramento, fuit propter puerses & malos homines, E
qui sunt ita curiosi, quòd eis videbitur esse sapientiores homines mundi, & volent comprehendere tantum misterium, quantum est illud sanctissimum Sacramentum. vnde ad confundendũ superbos voluit esse cœlatus. Nam dum August. vellet scribere & comprehendere in libello hoc incomprehensibile misterium, & iret contemplando super hac materia, super ripa maris, legitur reperisse infantulum accipientem de aqua maris cum vno cocleari, & imponentem ipsam in quadam fossula: inquit Augustinus puerulo, quid facis? F
qui respondit, volo euacuare pelagus cum hoc cocleari in hac fossa. ait Augustinus, quomodo poteris hoc facere, quia impossibile est? Cui infans dixit: ita possibile est te explicare misterium corporis Christi, sicut me euacuare mare, & disparuit ad confusionem curiosorum, & superbotum. & in secundo libro Regun. 3. cap. vbi figuratur hoc in arca fœderis, quia cum videbatur a malis, & a Paganis subito moriebantur ipsi mali. Ita facies tu, quicunque vis illud quærere, sicut facit August. vt supra dictum est. Cui Deus exemplariter reuelauit, quòd volebat illud misterium fore secretum & cœlatum. G

Tertia causa, quare cœlatur, est propter nostram imbecillitatem, quia nostra fragilitas & humana debilitas non potuit cõpræhendere solum suam transfigurationem, quæ apparuit Apostolis in monte Tabor in sola sua humanitate, ostendendo suum corpus gloriosum simplex, sed totum quomodo subsistinebimus transfigurat. suæ diuinitatis. & in Exodo 34. capi. dum descendisset Moyses de monte Sinay erat ita ardens, quòd erat necesse quòd populus cooperiet sibi vultum, si volebat ipsum videre, & erat homo simplex. qualiter ergo nos substineremus diuinitatem, si appareret nobis simpliciter, & non velata. H
Nam si tu Doctor loqueris cum infantulo de apicibus iuris, reputareris fatuus, iuxta sententiam Pauli, loquimur sapientiam inter perfectos. vnde si per rationem firmissimam velles istud ostendere, esset magna præsumptio tibi, & cuilibet humano corpori. Ideoque omnipotentis Dei sublimis sapientia videns intellectum nostrum ita debilem, quòd non posset capere infinitam altitudinem huius sacramenti diuinitatis, voluit ostendere se

cœlatum

A celatum nobis, quia creatura non potest cō prehendere creatorem, nec finitum potest comprehendere infinitū, & per consequēs in hoc me non extendam ad ulteriora.

Videamus modo de eius transubstantiatione, & volo tibi monstrare istius sacramenti transubstantiationem, quod non erit fœmina, quæ non possit ipsam intelligere cum viuis rationibus, qualiter est possibile, quod fiat ista transubstantiatio remanentibus accidentibus.

Tertiam particulam secundæ partis principalis, vbi apparet in communione magna charitas Dei, cras tibi tangam, quia maius B factum, quod appareat in tali sacramento remanentibus talibus accidentibus, scilicet consistentibus in visu, gustu, tactu, odoratu, albedine & rotunditate, & huiusmodi, illa substantia panis transubstantietur in verum Corpus Christi, qui fuit flagellatus, passus, mortuus, & sepultus. Et ad huius declarationem, volo cum subtili ingenio consideres infrascripta: et vide quinque mutationes, quæ sunt in vniuerso orbe. Incipias ab infimis gradatim ascendendo de gradu in gradum, in modum scalarum.

Prima mutatio uocat̃ nālis, seu artificialis.

C Secunda mutatio vocatur ardoris, seu infocationis.

Tertia vocatur generationis.

Quarta vocatur nutritionis.

Quinta vocatur mutatio delectationis.

Sexta vocatur mutatio totalis transubstantiationis.

Prima mutatio artificialis, seu naturalis. non ne videtur magna tibi mutatio, quod aqua transiens per uitem efficiatur vinum, quæ est mutatio naturalis secundum philosophos, & est vnus stupor: pur in contemplando vnum racemum vuarum, qualiter generetur & procreetur, quod omnes phi- D losophi deficiunt intelligendo & contemplando hoc. videas herbas, quæ nascuntur ex terra, quæ producunt folia & flores, deinde fructus, considera mutationes humorum in illis herbis & arboribus, qualiter natura variat suos humores in diuersitate foliorum, florum & fructuum & bladorum atque diuersarum specierum plantarum & arborum, quæ producunt folia, & postea cadunt & debito cursu temporis redeunt, & vides, qualiter vnus fructus est dulcis, alius garbus, alius amenus, alius amar⁹: & aliqua planta est longa, aliqua breuis, aliqua hispida, aliqua lenis. & sunt tot varietates & mutationes in creaturis ex terra pro- E ductis, quod nulla mens hominis potest esse capax, & omnia ex terra producta terra sunt. qualiter ergo poteris comprehendere tam grandem transubstantiationem in Corpus Christi. & ita est de alijs rebus creatis. Vade ad mare, & considera quot genera piscium & coralliū, perlarum & aliarum mirabilium rerum, quas producit, & uides pisces magnos comedere paruos, & unus piscis sic comestus conuertitur in alium, & transmutatur in alium: Similiter in alijs bestijs feris comedentibus vna aliam. & similiter in auibus. similiter vides, quod ouum transformatur in gallinam, & gallina F generat ouum. Item in naturalibus tu comprehēdis, quod corruptio vnius est generatio alterius, & in his transmutationibus naturalibus inferioribus humanus deficit intellectus. & cognoscendo, & apprehendendo, qualiter fiant & vis capere, & intelligere transubstantiationem incomprehensibilem Corporis Christi?

Secunda est mutatio infocationis, quia si ponis ferrum in igne & infocetur, efficitur ignis. & sic videtur, quod vna substātia vadat & muteturin aliam, si ardet lignum, efficitur ignis. similiter si ponis herbas, fructus, arbores, animalia, lapides & cūcta ter- G rena in igne prępotenti uertentur in ignē.

Tertia mutatio fit per generationem. nō ne vides, quod alterando formam rei in generatione alicuius animalis, res non vitalis producit animal vitale? & ista mutatio est maior primis duabus, & videtur quod in ijs mutationibus sine operatione plus deficiat intellectus, ꝙ in duabus primis.

Quarta mutatio fit per nutritionem: quia si comedis panem, ille panis transmutatur in comedentem, & efficitur caro, nerui & ossa: similiter vinum efficitur sanguis, & sic non solum mutat vnam substantiam in aliam, sed efficitur propria ca- H ro, & proprius sanguis illius, qui comedit rem illam: quia si tu comedis panem, efficitur tua propria caro.

Quinta mutatio est per dilectionem: nā potest esse tātus amor & dilectio, ꝙ diligēs efficitur illud, quod amat, quia amicitia est idem velle, & idē nolle, iuxta illud, amicus est alter ego, & erunt duo in carne una per dilectionem. non ergo vides, quod amans efficitur amatum. vnde homo potest tm̃ diligere tēporalia & denarios, ꝙ efficitur illud qđ amat, sicut fuit ĩ miraculo beati Antonij confessoris de illo auaro, qui cum mortuus

A esset, beatus Antonius dixit, quod cor eius erat in suis denarijs: quia vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. et repertum fuit eius cor in eius capsa dñi. vnde anima potest uenire in tanta dilectione cum Deo, quod efficitur vnita cum Deo, iuxta illud, ad nihilum redactus sum, & nesciui, quia non remansit esse meum. quasi dicat, quod totum suum esse erat esse Dei, & videre Deum ad instar ferri igniti, quod habet naturam ignis, quia relucet, & calet atque ardet, sicut ignis. similiter anima potest uenire in tanto ardore amoris diuini, quod
B potest esse absorpta & tracta, quod erit in Deo tota transformata, & non potest dici quod sit in se, sed in ipso Deo. vnde Doctores dicũt, quod iste annihilator apparuit in Deo, qui non erat suppositus alicui. & pur voluit annihilare. sed in sumendo carnem humanam, quæ caro Christi ita fuit assumpta in diuinitate, quod facta fuit filia Dei naturaliter, & transformata in Deo, & sic filius Dei voluit se transformare in nobis, & nobiscum in totum se coniungere, & venire mediante sui corporis sacramento. Videte, quid facit dilectio, quia de centum facit vnum, quia si nos omnes vocaremur a Deo, & amaremus Deum, nos omnes ef-
C ficeremur vnum, & essemus vna anima, iuxta illud, erat cor vnum & anima vna. Considerate ergo, quod omnes suprascriptæ quinque mutationes, simul collectæ nil videntur illud dicere, nisi quod in Deo est transubstantiatio, & omnis creatura varie mutatur, & videtur clamare, transmuta, transforma, transubstantia, idest, mutando suum creatorem, quæ transmutatio creaturarum tantum differt a transubstantiatione Dei, quantum interesset inter creaturam, & suum creatorem, quia transubstantiatione Dei fit remanentibus accidentibus. Si ergo supra decem quinque mu-
D tationes sunt incomprehensibiles ad intellectum humanum, multo magis sine comparatione, sexta transubstantiatio corporis Christi erit incomprehensibilis, & tanto plus quantum distat creatura a suo creatore. & ista est maior trãsubstantiatio, quam Deus facere possit. Postquam ergo vides quod omnes terrestres, & cœlestes semper mutantur, & uidentur clamare, muta, muta, muta: quanto magis ipse creator omnipotens potest facere, & facit talem transubstantiationem remanentibus suprascriptis accidentibus.

FERIA QVINTA. E
post Domin. 6. Quadrag.

De amore saporoso.

Sermo XLIIII.

Escam dedit timentibus se. iterum vbi supra. Sequitur tertia pars prædicationis proxime suprascripta, in qua tractabimus de amore saporoso, de quo tres contemplationes faciemus. F

Prima de conuiuatione, quia escã dedit.
Secunda de ꝑparatione, quia timẽtibus.
Tertia de fructificatione ibi, se. quia sumentes digne hoc corpus efficiuntur Christus per participationem.

Prima Contemplatio.

Cape primam de cõuiuatione, in qua Primo datur cibus suauitatis.
Secunda viuanda est auiditatis.
Tertia viuanda ebrietatis.

Prima suauitatis. scis tu per illud manna, quod Deus pluit in deserto, quia panẽ Angelorum manducauit homo, cum misterio significatum fuit istud sacramentum altaris per septem significationes, seu considerationes. G

Prima consideratio est suæ generationis modus, quo pluit illud manna.

Secunda consideratio est locus generationis, scilicet in quo loco generatum fuit.

Tertia consideratio est generationis tempus, in quo tempore pluit.

Quarta consideratio suę mensurationis terminus, scilicet quantum pluebat.

Quinta præparationis eius, scilicet qualiter condebatur. H

Sexta reseruationis vsus.

Septima eius saporationis gustus.

Prima consideratio est modus generationis, quia pluebat de nocte de cœlo miraculose. quia nullus poterat illud videre. ita facit hoc sacramentum, quia venit de nocte. quia licet sit aliquale lumen de nocte propter stellas, scilicet per fidem, non tamen videtur in totum, sed solum per medium fidei hoc sacramentũ, quia nõuidetur per aliquod argumentũ experimentale, sed per medium fidei capitur, quia omnis sensus corporalis decipitur in eo, excepto per auditum

A auditum ipsius fidei.

Secunda consideratio est, in quo loco pluebat. quia in deserto, vbi erat castrametatus campus & exercitus populi Dei: quod significat, quod in deserto uitę pręsentis populo Christiano tantum communicatur sacramentum, quia nullus est, cui Deus tantū appropinquet, sicut Christiano. quia nō est natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster. quia extra fidem Christi, non est sacramentum altaris.

Tertia consideratio est tempus, quo plue B bat, quia ipsum manna pluebat sex diebus in ebdomada, et septimo die restabat pluere. o vos indiabolati & auari, qui non vultis custodire festa; attendite, quia Deus ipse omnipotens custodiebat, quæ figuratiue significant sex dies. dies vitæ præsentis laboriosæ, quia septimus dies significat gloriā. et dicit gloriæ, quia in ista vita præsenti habemus & utimur. isto manna. s. huius sacrificij. s. post diem iudicij. et in illo die iudicij uidebimus istud manna aliter quam in vita præsenti, quia videbimus eum facie ad faciē, vel cum gloria beatificati, vel per C iustitiam in inferno tormentati.

Quarta cōsideratio est terminus suæ mēsurationis, quia quicunque capiebat de illo manna ultra vnum gomor pro quolibet existente in familia, illud plus euanescebat, nec plus reperiebat se habere, quam unum gomor pro singulo capite, & illud sufficiebat. & si minus vno gomore capiebat pro singulo de sua familia ad sufficientiam reperiebat. Gomor enim erat vas certæ mensurationis, sicut esset unum sextarium apud nos, quod figurate significat; quod ita capis integrum Corpus Christi in paruula hostia, & in qualibet, quantumcunq; minima particula vnius hostiæ fractæ in mille partibus, D quantum si reciperes vnam magnam quantumcunq; hostiam cōsecratam, quia in qualibet particula hostiæ sāctificare est integrū Corpus Christi. quia Deus est totus in tota hostia & īteger in qualibet sui parte, sicut anima est tota in toto corpore, & tota in qualibet parte corporis, secundum philosophum, contra aliquos fatuos, qui dicunt quod presbyter non dedit sibi hostiam integram, & caueant sibi sacerdotes quod in talibus diebus, in quibus debent cōicare Corpus Domini populo, ne sibi deficiant hostiæ ad dandum Corpus Christi. quia in omni ciuitate vbi prædicaui de hoc, auisaui sacerdotes de hoc, ideoque bene prouideant habere hostias in sufficiētia: et si deficetent sibi hostiæ Christi, possunt diuidere hostias cōsecratas in plures particulas: quia vt dixi in qualibet minima particula est integrū Corpus Christi. Similiter si superessēt plures hostiæ p̄sbytero, ipse potest dare duas & tres, pluresve hostias simul tibi & tū tu nō caperes, nisi unum Corpus Chri. E

Quinta consideratio est ritus præparationis istius mannæ. s. qualiter coquebatur. Nā qui ponebat ipsum manna ad coquendum super igne, conseruabatur & non demoliebatur: sed si ostēdebat Soli, consumebatur & corrumpebatur. figuratiue ignis significat seruidam mentem amoris diuini, quia F deuota mens, licet non videat misteriū Corporis Christi, tamē perinde amat & credit per fidem. sed si ostendatur Soli corrumpitur & consumitur. Sol. n. interpretatur curiosum: quia quādo aliquis valens Doctor vellet curiosè per rationes superstitiosas, & non per fidem videre & intelligere hoc sacramentum, tunc consumitur & non prodest sibi, quia hoc sacramētum per rationes probari non potest, quia impossibile est ꝙ intellectus humanus finitus possit capere per rationes misteria Dei incomprehensibilia ex infinitis: quia sicut vas non est cōprehensibile, nec potest tenere in se plusquam G sit eius capacitas: Ita nec videtur humanus intellectus posse plus comprehendere per rationes, quam sibi concessum sit, & quam sit capax, quia datus est sibi terminus intelligentiæ naturalis, vltra quam præterire nō licet, nisi quatenus de potentia absoluta diuina sibi concedatur, sicut sancto Iohanni Euangelistæ, & sancto Paulo rapto, & similibus concessum est, &c. Debet ergo in hoc sacramento, & similibus fieri fundamentum per fidem, videlicet quod habeatur fides indubitata quod per auctoritatem datam sacerdoti, & per illa sanctissima verba, quæ ipse sacerdos dicit in actu sacrificandi Corpus Christi cum proposito & in H tentione ipsum sacrificandi, & conficiendi illa hostia azima trāsubstantietur in verum Corpus Christi. vnde istud manna huius altissimi misterij sacrificij Corporis Christi, deficit portatum ad Solem. s. in quocunque curioso volente ipsum per rationem intelligere, cognoscere & videre: sed conseruatur in fideli credente, sicut Ambrosius dicens, panem istum quem sumimus in misterio, istum vtique intelligo, qui manu sancti spiritus formatus est in Virginis vtero, & igne passionis decoctus, & ara crucis fuit.

A Sexta est reseruationis usus, quia qui reseruabat illud mãna inuermescebat & putrefiebat vltra septimanam, seu transacta septimana, ad dandum intelligere, quod qui seruat & nõ vult sacrificare propter auaritiã Corpus Christi reperiet rodi & consumi a uerme conscientiæ, & credo quod nõ sit peior auaritia, quam vendere Corpus Christi, & nolle celebrare ipsum propter cupiditatem auaritiæ. non tamen dico, ꝙ qui seruit altari, non debeat viuere de altari: sed intellige quæ ego dico sane.

Septima consideratio est separationis gu-
B stus, quia in illo manna erat cuiuscunq; materiei cibi gustus, quem comedẽs cupiebat gustare: quia si desiderabat carnes siluestres, vel domesticas, volatiles, vel pisces, herbas, legumina, vel sapores cuiuscunque cibi, gustus & materiei, sibi sapiebat & gustabat perinde ac si ad corpulentiam & saturitatẽ haberet de omnibus, quæ poterant imaginare & desiderabant: & nihilominus ingratus ille populus dicebat & murmurabat, languet anima mea super isto cibo leuissimo. Vtinam mortui essemus, cum sedebamus super ollas carnium in Aegypto comedentes illas carnes desiderantes carnatiam, & gulositates, quas habuerant in
C Aegypto. & tales sunt homines imbrodiati, qui capiunt Corpus Christi sine deuotione. Sed homines, qui illud sumunt, deuote sentiunt in eo omnes sapores variorum desideriorum, secundum quod sunt variatę conditiones humanæ. Itare linquit Deus illud corpus, in quo intrat saturatum de desiderio, quod cupit: nam sicut hominum vairæ sunt facies: ita sunt variatæ hominum volũtates & desideria. & sicut sunt variæ hominum conditiones, ita in cibo spirituali Deus saturat mentem ipsam gustantem omnib⁹ suę cupiditatis dusiderijs, diuersimode tamen secundum quod diuersa sunt sumentium desideria. exemplum, pone an-
D te oculos duorum hominum vela diuersorum colorum, scilicet rubei, & nigri, albi & azurri coloris. certe vnus uidebit vno modo, alius alio modo. similiter habes quod in trãsfiguratione Christi super monte Tibor, aliter apparuit Petro, quia uidebatur esse totus feruens, quia ipse erat feruens in amore suo. Iohanni apparuit totus contemplatiuus, quia & ipse erat contemplatiuus. Iacobo verò apparuit totus actiuus, quia & ipse erat actiuus. Similiter erit in recipiente Corpus Christi, quia si erit dispositus in amando eum, erit to-
tus feruens in tali sacramento capiendo. E
Si erit timorosus, sentiet timorem cum dulcore in sumendo ipsum. Si erit contemplatiuus reperietur in contemplatione illud sumendo: si erit pius in capiendo, liquefiet cor eius in pietate, & sic in spe, fide, & charitate. & sic varios dulcores sentient in sumendo ipsum, secundum uarias eorum sumentium dispositiones, in quibus reperiuntur tempore sumptionis. et secundum quatuor complexiones hominum, scilicet melanconicas, colericas, sanguineas, & phlegmaticas: ita illa anima sentit illud sacramentum secundum quod inclinabitur in complexione sua. & dato quod quando- F
que homo se præparet, non tamen semper dabitur sibi tanta consolatio, quia Deus vult ostendere, quod illam consolationem homo habeat de gratia, & secundum quod quis est præparatus, tantum lucrum consequitur, iuxta Paulum dicentem, scio abundare & pœnitentiam pati. Nam frater Iohannes de Lauernia, aliquando in pulpito prædicando verba eius videbantur sagittæ ignotæ, quia tunc erat in illa dispositione, & amor ignis diuini erat in eo. Et aliquando existens in pulpito non sentiens sibi inesse illum feruorem Dei dicebant, nihil est: G
quia tunc non sentiebat punctum de amore diuino. et gratia Dei tunc nondum venerat in eo, quia in prædicatione oportet, quod in eo ueniat vna præparatio talis, quod ardeat in charitate Dei & proximi, ad hoc vt efficaciter exprimantur verba Dei, et etiam audientes auferant fructum. Secunda viuanda significatur in illo vitulo saginato, id est, impinguato, quod significat plenitudinem gratiæ: quia in illo sacramento est omnis dulcedo Christi, sicut vnguẽtum, quod descendit de capite in barbam, in barbã aũt Aaron, & in prædam vestimenti eius. hoc est quod intrinsecus cordis oportet, quod habeat tale sacr̃m hu- H
miliando cor vsque in corpus purificatum.

Tertia viuanda est ebrietatis animæ. vnde Salomon in cantica. 5. c. Comedite & bibite & inebriamini charissimi.

Secunda Contemplatio.

SEcunda pars principalis de præparatione generali. & die sabbati dicam de prę paratione particulari. & exponam Pater noster, & significat in agno, de quo in Exodo 12. cap. In quo facio quatuor considerationes.

Prima

A Prima consideratio est tempus.
Secunda consideratio est ritus.
Tertia consideratio est cultus.
Quarta consideratio est fructus.

Vnde primo considera tempus, quia primo mense. Secundo considera ritus, quia decima die mensis. Tertio cultus, quia in xiiij. Luna. Quarto fructus, quia in hora vespertina primus mensis, qui est mensis pœnitentiæ, qui est Aprilis, & significat statum gratiæ, & vtinam sit iste mensis Aprilis, in quo aperiatur cor tuum, & oporteret quod tria interuenirent; scilicet contritio, confessio, & satisfactio ad sumendum sacramentum. B Vnde ynum bonum principium erit causa manutenendi vos in longo tempore in bona dispositione, & alteri vestrum, qui sunt confessi & non sunt absoluti, non debent illud capere, nisi modo quo dicam, quia oportet quod ibi sit uera confessio, & vera contritio, & vera satisfactio. Et magister Alexander mouet unum dubium: si domina, quæ portat capillos alienos, potest illud capere. & dicit, quod non, nisi esset calua, quia tunc, & non licet nisi displiceret marito, nec etiam licet ei portare capillos alienos, si sui cecidissent, nisi displiceret marito & timeret ne aliam amicam quæreret, C quia tunc potest portare alienos capillos factos, sicut erant sui, & non pulchriores, sed similes suis. Item magistri facientes taxillos caueant sibi, ne sumant corpus Christi, nisi prius deserant illam maledictam artem cum proposito amplius nõ faciendi artem illam. Similiter sransitores & alij facientes similes artes prohibitas, & damnatas non recipiant Corpus Domini, nisi deserant illas tubetæ qui deseruiunt castris, & exercent artem suam in bellis prohibitis. & similiter timpanorum, siue tabulerij: quia multotiens sunt causa quod D damna inferantur citando armigeros cum suis classicis, & inanimando: quia ut supra dixi in materia vsurarum, tenentur ad restitutionem: & donec non restituunt, non possunt digne capere Corp⁹ Christi, & nõ dico de omnibus tubicinis generaliter, sed solũ suprascriptis seruientibus bellis vetitis & qui sunt causa damnorum illatorum. Similiter tu, qui vendis ad terminos pro pluri precio, quam venderes in prompta pecunia, si existens in isto peccato comedes Corpus Christi, diabolus te portabit, nisi proponis amplius illud non facere. Similiter tu, qui non vis custodire festa, & capis illud cum proposito non te emendandi. E & vos o barberij, qui laboratis vsque ad duas horas noctis in sabbato, & in festis prohibitis, & non proponitis de certo emendari, non capiatis. et similiter vos o vsurarij publici, & quilibet peccator publicus abstineatis a sumptione huius sacramenti, nec sacerdos debet sibi dare. & similiter meretrici, quæ stat in peccato mortali, sacerdos debet eam expellere. Similiter stans in concubinatu, debet repelli a sacerdote ita masculus, sicut fœmina. Similiter mulier suspecta stans cum sacerdote, licet quod non peccet, debet repelli propter suspitionem. Item institores & famuli, qui stant cum alijs vendentibus ad F terminos, & vendunt pro eis, vel qui exercent fœnus pro alijs, non possunt suprascripti sumere corpus Christi, nisi emendẽt se cum proposito amplius taliter non peccandi mortaliter.

Secundum tempus est decima die mensis, numerus denarius significat decem præcepta, quæ seruari debent, iuxta illud, qui in uno offendit, in omnibus factus est reus. vnde qui non proponit seruare ipsa non sumat corpus Christi.

Tertium tempus est in xiiij. Luna, quod significat numerum quadratum, hoc est quatuor virtutes cardinales, scilicet iustitiam, G fortitudinem, prudentiam, & temperantiam. Sed quas virtutes debemus moraliter viuere, sm quas quicunque non uiuit, nec custodit dies ab ecclesia custodiri ordinatos, secundum suam possibilitatem, non capiat Corpus Christi.

Quarta est hora vespertina, in qua Sol declinat & tendit ad occasum & propinquat nox, quod significat quod tu, o fœmina vana, debes cogitare de vespertina hora, scilicet de tua morte, & amodo deponere vanitates: & tu o diues potens & superbe, debes deponere, & amouere superfluam gloriam, quæ non conueniet tuo statui: quia si H non deponis ista, tu nõ poteris capere Corpus Christi digne hora vespertina, s. mortis. fac ergo taliter, quod tu possis capere illud in meridie, & qualibet hora, scilicet dum iuuat viuere. attende ritum, quia Deus ordinauit illum agnum comedi. Sed aduerte quatuor.

Primum, quod nõ comederetur crudus.
Secundum, quod non ederetur lixus.
Tertium, quod nõ comederetur frictus.
Quartũ, quod comederetur assatus. quæ significãt, quod sunt quatuor genera sumentium Corpus Christi: quia aliqui illud su-

A munt crudum, non facientes aliquam præparationem: & isto modo captum facit magis damnum quam vtilitatem. Non tamen dico de omni dãno, quia si non habent peccatũ mortale, non peccant: sed tamen si nõ sunt præparati, deuotio eis deficit. Secundi capiunt illud lixum cum mente occupata, & non præparata, sed intricata in familia hinc, inde, & plena accidia nondũ facta aliquã præparatione, sicut sunt mercatores & magni ciues perplexi in occupationibus, & factionibus mundi, qui hodie quærunt & uolunt ditari, & cras uolunt capere corpus Christi. & sic dum erit in actu capiendi illud, vacillabit mens eius ad negotia mũdi, & cogitabit, qualiter fuit deceptus in tali mercantia; & quod talis non soluit sibi. & quod perdit tempus & horam ad faciendum tale forum, &c. Vnde primo debent se præparare, & postea cum mente composita & tranquilla illud sacramentum sacramẽtorum capere. Tertij ipsum comedunt frictum, sicut sunt aliqui curiosi, qui pur uolũt uidere & scire, qualiter transubstantiatur corpus Christi in illa hostia. et uolo tibi dare vnum exemplum, si discere cupis. Nam res naturales prius intelliguntur, quam creduntur: sed in spiritualibus secus, quia oportet quod prius credantur quàm intelligantur. quia hoc sacramentum quãto plus credis, tanto magis intelligis. sicut accidit in magistro scholarum, cui quãto plus credit discipulus, tanto plus addiscit: quia si non crederet suæ doctrinæ, nunquam addisceret: ita accidit in curioso infideli. quia si non credit, nunquam poterit intelligere. sed quanto plus scrutatur scire per rationes, tanto plus fit rudior & induratur sicut Iudæi, quia potẽtia diuina transcendens: nõ subiacet, nec potest concludi sub nostris rationibus finitis, quia sapientia hominis est stultitia apud Deum. vnde oportet q simpliciter credas, alioquin tu comedis ipsum frictum, quia talis tua curiositas uolẽdi per rationes hoc intelligere, est causa tuæ perditionis. et multotiens diabolus repræsentabit tibi vnam aliquam rationem illusiuam, quæ nunquam excidet mentem tuã, & sem per ipsam tenebis, donec te perducat a casa calda. Quarti comedunt hoc sacrificium veri agni immaculati assatum siue rostitum, & isti tales sunt personæ deuotæ, quæ sunt in medio ignis ardoris diuini absque eo q sentiant, vel eis appareant, seu sciant. Nam in rosto nihil est medium inter ipsum & ignem: sed in carnibus fricticatis in padella

(margin letters: B beside "pus Christi"; C beside "portet quod"; D beside "frictum")

E est medium inter ipsas carnes, quę frictigantur, & ignem quod significat tuum apparere, quia sic tibi uiderur. sed ad habendum cor sincerum sola fides sufficit.

Tertia consideratio est cultus, in quo notantur quatuor conditiones. Prima, quia Deus uolebat quod debentes comedere de illo agno, se calciarent. Secunda quod haberent baculum, super quo se firmarẽt & appodiarent. Tertia, quod essent subcincti. Quarta, quod comederent cũ lactucis agrestibus. Illud calciare duos pedes, significat disciplinam corporis calciatam ab affectionibus mundi, vel cogitationem animę cõculcationem. Nam pedes significant desiderium nostrum: quia quando restringimus nostra desideria in non plus amando mundum, quam Deum, tunc sumus calciati per disciplinam pœnitentiæ corporalis & mentalis, quod significat vnum pedẽ, & alium esse cinctos, significat restitutionẽ cogitationũ corporis & animæ, quia oportet esse purgatos omnibus malis cogitationibus ad uolendum comedere istum agnũ corporis Christi immaculatum contra illos qui uadunt ad altare, sicut porci, quia debẽt esse mundi corpore & anima. Tertio baculus significat duo. vnum est peregrinatio, quia non habemus hic mansionem manentem. aliud est patientia, supportationis tribulationum & laborum, quam habere debemus in hoc mundo, in quo sumus peregrini. vnde etiam hodie peregrinantes ferunt bordonum, & uocantur peregrini. Vnde Paulus Patientia vobis necessaria est. & tu qui non vis parcere alijs tuis inimicis, non potes saluari capiẽdo corpus Christi, nisi eis parcas, & sis sine peccato mortali. Quarto est cum lactucis agrestibus, ad significandum amaritudinem contritionis, & duram pœnitentiam, quam facere debemus in istis sanctis diebus, quia deberemus dormire vestiti per tres dies ante assumptionem ipsius, & stare in orationibus. Secunda, quia passio Christi fuit acerba, & quando accipimus corpus Christi, debemus reminisci & contemplari passionem, & amaritudinem crucis Christi Iesu, & domini redemptoris nostri.

Quarta consideratio est fructus, qui sequebatur ex comestione illius agni assati, quia Deus concedebat cuicunque facienti, quod sibi præcipiebat in comedendo de illo agno duas gratias. Primam, quia aufugiebant asportando omnia sua bona, quæ habebant in domo, & omnia alia quę habebant

(margin letters: F beside "culcationem"; G beside "lus significat duo"; H beside "dormire vestiti")

A bant extra domum: sed uolebat quod de sanguine illius agni tingerentur ostia a parte superiori, & a latere dextro, ungere seu tingere a latere dextro ostij diuina custodia, iuxta illud, dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo. a sinistro latere significat custodia angeli tibi dati a Deo, vnde eris magis sustentatus, quia nulla tentatio carnis uel diaboli tibi poterit nocere, si accipis illud digne. Tingere ostium de illo sanguine desuper ostium significat, quod tu efficieris illuminatus, & inamoratus in Deo, & mens reformetur timorata in gratia Dei, qua custodiris. Et nota bene
B quod volo primo ponere resupinum, siue reuersum, & postea directum.

Tertia pars principalis.

Cape tertiam partem de fructificatione, quæ sequitur ex comestione corporis Christi. Si male ipsum capis in peccato mortali existens & scias, et non sis confessus, vel nō uis relinquere illud, tu capis diabolum. vnde uos o sacerdotes, qui continue celebratis, cauete qualiter illud capiatis, ne sitis in peccato mortali. Similiter vos seculares. tamē raro reperi seculares ca
C pientes illud cum peccato mortali. et legite psalmum, Saluum me fac quando intrauerunt aquæ. vbi uidebis maledictiones indignè sumentium hoc sacrm̄. vbi dicitur, fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum in tribulationē. et scādalum, obscurentur oculi eorum, ne videant & dorsum eorū super incurua. Effunde super ipsos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos, fiat habitatio eorū deserta, & in tabernaculis eorū nō sint qui habitent. Quoniā quem tu percussisti, persecuti sunt. et super dolorem vulnerum meorum addiderunt: appone iniquitatem super iniquitatem eorū & non intiēt
D in iustitiā tuam. Deleātur de libro viuentiū & cum iustis non scribātur. Et sic potes cōp̄hendere, ꝙ duodecim maledictiones sunt datæ per Deū talibus indigne recipiētibus hoc suum sacrm̄ contentæ in illo psalmo.

Prima, ꝙ tales semper sint in illo pcō, in quo sunt qn̄ recipiunt illud ibi, fiat mēsa eorum in laqueū. quia sunt in potestate diaboli: quia mensa eorum est altare, & fit in laqueum diaboli.

Secunda, quia præparent se damnationi: quia sicut illud receperunt cum offensione, sic habebunt punitionem.

Tertia scandalum proximi. quātum scandalū est proximo, ꝙ sacerdotes teneāt meretrices, & postea eant ad celebrandū & sumendū corpus Christi. o vos clerici & Fratres idiabolati aduertite, quia si crederetis, utique semper tremeretis. E

Quarta, obscurentur oculi eorum, ne uideant: & ita est ꝙ cōiter tales personæ, siue sacerdotes uel frēs, aut seculares qui capiūt corpus Chr̄i in peccatis, semp̄ excęcant & obscurant, adiungendo peccata peccatis in eorū confusione & dānatione comedentes corpus Christi, ac si comederent vnum frustum panis, & moriuntur tādem desperati. iō merito obscurātur oculi eorū, ne videāt.

Quinta maledictio dorsum eorū superin curua. vult dicere, ꝙ est ita in potestate diaboli, q̄ sumit indigne hoc sacrm̄, ꝙ facit eū cadere quotiens, & qn̄ & qūo vult, adeo ꝙ de Deo nūquam possit recordari, & in istis terrenis facit eum incuruare in tm̄ ꝙ quanto plus senescit, tāto plus efficitur indurat⁹. F

Sexta maledictio. Effunde super ipsos irā tuam. quia qn̄que in puncto mortis anteq̄ moriantur mittit eis infirmitates & tribulationes, ꝙ non habent aliquā consolationē in hac uita. Imo incipiunt esse in inferno antequam moriantur, & post mortem mergantur in profundum.

Septima maledictio, & furor iræ tuæ cōprehendat eos. quia priuantur vita corporali ante tempus. G

Octaua fiat habitatio eorū deserta, in tabernaculis eorū non sint qui habitent. quia Deus p̄mittit superuenire incursus hostiū, & guerras et pestes, quibus mediātibus habitationes, & loca destruuntur, deseruntur & comburuntur, & nullus remanet in eis, qui habitet. Itē potest intelligi ēt, ꝙ corpus est habitatio, in qua intrat corpus Christi. vnde illud corpus qđ sumit indigne corpus Christi, fuit desertū gr̄a Dei. & ante tempus priuatur anima, quia moritur ante tempus.

Nona, quia priuātur intellectu & efficiūtur obstinati, & sūt crucifixores Chr̄i, iuxta illud, quem percussisti percusserunt & afflictiones addiderūt. qnasi dicat, magis dolet Christus ista vulnera facta a peccatoribus sumentibus corpus suum indigne, quia iterum crucifignnt eum q̄ vulnera sibi facta a Iudæis, quia Deus permissiue dimisit percutere Christum a Iudæis, qui ignorabāt quid faciebant eo respectu, quia nesciebāt ipsum esse filium Dei, iuxta dictum Christi, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. sed isti existentes in peccato mortali sciēter sumunt ipsum indigne. & scienter addūt sibi H

A vulnera vulneribus. Et hoc est, quod dicit, et super doloré vulnerum meorũ addiderũt.

Decima maledictio, appone iniquitatem super iniquitatem, & non intrent in iustitiam tuam, quia nesciunt inuenire uiam.

Vndecima maledictio est, deleantur de libro viuentium, quia de eis in paradiso non erit memoria.

Duodecima, & cum iustis non scribãtur. quia dicet eis Christus benedictus, Ite maledicti in ignem æternum, &c. Et inter nos & uos est magnum chaos. Et nota, quod istas met maledictiones incurrunt omnes homines vtriusque sexus, mares, scili-

B cet post completos quatuordecim annos, & fœminæ post completos duodecim annos, qui non accipiunt corpus Christi saltem semel in anno.

Prima, quia Deus permittit quod anima non capientium illud saltem semel in anno sit ligata in laqueo diaboli.

Secunda, quia nõ recipient retributioné.

Tertia, quia generas scandalum alijs con ciuibus, si illud non recipis. Ideoq; illud recipe publicè in tua parochia, palamque vt videaris, & des exemplum alijs, ut similiter ipsi faciant. nec te moueat quod dicas, ego nollem uideri, ne reputer vnus hipocrita:

C quia sic luceat lux uestra corã hominibus, vt uideant, &c. vnde nisi publicè communices, habebis istam maledictionem.

Quarta maledictio, quia plus excecaris, nec valet quod dicas, ego non sum dignus.

Quinta maledictio, dorsum eorũ super incurua, quia si tu es inclinatus ad malum, non accipiendo, tu plus incuruaberis.

Sexta, funde super eos iram tuam, quia infirmitates superuenient tibi, filij & vxor morientur tibi, & multæ aliæ maledictiones occurrent, s. guerræ, pestes, fames, &c. & consideraui & per experientiam vidi, quod in locis, vbi nõ capitur digne corpus Christi, regnãt istæ maledictiones: imo in aliqui

D bus locis, quando aliquis confitetur uel sumit corpus Christi & huiusmodi, alij deridene eum dicentes, quod ipse est unus hipocrita, & vult dare fidem hospiti, &c. vnde communiter ubi capitur corpus Christi cessant istæ maledictiones magis quam alibi, vbi non capitur.

Septima maledictio, quia citius moriuntur, qui non capiunt, quã qui illud sumunt. ibi, & furor iræ tuæ eos comprehendet. Et nota bene, quia volo vos docere scire, quando vxor vestra vos diligit, et quando uolet, seu erit contenta, quod moriamini, vt accipiant vnum alium. Pone menti, quia si non E curat tẽpore Quadragesimæ, & tẽpore Pascæ, quod tu accipias corpus Christi, & non stimulat, neq; te sollicitat, quod tu illud sumas, nec curat, scias quod ipsa cupit & desiderat tuam mortem. Similiter si infirmaris, & nõ curat, neque sollicitat quod illud sumas, est signum quod ipsa uellet te mori. ratio est, quia citius morieris: & probo, ut 3. c. ibi infirmitas, de pęniten. & re. vbi notatur, quod multa mala veniũt propter peccata. Et ibi pcipitur medico, quod antequam medeatur infirmo, inducat eum ad se confitendum. ratio, qa infirmitates multotiens ueniunt propter peccata. Et boni medici fecerunt me hoc prædicare in aliquibus locis, quia euenit quod aliter faciendo medicus sæpe remanet vituperatus & infirmus non ita desperat de vita, neque tristatur, si a principio medic⁹ sibi dicit Amice habeo de more, & ita iura ecclesiæ præcipiunt, quod nemini medeat, nisi primo confiteatur infirmus, eo quia multotiens Deus permittit infirmitates venire hominibus propter eorum peccata. Nam si ista tua infirmitas esset a Deo permissa propter tua peccata, mediãte confessione Deus te liberabit, alias parum valerent meæ medicinę aduersus uoluntatem F

Dei, &c. Similiter tu, o domina, qñ tuus maritus non curat inducere te ad confitendũ, scito quia parum curat de uita tua. vnde qñ pateris, non expectes, sed subito mittas pro confessore & confitearis & communica. G

Octaua maledictio, quia superueniunt multæ maledictiones & infortunia tã corpori quam animæ & furor irę tuę comprehendat eos.

Nona maledictio, quia indurati & priuati intellectu Christum crucifigunt de nouo, quando quem tu percussisti, &c.

Decima, quia iungunt iniquitatem supra iniquitatem omni anno: quia licet confitearis, nihilominus non sumendo corpus Christi, tu peccas, & non remittuntur tua priora peccata, de quibus es confessus, & sic iungis peccata peccatis, & non ualet tibi illa confessio, quia faciendo vnum peccatũ mortale de nouo, quia transgredieris mandata ecclesiæ, præcipientis quod saltem semel in anno quilibet accipiat corpus Christi. & sic contrafaciendo tu peccas mortaliter, & nõ intras iustitiam, neque gratiam, & per consequens non tibi prodest confessio illa. H

Vndecima, quia deleris de vita viuentiũ, quia non poteris uiuere, & nõ uiuendo deleris de libro viuentium.

Duode-

A Duodecima, quia cum iustis non scriberis, nec miraberis: verùtamen grauiores sunt istæ maledictiones in his, qui indignè capiunt corpus Christi, quam in his, qui non capiunt.

Videamus modo fructus, quos recipit anima, quæ dignè sumit corpus Christi, de ligno vitæ in medio paradisi, de quo qui dignè comedit, non morietur: & sunt duodecim fructus dignè recipientium corpus Christi. Primus est animæ viuificatiuus, prout scribitur in Apoc.c.pen. de ligno vitæ. Secundus est intellectus illuminatiuus, tertius est affectus mentis confortatiuus,
B quartus est mentis fortificatiuus, quintus est peccatorum purgatiuus, sextus est pœnaruum satisfactiuus, septimus est inimicorum defensiuus, octauus est casus & ruinæ releuatiuus, nonus fructus est meritorum augmentatiuus, decimus fructus est bonorum conseruatiuus, vndecimus fructus est infirmitatum liberatiuus, duodecimus fructus est vitæ æternæ apertiuus.

Primus igitur fructus arboris vitæ est animæ viuificatiuus, quia sine eo impossibile est animā posse viuere, vnde Io.6.c. Qui manducat me, viuit propter me, quia iustus ex fide viuit. & alibi, Non ex solo pane vi-
C uit homo, sed ex omni verbo, quod procedit ex ore Dei. & Sap.3.c. Lignum vitæ est & q apprehēdiderit & tenebit, beatus erit. & Io.6.c. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo: & nisi mãducaueritis, nō viuetis.

Secundus fructus est intellectus illuminatiuus. nam in illo cibo corporis Christi est tota sapientia Dei, & ideo capiens ipsum efficitur intellectus illuminatiuus lumine veritatis: & isti sunt oculi Ionatam, qui fuit illuminatus. & hoc est, quod dicit 3.c. Eccl.7. Vnge collirio oculos tuos, vt videas. Colliriū est puluis purgatiuus oculorum, qui potest æquiparari Christo, qui nō
D solum purgat oculos mentales, sed etiā est medela oculorum corporalium, quibus respiciēdo corpus Christi deuotè proficit ad medelam. vnde tu, cui deficit lumen, audi deuotè Missam, & sume corpus Christi dignè, & proficiet tibi corpori & animæ, & vendicabis gratiam Christi: qui autē faciūt secus, perdunt oculos ante horam. vnde sicut habes de vita & hone.cle.c. vbi dicitur, quod stes cum honestate ad Missam, & non impedias officiū. Tertius fructus, est affect⁹ mentis confortatiuus, & refectiuus, quia si recipis corpus Christi cum deuotione, sicut infra tibi dicā, tu recipies tantam consolationem, ꝙ ōis alia delectatio videbitur tibi pęna, iuxta illud, Parasti mēsam in cōspectu meo. & alibi, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, & in loco pascue me collocauit. Et recipiens corpus Christi reperit in eo de omni cibo, quē vult spiritualiter, sicut popul⁹ Dei comedēdo māna satiabat gustū de oī cibo, quē volebat corporaliter. E

Quartus cibus est mētis roboratiuus cōtra aliquos, qui dicunt: si cōfiteor, & capio corpus Christi, ego nō ero fortis cōtra tentationes: imo dico, ꝙ capiēdo illud mēs roboratur, & magis fortificat̄, & magis amas bonū, & vitas mala, & adhæres appropinquādo magis Deo, & Deus te adiuuat, iuxta illud, Deus mihi adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. F

Quintus fruct⁹ est peccatorū purgatiuus. Nota, ꝙ duo sunt genera peccatorū, venialiū, & mortaliū, & in confessione remanēt multa peccata venialia. In sacramēto est sacramentū, & res sacramēti: in quantum tu cōsideras sacramentū sumendo illud purgaberis ab oī peccato veniali, & plus & minus fm tuā deuotionē, q̃ reperis hīc, quēadmodum est in igne, qui operatur in reb⁹ positis in ipso igne fm materiā & cōditionem, seu dispositionē illarū rerū, q̃ ponuntur in ipso igne, qa si ponis paleā, nihil durat, & subito cōsumitur: si ponis lignū, plus durat: si ponis lapidē, adhuc plus: si ferrum multo plus, & sic de alijs. Ita est in amore diuino, quia fm dispositionē aiorū plus, & minus operatur, quia capiēdo corpus Christi, qnq; oia peccata venialia delētur. Ita pōt esse charitas feruida, & cōtritio, ac dolor animi, & cordis cōicatus cū dolore corporis, si pcedit cōfessio, & alia requisita. Tolle modo peccatū mortale, quia peccatum est equus cōsciētię. Et quero, vtrū valeat assumptio corporis Christi i peccato mortali ad cauādū aiam de illo peccato. dico ꝙ possibile est, ꝙ ēt si hēs peccatum mortale, de quo non recordaris, ꝙ deletur illud peccatum, de quo non recordaris, & non habes animum illud peccatum faciendi. alioqnin si scies te habere illud peccatum, & recorderis, & nolis cōfiteri, vel habes animū illud perpetrandi, tu iudiciū tibi manducas, & bibis: quia sicut mortuus non manducat, ita tu in peccato existēs, cęteris mortuus, & manducando non manducas ad vitam, sed ad mortem perditionis tuæ. vnde si habes peccatum mortale, & illud sumis, male est. Et tamen nota, ꝙ potest valere duobus modis. G H

A modis. Vno modo dispositiuè. v. g. tu non voles parcere, vel non vis restituere ablata. ò fœminæ caudatæ, quia credo, quod capiendo corpus Christi, dicendo, non mereor capere, & propter reuerentiam capies cum mente, & poteris venire ad contritionem. Secundo modo, quando tu habebis vnum peccatum mortale, de quo nô recordaberis, nec habuisti præparationem mentis, & voles, quod confessor petat, & examinet conscientiam tuam, & habebis peccata, quæ ignorabis fore mortalia, vel non intelliges fore peccata, si capis corpus Christi cum tali peccato, quod ignoras

B propter tuam negligentiam illud capiendo deuotè, faciet te recordari de illo peccato, & faciet tibi venire vnam bonam & feruétem contritionem, & dabit tibi illam gratiam, quam non habuisses, & faciet te saluari, vbi si non accepisses, nô fuisses coactus, & per consequens damnatus.

Sextus est pęnarum satisfactiuus, iuxta illud, Nullum malum impunitum, &c. vel in hoc mundo, vel in alio. Nam si capis corpus Christi sæpe digne, poterit esse, quod pœnas purgatorij non senties. Primo, quia ibi est sacramentum, quia sacrat mentem.

C Nam sacramentum idem est, quod sacra mens, vel sacrans mentem, & inamorat mentem sacratam de Deo, & charitas purgat non solum culpas, sed etiam pęnas, secundum magnos Doctores: quia si virtuose viuis, & capis sæpe corpus Christi, sæpe liberaris, non tantum à culpa, sed etiam ab omni infirmitate corporis, & animæ. Et nota, quod secundum deuotionem, quam habebis subleuabit tibi pęnas in isto mundo, & in alio. Vnde semel quæsiui, cum corpus Christi sumitur, quare nô ardet mens? & responsum mihi fuit, quia propter dispositionem accipientis, quia tantum habes dulcedinis, quantum es dispositus. Simili-

D ter considera illud sacramentum, in quantum est sacrificium, quia faciés dicere Missas cum deuotione, non solum illud sacramentum, seu sacrificium habet purgare culpam, sed etiam pœnas, non solum illi, qui facit dicere & facere illud sacrificium Missarum, sed etiam illis pro quibus in commemoratione animarum suarum dicitur, & fit, faciendo illud sacrificium fieri, & illas Missas dici per personas timentes Deû, vt faciendo celebrare personis non timentibus Deum adiûgitur iniquitas super iniquitatem, & faciêdo celebrari digne, Deus dimittit tibi pœnas, quas debebas propter tua peccata, & mitigatur pœna. Similiter tu sumendo corpus Christi, potes leuare pęnas animarum existentium in purgatorio, ac si faceres celebrare Missas. E

Septimus est inimicorum defensiuus. Et nota, quod habemus tres inimicos. Vnus est mundus, secundus est diabolus, tertius est fragilitas carnis, contra illos, qui dicunt, ego nolo accipire corpus Christi, quia non sum dignus, nec mereor, & dico, quod est defensio animæ, & corporis. Primo contra dæmones, quia non poterunt te tentare in ira, superbia, luxuria, auaritia, & custodieris ab omni peccato contra diabolum. vnde Dauid: Parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. s. dæmones. & eris sic armatus, plus securus quam si esses inermis aduersus inimicos. F

Nec valet dicere, ego non sum dignus, & nolo armari de armis huius sacramenti: quia sic operando tu esses fatuus, quemadmodum si deberes ire ad bellum, & diceres, ego nolo portare arma, quia possem cadere cum armis. Similiter si tu es cum Deo associatus, tu stas magis securus quam sine Deo, & melius facis cum Deo, quam sine Deo, iuxta dictum Iob, Pone me iuxta te, & veniat dæmon, & côtradicat mihi. Item G habes carnem inimicam & contrariam tibi; & accipiendo corpus Christi expelles à te omnem tentationem carnalis desiderij, iuxta illud, Super aquas refectionis educasti me. q. d. sicut aqua extinguit ignem, ita sacramentum corporis Christi extinguit peccatum. Nam si ambulauero per mediû vmbram mortis non timebo.

Octauus casus est ruinæ releuatiuus, ad instar aliquorum, quos vidisti, qui hodie, q est dies Iouis sancto, sumût corpus Christi, vt habeant maiorem libertatem in die Paschæ, vt se dent magis vanitatibus: & multi sunt volentes hodie sumere corpus Christi propter tenere illud per duos, aut H tres dies in corpore: & postea, vt euomant illud in fęce. Nâ si tu haberes corpus Christi in vno vase, certe tu custodires illud: ergo multo magis debes illud custodire in tuo corpore. Sed ego volo respondere illis, qui dicût, ego nolo recipere illud, quia non sum dignus, vel quia postea ego caderem iterum. Ad primum vbi dicis, quod tu non mereris, nec es dignus, respôdeo, quid intelligis promereri, & quomodo potes promereri illud sacramentum? credis tu, quod ad sumendum illud requiratur quod sis sacratus, sicut fuit Sâctus Petrus, & Sanctus

A ctus Paulus, aut si quis alius Sanctus? quia audeo dicere, quod si tu excederes in sanctitate omnes Sanctos, & Beatissimam Virginem, tu nunquam posses promereri illud capere. Sed duo sufficiunt ad hoc vt possis illud capere digne. Vnum est, quod sis sine peccato mortali, & sis bene confessus. Aliud est, quod sis dispositus nolle peccare, & ista sufficiunt. Ad secundum respondeo, quod si ieiunares semper, & nunquam comederes, & ires peregre omni die, & faceres omnia opera misericordię, non sufficit. Item si faceres in seruitio Dei, quę nullus homo vnquam fecit, non sufficit. Vnde
B illud, Quod nos ex nostra fragilitate facere non possumus, ipse omnipotens Deus facit, & sufficit, quod mandatis paremus, quia quæ desunt nobis, ipse cognitor defectuũ nostrorũ supplet, exemplo infantuli tui, qui vellet tibi salire in vlnis, & non potest propter eius imbecillitatem, & tu inclinas te, & apertis brachijs expectas donec paulatim venit, & capis amplexando eum, & accipis in tuo sinu ipsum osculando. Ita facit Deus, quia ex quo fecit te hominem fragilem, Deus vult te iuuare in tua fragilitate, & supplere tuos defectus. Sed tu debes etiam ex tui parte facere tuum posse in te
C iuuando, quia sic Deus per suam gratiam tibi infusam facit te dignum. & si dicis, postquam recepero corpus Domini, ego iterum cadam: & stas propter hoc quo minus sumas illud. certè sic faciendo tu es obstinatus, & efficieris diabolus, qui est obstinatus, nec potest pœnitere, sicut sumendo ipsum digne efficieris Deus, quia transmutaris in Deum. Exemplum, sunt duæ dominæ bene vestitę, quę ambo cadunt in fimo, vna eleuat se tota imbrattata, & vadit domum, & lauat se, & mundat sibi vestem. Alia non vult surgere, timens si surgit iterum cadere, quæ istarum dominarum erit
D sapientior? certè illa, quæ si milies cadit, surgit semper, & se tergit, quam illa, quæ semper stat in stercore, & fimo. Vnde ita facito tu, quia si cadis, eleua, & vade ad confessionem, & terge te, quia etiam iustus septies in die cadit, & surgit: & noli effici obstinatus, quia est peccatum obstinationis, sicut fecit Lucifer obstinatus, qui nunquam surrexit. Sed Adam fragilis homo cecidit, & surrexit pœnitentiam agendo. Vnde isti obstinati propter vitare peccatum fragilitatis incurrunt in peccatũ obstinationis, & propriæ malitiæ. Vnde tu ò proditor animæ tuæ, redde te, & humilia te Deo, quia accipiendo corpus Christi, tu E
eris fortior ad te leuandum si cadis, ad instar vnius cespitantis in lapide, quia si est agilis & fortis, sicut cespitat, subito salit, & si inclinat se versus terram, subito salit in pede: & si est debilis immediate sicut cespitat cadit, & non potest ita se iuuare propter eius debilitatem. Igitur sæpe sume ipsum, & fortificeris, & salueris.

Nonus fructus est meritorum augmentatiuus ad tria, quia primo augetur deuotio ad Deum, secundo augetur amor diuinus in te, tertio augetur charitas in proximo, quia ipse Deus est fons charitatis. & ideo vos ò matres inducite filias vestras, & F
filios vestros adultæ ætatis ad confitendũ, & ad sumendum corpus Christi, alioquin non speretis, quod vnquam sint boni.

Decimus fructus est bonorum conseruatiuus. Nam qui sciret lucrari, & non conseruare, nihil faceret. vnde cum sumis corpus Christi, dic, Domine gratiam quam mihi dedisti, custodi mihi illam, tu Domine.

Tolle vndecimum fructum, qui est infirmitatum liberatiuus. vnde Apost. Paulus in epistolis dicit, quod multi infirmantur, quia non accipiunt corpus Christi, vel quia illud sumunt indigne.

Duodecimus fructus est vitę ęternę apertiuus, quia accipiẽs illud, potest esse ita contritus, & ipsum capere cum tanta deuotione, quod purgat ipsum ita, & taliter, quod recto tramite vadit in paradisum, sicut demonstratur in Elia, qui iuit cum illo cibo spirituali, quem sumpsit ad montem Oreb, quem nobis sumere dignetur ille, qui suo proprio ore constituit, & ordinauit hoc sacratissimum sacramentum sacramentorum pro salute animarũ nostrarum nunc, & in hora mortis per suam misericordiam, Amen. G

FERIA SEXTA H
In die Veneris Sancto.

De Amore angustioso.

Sermo XLV.

Ignum vitæ in medio paradisi. Gen. 2. In quibus verbis loquemur de amore fructuoso, quia lignum vitæ, quia affert fructum vitæ. Et eriã in hoc sermone loquemur de sexta Ala. s. amore angustio-

A anguſtioſo. Et quia vita non poteſt haberi ſine gratia, ideo oportet ipſam gratiam implorare, & ipſam gratiam nõ poſſumus hodie à conſueta Virgine implorare, nec ad eam recurrere. primo, quia nobis nõ adeſt audacia recurrendi ad eam, conſiderato, ꝙ eius vnigenitus filius hodie eſt pro nobis vituperatus, flagellatus, & mortuus in crucis patibulo, vnde propter hoc perdimus audaciam. Item quia etiam nobis deficit potentia, qui ſi volumus eã ſalutare dicendo, Aue Maria, quia aue ſignificat ſine ve, ab a, ꝙ eſt ſine, & ve. ipſa Virgo plena dolore ex paſſione ſui geniti, poteſt reſpondere,
B ꝙ hodie eſt magis plena ve. i. triſtitia, & dolore, quam fuerit aliqua creatura mundi. Nam ſi vocabimus ipſam Mariam, quæ dicitur illuminata, quid poterit reſpõdere, niſi quod ipſa eſt omni lumine priuata? & ſi volumus ei dicere, Maria. i. amarum mare, ei multiplicabitur dolor. & ſi dicemus, Gratia plena, ipſa merito poterit reſpondere, imo plena pœna, & dolore, & omni triſtitia. Nec poſſumus dicere, Dominus tecum: quia reſpõdebit, quomodo eſt Dominus mecum, imo prædilectus filius nõ tanquam Dominus, ſed tanquam ſeruus viliſſimus eſt mihi cruce appenſus,
C & cum iniquis deputatus, & à me eſt proditoriè derobatus. Sed ſi dicimus, Benedicta tu in mulieribus: ipſa reſpondebit, imo videor hodie mundo cœco maledicta. Et ſi dixerimus, Benedictus fructus ventris tui: erit ſibi rememorare, & accreſcere dolorẽ, & poterit dicere, ꝙ imo apparet perfidis Iudæis eius fructus magis maledictus quam vnquam fuerit aliquis. Si dicemus, Sancta Maria ora pro nobis: ipſa dicet, Ego non poſſum pro me orando redimere filium meum, & multo minus hodie potero pro vobis orare. deficit etiam ſcire & velle, ꝙ eſt ita abſconſum in mente diuina, ꝙ
D ipſum alibi habere non poſſumus. vnde non habemus hodie recurſum, niſi ad crucem, quæ ſubſtulit talem fructũ. vnde orando ipſam ſalutabimus lachrimabili voce dicentes, Aue crux paſſiua. In propoſito. n. themate demonſtratur amor fructuoſus, de quo loquitur Ioan. 22. c. dicens: Oſtẽdit mihi fluuium aquæ viuę ſplendidum tanquam cryſtallum procedẽtem de ſede Dei, & agni in medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per mẽſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium, & omne maledictum non erit amplius, & ſedes Dei, & agni in illa erunt, & E
ſerui eius ſeruient illi, & videbunt faciem eius, & nomen eius in frontibus eorum, & nox vltra non erit, & nõ egebũt lumine lucernę, neq; lumine ſolis, ſed Dominus Deus illuminat illos, & regnabunt in ſecula ſeculorum. Vnde eleuando mentem noſtram in iſto eloquio ſancto, quia ſunt quamplures intelligentes, & omnibus debitor factus ſum, diuidam in tres amores contemplandos. Primus eſt amor radicans, qui conſiſtit in radice huius arboris ligni vitæ. Secundus eſt amor fructificans, in quo videbitis duodecim fructus huius arboris vitæ, & hoc erit pro intelligentibus, quia vi F
debunt in his paſſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti, in qua ſtupebunt. Tertius amor erit ſanificans, quia folia eius ligni ad ſanitatem gentium, & erit pro omnibus gentibus. Et notetis bene vos, qui ſcribitis, quia declarabo. vobis res de paſſione animæ Chriſti in ſecũda parte, quod faciam, quod vos intelligentes videbimini intus ſmemorati, quia commemoratio paſſionis Chriſti non ſit propter corpus, ſed propter anima. Prima pars erit breuis, & ſic habebitis iſtũ arborem in cortice, & in medullis. ſ. in corpore, & anima Chriſti.
G

Prima pars principalis.

Venio igitur ad primam partem. ſ. ad fundamentum radicis iſtius ligni: quia lignum vitæ in medio paradiſi à quo anima capit cibum in medio paradiſi . ſ. comedendo eius fructum in hoc mundo acquirit gratiam, & poſtea gloriam in medio paradiſi à ſancta catholica eccleſia, & habet tres radices, ſecundum tria tempora continuo viſa per animam Chriſti cum diuino verbo vnitam: quia vt ſcias Chriſtus verus Deus, & homo, per vnionem quam H
habebat cum verbo diuino, cui omnia tempora præterita, præſentia, & futura ſemper ſunt præſentia ſciebat, & habebat in pręſentia omnia, quæ futura erant de ſua paſſione. vnde Ioan. 10. c. Videns omnia, quę ventura erant ſuper eum. quod videre illuminatiuum repręſentabat ſibi omnes iniurias ei factas, & omnes iniurias, & peccata, quæ vnquam facta fuerunt ab Adam, & deſcendentibus ab eo vſque ad eius incarnationẽ, & in vtero Virginis; & poſtquam natus fuit, & ſic omnia peccata, quę fiebant, & futura erant ipſe pręſentialiter ſemper habebat,

A bat,& ſic nulla fuit operatio præterita,præſens,vel futura,qui in fuerit ſemper à Chriſto præſentialiter viſa. Et ſic habes tres radices viſionis Chriſti. ſ trium temporum.ſ. præteriti,præſentis,& futuri,de quibus viſionibus fundamentorum,ſiue iſtarum triũ radicis iſtius ligni Dauid Propheta loquitur dicens, Fundamenta eius in montibus eius ſanctis.montes ſancti ſunt ſuum videre iſta tria tempora præterita,præſentia, & futura,de quo diuino videre ipſe Dei filius erat illuminatus.

Secunda principalis pars.

B

ELeua modo mentem tuam, & conſidera ſecũdam partem duodecim fructuum cuiuslibet menſis huius arboris,qui cõtinet dolorem, & amorem. Nam cortex eſt amara.ſ.dolor, & fructus eſt dulcis & ſuauis.ſ.amor. Primus fructus dicitur priuationis, ſecundus fructus eſt obligationis,tertius fructus eſt inciſionis,quartus fructus eſt fornicationis, quintus fructus eſt contritionis, ſextus fructus eſt cõpaſſionis, ſeptimus fructus eſt deformationis, octauus fructus eſt offenſionis, nonus fructus eſt receptionis,decimus fructus eſt
C ignorantiæ, vndecimus fructus eſt abbreuiationis, duodecimus fructus eſt reuerberationis.

Capio igitur primo fructus, & omnis fructus nihil aliud eſt, quam amaritudo animæ Chriſti, & illa amaritudo animæ Chriſti erat cum contentamento,& gaudio dolendi, quia ſecundum Aug. Nemo inuitus bene agit. vnde anima Chriſti tantum gaudebat,quantum dolebat.

Primus igitur fructus, ſiue pomum primum dicitur fructus priuationis,quia Chriſtus benedictus conſiderabat tria tempora
D priuationis æterni regni.ſ.præteritum tempus,præſens,& futurum,quia videbat omnes tam natos ab initio mundi, & qui erãt nati,& naſcituros fore priuatos, atq; priuandos gloria paradiſi. hinc eſt,ꝙ conſiderans,ꝙ propter eius paſſionem omnes credentes debebant ſaluari, dolendo de eius paſſione, gaudebat, quod doleret propter iſtum fructum priuationis dolendę, & redemptionis mediante eius morte fiendæ. Et omnem fructum diuidam in duas partes, & ſic erunt xxiiij. horę diei naturalis, & ſequemur Solem huius diei: quia eſt illa dies, de quo loquitur Proph. Ecce nox ſolum ſibi nota. quia ſolus Deus nouit illam diem. vnde ipſe Chriſtus intelligebat quot E
animę debebant priuari vita æterna,& dolebat,& cõtentabatur, ꝙ doleret, & tãtum dolebat, & gaudebat de illo ſuo dolore, quãtum erat bonum, quo bono priuari debebant.Secundo propter longũ tẽpus,quo priuabantur. Primo.n.quantũ erat illud bonũ,quo priuabantur? certè erat infinitum, & per cõſequens ipſe habebat infinitũ dolorem: quia ſi crearentur plures creaturę, quæ vnquã fuerunt,ſunt, & erunt, nõ poſſent comprehẽdere illũ ineffabilẽ dolorem paſſionis Chriſti. Vnde ẽt infinitè conquerebantur de tanto tẽpore illius priuationis. quia illud bonũ,ꝙ exinde ſequebatur, erat F
infinitũ, ideo erat infinitus ille ſuus dolor. Ex alio latere tantum dolebat, quanto tempore videbat aĩas illo ſummo bono priuari:& illud tẽpus illius priuationis durare. Si ergo guſtas ſaporem huius conſiderationis,tu vides,ꝙ tantum dolebat,quantum erat magnũ bonũ, qđ aĩæ perdebantur,& quantũ erat tẽpus immenſum, quo tãto bono debebant priuari: Exẽplo vnius Reginę matris pluriũ filiorũ expulſorũ de ſuo regno,quantũ credis,ꝙ ipſa doleret de expulſione ſuorũ filiorũ, & priuatione illius regni? certè tantũ ipſa doleret, quantus eſſet valor illius regni, & ſm illud tẽpus per qđ G
cõſideraret illos ſuos filios debere ſtare priuatos illo regno, & tãto plus doleret,quãtũ plus ſciret, & cognoſceret magnitudinẽ illius regni,& quãto tpe videret illos debere eſſe exules à regno ſuo,vt dixi. Sic fecit Dñs & redẽptor noſter Ieſus Chriſtus, qa ſm valorẽ priuationis, & perditę paradiſi, & prolixitatẽ tẽporis, quo illa priuatio durare debebat,habuit paſſionẽ doloris. Fuit ergo ſua cũ ratione volũtas, quia gaudebat de ſuo dolore,per quẽ humanũ genus à priuatione tanti boni, & tã longa redimeret. vnde Hier. Triſtis erat, & triſtis apparebat nõ ſolũ pro propria paſſione,ſed pro nřa diſperſione, nõ ꝙ eſſemus dãnati gaudebat, H
quia tunc poſſemus ſaluari tantam pœnam offerebat ſe portaturum pro noſtra ſalutatione,tantus erat eius amor.

Secundus fructus eſt obligationis, quia Chriſtus glorioſus intelligebat omnes,qui erant obligati in inferno, & dolebat, ꝙ incurrerent tantũ malum infinitè, ſicut infinitam eſſe intelligebat pœnam infetni, & tantum quantum erat tẽpus illorum, qui erant in inferno deputati. Ergo quanta eſt pęna damnatorũ, & futuram intelligebat, tantã pœnã portauit Chriſti aĩa benedicta,

& quan-

A & quanta erat ira Dei aduersus damnatos implacabilis, quia in inferno nulla est redẽptio. & sic erat dolor ille infernalis in anima Dei, & totum illum dolorem ferebat in eius mente ex compassione. Exemplum si esset vna mater, habens filium, quæ videret ipsum capi, & in atro carcere trudi, & ad proprium carcerem condemnari, & nunquam speraret amplius videre ipsum, quantum doleret illa mater. certè ipsa tantũ doleret, quantum intelligeret penas filij sui fore magnas, & quantum intelligeret iram illius damnationis, quæ condemnasset eum fore implacabilem versus ipsum. Ita erat B in Christo, videndo pœnas infinitas inferni, & iram Dei infinitam, & implacabilem aduersus damnatos. Erat igitur tanta pęna in anima Christi, quanta datur, aut dabitur in perpetuum omnibus damnatis. vnde Hiere. Collocauit me in obscuris sicut mortuos seculi, & anxiatus est spiritus meus super me. Ecce vna pars huius pomi, siue fructus huius. ibi, sicut mortuos. Ecce alia pars huius pomi, in obscuris. s. in inferno, vbi nullus est ordo, sed sempiternus horror, & priuatio lucis, & omnis boni, vnde eius pęna poterat dici infernalis.

Tertius est fructus, seu pomum incisio-C nis, quia Christus tantum dolebat, & tot dolores habebat, quot intelligebat fore corpora damnatorum, quæ diuidi debebãt ab eo, & quanta erat infirmitas illorum, qui debebant diuidi ab eo. Vis bene intelligere hoc? pone, quod sit vnus, cui incidatur omnis iunctura membrorum, quot dolores sentiet ille? certè tot dolores sentiet, quot iuncturas abscissas habebit: sic erat in Christo, cuius sumus mẽbra, à quo separamur propter peccata nostra, quia tot dolores habebat, quot animas intelligebat separari propter peccata ab eo. Et quando vnus prælatus diuiditur à Christo, tunc euellitur vnus D oculus Christo. Et si est vnus prædicator diuisus ab eo, tunc abscinditur ipsi lingua. Si est vnus peregrinus, tunc abscinditur sibi pes. Si est elemosinarius, abscinditur ei manus; & sic de alijs: & iste erat sibi vnus dolor immensus. Adiunge modo supradictis doloribus pęnas infinitas, quas habebat, qa est caput omnium. Nam habuit tot pœnas, quot intellexit fore infirmitates in membris suis. s. in nobis, qui sumus mẽbra eius, quæ infirmitates inducunt nos propter peccata, per quæ peccata membra abscinduntur, & separantur ab eo, vnde renouatus est ei infinitus dolor abscissionis tot illorũ dolorum. vnde Thren. 1. foris interficit gla-E dius, & intus est mors similis, foris est incisio hominis, & animæ Christi dolor intrinsecus, quia intus est anima, & foris est corpus. vnde quando homo per peccatum est abscissus intus in anima Christi est dolor peccati similis morti propter separationem hominis à se, qui mittitur in profundum propter peccatum.

Quartus fructus est pomum fornicationis, quia valde dolebat, quia intelligebat animas amare cum totis visceribus mentis plus mũdum, & res caducas, quam Deum, & ita postponendo amorem diuinũ mundanis rebus animæ taliter fornicarentur, F vnde ex hoc valde dolebat, quemadmodũ si esset Imperator mundi nobilis, qui acciperet per suam vnicam & legitimam vxorem vnam pauperculam villicam, quam vestiret purpurales vestes, & eam intronizaret, & ipsam amaret vltra alias creaturas, & ipsa submitteret se vni ribaldo: quãtum credes, quod deberet dolere Imperator eius maritus? certè tantum dolorem haberet in eius mente, quantus est amor ille, quem sibi portabat, & quanta esset gratia quam sibi fecisset. Ita facit Christus, qui dę stercore erigit pauperem animam, & tantũ dolebat, quanta erat fornicatio animæ, & G quantus erat amor, quem portabat animæ; sed quot fuerunt, sunt, & erunt animæ fornicatrices? certè innumerabiles, & certè tot dolores ipse Christus i eius anima habuit. Itẽ tot dolores portauit, quot animas amauit, quæ fornicatrices fuerunt, & erant, & fornicatarias futuras esse intelligebat, quarum numerus est infinitus. vnde Hier. de humana generatione loquens inquit: Tot autem passus est dolores, quot animas amauit, & quot animæ fornicariæ fuerũt, erãt, & esse futuras intellexit, qui omnia palam habebat.

Quintus fructus, siue pomum est contri-H tionis, quia Christus tantum dolebat, quantum videbat multitudinem peccatorum, & eorum magnitudinem, & horribilitatem, intelligendo, qnod omne peccatum mortale priuat animam gratia Dei, quia omnia peccata mundi præsentia, præterita, & q̃ futura erunt, ipse Dei filius ita habebat præsentia, sicut tu habes istud pulpitum, quia tanto plus videt te, quantum visio creationis exuberat visionem tuã, & omnes creaturæ sine aliqua comparatione: & vos peccatores nunquam facitis peccatum, quin viderit ante quando fuistis in rerum natu-

ra.

A ra. & tu ò fœmina, nunquam fornicaris, quin te videat. caueto ergo. vnde Ioan.in Apoc. Videbit te omnis oculus, & qui eum compugerunt. Et ſic iſtud pomum eſt diuiſum in duas partes, quia videbit multitudinem peccatorum, & eorum magnitudinem. Exemplum, tolle quędam patrem habentem filium, qui pater timeat Deum, & diligat filiū, ſed maxime eius animam. Iſte pater videt hunc filium ſuum committere homicidium, certè tantum dolet de illo homicidio, quantum ipſe pater amat Deum, & ipſum timet, & quantum amat animam filij ſui; & ſic propter duas cauſas dolet, quia
B prima deſeruit Deo: & de hoc tantum dolet quantum amat Deum. Secunda, quia dolet propter amorem, quem portat filio tantum quantum eſt amor filij. Ita occurrebat Chriſto conſiderata magnitudine, & altitudine peccatorū, & eorū multitudine ex eius anima Chriſti exibat infinitus dolor, quia & ipſe eſt infinitus, & peccata ſunt infinita. tu vides, quod vnum peccatum mortale eſt infinitum malum, & tam grande, & infinitè offendit Deum, & eſt cauſa tanti doloris ei: propterea caue quantum potes, ne pecces. vnde Hiere. 4.c. Magna ſicut mare eſt
C contritio tua. quia ſicut innumerabiles ſunt grand. maris, & innumerabilia ſunt peccata, & quam grande eſt mare, ita innumerabiles fuerunt dolores Chriſti, & tam magni.

Sextus fructus, ſiue pomum eſt compaſſionis, quia tot dolores habebat Chriſtus, quot erant ſui martires, qui debebant ſufferre paſſionem pro eo, & quot erant iuſti, qui debebant affligi propter eius nomen. Tolle ergo modo labores, & pœnas omnium ſuorum martirum, & confeſſorum, & iuſtorum, ipſe Chriſtus ſentiebat omnes pęnas, quas ipſi ſenſerunt, & ſimiliter ſenſit omnes pęnas quas tulerunt viri ſan-
D cti, & Prophetæ pro eo, ſicut habes in teſtamento veteri; & etiam pęnas aliorum martirum futurorum vſque ad finem mundi, & ſic ſentiebat pęnam S. Laurentij, & habebat maiorem pœnam quam poſtea habuit S. Laurentius; & ſic de Stephano, & ſic de alijs, quia in præſentia videbat futura, præſentia, & præterita, & oībus iſtis ipſe cōpatiebatur valde. Ita compatiebatur confeſſoribus, prædicatoribus, & alijs quibuſcunq; ſe affligentibus in alijs bonis operationibus propter eum: & tu nunquam dixiſti vnum Pater noſter, cū labore, quin Chriſtus ſenſerit illum laborē, & ſic de ieiunio, quod facitis, & de alijs bonis operibus, quę E facitis pro eo. ſimiliter ſi vides aliquem offendere Deum, & tu doles de illa offenſa tantum dolet Deus quantus fuit tuus dolor, & plus, & compatitur ad inſtar matris habentis filium, quem videbit ſuſpendi, ſmembrari, lacerari, & cruciari: quantū dolorem credis quod habebit illa mater dolo roſa? certè tantum dolorem habebit quantum dolorem & pęnam videbit ſuum filiū pati. Similiter Ieſus Chriſtus videns pœnas omnium ſuorum martirum, quas pro ſuo nomine portare debebant, portauerāt, & portabunt, tot pęnas patiebaē, quot pęnas paſſi fuerant, & paſſuri erant. Similiter F ſi tu vides tuum filium vnicum ieiunare, & valde infirmari, vel valde preſſum, quantū dolorem haberes? certè multum, & magnum. ſic fecit Chriſtus cōfeſſoribus, prędicatoribus, & alijs ſuis ſeruis. vnde Dauid, Sicut aqua effuſus ſum, diuide in duas partes, & diſperſa ſunt omnia oſſa mea. Oſſa Chriſti fuerunt ſancti martires, qui fuerūt tormentati, ſicut aqua ſignificat confeſſores fatigatos.

Septimum pomum eſt deformationis, quia tantum dolebat Chriſtus, quod anima eſſet deturpata, quantū ipſa anima eſt grandis, & pulchra, & eius imago, & ſimilitu- G do. nam imago Dei eſt infinita, ſimiliter & ſimilitudo. vnde Chriſtus videns imaginē ſuam fore ita deturpatam in nobis, & eius ſimilitudinem, quāta eſt magnitudo ipſius imaginis & ſimilitudinis, quas habemus cum ipſo Deo, tantum dolebat: & quia eſt eius imago infinita, ideo infinitè dolebat de turpitudine ipſius animę, quam videbat ad inſtar matris, quæ haberet vnam pulcherrimam filiam, circa quam poneret totum ſuum ſtudium, vt appareret pulchra, vt bene nuberet, & eius facies efficeretur tota leproſa, & capilli ſplendidi ſibi caderent, & efficeretur tineoſa, & tota defor- H maretur. certè iſta mater tantum doleret quantus eſſet amor, quem ſibi portaret, & quanta erat ſua pulchritudo deperdita, & ſpes quam habebat in bene maritādo eam. Ita fecit Chriſtus de anima noſtra deturpata in lepra peccatorū. vnde Hiere. 4.c. Denigrata eſt ſuper carbones facies earum. vnde ergo Chriſtus habebat infinitū dolorē, ſicut eius imaginis pulchritudo eſt infinita, & quanta eſt infinitas culpæ à peccatoribus perpetratæ.

Octauum pomum eſt offenſionis, & diuide iſtud pomum, quia Chriſtus infinitè dole-

A dolebat quantum amabat Patrem æternũ offensum, & quantum amabat creaturas ipsum offendentes, & sicut infinitè amabat Patrem, & creaturas, ita infinitè dolebat, ad instar patris habentis vnum bonum filium, & tres filios malos, qui pater esset bonus, sapiens, & gratiosus Deo & mundo, & tres sui filij nequissimi veniunt ad tãtam iniquitatem quod verberarent patrem, & percuterent cum lapidibus, & blasphemarent eum, & sæuirent in eũ, certè bonus filius tantum doleret quantum amaret patrem suum & fratres suos. Ita facit Christus videns Patrem æternum esse tantum B offensum, qui est infinitus, infinitè doluit, & quantum ipsum amabat, quia infinitè, & quantum habebat peccatores ipsum offendentes. vnde Dauid, Fiant filij eius orfani, & vxor eius vidua. quia anima faciens vnũ peccatum mortale, occidit Deum, & sufficit tua malitia, quamuis ipse non fit mortalis. vnde si velis occidere Papam, vel Regẽ, licet non existas feruens in tuum malũ propositum, quia tu ipsum non occidisti tantũ ex parte tua, perinde est ac si ipsum occidisses. sic est in peccatore, quia peccatum mortale vult dicere, quia aufert vitam, vbi est, C sicut dicitur, Qui concupiscit mulierem ad mœchãdum eam, mœcatus est: licet non venerit ad actum. Vnde peccatum mortale nihil aliud est quam occidere te, & Deum, & priuare te Deo, quia priuatur omnium vita, & infinito bono, quia est infinita mors, & tollit vitam, vbi est. Nam anima habet vitam ab illo, qui est vita, iuxta illud: Ego sum via, veritas, & vita. vnde quælibet res, quæ habet vitã, sicut arbores, plantæ, herbæ, vermes, bestiæ quadrupedes, pisces, aues, omnes dæmones, & Angeli, & quæque cætera habentia vitam, illam habent à Deo, qui est vita; & non essent elementa, nisi esset ille Deus, in quo consistit vita, & D est vita viuentium. vnde cum sint quatuor naturæ. s. natura creata corporalis, & natura creata rationalis, & natura creata spiritualis, & natura naturans diuinalis: & cum tu peccas mortaliter quantum in te est, tu occidisti Deum, qui est vita, quia negando in te infinita mors, deficit infinita vita in te, quantum est ex parte tui, & sic tu tollis esse vitale corpori tuo, & similiter animæ, ex quo tollis vitam animæ, tu tollis gloriam Angelis, & sic deficiunt gloriæ Beatæ Mariæ Virginis, & omnibus alijs Sanctis paradisi, quia non potest esse gloria paradisi sine sanctis; tu ergo peccas mortaliter, occidis animam tuam, & tuum corpus, Beatam E Virginem, Sãctos, & Angelos, &c. & quia si esses beatus augeretur gloria paradisi per te, quæ consistit in Sanctis, & sic augeretur gloria Sanctorum omnium, & Angelorum, ac Beatæ Virginis. vnde occidendo animam tuam per peccatum, occidis in te Deum cum omnibus dependentibus ab eo. vnde solet dici, Remanserunt orfani, quia filius occidit patrem, & vxor eius vidua. Considera ergo quantum dolorem habuerit Christus filius Dei, qui videns occidere patrem, & matrem, Beatam Virginem, Angelos, & omnes Sanctos, totiens quotiens peccatores peccant mortaliter, quia tãtum F doluit quantum amabat patrem, matrem, angelicam naturam, sanctos, & ipsos peccatores.

Nonus est dolor recisionis, vult dicere, ꝙ Christus videbat quanto tempore debebat viuere, & tempus quo debebat mori, & recedere de hoc mundo. & sic duo videbat. s. dolorem, quem portare debebat in eius mortem, & passionem, & amorem, quem portabat illi, qui erat mors. s. sibi ipsi; & tantus erat eius dolor, quantus erat ille dolor, quem ipse portare debebat in patibulo duræ mortis, qui dolor erat infinitus, G & ideo infinitè dolebat ex illa parte pomi, quia se infinitè amabat, infinitè etiã ex hoc capite dolebat: amabat enim se propter se, & secundario, quia videbat eius mortem fore salutiferam animabus. vnde diuidendo illud pomum Christus tantum dolebat quantum amabat, quia infinitè. & sic considera, quod in eius anima fuit infinitus dolor, exemplo sapientissimi ciuis, qui esset Capitaneus sui populi, & videret se comburendum, vel moriturum, & non posset euadere, & intelligeret pœnam illius suæ datæ mortis, & ab alio latere consideraret iacturam sui populi propter suam mortẽ, quia videret se esse valde vtilẽ populo, certè multum doleret propter ista duo, & tantum quantum plus saperet, & intelligeret illa. Ita Christus, qui infinitè intelligebat, & se infinitè amabat, ita infinitum habuit dolorem in mente sua. vnde Ioan. Videns omnia, quę ventura erant super eum orans in horto inquit: Tristis est anima mea vsq; ad mortem, quia licet non habeam illum dolorem per experientiam, tamen illum habeo per intelligentiam. & vide si erat magnus dolor ille, quia factus in agonia guttę sanguinis emanauerũt vsq; in terram, &c.

Decimum pomũ est ignorãtiæ cęcitatis humani

A humani generis: quia primo cognoſcebat, quòd eius incarnatio non debebat intelligi à natura humana. Secundo, quia cognoſcebat infinitum beneficium ſuæ incarnationis, & tantũ dolebat, quantum erat illud beneficium ſuæ incarnationis, non intellectũ, & quantus erat amor, qui fecerat ipſum incarnari, & iſta duo miſteria ipſe intelligebat & infinite dolebat, quòd non erant intellecta ab anima. & quantũ amorem ipſe oſtenderat in tali ſua incarnatione, quia virtus tota venit in Maria Virgine: & ſic Deus dilexit mundum. ecce primum, vt filium ſuum daret mundo. ecce ſecundum.

B Exemplum ſi eſſet vnus pater habens filios & cauſa ditandi ipſos laboraſſet diu, ponendo ſe in multis periculis maris, & ſenex factus videret filios non cognoſcere hoc, & fore ingratos verſus patrem, & male ſe tractare, quantum doleret ſenex pater. certe tantum, quantum fuiſſet beneficium illud, & quantũ amorẽ ſibi ferret. ſed bñficiũ, qđ nobis donauit Deus ſe incarnando, eſt infinitum & non eſt appreciatũ in mundo cæco, neque cognitum, quia fecit nos filios Dei participatione & glorioſos, & videns noſtram ingratitudinem contemplare anima, quantum dolebat & quantum

C dilexit nos, & labores ſuos quos portauit pro noſtra ſalute vſque ad mortem crucis. vnde ſi in hoc non lachrimaris, bene eſt induratum cor tuum, & illud dediſti morti. vnde Ambroſi. Triſtis erat, quia paruulos nos relinquebat: quaſi dando tibi vnũ aliud exemplum magis groſſum, quia ſi moriendo videres relinquere poſt te plures filios tuos paruulos cum vna mala matre & prauis affinibus, & coniunctis, redderes te certum, quòd te mortuo omnes ſpoliabunt ipſos & male tractabuntur, quantũ dolores? & ſi videres filios tuos ludere in conſpectu

D tuo, quid diceres in corde tuo? certe ſi tu intelligeres hoc, tu fleres mecum. ſic fuit in Chriſto noſtro redemptore, qui infinite dolebat de noſtra cæcitate, & beneficio nobis dato nõ cognito, & noſtra perditione, quã non intelligamus.

Vndecimum pomũ fuit abbreuiationis, in quo præuidebat Chriſtus breuitatẽ temporis, in quo debebat ſtare in præſenti mundo & dolebat ſecundum humanitatem de ſua morte futura: & diuide pomũ, quia primo cõſiderabat meritum, quod acquirebat mundo in ſua conuerſatione, quæ erat infinitæ vtilitatis & infiniti meriti; quia omnis actus Chriſti erat infiniti meriti, quod infinitum meritum breuitas temporis quo debebat ſtare in præſenti vita auferebat humano generi. ex alia parte videbat ſe in breui paſſurum & moriturum, pp quæ duo præmeditamẽta Chriſtus tm̃ dolorem habebat quantũ erat illud infinitum meritum, quod promerebitur ſtando in mundo, & quanta futura erat pena ſuæ diræ mortis ad inſtar vnius valentiſſimi viri, qui faceret vnũ pulcrum opus quod foret factum in mundo, & eſſet ſapientior homo mundi & iuuenis, quãtum doleret mori conſiderãdo vtilitatem & meritũ, quod deberet ſequi, qui dolebat infinite de merito & ſua conuerſatione ſeqnebatur, & illud perdebat, & de ſua morte cito futura. vnde Iſaias. Vere dolores nr̃os ipſe portauit, & languores nr̃os ipſe tulit. Duodecimum pomum fuit reuerberationis, quia Chriſtus videbat matrem ſuam, dum penderet in cruce totam tranſformatam, & eſſe ita crucifixam, ſicut erat ipſe Chriſtus, quia erat vnita cum Chriſto, & econtra, adeo quod totus dolor Virginis Mariæ reuerberabat in Chriſto, & econtra, iuxta illud, Ipſius animam pertranſibit gladius. vnde ipſius Virginis dolor erat maior & pluſquã omnes creaturæ mundi poſſent portare in tãtum, ꝙ ſi ille dolor foret partitus & diuiſus inter omnes creaturas mundi vitales, caderent mortuæ, quia quanto plus amabat Chriſtũ virgo beata, tãto plus dolebat, & amor ſuus, quem ipſa portabat Chriſto eius vnigenito filio, erat infinitus. ergo eius dolor erat infinitus. Et fac duas partes de iſto pomo. Prima eſt, ꝗa ipſe Dei filius Chriſtus glorioſiſſimus tantum dolorem portabat, quantus erat amor, quem ſibi portabat virgo benedicta, & econtra, & quantũ Chriſtus de ipſa cõdolebat. & exinde ipſe Deus infinitũ dolorẽ ſentiebat coniungendo vtrunq; hincinde, exemplo m̃ris ſapientiſſimæ vidẽtis publicè affligi filium ſuum magni intellectus & prudẽtiſſimi: ꝗa filius habebat dolorem ſuum & tm̃ maiorẽ dolorem ex afflictione matris, quãtus erat amor immenſus, quem habebit ad eam, & quãtum afflictã videbat eã: ita erat in Xp̃o & plus ſine comparatione, iuxta illud Iere. O uos qui tranſitis per viã, attendite & videte ſi eſt dolor, per reuerberationẽ, ſicut eſt meus. quia oẽs dolores mũdi, & alij ſupraſcripti, ſi eſſent ſimul cõiuncti, nõ eſſent tot & tanti, quãtus fuit dolor glorioſæ Virginis Mariæ reuerberati & recepti cum illa crudeliſſima paſſione Chriſti, & iſte eſt magnus ſenſus animæ eleuatæ in Chriſto.

A Ego volo formare tria dubia. Primũ est, quare dolebat ita Christus de damnatione peccatorum, vt supra dictum est, ex quo ipse videbat cãm damnationis ipsorum qui nõ dolebant de passione ipsius Christi. Secundum dubium est, cum voluntas Christi est vniformis cum voluntate Dei, & ipse Deus nõ dolebat de damnatione ipsorum damnatorum, quare ergo debebat ipse filius Dei qui in oĩbus debet concordare se cum mente diuina, cum nec sancti dolent de impiorum damnatione, qui sunt confor mes cum mente diuina. multo magis debe
B bat gaudere, & non dolere Christus ipso existente in peregrinatione. Ad quorum duorum dubiorum declarationem, nota ꝙ anima Christi habebat duo obiecta. vnum obiectum diuinitatis, in quantũ erat Deus, & aliud obiectum humanitatis in quantum erat verus homo. vnde in quãtum habebat obiectum diuinitatis ipse Dei filius nõ dolebat quemadmodum nec Angeli, neque beati dolent de damnatione ipsorum, imo gaudent etiam si viderent animas parẽtum & filiorum damnari, quia eorũ animæ sunt conformes voluntati diuinæ. sed Christus in quantum homo & viator, habebat om-
C nes dolores, quos tibi supra dixi, & plures, imo plus, quia de⁹ volebat, quòd ipse eius filius sic vellet, iuxta illud, voluntarie sacrificabo tibi, &c. Sed si diceres, quare ergo Christus in quantum homo non moriebatur in ipso instanti, ex quo habuit tot infinitos dolores, sicut superius demonstratum est: quia si illi dolores, quos ipse passus fuit fuissent partiti & communicati inter omnes creaturas mũdi, omnes subito mortuę prænimio dolore fuissent: Ego respondeo tibi secundum naturales, nullus potest mori in hac vita ex dolore aliquo, nisi dolor ille communicaretur cum sensualitate, & cũ anima sensitiua. vnde licet Christus per-
D ciperet tot dolores in anima sensitiua, tamen donũ fortitudinis diuinæ tenebat illum dolorẽ reclusum ita, quòd veniret ad partem animæ sensitiuę, & nõ communicaret cum sensualitate Christi, donec peruenit ad illum punctum, vbi ipse dixit: Deus meus, Deus meus, vt cur me dereliquisti. Tertium dubium est, quare erat necesse ꝙ Christus pateretur tantam pœnam & tot dolores. Respondeo, quòd fuerunt quinq; causæ, quæ conduxerunt Christum ad tantum dolorem & pœnas substinendum. & facio differentiam inter dolorem in corde & pœnam in corpore. & ipse Dei filius voluit portare vtrunque quandoq; rationi E bus contradicentib. Prima cã fuit propter honorare patrem ex sua sanctissima vita & virtuosa, quæ fuit tanti honoris patri, quòd omnes alij Sancti nõ potuissent honorare tantum ipsum Deum patrem & creatorem omnium, quantum fecit Christus cum illo suo dolore qui excessit omnes dolores omnium creaturarum in infinitum. Secunda causa fuit propter satisfacere æterno patri mediante eius vnigeniti filij immenso dolore de offensis & iniurijs sibi illatis a nobis. Tertia causa, quia voluit tantum dolo- F rem sufferre propter ostẽdere viam cœlorum nobis, ad quos cœlos tu ascendere non poteris sine pœna, & nisi efficiatur tua anima humilis, quia via quæ ducit nos ad vitam est arcta, & vos o cæci & smemorati vos non poteritis intrare regnum cœlorum, nisi per viam Christi, quia ipse Christus est ostium, per quod oportet ingredi, qui vult intrare regnum cœlorũ, aliter autem qui vult aliũde intrare quàm per ostiũ, fur est & latro. Itaque si vultis intrare cœlũ intrare per viã crucis Christi. Nã, vt ait Lucas vlt. c. oportuit Christũ pati, & sic intrares gloriam suam. & alibi, primogenitus mortuorum & Princeps regum. & alibi, G non est discipulus super magistrum. & ipse Dei filius ostendit, & fecit nobis viam intrandi paradisum cum pœnis & doloribus crucis. & vos fatui creditis cum vestris gaudijs & mundanis delectationibus intrare vitam æternam. discite ergo a magistro vestro Christo. exemplum etiam dedit nobis, vt quemadmodum ipse fecit, & nos faciamus, &c. Quarta causa, quare voluit portare tot & tantos dolores fuit, vt satis faceret Deo pro nobis, quod habere debebat, & sic liberaret nos soluendo debitum nostræ culpæ cum culpa sua, quam portauit pro nobis a vinculis inferni & a poten- H tia diaboli, quia iustitia Dei volebat quòd tantum restitueretur Deo quantum erat sibi ablatum. vnde nullus mortalis propter peccatum primi parentis poterat intrare regnum cœlorum, nisi solueretur illud debitum, quod persoluere nullus erat sufficiẽs, nisi Christus. vnde Christus propter eius meritum soluit vinculum nostræ obligationis cum multiplici & infinita eius pœna, quia oportuit ipsum pati, & sic intrare gloriam & facere nobis viam, ad significãdum ꝙ similiter & nos facere debemus, ita ꝙ Christus voluit substinere tantum dolorem ptopter restituere Deo illud, quod ipse habere

A bere debebat, quia infinita culpa erat ei facta per creaturam, vt ſupra dictum eſt.

Quinta cauſa fuit, vt demonſtraret perfectionem vitæ perfectæ, quæ conſiſtit in laboribus & pœnis, & omnes, qui perfectionem huius vitæ fugiunt, non poterunt ſaluari: quia ſi tu conſideras, beata Virgo, Apoſtoli & omnes ſancti intrauerunt in regnũ cœlorum per iſtam viam perfectionis vitæ æternæ & tu credis cum tuis vanitatibus & bene gaudendo attingere huius vitæ perfectionem. & certe tibi ipſi ſic alludẽdo diabolus tibi illudit.

B

Tertia pars principalis.

Sequitur tertia pars principalis noſtræ prædicationis, quę tangit omnes gẽtes magis communes, & in iſta parte eſt ſignificatio contemplatiua. & poſtquam diximus de fructibus iſtius arboris, in hac parte dicemus de folijs, quæ ſunt ad ſaluationem gentium. Et diuidemus paſſionẽ Chriſti in 12. folia duplicata, & ſic erunt 24. folia. videlicet duo folia in quolibet ſupraſcriptorum pomorum. Ita ꝙ cuilibet pomo attribuimus duo folia, quæ conſiſtunt in 24.
C amores, de quibus infra patebit. Prima duo folia vocantur Amor orans deuotus, amor ſanguinatus: Secunda folia amor totus inflammatus, amor captus & ligatus: Tertia folia, amor circumcirca intendens, amor renegatus: Quarta folia amor ſe demonſtrãs, amor ſententiatus: Quinta folia amor crucẽ portans, amor anguſtiatus. Sexta folia amor Mariam inſpiciens, amor debilitatus. Septima folia amor totus inflãmatus, amor crucificatus. Octaua folia amor ſanguiuerſans, amor tribulatus. Nona amor cridans, amor vita priuatus. Decima amor mundo vociferans, amor mundo mõſtratus. Vnde-
D cima amor percutiens, amor impallidatus. Duodecima amor cor feruens, amor intumulatus.

Primum itaque folium habet duos amores, ſcilicet amor deuotus orans, amor ſanguinatus, vbi eſt contemplandum, quòd ſicut Chriſtus contemplauit vltimam eius cœnam: ſciens quia debebat tradita Iuda poſtquam prædixerat dicens, vnus veſtrum me traditurus eſt cum manſuetudine, & charitate, vt deſiderauit cum diſcipulis ſuis iuit in hortũ & cœpit orare. & primo admonuit diſcipulos dicens, vigilate & orate, ne intretis in tentationem, ne me abnegetis & hortabarur Petrũ, cui prædixerat E
antequam Gallus canter, ter abnegaret eũ. dicens, ſpiritus quidem promptus eſt, caro vero infirma. & tunc cœpit orare patrẽ, & leuans oculos in Deum, & videbat Iudam, qui iuerat ad prodendum. & iram Iudæorum & ſcribarum & phariſæorum parantium ſe ad præhendendũ ipſum, & videns omnes pœnas, quas paſſurus erat, & ſic orando verſabatur dolor ex eius anima ſenſitiua, & ſecundum ſenſualitatẽ, & præanguſtia petijt dicens, Pater, ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte, ſecundum ſenſualitatem: quia tanto magis habebat mortem in orare, quanto plus erant nobiliores & F
excellentiores naturæ & cognitiones. & eſt imaginandum, quòd ipſe etiam dixerit, Pater tu vteris tanta clementia & charitatis alijs & in ſubſtinendo tanto tẽpore peccata, quòd oro te pater mi, vt parcas eis ſine tot & tantis pœnis, flagellis & doloribus iſtius meæ ſenſualitatis. vnde vtere etiã tua charitate & clemẽtia verſus meã ſenſualitatem, vt calix iſte tranſeat à me. Et pater reſpondebat. fili mi, tu debes eſſe contentus mori, quia iuſtitia poſcit quòd propter infinita & grãdia peccata humana generatio ſit tota perdita & deleta de libro vi- G
uentium, niſi redimatur per mortem huius tuæ ſenſualitatis, ita quòd hoc modo oporret, quòd tu perſoluas debitum culpæ generis humani, & erat magna controuerſia inter rationem & ſenſualitatem Chriſti: quia ratio dicebat, pater mi, non tamẽ ſicut volo, ſed fiat voluntas tua: & venit ad diſcipulos ſuos, qui per agoniã melenconiæ non poterant orare & ſic ocium ſoporis obduxerat eos; & inuenit eos dormientes, & dixit Petro: & tu Petre, qui volebas facere tanta, & vos alij, non potuiſtis vna hora vigilare mecum? fortificate vos in oratione & vigilate & orate, ne intretis in tentatio- H
nem: ſpiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Iterumq; ſecũdo abijt & orauit ſimilem orationem dicens, pater mi, ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum, fiat voluntas tua. Et pater reſpondit dicens, fili mi, non nunc vides, quia propter tuam ſalutiferam mortem tu illuminabis vniuerſum orbem radijs meæ dilectionis, & propagabitur mea gloria, quia propter eandem tuam mortem tot qui ſanctificabant diabolo, ſanctificabunt nomẽ meum. vnde ſubiendo mortem, tu ampliabis meum honorem magnum, quàm a-

A lio modo. Et ita faciendo ego dabo tibi potentiam infinitam & exaltabo te in gloriā, si te humilianeris vsque ad mortem: quia qui se humiliabit, & exaltabitur, & volo videre te mori in cruce. gaude ergo moriendo, & morieris afflictus cum infinitis doloribus gaudendo. & Christus iterum dixit, pater fiat sicut vis, sed oro pro salute meæ dulcissimæ & charissimæ genitricis & pro conseruatione istorum meorum discipulorum, quos mihi dedisti, quos digneris conseruare in mea fide & charitate. est credendum, quòd pater respondit Christo in illa oratione: licet ego dimittam tuos B discipulos conquassari & multa flagella pati, tamen non deseram ipsos & tenebo tuam matrem in firma fide, nec dimittam eam in aliquod opprobrium cadere, saluo quòd veniet portare & participare pœnam pariter tecum, sed ipsam tuam matrem & sponsam meam semper iuuabo. Tunc venit ad discipulos suos, & dixit illis, dormite iam & requiescite, & rediens ad orandum, factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. & ratio est, quia concurrerunt ad inuicem timor, C & amor, scilicet timor pœnæ, quam passurum se intelligebat & videbat, qui timor pœnæ fecit currere totum sanguinem ad cor. Et amor humani generis, pro quo passurus erat, similiter concurrit ad cor, & tunc amor ita impleuit cor, quòd cum subito & magno impetu expulit de corde sanguinē dicens, exi foras sanguis, quia amor vincit timorem, quia volo ꝙ Christus moriatur pro populo suo Christiano, & cum tanto impetu sensit cor Christi, ꝙ omnes pori corporis aperti sunt, & exiuit sanguis pallidus ꝑ omnes poros & pilos corporis Christi vsq; in terram. Et sic totus tremens & pallidus dicebat.

D Amor de caritate, perche m'ha si ferito, lo cor tutto partito, & arde per amore. Arde & incende, nullo troua loco, non po fugire perche l'è ligato, si se consuma como la cera al foco, viuendo more languisce stemperato, domanda poter fugire vn poco, & in fornace trouase locato, oime eo o sun menato, a si forte languire, viuendo cu si morire, tanto monta l'ardore.

Inanzi ch'io prouasse domandaua, amor Christo pensando pur dolzura, in pace de dolcezza star pēsaua, for d'ogni pena & poi sede in altura, prouo tormento qual nō cogitaua, chel cor me se fende per calura, non posso dar figura, de que sostegno E semblanza, ch'io moro in dolcetanza, e viuo senza core.

Ho perduto core e senno tutto, voglia e placere & tutto sentimento, ogni belleza me par fango brutto, delicie e richeze pdimento, vn arbore d'amore cū gran frutto, in cor plantato si me de pallamento, che se tal mutamento, in mi senza demora, zettando tutto fora, voglia senno e vigore.

Per comparar l'amore tutto ho dato, lo mōdo e mi tutto ho per barattato, se tutto fosse mio quel che creato, darauil per amore senza ogni patto, e trouome damore quasi ingannato, che tutto ho dato, & non F so o io sun tratto, per amor son desfatto, pazo si sun creduto, ma perch'io sun venduto, de mi non ho valore.

Credeuame la gente reuocare, amici che sono for de quella via, ma chi e dato plu non se po dare, ne seruo fare che suga signoria, ināzi la petra porrauese mollare, che l'amore che me ten in soa balia, tutta sa voglia mia, d'amor siè infocata, vnita transformata, chi gli torra l'amore.

Foco ne ferro non la po patire, non se po diuidere cosa tanto vnita, pena ne morte iam non po salire, a quella altezza o la G sta rapita, soto se vede tutte cose zire, & ella sopra tutte sta grandita, anima com ei sallita, a possedere tal bene, Christo da cui te venne, abbrazal cum dolzore.

Io non posso veder creatura, al Creatore crida tutta mente, celo ne terra non me da dolzura, per Christo amore tutto mè fetente, luce de Sole si me par obscura, vegendo quella fazza resplendente, cherubin son niente belli per resguardare, Serafin per amare, chi vede lo Signore.

Nullo donca mai me reprenda, se tal amore me fa pazo zire, iam non e core che H plu se defenda, se d'amor preso che possa fugire, pensi zascuno como cor nō se fenda, cotal fornace como possa soffrire, s'eo potesse inuenire anima che me intendesse, de mi pietade hauesse, che me se struze'l core.

Che celo e terra crida & sempre clama, & tutte cose ch'io dibbia amare, zascuna dice cū tutto core ama, l'amore che n'ha fatto briga d'abbrazare, che quel amore perzò chel te brama, idest creaturas, tutte nui ha fatte per ti a si trare, vego tanto abundare, bontate & cortesia, de quella luce pia, che se spande de fore.

Amar

A Amor voglio plu ſe plu podeſſe, ma como plu ami lo cor, iam nô troua plu ca mi dare cum zo chio voleſſe, non poſſo queſt'e certo sêza proua tutto lo dato, perchio poſ ſedeſſe quel amatore, che ſi me renoua, beleza antiqua & noua, da poi che to trouata, o luce ſmeſurata, de ſi dolce ſplendore.

Vegando tal beleza ſi ſum tratto for de mi non ſo o ſon portato, lo cor ſe ſtruge, & como cera e desſatto, de Chriſto ſe retroua figurato, iam non ſe trouo mai tal barat to, per veſtir ſe Chriſto tutto ſe ſpoliato, lo cor ſi transformato, amor crida che ſente, anegata e la mente, tanto ſente dolzore.

B Ligata e la mente cum dolceze, tutta ſe deſtente ad abbrazare, e quanto plu reſguarda ale beleze, tanto for de ſi plu fa zetare, in Chriſto tutta paſſa cum richeze, de ſi memoria nulla po ſeruare, oi mai ad ſi plu dare, altra coſa non cura, ne po perdere valura, de ſi omne ſentore.

In Chriſto trâsformata e quali Chriſto, cum Dio vnita tutta ſta diuina, ſopra ogn'al tura e ſi grande aquiſto, de Chriſto e tutto l ſo ſta regina, or dunca con poraue ſtar plu triſto, de colpa domâdò medicina, nulla ce plu ſentina, o tu troui peccato, lo vechio

C ne mozato, purgato omne ſetore.

In Chriſto nata noua creatura, ſpogliata homo vechio e fato nouello, ma tanto lamore monta cum ardura, lo cor par che ſe fenda cum coltello, mente cum ſenno tolle tal calura, Chriſto ſe me tra tutto tanto bello, abrazome cum ello, e per amor ſi clamo, amor che tanto bramo, ſame morir d'amore.

Per ti amor me conſumo languêdo, e vo ſtridendo per ti abrazare, quando te parti ſi moro viuendo, ſoſpiro e plango, per ti ritrouare, e retornando cor ſe va ſtendendo,

D che in ti poſa tutto transformare, dôca plu non tardare, amor or me ſoueni, ligato ſi me teni, conſumaſe lo core.

Reſguarda dolce amore la pena mia, tan to calore non poſſo ſuffrire, l'amor m'a pre ſo non ſo o io me ſia, que faza o dica, non poſſo ſentire, como ſmarito ſi vo per la via, ſpeſſo ſtrangoſſo per forte languire, non ſo como ſoſtegnere poſſa plu tal tormento, lo qual cum paſſamêto, da mi ſura lo core.

Cor me ſurato non poſſo vedere, que di ba fare e que ſpeſſo ſaza, e chi me vede dice vol ſapere, ſe amor ſenza acto a ti Chriſto plaza, ſe non te place que poſſo volere, de tal meſura la mente ma laza, lamor che ſi m'abraza, tolme l'operare, voler & operare, perdo tuto ſentore.

E Sappi parlare or ſun ſatto muto, vedeua e mo ſon ceco douentato, ſi grande abiſſo non fu mai veduto, tacendo parlo, ſugo e ſon ligato, ſcedendo ſallo, tegno e ſun tegnuto, deſora ſun dêtro, cazo & ſo cazato, amor ſmeſurato, pche me ſai impazire, & in ſornace morire, de ſi ſorte calore. Chr̃us

Ordena queſto amore, tu che m'ami, non e virtu ſenza ordene trouata, poi che trouare tanto ma brami, ſia la mente cum virtu renouata, ad mi amare voglio che chiami, la caritate che ſia ordenata, larbore o prouata, per l'ordene del frutto, lo qual demoſtra tutto, doni coſa valore.

F Tutte le coſe che aio create, ſun fatte cû numero de meſura, & al ſo fin ſon tutte ordenate, conſeruaſe per ordene tal valura, e molto plu ancora caritate, e ordenata in la ſoa natura, donca com per calura, anima tu ei impazita, ſora dordene ei enſita, non te inſreni in feruore. Anima.

Chriſto lo cor tu mai ſurato, & dici che ad amare ordin la mente, como da poi che in ti ſum mutato, de mi po eſſer romaſo cô uenête, ſi come ferro che tutto è inſocato, & aere dal ſol fatto relucente, de lor forma perdente, ſo per altra figura, coſi la mente

G pura, de ti è veſtita amore.

E dache perde ſoa pod qualitate, non po la coſa da ſi operare, como è formata ſi ha podeſtate, opera cum frutto poder fare, dô ca ſe trâsformato in veritate, in ti ſun Chriſto ſi dolce amare, a ti ſi po imputare, non ami quel chio ſazo, per zo ſeo non te plazo, tu non te placi amore.

Io ſo ben queſto che ſeo ſum impazito, tu ſumma ſapiêtia me lai ſatto, e queſto ſo da chio fui ferito, e quando cum l'amor ſeci baratto, che mi ſpogliando ſui de ti veſti to, a noua vita non ſo como fui tratto, de mi tutto disſatto, or ſun per amor forte, rot

H te ſon le porte, e iazo teco amore.

A tal ſornace, perche me menaui, ſe tu voliui caueſſe temperanza, quando ſi ſmeſurato me te daui, tolliui da mi tutta ſmeſuranza, per zo che picolello tu me baſtaui, tenerte grande non aggio poſſanza, onde ſel ce ſallanza, amor le tua non mia, perzo che queſta via, tu la facilli amore.

Tu dall'amore non te daſcendiſti, de celo in terra el te ſe venire, amore a tal baſſeza deſcendiſti com homo deſpetto per lo môdo zire, ne caſa ne terra nô ce voliſti, tal pouertate per nui arrichire, in vita & in morte moſtraſti per certanza, amor deſmeſu-

A ranza, che ardeua in lo to core.

Com ebrio per lo mundo spesso andaui, amor te menaua com homo venduto, in tutte cose amor sempre mostraui, de ti qua si niente perceputo, che stando in lo templo si cridaui, a beuer vegna chi ha sostenuto, setc damor auuto, chel gli serà donato.

Amore smesurato che pasce cô dolzore, cô sapientia nô te continesti, che el to amore spesso non versasti. D'amor nô de carne tu nascesti humanato Amor che ne saluasti p abbraciarne con croce si corristi. Io crezo che però tu non parlasti. Ne ti amor scusasti dananti a Pilato per compir tal mercato in croce de l'amore, la sapiëtia vego, che se celaua, & solo l'amor se podea vidire, la potentia non se mostraua che l'era la virtu in dispiacere. Grande era quell'amore che se versaua, altro ch'amor nô possando hauire. nel viso, ne il volire, amor sempre lassando e in croce abbraciando lomo cum tanto amore.

B

Donca Iesu seo sonto innamorato inebriato per si gran dolceza, che me resplende slo vo impazato, e i mi perdo senno & ogni fortczza, che l'amore ta si ligato, quasi priuato de ogni toa grandezza.

C

Or come saria mai fortezza in mi de cô tradire, che io non volgio impacire per abbraciarte amore.

E quel amor che me fa impazir, pari che a ti tolessi sapientia, e quel amor che me fa languire a te per me tolse la potentia: non volgio o mai nô posso sofferire. d'amor son preso non fazzo retinentia, data me la sententia, che d'amor io sia morto.

Iam non volgo côforto, se nô morir d'amore, Amor amore, che se mai ferito, altro che amor non posso cridare, amor amore si forte mai rapito lo core sempre se spande per amore per te volgio spasemar. amor che co reconoscera. amor per cortesia fame morir da amor. amor amore Iesu son zonto a porto, amor amor Iesu dami conforto. amor amor Iesu si ma infiammato, amor amor Iesu io son morto, fami star amor sempre abbrazzato cum teco transformato in caritade, & in summa verità de detransformato, amor amor amor, ogni cosa clama, amor, amor tanto ei profundo, che piu t'abbracia sempre piu te brama: amor, amor tu ei cierchio rotondo con tutto el core, che tencia sempre tama, che tu sei strame & trama per vestire, e cosi dolce, che sempre crida amore, amor amor, quanto tu mi fai amor nol posso fare, amor amor tanto a me de ti, amor amor ben credo morire, amore tanto preso mai, amor amor fami in ti transire. amor dolze languir, morir si de lettoso, amor medecaroso, anegami in amor, amor amor lo cor mio se spargia, amor amor tal sente ferita, amor Iesu trami a to belignam, amor amor per te sonto rapita, amor amor viua, ce despregia, amor amor lanima teco vnita, amor tu sei sua vita, iâ non se po partire, perche la sai languire tanto strugiendo amor, amore amor de Iesu desideroso, amor voglio morire te abbrazando, amor amor dolze Iesu meo sposo, amor amor la morte te domando, amor amor Iesu si pietoso tu me te dai in te trâsformato, pensa che eo vo spasemando non so o eo me sia, Iesu speranza vna, ormai va dormi in amore.

D

E

F

Vnde imaginor, quòd Christus ex ingêti amore inflammatus vsus fuit in oratione versus patrem similibus verbis, & sic habes duo folia: vnum, amore deuota orationis. Secundum: more sanguinato, &c. Et dominus noster Iesus Christus existens ex sudore sanguinis, ita madidus pensa, quòd cum sua veste sibi tergebat vultum suum. tamen aliqui contemplantes imaginantur, quòd in Torrente se lauaret: ò vtinam, quis posset habere modicum de illo amore, vt sanguis similiter pnimio amore pulso timore per tempora emanaret, certe esset filius Dei.

G

Sequuntur alia duo folia, videlicet amor totus inflammatus, amor captus & ligatus, quia finita oratione prædicta Christus venit ad discipulos dicens, venit hora, vt præparê me pugnę flagellorum. Ecce tradetur filius hominis in manu peccatorum: Surgite eamus cito, qui tradet, prope est. Contëplare anima, fm aliquos docet quòd mos erat inter discipulos, quòd quando aliqui discipuli recedebant a Christo & consortio aliorum condiscipulorum Christus dabat ei suam benedictionem, & redeuntes in signum pacis, amplexabantur Christum eorum magistrum, & osculabâtur eû. vnde Iudas proditor dederat Iudęis hoc signum dicens, quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite eum caute, & secundum consuetudinem iá dictam Iudas admonês Iudęos, qui venerant ad locum illum vbi erat Christus cum multitudine armorum venientium cum magno strepitu, cum gladijs & fustibus & lanternis, sûmus Sacerdotibus & scribis & senioribus, vt caperent Iesum, volens ostendere, quòd

H

non

A non veniebat cã tradendi eum, ſed vt auiſa ret eum feſtinanter appropinquauit ei dicẽs, aue Rabi & oſculatus eſt eum, & Chriſtus tunc dixit, Iuda filium hominis oſculo tradis? & credo ꝙ putredo illius oſculi fuit de horribilibus fœtoribus quos vnquã ſen ſerit Chriſtus: ſed credo ꝙ Deus permiſit il lud os fętidum dare ſignũ ſuæ capturæ, demonſtrando deſiderium ſuæ mortis, per ꝗ fœtores peccatorũ debebat delere. & hoc pp illum diuinum amorem immenſæ charitatis, quã habebat humano generi, & tũc Chriſtus inquit, quem quæritis? Si ergo me ꝗritis, ſinite hos abire. Ecce charitas immẽ

B ſa Chriſti glorioſi, quaſi ſe inuitando attribuit culpam ſibi, & alios excuſauit defenſando. Quod tñ videntes hi diſcipuli qui circa ipſum erant, quod futurum erat, dixerunt, ſi percutimus in gladio, & Petrus in illo fragore percuſſit ex illis ſeruũ nomine Malcum principis ſacerdotum, & amputauit auriculam eius dextram. Et Chriſtus ſe voluens verſus Petrum, ipſum reprehẽdit dicens: Petre, Petre gladium tuum in vagina conuerte, quia qui gladio ferit, gladio peribit: & dixit, Ducite huc vſque, & cum tetigiſſet auriculam eius, ſanauit eum. &

C propterea illi perfidi Iudæi videntes hoc miraculum non dimiſerunt eum. imo credo quòd ille Malcus liberatus fuit primus, qui ligauit Chriſtum, & de magis iniquis. Cum ergo Chriſtus dixit, quem quæritis? ego ſum: omnes retrorſum ceciderũt, quia Chriſtus voluit oſtendere ſuam immenſam potentiam. Et quòd ſi voluiſſet, non potuiſſent compræhendere eum niſi voluiſſet conſentire, quia neceſſe erat ipſum mori pro ſalute noſtra. Et verum dixit, quem quæritis, &c. Illi autem dixerunt, Ieſum Nazarenum. Reſpondit Ieſus: dixi vobis, quia ego ſum, &c. Tũc vero cohors & tri-

D bunus, & miniſtri Iudæorum comprehenderunt Ieſum & ligauerunt eum, & quantam crudelitatem fecerunt tunc ei: cõtemplare Bernardum, quia aliqui depilabant eum, aliqui percutiebant ipſum in vultu, ali qui vno modo, & aliqui alio modo, & ducebatur cum tãto impetu, & quia nox erat in monte, & diſcalciatus & trahebant per ſcopulos & lapillos percutiendo cum pedi bus in illis ſcopulis quòd ſe vlcerando ſanguis emanabat, & oẽm deriſionem iam ſua charitas ſuſtinebat, & ſic adduxerunt eũ ad Annã primum. erat autem ſocer Caifæ, qui erat Pontifex anni illius. erat autem Caiſas, qui conſilium dederat Iudæis, quia expedit vnum hominem mori pro popu- E lo. & ductus coram pontificibus incœperunt Iudæi inferre ſibi grauiſſimas iniurias dicentes, nũc videbimus ſi tu es filius Dei, cum illis verbis acerbis & opprobrioſis percuſſionibus, & ſputis, quia ille ſe reputa bat beatum, qui magis ſibi iniuriabatur. &, vt dicunt aliqui Doctores, poſuerunt eum in quodam loco vili domus illius & ligaue runt eũ ad vnam columnam & Sacerdotes & Põtifices iuerũt dormitum dimiſſo Ieſu in manibus illorum militũ & perfidorũ Iudæorum & Phariſæorũ ligato ad illam columnã, quemadmodum ſi oẽm cõmiſiſſet culpã percutiẽdo ipſum, aliqui vno mõ, ali F qui alio mõ colaphizãdo ipſum cũ pugnis perfectis, & ita cũ pedibus per perſonam. ſpuendo ei in ſuã diuinam faciẽ, depilãdo ſibi barbam & velando ei capillos, &c. Et Chriſtus benedictus tota illa nocte fuit mõ prædicto angarizatus, & cum ſua profundiſſima humanitate oĩa ſufferebat in pace, & ipſi perfidiores & crudeliores magis efficiebantur aduerſus eũ. Glorioſa aũt Virgo Maria mr̃ Xp̃i, vt credo, erat in domo Marię Magdalenæ: Ioan. vero adoleſcens relicta ſindone nudus perſugiẽs venit annunciatũ B. Virgini totus anxius & plenus triſtitia di G cens, ò mr̃ gloriæ, mala noua, quia Iudæi ceperunt magiſtrum meũ cũ tanto furore, & cũ tot duriſſimis verberibus & iniurijs abduxerunt eũ, ꝙ neq; ore proferre poterat. & tunc Virgo glorioſa cũ maximo dolore leuatis oculis ad cœlũ petijt miſericordiã. Deo dicens, pr̃ ſi miſereris pcõrum, miſerere redemptoris filij tui. & Virgo quæſiuit, vbi eſt Petrus & alij diſcipuli eius, & Ioãnes rñdit ꝙ ipſi confugerãt. & tunc Magda lena accenſa dolore cum maximis querelis volebat exire domum & ire mori cum ſuo magiſtro increpans diſcipulos ꝙ aufugiſ- H ſent & non aſſociaſſent ipſum in vita & in morte, & Ioan. timuit & nõ permiſit eam exire illa nocte de domo. Sequitur videre de tertijs ſolijs, quæ ſunt amor interno andante, amor renegato circum vadens, quia illa nocte nunquam dimiſerunt eum quieſcere & interim vſque ad crucem Chriſtus Dei filius nunquã quieuit. & leuãdo ipſum a columna ligauerunt ſibi manus & poſuerũt ſibi ad collũ vnum capiſtrum, & vinctũ ſic conduxerunt ipſum ad domũ Pilati totũ verberatũ & vituperatum. Pilatus vero examinato Xp̃o videns ꝙ per inuidiam tradidiſſent eũ, & audiens ꝙ Galilęus eſſet, ſe exonerando miſit eũ ad Herodem qui Iero

A solimus erat illis diebus. Herodes aût viso Iesu gauisus est valde: erat eñ ex multo tépore cupiens videre eum, eo ꝙ audiuerat multa de illo, & sperabat signum aliquod videre, & hoc faciebat propter vanitatem, & Iesus multis sermonibus interrogatus nihil respondebat ei. Spreuit autem illum Herodes cũ exercitu suo, & illusit induendo veste alba, & remisit ad Pilatum in modum vnius fatui. & facti sunt amici Herodes, & Pilatus ex illa die: nam antea inimici erant ad inuicem, & Pilatus examinatu Iesu dixit, ego nullam causam inuenio in homine isto ex his, in quibus eum
B accusatis. sed neque Herodes & Pilatus cõsiderauit si flagellaret Christum quòd Iudæi mitigarentur, & iussit eum ligari ad vnam columnam, & sic denodatus fuit totus cæsus & flagellatus. & in nulla sui corporis parte remansit intactus. Ita quòd vndique pluebat sanguinem. & tunc iussit Iesum duci & dixit turbis, ecce correxi eum. emendatum ergo illum dimittam, & videns Pilatus, quòd nihil prodesset, imaginatus fuit aliam viam relaxandi eum. necesse autem habebat dimittere eis per dié festum vnum vinctũ, & dixit turbis, quem
C vultis dimittam Iesum, an Barabam. & illi crudelissimi clamauerunt volentes Barrabam, qui propter seditionem quandam factam in ciuitate, & homicidium fecerat missus in carcere, & tenuerunt Christum in otento imo Saluatorem omnium credentium. Iterum autem Pilatus experiendo si posset euadere Iesum, locutus est ad illos, volens dimittere Iesum. At illi clamabant dicentes, crucifige. Considera anima tuum Redemptorem & castigatorem passum se castigari a Pilato, qui considerauit facere tantum verberando ipsum quòd cõpassione ducti plecterentur & inclinaren-
D tur ad parcendum ei vitam. Sed imaginare quòd diabolus intrauerat in illos, & erant ita indurati, quòd licet viderent eum totum implagatum super faciem & per totam personam, & similiter describit eum Isaias propheta dicens, vidimus eum, & in eo non apparebat vlla spẽs, neque color: nullatenus fuerunt mitigati. Petrus vero qui viderat Iesum deludi & cruciari in domo Pontificis, dum secutus fuisset Iesum & staret ad prunas, sicut prædixerat Christus, ter negauit eum prius quàm Gallus cantaret, & sic abnegato, & periurando quòd non nouerat hominem, Christus respexit eum, & tunc Petrus recordatus est verbi Domini, & quòd ipse sustinebat illas derisiones propter suã culpam, vt eum redimeret a manibus diaboli. & quòd ipse E
Petrus non seruauerat sibi promissa, quia dixerat, & si oportuerit me mori tecum, non te negabo, exiuit foras & fleuit amare agens pœnitentiam. Considera etiam anima, cum quanto furore Pharisæi adduxerunt Iesum ad Pilatum dicentes, quòd fecerat se regem, & induerunt eum vnam vestem purpuream, non ad decorem, & honorem, sed frustam & totam imbrodicatam & ad vituperium, & coronauerunt eum corona spinea, & cum vna binda caligauerunt sibi oculos, sicut quando aliquis ducitur ad iustitiam. Et secundum Bernardum, spinæ illius coronæ fuerunt ita acu F
tæ ꝙ pertransierunt vsque ad cerebrum: & tu o fœmina vana vis facere de capillis alienis co onam diabolo: quia omnis capillus alienus, quẽ portas, est vna spina Christo, & tantum versabat sanguis ex capite, ꝙ obturabat oculos, ꝙ non poterat videre, nec poterat tergere illos sanctos oculos, quia habebat manus ligatas. dic ergo, tu o mulier, cum aptas tibi caput habere in reuerẽtiam ad illam coronã spineam Iesu Christi.

Quarta alia duplicata folia sunt amor se demonstrans, & amor sententiatus: quia G
non erat membrum, neque pars membri à summo capite vsque ad plantas pedis, quæ non foret læsa & cruciata, & ita percussus sputis delusus & coronatus fuit populo demõstratus per Pilatum, vt superius dictum est. Et virgo benedicta tota anxia iam venerat. & cum Pilatus ostenderet ipsum populo dixit, Ecce hõ. & tunc benedicta virgo super omni eius membro faciebat vnã lamentationem dicẽs, o fili mi coronate in cęlo, tu es in mũdo ita vituperatus, o oculi vnigeniti filij mei, qui illuminant totum mundum, qualiter estis caligine sanguinis H
tenebrati. Et credo quòd oculi Christi reuerberati erant cum oculis beatissimæ eius genitricis, qui vix poterant eum videre propter sanguinem discurrentem ex Torrente capitis sui. sed audiebat pias voces Virginis proclamantis, o manus salutiferæ, quæ plasmastis hominem, quem permisistis nos creaturas ligari, & credo ꝙ pessimi illi canes Iudæi expellebãt eã dicentes sibi multa opprobria & cõtumelias. Et credo ꝙ Maria Magdalena, que associauerat mr̃em Dñi videns eius magistrũ ita deludi, & verbera tũ, cępit magna voce clamare, ò os gloriosissimum, quod tã scãm doctrinã prædicasti, &

A ſti & me à manib. diaboli liberaſti, qũo pſidi Phariſęi potuerunt pati tã decorã ſpeciẽ vituperare? nã tu me peccatricẽ ab oĩ culpa liberaſti. & credo ꝙ inter lamẽtandũ & dolorandũ ipſa defecerit, adeo ꝙ exanimata in terrã ceciderit. Tũc verò durę voces Phariſæorũ cęperũt clamare magis, crucifige, crucifige eum. Et tunc Virgo beata eleuans oculos ad ſydera dicebar, Pater nõ ſinas filiũ meũ mori ſine me. Pilatus vero volens populo ſatisfacere, loris manib. dimiſit eis Barabbam. & tũc lata fuit crudelis ſentẽtia per Pilatum & tradidit eis Ieſum flagellis cęſum, vt crucifigeref. & Virgo mater Dei clamabat dicens, o fili mi, oro te quatenus
B velis me trahere ad te, vt tecum pariter crucifigar in patibulo crucis. Sequitur aliud quintum duplicatũ folium. Videlicet amor crucem portans, Amor anguſtiatus. Nã po ſuerunt ſuper ſanctis humeris ſuis ingentẽ crucem ſine aliqua cõpaſſione propter eius maiorem deriſionẽ. Et beata eius genitrix hoc videns alta voce clamabat, fili mi, vita mea, qui das vitam habentibus vitam, miſerere tuæ miſerrimæ matris, vt patiaris ipsã tecũ pariter crucifigi, ne ita ſola orbaraque remaneat. Et illi perfidi ducebãt ipſum per ciuitatem & per viam lõgiorem, vt maio-
C rem afflictionem adhęreret paſſo. Et Virgo doloroſa iuit currendo per medium & breuiorem viam, vt videret filium ſuum pęnoſum. & Iudæi ipſum cum fune ad collũ tanquàm publicum latronem ducebant per ciuitatẽ ſemper cum illa ponderoſa cruce ſuper humeris ſuis. & hanc iniuriã magis ſibi quàm alijs duobus latronibus faciebãt, & Chriſtus ibat valde incuruatus & anxius non poterat vltra crucẽ portare, & tunc angariauerunt, & Symonem ceperunt, & dederunt illi crucem. ſ. Symoni Cyrenæo, vt citius expedirent ſuum malum propoſitũ, ne forte interim Pilatus poſſet pęnitere fa-
D cere ipſum mori. Sextum folium duplicatũ, videlicet amor Mariam inſpiciẽs, Amor debilitatus. Vnde B. Virgo Maria poſuit ſe ſuper vno angulo & videns eius dilectiſſimũ filium liuidũ, & totũ disfiguratũ occurrit ſibi. & dolor matris reuerberatus in corde filij ita ſcidit eius cor, ꝙ cecidit in terram. & ſimiliter econtra dolor filij reuerberatus in corde matris ita penetrauit eius intima, ꝙ prolapſa fuit in terrã, & Magdalena, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph matri, & Solomæ, quæ ſequebantur eũ, dolentes acriter flebant. & ſic exiſtente in terra mortificata credẽdũ eſt, ꝙ illi perfidi Iudęi calcabant eas cũ pedibus, & aliqui faciebãt E
eis vnam iniuriam, & aliqui aliã, & tandẽ violẽter & ſiniſtri releuantes eũ duxerunt ipſum cũ multis iniurijs & blaſphemis vſque ad montẽ Caluariũ. Sequitur ſeptimũ foliũ duplex, ꝙ dr̃ amor totus inflãmans, Amor crucificatus. imaginare ꝙ cũ fuerit in loco, qui dr̃ Golgota, ꝙ eſt interpretatũ Caluarię locus, ſuper vno ſcopulo aliqui ſoderũt lapidẽ, vbi poſuerunt crucẽ: & cũ furia & clamore poſuerũt crucẽ in illa petra, quæ eſt altare noſtræ redẽptionis. & credo ꝙ poſuerũt tres ſcalas ad crucem: videlicet vnã ad pedes, & fecerunt Chriſtũ ire retro
ſuper illa ſcala, ſicut ſures, qui ſuſpẽdũtur, F
nudatum veſtibus ſuis ſicut exiuit ex vtero matris. & tunc poſtquàm aſcendit ſcalam illam apertis brachijs oſtentauit ſe mundo. O munde excęcate eleua mentales oculos, & vide ſolẽ qui incipit apparere & appropinquare tuo redẽptori. & credo ꝙ aperiẽdo brachia clamabat dicens, o vos omnes, qui ſititis, venite ad me, quia reficiam vos. quia volo hominib. credentib. parcere. Venite ergo, venite ad me, qui onerati eſtis, & reficiã vos dicẽs, Pater mi, volo ſubire mortẽ pro ſalute totius humani generis. Configite ergo me, & petijt gratiã à Deo ꝙ in-
ſcriberẽtur in ſuis brachijs quinque literæ, G
quæ dicant, amor, amor, amor, amor. & poſuerũt illas duas ſcalas retro crucem ſingulo brachio, vna ad brachium dextrum, & aliam ad ſiniſtrum. & cõprehẽſis brachijs, & extenſis ſuper ligno tranſuerſo crucem acceptis clauis, & martello incęperunt conclauare digniſſimas eius manus duriſſimis ictibus, & mater glorioſa audiẽs illos impios ictus alta voce clamabat, configite me, o Iudæi pariter cũ meo filio innocente: & ille clamor percuſſionũ penetrabat ſibi cor: & voluens ſe conquerebatur verſus diſcipulos, qui ibi aderant. deinde clauata pri-
ma manu conclauauerunt aliam manum. H
& confixis manibus eleuauerunt ſcalam de ſubtus pedibus Chriſti. & dimiſerunt ſic eum pendulum, & traxerunt eum ita confictum. & ille ſic inuoluens ſe pendens in cruce figurabat ſerpentem, qui fuit appenſus in deſerto, quem morſi à ſerpentibus aſpicientes liberabantur. Vnde tu o anima, quæ es tribulata, reſpice hunc ſerpentem, qui pro te voluit ita viliter pendere & mori in iſta cruce, & conforta te iñ eius paſſione, quia liberabit te. & deinde confixerunt etiam pedes, & ſic fuit adimpleta illa prophetia Dauid, qui dicit, Foderunt ma

nus

A nus meas, & pedes meos & dinumerauerunt omnia ossa mea. Sequitur octauum folium geminatum, quod dicitur amor sanguine versans: amor tricoloratus. Ecce con fiĉto Christo sāguis versabatur per manus & pedes, & tamen Magdalena vadit ad lignum salutiferæ Crucis ad pedes Christi, & leuatis manibus non poterat eius pedē iungere. ecce primus color medicina rubeus. pone iungere monitis: ecce secūdus, quia triūphus & tunc possidens. sic clamāt ad omnes existentes in mūdo. s. pueros, iuuenes & senes, dicens: Christiani cū exaltatus fuero, omnes traham ad me. nunc ergo
B exaltatus sum in Cruce, vt omnes contemplentur in me. cōtemplare ergo aīa Deum tuum creatorem & redemptorem: & considera, quia pro tua salute in cruce confixus fuit. & ideo sequere eius doctrinam, vt te trahat ad se. & crucifixerunt alios duos latrones: vnum à dextra, & alium à sinistra. & tunc Iudæi, & Pharisæi truffabantur de eo dicētes, vah qui destruis templū Dei, & in tribus diebus ædificas illud, saluum fac temetipsum, descende de cruce. Similiter summi Sacerdotis illudētes ad alterū cum Scribis dicebant, alios saluos facit, se ipsum non potest saluum facere, Christus rex Is-
C rael descendat nunc de cruce, vt videamus & credamus, & diuiserunt vestimēta eius. & mater Domini cum Ioanne adhæserunt cruci, & ibi cōtemplabant Iesum. Sequitur nonū folium geminatum. s. amor alte cridans, amor vita priuatus. Et ut possis hoc folium amoris bene contemplari: Nota q Christus clamauit septem clamores. Et omne verbum illorum septem verborum quæ protulit fuit vna flamma ardentis amoris. Prima flamma fuit parcens. Secunda flamma fuit contemplans. Tertia flamma fuit transformans. Quarta flamma declarans.
D Quinta amor sciens. Sexta amor deficiens. Septima flamma amor recommittēs. Dico, quòd prima flamma fuit parcens. Dices tu, o peccator qui non uis parcere alijs de iniurijs tibi illatis, intellige suū primū verbū amoris inflāmatum, quia primo Christus efficitur excusator & defensor persequentium se & orauit pro te peccatore, qui ipsū videns cruci affixum cum mēte, & effectus fuit tunc nr̄ aduocatus dicens, Pater ignosce ijs, quia nesciunt quid faciunt. Vadit tā quàm ad patrem, non tanquàm ad iudicem excusando & petendo vindictam & punitionem: sed tanquàm excusator & aduocatus & simplex filius, quia volebat propter maiorem, & dicit, dimitte, & non dicit, considera culpam illorum, qui me crucifixerunt. & facit tria. Quia primo ipse petit, secundo excusat eos, tertio orat patrem pro eis. quasi dicat, licet eorum iniquitates requirant iustitiam seueram contra eos, tua misericordia fit tanta, quòd ad ea nō aducrtat, sed quasi currentibus oculis pertranseat, & dicit illos omnibus peccatoribus, quia me non cognoscunt, & nesciunt quid faciunt, iuxta illud Pauli, Si cognouissent eum, non interfecissent. & allegat eorum ignorantiam. Vult dicere, sunt homines. & adhuc potest eis parcere, iuxta illud affe- F
ctio domino vos fili Dei super aquas. Secūdus sermo, seu secundum verbum Christi in cruce fuit amor condonans. & considera mirabilem amorem, quem Christus ostēdit versus latronem, qui erat ad dexteram Christi, dum dixit, memēto mei Domine, cū fueris in regno tuo. Et Christus voluēs se versus latronem dixit, amē dico tibi, hodie eris mecum in paradiso. O vos Sodomite, o vsurarij, & tu fœmina vana, aperite oculos vestri intellectus, & considerate qa datur in hoc instanti regnum cœlorum latroni, qui toto tempore vitæ suæ mala operatus fuerat. & primò datur latroni, & pec- G
catori quàm alteri personæ, ad significandum quòd Christus subibat mortem pro salute peccatorum, & quòd ipse erat ostium, per quod oportet ingredi paradisum. Et primo aperuit illud ostium latroni per medium fidei, quia credidit dicens, Domine memento mei, &c. & nota septem verba. Primum fuit, Amē. hoc est in veritate, quia iurauit Dominus, & non pęnitebit eum. Dico. ego Deus verbū pietatis. Tibi. s. peccatori, cui parco cum tanto dolore, & charitate. Hodie. est tempus breuitatis. Mecū. est quantum verbum dulcissimę societatis, qa maiestas diuina passa est associari ab vno H
latrone, tantus erat amor, quem portabat humano generi. & ipse latro non poterat habere meliorem societatem. Eris. est verbum firmæ certitudinis. In paradiso. est verbum vtile iocunditatis, & beatitudinis. Et nota bene, quia non videbis in tota scriptura septem verba tantæ dulcedinis, & efficaciæ. Et non est mirandum si Deus dedit tātam gratiam huic latroni, quia est de maioribus sanctis paradisi, excepta Virgine gloriosa, eo quia ipse solus habuit plus fidei quàm omnes alij Apostoli, & quàm aliqua alia creatura, excepta beata matre Dei, quia Petrus negat Christum in terra, & latro

Christum

A Chriſtum confitetur in cruce, & ſanctiſſima Virgo reſeruauit fidem in mente. Vnde fides remanſit poſtea in ſola Virgine, quia in omnibus alijs perdita fuit ita, quòd poſt Virginem ſola fides erat in latrone, quia ipſe ſolus credidit Chriſtum filium Dei. ſimiliter ſpes poſt Virginem ſola remanſit in latrone: nam Petrus ex ſe fuiſſet deſperatus, niſi poſtea audiuiſſet Chrm reſurgere, &c. Similiter in latrone ſuperuenit feruida charitas, quia quando audiuit quòd Chriſtus promiſit ſibi vitam ęternam, & intelligens pœnas inferni quas intrare debebat, & per
B petuo inhabitare & contemplabatur paradiſum, vbi eſt ſũma beatitudo indeficiens, fuit accenſus ardore tantæ charitatis, quòd cum corde ipſum amabat & in cruce deſendebat eum cum lingua cridando firmiter Chriſtum filium eſſe Dei dicendo verſus alium latronem eius conſocium; nos quidem digna patimur: hic autem, quid mali fecit? Nam primo confitetur ſe eſſe peccatorem dicẽs, digna ſe pati & reddit ſe in culpa. Secundo defendit eum ſuper cruce confitendo ipſum eſſe iuſtum, & innocentem. Tertio ad proximum ſe voluens eum corripit dicens: nec tu times Deum. Quarto ſe
C voluens contra Chriſtum dixit, memento mei Domine, cum veneris in regnum tuũ petens quòd eius ſpiritus eſſet ſibi recommiſſus in eius regno. Vnde nota bene iſta verba latronis, quia in tota ſacra pagina tu nõ reperies peccatorem cum talibus, & tam efficacibus, & ſubſtantialibus verbis petere gratiam à Deo poſt Virginem Mariam, quia in illo verbo latronis includuntur Fides, Spes, & Charitas; amor ſui, Dei & proximi, & virtutes Cardinales. nonne apparet fides in latrone, quia ſolum in ipſo & beata Virgine remanſit, & nulli alij crediderunt. Tunc apparuit etiam ſpes in
D ipſo, quia videns Chriſtum ab omnibus ſpretum, deluſum, in cruce pendentẽ, mortiſ damnatum, ſumma cum ſpe ſe eidem recommiſit dicens, memento mei Domine. Charitas etiam apparuit in hoc, quia dixit; memento mei Domine, propter amorem, quem cognouit Chriſtum portare ſibi & alijs peccatoribus, quia pro eis moriebatur: quaſi dicat, tu tantũ amas me, quòd ſufficit quòd tu habeas memoriã mei, quia hic non petit potentiam, neq; diuitias, neque aliquid aliud, niſi quòd recordetur ſui. In illis verbulis latronis etiã virtutes quatuor Cardinales comprehenduntur. & primò prudentia, quia nõ quæſiuit vitã tẽporalẽ, ſed ſolum memoriam ſui. Itẽ fortitudo, cõſidera quia latro ipſe pendens in cruce in tormentis obliuiſcitur ſuorum peccatorum, & adhæret tantum Deo, & voluntati diuinæ qui nõ petit ſe liberari ab alijs pœnis in præſenti vita: ſed faciens ſe conformẽ voluntati diuinæ dicit ſufficere ſibi ꝙ recordetur ſui in ſuo futuro regno. Itẽ temperantia, quia non dicit, fac me beatũ, ſed petit illud, quod placet ipſi Deo, cũ dicit, memento mei. Item iuſtitia denotatur in hoc, quod dicit, nos quidẽ digna patimur, quia iuſtitia requiritur propter noſtra ſcelera digna patimur, dicẽdo de ſe & eius proximo, ſe inculpando. & etiam in eo ꝙ defendit Chriſtum cũ iuſtitia ipſum excuſando, hic enim nihil mali fecit. Propter quæ Chriſtus ei donauit quinq; priuilegia, quæ alijs non donauit. Primum priuilegiũ fuit, quia foret mortuus ſimili morte, & in eo loco & eo modo, quib. Chriſtus mortuus fuit. ſed ſi tu diceres: Iſte latro mortuus fuit propter ſua peccata, & dignè, & nõ ita Chriſtus. rñdeo tibi, ꝙ amor fecit conuerte re eius latronis animã in tantũ, quia prius fuerat nequã & peruerſa in tãtũ, ꝙ omnia eius peccata conuerſa fuerunt in maximo feruore charitatis, ꝙ ſicut fuerat prius ſagax, prauus & ſubtilis in furando res mundanas, ita fuit feruidus in capiendo res diuinas. Secundũ priuilegiũ, quia ipſe latro ſolus plus cõpaſſus fuit Virgini glorioſę q̃ aliqui alij, quia alij aſſociauerunt Chriſtũ tanq̃ hominẽ: ipſe latro, tanq̃ verũ Deũ, & hominẽ, & ideo cõpatiebatur ei tanq̃ matri Dei & veri hominis. Tertiũ priuilegiũ, quia nullus repertus eſt in paſſione Chriſti, qui publicè pṙdicaret nomen Chriſti, ꝑter furem, & excuſat eum: at inculparet Phariſæos, niſi ipſum ſolũ, ſecundũ aliquos Doctores, quia ipſe increpabat eos profitẽdo, & pṙdicando Chriſtũ eſſe verum Dei filiũ & innocentẽ. Quartum priuilegium, quia latro fuit primus, qui tẽpore vindemię gratiarũ Chriſti, peteret gratiã Chriſto. Quintum priuilegiũ fuit, quia nunq̃ fuit aliqua creatura, quæ magis ſignificet animas peccatorũ redemptas, & ſaluatas per gratiam, q̃ ipſe latro. Tertium verbum, quod fuit ex ore Chriſti prolatũ in cruce, eſt amor trãſformatus, quia videns eius beatiſſimam genitricem totam pęnoſam, & transformatã inquit humili voce ſua, Mulier ecce filius tuus: & diſcipulo, ecce mater tua. Conſidera anima, quantus fuit ille dolor Virginis glorioſæ conſiderando, qualem permutationem

Marginal letters in right column: E (beside "ralẽ"), F (beside "ximo"), G (beside "ſeruore"), H (beside "& pṙdicando").

A tionem faceret in capiendo creaturam pro filio loco creatoris, seruum pro domino. Sed ipsum pro suo filio acceptauit, ex quo vidit ita esse eius uoluntatem, cui semper erat conformis. & ista fuit vox Dei intercedentis flamma ad plātandum cor Virginis, quia Iesus interpretatur fons gratiæ, quod significat quod omnis anima deuota tūc effecta fuit filia B. Virginis Mariæ, & sic exinde Virgo accepit eum in suum & ipse eam in suam matrē. Quartum verbū fuit amor declarans cū dixit, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me. ac si diceret, tu permittis, & vis me mori propter saluare hu-
B manam naturam, in quo declaratur spalāgatus amor, quem nobis demostrauit, iuxta illud, veni in altitudine maris, & tempēstas demersit me. Quintum verbum, quod in cruce protulit Christus, est amor sciēs, cum dixit, sitio. quasi dicat, o animæ meæ redemptæ propter meam exaltationē, venite ad me, & incorporemini de me, quia adimpletur quod scriptum est de me, cum exaltatus fuero, omnia traham ad me. Vnde sitio, ac si dicerem, tāta est sitis mihi trahere ad me humanum genus propter amorem & feruentē charitatē quam sibi gero, quòd qua-
C si oportet me subire infinitas mortes, scilicet pro omni peccatore vnam mortem, & pro omni peccaro iterum crucifigi, & pro omni premio peccatoris, vt saluaretur, ego vellē facere: quia sicut ceruus sitiēs ad fontes aquarum, &c. Vnde tu, o anima sitiens, sequere istum amorem tui creatoris, sicut ipse secutus est versus te, quia sponte subiuit mortē pro tua salute. Sextum verbum est amor consummatus, dū dixit, cōsummatum est. Nam omnis actus Christi indicabat vnum actum infiniti meriti animarum electis secundum illos, qui debent saluari. o fęlix illa anima, quæ includit in hoc ver-
D bo, consummatū est. & bene consummatū est, scilicet in persona Christi, scilicet scripturæ & prophetæ iā consummatæ sunt in Christo. sanguis meus iā consummatus est. miracula & signa amoris iam consūmata fiunt in me. Iniuriæ mihi factæ iā consummatæ sunt in me, quia omnino sum oblitus iniuriarum, verborum, & lamentationum, & opprobriorum in mea persona illatarū & factarum, quia vox Domini cōfringens cedros, id est superbos. Septimum verbum Christi est amor recōmendatus. tamen omnes consummationis vidit finē Domini nostri. Iesus Christus ardens in spalangato amore voluit caput suum sanctissimū versus partem dextram cum eius facie versus E
eius Virgiuem genitricem. & sic voluit caput versus peccatores clamando ipsos, & oculos versus matrem cum lachrymis, & voce magna clamando, in manus tuas Domine commendo spiritum meum, inclinato capite emisit spiritū. Decimum folium duplicatum est amor alta voce clamans, Amor mundo mostratus. quia beatissima Virgo videns hoc fuit transfixa gladio, & cogitauit quòd tunc foret adimpleta prophetia Symeonis, dū dixit in templo, quòd Christus esset vnus gladius penetrans cor eius. & tunc totus mundus cępit vocifera- F
re, & signa ostēdere de isto immenso amore summi creatoris, quē portauit humano generi, quia omnia creata ad vtilitatem humani generis clamando ostendit clare istū immensum amorē vniuerso orbi terrarū. nam cœlum incępit cridare de hoc amore, qa Sol se obscurauit & tenebræ factæ sunt super terram. Infernus cridando obturatur & clauditur. lapides cum magno strepitu scinduntur & confringuntur. Vnde beata Virgo vna cum Sole, durissimis lapidibus, & tota machina mundi cridabat de isto spalāgato amore indagantes signa dolorū ex passione Christi: quia cum esset iustissimus, G
portabat lāgores nostros & dolores, quos nos pati debeamus pro peccatis proprijs nostris, exceptis crudelissimis animabus, quæ non planxerunt, neque compatiuntur de morte Iesu Christi, neque cridauerunt, de tanto diuino amore. Inde venit vndecimū folium duplicatū. Amor cor feriens. Amor impallidatus, quia postq̄ Christus emisit spiritū, eius corpus remansit pallidatum, et ita Sol fuit obscuratus, et terra tremuit, et velum templi scissum est. et B. Virgo contēplando filium, et videndo ipsum mortuum crepabat præ nimio dolore, et tunc eius cor pertransiuit gladius. Duode- H
cimum folium duplicatū, Amor cor fruēs, Amor tumulatus. Tunc venit turba ad rumpendum gambas latronibus, et Virgo gloriosa putans quòd vellent etiam rumpere tibias Christo genuflectens se corā eis incępit facere nouos plantus orandi ipsos, ne frangerētur sibi crura. Tunc miles vnus Longinus nomine cum vna lancea aperuit latus Christo, et exinde exiuit sanguis, er aqua, et tunc beata mater Dei fuit transfixa, et nouus dolor ex illa fractione iterum penetrauit cor et animā matris gloriosæ attrito gladio, et sic mater Domini, Ioannes, et Magdalena cum his, qui secū erant incę-

A inceperunt voces querulas, & nobis planctus facere. Quibus peractis turba inde recessit dimisso Christo in cruce affixo, relicta Virgine gloriosa, & tunc dolorosa cũ Ioanne, Magdalena, & paucis alijs secum. Considera anima deuota, quantos, quales ve clamores, & querelas, anxietates, lachrymas & dolores ibi faceret B. Virgo, & Magdalena, cũ alijs, &c. Et inde mater Dei aspiciens filium benedictum querula voce clamabat, fili mi, qualiter potero te euellere de illa cruce, vt possem te tãtillum tangere fili mi, &c. Aspiciens vidit venire

B Ioseph, & Nicodemum, & illico renouando, & recapitulando lacrimas, & dolores asperrimos adinuicem deposuerunt ipsum de cruce adorando prius ipsum tanquàm filium Dei viui, & deponendo ipsum erant tres scalæ ad euellendum illos grossos clauos, duæ scalæ erant tetro ab vtroque latere, & una à pedibus. & Ioseph ascendit ad vnam scalã & euulsit clauum vnius manus, & illum dat secreto Ioanni, ne Virgo illum videret, quia beata Virgo contemplabatur aspiciendo eius beatam faciem totã discoloratã, & manus Christi pendentes in latus

C eius tangebat. deinde euulsit secundum clauum alterius manus, & similiter ipsum porrexit discipulo, & corpus Christi prædicti brachijs Ioannis Apostoli, qui erat de subtus, & ascendit scalam pedibus positam extraxit illum clauum, & tunc ipsum deposuerunt. beatissima eius mater cepit eum, osculando eius caput, vultum, manus, & omnes plagas dicendo cum duris lachrymis, & lamentationibus inspiciendo oculos eius: quis vos priuauit lumine, qui mũdum totũ illuminastis, iuxta illud, ego sum lux mundi. similiter dicebat, o sacratissimũ os, ꝙ alios docuistis, quomodo estis pri-

D uati eloquio vestrorum sacrorum dogmatum? o manus sempiterni regis quę omnia plasmastis, quia permisistis creaturam ita sęuire in suum creatorem. o caput coronatũ corona gloriæ, qualiter permisistis vos tam crudeliter cum istis pungentibus spinis coronari vsque ad cerebrum penetrantibus, & sic de membro ad singulum membrum discurrendo, & flendo conquerebatur simpliciter postulãdo, ꝙ Deus faceret eã mori cum Christo Iesu filio suo, ex quo secum viuere non poterat, &c. Et Maria Magdalena prostrauit se ad pedes Domini, ipsos osculando, & suis solitis lachrymis balneando & clamando dicens, o sanctissimi pedes mei filij, qui me purgauit, & mundauit ab oĩ peccato: vos docuistis me quo pacto debeam aufugere, & exire de manibus diaboli, & sic discurrendo cum multis lamentationibus, & plãctis, super quibus membris corporis Christi faciebat vnum planctum pariter cum Ioanne, & alijs ibi astantibus, & sic contemplando passionem Domini su peruenit hora tarda. bonum est amodo, vt sepeliamus eum. & Ioseph, & Nicodemus dixerunt, matri Dei, quid volumus facere, hora est tarda, ne recludamus extra ciuitatem: & volebant eum sepelire, vt virgo Maria posset requiescere, quia illa nocte pręcedente nunquàm quieuerat vsque in illã nocté, nec illa die comederat, neque biberat,

F ita quòd erat ita lassa qđ vix poterat stare. & portauerunt ipsum ad sepulchrum, tenendo semper Virgo Maria ipsum per caput, & Magdalena per pedes, & tãdem vix posuerunt eum in sepulchro, quia Virgo volebat sepeliri secum. Et deposito corpore Christi in sepulchro & reuoluto lapide ad ostium monumenti: tunc Virgo anxia se voluit ad lapidem dicens: o lapis, qui tenes meum vnigenitum filium, utinam me secum pariter retineres. sed ex quo me tibi rapiunt isti Ioseph, & Nicodemus amplectens lapidem illum inquit: tu anima mea

G remaneas hic: & tu intelligẽtia mea remaneas hic: & omnis memoria mea non hinc recedat, sed omnis sensus corporis, & aiæ meæ remaneat cũ socijs hic in sepulchro, & solus dolor gemitus, lachrymarũ fons, & anxietas cõcomitetur corpus meũ, & inde iuxta eandem recedens multi dicebãt uersus Virginem gloriosam eius, quãta iniquitas, & iniustitia est hodie tibi facta contra sanctissimum tuum filiũ, qui tot & tanta miracula fecit: qui tam bonam doctrinã prædicabat: qui mortuos resuscitauit: qui surdos audir fecit: ꝗ cęcos illuminauit, &c. & Nicodemus & Ioseph volebant ipsam ducere ad domum suam, & cum grandissi- H mis plãctis recedens ab eis deliberauit ire, & iuit cum Ioanne, & Maria Magdalena ad montem Syon semper querelando, & velata sicut vidua. & dum applicuissent in montem Syon, intrauit domum & incępit alta voce cridare, o mi Ioannes, vbi est tuus magister & dulciter atque pie commorabat oẽs alios discipulos dicendo, fili mi, hic heri de sero cęnastis cum discipulis tuis nouãm institutionem tui sacratissimi corporis docẽdo, donasti, & te sibi comedẽdũ dedisti, o populo nequã: hoc est meritũ qđ dedisti meo dulcissimo filio de prædi-

A dictionibus, & doctrinis tibi datis. & de maximis miraculis per eum tibi ostensis. & tu popule tam crudelis tormētis ipsum crucifixisti. o Maria Magdalena, ubi est tuus dilectissimus magister, qui te à tuis peccatis voluit liberare. o tu Petre, qui eras ita feruidus in amando filium meum. & ad verba vnius vilissimæ ancillæ te remouisti ab eo, ipsum tam viliter abnegando. o Ioānes fili mi: vbi est tuus magister, qui te tantum amabat. o Ioannes, & Magdalena cum totis conatibus suis hortabātur & quærebant consolari eā: & ipsa mater Dei habens fidem & plenam certitudi-
B nem de resurrectione sui sanctissimi filij cępit aliquahter uigere laudando, & benedicendo Deo dicēs. o humana natura, pro qua meus prædilectissimus filius recepit mortem, recepit mortem pro redemptione tua, contemplare hanc sanctissimā passionem, quam filius meus purissimus substituit pro tuo peccato, & sic faciendo non incurres peccatum, & peruenies ad eius gloriam, ad quam ipse Dei filius nos perducere dignetur, qui est vita, mors & resurrectio & pepercit latroni, Amen.

C IN DIE PASCHAE.

De Amore victorioso.

Sermo XLVII.

V*icit leo de tribu Iuda, aperire librū & soluere septē signacula.* Ioan. in Apoc. 5. c. Operante diuina grā nos peruenimus ad desideratum diem Paschæ resurrectionis Domini nostri Iesu Christi per eius victoriam. in generali pro huma-
D na generatione & in particulari verba proposita faciunt ad propositum vniuscuiusque vestrum, dicente sancto Ioanne, vicit Leo, &c. Quod sanctum eloquium ad tres contemplationes subleuat mētes nostras ad amorem victoriæ. Prima contemplatio est triumphalis victoriæ. Ibi, vicit Leo. Secunda est cordialis lætitiæ. ibi, de tribu Iuda. Tertia est spiritualis intelligētiæ ibi, aperire librū & soluere septem signacula.

Prima pars principalis.

Dico quòd primum contemplari est triumphalis victoriæ. Vnde subleuemus mentes nr̄as. quia vicit Leo de tribu Iuda. Vnde nota quòd habuit qua- E
tuor victorias dominus noster Iesus Christus. Prima victoria fuit peccati, quòd praua generatio Iudaica toto conamine facere procurabat. Secunda victoria fuit dæmonis, quia vicit dæmonem. Tertia victoria fuit inferni. Quarta victoria fuit paradisi. Vnde oportuit quòd Christus haberet istas quatuor victorias, vt aperiret nobis portas paradisi.

Prima ergo victoria fuit peccati. quia istis tribus diebus post mortem Christi nil aliud fuit nisi victoriam acquirere. Vnde primo vicit Leo peccatum, cui victoriæ F
diabolica astutia Iudæorum, dum Christus esset in cruce, obuiabat loquentium per os diaboli, & dicentium, si filius Dei es, descende de cruce & credimus tibi. Et dæmon faciebat eos loqui illa verba ad hoc, vt non haberet victoriam peccati. quia generatio praua & adultera signum quærit, & non dabitur ei nisi Ionæ prophetæ, quia oportuit Christum pati & mori, & sepeliri & post tertia die resurgere à mortuis, sicut Iona qui reputabatur mortuus, non tamen erat mortuus morte naturali, quando Cęte deglutiuit ipsum, & stetit sepultus tribus diebus in eius vtero, & post triduum piscis euomit eū super littore ma G
ris ad similitudinem resurrectionis Christi. sed illis, qui vltra aliud signum datum est signum resurrectionis Iesu Christi, & eius ascensionis in eius signum datur intelligere, quòd ipse habuit victoriam ex eo, quia noluit descendere de cruce, ad significandum quòd ibi pendebat propter nostra peccata, & voluit sepeliri in alieno monumento.

Secunda victoria fuit contra dæmonem aduersarium animarum nostrarum. Quia Angeli boni vidētes guerram futuram inter nos & dęmones, quando propter su- H
perbiam proiecti fuerunt de cœlo in terram dicebant, veh mundo, veh mari & terræ, quia diabolus venit ad nos. sed fortis pugil & fortis Leo vicit. de quo sanctus Lucas 11. c. loquitur dicens, Cum fortis armatus custodit atriū suum in pace ponit omnia quæ possidet: sed cum fortior eo superuenerit, expellit eū. nā fortis armatus erat diabolus, in pace possidebat atrium suum, quia spoliabat animas generis humani, sine contradictione. sed cum fortior eo venit, scilicet Christus, tunc princeps huius mundi eiectus fuit foras, & accepit arma dęmonis, scilicet tentationes, idolatrias & cul-

men

A pas, quibus mediãtibus sanctificabatur nomen dæmonis, in eius signum ipse fortis Leo voluit descendere ad limbum postquã ignorauerat mundo, fuit per eius mortem clarificata lumine veræ fidei, & conculcauit draconem, & eiecit potestatem diaboli principis huius mundi foras. Vnde cum aĩa & spũs Christi descendit ad limbũ, sancti patres sumpserunt vigorem, & sanguinem & dulcedinem sui: & videntes splendorem tantæ suæ claritatis, & perpendentes prophetias iam factas, & adimpletas, & tempus instare suę desideratæ liberationis
B cœperunt clamare, Attollite portas principes vestras, & introibit rex gloriæ. Et inimici humanæ naturæ responderunt, quis est iste rex gloriæ. & videntes propius appropinquare suam mirabilem lucẽ, quomodo omnes tenebras ortu illuminabat, iterum clamantes dixerunt, Attollite portas principes vestras, & introibit rex gloriæ. & iterum dixerunt dæmones, quis est iste rex gloriæ? & reiteranerunt patres sancti, Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio, ipse est rex gloriæ. & dicto hoc verbo confestim portæ infernales æreæ vltimo apertæ sunt in modum quòd
C non potuerunt resistere, nec ipsas clausas tenere, quæ sicut in primo tenebant infernum, vbi est limbus, in quo stabant sancti patres. Et tunc Christus gloriosus cũ eius socio latrone, qui secum erat de societate dedit eis visionem suæ gloriæ donec resurrexit à mortuis, & liberauit fęlices animas beatorum patrum à limbo, & sic habũit duas victorias.

Videamus tertiam victoriam, quæ fuit inferni, ex eo quia fecit quòd vbi primo ante eius mortem animæ saluari non poterant, neque intrare paradisum bellãdo deuicit, & viam aperuit paradisi iuxta canticum Ecclesiæ, Qui mortem nostram mo-
D riendo destruxit, & vitam resurgendo reparauit. Vnde propheta, O mors, scilicet o inferne, ego ero mors tua, quia ego dabo tibi unum morsum, quod fuit; qñ extraxit quatuor partes existentium in inferno, siue prophetam. & cum peruenit ad limina inferni exeundo fontes tenebrarum cum triumpho, & spolijs beatorum spirituum habitum victoria tertia abeundo dixit dæmonibus, iam victi inferni sunt.

Quarta victoria fuit paradisi, in quem nulla anima poterat intrare sine violentia. Vnde ipse dixit, quòd à sancto Ioanne citra auctore baptismatis facta est violentia E paradiso. Et ideo uos omnes qui in hac sancta Quadragesima effecti estis boni armigeri; & estis armati clypeo corporis Christi, venietis de Dominica proxime futura bene armati sagittis, machinis, & bõbardis, quia volo quòd sagittemus illa die paradisum, & audiemus Angelos violentiam pati, & omnes replebimur diuinis diuitijs. & sic in meo recessu volo vos omnes diuites relinquere in gratia Dei, & erit in illo sacramento vna medulla suauissimi odoris, & qui non habet arma, veniat ad me, quia eis dabo arma fortissima ad illud prælium, & ostendam uobis vnam viam, quando Iesus ibat ad paradisum terrestre totus armatus cum suo vexillo victorioso crucis, & cum tota illa sanctissima comitiua sanctorum Patrũ, quos secum duxit de limbo reperit ibi ante fores vnum Chrubin ibi positum pro custodia ad ianuam bonitate tempore, quo Adam peccauit, & non permittebat intrare aliquam personam, nisi intraret violenter & erat bonus dimicator, & tenebat in manu ensem uersatilem. Iste quidem Seraphinus significat tria. Primo significat plenitudinem scientiæ. Secundo ille suus G ensis erat igneus. Tertio semper ipsum versabat menando hinc inde ad portam, quæ tria sunt, primum scire, secundum velle, tertium posse, ad denotandum quòd paradisus erat talis conditionis quòd nisi veniret vnus, qui sciret, vellet & posset, nullus posset intrare, quia humana facultas non habebat potentiam, neque noluntatem amoris diuini signati per ensẽ igneũ, neque scire significatum per Cherubin, nisi ueniret unus, qui suppleret istis tribus pro genere humano, quæ tria fuerunt in Christo, quod significat quòd per te nunquàm intrares paradisum, nisi Christus det H tibi scire, velle & posse, quia tunc tu potes violentare cœlum, iuxta illud, regnum cœlorum uim patitur. & Christus intrando paradisum remouit illud obstaculum, propter quod non poterimus intrare, neque possumus nisi mediante victoria, et gratia Christi. et ad significandum illas quatuor uictorias homini cantata fuit Missa, quam cantare debuimus hodie, et eleuatum fuit heri uexillum sanctæ crucis, cum qua habitæ fuerunt istæ quatuor uictoriæ, scilicet contra peccatum, dæmonem, infernum, et contra paradisum.

et po-

A & ponuntur in cruce quatuor lapides preciosi. vnus in quolibet cornu. nam gemma cornu sinistri crucis significat patientiam Christi, per quam vincit peccatum. gemma dextri cornu significat obedientiã, per quã vincit dæmonem. Tertia gẽma, quæ est in parte crucis inferiori, significat victoriam inferni. Quarta, quæ est in parte superiori crucis, significat victoriam paradisi, iuxta illud Dauidicum: Confregit potentia arcum, scutum, gladium, & bellum confregit. In qua potẽtia diaboli, iuxta illud Iob, non est potentia super eum. & in cruce fuit conflictus & debellatus dæmon, quan-
B do impositus fuit titulus super cruce. & tunc Christus propter obedientiam vicit dæmonem factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Itẽ magna erat potentia inferni, vt primo Apoc. Primogenitus mortuorum, & princeps regni terræ arcus est victoria inferni. nam arcus æquiparatur inferno: quia quãdo extrahitur contra aliquem, qui esset ligatus, & sagittatur, ille ligatus qui sagittatur videt eũ ante quàm sagitta applicet ad eum, & percutiat cum expectatione suscipere illud lethale lethum: ita damnati vident continuo sibi præparari noua genera tormento-
C rum animæ quam experiuntur illi. Vnde Iob fiet arma ferrea, & irruet in arcum ferreũ, loquendo de damnatis. arma ferrea. quia damnati in inferno vident, & sentiũt per experientiam diuersa genera tormentorum de præsenti arcum ęreũ, id est de expectatione pœnarum sibi futurarum, quas à longe vident, & sciunt se tanto tempore passuros, quanto tempore durabit infernus, quia nunquàm habebunt finem. Scutum est peccatum. Scutum habet tres cantus, duos superiores, et vnum angulum inferiorem, quod significat animam, quæ ha-
D bet tres potentias, scilicet memoriam per angulum dextrum, per sinistrum intelligẽtiam, et per tertium inferiorem significatur voluntas, quæ descendit à duobus superioribus. Nam intelligentia defendit nos à peccatis, & voluntas procedit à memoria, et intelligentia. vult dicere quòd peccatum est bona memoria obscurissima damnatis, intelligentia est ignorans, et hebetata uoluntas est semper maligna damnatis: quia ruptum fuit illud scutum, et gladius, quia fractus fuit ille ensis illius Seraphin custodientis portas paradisi, & loco Seraphin positus est S. Petrus custos, qui tenet net claues aperiendi, et claudendi paradi- E
sum, et custodit illum, et nobis data est potestas, sciẽtia, et uoluntas acquirere paradisum. bellũ est dæmonis, qui semper est grauis animabus. Considera mõ & inspice melius in resurrectione animæ quæ habuit victoriam secundum Christum primo peccati, iuxta illud, sic cum surrexistis cũ Christo qui sursum est quærite. et habuit uictoriam aduersus diabolum, et contra infernum, et acquisiuit paradisum. Vnde merito potest mihi dici regnum cœlorũ. potestas intra uos est. qui accepistis corpus Christi, cauete ne corpus Christi intret p os mẽdax, et periurans, quia esset periculosum F
animæ. et quòd sit ita peccatũ in sensu conscientiarum vestrarum, si uos reperitis vos bene dispositos, et qui accepistis corpus Domini, et disposuistis de cętero bene uiuere magis cõtentos quàm quãdo male viuebatis, sum certus quòd respondebitis quòd sic. Vnde si bene cõsideras, quantam consolationem, et dulcedinem spiritualem accepistis in cõfitendo, et communicando uos procedetis faciẽdo de bono in melius. et scite pro certo, quòd si bene confitebimini, et accipietis corpus Domini, vos cõsequemini gratiam Iesu Christi, et de bo- G
no nũquàm uos pęnitebit, sed de malo sic. & illi qui negligunt, et recusant capere corpus Christi, non possunt perdere gratiam Dei, quia iam amiserunt illam.

Secunda pars principalis.

SEquitur secunda contemplatio cordialis lætitiæ. & nota, ꝙ quatuor sunt hodie lætitiæ. Prima lætitia fuit materialis. Secunda lætitia fuit victorialis. Tertia lætitia fuit cordialis. Quarta fuit generalis. Dico ꝙ prima lætitia fuit materialis. & nota discere modicũ contemplari, & qualiter H
consolatus ẽ matrem. Vnde cum vidit tempus, resurrexit. de hora resurrectionis varię sunt opiniones Doctorum. Bonauentura dicit quòd Christus resurrexit inter auroram, & matutinum: aliqui tenẽt mediam noctem: Virgo gloriosa stans in contemplatione portabat in sua mente illud secretum resurrectionis, & Maria Magdalena cũ alijs dñabus ignorãtes resurrectionis Christi emerũt aromata, & ierũt ad sepulchrũ Christi, vt ungerent corpus Iesu, quia adhuc erant plenæ sensualitatis. Et nota quòd oẽs actus, qui interuenerunt de Christo in illa

A illa via Magdalena recapitulabat cum maximo planctu, quia iuit per illam viam, per quam ductus fuit ad crucifigendum, & ibat respiciendo per terram si videbat guttulas sanguinis prolabentis de capite, & toto corpore sui Magistri, & in omni loco vbi Dominus noster Iesus Christus ductus fuit, adhæsit, & stetit per totam viam, Magdalena per totam illam viam querulis lacrimis & anxio corde dicebat: Heri hic Magister meus dixit tale verbum, hic deposuit crucem, hic voluit se versus flentes dominas, dicens, flete super vos, & filios vestros. ibi beata eius genitrix sincopizabat, &c. Et beata mater Dei remansit B domi, contemplando Christum, & eius resurrectionem; & certè apparuit sibi eius vnigenitus filius gloriosus, licet Euangelista nihil dicat de hoc. & quod apparuerit sibi, plures rationes & suasiones assignari possunt.

Prima rō, quia considerato ꝙ illi qui scripserunt, & testificati fuerunt de resurrectione Christi, erant & sunt verissimi & idonei testes: & considerato textu Marci, non ita traderentur ab ignorantibus & superstitiosis & maleuolis Iudæis, & propter fragilitatem humanam, quia possent C dicere omnes infideles, mater propria testificatur hoc, & ideo testimonium eius est suspectum, & non credendum. vnde Deus non permisit, quod Euangelistę aliquid scriberent, quod Christus apparuerit matri.

Secunda ratio est, quia considerato inessabili & inexhausto intellectu Dñi nostri Iesu Christi, & Virginis beatificę, fuisset necesse, quod in eius apparitione internenissent aliqua verba inter eos, quæ fuissent incomprehensibilia humano generi, neque potuissent dici, neque scribi, neque intelligi secundum nostrum corruptibile, & fragilitatem nostram, quia pauca verba D teperiũtur intercessisse inter Christum, & Beatam Virginem; & econtra illi sermones apparerent noui, & extranei nobis, & tunc non intelligebantur, primo, quando Christus dixit, Quid me quærebatis, nescie batis, quia in his quæ patris mei sunt oportet me esse. & alibi, quando fecit de aqua vinum, dixit Christus, Quid mihi & tibi mulier? quia tales sermones erant inter eos ita mentales & occulti in secreto suæ diuinitatis reuerberantes in mente & anima Virginis, quia licet inter se intelligãtur, non potetant percipi ab alijs. q. d. caro tua est mea, & econtra caro mea est tua, quia E est tantum ligamen dulcedinis charitatis inter nos, quod si non esset aliud, oportetet, quod facerem voluntatem tuam, quod esset inextimabile apud exteros, ad instar fluminis velociter currentis, & valde murmurantis, quod renui pertransire, & tandem erit parum vnda, & sine timore, & periculo poteris pertransire: sed similiter per contrarium erit flumen placidum, & suaue, quod non videbatur discurrere, neque moueri, & tamen erit profundissimum & periculosum, & erit cauendum ab eius vndis. Ita erat in verbis Christi, quæ erant plena & magna dulcedine, & magna suauitate, & erat certissima & profundissima, F quod eorum profunditaté homo fragilis, & mortalis attingere non poterat. & propterea Euangelista hoc reliquit discutiendum, & contemplandum à mentibus deuotis.

Tertia causa, quia si bene consideres apparitiones quas fecit Christus, nunquã apparuerunt vno modo, sed diuersimodè: quia quandoque nomine vnius hortulani, quandoq; noie vnius peregrini, oía ꝭm diuersitates mentiũ illorũ, quibus apparebat diuersimode se demonstrabat, quia Marię G Magdalenę apparuit i forma hortulani, qa Maria Magdalena plãtauerat suos affectus in Deo, & suam voluntatem in mente diuina cum suis lacrimis, & ideo apparuit ei sicut hortulanus. Alij discipuli fundauerunt suam voluntatem in Christo, vt peregrini, & ideo eis apparuit in forma peregrini. sed Virgini apparuit mirabili splendore coruscans, & mirabiliori quã apparuerit in mõte Tabor Petro & discipulis in eius transfiguratione, & tanto splendore, & mirabilior quantum interest inter cõtemplari, & perfectioné ipsius matris Dei, & inter Apostolos, & alios, quib. apparuit, quia nõ pos- H set scribi, nec humano ore exprimi.

Quarta ratio, quia tu debes considerare ista fundamenta, videlicet, primum, conceptionis, quia erat mater Christi. Secundum, quia erat virgo, & sine aliqua macula & peccato. Tertium, quia in die passionis eius ipsa Virgo benedicta habuit tantum dolorem propter eius morté, quod nemo posset illum imaginari, quia fuit infinitus, & si ille suus dolor fuisset communicatus inter omnes, certè omnes subito fuissent mortui, sicut dixi in die Veneris sancto. Vnde conueniens fuit, quod sicut passa fuerat infinitũ doloré, & infinitã afflictioné,

A ita ipsa debebat habere immensam gloriam,& consolationem infinitam ex apparitione vnigeniti eius filij gloriosi: nam si cõsolatus est Petrum, qui abnegauerat & anathematizauerat Christũ,& alios discipulos,qui perdiderant fidẽ, multo infinitè plus debebat consolari matrem suam, & tanto plus, quanto maiorem passionem & dolorem passa fuerat,iuxta illud:Sicut fuistis socij passiõis,ita & cõsolationis. & certè cõsolatio sua fuit inexhausta & infinita, ne pena exuberaret talem lętitiã. Et credo, quod ipsa Dei mater habuit in vnum gradum plures consolationes quam alij, do-
B nec ipsa ascendit cęlum. & si diceres, quare Euangelista posuit, ꝙ appatuerit primo Mariæ Magdalenę, secundo Petro,ꝙ Euangelistę illud posuerunt,vt doceret exẽplum bonæ spei peccatoribus conuersis,vt speret in Domino postquam conuersi sunt, & disposuerint rectè viuere secundum Deum, sicut fecerat Magdalena, quæ prius peccauerat; deinde apparuit Petro, qui abnegauerat ipsum: sed postea recordatus verbi ipsius Domini, pœnitentia ductus fleuit amare.& ideo Christus voluit sibi parcere, vt daret sibi consolationem,tam de eius re-
C surrectione, quam etiam vt intelligeret, ꝙ remiserat eius peccatum,vt peccatores cõfortentur si post peccatum emendauerint se in eorum vita,quia similiter possunt sperare remissionem suorum peccatorum, & visionem Domini in vita futura, & sic hoc ideo est propter cõfortare peccatores,quibus prius apparuisse legitur, quam proprię matri. Et insuper adde etiam, ꝙ ipse Dei filius suæ dilectissimę matri apparuit dupliciter.s.spiritualiter, & intellectualiter: & alio modo corporaliter. & sic nota, ꝙ duplex est visio.s.spiritualis, & corporalis. visio potest leuiter decipi. vnde sunt aliqui
D ponentes de pinguedine serpentum in lucerna, & faciunt cum lumine illius lucernę apparere totam cameram, solares, & muros,& omnia plena serpentibus; & sic visio corporalis illuditur & decipitur. Similiter faciũt isti incantatores apparitionem illusione diabolica, ꝙ in veritate non est. Sed visio spiritualis non potest decipi, quia spiritus est, qui visitat, & tm̃ interest inter visum corporalẽ & spiritualẽ, quantũ interest inter carnem, & spiritum. Sed Beata mater Domini habebat intellectum ita illuminatum & refixum in mente diuina,ꝙ dum cõtemplaret eius vnigenitum filium, semper videbat omnem actum, quem ipse eius filius pretiosus faciebat in limbo, & E
extra limbum,& in ipsam resurrectionem. Vnde Dauid hodie in introitu ecclesię cantat, Resurrexi,& adhuc sum tecum; posuisti super me manum tuam. Vult dicere primo ô dilecta mater, ego resurrexi, & sum tecũ, alleluia.i.Deus sit laudatus. Secũdo, posuisti super me manum tuam.s.tuũ cor, quod habuisti firmum in fide purissima de me,& de mea resurrectione,quę solum remansit in te sola in mea passione,quia omnes alij dereliquerunt fidem meam de me, alleluia.i.laudetur Deus.mirabilis facta est, .s.tua ex me, de qua regratiatur Deo dicemus alleluia. Et sic habes tres apparitiones, F
vna est corporalis, secũda spiritualis, tertia est mixta.s.temporalis,& spiritualis.

Sequitur secunda lætitia victorialis, quæ apparuit Magdalenæ, quæ dixit, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Monumentum non est sicut communiter pingitur, sed est in vna spelunca, ad instar vnius cauernæ ex lapide concauato, & in illa cauerna est monumentum Christi, & ante ostiũ illius cauernæ positus fuit vnus magnus lapis rectus versus Oriens: & respiciens Magdalena versus ostium illius sepulturæ vidit Angelum candidum, qui eis G
dixit, Iesum quæritis Nazarenum, surrexit sicut dixit, non est hic. & Maria non aduertens ad verba Angeli, licet audierat eum, processit ad lapidem excisum, in quo posuerant eũ, & introspexit credens reperire corpus suũ. Et nota mirabilis naturã amoris, quia quamuis audiuisset & vidisset Angelum illa sibi dicentẽ, tantus erat ardor amoris sui magistri,& videndi suum sacratissimũ corpus, quod vbi auris non applaudit, non audit, sed oculus eius processit ad locum, vbi est, quem amat, & vbi cor habebat: & non inueniens eum, reuersa ad discipulos anxia dixit, ꝙ fuerat subtractus furto. vnde discipuli omnes territi, & do- H
lentes volebant arripere inde fugam. Et tunc ipsa Magdalena præ nimio amore iterum cum sociabus redit ad monumentum, & quæritat hincinde diligenter per monumentum inspiciens pluties & pluries, & aspiciẽdo modo hinc, modo illinc, sursum, & deorsum per omnem partem, & ipsum non videndo semper flebat amarè, replicando eius passionem,& magis eius motionem, dicens: Magister mi saltem te semel, te semel viderem antequam moriar: nam amore langueo, nisi videam te. & iterum introspiciens, tunc duo Angeli apparuerũt

A ei dicentes, Quem quæritis, Iesum Nazarenum? non est hic, resurrexit. & sic loquêdo: Ecce Christus retro venit in forma vnius hortulani, & Angeli inclinantur Christo. & tunc Maria reuoluit se, & Christus dixit sibi, Quid quæritis? & ipsa non respondit ad propositum, non aduertens ad ea, quæ dixit, sed tanquam amans, quę credit, quod oés sciāt flāmas sui amoris, dixit, Si tu sustulisti eum dicito mihi, & ego eū tollam. Dic mihi Maria, si tuus Magister esset positus in domo Caifę, vel Pilati, tolleres eum? certè sic. & sum tuus, ꝙ tu contemplares eius caput, faciem, manus, & totū corpus,
B & tu oscularereis sibi plagas, costatū, & totum suum corpus lingeres pro amore & nimia charitate, & tunc ipsa stans in isto rancore animi, & cogitatione, vbi positus fuerat Christus, dixit, Maria, & sic audiuit vocem sui Magistri soliti eo modo vocare eā, subito cognouit eum, & voluit eum capere, & prosternens se voluit osculari eius solitos pedes. & Christus dixit, sta retro, noli me tangere, quia nondum ascendi ad meū patrem æternum, ſm tuam mentem, quæ deserebat me propter modicam fidem, quia non considerabas, ꝙ à tuis peccatis te liberaueram, & quia fuisti infidelis, & non cre-
C didisti meam resurrectionem: ideo sta retro. & disparuit subito. & tunc Maria dolens, & męsta remansit, quia non potuit eū tangere. inde læta, & gaudens de eius visione, & resurrectione redit ad sorores dicens, Vidi Dñm, & apparuit mihi in tali modo, &c. & redeuntes domū lætę annuntiauerunt Beatæ Virgini, & Apostolis.

Tertia apparitio fuit cordialis facta in medio omnium. Et tunc Maria videns eum proiecit se ad eius pedes, & cepit eum per pedes lacrimando, & stetit tunc firmus. & credo, ꝙ illi fuerūt dulciores lacrimę, quas
D vnquā emiserit & lacrimata fuerit. Et tūc Iesus dixit, Ite ad discipulos meos, & dicite eis, quia surrexi, & habeatis firmam fidem. Et credo, ꝙ Christus fecerit sibi crucem dicens, Dicite Petro, ꝙ veniat, & videbit me. Tunc vero Maria Magdalena iuit ad discipulos suos, & referēs dixit Petro, ꝙ iussu Domini iret ad eum. & Petrus Apostolus, audito verbo immediate iuit, vt smemoratus, licet scriptura nō dicat de loco, tamen credo, ꝙ iuit ad locum, quem sibi dixit Maria, vbi reppererat Christum: & reperto eo cum multis lacrimis de suo peccato, credo ꝙ Christus confortauit eum, & firmauit eum in fide, absoluendo eum de suo pecca-to. & credo, quod dixerit, permisi te cadere, & te absolui, quia volui, quia dixi sis vicarius meus in terra, quando dixit, tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et quemadmodum parco tibi, & tu non sis durus ad indulgendum alijs, quia postquam crediderunt resurgent, & volunt redire ad gregem tuum, & ad gremiū sacrosanctę ecclesię per me institutæ. E

Quarta apparitio, generalis dici potest, de qua Paulus inquit, ꝙ visus est hodie à Iacobo minore. Aliqui dicunt, ꝙ visus fuit à Ioseph, secundum euangelium Nicodemi. Alia fuit visio habita à discipulis euntibus in Emaus distantē à Hierusalem per spatiū F octo miliarium, qui non credebant resurrectionem, quia non audierant nisi à Maria Magdalena de eius resurrectione. Alia apparitio fuit vndecim discipulis clausis ianuis absente Thoma, qui audiens de eius apparitione dixit, Nisi posuero manum meam in fixura clauorum, nō credam, &c. hodie ad octo dies apparuit omnibus discipulis, & etiam Thomæ dicens, Infer digitum tuum huc, & pone digitum in plaga. subito confessus fuit diuinitatem dicens: Dñs meus, & Deus meus. quantū dulcorē sensit. vnde respectu diuinitatis dixit, Deus meus. quantum ad humanitatem dixit, Do G minus meus. Alia vice apparuit sicut dixit. Sanctus Paulus recitat etiam, quod visus fuit à quingentis in die Ascensionis mirabiliter in omni apparitione, & generali visione apparendi, & volando ad cęlos prouocauit omnes ad maiorem fidem, iuxta illud, Sicut aquila prouocat filios suos ad volandum. Et illud fecit, vt firmiores forent tempore Ascensionis, & Pentecostes, & vt annuntiarentur discipuli, & infocarentur amore diuino, & resisterent persecutionibus firma fide, & pducentur ad gaudia vitæ, ad quā nos perducere dignetur, qui sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis, Amen. H

Dimisi tertiam partem breuitatis causa, quia esset nimis prolixa.

R 2 DIE

A IN DIE LVNÆ post Pascha.

De Amore misericordioso.

Sermo XLVIII.

Isericordia Domini plena est terra. Nota ad euidentiam dicendorum, quod tres sunt misericordiæ. Prima diuinalis, peccatorem amplexans propter desideria: secunda infernalis, peccatorem desperans propter affligere: tertia proxi-
B malis suo fratri parcens de offensis sibi factis.

Prima pars principalis.

CApe primam misericordiam diuinalem peccatorem amplexantem. Et in hac prima me dilatabo magis quã in alijs, & põt ista misericordia Dei distingui in tres gradus, seu considerationes.

Dico, ꝙ prima est misericordia Dei præueniens. & hoc est quãdo Deus præuenit in anima absq; eo, ꝙ anima mereatur illam.

Secũda est misericordia Dei consequẽs, quando inspiratur à Deo in tua anima, &
C tu non illa petas.

Tertia est misericordia Dei subsequens, & non est apta sine illa petitione, iuxta illud Pauli, Non sumus sufficientes cogitare quicquã à nobis, tãquam ex nobis, sed sufficientia nostra à Deo est. Et Dauid, Cito anticipet nos misericordia tua. Secundus status est misericordiæ consequentis, & hoc est quãdo anima vult illam misericordiam acceptare, & consentit, & associatur cũ ipsa misericordia humiliter implorando illam, quia primo Deus ostendit tibi misericordiam suam, secundo succedit tua voluntas, quia ſm Aug. Si quęris & vis, iam habes ip-
D sam. de quo secũdo statu misericordia mea cum ipso est, dicit Propheta i persona Dei. Tertia misericordia dr̃ subsequens, quæ facit operari, & producit operationes bonas ipsius misericordiæ subsecutæ, & facit operari illud, ꝙ primo cognouit, & in secunda est voluntas, quę oportet, ꝙ sequatur operationẽ, & qa nõ facit operationes bonas, vr̃ ꝙ nõ velit illã misericordiã cõsequi, qa primo infundit̃, secundo cõsumitur, tertio operat̃, ad instar mercatoris, qui vult vẽdere pãnũ suũ, & dicet, nemini dabo, nisi disbursat pecunias prõptas, & tu dices, da mihi de panno tuo; & ille mercator dicet, vides, ꝙ nõ tradis pecuniã, ego bene video, E
ꝙ tu nõ vis de meo pãno, qa nõ facis opas habẽdi de eo, hoc est, ꝙ nõ disburses tu pecunias tuas, & sic videris nolle de meo pãno. Ita facit Deus, quia nõ faciendo opera, vr̃, ꝙ nolit cõsequi misericordiã suã, iuxta illud, Nõ q̃ dixerit, Dñe, Dñe, intrabit regnũ cęlorũ, sed qui fecerit volũtatẽ patris mei. & alibi, Misericordia eius subsequit̃ me oĩbus diebus vitæ meę. Quia intendo ornare oẽ nostrũ ædificiũ, ꝙ ædificauimus in ista Quadragesima volo dare vnam gentilem particulã istis p̃dicationibus intelligentib⁹. vnde istos tres status misericordię Dei videas in 12. c. Apoc. Signũ magnũ apparuit F
in cęlo: Mulier amicta sole, & luna sub eius pedibus, & in capite ei⁹ corona stellarũ 12. & in vtero hñs, & clamabat parturiẽs. Clamabat vt parturiret, & peperit filiũ marẽ. Vnde venio ò sapiens, quia hac in parte tibi loquar, & oportet qñq; stultizare cũ stultis, & cũ sapientibus sapiẽtizare. vnde ista verba si bene intelligerent̃, possunt appropriari vni aĩę, q̃ sit bene cõfessa, & acceperit corpus Christi, & sit in gratia Dei, quia illa aĩa erit ista mulier, q̃ habebit istos tres status misericordię Dei suprascriptos. primũ. s. misericordię pęnitẽtis, qa Deus trib. modis p̃uenit in aĩa, ſm tres potẽtias ipsius aĩę: nã G
p̃uenit in volũtate ipsã inflãmando diuina clemẽtia. pręuenit intellectũ replendo ipsam fonte diuinę sapiẽtię, & i spirat memoriã timorando ipsam diuina potentia. Et sic in sole sunt tria. s. color, vigor, & splendor, quia calefacit, illuminat, & vigorat. Ita De⁹ qñ infundit gratiã suę misericordiæ hẽt colorẽ ad inflãmandũ aĩam, & informando volũtatẽ nostrã in desiderio caloris diuinæ charitatis proximi sui infundit scire in ipsa aĩa, quę illuminat intellectũ: nã De⁹ est lux mundi, & vigorat ipsam aĩam inducendo sibi memoriam timorosam cum sua potentia infinita. vnde si tu sentis in tua anima H
ista tria, in te est trinitas, & si bene intelligis, sicut in Deo sunt ista tria. s. clementia, summa scientia, & potentia infinita, ita Deus infundit in nobis prædicta tria, reformando animã, sicut erat quando ipsam creauit. Et hoc est, ꝙ dicit, Signum magnũ apparuit in cęlo. signum. s. gratia inspirata in voluntate. Nam signum non est illud quod significat. certè tu vides nomen Iesu est vnum signum repręsentãs tibi oĩa, quæcunq; Deus vndiq; fecit propter saluare humanam naturam, & die Mercurij tibi dicam, Deo dante, magnum misterium, quod

A est in singula litera huius sancti nominis Iesu. nam & miles, qui hēt signum auri, quia fert aurum, significat quod debet esse defensor Reipublicæ. & sicut domina non potest ingrauidari sine viro: ita anima nostra non pōt aliquid velle, vel operari, diuina inspiratio non ingrauidat ipsam, iuxta illud: Nō elegistis me, sed ego vos. Ita est intelligētia nostra, quia peruenit dando sibi lumen, q̄a intellectus illuminaт̄ à Deo veritatis ad cognoscendum veritatem nihil valeret, si parum prodest, & valet habere oculos in obscuro, & tenebris sine lumine, quia nihil videtur. Ita est intellectus noster, quia licet sit
B aptus natus videre, tamen nisi illuminetur diuino lumine inspirato, non potest per se eū videre. vnde Deus dat lumen tibi, vt tu cognoscas veritatem. & hoc vult dicere illud verbum, In cęlum, quia cęlum. i. cœlatus, hoc est in intellectu, qui est cęlatus, q̄a nullus pōt eum videre, nisi Deus, qui est solus scrutator cordium, apparet lumen intelligentiæ à Deo infusę. vnde Gen. 1. Creauit Deus cęlum, & terram. August. exponit cęlum. i. animam intellectiuā, & terram. i. corpus & sensualitatē. Similiter memoria est prauata, & facit animam timorosam cō-
C siderando Deum esse immensum, & incōprehensibilem, & considerando suam prauitatem, & imbecilitatem fragilē, & caducam, ac momentaneam, ad instar vnius santuli videntis currere versus se vnum maximum & fortissimum equum, quia fugiēdo valde timet. Ita facit memoria n̄ra preuēta inspiratione diuina, quia memorando ex se nihil esse sine Deo, & cōsiderando eius infinitam potentiam facit aīam timere Deū, & offensiōes Dei vitare, & viuere s̄m Deū, quia magnus est Dn̄s & laudabilis nimis. Et hoc est, q̄d dicit, Signū magnū in cęlo. Vide secundū statū misericordiæ Dei, q est
D cōsequens. Nam si aīa consentit volēdo, & intellectus aperuit cōsentiēdo, & memoria timendo, tunc verificatur illud, quod scribitur in Matt. 3. c. Ego sto ad ostium & pulso, & si quis audierit. ecce voluntas. & aperuerit mihi. ecce intellectus consentiens. ego intrabo & cęnabo cum eo. ecce charitas cū timore. Exemplū, quia sicut solis radij nunquam intrant tuam cameram circundatam muris, tenendo fenestram bene clausam, sed cum aperis fenestram subito sol intrat & spargit radios suos per totam cameram, & efficit illam fulgentem & luminosam, ita q̄ vbi primo nil poteras videre de his, quę habuit in illa camera sine eius turpitudine, & per consequens non poteras, neq; E sciebas vbi & qualiter debes eam scopare, & mūdare ante quā irradiaretur: sed postquam est modo luminosa, mediantibus radijs solis, tu vides clarè vbi ipsa est infecta, & telas araneas, & oēs spurcitias, ita q̄ potes & scis vbi & qualiter debes ipsam scopare, & facere pulchram, & tunc tu delectaris habitare in illa. Vnde ita facit Deus, quia postquam illuminauit aīam vera cognitione veritatis efficiт̄ clara, & videt se esse puluerem, nihil de per se sine gratia Dei. Exinde videt se plenam spurcitijs peccatorū, & videt immensam potētiā & iustitiā Dei, & efficitur timorosa, & voluntas vadit ad cōfessorem & bene se purgat. intellectus nō F cōsentit, & dolet de male gestis pęnitēdo, & si pōt satisfaciendo. & memoria facta timorosa viuit deinceps s̄m præcepta Dei, & cōfitetur cōformis voluntatis Dei, & cōsequitur eius grām, & sic Deus facit tres effectus produci exinde, quia primo voluntas efficitur inamorata à mundo spiccata, quia nil curat de mundo & desiderijs carnis, sed rapitur charitate & amore diuino. Tertio intellectus fit illuminatus radijs intelligentiæ & sapientiæ Dei. vnde q̄n tu sentis in te bonam voluntatem, & tua anima est accensa amore diuino, tunc illa tua bona vo- G luntas est illa mulier amicta sole, si recepit corpus Christi in hoc Pascha, quia Christus est sol iustitiæ. vnde considera, q̄ sicut non est res in hoc mūdo pulchrior sole, ita nō est pulchrior res in mundo, quam bona voluntas, de qua loquens Deus dicit, Regnum cęlorum intra vos est, qui habetis bonam voluntatem. & Paulus, Gloria mea hęc est, testimonium conscientiæ nostræ. & de hac conscientia loquendo dicit Christus, Simile est regnum cęlorum, thesauro in agro abscondito, &c. Nam tunc est gloria & continua lætitia, dum adest bona voluntas. similiter ager est corpus nostrum, in quo cō- H sistit iste thesaurus abscōditus. s. bona voluntas, in stricto cordis nostri, quem qui inuenit, q̄n Deus præuenit illuminando cor nostrū radijs veri luminis cognitionis, & intellectus consentiendo bonæ voluntati, aperit fenestrā, & sine medio illuminaт̄, & memoria redditur timorosa, tunc vidit oīa quæ habet spernendo mundū, diuitias, concupiscentias, & oīa desideria abijciēdo, vt emant agrum illum, in quo est thesaurus ille, quia qui habet voluntatem bonam, habet in charitate, & consequitur thesaurum supradictum, qui in cœlis est.

A Secundum signum est memoria à mundo leuata, & spirata.s.quod non velis offendere Deum propter delectationes & placita mundi,& vanitates caducas, quæ significant lunam,quæ est lucida,volubilis,& frigida,& nunquam est stabilis, nec habet firmitatem, & lumen quod habet, dependet non ex se,sed ab alio,quia à sole;quia sic est mundus, & eius vanitates, & desideria,qa videntur in apparentia pulchra, & tamen nullam habēt stabilitatem, sed omnia sunt transitoria & caduca, quia tu vides si es iuuenis, cito sentis, si erat in iuuentute delectabilis,& placabilis, tu efficieris hebes, &
B displicibilis. Si acquiris diuitias cū magno labore, tu illas perdis cum nimio dolore, vel illis non potes vti,cum iuuarenr.s.quando es infirmus,& senex;& sic mundus iste ad instar lunæ crescit,& decrescit,& in eodem sistere nescit, ad instar rotæ Fortunæ cōtinuè rotātis,& qui est in summitate labitur ad infima, & qui est infimus ascendit ad summa:& qui est in summitate rotæ pingitur asinus, quia iste mundus facit homines sensuales,cupientes,& amplectentes cum effici asinos, & bestiales, quia sequuntur tantum quæ mundi sunt, & non cognoscunt Deum,quia deficiunt in eius lumen. Simi-
C liter,qui ascendunt ad desideria conductoris mundi amplexando mundum, & bona fortunæ,habent caput asini, & personam hominis, quia mouentur paulatim à cognitione rationis,& efficiunt bestiales, & asini, sequendo plus mundum quam Deum. Ille vero,qui est collapsus ad ima, qui perdidit statum,diuina bona temporalia, amicos,sanitatē, filios,& huiusmodi, tunc vbi prius erant asini in prosperis efficiuntur retro homines rationales, & incipiunt destruere, & intelligere istum mundum fore volubilem, caducum, & nil prosperitatis, & stabilitatis manentis in eo,& quod om-
D nia prætereunt præter amare Deum, & ideo non pinguntur asini,& bestiæ, sed homines rationales. Ideo ista domina bona voluntas cum intellectu illuminato tenet lunam sub pedibus.i.vanitates mundi. Nā luna est frigida, & sic delectatio vanitatum mundi infrigidat hominem, & facit perdere Deum,& facit hominem fieri asinū, iuxta illud, Transit mundus & concupiscentia eius. Sed bona voluntas, secundum sententiam Fratris Iacoboni: Et ella sopra tutto sta gradita, Alma como sagitta à possedere, Tal bene Iesu sapel tenire,&c. Et vis cognoscere vnam animam quādo amat Deū, respice quando ipsa non curat de mundo,& spernit illum,& pompas eius,quemadmodum maius lumen offuscat minorem splendorem, & maior amor exuberat minorem. Ita dulcor inestimabilis charitatis & amoris Dei spernit, & offuscat delectationes transitorias mundi. E

Tertium signum, quādo tu potes cognoscere quando tu habes misericordiam Dei consequentem. s. quando tuus intellectus est illuminatus cognitione Dei, & hoc est, quando dicit, Et in capite eius corona stellarum duodecim. Corona est circularis,& rotunda, & non habet finem, quæ significat potentiā Dei infinitā. Duodecim stellę sunt F
duodecim signa, & splendores duodecim, cum quibus anima efficitur luminosa,& irradiens, quibus mediantibus homo efficitur sapiēs,& cognoscens Deum, quæ duodecim stellæ hic sequuntur. Prima stella est in Deo confidentiam habere, secunda stella est mundum spernere,tertia stella est carnem castigare & refrenare, quarta stella est prudentia spiritualis, quinta stella est experientia suæ fragilitatis, sexta stella est reuerentia diuinorum, septima stella est attentio diuinorum testimoniorum,octaua stella est cognoscere malū, quod propter Deū debes vitare, ne eum offendas; nona stella G
est bonū cognoscere, & illud operari propter Deū; decima stella est firmam cōstantiam in mente habere; vndecima stella est, quia quāto plures gratias reperis,tāto plus te humilies; duodecima stella est cū discretione stare inter bonum, & malum.

Dico,ꝙ prima stella est solum confidere in Domino,iuxta illud:In te Domine speraui,non confundar in æternum.quia non est sapientia confidere in barca rupta. nā puppis firma non timet procellas, Psalimundi, & ducens nos ad portum salutis est ipse Deus,in quo solum est confidendum, quia maledictus homo,qui confidit in homine, H
& ponit carnes in brachium suum. & benedictus homo,qui cōfidit in Domino, secundum Hier. Vos ergo ò patres & matres, qui ponitis totam vestram spem in filijs, discite non cōfidere in eis, quia vana est spes vestra,quia aut moriūtur, vel spe efficiūtur ita indiabolati,ꝙ verberāt & expellunt parentes. Et certè si tu cōfidis in vno,qui semper decipit illos,qui confidunt in eo: nōne peius credit tibi, quā si confidis in vno,qui non potest te decipere? certè peius est. sed si confidis in isto mundo proditore,qui deludit,& decipit omnes, qui cōfidunt in eo,

nonne

A nonne decipiet etiam te: nam ostendit tibi facere bonum, & alludit tibi ridenti facie, & postea facit tibi malum, & mutabit faciẽ in turbine procellarum, sicut dictum docet & experientia mundi. Simile si tu cõfidis plus de amicis quã de Deo, reperies te deceptũ, & sic de alijs, q̃ promittit tibi mũdus iste caducus & fragilis.

Secunda stella est spernere mũdum, quia sp te prodit, & decipit, & ipsum spernẽdo nõ appreciabis illũ plus, q̃ Deũ. Exemplũ, si esset vnus valens Doctor, qui hr̃et vnum librũ in sua facultate, quẽ bene sciret intelligere, & bene operaret ex illo, cõsequeret B magnum honorẽ & vtilitatẽ, sine quo non posset bene exercere artẽ suã, nõne iudicares illũ fatuũ si daret ipsum pro vno ducato, pl' appreciãdo vnũ ducatũ, q̃ illũ librũ, sine quo nihil facere posset? certè sic. Similiter si hr̃es rẽ parũ vtilitatis, & nociuã, & dares illã pto magno thesauro, nõne censeris sapiẽs? certe sic. Similiter est de illo, q̃ spernit thesaurũ reconditũ in cęlis, pro caducis huius fallacis mundi, & talis est fatuus. Ita sapiens est, qui ipsum mundũ nociuũ fugit, & spernit, & alienat pro illo magno thesauro diuino. Ergo thesaurizate vobis thesauros in cęlis, &c. quia qui vtitur C isto mundo plusquã viget necessitas, relinquet oĩa in fine, & sic spernit Deũ pro isto mũdo, ita meret spẽ à Deo i futuro seculo.

Tertia stella est carnẽ castigare rebellem, quæ efficit massa vermium, quare ergo cũ tanta diligentia & delitijs nutris eam, & ipsam apprecias plusquã aĩam, qa propter carnatiã mortalẽ, & putrescibilẽ, tu dãnas tuã aĩam perpetuo duraturã, & tanto splẽdore decoram ad imaginẽ Dei factã. Ideo plus dilige aĩam, & nutrias eã in delitijs Dei, q̃ corpus in desiderijs mũdi. Nam si hr̃es vnũ trũ cordialẽ & fidum amicum, & vnus vagabundus faceret aliquẽ cõtractum cũ illo tuo amico, & sic cõtrahendo secum cautè D quæreret decipere tuũ amicũ, qui non perpenderet de illo dolo, & tu perpenderes ꝙ ille quæreret infrascare eum, nõne faceres cautum tuum amicũ de illo dolo viatoris, & plus defenderes eum, ne decipiatur, qui sp dr̃ stare, & perseuerare in charitate, & fraterno amore tecũ, q̃ illum viatorẽ, quẽ nũquam vidisti, nec speras vnquã amplius eum videre, nec ab eo quicquam consequi? certè sic. & esses fatuus facere oppositum. Sic est in proposito, quia qñ tu vides, ꝙ ista transitoria caro quærit aduersus spiritũ, tua voluntas, & intelligentia, & memoria timorosa, debet adiuuare animã, & non con E sentire, ꝙ ipsa anima, quę semper debet viuere tecum, decipiatur, & infraschetur, & inficiatur à carnatia, & subiugetur in broda, quia non habemus hic mansionem manentem, sed futuram inquirimus. Item qui diligit iniquitatem, odit animam suam. & quia caro cõcupiscit aduersus spiritũ, ideo carnem ipsam castiga macerando vigilijs, ieiunijs cum disciplina, & esto contrarius sensibus istius mundi, qui sunt cõsidere de mundo, onerare se diuitijs multis cũ malitijs, dolositatib', fraudibus, vsuris, & multis rapinis, concupiscentijs carnis, aut oculorum, vel superbia vitę. vnde si vis vitare F ista contra cupiditatem mundi, sperne mũdum, & sic de alijs rebus, & vitijs, si tentaris ab aliquo vitio, resiste cum armis contraria illi vitio, videlicet contra superbiã accipe arma humilitatis, cõtra irã accipe clipeũ patientię, contra luxuriam sit tibi comes castitas sancta, & de alijs. nam mundus & fastus eius, & desideria sua sunt cõtraria Deo. & ideo Christus incarnatus volens docere sapientiã Dei, dedit tria vota religioni. primum fuit humilitatis & obediẽtiæ, & fuit in mane, iuxta illud, Qui vult venire post me abneget semetipsum, & sequatur me. G Secundũ votum fuit castitas, & fuit in meridie, iuxta illud: Sunt amici, qui se castrauerunt ꝑꝑ me. Tertium votũ fuit paupertas, & fuit in sero, iuxta illud: Si vis perfectus esse, vẽde oĩa, quę hẽs, & da pauperibus. Et qñ vnus seruus Dei ista tria mandata tenet, hẽt intellectum, & sapientiã Dei infusam, ꝙ seruãt. sibi in mente illa tria mandata. s. castitatẽ, obedientiã, & paupertatẽ. & oĩs vera religio est vna scala sapientię Dei. et oĩs spiritualis quãto plus est sapiens, minus cõfidat de seipso, sed ponat se sub obedientia, quia quãto plus erit humilis, tanto magis cõfideret in Deo. Similiter, si religiosus H credat castigare carnẽ vincat in tãta dulcedine castitatis, ꝙ vix eius aĩa sentiat illã tentationẽ carnis, cõtra illos, qui nõ possunt credere, ꝙ aliquis religiosus possit seruare castitatẽ. nã talis mereretur igne cremari, qa quales sunt, et quales oculos hñt, taliter vident, et talia iudicia faciunt in alijs, quę substinent in membris suis propter eorum malum vsum viuendi.

Et ex ista secunda stella sequit quarta. s. prudentia spiritualis, quia aĩa repletur spiritu sapiẽtię, et prudẽtię spiritualis, quia qui nõ addiscit, et studet, nõ põt effici sapiẽs. vnde vidi multos cõuersos spirituales illiteratos,

A tos, qui nesciũt legere, nec scribere, qui pp studia tm̃ votorum suprascriptorum. s. obedientię, castitatis, & paupertatis, venerunt ad perfectionẽ tanti luminis sapientię Dei, & prudentię spiritualis, ꝙ videbaĩ vnũ miraculũ, & stupor oib', vt hẽs de S. Frãcisco pauperculo, qui paucas sciebat literas, & ad tantã perfectionẽ venit ob illa tria vota seruata, ꝙ videbat corda hoĩum, q̃ loquebanĩ cum Deo, & tandẽ Christi stigmata meruit victoriosè portare. Inde venit, ꝙ melius est multotiens ire ad cõfitendum secũ vno habente vitã bonã sine scientia, q̃ ab vno habẽte solum scientiã sine vita bona: sed optimum est hr̃e bonã vitam, & scientiã, tñ cũ
B experientia istorũ trium votorũ. v. g. erunt duo hoĩes, quorũ vnus ibit ad audiendum de gestis magnorũ virorũ, qui fecerunt magna facta in gestis armorum, & fuerũt probissimi viri, sicut sunt de gestis magni Caroli, Orlãdi, Oliueri, & cęterorũ, & Æneę, & aliorum fortium virorum, & per hoc solum audiendo de gestis ipsorum sine aliqua experientia vult effici probissimus armiger, certè nunquã per solum auditum de magnis gestis efficietur probus. Alius verò, qui volet effici probus, verè ibit in armata militia, vbi habebit experientiam in dando
C & accipiendo, sic efficietur valens armiger. Similiter nõ tm̃ addiscitur in libris sapiẽtia Dei, sed melius addiscit, q̃n seruus Dei hẽt experientiam seruiendi Deo, seruando illa tria vota supradicta, quia tũc cõsequit experientiã Dei per prudẽtiam experimentalẽ.

Quinta stella est experientia suæ fragilitatis: nam Deus ante quã caperet carnẽ humanam, sciebat, ꝙ oportebat cõpati humano generi pp fragilitatem suæ putrescibilis carnis: sed post eius incarnationẽ, & postquam habuit experientiam carnis humanæ viuentis, & per experientiã palpans miserias, & fragilitates carnis, & in quot miserijs est supposita in passionibus, & tẽtatio-
D nibus mundi, diaboli, & cupidini tot manerierum desideriorum exinde citra semper fuit magis misericors & miserator nostrũ. hinc est, ꝙ prouidentia diuina permisit cadere Petrum, vt simili exemplo esset misericors alijs, sicut Deus fuit misericors eius ex eo, quia futurus erat Princeps ecclesiasticę fidei, & cephas Christianorum. Et modicum est, ꝙ vnus homo Dei dum visitasset alium seruum Dei, qui ex reputatione, quam faciebat de seipso, erat cõtinens vltra cõueniens, dixit socio suo in recessu ab eo: iste amicus Dei habet necesse hr̃e vnã fornicationem, vel aliquam vituperationem. E
& ita fuit, quia pauco tempore post hoc, ille amicus Dei cecidit in vnam fornicationem, taliter ꝙ publicè secũ fuit, & fuit valde mortificatus, & tunc se magis humiliauit quam vnquam fuerit, reputans se esse miserum peccatorem, vbi prius se reputabat veneratione dignum, & portare coronam aliorum seruorum Dei, & hoc proueniebat solum propter spem, quam ille habebat, quia melius addiscit sumptibus suis, q̃ alienis, ad instar ragatiorum, qui multotiẽs cadunt, & frangunt sibi caput ante quã efficiantur boni caualcatores, & habent de magnis bastonatis, & feritis, ac necessitatibus F
antequam efficiantur armigeri, & tandem efficiuntur magni Capitanei, & Magistri. Similiter vidi, & sunt aliqui studentes pauperrimi, qui stabunt sub pedibus alienis male induti, & patiuntur magnas necessitates, multotiens efficiuntur valentiorẽs, quã illi, qui faciunt eis expensas, & habent modũ, facultatem, & tempus studendi. Similiter talis fuit Dauid, qui non fuit sapiens, nec bene cognouit Deum, neq; se, neque mundum, nisi postquam cecidit. vnde Iude loquens ad hoc propositum dicit, Auertisti faciem tuam à me, & ego sum cõturbatus. Item ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. G

Inde venit sexta stella, quę est, rebus diuinis reuerentiam habere, reuereri Deum. Et hoc tangit nobilibus, qui quandoque dedignantur reuereri Deum, & res diuinas. Nam & ipsi Pagani quanto erãt sapientiores, tanto plus colebant Deos. vnde quãdo vnus non veretur, neq; reueretur Deũ, & res sacras, ac diuinas, est deterior quam sit vna bestia. & quãdo quis magis timet Deũ, tanto est sapientior, & plus reueretur res diuinas. s. corpus Christi, Beatam Virginẽ, Sanctos, templa, res sacras, & sacerdotes, non considerando, quod sint peccatores, H
sed gradum sacerdotij. vnde S. Franciscus dicebat, quod volebat honorare sacerdotẽ tanquam vicarium Christi, secundum eius gradum, contra illos, qui dicunt, ꝙ sacerdotes, Fratres, Prælati, & Papæ, sunt praui, & malæ conditionis, &c. vnde quid sint, tu debes reuereri eos tanquam habentes gradũ sacerdotij, & dignitatis, & non tanquã peccatores, & in quãtum delinquunt; & ideo malè faciunt dicendo, quid presbyter, quid Prior, q̃d Abbas, quid Eps, quid Cardinales, & Papa? quia cõsiderato gradu eorũ, peccãt valde spernẽtes eos. Exemplũ, si esset

A esset vnum vas plenum denarijs in stercore proiectum: credis tu quod auarus non caperet illud vas, non obstante quod esset foetidū? certe sic. Sed illud non faceret propter vas, sed propter thesaurū inclusum. vnde sapiēs imperator Constantinus, corā quo prælati & sacerdotes litigabant considerauit ipsos in quantū hoīes essent fragiles & peccatores. Cōsiderauit exinde eorum gradū, quia similiter eorū gradus repręsentant creatorē, & ideo cū magna reuerentia, & bonis verbis induxit eos ad se compromittendum in ipsum, & facto cōpromisso audita eorum causa prudentissimè fecit sibi dari oēs scripturas, & capitula partiū, & cum bonis verbis, B & modis reduxit eos ad concordiā & igne cremauit oēs scripturas hincinde ꝓductas, & noluit ipsas legere, neq; legi, ne aliquid cōuitij in eisdē foret descripti in vituperiū eius, qđ pateret alijs, ne exinde oriretur aliqđ scandalū. Vnde sanctus Frāciscus docuit prędicari in genere, & non in specie. Similiter Christus, qñ reliquit beatā eius genitricem iuit cum phariseis & repertis dixit virgo ei, fili quid fecisti nobis, &c. Qui rñdit, nesciebatis quia in his, quę patris mei sunt, oportet me esse, & magis appreciauit phariseos, qui habebāt gradum q̄ beatā Virginē, C ex qua cepetat carnē. non respexit Deus quod essent maligni & magni peccatores, sed quia erant in gradu sacerdotij. vnde ꝓposuit eos carni Virginis Mariæ: quia si essent mille virgines Mariæ, nō possent cōsecrare Corpus Chri, vnus sacerdos peccator poterit consecrare illud. Vnde quantū ad hoc ōdit̄ dignitas & auctoritas sacerdotij: quia sunt vicarij Chri ꝓferendi carni beatiss. Virginis Mariæ.

Septima stella diuinorū testimoniorum, quia oē verbū est testimoniū Dei, quia Sol est testimoniū. si est pulchrum tp̄s, est testimonium Dei. si pluit, est testimoniū Dei: & qūocunq; creata reddūt testimoniū Dei diuinorū operū, quia quęcunq; Deus facit, cū D misterio facit: vñ quāto magis hō est sapiēs tanto magis cōtemplando de oībus fingit sensum referendo oīa q̄cunq; vidit summo opifici, & in omnibus uidet Deum esse trinum & vnum. et quanto plus habes de intellectu, tanto plus habes testimonia de Deo. vnde sapiens extrahit de stultitia sapientiam, & testimonium Dei.

Octaua stella est cognitio mali, a quo tu debes ꝓcauere. Attendite uos o dñę, quę dimittitis filias vr̄as domi, & non ducitis eas vobiscum ad ꝑdicationē, vbi addiscūt scire ꝓcauere a malo & sequi bonū, dicite mihi quæso ueritatem, a quot malis præcauistis E uobis in ista Quadragesima propter prædicationes, quas audiuistis? & hoc non fuit, nisi quia uos didicistis eligere viam bonorum operum, & vitare mala, iuxta illud, ignorans ignorabitur. et iuuenes sunt sicut cera, quæ capit formam, quæ sibi imprimitur. vnde caueas homo, quod ducatis eas, quando senes venient, quia sunt magis aptæ ad diuina monita, quia non sunt induratæ.

Nona stella est cognitio boni propter operari bonum propter Deū. & ut scias præcauere tibi a malo: nam audiendo bonum & ꝑdicationes, tu addisces cognoscere malum & vitare illud, & sciendo & cognoscēdo illud, quod est malum, tu vitabis illud & F sequeris bonum. quot mala uitarentur, si homines cognoscerent prauitatem illius mali esse tanti præiudicij, & periculi animarum, sicut est ignorantia, quæ est maior amica, quam habeat diabolus, & tamen non excusat peccatum.

Decima stella est mens constans & firma, quia sapientis est esse constans in perseuerando in bono, & mutare propositum de bono in melius, & de meliori in optimum. Nam fatui qui incipiūt facere bonum, licet habeant tunc bonum propositum, non perseuerabunt, sed ibunt ad festa peccando. & G portare incipient caudam, quam deponere nunc proposuerunt. & similiter taxillatores incipient facere taxillos. & macellatores vendunt eis ossa, vt possint facere taxillos. similiter frappatores, qui continuant artem frappandi panos, omnes huiusmodi, & similes facientes istas artes damnatas, licet incipiant habere bonum propositum, si non perseuerabunt sunt fatui & instabiles, & diabolus eos expectat. & caueāt sibi vxores taliū frappatorum & similium, qui in talibus artibus perseuerabunt, quando sunt implicatę. sis ergo constans, & in bono proposito perseuerans, quia sic faciendo consequeris gratiam Dei & firmaberis in bono proposito. H

Vndecima stella est, quod quāto plus gr̄as tibi sentis, tāto plus te humilies, quam differentiam facimus nos inter prædari res spirituales, & deprædari res temporales, & prædari Christum vel diuitias mundi, aut diuitias Dei. certè maior timor quam habeam in hoc mundo, est ne efficiar prædo, & vadam prædatum stratas, hoc est quod oīs gratia, quam Deus concedit nobis, illā attribuamꝰ sibi, & nō attribuamus

A mus nobis. quia si attribuimus nobis gratias, quas habemus a Deo, nos prædabimur illas gratias Deo, quia si habeo aliquam bonam voluntatem, illam non ex me habeo, nec debeo illam ex me perseuerare habere, sed a Deo considerando, quod ex me nihil sum. Vnde quanto homo ascendit in diuitijs hominibus & fama, tanto magis incurrit periculum, quod non efficiatur prædo. hinc est, quod lucifer fuit præcipitatus de summo ad infima, quia noluit se humiliari Deo: sed voluit furari gloriam Dei creatoris sui. & ideo perdidit gratias infinitas, & fuit humiliatus vsq; in profundum abyssi.

B quanto ergo plures gratias habeas diuitias & honores, tanto magis fac te humiliorem & cognoscas te, siue sint gratiæ temporales, siue spirituales.

Duodecima stella est discretio inter bonum & malum significata per Beniamin, qui interpretatur discretio boni & mali, qui de xij. fratribus fuit vltimus scire quid potest habere: quia antequam possit reperiri medium, nam discretio inter bonum & malum est vltima & præcipua virtus, & vltimum istius discretionis multum laboratur, quia quando itur nimis sursum, quando nimis deorsum, quando nimis late, quando

C nimis stricte, quia virtus cõsistit in medio, quæ cum difficultate potest quæri & quæsita seruari eodem calle. & multotiens rumpitur caput animę reputantis fore indiscretionem illud, quod foret melius discretionis, & foret discretio discretionis. probo p scripturam. Vide librum Iudicum: vbi vult, quod sint duodecim iudices ad tollendũ populum de manibus alienigenarum & paganorum. vult dicere, quod significat istas xij. stellas, scilicet virtutes suprascriptas, quę cõsistunt in vera cognitione Dei, quæ cogni-

D tiones Dei sunt xij. & producunt infrascriptos effectus in anima.

Primus, quia adducit te ad pœnitentiam & cognoscas quod Deus uocat te per pœnitentiam.

Secundus, quia uocat te ad gratiam per eius misericordiam.

Tertius, quia ostendit te non videre.

Quartus, quia cauet te de periculo, per eius manum.

Quintus, quia cognoscas quod tibi augmentat gratiam per gratiam, per eius misericordiam.

Sextus, quia cognoscas, quia te releuat a peccato per suam misericordiam.

Septimus te acceptat p suã misericordiã

Octauus, quia tibi parcit per eius misericordiam. B

Nonus, quia obliuiscitur tuorum peccatorum per suam misericordiam.

Decimus, quia gratiam tibi datam conseruat per suam misericordiam.

Vndecimus, quia tuam animam per Dei misericordiam tibi seruet.

Duodecimus & vltimus tibi dat gaudia paradisi, & frui se ipso Deo per eius misericordiam.

Secunda pars principalis.

Cape gratiam Dei subsequentem. Et sanctus Iohannes scribit, quod gratia Dei tria facit operari. F

Primum affectum gratiosum.

Secundum affectum laboriosum.

Tertium affectum gaudiosum.

Primum significat habẽs in utero, vult dicere quod significat mentem grauidantẽ amorem Dei propter cognitionem, quam hẽt de Deo. vnde cognitio charitatis Dei, est maritus, & uoluntas amans charitatem Dei, est vxor. Et quandoq; maritus est melior, quam sit vxor, quandoque vxor est melior marito: quia quandoque erit uoluntas bona, sed non erit intelligentia, quia deficiet intelligentia. et qui non intelligit, non potest amare, quod non intelligit. quãdoq; erit intelligentia, sed deficit uoluntas. sed quãdo coniungitur bona uoluntas cum intelligentia, tunc anima ingrauidatur lumine ueritatis, & tunc incipit facere operationes bonas & parit filium masculum. vnde expedit quod intersit gratia. G

Secundo, quod adsit affectus laboriosus a principio, licet ex post facto sit tibi lumẽ. et hoc est, quod dicit, & clamabat parturiẽs & cruciabat ut pariat.

Tertio expedit, quod sit gaudiosus, & hic est fructus, quem parit, iuxta illud, mulier cum parit, tristitiam habet. s. etiam cum peperit. sequitur gaudium, quia natus est puer in mundo. vnde in bene operando a principio sit fatigosum, sicut in dando eleemosinas videtur durum & fatigosum in principio, sed postea parit fructum gaudiosum, & sic in confitendo, & sumendo Corpus Christi: quia quãdo non es solitus, videtur fatigosum: sed cum feceris, tunc efficieris totus gaudiosus. H

Sequitur secunda misericordia, quæ dicĩ infernalis, & est proximum desperans. & do tibi tria signa de istis desperatis. Primũ est in

A est in illo, qui male viuit & sperat in Deo, & putat quod Deus det sibi contritionem in eius morte. vnde Eccles. 4. c. Noli dicere o peccator, quod misericordia magna est, quia non minor est iustitia. sed si bene viuis & virtuose, in fine Deus dabit tibi gratiam contritionis. vñ sanctus Paulus dicit, nihil mihi cõscius sũ. Et Dauid, ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Nam & seruus Dei recte uiuens, semper timet & dubitat de hora transitus. et tu o peccator, vis confidere male operando in Deo, & speras saluari ita de leui? conuertere ergo & de cętero auerte a malo cum pro
B posito bene viuendi, & sic Deus miserebitur tibi, & dabit tibi gratiam uerę contritionis, sed finaliter vitam ęternam. Secundum signum, quia sunt aliqui detractores qui non solum nolunt bona facere, sed interrumpunt alios volentes facere bonum, sicut si aliqua domina vellet deponere vanitates & caudas, vna alia indiabolata reprehendet eam, & conabitur remouere ipsam a bono proposito: tales possunt dici desperati. & si esset aliquis volens detrahere verbo diuino, quod nobis prędicaui p Dei gratiam, iste talis esset in isto gradu desperationis. & nolite sibi credere, maxime quia
C si tibi uidetur in me in aliquo maledixisse, veniat ad me & dicat mihi charitatiuè, q̃a si male dixero, uolo publice me emendare aliquantulum. Sed postquã recessero si maledixerint mihi censeatur detractores potiusquam ueridici. si aliquis prędicaret cõtrarium eius, quod prędicaui nobis, subito audientes recedant a talium prędicationibus. & si mihi scribitur quod aliquis prędicet contrarium eius quod vobis prędicaui, subito huc accedam, vbicunque fuero, ad defendendum uerbũ Dei, & si male loquutus fuero, me ipsum coram omnibus emendabo, & prędicabo contrarium eius quod male dixerim. Sed volo vobis dicere unũ,
D ꝙ nunquam fui in aliqua ciuitate, vbi prędicauerim tot subtilitates & veritates sicut in hac vestra ciuitate, quia alibi nõ fuissem ausus illas prędicare. & hoc quia fui intellectus a probissimis Doctoribus, & valentibus viris, in omni facultate, & alibi non fuissem ita intellectus. & ridentes credidissent me dixisse multas hęreses doct. & indoct. me tenere. Et credo quod sanctus Antonius ꝓtector vester impetrauit a Deo quod ego uenirem ad uos, quia quod locutus sum, non ex me, sed ex Deo est. et si quis contradiceret, non audiatis eum, quia proprie erunt spirit⁹ diabolici, maxime offendendo me ad supradicta. E

Tertia generatio est signum, quia volo dicere omnibus indebite tenentibus aliena bona, vel per vsurariam prauitatem, uel per symoniam, aut prędariam &c. & non vult reddere, certe ille talis induratus perseuerando & tenendo est desperatus. Et ideo ecclesia prohibet vsurarios, & alios taliter morientes sepeliri in loco sacro, sed faciat eos proijci ad alium locum, vbi bruta animalia proijciuntur tanquam desperatos. de vsu. c. 2. li. 6. Sed ad exhortationem talium desperatorũ vsurariorum & prędatorũ, & simoniacorum, & tenẽtium aliena indebite, vo F
lo dare vnum exemplum, & similitudinem ipsis. Erunt quinque in una barca & volunt ire ad ciuitatem Venetiarum, & barca submergitur in flumine. vnus scit natare, exit flumine totus balneatus & terrificatus. Secundus cęlabitur infra aquã, & capit se vni ligno. Terti⁹ magis labitur modo supinus, modo resupinus & tandem apprehendit vnum ramunculum valde debilem. Quart⁹ uero magis ruit per aquam bibendo plusq̃ velit & pur apprehendit se vni spino subtili. Quintus autem petit fundum & suffocatur. & sic sunt quinque differentię inter G
eos, qui tenent bona aliena indebite & iniuste quęsita, quia aliqui restituunt aliena subito, & isti euadunt periculũ fluminis infernalis. Aliqui uolunt saluare animam suã & tamen non restituũt illud, quod possent, sed de mille denarijs quos reddere debent restituũt in diuersis temporibus & nõ omnes simul, & subito isti tales non sunt absoluti, & moriuntur in peccato mortali, nisi restituant: & sacerdos non debet tales absoluere, nisi restituãt & admoneant de restituendo, & isti sunt similes illis, qui se tenẽt, & stat suspensus ramiculo, quia stant in periculo mortis ęternę. sed adhuc possunt saluari. Quartus est similis illi, qui stat ap- H
prehensus spino, qui disponit restituere in 50. annis, adhuc est minus malum, quã nolle reddere quicquam, quia interim posset sibi uenire vna voluntas de restituendo oĩa simul & semel, & hic etiam potest saluari. Quintus est totaliter desperatus, quia submersus necatur; quia est induratus ad fenerandum toto tẽpore suę uitę usque ad mortem, & nunquam restituit etiam moriendo, & sic submergitur in flumine ignis infernalis.

Tertia

A *Tertia pars principalis.*

Tertia misericordia est proximi parcẽtes. Est ne aliquis viuens, qui habeat inimicitias ausculta peccator dicta, q̃ dicã cordialiter. et considera in hoc tria.

Primum est, cui debet parci.

Secundum, quid debet parci & remitti.

Tertium, quare debet parci.

Dico, quod primum est, cui debet parci. Et respõdeo quod generaliter tu debes par cere omnibus, qui te offendũt per omnem iniuriam tibi factam.

B Secundum est, quid debet parci. & super hoc nota tria damna, quæ dantur proximo. quia aut est damnum spirituale, aut corporale, seu personale, aut reale, scilicet uel per tinet animæ, vel corpori, aut rebus. Primũ spirituale, verbi gr̃a, si tu defamasti aliquã personam, ille debet tibi parcere, si tu quæris ab eo veniam, quia tu teneris perere sibi veniam, si ille sit quod tu defamaueris ipsum. sed si ille ignorat, quod defamaueris eum, tu non teneris petere sibi veniam pro pter scandalum sibi euitandum, saluo si aliquis esset inculpatus de eo, quia tu qui defamasti, teneris accipere culpam illam super te, & disculpare insontes. sed si defamasti

C aliquem, vadas ad eum & quære sibi veniã. Corporale damnum, quia si occidit tibi patrem, frarrem uel filios, parce sibi. damnum vero naturale, seu in rebus, & in bonis illatum est, quia tu debes habere ab alio, qui nõ potest soluere, tu teneris sibi remittere & ei parcere. sed si facit tibi iniuriam extor quendo a te contra Ius bona tua, vel per rapinam, vel per vsuram, aut furtum, tu teneris sibi parcere iniuriam, si non teneris sibi dimittere tua bona, nisi ille non esset soluẽdo, quod est contra illos, qui tenent homines pauperculos incarceratos non habiles vnde soluant.

D Tertium est, quare tu teneris parcere, multis rationibus. Prima ratio est, iustitia quæ poscit: quia sicut tu uis tibi parci, ita re neris, iuxta illud dictũ, lance laude iustitiæ requirenre etiã alijs parcere. quia eadẽ mẽsura, qua metimini alijs, metietur & vobis. quia quanto plus distribues de charitate in hoc mundo, tanto plus recipies in alio, iuxta illud, Centuplum accipietis & vitam æternam possidebitis. & si non parcis alijs Deus adimplebit contra te, quod in Euangelio dixit de seruo nolente parcere cõseruo suo, cui dixit: vade serue nequam, &c. Secunda ratio, quia nos sumus membra ad inuicem, & sicut membrum adiuuat mẽbrũ. E Ita nos debemus adinuicem nos iuuare, & parcere vnus alteri. & sic accidit quandoq; quod homo signando se percutit cum manu sua in oculo & offendit oculum, & nihilominus oculus non cupit manũ illam abscindi, imo parcit sibi, nec volet ipsam manũ pati, licèt oculus perderetur. Ita licet tu offenderis ab aliquo tu debes sibi parcere tã quam membro tuo: quia vt dixi, omnes nos sumus membra Christi ad inuicem. Tertia ratio, quia parcere alijs, non procedit a pusillanimitate, sicut aliqui vẽtosi, & fatui dicunt, imo procedit a magnanimitate, & nobilitate animi. Nam tu nunquam uidisti F aquilam capere muscas, neque leonem capere murem. quod vult dicere, quod animus magnanimus, & realis, non curat de illis murmurationibus, quę cunctis solent dici de his qui remittunt iniurias dicentes, quod est magna uerecundia dicere pro tantis. quia tales bubulæ, & murmurationes non sunt appreciandæ a magnanimo. Nam si in hac ciuitate esset vna muliercula murmurans, & spernens Imperatorem, aut Regem Franciæ, & propterea Rex Franciæ, vel Imperator moueretur cum suo exercitu, & vlcisceretur de ista muliercula: nonne omnes merito trufarentur de eo? sed quia ma- G gnanimi est, spernere ista talia, & parcere, ideo de talibus non est curandum, iuxta illud, Parcere subiectis velle iuuare piũ ẽ. Quarta ratio est, quia parcere & iniurias remittere, est opus pium & misericordiæ, quia melius est parcere, quam ire ad funera & sine magno dispẽdio tu potes parcendo alijs acquirere vitam æternam. quia oratio, quã dominus noster Iesus Christus docuit discipulos dicit, & dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitorib⁹ nostris. & sic dicendo Pater noster, & nõ parcendo, tu peccas. & non dicendo Pater no H ster, etiam tu peccas. et ideo dimittite, & dimittetur nobis. Diligite inimicos vestros pro persequentibus, & odientibus uos, dicit dominus. et ipse dominus noster pendens in cruce orauit pro crucifigẽtibus eũ dicens, Pater ignosce eis, quia nesciunt q̃d faciũt. Exemplum enim dedit nobis, vt quẽ admodum ipse fecit, multo magis & nos fa cere debemus. vnde dum vnus Castellanus in Hispania interfecisset filium vnius Baronis, & foret obsessus cum multis gentibus ab illo barone, cuius filius fuerat perẽptus ita & taliter quod defectu uictualium non poterat amplius se tenere. ipse se nudum spoliauit

A spoliauit & posuit sibi ad collum unum capistrum, & vnam cruce de ligno super humeris, & solus extra suum castrum exiuit: & isto modo recto tramite iuit ad tentoriũ Baronis offensi, & coram eo se genuflexit misericordiam postulando, et dicens, dñe mereor oẽ malum, & me reddo tuæ misericordię magnanimę. ergo princeps miserere mei per illum crucifixum, qui pependit sup ligno istius crucis. At ille Baro magnanimus hoc audiens inquit, ex quo perdidi filium meum, & ita humiliter misericordiã petit, pro Deo non perdam animã, & liberaliter parcuit sibi et magno exercitu suo relicto offensore in castro suo repatrauit. &
B intrans coram Barone crucifixus lugens in cruce affixus inclinauit illi Baroni omnibus astantibus ad videndum reddere sibi gratias, quod eius amore pepercit illi, qui offenderat eum. simili exemplo, dum quidã interfecisset vnum, tunc relicta eius vxore pregnante, quę peperit filium Mariæ: qui dum creuisset & homicida, qui fuerat bannitus propter mutationem status illius ciuitatis repatriasset & conuersaretur cum illo iuuene filio quondam occisi: Quidam dixit illi iuueni, o stulte si tu esses sapiens, tu non appropinquares illi, quia ipse suis manibus
C occidit patrem tuum. Et ille iuuenis mox veniens domum dixit genitrici suæ: Mater ego admiror valde, quod nunquam dixistis mihi, quis fuit ille qui interfecit patrẽ meũ. Ego omnino uolo quod dicatis mihi, quis eum interfecit; & mater plorans dixit, o fili mihi, rogo te noli curare scire. & tãdem vidẽs pur filium dispositum scire dixit: fili mi, fuit talis: sed rogo te dimitte vindictã Deo, qui est iustus vltor. vnde iuuenis iste quęsiuit opportunitatem vindicandi mortem paternam, & una die Veneris sancta ca
D ptis armis insultauit eius inimicum, inermem, & euaginato ense dũ vellet illũ percutere, suus inimicus dixit, ego nõ possum euadere mortẽ, sed rogo te amore illius, qui hodie pependit in cruce, vt mihi vitam largiaris. et iuuenis ille dixit, tu taliter me ligasti, quod non possum dicere contrariũ. vade ergo in pace, quia amore Christi tibi vitã dono. et depositis armis & rancore intrauit ecclesiam, & dum diceretur officium & ostensa cruce & posita in terra, vt mos est, quam omnes uadunt ex deuotione osculatũ, Iesus Christus spiccatus a cruce apparuit magn⁹ in forma humana, sicut erat, quando fuit crucifixus cum plagis sanguinolentis, apertis manibus iuit omnibus vi-
dentibus ad locum vbi erat ille iuuenis, & E
amplexatus fuit eum, & conuersus fuit in cruce in materia ærea, sicut prius erat. inde notandum est, quod nullum opus vere potest fieri magis quam parcere suis inimicis, nec aliquid est, quod tantum placeat Deo sicut exercere opus tantæ charitatis contra suos inimicos amore Iesu Christi. Simile fuit in comitatu Florentiæ, dum vnus obuiasset cuidam suo inimico soli, & inermi in quadam via, vnde nullo modo poterat euadere, ille nobilis exempto ense irruit super eum, dicens, modo non potes euadere, modo faciam vindictam meam de te, proditor nequam. & ille videns se male paratum prostrauit se in terra dicens, F
o amore Iesu Christi, qui pependit in cruce pro te, & tua salute, dimitte mihi offensam tibi illatam. & ille subsistens inquit, surge quia adiurasti me per illum, qui me creauit, eius amore tibi parco, & duxit illum secum ad villam, ad eius palatium, & dedit sibi cœnam, & hospitiũm in bona charitate, & pepercit sibi. & facto mane, dum intraret ecclesiam crucifixus inclinauit se illi. & ita vsque in hodiernum diem apparet, propter quod nobilis ille sumpsit monasticum habitum, & facto prelato monasterij Deo seruiuit, & est G
sanctus. Disce ergo parcere alijs, vt misericordiam valeas, consequi a Deo, quę nobis concedatur, amen.

IN DIE MARTIS post Pascha.

De amore glorioso.

Sermo XLIX.

Ecce qu m bonum, & quam iucundum fratres habitare in unum. psal. cap. 11. Ad euidentiam H
dicendorum nota tres glorias, quas habet anima glorificata in paradiso.

Prima est gloria substantialis. ibi, ecce quam bonum. & ista datur in premium aię.

Secunda est gloria consubstantialis. ibi, & quam iocundum. & ista datur in præmium corpori.

Tertia est gloria accidentalis. ibi, fratres habitare in vnum. Et ista datur utrique, corpori & animæ.

Prima

A *Prima pars principalis.*

CApio primam gloriā animæ, quę est substantialis.i. de substantia animæ. vnde nota, quod anima habet tres potentias.s.intellectum, volūtatem, & memoriam. et anima beata habet gloriam secundum capacitatem meritorū, cuiuslibet istarum trium potentiarum. Nam intellectus cognoscit bonum a malo, iustum ab iniusto, &c. Et iste intellectus idem est, quod ratio, & viuit per medium fidei, quæ fides cōformat ipsum intellectū. Item habemus uo
B luntatem, quæ delectatur in amando id, in quo ponit desiderium suum, & suum amorem. et ista voluntas conformatur per charitatem in amando Deum, proximum, & se ipsum.

Item habemus memoriam, quæ consistit in essentia animæ, & ista memoria conformatur per spem, & delectatur sperādo possidere Deum. Et sic habemus tres virtutes Theologicas.s.fidem, charitatem, & spem. Ex quibus anima glorificata formatur, secū dum ipsius animæ tres potentia suprascriptas. quia intellectus meretur per fidem, voluntas meretur per charitatem, & memoria meretur per spem. quæ tres potentiæ
C animę, cōsistunt in scire, velle, & posse. hæc æquiparantur tribus personis diuinis: patri, filio & spiritui sancto. Et prædictæ tres virtutes Theologicę coniungunt nos cū Deo. & fides est medium inter voluntatem & memoriam, & inter charitatem & spem: quia qui habet fidem indubitatam, necesse est ut habeat spem futurę beatitudinis, quia fides est sperandarum rerum, &c. & vbi charitas est, ibi amor est: & vbi est charitas & amor, ibi Deus est. quicunque ergo credit in hoc mundo, cum fide, spe, & charitate, in alio mundo gaudebit Deo per meritum fidei cum intellectu, videndo Deum facie ad faciem.

D Item fruetur Deo per meritum charitatis uolendo quod ipse Deus vult, amando qd ipse Deus amat, & nil aliud, adeo quod si pater tuus esset damnatus, tua voluntas esset ita conformis bonitati diuinæ, quod tu esses valde lætus, nec velles ipsum saluū fore. Item contemplabitur Deum per meritū, spei speculando in sempiterna diuinitate memorando, quod Deus est infinitus, & ipsius animæ fœlicitas est circularis, & fine fine, ex quo memoria recipit ex hoc summam fęlicitatē in recolendo, quod sibi dabitur possidere Deum per secula infinita.

Deus ergo omnipotens, ita ordinauit quod E
in paradiso ista premia darentur in paradiso animæ felici. s. pręmiū intellectus in videndo Deum facie ad faciem. voluntatis in possidendo ipsum cum charitate infinita. & pręmium memoriæ in gaudendo, & videndo ipso Deo. vnde nos habemus tres scalas ad eundum visum faciem Dei, & id quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec ascendit in cor hominis.

Prima scala est natura corporalis, quæ est valde longa: nam incipit in profundo, & ascendit usque ad rationalem.

Secunda est rationalis, quæ etiam est longa, & ista ascendit vsque ad spiritualem. F

Tertia scala est spiritualis. & ista est de natura Angelica. et quot sunt Hierarchiæ & ordines Angelorū, & quales & quot, & de eorum officijs. &c. Vbi contemplando applicatur ad visionem omnipotentis Dei.

Dico, quod prima scala est de natura corporali, quæ est una scala, per quam tu potes ascendere per gradus ad contemplandum Deum, & sunt infiniti gradus. Vnde tu o anima, quæ uis habere notitiam Dei, disce ascendere scalones huius pulcherrimæ cōtemplationis diuinæ. & primo considera ista naturalia & grossa, quæ tu vides, palpas, comedis atque tangis. G

Primus ergo gradus supradictæ scalæ naturæ corporalis, & rudis, est terra, quæ est ita opaca, & de sui natura obscurissima, ascende eius gradum, & considera lapidem primo qui est res insensibilis & inanimata. Considera ergo, quot genera lapidum sunt in orbe, & quot gēmas producit terra diuersorum colorum, visu delectabilium, cum diuersis & mirandis virtutibus. Considera aurum, argentum & diuersorum metallorum genera, & tot aromata, quotq; organa lauti, simphoniæ, citharæ. & genera infinita producentia, tam dulcem, & canoram armoniam. & tamen nil aliud sunt quam terra. Ascende ad considerandum animata, H
& primo considera quot diuersitates plantarum, herbarum & arborū, quæ habent animam vegetatiuam. Considera varietates florum, rosarum, fructuū, & odorum & mirabilium virtutum in eis insitarum, atque saporum diuersorū, secundum diuersitatē naturarum suarum. & nihil aliud sunt quā terra. Ascende etiam ad bruta animalia, quę habent animam sensitiuam, & vegetatiuam. & vide quot sunt diuersitates specierum & generum istorū animalium, & naturarū suarū, & qualiter viuunt, & de quibus viuunt.

& quod

A & quod vnum est in gradu perfectius alio. & pur in consideratione istorum, quæ dicta sunt, intellectus humanus nõ sufficeret cuncta rimari, quæ in his essent consideranda: & tamen nihil aliud sunt quam terra, & de terra. Et uides quod ista terra est vilius elementum quod sit: & producunt tot & tã pulchra, & grandia & admiranda.

Ascende secundum gradum istius scalæ corporalis & naturalis, & contemplare naturam elementorũ. s. istius terræ, & quæ generantur & producũtur ex ea, aqua, & quot quanta & qualia, & quot diuersitates generum, specierũ, et maneriorum piscium, &
B animaliũ generantur, et uiuunt in ea. et modus viuendi, quia est unus stupor imaginatu. Cõsidera etiã quod aqua est decies subtilius & nobilius elementum, quam sit terra: et aer est decies subtilius, & nobilius elementum quam aqua. Et ignis similiter est decies rari⁹ & nobilius aere. et sunt inter se diuisa ista elemẽta, quia terra grauis & sicca et frigida est: Aqua est frigida, grauis et humida: Aer & ignis se habent per oppositum ad prædicta. et vides quod ex istis contrarietatib⁹ omnia corpora animata & inanimata, quæ continentur sub sideribus, sunt composita. et licet sint contraria, sunt in tã
C ta pace, charitate & confœderatione nexus naturæ incorporata, quod semper quærunt simul stare, neque quærunt, imo abhorrent dissolui.

Ascende altiorem gradum sphæræ Lunę, Solis & aliorum planetarum, & contemptare anima eorum pulchritudinẽ, & splendores et diuersas influentias, & eorum varietates & cursus circulares, cũ quanto ordine positi sunt. & nunquam cessent rotare. et nulla in parte turbetur cursus eorum. Et solum unus minimus eorum assis uel rota, seu quid aliud egeat reparatione a tot circulis annorum citra, quo creata fuerunt illa cor-
D pora planetarum. certè ille summus opifex, qui creauit ea, debet esse magnus magister, & fecisse ea de perfecta materia, quæ nunquam deficit. Considera celos, qui etiã sunt corpora in ista scala comprehensa, & cęlum stellatum, & stellas fixas, et errantes, quam sint pulchræ & decoræ, ut nullus unquam fuerit philosophus, qui potuerit scire, de qua materia sit minima stella mundi & cœlum. Considera etiam cælum cristallinum, q̃ est ualde pulchrius cœlo stellato. eleua mentem altius et contemplare anima gentilis, quid, quale ve et quantũ debet esse cœlum empireum, vbi est habitatio beatorum spirituum, quia est adeo pulchrum, & E decorum, quod ingenium humanum non sufficit exprimere. Considera ergo, si debet esse pulchrum, quia si unus imperator vellet facere vnum palatium conueniens suæ maiestati & imperatrici, & filijs suis & suis aulicis, certè faceret ipsum pulchrius quã palatium mundi. Multo magis sine comparatione debet esse pulchrius cœlum empireum, quam alij cœli, et quam Sol et cuncta corpora supercœlestia lucentia sine aliqua comparatione, in qua est habitaculum imperatoris & domini, ac creatoris totius vniuersi, ac suæ reginæ genitricis virginis, & sponsæ gloriosę et angelorum apostolorum ceterorumque spirituum bonorum. F quia si esset possibile, quod oculus corporis humani posset uidere vnum modicũ illius cœli cristallini, non posset imaginari quod nedum anima, sed nec angeli, nec ipse Deus posset esse pulchrior.

Sed anima, volo quod ascendas secundã scalam naturæ rationalis, & considera animam rationalem, quia vna minima anima rationalis beata, est decies pulchrior quam sit Sol, quam sint stellæ, quam sit cœlũ stellatum, et cristallinum, et aliquid quoduis corpus naturæ corporalis. Considera, quantum debet esse pulchra, cũ sit creata ad imaginem & similitudinem Dei creatoris sui. G Considera etiã, quia vna sola anima est tantæ magnitudinis, quod impleret vniuersum orbẽ. & hinc est, quod anima rationalis nõ contentatur, si esset domina totius terræ, totius aquæ, aeris & ignis. Item non contentaretur, si esset domina Solis, Lunæ & omnium planetarum, et omnium cœlorum & stellati & cristallini, nec satiaretur, si possideret omnes angelos: et nunquam quiescit, donec possidet et fruitur ipso Deo. In quo solo reperit suam quietem, et fœlicitatem. et ideo ambit totum mundum, quia Deus vbique est, & oportet, quod ipsa anima ad hoc ut quiescat contenta transubstan- H tietur ideo & efficiatur Deus participatione. Et sic si tu ascendis ista contẽplando sursum, valde approximas Deo. Si ergo uides mirabilem huius animę pulchritudinem & magnanimitatem & eius conformitatem, quam ipsa habet cum ipso Deo, ipsa anima est sine comparatione infinitius pulchrior quam sint aliqua corpora naturæ corporeæ. et cõsidera modo, quot sunt illæ animę quę fuerunt creatæ ab Adam citra, & quæ modo viuunt in hoc seculo, & quot futuræ sunt usque ad finem mundi, quæ saluabuntur:

quantum

A quantum sunt & erunt pulchræ, vt dixi. et vna est pulchrior alia in vno gradu, alia in duobus, altera in tribus, aliqua in quatuor, secundum eorum merita & bona opera ru tilat magis una anima, quam alia coaduna quo omnes istas animas beatas simul in paradiso quantum splendorem credis emittunt, quia vna minima anima beata relucet septies plus quam Sol. si ergo tot soles septies pro singulo lucerent plusquam Sol luceat: quot sunt illæ animæ lucentes septies plusquam Sol. quis posset enarrare gloriã tuam domine, mens hebes & intellectus deficit comprehendere incõprehensibilia tua B domine, & memoria offuscatur.

Sed ostende altius contemplando tertiã scalam naturæ spiritualis. s. angelorum vitæ æternæ, quia cum tu attingis ascendendo unam scalam, tu vides Deum facie ad faciẽ. Vnde nota in hac tertia scala tres veritates.

Prima est de pulchritudine angelorum.

Secunda veritas est de multitudine angelorum.

Tertia est de distinctione ipsorum angelorum, qualiter inter se differũt ipsi angeli.

Dico primo, quod primus gradus istius tertiæ scalæ est de pulchritudine angelorũ. Et dico, quod minimus angelus existens in C vita æterna est decies pulchrior, quã sit pulchrior anima, quam vnquam fecerit Deus, & quam anima sancti Iohãnis Baptistæ, excepta anima Christi, & virginis gloriosæ. & licet dicatur Mat. 11. Quod inter natos mulierum non surrexit maior Iohanne Baptista: tamen, qui minor est inter angelos in vita est minor, eo valde. Et nota illud dicere, quod inter natos mulierũ non surrexit maior Iohanne Baptista. Vult dicere ꝙ Iohannis Baptistæ anima est maior omnibus animab⁹ natis ex muliere. et Christus cauet se extraet, Virginem gloriosam occulte si bene aduertis suum eloquiũ, quia dixit, nõ D surrexit, quia nullus dicitur leuare seu surgere, qui non cecidit. sed quia Christus non cecidit in aliquo peccato conceptionis, nec actualis, & similiter beata Virgo: ideo non sunt in illa regula, quia non ceciderunt modo iam dicto. adeo non dicuntur surgere, sicut omnes cæteri homines qui ceciderunt, & cadunt ab Adam citra per peccatum originale. Tamen utrũ beata Virgo fuerit concepta in peccato originali, ecclesia non dãnat: Sed magis pium est credere, ꝙ non fuerit in peccato concepta, quã credere quod sic. Et dum pridie essem in monasterio carceris diœcesis Paduanæ in illo eloquio cum quodam approbatæ religionis viro, dño fratre Bartholomeo de Sicilia ibi professo, reddidit mihi vnam pulchram rationem, quare non erat credendum, beatam Virginẽ fore conceptam ex peccato originali. dixit. n. mihi Danieli de Purgilijs, si bene percepi: certum est quod Deus creauit Adã sine peccato originali ex limo terræ, deinde ex costa eius creauit Euã, & sine peccato. Et certum est ꝙ Christus incarnatus fuerit Deus & homo, & fuit maior quam Adam & Eua & maioris dignitatis. Et tantũ interest inter eos quantum inter creatorem & creaturam. modo non est credendum, quod ipse filius Dei voluerit nasci ex virgine, & sumere eius carnẽ, quæ esset maculata ex aliquo peccato originali. Imo credẽdum est, quod voluit sumere carnem ex carne purissima. et quod eius mater fuerit plus quam Eua & Adam, qui creati fuerunt sine peccato originali. quæ ratio mihi valde applausit. etiam quæsiui, si reperetit in scriptis. Respõdit quod non, sed sic meditando sibi in mẽte occurrit.

Secunda contemplatio est ipsorum angelorum multitudo. Nam Dionysius in suo libro Hierarchie dicit, ꝙ solum Angeli in paradiso existentes sunt plures quam sint stellæ, quã sint arenæ maris, & terræ. q̃ sint folia & herbæ, & quam sint omnia quæcunq; creata. vnde Mat. 19. c. d Angelis datis ad custodiam animarũ loquendo dicit, ꝙ angeli eorũ in cęlis semper vident faciem patris, ad dãdum intelligere, quod quęlibet anima habet duos angelos: vnum Dei & spiritus: alium carnis, qui semper sunt cõtrarij. quia caro cõcupiscit aduersus spũ, spiritus vero aduersus carnem. Considera quot angeli debent esse, si infinitus est numerus animarũ, & cuilibet animæ datur vnus angelus bonus, & vnus malus. Et cum fuerint ab Adã citra tot animæ cuius numerus est infinit⁹, & sint in præsentiarum in toto orbe, & futuræ sunt vsq; ad finẽ orbis, quibus singulis dati sunt & dabuntur duo angeli, vnus bonus & vnus malus. Contẽplare tibi ipsi suadendo, quot debet esse numerus angelorũ. Et quidem cum anima consentit delectationibus carnis & peccat, angelus malus ridet & plaudet, & angelus pacis, & bonus mœret & dolet lugendo, uidendo animam dãnari. & quando videt angelus bonus aĩam resistere carni & adhęrere virtutib⁹, & Deo & saluari: tunc videt & iubilat, & malus angelus contristatur. Et nõ solum hominibus damur angeli ad custodiã, sed Damascenus in sua

A in sua prima parte. 10. c. dicit quod muscæ & pulices & formicæ, & omnes creaturæ, & omnia creata habent unum angelum, secundum species suas. Secundū Origenem, Augustinum, Thomam, & Damascenum, similiter et quælibet species pomorum & fructuum, plantarum & herbarum habet angelum suum, quia oīa per ipsum facta sunt. & est tanta sapientia in contēplando essentiā vnius minimi pulicis & pediculi, ꝙ human⁹ intellectus capere & intelligere nō sufficit, neq; pōt. qualiter ergo capies naturam angelicam & eius numerum incōprehēsibilē. nec mireris de his, quæ tibi dico, quia tu uides in una curia vnius domini temporalis,

B ꝙ quælibet res habet vnum superstitem & custodem. Nā unus accipiter habebit unū aucupatorē ad sui custodiam & gubernationem. Itē canes habebunt canaterios suos sibi cum magna cura & diligentia attendentes. Itē qui habebūt superstitē, & scutiferos & ragatios. Itē similiter hēbunt magistrū & familiarē sibi attēdentes ad custodiā deputatā. Itē erunt camparij sup vino, pistores ad panem deputati, coqui & scotti ad coquinam: pincernę, domicelli, & sic de alijs quibuscunq; rebus. & inter istos unus erit reputatus maior q̄ alius ſm varia & diuersa offi-

C cia & honorabilia, ad quæ erunt deputati. et quilibet totis viribus conatur diligenter exercere offīm suum, & regere & gubernare misteria, ad quæ sunt deputati gr̄a sui domini. Multo ergo magis, & cum maiori cura & diligentia angeli ad nr̄arum aīarum custodiam deputati exercent officia sua, quantum interest inter ipsas aīas rationales, & alia creata, quia oīa in sapiētia fecisti bone Deus, & ut intelligas, sunt noue ordines angelorū. s. Angeli, Archangeli, Virtutes, Principatus, Throni, & Dominationes, Potestates, Cherubin, & Seraphin. Et quilibet ordo angelorū est decies pulchrior altero, qa mi-

D nimus Archāg. est decies pulchrior q̄ vnus angelus. et unus angelus virtutis est decies pulchrior, quā sit archangelus: ordinis principatus est decies pulchrior virtute. & sic de alijs multiplicando pulchritudinē angelorum decies de ordine in ordinem. Item archangeli decies sunt plures q̄ angeli. et virtutes decies plures quam archāgeli, & throni decies plures quam sint uirtutes, & sic multiplicando de ordine in ordinē sunt decies plures alijs. Considera modo, quis geometra sciret facere cōputum: quia si esset vnus vsurarius, qui mutuaret unū ducatū in rōne quatuor solidorū in mēse, & cōtinua-

ret istud lucrū, & lucrum lucrorū semp accumulando usq; ad quinquaginta annos tenēdo semp firmū capitale cum ipsis lucris; E ego audeo dicere ꝙ nō sūt tot ducati in tribus bonis ciuitatib⁹, quot eēnt illi multiplicati ex illo vnico ducato illi⁹ vsurarij. et uos o vsurarij, dicitis ꝙ usura nō est pcm. Mō uideamus istā multiplicationē in ordine angelorū. & cape ordinē angelorū, & pone ꝙ sint pur. x. angeli in illo ordine, et cape ſm ordinē. s. archangelorū, qui sunt decies plures, & sic erūt centū. Cape tertium ordinē, q̄ sunt decies plures q̄ archāgeli, & sic erūt mille. Cape quartū ordinē, qui sunt decies plures tertio ordine, et sic erūt decē millia. F Cape quintū ordinē, qui sunt decies plures quarto, & sic erunt vnum milionum. vnde sic multiplicādo tuus intellectus pur in hoc numero non sufficeret.

Tertia consideratio est contemplari eorum differentiam & distinctionē, quia ſm Doctores illi ordines angelorū sunt differētes spē: qa sicut bos differt ab asino, ita vnus ordo specifice differt ab alio. Præterea i quolibet ordine angelorum, un⁹ angelus est decies pulchrior alio, verbi gr̄a: Secundus angelus est decies pulchrior primo, et tertius est decies pulchrior ſo, et quart⁹ est decies pulchrior tertio. et si de alijs illi⁹ ordinis sē G per multiplicando decies de pulchritudine vni⁹ respū alterius vsq; ad ultimū. Mō ordo scd̄s archāgelorū, se hēt ad primū isto mō, quia turpior archangelus, est decies pulchrior q̄ vltimus pulchrior angelus: et ſs archāgelus est decies pulchrior primo, & sic de alijs ſp multiplicando usq; ad ultimū archāgelū. Et primus angelus tertij ordinis est decies pulchrior, q̄ sit ultim⁹ pulchrior archāgel⁹, qui est decies pulchrior alijs, & sic multiplicando per singulos ordines angelorū, usq; ad vltimū Seraphin. Cōsidera aīa prio pulchritudinē terræ, & creaturarū de terra, sicut lapides pciosos, aurū, argētū, colores, H sapores, &c. Cōsidera aq̄, q̄ ē dcies pulcrior terra, & aerē decies pulchriorē aq̄, & ignē decies pulchriorē aere. Considera stellas & planetas, qa vn⁹ ē decies pulchrior altero: sicr cęlos, quorū vnū est decies pulchri⁹ altero. Cōsidera animas, quantum sint pulchriores cęteris illis corporeis, et vna pulchrior altera. Considera etiam pulchritudinem angelorum, & quantum vnus angelus in ordine, & specie sua sit pulchrior altero, & quātum unus ordo sit pulchrior altero. et sic discurre de uno in alium, & de ordine in ordinē, & uidebis mirabiles pulchritudines

A & incapaces nostro humano itellectu. Sed quid dicendũ de pulchritudine Dei & creatoris omnium creaturarum & angelorũ, in cuius pulchritudine respectu prædictorum cõparatio nulla cadit, nec cadere potest cõparatio, quia ipse Deus est tantæ pulchritudinis, ꝙ mens humana stupet & deficit imaginari et memoria timet ne deficiat in recolendo, qa finitũ non põt cõprehendere infinitũ. Vñ ſm frẽm Iacobonũ dicer̃ possum⁹: O infigurabile luce, chi te po figurare, &c. Contemplare anima, quantus splendor rutilantis decoris debet esse in aula illius summi imperatoris, & quanta beatitudo. & tu
B anima per vnum modicũ fidei poteris videre ipsum Deum facie ad faciem, sicut est, & frui ipso Deo. & sic per medium fidei habebitur pręmiũ visionis maiestatis diuinæ, & istud est primũ præmium substãtiale datum aiæ. s. videre Deũ. Tu ergo anima contẽpla do cũ Paulo dic, nostra cõuersatio in cœlis est: et similiter per istas scalas contẽplando ascendis ad videndum Deũ, quẽ debes possidere per mediũ spei. Vnde Paulus, sic currite, vt Christum comprehendatis, per spẽ faciendo sicut fecit Magdalena, quia primo vidit Christũ. & secundo ipsum apprehendit, & tenuit eum. vnde suge dilecte mi, ut
C anima sequatur te & teneat te. Tertium pręmium datur aiæ per voluntatẽ, ut gaudeat in amore diuino, quia sicut in hoc mũdo habuit charitatem & amorẽ Dei, in huius pręmium in patria perẽniter gaudebit in ardore charitatis Dei. & in ista pręmia nunq̃ deficiant animæ, ſm suas tres potẽtias. & sic potes ascendere alias tres scalas ascendendo ꝑ istas tres potentias animæ, & earũ præmia iam dicta. Ascende ꝑimam scalam. Et oportet ꝙ intelligã ista spiritualia per grossa exempla corporalia. Vnde do unum rude exemplũ. si tu haberes in vita præsenti vnũ ducatum talis conditionis & naturæ, ꝙ tu
D posses eum expendere pro omnibus tuis necessarijs milies in die & semper reperires illum in tua bursa, & esses certus ꝙ nunq̃ tibi deficeret, & ꝙ null⁹ posset ipsum tibi auferre, quantum haberes ipsum carũ. certè credo ꝙ valde. Sed si tu haberes decem milia huiusmodi. certe credo ꝙ multo plus caripẽderes. Sed si efficereris dñs totius Lõbardiæ cum pacto & certitudine ꝙ nullus posset tibi rebellare, habendo illos ducatos cũ cõditionibus suprascriptis: certe adhuc esses magis cõtentus, sed plus si tibi daretur imperiũ vniuersi orbis cũ hac certitudine, ꝙ nullus unquam posset te repellere, & haberes thesauros totius mũdi & cessanter cũ
E hoc ꝙ tu nunquã deficeres, neq; morereris & nũquã senesceres, neq; sentires aliquod incõmodũ, neq; dolorẽ. certè tu recusares alium velle paradisum. Sed si vltra prædicta tibi adijceretur imperium quatuor elementorũ cum oĩbus quæ intra se cõtinent, & solis, stellarũ & planetarũ, ita ut facerent cursum suum pro tuo libito uoluntatis, & faceres dies & noctes longas & breues, secundum tuam bonã voluntatẽ, & ꝙ plus est, si haberes dñium cęlorũ, & stellati & cristallini, & cęli empirei, & oium corporaliũ. certe tu secundum omnium reputationem esses magnus dñs. Sed ascende secundam scalam spiritualium. Sed si adhuc retinẽdo do- F
minium suprascriptorũ & toti⁹ naturæ corporeę dominari, & possidere angelos, & archangelos, Corpus Christi, et beatam Virginem: certe tu reputareris quasi ab oĩbus alter Deus. Sed dico tibi, ꝙ certe tu es bene gaudens. Sed si a Corpore Christi infra oĩa possideres, tu nõ haberes felicitatẽ nisi possideres ipsum Deum. vnde Paulus dicit, currite, vt cõprehendatis Deum. o Mundatie o Mũdatie cęcissime, tu es bene bassus & depressus in fętore stercoris tui desiderij, auaritiæ, luxuriæ, & superbię, vt pro vna vilissima re & cupidine denariorũ, carnatiæ, & G
elationis uelis perdere tot pręmia tibi promissa & dominium omniũ creaturarum & possessionẽ & fruitionem ipsius Dei. et tu o, o, o mulier imbroliata & caudata cũ tuis capillis posticijs & machagnonis, ac caducis vanitatibus, surge, eleua mentem tuã, & considera, quanta cęcitas te comprehẽdat, & emenda vitam tuã, & adhære uirtutibus vt possis ascendere istas scalas visionis diuinæ bonitatis. Considera præmium aiæ, qđ consistit in eius volũtate ardẽtis charitatis Dei. Et certe tu poteris cõprehendere quanta debet esse eius aiæ felicitas in paradiso, dum est submersa in puteo ardentis charitatis diuinæ per ista exẽpla grossa naturę corporalis, quia tu vides quantũ gaudeãt & af- H
fectent ista corporalia stare simul & appetere semper durare & perseuerare naturaliter in suo esse, in tm̃, ꝙ etiã uider̃ ꝙ insensata corpora habeant istud desiderium. qa si tu rumpis vnum lapidẽ, uel vnum lignũ, uel aliud ędificium compositũ, & colligatũ adeo amant stare, & sic in suo esse perseuerare & durare cũ suo principio, ꝙ frangendo uel illa ab inuicẽ separãdo, uidẽtur murmurare & clamare, & faciunt magnum strepitum, ac si flerent & dolerent, ꝑꝑ eorũ separationem

A rationem & dissolutionem, & iste amor stādi, & perseuerandi ét est in serpentibus & scorpionib' venenosis, & cuiuslibet rei, q̄tumcunq; pessime & venenosę. Si quęreres aquam, q̄ est tua delectatio, dicet, mea delectatio, & impiū est mare & stare in vnione. Si quæris aerē, vbi est delectatio tua. Rñdebit, stare vnit' in sphera mea. hic est ꝙ ignis semper ascendit vsq; ad spherā suā, & ibi contentus quiescit & non vadit ultra, quia ibi reperit desiderium sui centri, in quo delectatur. itē cuncta aīalia gignunt, & capiūt delectationē in generando & multiplican-
B do, ut augeant & cōseruent species suas in genere suo, & totum suū studium est in bibendo, comedendo, generando: & in oībus gaudijs suis pp amorem & desiderium conseruādi se, et spēs suas. Sed si tu haberes oēs delectationes oium aīalium simul conglutinatas in te, quas sentiunt in se in bibēdo, comedendo, gignēdo, gaudendo, cātando, tripudiādo, & oēs delectatiōes quas faciūt & facere possunt, in effectu qd esset respectu gaudiorū super cęlestiū. Sed ascende altius: volo ꝙ tu habeas aīarū delectationes, et oium angelorum: non dico quas hn̄t in Deo, sed in se et inter ipsos sunt certe magna. Sed quid credis, ꝙ sunt oia ista gaudia
C oium creaturarū, et aīarum beatarū & spirituum electorū, q̄ inter se hn̄t respectu delectationis cōicatę in Deo, & cū ipso Deo. & certè nihil sunt. et cōsidera bene, quia tm̄ interest inter ista gaudia creaturarū & creatoris, quātum interest inter ipsas creaturas, et ipsum creatorem. et tu, o pessime usurarie & auare, si tu haberes miliones mūdorū cū oībus quæ intra se continerent, tu nihil hn̄es cum oībus delectationibus tuis, respectu delectationis amoris charitatis diuinæ. & pro modico lucro perdis tm̄ gaudium & tantā possessionem, quantus est Deus oīpotens. Tu ergo aīa inamorata amore diuino
D ascende cantando, et iubilando dicens, Aia peregrina che d'amor senti el zelo, tendi le ale al cielo, e de volare non finar su l'alto monte. Ascende doue l'amor t'aspetta. Como fecto ta cende. E uerso de lui in fretta rosto sposa diletta. Et dolce sposo abraza. Ecō lacrimosa facia dinanti a lui t'inchina.

Secunda pars principalis.

Videamus modo pręmium & gloriā corporis, quæ est consubstantialis, q̄ notatur in secunda parte nostri thematis ibi, et quam iocundum. et est secunda pars pricipalis prędicationis nostrę. In qua secunda parte notātur tres contēplationes. E
Prima est, qualiter est ornatum corpus glorificatū. Scd'a est, quare est ita p̄miatū.
Tertia est, in quo est ita exercitatum.
Primū cōtēplari est, qualiter corpus beatū est ornatū. et de hoc nota tres veritates.
Prima est sui corporis ornatus.
Secūda est suę pulchritudinis fundam̄.
Tertia est suorū sensuū corpeorū dotes.
Dico quod prima ueritas est de corporis ornamētis. ad quod nota, quod corpus sanctum habet quatuor ornamenta.
Primū ornamentū est, q̄a est splendidū.
Secundum ornamentum, quia est totum impassibile omnis infirmitatis. F
Tertium ornamentum, quia est agile, & in nullo fatigabile & ualde leue.
Quartum, quia est penetrabile sine alicuius rei resistentia.
Dico ꝙ corpus beatum primo est splēdidum & lucidum septies plusquā Sol. vnde Mat. 10. c. Fulgebunt iusti tanquā Sol in regno patris eorum, & nō dicit ultra. et equiparat Soli, quia nō est dare rem visibilē, pulchriorem et lucidiorē Sole in hoc mundo.
Secundus eius ornatus est, quia corpus glorificatum est torū impassibile, ab omni infirmitate et alteratione liberū, et in nullo te fatigabit. Ideo in hoc mūdo bene labora G & ipsum fatiga. Et in sudore vultus tui uesceris pane tuo. si in futuro in nullo te fatiget. Vnde Paulus oportet corruptibile hoc ut efficiatur impassibile, & immortale.
Tertius ornatus corporis est, quia erit in patria agile, et erit ita leue, ꝙ in uno momēto prosiliet de vna parte paradisi ad aliā partem, et de vna parte mundi ad aliā, & de cęlo in terram. vnde Sap. 3. c. tanq̄ scintillę in arundineto transcurrunt. Ita corpora glorificata discurrūt ita leuiter & agiliter, sicut scintilla ignis. Quartus ornat' est subtilitas, quia erit ita subtile, ꝙ penetrabit murum sicut Chr̄s intrauit ianuis clausis cęnaculum, in quo erant apostoli clausi pp metū Iudæorum, sicut est tuus spūs et tua aīa, quia stans hic poteris cū spū intrare turrim clausam, et vnā capsam per imaginationem, sed tūc tu corporaliter intrabis sine fractura muri, uel capsę. vnde Paulus 1. ad Corin. c. Seminatur nunc corp' aiale, sed in alio mūdo corpus spirituale. Nota modo scd'am ueritatē, quare corpus bearū est ita pręmiatum. H
Prima causa est, quia intellectus est lumē diuinum & habebit in patria lucem incomprehensibilem. et quanto plus intelligit de Deo, plus illuminabit. et quāto plus erit lu-

A cidum splendore illo diuino, tāto plus illuminabit corpus, quia cōicabit de illo splendore infuso in aia speculando in diuinitate cum corpore & fiet totum lucidum & luminosum ad instar lanternæ, quæ tāto plus lucet, quanto maius lumen intromittitur.

Scda causa est, qa memoria pp cōicationem, quā habebit cū Deo adeo solidabit, ꝙ faciet aiam impassibilem & incōmutabilē.

Tertia rō, quia voluntas contemplando saliet in Deo, & reflectetur in corpore cum tanta charitate diuini amoris, ꝙ efficietur ipsum corpus subtile: quia sicut voluntas per B transit per suā subtilitatem pertranseuntē, ideo ita illa subtilitas reuerberata cōicabitur corpori, propter quod subtiliabit ipsum corpus factum sibi cōsimile. et quia corpus erit totum spiritale & suppositū solo spiritui, efficietur sibi cōformis propter cōionē & cōformitatē cōicatā ipsi corpori per spiritū, pp qđ efficiet leue, sicut spūs est leuis.

Capiamus tertiam veritatē, quæ est de dote sensuū corporis glorificati. vnde nota ꝙ corpus beatū habebit oēs suos quinq; sensus. s. visum, auditū, odoratū, gustum, & tactum, & in his quinq; sensib⁹ corp⁹ habebit magnā felicitatē. Capio visum, & nota, ꝙ visus corporis beati habebat nouē dotes valC de nobiles. Prima, quia oia erunt ita aperta visui, ꝙ uidebit oēs res inferiores, sicut superiores, & omnes damnatos sine aliquo obstaculo oculi damnatorum.

Scda dos, qa uidebunt res intrinsecas, sicut extrinsecas, quia oia erunt sibi nuda.

Tertia dos, qa videbunt ita clare a longe, sicut de ppe. Quarta dos, qa ita uidebūt retro nō se voluēdo, sicut a parte anteriori.

Quinta, quia respiciendo leuatis oculis sursum, ita videbūt infra, sicut supra: et ecōtra procliuos oculos tenēdo versus terram videbūt ita bñ supra, ac si respicerēt sursū.

Et sic habes per hāc sextam, quæ est vidēdo infra, uides quæ sursum est.

D Septima, quia ita uidebitur de nocte, sicut de die, quia in paradiso nō est dare noctem.

Octaua, quia omnia corpora beata relucent in paradiso & angeli, &c. Corpus beatum videbit radios omnium simul.

Nona dos, quia similiter uidebunt oium radios rutilantes separatim, & cognoscent radios sancti Iohannis, & radios sancti Petri & Pauli, &c. quia non erit sicut est in visione pñtis vitæ: verbi gratia: Si tu esses in vno prato florido floribus albis: tñ bene videres oia alba, & esse flores albos i genere. sed nō posses particulariter discernere vnū ab alio, qualis & cuiusmodi herbæ forent. E Sed in paradiso, tu videbis oēs i genere, & cognosces districte radios oiū i particulari.

Capio modo sensum auditus. & iste sensus auditus habebit tres dotes.

Prima, quia audies omnes sonos, & tam sonitus spirituales quam corporales ita a lōge, sicut prope. Secunda dos, quia audies simul oēs cantus & instrā oia, sicut unū sonum, distincte, & differenter & discernes vniuscuiusq; melodias ita distincte & bene, sine aliqua deformitate, & sine aliqua cōfusione, quēadmodum vnā solam melodiam. quia tu dices, talis cantus est sancti Frācisci, & talis sancti Antonij, & talis cithara est ta F lis angeli, & sic per singulos.

Tertia, quia oēs audientur pariter, & sonus uel cantus vnius nō impediet alium distincte. Capio odoratum, & corpus gloriosum habebit tres dotes in odoratu.

Prima est, quia ita odorabit a lōge, sicut prope. Secunda, quia sentiet odores omnium aliorum simul, & sciet discernere, & discrete cognoscere, cuius erūt illi odores. Tertia, quia poterit oēs illos odores simul sentire discernēdo differenter unū ab alio.

Capio tactum & gustū, quia corpora glorificata poterunt tāgere unum aliud cū maxima & vnanimi charitate. Et nota, ꝙ isti G duo sensus, tactus, & gustus, sunt aliter premiati q̄ alij sensus corporei. & si quis sensit aliquid de Deo, poterit hoc iudicare & intelligere. Nota ergo tu, qui communicasti corpus Christi, deuotè, & sensisti aliquā delectationem spiritualem. Nam illa delectatio processit a corpore Christi cōicato cum aia, quæ aia fuit cōicata cū corpore illā dulcedinem, quia illa cōio vult ipsam aiam cū Christo, ex quo sentit illam spūalem delectationem. sic erit in paradiso, quia aīa beata in patria intelligendo, amando & memorando Deū, sentiet tantam dulcedinē in delectatione amoris diuini, ꝙ ardor illius dul H cedinis cōicatus corpori segregabitur de anima in ipsum corpus. & ipsum dulcorem incomprehensibilis suauitatis diuinæ infusum in aīa ipsa aia mediante cōicabitur corpori, ita ꝙ corpus sentiet & gustabit immēsam delectatiōe illi⁹ inextimabilis suauitatis & dulcoris diuini, adeo ꝙ nō est, nec pt imaginari gaudiū sup illo, & q̄ sensit aliqd de Deo, potest hoc iudicare & non alius.

Et oē corpus beatum radiabit in patria, et oia corpora glorificata habebunt suprascriptas dotes, sed aliter & diuersimode, qa oia erūt lucida ipassibilia, leuia & penetrabile.

sed

A sed dinersimode, & nó eodem modo: quia quanto magis aīa per sua bona opera facta in hoc mundo promerebit magis uidere, gustare & intelligere Deum, tanto magis patietur & fruetur ipso Deo, adeo ꝙ erit magis radians, & splendens, & magis impassibile, & magis leue, & plus penetrabile corpus illius aīe, quam alterius animæ, quæ non fecit tot bona, nec tanta, non propterea, ꝙ sit dare obscuritatem, passibilitatem, grauitatem, seu penetrabilitatem aliquam alicuius grossitici in corporibus glorificatis quibuscunq; plus in vno, quam in alio, sed spiritualiter intellige.

B Tertio similiter i oibus corporib⁹ beatis erit odor admirādæ suauitatis, offuscās oia aromata simul cōgregata, sed vn⁹ odor vni⁹ nō erit sicut alter, sed aliter & alio modo.

Quarto nota, ꝙ i pria nulla aīa cū corpe ē, q̄n cātet & iubilet cāt⁹ diuinæ suauitatis, & nulla faciet eundē versum, sed oēs canta bunt varios versus, & varias melodias.

Quintum notabile est, ꝙ quilibet simul & semel audiet omnes versus & melodias, & discernet vnā ab alia, & sic de alijs, &c.

Sequit̄ mō videre, qualiter in pria saluati erūt ita pmiati. & nota bn̄, quare dabuntur

C istæ quatuor dotes corpib⁹ felicib⁹. & r̄ndeo tibi, ꝙ hoc erit pp quatuor virtutes Cardinales, q̄bus hoīes in hoc mūdo vsi fuerunt. Nam tu vides, ꝙ in hoc seculo est datum homini exercere iustitiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam in hac vita actiua. Et per consequens in horum quatuor virtutum præmium in vita æterna dantur quatuor dotes, secundum istas quatuor virtutes, quia iustitiæ datur dilectio Dei, & proximi, & tibi odium de peccatis, quæ si fecisti in hoc mundo, quia dilexisti Deum, & portasti charitatem proximo, & habuisti odio peccata: ideo in alio mundo tu radia-

D bis radio virtutis iustitiæ, & sicut fuisti leuis præcauendo tibi à mole peccatorum in hoc mūdo, ita tu eris leuis in vita, & tuum corpus erit leuissimum: & sicut fuisti fortis patienter ferendo labores, anfractus, & tribulationes huius mundi, per hoc mereris præmiari præmio impassibilitatis in patria: & sicut tibi prædominata fuit prudentia in hoc mundo, disponendo virtuose præsentia, recolendo præterita, & prouidendo futura, & sic pœnitens de peccatis præteritis, disponēs bene viuere pro præsenti, & prouides in futuro augendo pœnitentiam de perpetratis malis, & sic subtilias corpus propter vitæ asperitatem, & mentem considerando vitam beatam. Inde datur in præ- E mium corpora subtilitas. & sicut temperantia est virtus temperans virum & mulierem, qui in prosperis tenent humilitatē, & non superbiunt, sed sunt temperati & moderati in gestis, vestimentis non caudatis, & alijs suis operationibus. & per hanc virtutem datur eis luciditas in vita æterna.

Tertium contemplari est scire, quid fiet in vita æterna, & quale exercitium exercebunt saluati. & quidem in vita æterna nil fit nisi cantare, sonare, tripudiare, gaudere, iubilare, & esse in continuo ardore amoris diuini, & frui ipso Deo, & esse inamoratus de ipso Deo, adeo quod ibi nulla erit F passio corporalis vel spiritualis, sed gaudium, lætitia, & fœlicitas summa, & summum bonum atque perpetuum & inextimabile. Et nota, quod qui ballat, cantat, & est inamoratus in carnatia huius mundi, & in hac vita: & non trufferis, quia dico, quod veritas est, quod ibi citharizatur, iubilatur, & cantatur in Christo Iesu. Et nota, quod in bene cantando requiruntur quatuor. Primum, quod vox sit pulchra: secundum, quod sit bona: tertium, quod sit alta: & quartum, quod sit flexibilis. vnde in vita æterna non erit catarrus impediens vocem, ita quod vox secundum subiectam G melodiam poterit esse altissima in excelsis laudando Deum, & erit flexibilis & bassa, prout placebit. Secundum exercitium erit sonare, in quo bene sonare quatuor requiruntur. Primum, bonum instrumentū: secundum, ꝙ sit bene concordatum: tertium, ꝙ manus sit ita fortis, ꝙ ex labore pulsandi non efficiatur fessa & lassa: quartum, ꝙ manus sit leuis. vnde omnia ista quatuor erunt in perfectione in paradiso. Primum enim instrumentum erit perfectum, quia Deus illud faciet, a quo cuncta perfecta procedunt, & temperabit, ac concordabit illud. tertio manus erit fortis, quia impassi- H bilis. & quarto erit leuis, quia totum corpus erit leue: ita quod omnia requisita ad bene pulsandum interuenient. Item dico, ꝙ in cœlesti curia tripudiatur, & Christus etiam tripudiat. sed ad bene tripudiandū, & ballandum quatuor requiruntur. Primū, ꝙ corpus sit pulchrū: secundum, ꝙ sit bene ornatum: tertium, ꝙ sit leue: quartum, ꝙ sit forte, quia non recedat à tripudio, quia sit fessum. Et ꝙ ista sint vera, quæ tibi dico, probo tibi oia per auctoritatem sanctę scripturę. Et primo tu hēs ī testō veteri: Et exultabunt Sancti in gloria. ecce tripudiare, læta-

A lętabuntur in cubilibus suis. cubile erit corpus sanctificatum animæ, vel sedes ipsorũ sanctorum, & ipsum corpus glorificatum erit instrumentum: nam exultationes Dei in guture eorum. ecce cantus præcedens de guture sanctorum. Et Io.14.c. in Apoc. Et audiui vocem de cœlo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni,& vox,quam audiui, sicut citharędorum citarizantium in citharis suis, & cantabant quasi canticũ nouum ante sedem,& ante quatuor animalia,& seniores, & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadragintaquatuor milia,qui empti sunt de terra,&c. & 15.c.ibi,Et vidi tāquam mare vitreum mixtum igne, & eos, qui vicerunt bestiam, & imaginem eius,& numerum nominis eius stantē super mare vitreum habentes citharas Dei, & cantantes canticum Moysi serui Dei, & canticum Agni, dicentes, Magna & mirabilia opera tua,Domine Deus omnipotens, iustę cunctæ vitæ tuę,Rex seculorum,quis non timebit te Domine, & magnificabit nomē tuũ, quia solus pius es, quoniam omnes gentes venient, & adorabunt in conspectu tuo, quoniam iudicia tua manifesta sunt, &c. Vnde ego volo isto mane cantare vobiscũ: C cantemus ergo in regione viuorum, & dico,ꝙ Sāćti in gloria chorizāt,in chorizādo cantant,& mare est latitudo glorię æternę, quia latum est mandatum tuum nimis: tu vides,ꝙ mare est splendidum, quia significat splendorem Dei, & erat solidum sicut vitrum, quia vitreum, quod significat solidationem animarum,& cæterorum beatorum solidatorum in spe, fide, & charitate. & vidi super hoc mare tres generationes beatorum,qui vicerunt bestiam. s.mundum bestialem: & virginum,qui vicerunt carnē: & Doctorũ, qui vicerunt, & confuderunt diabolum, & hæreses suas declarando fidē D Christi,& vituperando & discooperiendo numerum eius bestiæ.s.malitias, fraudes, & astutias diaboli, qui erant numerosi decipientes vniuersum orbem. Vnde isti beati stantes super isto mare vitreo.i.super latitudine misericordię Dei, citharizāt,cantāt, iubilant, & choreas diffusas ducũt, laudantes & benedicētes Deum de victorijs,quas habuerunt contra mundum,carnem, & diabolum, & psallunt in citharis bene sonantibus.Nam cithara est vacua,vnde per reuerberationem chordarum ingeneratur melodia: & ista cithara sunt corpora beata vacua omni malitia & peccato,& omne corpus beatum habet tres chordas. Prima est E anima,quæ est biscantus; corpus est tenor; virtutes, quibus mediantibus adepti sunt vitam æternam est contratenor, & ad bene pulsandum bonum instrumētum oportet, ꝙ illud tale instrumentum sit factum de ligno ad illud tale instrumentum. Nam legitur Reg.10.c.ꝙ Regina Saba misit Salomoni certa ligna per mare apta ad faciendum instrumentum ad pulsandũ in templo Dei per Sacerdotes, quia Regina Saba est ecclesia, quæ mittit ligna.s.homines aptos, mediante sancto Baptismate,& ordinibus institutis ab ipsa ecclesia ad sanctificandum F corpora sua per fidem,spem,charitatem,cęterasque virtutes, quæ corpora sanctificata sunt apta ad faciendum instrumenta canora coram throno Dei, & mittit ipsa ligna, hoc est corpora beata,per mare.i.per misericordiam Dei, qua mediante peruenitur ad portum salutis, & vitæ æternæ, vbi peruenitur per humilitatem, cęterasq; virtutes,quas sancta mater docet ecclesia, quib9 virtutibus mediantibus corpora ista beata efficiuntur instrumenta vitæ æternæ. & dicit Io. vbi sup. ꝙ cantabant faciendo duos cātus.s.legis antiquę.s.timoris, & legis nouæ.s.amoris, ꝙ significat gaudium beatorũ iubilantium ex eo, quia vident se per Dei G gratiam aufugisse à timore inferni. Agnus verò est cantus amoris in benefaciēdo proximo:nā parcere de offensis illatis tibi, proximo tuo,& reddere bonum pro malo, & ipsum amare sicut teipsum in hoc mundo, istud est cantare Deo in paradiso.

Et nota, ꝙ Christus Imperator noster, ducit choreā,& ē caput,& antecedit alios, post quem sequitur Virgo gloriosa eius genitrix,Regina coronata,sole amicta,cũ fulgenti corona stellarum duodecim: deinde sequitur Seraphin,deinde Cherubin, cæteriq; chori Angelorum, secundum dignitates Hierarchiarum,& ordinum suorũ.dein H de sequitur S.Ioan. Baptista, demum sancti Patriarchę,& Prophetę,S.Petrus,& S.Paulus,cęteriq; discipuli: deinde in chorea sequuntur martires, inde confessores,postea Doctores,& Eremitæ, postea virgines,viduę, & postremo sancti coniugati, & turba magna ex omnibus gentibus beatis,quā numerare nemo posset, & omnes cantant dulcibus melodijs: & quanto sunt beatiores,tanto melius cantant amicti stolis albis dicentes, Magna, & mirabilia sunt opera tua,Deus omnipotens, & faciunt vnā pulchram cantilenam, in qua sunt xxiiij.stātiæ,

quæ

A quæ ſequuntur, & retornellus eſt, Magna, & mirabilia ſunt opera tua, Deus omnipotens, & oĩs ſtantia eſt vna laus Deo, quia omnis anima eleuatur ad magnificandum & laudandum Deum, gratias ſibi agens. & finita vna ſtãtia, omnes cantant dictum retornellum. ſ. Magna & mirabilia ſunt opera tua, Deus omnipotens.

Prima ſtantia huius cantilenæ eſt, Benedictus & laudabilis Deus in æternum, quia fuiſti creator meus, & me formaſti ad imaginem tuam Domine.

Secunda ſtantia, Benedictus & laudabilis Deus meus, quia tu procuraſti meam ſal
B uationem.

Tertius verſus, O magne & bone Deus, benedictus ſis, & laudabilis, quia me defendiſti, ne periclitarer.

Quartus verſus, O magne & bone Deus laudabilis & glorioſus, quia fuiſti meus prædicator, & docuiſti me ſaluare.

Quintus verſus, O magne & bone Deꝰ, ſis laudabilis, & benedictus, quia me exercuiſti, & feciſti me in vita actiua fugere mala, & adhærere virtutibus, & bene operari.

Sextus verſus, O pater de cœlis Deus, ſis benedictus, & laudabilis, quia fuiſti meus illuminator per fidem, & clemẽtiam
C tuam, per cuius fidei lumen ſecutus ſum virtutes, & abhorrui vitia.

Septima ſtãtia, O mitiſſime & pie Deus, ſis laudabilis in æternum, quia fuiſti meus transformator.

Nona ſtantia, Benedictus ſis tu Domine Deus, quia fuiſti meus redemptor cum tuo ſanguine pretioſo.

Decima ſtantia, Domine Deus virtutum tibi laus & gloria, quia tu es meus glorificator, & continuè experior tuam gloriam transformando me in te, & totus ardeo amore diuino.

Vndecima, O Deus bone, qui ab æterno
D cuncta nouiſti, ſis laudabilis & benedictus, quia te humiliaſti, & per infuſionem tuæ gratiæ me ſupra trahendo ad te feciſti tuæ gloriæ poſſeſſorem.

Duodecima, Miſericors Deus & benigne, tibi ſoli eſt laus & gloria infinita: quia cum in tanta pulchritudine fores, deſcendiſti à celeſti patria in mundum propter meam ſubleuationem, ſummæ nobilitatis ſpeculum, ſancte Deus, tu ſis per ſecula benedictus, quia propter me carnem induere voluiſti, vt tua immenſa charitas, atque gloria à me cognoſceretur.

Tertiadecima, O piĕtiſſime Domine, dominans toti mũdo, vniuerſa laus tibi reddatur & gloria per ſeculorum ſecula, quia tu Domine reliquiſti diuitias paradiſi, veniſtiq; in extrema paupertate huius mundi, vt me traheres ad inexhauſtas diuitias paradiſi. E

Quartadecima ſtãtia, ſiue verſus, O glorioſiſſime Domine Deus, qui cuncta cõſpicis ab eterno, tibi honor & reuerentia in ſit ſemper, quia cum glorioſus exiſtens ſuper cęlos veniſti in hac lachrimarum valle, & miſeria huius mundi, vt de ſtercore traheres me ad regnum cœlorum, in quo nunc gaudeo, fruendo te Deo altiſſimo.

Quintadecima, Domine Deus delitiarũ F
benedictus & laudabilis ſis, tu Pater miſericordiæ, quia cum exiſteres in tot gaudiorum iubilo, recedere voluiſti & deſcendere in mundum tribulationum, motus tua propria bonitate charitatis, vt me perditum ſubleuares.

Sextadecima, Dulcis Domine & benigne Deus, benedicta ſit tua ſancta eſſentia diuinitatis: quia dum eſſes meus iudex in me merito condemnando, fuiſti meus aduocatus in crucis patibulo in ſaluando dicens, Pater ignoſce eis, quia neſciunt quid faciunt. quia dum tibi mortem inferrent pa
tres mei, benigne Deus non ipſos inculpaſti, ſed pro ipſis aduocando eos excuſaſti, pro cuius morte me ſaluum feciſti, vnde ſint tibi gratię & laudes infinitæ. G

Decimaſeptima, Deus vita & conſolatio beatorum, benedictum ſit tuum nomẽ glorioſum, quia dum eſſem tuus perfidus inimieꝰ, tu Domine fleuiſti & gemuiſti, & effeciſti te Deum fratrem meũ, vt me mediantibus tuis paſſionibus recreares.

Decimaoctaua, O Domine Deus, qui per vnigenitum filium tuum humanã ſpeciem recreaſti, tibi omnis laus, honor, & benedictio tribuatur: quia dum eſſes creator omnium, & Dominus dominantium, H
effectus es ſeruꝰ propter me, vt me faceres participem imperio regni cœleſtis, in quo nũc tecum cum gloria iubilo chorizando.

Decimanona ſtantia illius cantilenæ eſt, Singularis Domine Deus mitiſſime & benigne, benedictus ſis & laudabilis tu pater miſericordiæ, quia dum meus pater & creator exiſteres, per aſſumptionem humanæ carnis voluiſti effici filius meus. ſ. hominis.

Vigeſima, Deus, qui per incarnationem tuam me à morte perpetua liberaſti, ſit tibi laus & gloria, quia inueniſti tua mediante diuina prælectione meliorem, ac puriorem

A rem, honestioreq; Virginē, quæ foret in toto orbe, in cuius vtero posses assumere carnem, quam per gratiam Sancti Spiritus concipere voluisti, vt mea humanitas à potestate diaboli redempta tecum fieret conformis.

Vigesimaprima, O admirabilis bonitatis Deus omnipotens, benedictus semper sis, & laudabilis Deus meus, quia existens gloriosus, & omnia replens, ac incapax, voluisti in vtero Virginis comprehendi & incarcerari, vt me per tuam charitatem, & misericordiam eximeres à carcere infernali, & transformarer in te, & efficerer tecum B Deus, sit tua incarnatio benedicta, quia fuit causa exaltationis generis humani, qđ per peccatum perierat primi parentis.

Vigesimasecunda, Deus, cui inest virtutum omnium plenitudo, sit laus tuæ indiuiduæ trinitatis, quia dū velles de hoc seculo ad cœlestem patriam remeare, voluisti mihi ostendere charitatem, quam humano generi portabas. In hoc etiam, quia voluisti in sacramento altaris te mihi tradere manducandum, vt tui fieret commemoratio quotidiana, & comedendo teipsum in te transubstantiare.

C Vigesimatertia, Deus, qui per mortem vnigeniti filij tui humanæ misericordiæ succurristi, sis semper laudabilis, & in omnibus tuis dignitatibus, & proprietatibꝰ benedictus, quia fecisti legem, vt te semper feruenti animo amem, sicut tu me in tuæ charitatis gremio recepisti. Nam quicunq; D cupit amorem, qui est inter tuam deitatem, & humanitatem, cōtemplari oportet cum corde feruenti significationes tuarum diuinarum virtutum, & humanarum qualitatē recipere diligenter, ita quod a parte tuæ diuinitatis tres virtutes comprehēdat, quæ sunt potestas, sapientia, & voluntas humanitatis tuæ, quæ sunt memoria, voluntas, & intellectus, quę simul coniuncta, mea anima in cognitione amoris, qui est inter diuinam naturam & humanam mei naturam, facit totis viribus contemplari, & tecum misericors Deus in omni charitate vinculo inseparabiliter alligari.

E Vigesimaquarta est, Deus cui fieri competit omnis actio gratiarum tuæ infinitæ sapientiæ, & summæ bonitati, laus omnis & gloria tribuatur, quia fuisti ita benignus, misericors, & miserator Dominus, quod tu tantum amasti me, ꝙ omnis amor omnium creaturarum simul vnitus nihil est respectu illius charitatis, quæ te mouit nostram carnem ex purissima Virgine capere, vt me traheres ad te, vt possim tecum cum Sanctis tuis in tua beata gloria psallendo, cantando, & citharizando, summa cum felicitate tripudiare: & possim iubilando dicere cum beatis spiritibus, O quam bonū, F & quam iucundum est fratres habitare in vnum. Cuius iucunditatis participes nos facere dignetur æternitas summi Dei, qui semper sit laudabilis, & gloriosus, Amen.

FINIS.

SERMONES DIVI BERNARDINI EXTRAORDINARII.

De Regno Dei.

Sermo I.

ET vidi, & ecce Agnus stabat super montem Syon, & cum illo centum quadragintaquatuor millia habentes nomen eius, scriptum in frontib. suis. Ioãnes in Apocalyp. 14. Et loqtur de regno Dei,
B & omnium volentium fieri beatos, & phylocaptos amore diuino. In quo quidem sacro eloquio notantur quatuor magnæ contemplationes, quæ hic infra dicuntur. Prima, s. de loco, vbi erunt beati, quia super montem Syon, s. in paradiso. Secunda de numero eorum, qui erunt beati, quia centum quadragintaquatuor millia. Tertia de signo, quod apparebit beatis, quia habebũt nomen Iesus scriptum in frontibus.

Prima principalis.

C
ET prima contemplatio est de loco, de quo in præcedenti prædicatione satis dixi heri; & tantum quòd non curo multum me extendere: sed tamen modicum dicam. Nota, quòd Syon interpretatur speculatio, quia in speculatione vidi agnum immaculatum Iesum, s. stantem super montem Syon, s. in paradiso. Et per hoc sanctificatur gloria æternalis, ad dandum intelligere, quòd caueatis a miseria præsentis vitæ. Nam quis ascendit in montem Syon? certe innocens manibus in non faciendo mala opera: & mundo corde in non consentiendo cum volũtate malis operationibus: & qui non accepit in vanum animam suam. i. non volendo mala facere, & sic habes tria, quæ sunt vitanda, si vis ascendere in montem sanctum Syon, s. velle operari; & E
consensus si ista exercitantur in bono: secus vero si exercitantur in malo. Et nota, ꝙ beati erunt cẽtum quadragintaquatuor millia, & non plures, nec pauciores. Et non intelligas numerum ad literam, sed interpretatiue & mystice; quia omnes numeri sanctæ scripturæ sunt mystici; & si bene intelliges isto mane, tu videbis numeros scripturę: quia vel anologice, vel moraliter, vel interpretatiue sumpti sunt; & nota, ꝙ sunt tres numeri principales, secundum quos, &
inter quos omnes alij numeri includuntur; F
quia est vnus numerus decẽnarius, alius centenarius, alius est numerus millenarius, & vocatur alba Spiritussancti. Numerus decenarius semper significat, & interpretatur operatio bona vel mala. Numerus centenarius significat delectationem bonam, aut malam. Numerus vero millenarius significat cognitionem bonam, vel malam. Vnde vnus numerus, s. decẽnarius vocatur longus. Centenarius dicitur latus; Millenarius

A vocatur profundus, & est cognitionis, & protenditur sursum. Cape numerum decenarium, qui significat operationem, quæ est duplex, quia quædam est actiua, quæ competit corpori: quædam est contemplatiua, quæ conuenit animæ; operatio actiua est sexcuplex, in quibus sex cōsistit omnis operatio corporis, siue bona, siue mala. Operatio animæ est quadruplex, in quibus consistit omnis operatio animæ, siue bona, siue mala. Sume istos ambos numeros simul, & sic habebis numerum decenarium, quia sex & quatuor consistunt decem. Ad quorum
B declarationem nota, quòd Deus formauit hominem cum decem gratijs, quarum sex consistunt in vita actiua, & competunt corpori, & quatuor vitæ contemplatiuæ, & conueniunt animæ, cum libero arbitrio possendi operari in bono, & in malo, quæ decem gratiæ sequuntur. Prima gratia fuit scire bonum; secunda gratia fuit scire velle bonum; tertia gratia fuit scire posse bonū; quarta gratia fuit discernere bonum a malo; quinta gratia fuit præmeditari bonum a malo; sexta gratia fuit operari bonum, & non malum; & istæ attribuuntur corpori: nam & ipse Deus similiter sex die-
C bus fuit operatus actiuè. Iunge modo alias quatuor gratias congruentes animæ nostræ; septima, quia dedit vt homo vinceret, & ex se ipso nihil posset facere sine Deo, nisi solum peccatum; octaua est timere Deum, non faciendo malum, & faciendo bonum; nona est amare Deum ex toto corde, qui iuuabit facere bonum; decima est, quia tota sua bona operatio faciet propter Deum. Quas quatuor operationes contemplatiuas & spirituales animæ homo exercet in quatuor virtutibus; quarum prima est prudentia, quæ est principalior: secunda est iustitia: tertia est temperantia: quarta est for-
D titudo. Prima est prudentia, cuius officium est cognoscere bonum a malo. Sequitur iustitia, quæ ponit bonum in exercitio, ita quòd illud operatur. Inde venit fortitudo, cuius virtutis officium est, esse fortis, & constantis, & perseuerantis animi, inferendo omnem grauitatem, & in nulla aduersitate declinare a bono, & dimittere se cadere in faciendo aliquod malum: & sicut ista virtus fortitudinis cognoscitur in aduersis, quando liber & constans animus non flectitur ad malum: Ita eius contrarium, scilicet inconstantia cognoscitur in prosperitate mundana; quia prosperitas facit hominem præcipitare, & flecti E
ad quæque mala, & desideria caduca, nisi temperetur fręno temperantiæ. Inde ergo sequitur ista quarta virtus animi, scilicet temperantia, quæ est fręnum in abundantia prosperitatis in cognoscendo se esse puluerem, & vermem, & se humiliando, & quis quid habet cognoscere se habere a Deo, & nisi isto fręno regaris, tu præcipitaris, & sicut Adam peccauit ipse perdidit omnes suprascriptas gratias: quia perdidit velle scire, & posse facere bonum, & cæteras gratias prædictas tam corporales, quàm spirituales: quia perdidit gratiam Dei, & ipsum Deum, qui est F
amor vitæ, & generalis; & ita amor proprius est amor vitæ propriæ, & specialis: vnde Augustinus de ciuitate Dei ponit Ierusalem interpretando pro visione pacis, & Babyloniæ pro amore proprio, & carnem nostram, vbi est plantatus noster amor proprius specialis, qui est contrarius amori Dei, qui generalis: quia amor proprius a diuino, & generali sunt ita contrarij, & diuersi, sicut est mors contraria vitæ, & econtra: vnde iungendo sex operationes corporis suprascriptas, cum quatuor operationibus animæ, faciunt nume- G
rum decennarium, vt supradictum est; sicut etiam in quatuor Euangelistis appropriatis quatuor virtutibus suprascriptis: qa quilibet eorum interpretatur habere sex alas, figuratas operationibus corporeis, plenas oculis: quia bona operatio non fit sine oculis claritatis cognitionis, & prudentiæ, sed in cæcitate, & ignorantia vitiorum. Videamus modo de centenario numero; & sunt decem operationes, quæ multiplicatæ, & applicatæ modo infrascripto conducunt mentem ad notitiam, & delectationem damni. Primum est audi- H
re testimonia Dei, & omnia, per quæ peruenimus ad notitiam Dei, sicut est scriptura sancta, & omnis scientia in sui natura, & omnia creata: secundum est præponere bonum malo: tertium inuocare diuinum auxilium: quartum pœnitere de defectibus suis, & abstinere a malo; & ista quinque pertinet ad innocentiam in abstinere a malo. Et nota, quòd homo nunquàm potest delectari in bono, diligendo malum: & econtra nunquàm delectatur in malo, nisi dimittat bonum, quod est eius oppositum: quia contrariorum eadem est disciplina: Ecce qualiter dimittendo

A do malum, & abstinere ab ipso malo, est innocentia, & facere bonum est iustitia; & sunt quinque operationes pertinentes ad iustitiam: quia prima est operari bonum: secunda perseuerare in eo: tertia negligere malum: quarta zelare bonum: quinta delectari, & quiescere in bono; & de istis testimonijs Dei dicit Propheta: Mirabilia sunt testimonia tua Domine, & cætera. Sed si testimonia Dei sunt mirabilia, quid & quàm admirabilis debet esse creator omnium Deus? vnde nos non possumus habere delectationem, nisi per intelligentiam corporalem, aut spiritualem, scili-
B cet per auditum spiritualem, scilicet legendo; potest etiã ista delectatio haberi per fidem: sed vt ait Apostolus Paulus; Fides autem ex auditu venit: quia audiendo prędicationes, & verba diuina, est testimonium Dei; & sic primo tu audis, & postquàm tu audiuisti, tu proponis facere illud quod audiuisti, & sic peruenis ad secundum gradum: tertio tu non potes facere bonum, nisi inuoces Deum, & recommittas te sibi: quarto si tu vis quòd Deus te adiuuet, fac ex latere tuo, quòd tu pœniteas de omni malo, quod tu fecisti, & satisfacias pœnitentiam agendo;
C quinto, quia non sufficit, quòd te pœniteat præteriti mali, nisi cum proposito firmo abstineas a malo pro tempore futuro; & sic habes prædicta quinque pertinentia ad innocentiam; & sunt etiam alia quinque pertinentia ad iustitiam: primum est operari bonum: secundum, quia non sufficit, quòd facias bonum, nisi perseueres in inceptis bonis, quòd recommittas te Deo, quòd te iuuet facere bonum: quanto nec hoc sufficit, nisi venias in eo gradu, quòd tu trufferis de malo, tibi ipsi dicendo, ò smemorate Daniel, quid feci, quia iam perdidi quadraginta annos in
D vanitatibus, & carnalibus desiderijs, & in miseria, & cupiditate huius mundi; & sic dolendo in te trufferis de alijs, qui amant vanitates, & carnalia desideria, & cupidines, atque miserias huius caduci, & miserabilis mundi: quia vbi primo tibi placebant prædicta, & non tibi displicebant: quia sic faciẽdo est zelare bonum; vnde Dauid: Zelaui super iniquos, videlicet quòd quãdo aliquis facit tale malum, adeo debeas, quòd videatur tibi euelli cor, & quòd cor tibi crepet, & est quòd in corde tuo tu sentias dulcedinem de eo, quod tu zelas bonum, & facis suprascripta; volue modo manum, & videas qualiter anima ducitur ad habendum semper displicentiam, & cape contrarium; quia sicut primum operari erat facere bonum; ita modo sit audire malum; quia colloquia mala corrumpunt bonos mores; & sicut audiuisti, tu consentis, & vadis tunc per malam viam proponendo facere malum; tertio, quia confidendo de te ipso, relinquis Deum, & recommittis te diabolo; quarto, quia tu non debes, quòd in præteritum feceris malum, immo gloriaris te iactando versus alios, & doles de bono si quod fecisti; quinto est abstinere a bono, & facere malum. Cape alia quinque; Primum est facere malum; secundum est perseuerare in malo; tertium, quòd confidas de te ipso, postponendo Deum; quartum est negligere bonum, & truffare de his, qui faciunt bona; quintum, quia veniunt tibi in odium facere bonum. Vltimo sequitur delectatio in male operando, sicut in Sodoma, & in Gomorra; & sic habetis numerum delectationum bonarum, scilicet decem, & numerum malarum operationum decem. Si vis numerum centenarium, cape decem præcepta, & ex ipsis decem præceptis cape vnum, & appende ipsi vno præcepto omnia alia nouem prę cepta, & sic multiplicata, erunt centum: verbi gratia; Capiamus primum præceptum, quod est, Vnum cole Deum, & cape istas decem operationes suprascriptas, appende ipsas illi præcepto, videlicet tu non potes credere vnum Deum, nisi illud audias; qu a fides per verbum Dei ex auditu venit; secundum cum tu audis, tu proponis credere, & vnum Deum tantum colere, & tenere istam fidem indubitatam; tertium, quia non potes bene credere, nisi recommittas te Deo, quòd tibi det gratiam, vt inde credas; quartum, quia tu vides, quòd est forte credere, & tunc tu cum multa pœnitentia, & fide teneas istam fidem solidam, & firmam; quintum est abstinere a peccatis, & malis operibus, faciendo quod docet fides, & vitando, quæ prohibita sunt a fide, & quæ ipsam fidem corrumpunt; & sic eris innocens in fide. Modo oportet, quòd tu habeas opera fidei, quæ sunt quinque pertinentia ad iustitiam; primum est operari, quæ præcipit fides; secundum est perseuerare in ipsa fide; tertium est negligere omnem perfi-

A diam, & superstitionem infidelem, & fac tibi truffas de omni incantatore, precantulis, & breuibus prohibitis, & de omni malia; quia si mille millium videres illusionum, aurispicum, arilorum, & incantatorum, & huiusmodi cum oculis corporeis, non credas, nisi in sola fide Iesu Christi, & eius nomine glorioso: quia omnia alia sunt truffæ, & buffæ; quartum est zelare fidem in tantum, quòd tu non possis habere patientiam in his, quæ sunt contra fidem; quintum est, quòd in ipsa fide cum delectatione tu pauesces, & delectaberis, & si habes vnum præceptum
B continens in se decem operationes. Cape secundum præceptum, quod vult, quòd tu ames proximum, sicut te ipsum. Prima operatio est audire, qualiter proximus debet amari; quia cum hoc audies, non poteris amare proximum. Vnde bonum est audire prædicationes; quia sic audiendo primo tu audistis, qualiter te debes regere, & quæ debes facere, & quæ vitare, licet aliqui dicant: Iste Frater Bernardinus minus reprehendit vsurarios; aliqui dicunt, quòd nimis grauat ferre caudas; aliqui dicunt quandoque dicit iocola, & facit ridere; Et tamen
C in fine postquàm bene audiuerint; Isti, qui primo murmurabant, tanquàm excæcati in vitijs, quæ reprehendebantur, modo illuminati speculo veritatis amant: quia veritas odium parit, gratia vero amicos. Nam veritas est magis exosa, & magis amata, quàm aliqua alia res mundi. or a casa; secundum est, quia postquàm audisti, quòd debes amare proximum, sicut te ipsum, tu proponis ipsum amare; tertio tu dicis, Domine ex quo proposui amare proximum, da mihi gratiam, vt ipsum amem, sicut me ipsum; quarto est, quia ex quo recommi-
D sisti te Deo, quòd tu doleas, quòd tu non amasti in præterito; quinto, quia omnia reliquis, quæ sunt contra proximum: quia vbi primo non loquebaris sibi, & tu modo reconciliatus loqueris sibi decem, & ipsum amas, delectando in amore suo. Cape modo alias quinque, quæ pertinet ad iustitiam, operando cum factis.

Primum, quia sibi subuenis in suis necessitatibus; secundum est perseuerare in faciendo bonum proximo; tertium est, quia si tibi fit iniuria, remittis sibi; quartum est operari quicquid potes in iu- E uando ipsum proximum in desiderio operum misericordiæ circa ipsum proximum; quintum est gaudere, quòd ponis in desiderio tuo habere charitatem de proximo tuo, & delectando repausas in illo ardente tuo desiderio; & sicut dixi de prædictis præceptis, Ita distare per singula alia præcepta. Modo volue prædicta in malo; & primo, vnde nascitur, quòd odis proximum tuum; & certè primum est audire diabolum, seminantem zizaniam: quia præceptum ipsius diaboli est odire se ad inuicem; secundum est proponere se odire ad inuicem; tertium est F recommittere se ipsi diabolo, postponendo Deum; quartum, quòd pœniteat te, quòd non nocuisti sibi: quintum est, quòd non prosis sibi, cum possis, & non abstineas a faciendo sibi iniurias: Immò delectaris in nocendo sibi: & hæc quinque pertinent ad nocentiam animæ; & alia quinque sunt ad nocentiam corporis, quæ consistunt in operando. Primum est nocere proximo; Secundum est perseuerare in nocendo sibi, quantum potest, & in illo malo proposito: Tertium, quia videtur tibi quòd bracchia tibi cadant in faciendo sibi aliquid boni, & subito cum G tibi dicit dissonum aliquid auribus; tu curris ad arma, & percuris proximum; Quartum est zelus odij, & rancor cordis, erga proximum; & velles ipsum esse potius de niue, quàm de carne, & loqueris secum cum magno odio; quintum, quia cum fecisti sibi malum, vel damnum aliquod, tu gaudes, & delectaris, quòd gaudes, & sic de alijs contrarijs præceptis: vnde si bene aduertis, ex singulo præcepto tu facis decem operationes bonas; sex pertinentes corpori, & quatuor pertinentes animæ; accumulando omnes istas denas singulo præ- H cepto, quæ sunt decem; & sic habes decem decas in delectatione boni, quæ consistunt simul iuncta vnum numerum centenarium, qui dicitur numerus latus: & similiter tu habes decem decas in delectatione mali contrario modo procedendo ad diuina præcepta, vt supra dictum est, quæ faciunt numerum centenarium. Videamus modo tertium numerum millenum, applicabile sursum: vnde ad huius intelligentiam cape decem intelligentias spirituales, & applica ipsas insimul modo do

A do infrascripto, & constituent numerum millenum: vnde in illis decem intelligentijs spiritualibus cum mens est certa, venit in cognitionem boni, & mali; & capiamus primo cognitionem boni, & capiamus numerum decem intelligentiarum. Prima est audire sapientiam; secunda est sedari a passionibus mentalibus; tertia est eleuare se a sensibilibus ad insensibilia; quarta est de spiritualibus meditari; quinta cognitio boni, & mali. Et ista quinque pertinent ad discretionem boni, & mali; & alia quinque pertinent ad visionem veri. Quorum primum est delectari in vero: secundum est fulciri mentem luminibus veritatis; tertium congaudere in complacentia veritatis, quartum est admirari veritatem, quintum credere veritatem. Dico quòd primum est audire sensum, & sapientiam; quia audiendo prædicationes, & operationes, miracula, vitas Sanctorum Patrum, & verbum Dei, homines efficiuntur sapientes de Deo: secundum est fugare omnes passiones mentales, & deponere omnia alia opera in prædicationibus; & audire, & intelligere cum tota mente, & cum omnibus sensibus verba diuina: nam sicut quando aqua est turbida, C non bene videtur intus: sic est in mente turbida, quia verba Dei non bene possunt speculari a turbine mentis, quando mens in prædicatione vadit vacillando, discurrendo per mercantias, & alia opera: quia vbi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum: sicut est domina vana zucha, quæ obaudit, quando audit prædicare de vanitatibus, de caudis, de capillis posticijs, & mortuorum; & de suis fucationibus, & cætera. Vide Bonauenturam primum Magistrum Theologiæ in 4. & etiam Sanctum Augustinum in 4. de doctrina Christiana; & Cyprianum, qui dicunt, quòd domina fucans, seu imbrattans, & imbellettans D sibi vultum, non potest sumere corpus Christi, nisi pœnitendo proponat deinceps non se fucare; Ita quòd mens quieta in audiendo verbum Dei proficiscitur; & scholaris attendens tota mente suis lectionibus, efficitur valens. Similiter seruus Dei debet audire cum mente quieta lectiones in mensa, & in omnibus bonis operibus, & in cella stet cum mente tranquilla: tertium est, quòd debet leuare mentem suam, a sensualibus ad insensualia, scilicet a carnalitatibus, intrando cameram, vel cellam suam, & leuando manum suam E versus cœlum, & vultum similiter cum mente attenta orando: quia dato, quòd fortiter plueret, & tu stares subtus pluuiam, & tu teneres os clausum, & plicatum versus terram, tu nunquam cuperes aquam in ore tuo: ita accidit in mente oppressa, & procliua in terrenis desiderijs: nam oportet subleuare mentem ab istis sensualibus ad insensualia, sicut accidit Magistro subtili, scilicet Scoto, qui ita fuit extractus de sensualibus ad insensualia, & ita fuit eleuatus, quòd fratres, qui ignorabant hunc eius solitum morem, credentes ipsum fore mortuum, subterrauerunt F eum viuum. Et postea venientes eius discipuli, scientes id sibi sæpe accidere, quid foret de eius modo interrogantes, repereuerunt eum viuum subterratum fore, est suffocatum: quartū est de spiritualibus meditari: quia cum mente eleuata stare, & in cœlis habitare: quia, vt ait Apostolus, Nostra conuersatio in cœlis est: quia quanto plus homo considerat cœlestia, & spiritualia, tanto magis ascendit, & releuatur ad spiritualia: quintum est discernere verum a falso, bonum a malo, veritatem a falsitate: quia stando super turri, discernit domum magnam a parua. Vnde G credis tu, quòd Doctores habuerint tantam cognitionem iudicandi bonum a malo, nisi per subleuationem mentium ipsorum, per frequentem contemplationem, & orationem? & sic tu habes quinque quæ pertinent ad discretionem boni, & mali. Cape modo alia quinque, quæ pertinent ad visionem boni, & mali. Primum est delectatio boni; secundum est replere mentem lumine veritatis, cognoscendo bonum a malo, peccatum mortale a veniali: quia qui delectatur de studio alicuius scientiæ, replebitur ea, sicut quando te delectat comedere de aliquo cibo, & habes ipsius a- H bundantiam, repleris illo. Ita accidit in proposito huiusmodi studij; tertium est, quando tu delectaris in illa cognitione veritatis, & repausas te in illa: quartum est admirari de illa veritate, quam intellexisti, sicut est admirari de magnitudine, & pulchritudine Dei: sicut Petrus, & Apostoli videntes Christum transfiguratum, ceciderunt in facies suas: quia sicut vestis, est pura, & sancta; ita magna, & admirabilis est sapientia Dei; quintum est credere cognoscendo Deum, & sic

A habes decem cognitiones Dei, & pono illas sic multiplicando per singulas, Iuxta suprascriptum numerum centenarium, & habebis numerum millenum. Volue modo per contrarium; & vis tu cognoscere ignorantiam, cape decem cõtraria suprascripta: Primum est nunquam audire de Deo, sed semp audire de luxuria, de contractibus illicitis, & vsuris, & de alijs huiusmodi pertinentibus ad mũdana, & ad damnationẽ animæ; & certè tene pro cõclusione, q tu adisces illam scientiam, quę legitur in scola, in qua practicas. Secũdum est habere

B mentem totam inuolutam in mundanis, & postponendo omne studium, & cognitionẽ virtutum, tu solum studeas in malitijs. Tertium est amouere tuam mentẽ ab omni cogitatione supercęlestium, & bonarum virtutum, & tenere mẽtem affixam tantum in terram, & terrenis desiderijs; quia bruta animalia tenẽt oculos versus terrã, & Angeli stant subleuati sursum, & homines habẽt oculos medios inter vtrunque, quia habẽt partem corpoream, & sic respectu corporis habent oculos procliuos versus terram; & partem animæ, & sic habent oculos conformes Angelis; modo si tenẽt mẽtem

C procliuem, & affixam terræ, & carnalibus, atque terrenis desiderijs efficiuntur similes brutis animalibus; si vero tenent mentem subleuatam, & oculos affixos versus cœlũ, efficiuntur angelici, & diuini. Quartum est meditare de sensualibus, de carnatia, & broda, & de fumo, & vanitatibus huius trãsitorij mundi, sicut sunt istæ dominæ cerefiæ, & domina vana zucha, quę vadunt sturpiando, & turbando illas bonas dominas conuersas ad benefaciendum. Quintum est habere mentẽ ad cameram falsitatum. sicut sunt peruertentes veritatem in falsitate, & laudantes malos, & vituperantes bonos.

D Vnde væ vobis, qui dicitis bonum malum, & malum bonum; & prima quinque pertinent ad discretionem boni a malo, per quã potest iudicare bonum bonum, & malũ esse malum: Ita alia sequentia quinque pertinent ad constantiam falsitatis. Primum est delectatio de falso, quia nunquàm credunt verũ. Secundum est replere mẽtem erroribus, & falsitatibus, quia si audiunt de fide, cõtradicunt. Tertium repausare se cum delectatione in errorib. suis, & cęcitate. Quartum est admirari de sua ignorantia, dando sibi ipsis intelligere, & sibi suadere, quòd sint magistri sapientes; & per hęc intelligi valentes, quando videtur eis se nihil scire, quia quanto plus scit, tanto magis videt profunditatem scientiæ, & plus dubitat: sed ignorans ignorabitur. Quintum, & vltimum est esse ignorantem, & credere sibi soli, & nolle consulere peritiores; & sic habes mille intelligentias boni, & mille intelligentias mali, quia illud quod stultum est Deo, sapientia est hominibus; quia scriptum est, Sapientia hominum est stultitia apud Deum; & sic habes numerum beatorum cẽtum quadragintaquatuor millia signati. Nam omnes qui bona facient, erunt de illo numero beatorum; nam numerus decennarius significat operationem F bonam, vel malam, qui numerus multiplicatus decies facit centum, & sic habes numerum centenarium. Numerus verò centenarius significat delectationem bonam, vel malam, quę consistit in quatuor operationibus animę, quę sunt quatuor virtutes cardinales, s. Iustitia, Prudentia, Temperantia, & Fortitudo; & per hęc quatuor habes quadragintaquatuor, qui numeri centenarius decies multiplicatus constituit numerum millenum, qui significat cognitionem bonam, vel malam; & sic mille per fidem, centum per Charitatẽ, & decem per Spem, G & omnes per has virtutes saluabuntur, & erunt de illis numeris.

Tertia pars.

Videamus modo tertiam contemplationem, s. de signo, quod apparebit beatis; quia nomen Iesu est illud, alias sequitur signum beatorum, qui erunt signati in fronte de nomine Iesu. Et nota, quòd Christus elegit Sãctum Paulum Apostolum bollatarium, qui facit bullas in frontibus beatorum de hoc nomine glorioso Iesu, & nullus intrabit paradisum, nisi habeat H illud bolletinum in corde insignitum, & foris super ostio suæ domus, intra domum in omni opere suo; fac ergo vt ipso semper vtaris in omni operatione tua, vt cum eo intres in vitam æternam: & scito, quòd Sanctus Petrus est portenarius, & nullum dimittit intrare, nisi habeat illud bolletinum insignitum in fronte, & in corde; dum ergo es in hac vita, vendica tibi huius nominis bolletinum, vt cum eo intrare valeas paradisum; aliàs tu ibis a casa calda; & de isto nomine dabimus quatuor intellectus istius nominis Iesus. Primus literalis;

A teralis; secundus anologicus, id est, supernus sermo, tertius allegoricus, quia de sancta ecclesia; quartus theologicus, id est, moralis. Et capio primo intellectum literalem, de quo nota tres considerationes; Prima literarum; secunda loci; tertia formæ. Dico, quòd prima consideratio est, cum quibus, & quot literis debet scribi; & dico, quòd debet scribi cum tribus, hoc modo, quia primo fit y. secundo h. tertio s: & postea dicitur vnus titulus super h; ad instar Crucis: verbi gratia, yħs, vel debet, & potest etiam scribi cum quinque literis, hoc modo, Iesus; secunda consideratio est loci, scilicet, in quo loco debet poni, & scribi; & quia est nomen super omne nomen, & cæteris gloriosius, ad cuius nomen omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum flectitur: Dico quòd debet poni in magis glorioso loco mundi; & quia nihil in hoc mundo videtur pulchrius Sole: Ideoque ipsum ponemus in Sole ad instar lapidis valde pretiosi, qui ligatur in auro, tanquàm in pretiosiori metallo mundi, quòd sanè intelligens Dauid, non immerito dixit, In Sole posuit tabernaculum suum, & cætera. Et sic in Sole ponemus gloriosum eius nomen cum duodecim radijs magnis rutilantibus vndique. & inter alterutrum dictorum duodecim magnorum radiorum debent esse octo parui radij, & radiolus medius inter vnum radium, & alterum radium; magnus debet esse breuior alijs; secundus longior; tertius magis longus; quartus magis longus. & similiter ab alio latere alterius radij magni, debet esse vnus radiolus maior altero, ad instar organi; & intra illos radios debet esse vnus campus de azuro cœlesti; & intra illos radios in dicto campo debet esse nomen Iesus inscriptum literis aureis, & illi radij circumcirca nomen Iesus, debent esse rotundi ad instar vnius circuli circundantis literas nominis Iesu, & rotundus orbicularis circuli circundantis radios illos, in quo sunt inscriptæ circum circa istæ literæ in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, debet distare bis tantum, quantum est bis vnus ex illis maioribus radijs: vnde prima cõsideratio huius nominis gloriosi Iesus, est de literis, s; ex quibus, & quot literis scribitur, & dicitur intellectus literalis: secunda consideratio est formæ, quia campus in quo inscribuntur literæ, & pinguntur radij, debent esse de azuro; tertia consideratio, quia color in quo ponitur iste circulus, in quo est nomen Iesus, cum omnibus radijs, & literis suprascriptis debent esse virides: sed tamen non curo; & potest fieri tripliciter, vel rotundo modo, vel in modum scuti, vel quadratè, & in his non est vis. Videamus modo secundum intellectum, qui dicitur anologicus, id est, sermo supernus, & diuinus, in quo notantur tria, secundum quòd tres sunt literæ, cum quibus scribuntur: nam y, significat Patrem, h, significat Filium, s, significat Spiritumsanctum: quia in illis tribus literis Trinitas adoratur: nam habet tria significata: primum, quia I, est in medio quinque vocalium; secundum quia I, est minor litera alphabeti; tertium, quia non debet esse I, sed Y. Et est prima litera Iesus. Esse in medio vocalium significat Filium, qui est medius inter Patrem, & Spiritumsanctum, & I, minor litera alphabeti significat, quòd iste Filius Dei Iesus, factus est paruulus: quia incarnatus, & humilis, factus obediens vsque ad mortem, mortem verò Crucis: & adeo humilis, quòd vere nostros dolores, & langores ipse tulit. Et dico tibi, quòd quando Virgo consensit in salutatione Angeli, cum dixit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum; immediate Christus sanctus cępit tantum de sanguine Virginis, quantum stare vix posset super acie, seu puncta vnius paruulæ acus, & ibi erat integer, licet esset ita paruus, quòd vix vidisses eum. hinc est quòd dicit Sanctus Paulus: Verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram: sed dices y, non est minor litera; & quare ponitur y, dico quòd ideo est, quia y, est litera Græca, & breuior, quæ fit, & proferendo more Græco, est breuius proferre, quàm Latine; & quia in prolatione est breuissima, & significat in Græco Filium Dei, ideo scribitur per y, quæ gerit vices, I, quæ est litera Latina nostri alphabeti. Cape modo, h, quæ non est litera, sed aspiratio: In qua notantur tria; primum, quòd non est litera, vt dixi: sed aspiratio: secundum, quia ponitur in medio alphabeti: tertium, quia habet corpus tumidum ad instar pregnantis, quod significat tria, primum Filium Dei conceptum ex Spiritusancto, & est aspiratio Dei, in cuius signum Deus aspirauit Spiritum sanctum in discipulos: secundum, quia est octa-

A octaua litera in ordine, in alphabeto, ad significandum octauam resurrectionis, & gloriam beatorum; quia ipse Dei filius resurgendo a mortuis, est gloria beatorum: tertium, quia h, habet corpus prægnans ad significandum, quòd Virgo gloriosa ante partum, in partu, & post partum fuit ingrauidata, & concepit Iesum Redemptorem nostrum de Spiritusancto. Cape modo tertiam literam, scilicet, S, quæ voluit caput. T. flectendo ipsum, quòd significat diuinam gratiam, quæ post peccatum Adæ vsque ad Natiuitatem Christi voluebat, & voluit spatulas humano generi;
B & voluebat se ad R, quando dixit, Vbi es Adam? & cætera; quia R, significat errorem ipsius Adæ; quia postquàm peccauit se excusans, inculpabat sociam, & Deum, dicens: Socia, quam mihi dedisti, fecit me peccare, ac si diceret, si non dedisses mihi ipsam; ego non peccassem; & sic tu fuisti causa mei peccati, dando mihi talem, & modo a tempore incarnationis citra reuoluit se ad nos, ostendendo humano generi misericordiam suam, & salutare suum dedit nobis, & inclinauit faciem suam, & caput suum ad T: nam Tau significat maiestatem diuinam, & se breuiauit in voluendo isto modo; S, quando fuit incarnatus, & inuolutus, atque sepultus in illo paruo vtero Beatissimæ Virginis Mariæ. Nam Græci scribunt S, isto modo: Ad significandum, quòd diuina iustitia est inclinata cum misericordia, & osculatæ sunt faciendo pacem, quando Christus pro nobis moriendo soluit debitum peccati nostri primi parentis Adæ; & sic habes tres considerationes in qualibet istarum trium literarum, ex quibus scribitur nomen Iesus. Cape modo considerationem tituli, fit per transuersum ħ, in modum Crucis, quòd significat, quod in eius
D nomine nos sumus redempti, in quo est Trinitas, scilicet, Pater in mittendo, Filius in incarnando, Spiritumsanctū in concipiendo, & transuersum tituli in modum ħ significat labores Christi, quos pro nobis portauit, & nostram consolationem; quia redempti fuimus propter eius mortem a seruitute diaboli. Cape modo secundam considerationem literalis intellectus huius nominis gloriosi Iesus, S, locum, vbi ponimus eum; quia in Sole: vnde nota, quòd Christus dicitur Sol, iuxta illud, quia ortus Sol iustitiæ Christus Deus noster, & significat duo, quia in Christo est diuinitas, & humanitas: quia inquantum Deus, est Sol paradisi, & significat tria, scilicet visionem, fruitionem, & possessionem Dei; & ita apparet in Deo in Trinitate; sicut Sol habet tria, scilicet vigorem; splendorem, & calorem; Ita & in Christo sunt ista tria; quia primo ipse est splendor; Ego sum lux mundi, illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum: duodecim radij significant duodecim articulos fidei; per quos anima illustratur: vnde Paulus; Lucem habitanc inaccessibilem; Ecce abundantia; quia nulla creatura potest comprehendere splendorem, quem Deus habet in se; Octo sunt radij parui in modum organi existentes inter alterutrum duodecim radiorum supradictorum, qui significant beatitudinem spirituum glorificatorum: nam omnes spiritus beati significantur per illum numerum; quia in domo patris mei multæ mansiones sunt propter veritatem gloriæ beatorum; & debent isti radij pingi rotundi in orbe circulari, ad denotandum quòd gloria animarum beatorum in paradiso nunquam habebit finem, sed incessanter manebit. Campus in quo sunt isti radij, & nomen Iesus debet esse de azuro, quia azurum celestinum significat fidem, quia sine fide non possumus habere gloriam. Et nota, quòd tres sunt cœli appropriati tribus virtutibus theologicalibus. Primum est cœlum, quod dicitur firmamentum, & hoc fidem significat: quia ad habendum cor firmum, & sincerum sola fides sufficit; secundum est cœlum cristallinum, quod significat spes; tertium est igneum, quod significat charitatem: quia virtutes producunt animas ad vitam æternam. Capiamus modo tertium intellectum allegoricum, scilicet Sanctæ Ecclesiæ, videlicet Christi cum suis membris, cum tribus alijs notabilibus: Nam tres istæ literæ, Iesus significat in Ecclesia tres personas, Patris, Filij, & Spiritussancti, y, Pater, h Filius, S, Spiritussanctus: Vnde in Cantica vocat Spiritumsanctum in se, qui habetur per gratiam, dicens; Veni dilecte mi; quia dilectus meus in me, & ego in eo; dilectus Sanctæ Ecclesiæ est Christus Iesus. Sponsa Christi est Ecclesia, & in ipsa amplexata est cum Iesu, dicens; Amplexata sum, & cætera: Anima purgata peccatis est sponsa Iesu, & amplexatur ipsum transformando

A do se in ipsum, quando sumit corpus Christi, & Christus tunc dicit, quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es & decora; oculi tui sunt columbarum absq; eo, quod intrinsecus latet. Et sic anima in hoc mundo debet amare Iesum per fidem amplam de ipso, donec soluta accurrere huius putridi corporis libera videbit ipsum facie ad faciem in gloria paradisi. Item possumus combinare nomen gloriosum Iesus, per quinque literas, quæ quinque literæ repręsentant nobis quinque plagas, vel sic. I, significat filium Dei, E, significat vitam dolentis, S, notas modum proferendi, he: quia videtur sonare offensiones filij Dei. Vnde in ecclesia continuo fit
B lamentatio de offensa facta Iesu Christo, vnde delebo hominem, quem formaui; quia quotidie homines offendunt eum adhuc dando sibi de puncta, & blasphemando eum, & peccando. Vnde oportet, quòd gemendo pro peccatis, & offensis, quæ facimus, dicat, he. Sequitur S, Ista litera S. media in isto nomine Iesus debet scribi lōga, quæ significat diuinam seueritatem, & vltima litera S, debet scribi curuata, & breuis reflexa, & significat iustitiam conculcatam, & altitudinem maiestatis diuinæ in ventre Virginis incarceratam, V, quæ est
C penultima litera istius nominis Iesus, & vltima vocalium, & in eius prolatione videtur sonare vocem querulam Iesu Christi cōquerentis, & clamantis in cruore dicente in vltima voce. V, I, Domine in manus tuas commendo spiritum meum, & inclinato capite emisit spiritum: quia omnis cōsummationis vidi finem, V, etiam significat magnam charitatem, quam habuit nobis: & ideo lamentabatur, quia videbat tot animas a diabolo deuorari, ideo ex maxima charitate voluit subire mortem, vt liberaret nos: & clausit infernum, & aperuit
D paradisum, V, si nos cōsideraremus ista immensa beneficia, semper portaremus hoc gloriosum, & victoriosum nomen insignitum in corde, in fronte, in domo, & in quocunque loco, & in omni nostro verbo, & opere; & habendo ipsum pro nostro obiecto nunquam peccaremus.

Si tu vis considerare analogice, istud nomen Iesus, potes considerare triplex. Primo quòd significat honorem beatissimę virginis Mariæ, inquantum æquiparatur soli, quia mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim, & in vtero habens, &c. Ioan. in Apocalip. duodecimo capitu. Se- E
cundo modo potest significare honorem Ecclesiæ. Vel tertio modo potest analogice significare sapientiam veræ fidei Christianæ, quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Vnde si intelligis de sancta Maria matre Domini, significat duodecim stellas radiantes in ea, scilicet virtutes, scilicet de ecclesia significat duodecim articulos fidei. Si de sapientia ecclesię significat duodecim Apostolos, qui prædicauerunt fidem, irradiando totum mundum lumine fidei. Et per hoc tu habes duodecim radios circundantes nomen Iesus. Item allegoricè de loco: & F
nota, quòd potest fieri in scuto, quòd significat Trinitatem, quia habet tres angulos, attribuendo vnicuique illorum trium angulorum vnam personam diuinam, scilicet Patrem vni, Filium alteri, & tertio Spiritum sanctum. Vnde Paulus. Sumite scutum fidei, scilicet Trinitatem, quę defendit Ecclesiam.

Quartus intellectus est theologicus, scilicet animæ, & moralis cum tribus considerationibus. Prima literalis, quæ significat tres potentias animæ, in qua sunt formatæ tres literæ, Iesus, in Trinitate, scilicet cognitio, amor, & timor. Ecce I, quan- G
do amat filium Dei. Ecce h, quando memoratur de Deo. Ecce s, quando timet Deum, Ecce sigillum, quod cognoscat, amet, & timeat Deum. Inde sanctus Paulus dicit; signauit nos Deus, & dedit nobis pignus vitæ æternæ in dilectione nominis Iesu. Et si vis ꝙ literæ sint quinq; distinctę, Iesus, significat quinq; plagas Christi in mente nostra retentas. Aliud notabile est, quia sol significat gratiā, & charitatem Dei in nobis occultā. Et lustratur sol, quia sicut sol habet tres proprietates, scilicet splendorem, calorem, & vigorem. Ita gratia Dei, & charitas H
infusa in nobis illuminat mentes nostras gratia fidei infusa in anima nostra, & calefacit eas ardore charitatis, & vigorat ipsas seu per spem vitæ futuræ in gloria, quæ consistunt in intuitu vultus Dei. Vnde Dauid. Sumatum est super nos Deus nomen tuum. Duodecim radij magni significant abundantiam charitatis infusæ in nobis, vnde diffusa est in nobis gratia Dei. Octo radij parui, qui ponuntur inter alterutros radiorum magnorum, significant Doctores Ecclesiæ, aliquos maiores, aliquos minores, qui prærogatiue Virginis gloriosæ, & articulorum fidei, & Apostolorū venerant

A nerant in Doctoribus, qui habuerunt nos, declarando ipsa. Item octonarius numerus significat gratias in nobis infusas, aliquibus magnas, aliquibus paruas; quia aliqui sunt sapientiores alijs, aliqui doctores. Vnde Paulus. Alij sic, alij sic, &c. vel octonarius numerus, & virtutes quatuor cardinales, & spirituales, in quibus est fundata tota vita moralis. Et hoc de nomine Iesu gloriosi dicta sufficiant; habeamus itaq; notam eius scriptam in frontibus nostris, vt possimus habitare cum eo super montem Syon, cum illa caterua sanctorum signatorum, de quibus in nostro themate fit mentio, quod no
B bis concedere dignetur ipse Iesus, Dei filius, Amen.

DE SCIENTIARVM STVDIIS.

Sermo II.

Onitatem, & disciplinam, & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. Psalm 118. Nota mirabile eloquium studiorum disciplinæ, & ratio-
C nem infusionis disciplinæ, quia mandatis, &c. Ad cuius euidentiam, nota tria studia. Tu o studens, qui cupis studere, & effici valens. Primum studium est de scientia inspirata. ibi, bonitatem. Secundum studium est de scientia, & vita ornata. ibi, & disciplinam. Tertium studium est de scientia acquisita. ibi, & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. Nam primum studium incipit a summitate scientiæ, quæ est scientia spirata, quæ est bonitas. Secundum ornat disciplinam. Tertium est scientia acquisita per seruentem continuationem, & frequentationem studiorum, quæ omnia
D procedunt a Deo: quia omne datum optimum, & omne donum perfectum, de sursum est, descendens a patre luminum, &c. Iaco. 1. c. quæ omnia in fide fundata sunt: & ideo subdit, quia mandatis tuis credidi.

Prima pars principalis.

INcipiamus ergo a primo ædificio, & incipiamus a summitate ædificij. Nã tanto plus scientia inspirata, vel ornata, seu acquisita adheret suo principio, quanto plus bonitatis & fidei est in illo, qui sciẽtiam ipsam cupit acquirere. Prima nanque E scientia dicitur inspirata, quia bona, & nullus bonus, nisi solus Deus. Ideo sacra Theologia vocatur bonitas, qđ aduertens Dauid clamabat, dicens, Bonitatem, &c. doce me. Et si cupis scire, qualiter studium scientiæ huius primæ bonitatis potest acquiri. lege in Apoc. 15. vbi tu recte habebis studium in modum acquirendi sapientiam. Nam dicit ipse. Et audiui vocem de cœlo, iterum loquentem mecum, & dicentem; vade, accipe librum apertum de manu Angeli stãtis super mare, & super terram, & abij ad Angelum, dicens ei, vt daret mihi librum: & dixit mihi, accipe & deuora illum, & fa- F ciet amaricare ventrem tuum. Sed in ore tuo erit dulce tanquàm mel, & accepi librũ de manu Angeli, & deuoraui eum: & cum deuorassem eũ, amaricatus est vẽter meus, & erat in ore meo tanquàm mel dulce, & dixit mihi, oportet te iterum prophetare populis, & gentibus, & linguis, & regibus multis, &c. In quo sacro, & mystico eloquio nota quatuor regulas, per quas anima potest in scientia proficisci. Prima regula est de diuina inspiratione. Secunda regula est de mentali acceptatione. Tertia regula est, de affectione, & affectuali saporatione. Quarta regula est, de fructuali exercitatione. Dico, ꝙ prima regula est de diuina in- G spiratione: qui nisi inspiretur a Deo, tu nullatenus poteris sciẽtiam adipisci; & hoc est, qđ dicit, audiui vocem de cęlo dicentẽ mihi. Vade & accipe librum apertum, &c. quia nihil aliud est, nisi diuina infusio sapientiæ, quæ tacitè infunditur in mente inspirante Deo, audiendo prædicationes, & Doctores legentes, & loquẽdo de diuinis, disputãdo, se exercitãdo in diuinis scripturis, & legendo diuinam scripturam: sed potissimum consistit in audiendo scientiam, quam uis tibi in fundi, & inspirari, & hic dicit Psal. in oratione. Nõ enim humanam H voluntatem locuti sunt prophetæ, sed inspirati Spiritu sancto locuti sunt homines, sicut Io. hic. & Hier. & alij Prophetæ, qui aperiebant os, & Spiritus sanctus locutus est. Et hoc est, ꝙ sanctus Io. dicit: vade ad Angelum, &c. Nã ire ad Angelum, nihil aliud est, ꝙ adhærere se Christo; quia quãto plus adhærebis sibi, tanto magis efficieris sapientior. Quæ ad Christum est, cum desiderio amoris, & ardoris, & timoris appropinquare Christo, timendo, & amando, & ecõtra, quia ipse Christus est magister veræ sapientiæ, cui est data omnis potestas, sicut in

A in cœlo, & in terra, & ideo qui plus amplectitur Christum, plus adiscit, sicut sanctus Ioannes, qui recubuit super pectore Christi, & in tantum repletus scientia Dei fuit, ꝙ nullus alius sanctus, tam lucidam, & altã scientiam acquisiuit, sicut ipse tam de scientia diuina, & cœlesti, quàm de scientia terrestri. Ecce scientiam, quam acquisiuit a potentia diuina in cœlo. In principio erat verbum. Ecce potentiam vbi datam in terra. Et verbum caro factum est, vel sic, [quia totum suum euangelium primum fuit cœlũ. Sed scilicet Apo. fuit terra, & sic qui plus adhæret Christo, plus acquirit de scientia
B diuinali. s. Theologia, & de sciẽtia terrena; hinc est, ꝙ dicit, sicut in cęlo & in terra. Secunda regula est, ꝙ homo præparat mẽtem suam, & nolit ipsam scientiam a Deo infusam acceptare, quia licet, sol luceat, & tu clauderes oculos, tu nũquàm videres. quia dicit Dominus Ego sto ad ostium & pulso, & qui aperiet, ego intrabo, &c. Et hoc est, ꝙ dicit Io. & abij ad Angelum dicens, & vt daret mihi librum disponẽdo mentem suã recipere infusionem spiritus scientiæ propheticæ. vbi nota, ꝙ volo docere vos, o studentes, habere sensum perfectum, & consentire bono. Nam si tu vis esse in isto statu,
C oportet te habere quatuor conditiones. Prima est sperare in Christo Iesu. Secunda est in Christo cõfidere. Tertia est cum oratione humiliter petere. Quarta, quia tu cernas, reputes, videas, & agnoscas te solum per gratiam, illam scientiam vel illud, quod vis consequi a Deo acquirere, & tibi infundi, & non aliunde. Alioquin nisi ista quatuor concurrant, tu nunquam eris acceptus Deo. Dico ergo primo, ꝙ si vis esse gratus Deo, ꝙ oportet, ꝙ speres in eo. Et nota, si vis cognoscere inspirationem tibi in mentem occurrentem, vtrum procedat a Deo, vel a diabolo. Considera bene, quia si pro-
D uenit, a Deo cum tibi venit, & se præsentat ante tuam mentem, non te violentat: quia si aperis consentiendo, sola intrat, si nõ aperis sibi, stat de foras, & non intrat, quia dimittit te in libero arbitrio. Sed diabolus facit contrarium, quia si venit, & præsentat ante fores tuæ mentis suam diabolicam inspirationẽ, vt non claudas sibi portas vlular, sculpit eum pedibus ad fores, & cum dentibus rodit portas, & experitur in tantum, ꝙ vel cum fastidio, vel violenter aperitur sibi, & est sicut rusticus fastidiosus. Sed Deus non intrat, nisi per liberam voluntatem. Vnde si anima aperit, intrat: & intrando, anima delectatur & illustratur; Iuxta illud, aperi os tuum, & replebo illud: quia si nõ aperis os, cibus nunquàm intrabit. Sed natura diaboli est cõtraria, quia pulsat hinc inde fastidiosè, & vndique rugit, donec cõsentias sibi. Si ergo vis bene adiscere scientiam in qua studere proposuisti, fac ꝙ tu desperes illam adiscere. Non dico absolutè desperes; sed desperes, ꝙ ex te possis illam acquirere, & non repures te esse dignum illam acquirere sine gratia Dei, & facito sicut ille, qui saltare vult vnam magnam foueam, quia incipit a longe currere, & sic currendo melius saltat vltra, quàm stando prope subito saltu saliret. Ita accidit in volendo captare sapientiam & sciẽtiam; quia quanto plus longas te a tua spe, & curris cum spe Dei, tãto plus saltas, & proficisceris in illa scientia. Vnde Canti. 7. c. vmbiculus tuus creatus tornatilis nunquàm indigens poculis. vmbiculus est magis fragidus locus, & tener quàm habeamus in corpore, quia est saccus stercorum, & interpratatur cognitio tuæ fragilitatis, & iniquitatis. Propterea Dauid sentiens in se hoc dicit, ad nihilum redactus sum, & nihil ex me possum scire, & sicut vmbilicus fine venter est plenus putredine, & fęce. Ista est cognitio tuæ fragilis abominationis. Et ille vmbilicus est rotũdus, sicut creator tornatilis. Et nota ꝙ magister, qui facit scutellas, vel crateres tornatiles habet vnam stãgam longam pendulam alligatam cum vna corda cum vno capite, & cum alio capite illa met corda est alligata vni ligno affixo i terra, super quo magister tenet pedem: postea magister illam met cordam, circa eius medium circumligat illud frustũ ligni, ex quo vult facere craterem. Cum ergo laborat, calcat cum pede lignum affixum terræ, cui alligata est illa corda, & stanga superior rirata, quia est ligata cum illamet corda flectitur, & sic vadit deorsum, & magister eleuat pedẽ, lignum inferius eleuatur, & per consequens stanga superior ẽt eleuatur, & sic vadit modo sursum, modo deorsum; & illud lignum, ex quo vult facere craterem voluitur, & rotatur. Et cum ferro, quod magister habet in manu fit rotundus, & cauatur. Item crater tornatilis stat inter duo ligna, inter duo ferra opposita affixa in singulorum duorum lignorum, & vnum ex dictis duobus lignis potest trahi ante, & retro & stringi, & laxari secundum magnitudinem, vel paruitatem crateris, vel scutellæ, seu catini. Vnde magister crateris facit

A facit quatuor, quia facit ire stâgam sursum, modo deorsum; & quandoque ducit ante, quandoq; retro illud lignum, quod tenet craterem infixû: & quanto plus calcat stangam, & inclinare facit, tanto plus eleuatur: sic est mens, quæ quanto plus se humiliat, tanto plus exaltatur, sicut fecit Beata Virgo Maria. Nam quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ecce qualiter se humiliauit, quia respexit humilitatem ancillæ suæ; ecce qualiter exaltatur, ecce enim. ex hoc beatam me dicent omnes generationes, &c. Similiter habes in Publicano,
B qui stans foris de templo dixit: propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus ab illo. s. Pharisæo, qui dicebat; gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut cæteri homines peccatores: Ieiuno bis in sabbato, &c. & iste descendit. Ecce, qualiter tornus, quanto magis descendit, tanto magis ascendit, & quanto crater, & vas magis cauatur, & est magis vacuum, tanto plus tenet, ad signandum, ꝙ quanto plus homo se humiliat, & est vacuus vitijs, & peccatis, tanto plus repletur gratia Dei; quia reputat se vacuum, & ex se nihil esse, sicut virgo Maria se humiliata fuit plena
C gratia, quia Dominus tecum: & quanto plus recedit a Deo, & plus confidit de se ipso, tanto minus participat de gratia Dei, & hoc est, ꝙ dicit, abijt: quia quanto plus confidit Deo, tanto plus desidit de se; & hoc est, quod dicit, abijt ad Angelum, scilicet Christum Angelum magni cõsilij, qui non solum venit mediator ad saluandum nos, sed fuit mediator de omni gratia. Vnde Danid vnxit eum Deus oleo prę consortibus suis, & idem, sicut vnguentum in capite, quod descēdit in barbam Aaron: quia illa gratia Dei primo descendit in capite, sicut vita descendit a capite, & descendit in
D barbam, idest hominibus virilibus, sicut fuit Aaron duce populi Dei, & hoc descendit in montē Sion, ꝙ interpretatur speculatio, quia debemus speculari in Deo, habendo ipsum pro nostro obiecto semper in omni nostro desiderio, & operatione. Tertio, quia volendo, ꝙ gratia Dei infundatur in nobis, nos debemus feruenter orare, & petere ab eo: sed qualiter sequitur mens nostra, & os nostrum, Deo certè non, quia ipse Deus egeat nostris orationibus, sed vt mens nostra efficiatur feruida, & credens in acquirendo scientiam, quam cupimus mediante gratia Dei, & propter laborem mereamur gratiam: quia iustitia vult, quòd E
laborando mereamur, quia omnis labor optat prēmium, & merendo gratiam infunditur, sine qua gratia Dei nunquàm habebimus scientiam, quia in maliuolam animam non introibit sapientia: requiritur ergo primo, quòd cum intellectu oremus in spiritu, & veritate, implorando eius gratiam, & suffragium, quia nos egemus gratia Christi, & non ipse eget nobis. Secundo requiritur voluntas calens in appropinquando ipsi Christo cum affectu animi. Tertio requiritur, quòd a parte nostra conamur, & laboremus cum assiduo studio, F
vt acquiramus scientiam. Vnde sanctus Lucas, cap. dicit, petite & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. Cum triplici intellectu: quia dicit primo petite, scilicet orando verbo, quærite cum affectu, & desiderij feruidæ voluntatis, pulsate cum mente, & intellectu ardente in præparato recipere gratiam cum feruida charitate, & sic faciendo videtur, quòd impossibile est, quòd Deus non inclinetur secundum iustitiam ordinatam ad infundendum, & dandum tibi gratiam, quam cupis obtinere, & scientiam quam discere vis. Nam omnes sancti cum his tribus modis adepti sunt gratias, quas voluerũt; quia G
mediãtib. orationibus cum voluntate prona, & intellectu illuminato, & mente liquefacta, & p̄parata reciperunt gratias Dei magni. Quarto requirit, quòd tu repùtes te obtinere sciētiam, vel gratiam, quam cupis a Deo, non propter tuum meritum, sed ex mera, & propria liberalitate gratię Dei: quia cum per orationes bene quæsieris, & cum voluntate desideres, & cum mente disponas gratiam sumere, si credis gratiam obtinere propter tuum meritum, tu nihil fecisti, quia gratia dicitur gratis data: dic quæso, quid credis, ꝙ Deus curet de te, & quid potes facere Deo, quo egeat, ꝙ si mille millia mũdorum essent, Deus propter ea H
non esset maior, neq; potentior, neque ditior, nec dignitates suæ essent magis auctæ in se, & ideo, vt ait Apost. Iaco. c. 1. Omne datum optimum, & omne bonum perfectum, desursum est, descendens a patre luminum, apud quem non est transmutatio, &c. & non ex nobis: & hoc est quod Ioannes in proposito themate dicit, vt daret mihi librum sapientiæ: quia quanto magis tu putabis te fore indignum, tanto magis gratiam obtinebis. Vnde tu habes in Apoc. ꝙ quando Ioannes vidit Christum ita album,

ceci-

A ceciditad pedes eius tanquàm mortuus. ideo dixit, surge. Idem habes in transfiguratione super montem Thabor, vbi Apostoli ceciderunt in faciem suam, & Christus tetigit eos, dicés: surgite, qđ significat, quãto tu reputas te minus dignum, & te non mereri, & magis te humilias; tanto magis mereris gratiam Dei tibi infundi exemplo Virginis Gloriosæ, quæ reputabat se fore indignam fieri matrem Domini; & ideo promeruit gratiam Dei. Tolle modo tertiam regulam mentalis præparationis, quæ est de affectuali saporatione, qui postquàm petijt librum, Angelus dixit: accipe, & de-
B uora illum, & faciet amaricare ventrẽ tuũ, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel; & accepi librum de manu Angeli, & deuoraui eum: & cum deuorassem eum, amaricatus est venter meus, & erat in ore meo tanquã mel dulce. Vnde considera, ꝙ duo sunt sapores; vnus dulcis. s. amoris, & alius est amarus. s. timoris; vel vnus charitatis, & amoris, alius humilitatis, quasi dicat, si tu non sentis amaritudinem, tu nescis retinere dulcedinẽ, sicut lucifer inexpertus amaritudinis iræ Dei. Et Petrus Apostolus, qa quasi sine labore acquisiuerit gratiam Christi, & sic de multis alijs. Ideo ille rebellãdo,
C et iste abnegando Christum, leuiter perdiderunt gratiã Dei. Ideoq; Deus ordinauit illos duos sapores: qa si tu vis gustare dulcedinem de Deo, & ipsam scire conseruare, oportet ꝙ tu gustes amaritudinem, sicut fuit in beata Virgine, quando quærebat Iesum disputantem in templo: ecce dulcedinem. fili mi, quid fecisti? ecce amaritudinẽ, quia dolentes quærebamus te. Similiter Christus in Cruce. Deus, Deus meus; ecce dulcedo: vt quid me dereliquisti: ecce amaritudo. Sic in studio, amaritudo est labor studij: dulcedo est, quando intelligitur, & postquàm adepta est sciẽtia, quia inde mul-
D ta commoda spiritualia, & temporalia prou eniunt ex gratia Dei. Cuius libri saporationem in ore, & amaritudinem in corpore sentiens frater Iacobonus vna dierum meditando in subitum clamorẽ prorupit tanquàm sinemoratus clamãdo, oyme, oyme, oyme: propter cęcitatem hominum huius mundi, qui Deum non cognoscũt, quia ipse deuorauerat illum librũ, & dolebat de dãnatione infinitorum, quorum venter Deus est: & glutinatus est in terra eorum venter. Glutinare est cũ sit panis, & miscetur aqua cum farina imbrodata, & nondũ bene cõposita, & impastata: sic homines huius mũdi in broda, & carnatia inuoluti dicuntur E conglutinati, & vẽtracij in fece, & stercore repleti, quia tales non cognoscunt Deũ, neque scientiam, & cognoscẽtes Deum, & eius gratiam immensam, quæ postponitur propter tam vilia, habentes notitiã, & sciẽtiam huius libri, quem deuorauerunt, sentiunt dolorem in intimis corporis sui, ex cõpassione proximi sui tam cęci, & incorrigibilis: & hoc est, ꝙ amaricauit ventrem Iesus; quia quanto plus quis sentit de Deo, tanto plus dolet de peccatis proximi sui, sicut veri prædicatores videntes peccata, q̃ regnant non corrigi, meritò dicunt; zelus domus tuæ comedit me, & non potendo F ferre; vociferant acclamando, & nota ꝙ dicis, accipe & deuora, & nota, ꝙ dicit, comede: nã accipe est lumen intelligentiæ: qa licet liber intret os, tu nondum gustas: sed cum tu illum deuorasti, tunc tu gustas, & saporas, & saporando intelligis, & intelligendo errores, & peccata proximorũ propter quem damnantur, tu doles, & amaricatur corpus tuum: quia multotiens quis gustat rem valde paruam, quæ videtur dulcis gustui, & cum deuorabit, intrinsecus habet aliquam amaritudinẽ, quã sentit postea, sicut in breuibus, & capillis postitijs & caudis: quia videtur esse inferendo talia quædam G dulcedo apparenter. Sed si gustares offensiones Dei propter pdicta, tu doleres; dulcedo est, quòd tu gaudes de offensione Dei: amaritudo vero est, ꝙ gaudendo doleas de offensione Dei, & de peccatis: vnde. Ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt: zelus domus tuæ comedit me. veh mundo, ò corpatium, ad quot mala protrahis homines, & propter te video multas animas damnari; & ideo doleo, & sensus mei sunt turbati propter compassionẽ, quã habeo de te: & mel. i. sapiẽtia, quia spiritus meus super mel dulce, & veritas mea super mel, & fauum. In cuius exemplũ Christus H venit comedere mel, quod erat in fauo, seu in cera, quia mel erat cum cera mixtum: nã verbum est mel: cera est caro. Vnde Isaias 7.c. Butirum & mel comedet, vt sciat eligere bonum, et reprobare malum: butirum est humanitas, mel est diuinitas; et sic habes tres præparationes. Tolle quartam præparationẽ, quæ est de fructuali exercitatione. Vnde oportet prophetare. i. ꝙ postquã vendicasti scientiam, oportet ꝙ illa sciẽtia sit excitata populis, et gentibus, &c. quia quãdo domũ sapiẽtiæ magis cõmunicatur cum charitate pluribus, tanto Deus plus multi-

A multiplicat illam. Nam Deus facit sicut sol, qui oritur, et venit de Oriente, et venit in Meridiem, et vadit in Occidẽtem. Nã Deus pluit super iustos, et iniustos, ad dandũ intelligere, ꝙ habentes doctrinã, et sapiẽtiã, debent cõmunicare, et prædicare vniuersaliter omnibus, quia quanto plus attenditur scientiæ, et doctrinæ distribuendo vniuersaliter, tãto plus Deꝰ illã multiplicat ĩ illo. Sed quãto plus qs docet, et participat doctrinã particulariter, tãto magis abbreuiatur, & occultatur in illo. Itaque, o Frater Bernardine, considera bene hoc. Nam semel elegi viam confessoris, & audiebam

B homines, & mulieres: deinde habui curam fratrum, & eleuaui a me eloquium mulierum, & officium confitendi quenquam, & curam fratrum. Et video, ꝙ hoc mihi non sufficit, quia adhuc veniet tempus, ꝙ non loquetur mihi homo: quia attendendo, & loquendo hominibus particularibus, omitto studium, propter qd ex stimulo cõscientiæ oportet, ꝙ de'seram particularia bona, & adhæream vniuersalibus, & prædicationibus pro maiori bono. Vnde dixit Angelus, oportet te iterum prophetare populis & gentibus, &c. Istæ gentes, & populi sunt non habentes cultum Dei, & quæ non in-

C telligunt Deum, & nõ habent cognitionẽ, nisi de mundanis, & carnalitatibus, & qui sunt inuoluti, & polluti in spurcitijs, & peccatis, & linguis, idest intelligentib. nunciãdo vitia, & virtutes, infernum, & gloriam paradisi. Et quia ista tria sunt, quæ regunt animam, s. bonitas, scientia, & disciplina, quæ nobilitant ipsam animam, quæ studet in eis. Nota ꝙ quatuor studia debẽt habere nobiles, circa regimen ipsius animæ. Primum est, ꝙ eorum vita sit immaculata; secundum, quod eorum vita sit regulata: tertium, ꝙ eorum vita sit disciplinata: quartũ, ꝙ eorum vita sit exercitata. Dico, ꝙ primum studiũ est, ꝙ vita sit immaculata: quia

D beati immaculati in vita præsenti; & beatus vir, qui non abijt in cõsilio impiorum: quia nobilitas animæ consistit in non scire facere vnum peccatum: & ꝙ eius vita sit immaculata, & ideo vocantur nobiles: sed cum recedũt a Deo, efficiuntur maculati, & merguntur in broda, & in carnatia. Ad instar vnius nobilis, qui mortuus fuit, & habebat vnum suum catulum valde delicatum, quẽ nutrierat in magnis delicijs, qui capitauit in monte nostro. Et iste catulus nolebat comedere, nisi super vnam tabolettam, & carnes simul frustatim incisas, cum volebat se purgare, pulsabat ad ostium donec aperiebatur sibi, & extra se purgabat. Et fratres ponebant ipsum ad comedendum cum gattis, & paulatim propter famem venit ad tantum, quòd vbi prius non comedisset, nisi modo supradicto carnes incisas, & submotenus ipse vorabat omnia data gattis, & submergebat totum os in scutella. Ita accidit in nobile spiritu, quia cum recedit a Deo, efficitur priuatus Deo, & incidit in manus diaboli, & mersus in labe peccatorum, efficitur vnus porcus. Nam Christus cępit suos discipulos piscatores, & personas pauperes, artifices, & fecit ipsos nobiles. Et dixit Petro. Ego volo te facere F

Capitaneum, & te Ioannem meum domicellum; & fecit duas cassatas: vnam duodecim Apostolorum, & aliam Euangelistarum, & erant ita innamorati de Deo, quòd non poterant separari ab eo; & Christus eis dixit: nisi recessero a vobis Spiritus paraclitus nunquàm veniet in vos. Vult dicere, quòd Christus ita diligebat Apostolos, quòd dixit, quòd volebat, quòd postquàm poneret ipsius Christi eius magnam humanitatem, & nobilitarentur in Spiritu sancto, relinquendo carnem. Ita debet facere nobilis spiritus, quia debet postpone- G

re mundum, & adhærere spiritui. Et videmus, quòd plus amat carnes, accipitres, equos, mũdum, & carnatiam, quàm ipsum Deum. Itaque si vis esse nobilis, ama Deũ, & sic habebis vitam immaculatam.

Secunda est vita regulata: & nota, quòd vita non potest esse regulata, nisi sit immaculata, & vita non potest esse immaculata, nisi sit regulata bonis moribus, & virtutibus, alioquin cum vita nobilium est irregulata, efficiuntur lupi rapaces, & tyrannizant. Et regulati efficiuntur sicut agni immaculati. Nam quanto anima est nobilior, tanto est maior; & quanto est maior, H

tanto debet esse magis regulata, & cognoscere summum Deum.

Tertium regnum animæ est, quòd eius vita sit disciplinata, idest quòd refręnet appetitus suos, & sua desideria illicita; quia quãto ciuis est nobilior, & sublimior, tanto magis debet esse speculum, & consilium salubræ suæ patriæ, & econtra, quanto ciuis est innobilior, & indisciplinatæ vitæ, & paruorum morum, est destructio ciuitatũ.

Quartum studium nobilis animæ est, ꝙ eius vita sit exercitata in studio virtutum, & scientiarum: & mundus est hodie ita cęcus, quòd vbi olim scientiæ, & artes liberales

A rales fuerant introductæ, quia soli liberi homines, & nobiles illas adiscerent, & se exercerent in illis, & in virtutibus, & regerent ciuitates cum exercitio legum, & scientiarum, atque virtutum: hodie ipsi verecundantur studere, & scire scientias, & facere mercantias: sed stant in plateis truffando bonos homines, & mulieres trã seuntes per vias, & stando in ocijs sub labijs ludendo, & taxillando, & perdendo tempus, aut eundo super bestijs, cum bestijs, post bestias, & siluestria animalia, & sic efficiuntur bestiæ, & tanquàm bestiæ moriuntur. Vnde tu, ò iuuenis, qui vis esse

B verè nobilis, cape exercitium studij alicuius scientiæ, in qua tu possis exercere tuum animum, & ingenium: & sic mediante illa scientia tu efficieris valens, & clari intellectus, & tunc tu cognosces Deum, & mundum, & cernes quantum interest inter tuam vitam, & istorum idiotarum, & perdentium tempus, cẽsendo se fore nobiles, & non curando adiscere scientias, quia habent aliquas domos, & possessiones. Sed cape exemplum Regis Caroli, qui cum esset Rex; & fuit omnibus scientijs, & virtutibus illustratus, & Rex inter alios glo-

C riosus. Similiter nobilis spiritus debet studere, vt exerceat suam vitam in virtutibus, & studio scientiarum; & sic vita talis nobilis efficitur delectabilis, & sibi & proficua toti ciuitati; quia siue rethoricus, vel philosophus moralis, vel legista, cum est in regimine ciuitatis super agendis consulendo eligit dicta maiorum sapientum ad suum propositum suadendo cum bonis rationibus, & exemplis, & tales applaudendo alliciunt animos aliorum ad obtinendum, quod cupiũt, & iudicandum rectum iudicium; quia habent solidum sensum, & illuminatum: ex quo vt taliter eius vita

D exercitata in moribus, & scientia semper fit gaudiosa, honorabilis, & amorosa toto populo: quia nullus intelligit delectationem studij, nisi qui experitur. Sed iuuenis, qui non est studiosus, est similis asino; qui non delectatur in ocio, & imparare vadit postquàm dormiuit vsque ad tertias, de domo ad plateas, & ibi expendit tempus in buffis, & truffis: & inde reuertitur domum, & comedit, seu ordinat inde ire cum bestijs aucupatum, vel redit ad plateas cum sociis alios deridendi, vel dat ordinem de nocte ire ad domum alicuius pauperculæ mulieris ad vituperandum filiam, vel alium malum perpetrandum, vel ad faciendum aliquam ribaldariam; & sic E in vestibus, & studio gulositatum gaudet, & gaudendo dissipat possessiones vendendo, quas pater magno cum sudore, & & peccato acquisiuit: & sic dissipando efficitur pauper, & postea cum videt se in pauperiem trahi, cognoscens se non posse facere sicut soluit, immediate vendit aliquam possessionem, & danarios dat ad vsuras, prædatur, & omnia facit mala propter vendicare, quæ prodigus ipse dilapidauit, & sic moriendo consumpsit in omni vili studio vitiorum, suam vitam, & animam dissipauit, & ita recte vadit a casa calda. His ergo iuuenis, stude in virtutibus, & scientia. Vnde Gregor. Ama scientiam scripturarum, vel diuinarum, vel naturalium, ex quibus consequeris tria.

Primum, quia tu efficieris vtilis tibi.

Secundum tuis, & toti tuæ domui.

Tertium & ciuitati; quia vir valens, & studiosus scientiarum in vno suo consilio liberabit patriam suam. Si ergo habes ista, quòd sis immaculatus & integer, non duplex, non dolosus, non sanguinosus, & sis regulatus, honestus, virtuosus, & non procax, nec luxuriosus, & sis disciplinatus in scientiis, & tua vita sit exercitata in studio prædictarum virtutum: tunc tu es verus, & completus nobilis. Sed si vis reputari nobilis propter ocium, certè vnus porcus est nobilior te, quia est magis ociosus, & plus comedit, quàm tu. Sed dico tibi, quòd tuus equus est etiam nobilior te, quia magis est fatigatus, & laborat, & magis vtilis, quàm sit porcus. G

Sed tu studens, qui vis applicare animum tuum studio, & proficisci in scientia, quam scire desideras, oportet te septem regulas disciplinæ capescendæ seruare.

Prima est æstimationis. Secunda est separationis. Tertia est tranquillationis. Quarta regula est ordinationis. Quinta est H reformationis. Sexta regula est delectationis. Septima regula est discretionis, seu mensurationis. Et nota, quòd in ijs facta magis requiruntur, quàm uerbo.

Dico, quòd prima regula est æstimationis, hoc est quòd facias magnam extimationem scientiæ, quam discere vis; quia si non facis magnam estimationem illius scientiæ, tu nunquam adisces.

Cum ergo vis studere, considera de qua scientia tu facis maiorem æstimationem, & prosequere studendo in illa; alioquin tu nunquam efficieris valens; & tunc quære valen-

A valentiorem hominem, quem potes habere, & noli facere sicut aliqui faciunt, qui propter concurrentia, vel rixas, seu propter denarios quos habent, intrant sub ignorantibus, & sic perdunt tempus. Æstimatio nanq; scientiæ facit aīum pparatū.

Secunda regula est separationis, quia oportet, ꝙ studens sit separatus ab omni impedimento, scilicet a mala conuersatione discolorum, et a malis mulieribus, et a curis rei familiaris, et ab omni impedimēto. Et nota, quòd primum impedimentum studij est non timere Deum, quia in maliuolam animā nō introibit sapientia. Vnde B si vis adiscere, pone te in timore Dei, et nō facias sicut faciunt aliqui, qui sic inueniunt vnū dictū Auerrois, vel aliquod dictū hęreticum, videntur impugnari, neq; tu volens adiscere, facias sicut faciūt aliqui, qui i diebus Dñicis, et festiuis vadūt ad scolas ad disputandū, anteq̄ vadant ad missam audiendā: et sicut aliq̄, q̄ cōsumunt sua, viuēdo luxuriosè, et ludūt libros. Similiter sūt multi, q̄ vadunt cū vestib. sumptuosis. Nā volēs bene studere et indulgere studio, nō debet curare de mollibus vestib. et ptiosis: quia q̄ plus vadit cū vestib. sobriè, et non curat de polirie corporis, est magnū argumentū, C ꝙ talis studens habet totam mentem attentam studio, quia nunq̄ videbis valentes curare de vanitatib. et certe valde admiratus sum in isto studio Paduano; quia vbiq; i alijs studijs vidi studentes ferre statuta, et cappas, et vestes ad instar semireligiosi, excepto q̄ in hoc studio Paduano; et certe scolares, qui nō incedunt in habitu scolastico, nō deberent gaudere priuilegio scolastico. Nā vbi deberent studere in sciētijs, adiscūt furari de nocte gallinas, et postea portabūt pēnas ad ignorantiam, et fumum domū indulgēdo laxiuijs, baccanalijs, tripudijs carnis priuio, et q̄n sunt domi, vt videant docti et valētes, ipsi vadunt inflati, et continētur, et portār mantellū, et capucciū suffictū D vario, et vna bestia portat aliam, et postea, dāt mala cōsilia, et obliquas snias pp eorū ignorantiā, q̄ a magis indulserūt bautulis, et laxiuijs, et fatuitatib. q̄ studio. Et nota ꝙ faciētes lazuaras bautulas peccant mortaliter, quia est cā laxiuiarū. Leuate ergo causas malarū societarū, et meretricū, et studete, si vultis effici valētes. Et vos, ò fęmine indiabolatæ, q̄ consentitis scolarib. facientibus multa mala. Primo vos obscuratis solē: quia scolaris factas valens est sol micans in patria sua. Et si pp te fęminā indiabolatam efficitur ignorās, tu obscuras solē, et teneris restituere dāna, q̄ inde proueniunt sibi, E et patriæ suæ, in dānū datū patri suo: q̄a tu fuisti cā oīum illorū malorū. Tertia regula est tranquillitatis: quia studens debet dispo nere mentē suā in trāquillitate adeo, ꝙ ad nihilum intendat, nisi ad sui propositū studij cum mente serena; atq; tranquilla, et tūc in media hora plus intelligunt, quàm nō facit in vno mense, si est intricatus in amore re alicuius mulieris, vel practicis Doctorū, et Rectorū, q̄ plerunq; solent fieri in studijs et in aliis ribaldariis, quia cū debent studere, vel lectiones audire in scolis, diuertunt animos a lectionib. et non possunt studere. F Vos itaq; Doctores, quibus spectat hmōi cura, scribatis eorū patribus, ꝙ eorū filii student in vaccis populi; et si qua mulier habet pro malo de hoc, dicatis ꝙ ipsa est vna vaccha populi: eleuate ēt rancorē animorū et timorē lucri, quia sunt aliqui adeo auari, ꝙ expēdunt in studio, et nihil lucrātur, semper crucianrur, et stando in huiusmodi continuo rancore, et timore perditionis suæ facultatis, ipediūt studiū suū deponite ab animis vestris dolorē, ne pp malenconiā non possitis studere, sæpeq; fugate, quia sunt aliqui studētes boni ingenii, qui adeo cōfidūt G de suo ingenio, ꝙ negligunt studere, dicentes; in duobus annis explebo studiū meū. Et vidi aliquos rudis ingenii, dicentes. Veh mihi: ego vellem, et non possum adiscere, et semper studenr, et tandem datur eis gratia, ꝙ pp frequēs studium accquit ingeniū. Et isti, qui habent magnū ingeniū, vt plurimū efficiunt ignorantes, eo quia nō studēt, et sperant viuere longo tpe proficere, dicētes ēt. postq̄ expediuero me, ego studebo domi, sed valde errāt, quia quæ audit, intelligunt: et raro contingit, ꝙ scolaris si exit de studio ignorans, efficiatur excellens domi, vbi immediate implicatur negotiis reipublicæ, et curæ familiaris. Ita ꝙ nō potest H indulgere tunc studio; et sic qui cōfidunt in suo ingenio, non studēdo, semper remanēt ignorantes. Similiter vt plurimū sunt pauperes isti tales, qui cōfidunt in suo scire, et ingenio: quia dicūt subito, habebo magnū cōcursum, et lucrabor quicquid voluero, et stando in hac spe, remanent delusi, ignorantes, et pauperes. Si igit̄ vultis in studiis vestris profectū facere, habere mentē trāquillam, et non speretis in vestris ingeniis, et facite quod dicit Boetius.

Pelle timorem, gaudia pelle, spemq; fugato, &c.

Et vide Bonauen. in lib. suarum passionum, vbi

A vbi docet studere. Quarta regula est ordinationis, quia volens studere debet ordinare vitam suam, & pręponere præponenda in studio: & ante omnia debent vitam ordinatam tenere, quia debet seruare medium, in quo virtus consistit; quia non debet nimium comedere, neque bibere nimium, sed mediocriter: nam si plus comedit, & bibit, nō potest adiscere, quia stomacus grauatur, caput efficitur ponderosum, corpus pigrum, & somnus incitatur; & dū est in studio labefit, & omnes spiritus sunt somnolenti, ita ꝙ literæ non possunt intrare, neq; ingenium exercere; quia si pascis B ventrem, non potes pascere mentem: & si comedit modicum, continuando, virtus cerebri, & spirituū paulatim debilitatur, adeo ꝙ efficitur stultus: ita ꝙ inter vtrunq; vola; quia medium tenuere beati. Item ordina tuam horam in comedendo, surgendo, & studendo, & dormiendo mediocriter, non multum, neq; parum: similiter in stando in domo, ne nimium vageris; & si socij veniūt pro te, vel deuiare volunt, noli ire; & proponas omni die videre & studere tuam lectionem, quam audisti, & illud serua: similiter serua in audiendo ordinem librorū, qui primus liber introductiuus cuiusq; scientię debet primo audiri, & in eo primo debes C studere, & sic tenere ordinem in audiēdo; primo cunabula scientiarum, & capere lac; deinde panē mollem, deinde fortiora, &c. Quīta regula est reformatio, seu repetitio; quia tu debes audita, & didicita repetere, & facere sicut docet Greg. in libro Moralium, dicens, ꝙ si homo reperit aliquem in via, & nescit vnde sit, vel bon⁹, aut malus: primo ad notitiam prædictorum expedit, ꝙ loquatur secum, & intelligat, cuius est idiomatis; deinde interrogat de qua ciuitate est, & scit ciuitatem; deinde soluet hospitiū pro te, & tu argues ipsum nobilē esse, D loquendo amplius secum in itinere, ipse dicet facta sua, & intrinseca sui cordis: & ex eius eloquio, & moribus suis compręhendes clarè eius bonitatem, vel prauitatem. Ita accidit in studente, quia cum incipit studere, ignorat idioma scientię; quia in qua incipit studere, ꝗa ignorat terminos, & audiendo adiscit. Item ignorat materias librorum, & studendo adiscit, & amplius studendo, & repetēdo intelligit omni die medullitus intima cordis, & fit ita domesticus illius scientię, ꝙ intelligit clarè ipsam scientiam, & eius sententias. Et nota, ꝙ scholaris, qui vult proficere, non debet confundere mentem suam in pluribus libris, sed E debet capere vnum librum, & bene studere illum, & eum discere prius quàm diuertat ab eo ad alium, quia postea agrediendo alium melius intelliget: quia liber librū aperit, & sic efficieris in breui magister. Sexta regula est delectationis, & saporationis, ꝗa postea cum bene intelligis, tu incipis gustare, & delectaris in gustu illius scientiæ, & vitas deuiamina, & efficieris dominus verborum, & sententiarum, & discurrens materias, argumenta contraria, decisiones, rationes, & subtilitates illius scientiæ, & efficieris magister aliorum. Et caue ne facias sicut faciunt plerique primi prædicatores, sicut F fuit vnus, qui ascendens pulpitum incœpit prædicare, & vna musca figit se super naso valde pungens eum, & prę verecundia, & timore perdendi se, non erat ausus expellere eam; quia sunt aliqui ita verecūdi, ꝙ præ verecundia in actis publicis perdunt se, & maximè ignorantes. Septima & vltima regula doctrinæ sapientiæ capescendę est cōmensurationis, & discretionis: quia studens, quando vult studere, debet commensurare se secundum suas facultates, & prosperitatem corporis, & animi: nam debet considerare suam ætatem. Item si sibi suppetunt facultates, quibus possit perficere studiū suū, G sanitatem sui corporis; si est sanus, vel non; vel nimium debilis; & tunc cum bona discretione debet aggredi studiū. Et si videret se annosum, vel nō posse effici ita excellens, ipse debet remanere contentus nolle plus sapere, quàm oporteat sapere: vnde si non potes effici Procurator, sis contentus effici Notarius: non potes effici Doctor, sis contentus effici Procurator: & si non potes effici physicus, sis contentus effici bonus cirogicus, & placebis Deo: & seruando supra dicta Deus inspirabit studium bonitatis, & scientiæ, per quam tua vita erit in hoc mundo honorata, & disciplinata propter scientiam infusam, & acquisitam, qua mediante H tu prouenis in notitiam Dei, ad cuius honorem tu taliter tuā vitam gubernabis regendo te, tuam familiam, & consulendo reipublicæ radijs tuæ sapientiæ, semper habendo Deum pro obiecto, quòd tu consequeris gratiam Dei in hoc mundo: qua mediante perduceris ad vitam beatam, quam nobis omnibus concedere dignetur ille, qui bonitatem, & scientiam, & doctrinam affluēter inspirat, Amen.

A ## DE TRIBVS STATIBVS viduitatis.

Sermo III.

Onora viduas, quæ verè viduæ sunt. 1.c.ad Timot.5.c. In hoc sermone intẽdo describere tres status viduitatis. Primus status est commendabilis ibi, Quæ verè viduæ sunt. Secundus est honorabilis ibi, Honora. Tertius status est vituperabilis ibi, Viduas.

B

Prima pars principalis.

TOlle primum statum viduitatis, qui est commendabilis in illis dominabus, quæ verè viduæ sunt. Ad cuius euidentiam est sciendũ, quòd ad hoc vt aliqua matrona sit verè vidua, oportet, quòd eius vita sit tribus virtutibus redimita. Prima, quòd sit Deo deuota: secunda, quòd sit operosa: tertia, quòd sit victoriosa resisten do peccato.

Tolle ergo primam virtutem, quia quantum ad Deum oportet ipsam esse deuotã:
C nam ex quo perdidit eius dilectum maritũ, quem, post Deum, super omnia diligebat, cui Deo erat impedita liberaliter seruire, studens seruire viro; modo facta libera vinculo matrimoniali, ipsa debet vacare ipsi Deo cum toto studio, & in omnibus operibus suis. Vidua ergo dicitur, quæ est priuata marito, & quæ desolata remansit, & ista talis debet instare orationi, & deuotioni die, noctuq;. Exemplo illius viduæ, de qua legitur Lu.21.c. quæ vacabat in ecclesia orationib⁹, & domi ieiunijs, quæ obtulit duo minuta ærea, & dixit Christus ipsam plus omnibus alijs offerentibus magnum thesau
D rum obtulisse. Nam vidua, quę attendit deuotioni Dei, & castigationi corporis, siue carnis, impetrat a Deo omnem gratiã, quã requirit, sicut Anna vidua, quæ nihil aliud desiderabat, nisi videre filium Dei incarnatum, vnde promeruit ipsum videre in spiritu, dum oraret in templo cum isto desiderio. Et ꝙ sit verum, Eccl. .c. dicit: Non despiciet De⁹ vota pupilli, & preces lachrymosas viduæ. Non tamen dico, quòd tu vidua petas vindictam, vel illicita; sed ꝙ tua vota sint iusta, & rationi supposita: vnde in Act. Apostolor.9.c. tu habes, quòd

Petrus Apostolus, postquàm sanauit in Lidaeua ab annis octo iacentem in grabato E
paraliticus; cum autem esset Lida ab Ioppe, discipuli audientes, quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros, vt Petrus veniret ad se, & procedens Petrus, introduxerunt eũ in cœnaculum, vbi erat Tobitas interpretata Dorchas, discipula Christi mortua, & circunsteterunt illum omnes viduæ flentes, & Petrus pietate, & lachrymis viduarum illarum deuotarum motus, conuersus ad corpus, facta oratione, dixit: Tobita surge: & apertis oculis, viso Petro, Tobita appellata Dorchas, resedit, & illam viuam viduis assignauit: ad significandum, ꝙ vidua F
debet esse deuota Deo, & seruis eius.

Secundo debet esse operosa in domo, & & non stare ociosa; vnde Paulus ad Timo. 5.c. loquens de verè vidua, dicit, quòd vidua vera est non minus quadraginta annorum, quę fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios edocuit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus subministrauit, si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas de vita, &c. Vnde vidua si filios, vel nepotes habet, discat prius domum suam ornare, non intelligas de ornatu extrinseco, scilicet, quòd G
domum scopatam teneat, & ornet bancalibus, & tapetis; sed quòd doceat ipsos ornari moribus, virtutibus, & scientia, & sciat, ipsos gubernare secundum Deum; & in gubernationem domus suæ sit magnanima, sicut docebat Hieronymus, viduam filios gubernare; quia oportet viduam supplere defectum mariti; vnde cum virga disciplinæ corrigat filios adolescentes; mittat ipsis ad scholas, vt efficiantur docti, & virtuosi, & faciat ipsos disciplinare in grammatica, logica, & rhetorica: & tu vidua sis solicita in faciendo filios tuos confiteri, & capere corpus Christi, cum sunt intra dies discretio H
nis, videlicet, si esset fœmina in duodecimo anno; si masculus in quartodecimo anno: & non cures facere tuis filijs vestes frãbellatas, & frascarias: & si habes filiam, tu vidua, nunquã dimittas ipsam sine te; quia si vadis ad Missam, vel prædicationes, vel rus, vel quocunque vadas, semper ipsam ducas tecum; quia si dimittes ipsam domi, tu finaliter reperies ipsam prægnantem, secundum quòd communiter ritus, & stilus malè viuendi præsentis temporis portat, propter insidias indiabolatorum iuuenum, & senum recagnatarum, quę con tinuò

A tinuò suis applausibus, & lenocinijs, puris, & maturlis virginibus insidiantur, quo pacto ipsas decipiant: & caue ipsam a conuersatione aliarum vanarum; quia quando sunt insimul, poliunt se, docent vna aliam se fucare, & bellettare, & ratiocinantur semper de fraschis, & de suis innamoratis; & cum sentiunt aliquem equitantem, vel transeuntem per contratam, subito prosiliunt ad fenestras cacchinãdo, & motetos cantando, &c. Et annuntio vobis, quòd quotiens vos fœminæ non ducitis filias vestras ad Missas, & prædicationes in diebus Dominicis, & solemnibus, peccatis mortaliter: sed hoc procedit, quia si sunt turpes
B nolunt videri, vt decipiant aliquem. Et noli dimittere filiam tuam adiscere tales fraschcarias; sed fac, quòd adiscãt scire filare, & legere, & tunc in diebus festis fac ipsas legere libros diuinæ scripturę, & legendas virginum, & quòd non stent aliqua hora ociosæ, & custodi ipsas, & gressus suos; & sæpissime quære quid habet in eius e ipsa, si reperis bursetas, manustergia, & huiusmodi, examina ipsam, & subtiliter quære vnde habuit: videas si reperis bussolettos, & ampullas bellettorum, & quære subtus lectum vbi dormit si habet de huiusmodi ribaldarijs: o ribalda tu bene intelligis me.
C Nam quando dimittis tales ribaldellas domi, multotiens loquentur cum suis innamoratis, & infamiant se, & domos suas: facito etiam, quòd filia tua fugiat tripudia, & festa iocosa, & quòd semper timeat remanere sola, & quòd in domo sit sicut sclauetta, & pro omni minima re argue eam; quia filia carens patre minus timet, quàm si haberet. Sed si vidua non habet filios, vel nepotes ad gubernandum, tunc ipsa debet frequentare ecclesiam, & die, noctuque indulgere diuinis orationibus, & quòd superest temporis, debet laborare, & filare pro pauperculo, vt sibi faciat cami-
D sias; & debet visitare, bene associata, pauperculam vetulam infirmam, & seruare eius bonam famam cum omni pudicitia, & integritate, & sit semireligiosa.

Tertiò requiritur, quòd vidua sit virtuosa contra peccatum. Et nota, quòd a tribus partibus insurgit peccatum, vel a dæmonio tentante, & instigante, aut a carne instimulante, & minante, vel a mundo infortunante, & prosequente: dico ergo primo, vidua verè debet esse victoriosa contra diabolum; quia dum diabolus appręsentat, & proponit tibi aliquam inspirationem malam, vel aliquam melanconiam, & tentationem, tu debes resistere, E dicendo: ego fui in tanta tentatione, quòd non curo amplius de tuis malis cogitationibus diabole: nam multotiens diabolus ipse propter malas consuetudines præteriti temporis, facit te venire in prauas cogitationes, & stimulationes carnis: sed tu appone clypeum Iudith, & sicut ipsa, incide caput Olosferni, scilicet principio tentationis carnalis desiderij, & aliarum malarum tentationum, &

Principijs obsta, sero medicina paratur.

Postquàm aperuisti diabolo pulsanti ostiũ tuæ domus, quia tunc si consentis suis tentationibus, tu nunquam poteris sine tentatione esse. F

Item est alia victoria viduæ contra carnem, quia si vidua erit iuuenis, & nutrita in delitijs, nisi sit sapiens, & sciat exire ignem, tunc comburetur domus illa, in qua habitat: vnde tu virgo iuuenis, cui bullit sanguis, fac in tuo regimine, si vis, quòd tuus sanguis non bulliat, & non vis vri, fac sicut facis, quando tu vis, quòd tuus lebes non bulliat: nam tripliciter obuiatur ne lebes bulliat; vel quia tu caues ligna ardentia subtus de igne, & subito cessat bullire, & tantum bullit, quãtum ignem facis, & quot ligna imponis. G

Ita regula te, subtrahendo cibaria, & vina delicata, ieiunando, vigilando, laborando, in paleis dormiendo, frigora substinendo, aquam bibendo, & huiusmodi, & in continuis orationibus fortiter insistendo: certè sic faciendo, tu non recordaberis de luxuria, & vinces insidias diaboli, & stimulos carnis.

Secundo modo obuiatur remouendo causas, & fugiendo conuersationes malas: & tu o vidua, caue tibi ab omni homine; & in confessione reperias tibi fidum confessorem, & timentem Deum; quia homo est fragilis, & fœmina fragilior; & ideo consulo, quòd quęlibet domina deuota sibi reperiat fidum confessorem, & timorosum de Deo; & non cures multum conuersari cum tuo confessore præter actum tuæ confessionis. H

Tertio modo obuiatur ponendo aquam in lebete, scilicet temperando, & subijciendo sensus corporeos rationi: vnde Paulus Apostolus dicit: Castigo corpus meum, & in seruitutem repono imperio rationis, vt prædicando alijs castitatem, non reperiar in delicto. Sed quid faciet iuuencula vi-

A dua delicata, quia nisi sit sapiens, & regat se freno prudentiæ, & temperantiæ, & dimittat intrare inimicos suos, quos vndiq; habet in eius domum, scilicet carnes, bonum vinum, & calidos cibos, & delicatos, vincetur, & sine fallo cadet, & vadit postea ad se confitendum, & dicit; domine, ego affligor, & sum vndique tentata, &c. Et non est mirum, si tu tentaris, & vreris, ponendo super igne tuæ iuuenilis caloris cibaria delicata, & bona vina, & dormis in mollibus plumis, & stas ociosa, & in malis curis. Sed aduerte, & fac sicut docet Euangelista: Si oculus tuus scandalizat te, erue
B eum, &c. Hoc est diuertendo visum in aliquam partem, remoue causas, & castiga carnem, & non dormias in plumis: non tamen dico, quòd tu dormias super scamnis, nec in terra, sed super paleis: & dico tibi, quòd expertus loquor, quòd non est suauius, & melius dormire quàm super paleis: quia in æstate sunt recentes, & in hieme sunt calidæ, & homo non infirmabitur propterea; & sic faciendo tu habebis victoriam carnis. Et nota, quòd contra istos tres inimicos, scilicet diaboli, carnis, & mundi, Deus præparat tres victorias, & exinde sequuntur tria præmia. Primo, quòd si filios
C habet, De⁹ dabit eis bona temporalia, quia saturabit eos panibus, iuxta illud August. Vidi iustum derelictum: quia licet iustus quandoque sentiat egestatem corporalis cibi, nunquam veniet in egestatem panis spiritualis, qui est melior cibo corporali; quia habendo cibum spiritualem, tu eris ita contentus, quòd tu habebis patientiam, & non curabis. Secundo benedictio, quia Deus dat sibi gratiam suam. Tertio, quia ex gratia sequitur benedictio æternalis animę, & corpori.

Tertiam victoriam debet habere contra mundum, quia si ipsa est diues, sui parentes & affines sui mariti quærunt deprædari fi-
D lios, & ipsam; si filias habet diuites, omnes quærent habere filias suas propter bona; & si habet pinguem dotem, sit bene cauta, ne decipiatur a malis consilijs, & accipiet aliquem ribaldum, sicut quotidie accidit; quia secundum consilium Pauli, si potest continere, consulit, quòd non nubat, si potest resistere carni: si verò non potest continere, nec resistere carni, tunc melius est nubere, quàm vri. Et cauete vobis, o viduæ, ab istis vetulis recagnatis maledictis, & excæcatis, quæ faciunt sicut beccharij, qui postquàm vendiderunt suas carnes, vendunt postea carnes alienas: nam istæ pessimæ E vetulæ veniunt filando ad domum viduellæ, fingentes se velle emere aliquam telam, vel aliqua alia; vel quando vadunt vendendo aliquas zanzarellas, & ponunt se ad sedendum, & sic stando, & consabulando respicient fixè vultum viduæ, & suspirant, dicentes: filia mea, heu quàm magnum peccatum tu facis, perdere ita frustra tuum tempus; quæ compassio est ista, tu potes acquirere multas animas Deo, & acquirere tam pulchros filios, qualis tu es; quia in veritate tu es pulcrior iuuenis istius terrę, Deus parcat illi, qui tale dedit consilium F
tibi, quòd perdas isto anno tempus, quia facit tecum magnum peccatum: & sic dicendo intrant paulatim suadendo, donec suaserit viduæ taliter, quòd faciliter, vel vno, vel alio modo decipiant eam. Sed tu, o vidua, fac istis talibus vetulis, sicut fecit vna Veronæ, quæ ita verberauit vnam ruffianam, quòd væ sibi: vnde caue, quia tales recagnatæ non quærunt nisi replere se de tua pelle: postquàm ergo Deo placuit, quòd sis vidua, cape Christum pro tuo sponso; quia vna de duodecim admonitionibus Christi est castitas; non tantum ipse mihi noster Christus dedit hoc consi- G
lium omnibus, sed hijs, quæ possunt attendere animæ, & castitati. Nam vidua non habet maritum, qui molestet eam: & ideo ipsa potest facere pœnitentiam, surgere in matutino ad orandum: potest facere disciplinam, ieiunare, frequentare ecclesias, & multa bona facere. Vnde Paulus ad Corinth. septimo capitu. Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo, vt sit sancta & corpore, & spiritu: quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro, &c. &
sic faciendo verè vidua erit tripliciter victoriosa contra dæmonem, contra carnem, & H
contra mundum.

Secunda pars principalis.

SEcundus status honorabilis est descriptus hic a Paulo Apostolo, dum dicit: Honora viduas, quæ verè viduæ sunt: vnde nota tres honores.

Primus honor status vidualis est, quia debent esse commendatę.

Secundus, quia debent esse confortatæ.

Tertius, quia debent esse defensatæ.

Nam

A Nam primo debent commendari, quando faciunt bonum in suis prosperitatibus. Secundo debent confortari in eatũ aduersitatibus, & tribulationibus. Tertiò debent defensari in suis necessitatibus. Vnde Christus distinguendo tres status. s. virginalis, vidualis, & matrimonialis, proposuit statum virginalem viduali, & proposuit statum vidualem statui matrimoniali; vnde Matt. c. dicit, quòd virgo, quæ non probauit delectationem mundi, & actus carnales, magis experitur, & sentit de dulcedine Dei, quàm aliæ, scilicet viduæ, & maritatę. Et Ioannes Climacus dicit, quòd inexpertæ vitio luxuriç non tentãtur, ita a spiritu luxuriç, sicut expertę sint in largo & in liberali homine, qui dando vnum ducatum minus videtur elargiri, & minus fatigosum, quàm vni auaro, qui daret vnum solidum. Et nota, quòd viduæ dantur quinquaginta pro pręmio: & iste numerus de quinquaginta signat mediam delectationem, quia non est virgo: sed pur habet delectationem Dei per operam castitatis, per decem, ꝙ significat operationem: statui verò matrimoniali, seu nuptæ dantur pro præmio triginta, quia delectatio. Et isti statui dantur duodenã pauciora, quã statui viduali: & vnũ decem est causę aliud decem, & occasionis: primum decẽ accipit occasionem castitatis sanctæ, vnde Christus voluit ex Virgine nasci, vt præponeret statum virginitatis ab Anna vidua, voluit recipi, vt laudaret secundum statum viduitatis. Tertiò in nuptijs in statu matrimoniali fecit miraculum in triginta annis, vt etiam ipsum statum matrimonialem approbaret, & laudaret, sed non tantum. Item lege in Biblia in libro Ruth, de iuuene pulcherrima vidua, quæ iuit peregre tempore mariti; & omni die se allongabat a Deo, quia attendendo marito, non posset attendere Deo: & cum remansit vidua, vidit se elongatam valde a Deo, quia fecit ipsam redire domum tempore, quo colligebatur ordeum; quia ordeum habet de foris corticem asperam, quæ significat pœnitentiam, quam vidua rediens peregre, faciendo pœnitentiam recordatur de Deo, & redit ad Deum, &c. Secundo debet consortare, quia si mulier viduata vult viuere in illo statu viduali, conforta ipsam, ꝙ perseueret in eo; & adimple Canonem traditum a Sancto Iacobo, de religio munda, & immaculata apud Deum, hæc est, visitare pupillos, & viduas in earum tribulationibus, & subuenire eis in eorum necessitatibus, & defensare eos: nec facias sicut aliqui, qui spoliant eos, & earum dotes occupant, vt vsurpant. Nec tu o iudex, aduocate, & procurator, noli facere sicut dicit Iob, Vacuas dimisisti viduas. s. si debent habere suum debitum. Tu o attinens, & vos iusdicentes dimittitis ire vacuas, non faciendo sibi ius, &c.

Tertio vidua debet desensari, quia licet fratres habeat, & attinentes, non propterea cesses defensare ipsam, quia perdendo maritum videtur omnia perdere, & quicunque debet ipsam iuuare, & non dimittere ipsam ire ad loca suspecta; quia si ibunt, de duobus eueniet alterum; aut redibunt vitu peratę, aut diffamatæ: o proditor, o dignissime cremari, qui talia facis. Vnde Isaias 1. c. Quærite iudicium, vt cito fiat ius viduæ: subuenite oppresso; quia si viduella est oppressa, & occupatur sibi debitum, facite sine strepitu, & figura iudicij sibi reddere, quod suum erit. Et tu o Aduocate, & procurator, nota quod dicitur Deuter. 22. c. Pupillo, & viduæ si nocueritis, clamabunt ad me, & exaudiam eos: quia orando proclamabunt vindictam; & dato ꝙ non benefaciant, tamen Deus faciet vltionem; quia vox oppressorũ, merces retẽta laborũ, &c.

Tertia pars principalis.

Sequitur tertius status viduæ vituperabilis, cum dicit, Viduas. Vnde nota, ꝙ tria sunt, quæ faciunt vituperare viduas. Prima, si est ociosa: secunda, si ipsa est curiosa: tertia, si est luxuriosa.

Dico, ꝙ primum est ocium, quod facit vituperare viduam. Vnde nota bene, quòd si vidua est iuuenis, & viuit delicate, & in ocio, ita est possibile, quòd ipsa sit casta, sicut est possibile, quòd homo sit asinus; quia cum habebat maritum, erat sibi subiecta, & non audebat ita recalcitrare, quia habebat frenum continuo, quo gubernabatur, &c. sed quando est facta libera, tunc ipsa est sicut equus potens, & morbidus sine freno, & sine sella, qui vadit currendo, & saltando, & nescit quo vadat rita est morbidus; sed dãdo ei de ordeo, tunc stat firmus: nam ordeũ significat pęnitentiã, vt sup. dixi. Ita facit iuuenis in libertate posita, & nisi repeniaĩ bene associata, oportet, ꝙ efficiaĩ imbrodiata. Oportet ergo, ꝙ vidua iuuenis habeat sp ante de ordeo, vt stet firma, sicut equus,

A equus, & refrænentur sui appetitus sensuales: surgat enim omni mane in matutino, & dicat horas canonicas, videlicet loco matutini, dicat xxv. Pater noster, & totidẽ Aue Maria: in sexta septem Pater noster: in tertijs totidem: in nonis tantundem: in vesperis dicat xij. in completorio septem; & sic omni die dicent orationes, seu horas canonicas; & hæc faciant tam maritatę, quã viduę; quia non est magnũ factum: & scientes legere, dicant officium Beatæ Virginis; quia illud cauat ipsas a curis: & si habent tempus in mane, cogitent de gratijs maximis paradisi, præparatis volentibus ipsas,
B faciendo opera bona: in secundo verò cogitent de pęnis inferni, & omnia quæcũq; fecerũt illa die; & de passione Christi, quã portauit pro nostra redemptione; & sic semper cogitent de passione Christi, vel alicuius Martyris, vel de vita alicuius Sanctę Virginis, vel alicuius Sanctę Viduę, cõmutando earum vitam filando, suendo, & cætera opera faciendo. In diebus verò Dominicis, & festis dibent de mane surgere bona hora, & præparare prandium ad ignem, & omnia præparare, & postea ire ad Missam, & audire diuina officia, & audire prædicationes, & suos filios castigare, & inducere,
C ꝙ vadant omnibus diebus festiuis ad Missas, & ad prædicationes. Sed si est diues vidua, tunc non debet restare quin filet, & suat pauperibus pro Deo, & laboret, ne ocium ipsam deprehendat; quia sic faciendo, multum placebit Deo. Item vidua debet omnia quæ portat, & quę portant sui filij taiare, & suere suis manibus, sicut quædam valens domina, que bene sciebat gubernare domum, & familiam suam sapienter, & discretè, dixit, & proinde quando fuit prope mortem: Ego volo, ꝙ faciatis mihi vnã gratiam, ꝙ ponatis mihi, cum clausero oculos, camisiam, quam meis proprijs manibus filaui, & in meo labore quæsiui; quia
D nil aliud, nec alicuius portare volo: ad denotandum, ꝙ sicut portabat virtutes, & fuit virtuosa; ita fuerat laboriosa, & labores manuum suarum portare volebat in corpore suo; quia multum placet Deo, ꝙ viduæ sint laboriosę; & multum placeret mihi, quòd vos dominæ viduæ fueretis de corporalibus subtilibus istis ecclesijs derelictis; quia est deuota eleemosyna, vbi supponitur corpus Christi; & est modici sumptus: sed si vidua est pigra, & similiter quęque alia mulier, & negligens, dormiens vsque ad medias tertias, non vadit ad ecclesiam, & efficitur camera omnium vitiorum. E

Secundum vituperat viduas. s. quando sunt curiosæ, & verbosæ, loquentes, quæ non decet; quia non licet, neq; viduis, neque iuuenibus inamoratis complacere viris iuuenibus, & esse loquaces, & curiosas; quia inde vituperium consequuntur: vnde Pau. ad Timot. 5. c. Simul autem & ociosæ discunt circuire domos, non solum ociosę, sed & verbosæ, & curiosæ loquentes: contra istas fatuas mulieres, quæ mittunt filias suas capillatas, fucatas, & bene infrascatas, quia docent etiam filias esse audaces, &c. quibus non licet maritatæ, debent ire ornatæ, tamen honesto modo, & non debent se belletiare, nec ire cum caudis, & machagnonis, & frascarijs: sed multo peius stat vidnis, ꝙ sint curiosæ, & imbrattantes sibi vultus, & imponentes sibi aquas, vt videantur morbidæ, & coloratæ; quia talia faciendo est malum signum, & eius anima est bene sicca, si eius carnatia quærens imbrodiari est morbida; quia est esca vermium, & saccus stercorum, & domus omnium vitiorum. F

Tertium, ꝙ maximè vituperat mulieres est, si est luxuriosa, quia est impudica, & sit secreta quantumcunq; velit, si non refrænat, extinguendo ignem sui iuuenilis caloris, remedijs suprascriptis, necesse est, ꝙ omnino sit vituperata. Et nota, quòd sunt variæ dominæ luxuriosæ, quæ quærunt varias causas luxuriãdi: quædam quærunt maritari, vt liberius possit luxuriari; & istę quęrunt iuuenes; quia multotiens sunt aliquę vetulæ recagnatæ ita luxuriosæ, quòd non sufficit ipsas habuisse duos vel tres viros, quòd accipient quartum, iuniorem primo, qui posset esse filius suus, & nepos, & possent filios propter earum senium procreare: o pessimæ mulieres, quia nil est deterius, quã senex luxuriosus. Quædam iuniores volentes luxuriari, reperiunt nouas causas ad se maritandũ: nam dicunt, væ mihi miseræ, ego sum de nobili & bona progenie, & sum diues, sed sum malè recta, & gubernata. Nota, ꝙ sicut vidua dicit hæc, ipsa capit maritum: quandoq; dicunt. Bene est verũ, ꝙ melius esset mori pariter cum suo marito, quã remanere vidua; quia nullus curat de vidua, & malè tractatur, quia vsque ad sclauas, & famulos, & factores non timent me, immo dicunt mihi con tumelias. Vel dicet, væ mihi miseræ, quia non habeo pur qui mihi emat vnã libram car- G H

A carnium. Et si habet filios, dicet, filij mei, ego bene video, ꝙ nisi prouideatur vobis, vos efficiemini ribaldi: quia non haberis aliquem, qui vobis sit cordi, & qui castiget vos, & mittat vos ad scholas, nec qui defendat vos: & si pueri habent affines, tunc faciunt ipsos eis exosos, dicendo, bene nomen est consequens rei, & meritò vocantur parentes à paro paras, quia vos quærút spoliare, nisi aliter prouideatur vobis filij mei dulcissimi. Et tunc nota, quia quærunt sibi prouideri de marito, vt luxurientur. Consulo vnà cum Paulo, vobis, o viduę, ꝙ sitis honestę, & non faciatis sicut aliquæ,
B quæ volunt apparere honestę, & politę vadunt super ostijs suis ad ostendendum se; & si pur vultis maritum, quia melius est nubere, quàm vri, cape patrem, vel matrem, vel tuos proximiores, ad quos talis cura meritò spectari debet, & honestò modo dic, quòd prouideant tibi de vno bono, & honesto viro, & legitimo marito. Sed aduerte, ꝙ si capis maritum, de duobus erit alterum, aut tu capies vnum malum maritum, aut vnum bonum: si capies malum, & primus fuit bonus, tu nunquam habebis vnum bonum diem, & semper stabis in continuo bello, & continua afflictione, & omne verbum maledictum penetrabit tibi cor
C respectu primi tui mariti, qui fuit bonus: si erit lusor, tibi ludet vestes, & omnia, & reducet te super paleis: si erit ebriosus, bibet in tabernis in vno die lucrum totius septimanæ, & veniens domum ebrius, te verberabit, & semper stabis in continua afflictione, & continuo bello. Sed si habuisti primum bonum, & reperies secundum bonū; adhuc tu nunquam habebis bonum tempus, timens istum mori, sicut primus mortuus fuit. Similiter si primus fuit malus, & secundus malus, duplicabitur tibi dolor, & poteris dicere, ꝙ tu incœpisti esse in inferno
D no prius quàm moriaris. Et si habes filios, vel filias ex primo, vel tuus secundus maritus habet filios, vel filias ex prima eius vxore; & tunc tu nunquam habebis pacem, qa si bene tractas filios tuos melius quā suos, tu eris inimica tui mariti, & filiorum suorum: si melius tractas suos quā tuos, tu efficieris inimica tuorum propriorum filiorū. Et econtra maritis. Et sic tu nunquam habebis pacem. Præterea si habes filios de tuo proprio marito, ad quid capere amplius maritum, ex quo habes prolem; & scis, ꝙ tua proles non bene tractabitur, sicut experientia docet? Et si non habes filios, tu
E es bene fatua, ponere te liberam in tanta seruitute habendi liberos: & si habes liberos ex primo, ille secundus non poterit pati videre comedere ipsos suum panem, & oportebit te furari panem, & alia pro subueniendo eis; & sic eris semper in continuo bello, & rancore. Et si ipse habebit filios ex prima, similiter semper tuus vir erit suspectus, quòd non diligas eos. Et si infirmabuntur, infirmaberis, quia dicetur, quòd ex tua culpa, quia desideras eorum mortem, & venenasti eos; & si das eis comedere, dicetur, quòd facis, vt moriatur: si non, dicetur, quòd es crudelis; & sic semper eris in continua guerra, & rancore.
F Et lege Hiero. in quadam sua epistola, de hoc, qui nullatenus consulit viduæ nubere. Sis ergo cauta bona vidua, & bene prospice qualiter agas, & cui nubas, & si potes remanere vidua, consulo tibi, quòd serues vidualem vitam, & sis verè vidua, sicut prædixi, viuendo in castitate, & in seruitio Dei; quod si feceris, gratiam Dei consequeris, qua mediante, tu peruenies ad vitam æternam, quam nobis concedere dignetur Deus omnipotens per suam misericordiam, Amen.

G

DE SACCOMANDO Paradisi.

Sermo IIII.

Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt ipsum. Verba sunt magni Capitanei Domini nostri Iesu Christi, agni immaculati. Quæ sanctissima verba ad tres contemplationes extendimus.

Prima contemplatio est ad contemplandum mirabilem exercitum, a quo cœlum vim patitur. H

Secunda ad contemplandum sfortium violentum, quia violenti.

Tertia ad contemplandum triumphū gloriosum, & spolia ditissima, & pretiosa; qui rapiunt cęlum.

A

Prima pars principalis.

PRimum contemplari est exercitus mirabilis. Vnde omnes vos stetis in puncto, & sitis bene armati; quia Capitaneus, & tota militia est in ordine, quia volumus hodie saccomãdare paradisum, & violentiam facere Deo, Angelis, & Sanctis paradisi, & rapere coelum. Ita quod oportet habere optima arma, ire contra tantam potentiam; & qui in ista Quadragesima vendicauerunt bona arma, erunt bene securi: alij verò ascendendo ita in altum, si non erunt B bene armati, percutietur, & cadent in profundum. Et quia in vno tam grandi exercitu oportet habere plures Capitaneos sub principali, secundum diuersitatem plurium acierum, & officiorum armorum, quę requirunt in isto futuro bello; oportet eligere officiales, & capitaneos, & facere mostrã, vt oẽs reperiantur bene armati, & in puncto, cum ordinabuntur acies. Item oportet habere in tanto exercitu tubetas, & cancellarios, & alios officiales: de quibus & alijs ad talia requisitis, tangitur per Io. in Apoc. 14. c. dicentem: Et vidi, & ecce agnus, qui est magnus, & principalis Capitaneus totius C exercitus, stabat super montem Sion: & cum illo 144. millia signati, habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et iste magnus Capitaneus habet tredecim tubetas: sed principalis est Ioannes Baptista, qui cum sua tuba vadit concinendo: Ego sum vox clamantis in deserto, parate viam Domino; & omnes se ponant in puncto, & veniant super montem Sion cum armis suis; quia Capitaneus noster vult rapere coelum, & saccomãdare paradisum. Alij magni tubetæ sunt duodecim Apostoli; quia in omnem terram exiuit sonus eorum, tubicinantes, & clamantes, venite armati clypeo fidei. Et fue-D runt etiam alij quadragintaduo Apostoli tubetæ minores, qui similiter impleuerunt omnes contratas, maria, montes, & planities, quòd omnes sequantur agnum immaculatum; & conueniant super montem Sion, vbi parantur acies ad expugnandum, & violentandum coelum, & paradisum: & Capitaneus iste sensit vnum futurum magnum tubicinatorem, qui nolebat venire ad suum exercitum; & fecit illum vocare, & ad eum duci ligatum, & caligatum, & multum conquassatum; & quia nolebat ire, & ibat ad stipendia inimicorum suorum; qui vocabatur Sau-E lus, qui promisit sibi fidelitatem; & fecit signare in eius fronte nomen suum, & nomen patris sui, & vocauit eum Paulum; & præcepit sibi, dicens; vade, & concina tua alta tuba per omnes regiones, quòd nullus noceat alicui nostro amico: & Paulus bonus tubeta agni immaculati, ferens signum eius in fronte sua, & stigmata sua in corpore suo, factus fidelissimus, secundum præcepta magni Capitanei vadit. Et sicut habes in Apocalip. septimo cap. Concinit cum sua tuba, & clamauit voce magna quatuor Angelis; quibus erat F datum nocere terræ, & mari, dicens; nolite nocere terræ, neque mari, neque arboribus, quousque signemus seruos, & armigeros nostri Capitanei, in frontibus eorum de nomine suo. Et isti quatuor Angeli erunt capitanei super guastatoribus, quibus data erat potestas nocendi terræ, mari, & arboribus, &c. Vnde fecit proclamare, quòd nemini amico nostro noceret sub poena æternalis exilij; neque mari, idest, existentibus in aduersis; neque terræ, idest, existentibus in prosperitatibus; neque arboribus, idest, spiritualibus, & contemplatiuis, donec omnes de exer-G citu erunt signati. Et factis cridis suprascriptis per ordinem, fuerunt electi quatuor protocancellarij. Primus notarius Ioannes Euangelista secretarius magni Capitanei: vnde, Beatus es, cui reuelatum est secretum. Et est signum, quòd iste secretarius habebat vnum tractatum in paradiso, quem nullus sciebat, nisi Capitaneus, & ipse, cui reuelatum fuit illud secretum. & Ioannes seruabat in pectore suo omnia hæc. Alius erat Marcus, tertius Lucas, quartus Matthęus; & isti prothocancellarij habent sub se alios quatuor optimos subcancellarios, scilicet quatuor H Doctores ecclesiæ, & multos alios subscribas propter maximum exercitum. Et postquàm omnes sunt vocati, & congregati, magnus Capitaneus, conuocato consilio suo, dixit; quis est dignus ferre vexillum exercitus? cui dabimus? oportet, quòd eligatur de toto exercitu vnus valens, & audax in eundo contra tantam potentiam: & circuentes totum exercitum, viderunt vnum paruulum malè indutum, sed magnanimum, qui propter suam magnanimitatem spreuerat totum mundum, & luxerat oia, & dispersérat, & dederat pauperib' quicquid habebat: vnde dixerat sibi, si volebat

A lebat seruire capitaneo magno: qui respondit, quod ipse erat paratus ponere vitã pro eo; & relatum fuit capitaneo, qui misit pro eo, & adoratus eum, dixit, Domine quid placet tibi, & dixit capitaneus, quo nomine vocaris. At ille dixit. Ego vocor Franciscus, bene, ex quo vocaris Franciscus, quasi Francus stans: Si vis venire mecum. Ego volo facere te meum vexilliferum, sed oportet te disponere mori pro me: qui respondit, quod erat valde contentus, & iam diu disposuerat sic facere. Et dato sibi in socium sancto Antonio confessore de Padua, cõsignauit eidem

B suum vexillum in eius proprijs manibus. Et hoc est, quod dicit idem Ioan. in Apoc. & vidi alium Angelum, scilicet sanctum Antoniũ angelice viuentem, consocium S. Francisci vexilliferi Iesu Christi, quibus datum fuit vexillum crucis Christi. Cuius signum sanctus Franciscus portauit in pectore, in pedibus, & manibus. Et ideo dixit. Ego sum, qui porto stigmata Christi. Et S. Antonius fuit magis fidus socius, quàm habuerit S. Franciscus, & vocabat eum suum Episcopum. Quibus pactis magnus capitaneus vocauit suum tubetam secretarium altisonantem, & Paulum dicens, quòd tubizatenr, quòd

C omnes capitanei sui exercitus, ex omnibus tribubus se cũ suis armigeris præsentarent, vt signarentur, & facerent mostram. Et fecit primum suum bulletarium, & signatorem. Quibus appræsentatis omnes fuerunt signati in frontibus suis de signo nominis Iesu Dei viui. Quibus per ordinẽ signatis, & præstita fide legalitatis ipsi magno capitaneo, misit fieri mostram, & ordinatè sunt descripti per Ioannem secretarium, & protho scribam magni capitanei in suo libro in Apoc. Vnde omnes conductores gentium, & numerum armatorum omnium tribuũ.

D Primus capitaneus fuit Iudas, qui interpretatur confessio, & est Princeps guastatorum. Ei iste Iudas habet quattuor capitaneos sub se, quibus est data potestas cum suis guastatoribus nocere terræ, & mari, & arboribus, & de ista comitiua possunt esse, & numerari omnes, qui cõfessi sunt in ista quadragesima; quia fuerunt, & sunt guastatores peccatorũ. Inde venit, quòd Iosue 22. c. dixit Deus. Ascendo in mõtem, & vt excidas, &c. deinde poteris procedere cũ occideris Cananæum. Cananæus interpetratur domum zelans animam. Nam anima, quæ amat Deum, & purgat conscientiam suam a peccatis declinando a malo, & faciendo bonum, occidit cananeum, idest dia bolum: vnde primo eleua pcm̃ cum proposito bene viuendi, & viues in grã, & eris signatus in frõte nomine Iesu, & poteris esse de numero, huius comitiuæ istorum guastatorum. Ecce ergo primus capitaneus, qui vocatur Iudas interpretatus confessio, & de comitiua sua fuerunt electi, & numerati de numero signatorum duodecimmillia signati, omnes probissimi, & fortissimi viri bene armati, & in ordine, quibus nihil deficiebat. Secundus capitaneus fuit Ruben, qui interpretatur filius visionis, & de comitatiua tribus istius capitanei sunt omnes valentes, & probissimi viri, verax cognitionum magnarum veritatum fidei Iesu Christi, & est Princeps Balistrator, & omnes de eius comitatiua sunt veri electissimi, & trahunt ita directè, quòd nunquam errant: quia veri balistratores fidei, balistrant in brocca, & in medio veritatis; quia si oblique, vel costerie traherent, immediate repellerentur de numero signatorum, & istius comitiuę: vnde Dauid, vidi præuaricantes, & pauescebam, quia isti præuaricatores fidei, & peccatores intelligunt veritatem. Et nota, quòd balistrator claudit vnum oculum, vt rectè trahat, ad denotandum, quòd scit bene, & directè trahere, oportet te claudere vnum oculum. s. vanitatum, & desiderij, cupiditatum huiusmodi, & postponere mundum, & habere vnũ solum oculum apertum, tenẽdo ipsum rectè fixum in Deum, & habere solum oĩbus ossibus suis, signum fidei Iesu Christi, pro obiecto, & nunqnam errabis; quia semper trahes in brocca: vnde si tu vadis ad auarũ; ipse non bene videbit, & dicet, quod vsura non est magnum pcm̃, & dare 10. pro centenario, est potius charitas, quàm peccatum in subueniendo proximum in suis necessitatibus: sed dicunt verum, quod est magna charitas. Similiter si tu confiteris vni luxurioso, ipse nõ multum damnabit vitium luxuriæ, dicendo, quod est vitium naturale, &c. vnde in mostra istius recti capitanei Ruben, ex tribu suæ comitiuæ fuerunt electi viri, & optimi balistrarij de numero signatorum, duodecim millia signati.

Tertius Princeps fuit Gad, & iste est capitaneus Saccomandorum, & interpretatus accinctus latrunculus, idest acontius latrunculus. Isti Saccomandi sunt aliquæ vetulæ, & viduellæ, ac personæ simplices, & deuotæ, quæ sunt latrunculæ, & fures vitæ æternæ; quia cum earum conscientia bona, simplice, & pura furãtur Iesum Christũ, & similiter

A similiter sunt Saccomãdi hmõi, aliqui boni viri, & bonæ mulieres existentes in statu mrimonij, qui seruant 10. mandata, & fidé mrimonij, & stant cõfessi, & dispositi hone stè viuere : quia perseuerando isto modo sunt de comitiua Gad, & de ista tribu huius comitiuæ exeũt electi 42. Saccomandi probissimi viri, & bene in ordine signati nomi ne Iesu Christi, & Dei viui. Quartus Princeps fuit vocatus Asser, & iste est Princeps nobilium virorum, & fœminarũ, & interpratatur beatitudo : vel nobilis diuitijs, qui nobiles spiritu spernentes omnia mundana, sunt diuites, quasi omnia habentes, &
B nihil possidentes. Et isti tales sunt Domini omnium, qui pedibus calcant, & calcitrant mundũ, & nihil curant, siue bene, siue male habeant; prius sunt attenti, & talibus omnia comparãtur in bonum, & omnes isti tales furantur arces Paradisi, & de vno eorũ fuerunt electi probissimi viri nobiles sexaginta superiores. Quintus Princeps fuit Ne ptalim, & iste interpratatur dilatatio: vnde Paulus dilatatũ est cor meum, & iste est capitaneus seruorum Dei, & fratrum mendicantium, quorum religio est facta ad dilatã dum, & augendum fidem Iesu, & de tribu
C comitiuæ istius capitanei fuerũt electi duo decim signati, armati summæ paupertatis, cum multa charitate, & humili obedientia. Sextus capitaneus fuit Manasse, qui interpratatur obliuio, & Princeps Sanctorum Monacorum, qui viuunt secreti, & incogniti; quasi mortui mundo, qui debent obliuisci de mũdo, & dicitur monacus a monos, quòd est solus, quia debet stare desolatus ab omnibus, & solũ indulgere Deo. Et de istis fuerũt electi ex omnib. duodecim signatis fortes bellatores, qui semper fuerũt in omni militia ad militãdum contra diabolum, carnem, & mundum. Ex tribu Simeon, qui
D interpratatur, obedientia, vel auditor, fuerunt electi duodecim millia signati; ex sua militia, videlicet ex filijs bonis, qui fuerunt reuerentes, & obedientes suis parentibus, & ex suis maioribus. Audiã quid loquatur in me Dominus Deus, per medium patris mei : quia quando pater tuus præcipit tibi aliquid, tu debes opinari, quòd dans tibi illud præamat, & iste Simon est capitaneus bonorum filiorum, & obedientium patribus, & qui habent in honore parentes.

Octauus capitaneus vocatur Leui, & interpratatur assumptus, & est capitaneus bonorum parentum; quia bene est assumptus, & in magno gradu sumptus, qui habet bonam diligentiam animarum filiorum suo- E rum: & quilibet pater, qui non habebit curam animarum filiorum suorum, erit apostata, & expelletur de ista societate magni capitanei agni immaculati, & damnabitur in inferno; & de tribu militię istius Leui fuerunt electi elegantissimi viri signati 12.

Nonus princeps dicitur Isachar, qui interpratatur memorans Dominum, vel vir mercedis, & est capitaneus pauperum, qui laborant, & viuunt de sudore vultus sui, quia labores manuum tuarum manducabis; beatus es, & bene tibi erit : & sunt in isto numero, etiã boni viri facta custodientes, & qui lucrantur licite in hoc mundo, F quia tales habebunt vitam æternam in alia, quia fuerunt memores nominis tui Domine. Et ex istis electis fuerunt de tribu istius Principis Isachar signati duodecim.

Decimus capitaneus fuit Zabulon, & interpratatur habitaculũ fortitudinis. Et iste est Princeps, & magnus capitaneus, armipotentium virorum, potestatum, & officialium, tam in genere, quàm in particulari, & virilium animarum, qui ex nulla causa eleuant a iudicio veritatis, & sunt contra omnes præuaricantes leges, & statutum ciuitatum propter subuertere ius: vnde iustum iudicium iudicant, qui iudicant terram. Et G de istis fuerunt etiam electi 12. signati.

Vndecimus capitaneus fuit Ioseph, qui interpratatur ampliatio seu augmentum, & dilatatio, & iste est capitaneus bonorum mercatorum, qui nolunt facere vsuras, nec vendere pro pluri pretio, vendendo inducias, & ad tẽpus, & non falsificant mercantias, & custodiunt festa, & volunt viuere secundum Deum, & potius volunt vendere recte, & iuste pro medio, quàm extorquere maius pretium, tam mendacijs, & falsitatibus, & peccatis, & de minimo istorũ ex tribu Ioseph fuerunt electi 12. signati: vnde melius est iusto parce viuere, quàm obunda H re diuitijs. Dauid dicit, viam mandatorum tuorũ cucurri, cũ dilatasti cor meum in volendo bene viuere, & factus sum diues, mediantibus lucris animæ. Duodecimus Princeps fuit Beniamin, & interpratatur filius dextræ, & iste est capitaneus militum fortium fauẽtium reipublicæ bene viuentium, & de eius militia electi fuerunt 12. signati viri milites fortissimi, bellicosi. Et sic tu habes 12. capitaneos, & quilibet ipsorũ habet sub se militum 12. electorum ex suis innumerabilibus populis, & gentibus, & vltra illos discretè electos adhuc habẽt sub se

A se aliàs cernitas infinitorum militantium. Et hoc est quod dicit. Io. Iuxta hoc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronũ, & in cõspectu Agni, &c. Qui fact° istis 12. aciebus, sequebantur ipsas, & implebant illum innumerabilem exercitum. Sed videamus modo, qualiter sunt armati, & certè arma etiam necessaria habent, elmettos pro capite, loricas cum coracib. ad tergendũ corpus, bracchialia cũ manibus ferreis ad tergendum brachia cum manibus, ingãberias pro gambis. Et sic quatuor genera armorum. Item possumus addere
B ballistas cum bõbardis, & arcus, lanceas, enses, dagas, & scuta. Dico quòd ꝑ tutela capitis elmettos relucentes bene tersos, & imbrunitos cum viserijs, quæ possunt eleuari sursum, cum foraminibus intus, vt melius possint videre. Item super elmettis habent christas siue pẽnatios diuersimodè factos. Aliqui habent pẽnatios tendentes rectè in sursum. Aliqui habent pẽnatios in modum alarũ, aliqui tendentes retro, aliqui habent pẽnatios inframbellatos, vel varij coloris cum collario ornato lapidibus pretiosis, &
C atgento, balteos relucẽtes. Nam bacinettus siue cimerus, qui est ꝑ defensione capitis, significat timorem Domini, quia principiũ capitis, & animæ est timor Dei, & hoc est, quod dicit Paulus 6. c. assumite galeam salutis, ꝙ timor Dei est, principium fidei, & salutis æternæ: vnde positis actibus magnus capitaneus, misit suum tuberum ante concinẽtum, ponite vobis elmettos, bacinettos, bacinettos, bacinettos, sursum corda, sursum, sursum, sursum; alto, alto, alto, hoc est timete Deum, & date illi honorem, quia ve
D nit hora iudicij eius, & adorate eum, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt, & fontes aquarum, &c. Et subito omnes posuerunt suos bacinettos, qui omnes erant imbruniti, & mirabiliter relucentes, & in omni parte bene extersi, ꝙ significat timorem Domini, vt dixi, & habentes istam armaturam in capite, nõ possunt offendi ab aliqua mala cogitatione, vel ensis, vel lapidis, siue missilis: videlicet diaboli, carnis, vel mundi: quia sicut percutitur in tali bacinetto bene terso relucente, & imbrunito, immediate vias prosilit fintil lando, vel discurrunt sine læsione percussi, quia timor Domini repellit peccatum: visenia, significat intellectum illuminatũ timoris Dei, & habet busettos, vt melius videat offendicula, vt sciat qua in parte debeat se E
tueri, & vitare pericula: quia qui habent intellectum illuminatum, & timorosum de Deo, semper stãt in proposito in omni opere suo vitandi peccatum, & vident in cunctis si est peccatum, vel non, & intelligentes fore malum, armati nõ consentiunt illis & licet percutiat ille primus impetus, primi motus in bacinetto, subito prosilit inde, & non potest se firmare in illo, nec penetrare cõscientiam eius, vt perseueret in aliquo malo proposito; sed diuertunt, dimicando, & vidẽdo per viseriã intellectus, & veræ cognitionis ipsius timoris diuini: ne of F
fendant Deum, cædunt, & euitant periculũ peccati: & homo qui vadit ad bellum sine isto bacinetto, & sine ista tali viseria, immediate percutitur. Et vno, vel alio modo ab inimicis, qui interirabiles sicut, non intelligendo, non videndo pericula offendiculorum peccati percussus moritur, sicutvna bestia, quia non videndo nescit vere pericula, & proprie est bestia diaboli, & iste est ille elmettus, de quo intelligendo bene Dauid dixit. Initium sapientiæ est timor Domini. Deinde loquẽdo de viseria bacinetti, intellectus bonus oĩbus facientibus eũ, &c. Item super elmetto ponitur etiã pennatius G
christatus pennarum quandoq; protendentium in sursum rectè, quod significat rectitudinem fidei, & timoris Dei, & opera hominis recta tendentia sursum: quandoque in pennatio, seu christa super elmetto positæ sunt simul pẽnnæ cõnexæ, & colligatæ, quę significãt memoriam cũ pñia præteritorũ, & illuminationem intellectus indispẽ sando bona pręsentia, & bonum propositũ perseuerandi in futurum: quandoque pẽnnatiũ, siue christa vadit retro elmettum, & significat intentionem bonam in anima hominis dicentis post ꝑteritum, tu fuisti malus, & magnus peccator, & non timuisti Deum: ego volo de cætero firmare me in ti H
more Dei, quandoque pennatium est frambellatũ, seu factum de pẽnis varij arbitris, & appareat pulchrius, scilicet de zallo, rubeo, viridi, & albo: quibus quatuor coloribus possunt attribui quattuor virtutes cardinales, in quib. versari debet optimus milies militans Christo, & cum istis ornamẽtis anima efficitur, sicut columba ornata, & sic facta ornamentum iucunditas: cum istis armis bene tota intrat volando in Paradisum. Item habent isti proceres, siue panceras, siue loricas. Nam panceria incipit cum quattuor annelletis, ex quibus cõglutinañ, & in-

A & intexitur postea dilatãdo panceriã, & fit armatura aię, q̃ significat fidẽ: vnde Paulus, & loricam fidei accipite, quæ significat istas quattuor catenellas de azali, & omnis mallea est inclaudata, & est vnum clauiculum, vt sit fortior: Et iste clauiculus est, ita reuerberatus, q̃ videtur simul innotus, & significat primo feruidam fidem, solidam, & conclauata pars clauiculi iũgentis malleã istius panceriæ de subtus significat humanitatem Iesu Christi: pars ipsius clauiculi superioris magis eminens, significate ius diuinitatem, quia simul iuncta texitur fides loricæ Christi, quia verbum caro factum est: & ista armatura est fortis, & firma, & armatus de
B ista armatura potest audacter intrare istum exercitum, & debellare paradisum, & eius spolia portare: quia Adiutorium nostrũ in nomine Domini, mediante fide.

Secunda maietra, ex qua fit panceria ista, est quando clauatur tibi cor propter passionem Christi, & tunc est bene conclauata, quando tu consideras, q̃ propter te Christus voluit mori. Et ista maietta est illa, cuius clauus persudit cor Virginis Gloriosæ, quia cor eius pertransiuit gladius, &c. Item habere fidem cum ardenti zelo, quando tu audis, vel vides aliquam minimam rem cõ-
C tra fidem Christi, non posse illud portare zelãdo ipsam. Tertia maietta significat spẽ sperandi summum bonum per medium fidei. Quarta maieta istius loricæ est abnegatio omnis tristis imaginationis tibi rep̃sentatę per diabolum in mente, vel per auditum, vel legẽdo contra fidem aliquid, vel per aliquem sensum corporeum nõ percipientem, & incapacem alicuius articuli fidei: sed solum ponere se in nauicula Petri, & simpliciter credere, q̃ credit Sancta mater Ecclesia, & pure confiteri Dominum nostrum Iesum Christum, verbũ incarnarum, & filiũ Dei viui, & in omnibus duodecim
D articulis fidei purissime. Tertia armatura istorum procerum est coratia, & ista coratia, siue coracinta: si ipsa est de ferro, nihil valet, quia respectu acuminũ, & stratiũ generum telorum, quibus vtũtur aduersarij, parum prodesset talis coratia contra offendicula, & si est tota de calibe sine azali, non est multum bona, quia cum percutitur velo ei iaculo rumpitur, quia propter duririem suam non ardir, sed scalpitior: oportet ergo quòd ad hoc, vt fit bona, q̃ fiant duæ gemmæ filaustre simul coniunctæ, & reuerberatæ ignito malleæ vna calibea aperte extrinseca, & alia ferrea apertè intrinseca: quia si prima plastra azalina ex forti ictu scalpitur, E & rumpitur, emissum iaculum in illam perdidit, quasi vires, & reperit aliam ferreã, & non vadit vltra, & ista significant charitatem Dei, & proximi, plastra extrinseca significat charitatem Dei, intrinseca charitatem proximi: quia sicut mors nemini parcit, ita charitas plastræ Dei nemini parcit: quia ꝓpter amorem creatus facit amare omnes creaturas, & iniungere istas duas plastras amoris & charitatis Dei, cum plastra charitatis proximi cum martello laborum, & igne charitatis diuinæ, & proximi faciunt opus perfectum, & coratiam approbatam, quia nil F iaculi poterit p̃terire: ecce plastra ferrea: diligite inimicos vestros, seruite, qui vos oderunt: nam fragilitati humanæ hij sermones videntur valdè duri: sed iuncta sibi plastra azalis, idest iuncto amore, & charitate Dei, qui pendens in cruce dixit, Pater ignosce crucifigentibus me, quia nesciunt quid faciunt, &c. fit optima armatura, quia nos debemus imirari magistrum nostrum Dominum nostrum Iesum Christum, vt quemadmodum ipse fecit, & nos fandonus. Item habebant duas arnexias cum gamberijs, quare vna est dextera, alia sinistra: per dextram intelligas patiẽriam inuincibilem: per sinistram intelige magnam constantiam, G & magnanimitatem, qui non poteris saluari, nec tuto bellare sine istis duabus armaturis, quæ aperiunt vsque supra pedes, quod significat magnanimitatem, quę abundat de ferre pro iuuando pere cum humilitate, & intrinsecus magnam affectionem Dei, & proximi. Item habebat scutum in bracchio sinistro, quòd significat propugnaculum fidei: vnde Paulus assumite scutum fidei, & scutu fidei circundabit te; per bracchiũ dextrum intelligitur operatio boni viri; declina a malo, quòd est sinistrum, & fac bonum, q̃ interpr̃atatur per dextrum. In quo dextro tenetur lancea, quæ est recta, quòd significat operationem rectam, & bonam, & ma- H nus est armata manibus ferreis, quod significat bonam voluntatem armatam, dimittẽdo malum cũ proposito faciendi deinceps bonum, & perseuerãdi de bono in melius. Item quoniam lancea portatur super cossa, quod significat bonum exemplum: vnde Paulus prouidemus, enim bona non solum coram Deo, sed coram hominibus, sic luceat lux vestra, &c. fertur, quandoque lancea post Dominum, et sic retro, quàm significat bonum exemplum vitæ præteritæ; lancea restata significat bonũ exemplum bonę

vitæ

A vitæ præsentis. Item habeant spatas, spata omnis portatur a lattere sinistro, & est gladius spiritus, quod est verbum Dei, & est illa spata, cum qua Christus habuit victoriã contra diabolum, quando tentauit eum, cũ qua percussit eũ, dum dixit: non ex solo pane viuit homo, sed ex oi verbo, quod procedit ex ore Dei. Item dedit eidem diabolo de puncta, dum dixit, Deum tuũ adorabis: & tertio dedit sibi de daga, q̃ significat zelum, & feruorem Dei, & percutiendo eum fecit ipsum cadere in abissum, dũ dixit, non tentabis Dñm Deum tuum, &c. vnde ensis
B euaginatus est verbũ prædicatum, guagina significat membrum. Et ecce classica vndiq; sonant, & instrumenta pulsantia cantant, ad equum, ad equum, ad equum: boni cõmilitones: to, to; tu tu, tu: & vt. Io. in Apoc. inquit, cantabant canticum nouum dicentes, dignus es Dñe magne capitanee, accipere librũ, & aperire signacula eius, qm̃ occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, & ex oi tribu, lingua, populo, natione, & fecisti nos Deo nr̃o regnũ, sacerdotes, & regnabim. super terrã, viui, & audiui vocẽ Angelorum multorum in circuitu throni, & aialium, & seniorũ, & erat numerus eo-
C rũ millia millium dicentiũ voce magna dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutẽ, & diuinitatem, sapientiam, fortitudinẽ, honorem, gloriam, benedictionem, & oẽm creaturam, quę in cęlo, & super terrã, & subtus terram, & quæ sunt in mari, & q̃ in eo sunt oẽs audiui, dicentes. Sedenti in throno, & agno. Benedictio, honor, gloria, & potestas in sęcula sæculorum. Et quatuor animalia dicebant, amen. Et 24. seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt. Et vidi, ꝙ aperuisset agnus vnum de 7. signacu-
D lis, & audiui vnum de 4. animalibus dicentem, tanquam vocem tonitrui, veni, & vide equum album, & qui sedebat super illũ habebat arcum. Et data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret, &c. Vnde qñ agnus aperuit primum secretum Dei, vidi primum animal. s. Leonem, qui significat Epm̃ fortem, & vidi equũ totum album sellatum, & bene ornatũ, & qui ascendit, sedebat super illum equum: habebat arcum, & erat rex regum, & Dñs dominantiũ. Equus iste albus significat corpus illius Dñi dominantium, splendidissimum, lucidissimum, & ornatissimum, super quo, & in qua residebat diuinitas: vnde Dauid: iumẽtum factus sum: ecce diuinitas corona. s. dominium, & potestas significat, ꝙ misericordia, & veritas ob uiauerunt sibi, quia corda est misericordia, quæ flectitur, & lignum est iustitia: vnde arcus significat diuinam iustitiam, & superior significat diuinum amorem. Et sic omnes isto modo sunt armati. Sequitur vniuersa turba, scilicet illorum de villa.

Secunda pars principalis.

Secunda contẽplatio est vigorosi, & violenti triumphi. Ideo dicit, violenti, &c. vnde sciẽdum, ꝙ ante quàm perueniat ad ciuitatem superni regni, quam volumus impugnare, & violentare ac saecomãdare, F
oportet nos transire per tria fortissima regna, & suppeditare ipsa, & totaliter ipsa vastare, & delere. Primum est regnũ mundi. Secundum est regnũ carnis, & peccati. Tertium est regnum diaboli infernalis. Et nisi vincamus ista tria regna, non possumus acquirere victoriam paradisi: & sicut scitis, qñ hr̃ victoria contra inimicos, victoriosi faciunt falodia magna: sed non sic apud vos dixit Christus, quia primo oportet falodiũ cum gaudio. Secundo cũ victoria, & sensu, & cũ magna discretione oportet ponere acies: vnde capitaneus nr̃ magnus cum summa patientia volẽs transire per regnũ mun- G
di, & ordinare acies suas, vocauit Iudã capitaneũ guastatorum, dicẽs: tu Iudas, veni cito, quia oportet nos transire per tria regna fortissima, dura, & bellicosa. Et primo per regnum mundi; necesse est, ut sis ualens, & des guastum mundo cum tuis gentibus, & guastatoribus. Secundo uocat Rubem capitaneum balisteriorum, & ordinauit aciẽ balisteriorum. Tertio ordinauit aciem saccomandorum. Quarto nobilium. Quinto seruorum Dei, & mendicantium ad hortãdum, prædicandũ, & confitendũ alios qui suppeditent mundũ, carnem, & diabolum. Sexta acies est bonorũ monacorum. Septima acies est filiorũ obedientium patribus. H
Octaua acies fuit lumen patrum, qui habẽt curam animarum filiarum. Nona acies fuit pauperum ex suo sudore uiuentium rectè. Decima acies fuit armipotentum uirorum potestatum, & officialium. Vndecima acies fuit rectorum, & iustorum mercatorum. Duodecima acies fuit militum fortissimorum electorum, qui faueht iustę rei publicæ uiduis, & pupillis: & iubent ꝙ omnes sub pęna æternalis perditionis sequantur ordinate suos capitaneos. Et sic omnes iuxta ordinem sibi datum, inuadunt regnum mundi, clamantes, guerra, guerra, guerra: mors

A mors,& lætitiæ exitiū mundo, & reperiūt tres militias in mundo.f.auaritia, luxuria, & superbia,quia quicquid est in mūdo, aut est concupiscentia oculorum, vel auaritia, vel superbia. Et nisi ista tria vincas, non habebis victoriam in paradiso de regno vitæ. Et isti valentes capitanei incipiunt aggredi acies sibi oppositas mūdi prædictas, & dare guastum,clamantes,a terra,a terra, a terra,mundus omni auaritia, luxuria, & superbia sua, in quo tamen pressuram vos boni cōmilitones habebitis, & in fine pacem: & sic conuocatis istis tribus aciebus mundi,omnes incipiunt iubilando, annu-
B dando alijs exclamare forti voce, cecidit, cecidit, cecidit, Babilon magna, & facta est habitatio dæmoniorum, dicēdo ter, cecidit,propter tria peccata conculcata,scilicet auaritiæ, luxuriæ, & superbiæ: quia cum vino suo potantes inebriauit omnes gentes amantes mundū, veh, veh, Ciuitas illa magna Babilon:Ciuitas illa fortis: quoniam vna hora venit iudicium tuum, &c. & post victoriam mundi inquit magnus, & victoriosissimus capitaneus, o boni cōmilitones,& victoriosi ingrediamur auda-
C cter, secundum Regnum, quia suppeditabimus ipsum,& sic directis aciebus, & explicans vexillo aggressi sunt,secundum regnum intestinum,scilicet peccati: quia destruatur peccatum mortale, & confortetur cor vestrum,& viriliter agite, & exhortatur dicens;prosequimini inimicos vestros, scilicet septem peccata mortalia cadunt coram vobis:vnum, scilicet cor contritum fugabit mille, & vnus est numerus intelligentiæ duæ, scilicet cor humilitatum cum corde contrito, fugabit decem millia peccata, idest si leuabitur a te peccatum,post humiliationem percutiendo tibi pectus habebis
D victoriam contra secundum peccatum, & sic vnum peccatum trahit aliud: Ita distractio vnius, & delectio alterius, & sic faciendo confitendo, & se habendo cum proposito amplius,non peccandi: sed rectè viuendi vincunt septem peccata, & regnum ipsorum. Et sumendo corpus Christi; digne iubilando clamant victoria, quia suppeditamus duo regna, scilicet mundi, & peccati. Aggrediamur modo audacter purissimum regnum diaboli,quod est peius alijs. Vnde colluctatio carnis nihil est respectu diaboli: quia nō est potestas super terram, quæ sit tanta, quanta est potestas regni diaboli. Sed optimus capitaneus hortatur cum Iacobo dicens, pro requimini inimicos vestros, & fugate diabolos suos, &c. E
Et Paulus ex alia parte cum sua hortatur commilitones,dicens.Quis nos separabit a charitate Dei, quia neque mors, neque vita,neque Angeli,neque damnatio inferni: quia propter charitatem omnia suppeditabuntur:& sic habitauit etiam victoria contra diabolum: vnde cum maxima lætitia, & magno iubilo resonantibus: vndique tubis Christus victoriosus cephas conuocat omnes suas societates, & facit mostrā, & videt siquis ex suis est mortuus, & nullum reperiens mortuum, videt siquis esset percussus,in nomine Iesu liberauit. F

Tertia pars principalis.

VIdeamus inquit, o proceres, & milites gloriosi, hodie faciam vos omnes diuites,quòd superest: Nam instat tempus,quo fortiamur gloriosum triūphum Regni cœlestis. Aspicite & videte arces cœlorum, & ciuitatem sanctam Dei. Ista ciuitas est fortior, & magis gloriosa,& plena fortissimis bellatoribus, quàm aliqua alia ciuitas mundi. Nam fundamenta eius in montibus altis, & est quadrata, & sunt vndique asperrimi montes, & habet fossas, & faltes amplissimas vltra millia millium latas, & est valde arduum posse figere tentoria sibi, & castrametari eam: sed extope fortes,quia violenti rapiunt illam: G
Et scitote quòd ad eundum ad istam ciuitatem sunt duæ viæ: vna est lata, sed longissima:alia est breuis,sed est valde arcta,& fatigosa, quia vniuersæ viæ eius aut misericordia,aut veritas; via veritatis est breuis, sed multum fatigosa, & laboriosa: Sed via misericordiæ est lata, vadunt omnes careazij, pueri, munitiones, machinæ, bombardæ, trabucchi, pontes,plaustra, & scalæ &c. Et Christus dicit vltra vos, capitanei, ite per quam istarum viarum, magis placet vobis, vsque ad ciuitatem cœlestem, & ibi congregabimini; & tunc aliqui vadunt per viam latam misericordiæ, quia Beati misericordes, quoniam misericordiam consequuntur: quia faciendo misericordiam proximo, Deus miserebitur ei. Sed sanctus Franciscus capto vexillo crucis sibi dato a summo capitaneo,capit viam breuiorem, & celsiorem, sed fatigabilem, arctam,& valde scopulosam, quia secutus est iustitiam: & post eum suus socius Antonius, & cæteri sui boni cōmilitones, sequentes viam apostolicam veritatis, & iustitiæ H

A ſtitiæ, & intrantes per anguſtam portam intrauerunt vnam vallem ſtrictiſſimam, quę vocatur vallis de Liuanza, quam vallē quāto homo minus portat, & minus habet; tāto læuior vadit per illam vallem. Et quia Sanctus Franciſcus nihil habebat, ipſe agibiliter eundo pertranſiuit illam vallem: Et poſtquàm omnes hinc inde per vtranque viam applicauerunt ad hanc glorioſam ciuitatem cum corazzis, machiis, & bombardis, magnus capitaneus iubet fieri paueſcam circumuallantem muros, & foſſas ciuitatis cum arcerijs, & baliſterijs, & figit bumbardas, trabuccos, & machinas circumqua. Ita deinde ordinat acies, & fortes armatos omnes ſcalis ad ſcalandum arces, & pedites, deinde equeſtres, & ponit vnus arguartum ad portas, & iubet omnes tubicinas zelaſica continere, & clamare, bellum, bellum, bellum: arma, arma, arma: caro, caro, caro, Tūc vero Beata Virgo cum ſuo glorioſo Virginū, Choro, Angeli, Arcāgeli, Throni, Dnationes, Poteſtates, Cherubin, & Serafin tanto clangore attoniti admirantes, quid hæ inſolitæ nouitates ſibi vellent, venientes ad feneſtras arcium paradiſi, videntes illas tot acies violentorum armatorum velle rapere paradiſum, incipiunt acclamare, arma, arma, arma: accurrite, currite, & feſtinate ad portas, & muros ciuitatis noſtræ, portantes propugnacula, & tæla fortiſſima, vt defendamus ciuitatem noſtram: & ſimiliter ordinant ſuos baliſterios, arcerios, caccieſuſtos, fundas, manganellas, macchinas, et ſclopettos, et bombardas terribiles; et poſitis aciebus ſuis pedeſtrium, et equeſtrium incipiunt clamare, ad vitam, ad vitam, et ad gaudia paradiſi. Et ecce bellum crudele incipit, et Agnus iubet trahi vnam magnam bombardam cum multitudine miſſilium, et iaculorum, et percuſſerunt multos Angelos dicentes ſala, ſala, ſala. Nam quando tu ſuſpirando doles de peccato, quod feciſti, tu trahis arcum, et baliſtam, et percutis vnum Angelum. Similiter, quando tu genufle-ctis te, tu carigas baliſtam, et quando tu tendis manum verſus cœlum, dicendo, Pater noſter qui es in cœlis, etc. fiat voluntas tua, in omni petitione eſt cargare baliſtam, et percutis Angelos. Et quando tu dicis, Aue Maria, dicens Ieſus, tu percutis Virginem glorioſam, et multiplicando ſagittas orationum, et bombardas diſciplinarum, et iacula ieiuniorum, etc. Angeli, et Sancti qui cuſtodiunt arces paradiſi, taliter vulnerantur, et percutiuntur, quia ſagittæ acutæ E cum carbonibus charitatis deſolatorijs, et incipiunt cedere, & tunc aliqui de militia agni proijciunt cum fundis lapides, ideſt lacrymas, quæ ſunt rotundæ ad inſtar lapidis, iuxta illud Bernardi: tunm eſt Regnum, o lachryma: tua eſt potētia cœli, vincit inuincibile, & percutit magnum Deū in peccatore: & facit eum reddere dicendo filij matris meæ percuſſerunt me, & ita multiplicauit lapides, & iacula violentorum, quòd vnus magnus lapis percutit beatam Virginem dicentem. Heu quia ſum victa, & atterita ab illo peccatore, quia non poteſt fieri, quo minus parcatur ei, & ſic facta virgine: alius trahit vnum magnum iaculum, & percutit librarium Michaelem, F ſcilicet cōtemplationem: vnde Paulus, noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Alius extendit trabuccum, & percutit perforando arcem paradiſi, ſcilicet quando trahitur amor, zelus domus tuæ comedit me: & ſubſequentur deferantur vniformiter, & pariter magnæ congeries bombardarum, cum multis clamoribus, & clangere reſonantibus: nil aliud niſi amor, amore, crida tutto il mondo: amor, amor, amor: & omnis amor eſt vna bombarda: & ſic propter multitudinem machinarum, & bombardarum G armigeri, ſancti Dei efficiuntur attoniti, mari ſanctæ ciuitatis inclinatur ad terram, & acies Agni immaculati tranſeuntes foſſos ſuper pontibus charitatis, quos ſecum tulerunt violenti manu intrant ciuitatem Regni cœlorum: omnes alta voce clamantes, ad vitam, ad vitam, ad vitam: Sacco, ſacco, ſacco: viuat Ieſus, viuat Ieſus, Ieſus, Ieſus, Ieſus, & veniunt ad arcem, vbi ſunt arcana Dei, quæ non licet homini loqui, nec lingua fari poſſet, necin cor hominis aſcendit: & cum applicuit illuc, Sanctus Franciſcus cum vexillo ſuo volens deprædari the H ſauros abſconditos Dei, & obuians Chriſto ſecutus eſt ipſum, & apprehendit Chriſtum, & voluit eum proijcere in terram: ſed Chriſtus fuit fortior, & deiecit, ſcilicet Franciſcum ſub ſe, & percuſſit ipſum quinque vulneribus, & ſuperuenientibus alijs gentibus Chriſtus fuit percuſſus ſimiliter quinque vulneribus: vnde dicit, videte manus meas, & pedes meos, &c. Et violentato Chriſto ſaccomandauerunt theſaurum omnipotentis Dei, & totum cęleſte regnū paradiſi, & vnuſquiſque rapuit prædam magnam cum plenitudine diuitiarum, ſecundum gratiam ſibi datam, diuidentes inter ſe theſau-

A thesaurum illum diuinum, quia aliqui per spiritum rapuerunt sermonem sapientiæ, alij autem sermonem sciẽtiæ, aliqui fidem, alij gratia sanandi morbos, alij operationẽ virtutum, alij spiritũ prophetiæ, alij discretionem spirituum, alij genera linguarũ, aliqui rapuerũt interpretationes sermonũ, &c. factis ergo tot spolijs, non possunt arripe de illo thesauro, quando plus scatorizet in ærrario Dei, sicut fluuium. Et beata Virgo gloriosa plena humilitate, & gratia, & charitate se interposuit ad faciendũ pacem inter humanam naturam, & diuinam, S. Franciscus vexillifer conquærebatur, ꝙ fuerat à Christo percussus quinque vulneribus, & ꝙ multi in illo conflictu, pro obtinendo illam victoriam paradisi fuerũt percussi, & mortui, & virgo gloriosa dixit, quòd filius meus dilectus fuit percussus etiã quinque vulneribus à tuis cõmilitonibus, & a te, & propter te, & sic facta mutua compensatione dolorum, vulnerum, & laborum fuerũt concordes, ꝙ natura humana fieret vnus populus cum natura angelica, & diuina, & essent plura mẽbra in vno corpore. Et hoc est, quod S. Paulus dicit ad Corin. 12. c. Nũc autem multa quidem membra, vnũ autem C corpus sumus, &c. Et vt habes in Apoc. 11. c. tunc factæ sunt voces magnæ in cœlo dicentes, factum est regnum huius mũdi Domini nostri, & Christi eius, & regnabit in sæcula sæculorum, &c. Et quia ante dictum conflictum istorum, qui violentauerunt paradisum hominum mortaliũ facta fuit lex inter Deum, & Agnum, ꝙ quicunque esset signatus de nomine Iesu, & Dei viui patris eius in fronte, si vinceret ista tria regna. f. mũdum, peccatum, & diabolum posset intrare, & habilitare, incorporariq; cum sanctis Angelis in cœlesti patria, & frui ipso Deo, sicut angelica natura, & ꝙ omnes gratiæ diuinæ communicarentur cuilibet in cœlesti patria, secundum coronam gloriæ suarum victoriarum. Ad quas nos perducere dignetur omnipotens Dominus noster Iesus verus homo, & verus Deus precibus B. Francisci, eius vexiliferi, ac S. Petri, cui datæ fuerunt claues paradisi, nec non Sancti Pauli bulleterij, bullitinorum nominis Iesu Christi, & omnium Sanctorum per suam misericordiam, Amen. Et sanctus Franciscus post hæc narrat istud prælium vt infra sequitur.

In foco l'amor mi misse,
In foco l'amor me misse:
In foco d'amor me misse.
Lo mio sposo nouello,
Quando lanel me misse,
Lagnelo amorosello,
Poi in preson me misse,
Ferime d'vn coltello tutto'l cor me diuise.
In foco l'amor &c.
Diuisime lo cora,
El corpo cade in terra,
Quel quadrelo dell'amore, che balestre
Desserra percosse cum ardore,
De pace fece guerra,
Morome di dolciore:
In foco &c.
Cosi come da dolciore,
Non ven marauiciati tal colpi,
Ma denati de lance mamorate,
Che'l ferro è longo, e lato:
Cente braccia sacciate,
Che m'a tutto passato.
In foco &c.
Poi si fur le lancie spesse,
Etme maganbzitare:
Allor prese vn pauese,
Et colpi piu spessaro,
Niente vn defeso.
Tutte mi fraccassaro:
Di tal forza l'ftese.
In foco &c.
Distesele si forte,
Chi de' hai sconfitte:
Et io scampai da morte,
Ce meui contra rasone,
Cridando molto forte
Vn trabucco rizbe:
Chè mai die none forte.
In foco &c.
Le forte che vndana.
Bran priete piombate,
Che tiaschedunna granaua:
Mille libre pesate,
Et si spesso gittaua,
Non l'harei mai numerate:
Nulla mai mi fallaua.
In foco &c.
Non m'harebbe fallato.
Si bene trar e sapeua,
In terra era sternato,
Aita no mi poteua,
Tutto era fraccasato,
Niente me sentiua,
Como homo ch'era passato.
In foco &c.
Passato non per morte,
Ma da dilette ornate,
Poi remissi si forte,
Dentro'l corpo formato tornato
Che fossi quelle scorte,
Che m'auean guidate,
Nella superna corte.

In

A *In foco, &c.*
Poi che tornato fui
Tosto armato me fui
E a Christo feci guerra,
Caualchai in sua terra
Scontrandomi cum lui,
Testemento la ferra
Vendicarmi de lui.
In foco.
Poi che fui vendicato
I feci cum lui patto
Perche prima era stato
L'amor molto verace
De Christo innamorato:
Or son fatto capace
B *Sempre lo cuore formato,*
De Christo consolato
Infra l'amor me misse.

DE EMENDA CHARITATE Diuina.

Sermo. V.

C DA mihi intellectum bonum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. Psalmo 188. Dum esset quidam seruus Dei Parisijs, dicendo istum versum: ipse venit in tanto lumine intelligentiæ, quod contemplando fuit raptus, & eleuatus a terra in aere, in quibus sanctis verbis eleua intellectũ tuum ad tres contemplationes trium diuitiarum. Prima est sapientia. ibi, da mihi intellectum bonum. Secunda est diuitia. ibi, & scrutabor legem tuam. Tertia est pulchritudo. ibi, & custodiam illam in toto corde meo. Nota ergo, quòd tria dedit nobis Deus, scilicet scire, velle, & cognoscere veritatem. Da mihi intellectum. Secundum velle veritatem. ibi, & scrutator. Tertium posse operari. ibi, & custodiam illam, &c.

D

Prima pars principalis.

NOtetis in hoc sermone, quòd Iesus Christus est mercator, & vult vendere mercantiam suam: & ego sum messeta. Et sanctus Ioannes in Apoc. sua, in septima ecclesia. 3. c. loquens in persona Christi. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probarum, vt locuples fias, & vestimentis albis induaris, & non appareat confusio nuditatis tuæ, & collirio inunge E oculos tuos, vt videas: quæ verba sancta possunt adaptari nostro themati proposito, quia tu petis dicendo, da mihi intellectum bonum, &c. Et Christus dicit; ego suadeo tibi emere ante aurum ignitum probatum; hoc est sapientia, quæ illuminat intellectum, vt scias & cognoscas veritatem: nam aurum tanquàm nobilius elementum potest æquiparari intellectui, tanquàm nobiliori parti animæ, & tanquàm bonus mercator allicit animum tuum ad emendum de sua mercantia, dicens, vt diues fias; quasi dicat, si tu emis de ista mea mercantia, tu efficieris immediate diues, quia non F oportebit amplius fatigare te in mercando, quia tu petis tunc scrutari legem meam, quam emere quęris, cum dicis, & scrutabor legem tuam, & tanquàm bonus mercator ne recedas a mercato. Christus subiungit, suadeo tibi, quòd concludas forum mecum, & emas de isto meo auro charitatis ignitæ, vt diues factus tu induaris vestimentis albis: & non apparebit confusio nuditatis tuæ: quia tu es ita male vestitus propter tuam paupertatem intellectus, & charitatis, quòd vndique apparet tua nuditas ignorantiæ, & bestialitatis, & vt bene videas, quid merceris, & G cognoscas bene istam meam mercantiam, vt tu scias bene custodire eam in toto corde tuo, inunge oculos tuos collirio, vt videas. Collirium est puluis, ex quo fit vnguentum, ex quo vnguuntur oculi, & clarefacit eos, vt melius videant: & cum emisti istam charitatem mediante intellectu, qui discernit, & cognoscit illam, tu scrutaris legem Dei, & custodis illam in toto corde tuo, & es ita locuples, quòd Deus infundit tibi gratias, & aperit thesauros suos, qui ante erant tibi absconditi, & tunc tu habes quicquid cupis. Et nota, quòd maior diuitia quæ posset peti, est charitas, & statio Dei, & plena ista mercantia H charitatis amoris diuini. Et volo ad declarationem huius veritatis mouere uobis nouem quæstiones, siue quæsita.

Prima quæstio est: nunquid iste amor diuinus possit uendicari, uel furari, uel titulo donationis, seu aliquo alio modo, quàm titulo emptionis emendo ipsum, uel posset aliqua uia mundi, aliter haberi, quàm per pretium? Respondeo, quòd charitas, siue amor diuinus nullo alio modo potest haberi, nisi ipsum emas: quia contractus emptionis requirit mutuus consensus

A vtriusque, scilicet mercatoris vendentis, & emptoris ementis, & nisi intercedat voluntas vtriusque, mercatum nunquàm perficitur; & licet, vt dixi tibi heri, quòd regnum cœlorum vim patitur: Tamẽ iste amor Dei non potest violentari, nec patitur vim, nec potest furari, sed solum capitur per consensum, & non datur, nisi volenti. Vnde Aug. Nemo inuitus bene agit, & hinc est, quòd dicit, suadeo. quia sicut sol lucens non cogit aliquem, quòd apprehendat lucem suorum radiorum, sed tantum suadet: quia si tu vis aperire oculos tuos, tu capis lucem solis, & vides: si non vis aperire, non cogit te, nisi consentias. Ita facit amor diuinę
B charitatis, quia suadet mẽti, quòd aperiat, dicens. Ego sto ad ostium & pulso. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuã, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ille mecum; si ergo bene consideras, Deus vult seruare volũtatem liberi arbitrij, quia beneficium non confertur in inuitum, sed bene suadet tibi, vt aperias cor tuum, vt ille amor diuinus intret, & repleatur charitate Dei, nec vult quòd possit prædari plusquàm velit. Vnde Ioan. in Euangelio. 15. cap. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: & in eodem c. parum supra, qui manet
C in me, & ego in eo: quia sine me nihil potestis facere: qui ergo Deum habet, est locuples. Vnde inquantum præuenit Deus te vocando si consentis, eius misericordia ab ipso inspirata præuenit cum iustitia subsequente. Quemadmodum si velles facere eleemosynam centum pauperibus, & non pluribus, & faceres cridam, quòd quicunq; venerit tali die & tali hora, dabitur ei eleemosyna: & dico die multi conuenient ad locum illum, & omnes sedebunt ordinate: modo dum facis eleemosynam aliqui porrigunt manus simplices, aliqui volunt porrigere manus, certè eleemosyna dabitur tã-
D tum porrigentibus manus, & non dabitur non volentibus, & non habebunt postea conqueri ex eo, quòd sibi non fuerit data eleemosyna. Ita venit in ijs, ad quorum fores Deus pulsat, inspirando bonas inspirationes: quia qui aperiunt fores cordis volendo misericordiam Dei, Deus infundit illam: & sic ad emendam istam mercantiã requiritur voluntas vtriusque. Secundo quæro, cui venditur ista mercantia charitatis diuinæ? Respondeo, quòd venditur omnibus volentibus ipsam emere. Et dico, ꝙ etiam diabolo venderetur, & damnatis, si ipsi vellent eam emere. Sed quia diabolus,

& damnati sunt obstinati, & nolunt ipsam E
emere, neque pœnitere de suis peccatis, propter suam obstinationem; ideo nunquã habebunt misericordiam Dei, sic est in hac vita: quia quanto magis anima est obstinata, tanto magis est elongata a Deo. Vnde dicit: suadeo tibi, & tibi, & tibi. i. omnibus emere volentibus de mea mercantia charitatis. Tertio quæritur, vtrum possit fieri barattum, siue furari? & respondeo, quòd non, quia nullo alio modo potest quæri, & haberi, nisi ematur. Vnde oportet vos omnes volentes acquirere de ista mercantia diuini amoris, habere bursas plenas denarijs. Et qui non portant isto modo de- F
narios pro emendo ipsam, sibi imputet, quia de cętero non videntur plus me proxeneta, quia amplius non ero messeta istius mercantiæ in hac ciuitate. Quarto quæro, quis vendit istam mercantiam: & vbi est apotheca vbi venditur? Respondeo, quòd Christus est mercator, & qui vendit istam mercantiam. Statio vbi venditur est crux, quia si vis emere, oportet te ire ad stationem crucis: & nota, quòd dicit emite a me, subaudi, & non ab alio, quia nullus alius vendit de ista mercantia, nisi solus Christus, & si vis illam emere, oportet te disbursare tantum quantum ipse re- G
quirit, quia vnico verbo facit forum suum, & non acciperet vnum denarium minus, quàm quæsiuit, & accidit in hoc sicut in mea terra Senarum, vbi erat vnicus magister, qui sciebat facere stagnatas, & vnico verbo dicebat quantum volebat de vna stagnata: ita quòd qui volebat pro illo pretio, poterat accipere: sin autem dimittebat: vnde, vt dixi, corpus Christi est amor diuinus, & Christus est venditor: crux est statio: Virgo Maria est optima proxeneta, & mediatrix. Quinto quæro, quæ mercantia est ista? Respondeo, quòd certè est au- H
rum purum & ignitum, quia aurum est pretiosius metallum, quàm reperitur, & omnia alia pretiosa appretiantur cum auro ad significandum, quòd aurum, idest charitas appretiat omne bonum: quia ieiunium, peregrinatio, eleemosyna, & cætera bona, tantum valent cum quanta affectione, & charitate fiunt, tam cum corpore, quàm cũ anima, sicut viduella, quæ obtulit duo minuta gazofilatio cum ista charitate Dei: quia plus obtulit, quàm cęteri alij qui obtulerunt tantam quantitatem auri. Vnde tu poteris dicere vnum verbum orando pro anima alicuius cum tanta charitate, ꝙ

tantu m

A tantum mereberis, quantum ego dicendo vnam prædicationem: quia Deus respicit feruidam charitatem facientis aliquid sibi, & pro eo, qui non habet necesse de aliquo extrinseco a nobis, sed tantum vult voluntatem nostram ignitam cum feruida charitate sui amoris. Vnde Paulus ad Corinth. 12. c. Et si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Nam charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet

B super iniquitatem, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet: charitas nunquàm excidit, siue prophetię vacuabuntur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur, &c. Ideo charitas facit venire præmium, quo appretiatur res gesta cum charitate, ideo meritò vocatur aurum, quod est pulchrum, & pretiosum metallorum. Et ideo vocatur Regina: vnde astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, quia ista charitas est magis conformis ars animæ, quàm aliqua alia ars mundi. Et omnes possunt illa mercandare; quia nihil aliud requirit,

C nisi quòd diligas Dominum Deum tuum, &c. Et quòd quicquid facis, semper habeas principaliter Deum pro obiecto in omnibus operibus tuis, & sic omnis potest istam mercantiam emere, siue sit magnus, siue paruus, siue sanus, siue infirmus, siue diues, siue pauper. Sexto quæro, qualiter debet esse facta ista charitas? Respondeo, quòd debet ardere, & bullire. Vnde Lucæ duodecimo capit. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt accendatur? & iste est ardor dilectionis charitatis affectionis, & veri amoris: & sicut ab igne procedit feruor bulloris exundantis, &

D salientis aquæ in lebete. Ita bullor ardentis, & feruentis amoris procedit a charitate. Nam charitas est amor consumens vsque ad animam, & facit bullire lebetem cordis, et prope cadit in bullore charitatis, sicut in bullore lebetis: quia quando tu ponis lebetem super ignem, a principio non bullit. Ita subito tu succendis ignem, & stans modicum incipit bullire. Tertio bulliẽdo tu eleuas ipsum bullientem ab igne, & sic separatus ab igne adhuc continet feruentem bullorem per aliquòd spatium, & sic paulatim definit bullire, & refrigeratur paulatim. Ita accidit in nobis: nam

puerulus, cum est baptizatus, habet charitatem: sed nondum charitas ipsa bullit in puero, sed cum crescit, & cognoscit, et habet verum intellectum, venit in notitiam veræ fidei, & facit eleemosynas, compatitur proximo, et facit opera misericordiæ, et alia bona, tunc bullit in eo charitas. E

Tertio cum peccat mortaliter, adhuc habet charitatem bullentem, sed perseuerando in peccato, paulatim refrigescit in eo charitas, & si subito cum peccauit confitetur pœnitendo, perseueraret in eo bullor illius charitatis, quemadmodum cum eleuas lebetem ab igne bullientem, & mox reponeres ad ignem perseueraret bullire sine interuallo. Septimo quæro, de quot generationibus, seu generibus istius mercantiæ istius auri igniti reperitur? Respondeo, quòd reperitur ad mercatum de pluribus generibus auri: sed posses emere de tali, quòd nunquàm efficieris locuples: sed vt fias locuples, eme de probato, et purificato per septem fornaces. Et si vis cognoscere, quod est melius: ego qui sum proxeneta, siue messeta, volo te docere cognoscere melius. Vnde nota, quòd sunt tres probationes auri. Prima probatio auri est versus Deum; verbi gratia tu petis a Deo aliquam gratiam cum vna voluntate, vt puta, quòd dignetur tibi dare vnum filium, vel diuitias, et Deus non exaudit te, quia non dat tibi gratiam, quam petis, et tu propter hoc non desinis, sed crescis in amando Deum, et in charitate amoris diuini, dicendo, Domine Deus, gratias tibi ago, quòd mihi gratiam, quam petebam, non mihi fecisti: quia fortè est melius non dedisse mihi filium, quàm habuisse ipsum, quia sapientia immensæ tuæ prouidentiæ est mihi occulta: scio etiam te esse omnipotentem, et plenum gratijs, et semper te fore pronum ad gratiarum infusionem, si modo sunt cōdignæ & tuæ voluntati conformes, sicut dixisti discipulis tuis filijs Zebedæi, nescitis quid petatis, etc. Ita Domine dico meam culpam, quia nesciui quid petierim: et ideo summe rengratior tuæ bonitati; quia melius est me non habuisse filium, quem affectabam, quàm ipsum habuisse, quia fortè est pro meliori. Et est sicut si medicus dicit, non des aquam frigidam tuo marito infirmo, quia peiorabit; et recusas ipsi simpliciter petenti propter intrinsecum ardorē febris dare aquā: quia licet pro tūc turbetur, tamen cum est liberatus plus diliget te, quàm si sibi dedisses,

F

G

H

A diffes, quia vidit ꝙ dilexisti eum, & certè sic faciendo, & dicendo, tu bene facis. Sed si tu habes vnum filium masculum, & petis gratiā a Deo, ꝙ tibi det vnum aliū, & Deus non tibi dat illum, quem petis: imò accipit tibi quē habebas, vel petis sanitatem ꝓ tuo marito, & Deus non exaudit te: imò tu etiā infirmaris pariter cum eo: si tu rengratiaris Deo, & amas ipsum plus q̃ amabas ante, dicendo, miserere mei Dñe, si peccaui, quia fortè mea petitio non fuit iusta, nec condigna: tunc est aurū ignitum, & approbatum, & melius, q̃ primū: sed si minus amas Deū, q̃ ante amabas ipsum, tunc non est aurum approbatū, & si tibi dat gratiā, quam petebas, & amas ipsum, bene est, sed tantū quātum in exēplis suprascriptis, qñ petēdo nō exaudiris, vel nō solū non exaudiris, sed & B damnificaris, & nihilominus plus amas ipsum Deum. Octauo quæro, quare petitur aurū istud? Rñdeo, vt locuples fiat, quia nil est, ꝙ ita ditat hominē sicut amor Dei, quia si feceris malum, & ames Deum, illud malū vertitur in bonum, quia amantibus Deum oīa cooperantur in bonū: quia siue sit quis simplex, siue pauper, siue diues, aut sapiēs, vel sceleratus conuertatur in bonum, si cōuertatur in amorem Dei, & diligat Deū, & C accidit, sicut in viatore, qui vult applicare ad aliquē locum de die, cum hora est tarda, magis festinat gressus suos, & magis properat. Ita accidit in peccatore conuertēte se in amorē Dei, magis properat faciendo pœnitentiā ad Deum propter tēpus perditum, vt recuperet illud, sicut fuit in Maria Magdalena: prǽterea fuit quędā sanctissima domina, q̃ habebat maximas reuelationes, & stabat in deserto ad seruiēdum Deo. Relinquēs Deum, venit ad ciuitatem, & dedit se vanitatibus, & laxiuijs, ac perdidit oēs gratias sibi datas a Deo, quia reliquit charitatem, & amorē Dei. Similiter illis tempori- D bus erat quidā frater Nichola Romanus Eremita, q prædicabat, & habebat magnas gratias a Deo, præsentialiter iuit in Hierusalē, & abnegauit Christū. Et est factus per fidos infidelis, & perdidit oēs gratias Dei, quia recessit ab amore Dei: propterea quidā Eremita videns hęc, plorare nō cessabat propter duo: vnū, quia illa sanctissima domina, & iste frater Nichola apostata perdiderant Deum; quia plus studebant placere mūdo, & lasciuijs, q̃ Deo. Secundo plus studebant placere hominibus, q̃ ipse Eremita studebat placere Deo: sed propheta Dauid, licet fecerit fornicationem, & homicidiū, tamen nō destitit ab amore Dei, quia fecit E fossam, & stans intus humiliauit se Deo, & fecit pœnitentiam, & Psalmos, & ideo promeruit recuperare gratiam ipsius Dei. Et si Deus præcipit aliquod malū, seu peccatum de sui natura, & tu facis illud pp charitatē, & amorem Dei, illud non est peccatū. Nam Moyses de præcepto Dei interfecit 30. millia hominū, & nō fecit peccatū, imò malū conuertitur in bonum; quia charitas habet maiorē excellentiā in faciēdo crescere bonum, q̃ vanitas in faciendo minuere charitatem: sed si tu facis aliquod bonum, puta eleemosynā, siue charitatem, est magis ma- F lū, q̃ bonum; & sic aīa habens charitatem cadens in aliquo peccato, non auertens faciem suam a dilectis Dei, & reuertitur ad Deum, & recuperat gratiam. Vnde Matth. c. si lumen, quod in nobis est, tenebræ fiūt, quid erunt tenebræ. i. si bonitas vertitur in peruersitatē, quid erunt peruersitates: quia homo nō recedens a charitate in omnibus operibus suis, etiā malū conuertitur in bonum, & finaliter ditabitur, quemadmodū vnus mercator, qui semper lucratur de suis mercantijs, siue mittat vltra mare, & submergantur suæ mercantiæ, siue fures sibi furentur, siue prædones ipsum deprædentur, tamen semper lucratur, & efficitur di- G ues. Ita si semper perdit, efficitur pauper, & mendicus: ita est in peccatore, qui licet peccet, & nō recedit a charitate Dei, lucratur, & tandem reperit gratiam Dei, & emit aurum illud comprobatum amoris diuini. Tu ergo, ò mercator, hodie efficere diues, quia si diligis Deum, omnia tibi cōuertentur in bonū, ideo amate Deum, & charitatem habete, quia Christus nullum aliud peculium, nullamve aliam hæreditatem reliquit discipulis suis in suo testamento, nisi charitatem, dicens: Charitatem do vobis, charitatem meam relinquo vobis, nō quē- H admodum mundus dat, charitatem do vobis, &c. Nono quęro, cum qua moneta, vel cum quibus rebus emitur istud aurum approbatum? Respondeo, quòd nōn potest emi, nec cum pecunijs, nec cum aliquibus rebus tēporalibus, neq; corporalibus, neq; cum aliquibus rebus spiritualibus: quia ista talia tēporalia, vel corporalia, siue spiritualia non sunt tua: dic quæso, quid habes, ꝙ non fuerit tibi a Deo cōcessum, & quòd a Deo non acceperis, & quòd non sit ipsius Dei? & certè tu non potes emere aliquam rem ex pecunia, vel re alia, quæ non sit tua. Vnde si tu ires ad aliquem mercatorem,

A torem, & velles emere ab eo vnam petiam panni, & facto mercato, tu dicis, dimitte me cauare de tua capsa prætium, pro quo emi illum pannum, quia de illo pretio volo tibi soluere certè mercator ille dicet: Amice ego volo, quòd satisfacias mihi de tuis proprijs denarijs, & non de meis, quia perderem pannum meum: nam amor non potest emi pro denarijs, quia denarij sunt Dei; nec potest emi cum vestibus, nec cum domibus, nec cum possessionibus, neque cum equis, vel seruis, neque cum filijs, quia sunt Dei: nec emitur cum corporalibus; quia oculi, manus, pedes, omnia corporalia sunt Dei, & nobis a Deo concessa: sed
B nec potest emi amor iste diuinus pro spiritualibus, quia nec pro anima, quia ipsam, & memoriam, intellectum, & voluntatem habuisti a Deo, & sunt Dei: sed poterit emi cum sapientia, vel cum humilitate, vel prouidentia, vel cum iustitia, cæterisque alijs virtutibus; certè non, quia omnia ista etiam sunt Dei, & a Deo nobis concessa, cum quo pretio potest emi istud aurum, & ista mercantia? Certè ego respondeo tibi, quòd tu non potes emere istam mercantiam, nisi cum tuis peccatis: nec est mi-
C rũ, si spernitur ista mercantia, ex quo emitur pro tam vili pretio; nec mireris, quia hoc est verum: nam omnia bona sunt Dei, & omnia mala, & peccata sunt tua; quia illa non sunt Dei, sed tantam tua; & nihil aliud potes habere, quòd tuum sit ad expendendum; & nihil aliud pretium Deus requirit a te, nisi quòd tu des sibi tua peccata. Quis ergo posset cogitare, quòd quanto plura peccata tu habes, tanto maiorem monetam, & plures denarios, & maiorem thesaurum tu habes ad emendum istã mercantiam? & probo tibi per Dauid prophetam dicentem. Confiteor aduersum me iniustitiam meam Domine; & tu remisisti pecca-
D ta mea; ecce qualiter peccata sunt nostra, quia dicit, peccata mea. Sed ipse Deus vult etiã bursettum, in quo stat ista moneta peccatorum, quibus emitur ista mercãtia amoris diuini, scilicet tuum cor, &c.

Et antequàm vendat ipse Christus suam mercandariam, oportet quòd interueniat mediator, siue messeta, & quòd scrutetur quantam monetam tu habes ad expendendum, & ratiocinetur hinc inde antequàm concludatur, & postquàm mercator scit intentionem tuam, ipse accipit pretium, & dat tibi mercantiam suam. Vnde propheta & sacerdos, qui est mediator inter Deum & te, ratiocinum, quod fit pro emẽdo istud E aurum approbatum, est confessio, quem facis sacerdoti; pretium & moneta quam tradis, sunt tua peccata, quæ reuelas sacerdoti, & reuelando ipsi in personam Christi recipiuntur tua peccata, & tot peccata quot reuelas, tot denarios tu soluis; & quanto plura peccata tu habes, etiam confiteris pro tã to pluri pretio tu emis, & habes plures denarios ad emendum illam mercantiam. Et caue ne valles, & non occupes aliquem denarium, quia vult omnes denarios quos habes; hoc est, ꝙ tradas omnia peccata tua, quia si non tradas confitendo omnia peccata tua, tu nunquam emes illud aurum: nec F potest aliquo modo falli, quia ipse solus est scrutator cordium, & videt intima cordis, neque purgat animam a peccatis, nisi vendat, & reddat charitatem suam. Et nullus est, qui se possit abscondere a calore eius, & isto modo vnusquisque potest emere charitatem Dei, quia ipsa emitur pro omni minimo & vili pretio; quia nullus est, qui nõ habeat aliquid ad distribuendum de ista moneta, & dico ꝙ ipse mercator Deus vult et bursam, i. cor, quia cor contritum, & humiliatum Deus non despicies. Sed postquàm emisti istam mercantiã charitatis amoris diuini, oportet te esse sapientẽ in sciendo bene custodire aurum ignitum, & comproba- G tũ postquàm effectus es diues, & locuples: quia non minus est labor, quàm scire parta tueri; &c. nota tres cognitiones siue plures, per quas poteris clarificare lumen tuum intellectus ad bene videndum, & custodiendum illud aurum taliter emptum, vt supra; & unge collirio oculos tuos: nam vt supra dixi, collirium est puluis, ex quo cum oleo simul mixto fit vnguentum, ex quo vngũtur oculi, & clarefacit visum.

Primus puluis istius verę cognitionis est, memento homo, quia puluis es, & in puluerem reuerteris: quasi dicat, fac me recorda- H ri, quia sum puluis, & in puluerem reuertar, & hoc vilissimum habeo in me: quia fecit Deus hominem de limo terræ; & sunt tres cognitiones. Prima est cognitio Dei, secunda tui, tertia cognitio proximi: quia tu debes cognoscere Deum plasmatorem tuum, & creatorem tuum, & debes etiam orare flendo, & lachrymando, vt parcat tibi, & cognoscere te vilissimum puluerem esse, & reuersurum in eundem. Tertia est cognitio proximi in amando proximum, sicut te ipsum, & subuenire in necessitatibus suis. Sed quid dicam

A de Iudæis, an sunt Christi nostri, &c. circa quos, quia audio, ꝙ in hac ciuitate Paduæ sunt multi Iudæi, aliqua de eorum conuersatione, & aliquas veritates de ipsis dicere volo. Prima veritas est, ꝙ quandocunq; tu bibis & comedis cũ Iudæis, tu semper peccas mortaliter, vt in cap. sæpe, de Iudæis. & 27.q.1. de Iudæis. Nã sicut est prohibitum eis comedere nobiscum: ita est prohibitum nobis comedere secum. Secũda veritas est, ꝙ non licet alicui infirmo facere sibi mederi per aliquem Iudæum: quia semper peccat mortaliter, vt in c. nulli, & in c. omnes. c.27.q.1. Tertia veritas, ꝙ non licet intrare
B balneum cum Iudęis, vt in dictis iuribus allegatis. Quarta non licet Iudæis ampliare, vel de nouo facere sinagogas: sicut scio factum fore contrarium in hac ciuitate, vt extra de Iudæis. c. Iudæ. Quinta veritas est, quòd diebus quibus legitur Passio Domini: debent stare clausi, ne trussentur de Passione Christi, vt ibi. Sexta veritas est, quòd in qualibet terra, Iudæi debent portare aliquod signum, per quod cognoscantur Iudæi a Christianis. Sed miror, quare nõ portant hic, Vicentiæ, & Veronæ signa, vt cognoscatur. Et volens informari, dictum est mihi quòd habent priuilegium a Papa. Et
C sunt quidam dicentes, quòd Papa non potest id concedere contra 4. concilia. Sed de hoc nolo me impedire contra determinationem Papæ. Sed ciues deberent prouidere super hoc, & facere statutum: ratio est: quia si non habent signum se mulieribus Christianis; & est contra c. non nulli, de Iudæis. Et ipsi Iudæi si credunt suam fidem fore meliorem; deberent portare signa, vt cognoscerentur, & non deberent verecundari cognosci pro Iudæis; sed nil aliud vult dicere, nisi quòd conscientia remordet eos, spernendo fidem suam: & bene faceret communitas supplicare Papæ,
D quòd non obstante priuilegio eis indulto, concedere, quòd possint cogi facere signa; quia ita incogniti possunt se immisceri cũ fęminis Christianis, vel Christiana quotiés stat in domo cũ Iudęis famulãdo eis, totiés peccat mortaliter: quia est prohibitum, de Iudæis. cap. Iudæi cum Iudæis, contra illas, quæ nutriunt, & lactant filios Iudæorum similiter in illis, quæ obstetrizant, seu lauant pueros, & fœtus Iudæorum, stando & comedendo in earum domibus, peccant mortaliter: nec licet ipsis obstetricibus accipere pecunias a Iudæis pro leuando filios suos, si sunt vsurarij: quia ille pecuniæ sunt alijs obligatæ. Septimo quæro, nunquid E
liceat barberijs, procuratoribus, obstetricibus, aduocatis, medicis, & huiusmodi personis accipere salarium de suo labore a Iudęis vsurarijs, seu a Christianis vsurarijs, nihil habentes aliud quàm de vsura. Thomas dicit, quòd siue tales Iudæi, & Christiani habeant aliquid non acquisitum de vsura, tamen si est obligatum alijs pro vsuris acceptis, quòd non licet aliquid accipere a talibus, quia accipit illud, quod est alteri obligatum: multo ergo minus licet accipere aliquid ab eo, qui omnia habet ex vsuris: quia accipit quod est alterius, & alteri obligatum: tamen baila, seu obstetrix F
potest eleuare filios Iudæorum, & vsurariorum sine aliquo præmio: sed non licet sibi seruire, vel secum comedere, nec stare in domo, vt dixi. Similiter medicus potest mederi Iudæo, & vsurario sine præmio, quia peccatum in talibus est recipere ab eis aliquid, quod sit alteri obligatum. Vnde nota duo genera seruitiorum in talibus: quia si est tale seruitium propter quod vsurarius non efficitur impotens diuitijs: quia tu das tuum pannum, & ipse dat tibi pretium: vel das sibi alias res priori pretio, pro quo non efficitur impotens: quia habet a te rem æquiualentem pretio tibi dato, & G
tunc tu potes illud facere sine peccato, vt alio modo, quàm effici impotens: sicut si notarius scribit sibi, vel procurator, vel barberius, siue medicus, & huiusmodi, quia recipiendo salarium, vel præmium ab eis, diminuitur eorum substantia aliis obligata, quia non recipiunt rem aliquam, quæ recipiat fruitionem, seu æquipollẽtem, nec venit sibi in bonis aliqua vtilitas, & tunc est peccatum. Octauo quæro, quid debet fieri de eo, quod tu recepisti a Iudæo, & vsurario. Respondeo, quòd tu debes illud restituere, vt alias tibi dixi. Sed ante debeo restituere vtilitatem ipsi Iudæo, vel Christiano vsurario. Respondeo, quòd in Chri- H
stiano facito sicut aliàs tibi dixi: sed quia Iudæus nunquàm est aptus restituere, nec tenetur licitè. Thomas dicit, quòd tu non debes restituere Iudæis, sed illis qui fuerunt damnificati ab illis Iudęis per vsurariam prauitatem; sed si aliquando recepisti damnum aliquod a Iudæis, tu potes de illo lucro tantũ retinere quæsitũ quãtũ fuisti dãnificatus a Iudæis, & ab inde supra tu debes omnia restituere; & si nescis damnificatus, tunc debes reddere pauperibus Christi, vel vertere in pios vsus. Nona veritas,

A ritas, nunquid liceat recipere illud quod tibi donat Iudæus? Respondeo, si est vsurarius non. Idem in Christiano fœneratore: & si recipis, debes restituere damnificatis ab eis per vsurariam prauitatem, vel vt supra dixi. Decimo quæro, si Iudæus vult effici Christianus, & haberet multa bona; quid debet fieri de illis bonis? Et vtrum possint sibi dimitti illa bona? Aut habuit de vsuris, & tunc plurimi dicunt restitui male ablata his a quibus extorta fuerunt per vsuram: & si aliqua bona incerta supersunt, & tunc de illis incertis dominus Episcopus potest sibi prouidere, dando illa amore Dei sibi, si non reperiuntur cuius
B fuerint, sicut ipse Episcopus daret alijs Christianis pauperibus. Sed quæro, nunquid recipientes azima a Iudæis peccent; & dico, quòd peccant mortaliter. Item quæro, nunquid locando domos Iudæis peccent. Et dico, si tu locas domos tuas Iudæis vsurariis, & similiter Christianus ad vsum vsurarum, tu peccas mortaliter. Tertiodecimo quæro, vtrum sacerdos possit petere decimas a Iudæis, sub cuius parochia stant; & respondeo quòd sic, vt in c. Quartodecimo quæro, nunquid liceat benefacere Iudæis, & amare eos. Respondeo,
C quòd in ijs, quæ concernunt amorem generalem, licet eos amare: Sed in his, quæ concernunt amorem specialem, non: sed fuge amare ipsos speciali amore. Et ideo si concedis ad pensionem domum, vel stationem Iudæis, vt fœnerentur, tu teneris ad restitutionem, & peccas mortaliter. Vnde cauete vobis a prædictis, quæ ideo hic tetigi propter multitudinem Iudæorum, qui regnant in hac ciuitate, vt sitis sapientes a conuersatione eorum.

Tertia pars principalis.

D Sequitur tertia pars prædicationis nostræ, quæ est pulchritudo, quæ notatur per illa verba, & custodiam illam in toto corde meo, scilicet charitatem, & legem amoris: Et hoc est, quod Ioan. dicit. Et vestimentis albis induaris. Nam vestis est triplex, siue tria significat. Primo, quòd est habitus bonæ virtutis. Secundum est honesta, quæ significat bonam voluntatem, quia bene faciendo in habituatis tu habituaris in bene operando, & tenet te calidum in amore Dei taliter, quòd moriendo tu reperis te habere ita habitum bene viuendi, quòd etiam bene morieris, & faciet te in omnibus honestum. Tertio tenet te ita
E calidum, quòd quanto melius facis, tanto melius operaris, & melius seruas charitatem, & gratiam tibi datam. Et sic eris sapiens quantum ad te, & honestus quantum ad proximum: & consequeris iustitiam quo ad Deum, qui misereatur nostri; per suam misericordiam, Amen.

DE CONSCIENTIA decepta.

Sermo VI.

F

Voca operarios, & redde illis mercedem suam. Matth. 20. capit. licet scriptum sit, nullum bonum irremuneratum, & nullum malum impunitum: tamen principale propositum Christi est remunerare valde bene in bono. Tamen reperitur, quòd punit malos, & potest intelligi de operariis bonis, & malis. Sed vult hic tractare de operariis malis: vnde in Apoc. decimoquarto cap. sanctus Ioannes dicit. Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & accepit carathetem in fronte sua, aut in manu sua, & hic biberit de vino iræ Dei, qui mixtus est mero in calice G
iræ ipsius, & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum agni, &c.

Hæc est sapientia sanctorum, qui custodiunt mandata Dei, &c. vnde sciendum, quòd triplex est retributio malorum. Prima est retributio dolorum mentalium. Secunda est retributio pœnarum corporalium. Tertia est retributio tormentorum æternalium corporis, & animæ. H

Prima pars principalis.

IN prima retributione dolorum mentalium notantur tres veritates.

Prima est transgressionis, & offensionis in adorando bestiam, & imaginem eius, &c.

Secunda est punitionis. ibi, & hic biberit de vino iræ Dei, &c.

Tertia est mensurationis pœnæ, & culpę, quam habet anima; ibi, & cruciabitur igne & sulphure, &c.

Et nota quòd animal & bestia differunt

 valde.

A valde. Nam animal eſt, quod ſenſualiter viuit, & nil ſentit de Deo; beſtia eſt animal crudele, vt lupus, leo, aper, vrſus, & huiuſmodi; & per beſtiam intellige affectualem & beſtialem amorem: & ſic diabolus poteſt dici beſtia, quia ſemper quærit fallere animas: & mundus poteſt dici beſtia, & qui diligit mundum pluſquàm Deum, mundus dicitur beſtia: & ille adorare dicitur beſtia, & ſi plus diligit diabolum quàm Deum, diabolus dicitur beſtia, & ille adorat beſtiam, & ſic de alijs; vnde non omne apparens eſt exiſtens; quia amare imaginem mundi, videlicet beſtialem concupiſcētiam
B carnis, vel oculorum, vel malorum morum, & vitæ brutalis, & cuiuslibet alterius apparentiæ, iſta talia ſunt imagines, & recipere caractérem in fronte, & facere plus voluntatem mundi & diaboli, quàm facere voluntatem Dei: ſic faciunt mulieres, quæ ornant filias, ponendo in fronte filiarum belletum, & fucum, & ſuper earum capita comas mortuarum, & faciunt ſibi zuffetos, & macharonos, & depilant earum facies, & ſunt earum ruffianæ. Nam iſtæ tales adorant beſtiam, & amant imaginem eius, ſcilicet mundi, & beſtialem concupiſcentiam. Vnde caueat, quoniam infer-
C nus tales expectat, & cruciabuntur igne, & ſulphure. Vnde qui adorauerit beſtiam, &c. Hic habet de vino iræ Dei. Vnde debemus conſiderare triplex vinum. Primum dicitur gratiæ, & iſtud eſt clarum, dulce, & potens, ſecundum eius ſignificationes. Secūdum dicitur vinum culpæ. Tertium eſt vinum gloriæ.

Vinum gratiæ Dei eſt, quādo anima inebriatur vino Dei, per fidem, charitatem, & claritatem virtutum, guſtando de illo vino gratiæ Dei, dulci, claro, ſuaui, & potenti, quod aſſimilatur vino maluatico de Tiro, & huiuſmodi pretioſis vinis.

Vinum culpæ, eſt ignorantia, & ſtultitia
D hominis. Ignorantia, quando non conſiſtit in veritate, ſide, & charitate, & in cæteris virtutibus. Stultitia, quando operatur malitiam, vitia, & falſitates. Vnde hic bibet de vino iræ Dei, quod eſt amarum, debile, & tenebroſum.

Vinum verò gloriæ eſt videre, & guſtare diuinam ſapientiam, facie ad faciem, & eſt ſuauiſſimum, & luminoſum, vinum potēs, eſt diuina miſericordia, præmium fidei, & cognoſcere Deum, videre Deum, tollere ipſum, & frui Deo in Paradiſo ſine fine. Quæ quidem in hoc mundo ſeruanda ſunt cum magno timore, qui timor eſt triplex: E
quia quidam timor eſt gratiæ, qui eſt clarus, dulcis, ſuauis, & potens. Secundum eſt timor culpæ, & iſte eſt debilis, terribilis, amariſſimus, & tenebroſus. Tertius eſt timor gloriæ, & iſte eſt luminoſus, & timoroſus. Nam ſi quis biberit de vino gratiæ Dei & gloriæ, illud tale vinum deſcendit de anima in corpus, & illud corpus efficitur lucidum, & glorioſum cum anima participando; & communicando ſimul; & efficitur Deus, & participat cum Deo de eius diuinitate, & ſummo bene. Anima verò bibens de ira Dei, ſeu de vino iræ F
Dei: Illud vinum iræ Dei deſcendit de anima in corpus, & diffunditur per ipſum corpus, & tunc illud corpus efficitur opacum, paſſibile, groſſum, grauiſſimum, & tenebroſum; & efficitur diabolus in furore iræ Dei veniet, & ſemper debilitabitur, & cruciabitur æternaliter. Vinum dulce mundi ſunt diuitiæ, pulchritudo, ſanitas, &c. Et quanto plus homo delectatur in diuitijs, & delectationibus huius mundi, tanto minus participat de rebus diuinis: Calix in quo ſtat iſtud vinum, ſignificat menſuram iræ Dei. Vnde nota duos calices; vnum a dextra, alterum a læua. Et G
iſte calix ſtat in manu Dei, & potes bibere de quo malis. Et vnus eſt dulcis, alter eſt amarus: & dedit tibi liberum arbitrium. Nam ſi bibis de calice dulci, & bene operaris, tantam gloriam conſequeris, quantum eſt præmium tui boni operis. Et econuerſo ſi male operaris, reperies tantam pœnam æquipollentem tuo ſceleri. Et quando diabolus inducit te ad peccandum, & fornicandum, ex quo ſequitur tibi pœna, tunc irridet te: vnde caue, ne in fine mortis tuæ diabolus te irrideat in puncto mortis, & ne trahat te de morte corporali ad mortem æternam; quia mors corporalis H
tantum differt a morte æterna, quantum mors picta differt a morte corporis.

Secunda pars principalis.

SEquitur modo videre de pœnis, & punitione, ſeu mercede male operantium. Vnde nota hic tres veritates.

Prima veritas eſt, cum quo punientur damnati.

Secunda veritas eſt, vbi punientur damnati.

A Tertia veritas est, quomodo torquebuntur damnati. Quantum ad primam veritatem, dico quòd damnati punientur, & puniuntur igne, & sulfure, scilicet in fętore, qui significat per sulfurem tribulationem pungentem per ignem. Et nota duas pœnas tormentorum vniuersales in inferno; vna est respectu corporis, scilicet sulfur; & alia respectu animæ, scilicet ignis, vltra alias pœnas infinitas particulares: quia sicut sunt quatuor dotes beatorum, scilicet lenitas, & luciditas, fulgebunt iusti in regno cœlorum. Tertia est
B impassibilitas, quia sicut corpus in hoc mundo est animale, & passibile: Ita in alio mundo corpus beatificum est spiritale, & impassibile. Quarta est subtilitas, quia penetrabit murum, & ferrum sine ruptura ad instar Solis penetrantis vitrum. Ita per contrarium corpus damnatum habet quatuor dotes. Prima est grauitas, quę est contraria leuitati beatorum, quia vnum corpus damnatum ponderat plus, quàm si totus mundus, & quæ in eo continentur, essent simul collecta in vna maxa plum bi: & in tantum ponderat, quòd si esset in cœlo empirio frangeret omnes cœlos,
C & perforaret terram, & transiret vsque ad infimum centrum abyssi, ad locum sibi destinatum. Secunda dos est obscuritas, quæ est contraria luciditati beatorum: quia vnum corpus damnatum excedit omnes tenebras huius mundi. Tertia dos est passibilitas, quæ est contraria impassibilitati beatorum spirituum: vnde corpora damnatorum sunt ita receptibilia passionum, quòd si tu tangeres vnum corpus damnatum in quacũque parte illius corporis cum vno capillo, haberet tantam passionem, & maiorem, si maior cogitari potest omni passione, quam homo viuens pati pos-
D set ad instar habentis vnum vulnus in loco neruoso, sicut tangitur neruus cum vno filo, generatur dolor quasi spasmaticus. Ita generatur dolor spamaticus in toto corpore damnato toto passibili. Quarta dos est, quia est grossum cõtrarium subtilitati corporis glorificati. Nam vnum corpus damnatum est adeo grossum, quia si totus mundus esset vna porta, non posset inde pertransire; sed qualiter ista intelliguntur, aliàs dicetur veracibus rationibus; & semper aqua pestifera, ignis, sulfur, & omnis spiritus tempestatum super damnatis incessanter pluit. Secunda veritas, vbi punientur damnati. & certę in inferno. Nam totum corpus ratione suarum radicalium
E pertinet affligetur, quia anima odiet corpus, & corpus odiet animam, & ipsam abhorrebit, & omnes partes corporis similiter ad inuicem erunt discordes, & appetent separari ab inuicem, nec poterunt dissolui: vnde oportebit affligi vtrunque, scilicet anima, & corpus. Corpus quidem, quia a sua anima torquebitur in æternum: Anima vero, quia recolet, & intelligit corpus suum in æternum torqueri, & diliget naturaliter habere gloriam, quam desperabit attingere. Item erit pœna in corpore ratione elementorum cõtrariantium sibi ad inuicem, & sic qualibet pars cor-
F poris, respectu elementorum ad inuicem contrariantium in toto corpore totam qualibet partem, quas corporis damnati affliget, & cruciabit, & sic sine corruptione, semper in æternum quæret vna pars corporis sibi ab inuicem separare, & se mutuo corrumpere. Item erit alia pœna, quia tota operatio naturæ corporis damnati peruertetur in contrarium circa materiam, & formam: quia vbi proprium formæ est agere, & proprium materiæ pati, secundum naturam: ibi erit per contrarium. Item est & alia pœna, quia ille
G ignis, qui cum alijs elementis continet illud corpus, fortificabit vires suas ratione coniunctionis flammæ infernalis. hæc autem fortificatio erit contra aquam, & contra terram, & contra aerem, de quibus ipsum corpus est ligatum. Et quoniam aer, aqua, & terra non poterunt sub illo igne consumi, multiplicabitur corporis pœna: & sic econtra per singula de cæteris electis. Item est alia pœna, quia in inferno omnes partes corporis, alia contra aliam appetet iuuamentum, & sic habebit homo appetitum comedendi, bibendi, infrigerandi, calefaciendi, quiescendi. Ita quòd pars
H corporis inquantum erit frigida, appetet calefieri, et humefacta desi. et econtrario. Et erit iste appetitus mutuus fine fine, videlicet in æternum, Ita quòd appetitus semper erit appetibilis, et nunquàm attingibilis ad id, quod appetet. Item erit alia pœna, quia anima omnes pœnas animales spirituales, et intellectuales suas administrabit corpori in sua radicali, et maiore sensualitate, et econtrario. Item erit alia pœna, quia in partibus corporis, in quibus frigiditas damnatur, tunc caliditas intensa summis cum doloribus prævalebit, sicut est in cerebro, et in partibus

A tibus corporis, vbi calor est radicalis: sicut in corde, vbi intensa frigiditas dominabitur; & in cerebro, vbi intensus calor præualebit; & sic in cæteris membris. Item erit alia pœna: quia elementa quæ sunt in corpore humano concordantia, & operantia actus suos in hac vita ad sustentationem corporis, secundum regulas naturę, & Dei, in inferno vnumquodque secundum suam ferocitatem naturę fortificabit vires suas ad affligendum illud corpus, & nunquàm corrumpent illud, licet crucient ipsum: vnde ibi est dolor, & stridor dentium peremptis sine fine in omni discordantia, & peruersitate. Et quia contrariorum eadem est disci-
B plina, considera per omnia esse contrarium in paradiso in omni cōcordantia. Item nota, quòd illa regula fallit in inferno, quæ dicit: Quòd solatium est miseris socios habere pęnarum: quia quanto plures sunt damnati, tanto magis augentur pœnæ ipsis damnatis: sicut in paradiso, quanti plures saluantur, tanto plura augentur gaudia paradisi. Item habent plures alias pœnas, quas ad præsens omitto; tertia veritas est, quando torquentur corpora damnata: & ista est secreta valde; vnde verifica per exemplum: vt puta in platea erunt plures, qui combu-
C rentur pro sodomitico scelere. hic considera tria genera personarū: vnum est eorum, qui comburuntur; secundum est eorum, qui sunt ita prope ignem, quòd sentiunt fumum ignis, sicut sunt lictores, & officinæ eorum, qui stant ita longe, quòd vident ignem, & fumū, & combustionem eorum, qui patiuntur, & tamen sunt lęti in cordibus eorum, & nihil participant, neque sentiunt de huiusmodi pœnis, & fumo, & calore. Modo considera tres pœnas hic: vna est pœna animæ substantialis; alia est pœna substantialis corporis; alia est accidentalis, scilicet conuersationis dæmonum: & pix,
D sulfur, oleum: quę omnia imponuntur cum alijs nutrientibus ignem, vt pœna sit fortior, & ista est pœna substantialis corporis, & ignis est pœna substantialis animę, fumus est pœna accidentalis sociorum, & fumus vnius transit ad alium, & econtrario. Ita quòd vnusquisq; sentit fumum, & tormenta omnium aliorum, quemadmodum si esset vnus pater cum septem filijs morituris: ipse pater haberet dolorem suum, & omnium suorum filiorum, & econtrario, & dolor vnius transiret ad alium participatione, Ita quòd haberet, & sentiret suum dolorem, & participaret de dolore alicuius

filiorum suorum, & econtrario; sic est in inferno apud damnatos, & hoc est, quod dicit, quòd fumus transibit de seculo in seculum, & omnis beatus videt pœnas damnatorum, & hic est fumus in oculos beatorum, & gaudentes, & cōtemplantes Deum nil sentiunt de his pœnis, & fumo: & hoc est, quod dicit Dauid: Ascendit fumus in ira eius, & ignis venit a facie eius: similiter est in beatis per contrarium, quia in vita æterna omnes recipiunt gloriam substantialem corporis, & animæ: & accidentalem sociorum, cum quibus participant de illa gloria alterutrius, & gloria vnius transit ad alium in omni charitate, amore, & dilectione. Vltima veritas est, quòd nisi esset misericordia, & gratia Dei, nullus posset a diabolo aufugere: & nota, quòd duo sunt oculi, videlicet dexter, & sinister; oculus dexter est cognitio boni: & sinister est cognitio mali, culpæ, & pœnæ: oculus dexter est pręcauere a malo, & a peccato: quia qui mala operatur, mala habebit: oculus sinister est econtra. Item oculus dexter respicit sursum per aera, & oculus sinister deorsum; & sicut habēs alas, & oculos suos volant agiliter sursum per aera, sicut anima seruans decem mandata Dei, & virtutes, volat ad sidera; & sicut columbus non habens alas, neque oculos, capitur faciliter: sic anima carens virtutibus, & non cognoscens Deum, nec habens oculos veritatis, fidei, & charitatis, velut cęca capitur a diabolo, & corruit ad inferos, vbi habet mercedem suam, scilicet tormenta exterminata suprascripta, & vnusquisque recipit mercedem suam, scilicet boni, & mali, secundum quòd operatus fuerit in hoc mundo: vnde voca operarios, & redde illis mercedem suam, quod fuit thema impositum: operemur itaque taliter, quòd consequamur in hoc mundo gratiam, qua mediante possimus peruenire ad gloriam. Amen.

DE VITIO TEPIDITATIS.

Sermo VII.

Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. cap. Verissima, & admirabilis sententia. Multis modis vocat Deus animā, quos potēs intellectualiter videre, ponderare, & mirabiliter considerare,

A re, & meditari in Apocal. 3. cap. Ego quos amo, arguo, & castigo. Aemulare ergo, & pœnitentiam age; Ecce sto ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ille mecum, &c. Illud eloquiũ est secretum valde, in quo nota tres amores, & tres modos, quibus Deus vocat animam. Primus amor est, quem Deus habet animę ipsam semper vocando; secundus amor est animę ad Deum in sibi respondendo; tertius est amor, qui est inter Deum, & animam in cœnando ad inuicem.

B *Prima principalis.*

PRimus amor est semper ipsam animã clamare. Ibi, multi sunt vocati. Et nota hic tria signa, per quę poteris considerare, & scire, si Deus te diligit: & ecõtra, si Deus te odit. Primum signũ est, quando homo videt, & sentit se multis tentationibus perturbari: secundum signum est, quãdo homo sustinet patienter reprehẽsiones: tertium signum amoris Dei est, quando homo fert tribulationes patienter. De primo signo considero, quam mirabiliter est absconsum in cancello illius eloquij, C quos amo, arguo, &c. Ad cuius intelligentiam nota tria genera hominum odiatorum a Deo. Et tria genera hominum amatorum, quę verifica per exemplum: Ecce sunt duo domini, qui ad inuicem faciunt guerram, & vnus est potentior altero: potentior inuadit regnum minus potentis. Modò considera tres varietates hominum inter subditos istius domini inuasi minus potentis; quia aliqui odiunt illum dominum suum, adeo quòd in cõtinenti sine resistentia aperiunt portas ciuitatis inimicis domini sui, qui venerunt causa obsidendi ciuitatem illam: aliqui magis odiunt illum dominum D suum, quia non solum aperiunt portas suas illius ciuitatis inimicis domini sui sine resistentia: sed cum hoc faciunt magna solatia, & festa de perditione status domini sui: Sunt & alij, qui multo magis odiũt eius dominum, & isti tales antequàm inimici appropinquent eorum ciuitati, quęrunt inimicos domini sui, vt veniant, & mittunt eis claues, antequàm appropinquent, & successiue introducunt eos in iubilo. Econtra sunt tria genera amicorum, quia aliqui ciues, quando veniunt inimici eorum domini circa ciuitatem, se viriliter defendunt, & dimittunt sibi date guastum, & comburere domos, & tandem sunt fessi petita venia a E domino suo se reddunt. Alij plus diligunt, & isti tales non solum se viriliter defendũt, & dimittunt sibi guastare blada, & comburere omnia ædificia villarum, sed dimittunt se obsidere vsquequo oportet eos comedere canes, equos, gattas, & mures; & tandem quando non habent quid comedant licet inuiti: tamen se reddunt. Alij multo plus diligunt eorum dominum in tantum, quòd dimittunt non solum se prædari, & comburere omnia, sed permittũt se fame, igne, & peste cruciari, immo & personas violare, & se interfici, & occidi priusquàm velint se reddere, & perdere ciuitatem. Modo F ad propositum, Deus odit ista tria genera hominum, quorum aliqui cum eis superuenit aliqua tentatio carnalis concupiscentię, vel auaritiæ, seu alicuius alterius sceleris, sine resistentia aliqua aperiunt sibi ostiũ conscientiæ, & intromittunt hostes, & istos odit Deus. Aliqui non solum aperiunt ostiũ conscientiæ malis tentationibus, sed cum gaudio, & delectatione intromittũt hostes malorum operum. Et istos tales magis odit Deus: Alij qui non expectant tentationes, sed quærunt tentationes, & consentiunt ipsis: & licet natura non requirat, quærunt satiare eorum peruersum appetitum, & tales G multo magis odit Deus. Sequitur modo triplex genus amatorum a Deo; quia aliqui contra tentationes pugnant, & tandem cõsentiunt, & tales diligit Deus tãtum, quantam resistentiam faciunt aduersus tentationes. Aliqui contradicunt tentationibus, & sustinent multas aduersitates, & pur tandem consentiunt, & cadunt, & tales magis diligit Deus. Aliqui vero sunt, qui semper resistunt, & omnia mala sustinent, & tandem violenti cadunt, & isti sunt philocapti de Deo: & istos multo magis diligit Deus; & per hoc considerabis, & perpendere poteris, quando Deus te odit, vel diligit: quia H quos amo, arguo, & castigo: & sic habes primam veritatem. Secundum signum, per quod perpendes, si Deus te amat, est quando tu sustines patienter tentationes, & variè vtitur Deus arguere peccatores, quandoque mediante prædicatione, quandoque mediante lectione, & quandoque mediante inspiratione per medium prædicationis: quia mittit Deus sæpe prædicatores, vt increpent vitia, vt audientes conuertantur ad eum, quandoque medium lectionis, quia inclinant peccatores ad legendum libros aliquos deuotos, & aliquando illuminat ani-

A animam peccatoris: & isto modo vocat ad eum; & quando corrigitur peccator, tunc Deus amat illum. Quandoque mediante inspiratione: vt quando ex aliqua inspiratione homo se ipsum reprehendit, & tunc superuenit ei contritio de suis malis operibus, & pœnitens reuersus in se ad instar filij prodigi dicit, quòd mercenarij abundant in domo patris mei, & ego fame pereo. Et reuersus in se cogitat de iustitia, deinde meditans sua peccata, ponderat iudicium: quia semel post mortem oportet vnumquemq; stare ante tribunal Dei, & reddere rationem de bono, & malo. Nam iudicium Dei
B in puncto mortis abyssus multa; non ergo confidas in barca fracta, quia submergeris: & relinque vitia prius, quàm vitia ipsa deserant te, quòd aliter faciendo diabolus te vorabit. Tertium signum, per quod tu perpendes si Deus diligit te, est si portas patienter tribulationes, quia quos amo, arguo; sed tu poteris dicere, qualis est iste amor, si Deus tribulat amicos suos infamia, aduersitatibus, & tribulationibus? intellige, habent amorem esse ad instar matris, quæ depilat filiam in temporibus, & fronte eleuando ei pilos cum magno dolore. certe mater non facit illud ex odio, quia a-
C mat eam, vt videatur pulchrior. Similiter potes dicere de matre, quæ purgat tineam de capite filiæ tignosæ cum magnis doloribus. Nam illud facit propter dilectionem, vt liberetur, & nõ ex odio. Nã sicut purgat medicus vulnera vulneribus. Sic Deus purgat tineam peccatorum per tribulationes, & aduersitates: & tunc diligit Deus illam animam purgatam, & probatam, tanquàm aurum in fornace. Apocal. 3. c. Quos diligit filios, corrigit, & castigat, &c. & sic habes tria signa amoris diuini.

Secunda principalis.

D ET econtrario nota tres veritates animæ respõdentis amori clamantis Dei. Prima veritas animę respõdentis Deo clamanti est incipere; secunda continuare; tertia perseuerare. Æmulare ergo et, age pœnitentiam, & intellige ęmulare in bono, non autem in malo: vnde nota hic tres ęmulationes; vna est mortua, & hæc consistit in anima, quæ quando audit prædicationes, quanto plus audit, peius facit, quia non capit illam cum bona voluntate, & desiderio Dei, sed vadit ad prædicationem causa murmurandi, & peiorandi ad instar Iudæorum. Interdum fingebant velle adiscere a E
Christo, & ipsum interrogabant, vt deprehenderent eum. Secunda ęmulatio est frigida, quæ est in illis, qui audiunt prædicationes, & verba Dei, & vellent facere bonum, sed sine labore ad instar illius, qui dixit Christo: magister quid faciendo, vitam æternam possidebo? Qui respondit, serua mandata, & ille respõdit, feci: deinde Christus dixit, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & reuersus contristatus est. Tertia ęmulatio est tepida, & hæc est in illis, qui vellent facere bonum, sed crastinant, dicentes, cray, cray, F
ad instar coruí. Illud dicitur desiderium tepidum, & assimilatur illi iuueni dicenti Christo, habeo voluntatem sequendi te, sed volo prius sepelire patrem meum: & Christus respondit: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos: & istud desiderium melius est, quàm desiderium frigidum: & frigidum adhuc est melius, quàm desiderium mortuum. Vnde si tu habes desiderium bene faciendi, Deus præstabit tibi gratiam, quòd ibis de bono in melius: & illud desiderium tepidum potest dupliciter intelligi: verbi gratia si ponas aquam ad ignem, primo efficitur tepida, deinde calida. Volue G
modo manum, & remoue istam aquam calidam ab igne, primo efficitur tepida, deinde frigida: hic sunt duæ tepiditates, vna, quę protendit de tepido ad calidum: Alia, quæ protendit modo retrogrado de tepido ad frigidum. Prima est bona, secunda mala. Æmulare ergo de tepido ad calidum meliorando, & perseuerando in amando Deũ, si vis quòd in te charitas augeatur. Similiter si tu habes duo ligna frigida, frica bene illa ad inuicem, & calefient: & si magis, magis calefient. Ita accidit incipiendo amare Deum, & perseuerando in amore Dei, si non habes charitatem in te veniet: & si habes, augebitur, & multiplicabitur dietim. H
& similiter accidit in philocapto: quia philocaptus omnia agibilia melius, & feruentius operatur, quàm si non esset philocaptus, quia nil sibi videtur difficile. Amor enim illorum, qui vocantur, & respondent, per tres actus ostenditur. Primus in vocatione; secundus in responsione; tertius in cœnando, qui notantur in suprascriptis verbis: Ego sto ad ostium, & pulso, &c. Nota, quòd ostium habet duas partes; vna pars est intelligere, & cognoscere voluntatem Dei: Alia pars est consentire; & si intelligis, & consentis, tunc aperitur porta, si denegas,

A negas, tunc clauditur. Vnde quando pulsatur ad portam conscientiæ, conscientia venit ad fenestram, & respicit quis pulsat, & tunc cognoscit, & intelligit pulsantem, & vocantem, si vult consentire, aperit sibi portam, & tunc voluntas Dei intrat ad conscientiam: & si denegat consentire, tenet portam clausam, & non aperit, & voluntas Dei non intrat, & sic econtra. Et nota, quòd variè, & multis modis vocat nos Deus, & multi sunt vocati, pauci verò electi. Vnde quandoque vocat Deus aliquem ad ostium suæ conscientiæ

B voce prædicationis, vel lectionis, aut inspirationis; & si subito respondet, ista est optima vocatio. Si verò non respondet, tunc percutit ostium cum manu, dando illi vocato vnam febrecellam quartanam, vel aliquam aduersitatem: & si adhuc non respondet, tunc percutit fortius cum pede; quia morietur ille, vocatus filius, vel maritus, aut vxor, vel infamabitur de adulterio, & huiusmodi in amissione diuitiarum, vel honorum. Et si non audit, tunc percutit cum vno lapide ad ostium fortius, & dat sibi percussiones magis terribiles; quia accusabitur pro fla-

C tu, habebit torturas, &c. & habebit subuersionem, perditionem ciuitatis, bonorum, & efficitur pauper, & huiusmodi. Si vero ad huc obaudit, & aperire recusat, tunc Deus aperit ad ostium percutiendo cum securi mortis æternalis, & amplius non pulsat; sed facit sicut medicus visitans infirmum, & videns quòd non est spes salutis de vita infirmi; dicit vxori, date sibi quicquid vult; quia habeo ipsum pro derelicto. Vnde caue, ne tardes cum vocaris a Deo, respondere; ne diabolus te vocet. Et nota, quòd Deus nunquàm intrat per gratiam; nisi anima velit, ex quo

D habemus liberum arbitrium, vbi misericordia fit cum iustitia concurrente cum tuo velle acceptante; sed quando Deus præuenit, tunc est misericordia. Vnde pro regula seruo, quòd Deus non intrat sine consensu: tamen Deus videtur intrare quasi per vim quandoque, sed raro, sicut fecit in sancto Paulo Apostolo; cui in instanti data fuit gratia per singularitatem, quia fuit vas electionis, vel melius Deus, quando videtur violare aliquem, seu conscientiam animæ, sine consensu intrat, quòd non expectabitur, sicut fecit postquàm resurrexit, quando intrauit ad discipulos suos inopinatè; vel quando infudit spiritum Prophetiæ, licet omnino quæratur, vel aliquam singularem gratiam: vnde sunt aliquæ animæ desiderantes trahi ad aliquam singularem gratiam supernaturaliter, reperiunt se multotiens deceptas propter talem earum præsumptionem; sed quando Deus videns, quòd illa anima meretur illam gratiam talem supernaturaliter, ei concedit; sed est de raro contingentibus; sicut fuit in beata virgine Maria, quæ licet non desideraret, nec reputaret se dignam fieri matrem Dei: tamen Deus omnipotens illam elegit pro eius matre; & hoc est singulare priuilegium, quando coactus trahitur: tamen Virgo gloriosa consentit; Vnde videlicet velle consentire, quia Deus regulariter non intrat sine consensu propter liberum arbitrium nobis datum; sed diabolus facit contrarium, quia nunquàm intrat portam conscientiæ, nisi per vim rusticus; vnde modo pulsat per luxuriam, modo per suggestionem auaritiæ, modo per accidiam, & sic per infestationem omnium tentationum, peccatorum, & vitiorum, & quando induxerit hominem ad peccatum iræ, luxuriæ, auaritiæ, vel alterius peccati, venit ad inducendum eum cum impetu solis vento magnę potestatis, qui percutit fenestram conscientiæ cum tanto impetu, quòd ipsa aperit violenter, & proijcitur in terram cum maximo turbine; sed Deus nunquàm intrat nisi consentiente anima, & voluntarie consentiente sibi fenestram conscientię, & ostium eius: quia tunc tanquàm nobilis, & curiosus, ac honestus intrat, & facit ad instar solis intrantis fenestram cameræ apertam, qui illuminat cum subito splendore suorum radiorum totam cameram; sic Deus intrans clarefacit intellectum, & illuminat totam cameram conscientiæ, sibi spontè aperientis; quia omni lumine veritatis vidit, & cernit omnem veritatem. H

Tertia pars principalis.

Tertia veritas, seu actus est cœnare cum Deo, postquàm intrauit, & cęnabo cum eo, & ipse mecum. Cœna est vltimus cibus diei. Nam Deus seruat morem Ianuensem, quia vbi prandit, ibi cœnat, & econtrario; cui Deus dat prandium, & ibi dat sibi cœnam. Prandium Dei est consolatio puræ conscientiæ plenę gratiæ; & ecòntrario delectatio virtutū te tenet,

A tenet, quando das prandium Deo: sed quādo perseueras vsque in finem, tunc das etiam cœnam Deo, quæ cœna est vitæ æternæ, ad quam multi sunt vocati, pauci vero electi. Ad quam nos Deus emittet in fine vitæ nostræ per suam misericordiam. Amen.

DE FLAMMIS SEPTEM Amoris.

Sermo VIII.

B

Quàm dulcia sunt faucibus meis eloquia tua Domine. In mente Beatissimæ Virginis Mariæ tanta erat dulcedo charitatis, & amoris Dei, quòd nil poterat loqui, nisi de amore Dei: & eijciebat de sanctissimo cellario cordis sui intensissimam flammam amoris diuini eloquij ad instar ardentis fornacis, quæ tantam flammam eijcit, quatenus in ea præualet ardor ignis. Et nota quòd non reperitur in sacratissimo Euangelio beatissimam Virginem Mariam fuisse locutam, nisi septies. C Intellige tamen, quòd illa septem eloquia sua non fuerunt sine maximo mysterio, in quo dulcissimo eloquio rumina bene, quòd Deus communicatus in ipsa Virgine gloriosa, quæ in omni sapore gustabat ipsum, dat nobis intelligere, quàm dulcia sunt eloquia sua, & quàm suauissimus sit gustus eius. Vnde nota, quòd ad bene gustandum, tria requiruntur.

Primum quòd cibus sit bonus, & saporosus: secundo, quòd appetitus sit bonus, & feruens: tertium, quòd comedens illum sit famelicus, & bene dispositus ad sumendum illum cibum. Ita occurret tibi; D si gratia diuini amoris est, scilicet, quòd mens tua sit illuminata gratia Dei, quia primo requiritur gratia Dei: secundo appetitus, id est bona operatio: tertio, quòd mens tua sit disposita velle amare Deum. Et sic gratia Dei est, quàm dulcia sunt: est appetitus, siue fames in faucibus meis, & gustus est eloquia tua. Et dixi non reperiri beatam matrem Dei in Euangelio, non fuisse locutam nisi septies. In quibus septem sermonibus septem amores, & ardores charitatis Dei notantur, quos beata Virgo Maria habebat in se.

Prima flamma est separans, secunda flāma est transformans, tertia flamma est E communicans, quarta flamma est iubilans, quinta flamma est saporans, sexta flamma est compatiens, septima flamma est consumans.

Quæ septem flammæ amoris diuini consistunt a principiare amare Deum vsque ad finem, & seu consummationem. Et omnes istas flammas intensissimi amoris Dei, beatissima mater Dei habebat in se per varios gradus. Et quælibet dictarum flammarum amoris intensissimi Dei, quas beatissima Virgo mater Dei habebat in se, habet vnam singularissimam vim incendi, vigorandi, & inflammandi animam. F

Prima flamma.

Nam prima flamma amoris Dei separans habet vim separandi, & fugandi omnia displicentia Deo, & declinandi a malo, & inducendi ad opera bona, & quanto erit maior flamma amoris Dei, tanto magis separabit mentem a malo. Vnde beata Virgo Maria plena ardore istius flammæ separantis, dum fuisset nuntiata ab Angelo, & firmasset se seruaturam semper suam virginitatem integrā, & intemeratam, quam vouerat illibatam G Deo. Primum verbum, quod legitur dixisse tota pauida, & aborrendo, qualis foret illa salutatio, fuit dicens, quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? sciebat enim bene Christum nasciturum, sed ignorabat infinitos modos, per quos omnipotens poterat facere ipsum nasci: sed quantum respectu sui propter ingentem amorem seperantem a se omnem sordem vitiorum, dicere volebat, quòd si ipsa deberet generare filium Dei corrumpendo statum suæ sanctissimæ virginitatis, quam vouerat Deo, nolebat fieri illo modo mater Dei, sed volebat potius conseruari illibata a corruptione corporis, & animæ, & H hoc respectu sui: sed respectu Dei fuit voluntas sua. Ita quòd in flamma istius amoris Dei separante est seperare a se omne vitium. Sed cum beata Virgo sciret omnia: vnde est, quòd Deus non reuelauerit sibi se futuram matrem Dei? Respondeo: hoc ideo fuit, vt præpararet se ad humilitatem profundissimam, & fieret exemplum nobis charitatis, & amoris Dei separantis a nobis omnem malitiam, & malam operationem.

Secun-

A *Secunda flamma.*

SEcunda flamma diuini amoris, dicitur transformans, quia transformat amantem cum amato. Nam amor capit formam rei amatæ, sicut tu amas caduca, superbiam, luxuriam, & vana capiunt formam illius rei amatæ, & transformant te cum illa re, quam amas, ita quòd tu efficieris superbus, luxuriosus, vanus, & carnatia, & illud quod tu amas. Ita si tu amas Deum, tu efficieris transfotmatus cum Deo suo amato, & efficieris bonus, sanctus & virtuosus. Et vt transformeris in Deo, requiruntur quatuor. Primum est mens
B præparata per obedientiam, secundum est humilitas profunda, tertia est voluntas cõsentiens, quartum est fides in anima.

Quæ omnia profundissima fuerunt in sacrata Virgine gloriosa matre Domini. Primum fuit mens per obedientiam perpetratam, cum dixit, ecce. Nam sicut Eua per inobedientiam fuit separata a Deo: ita Maria Virgo per obedientiam fuit vnita cum Deo.

Secundum fuit in ea humilitas profunda, cum dicit: ancilla Domini, & non mater Dei, sed ancilla: nàm Domina mundi,
C non Regina cœlorum, sed ancilla.

Tertium fuit voluntas consentiens, & charitas, cum dixit, fiat mihi.

Quartum fuit fides, cum dixit, secũdum verbum tuum: quia charitas beatæ Mariæ virginis propriata amore proprio vniuit, & eius fides colligauit, & nodauit ligamen cum Deo, quod ante erat dissolutum. Quæ quatuor concurrentia in Virgine Maria consentiendo, & volendo transformauerunt eam in Deo totaliter, vt in illis salutiferis verbis, quæ protulit: ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuũ: in illo instanti efficeretur mater Dei, & fuit
D transformata in Deo propter eius profundissimam humilitatem. Et ideo beatissima mater Dei plena Spiritu sancto, & transformata tota in Deo iubilando dixit, decem iubilationes.

Primus iubilus fuit, quia videns, quòd venerat tempus, in quo humanum genus restauraretur propter incarnationem verbi secundum prophetias, & in quo animæ erant glorificatæ in Deo: magnificauit Deũ sic iubilando: magnificat anima mea Dominum: quia respexit humilitatem ancillæ suæ; propter quam dignatus est, vt efficiar mater eius. Et voluens faciem suam versus gentes, annuncians tempus venisse desideratum, quo humanum genus restaurabatur, & glorificabatur in cœlis, dixit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Et nota hic, quòd Bernardus refert, quòd gloriosa Virgo vidit omnes saluandos per eam, & portas vitæ æternæ clausas referari per eam. E

Et ideo dixit faciens secundum iubilum: & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. Quia ipsa habebat tantam lætitiam in corde, quòd non poterat ipsam abscondere, quoniam reuelaret alijs ad instar desiderantis habere filium, cui natus fuisset vnus pulcher filius masculus, vel qui acquisiuisset vnum regnum ex insperato, quia in F hilararet in eo, in quo exultaret. Ita beata virgo exultauit in Deo salutari suo, quasi dicat, singularis saluator meus: quia aliqui Doctores speculantes dicunt, quòd Deus assumpsit carnem potius propter saluare Virginem singularem, quàm omnes alias creaturas.

Tertius iubilus; quia respexit humilitatem ancillæ suæ, &c. Vnde nota iocosam & deuotam considerationem. Nam postquàm Deus creauit Euam valde pulchram, quia ipsa fuit pulchrior cęteris mulieribus: quia summus magister magistrorum plasmauit G eam: ipse summus opifex in suo viridario delitiarum iuit ad auram post meridianam, & delectabatur in pulchritudine creaturæ suæ. Et ecce diabolus post pusillum in forma serpentis cum facie muliebri ascendens arborem incœpit adulari Euæ puræ, & innocenti, volens inducere eam multis suasionibus ad comedendum de pomo vetito: & audiens Deus, quòd Eua respondit, nequaquàm, ne forte moriamur: dixit Deus intra se, quid faciet ista? Et iterum diabolus suadet sibi, quòd habebat scientiam boni, & mali; & vidẽs Deus, quòd Eua titubabat, quia posuit se in fortè, dicens, ne fortè moriamur, &c. dixit iterum intra se, expecta modicum, ista fatua contraueniet mandatis meis, quia ipsa est in libero arbitrio, & diabolus magis suadens dixit ei: ò Deus est misericors: nec credas, quòd Deus velit te mori pro ista minima re, quid nocebit sibi hoc? sicut faciunt aliqui peccatores, quibus diabolus suadet, qui peccando dicunt, ò Deus est ita misericors, quòd miserebitur mei: sed Deus habet vnam tascam habentem multos bursettos, & secundum opera hominum ipsos locat in bursettis diuersis suæ iusti-
H (margin beside "quòd habebat")

A iustitiæ ordinatæ, & sic neminem perdit: quia in vno bursetto ponit ducatos, in alio grossos, in alio solidos, & in alio bagattinos: quia in domo patris mei mansiones multæ sunt: & habet vnum alium bursettum, in quo ponit monetas falsas factas fractas, & extraneas. Et tandem suasionibus diuersis diaboli Eua innocens comedit de illo pomo vetito, & facta fuit nocens, & videns se nocentem, etiam suasit suo socio Adæ, in tantum, quòd postposito præcepto Dei, etiam comedit de illo pomo vetito, propter quod Deus omnipotens indignatus auertit faciem suam ab humano gene-
B re, & stetit per quinq; millia annos, ꝙ nūquam aliquis hominum potuit eum videre. Et quando Deus fecit beatissimam Virginem eius matrem, ipsam fecit suo modo, & fecit eam in omni perfectione virtutum & cōtrariā Euæ. Nam Maria interpretatur Domina, vel stella maris, & fundauit eam in tanta humilitate, & profunditate virtutum, ꝙ ipsa salutifera virgine matre Domini mediante, Deus ipse conuertit suam clementem faciem, quam auerterat propter peccatum Adę, & Euæ humano generi: & tunc vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti, &c. Et hoc est quòd dicit
C iubilando Virgo beata: quia respexit humilitatem ancillæ suæ, &c. Conuertendo se, versus Virginem: quasi dicat, venit tempus acceptabile, quo saluabuntur creaturæ rationales & mortales, & quo saluabuntur animæ glorificatæ in Deo. Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quia per Euā generatio humana fuit dolorosa, & perdita, & per me fiet gaudiosa, & recuperata. Ideo beatam me dicent omnes generationes redemptæ.

Quartus iubilus: quia fecit mihi magna, qui potens est, & sanctum nomen eius; quasi dicat, si me dicent beatam omnes ge-
D nerationes. Ego non feci illud, nec a me prouenit; sed processit a Deo, qui mihi fecit magna. Et verè magna, quia fecit matrem, & virginem intactam, & intemeratā, & verè magna: quia fecit me matrem Dei. Et quid maius potuisset mihi facere? sed nonne potuisset Deus facere ipsam æqualem, sibi certè non; quia hoc est impossibile Deum posse sibi æqualem habere, qui potens est facere, & sanctum nomen eius.

Sequitur quintus iubilus: & misericordia eius a progenie in progenies: quasi dicat de Iudæis in Gręcos, &c. timentibus se: quasi dicat misericordia Dei est præparata, non tamen omnibus, sed solum volen- E
tibus in veritate timere eum. Et verè est magna, & maior quàm credas: sed & magna est iustitia Dei; & sicut nullum bonum est immuneratum: ita & nullum malum transit impunitum: sed super quibus est misericordia Dei, certè timentibus eum. Et ideo non qui dixerit, Domine Domine, intrabit regnum cœlorum, sed qui fecerit voluntatem Dei:

Sextus iubilus: fecit potentiam in brachio suo. Nota regulam impassibilem, ꝙ gratia Dei bonis bona facit, & malis mala. Vnde si est data vna gratia populo: vtputa F
quia habet bonos prælatos, vel bonos prædicatores, audientes verbum Dei cum bona voluntate efficiuntur meliores: & talibus continuè augebitur gratia, & mali efficiuntur peiores; vnde Christus venit in carne bonis in resurrectione, & malis in ruina, iuxta illud: ego veni in mundum, vt qui non videt, videat; vnde Virgo iubilans dicit. Fecit potentiam in brachio suo: quia verbum caro factum est. Dispersit superbos mente cordis sui: & venit ad illuminandum mentem meam, scilicet beatissimæ Virginis.

Septimus iubilus loques de hominibus G
malis. Quia virgo Maria conformis voluntati Dei gaudet, quando diabolus portat ad inferos malos. Vndè iubilando dicit. Dispersit superbos mente cordis sui.

Octauus iubilus de Angelis collapsis, s. dæmonibus gaudet, quia deposuit potentes de sede diuina. Et verè potentes; quia vnus diabolus est potens trahere animas infinitas ad inferos; sed modo nō possunt, quòd ante incarnationem verbi poterant: & exaltauit humiles, idest Angelos conformes diuinæ voluntati in vita æterna ipsos confirmando.

Nonus iubilus: exurientes impleuit bo- H
nis; quia sicut homo famelicus appetit cibum, & saturari: ita est in fame mentali, & animæ: quia anima videns se priuatam gratia det, tanquàm famelica de diuina gratia, quærit illam. Ita homines priuati gratia Dei, exuriebant, & expectabant adimpleri prophetias de natiuitate Christi, vt recuperarent gratiam mediante profundirate humilitatis Virginis beatæ, quam perdiderāt per Euam, medianie suasu superbientis, & inuidentis diaboli. Et diuites dimisit inanes. Vnde nota, quòd non loquitur de habente diuitias, qui non multum amat diuitias; sed sumitur hic diues pro illo, qui

A qui amat valde diuitias, ꝙ est valde periculosum: similiter periculosũ est habere scientiam, quando inflat hominem: sed ille, qui plus diligit diuitias, quàm Deũ: vel qui propter scientiam inflatur, non potest dici diues, vel doctor: sed potest verè dici pauper, & dolor, & miserabilis, quia huiusmodi diuites dimisit inanes. Decimus iubilus. Suscepit Israel puerum suum. Israel interpraetatur videns Deum: quia receperunt assumptionem corporalem, seu personalem puerum, scilicet Christũ suum, scilicet promissum sibi per prophetas, mediãte Deo. Sicut
B locutus est ad patres nostros, Abraam, & semini eius in sęcula. Et nota, ꝙ si oẽs creaturae angelicae, & humanae recolligerẽt suum, velle insimul in vna voluntate, non haberẽt tantam vnionem cum Deo, quantam habet B. Virgo Maria sola: quia hoc suum consentire, & velle, efficit ipsam fieri matrem Dei in tantum, ꝙ Deus non posset ipsam separare a se: v.g. Imperator mundi nõ habet vxorem, & volens se maritare, audit de vna virgine, quę est pulchrior, sapientior, & magis morigerata, pudica, & humilior omnibus alijs, quae reperiri possunt, & non curat de fumo mundi: vnde iste imperator audiens
C tot virtutes, & dotes istius virginellae, quaerit habere eam in vxorem, & mittit legatos suos ad eam cum libertate, & pleno mandato, ꝙ si ipsa consentit, & vult esse eius legitima vxor, ꝙ & ipse Imperator vult, & sic cõsentiẽte illa virgine perficitur matrimonium inter eos per verba de praesenti: quo perfecto tãta est facta vnio inter eos, quòd nunquam possunt seperari amplius in aeternum ab inuicem, quia facti sunt duo in carne vna: & quos Deus coniunxit, homo non separet. Sic fuit in beata Virgine: quia per vtriusq; consensum Dei, & ipsius facti sunt
D duo in carne vna, & ipse Dei filius assumpsit humanam carnem a carne ipsius Virginis gloriosae.

Tertia flamma.

Tertia flãma est communicans: quia anima philocapta in Deo conatur communicare illum amorem cũ omnibus alijs per opera charitatis, & aliarum virtutum, sicut ignis communicat flammam, & calorem suum omnibus circunstantibus, & sicut sol communicat radios suos, & splendorẽ suae lucis per vniuersum orbem: sic in amante Deũ, qui communicat de suo amore etiam cum non amãte ipsum. Et sic fecit benedicta Virgo Maria, quę cum fuit obumbrata virtute altissimi post Annuntiationem angelicam, plena amore diuino, subito consurgens abijt in montana, &c. Et primo E
communicauit flammam ardentis sui diuini amoris Ioanni Baptistae, tanquã iam sanctificato in vtero matris, & magis capaci participationibus illius diuini amoris, quia debebat esse fundator fidei Christi. Ego sum vox clamantis in deserto, parate viam Domini: & interpretatur gratia. Secundo communicauit illum suum ardorem amoris diuini cum Elisabeth, salutando eã. Sed qualiter salutauit eam, euãgelum non dicit. Sed credendum est, ꝙ ipsa dixerit, Christus F
sit tecũ. Et subito repleta est Elisabeth Spiritu sancto. Ecce amor communicans, quia amor communicatus Ioanni cõicatur Elisabeth matri, & cõicatur postea Zacharię, & sic de communicatione in communicationem, de vno in alium. Et amplexantes se, Elisabeth sensit puerum suum Ioãnem genuflecti se in vtero suo, vteri Virginis Marię gloriosę.

Quarta flamma.

Quarta flamma est amore Iubilans, quia diuino amore iubilatur: vnde G
Virgo dixit, non nobis Dñe, non nobis, sed nomini tuo da gloriam: vnde in cantico decem iubilationes facit in Psalterio decem cordarum. Sed vt intelligas fundamentaliter, nota duo fundamenta diuini cultus generalia: vnum est altissime de Deo sentire, aliud est experientiam de Deo habere. Et vnum haberi non potest, sine alio, sine defectu, & diminutione, quia timens Deum debet eum timere cum amore. Ita fuit in virgine dicente, Magnificat anima mea dominum: per li dominum, significat timorem: per li Deum, significat dulcorem amoris: quia vidit se habere maiorem gratiam, quàm aliqua alia creatura, scilicet vi- H
dit se matrem Dei, & Reginam regni coelorum: referendo desuper omnes pręd ictas gratias: & quia erat super omnes creaturas ipsa sola, magis magnificat Deũ, quàm omnes alię creaturę coelestes, vel terrestres.

Quinta flamma.

Quinta flamma est saporans: vnde nota vnã regulã, quòd omnes sapores amoris diuini pñt reduci in duos principales sapores. s. in dulcorẽ, & dolorẽ, amarũ, dulce, & oẽs alij possunt reduci ad istos

A istos duos: vnde quando anima est humiliata agens pœnitentiam, sentit in se amarum saporem, & dolorem compunctionis conscientiæ de paupertatis malis in se, & sentit dulcorem amoris Dei in ipso Deo: vnde Apostolus scio abundare, & penuriam pati: abundare de quo, scilicet granis Dei mihi datis, & iste est sapor dulcis, & penuriam pati: quia quandoque Deus dat abundantiam saporis sui amoris, & gratiarum, & postea recedit totus ille sapor ab anima, & relinquit ipsam nudam, & patitur penuriam gratiarum, quibus primo abundabat, & anima tunc amaricatur, & remanet totá tristis, & colapsa in aliquod peccatum: vel
B fornicatorem, clamans Deum, quęritat eũ, & pœnitentiam agendo gustat tunc illum amarum saporem: quia si Deus semper staret tecum, non ita cognosceres dulcorem amoris sui: sed deficit tibi, tunc magis desideras eum, & multo magis cognoscis eũ. Sic accidit in fratre Ioanne de Lauernia: qui dum esset plenus gratia Dei, & postea gratia Dei recessisset ab eo, remansit infirmus, & tanquam homo perditus, & lapideus, & inscius sui ipsius: vnde scriptum fuit per quendam fratrem: magnum reputaui, & reputo scire abundare de Deo: sed
C maius reputaui, & reputo scire penuriam pati de Deo. Scire de Deo, est bene stare cum eo: & vti sapore dulcoris, amoris sui: sed magis est scire habere penuriam de eo, scilicet sentire tentationes corporales, & aduersitates, sicut Iob, qui maledixit diem suæ natiuitatis, ita fuit corporalibus, & temporalibus tentationibus inuolutus. Et quare est magis sentire penuriam de Deo? quia tunc fides magis augetur, & plus est credere sine miraculis, quàm credere propter miracula. Item spes est tunc sine spe præmij, & charitas sine dilectione, & peccator magis
H humiliatur, & obligatum magis se reputat Deo: verbi gratia erunt tres: vni istorum
D interfecisti fratrem, alteri nunquam fecisti, nec bonum, neq; malum: alteri donasti medietatem bonorum, quæ possides, & omnes isti tres te æqualiter diligunt in charitate: quis plus te diligit? certe ille, cui interfecisti fratrem, quia amor verus est ille, qui prouenit sine spe præmij, & cum charitate vera, & non ficta, & sine amore coleratiuo. Nam sunt aliqui homiuum, qui nunquam irent ad ecclesiam, nec dicerent vnum Pater noster, nisi impetrarent habere præmium a Deo.

Sexta flamma. E

SExta flamma est amor Dei compatiens: nam gloriosa Virgo compatiens humano generi propter eius caliginem ignorantiæ, nihil aliud voluit dicere, quando ipsa dixit, vinum non habent: nisi φ mundus adhuc te non cognoscit: vnde clarifica te, vt te cognoscat, & cognoscendo te credat, & credendo saluetur, & fuit sextum verbum, quod reperitur dixisse in sacra scriptura: Nam ad salutẽ humani generis oportet, φ tu cognoscaris: & primũ miraculum, quod fecit Dominus noster Iesus Christus clarificando se, fuit factum mediãtibus precibus, F & orationibus Virginis Mariæ, ad denotandum, quòd fuit Beata Virgo fons gratiæ: vnde Deus fuit dolor, Christus mediator, Virgo vero fuit intercessor.

Septima flamma.

SEptima flamma consumans: vnde Virgo intemerata plena desiderio implẽdi omnem voluntatem Dei, habebat in se flammam amoris diuini, cõsumandi omnia mandata Dei, & oĩa signa voluntatis Dei, & id quod ipsa in se fecit, voluit cõicare cũ G oĩbus: quia voluit omnes sanctos fieri, sicut ipsa; in tantum, φ voluisset lapides, & omnes creaturas sanctificari, & amorem Dei habere. Et ideo Virgo sanctissima dixit, facite quæcunque dixerit vobis, quia ego feci id, quod dixit mihi per Angelum: & similiter vos faciendo, quæcunq; dixerit vobis, habebitis amorem eius consummantem, & alias flammas amoris diuini supradictas, sicut, & ego habeo; & sic digne dicetis mecum, quàm dulcia sunt faucibus meis eloquia tua Domine in vita æterna? ad quã nos perducere dignetur per suam misericordiã Dominus noster Iesus Christus, Deus & homo, filius beatissimæ Virginis Gloriosæ, qui H trinus viuit, & viuet per infinita sæcula sæculorum semper benedictus, Amen.

IN FESTO Purificationis.

Sermo IX.

S*Vscepimus Domine misericordiã tuam in medio templi tui.* Psal. 42. Eloquiũ misericordiæ est dulce, sicut eloquium de iustitia est terribile, & seuerum. In quibus quidem verbis propositis

A ſitis poſſunt conſiderari tres contemplationes. Prima, vbi miſericordia Dei eſt data nobis: quia in medio templi tui. Secunda de miſericordia Dei, quæ eſt data nobis in tanta ibi, miſericordiam tua. Tertio cui hęc miſericord a eſt data tanta, quia nobis ibi, ſuſcepimus Domine.

Prima pars principalis.

TEmplum intelligitur anima ſancta, quia templum Dei eſt ſanctum, quod eſt in nobis. Sed templum ſanctum ſanctorum eſt Virgo beata, Mater Dei, & B Domini noſtri Ieſu Chriſti, in qua poſſum⁹ notare ſex notabiles gratias ſibi attributas ante annũtiationem, per quam recepimus miſericordiã: vnde in primo ſuo ſtatu, quæ hic infra ſequuntur. Prima, quia fuit ab omni culpa libera. Secunda fuit eius latitudo ſopita ad peccata, quia fuit in omnibus virtutibus habituata. Quarta, quia fuit per gratiam ſanctificata, & facta ſancta ſanctorum: ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. Quinta, quia fuit voluntate Dei, tota philocapta. Sexta, quia fuit in intelligentia tota illuminata. Vnde non immerito Angelus nunciando dixit, Aue gratia C plena. Item Virgo glorioſa habuit etiam quattuor cognitiones, dum Dei filium haberet in vtero. Prima, quia habuit cognitionem totius creaturæ irrationalis creatæ, quia ſciebat, cognoſcebat, & intelligebat omnes creaturas irrationales.

Secunda, quia habuit cognitionem totius creaturæ formatæ, quia ſciebat, & cognoſcebat iuſtos, & peccatores.

Tertia cognitio fuit, quia cognoſcebat, ſciebat, & intelligebat omnes intelligentias, & habuit cognitionem omnem ſpirituum. Quarta cognitio; quia cognouit verum Deum, & verum hominem; quia in ip D ſa glorioſa, & pia matre Dei fuit cognitio omnium ſcientiarum, & rerum atq; naturę creatæ, & increatę. Nam etiam Adam ante peccatum erat ita ſapiens, & ita bene cognoſcebat res, & earum proprietates, quòd omnibus rebus nomen impoſuit, ſecũdum proprietatem, & veritatem ſui nominis appropriati. Hæc quidem Virgo glorificata vere fuit templũ reformationis, quia poſt annuntiationem ipſa habuit 12. gratias, quæ poſſunt appropriari 12. ſtellis radiantibus in corona capitis ſui. Prima fuit nouus habitus virtutis, quantũ erat conueniens matri Dei, quia in ea erant omnes virtutes, & ſcientiæ: quia Deus determinauerat ipſam E beatiſſimam Virginem futuram eius genitricem, & ideo habebat habitum virtutum tantum, quantum erat conueniens, & decens matri Dei. Et licet in reſponſione, quã ipſa fecit Angelo annunciati, dicẽdo, quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? quaſi non ſciret omnia: quia ſi ſciuiſſet ſe futuram matrem Creatoris, eo modo quo non fuit, non ſic reſpondiſſet. Dicendum eſt, quòd Deus voluit ipſam hoc ignorare propter eius profundiſſimam humilitatem. Et vt plurimi dicunt. Iſta mater Dei benedicta Virgo Maria glorioſa, dum cõtemplaretur prophetiã illam Iſaię. F Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, &c. & meditaretur hoc, quę, qualis, & quanta foret iſta Virgo benedicta, quæ erat conceptura creatorem mundi, inter ſe meditando dicebat, o vtinam eſſem digna, eſſe ancilla iſtius Virginis, & Reginæ cœlorum, & ſibi ſeruire. Et ſic contemplando: ecce Angelus Domini rutilans annunciando dixit, cum omni pudicitia, quæ poteſt imaginari. Aue gratia plena, &c.

Secunda ſtella fuit dolor, & compaſſio, quos Virgo Beata ferebat omni creaturæ dignę dolore, & compaſſione, quantum erat dicens, & conueniens illius creaturę, & G ſibi compateretur: quia omnis creatura erat pręcluſa a via paradiſi, ante incarnationem Chriſti, & ideo compatiebatur ei.

Quarta ſtella, & gratia, quia in aliqua parte ſuę mentis, ipſa erat impaſſibilis per ſingularem gratiam ſibi datam, vt participaret cum Sanctis, quando Chriſtus fuit in eius vtero benedicto.

Quarta ſtella, quia eius ſpiritus erat pacis, & quietus. Nam mens eius fuerat letus Dei reſedentis in ea per nouem menſes in omni pace, & quiete, & ideo ſpiritus eius erat pacificus.

Quinta ſtella erat altiſſimi ſenſus, qui fuerunt in ipſa baata Virgine, quia ſicut in corpore ſunt quinque ſenſus corporales, qui H viuunt ex quattuor elementis, & nutriuntur ex eis: ita ſenſus ſpirituales nutriunt animam ſecundum Deũ, & recipiunt animam ipſam virtutes in Deo, quos ſenſus glorioſa Virgo, habebat ſuper omnes creaturas, quia ſicut in maiori gradu erat cęteris creaturis, ita tanto magis participat illis, quia dormiendo contemplabatur plus in Deo, quàm quiſquam alius vigilans.

Sexta ſtella erat dolor inconſiderabilis, quia dũ ipſa Virgo gratioſa habuiſſet Chri-

A stû in vtero participabat, & sentiebat cum Christo passiones, & gaudia in amando proximum, & dolendo de offensis in longum, & transuersum secundum crucem Christi, quæ habebat duo lingua: longum per quod notatur passionem Christi extendi ad omnes, & breue, per quod significatur humilitas Christi, in nascendo in paupertate, viuendo in sobrietate, & moriendo humiliter.

Septima stella est inuariabilis amor, quia amor aliarum creaturarum est variabilis: sed amor virginis intemeratę semper fuit
B inuariabilis tam in creatore, quàm in creatura. Octaua stella.

Nona stella fuit potentia faciendi miracula, & quamquam viuendo non legitur Beatam Virginem fecisse miracula: Tamen Christus in nuptijs faciens de aqua vinum, ad eam miraculum illud retulit: & licet dixerit, quid mihi, & tibi mulier, locutus fuit, tanquam persona domestica, sibi illud miraculum referendo, requirenti illud, & dicendo: quodcunque dixerit vobis, facite, &c. Similiter in Ioannem Baptistam dici potest, quòd ipse in vita nullum reperitur fecisse miraculum, quia illa reseruauit
C Christo omnium creatori. Tamen ipsa Virgo semper intacta, & ipse Ioannes potuissent omnia miracula facere: quia si multi Sācti inferiores, & minores Ioanne Baptista miracula fecerunt, multo magis fecisset ipse Ioannes Baptista, & Virgo semper Gloriosa, cum inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Decima stella.

Vndecima stella, quia omnes scientiæ erant in mente Beatę Virginis itradiatę.

Duodecima stella, quia omnium linguarum intelligentias habebat: vnde illud, Beatam me dicent omnes generatioues.

D

Secunda pars principalis.

AD secundam partem nostrę prædicationis misericordia Dei, quę est data nobis tanta, &c. In quo notandum est, quòd in templo sex genera animalium offerebantur, quarum tria respiciunt purgationem peccatorum spiritualium, scilicet passer, columbus, & turtur. Et alia tria purgationum peccatorum carnalium, scilicet boues, lyci, & oues: vnde sciendum est, quòd ante peccatum Adam habebat sex proprietates: videlicet primam sagacitatem in ingenio. Secundam rectitudinem in animo. Tertiam humanitatem in affe- E
ctu. Quartam, quia poterat omnia bene operari. Quintam, quia omnia gustabat, & non edebat ordinate sine vitio. Sextam, quia habebat mansuetudinem in conseruando. Quę omnia Adam ipse in statu innocentię habebat: sed illa perdidit cū filijs, & descendentibus suis propter peccatum, & peruertit in malum: vnde oportuit humanum genus habere sex gratias. Primam vigilantiam, secundam innocentiam, tertiam beniuolentiam, quartam obedientiam, quintam sobrietatem, sextam patientiam, quæ sunt figurata sex genetibus animalium F
supradictorum per vigilantiam: vt redderet lumen intellectus, & hoc significat passerem solitarium: vnde in psalmo factus sum, sicut passer solitarius in tecto: quia multum vigilat, & solers est per innocentiam, quæ æquiparatur columbæ, quia innocens est, & oportet rectè iudicare, & rectè viuere, per beniuolentiam figuratur turturi, quæ significat bonitatem in affectu, quia turtur mane nescit amare: nam semel vni nupta marito semper addit simul cum ipso sola volabat, &c. per obedientiam appropriatur boui, qui obediens est bubulco, & fatigabilis: per sobrietatem figuratur G
capræ seu hirco, qui significat asperitatem, qui semper ascendit rubos, & albos, scopulos, atque dora, dorsa montium, ac comedit spinas, & arbusta, ac aspera, & semper operatur ardua, & nunquam quiescit, & æquiparatur agentibus pœnitentiam, & asperam ducentibus vitam propter peccatum perpetratnm, & amote Christi per patientiam figuratur pecudi, quæ est mansueta, & contra impatientiam, & ex ea omnia bona procedunt, lana, lac, agni, & etiam ipsa in se bona est, vsque ad stercus ad purgandum agros, propter quas sex gratias Adam Pater noster, qui peccauerat, meruit H
misericordiam: vnde hodie per exemplum nostrum sublata sunt sacrificia illorum sex animalium, scilicet passeris, columbæ, turturis, bouis, hircorum, & ouis, quàm Christus in cruce se immolauit, & in hostiam se dedit, in cuius commemoratione hodie ipsius Domini nostri Iesu Christi corpus in sola Hostia sacrificamus. Et per hoc habemus sex contemplationes, quia per Mariā Dei sublata est iustitia, & facta est concordia inter pacem, & misericordiam: quia hodie misericordia, & pax obsculatæ sunt, & apertæ sunt portæ paradisi volentibus introire, & hic quo ad secundam partem.

Tertia

A *Tertia pars principalis.*

SEquitur tertia pars, in qua videamus cui donata, seu data est misericordia nobis: & quidem à Regina cœlorum, gloriosa Virgine Maria. Nam Deus pater dedit filium Virgini, quæ inde ipsum propriũ filium nobis obtulit, vt per eius misericordiam saluaremur: Et profectò, primo dedit ipsum nobis cum charitate feruida, quia dedit filium mundo. Secundo dedit ipsum cum liberalitate, quia ipsum liberaliter dedit. Tertio ipsum dedit cum veritate, vt per ipsum efficeremur beati. Item per exemplum est datus nobis, vt pro nobis seu no-
B stra moreretur salute. Item in præmium datus est nobis, siue in pretium, qui per nos non sumus sufficientes saluari, & ad futuram gloriam peruenire, nisi Dominus noster Iesus Christus nostros suppleuisset defectus pro nobis. Item in socium datus est nobis, vt nos omnes saluaret: vnde cum ipse Dei filius datus, vt supra per Beatam Virginem eius genitricem portaretur ad templum. Symeon Propheta in spiritu vectus sancto venit ad templum, quasi datus a patre nobis in procuratorem ad recipiendum gratiam nomine humani generis. Quæ gratia recepta, & nobis data, fuit triplex: pri-
C mo eligens, quæ attribuitur pater: Secũda amãs, quæ attribuitur filio. Tertia fuit disponens, quę attribuitur Spiritui sancto, qui repleuit Symeonem Prophetã, suo sancto spiritu, vt tanquam procurator humani generis prosiliret ad templum, ad videndum promissionem sibi factam a Spũ sancto, vt ante finẽ vitę suę videret Saluatorẽ mundi. Et vero fuit procurator generis humani a Deo electus, quia habuit oẽs gratias sperantes ad tale suum offm, ad quod electus fuerat. s. procurationis: vnde hic notanda est vna regula gñalis, qñ Deus eligit aliquam creaturã ad aliquem statum singularem, sp.
D sibi donat oẽs gratias competẽtes illi creaturæ insitas illi statui suo singulari, sicut in Petro, in Paulo, in Moyse, & Iosue capitaneis, & veteribus plebis Dei. Et sicut in Salomone, Dauid, & in isto Symeone, & in Beata Virgine, quibus oẽs gratias integre contulit suis officijs congruentes: iuxta regulam iuris, quę dicit, ꝙ cui iurisdictio data est, illa videntur esse concessa, sine quib. iurisdictio illa expediri, & exerceri non posset: vnde dũ procurator nr̃ S. Symeon Propheta a Spũ sancto, ductus in templum appropinquaret Xp̃o, Iesus inclinauit se versus Symeonẽ puerili, ac diuino affectu, in- E
nuens se velle in eius vlnis prosilire, vt diuina promissa sentiret. Et mater eius Virgo gloriosa, toto affectu porrexit volẽs infantulum Christum in eius bracchijs tradere: Tunc sagax humani generis procurator, officium suum accuratè gerens inquit. Non recipiam infantulum hunc, nisi tu pia Virgo primo ipsum mihi tradas, hoc pacto, vt infantulus iste innocẽs filius tuus, o mater tanto filio digna pro salute totius humani generis nocentis moriatur, dico morte patibuli amaræ crucis, & gladius perforet animam tuam, o Maria. Quæ Virgo pijssi- F
ma tota conformis voluntati patris, & filij, & Spiritus sancti, illum vnicum genitum suum dilectissimum Symeon tradidit cum charitate feruenti, & liberalitate gratiosa, ac cum veritate donauit. Tunc procurator noster Symeon Propheta, hoc ineffabile donũ recipiens diuinitatis, amplexando puerum cum ipso iubilando dicere cœpit. Nũc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuũ, quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumẽ, &c. Quæ quidem lux fuit pacificata, & trãquillans, quia venit in pace. Item fuit lux irradians, quia G
lumen ad reuelationem gentium. Item lux beatificans, quia gloriam plebis tuæ Israel, o lux singularis lucens in tenebris, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, illumina mentes nostras radio fidei tuę claritatis, vt dignemur recipere misericordiam tuã in medio templi tui, qua mediante perducamur ad vitam sempiternam, Amen.

DE SEMINATIONE Dæmonij.

Sermo X. H

EXijt qui seminat seminare semen suũ. Lu. 8. c. Ita prædicatio p̃parat nobis viam per totã quadragesimã. Et dñs Frater Bernardinus, nr̃ p̃dicator intendit tractare in p̃dicatione nr̃a de semine, qđ diabolus exigens de inferno seminat in hoc mundo, in sua possessione aĩarum, quas possidet: q̃ semina diaboli sũt zizanię, tẽtationes, Rixe, superbia, luxuria, auaritia, & oĩa vitia, & peccata, & diabolicæ inspirationes: & ꝙ sit verum, ab aduentu Christi, citra nũquam fuerunt tot tentationes diabolicæ, & tot mala, quot hodie

A sunt in mūdo: quia sicut Christus exijt seminare diuinas inspirationes, & virtutes, bona; sic per contrarium, diabolus exijt seminare semen suum supradictum: vnde Ioā. in Apoc. c. 9. Audiui vocem: vnā de quattuor cornibus altaris, &c. Dicentem: soluere, soluere, &c. quattuor diabolos ligatos, qui parati erant dare malam horam, malum diem, mensem, & annum, & causa occidendi tertiam partem mundi, &c. In quo quidem eloquio consideranda sunt tres causę, vnde hodie proueniunt tot mala in mundo. Prima causa est tua culpa præcedens. Secunda cā

B est diuina iustitia permittens. Tertia causa est malitia diaboli operans. Dico quòd prima causa est nostra culpa, hoc est nostra mala operatio. Similiter est iustitia Dei, quæ requirit, ꝙ cū bene operaris, benè habeas: si malum facis, habeas malum. Tertia est, quia Deus permittit diabolum tantum operari, quantum peccata requirunt.

Prima principalis pars.

NAm vita hominis in mundo est in continuo bello, & in continuis, & diuersis tentationibus, & est in libero arbi-

C trio: Si ergo consentit malis, habebit malum: & si bonis, habebit bonum, & debitā coronam præmij. Ad quorum intelligentiā nota quattuor tempora. Primum tempus est gratiæ mundi datæ. Secundum tempus est malitiæ dæmonis incatenati in inferno. Tertium tempus est gratiæ mundo spretæ. Quartum tempus est malitiæ diabolicæ discatenatę. Dico ergo primo: ꝙ primum tēpus est gratiæ diuinæ mundo datæ: & hoc tempus fuit tpe Incarnationis Christi: vnde scias, ꝙ qñ Christ⁹ fuit Incarnatus, & postea natus reperiat totum mundum corruptum, & plenū vitijs, malitijs, & peccatis.

D Et media nocte clamor factus est. Ignorantia prælatorum, pontificum, & sacerdotum: Et considera, ꝙ tanta malitia & peruersitas, tunc regnabat in statu spirituali sacerdotū, ꝙ dum venissent tres reges Magi ad adorandum Christum regem Iudæorum, quia tunc alius Rex non erat in Iudæa, vt quærerēt cum Herode ab eis, vbi Christus puer Rex nasceretur: erant ita pleni erroribus, ignorantes, & cæci, ꝙ scientes prophetas, & docentes magis: vbi nasceretur, nedum ire voluerūt ad videndum: vbi Rex, & Saluator suus natus esset, vt adorarent eum, vt consequerentur gratiam diuinam mundo datam, sed nec mittere vnū minimum nuntium curauerunt. Et nota, ꝙ gratia diuina E est quadruplex: quia prima est iustitia, secūda fortitudo, tertia est prouidentia, quarta est temperantia. Et ista sunt illa quattuor cornua altaris supradicti: Altare enim dicitur, quasi alta res, & habet quattuor cornua, & quattuor virtutes supradictas, quæ significantur per quattuor Angelos altaris: vnde Abacuch. Et cornua in manibus eius. Ecce gratia diuinalis modo donata, scilicet Christus. Secundum tempus fuit malitiæ dæmonis cathenatæ in inferno, quod fuit quando Christus dixit: Princeps huius mundi eijcietur foras, cū exaltatus fuerit filius hominis, scilicet super ligno crucis. Et hæc F dixit propter quattuor diabolos, qui erant ligati in magno flumine Eufratis, ꝙ interpretatur ecclesia, quia ecclesia dicitur Eufrates, quasi frugifer, vel crescens, ꝙ fuit quādo Christus eam plantauit in principio, & qñ Apostoli prædicabant, & martyres in patientia martyrium sustinebant, quia tunc dæmones erant ligati. Et nota, ꝙ sunt quattuor illi principales dæmones. Primus vocatur Vehemot, & est princeps luxuriæ, & ante dominatur efficitur bestia, de quo Iob 41. c. virtus eius in vmbilico eius: quia luxuriosi viri habent vim luxuriæ in lumbis: & luxuriosæ fœminæ habent vim luxuriæ in G vmbilico, & iste diabolus, & eius operatio est contrarius primò cornu altaris Dei, scilicet gratiæ Dei, mundo datæ, quæ est iustitia. Secundus principalis dæmon .i. Sebtauo Abedon, Latinæ dicitur exterminans, Greçæ appellatio, & iste dæmō est princeps zizaniarum, diuisionum, guerrarum, inimicitiarum, homicidiorum, incendiorum, prędarum, & infinitarū tribulationū, & persecutionū: vnde meritò dr̃ exterminās, & iste dæmon est contrarius, secundū cornu altaris Dei, dicitur fortitudo, quæ consistit in patientia. Tertius dæmō vocatur Belzebub, qui est princeps muscarū, & interpretatur vecchia magna musca, & est contrarius ter- H tio cornu altaris Dei. s. prudentiæ, & hēt potestatē in stoles, qui sunt infideles, & maxime in senibus qui nōn fuerunt fideles in iuuētute in fide Xpi, & iste est dæmon hæreticorū, & hęresiarum, incantationū, & superstitionum fidei Xpi. Et isto dæmon habet magnā potestatē in istis vetulis recagnatis magna: sed muscæ, q̃ vadūt incantando, signando, & vaticinando, & dicunt, ꝙ loquuntur cū stellis, & vadunt cū Herode ad flumē Iordanū in nocte Epiphaniæ, & sciūt vaticinare, & dicūt se loqui Martius, & facere factu

ras,

A tas, quæ accidūt in eis, qui in iuuentute sua non habuerunt fidem, q in senectute dant fidem istis truffis præcantulis, & incantatio nibus, credētis de his quicquid audiūt: quia nullū habent fidei fundamentum, quia si haberent fidē in Christo, nō ponerent fidem suā nisi in Christo. In quibus pars maxima mundi est corrupta fide in Euangelio. In Belzebub principe dæmoniorum, eijcit dæmonia. Quartus dæmon incatenatus, dicitur Mãmon: Et iste demon est princeps auaritiæ: vnde nemo potest seruire duobus heris, Deo, & mãmonę: & iste dæmō est con-
B trarius temperantiæ. Nam mãmona interpretatur auaritia, quæ auaritia quantum regnat in mūdo, vsurarij docent, mercatores demōstrant, artifices ferè omnes artis suas falsificantes insinuant, Romana curia, & clerus sine pudore in simonijs, & auaritijs, quibus infitæ sunt, aperte indicāt, pauperes sentiunt, & infirmus exultat, o inopia auaritia, o mammona infernalis, quot animas surripis paradiso?

Et nota, quòd in principio sacrosanctæ ecclesiæ in Petro fundatæ, postquàm Christus super ligno fuit exaltat. salutiferæ crucis, omnia erāt in fide, & malitia diaboli e-
C rat cathenata in inferno. Et nunc fuit secūdum tempus malitiæ dæmonis cathenatæ in inferno, vt supra dictum est.

Tertium tempus est gratiæ diuinalis spretæ, quia homines spernunt quattuor suprascriptas virtutes, significatas per quattuor formas altaris supradicti, iustitiā. f. fortitudinem, prudentiam, & temperãtiam, & ipsas virtutes peruerterunt, iustitiam videlicet in luxuriam, fortitudinem in impatiētiam, & in guerras, & tribulationes: & prudentiam, scilicet fidē in infidelitatem, hæreses, & incantationes: Et temperantiā in auaritiam, cupiditatem, & vsuras, ita quòd in omni-
D bus hodie gratia Dei mundo data est spreta, & vnusquisque vult facere mundum suo modo; & per hoc pater clare perpendere, quòd hodie isti quattuor diaboli, qui erant ligati, sunt disligati, & soluti: vnde propter tot mala, & peccata merito dicitur: solue, solue, solue, quattuor spiritus, qui sunt in flumine Eufratis. Et nota, quòd septem sunt status Ecclesiæ.

Primus fuit tempus iustitiæ in primo scilicer statu, quando Christus natus fuit, quia ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster. Secundus status ecclesiæ fuit tempus potentiæ, & fuit tempore martyrum, incipiendo à sancto Stephano, & durauit vsque ad sanctum Siluestrum ferè per ducentos annos; B & vnum tempus cathenatur in alium tempus, & hic status ecclesiæ fuit, tempore sancti Siluestri Papæ, & Constantini Imperatoris, in quo tempore ecclesia aucta fuit.

Tertius status ecclesiæ fuit sapientiæ, & fuit tempore Sanctorum Augustini, Hieronymi, & Ambrosij, Doctorū Ecclesiæ, quo tempore multiplicati erant errores, & hæreses pessimæ, qui remoti, & declarati fuerunt propter eorum sapietiam, & sanctam doctrinam.

Quartus status ecclesiæ fuit gratiæ, & fuit iste status tempore sancti Gregorij Papæ, quia illam gratiam sibi a Deo datam cōmunicabat populo Dei.

Quintus fuit status innocentiæ. Et incępit tempore Caroli Magni, quo tempore ædificatæ fuerunt multæ abbatiæ.

Sextus status ecclesiæ est isto præsenti tēpore, & dicitur status humilitatis profundæ, & incępit tempore S. Francisci, & sancti Dominici, & aliorum qui fecerunt monasteria, & regulas obseruantiarū, licet pauci illas seruent. Septimus status ecclesiæ dicitur probationis periculosæ, & erit tempore Antichristi, quo tempore charitas refrigescet multorum, & verè prægnantibus, scilicet malitiæ, & peruersitatis. Et de his septem statibus, & temporibus habetur in sacra scriptura de septem diebus creationis, appropriando cuilibet diei vnus status ecclesiæ. Item appropriari possunt septem bellis, quę habentur in testamento veteri. Item habētis istos septem status ecclesiæ in psalmo Dauitico. Scuto circundabit te veritas eius. Primus fuit tempore veritatis incarnatæ. Scutum est diuina luminositas, & fides Christi. Secundus status non timebit a timore nocturno, quia de nocte mulieres sunt ita timide, quòd timent strepitum cuiuslibet rei, & soricis motum. Ita fuit tempus patientiæ mortuorum, quia ante Aduentum Christi homines timebāt mortem: & hoc ideo, quia erat clausa porta paradisi, & dānabantur. Sed post tempus Natiuitatis Christi, quia porta paradisi fuit nobis aperta, non timebant Martyres pro Christi fide, quia saluabantur, & ideo dicit non timebis ab illo timore nocturno.

Ille versiculus, non timebis, a Sagitta volante in diem, significat claritatem, & fuit tempus sapientiæ Doctorum ecclesiæ Dei, qui illuminauerunt fidem, & fugauerunt lumine claritatis suę sapientię nubes hęresiarum, & errorum, qui regnabant in orbe. Et

A nota, quòd ferrum sagittæ habet duas barbulas acutas, & quando intrat non potest euelli. Et venator sequens feram, vel aprum, sagittat illum cum illa sagitta venenosa, & subito capit illum. Ita hæresis est vna sagitta venenosa subintrans animas, & venenas ipsas, & venator diabolus quas peractis animas cum illa sagitta venenosa capit.

Quartum tempus, scilicet gratiæ, quod fuit tempore Gregorij, designatur per illum versiculum. A negotio perambulante in tenebris. Intrabit diabolus in tenebris.

Quintum fuit nocentiæ, signatur per illa verba, ab incursu, & dæmonio meridiano, B ne timeas, & fuit tempore fundationis Abbatiarum Sanctorum Patrum, qui viriliter pugnabant aduersus diabolum: vnde legitur in dialogo Gregorij Papæ, quòd quidam Abbas vidit super porta sui monasterij infinitos diabolos, & super porta ciuitatis non vidit nisi vnum, vbi erat gentium multitudo, & peccatorum: & quærenti causam, diabolus sibi dixit, quòd ideo erant tot ad portam monasterij, quia ibi erãt fortiores aduersarij sui, quàm in ciuitate.

Sextum tempus fuit, profundæ humi- C litatis sancti Francisci suo tempore, & significatur per illa verba, dæmonio meridiano: & est illud, quòd facit guerram. Nam hodie sub spem boni totus mundus est deceptus.

Septimum tempus, seu status ecclesiæ est tempus Antichristi, quia cadent a latere tuo, o Christe mille, & a sinistris decem millia. Similiter in oratione, qua Christus docuit discipulos suos, notantur isti septem status ecclesiæ, dum dixit, orate sic, Pater noster, qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, & quando cum verbo caro factũ est, & illud est primus status ecclesiæ.

D Secũdus status, Adueniat regnum tuum, tempore martyrum.

Tertius status, scilicet sapientiæ Doctorum ecclesiæ, significatur per illa verba, fiat voluntas tua, quia maior stultitia, quæ sit in mundo, est velle contrariari volũtati Dei: quia si non facis eius voluntatem in præsenti sęculo, te inuito facies in inferno coactus. Quartus status gratię significatur, panem nostrum quotidianum da nobis hodie, & fuit tempore Gregorij.

Quintus status innocentiæ: quia innocens fit quando dimittitur sibi peccatum. Ideo dimitte nobis debita nostra.

Sed quia sumus in tempore tentationis, quod est sextus status ecclesiæ, ideo adiutorium nostrũ in nomine Domini, & ne nos E inducas in tentationem.

Septimus status ecclesiæ erit tẽpore Antichristi. Et ideo libera nos a malo. Illo tempore, scilicet atentationibus Antichristi, resistendo sibi.

Vide etiam ista septem tempora status ecclesiæ, significata in Euangelio, quando illi duo discipuli sancti Ioannis Baptistę dixerunt Christo: es tu, qui venturus es, an alium expectamus? quibus respondit Christus, ite ad Ioannem, & renũciate sibi. Cæci vident illuminati, scilicet lumine Natiuitatis Christi, & hic fuit primus status. Claudi ambulant, & hoc fuit tempus secundi status, scilicet patientiæ, qui illo tẽpore mundus ibat in vno pede, scilicet in solo desiderio mundi: sed tempore martyrum ibat in alio pede, quia desiderabãt gaudia paradisi. Leprosi mundantur, scilicet tempore Constantini leprosi, & est tertius status ecclesię. Quartus status, surdi audiunt, scilicet quando fuit data potestas sacerdotibus abstinendi. Mortui resurgunt fuit quintus status tẽpore Innocentij, quando homines relinquebant vitam mortuam, & caducam, & quærebant vitam æternam.

Sextum tempus, pauperes euangelizantur, idest prædicant, & hoc est a tempore G humilitatis, & paupertatis profundæ sancti Francisci citra. Septimum tempus sunt ecclesiæ Christi: erit tempore Antichristi, & tunc Beatus, qui non fuerit scandalizatus in me. Etiam status ecclesiæ appropriari potest septem Sacramentis ecclesiæ, quæ sunt, Baptismus, Confirmatio Eucharistia, ordinatio Sacerdotis, Pœnitentia, Matrimonium, & Extrema vnctio: quæ significãt tempus Antichristi. In quo tempore erit probatio boni, & mali. Et ideo considero, quòd si in fine vitæ tuæ bene feceris, bene habebis, & participabis cum Deo omnia bona. Si male, participabis cum diabolo H omnia mala. Similiter per contrarium: per hos septem status ecclesiæ supradictos, notantur septem sigilla, seu tubas, quas vidit Ioan. in Apoc. quæ sunt cõtra supradictos, quia sicut in primo statu ecclesiæ reponuntur iusti, ita per contrarium in prima tuba illa sunt iniusti, & luxuriosi: & sicut in primo statu sunt patientes, ita in secunda tuba sunt impatientes, & irosi.

Tertius status ecclesiæ sicut sunt Sapientes, & Doctores: ita in tertia tuba sunt stulti, i. hæretici, qui eijciuntur de paradiso. In quarta tuba sunt peruersi, & persecutores eccle-

A ecclesiarum. In quinta tuba sunt leprosi,& pestilentes. In sexta tuba, scilicet in isto nostro tempore regnant superbi, pestiferi, & seminatores zizaniarum, & guerrarum. Ideo dicit in isto sexto tempore, solue, ꝙ incepit forte a quinquaginta annis citra; quia incipiendo a diabolo luxuriæ,& a diabolo hæresiarum,& a diabolo auaritiæ,discurrendo per opera diaboli superbiæ, videbis in vniuerso orbe totum ordinem iustitiæ, & bonarum operationum, ac morum honestorum, & pacis, & quietis fore peruersum. In omni genere luxuriæ,auaritiæ, & hæresiarum in ecclesia Dei: vide B schismata Paparum: considera errores Enclif in Anglia quantum regnent: Vsones in Boemia, quā pullulauerint, & iam dispersi sunt in mentibus plurimorum in Italia; & vtinam mentiar,quòd hinc ad tempus modicum,Italia,& mundus totus non repleatur illis hæreticis prauitatibus: reuolue guerras, quæ fuerunt a quinquaginta annis citra, & quot ciuitates, regna, & ædificia sunt deleta, quot partialitates,quot incendia, homicidia, & proditiones fuerint, & hodie regnent in vniuerso, tam in Italia, quàm in Francia, & Anglia, & in alijs C mundi partibus; & videbis, quòd sunt soluti supradicti spiritus infernales. Ideo bene venit tempus, vt dicatur, Solue, &c. quæ omnia præparant vestro Antichristo cito venturo.

Secunda pars principalis.

SEcunda pars prædicationis nostræ est secunda causa diuinæ iustitiæ permittentis; sequitur, Sunt quatuor Angeli, &c. Vnde ad euidentiam nota bene hanc reuelationem domini Fratris Bernardini prædicatoris nostri, quòd Sathanas in D isto sexto tempore, in quo sumus ad præsens, videns frequentem multitudinem animarum dietim magis præsentari in inferno, & dietim magis solito multiplicari, & tot vitia, errores, & peccata in mundo regnare, considerauit, quòd prope erat tempus, quo distigari debebat,& suus Antichristus pasci: vnde præcepit suis, vt exirent in mundum, & præconizarent, quòd omnes dæmones in mundo dispersi venirent coram Lucifero; & exeuntes prouocauerunt omnes spiritus immundos coram eo; & adorantes eum sisterunt coram turbine atri ditis; quibus in dicto silentio annuit vnde sederent; & raucis faucibus sic exordiendo dixit. E

Filij superbiæ & perditionis æternæ, ac facinorum omnium mei boni commilitones, scitis quàm ille Deus cœli sit inimicus noster, primò nos præcipitando de cœlo in tenebras exteriores deiecit, & nostris priuauit sedibus relucentibus; sedique nostræ, quam in Aquilone figere proposueramus,ne sibi similes fierem⁹,obuiauit: attenti ergo estote, quid velim, & animos vestros incitate contra Christum. Scitis etiam virtutum omnium inimici, qualiter Deus ipse creauit ad nostram iniuriam, Adam,& Euam, quibus promisit, & semini suo nostras sedes. Et videns hominem, F inuidia accensus, mea virtute diabolica dixi, volo videre si facere sciam, quòd Deus non habebit, nec hominem, neque me: & scitis quàm pulchre deceperim Euam, & Adam, propter quod, mea astutia mediante,fuerunt eiecti de paradiso,credens, ꝙ Deus nunquam secum reconciliaretur. Inde videns, ꝙ Adam,& Eua, eorumq; filij pœnitentiam faciebant ad Deum, vt ipsum placarent, & ꝙ Deus promisit multiplicare semen suum, & capere carnem humanam;propter quę feci ipsos luxuriari,& tot mala perpetrari,ꝙ Deus dixit, pœnitet G me fecisse hominem; & misit diluuium super terram, ita ꝙ perijt omnis caro, excepto Noe cum familia sua; & videns, ꝙ ita pauci remanserant in gratia Dei, lætaliter gaudens dixi, mihi etiam hos paucos in irā Dei prouocare curabo. Et vidēs ipsos multiplicare,induxi ipsos ad idolatriam,& ipsos poni feci in seruitutem Pharaonis,a cuius manu fugientes per medium rubri maris,credidi ex eis portare in ipsos submergendo triumphum;sed nondum ira Dei venerat super eos. Quocirca videns eos in deserto murmurare feci,& interfici sputis, & aureum vitulum adorare. Inde in suum regnum profectum feci, quòd occiderunt H Prophetas,& nuntios Dei,& multiplicarēt peccata. Demum vidi vnam virginellam, plusquàm humano ingenio congrue, virtuosam, & exuberantem, humilitate profunda,& sibi alludens,cū omni mea astutia & inspiratione diabolica, nunquam potui, quicquā habere in ea verbo, vel opere, seu mēte; vnde ruminans scripturas,& prophetas,& considerans Isaiam dicentem, Ecce, Virgo cōcipiet,& pariet,&c. Audiésq; parētes in limbo clamantes: Cœli rorent, & aperiatur terra, & germinet Saluatorem,

A Et alios exclamantes: veni Domine, & noli tardare. Aliosque dicentes: mitte Dominine, quem missurus es; timui meditans, an foret illa, de qua loquerentur, & postea vidi, quòd accepit maritum; hinc fui gauisus, quòd maritum acceperat: inde videns Ioseph senem, & Virginem, adhuc hæsitaui: demum vidi ipsam prægnantem; & tunc a me remoui omnem suspitionem. Et exinde vidi Magnos, & stellam prius non visam, ipsos ducentē ad adorādus ipsum, tūc dixi, quid erit hoc? istud signum non mihi placet. Sed cerno Prophetas dicentes, ꝙ Saluator debebat esse Rex; & quòd infantu-
B lus ille erat natus in præsepio in paupertate extrema, & quòd plorat, luctat: & dixi, o non erit ille, quem puto, quia homo est: sed considerans, quòd Propheta iterum dicit; butyrum & mel comedet, & filius Altissimi vocabitur; steti perplexus: sed cernens maturius video puerum pati, cū fugerēt a manibus Herodis, & puerilia facere; & tūc a me remoui omnem suspitionem. Hæc vltra vidi infantulum ipsum in duodecimo anno disputantem in templo, cuius sapientiæ nullus resistere potest; quid erit hoc? dixi, isti actus non placet mihi: sed post hæc; cerno matrem dicentem, fili, vbi fuisti? ec-
C ce tuus pater & ego quærebamus, &c. Et nota, ꝙ in sacra scriptura non legitur alibi, quòd Beata Virgo vocaret Christum in filium, nisi tunc: vnde videns, quòd iste puer sequitur patrem & matrē, & eis subiectus; confortatus sum: & postea vidi baptizari ipsum, tunc pelli timorem, dicens, ergo hic homo peccator est, sicut & cęteri homines. Et post pusillum video ipsum prædicātem, miracula facientem, & quadraginta diebus, & noctibus quotidie ieiunantē, ac audiēs Ioannem in deserto dicētem: Ego sum vox clamantis in deserto, &c. tunc valde timui. Sed videns, quòd postea exiuerit, cępi aliqualem vigorem, & consideraui, ꝙ erat ho-
D mo, sicut & Moyses, qui similiter ieiunauit; & tunc ego deliberaui fieri certus, quis, & qualis homo esset iste: vnde propius accedens cępi ipsum extollendo tentare, dicendo, quòd erat magnus Propheta, &c. dicēs; dic vt lapides hi panes fiant, &c. qui respōdit, nō in solo pane viuit homo, sed ex omni verbo, &c. demum portaui ipsum super pinnaculū templi, & obtuli sibi regna, &c. qui dicens, non tentabis Dominum Deum tuum: fecit mihi, nescio quid, ex quo me iterum in profundum pietate deiecit: hoc pur adhuc incertus de eo, videns tot miracula, surdos audire, cœcos videre, claudos
E ambulare, mortuos resurgere, & pauperes euangelizare de eo: tunc proposui me expedire de eo, & intraui corpus discipuli Iudæ, qui prodidit eum. Et videns eum ligari, deludi, cędi, spui in faciem eius, & demū in ligno illius nostrę inimicæ crucis leuari, dixi; modo sum certus, ꝙ est purus homo. Et stans modicum audio, ꝙ alta voce proclamat, hely, hely: hoc est Deus meus, Deus meus, vt cur me dereliquisti? Et post pusillum, dum certior fierem, inclinato capite emisit spiritum. Et expectans habere victoriam, heu miser, se esse Saluatorē mun-
F di, & Deum & hominem se mostrauit aperte; & mox timidus descendi ad inferos, & velut scitis reclusimus portas inferni. Qui descendens ad inferos sua voce clamauit: Attollite portas principes vestras, & introibit Rex gloriæ, &c. & reseratis ianuis intrauit in infernum, & me sicut cernitis alligauit, elisisq; sedes Patrum spoliauit limbi; & nos in inferni miseria reliquit, & cū spolijs nostris volauit triumphando ad cęlos: & non solum nostrum spoliauit infernum; sed & me principem mundi eiecit de regno terræ, cum nostis, & luendo sentitis.
G Deinde incœperunt sui discipuli prędicare lucem veritatis nobis contrariam: & tunc misi sequaces meos contra eos, & ipsorum aliquos lapidari feci, aliquos scorticare, aliquos in cruce figi, & quibusdā capita truncari, & nonnullos igne cremari, & cędi, ac penarum omnium cruciari tormentis cum martyribus suis, qui quanto plures pro suo nomine trucidabantur, tanto plures crescebant. Sed Imperator ille, cui mundi imperium dederam, me prodidit Constantinus; vnde videns multos amore Christi augeri, multas in mundo hæreses seminaui: sed nescio quis Ambrosius, & quidam Hierony-
H mus, & Augustinus, etiā hæreses ipsas sua sapientia abstulerunt, & fidem Christi magis auxerunt. Inde in mundo multas zizanias seminaui: sed adoleuit quidam Gregorius, qui gratiam sibi datam communicando cum alijs, illas extirpauit. Insuper videns crescere Abbatias, & sanctis Monacis repleri ædes, quæ nobis a Gentilibus dedicatas destrui, misi guerras, & gentes superbas temporibus suis, quæ tribularent eos: demum huic superbię opposuit se vnus homontio Franciscus, qui Christi stigmata sua cum humilitate profunda habere promeruit: & normam suæ humilitatis, & paupertatis mundo reliquit, licet a suis quamplu-
ribus

A ribus sit lacessita rebellibus, tam adhuc in Sanctis, quàm multis eius Fratribus tenentibus suam, quam docuit, obseruantiam, euangelizando relucet. Vnde considerans, ꝙ homines nunquam fuerunt ita corrupti in mundo, & non est, qui bona faciat vsque ad vnum, & ꝙ hæreses dietim augentur, & viam nostro Antichristo video præparari, quo tempore debeo solui, & meum regnũ recuperare mundanum, propterea hoc concilium fieri decreui. Et vos o filij perditionis æternę, cõuocaui, vt vos mecum, & ego vobiscum, maturius vobiscum deliberare possimus, quo pacto nostrũ tartareum fortium faciendo, acies nostras ponamus in puncto, vt exeundo tenebras orti campum ponere valeamus in partes mundi diuersas, & recuperare regnum integrum meum mundi, in quo liberũ me regnare valeat Antichristus, & fidem Christi totaliter destruemus. Sed quia vestrum, quàplures iam iam a 50. annis fuerunt per mundum dispersi, vt possetis experiri de factis mundi, & de fide Christianorum, audiam libenter ab aliquo vestrum dæmones, qui tenentur in orbe, & eius consilium, vt maturius possimus deliberare studia huius rei, & remedia salubria malitiarũ, & perditionum, quibus mediantibus facilior sit nobis aditus dominandi modo, profecto si hæc res sortitur effectum, sicut in sagacitate malitiæ vestræ spero, dum ero Dominus mundi, vos faciã participes animarum, & omnia mala, secundum cursum vestræ perfidiæ habenas laxando vobis, ad libitum faciendi permittam.

Tunc Asmodeus princeps vnus dæmoniorum surrexit, dicens: o terribilis rex dãnatorum immense, & vos cæteri mei tentationum sodales, attendite, quia vobis melius nouum annuntio, quàm vnquam habueritis a tẽpore Christi citra, vera loquar, & experientia manifestat, quia circuiui vniuersum orbem terrarum, & reperi mũdum nunquam fuisse ita ingratum versus Deũ, sicut nunc: nam homines sunt ita luxuriosi, superbi, auari, & superstitiosi, ꝙ non credunt alium esse Deum, nisi vitia, & peccata, quoniam Deus eorum venter est: & sunt ita desperati, ꝙ nihil de alia vita putãt. Ego solus credo ita bene seruire tibi, o rex terribilis infernorum, ꝙ faciam, quòd Deus modo iterum dicat, me pęnitet fecisse hominem: de sacramentis ecclesiæ nihil curant, vilipendunt sacramenta, & excommunicationes non timent, in corpore Christi, & sacerdotio fidem non habent, & ad verecundiam sibi scribunt confiteri, & agere pœnitentiam, & nunquam communicanc de corpore Christi, maximè in ciuitate ista, abutuntur matrimonio, & factum est regnum Sodomæ mundus iste, & ita sunt desperati, ꝙ deficit omnis fides: nulla est charitas, neq; spes de vita futura: sed penitus omnia vitia regnant, & is melior, & probio reputatur, qui in asperiores blasphemias Dei, & Sanctorum suorum subita cũ ira prosilit: & ille sapientior dicitur, qui in maioribus proditionibus studet. Quo fit, vt si me tuum legatum mittis ad Deum, faciam equidem sic, ꝙ Deus se soluet, iustitia mediante, & dabit tibi libertatem exeundi de tenebris, & insultandi mundum, ac dominandi illi terreo, digno dominio. Tũc Pluto impius ait; bonum est ergo, vt hunc affabilem oratorem nostrum mittamus ad Deum: qui omnes consentientes eandem sibi propositam ambasciatam Deo fieri cõmiserunt, & reliqua, prout suæ malitiæ videretur. Tunc Asmodeus pro sua equitatura capit vnam valde pinguem fœminam Sacerdotis, & equitat eam pungenti calcare suarum vnguium acutarum, scarpitque crines habenarum loco, & facit illam currere duro morsu: dumque equitat Asmodeus, & Lucifer ardens inquit; verè iste Asmodeus diem optimũ mihi dedit, & spem quasi indubitatam meo cordi infixit: sed interim ne stemus in ocio, dum reuertitur, esset ne aliquis vestrũ, qui velit boni aliquid etiam perorare?

Tunc fetidus luxuriæ princeps Amon surrexit, dicẽs; ingens rex principum damnatorum, ego sum inimicus iustitiæ Dei, & semper studeo facere homines luxuriari; ego offero me facturum, quòd pueri antequàm sint doli capaces, propter malũ exemplum parentum, propter turpia, quæ in eorum oculis facient, adiscent exempla mala luxuriæ, matres docebo depilare facies filiarum, & sibi crines postitios ponere mortuorum, & fucum ei imponere super vultu, vt pulchriores iuuenibus videantur; & faciam ꝙ matres docebunt filias allicere viros ad suum amorem, annuendo eis oculis, atque visu, ita quod propriarum filiarum efficientur pessimæ ruffianæ. Item faciam, ꝙ iuuenes a senibus docti puellas decipient, & sub spe secum matrimonij contrahendi futuras ipsas decipiẽt, & eas postea grauidas deridebunt, dicentes, sicut mihi, ita & alteri deseruient. Item faciam, quòd ferè omnes mares, & fœminæ contractum matrimonium

A monium non feruabunt. Ideo faciam, ꝙ masculi nulli, & virgines paucę feruata pudicitia suæ virginitatis copulabuntur. Item faciam senes recagnatas ruffianare puellas discurrendo per domos sub specie alicuius boni, & eis iuuenum facere ambasciatas, & dona. Quinimmo faciam, quòd ipsi mariti vxores ornabunt, & efficientur vxorũ propriarum lenones. Item faciam vnum mirabilem edictum, quod Deus non fecit, ꝙ mulieres portabunt caudas longiores quàm habeat vna vacca: & vt concludam, regnum sodomorum faciam, quòd in toto mundo spargetur, & in statu in quo erat
B ante diluuium, mundus redibit. Sed volo aterrime, ꝙ tu mihi tradas in socium bau, quia faciam, ꝙ iste meus sodalis bau in hoc carnisprіuio iuuenes iucundabit, & cũ suis festis, & ludis laruatis incatenabit, ita ꝙ satis habebunt de huiusmodi suis ludis nedũ per totam Quadragesimam, sed per totum annum. Et reuoluens se ad bau dixit, vis me cum venire bau? volo, inquit bau: nos quidem faciemus pulchros ludos, & faciemus quòd iuuenes ponent tuum vultum sibi ad instar vetulę, & ibunt per domos ciuium tripudiando; & matres permittent suas filias mathiolas tripudiare cum bautulis, & facient ita pulchra festa, ꝙ ante finitã Qua
C dragesimam reperient suas filias fore grauidas. Et sic faciemus matres filiarum ruffianas suarum. Itẽ faciemus, ꝙ Fratres proterui dabunt iuuenibus suas cappas, vt solatia faciant cum vestibus ad religionem deputatis. Item faciemus, ꝙ monacę, & maritatæ pulcherrimæ cum facie tui vultus exibunt monasteria, & domos maritorum, & ibunt per ciuitates vagando incognitę, & postea reperientur prægnantes. Similiter faciẽt Monaci, atq; Fratres. Item faciemus Fratres, & religiosos ire ad stuffas publicè & palàm, & ibi facient pulchra festa, maximè in hac ciuitate. Item faciemus, ꝙ presbyteri tenebunt cõmatres suas, vt sub com
D maternitatis venereis potiantur sine suspitione. Et faciemus ita pulchros ludos, ꝙ in lasciuijs, & luxurijs corrumpemus totũ mundum, tollemus pęnitentiam, ieiunia, atq; deuotionem, & prædicationes, ac diuina per totam Quadragesimam perturbabimus.

Deinde magna arrogantia surrexit diabolus exterminij, imponẽs silentium Ammoni luxuriæ principi: & dixit, o superbiæ rex Deo infestissime, iste Ammon promittit de bubulis seruire tibi, & de mulieribus, & ludis laruatis cum suo bau. Ast ego superbiæ princeps vocor exterminans, & diuisionis dominus. Caciam ego vniuersus orbis sentiet nominis mei vires, & semina bo zizanias, & diuisiones inter maritum, & vxorem, inter patrem, matrem, & filios, inter fratres & fratres, inter ciuitates & ciuitates, inter ciues & ciues, inter dominos, reges, & reginas. Sed volo habere duos socios mecum. f. Guelfum, & Gibellinum, & videbis si bene exercebo officium meum. Ego quidem faciam vnum magnum exercitum cum istis duabus socijs meis, in quo intrabunt Papę, Imperatores, Cardinales, Episcopi, Abbates, Fratres, & Monaci, & etiam Monacę, & Sacerdotes, intrabunt Reges, Principes, & Barones, intrabunt hac in commіttiua ciues, & rustici, & mulieres; & diuidam exercitum meum in duas partes, hinc Guelfus capitaneus erit, inde Gibellinus alterius partis exercitus. Et ponam inter ipsos diuisionem, & tunc exterminabo regna, prouincias, & ciuitates, & faciã terras saccomãdare, ciuitates dirumpere, mulieres publicè violare, palatia igne cremari, hinc inde strages ingentes fieri; & faciam grauidas euiscerari, & extrahi partũ, pueros in muros elidi. Item faciam carnẽ humanam ad macellum vendi, & qui emũt in rabiem versi pro vlciscendo similem stragem parentum, humanam carnem comedent tanquàm canes. Item faciam tibi multos martyres sub nomine Guelfi, & Gibellini. Item faciam homines capi in tãto amore horum nominum, quòd bestias hijs appropriatas nominibus adorabunt, & amabunt plusquàm Deum; & vniuersaliter tot seditiones, & diuisiones, ac scandala ponã, ꝙ totus mundus sentiet nomen meum. O fere animarum omnium rex, vidisti ne ab annis quinquaginta citra, quibus solutus vagaui per mundum, si tibi infinitas animas vendicaui. Sentit Apulia vires meas, cum toto eius regno. Sentit Romana ciuitas cũ Romandiolę patrimonio, & Ducatu cum omnibus locis sibi propinquis. Tuscia non ignorat horum facinorum. Iam est Lombardia magistra; nec se abstinuit Marcha Taruisiana; nec est inexpers iam Furlanorũ libertas: de regnis Francię, Angliæ, Burgũdiæ, & Boemiæ, quid referam? & vt vno verbo tibi concludam, me iam iam trepidat omnis plaga. Credo ergo tibi taliter seruire, crede mihi experto in mundo, ꝙ ego solus cum socijs meis Guelfo, & Gibellino, exterminabo taliter mundum, quòd

pauco

A pauco in tempore te reperiã in regno mundi, & taliter viam aperiam tuo filio Antichristo, quòd omnia faciliter subiugabit, & causam dabo, quòd nec magnoopere remunerabis.

Ast tũc surrexit Beelzebub magnus princeps, & dixit; magna quidem promittunt isti, sed ego promitto tibi regi hæresiarũ, quòd ego ponam scismata inter Papas, & diuidam Cardinales, & clerum. Item seminabo multas hæreses in mundo: ego faciam, quòd multi credent falsas opiniones Euclif, maximè in Anglia. Item faciam, quòd in Boemia surgent vniuersaliter in toto regno illo errores Vsionis. Sed volo B harum hæresiarum auctores in socios, scilicet Euclif, & Ioannes Vs, vt repleant totum mundum suis falsis erroribus. Ego faciam destruere omnia templa religiosorum, & ipsis religiosis incidere digitos, ne possint sacram Eucharistiam ad altare leuare. Item faciam in diebus natiuitatis Domini facere tibi pulchras missas in blasphemando Deũ, & Sanctos, & per ipsos presbyteros taxillantes; & faciam, quòd plures seruiant tibi, quàm Christo. Item faciam, quòd vetulæ recagnate dicent se ire in cursio cum Heroida in nocte Epiphaniæ, & faciam ipsas scire faticinare de mal incontro, C & qualiter pueri fascinantur, & strigantur. Item faciam, quòd istæ vetulæ magna moschæ, quando aliqua erit de partu, faciant dicere, quòd est pagana, donec intrabit ecclesiam, & quòd prohibebunt, quòd se signent, & quòd nominetur pagana, donec puer baptizatus fuerit. Item faciam, quòd signabunt ne possint sibi nocere la chachiapola. Item faciam incantare fera in nocte natiuitatis Domini, & qui habuerit de illis feris super se, non poterit mori ex ferro, vel sagitta. Item faciam fieri breuia ad vermes pro pueris, ad febres, D & etiam quòd super se portantes non poterũt mori in igne, in aqua, nec sine pœnitentia. Item faciam incantare in natiuitate Sancti Ioannis Baptistæ, ante Solis ortum. Item faciam incantare diabolos in fiala aquæ, & crystallo: & faciam Sacerdotes exorcistas dæmoniorum. Item faciam fieri præcantulos aduersus zobianam. Item faciam, quòd matres docebunt filias suas sponsas, quòd portent secum aliqua breuia, & ligent in duplone mariti, quòd nunquam poterit habere vires contra eam. Item quòd sponsæ præcipiant primo aliquid maritis suis, vt semper prædominentur. Item non incipient dormire ante maritum, quia maritus morietur ante. Item si maritus incipit præcipere sibi, quòd ipsa recuset facere, quia semper præualebit sibi. Item faciam, quòd omnes fœminæ vetulæ, & pars magna præsbyterorum, maximè in hac ciuitate erit herbariæ, præcantulæ, & vaticinatrices, & ponent omnem fidem in talibus superstitionibus. Item faciam ponere tantam fidem vniuersaliter in istis præcantulis magis quàm in fide Christi. E

His dictis surrexit quartus dæmon auaritiæ Mammona scilicet, dicens; o Imperator auaritiæ tenax, ego verè faciam, quòd auaritia ista abundabit in mundo, quòd F quilibet artifex artem suam falsificabit, & faciam mercatores, vt plus vendãt mercantias suas ad terminos potius vendent, quàm pro pecunia numerata, & faciam multiplicari vsuras, & faciam, quòd vnusquisque se decipiet cupiditate habendi adinuicem. Item faciam, quòd mundus ad tantam deueniet auaritiam, quòd volentes facere vindictam de inimicis suis, reperient homines, qui pro modico pretio interficiant eos. Item faciam fieri irruptiones viarum, & deprædari, ac occidi personas, furta, & latrocinia multiplicari, pupillos, & viduas defraudari; G faciam etiam, quòd testamenta, & legata ad pias causas, non habebunt locum. Item faciam, quòd auaritia ita abundabit in clero, quòd Missæ, & sacra vendentur, & beneficia per simoniam vendentur indignis, & sepulchra mortuorum non nisi pretio donabuntur. Item faciam, quòd ita erit modica fides, quòd Sacerdotes si possent, venderẽt corpus Christi minori pretio, quam venditum fuit Iudæis. Item faciam, ꝙ aliqui Sacerdotes, & vera loquor, facient fœnus, & facient cantare instrumenta in personas concubinarum suarum. H Item faciam fieri sententias falsas pro pecunijs. Faciam in paucas lites perdi periuria falsorum testium: faciam etiam, & non mentior, quòd filij venenabunt patrem, & matrem, cupiditate succedendi; & ne teneantur, vt prouideant animæ suæ. Item faciam, quòd pro peccatis prædictorum reperientur genera infinita; & vt concludam, faciam homines excæcari, ita quòd solam auaritiam homines deam colent, dicentes, ꝙ alia vita nihil est, vel qui bonum habebunt in hoc mundo,

A mundo, similiter bene habebunt in futuro, & quòd melius est stare misericordiæ Dei, quàm hominibus mundi. Quibus auditis Lucifer ait: verè nunquam memini me habere tantam lætitiam infernalem, neque spem me ab his vinculis dissoluendi, sicut modo.

Et ecce Asmodeus princeps dæmoniorum Legatus, cum impetu velut diabolus percutit ad ianuam paradisi, inquiēs; aperi, voce rauca: cui attonitus Petrus clauiger, inquit: quis diabolus es tu, qui cum tanto furore cupis intrare? Asmodeus replicat; Legatus sum regis magnę perditionis æter
B næ, qui Deo habeo loqui. Cui Petrus; quæ velis, dic mihi referenda sibi; qui ei dicere recusauit. Tūc Petrus, iussu Dei, portas aperuit paradisi. Et dum Asmodeus ad thronū omnipotentis Dei appropinquaret, diabolica vocę cœpit clamare, iustitiam, iustitiā, iustitiam. Cui Deus omnipotens, inquit; o inimici iustitiæ, quid tibi volunt ista verba significare, vt quæras iustitiam? tunc Asmodeus dixit: circuiui totum mundum, & nullum reperio Christianum, qui curet de tuo sanguine, quem sparsisti pro sua saluatione, nulla fides, nulla pietas, spes deficit, humilita est dispersa, nusquam charitas inueni-
C tur, non est amplius fortitudo, nulla temperantia, nulla prouidentia, & tota iustitia est submersa, nulla lex seruatur, & penitus nō est vsq; ad vnum, qui faciat bonum; quia redijt genus hominum, quos per diluuium perdidisti: vnde petimus, iustitiā requirentes, Luciferum regē nostrum ammodo solui, quia instat tempus, vt veniat Antichristus, & dominetur mundo: nam ferè omnes animæ venient a casa calda. Cui Altitonans dixit, nōdum venit tempus. Asmodeus replicat infernalis: immo tempus est, & signa apparent, quæ Apostolis docuisti: nam regnum contra regnum insurgit, do-
D mus super domum ruit, &c. hæreses jam vigent, & tuam legem euangelicam dissipauerunt, & deficit omne bonum; cum sis iustus, iustitiam mihi facito. Tunc Deus creator omnium, videns hæc omnia fore vera, dixit; vade ergo & solue omnes alios diabolos, excepto Lucifero, quia nondum tēpus est quo saluatur. Et tunc discatenati fuerunt quatuor spiritus supradicti infernales cum sequacibus suis, qui velut agmine rupto, exeuntes infernum, per vniuersum orbem sunt dispersi. Et quòd hoc sit verum, opera facinorum, & malorum, quæ quotidie videmus in vniuerso mūdo fieri, demonstrant apertè; & ideo non mereris, si E
Deus plus permittit tētare homines, quàm vnquam fecerit, quia consentiunt peccatis, & culpę, & culpa quærit culpam dare malam horam, est consentire; malum diem, est principiare, malū mensem, est malum operari, malum annum est continuare mala opera, & septem peccata mortalia.

Tertia pars principalis.

Tertia pars prædicationis nostræ est tempus malitiæ diabolicæ discatenatæ. Et hoc tempus erit tempore Antichristi, in quo tempore, qui bene exierit F
seminare, bene recolliget: & qui male seminauerit, male recolliget: & erit tempus tentationum: & væ prægnantibus, intellige, peccatorum: a qua Deus defendat per suam misericordiam, Amen.

DE INSPIRATIONIBUS.

Sermo XI.

Exijt, q seminat seminare semē suū. Luc. 3. c. Ad euidentiam dicendorum præmitto, quòd in G
hoc sermone seminare, idem est, quòd inspirare, & inspiratio est mentis excitatio ad aliquid operandum, vel non operandum, vel neutrum. Et intellige ad aliquid operandum. s. bonum, vel non. i. malum, vel neutrum: sed quando mens est dubia, vel differens in aliquid operando; circa quæ tria sunt considerandа. Primo, quot sunt seminatores: secundo, quot sunt genera seminum: tertio, de effectu, seu de certis regulis cognoscendi semina bona, & mala.

H

Prima pars principalis.

AD primum nota, quòd sunt, seu reperiuntur septem seminatores, scilicet Deus, Angelus bonus, virtus propria, Angelus malus, malitia propria, necessitas, & conuenientia: & de his singulariter.

Primo prosequamur: vnde primo dico, q primus inspirator, seu seminator est Deus; quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens

A dens a patre luminum,&c. Iacobi 1.c.& in Gene. 1. Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ,

Secundus est Angelus datus ad nostrum exercitium.s.ad nostram custodiam: vnde Paulus Apostolus dicit; Omnes sunt administratores spiritus in ministerium missi.

Tertius est virtus propria, quæ quandoque prouenit sine Deo, & sine Angelo, vt in bono viro accidit, qui deuotè orãs,propria virtute inspirante, & cum magna charitate assueta bona singulariter inspirat intellectum; quia sicut culpa inducit, ita virtus virtutem inspirat.

B Quartus est Angelus malus, qui est seminator zizaniæ, sicut paliate fecit in Eua, inspirando ei, & suadendo, quod induxit eam ad comedendum de pomo vetito. Et hoc accidit tam in spiritualibus operationibus, quã temporalibus, vt infra dicetur; quia sub specie boni fallit homines.

Quintus est malitia propria, quæ habituatur in malis, semper inspirat tentationes malas sine alterius inspiratione, sicut accidit in pluribus latronibus, quorũ prior & habituatus in longa sua praua consuetudine derobandi, & interficiendi, exiens dicit alijs: ego volo antecedere, sequimini me: ego; quia ex sua propria malitia habi-
C tuata in similibus malis, inspirat, & inducit eum ad perimendum homines, quibus obuiat magis quam socios, qui forte in talib⁹ non sunt ita habituati; & habituati in facinoribus sunt similes lapidi rotundo, qui proiectus grauedine it discurrendo ad locum decliuiorem, donec requirat suũ centrum, seu locum vbi stet. Similiter & peccatum, quod per pęnitentiam non deletur, mox suo pondere discurrendo, & inspirando trahit animam ad aliud peccatum: vnde Dauid; abyssus, abyssum inuocat. Et Isaias 5.c. Cor impij quasi mare feruescens, quod nunquam habet requiem, sicut & cor im-
D piorum feruet iniquitatibus. Et sicut mare conuertit dulce in amarum, & amarum in dulce. Ita cor impij: vnde Isa.5.c. Væ vobis, qui dicitis bonum malum, & malũ bonum, & ponitis amarum in dulce, & dulce in amarum. Et scias, quod diabolus facit sicut mater, quæ nutrit filios suos; quia quando sunt ita paruuli, quòd non possunt ire de per se, blandiendo, ducit eos in circulis, donec de per se adiscunt ire. Et postea dimittit eos ire de per se sine custodia. Ita facit diabolus, quia primo allidit suis filijs iniquitatis, inspirando paulatim mala: & dum in malis sunt habituati, nec se corrigunt B amplius, non expedit, quòd tentetur a diabolo; quia ex sua propria malitia habituatã contentantur ad malum: & quia scit istos perseueratores in malis, amplius non tentat eos; quia sine sua tentatione, ex habitu propriæ malitiæ, de per se irascuntur, luxuriantur, blasphemãt Deum, decipiũt alios, & omnia mala faciunt.

Sextus seminator est necessitas; & quia necessitas non habet legem, hæc inspiratio non inducit meritum, nec demeritum; vt si habes famem, necessitas inspirat te quod comedas: & mater nõ potest obliuisci infantulum suum necessitate assistente: & hæc F necessitas quandoq; est respectu sui ipsius, quandoq; respectu proximi.

Septimus seminator est conuenientia.s. conformitas conuersantiũ adinuicem, quæ neq; a Deo, neq; ab Angelo inspiratur, &c. de quibus clarius indicetur.

Secunda pars principalis.

AD secundum principale.s.quot sunt genera seminis; quia tot sunt, quot sunt seminatores; quia primum genus cognitionis seminum est Dei ad ani- G mam: secundum est Angeli ad animam: tertium virtutis propriæ ad animam, &c. differentia quarum inspirationum quasi incognoscibilis est: immo infallibiles ex ista tria semina inspirationum semper bona sunt. Et etiam quartum genus inspirationis a diabolo seminante, quandoq; non cognoscitur, vtrum sit a Deo, vel ab Angelo, vel a virtute propria: transfert enim se diabolus quandoq; in Angelum lucis: & ista inspiratio quandoq; est bona, quia meritoria, rarissime tamen; ideo sis cautus quando talis inspiratio seminatur in mente, quia vix potest deprehendi, an sit bona, vel mala, an a Deo, vel ab Angelo, &c. Inspiretur, quia H in principio, medio, & fine, apparentis conueniunt; quia apparet, quod talis inspiratio sit de bono; & cum apparentibus rationibus, & cum apparente discretione, & propter eum videtur fieri debere inspiratio illa, licet a diabolo inspiretur. Et nota, quod inspiratio procedens a diabolo, & a nostra malitia propria regulariter mala est: vnde quandoq; tu proposuisti facere ex aliqua bona inspiratione aliquid boni, diabolus inspirat, quòd si facis tale quid, erit maius bonũ, quàm si facis quod proposuisti, tu dimittis

prius

A prius bonum ex bona inspiratione sibi inspiratum, & turpis maius bonum a diabolo inspiratum, & magis meritum consequa ris, quo incepto postea videbitur tibi ita arduum, ꝙ illud reliquis, & sic non facis primum, nec secundum, & sic de alijs similib⁹ inspirationibus. Necessaria, & conuenientia sunt ita cõnexę, & commixtę, quòd vix vna inspiratio proueniens ex necessitate, vel ex conuenientia discernitur ab alia, & in his duabus si est verè necessitas, non meretur.

Tertia pars principalis.

B AD tertium principale.s. de effectu su pradictarum inspirationum. Et nota bene. Ad cuius declarationem nota, quòd decem regulæ sunt notandæ.

Prima est, quæ in discretione consistit; vt semper maius bonum proponatur minori, cæteris paribus: & sic incipiendo de minori bono ad maius bonum, & de maiori ad maximum gradatim, quia iustitia præcipit magis bonum magis diligi: vnde bonũ spirituale est eligendum, magis quàm corporale, & bonum generale est præferendum bono speciali: vnde si maiora, & plura possunt simul fieri, & exerceri, & sunt cõpassi- C bilia, sunt fienda, magis quàm pauciora, & vnum solum, & cum perseuerantia, vbi illa plura non requirunt totius hominis exercitium; sed si requirit totius hominis exercitium, sicut est prædicare, & habere curam animarum, illud eligi debet, quod est magis fructiferum, & alterum tantum facere: quia alterum illorum duorum officiorum occupat totum hominem: vnde Paulus ait, Non me misit Dominus baptizare, sed euangelizare.

Secunda regula est, quòd in præsenti materia in cognitione crucis propter ea, quæ ibi dicentur, attendas, quòd ex sui natura D sit crux, & non propter te.s. propter tuam delectationem temporalem, vel vtilitatem propriam, vel propter alium.s. propter proximum, vel vtilitatem proximi, vt ibi declarabitur: circa quę nota quinq;.

Primo, ꝙ omnis virtus potest dici crux, aut inspirata a Deo, aut ab Angelo, vt ibi declarabitur: hæc denotantur in cruce Christi, in qua considera quatuor ligna, vnum est longum, aliud est lignũ super quo Christus tenebat pedes: tertium est, quod est per transuersum: quartum est lignum desuper caput Christi, vbi inscriptus fuit titulus, videlicet, Iesus Nazarenus, Rex Iudæorum. E Et per lignum longũ designatur amor Dei; per inferius lignum super quo tenuit pedes, notatur amor proximi: per transuersale intelligitur delectatio aduersitatis propter amorem ipsius crucis: per lignum superius intelligitur gaudium, & spes vitæ æternæ.

Secundo nota, ꝙ non est propter se tantum laborare, sed est laborandum, ne Deus offendatur, & vt amplius honoretur. Psal. Labores manuum tuarum, quia manducabis: beatus es.s. in præsenti vita; & bene tibi erit, in futuro.

Tertio nota, ꝙ non est operandum re- F spectu delectationis corporalis, & vtilitatis tantum, sed respectu Dei: vnde posito, quòd ieiunes vt magis acuas appetitum, & delectabilius comedas, vel vt sanior viuas, & similia, quia non fit propter Deum, sed propter te tantum, ideo recipis mercedem tuam ab eo, propter quod id facis, iuxta illud: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.s. a delectatione, vel satietate. Si pater, qui naturaliter inclinatur ad amandũ filium, ipsum ditat, vestit, & alit, in hoc nil meretur, quemadmodum & pecora, & animalia naturaliter alunt filios, & naturaliter appetunt viuere, & similia. Item nec G propter conuenientiam societatis tantum debemus amare socios, seu aliam creaturã, nec taliter amando meretur: nam & bruta animalia, asini, equi, & similia animalia naturaliter amant sibi similia, & socios, quia omne simile appetit sibi simile: & quando similia sunt conuenientia necessitatis, non meretur. Sed si ille naturalis amor, vel conuenientia societatis perueniunt, vt Deus minus offendatur, & perfectius seruiatur sibi, tunc meretur taliter amans: vnde pater filium diligendo, instruendo, & ei necessaria faciendo, vt valeat viuere sine peccato, H & seruire Deo, & non offendere ipsum, tũc præmiabitur de suo labore; & talis inspiratio naturalis amoris, & conuenientiæ, procedit a Deo, vel ab Angelo, vel a virtute propria; potest etiam procedere a diabolo, tamen contra suam intentionem finalem: & nota, quòd quando quis operatur propter naturalem, seu carnalem amorem tantum, vel propter se tantum, illud procedit ex inspiratione diabolica, & non referendo illum amorem principaliter ad Deum. Item nota, quòd quãdo sensualiter tantum amatur, vt puta plus amare iuuenem, quàm senem, & pulchrum, quàm turpe, & sic de similibus,

A similibus, non referendo illum amorem ad Deum, talis inspiratio est etiam diabolica: sed si amatur iuuenis, vel pulchra res plus sene, quàm res turpis, non propter se tantum, vel propter illum amatum tantum: sed vt Deus non offendatur, & vt ei magis seruiatur, tunc est meritorium, aliàs secus: vnde Matth. 16. c. Qui vult venire post me, tollat crucem suam, & abneget semetipsum, & sequatur me. Abnegare semetipsum, est seruire: sed non propter semetipsum tollat crucem. Et sic nota, quòd volens sequi Christum, necesse habet tollere crucem, & debet tollere suam,
B id est secundum suum posse, & meam, sicut Christus accepit; quia opera Sanctorum aliqua sunt admiranda, sed non imitanda: sequatur me .i. honorem, & amorem meũ, & non suum.

Tertia regula generalis est, quòd accipere crucem vltra passibilitatem corporis, nõ est inspiratio Dei, sed diabolica tentatio: ratio est, quia Deus nihil odit eorum, quæ ipse fecit: vnde non odit corpus nostrum, immo diligit, & vult nos ipsum diligere, & ad suum honorem ipsum conseruare, & non destruere, nec dare ei onus, quod non possit portare: nam iugum meum suaue est, &c. & liceat videatur Sanctos fecisse
C magna, &c. dico, quòd sunt admirandi, & non per omnia imitandi: & sic non est iudicium inter nos, & Sanctos; sed inter Deum, & nos, eo quia omnes fecerimus præcepta sua, nec bonum quantum facere poteramus; & non ex eo, quia non fecerimus, quod Sancti fecerunt; vel quia non fuerimus imitati Sanctos: vnde Beatus Augustinus in prima sua dicit, quòd medium tutissimum est inter extrema tenere; quia medium tenuerunt Beati. Et scias, quòd parum operari, non perducit ad regnum; nimium vero operari, vltra regnum transit, & ad infernum demergit: vnde Paulus
D 1. ad Corinth. 5. c. Tanquam morientes, ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati, tanquam morientes tenendo extremitatem: & ecce viuimus, tenendo medium pœnitentiæ corporalis; vt castigati a præsumptuositate nostra in non tenendo amplius extrema, & non mortificati propter negligentiam, & pusillanimitatem nostram: sed tenendo medium, & exercendo virtutes, & bona opera, quæ exercere possumus, viuamus; vnde exemplum. Erant duo, qui volentes seruire Deo, consuluerunt, dictũ: Fratrẽ Bernardinum prædicatorem nostrum, quibus consuluit, quòd E subirent obediẽtiã religionis alicuius prælati; & alter tenuit suum consilium, alter verò noluit sequi consilium suum, sed intrauit vnum eremitorium, & voluit regulari secundum caput suum; & fecit ita austeram, & extremam vitam illo anno, quòd in effectu debilitauit cerebrum, & vires corporis, quòd incępit vacillare, & intrauit ciuitatem; vnde ciues videntes austeritatem vitæ suæ, incęperunt sequi eum, vt amicum Dei, & ferè Sanctum: & incępit prædicare, quòd erat Papa, & quòd debebant apparere certa signa quadam die; qua die congregata multitudine gentium expectantes F signa, incępit stultizare; propter quod dominus Frater Bernardinus accepit eum in custodiam, & gubernationem in quodam hospitali, dando pro regula, ꝙ quis dicit se esse Imperatorẽ, vel Papam, oua sunt sibi danda: vnde vna die dictus fatuus accepit vnam stangam ostij, & amenauit, causa dandi post caput D. F. Bernardini; & nisi vidisset vmbram, & præcauisset, ipsum interfecisset: & notauit hoc, quòd si infatuans reperitur in peccato mortali, & moriatur fatuus, damnatur. Item notauit, quòd nouitius primo anno, quo stat in probatione religionis, si infirmatur, aut non perseuerat, aut vix perficit vitam monasticam. G

Quarta regula principalis est, quòd omnis crux importabilis animæ, nunquam est assumenda etiam a quocunque inspiretur, quia nunquam perficietur: hoc tamen non in omnibus, quia feruor animæ debet attẽdi secundum virtutem portabilẽ, seu quæ portari possit, & secundum plus, & minus exerceri cum discretione. Tamen Maria Magdalena ex multa dilectione, quia multum dilexit, promeruit veniã multorũ peccatorũ, & gratiam abundantẽ: vnde Christus dixit, fides tua te saluã fecit. Vnde Mat. 4. Non tentabis Dñm Deũ tuũ: ꝙ facit imponens nimiã crucẽ aĩę suæ. s. nimiũ orare, H nimium meditari, quasi vr̃ tentare Deũ, & propter fastidium, quasi desperans mutabit propositũ fastiditus, quia nõ ĩ multitudine, sed in deuotione, & feruore deuotionis cõsistit oratio: vnde B. Franciscus itinerabat quandoq; per decẽ milliaria, ꝙ non dicebat nisi vnum Pater noster. Nec est tamen orãdum nimis parum, sed medium est tenendum, vt supra dictum est: & reperto medio debet se stabilire, & perseuerare in illo, nec interim donec reperieris illud medium, est desistendum a bono; quia sicut

A verarius, vel figulus non cessat facere ciatos suos, vel scutellas suas, licet aliquos frãgat; sic nec volens seruire Deo. Sed vnum procedit, quando erit vnus infirmus & senex, qui plus operatur in seruitijs Dei, quã iuuenis, sicut in beato Francisco reperitur; illud procedit ex seruore, & amore, & vigore virtutis animæ redundante in corpore illius: secus si cætera essent paria, quærere enim mori propter Christum, sicut fecerunt Martyres, non est naturale, sed est ex virtute, & feruore animæ; sed an censeatur indiscretus ille, qui propter pœnitentiam, & bene agendo, & discretè infir-
B matu:? Respondeo, si quis infirmatur in bono opere, infirmatur non ex indiscretione, sed a Deo, ad sui profectum: & ad cognoscendum, vtrum hæc procedat approbatio Dei, vel ab indiscretione: nota, quòd qui ex proatione Dei infirmatur, cum gaudio sustinet infirmitatem, & laudat pœnitentiam, & hortatur alios ad similia facieu da, & ad patientiæ supportationem; cuius infirmitas non est ad mortem, sed vt glorificetur filius Dei propter eum: sed quando infirmitas ab indiscretione procedit, tunc impatienter portatur, & infirmans dissuadet alijs, ne similia faciant; & est si-
C gnnm indiscretionis, & tentationis: vnde Apocalyp. secundo. vbi prælatus reprehenditur de feruore, sed laudatur de odio Nicolaitarum, qui sub triplici differentia, sed triplicem differentiam, infrascripti ver bi Nicolaitarum, significat literatos corporales, & spirituales. Nicolaus enim vnus de septem Diaconibus fuit, qui cum centum viginti Spiritum sanctum receperunt, & postea effectus est caput hæresis, & conduxit ex dictis centum viginti, vndecim ex sua secta: vnde considerando, quòd discipuli, qui receperunt Spiritum sanctnm, sicut effecti hæretici valde tremendum est:
D vnde psal. Posuisti firmamentum eius formidinem.

Item exierunt quidam ex nobis, sed non fuerunt ex nobis; quia non qui incœperit, sed qui perseuerauerit, saluus erit. Et iste Nicolaus hæreticus tripliciter errabat. Primo, quia non studebat nisi in carnalibus desiderijs mulierum, & dum repræhenditur, negauit se luxuriari, sed dixit, quòd bene communicabat propriam vxorem alijs, quia omnia sunt communia; & hoc faciebat ex charitate, quæ erat canitas: vnde Nicolaitæ dicti sunt. Secunda differentia est corporalium, quia sequebantur carnalia inordinatè; vnde stultus populus E interpretatur. Tertia differentia erat spiritualium, quia vitiosè, & indiscretè viuebant: vnde stultus populus interpretatur:

Quinta regula est, quòd omne, quod non est secundum vsum rationis, omnino non est fiendum. Et si Sancti videntur fecisse oppositum, sunt mirandi, sed non imitandi, quia potius tentatio esset, & maximè contra præcepta diuina, vt mulieres in habitu monachali cum monacis in monasterio habitare; quamuis reperiatur in libris vitæ Sanctorum Patrum, aliquas in habitu monachali inter monachos habitasse, & F Sanctas fuisse. Et est etiam contra vsum rationis, quòd iuuenis fœmina peregrinet, quia periculosum est suæ pudicitiæ, secundum rationem: vnde Paulus ad Corint. ait: Rationabile obsequium vestrum.

Sexta regula est, quòd nihil est fiendum contra sensum, & consilium expertorum in via Dei, accipit pœnam sine præmio ex sua cruce ex ijs, quæ facit; vel si accipit crucem delectationis spiritualis sine consilio, vt supra, male sibi veniet; sicut si aliquis peregrinus volens transire per locum periculosum contra consilium habitantium in lo cis proximis, & scientium pericula illius lo G ci, incidit in latrones, & spoliatur, & multotiens interficitur; & hoc respectu illorum, qui recipiunt crucem pœnitentiæ cor poralis. Item etiam est periculosum accipere crucem delectationis spiritualis sine consilio peritornm, & expertorum in talibus; quia multotiens diabolus transfert se in Angelum lucis, sicut fecit vni socio Sancti Francisci, cui apparebat in forma crucifixi, dicens, quòd non deberet morari, nec credere illi Francisco tam despecto, & vili personæ; & recipiebat in animo consolationem, credens fore Christum. Et hoc faciebat diabolus, vt apostataret, & H relinqueret seruire Deo. Et diu occultauit prædicta, tandem reuelauit Sancto Francisco, qui dixit dicto Fratri suo, quòd si amplius appareret sibi, quòd spueret in eius faciem; quia si esset Angelus lucis, vel Christus, patienter portaret: & si esset diabolus, cum superbia, & impatientia recederet. Quod cum ita fecisset, diabolus delusus inde recessit cum magno impetu, & dirupauit scopulos, vnde transiuit: vnde expertus crede magis. Et etiam sunt scandalizandi: vnde Paulus ait: Si scandalizauero fratrem meum, non manducabo

A carnem in æternum. Et non dixit, si scandalizauero æmulatorem iniquum, malitiosum, proteruum, &c. sed dixit fratrem, scilicet simplicem, virtuosum, & similem. Et de æmulationibus Christus dixit: Sinite æmulatores, quia cœci sunt, & duces cœcorum.

DE SEMINE inspirationis.

B

Sermo XII.

Xijt, q seminat, seminare semẽ suũ. De semine inspirationis variæ septationes præmisimus: sed in ista prædicatione dicere intendimus de semine inspirationis: vnde ad euidentiam nota tres regulas, seu considerationes.

Prima consideratio est discretio.

Secunda est inspirationum operatio.

Tertia consideratio est fructus inspirationum, seu inspirationum fructificatio.

Item nota decem regulas, de quibus heri diximus de sex per ordinem. Restat in C præsenti sermone tractare de alijs quatuor.

Prima regula est, quòd quando occurrit in mente tua cogitatio aliqua faciendi quod magnum factum, & intellectus tuus stat suspensus, & non es solitus facere tale factum; nunquam illud incipias, donec non es bene clarus, quia si illud aggredieris, nisi fueris bene clarus, male capitabis. Nam operationes magnæ de sui natura sunt magni effectus, & debent capi cum magno intellectu, & cum matura deliberatione: verbi gratia, si vis effici religio- D sus, & tuus animus intricatus stat in suspenso, non facias donec tibi alia cogitatio non occurrat; & donec bene intelligas, & es clarus animo repausato, maxime in his, in quibus experientiam non habes; quia si fundamentum est debile, quan do magnum ædificium est fabricatum, ruit, nec poterit stare: vnde priusquàm curras ad actum naturæ, delibera: vnde quando talis cogitatio tibi occurrit, in qua tuus in suspenso stat animus, & nescis quid facias deliberare. Primo recurre ad orationem, & orando Deum instanter precare, vt tuum clarificet intellectum. Et si ora- E tiones tibi non prosunt, quære consilium ab experto: & si adhuc non es clarus, nullo modo te impedias. Et dixi primo, quòd insisteres orationi, quia si illa inspiratio a Deo procedit, ipse paulatim declarabit tuum intellectum, quòd illa inspiratio ab eo procedit: & si a diabolo procedit, adhuc te Deus illuminabit paulatim, quòd illa est diabolica inspiratio in processu. Ideo non festines. Secundo quære consilium ab aliquo in talibus experto. Et si non reperis consilium, superinde expecta tempus, & paulatim Deus tibi declarabit, quid sis facturus, ad instar fortunæ; F quia marinarius dubius de fortuna maris, expectat in portu securus, donec paulatim fortuna recedit, & est clarus de tranquillitate, & tunc secure tendit in altum. Nam multotiens menti occurrit aliqua bona cogitatio a diabolo inspirata, vt sub specie boni si incœperis, in processu non prosequaris, decipiat: propterea non festines, nisi Deus tibi mittat per ambasciatorem tempus, quod paulatim te declarabit quid melius sit faciendum, quia consultius est desistere, & non principiare, quàm principiatum deserere: iuxta illud, Non qui incœperit, sed qui perseuerauerit, sal- G uus erit.

Secunda regula est, quòd quando tibi occurrit aliqua inspiratio alicuius cognitionis, in qua sit aliqua delectatio naturalis, quæ sit sine peccato, & illa naturalis delectatio sit minor, quàm pœna crucis, illa operatio semper est facienda: verbi gratia, quando tu ieiunas propter appetitum accensum, tu habes maiorem delectationem de cibis grossis, puta de vno cepe, quàm de carnibus, vel de vno capone, quando tu non ieiunas; vel cape delectationem naturalem cum vxore tua, dico semper sine peccato mortali; & illa dele- H ctatio est minor, quàm pœna crucis. Tu non debes dimittere ieiunium, seu aliam operationem virtuosam propter illam talem delectationem naturalem, quia maior est pœna crucis, scilicet ieiunium, quàm sit illa delectatio naturalis; & dixi, si est sine peccato mortali; quia si esset cum peccato mortali, nullatenus est facienda: verbi gratia, si Abbas præceperit suo monaco, quòd non comederet cepe; & ille monachus ieiunaret, vt posset comedere, & comedit cepe. Et quia delectatio naturalis, quam ipse habet in comedendo illud cepe, est

A cum peccato mortali, quia facit contra obedientiam, licet sit minor, quàm pœna crucis, hoc est, quàm ieiunium, non est facienda. Similiter potes ponere exemplum. Tu vadis ad audiendum prædicationem propter audire facundiam prædicantis, & delectaris naturaliter in ea, tamē substines frigus, vel aliquam necessitatem, licet non habeas delectationem spiritualem, tu non debes relinquere prædicationem; quia pœna crucis maior est, quàm illa naturalis delectatio, si est sine peccato mortali, sicut est in mercatore, qui scit, ꝙ si mercat, perdet vnam ballam; sed scit, ꝙ de illa mercantia,
B vltra illam ballam, bene lucrabitur, non stabit quo minus mercetur, quia plus lucrabitur, quàm perdet. Idem in agricola, qui scit, ꝙ seminando disperdit multa grana; tamen quia scit per experientiam, ꝙ multo plus granum habebit, & lucrabitur, quàm sit illa grani dispersi perditio. Similiter in prædicante naturaliter venit sibi delectatio quædam videndo sub eius audiētia multas personas: si illud refert ad Deum, non peccat: sed si sibi appropriaret, incideret in peccatum inanis gloriæ, quòd est mortale: & tūc melius esset desistere peccando mortaliter; quia licet faciat multum fructum alijs, quid
C prodest sibi, si totum mundum habeat, & animam perdat? vnde scias, ꝙ natura stat inter gratiam, & culpam; si delectaris in bono, habes gratiam; si delectaris in malo, habes culpam; & illam delectationem naturalem, quam habes, si refers ad Deum, est bona, & consequeris gratiam; si ad te refers, est culpa: vnde Iob 28.c. Dulcedo illius vermis nō sit tibi in recordatione, &c. Dulcedo illius vermis, scilicet delectatio, non sit tibi in recordatione, referendo semper ad Deum tantum; quia non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriā: quia si descendit in operatione aliqua delectatio naturalis, & refertur ad Deum, &
D non relinquitur via, & operatio virtuosa.s. crucis, tunc sequitur gratia, & lignum naturæ frangitur infructuosum: similiter econtra sequitur contrarium; & ideo quando ex aliqua operatione sequeretur illud contrarium, semper desiste ab illa inspiratione illius inspirationis.

Tertia regula est, si tibi occurrunt duæ delectationes, vna naturalis, alia spiritualis; & spiritualis superat naturalem sine peccato, semper debes illam sequi, aliàs secus: verbi gratia, tu vadis audire Missam propter audire organa, vel cantores, & naturaliter delectaris in illa melodia; magis, E quàm in sensu scripturarum, & in Missa; quia naturalis illa delectatio exuberat spiritualem, nec refertur ad Deum, sed ad te; tunc est desistendum, & non sequendum: sed si exuberat in te plus delectatio spiritualis sensus, quàm naturalis, illa est inspiratio diuina, nec est relinquenda propter delectationem naturalem: vnde Paulus ad Ephes. 4.c. Gaudete in Domino, semper spiritualiter intellige. Iterum dico, gaudete, licet.s. habeatis aliquam delectationem naturalem.

Quarta regula est, quia regulariter homo potest gaudere, & hoc dupliciter; vno mo- F do per virtutem patiendo, alio modo per gratiam: vnde quando pono delectationem in anima, vel per gratiam, vel per virtutem; illam virtutem omnino capere debeo, delectatio per virtutem patiendo, sicut Apostoli ibant gaudentes ad martyrium; sic nos debemus gaudere patiendo, & amando Deum; & omnia alia aduersa virtuose patiendo pro eo. Nam Deus non præcipit, quòd aliquis moriatur pro eo, nec det omnia alijs: sed dixit, Ama me, & sermones meos serua: & sic præcipit, quòd gaudeamus; & ideo secundum, quòd gau- G demus amando Deum, lætemur in eo per virtutem in persecutionibus nostris. Aliud est gaudere in Deo, scilicet quando anima fit liquefacta in gratia Dei: verbi gratia, quando vadis ad confitendum, tu vadis mœstus, & cum magna grauitate tuorum facinorum: & quando es confessus, anima remanet tota gaudens, & leuis: & si est bene contrita, & sibi placet, quòd ei displiceat, quòd mala fecerit per præteritum, & potius vellet illam talem contritionem habere, quàm omnes illas delectationes, si essent simul conglutinatæ il- H lorum suorum omnium peccatorum, quas habuit illa perpetrando, & plus delectatur in displicentia peccatorum illorum, quàm delectata fuerit in perpetrando illa, tunc est vera contritio illa: vnde Dauid, psalm. Ducam eam in solitudinem.s. quando deseret peccatum; & lactabo eam, scilicet in placendo pœnitere de malis operibus; quia tunc peccator delectatur in Deo, & contemplando dicit animæ suæ: anima mea quā fuisti ingrata versus tuum Creatorem, & amasti tuam damnationem, & mundum periculosum, & peccata, dereliquisti Deū, & saluatorē tuū, &c. & hoc procedit partim ꝑ inspirationē, & qnq; ꝑ diuinam

A nam gratiam. Et similiter si contemplando gaudia paradisi sentires animam liquidari: vnde aliqui Sancti etiam delectationes spirituales in hoc sęculo fugerunt, sicut Frater Iacoponus, qui reperiens Christum fulgentem in cella, dixit ei: Foras Christe: & Christus dicebat, Veni intra fili: & ille respondit: Non intrabo nisi exieris. Ecce qualiter aufugit Deum, vnde hoc, & quidem vt vitaret illam spiritualem delectationem, vt crucifigeret se cum Deo, non delectando de eo pro tunc, sicut Christus in cruce, quādo dixit: Deus meus, vt cur me dereliquisti? vnde Cant. 7. c. Ego delector in eo, & a me

B conuersio eius, &c. Vnde prima dalectatio est virtutis, secunda est delectatio a Deo data. Et hoc quando euenit non expectata.

Secunda consideratio est operatio inspirationum, & in hoc est quadruplex differentia; quia quædam est operatio inspirationum cum voluntate & opera.

Secunda est cum volūtete, & sine opera.

Tertia est cum opera, sed sine voluntate.

Quarta, quia aliqua non debent sine opera, & sine voluntate fieri.

Prima inspiratio intelligitur melius inter supradictas regulas, quæ sunt decē; quia

C omne, quod bonum est, debet cum voluntate, & opere exerceri, vt in extremo sermone continetur.

Secunda regula, quando aliqua bona inspiratio non plus imponit, quàm possit ferre corpus, tunc fac, & cum voluntate, & opere.

Tertia regula, quando delectaris secundum rationem, cum factis debet fieri.

Quarta regula, quando non das scandalum alteri, non debes operari cum factis, & voluntate, si das scandalum, sufficit tantum bona voluntas, quia pro facto reputatur.

Quinta regula, quando perfecte intelligis rem cum deliberatione, fac cum opere, & voluntate.

D Sexta regula, quando minor est delectatio naturalis sine peccato, quàm spiritualis, fac opere, & voluntate.

Septima regula, quando est maior delectatio spiritualis, quàm naturalis, fac opere & animo. Vnde Paulus, Hoc sentite in vobis, quod sensit Christus in se. s. gaudium, & pœnam: gaudium in bene viuere, & virtuosē; & pœnam crucis, quia oportet Christum pati, & intrare regnum suum; & qui Christum volunt sequi, debet ire per viam Christi cum voluntate & factis; & habes

primam differentiam, quæ est in exercendo cum voluntate, & opere. E

Secunda differentia est, quia sufficit inspiratio voluntatis sine opere: verbi gratia: vxor iuuenis, & pulchra alicuius ciuis inspirat seruire pauperibus in aliquo hospitali; vel peregrinare; tunc sufficit sola voluntas, si id facere non potest propter insufficientiam propriam: vel ne faciat scandalū alijs, videlicet marito, & superioribus, & sic de similibus; quia si vna iuuenis inspiraretur peregrinari, & timeret pudicitiam; quia aliàs posset peccare itinerando, & esset tentatio diaboli; ista inspiratio debet perfici solà voluntate, & non in opere.

Tertia inspirationum differentia est, quia aliqua inspiratio debet fieri cum opere sine voluntate: verbi gratia, maritus præcipit vxori ieiunanti in die non præcepto ieiunari, vt comedat aliquos bolos; vxor licet voluntas non concurrat, debet obedire, & comedere, & non erit peccatum, sed meritum; licet si aliàs faceret, esset peccatum veniale: secus autem si propter illud obedire peccaret mortaliter, quia tunc nec vxor marito, nec monacus prælato obedire tenetur. Nam Christus dixit, descendi de cœlo, vt facerem voluntatem patris mei, & non meam. Nam Sanctus Franciscus discretè videns, quòd vnus ex suis Fratribus propter abstinentiam quasi deficiebat, media nocte mandauit ipsum comedere, & ipsemet voluit comedere secum, licet voluntas non foret; sed id fecit opere, vt alliceret socium ad comedendum secum, & non deficeret. G

Quarta differentia est, quia aliquæ inspirationes fieri non debent, nec opere, neq; consensu. s. malæ inspirationes, & vitiosæ; quia non consensu, nec opere sunt fiendæ, & similiter nimia crux Christi, & animę est fugienda: vnde in Gen. Manusque vestras tenetē contrarias. s. decem regis supradicti. Similiter econtra bonæ inspirationes, & virtuosæ, & quæ non imponunt superfluam crucem corpori, & animæ, semper sunt faciendæ. H

Tertia consideratio principalis, est fructificatio istarum inspirationum; vnde sicut supradictum fuit in externo sermone, tu habuisti tria genera inspirationum: bona semper, scilicet Dei, Angeli, & virtutis propriæ: mala sunt dæmonis, & malitiæ propriæ: nec bona, nec mala sunt quę proueniunt a necessitate, vel conuenientia: fructificatio inspirationum, quæ inspira-

A tur a Deo, Angelo, & virtute propria, est, quia homo per illas aliquando recipit, & colligit bona temporalia, aliquando bona temporalia, & spiritualia, aliquando bona temporalia, spiritualia, & æterna.

Recipit temporalia bona, quia licet homo sit in peccato mortali, & faciat bonum ieiunando, peregrinando, & eleemosynas dando, & bona alia faciendo; tamen expectat recipere remunerationem in hoc mundo in bonis temporalibus. s. diuitias, sanitatem, filios, pacem, &c. & procedit ab inspiratione diuina, angelica, vel propria virtute.

B Aliquando remuneratur faciendo bonum spirituale, sicut si meretrix in peccato mortali ieiunet dies Beatæ Virginis, quandoque per illud bonum taliter inspiratur, ꝙ in puncto mortis potest habere tantam contritionem, ꝙ consequitur gratiam temporalem, & spiritualem.

Tertium præmium, quod colligit homo ex inspiratione, quandoque est temporale, spirituale, & æternale, quando homo operatur secundum gratiam sibi datam, & inspirationem a Deo inspirante prouenientem. Et nota, quòd diabolus potest inspirare, quòd tu facias bonum, & faciendo il-
C lud bonum, potes consequi bona temporalia, spiritualia, & æterna. Raro tamen hoc accidit: verbi gratia, diabolus inspirabit, ꝙ tu ieiunes, & valde extermines corpus tuum, volens sequi vitã austeram alicuius Sancti, & hoc facit, vt infatueris, & prædicta faciendo aliquis te repræhendit, & desistis sequi vitam illam inspiratam a diabolo: quia principium fuit bonum, & tu ieiunasti cum bona voluntate, & puritate; & quia principium fuit bene terminatum, te præmiabit Deus, & per hoc potes consequi bona temporalia, & spiritualia, & æterna, quemadmodum si te Deus inspirasset, quemadmodum si aliquis malus vir face-
D ret monetam falsam, & bonam, ad cuneum bonæ monetæ dominationis alicuius; tamen bona moneta illius mali viri per eum fabricata expenderetur ita bene, sicut moneta bona illius dominationis, licet mala nõ expendatur. Modo similiter, quia contrariorum eadem est disciplina ex quota inspiratione, quæ est diaboli, & quæ est quinta, quæ a malitia propria hominis procedit, quæ sunt contrariæ inspirationibus supradictis. s. Dei, Angeli, & propriæ virtutis: quandoque quis meretur mala temporalia, aut mala spiritualia, aut mala temporalia,

spiritualia, æternam damnationem: vnde nota, ꝙ sicut nullum bonum irremuneratum, sic & nullum malum transit impunitum: vnde malum temporale est perdere filios, vxorem, diuitias, & spem temporalium bonorum, & similia. Malum spirituale, quando anima priuatur delectatione spirituali, & virtutib⁹, & repletur vitijs, & peccatis, & versatur semper in continuo conflictu, & labore accidiæ, iræ, melenconię, & nunquam habet aliquam delectationem spiritualem. Tertium præmium est fructificatio malarum inspirationum, est habere malum in corpore, & in anima, & æternaliter in perditione corporis, & animæ; & sic omnia præmia bonæ, & malæ inspirationis reducuntur ad hæc. E F

Duæ aliæ inspirationes, quæ proueniunt ex necessitate, vel conuenientia, non inducunt meritum, nec demeritum, vt plurimũ: verbi gratia, tũ sitis, bibis, tu fames, & comedes, &c. id ex necessitate cogente facis: vel si seruis amico, vt tibi seruiat: vel nutris filium, vt in senectute ipse te nutriat, id ex conuenientia facis, & non mereris, nec demereris: sed si ea facies, vt seruiatur Deo, & Deus non lædatur; tunc inde debes præmium expectare. G

Vt ergo habeas plenam notitiam istarũ inspirationum a diabolo prouenientium, nota, quòd septem sunt species istarum inspirationũ, quia prima dicitur importuna, secunda dicitur dubia, tertia dicitur subita, quarta occulta, quinta violenta, sexta fraudulenta, septima & vltima dicitur perplexa. Et istæ semptem sunt tentationes omnes, per quas diabolus tentat animam.

Prima importuna habet istam malitiam, quia dæmon varie tentando conatur trahere animam per importunitatem suam, quia tentat in vno vitio; & si non potest inducere animam ad peccandum per illum modum, tentat in alio, deinde in alio, donec per importunitatem facit peccare. H

Secunda dicitur dubia, quæ habet naturam inuoluppandi animam, quando homo non clare discernit, quid sit facturus; & ista habet peiorem naturam, quàm prima, quia continet etiam malitiam præcedentis. s. importunæ.

Tertia subita, ita subito occupat intellectum, quòd nõ discernit verum, sicut quando dicitur alicui iniuria, ille subito ira accensus prorumpit in iniuriam Dei, blasphemando Deum, vel Sanctos, vel ad iniuriam proximi; & habet naturam peiorem primis

A mis duabus, qui continet in se etiam illas duas primas, s. importunam, & dubiam.

Quarta dicitur occulta, & ista obscurat ita intellectum, quòd nescit discernere verum, & habet peiorem naturam omnibus supradictis, & in se continet omnes præcedentes.

Quinta dicitur violenta, & ista dominatur ita tantũ homini, quòd sibi videtur, quando perseuerat in alio peccato, ꝙ non possit aliter facere, nec se abstinere ab illo; diabolus quando est in possessione alicuius animæ, ipse facit sicut vnus canis paruus, B qui existens in domo domini sui, latrat etiam magnis canibus, & expellit cum magna audacia illos de domo sua. Sic diabolus quando facit cadere aliquem in peccato luxuriæ, vel alio continuato, licet ille vellet relinquere illud peccatum propter aliquas bonas, veraces, & magnas inspirationes, dæmon latrando expellit illas de anima illius, quam possidet, adeo quòd videtur, quòd ille quodam modo sit coactus illud facere, & ꝙ non possit aliter facere, nec se abstinere: & ista est peior omnibus præcedentibus; quia vltra suam malitiam continet etiam malitiam omnium præcedentium.

C Sexta dicitur fraudulenta, cuius malitia facit mentem effici smemoratam, & insensatam, & est peior omnibus alijs supradictis, & illarum omnium malitias in se continet.

Septima dicitur perplexa, & ista est pessima, & vltra suam malitiam etiam continet omnes malitias præcedentium, de quarum naturis singulariter infra dicitur: vide psalmum decimum cap. Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Dicet Domino, susceptor meus es tu, & refugium meum Deus me', sperabo in eum. Quoniam ipse liberauit D me de laqueo venantium, & a verbo aspero; Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. Scuto circundabit te, veritas eius: non timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dęmonio meridiano. Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis. Quoniam tu es Domine spes mea: altissimum posuisti refugium tuum. Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam Angelis suis mandauit B de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meũ. In isto psalmo comprehenduntur omnes malitiæ supradictarum tentationum. Scuto circundabit te veritas eius, continet primam. s. importunam; non timebis a timore F nocturno, includit secundam. s. dubiam. A sagitta volante in die, continet tertiam, s. subitam: a negocio perambulante in die, cõtinet quartam, scilicet occultam. Ab incursu, cõtinet quintam. s. violentam. Et dæmonio meridiano, continet sextam. s. fraudulentam. Cadent a latere tuo mille, continet perplexam. Supra habuisti etiam in prædicatione, quæ incipit ista prædicatio præparat nobis viam per totam Quadragesimam, &c. Quòd status ecclesiæ erant inclusi, etiam in illo psalmo. Sed vt melius intelligas, nota ista notabilia. Primum, ꝙ G licet status septem ecclesiæ sint vnusquisq; per antonomasiam, siue excellentiam excellentius altero in suo tempore: nihilominus quilibet eorum est in sigillo eorum, & in eorum quolibet; quia in vno quoque eorum omnes alij includuntur. Secundum notabile est, quod secundum, quod dicitur currere status ecclesiæ per ista septem tempora, seu per illos septem status. s. iustitiæ, patientiæ, sapientiæ, gratiæ, innocentiæ, humilitatis profundæ, & pro bonis periculose. Ita omnes homines, moraliter intelligendo, currunt per illos septem status; & non incipit a iustitia, sed ab vltimo. s. a probatione; quia quando homo est deditus H mundo, primo Deus incipit probare eum, dando sibi persecutiones, & infortunia; & tunc homo humiliatur, & transit ad innocentiam, & fit innocens eius anima, quia confitetur; & de innocentia transit ad gratiam, quia communicat gratiam sibi datam a Deo cũ alijs, quia inducit oẽs alios quoscunq; potest, vt humilientur, & confiteantur; & de illo statu gratiæ trãsit ad statum sapientię, quia gustat de sapore Dei. Et si tunc incurrit in aliquam aduersitatem, fert illam patienter, & sic de statu sapientiæ transit

A sit ad statum patientiæ; & sic factus patiens redit ad domum, & semper vadit de bono in melius, de meliori in perfectius accrescendo. Tertium notabile est, quòd isti septem status hominis siciunguntur cum septem statibus prædictis ecclesiæ, in tentationibus: vnde ita est in mente humana discurrendo per animam, sicut per status temporum tentationum ecclesiæ, vt infra videbis. Quartum notabile est, q͏ omnes tentationes possent quandoq; omnes esse vna sola; & quælibet ipsarum potest venire sola; ita q͏ possunt venire simul, & separatim, sicut legit in diabolo ampullarum, qui ap-
B paruit Beato Benedicto Abbati, qui habebat circum circa multas ampulletas plenas tentationibus; & si non potest facere, q͏ bibas de vna, tentat te, q͏ bibas de alia, & sic de singulis; sicut balisterius, & bombarderius, qui proijciunt multos missiles, & bōbardas, donec obtinuerint pugnam, &c. Quintum notabile est, quòd istarum tentationum malarum, secunda est maior prima, quia continet illam; & tertia est peior secunda, quia continet primam, & secundam; quarta est adhuc peior, quia continet omnes præcedentes: quinta adhuc peior,
C quia etiam cōtinet præcedentes: sexta etiā peior est, quia & ipsa præcedentes omnes continet: septima vero est pessima, in qua etiam omnes aliæ continentur, vt supra dictum est. Sextum notabile est, quòd Deus permittit, omnes istas tētationes venire homini propter animam exercitare, & meliorare, illuminare, & ipsam animā solidare, calidare, & fortificare; & sicut ista tria. s. calidare, illuminare, & fortificare, proueniūt ex parte Dei; sic per contrarium frigidare, cęcare, obscurare, & debilitare animam, prouenit ex parte diaboli: vnde tres sunt ex parte voluntatis, aliæ sunt ex parte intelligentiæ: prima cum tertia probantur, & per voluntatem, quinta videtur esse vo-
D luntas violentata: intelligentia illuminatur per intelligentiam. Salomon ait, Qui non est tentatus, qualia scit? &c. Et ideo vt intellectus illuminetur, Deus permittit, venire tentationes in anima, quæ est dubia. In quarta occulta exercetur etiam intellectus. In sexta, scilicet fraudulenta, etiam exercitatur intelligentia. Vltima, scilicet perplexa, etiam exercetur per intellectum: vnde quando diabolus te tentat, tu debes aperire omnes intelligentias ad obuiandum istis tentationibus, sicut faciebat simia numularij, quæ cum vidisset vnum, qui obturabat sibi oculos cum manibus, voluit similiter facere, & cum obturasset etiam sibi oculos, ille subtraxit denarios de banco, propter quod dominus simiæ videns sibi deficere denarios, ipsam valde verberauit sberfellando sibi oculos; vnde exinde cum ipsa simia videbat aliquem transeuntem iuxta cambium sibi sberfellabat ambos oculos: ita tu fac, aperias bene oculos omnium intelligentiarum in tentationibus, si non vis decipi; quia quando cadis, vix potes releuari, nisi intelligas modos, quibus te decipit diabolus; & nisi intelligas periculum cuiuslibet istarum tentationum, & remedium obuiandi. F

Vnde diuide singulas istarum diuisionū in tres partes, seu considerationes. s. in videndo modum decipiendi periculum, & remedium obuiandi.

Vnde nota, quòd quatuor sunt modi, quibus te tentat diabolus: per hanc primam, scilicet importunam, videlicet ante, & post, a dextra, & apertè sinistra: & nota per ante, præsentiam: per post, absentiam: per dextram prosperitatem: per sinistram, aduersitatem: vnde væ mari, & terræ; quia mare descendit ad vos, in Apocalyp. c. per mare intelligitur aduersitas; G per terram intelligitur prosperitas: vnde diabolus incipit tentare a dextra, scilicet à prosperitate; & percutit ante, scilicet in præsentia: verbi gratia, tu videbis vnam pulchram iuuenem, si es luxuriosus, subito te importune tentat diabolus, & concupiscendo illam, & iam peccatus es. Vel quædam mulier videt vnam magnam caudam vestis alterius, subito repræsentatur sibi tentatio importuna, vt sibi faciat vnam similem; & dicitur percuti ante, quæ ante oculos repræsentatur: tentatio retro est, quæ fit in absentia rei visæ, vel actus: verbi gratia, vidisti pulchram iuuenem in eius absentia, diabolus tentat luxuriosum H repræsentando sibi illam, & tunc delectatur in illo: vel aliquis te offendit, vel odisti aliquem, sed fecisti pacem, & postea diabolus te importunè tentat, vt facias vindictam; & tunc te pungit retro.

Sinistra interpretatur aduersitas, vt cum aliquis dicit tibi iniuriam, tu sine patientia subito prorumpis in contumeliam, & non potes te refrenare, & pungit te a sinistra: & sic diabolus nunquam cessat tentare animam ante per præsentiam, retro per

A per absentiam, à dextra in prosperitatib. & à sinistra in aduersitatibus: vel in terra, idest in prosperis, & in mari, scilicet in aduersis: vnde oportet te habere scutum, de quo dicit psalmus supradictus, scilicet veritatis ibi. Scuto circumdabit te veritas eius: & non timebis a timore nocturno, &c.

Et nisi scias dimicare cum isto scuto, vndique ante, retro, a dextra, & sinistra, efficieris malus per continuam importunitatem tentationis diaboli, si sibi consentis, quia gutta cauat lapidem non ui, sed sæpe cadendo. Sic per continuam guttam tentationum non resistendo, licet sint paruæ tē-
B tationes: nihilominus continuando facit animam consumare per continuationem, sicut pluuia continua aufert pinguedinem terræ, & sicut febris continua aufert vires corporis, & consumit carnem, &c. Similiter, & musca punget caluum semel, bis, & continuando prouocat ad iracundiam. Et similiter, dum vnus scriberet in cella, vbi erant zinzalæ: scriptor obturauit cellam ne intraret aliqua zinzala, & credens esse securus dum incipit præscribere, audit vnam volantem, facientem ziss, ziss, ziss, scri-
C ptor sumit calamum dicens, vide qualiter modo scribam, & continuato zissaro istius zinzalæ eleuat, & cum sabello vadit amenando per cellam, tunc zizala sistit. Scriptor non audiens eam, iterum incipit scribere, & stando pusillum ecce zinzala zizaniando zisat. Iterum scriptor dicit, credebam te interfecisse, & iterum me impedis, & surgendo iterum cum sabello cernit cellam pluries, & iterum zinzala se fermat, & non zizaniat. Iterum credens eam occidisse, reddit ad scribendum scriptor, & stans modicum iterum zizala ziffat, & tunc propter importunitatem istius modicæ zizalæ
D tentationis scriptor proijcit calamum, & blasfemando exit de cella, & reliquit opus scribendi. Multo magis diabolus zizaniando animam cum modica, sed importuna tentatione facit hominem peccare mortaliter: vnde sis prudens, quia diabolus te percutiet ante, vel retro faciendo te ita importune cogitare de aliquo, quòd inducet tibi tibi delectare in illo, & faciet te peccare mortaliter.

Secunda consideratio est videre periculum istius importunæ tentationis. Et nota, quòd habet quattuor pericula: primum delectatio, secundum consensus, tertium operatio, quartum est damnatio, quæ sequitur ex prædictis. Dico quòd primum periculum est delectatio. Nam sicut delectaris in E
minima tentatione importuna diaboli: illa delectatio inducit consensum: & sicut consentis, ille consensus conducit peccatum. Nā sicut modica fauilla facit magnum ignē: ita parua tentatio inducit magnū peccatum interueniente consensu, & consentiendo habebis malam horam, & diem, &c.

Tertium est operatio: quia sicut consentiendo operaris actum tētationis, videlicet luxuriam, iram, inuidiam, accidiam, auaritiam, &c. immediate imbrattaris, sicut auis inuiscata: quia quanto plus voles inde aufugere, plus inuiscaberis. Quartum est damna F
tio, siue consummatio: verbi gratia homo propter nimiam fœlicitatem, & abundantiam diuitiarum, & pacis paulatim venit in tantam tentationem, quòd non recordatur de suo Creatore, sed extollit, & alios vilipēdit. Superbia crescit, & incurrit pericula infinita, & peccata, propter quæ consumit animam, sicut facit Salomon, qui fuit sapientior, ditior, & potentior in populo Dei, & in tantam tentationem diabolicam venit, ꝙ relicto Deo, adorauit idola, propter cæcitatem luxuriæ, & vnius fœminæ: ita Sanson fortior mundi, qui tandem ex importunitate dixit Dalidæ, in quo consistebat fortitu- G
do sua, scilicet in capillis: propter luxuriam illius mulieris, perdidit fortitudinem, &c. vnde nota hic, ꝙ quandocunque vna creatura acquisiuit aliquam gratiam temporalem, vel spiritualem, vel vtrunque simul, sine labore, vel contradictione, nō solum est in periculo custodiendi ipsam gratiam, sed est in periculo perdendi illam, sicut fuit in lucifero, qui subito acquisiuit gratiam tantam, quæ nihil consistit sibi, & subito perdidit illam. Similiter in Adam, & Eua, qui cito perdiderunt gratiam, sibi donatam, nullo suo labore acquisitam. Item Dauid perdidit gratiam pro luxuria cū vxore Vriæ, & H
sic de similibus: vide Petrum Apostolū, qui gratiam sibi datam aperiendi portas paradisi, subito abnegādo Christum vni fœminæ perdidit, quam per pœnitentiam postea recuperauit: vide etiam, Dicitur quòd filij diuitum, & vsurariorum subito dispērdūt patrimonium sibi relictum, quia nullum laborem habuerunt in vendicando illud: vnde caue, ne thesaurizes propter ditari filios. Nam si erunt virtuosi, nunquam deficit eis: si erunt vitiosi, tū damnaberis, & disperdēt patrimoniū sibi acquisitū: no. itaq; sciētias, custodire, grās tibi sine tuo labore datas nē ex importunitate diabolicę tētationis perdas,

A das, & damneris in profundum. Nunc
videamus remedia ad resistendum istis ten-
tationibus, quæ sunt tria. Primum reme
dium est vna damnatio intelligentię verita
tis in non dimittendo se excęcare, sed di-
cendo, cognosco quòd hoc procedit a dia-
bolo, & non consentias, & ęquiparatur illi
verbo psalmi nostri supradicti, & veritas
eius. Et euades diabolum, & euades cum
scuto veritatis, sicut fecit Christus, Lu.c.4.
quādo sanauit sororem S. Petri, cum dicit,
stās importune, ꝙ significat importunitatē:
vnde veritas Dei: vndecunq; circūdabit te
B scuto, si venit ante, videndo pulchrā mulie
rē, & inciteris ad concupiscēdum eā, dicas,
quid est ista mulier? vere est puluis, & vile
cadauer: qđ si introspectis visceribus, non-
ne est oī putredine plena? &c. Et victor eris
similiter retro, & dextra in prosperis, & si-
nistra in aduersis, & sic faciendo, & meditā
do euitabis tentationes, & conculcabis leo
nem, & draconem, &c. Sicut in Centurio-
ne, qui in hoc æquiparatur aiæ. Nam cum
diabolus tentat animam in luxuria, anima
debet vocare castitatem, & imperari sibi, ꝙ
fugiat luxuriam, & faciat eam castam, &
sic in alijs tentationibus aliorum vitiorum
C debet vocare virtutem contrariam vitio il-
lius tentationis, & imperari sibi, vt fugiat
illud vitium à quo tentatur, & sibi virtus
illa deseruiat, contrariando & resistendo
illi tentationi, & sic euades.

Secundum remedium est, vt cum tenta-
ris, confitearis, & sic cum illa tua humilita-
te, & gratia humilitatis in confitendo con-
funditur dæmon, & sic virtus reportabit
ista duo remedia, scilicet resistendo, & con-
fitendo, & per frequentationem istarū dua-
rum virtutum liberatur in totum anima, &
suggestione diabolica.

Tertium remediū est oratio: quia si scis
D vti oratione, idest tenere mentem fixam, &
occupatam in sola oratione, tunc valet ora-
tio: sed si in oratione habes mentem occu-
patam in alio, parum videlicet, immo si ha-
bes in oratione mētem occupatam in alijs
vacillando cogitationibus, est periculosa,
quia efficieris fantastica. Et sic nota tria re-
media contra istam tentationem importu-
nam. s. vsus rationis, vsus confessionis, &
vsus orationis. Quartum remedium est, ꝙ
anima tua non stet ociosa, quæ stat ociosa,
efficitur camera tentationū diaboli: & ideo
tene semper mentem tuam occupatam in
aliquo bono opere, & exercitio, vigilate, &
non dormite, &c. Sequitur videre de secun
da specie tentationis, quæ dr̄ dubia: in qua E
et nota tres considerationes. s. dæmonis tē-
tandi: scda de periculo, tertia de remedijs:
& in isto versiculo psalmi nostri, Non time
bis a timore nocturno, continetur modus
tentationis de modo, quem tenet in hoc
dubia, & considera quattuor in eo, qui va-
dit de nocte: Primum, quia vadit dubius,
secundum vadit timidus, tertium quia va-
dit vacillans: quartum quia vadit incon-
stanter: ita concurrunt ista quattuor in hac
dubia tentatione diaboli: & est periculo-
sior prima supradicta: Vnde qui vadit de no
cte maxime tempore guerræ, vel per loca
suspecta latronum, sicut audit vnam foliam F
cadere, subito fit dubius, & dubitat ne ali-
quis latro sit ibi: vel si videt aliquam arbo-
rem siccam de longe, credet, quòd sint lan-
ceæ inimicorum: vel si videt aliquem lapi-
dem magnum: vel stipitem alicuius ligni,
credit, & timet, ꝙ ibi sit vnus lupus, & hu-
iusmodi, & multotiens incidit in inimicos,
credens quòd sint amici. Et econtra aufu-
giet amicos, credens quòd sint inimici, &
tunc trepidat, & ideo non timebit a timo-
re nocturno. Ita occurrit in huiusmodi ten
tatione, quia quandoque, quòd videbitur
bonum, erit malum, & econtra: vnde pro-
pheta non trepidauerunt timore, vbi erat G
timor: vide qualiter facit dubium, sicut Ma-
rinarius videns fortunam de nocte, mul-
tum timet appropinquare terræ, ne franga-
tur nauis. Et cum videt nubem, quando-
que videre timet montem: dicet socijs: ca-
ueamus, quia video terram. Ita occurrit in
hac tentatione, quia cum anima tentatur,
dicet, bonum est facere hoc. Alia tentatio
dicet, immo est malum: vnde propheta di-
cit, Anxiatus est in me spiritus meus, &
totum cor meum est alteratum: vnde non
timebit. Tertium similiter ire de nocte fa-
cit hominem vacillantem, ita vt nesciat,
quo vadit: vnde sæpe itinerantes sunt du-
bij. Et vnus dicit, vadimus bene, alter re- H
spondit, ignoro, & sæpe itinerant tota no-
cte, & in crastinum reperiunt se vicum in
crastinum itinerasse: vnde Iob 20.c. cogita-
tiones meæ, variæ succedit sibi, & mens
mea rapitur hinc inde, sursum, s. & deor-
sum. Quarto efficitur inconstans itineran-
do de nocte, quia cum itinerauit modicū,
dicitis, certe non debeo bene ire, & reuer-
titur, & dum reuersus est, dicit, certe credo,
quòd bene ibam, & eum bene iuuat vltra
vidēs arbusta, vel aliud dicat, o ego omnino
non bene vado, & iterum reuertitur, & sic
eundo,

A eundo, & redeundo pluries reperit se nihil itinerasse. Similiter mens inconstans nunquam ad portum salutis applicat desistendo ab eo, quod bonum est: vnde Dauid, Errauerunt in solitudine, scilicet non vera via habituali Dei non reperierunt, quia destiterunt a bono opere.

Septimo nota, quòd communiter si homo cognosceret malum, non faceret illud. Quattuor sunt pericula tentationum.

Primum est ignorantia veritatis, sicut in populo Dei, qui valde desiderabat exire de manu Pharaonis, & existentes in Deserto, & habentes dulce manna, & ignorantes de tot beneficijs murmurabant, dicentes. Vtinam sederemus super ollas carnium in Ægypto, &c. Similiter in Pharaone, qui dum tentaretur a plagis, dicebat Deum fore iustum, & postea licentiato populo, faciebat claudere portas. Similiter in anima tentata, quia ita excæcatur, quòd non cognoscit bonum a malo, nec verum a falso, & hoc ideo, quia homo efficitur fragilis ad cognoscendum malum, sicut fuit Eua, quæ tentata dixit diabolo interroganti, quare non comederet de pomo vetito? ne forte moriamur, & tunc fuit immediate capta, quia posuit in forte præceptum Dei: sciebat enim, quòd Deus dixerat, quacumque hora manducaueritis moriemini, & sic fuit. Ideo cognosce causam tentantis, & non deseras prædicationes.

Secundum periculum, quia cum incœperis facere malum geris lentus in dimittendo illud.

Tertium periculum est, quia si cognosceres illud esse malum, non ipsum faceres.

Quartum periculum est, quia si cognosceres veritatem, non desisteres a bono. Ecce quattuor pericula occurrentia in non cognoscendo veritatem.

D Similiter nota quattuor remedia contra huiusmodi tentationes.

Primum est in sacra scriptura studere, quia declaratio sermonum illuminat, & intellectum dat paruulis, id est, qui non intelligebant credentes malum bonum, & econtrario. Secundum remedium est capere cōsilium ab experto in illo, in quo dubitas quid sit bonæ discretionis, & Deus tunc mirabiliter te quærentem cum diligentia, & confidentia illuminabit, sicut sæpe accidit in sanctis Patribus.

Tertium remedium est videre, & contemplari discurrendo vitas sanctorum Patrum: quia si reperis aliquid tale, de quo dubitas factum fuisse per aliquem sanctum, E elige illam viam, quia omnis actus Sanctorum ad nostrum exemplum est: quia quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scipta sunt, vt cognoscamus veritatem.

Quartum remedium est: vide & considera nomen Iesu infirmati fide, & dicas Psalmum, Deus in nomine tuo saluum me fac: exemplum Actuum Apostolorum, cap. 6. Erat vnus claudus ab vtroque latere, qui significat dubitantem, quia nescit a quo latere debet ire: respicit in templo ad Petrum, & Petrus dixit, aurum & argentum non est mihi: surge, & ambula, & subito surgens ambulauit, magnificans Deum, & sic F accidit in eo, qui confidit in Deo: quia sic mons Syon exaltabitur, &c. vnde oportet, quòd in consulendo euitare tentatis diaboli interueniat concilium Petri, & Ioannis. Petrus interpretatur experientia: Ioannes sapientia seu intelligentia: quia si consultor sit Petrus, scilicet habeat experientiam, & non interueniat Ioannes, scilicet intelligentia, non consulas eum.

Vnde considerato modo istius tentationis, quæ dicitur subita, possumus ipsam æquiparare sagittæ, & sic a sagitta volante in diem, quia in esse balistrato quattuor concurrunt. G

Primum, quia non videtur sagitta, ita velocitet transit.

Secundum, quia balistatus non expectat sagittam.

Tertium, quia sagitta subito percutit.

Quartum, quia si homo non defendatur aliquo scuto, vel non perpendit, percutitur a sagitta volante: similiter in tentationibus, quare dicit sagitta volante in diem, quia non visa percutit: vnde vbi sagitta non videtur, ibi non potest esse discretio ad præcauendum sibi: & vbi non est visa, nec expectata, neque discretio, ibi non potest esse consilium ad præcauendum sibi, neque. H prouidentia; ita quòd venit subita, & ideo si non videtur, non potest esse discretio pro uidendi, & sic homo non circundat se scuto, nec defensatur, & percutitur: verbi gratia, si dicitur tibi iniuria, subito blasfemas Deum, & sanctos: vel prorumpis iniuriam proximi, & peccas mortaliter: vnde nota regulam, quia quotiens venit subito offensa Dei, licet non præcesserit cogitatio: licet communiter primi motus non sint in potestate nostra, semper est peccatum mortale. Similiter si prorumpis iniuriam proximi, subita ita percutiendo, &c. vnde

A vnde Hierem. 4. velociores fuerunt inimici mei, quàm Aquila cœli, quæ habet naturam, quòd ita velociter descendit scindendo aera cum tanto impetu, quòd subito percutit aues, & occidit. Similiter facit dæmon ad instar basilisci, qui solo visu venenat, & occidit, & sicut vipera, quæ dicitur venenare, antequàm mordeat, simimiliter in tentatis: nisi primo habeas remedia supradicta, & non defenseris scuto, subito percutit te. Et sicut in homine, qui subito cadit mortuus ex aliqua infirmitate occulta, quia si sciret infirmitatem, cœpisset remedia, & non esset mortuus subito. Similiter in peccato luxuriæ, cuius cupi-

B do pingitur cum arco, & sagitta, nisi tenueris remedia danda, tibi te taliter perforabit, quòd nunquam te deseret illud vulnus: vnde cùm tu vetus in tanta ignorantia veritatis rationis, quòd non discernis tentationes, tu non consulis, & non consulendo non potes facere rectè Iudicium, vtrum sit bonum, vel malum, & non defenderis, & non defensus scuto veritatis Dei, sagitta te percutit ad exitiũ: ideo causas ista. Videamus modo remedia, q̃ simili sunt quatuor.

Primum, cum peccas, subito confitearis.

Secundum, quia cum es confessus, saltem semel in die recorderis de illo peccato.

C Tertium fuge causas, scilicet luxuriæ, auaritiæ, iræ, accidię, & aliorum peccatorũ; si non vis in illos cadere.

Quartum remedium, stare semper paratas obuiare peccator: vnde ita faciendo, facies vnum habitum virtutum, quòd faciliter præcauebis: vnde Anselmus fortis habitus, &c. Sed in his tentationibus est magnum periculum in homine habituato in vitijs, & peccatis, qui est ita debilitatus in virtutibus, quòd si cadit, quia faciliter cadit, nunquam potest per se eleuare, sicut etiam in homine debili, & infirmo, quia faciliter cadit, & per se nunquam potest su-

D perferre: sed iuuenis fortis, si aspicias hoc aliquo lapide, vel duro, quasi aspirando cadit: Sed tantas est eius vigor, salit, & salendo currit, & vitat periculum, ita quòd non cadit: vel pur si cadit conatur percutiendo in terram, & subito fugit, ita facit homo habituatus in virtutibus, qui est ita fortis in charitate, & amore Dei, quòd licet tentetur, non faciliter cadit, & si cadit mediante habito suarum virtutum, & confessus fugit, vnde tales Antichristi in omnibus erunt ità debiles in fide, & non habituati in virtutibus, quòd nisi fuerint abbreuiati dies illius, perirent quasi omnes: vnde sequitur Matth. 8. e. Veh prægnantibus malitiæ, & vitiorum. Similiter in infantia, qui cadens est ita debilis, quòd nisi iuuetur, non leuatur. Sed maior factus nõ eget auxilio alterius in eundo, & surgendo. Hac ergo, vt serues remedia supradicta, vt fortius existas, & nõ cadas, & sic venies ad portum salutis, ad quem nos Deus perducat. Amen. E

DE OCCVLTATIONE Diaboli. F

Sermo XIII.

Sequitur videre de occultatione diaboli. Et ista tentatio est peior omnibus præcedentibus, & continet in se omnes malitias præcedentium, & suas. In qua considera, sicut in alijs tria, scilicet modum suæ tentationis, Secundum periculum, tertium remedium. Vnde propheta dicit in psalmo supradicto: A negotio perambulante in tenebris. In quo sacratissimo eloquio non modos, quibus tentat animas, quia ad instar furis, qui fur habet quattuor proprietates, siue modos furandi. Primus dicitur occultus. Secundus plenus. Tertius subitus. Quartus absconditus. Primo furatur occulte. Secundo furatur plene id, quòd intendit furari. Tertio subito recõdit furtum. Quarto quia latet malitiose, sicut facit diabolus, quia primo venit occulte: vnde si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret: vtique pro diuitijs temporalibus: sed pro diuitijs spiritualib⁹, quid facere debemus? & sic fur ipse diabolus venit in abscondito, & furatur presto, quia multotiens credit homo esse bene confessus, & reputat se bonum, & est totum oppositum. G H

Tertio cito recidit. Quarto quia sicut fur cito abscondit res furatas: sic diabolus occultat peccata tua cito, ne conquæraris iudici, scilicet sacerdoti confitearis: vnde Iob 13. cap. quantas habeo iniquitates, scellera mea ostende mihi. Et nota, quòd in primis præcedentibus capitulis, Iob non timebat se peccasse in aliquo, & dixit, meas scelerationes, quas scilicet ignorabat sibi futuras a diabolo: vnde timebat habere aliquod scelus, & dicebat, ostende mihi, quia ego non video illas. Nam peccator est, sicut

A cut auarus abundans multis delitijs, qui licet fur furetur modicum furti de magno tumulo, non perpendit, sed semper stat in tentare, & susp:tione ne sibi fatetur. Sic homo zelotipus animæ suæ, semper tremat ne furetur sibi, & ne decipiatur a negotio perambulante in tenebris.

Vide Dauid: Domine ne recorderis de peccatis meis perpetratis in iuuétute mea, ne perdam gratiam tuam: ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Et nota duo genera peccatorum, scilicet occultorum, de quibus homo
B non recordatur, & scitorum, de quibus homo recordatur scit.

Adde, & tertium genus peccatorum, quæ homo non intelligit: vnde dic, dico meam culpam, &c. de peccatis meis, de quibus recordor, & de quibus non recordor, & de quibus non intelligit, & ideo dicit, ab occultis munda me, da mihi cognitionem, vt intelligam mea peccata occulta, quæ sunt valde periculosa: quia de illis homo nunquam confitetur, & ita damnatur de occulto, sicut de eo quod scit: vnde Dauid dicit. Et ab occultis meis munda me. Sed quare de occultis punior, vi-
C delicet de his, quæ non intelligo? dic quòd si puerulus percutit patrem, ipse non peccat, quia non habet dies discretionis.

Sed si minor percutit patrem, peccat mortaliter.

Item minus peccat, qui minorem habet discretionem, quàm habens maiorem discretionem, & cognitionem. Et licet non cognoscat veritatem facinoris, tamen punitur.

Sed quæ sunt peccata aliena, quia licet non confitearis, & habeas contritionem, nihilominus apparebit voluntati non habere peccata, quo ad intelligentiam, ta-
D men quo ad Deum puniatur, vide in nouo testamento. Nihil mihi conscius sum, sed tñ non confido, quia ne io si sum debitor Dei, quia non est creatura inuisibilis in aspectu suo. Vnde si Iob, & Sãctus Paulus valde timent illum dæmonis dolum: nos quid faciemus?

DE SACRO B Baptismate.

Sermo XIIII.

Vox Domini super aquas. Psalm. 28. Dauid intendens loqui de sacro baptismate, quia loqui est vnum de septem sacramentis, de quo solo hodie intendo tractare, dixit, vox Domini super aquas. Ad cuius declarationé notandum est, ꝙ in sacro baptismate tria sunt necessaria, sine quibus non potest esse baptismus. Primum est materia, quod significat per li, aquas. Secũdum est forma, quod F
consistit in verbis per li, super. Tertium minister, quod significat per li, Domini.

Incipiamus ergo a primo: vnde nota tria dubia etiam circa factum materiæ. Primum dubium est, quæ materia dedit esse in baptismate. Et certè dico, quòd debet esse solum aqua: quia cum alio liquore baptizari non potest, contra aliquos baptizantes cum saliua, quia talis creatura non est baptizata. Et bene fuit ordinatum cum magna ratione, quòd illud sacramentum fiet solum cum aqua. Primo pp mysterium: quia si tu bene consideras, aqua habet tres proprietates. Primo, quia mundat, purgat, & lauat, G
ad significandum, ꝙ vbi primo eramus deturpati, & infecti peccato primi parẽtis, & originali, per sacrum lauacrum aquæ fontis baptismatis nos purgamur, & lauamur. Secunda proprietas aquæ est, quia aqua est clara, ad denotandum, quòd nos sumus propter baptismum, & sanctam fidem Domini nostri Iesu Christi clarificati, & illuminati, vbi primo eramus excæcati a tenebris infidelitatis, & vitiorum, & apertus est nobis intellectus sacrarum scripturarum.

Tertia proprietas est, quia aqua recens, & frigida ad significandum, quòd vbi primo eramus aridi, & arsi propter peccatum: nunc vero sumus refrigerati, & refecti in H
lauacro S. Fontis huius ministerij baptismatis. Secunda causa, quare ordinatum fuit, quòd fieret solum cum aqua, est literalis: & causa fuit, ne aliquis posset se excusare, propter impotentiam, & penuriam denariorum: quia si fieret cũ vino, oleo, melle, vel cum alio liquore, ne quis posset dicere. Ego non habeo: vnde possem emere de illo tali liquore propter paupertatem: quia vbique reperitur aqua in copia, propterea aliquis non potest se legitime excusare, ꝙ in aliqua repones, vbi cõiter non reperitur vinum.

A num, vel elongât lac, seu melioris si saluus fuisset ordinatum fieri de alumno, hmôi liquore, homines illius regionis potuissent se colorate excusare, dicentes, quia non reperiebatur de illo liquore in nostra contrata: ideo non fuimus baptizati: sed quia vbique locorum habetur arpia aquæ nullus potest se excusare. Et ideo hoc sacramentum fuit ordinatum fieri in aqua.

Secundum dubium est, nunquid baptizari potest cum aqua mixta, vt puta cum lexiuio, vel vrina, vel vino, huiusmodi. Et ad huius declarationem, quòd aqua potest esse mixta dupliciter, quia aut per immixtionem aqua mutat naturam, aut mutat speciem. B

Nam quandoq; aqua mutat speciem, qđ potest multipliciter accidere, vel per digestionem, vel per corruptionem, aut per mysticum, per digestionem vrinam, & tunc quia mutauit speciē, non licet baptizare cū vrina: per corruptionem, sicut est de aqua, quæ naturaliter transiens per vites, amputando vicem cadit a vitæ, quia de illa aqua non licet baptizare, similiter nec cum agresto, neque cum vino, quia transit in aliam speciem, & similibus. Per immixtionē, vt quia in modico aquæ miscendo, ponis plus C de alio liquore superante aquam; nam tunc non licet, quia mutat speciem.

Quandoque mutantur accidentia: verbi gratia, posuisti aquam puram in vase, vbi fuit vinum nigrum, & mutauit, propterea colorem: propter hoc non impeditur, quoniam possis cum ea baptizare.

Item si misceatur cum tertia parte vna, adhuc licet baptizare cum ea, dummodo non transeat medietatem aquæ: sed consultius, & melius est baptizare cum aqua pura. Similiter, & cum aqua salita potest baptizari, sed nunquam baptizari potest cum aqua sulsurea, & dico, quòd sic: sed nunquid cum aqua turbida licet baptizari? D Respon. quòd sic, & conclusiuè cum omni alio genere aquę licet baptizari, dummodo species aquæ non immutetur: quia si mutatur species, & non potest. Sed pone, tu non habes aquam, an poterit baptizari aliquo modo? & distingue, quia aut baptizādus est puer, vel homo adultus. Si est puer, tunc dico, ꝙ non potest baptizari sine aqua: vnde notetis vos, o obstetrices, quia cum Domina venit ad actum partus, faciatis ꝙ semper habeatis ibi aquam perpetuatā propter casus occurrentes, quandoque, ne si puer aliquo casu moreretur, dum vadis acceptum de aqua propter baptizare eū, interim moriatur. Tamen est vnus alius modus, quo puer pro baptizato habetur: vt puta si quis in despectum fidei Christianæ teneret infantulum de occulto, vel aliter ipsum interficeret, in despectum, & contemptum Christi. Nam tunc ille puer habetur pro baptizato in sanguine Christi. Sed si est homo adultus, & magnalis: ibi cupit baptizari, & ibi non habet aqua, & est in procintu mortis, sicut fuerūt plurimi conuersi, & martyrizati propter fidem Iesu Christi, tunc duo adhibentur remedia: vbi non habetur de aqua, vel non potest habere modos baptismatis. E Primum est, vt habeat voluntatē baptizandi se, si posset, & bonam contritionem, & F hoc dicitur baptisma fluminis, sicut si esset carceratus, & cuperet baptizari, & ibi moreretur, quia bona voluntas sufficit, & pro facto tunc reputatur. Secundum est, quando aliquis moritur pro fide Christi, cupiens baptizari, & non potest, quia tunc illud baptisma dicitur sanguinis: & per hoc habemus tria baptismata. Primum est aquæ, secundum est spiritus siue flamminis, tertium est sanguinis. Et hæc sufficiant, quantum ad materiam.

Secunda pars principalis. G

CApe modo secundam partem principalem nostri sermonis circa formam baptismatis: vbi nota quattuor dubia.

Primum dubium est, quæ forma verborum debet seruari in baptismate? Et dico, quòd licet aliter seruauit ista forma vxor: Ego baptizo te. In nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, Amen. Et dicendo ista verba, simul & semel, debet super insundi, & proijci aqua, proferendo verba illa, aliàs nō est baptizatus. Ideo bene dicit vox Domini super aquas. In vulgare vero sermone dicitur hoc, homo Io te battezo in nome del Padre, & del Figlio, & del Spirito santo, Amen. Et in, o mulier, proferendo ista talia verba, simul & semel, tu ipsa proijcias, & infundas super caput pueri aquam, quia si in duriori illa verba, & illa mater dicendo proijceret aquam, non erit baptizatus puer ille. Similiter si essent duo sacerdotes, quorum vnus diceret verba, & alter infundat aquam, non esset baptizatus. H

Item non licet immutare, vel corrumpere, seu adiungere aliqua alia verba, neque interponere, vel præponere, vel postponere,

A ponere, seu transponere aliqua alia verba, quàm supradicta.

Sed quæro, si licet leuare seu omittere aliquod dictorum verborum, Docto. dicunt, quòd si omitteres, ego, & diceres baptizo, &c. quòd peccas mortaliter, & tamen valet baptismus. Sed si obmitteres te, tunc puer non est baptizatus: quia dicendo, ego baptizo, & non dicis quem, nullum baptizas: similiter si omittis, baptizo, vel aliquod, & illis verbis patris, vel filij, aut Spiritus sancti, non est baptizatus. Similiter si dicis, ego baptizo te in nomine Dei, vel Trinitatis, non est baptismus. Sed B quid si dicis, baptizo te in nomine Christi? Theologi dicunt valere. Canonici dicunt non valere, quia data est certa forma in verbis, & non licet maiores mutare, nec variare formam illorum verborum. Tamen in hoc considera duas formas: vnam substantialem, & aliam accidentalem. Si mutatur forma substantialis, puer non est baptizatus in mutando, vel omittendo substantialia formæ. Similiter in accidentalibus, sicut in faciendo aliquid ad fontem imponendo sal in ore insufflando, dando candelam in manu, & cætera, quæ fiunt in illo actu baptismatis. Nam ista sunt de accidentalibus C baptismatis: quia licet non fit de sale, & alia non interueniant: tamen erit baptizatus, dummodo substantialia intercesserint. Sed si aliquid de accidentalibus ipsis omissum fuerit, sacerdos peccat mortaliter, si per negligentiam id fecerit.

Secũdo quæro, vtrum vnquam liceat mutare, vel corrumpere aliquod verbum substantiale, & dico vt supra, quòd non, quia tunc non esset baptizatus: vnde quando mittis pro aliqua, vel pro aliquo in casu necessitatis, vt baptizet, fac dicere uerba requisita ad baptisma: quia si nesciret, uel corrumperet aliquod uerbum substantiale, D non est tuus puer baptizatus, & hoc potest tripliciter accidere.

Primo modo per malitiam, quia baptizans peruerteret, uel omitteret aliquod uerbum, uel malitiose dicat. Ego baptizo te in nomine patris, & filij, &c. Quandoque per ignorãtiam, sicut accidit in mulieribus, quæ propter ignorãtiam dicunt, dona bessodia: quia omne uerbum baptismatis est ita substantiale, quòd corrumpendo unum uerbũ minimum, nõ esset puer baptizatus. Sic nec in consecrando corpus Christi, sicut accidit in duobus sacerdotibus, quorum unus dicebat, ꝙ in consecratione debebat dici, hoc est corpus meum. Et alijs dicebat, ꝙ homo E debet dici corpus meus, & post uaria compromiserunt in Dominum plebanum magis ignorantẽ, qui dixit, ad quid ualet dicere tot truffas: ego dico Aue Maria, & subito expedio me. Et nota, quòd sic dicendo, non ualet: uide de hoc. c. retulerunt, de consec. ubi dicitur, ꝙ in baptismate dicendo, nomine patris, & filio, &c. & non corrumpitur: unde nota, ꝙ corruptio uerborum potest fieri dupliciter, uel in principio, uel circa finem. Si corruptio uerbi fit circa finem, est malum. Sed tñ non irritatur substantia rerum, sicut bergabenses, qui dicunt peter, quando uolunt dicere Piero, & dicunt ueter, &c. quia si Domina baptizans dicat, in F nomine patre, & filia, &c. ualet baptismus. Sed mutando principium, sicut dicendo, in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, & huiusmodi, tunc non ualet. Tertiũ dubium est, si licitum est iungere alia uerba, scilicet in nomine B. Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, &c. & tunc hoc potest dupliciter accidere, quia aut baptizans hoc facit, ut sit difformis ab ecclesia, & propter facere mundum suo modo, uel inducere nouã sectam, & non ualet. Similiter dicendo, in nomine patris, qui est omnipotẽs, &c. aut hoc iungit, uel facit supradicta per simplicitatẽ. G quia dicit, in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti Amen. Et in nomine B. Virg. Mariæ, & omnium Sanctorũ: & tunc facit propter simplicitatem, & nõ propter difformitatem ab ecclesia, ualet, & ratio potest esse, quia utile per inutile nõ nitiatur. Quartum dubium est. Si dicẽdo, ego baptizo te in nomine patris, o clerice ueni huc, & filij, & tu scribis multum, &c. nunquid ualebit baptismus? & dico ꝙ non, quia in illis uerbis nulla interiectio debet intercedere, sed successiue sine ullo interuallo tpis uerborum, aut interiectionis interueniẽtis fieri, & proferri debet, & aliter non ualet. Sed quid si H propter senectutẽ, uel algorationẽ, aut aliquam causam baptizando presbyter dũ dicit, in nomine patris, tuscẽdo facit hen, hẽ, hen, & sic tuscendo continuãdo dicit, & filij, & Spũs sancti, hen, hen, hen, hu, hu, hu, nunquid ualet baptismus? & dico ꝙ ualet. Quintum dubium, quærunt Doct. si licet ꝑponere, uel postponere, uel interponere aliquod de dictis uerbis substantialibus sic dicendo. Ego in nomine patris baptizo te, & Filij, & Spiritus sancti: uel ego baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Docto. in hoc uariãt, tñ tutius est tenere, ꝙ in

A in hoc puer sit baptizatus. Sextum dubiū quia sit Docto. nunquid, qñ dña prægnans moritur, puero existēte in corpore puer ille nondū natus possit baptizari? Aug. dicit, φ nō natus baptizari non pōt: tñ si caput pueri solum est de foris vidēdo periculum, pōt baptizari: sed si habet aliud mēbrum, q̃ caput desoris, expectādum est, φ exeat totū, si est sperandū, φ debeat exire: sed si est periculum, & non speratur φ exeat, tunc potius est sperandū de misericordia Dei, q̃ de iustitia, & ideo isto casu potius est baptizādus, & pes, aut manus, seu mēbrū exiēs, &c. B q̃ non habendo semper spem misericordię Dei: p obiecto, φ misereatur illius animæ. Septimum dubiū, puer nascitur cum duobus capitibus, vel cum quattuor bracchijs, vel nascitur monstruosus: quæro, nunquid debet baptizari semel tm̃, tanquam vnus tm̃, vel bis super vtroque capite, tanquam censeantur esse duo, & duæ aiæ, adinstar vnius, quem audiui magistrū meum vidisse, qui de vltramontanis partibus ibat Romā, qui habebat duo capita, & dico φ quia habent duas aīas, debet baptizari singulum caput de per se, vnum post aliud. Sed nūquid possint ambo capita simul baptizari? dico φ C in casu necessitatis possunt baptizari, aliās aūt non. Sed quid in dubio, si est dubiū sint duæ aiæ, vel vna sola in corpore? dico φ debet primo baptizari vnū caput pure, & simpliciter. Secundum debet baptizari sm̃ sub conditione, si sunt duæ animæ in illo corpore, &c. Octauum dubium est, si puer debet in continenti, & cito baptizari. Et Doct. dicunt, φ pueri debent cito baptizari pp periculum vitę. Secunda rō, quia dæmoniū non hēt tantā potestatē in puero baptizari, sicut in non baptizato, vel male baptizato per presbyteros ignorantes, vel per malitiam seu per alium ex supradictis modis, & tunc D matres dicunt, quòd strigæ deuastāt eos, & sunt male insconstrati, &c. Alia tertia ratio est, quia pueri, quando in pueritia baptizantur, melius instruuntur in fide, quàm essent maiores. Sed quid si aliquis eēt magnus infidelis, sicut Iudæi, saraceni, & huiusmodi, & velit baptizari, nunquid subito? sine mora debeat baptizari? dico quòd tales infideles non debent ita cito baptizari, ne fides nostra christiana deludatur.

Nam primo debent doceri in fide, & circa articulos fidei, & quid, & qualiter, & quo debent credere, & viuere secundum fidem Christi. Et postquàm sunt bene instructi, si perseuerant in bona voluntate fidei Christi, tunc in nomine Iesu Christi E baptizentur, quia multotiēs Iudæi deridendo fidem nostram in diuersis prouincijs faciunt se pluries baptizare, & taliter vendicant sibi denarios.

Tertio vt sint magis præparati. Tamen Docto. dicunt, quòd si talis Iudæus esset discretus, & haberet notitiam nostræ fidei, potest subito baptizari.

Nona quæstio est, si Abbas, vel monachus, vel frater regularis potest esse compater. Docto. dicunt quòd quilibet religiosus leuando filiocios, peccāt mortaliter, vt 16. quæst. 1. in c. cum placuit, & de consecra. c. F non licet, & ratio non potest esse ne fiant domestici commatrum suarum.

Decimum dubium si licet habere plures compatres: ad hoc dicendum est, quòd fugienda est multitudo compatrum, quia prò pter nuptias conficiendas inter filios, & filiocias, inter quos est quædam fraternitas spiritualis, & ideo gratia honestatis non pò test haberi nisi vnus compater de iure canonico, vt de consecr. dist. 4. c. Non plures. Et nota quòd compatres sunt obligati admonere, & castigare, & docere filiocios suos articulos fidei, scilicet Credo, & Pater noster, & Aue Maria, si non habeant parentes, G qui doceant eos. Tamen in sexto dicitur, quòd si plures sunt compatres, tamen tenet compaternitas, quia multa fieri non licet; quæ tamen facta tenent.

Tertia pars principalis.

SEquitur tertia pars prædicationis nostræ. s. quantum pertinet ad mysterium baptismatis: vox Domini. Circa φ nota tria dubia. Primum dubium est, nunquid cuilibet liceat baptizare? Et ad hoc Respon. φ aut interuenit necessitas, aut non. Si non H interuenit necessitas, & tunc solo sacerdoti conuenit baptizare, & isto casu vbi non est necessitas, baptizans alins, quas sacerdotes semper grauiter mortaliter peccat, & similiter omnes consentientes, & non prohibētes, cum possint, mortaliter peccant, nisi in casu necessitatis, & periculo mortis, vt dixi: quia vbi imminet periculū manifestum de morte pueri, omnes tam masculi quàm fœminæ baptizare possunt. Sed nunquid Iudæus poterit in isto casu baptizare? Ad hoc respondeo, quòd Iudæus licet non credat in Sacramento baptismatis, si benedicit verba substantialia, & intendit facere illud, quod vult sacrosancta mater ecclesia,

& quod

A & quod credit ecclesia Romana, seruando bene ordinem verborum; & credendo in genere illud, quod credit ecclesia Romana, quòd baptizatio talis iudæi valet.

Sed nota, quòd vbi potest haberi presbyter, nullus alius baptizet. Si presbyter haberi non potest, quæratur diaconus, deinde subdiaconus, & sic de alijs secundum ordines institutos in ecclesia. Et si tales haberi non possunt, tunc si aliquis masculus haberi potest, eligatur potius masculus, vt baptizet quàm fœmina: sinautem tunc in subsidium mulier baptizet in casu magnæ necessitatis, vbi alij prædicti reperiri non possunt.

B Sed si dubitauerit, quòd mulier non bene baptizauerit puerum, quid fiendum? dico, quòd non licet reiterare sacrum baptisma: & ideo presbyter dicere deberet; ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti, in casu in quo non sis baptizatus, vt de prædictis plenè habes de consecra. in c. mulier, & in c. Roman.

Sed pone, presbyter non vult baptizare sine solutione. Doct. distinguunt, quòd si presbyter vult vendere aquam, cum qua debet baptizare, vt puta, quia est in loco, vbi non habetur aqua, nisi ematur: & tunc

C tu potes emere ipsam aquam sine peccato, & ipse etiam vendere potest sine peccato, ex quo ipsam emit. Aut presbyter vult vendere Sacramentum: & tunc dico, quòd debet potius abstineri ab illo baptismate, & mori non baptizatus, quàm emere illud Sacramentum, quia tali modo moriendo habetur pro baptizato, & hoc intelligere debes in magno, qui habeat voluntatem baptizandi: in puero verò baptizando ipsum non est peccatum. Sed nunquid licet hæretico, suspenso, vel excommunicato, siue scismatico baptizare? Respondeo, quod non, nisi in casu necessitatis, vbi alij reperiri nõ possent, seruando formam verborum, &c.

D Sed nunquid Angelus potest baptizare? dico, quòd non, nisi ex dispositione, Deus illud præciperet.

Nũc vero ego quæro. Est vnus paganus in aliqua extrema parte mundi, qui nunquam audiuit nominare Christum, nec eius fidem, semper facit bonum, & mortaliter viuit, & non peccat: & si peccat cõteritur, & seruat legem naturalem, & tamẽ est dispositus, quòd si sciret fidem Christi baptizari: nunquid iste talis saluabitur, vel damnabitur? Doct. dicunt, quòd iste talis licet seruet legem naturæ, & sit apus conuerti, & baptizari, si haberet notitiam fidei B Christi, tamen moritur damnatus: tamen sperandum est, quòd si huiusmodi persona reperiretur, quòd a Deo aliquo priuilegio prouideretur sibi, vel inspirando taliter, quòd veniret ad loca, vbi haberet notitiam fidei, & posset baptizari, vel quòd per Angelum ex diuina dispositione baptizaretur. Ita quòd posset secundum ordinatam iustitiam saluari; sed nunquid Angelus possit ecclesiam consecrare: & dico, quòd non, nisi ex imperio Christi, sicut de ecclesia sancti Michaelis Archangeli. E

Sed nunquid diabolus potest baptizare dicendo verba? Doc. dicunt, quòd non, & diabolus non potest habere bonam intentionem, nec potest facere, nisi malum.

Sed quæro, si in sacro baptismate intentio est necessaria? dico, quòd sic, saltem in genere, licet non sit actualis: verbi gratia presbyter præparat aquam, & omnia necessaria ad hæc sacramentum, & baptizando similiter in consecrando mens sua vadit in lebete, quid bullit in pignata, vel in foro: & nihilominus dicit verba, & dicendo infundit aquam habendo intentionem generalem ad illum actum; licet non habeat ipsam actualem? dico: quòd nihilominus est baptizatus. Et idem in consecratione corporis Christi, & similibus: sed G si baptizans, vel consecrans non habet intentionem, vel est ebrius, vel fatuus, & mentecaptus, baptizare non potest.

Sed quæro, puer moritur: sunt plures concurrentes propter periculũ imminens mortis, ne moriatur sine baptismate: vt puta viginti ibi astantes, qui omnes simul dicunt cum intentione baptizandi infundendo aquam. Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritussancti. Nunquid erit baptizatus? dico, quòd sic, vbi autem necessitas non foret, non liceret aliter baptizare, quàm supradictum H est: & hoc quantum ad materiam baptismatis pro nunc dicta sufficiant, quæ intacta pertransire non volui, quia sæpius hęc accidũt frequentari: vt viri, & mulieres imperiti sciant, si occurreret aliquid ex dictis casibus, quid facere debeant.

A

DE PVRGATORIO.

Sermo. XV.

Isericordiã,& iudiciũ cãtabo. Psalmo. c. In quo sacro eloquio secundum ista tria verba nota tres status animarũ, quæ sunt in purgatorio. Vnde capio primum statum, & intendo procedere per dubia declarationes. Vnde moueo quatuor dubia. Primum est hoc, vbi est purgatorium: secundum dubium est, qui sunt, B & qui vadunt ad purgatorium: tertium est, quas pœnas habent animæ, quæ vadunt ad purgatotium: quartum, qui sunt torquentes animas illas, quæ vadunt ad purgatorium.

Ad primum dubium describunt Doct. ꝙ quatuor sunt purgatoria. De primo in 4. dialogorum, Gregorius facit mentionem, dicens, quòd est in Sicilia in Monte de Bectena, vbi nauigantes sæpe audiuerunt voces petentes eleemosynas spirituales, & temporales; & qui fuerunt. ibi, dicunt, ꝙ in illo monte semper. est magnus ignis, & semper proijcit cinerem, sicut dicit Augu. C de ciuitate Dei, quia semper ardet.

Secundum purgatorium stat in centro terræ, in loco arcto & priuato, quia qui habuerunt propriũ arctum, & priuatum amorem in hoc mundo plusquàm Deo, dabitur ille locus arctus in centro terræ. Et per contrarium: beati stabunt in loco latissimo, & amæno paradisi, quia amor eorum fuit latissimus versus Deũ: & si recordaris, aliàs dixi, quòd quatuor sunt loca in inferno: & inferior est locus, vbi sunt dęmones. In secundo superiore loco magis sursum est purgatorium, vbi stant purgantes sua peccata. In tertio loco superiore stant animæ pue- D rorum non baptizatorũ innocentiũ a proprio peccato: sed mortuorum in peccato originali, &c. quartus locus superior est limbus, vbi stabant sancti Patres.

Tertium purgatorium reperitur esse in hoc mundo, & non intelligas, quòd loquar, quòd purgatorium in hoc mundo sit respectu laborum, quos portas in præsenti vita: quia Gregor. dicit in dialogo, quòd quandoque animæ in hoc mundo superant aliqua peccata leuia, & permissione diuina faciunt purgatorium in hoc mundo, sicut de Paschasio ipse refert, &c.

Sed quæro nunquid spiritus, qui ascendunt aliquas personas inspiritatas dicẽtes B quandocunque facietis talem eleemosynã, vel mittetis vnum ad sanctum Iacobũ, &c. Nunquid facient suum purgatorium in hoc mundo? similiter de follettis, qui quandoq; repieriuntur conuersari, & loqui & stramazare in domibus, quid dicẽdum de his? Et ad hoc respondeo, quòd si est anima dãnata, non est possibile, quòd stet in illo corpore spiritati: quia aut anima est in corpore, vel extra corpus. Si est in corpore, non potest intrare aliud corpus: aut est extra corpus, & tunc aut est in paradiso, & non curat recedere inde, & venire huc, & intrare fętida corpora inspiritatorum. Si est in F inferno, satis habet facere ibi de suis torturis absque eo, quòd vadat torquendo alios: aut est in purgatorio, & iam illa anima est sanctificata, & habet arrhas paradisi, licet purgatur, nec curat discurrere mala operando, quia est conformata, & non potest mala facere, sed purgat mala iam perpetrata in hoc sæculo. Et per consequens fatuum est credere, ꝙ aliqua anima possit mirare corpora aliquorum. Vnde quando tu vides aliquem inspiritatum vexatum ab aliquo spiritu, dicente, quòd ipse est anima talis, nunquàm facias illud quod dicit, quia est diabolus vexans illum. Nam omnis homo habet duos spiritus; vnum bonum, & G vnum malum: & ille malus spiritus potest scire omnia facta illius, ad cuius custodiam datus fuit: & talis malignus spiritus vexãs aliquam personam, dicet se fore animam illius talis, ad cuius custodiã deputatus fuerat propter cooperire se, & quia non posset fieri peius, quàm facere dicere missas vnũ paruum sacerdotem, quia tunc dæmones gaudent, quia celebrans indignè, peccat mortaliter: & licet videatur illum spiritum dicere aliquas veritates, illud facit, vt adhibeas fidem suis dictis, & sub vero velabit aliquam falsitatem, & aliquem errorem, vt H te inducat in illum errorem, & in illam falsitatem, sicut quãdo miscentur cum melle, & zucharo venenum. Vnde nil credas istis spiritibus, & follettis, nam differunt ab inspirationibus datis a Deo. Et nota, ꝙ quędam mulier, quæ erat auia vnius fratris, retulit, quòd vna eius vicina pepigit cũ eius marito, & econtra, ꝙ quis eorum præmoreretur, superstes daret omnia, quæ habebat pro Deo. Accidit, ꝙ vir primo mortuus fuit: eius vxor non expectato anno subito nupsit, & nil dedit pro Deo: transacto aliquo tpe, auia huius fratris, quæ nupserat, dum

A dum dormiret apparuit ei in somnis, ꝙ intret ecclesiam, vbi erat sepultus maritus vicinæ suæ, & vidit maritum vicinæ suæ pręmortuum clamantem coram Crucifixo: iustitia, iustitia, iustitia. Et postquàm bene clamauit, voluit se versus auiam dicti fratris, dicens, commater, rogo vos, ꝙ eatis ad vxorem meam: & sibi dicatis, quæ vidistis, & dicite sibi pro parte mea, ꝙ nisi fecerit eleemosynas de patrimonio, quod sibi reliqui, sicut mihi promisit hinc ad triginta dies, quòd in fine triginta dierum subito morietur: qua ambasciata eidem relata: illa truffando dixit, vos eratis modo bene ebria. Ego feci quod debui, & nihil de
B his facere voluit. Et transactis triginta diebus, dum lauaret vnum vas, & vellet proijcere aquã infra fenestram, præcipitauit se ex illa fenestra, & mortua est in illo præcipitio: vnde potuit esse Angelus, qui inspirando fecit illud apparere illi mulieri.

Quartum purgatorium est ignis, de quo supra alias tibi dixi in prædicatione: ibunt in supplicium, &c. vbi dixi, ꝙ erunt quatuor ignes, & erit ignis purgatorij illorum, qui purgabuntur in hoc sæculo.

Secundum dubium, quærunt Doct. qui sunt, qui vadunt ad purgatorium. In quo
C nota quatuor veritates: prima veritas, quòd nullus vadit in purgatorium, qui moritur in peccato originali, sicut sunt pueri, qui moriuntur sine baptismate, vel male baptizati. Sed nunquid huiusmodi animæ puerorum non baptizatorum, vel male baptizatorum patiuntur aliquam pœnam in inferno? In hoc sunt duæ opiniones: aliqui dicunt, quòd habent solum pœnam priuationis gloriæ: aliqui Doct. vt Grego. dicunt, quòd habent pœnam etiam vltra priuationem gloriæ. Notate ergo, ò vos mulieres indiabolatæ, quæ propter vestram culpam facitis abortiuum, & mittitis illas
D animas ad inferos, quid erit de animabus vestris, quas orationes creditis, quòd innocentes damnati fundant pro vobis? sed quid dicemus de illis diabolicis mulieribus, quæ postquàm fecerunt se damnabiliter impregnare, faciunt cum suis herbarijs, & stricturis se disperdere? quid de illis, quę postquàm pepererunt in lucem, suffocant partus etiam. Nam tales multo grauius peccant, quàm si interficerent hominem magnum: quia anima illius magni potest saluari, & est saluata: sed in abhortiuo, & disperso, quia non habet baptismum, saluari non potest: & ideo Doct. dicunt, quòd circa actum matrimonij non debent habere tantam rabiem, quòd ponant se in periculo disperdendi, & perdendi animas filiorum: quia tu vir, si bene considerares ista pericula, & peccata, quæ inde prouenire possunt, te abstineres, quando videres vxorem tuam prægnantem. E

Secunda veritas est, quòd illi vadunt in purgatorium, qui sunt in aliquo peccato veniali, vel qui non fecerunt debitam pœnitentiam in hoc mundo pro suis peccatis: circa quod distingue, quòd aut cõfessor dat tunc paruam pœnitentiam, & non tantam quanta est condigna pro satisfactione F tuorum peccatorum, & tunc tua anima vadit in purgatorium: & ibi stat, donec purgetur. Sed si tantam dat pœnitentiam, quanta sufficit, tunc non vadit in purgatorium: aut datur maior pœnitentia, quàm sit condigna, & expediens tuis peccatis, & tunc anima illa salit in paradisum cum maiore gloria. Ideo gaudeatis, quando datur vobis magna pœnitentia. Vnde Prouerb. 25. cap. de animabus isto modo purgatis, leua rubiginem de argento, & erit vas purissimum. Ita accidit in anima purgata, quæ relucet absque vlla macula.

Tertium dubium, quærunt Doct. quæ pœnæ, & quantæ sunt in purgatorio: & G dicunt, quòd animæ dupliciter tormentãtantur in purgatorio, vno modo, quia sunt priuatæ, seu semotæ a consolatione Dei. Secundo modo, quia habent pœnas similes pœnis infernalibus; sed differũt ab animabus, quæ sepultæ sunt in inferno, in hoc quia damnati sunt in æternum, æterna gloria paradisi, & sentiunt ęternam pœnam sine spe redemptionis: quia in inferno nulla est redemptio. Et nota, quòd damnati habent maius tormentum propter priuationem æternæ gloriæ, quàm pœnæ æternalis. Exemplum duorum, quorum vnus est filius Regis, qui sperat succedere in regno patris: & alter est filius vnius rustici, H qui semper speraret esse fatigatus circa opera ruralia, & vterq; eorum captiuaretur, & poneretur vniformiter in eodem carcere, & in eodem aculeo tormenti. Vterq; haberet labores, & pœnas, quis putas haberet maiorem pœnam, an rusticus, vel filius Regis? certè rusticus, qui semper fuit solitus circa labores, & cibaria grossa, non tantum curabit de huiusmodi pœnis, quantum filius Regis, qui plus dolebit de regno gloriæ maiestatis suæ deperdito, quàm de pœnis illius acerrimi carceris. Similiter

A accidit in damnatis maximè Christianis, pensantibus, quòd erant filij adoptiui æterni patris, & essent reges coronati, & possiderent regnū Dei, & fruerentur ipso Deo, & viderēt se fore priuatos sequendo fętidū mundū: ex quo vltra pœnas sensitiuas, habent tantam pęnam. Et Aug. dicit, quòd est tanta damnatorum pœna sensitiua, purgatiua, & dolor, & sensus omnis generis tormentorum, ꝙ in hoc mundo cogitari non potest, nec probari, nec aliter considerari; quia omnes pœnæ, quæ possunt excogitari in hoc mundo, & pœnæ Christi, & omnium aliorum Martyrum, cæterarumq; per-
B sonarum, & creaturarum, nihil sunt respectu pœnæ purgatorij: & tātam interest inter ignem nostrum naturalem ab igne purgatorij, quantum differt ignis pictus a vero igne naturali. Idem in igne infernali. similiter gaudium animarum, quæ sunt in hoc mundo, nihil est sine comparatione a gaudio paradisi. Quartum dubium est, a quibus animæ tormētantur in purgatorio? Aliqui dicunt, ꝙ sunt illi dęmones met, qui fecerunt illas peccare, quia boni Angeli non torquent: tamen ipsi Angeli boni sunt abstractiui gratiarum Dei ad instar Iob. Cui Deus subtraxit gratiam, & demum pecca-
C uit. Aliqui dicūt, ꝙ dæmones non possunt tormentare animas purgatorij, nisi per visum: quia animæ videndo terribilitatem dæmonum terrentur, & dęmones ipsi incutiunt terrores: tamen in hoc mundo in aere possunt tentare animas, & facere ipsas peccare.

Secunda pars principalis.

SEquitur secunda pars, seu status iucunditatis animarum existentium in purgatorio. Et nota verba proposita psalmi nostri, quia dicit. Misericordiam, & iu-
D dicium cantabo. Nam animæ positæ in purgatorio, licet torqueantur, tamen cantant, & plangunt, quòd est mirabile. Vbi nota quatuor dubia: primum dubium est, quare cantant in purgatorio: Secundum, de quo cantant: tertium dubium, quæ animæ plus & melius cantant: quartum dubiū, de quo melius cantant. Dico, ꝙ primum dubium est, quare cantant? ad quod respondeo, ꝙ quatuor sunt causæ, quare cantant: prima causa est, quia vident se esse in gratia confirmatas; secunda causa, quia vident se esse de gloria certificatas: tertia causa, quia sunt de iustitia innamoratæ: quarta causa, quia sunt de charitate Dei humiliatæ. Dico, ꝙ prima E
causa suæ iubilationis est, quia sunt in gratia Dei confirmatæ: vnde nota, ꝙ omnis aīa purgatorij est confirmata in gratia Dei, & est certificata de ipsa gratia Dei. Nam in hoc mundo nullus scit, vtrum sit dignus odio, vel amore diuino, & sunt ita certæ aīæ illæ fęlices purgatorij, ꝙ dolentes, & purgantes se, semper iubilant, sicut martyres, qui ibant gaudētes ad martyrium, quia videbant, ꝙ de illa morte quaq; pati debebant, debebant mortē æternā vitare, & debebant certificari taliter, ꝙ non poterāt de vita ęterna priuari? Et sicut si rex te adoptaret in filium, & obligaret tibi regnū taliter, F
ꝙ sperares successionē illius regni: certè tu valde iubilares, sperans indubitanter coronari: ita accidit in illis fœlicibus animabus purgatorij. Alia ratio, quia iam sunt beatæ per spem certificatæ, ꝙ non possunt priuari gloria paradisi: sed in hoc mundo licet habeamus gratiā, tamen semper sumus dubij perdendi ipsam diuinā gratiā, quia sumus subiecti peccatis: & propter vnū peccatum mortale perdimus gratiā Dei acquisitā: ita ꝙ in purgatorio sunt certi de gratia, & licet sint certi de ipsa gratia Dei, tamen non sunt certi de gloria. ℂ quā gloriā, & quantā G
habebunt: vnde nota, ꝙ sunt tres status. ℂ naturæ, gratiæ, & gloriæ. Et nō pōt haberi status gratiæ sine statu naturæ: nec potest haberi gloria sine gratia, in hoc mundo nos sumus certi de statu naturæ: sed nō gratiæ, neq; gloriæ. In purgatorio verò animę sunt certæ de statu gratiæ, sed non glorię. In paradiso autem sunt certæ de statu gloriæ: tamen in hoc mūdo sumus certi de gloria per spem mediāte gratia. Et ideo nō est mirandū si animæ pp certitudinem, quam habent de ipsa gratia, & futura gloria cantant, & iubilant. Et ideo ego paciscerer de stando p cētena millia milliū annorum in H
purgatorio, quia essem certus de gloria paradisi: ò munde tenebrose, tu nō intelligis, neq; cogitas mysteria Dei, & pericula quibus subiaces perditionis æternæ, & quia non cogitamus ista, non est mirum si mergimur in profundum. Tertia causa, quare gaudent in purgatorio, est, quia sunt de iustitia innamorati ad instar boni filij habentis bonum intellectum, quem mater verberat corrigendo suum errorem, dicens, fili mi, tu peccasti. Ego volo corrigere tuum peccatū. Nā sensualitas fili dolet, sed fert patienter verbera, quia videt, ꝙ iustè corrigitur. Ita accidit in animabus, quæ pur-

A purgat sua peccata in purgatorio, quia quanto magis intelligunt iustitiam Dei se purgando, vt magis reluceant in æterna gloria: tanto magis pariendo gaudent; iuxta illud. gaudebit iustus cum videbit vindictam, & dicet iustus in sanguine peccatorum, &c.

Quarta causa, quare gaudent animæ in purgatorio est; quia abundant in charitate. Nam Vgo de sancto Victore vult, quòd anima in hoc mundo potest venire in tanto statu charitatis, quòd sensualitas potest se concordare taliter cum ratione dicendo, fiat voluntas tua, quòd plus gaudebit de aduersis, quàm de prosperis in B tantum, quòd vellet in æternum stare in purgatorio, si esset talis voluntas Dei. Et potest esse ita vnita cum voluntate Dei, quòd vellet potius stare semper in purgatorio cum gratia Dei. Vnde Eccle.4.c.considerando dubium animarum, & pericula ipsarum in hoc mundo, & complacentiam iustitię, in se reuertens dicit, laudaui magis mortuos, quàm viuentes, scilicet existẽtes in purgatorio, &c.

2 Secundum dubium, scilicet de quo gaudent, & sunt quattuor bona, quæ faciunt C animas gaudere; primum est sanctorum oratio, secundum est iustorum coniunctio, tertium est ipsorum perfectio, quartum est nostra subuentio.

1 Dico, quòd primum est sanctorum oratio. Nam omnes sancti de paradiso videntes ipsas animas purgatorij futuras eorum socios, & debere replere sedes paradisi cum beata Virgine matre Dei, orant Dominum nostrum Iesum Christum pro eis, quia desiderant ipsas animas salire in paradisum, & sæpe Sancti, & Angeli vadunt in purgatorium ad confortandum animas, & maximè Angeli, qui fuerũt deputati ad custodiã illarum animarũ.

D 2 Secundum bonum est iustorum coniunctio, quia Christus est caput nostrum, & omnes sancti sunt membra. Vnde Paulus; Christus caput est, nos membra eius; & sic vides, quòd membra simul ligata se mutuo adiuuant. Sed si manus est abscissa, non potest iuuare: sic animæ existentes in inferno, sunt membra abscissa, & non possunt se iuuare; immo sunt in omni genere discordiæ, & sicut os comedit non solum pro suo commodo; sed pro vtilitate omnium membrorum, vt vnum membrum adiuuet aliud. Ita in paradiso iusti omnes orant omnes pro existentibus in purgatorio, sicut quando dicis Pater noster, prodest omnibus. Vnde David: participes sum omnium custodientium mandata tua, & timentium te. Vnde si fit bonum per aliquem in Francia, prodest etiam tibi: si tu es gratia, & omnibus existentibus in gratia; ita quòd quilibet habet partem suam illius boni; sed vnus habet maiorem partem, quàm alius, scilicet tantum quantum habet plus gratiæ altero; sed quid si dicis Pater noster, pro vna persona tantum, nunquid valebit illi soli, an omnibus existentibus in gratia? ad hoc dico, quòd sanctus Thomas dicit, ꝙ F potest dupliciter fieri bonum. Aut propter debitum, & obligationem, & tunc extenditur ad illum, cui tu es obligatus; sed si fit bonum pro charitate, dico quòd diuiditur; sed nunquid quanto plus illud bonum diuiditur minus singulis datur? dico, ꝙ quanto plus diuiditur, tanto plus accrescit, & multiplicatur; & quanto maiorem necessitatem habet anima, tãto magis succurritur, & subuenitur sibi, quemadmodum natura succurrit locum debiliorem prouidendo sibi, sicut quando incidis tibi digitũ, immediatè natura impellit sanguinem succurrendo sibi, sic fit animabus purgatorij: quia eleemosyna magis cõfert animæ egenti, quàm alteri non ita egenti: quia G propter cõnexionem membrorum, & charitatis, quam habent ad inuicem, illud prouenit, quia reputant bonũ vnius fore alterius, quemadmodum cum homo dolet pedem, vel manum, aut oculum, cętera membra languent. Ita est in animabus purgatorij. Vnde quando aliquis moritur, bonum est orare pro anima eius, & eleemosynas facere pro defunctis.

Tertium bonum est perfectio ipsorum, qui sunt in purgatorio. Vnde Augustinus vult, ꝙ si aliquis pauper oret pro diuite, vt H conuertatur, & saluetur, & prædicat sibi, & propter suas orationes, & prędicationes, & exhortationes diues ille inducitur ad faciendum aliquod bonum, vel reliquit aliquas eleemosynas si ille diues damnatur dicit, ꝙ ille pauper qui orauit pro eo, vel induxit ipsum ad faciendum illud bonum, & illas eleemosinas, habebit magnam partem illorum bonorum, quorum fuit causa; & si saluatur diues ille participabit etiam de illo bono, cuius fuit causa: & ideo oretis pro omnibus, & suadeatis alijs, vt bona faciant quantũ, possibile est, & conforta aĩas peccatorum, vt conuertãtur, quia de elee-

A mosynis, quæ fient pro animabus eorum participabis. Similiter vxores confortant maritos ad bene viuendum, & ad lucra licita, quia participabunt secum de eorum precibus, orationibus, & eleemosynis, quę fient pro eis: Vnde oratio mea in sinu meo conuertetur, s. oratio, quæ fit pro peccatoribus: quia qui pro alio orat, pro se laborat. Quarta causa quare animæ in purgatorio gaudent, sunt bona, & eleemosynę, quæ fiunt in hoc mundo. Et notatur 13. q. 1. cap. animæ, ꝙ quatuor sunt bona, quæ possunt fieri pro animabus: quia aut celebrantur missæ, vel fiunt eleemosynę, vel ie-
B iunatur, vel peregrinatur: tamen peregrinare potest dici ieiunum: vnde bonum super nos est corpus Christi, intra nos est oratio, apud nos est ieiunium. Extra nos eleemosyna, & possunt reduci ad duo bona, s. vel iustitiæ aut gratiæ generalis, sicut missa, aut gratiæ spiritualis, & particularis, vt oratio: iustitiæ, & tunc aut deliberatiuè, vt remittere offensam, vel debitum: aut satisfactiuè, vt facere eleemosynas, & ieiunium. Sed missa est maius bonum, ꝙ possit fieri pro animabus propter communicationem corporis Christi. Nam vna missa est sufficiēs euellere omnes animas de pur-
C gatorio. Sed quęro, qualiter animę possunt scire si fiunt legata, & relicta per eas, & si commissarij fraudant eas, & quæ eleemosinæ fiunt pro eis? Ad hęc dico, ꝙ hæc possunt scire quadrupliciter, vel per illuminationem diuinæ inspirationis infusæ in ipsis animabus, vel per reuelationem Angelorum, vel quia eis referuntur per alias causas, quæ de hoc sæculo recedunt, scientes prædicta: quia dicunt, filius tuus noluit mihi dare legatum, quod mihi reliquisti, &c. Quarto modo, possunt scire per experientiam: quia sentiunt sibi alleuiare pœnas, quemadmodum gamba debilis sentit, quādo tu comedisti, & es refectus; quia est for-
D tior, & melius itinerat, & sic portator oneratus lignis, qui exoneratur de aliqua parte lignorum, qui sentit se alienari. Tertia petitio est pulchra, & breuis. Quæro ex ipsis animabus plus gaudet: vbi nota, quatuor veritates. Prima veritas est, ꝙ quotiens tu facis aliquod bonum pro anima existente in purgatorio, ipsa plus gaudebit pro illo bono, quàm gauderet magis tribulatus existens in hoc mundo de maiore bono, quod sibi facere posses. Et ꝙ hoc sit verum, probo per rationem: & per exemplum, & per auctori. per rationem; nam qui plus est fa-
tigatus, si sibi subuenitur, magis gaudebit, E
quàm alius minus fatigatus. v. g. vnus est oneratus de libris 25. alius est infirmus, & tribulatus, & est oneratus de vno pondere librarum quingentarum. Cui maiorem facies gratiam an illi, qui habet 25. lib. ponderis, aut illi qui habet quingentarum, & est infirmus, & fatigatus? si ex exoneras eos, certè non est dubium, ꝙ facis sine comparatione maiorem gratiam illi, qui habet lib. quingentarum. Concluditur in propositos nam esse in purgatorio est habere pondus lib. quingentarum, respectu tribulationum huius mundi, quæ omnes simul iunctæ nihil sunt respectu tribulationum animarum
purgatorij. Secunda veritas est, ꝙ quotiens F
tu facis aliquod bonum pro anima existente i purgatorio, tibi magis prodest, & plus mereris, quàm faceres decem, tantundem pro vno existente in hoc mundo etiam si esset carceratus, infirmus, nudus, & famelicus: nam quanto tu facis magis egenti, tantò magis est bonum: quia si vides vnū senem infirmum, & vnum iuuenem sanū, melior est eleemosyna senis infirmi, q̃ iuuenis sani, quis maiorem habet necessitatē senex, quàm iuuenis: & licet charitas exigat, ꝙ superueniatur proximo in suis necessitatibus, tamen placet Deo, ꝙ succurra- G
tur prius in maiore necessitate constituto, quàm minus egenti, & per cōsequens plus meretur dare pro animabus existētibus in purgatorio in hoc mūdo, quia magis egēt, & non possunt promereri: tamen bonum est etiā facere proximo in hoc mundo bonum, quod fieri potest. Et nota contra capitaneos carcerum & officiales, qui occupant eleemosynas carceratis datas, qui non possunt quærere; quia maximum peccatum faciunt, & debent distribuere plus egentibus fideliter. Tertia veritas, quā tene menti, est, ꝙ quotiens tu facis aliquas eleemo-
synas pro animabus parentum tuorū, plus H
valent ipsis, quàm alijs, contra illos, qui dicunt, ꝙ si facis dicere aliquam missam pro anima alicuius, ꝙ omnibus alijs animabus confert. Circa ꝙ nota in missa tria merita: vnum est Christi, de quo nullus habet facere, quia vult ipse distribuere cui vult, & quantum in hac parte confert omnibus. Secundum est meritum sanctæ ecclesiæ, & hoc distribuitur, vt infra dicam in quarta veritate. Tertium meritum est illius, qui facit dicere missam: nam potest dare hoc meritum cui vult, sicut si essemus plures, quibus darentur vnicuique mille ducati,

vnus-

A vnusquisq; gauderet de mille ducatis, cuilibet sociorum: sed illi mille ducati sunt illorum, quibus dantur: vel sicut est in candela accensa, quæ lucet omnibus ibi astantibus: sed plus confert illi, cuius est. Similiter si dicis missam quinquaginta, & es obligatus vni, quantum ad meritum dicẽtis potest dicere pluribus: sed si es obligatus, tu debes dare ipsam missam solum illi, cui es obligatus, ad instar debentis facere dicere ꝑ quinquaginta animabus singulas missas: si dicit tantum vnam missam pro omnibus tempore non satisfacitis. Item si dicis vnam missam pro multis, & sis tamen vni obligatus, valet solum illi, pro quo es obli-

B gatus. Quarta veritas est, ꝙ si sunt plures communes, & dicantur communiter missæ, sicut in die mortuorum, ꝙ plus percipiunt, seu participant de illis missis animæ, quæ sunt in gratia, quàm aliæ, & quanto plus sunt in gratia, tanto magis participant de ipsis. Vnde Franciscus de Marone dicit, ꝙ in bonis communibus sicut relinquere hæreditatem pauperibus Christi, & ꝙ celebrentur missæ pro animabus defunctorum, &c. ꝙ in huiusmodi plus participant illæ animæ, quæ habent maiorem gratiam, & plus gratiæ apud Deum, quàm habentes

C minus gratiæ, ad instar militantium in diuidendo prædam, seu butinum communiter factum, quia valentior miles præferretur alijs, quòd si erit aliquis pulcer equus, vel aliqua pulchra armatura, dabitur sibi potius, quàm alijs, quia est magis dilectus in ortu militum propter probitatem suam, quàm alij. Quarta petitio est, de quo magis gaudent illæ animæ purgatorij, & breuiter dico, ꝙ quanto magis est bonum sibi factum in se, tanto magis gaudent.

Tertia pars principalis.

D Sequitur tertia pars principalis nostræ prædicationis, seu tertius status animarum in purgatorio existentiũ per illud verbum, quod subiungit, misericordiam. Quæro, de quo cantabo misericordiam? s. de isto tertio statu, & videbimus in hoc quatuor veritates. Prima veritas est, secundum Franciscũ de Maiorano: quia quanto magis ille, qui facit aliquod bonum perfectum est in maiore gratia Dei, tanto magis placet Deo, & animæ recipiunt maiorẽ consolationem, & premium: quia quanto est magis iustus, plus valet, & prodest animabus: quia Deus est magis conformis, & gratus suæ orationi, quàm alterius non iusti, quemadmodum si amicus dominationis peteret aliquam gratiam pro aliquo ipsi dominationi, magis exaudiret eum, quàm

E si foret suus inimicus. Secunda veritas est, ꝙ eleemosyna facta a iusto pro defunctis, plus placet animæ in purgatorio existenti; & maiorem consolationem recipit, quàm facta ab vno peccatore, & iniusto. Ratio est, quia ex quo illa anima in purgatorio existens est in gratia, fit conformis voluntati diuinæ, & placet sibi, quod placet Deo, & displicet sibi, quod displicet Deo. Et sicut Deus magis exaudit orationem iusti, &

F accipit eleemosynam ipsius potius, quàm peccatoris: ita accidit in animabus purgatorij, quia magis placent eis bona iusti, q̃ peccatoris. Tertia veritas est, ꝙ etiam licet homo sit peccator, & faciat aliquod bonũ pro animabus purgatorij, tamen illud bonum potest valere ipsis animabus; & mihi placet, quia est magna confortatio peccatoribus: quia pluries supradiximus in alijs prædicationibus, ꝙ bona quæ peccator facit in peccato mortali, non valent sibi: sed quomodo valebit animabus in purgatorio existentibus, quia videtur, ꝙ nõ potest plus conferre alijs, quàm in se habeat? Et si bene

G recordaris, vbi tetigi de ista materia: ego dixi, ꝙ confert peccatori bonum, ꝙ facit in habendo bonam fortunam in hoc mundo, & valet sibi de ribalzo ad consequendum propter illud gratiam Dei, & cõtritionem peccatorum suorum, & sic huiusmodi valet existenti in purgatorio, quia existẽs in purgatorio habet pœnas temporales: ideo illud bonum potest valere ad breuiandum illam pœnam, quæ est temporalis: quia valet peccatori de ribalzo ad gratiam consequendam, & ad fortunas, & honores pro se, & filijs suis, & quantum ad bona tẽporalia in hoc mundo. Similiter & pariter de

H bent valere, quantum ad bona temporalia animarum in purgatorio locatorum; ideo quamuis sis in peccato, non cesses orare pro defunctis, & facere eleemosynas, & alia bona pro eorum animabus; quia etiam orabunt pro te, ꝙ Deus det tibi gratiã pœnitẽdi, & conterendi de tuis peccatis. Quarta veritas est ista, ꝙ dato, ꝙ nõ valeret illud bonum pro parte illius, qui illud facit, poterit valere respectu sanctæ Ecclesiæ, sicut si hæreticus dicit missam. Nam illa missa non prodest illi heretico; immo tendit ad eius damnationem. Tamen si dicit secundum ordinem ecclesiæ, illa missa parit meritum

A ecclesiæ, & meritum Christi, & abbreuiatio boni. Et nota, quòd si tu scis aliquem manifestè in peccato mortali, quotiens tu facis ipsum celebrare totiens tu participas de illo peccato mortali, cuius tu es causa, et illa talia merita, quæ præueniunt ex celebratione talis missæ, nihilominus velit, vel non ipse celebras in peccato mortali, confert animabus in purgatorio existentibus, quoniam ad meritum ecclesiæ, & Christi.

Tamen aduerte hic, & distingue inter bonum, quod de sui natura est bonum, & bonum quod accidentaliter fit malum, quia dicere missam est naturaliter bonum: sed si
B dicitur per presbyterum existentem in peccato mortali, accidentaliter fit malum respectu ipsius dicentis, quia tendit in iudicium suum. Iuxta illud, qui indignè manducat, iudicium sibi sumit: sed quare non confert missa celebranti, sicut eleemosyna peccatoris? dico per rationem supradictam: quia missa licet de sui natura sit bonum, tamen dicta per sacerdotem in peccato mortali constitutum, fit malum respectu sui tãtum: & sic facta malum prodesse nõ potest, quia malum nunquàm prodest, sed bonum licet fiat per peccatorem, non desinit esse bonum, & per consequens puer debet pro-
C ducere aliquod bonum respectu sui finis. Et hæc pro nunc dicta sufficiant: faciamus ergo bonum, vt cõsequamur gratiam Dei, qua mediante perueniamus ad gloriam paradisi, ad quam nos peruenire concedat misericors Deus per suam misericordiam. Amen.

DE SANCTO FRANCISCO

Sermo XVI.

D *ET vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, & mari, dicens: Nolite nocere terræ, neque mari, arboribus, quousque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum, &c.* In Apoc. c. 7. Sed quæro, de quo intendit sanctus Ioannes loqui. Et certè dico, ꝙ intelligit loqui de sancto Francisco. Et volo vobis dare tria testimonia. Primum est Abbatis Ioachim, qui exponẽdo Apocalypsim dicit intelligendo de sancto Francisco: hic est ille Angelus, quem Christus per concordiam respicit. Et nota, ꝙ ille Abbas Ioachim fuit mirabiliter illu- E
minatus: quia mirabiliter concordat sacras scripturas: ecce concordiam, quam sanctus Franciscus habet cum Christo, quia habuit stigmata plagarum Christi, in concordantia passionis, & Euangelicæ imitationis, pacis, & paupertatis. Similiter Bonauentura, dum esset generalis, & fuerit Perusij coram vniuersitate, & toto populo quatuor veritates prædicauit de isto sancto homine; beato Frãcisco: dixit enim, ꝙ sanctus Franciscus fuit ille Angelus, de quo loquitur in 7. sigillo sanctus Ioannes, affirmãdo, ꝙ sanctus Franciscus est idem ille Angelus a sancto Ioanne descriptus, cum signo Dei viui. F
Secunda veritas, ꝙ intelligitur de sancto Francisco in 5. sigillo. Tertia veritas, quia affirmauit, ꝙ sanctus Ioannes viderat in spiritu sanctum Franciscũ habere plagas Christi. Quarta veritas, quia dixit, ꝙ in sexto sigillo in sexta tuba, & in sexta fiala, &c. semper intelligebat de sexto statu ecclesiæ, s. de ordine fratrum Minorum, quos quatuor veritates Bonauentura dicebat, quòd erat certus & certificatus, ꝙ istę quatuor veritates erant verę, & verificabantur in sancto Frãcisco, & aliqui volunt dicere, ꝙ de hoc habuit reuelationem, ꝙ in omni senario nu- G
mero sanctus Ioan. in Apoc. loquatur de sancto Francisco. Tertius, qui intelligit istũ senarium numerum, loqui de sancto Francisco, & de sexto statu ecclesiæ, fuit sanctus Ioãnes, qui fuit sextus Generalis in ordine sancti Francisci, & fuit valentissimus Doctor, & mortuus est in Marchia, & miris miraculis coruscauit, suscitãdo mortuos, &c. & legi vnum librum, in quo vnus suus discipulus dicit, ꝙ a sancto Frãcisco citra, nullus fecit tot miracula, & vt dixit, intelligit illum senarium numerum de sancto Francisco. Similiter in ciuitate Venetiarum in ecclesia S. Marci, beatus Ioachim per centũ H
annos ante aduentum S. Francisci, fecit depingere sanctum Dominicum, & sanctum Franciscum cum stigmatibus Christi in forma, in qua pingitur, & ita ibi videre potes. In quo sancto eloquio demonstrantur tres status. Primus status est radiosę conuersationis. ibi, & vidi alium Angelũ. Secundus status est gloriosæ Ascensionis. ibi, ascendentem ab ortu Solis. Tertius amorosæ cõsignationis. ibi, habentem signum Dei viui. Et nota, ꝙ S. Franciscus vocatur Angelus propter sanctam vitam & Angelicam, quam fecit. Et de isto primo statu, nec de secundo, s. qualiter sanctus Frãciscus ascẽdit

A dit de perfectione in maiorem perfectionem non intendo tractare in præsenti sermone. Venio ergo ad tertium statum, scilicet amorē consignationis signi Dei viui. In quo tertio statu eleua mentem tuam ad tres contemplationes de plagis S. Fràcisci, secundum tria mysteria quæ videbis. Prima contemplatio erit respectu Christi. Secunda contemplatio erit respectu S. Francisci. Tertia contemplatio erit respectu nostrum. Tolle ergo primum mysterium contemplationis plagarū respectu Christi. Nā in Christo sunt tria. Primo, quia apparet B sua miranda sapientia, quam infudit in sancto Francisco; secundo, quia apparet feruens charitas insita in S. Fràcisco, & sua clementia transformans: Tertio, quia apparet sua vigorosa potentia consignans. Dico primo, ꝙ apparet mirabilis sapientia Dei, mediante persona S. Francisci, quia intelligebat mirabilem thesaurum, quē posuerat in sapientia S. Francisci: quē thesaurum voluit innouare in corpore S. Fràcisci, ponēdo in illo quandoq; lapides pretiosos, per quos Golias fuit occisus, & expulsus de mūdo, ad denotandum, ꝙ tēpore S. Francisci pauci erant, qui a modo recordarentur de C passione Christi, &c. Vnde Christus voluit ponere in corpore S. Francisci istos quinq; lapides suæ passionis, ꝑ quos expelleretur Golia, i. diabolū infernalē de hoc mundo. Et sciendum, ꝙ quidā socius S. Francisci habuit reuelationē, ꝙ erant discatenati sexaginta millia dæmonum deputatorum ad pugnandū cum S. Francisco, & multotiens fuit insultatus a dæmonibus. Et propterea ipse quærebat multū solitaria loca, vbi dæmones citius conuersantur, vt posset secūdurius dimicare: & vt maiores tentationes pateretur. Sciebat enim, ꝙ Deus non dat maiorem libertatem dæmoni aduersus ho D minem, quàm ipse homo velit. Vnde dicebat ipse Christus: ponā te iuxta me iuxta illud prophetiæ, ponā te quasi signaculum, quia ego elegi te: & propterea vos videtis, ꝙ S. Franciscus semper pingitur cum Cruce in manu. Et nota, ꝙ sunt tria verba: ponam te iuxta me. Primum est ponā. s. ego, non signaculum, sed quasi signaculum ponam: quia sicut egomet cępi carnem humanam ex Maria Virgine. Et verbum caro factum est. Et sicut ego dedi exemplum personæ meæ: quia cępi facere, & postea docere; & ita veniam in persona iudicare; ita per me metipsum, ego te signaui, dicens Dominus, nec credas, quòd quando sanctus Franciscus recepit stigmata, quòd ap- E paruit sibi seraphinus; quia fuit Iesus Christus in propria persona i forma Seraphim. Et qui aliter credit, & quòd sanctus Franciscus non habuerit stigmata Christi, ipso facto est excōmunicatus, hæreticus, & maledictus. Et subiungit secundam veritatem. Ponam te quasi signaculum: nam filius Dei est signaculum: & sanctus Franciscus fuit quasi signaculum, & non signaculum, sed per imitationem, quasi Christus: & fuit Christus per transformationem. Vnde in rima quasi transformato per humilitatem fuit quasi Christus effectus, quoniam ego elegi te; quasi velit dicere; ego elegi te F Angelum sexti sigilli. Et elegi te quasi meum vexilliferrum, & banderarium, & confalonerium, & portantem stigmata plagarum mearum. Ecce qualiter elegi te ad instar sancti Pauli, dicentis. Non eligit Deus multos potentes, neque reges, neque dominos terræ, sed tantum homines infimæ conditionis, & deformes, vt nomen Dei esset magis gloriosum. Attamen aliquos valentes elegit, sicut Dionysium, & Paulum Apostolum vas electionis; deinde doctores Ecclesiæ, &c. Sed multo plures fuerunt ignorantes, quos elegit, vt daret intelligere, quòd quilibet erat capax G sui. Et elegit sanctum Franciscum paruulum, & turpem de persona, & valde deiectum. Et si quis vellet videre effigiem sancti Francisci, vadat Assisium, ad capellam sancti Anastasij, vbi sancta Clara fecit eum pingere in tanta statura, quanta ipsa erat, & qualis erat; quia erat paruus humuntio, & inter alios disparens: sed fuit vir maximi cordis, & tanti corracij, quòd ipse fuit Dominus mundi adeo, quòd sæpe suppeditauit vniuersum mundum, & nulla terra rebellauit sibi, quia docebat fratres suos humilitatem, amorem, & charitatem; H & quòd vbicunque calcabat pes eorum, suum foret; ita quòd quicquid calcat pes Fratris Minorum obseruantis regulæ sancti Francisci, suum est. Nam sanctus Franciscus erat liber ab omni cura. Et similiter sui sequaces sunt quasi omnia habentes, & nihil possidentes; & sunt liberi ab omni cura mundi, & calcitrant mundo.

Et omnes laboratores, & mercatores, & artifices laborant pro Fratribus minoribus. Nam qui mille mundos spernit, donantur mille mundi. In hoc ergo

A ergo potestis comprehendere Christi sapientiam profundam, & radiosam, quia voluit eligere Franciscum humunculum spiritum, & pauperculum, vt in illo apparet mirabilis sapientia eius, quoniam ego elegi te paruulum, & despectum a conspectu gentium, &c. Secunda contemplatio apparet in suis mirabilibus plagis, ad dandum intelligere, ꝙ quia mundus erat iam passionis Christi oblitus, voluit transformari suam passionem in sanctum Franciscum in carne humana, vt sua charitas demonstraretur mundo in corpore Francisci renouata. Et si vis facere pingere sanctum Franciscum, fac pingere plagam sui costati latam, & san-
B guinolentam, releuatam in modum vnius rosæ rubeæ, sicut in florib. sancti Francisci legitur, & fiat cappa ita breuis, ꝙ videatur plagæ pedum, similiter ad manus pingatur taliter, ꝙ videantur plagæ manuum, & pingantur claui in manibus, & pedibus releuati & carnei. Et nota ꝙ Christus sua propria manu fecit plagas, & claues i corpore sancti Francisci: & fecit illos clauos carneos, siue de carne ipsius sancti Francisci, siue de alia carne: & testa clauos illorum erat releuata, & contumens in palmis manuum, & ad pedes, & punctæ clauorum erant refle-
C xæ ab alia parte retrogada manus: & subditus pedis: & claui illi erant tanquàm de neruo, & mouebantur sursum, & deorsum, & tamen erant incarnati in manibus, & pedibus. Et sicut Adam a Deo fuit formatus, sic & illi claui a Deo formati fuerunt, & illa plaga costati a Christo fuit aperta propter feruentem amorem, quasi inde fieret ignis in illa esca ardentis amoris, qui erat in fornace corporis sancti Francisci, & ideo omnis spiritualis ardens in amore Dei, diligit sanctum Franciscum, & habet eum in deuotione propter conformitatem charitatis diuinæ sibi; & sicut aliqui Fratres sunt
D passionati in statu ordinis sui, & vadunt scatonando, non habent de isto amore. Nam quilibet debet laudare sanctos: nec possunt laudari, quantum decet. Et Christus volens demonstrare suam transformationem. In Exo. 9. c. dicit, ꝙ erit quasi signaculum in manu tua, scilicet plagarum passionis Christi, & dilectionis, & charitatis, & tanquàm pendentium ante oculos tuos, quia volui mori, & crucifigi pro te. Ita de nouo propter te volo ostendere, quàm signum per imitationem, & figurationem passionis meæ in corpore tuo S. Francisce: quia sanctus Franciscus semper portabat in corde suo passionem Christi, in cuius signũ E
cum sanctus Franciscus conuersus fuit ad Christum, posuit se in oratione, & stás ante Christum orando cum feruore, Christus viuus apparuit sibi, sicut est pictus in Assisio, & dixit sibi, Francisce, vade & repera domum meam, quia ruit: & volo renouare in te vitam meam cum tua societate, & dedit vestes suas vni pauperi, qui erat Christus. Et illa nocte vidit in cœlo magnum palatium, & arma, & vexillum crucis, & credidit se futurum magnum capitaneum. Similiter beatus Frater Siluester vidit in somnis vnam Crucem exire per os sancti F
Francisci tenẽtis per totum mundum persequẽtem draconem, quod significat suam prædicationem. Similiter quidam cancellarius Imperatoris, qui vocatus fuit Frater Pacificus, prædicãdo in Francia vidit duos enses, vnum tendentem vsque ad pedes, alium de vna manu ad aliam sancti Francisci. Similiter sancto Antonio, prædicanti apparuit sanctus Franciscus iuxta scalas. Illa visio significat figuratos in fronte de nomine Tau, scilicet Iesu: intellexistis ergo sapientiam Christi radiantem, & eius clementiam transformantem. Sequitur tertium, s. sua vigorosa potentia signans, quòd
G sit verum in potentia Christi, etiam est super naturale, ꝙ sanctus Franciscus fuerit signatus in costatis, ad ostendendum mirabilem terrorem: quia aliqui sunt terribiles peccatores, & ideo volo dixit Christus, ꝙ plaga costati sit signum terribile malis hominibus. Aliqui sunt fragiles & debiles, & istis volo ostẽdere vigorem in vigore, quẽ habuit sanctus Franciscus, & debiles, & fragiles confortentur, & sint vigorosi. Aliqui sunt infrigidati: & frigidatis volo ostendere flammas ardoris per radios ex illa plaga exeuntes, vt calefacti amore diuino, ardeant in fornace charitatis amorum Dei, H
& doloris peccatorum suorum confortati in cruce Domini nostri Iesu Christi, amoris, & doloris, quæ fugat dæmones. Et fuit ita vigorosus sanctus Franciscus, quòd licet non posset ambulare per stigmata pedum, & manuũ: & propter plagam costati, quæ continuo madebat sanguine: tamen non quiescebat asellus, & gubernabat suos fratres, & ibat prædicando verbum Domini. In cuius in Exodi. cap. Dixit Dñs Moysi. Ego ero tecum, cum eduxeris populũ meũ de Ægypto, & dabo tibi signum. Et cum exieris, volo ꝙ facias sacrificium. Et 4. dixit. Ego ero tecum dando tibi sapientiam, illu-

A illuminando mundum, & dabo tibi posse, & dabo tibi tantum amorem, ꝙ voles facere, & exequi omnia prædicta, &c. Vnde Dominus noster Iesus Christus, quando ipse dat aliquam gratiam alicui, dat sibi omnia opportuna, & necessaria ad illam gratiam perficiendam, & habebis hoc signum, quando, cum eduxeris populum meum, s. christianos, peregrinos de mundo, s. Fratres, qui conuersi exierunt de mundo, & reliquerunt, atque exibunt, & relinquent omnia mūdana, & viuent de eleemosynis exeundo de Ægypto, i. de mundo ad seruitia Dei: quia sanctus Franciscus post eius
B conuersionem stetit per decem annos, antequàm haberet signum, & in primo Capitulo, quod fecit, fuerunt in illo Capitulo quinque millia Fratrum. Et cū habuit stigmata in alio suo Capitulo reperti fuerunt 30. millia Fratrū vndiq; cōfluentiū de eius regula obseruantiæ. Et misit octo Fratres ꝑ quatuor plagas mundi, & cœpit possessionem totius mundi, quia propter spretum mundi ipse fecit tantum profictum. Et nota, quòd quotiescunque tu vides in aliquo tria. Primum spernere diuitias, secundum fugere pericula carnis, tertium non quærere gradus, nec prælaturas, tu iudica fore bo
C num signum in illo. Vnde Augustinus dicit, ꝙ mundus magis cōuersus fuit propter spretum diuitiarum Apostolorum, q̃ propter magnitudinem suorum miraculorū: quia ante nunquàm fuerat visum spretum eius diuitiarum, cum eduxeris populum meum de Ægypto, hoc est tertium: quartū est, sacrificabis in monte. s. Auerniæ, qui est mirabilis mons. Nam primo est magis excelsus alijs, & circundat per tria milliaria: & si bene considero, habet duodecim monticulos, & tres valles, & est sterilis, & plicans versus Occidens, & est lapideus, & lapides sunt scissi a summo vsque deor-
D sum. Nam mons lucidus significat Christū, petra autem erat Christus: quia super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & illi lapides sunt scissi, quia tpe Passionis Christi, petræ scissæ sunt. Et multi Doctores ordinis nostri dicūt, ꝙ mons ille diuisus fuit, & petræ eius scissæ sunt tempore passionis Christi, ad significandum, ꝙ ibi plagæ passionis Christi debebant renouari: tria milliaria, quæ circundant ipsum montem, significat fidem indiuiduæ Trinitatis, vel perfectionem regulæ sancti Francisci, quia profitentes vouent tria, obedientiam, paupertatem, et castitatem: duodecim montes significāt duodecim Apostolos, et sanctū E Franciscum cum duodecim socijs, cū quibus fundauit ordinem suum, et regulā Fratrum Minorum, & sicut Christus habuit ex duodecim suis discipulis, vnum. s. Iudam, qui se laqueo suspendit: ita sanctus Franciscus ex suis duodecim fratribus primitiuis habuit fratrem Ioannem de la Capella, qui se suspendit. Alij aut sui fratres fuerūt omnes sanctissimi viri, & habuit vnum fratrē, qui vocabatur frater Petrus pectenarius, ꝙ faciebat pectines, et erat de tertio ordine, et dicebat vnico verbo postulāti quantum volebat de suis pectinibus. Et dicto verbo F ponebat digitum ad os, et est sanctus: et hodie ille digitus est integer in carne et osse: Cæterum corpus est puluis; et semel dum ipse iret ad matutinū, reperit ecclesiā apertam, et duo Angeli occurrerūt sibi cum duobus duplerijs, et genuflectens se ante Corpus Christi, sentit magnum strepitum, et reuoluens se vidit Christum cum beata Virgine, et Apostolos, et cum magno exercitu: et Christus posuit pedem super lapide, et ibi dimisit formam pedis: et similiter beata Virgo posuit pedem ibidem: et similiter Apostoli posuerūt pedes suos iuxta formam pedis Christi ibidem relictam. Sed sanctus Franciscus posuit pedem G suum in eodem met loco, vbi posuit Iesus Christus pedem suum. Ad dandum intelligere suam vitam Apostolicā, quam imitatus fuit. Et ecce mons sterilis, et plicans versus plagam Occidentalem, quod significat, quòd fides Christi erat debilitata. Ecce aperui tibi ostium, quia tuus mons pē det versus partem Occidentalem, vt vadas ad humilitatem, et dirigas montem fidei. Et sanctus Franciscus dicit, ad nihilum redactus sum, quia in bassiori, et humiliori loco montis Auerniæ data sunt sibi stigmata Christi, ad denotandum, ꝙ propter humilitatem suam promeruit habere stig- H mata sancta Dei: et sic habes primam partem contemplationis respectu sapientiæ Christi, quæ consistit in tribus supradictis mysterijs. s. admirabili sapientia Christi, et in sua clementia transformatiua, et in sua vigorosa potentia consignata. Capio secūdum cōtemplari respectu sancti Francisci, in quo sunt tria signa contemplationis. Primū est suæ mirabilis, & prudentissimæ puritatis. Secundū est suæ feruentissimæ charitatis.. Tertium est eius strenuissimæ puritatis: nam si bene consideras, habemus in nobis quatuor affectiones, s. gaudere, dolere,

A lere, sperare, & timere, & anima efficitur talis, in quali existis quatuor affectionib; quia si anima gaudet mundanis, anima ipsa efficitur illud, quod amat: quia si gaudet vanitatibus, efficitur vana: si dolet pdere mūdum, efficitur mundana: si dolet perdere tēporalia, efficitur temporalis: si sperat in mundo, mundus efficitur: si timet mundū, efficitur mundana: si timet inimicum, efficitur inimicus. Similiter ergo, si anima gaudet Deo, si sperat in Deo, si timet Deum, si dolet de offensa Dei, in omnibus efficitur Deus. Similiter si dolet perdidisse castitatem, efficitur casta: si sperat in paradiso, effi-
B citur paradisus, & sic de similibus. Et quia S. Franciscus istas quatuor affectiones voluerat in Christo, totus per transformationem, imitationem, & eleuationem effectus est Christus.

Quia ergo Christus erat totus purus homo, & anima: & quicquid erat in Christo, est in Francisco transformato: erat ergo necesse, ꝙ S. Franciscus trāsformatus, esset per transformationem effectus Christus. In cuius signum in quarto signo Apoc. Et dabo ei potentiam super gentes, &c. dabo ei baculum, & virgam ferream, vt frangat illas gentes, sicut vas figuli, & loquit ibi de
C puritate corporis, & animæ sancti Francisci, quæ consistit in hoc, ꝙ caro supponatur animæ, & imperio spiritus: quia oīa subiecisti sub pedibus eius; hinc est, ꝙ credo, ꝙ quādo Christus cum suis manibus aperuit latus sancti Francisci, ꝙ mundauit illā eius carnem, & eam sanctificauit taliter, ꝙ illa caro mundata, & purificata, fuit reducta ad statum innocentiæ, & hæc intelligitur per illa verba supradicta. Et dabo tibi potestatem super gentes, &c. Et nota, ꝙ in sancta scriptura vbicunque fit mentio gentis, intelligitur de . Nam sicut sanctus Franciscus fuit factus dominus carnis suæ p manus Christi, ipse fuit factus vniuersi, quasi
D omnia habens, & nihil possidens, quod nō reperitur nisi in sancto Francisco approbatum a sancta ecclesia: quia non habet istud priuilegium, nisi de nouo Papa duret alteri, & istud est signum, ꝙ regebat carnem in virga ferrea, supponendo carnem imperio spiritus, sicut supponitur vxor imperio viri sui, & tanquā vas figuli confringet corpus: quia vas figuli, s. terræ significat tria, s. pintum, quia rumpitur primo, & ruptum. Secundo nihil valet, tertio ruptum nunq̄ potest consolidari, & reintegrari, quasi diceret, ita faciam spiritū predominari carni, ꝙ non poterit amplius peccare. In cuius signum sanctus Franciscus sentiebat suā carnem ita promptam, quia erat purificata, ꝙ in omnibus efficiebat eam conformem spiritui, sine aliquo labore. Nam & Christus recepit à patre tantam potestatem, ꝙ nullum peccatum poterat eum tentare: quia quando diabolus tentauit eum, prima tentatio remansit foris: similiter secunda, & tertia tentatio remanserunt de foris: quia nulla tentatio potuit intrare carnem Christi, ad instar vnius ciuitatis, quæ habet burgos debiles, qui faciliter possunt capi; sed tamen habet arces fortissimas, quæ capi nō possunt: nec inimici ingredi possunt: sic nos habemus carnem, quæ caro est burgus tentationis diaboli, quia diabolus faciliter intrat carnē; sed anima concupiscens aduersus carnem fortiter dimicat, & bellatur non dimittendo inimicum tentationum intrare arces ipsius animæ. Sed in Iesu Christo, & beata Virgine, & in sancto Frācisco non fuit ita, sicut est in nobis, qui in carne ipsorum nulla tentatio intrare poterat: & hoc est, ꝙ dicit, dedi sancto Frācisco per gratiam participantem, & non sicut in me abundantem, quod recepi a patre, vt caro sua obediat spiritui. Et Ezechiel 29. c. loquitur Deus sancto Francisco. Tu signaculum similitudinis, s. puritatis, plenum sapientia, & decore in paradiso Dei mei, & de omni lapide pretioso vestis tua. Nā caro sancti Francisci est signaculum puritatis Christi, plena sapientia, quæ fuit prudens. Nam sicut aliquorum, quia nesciunt facere malum, existentes puri, sicut columbæ; & sapientes, sicut serpentes, & plenum sapientia; quia sanctus Franciscus parum grammaticè sciuit, sed habuit sapientiam diuinam infusam; quia sapientia mundana adiscitur cum ore emissa infra. Sed sapientia diuina infunditur cum ore desursum emanata a patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Vnde si vis adiscere esse plusquam magister in Theologia: reputa primo, ꝙ sapiētia huius mundi, sit stultitia apud Deum; & sic faciendo, & spernendo scientiam humanam, tu appretias sapientiam Dei. Vnde Paulus. Qui vult inter vos sapiens fieri, in hoc mūdo stultus efficiatur, vt sapiens fiat. Illud intellexit sanctus Franciscus, qui sæpe faciebat actus stultos, & reputabatur stultus: nam semel dum fuisset infirmus, & comedisset per obedientiam coactus carnes, collegit omnia ossa, & ligauit sibi illa ossa

ad

A ad gulā, & cum vna corda ligata ad collū iussit vni ex fratribus suis, se trahi nudum per ciuitatē ad lapidem vituperij, & omnibus concurrētibus visuris huius rei nouitatem ascendit lapidē vituperij, & dixit, aspicite gentes, quia reputatis me sanctam ducere vitā, & sum vnus gulosus, quia comedi gallinas, & gulositates. In cuius signum videte ossa pēdentia in meo collo; & similiter in principio suæ conuersionis ibat, cū videbat pueros equitantes cānas, & ligna, currendo, equitando similiter ligna cum pueris, & propterea reputabatur stultus, B & incępit in illo despicere. Nam & Christus fuit stultior homo mundi, quia sic reputatus fuit agentibus, iuxta illud:

Qual fo maior materia,
Maior fo vna pazzia,
A prendere questa via, &c.

Et ista est scola magnæ scientiæ, & scientiarum. Vnde Salomon. Stultissimus sum virorum non didici scientiam, & non noui sapientiā sanctorum. Et loquens S. Franciscus a principio dicere poterat; stultissimus sum virorum, quia non didici scientiā hominum, sed sapientiā sanctorū; & subiungit, perfectus decore, s. in puritate cor- C porali: quia quando S. Franciscus mortuus fuit, de sua natura erat niger, & propter pęnitentiā erat magis denigratus, & squallidus, & ipso mortuo eius caro tota apparuit dealbata, sicut caro vnius pueruli, ad significandum puritatem carnis suę, & corporis sui sancti. Ex quo nā illa anima exiuit albissima. Respice charitatē, feruentissimam abundātem in S. Francisco, quia si vis bene contemplari ista signa, quæ apparuerunt in eo, poteris cōtemplari, ꝙ dum S. Frācíscus post peractam quadragesimā S. Michaelis, stando in illo monte de Auernia in silentio tempore auroræ, & in sua solita admirabi- D li contemplatione, vt opinor, eleuatus in aere. Et ecce sibi apparuit Seraphinus mirabili splendore coruscans cum sex alijs; videlicet duabus sursum tendentibus, & duabus infra ad pedes se extendentibus, & cum duabus alijs veniens velando veluti cruci affixus; & sicut sanctus Franciscus vidit ipsum venire, cor eius ardens tanquàm in fornace positum infocatum spiritu diuini ardoris, tanto ardore fuit accensum diuini nominis, ꝙ subito fuit transformatus in Christo, & recepit signo stigmatum Christi: & fecit quemadmodum fornax accensa forti igne, quam oportet vaporare, & crepare aliquid in parte, vnde ignis vaporet. Ita fuit in fornace corporis sancti Fran- E cisci, quia ille diuinus amor ardens vaporauit recipiendo stigmata cōformia sui incendij amoris Christi. Et hoc est quod dicit Salomon in Cantica, 8. cap. O Frācisce, pone me, vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio dura; sicut infernus æmulatio, lampades eius, lampades ignis, atque flammarum: aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flamma obruent illam, &c. q. d. ego nolo, quòd aliquid aliud ames, & quòd desidero quàm me, quia volo trāsformare te in me, & me F in te brachium est, quia cum brachio operatur, s. quòd operando vitam meam exemplo vitæ Crucifixi, quia fortis; dilectio dura, quia sicut mors omnia soluit: ita volo, quòd tu separatus ab omnibus alijs, mihi soli adhæreas, & volo ꝙ ꝑpter me, &c. omnem creaturam, quia aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem meam, quia quicquid operabatur sanctus Franciscus, erat amor; ecce qualis & sicut ĩfernus æmulatio, lampades eius, &c. quia volo, ꝙ aquæ multę nō possint extinguere charitatem tuā, ad dandum intelligere, ꝙ sua regula nunq̄ deficeret; vnde dum S. Franciscus semel contemplando consideraret, ꝙ post G eius mortem ꝑ pseudo fratres sua regula posset deficere, & tristis in ista contēplatione ploraret, Christus sibi dixit, qs fecit istū ordinē Fratrū Minorum? tu, vel ego? & S. Frācíscus, tu Dñe: & Christ⁹ dixit, nō ergo fleas, quia ego volo, ꝙ iste ordo, & regula duret semper; & si sunt de malis Fratribus, ego etiam plantabo de bonis. Nā a xx. annis citra in isto meo tēpore sunt factę multę trāsformationes, sicut in hac ciuitate Paduæ in sancta Iustina, & in sancto Ioanne decollato, & in monasterio nostro sanctæ Vrsulæ, & in multis alijs monasterijs, & ac- H cidit in his, sicut in parturiente, quæ parturiendo dolet, & post partum letatur. Ita inuidi, qui inuidebant ordini S. Dominici, & S. Francisci, sed postea inuidētes gauisi fuerunt, sicut postq̄ peperit mulier dolens primo, postea gaudet; & credo, ꝙ ĩ isto nostro ordine meis diebus sunt aucti, vltra tria millia hominū, & cōuersi sunt ad obseruātiam, & sic credo in alijs ordinibus. Dico ergo, ꝙ aquæ multæ nō potuerūt extinguere istā charitatē ad instar orti, in quo inferuntur nouę plãte, cū veteres desunt. Sed q̄ fuit cā, quare S. Frācíscus prius habuit plagas, q̄ alij? Et fuit triplex causa. Prima fuit imagina-

A imaginatio dispositiua: secunda fuit admiratio contemplatiua: tertia causa fuit charitas trasformatiua. Dico ergo, ꝙ prima causa fuit imaginatio dispositiua, quia S. Franciscus semper vbique stabat, imaginabatur de passione Christi: vnde naturales dicunt, ꝙ si tu habes quendam melenconiam, & stas fixus in imaginatione dispositionis illius meleconię, adeo imprimitur in corde tuo, ꝙ inducit dispositionem talem, qualis est imaginatio illius profundæ melenconię tuæ. Vnde dum quædam mulier audiuisset maritum suũ fore mortuum, videns ipsum subito redeuntem sanum, fuit in tantum

B lætata, quòd expirauit. Item fuerunt tres socij volentes imprimere timorem vni suo consocio, & solatiose deliberauerunt omnes separatim dicere, ꝙ videbatur mortuus: vnde summo mane vnus ex socijs expectat illum ante ostium: & tum ille exit domũ, salutat ipsum cum admiratione dicẽs, quid habes? vete tu videris semimortuus. sic ratiocinantes obuiauerunt alteri socio, qui se signauit dicens, qualiter fuit sibi ista nocte? quia verè tu videris ire mortuus per viam: verè tu non bene stas: amore Dei, redeas domum, & dispone facta tua: tunc ille tertius cõsiderat, si in aliqua parte sui corpo-

C ris dolet, & facit sibi vnam imaginationẽ, ꝙ male habeat, & sic imaginando erret, & pur dicit: ego credo bene sentire me: cumq; esset penes ecclesiã sic ratiocinando, superuenit tertius socius, qui cum maxima admiratione respicit istum in vultu, dicens, quo ducis istum? non videtis, qualiter statis, quia videtur mortuus in vultu: dic quæso, qualiter stetisti ista nocte, quia tantum interest inter faciem tuam hesternam, & hodiernam, quantum inter diem, & noctem. Ego volo, ꝙ tu redeas, & prouideas tibi, & factis tuis, qã ægrè te habes, qui audiens eum impressit sibi talem ima-

D ginationem, ꝙ rediit domum cum vno errore, & prosternit se in lecto cum gemitu clamans, ego sum mortuus. Et sic imaginatio illa fecit casum, ꝙ mortuus fuit: ex hoc similiter visum est in peste, ꝙ aliqui timidi imaginando casum, ex ea mortui sunt. Ita fuit in sancto Francisco, qui habebat tantam imaginationem in passione Christi, ꝙ illa imaginatio habituata disposuit illum ad recipiendum plagas Christi. Secũda fuit admiratio contemplatiua, quia venit cum triumpho, & quia morientis suus spiritus fuit transfiguratus in Christo, & in eius passione, & totus fuit transformatus in Christo. Et dicunt illi, qui habitant in illis E partibus circunstãtibus Auerniæ, ꝙ ille seraphinus, s. Iesus Christus in forma seraphini, venit cum tanto splendore, & ardore, ꝙ sumetij videntes illum splendorem credentes esse crepusculum, & solem oriri cęperunt cum sumerijs suis perambulare: & sic dum processerunt per aliquod spatium, disparuit Seraphinus, & remãserunt inter scopulos illos tenebrosos, quia nondum erat dies. Tertia causa fuit charitas transformatiua, quia credo, ꝙ Christus dabat sancto Francisco desideria magna, & amorem ardentem, & proijciebat versus sanctum Franciscum trabuccos, & baiulãdas amoris percutientes, & diuidentes cor F S. Francisci cum dulcore tanti amoris lancearum, & telorum innamoratorum, & tunc sentiens se a Christo in corde percussum cœpit gridare.

Amor di charitade,
Perche m'ha ferito
Lo cor tutto partito,
Et ardo per amore.
Arde e incende,
Nullo troue loco,
Ne po fuggire,
Perche lè ligato,
Si se consummato. G
Como la cera al foco,
Viuendo in amor,
Languisso stemperato, &c.

Et vide de ista laude in prædicatione veneris sancti, in qua est posita seriosè, quæ etiam cadit hic ad propositum. Vide ergo suam mirabilem probitatem, quando posuit signum suæ passionis in manu, quia in nomine Iesu, est nomen Saluatoris, & habuit ipsum in tanta reuerentia, ꝙ in suo testamento præcepit fratribus suis, ꝙ vbicun que reperirent nomen Iesu, haberent eum in maxima reuerentia. Tolle modo ter- H tiam partem nostræ prædicationis, quæ pertinet ad contemplandum de plagis sancti Francisci respectu nostri, & de gratia nobis concessa in hoc mundo precibus sancti Francisci, quia sanctus Franciscus stans in ardore, & iacens in spinis Iesus Christus fecit spinas producere rosas albas, & rubeas, & fuit tempore Ianuarij, & dixit sancto Francisco, cape de istis rosis, & cepit de eis: deinde dixit, intra ecclesiam, & ipse intrauit, & vidit Iesum cum beata Virgine, & dixit. Domine fac de me, sicut placet tibi: & Christus dixit, Francisce, quære quicquid vis; & sanctus Franciscus respondit,

A spōdit, Domine ego quæro, quòd quilibet intrans hanc ecclesiam contritus, & confessus purificetur adeo, quòd sit absolutus ab omnibus peccatis suis, & a culpa, & etiam a pœna. Cui Christus dixit, magna petis. Et sanctus Franciscus respondit, Domine magnos magna decet. Cui Christus dixit: vade ad Vicarium meum, & quære hanc gratiam, quam dabo tibi; vnde mox sanctus Franciscus discedens de Assisio, vbi hæc fuerunt, iuit Perusium, vbi erat summus Pontifex, & dixit ei hanc reuelationem, & petit per ipsum sibi confirmari in terra, iuxta iussa Domini. Et Papa iam
B sciens sanctam vitam sancti Francisci, omnia credens immediate dixit, & ita ego confirmo. Et Cardinales existentes dixerunt, Pater sancte aduertatis, quid faciatis, quia vos per istam indulgentiam, annullatis indulgentiam sancti Sepulchri: & tunc Papa restrinxit dictam indulgentiam, quæ erat quotidiana ad primum diem Augusti. Et postquam Papa confirmauit dictam indulgentiam de culpa, & pœna in dicta ecclesia sancti in Assisio, sanctus Franciscus accepta licentia, inde recedebat sine aliqua bulla superinde. Et Papa dixit sancto Francisco inde recedenti, vbi bulla? Ego non
C curo de bulla, quia Deus bene scit hanc indulgentiam fore veram; & beata Virgo, & multitudo Angelorum, & Sanctorum ibi existentium, quando Deus concessit istam indulgentiam, fuerunt testes. Sed sunt aliqui increduli, qui nō credunt istam indulgentiam fore veram, quia non reperitur bulla Papæ de ista indulgentia; sed ego volo vobis ostendere bullam huius indulgentiæ plumbeam: Nam bulla plumbi est ordo sancti Francisci primitiuus, facta a Christo primo Papa; scriptura bullæ est scientia Fratrum sancti Francisci in primo ordine costitutus. Vis tu legere priuile-
D gium? certè est experientia sui ordinis sparsa per vniuersum mundum? Nam ista bulla est authentica per tria experimenta. Primum est per sanctitatem: secundum est per scientiam: tertium est per experientiam. Creditis ne, quòd sanctitas vellet decipi a quoquam, quæ significat, quòd sanctitas sancti Francisci, & Fratrum sui ordinis obseruantiæ nollet decipere tot animas, quot ibant suo tempore ad dictam indulgentiam, quia mentiretur quicunque auderet suo temerario ausu hæc dicere; volue manum, quia sanctitas nō vult decipi, nec potest decipi: aliàs sequerentur infinita incōuenientia, quòd est impossibile. ergo, &c. E
Sed lege literam huius bullæ, scilicet scientiam. Nam ista indulgentia ab eius principio vsque in hodiernum diem, semper perseuerauit, & fuit nota Bonauenturæ, & Alexandro, & omnibus alijs summis Pontificibus, & pastoribus Ecclesiæ Romanæ. Et non est verisimile, quòd summi Pontifices, & primi sanctissimi viri, & cæteri, qui præfuerunt in ecclesia, detenuissent istum errorem a tanto tempore citra, nisi ita foret nota rei veritas. Tertium est experientia rerum, quia notorium est & publica vox & fama, & longissima consuetudo, quæ vocantur verum; & veritas nunquàm F
decipit, nunc vult decipi, sicut nec Deus, qui dicitur verax, & sic est scientia in ordine Fratrum Minorum, qui non dimisissent a tanto tempore citra pullulare tantum errorem. Nam per experientiam vidi omni anno multiplicare ad istam indulgentiam gentes in tantum, quòd vidi quandoque cētum millia hominum Christianorum ad istam indulgentiam, quod indicat, hāc bullam & indulgentiam fore veram. Quare hortor vos oēs, vt disponatis vos ire isto anno ad hanc sanctissimam indulgentiam, vt remittantur peccata vestra, & consequamini gratiam Dñi nostri Iesu Christi, qua G
mediante perueniatis ad gloriam, quam nobis cōcedere dignetur omnipotens Deus, Amen.

DE CONVERSIONE ad Deum.

Sermo XVII.

Ratis sicut oues errantes: sed nunc conuersi estis ad pastorem, & ad episcopum vestrum Christum, patet in primo Canone Epistola 2. hodierna. Quæ quidā H
verba possunt adaptari ad quēlibet vestrū, qui fuistis sicut oues errantes; sed nunc per gratiam Iesu Christi estis cōuersi ad vestrū pastorem Iesum Christum, dicētem hodie, Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & oues meæ cognoscunt me; & Episcopus animarum vestrarū, & patronus vester sanctus Antonius cōfessor, quem S. Franciscus vocabat Epm suum; & iste est sermo meus, qui erit finis mearū prædicationum, quas feci & facturus sum in hac

vestra

A vestra ciuitate Paduana: in quo sacro eloquio, sicut semper solui ante quadragesimam, & in ipsa quadragesima, & post ad tres amores intentum mei propositi reducam. Primus est in amando Deum: secundus est in amando te ipsum: tertius est in amando proximum. Et quia in ista sancta quadragesima semper prædicaui de amore mei seraphini: Et quia ista est vltima prædicatio, quam intendo in hac ciuitate facere, volo, ꝙ hic sermo sit conclusio nostri amoris, qui consistit in prædictis tribus amoris. s. Dei tui, & proximi, idest, ꝙ animæ vestræ conuertantur ad Deum, quia conuersi estis ad pastorem, & ad episcopum vestrū
B Christum. Et ꝙ animæ reuertantur ad seipsas, & eratis sicut oues errātes: tertio, quia animæ inclinentur ad dilectionē proximi. Et sic sunt tres amores. Primus amor est diuinalis, quia conuersi estis ad pastorem; secundus amor cordialis, quia eratis sicut oues errantes: tertius amor proximalis, qa ad episcopum vestrum Christum in plurali: & ista prædicatio concludit quicquid prædicauit, & potest prædicari.

Tertia pars principalis.

C INcipiamus ergo a primo amore diuino: vnde in hoc nota septem affectiones reflexas in Deū: & septem reflexa in seipsum, & septem respicientes proximum. Capiamus primo septē affectiones, quæ semper cum ardenti desiderio reflecti ad Deum debent; prima affectio vocatur desiderium ardentissimum ad Deum, secunda affectio vocatur timor reuerentissimus ad Deum, tertia affectio dicitur verum constantissimum, quarta affectio dicitur rengratiari dulcissimum, quinta affectio dicitur laudare grandissimum, sexta affe-
D ctio dicitur humiliare profundissimum, septima affectio vocatur delectari suauissimum. Incipiamus ergo a prima affectione, quæ dicitur desiderium ardentissimum, quia semper cor suum ardet in amore diuino, quia noster Seraphinus habet signa, de quibus in Cantica c. 7 dicitur; pone me vt signaculum super cor tuum: vt signaculum super brachium tuum, quia fortis est vt mors dilectio; dura sicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illā: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam, quia considera cum E
quanta dilectione Deus te creauit, & te amauit, & te confirmauit: pone quarto, vt signaculum super brachium tuum, quasi dicat, quòd cum corde semper debemus amare Deum, quia cor debet concordare cum voluntate; & subiungit, super brachium tuum, quia cum brachio operatur; quasi dicat, quia quicquid operaris, debes cum dilectione Dei operari, & semper in omnibus operibus nostris habere Deum pro obiecto, & sic faciendo homo efficitur intelligens; quia fortis est, vt mors, dilectio, dura. Nam sicut mors nemini parcit; quia moritur doctus, indoctus moritur, diues sicut pauper, nobilis, & rex, F
sicut ignobilis. Ita dilectio dura. Dei omnia postponit temporalia, & mundana, patrem, matrem, vxorem, & filios propter dilectionem Dei. Et ideo dicitur dura, quia sicut mors nemini parcit; ita amor diuinus omnia postponit, iuxta illud, qui non reliquerit patrem, & matrem, &c. Propter me, non est me dignus, & alibi: qui diligit me, tollat Crucem suam, & abneget semetipsum, & sequatur me. Et iterum, qui diligit animam suam, perdet illam; dilectio dura sicut infernus, quia cor quando non potest suum G
creatorem amare, videtur esse in inferno, sicut gloriosa mater Dei, quando quærebat Iesum, ego & pater tuus dolentes quærebamus te, propter illam dilectionem duram, quā habebat Virgo Christo filio suo, quia Virgo gloriosa habuit maiorem dolorem quàm possent habere omnes mulieres mundi de perditione omnium filiorum suorum, si omnes illi dolores essent simul iuncti, quia nulla alia affectio dilectionis potest æquiparari illi sanctæ affectioni Virginis gloriosæ, quia ille dolor fuit durus, sicut mors, quia lampades eius erant ardentes. Nam lampas amoris diuini facit H
intellectum illuminatum signis, & lumine veritatis, & replet eum charitate, & feruida operatione; & subiungit, quòd si tu habebis istud desiderium ardētissimum ad Deum, quanta maior tibi occurret paupertas, & aduersitas, tanto magis ista flamma ardentissimi amoris diuini, & charitatis augebitur: vnde Dauid. Concupiuit anima mea desiderare vias tuas in omni tempore; quasi dicat, voluntas mea est tepida; sed habeo desiderium desiderandi diuinum amorem, sicut sanctus Franciscus in vltima perfectione post stigmata cum illis suis

A suis plagis eundo per mundum dicebt socio, quando incipiemus facere bonum, & hoc est qđ dicit in omni tempore.q.d. non sufficit incipere cũ amore, sed verus amor charitatis diuinæ est perseuerare in omni tempore. Secunda affectio est timor reuerentissimus,& vnus dependet ab alio amore:quia si habes desiderium amoris, & non habeas timorem, parum prodest. Nam in oratione primo est petitio, patet: quia hic est amor Dei,cũ dicitur, pater, & est timor reuerentissimus cum dicitur, noster, & sic est hic vnum desiderium, & postea subiungitur,qui es in cœlis,ad dandum intelligere timorem reuerẽtissimum, de quo etiam
B Beata Virgo participauit, cum dixit. Magnificat anima mea Dominum:ecce amor. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo:ecce timor,& reuerentissimus a Christo sibi datus per doctrinam, & a Virgine Maria per disciplinam, quæ amorem reuerentissimum debemus bene considerare: vnde qui vult timere Deum, debet considerare iudicium Dei, & de maiestate Dei, & de potentia diuina:sed nos quid sumus, nisi vermiculi respectu Dei?Nam si vna pulex vult tibi rebellare,tu vis occidere eam;
C sed quid sumus? certe infinitiuè sine operatione sumus viliores vna minima pulice in comparatione ad Deum: vnde Iob. Deus, cuius iræ resistere nemo potest, sicut nolens mori, & pur crepando oportet mori, quantumcunque Imperator mundi, & fortium exercituum sit: sed fiat voluntas tua, quia velis, vel non, oportet te mori. Ideo fac quod ex tua virtute velis fieri secundum voluntatem Dei, quod de necessitate facere te oportet, & sic humiliaberis, & humiliatus poteris dicere, & exultatus sum sicut lilium libani, quæ sunt, & non inueni:quia oportet quòd superbus
D reperiatur,& sepeliatur in inferno, quia durũ est cõtra stimulũ calcitrare; & ita accidit menti, quæ non vult humiliare se Deo. Et hoc est, quod dicit S.Ioannes in Apoc. timete Deum, timete Deum, quia iste amor reuerẽrissimus,& paternus, est dulcissim᷒, & non vilissimus,& seruilis:quia sicut bonus filius præcauet sibi ne lædat patrẽ non metu verborum, sed ne offendat ipsum,& cõtristetur ipsum propter dilectionem, & timorem reuerentialem, quem sibi portat: Ita multo magis sine comparatione nos facere debemus aduersus Deum Patrem, & Creatorem omniũ,& recordor de vno verbo, cuiusdam serui Dei, qui dixit, quid est homo?certe modicum pulueris:ergo timor
E Domini Sanctus in sæculum sæculi. Ideoq; timete Deum reuerenter, & nolite timere ipsum p̱p̱ pœnas infernales,quia ille timor non est reuerentialis,nec propter timorem proueniẽs,sed metu pęnarum:vnde timor animarum gloriosarum quanto sunt subliмiores,& sunt magis vnitæ Deo,tanto magis amat ipsum cũ maiore reuerentia. Nam vnus in hoc sæculo reputatur sapiens, qui postquã incidit in manus officialis, scit exire de manibus suis:sed horrendum est atq; timendum incidere in manus Dei viuẽtis,
F homine inuito,qui non vult venire ad eius manus per reuerentiam, quas nullo modo euitare poterit. Tertia affectio est verum constantissimum: quia quando anima cognoscit Deum,amat Deum, & timet eum, & suam seueritatem,valde reuertitur eum: sic mater, quæ cognoscit patrem terribilẽ, qui quando irascitur,percuteret filium. Ita de vno gladio, sicut de vno pane decet filium reuereri patrem, & timere eum,& sibi applaudet in omnibus ne irascatur. Et ideo,quid credis,ꝙ sit causa, quare suadeo, vt venias ad p̄dicationes nisi zelus charitatis,veritatis,& tuæ salutis,qui debẽt consumere mihi cor, ꝙ non perdas vnum verbum,quia zelus domus tuæ comedit me.Et
G hinc est ꝙ August. dicit, quòd quotiens tu stas ad prædicationem, & dimittis cadere vnum verbum,propter quod tu perdis prædicationẽ:ita peccas ac si proijceres corpus Christi, & verbũ Dei visum, & illud est verbũ Christi auditum, & intellectum,& ideo zelus domus tuæ comedit me: video aliqd quod impedit auditum diuini verbi, & est zelus constantissimus per experientiam: secus esset in alio non habente cœlũ constantissimum ad instar duorum sacerdotum celebrantium:vnus celebraret missam cũ charitate, & iste talis nolet audire quid mini-
H mum, quod impediret eius deuotionem, & aliorum astantium:aliàs vero celebraret sine charitate,& sine deuotione,& iste talis inuoluppabit missam, nec curat de aliquo strepitu, quia ita celebraret in taberna, dicendo se expediret, & ratio est, quia non habet charitatem,& qui non habet,non timet perdere illud,quod non habet,sicut accidit tempore guerræ,quia qui nihil habẽt, nihil curant de guerra, quia nihil timent perdere. Ita accidit in non timenti Deum, nec de perditione animæ suæ, quia qui non curat de anima, non curat de impedimentis salutis animæ: & econtra, qui

A timet Deum, amat eũ, & qui amat Deum, timet offendere Deum, & amat animam suam, & per consequens creat de salute animæ suæ, & ideo attende ad prædicationem, quia vnum verbum erit sufficiens saluare centum animas. Nam auari, quando spargitur modicum grani, faciunt illud leuare ne gallinæ illud comedant, qui intelligunt valorem illius grani. Sed verbum Dei nunquam amabis, neque ipsum leuabis, nisi intelligas eius prætiositatem: vnde Iesus intrans templum Dei, videns numularios, mercatores, & auaros mercantes in templo, dixit expellendo ipsos, & subuertendo B discos, zelus vocat me. Nã domus mea, domus orationis est, & illud processit ex zelo constantissimo: quia cum intelligit, & cognoscit Deum, tunc ascendens cum mente Aquilina dicit, o munde, quàm modicum cognoscis Deum? o Deus quãta est maiestas, & potentia tua, & facit sicut ille seruus Dei innamoratus, qui credendo dixit, oime, oime, che l'amor de Dio solo è comprenduto, ne Dio è cognosciuto, &c.

Quarta affectio vocatur laudare dulcissimum: quia si anima habet desiderium ardentissimum, & timorem reuerentissimum C amorem constantissimum exinde procedit: quarta affectio, qui est laudare dulcissimum: & volo docere te laudare Deum.

Et primo in genere: quia si vis laudare Deum, intra cubiculum tuum, & leua manus ad cœlos, dicens. Domine Deus, sint tibi laudes, & gratiarum actiones infinitæ de tot beneficijs nobis datis: quia cum tua immensa sapientia creasti mundum, & ordinasti illum, & tu Domine trinus, & vnus Deus sempiterne creaturas humanas formasti ad imaginem, & similitudinem tuam, sint tibi laudes infinitæ, quia dedisti intelle- D ctum hominibus ad cognoscendum te, & memoriam, vt recordemur de te, & de tot beneficijs nobis illatis, & voluntatem, & desideramus tuum amorem, & amamus te creatorem nostrum, & animas nostras, & proximos nostros. Et fecisti a cœlo empireo omnia creata propter nos homines, scilicet elementa, Solem, Lunam, & Stellas, & animalia, o Domine Deus, quantam gratiam fecisti nobis, quia creasti nos de limo terræ, & subiecisti sub pedibus nostris oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi. Domine Deus quantas tibi reddere teneamur gratiarũ actiones: quia postquàm primus homo parẽs noster fecit trãsgressionem a te, tu Domine dixisti sibi man-

data, & etiam partibus, & prophetis dedisti per reuelationem scire tuum filium incarnari debere. O mitissime Deus omnipotens, quãtum beneficium fecisti nobis, quia dignatus es vniri tuam ineffabilem diuinitatem nostrę fragili carni, vt mortui resuscitaremus, &c. ergo Domine fac nos intelligere tãtum mysterium, & beneficium factum nobis: quia dixisti, vermis factus sum, &c. E Item discurre laudando, & magnificando omnipotentem Deum, quia non solũ creauit nos ad similitudinem, & imaginem suã, sed voluit incuruari, & nasci de Maria Virgine propter redemptionem nostram: quia F propter peccatũ primi parentis eramus priuati vita æterna, & voluit nasci in tã extrema paupertate, quando natus fuit B. Virgo nullum panniculum habebat, nisi faciebam suum, & nihil habebat paratum ad sustentãdum se, neque cibum, neque potum, o Iesu Christe gloriose, quantum amorem, & charitatem ostendisti nobis, quia etiam inter bestias voluisti nasci: & quot, & quantos labores sustinuisti pro nostra redemptione: discurre vitam suam, ieiunia, prædicationes, miracula, & cum dilexisset suos vsque in finem, insuper bone Iesu cum appropinquaret hora, tantus fuit tuus ingens ardor amoris, quia in vltima cœna tu dedisti G te comedendum nobis, vt transsubstantiaremus in te, & dimisisti te nobis communicandum: ac dimisisti cibum Angelorum in mundo, o charitas immensa, te suppliciter exoro, quatenus sicut dedisti cœleste manna in deserto de diuersis saporibus. Ita donare mihi digneris gratiam, quòd illud sanctũ manna tui saporissimi corporis ita operetur in me, vt cognoscam me vermem, & tot, & tanta tua benefitia mihi data, quòd inflammer ingenti desiderio ardoris tui amoris: deinde contemplare crucifixum, dicendo, o pater misericordiarum, quatenus H fuit ille ineffabilis tuus amor imponendo illam tuam sanctissimam personam pro me vermiculo.

Amor ben fa materia,
Tu dall'amore non te defendisti,
De cielo in terra el te fe venire.
Amor a tal bassezza descendisti.
Com'homo despetto per lo mondo gire.
Ne casa, ne terra volesti tal pouertà.
Per noi arocchire in vita,
E in morte mostrasti per certanza.
Amor desmesuranza,
Che ardeua in lo tuo core.
Con ello spesso per lo mondo andaui.

Amor

A *Amor te menaua com'homo venduto.*
In tutte cose amor sempre mostraui,
De te quasi niente perceputo.
Che stando in temp'o si cridaui:
A beuer venga chi ha sostenuto.
E sete d'amor hauute,
Ch'l gli sarà donato.
Amor smesurato.
Che passe cum dolore, &c.

Cumque bene contemplaueris dolores, & passionem illius relegati amoris crucifixi, tunc considera pœnam sui corporis gloriosi cum amore immenso, quem nobis ostendit in patibulo duræ crucis, pro nostra redemptione, reprime dura, corda, & suppliciter extra ora, vt sicut voluit mori, & B spargere suum sanctissimum sanguinem, qui purgauit nos a peccatis primi parentis: ita illuminare dignetur mentes nostras radijs veræ fidei, & veritatis. Et consecrãdo, & meditando ista mens tota inebriatur dulcedine sui amoris: contemplare amplius beneficium beneficiorum, quia resurgendo vitam nostram raparauit. Et propter confessionem nos resurgimus, & nostra resurrectio fit spiritualis, sicut resurrectio Christi fuit corporalis.

Insuper eleua mentem tuam in montem Syon meditando ascensionem dicens, Domine C Iesu Christe, qui visibiliter voluisti ascendere in cœlum, vt nobis præpares sedes celestes, concede propitius mihi vnam de sedibus sanctis, & facto sicut vnus magnanimus rationalis, qui dispensauit suum tempus in multis peregrinationibus, & post multas peregrinationes, iuit ad sepulchrum.

Et primo iuit ad locum, vbi Christus natus fuit, & ibi contemplandum ad natiuitatem Domini, & gratiam nobis per eius natiuitatem indultam. Deinde iuit ad locum, vbi Hærodes fecit interficere innocentes pro nomine Iesu, cõsiderãdo quòd D in ipsis cunabulis mundus tenebrosus incœperat persequi Christum, qui venerat illuminare ipsum mundum, & considerauit labores suos, & eius gloriosæ Virginis Matris, quos sustinuit in fugiendo in Ægyptum, & inibi stando, & redeundo per illa loca arida, & sterilia: deinde iuit ad templum, vbi Christus disputauit contemplando immensam sapientiam Dei, dicens, & hic fuit Dominus noster Iesus Christus.

Item iuit ad locum, vbi Christus fecit miraculum de aqua vinum, contemplando eius immẽsam potentiam. Deinde iuit per E loca, vbi Christus fuit tentatus a diabolo, meditando illud duellum, & immensam sapientiam Dei latentem sub vmbra carnis, & astutiam diaboli: deinde iuit vbi Lazarum suscitauit, contemplando tam grande miraculum, & misericordiam Dei: & sic discurrendo per omnia loca dicens, hic fuit Dominus. Item fuit vbi Christus fecit vltimam cęnam, contemplando omnia mysteria illius cœnæ, & confectionis sui sacramenti corporis Christi, & gratiam, quam nobis reliquit, & ingentem amorem, quem nobis ostendit in dando se manducandum F nobis: deinde iuit ad locum, vbi orando versauit sanguinem, considerando dolores carnis, qui erant sibi præsentes, quos passus fuit pro humano genere. Amplius peruenit ad locum, vbi Dominus noster Iesus Christus fuit crucifixus, & hic se prostrauit in terram, cum effusione multarum lachrymarum meditando, quòd pro ipso voluerit subire tam asperam mortem, dicens, Deus meus hic sparsisti tuum sanguinem pretiosum, concede Domine, vt in eo mea anima abluatur, vt candida fiat, sicut columba, & ibi posuit linguam suam dicens, Domine mi, hic me recuperasti, hic G acquisiuisti victoriam contra diabolum, hic mundum recuperasti: deinde intrauit sepulchrum, in quo stetit tribus diebus in orationibus, dicens, Domine hic positus fuit tuum sanctissimum corpus, & post tertiam resurrexisti descendens ad inferos, & animas Sanctorum Patrum ex limbis traxisti, dignare Domine trahere animam meam de limbo huius putridi corporis, & ipsam trahere ad te.

Postremo miles iste gloriosus venit ad montem Syon, vbi Christus ascendit ad cœlos, & hic extendit manus in altum versus cœlum cum oculis fixis in cœlum dicens, Domine Iesu Christe, ego nescio amplius quo vadam, vt possim reperire ve- H stigia tui gressus: vbi Domine te reperiam, concede propitius Domine, vt ascendam per loca, quæ tu cum sanctis tuis ascendisti ad cœlum, trahe Domine me post te, & concede animæ meæ, vt prosiliat in paradisum, vbi te videam facie ad faciem, sicut est mihi ardor mei desiderij, & sic dicendo, & contemplando, illa fœlix anima expirando, ascendit ad cœlos, & astantes aperuerunt ipsum, & repertum fuit, quòd ex amore nimio contemplando ex-

A pirauerat. Contemplare anima etiam, qualiter post eius resurrectionem apparuit discipulis, qui primo erant tepidi, & modo feruentes, considera Petrum primo Christum abnegantem, & modo vsque ad maiorem ipsum constanter sequendo, o beneficia immensa: deinde recipe mentem in temetipsum, & considera infinitas gratias tibi datas, dicendo, Domine Deus meus, infinitæ sunt gratiæ, quas mihi fecisti vltra alias creaturas: quæ cum posses me vermem facere, fecisti me per manus misericordiæ ad imaginem, & similitudinem tuam.

B Item fecisti nasci me ex patre Christiano, & Christianum, & non Iudæum, vel Paganum, & illuminasti mentem meam lumine veræ fidei, o Domine Deus meus, quantum mihi fecisti gratiæ, in expectando me, vt possim confirmari, cum essem in statu perditionis, Domine Deus omnipotens, qualiter mereor tantam gratiam, quia me recuperasti: Domine mi vnice Sancte Deus, confirma me, quia intelligo, quòd non possum intelligere tãtam meam ingratitudinem, & discurre tot, & tanta beneficia rescripta a te Deo meo: & sic fa-

C ciendo tanto plus gratiæ multiplicabunt tibi, quanto magis intelliges.

Quintum est laudare grandissimum. Ego volo docere vos facere ea, quæ nullus Angelus facere potest: vnde nota quòd dupliciter potest laudari Deus: vno modo secundum Dionysium, & alio modo secundum Augustinum: quia secundum Dionysium potest laudari Deus per negationem: verbi gratia, tu dices, Deus est infinita bonitas, Deus est clemens, pius, & iustus, &c. tu bene facies: sed cum dicis, Deus est iustus, percutias tibi pectus dicendo, hei

D mihi, quia dixi quòd Deus est iniustus dicendo ipsum fore iustum: vel dixi Deum paruulum, dicendo ipsum esse sanctissimam sapientiam.

Hoc est dicere, quòd respectu tui, dicendo Deum fore magnum, est paruulus: quia tu es finitus, & ipse est infinitus, & tu qui es creatura finita, volens prædicare de dignitate Dei infiniti, & creatoris, videtur diminuere suas dignitates respectu suæ infinitæ magnitudinis, & bonitatis: quia nos videmus dicere, quòd sit defectiuus, quantumcunque velimus magnificare laudes suarum dignitatum, respectu nostræ infimæ imbecillitatis: quia magnus Dominus, & laudabilis nimis.

E Et ideo cum nostra finita laude non possumus attingere ad laudandum Deum omnipotentem, & infinitarum virtutum. Alio modo potest laudari Deus, secundum Augustinum, per affirmationem, &c.

Sextum est humiliare profundissimum, quia quàm tu plus sentis te quæsiuisse de Deo, & magis adhærere sibi, tanto magis si te humiliabis dicẽdo, veh mihi, quia Deum non amaui, nec sibi gratias retuli de tot gratijs per eum mihi datis: nec eum laudaui, & opera sua non feci: & sic faciendo te abissabis, & abissus abissum inuocat, scilicet abis- F sum immensæ charitatis, iuxta illud, ad nihilum redactus sum, quia nesciui cogitare de Deo, neque amare Deum, nec imitari opera, & mandata sua, & tunc tu eleuaris in Deo. Septimum est sentire, & delectare de Deo suauissimum.

Nam cum es famelicus, & comedis bonos cibos, videtur tibi saporissimum. Ita est sentire, & delectari de Deo. Ita accidit animæ nostræ, quando anima dulciter sentit de diuinis, quia repletur in quinque sensibus de gustu Dei, & tunc fit munda, hilaris, & iucunda: quia gloria nostra hęc est, hoc est testimonium sentire in Deo.

G Et Sanctus Franciscus dicebat, scio bene quid habeo. Nam gustãti Deum omnis delectatio mundi videtur amaritudo: gustate ergo, & videte, quia dulcis, & suauis est Dominus, & nunquam te pœnitebit de gustu Dei, &c. Secus est in amando mundum, quia latet amus in esca illius amoris: quia ille amor mundanorum semper producit fructus multorum dolorum: quia si amas vxorem, filios, possessiones, domos vel honores cum moriuntur, & deperduntur, tanto maiores dolores tibi inferunt, quanto maiorem affectionem, & amorem habeas illis bonis, & rebus, &c.

H Sed nota, modo alias septem affectiones, quas habeo in te post Deum.

1 Prima affectio tui est pudor, secunda est dolor, tertia est error, quarta est rigor, quinta est ira, sexta est vigor, septima est discretio. Nota ergo, quòd pudor est primæ affectio in te, si te reperis vxorem in fornicatione, est magnus pudor, & confunderis similiter, & sibi. Sed dic quæso, quoties amasti plus mũdum, quàm Deum, & plus filios, vxorem, denarios, & possessiones, quàm ipsum Deum? Et certe totiens commisisti fornicationẽ, quoties plus amasti

A sti creaturas Deo, qui bene vidit, & cognouit illam terminationem, quia est scrutator cordium, nec potest falli. Considera ergo tu, domina Vana, quotiens tu comisisti fornicationem ipsi Deo tuo in omittendo tuũ vultum filia Babylonis, plena confusione, & miseria.

Secunda affectio est dolor, quia post confusionem pudoris sequitur dolor, & planctus. Ita fac tu, o peccator, plora, & contristare, postquàm perdidisti Deum propter mundum, & reuertere in te, & age poenitentiam pro peccatis tuis.

Tertia affectio est horror, quia post peccatum tu debes habere tantum horrorem,
B ꝙ nunquam debes ampliare fornicationeque peccata, sed semper horrere locum, & actus, & circunstantias illius peccati, & anima peccatrix dicat, o munde iracunde, proditor, & caro indiabolata, tu fornicando, & taliter peccando offendisti Deum cum tali, in tali loco, & cum talibus circũstantijs: & sic ad fugiendum peccatum, oportet ꝙ tibi veniat in odium, & horrorem locus, in quo peccasti, non transeundo per illum locum, & horrendo, & fugiẽdo, ac odiendo illam fornicationem, & illud peccatũ. Et hoc est quod dicit Christus, qui odit animam suam
C in hoc mundo, custodit illam in paradiso.

Quarta affectio est rigor. Tu, o vana, & tu, o amare, postquàm confessus fuisti bene, & nutrias animam tuam in rigore, vt illud, ꝙ ante confessionem solebas lucrari indebite, & deinceps abstine ab illicitis lucris, & reddere qđ indebite accepisti, & extorsisti, quia non sufficit ad saluationem si scandalizasti alios, vel derobasti solum confiteri, nisi restituas famam, & ablata indebite: & ideo tu, o vana, quæ cum tuis vestibus caudatis, & habitu inhonesto occidisti mille animas, restitue deinceps eundo in habitu humili, & vultu depræsso cum exemplo omnis honestatis in gestu, gressu, & vesti-
D tu, aliàs autem tu nunquam saluaberis, vt ait Doctor subtil in suo 4. dist. 15. & iste est rigor tene lora. Et si fuisti gulosus, nunc ieiuna: si fuisti luxuriosus, nunc esto castus, & continens: non frequentasti ecclesiam, fac ꝙ omni die audias vnam, vel duas missas, non dedisti eleemosynas, nunc sis sollicitus in frequentando aleemosynas. Nõ fuisti diligens in confitendo, nunc confitere bis, ter, & omni mense; & fac, ꝙ in omnibus restaures p̃terita, & fac sicut ille, qui torquet baculum, vt dirigat illud. Ita tu cum omni rigore vitam tuam torquatam, & obliquam torquẽdo dirige. Quinta affectio est ira, vt
E irascaris faciendo impatienter pœn̄ cõmissum intra temetipsum: quare credit ꝙ Deus dederit homini partem irascibilem, nisi vt irascatur contra malum perpetratum, & de tpe in vanitatibus perdito, o tu qui nunquã accepisti corpus Christi, memento temporis præteriti, & si confessus fuisti, modo irascaris tibi, & contra te dicendo, me miserũ, quid feci, quia tanto tempore vitæ meæ perdidi tempus meum, & vsq; nunc semper steti in perditione? & irascaris etiam contra illum, qui conduxit te in periculum animæ: non dico tamen, ꝙ irascaris odio reprobo: sed iuxta illud psalmistæ dicentis. Irascimi-
F ni, & nolite peccare. Irascaris ergo contra offendentes animam tuam, quia amas illam quemadmodum irascaris contra offendentes corpus, eo quia amas illud modo iam dicto. Sexta affectio est vigor: Nam si oculus tuus scandalizat te, auerte oculos tuos, ne videant vanitates, & erue eos abter, &c. Remouendo causas, si sunt balisterij, ponatis uos in loco, ne videatis vanitates. Similiter in gula, refrena eius appetitus inordinatos. Similiter in delicto, tactus refrena, tactus carnales, & auditus immundos, & sic de alijs sensibus corporis.

G Septima affectio est discretio, quia in veteri testamento in omni sacrificio ponebatur sal, ad significandum, quòd in omnibus supradictis tu debes te regere cum discretione; quia sal discretionis debet esse bene conditus, vt omnia bene fiant cum ponderata discretione.

Capio modo septem affectiones respectu proximi. Nam prima affectio proximi vocatur pietas, siue pia compassio. Secunda affectio proximi dicitur congratulatio dulcis. Tertia pacifica supportatio. Quarta dulcis, siue benigna locatio. Quinta honor proximi. Sexta vnanimis concordia. Septima
H pro proximo tuo ponere te in pœna, morte, & in passione.

Tolle primam, quæ est affectio proximi, pia compassio: quia videndo proximum in peccato, & in aduersitatibus, tu debes habere sibi compassionem, & pietatem, atq; misericordiam: beati misericordes, qm̃ misericordiam consequentur. Et sanctus Paulus dicit dolere cum dolentibus, & flere cum flentibus, &c. Et quis infirmatur, & ego non infirmor? Et vnus meus Doctor, qui fuit magister sanctæ Brigidæ, qui illuminauit cum sua mirabili doctrina sacram scripturam, & vocabatur magister Matthias

A de scientia, dicit quod vera compassio Christialis est, quando homo venit in tanto gradu, & in illo statu, in quo non solum compatitur proximo, sed potius velles habere illam passionem, quam habet proximus, quàm ipse proximus. Et scis tu, in quo cōsistit charitas proximi, consistit in hoc: quia quando vides proximum tuum habere fœlicitatem, & diuitias, & bonam fortunam, tu gaudes, & non inuides sibi; quia inuidia facit quòd vbi tuus proximus est vnus Angelus, videtur tibi inui o quàm ipse scit vnus diabolus: sed cum difficultate male sen
B timus de eo, quem diligimus: sed cum odimus odium generat in animo nostro, quòd cum difficultate bene sentiamus de eo, quē odimus, adeo quòd exosus, quantumcunque sit bonus, videtur malus, & diabolicus, sicut Iudæis propter inuidiam, & liuorem odij cordialiter videbatur, quòd Christus esset prauus, & diabolus, dicentes: nonne bene dicimus, quia dæmonium habes, &c. Et ideo si homo est bonus, gaudet de bono proximi, quia charitas nescit odire: & gaudere cum gaudentibus de omni gaudio boni, quod possit vocari bonum, & ista est dulcis congratulatio.

C Secunda affectio proximi est pacifica supportatio, quia si proximus tuus; puta vxor tua, est senex, supporta eam. Si te derobat, prouideas patienter, & cum discretione. Si tibi fit iniuria, fer patienter. Si dicitur malum de te, patientiam habe. Et in omni modo charitas vnit, & pacificat, quia alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Dei. Nam Christus in carne viuens, primum mandatum, quod dedit, fuit charitas; & diabolus facit contrarium, quia primum mandatum diaboli est odium, rācor, & ira: Paulus nos, qui firmiores sumus, de-
D bemus supportare fragiles, & esse fortes, nec curare de nugis, & truffis mundi: sed esse sicut Aquila, quæ non curat capere muscas. Nam infirmus non potest portare fortem, sed econtra sic: vnde si est tibi illata iniuria, ne cures, & parcas; quia parcēdo plus mereberis, quàm si ires ad S. Iacobum, & ad sepulchrum: & nisi parcas proximo, nō est possibile, quod tu salueris, nisi remittas offensas tibi illatas, quia eadem mensura metietur vobis, qua metieritis alijs. Ideoque maior eleemosyna, quę fieri pōt, est parcere lædenti, quod Christus exemplariter, & visibiliter, & miraculose voluit demonstrare. Nam Florētiæ, dum S. Ioan. Gubertus strenuus miles sęcularis, cui interfectus fuerat eius frater Armanus: vt moris erat haben- E tibus inimicos obuiasset in die Veneris sancti suo inimico, & euaginasset ensem propter occidere eū, se prostrauit genuflectens in terram, dicens, propter passionem Christi, quæ colitur hodie, parce mihi. Cui miles respondit, surge & intremus istam ecclesiam, quæ ibi prope erat, & conduxit eū ante crucifixum dicens, si iste crucifixus par cit tibi, & ego parcam tibi. Et crucifixus pēdens in cruce se inclinauit, & ostendit miraculose, quantum meritum est offensis parcere. Tu ergo, o cor lapideum, & induratū, humilia te, & parce propter Christum, vt F & ipse Dominus noster Iesus Christus tibi parcat, & si scis aliquem inuicem sibi inimicantē, te interpone ad faciendum illa pacē, vt fias particeps tanti boni.

Quarta affectio proximi, est benigna locutio, quia si habes affectionem ad proximum, tu debes benigne loqui, quia durus sermo suscitat furorem, & molle verbum mulcet animum superbum, licet quandoque, quando ego sum fatigatus, nō possum loqui ita benigne: Nam bonus thesaurus, quem habet homo, profert bona. Et sic ex vase pleno bono vino non potest exire, nisi bonum vinū: sic ex bono homine non pos- G sunt exire, nisi bona verba: vnde noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Et si proximus errat, charitas suggerit, quòd cū charitate, & discretione corripias eum.

Quinta veneratio proximi: vnde Paulus: honore inuicem præuenientes: quia sicut Deus fecit varias stellas cum diuersis luminibus, & Angelos cum diuersis gradibus: sic in mundo fecit diuersos gradus hominum cum diuersis luminibus virtutum: & ideo honora proximum secundum suum gradum, in quo est, & licet Dominus sit malus, & tirannus, honorate eum vos qui estis subditi, & ex toto reuerentes Dominis ve- H stris, quia omnis potestas à Deo est, & diligentibus Deum omnia conuertuntur in bonum: & si prælati maiores, & Domini sunt mali, quandoque Deus illud permittit propter punire subditos, & ideo ama illos, & honora eos, & non respicias de eorum malo, & malitia. Nam in damnatione repræsentatur maiestas Dei, & in milite repræsentatur iustitia: vnde sic honorando tales secundum eorum vocationes, & dignitates, honoratur Deus, & sic introductum est, & videmus quòd minor, & pauper cedit maiori, & diuiti: & diues debet cū charitate honorare minorem in gradu suo: quia honor est

A est in honorante, & benignitas, & charitas est in exercente officium charitatis.

Sexta est vnanimis concordantia, quia vir, & vxor sunt vnanimes, & vxor obediat viro, filij sunt subditi parentibus, & serui Dominis, minores reuereantur maiores, & versetur intus eos benignitas in concordando se adinuicē, & non sint seditiosi, sed concordes. Nam vir & vxor, qui semper debent conuiuere, debent ita in vna concordia voluntatis esse vniti, quòd sint duo in carne vna; & Matt. c. vbicunque erunt congregati duo, vel tres in nomine meo, ibi in medio illorum sum ego. Et vbi est ani
B morum diuisio, ibi regnat diabolus: sed vbi est charitas, & amor, ibi Deus est. Et Salomon in parabolis. In tribus complacuit cor meum, quę sunt grata Deo, & mundo, concordia populi, concordia fratrum, & vxoris, & viri.

Septima affectio est ponere pro proximo tuo te in pœna, morte, & passione: vnde in hoc considera tria. Res, corpus & animam. Nam tu debes præponere animā proximi tui, tuo corpori, & tuis rebus: quia si videres tuum proximum esse inductum a Iudæis, vel infidelibus ad negandum fidem
C Christi, tu debes te ponere in periculo perdendi corpus tuum, & vitam, & omnia bona tua, vt redimas animam proximi tui a perditione: sed tua anima est præferenda, animæ, & corpori, & rebus proximi, & omnium aliorum, & toti mundo, quid prodest mihi si totum mundum habeam, & anima mea patiatur detrimentum? &c.

Restant modo aliqua memoranda reuerentijs vestris. Primum est, quòd quia prædicaui veritatem, & doctrinā Domini nostri Iesu Christi, cum zelo animæ, & cum modico labore, & Dei gratia reperio me magis recentem, quàm vnquam fuerim in
D prædicando veritatem: si videretur vobis, quòd nimis grauauerim aliquem vestrum, parcite mihi quæso, qui incidendo ad instar boni medici, id facere decreui, vt extirparem errores vestros, & ignorantiam, & illuminaretur anima vestra in via. Nam curat medicus vulnera vulneribus. Sed per Dei gratiam non sui plus spretus in hac ciuitate quàm alibi. Nam vbicunque prędicaueram, per experintiam vidi, quòd illi qui fuerunt includi magis contrarij, audiendo animo reposato prædicationes meas, tandem videntes veritatem expulsis tenebris, & cæcitate sui intellectus superueniente lumine veritatis, redeuntes in semetipsos per gratiā Iesu Christi effecti fuerunt maiores mei E amici quàm alij. Nam veritas odium parit, & est res magis exosa, quàm sit aliqua alia res mūdi apud non intelligentes. Sed theologicè loquendo, veritas est eo magis amata omnibus alijs rebus mundi. Et ideo quia prædicaui veritatem, credo quòd nulli displicet. Sed quia, vt sæpe accidit, si quis post me pseudo prædicaret propheta contrariū meæ doctrinæ, quàm prædicaui vobis, peccabit nisi recedat a sua erronea opinione, & reuocet quæ prædicaret.

Nam quilibet bonus prædicator, sed Bonauenturam debet habere in se tria. Primū F quòd cognoscat veritatem: Secūdum quòd amet illam. Tertium, quòd defendat illam. Et profectò euangelizaui libentius in hac alma ciuitate Paduæ, quia fecerim alibi, quia dixi multas conclusiones, & veritates in hac ciuitate, quas non fuissem ausus dicere, & propalare alibi, quia putassent me non dicere verum propter eorum malas cōsuetudines, & modos viuēdi reprobos: sed hic audacter protuli declarando omnia propter valētes, & studiosos Doctores, studētes & viros literatos in omnibus facultatibus, qui intelligunt, & bene sciunt, & intellexerūt, quæ prędicaui: sed alibi fuisset magnus labor posse dare intelligere illis rudi- G bus, & idiotis prædicta. Secus autem hic, quia valentes possunt dare intelligere, & declarare idiotis, & minus valentibus. Et si aliquis putat me male dixisse in aliquibus, veniat ad me antequàm a vobis recedā charitate secundum euangelica monita: quia si ostendet mihi viuis rationibus contrarium: eorum vel aliquorum, quæ dixerim, sum paratus subijcere me correctioni, & me in pulpito coram populo emendare, quòd vel lem potius mori quàm contra monita euangelica, & contra veritatem. Similiterq; sum paratus mori pro veritate. Et si post meum H discessum audieritis aliquem prædicantem, & detractorem eorum, quæ vobis dixi, mulieres, & vna hoc audientes immediate fugantur, & inde recedant, quia illud potius procedet ex inuidia, quæ est inimica fraternæ gratiæ, quàm aliunde, & est cōtra vnam de septem gratijs, & est peccare in Spiritu sancto, & volo quàm viri sint mei defensores, & si qui insurgent detractores, credatis sibi sicut diabolo: quia si quis vult dicere cōtrarium, mihi dicat: quia si maledixero, sum aptus id reuocare, vt dixi, & sicut scitis, hoc sæpe protestatus fui, & nullus huc vsque ad me venit contradicturus, & si quid contra

A dixerint post me, non erit bonum signum. Et prædicaui multum de vsuris: de cætero ergo nullus contrahat sensus, quia hucusq; non ita bene intellexistis quantum fuerit, & sit peccatum vsuræ, sed spero quòd duce Deo ibitis profugiendo in omnibus de bono in melius. Similiter dico, quòd de illis numularijs, & campsoribus, qui dant paruulos pro ducatis, vel pro monetis, vel econtra parum luctando non est illicitum, sed vendendo, vel traficando paruulos pro ducatis, & monetis, & est peccatum: vsura tamen proprie cadit in mutuo. Item recordor vobis, quòd bonum esset, ꝙ isti Domi-
B ni ciues facerent statutum in ciuitate ista, ꝙ prouideretur, ne mercetur in diebus Dominicis, & vetitis per ecclesiam. Similiter vadatis ad prædicationem, & capiatis bona, & veritates, quas prædicator dicit: & si prædicat veritatẽ, ibi state, alioquin incontinenti recedite. Item nolite dare denarios ioculatoribus, & cantatoribus de gestis in diebus festiuis, quia dando talibus denarios in dictis diebus, peccatis mortaliter. Item villici custodiunt festa, quia propter ea veniũt tempestates. Item non ematis, neque vendatis diebus festiuis nebulas, & frascarias in cimiterijs, & sacratis locis ecclesiarum
C super sepulturis mortuorum. Item non credatis in præcantulis, & de mense Maij non vultis ducere vxores, quia dicitis ꝙ veniũt rabiosæ tales credentes, & sequentes istas truffas, & similes idolatrias, & peccant mortaliter. Item caueatis accipere animas Iudæorum, quia nõ possunt credere quin sue mulieres mingant intus in vilipendiũ Christianorum. Sed quid dicam de illis, qui mutuant sacramenta, & calices Iudæis? credo ꝙ mingant intus, & faciant omne dedecus in vilipendum fidei Christianæ. Item reperi alibi, quòd vna ecclesia fuerat affictata Iudæis, immo peius audiui, quòd Iudæi in
D præsentia Christianorum dicunt aliqua in vilipendium Christi. Item ciues videãt priuilegia Iudæorum, & statuant statuta, vt ferant signum, vt cognoscantur ab alijs non exempti. Item caueant Christiani emere a Iudæis in diebus festiuis. Item quicunque locat domos Iudæis fenetantibus, peccant mortaliter tenendo illos denarios, & similiter Christiano vsurario, & obligatur restituere illis, a quibus acceperant vsuras, vt extra de vsur. c. quamquam. Et nota quòd si prælatus locat domos Iudæis fænetantibus, est ipso facto suspensus. Similiter religiosi affictantes domos Iudæis fænetantibus, sunt ipso facto excõmunicati: sibi si E
collegiũ, vel vniuersitas locat domos Christianis vsurarijs, vel Iudæis fœnerantibus, est ipso iure interdict⁹. Similiter in nutrire Christiano nutriente filios Iudæorum, vt aliàs dixi, prohibitum est alios capere denarios pro mercede, &c. Similiter non licet emere res per mesettarias Iudæorum, nec contrahere matrimonia per mesettarias, & intercessiones Iudęorum. Item prohibitum Iudæis de nouo facere sinagogas. Item caueatis vobis mederi per Iudæos, & accipere medicinas Iudæorum. Nam Auinioni fuit vnus Iudæus medicus, qui in puncto mortis gloriatus fuit, quòd cum suis medicinis mori fecerit multos Christianorũ. Pridie, quando prædicaui de baptismo, post prædicationem aliqui interrogauerunt me, si pater baptizauerit filium: vtrum posset amplius conuersari, & requirere debitum ab vxore. Respondeo quòd aut pater fecit per malitiam, vt diuideretur thorum, & tũc non potest vti matrimonio, aut id fecit propter necessitatem, quia nulla alia persona erat ibi, quæ baptizare posset infantulum in periculo existentem, nisi pater: & tunc pater baptizando isto casu filium, potest vti matrimonio, & licet quando maritus per G
malitiam baptizans puerum, non possit petere debitum vxori, tamen in vxore secus est: sed quid si pater baptizauit filium de voluntate, & consensu vxoris, vt abstinet a thoro coniugali? tunc dico quòd neuter potest petere debitum. Hæc volui rememorare, vt illa faciatis. Sequitur modo venire ad gratiarum actiones. Et primo regratior omnipotenti Deo, & nostro Seraphico de tot gratijs nobis factis, quia semper habuimus tempus opportunũ, & sine pluuia, & passus fuit nos prædicare excepto die, in quo prædicauimus de broda, quia tempus voluit fieri conforme nostræ prædicationi ex eo, quia prædicauimus de broda, voluit broda dare. Item regratior ipsi Deo pro fructu recato animarum, quia necubi memini me tantum fructificasse, quantum in hac ciuitate. Et secundo regratior de patientia vestra, quia nunquam fuistis fessi, imò dietim multiplicastis cũ feruentiori desiderio audire prædicationes diuini verbi, cum magna charitate. Ex quibus laudes, & gratiæ infinitæ lucescant coram maiestate eius, a quo omne datum optimum, & donũ perfectum descendit, qui mihi concessit gratiã dicendi, & vobis gratiam audiẽdi, & opus optimum auditorum perficiẽdi. Sint etiam laudes

A laudes ex his attributæ infinitæ Beatæ Virgini gloriosæ meæ deuotę, & Beato Antonio, qui voluit renouari eius deuotionem. Itē regratior dominis Rectoribus, & Officialibus huius almæ ciuitatis vestræ Paduanæ, & valentibus Doctoribus, & honorabilibus ciuibus, & studentibus, qui dignati sunt me perseueranter audire, quibus ero in Christo Iesu in æternum obligatus, ac cęteris bonis viris, & dominabus, qui, & quæ orauerunt pro me; & sufficiat quantum ad hoc.

Modo ego volo gerere morem boni patris, volens se a suis filijs separare, meum B vobis relinquo testamentum in hunc modum, videlicet, quia primo relinquo vobis pro vno cariori zoiello, quod possim vobis relinquere, nomen deuotissimum Iesus, qđ est nomen super omne nomen, & ipsum dulcissimum, & altum nomen semper habeatis in signum in mentibus, & frontibus vestris; vt semper vos associet in omni loco, ita quòd quando surgitis, sit principium vestræ intentionis, opus signaculum sanctæ crucis in nomine Iesu, quando vultis discūbere sit principium nomen Iesu, similiter in surgendo a mensa, & cum scribitis literas, primum verbum sit in nomine Iesu. Et C sic in omni vestro opere, vt in nomine suo omnia vestra opera fiant; & caueatis iurare in nomine Iesu, semperq; sit vobiscum, Amen. Item volo relinquere vobis vnam orationem breuem, quam omni die singuli vestrum dicant. Primo in die Dominico orando dicatis: Domine mi amorose Iesu, præsta quæso, vt possim te amare.

Signor mio amoroso Iesu dammi gratia, che ti possa amare.

Die Lunę dicatis, vt sequitur: Dome mi amorose Iesu, ego vellem te amare, sed nequeo sine te.

Signor mio amoroso io ti voria amare, ma senza te non posso. E

Die Martis dicatis sic: Domine mi Iesu, accende me amore tui.

Dolce amor Iesu inamorame del tuo amore.

Die Mercurij dicatis sic: Dulcis amor mi Iesu, da mihi vnum dulcorem suauissimum de te, & vnam humilitatem profundissimā, vt possim languendo mori amore tui.

Dolce amor mio Iesu dammi vno dulcore suauissimo, & vna humiltà profondissima, si che languendo possa morire d'amore.

Die Iouis dicatis

Die Veneris dicatis genuflectēs ante crucem dic, Domine Iesu pro me crucifixe, & conclauate, euiscera te in me; ita ꝙ isti tui F claui sint confixi in me, & desiderem crucifigi pro te.

Signor mio Iesu per me crucifisso, & conclauato, euiscera te in me, che questi chiodi siano confitti in me, e desidero d'essere crucifisso per te.

Die Sabbati dicatis sic: O amorose mi Iesu, qui septima die requieuisti, quando videbo tuam gloriosam faciem, fac me peregrinum per gratiam tuæ misericordiæ in te æterno in gaudio requiescere.

O amoroso mio Iesu, che il settimo dì ti riposasti da ogni tua opera, che tu festi, quando vederò la tua faccia gloriosa, fammi pellegrino per gratia della tua misericordia in te aterno gaudio riposare. Amen. G

Item relinquo charitatem, quam vobis prædicaui de Deo, & de vobis ipsis, & de proximo. Item oro, vt sim vobis in vestris orationibus recommissum. Vltimo oro, vt sim vobis ligatus, & vos mecum, catena sinceræ charitatis in Christo Iesu, taliter, ꝙ inueniamur in paradiso, ad quem nos perducere dignetur per suam misericordiam Deus, qui est vita viuorum in sæcula seculorum, Amen.

A *His itaq; per virum Dei peractis viri, & deuotæ mulieres ex teneritate cordis, voce quærula supplicabant, quatenus adhuc per aliquos dies vellet præstolari recessum suum, a lacrymis non abstinentes: sed vir Dei volens etiam alibi adimplere ea, ad quæ ex Dei nutu prouocabatur, titubans mente, vtque suos dirigeret gressus versus Venetias, vel versus Vincentiã, indixit orationes fieri ad Deum per confratres, vt infunderet mentibus suis deliberationem eundi, vbi magis Deo fructificaret;* B *& arcessitis Fratrib⁹ oratione facta, vnanimi quasi voce, dixerunt se Vincentiam profecturum: vir ergo Dei ea die subterfugia quærens, suos versus Vincentiam sanctos gressus direxit, & sic ciuium multitudo, qui cõcurrerant ad Portellum, quo itur Venetijs, vt benedictionem acciperent, a viro Dei delusa remansit, nec tam potuit occultè exire portam Sauonarolæ, qua itur Vincentiam, quando inter eundum concurrerunt, se posuis artibus per vicos, vltra quingentos, non solum mares, sed fœminæ* C *plures; & dum associassemus virum Dei vsq; ad ecclesiam S. Mariæ nouæ, ascendit per montorium, & aliqualiter prædicauit ad populũ, perorando, vt nõ incederent vltra, & aspersit omnes cũ aqua benedicta, & nobis dedit benedictionem paternam, & omnes concurrebant, vt eius manus oscularentur: & ita vidi ipsum affannatum, vt vix graderetur: sicque ex dulcore animorum videndo patrem nostrum spiritualem, nos desere, omnes flebant; & vidi sublimem vtriusq; iuris Doctorem dominum Prosdocimum de Comitibus; tamen* D *tacta eius manu secessit ab eo vix inter eã calabi, & non posse a laebrymis abstinere, ex cordis nimia teneritate. Similiter, & quàmmulti fecerunt alij, qui ibidem aderant Doctores eximij, studentes, & alij ciues notabiles: tandem pauci redierunt, & quàmplures antecesserunt eum ante pontem brentellæ, multi etiam ipsum associauerunt, nescientes ab eius vmbra recedere. Tandem duo ex suis Fratribus videntes* *virum Dei hæc egre ferentem, antecesserunt,* E *& rogauerunt Capitancũ illius pontis custodem, pontem leuari, & neminem exire permittere. Sicq; dimisso viro Dei cum paucis, omnes cęteri mæsti, Paduam redierunt. Cumq; Relesegam applicuisset cũ his non paucis, qui ante exierant cõmitantes eum, ibidem quieuit; & villicis circunstantibus postquàm innotuit omnes confluebant, qui panes ferentes, aliqui situlas vini, & nonnulli pro sufficientia carnes, & sic mihi retulerũt; ex communibus aliqui,* F *ꝙ paratis mensibus in viarum medio, post quàm saturati fuerunt, superfluerunt tot escæ continuo confluentes, ex quibus etiam totidem corpulentiã saturassent, & sic cũ benedictione Dei obuiãte populo in mænia Vincẽtina, magno cũ honore receptus fuit.*

In ciuitate autem Paduæ mirabiliter fructificauit; & quædam signa apparuerunt, quæ indicant Spiritumsanctum operatum fuisse in viro Dei: nam dum prædicasset, renouando dignitates celsitudinis G *nominis Iesu, & virtutes quas nobis reliquit Dominus noster Iesus Christus, in nomine eius quidam adolescens videns quandam mulierem de contracta Sanctæ Sophiæ à spiritu immundo vexari, super caput patientis manum imposuit, dicens, in nomine Iesu exi ab hac muliere spiritus immunde; & mox liberata fuit. Et sic dum de hoc prædicaret vir Dei, ipsamet mulier ex cętu aliarum surrexit magnificando nomen Iesu, in cuius nomine se liberatam fore professa est, astantibus ibidem vltra viginti millia congregatorum ad prædicationem illam.* H *Aliud signum apparuit mihi à Sancto viro relatum, D. Fratre Petro de Hispania, patre meo spirituali, ꝙ dum nobilis vidua audiret prædicationem viri Dei, videbatur, ꝙ vndique ex longa sua menstruali labe foret madefacta, & tota terra vbi cubabat, foret repleta sanguine, propter quod finito sermone non inde ausa præ verecundia exsurgere, nisi omnes aliæ dominæ inde fecissent discessum. Cumque tota verecunda preces ad Iesum fudisset, ꝙ*

in

A in suo nomine prædicato dignaretur eam ab illa infirmitate longæua fluxus sanguinis liberare. Eadẽ surrexit, & aspiciens in terrã nil sparsi sãguinis vidit; & cũ domi fuit, extractis pãnis nil maculæ sanguinisve labe interulã aliquã ĩ parte respersa inuenit, & sese ab illa infirmitate liberatã dixit. Aliud signũ apparuit cuidam mihi fide, quæ dum expectaret summo mane audire verbum diuinum a viro Dei, & contemplaretur, leuatis oculis versus cælum,
B vidit cælum apertum cum tanta decoris pulchritudine, ꝙ id in secreto referendo desiciebat, & non potens visionem sufferre, dũ præ letitia voluit clamare, & aliis ostendere nouitatem, subito disparuit visio illa magna amplius. Itidem vir Sanctæ religionis Frater Petrus de Hispania indixit, ꝙ dum vir Dei prædicaret attente laudes S. Antonij confessoris, quædam virgo Christianorum, apertè vidit quendam Fratrem similem Fratri Bernardino, stantem in aere super vertice capitis Fratris Bernardi-
C ni, qui faciebat omnes gestus, & actus suos donec prædicauit, quæ puella retulit eius matri visionem; quæ domina postea retulit Fratri Petro. Aliud signum ego ipse vidi, ꝙ tanto tempore quo prædicaui ad aerem per totam Quadragesimam, & ante, & post, nunquam pluit, nisi vna die, quo prædicauit de broda fetentis luxuriæ, ad denotandum, ꝙ tempus voluit conforme fieri materiæ, de qua sermo fiebat; & in pluribus diebus ante tertiam. s. hora qua prædicabat, tempus pluuiam minabatur,
D & ibat rotundo atris membris, & facto crucis signaculo sustinebat, donec suo faciebat finem sermoni; & vidi pluries, ꝙ benedictione peracta post prædicationes mox velut agmine rupto membri cum exundatione aquarum plurimi inualescebãt, quasi data sibi licentia inundandi.

Vincentiæ autem in hoc maxime profecit, quia suarum prædicationum suasu omnes discordias sedauit, & illam ciuitatem tanto tempore in affractu multiplicium seditionum, & offensarum hinc inde passarum nutritam, quas neque dominatio, neque mors, nec amicorum hortamina potuit abolere, Spiritusancto intercedente, ad bonum, & pacificum statum reduxit, in qua hucusq; durauit, & per Dei gratiam diutius perseuerauit; & itidem fecit in ciuitatibus Feltrensi, & Belunnensi; & dum de Marchia secessisset Bononiam, & pluribus prædicasset diebus ibidem, & comea tum inde a ciuibus recepisset; & ex diuina prouisione, niues, & pluuiæ creuerunt in tantum, quòd vir Dei inde nequiuit recedere: & interim quidam pseudofrater, inuidia plenus, ascendens pulpitum, & credens virum Dei a Bononia recessisse, temerario quodam ausu cœpit oppositum prædicare aliquorum, quæ euangelizauerat Frater Bernardinus, dicens, quòd seminauerat certas hæreses in suis prædicationibus, maximè de nomine Iesu. Quod audiens vir Dei, quindenas prædicationes perfecit, confirmando veris rationibus, & sanctis scripturis, omnia quę prędicauerat, offerens se velle subire aculeum diræ mortis pro veritate, & se velle sustinere veritatem eorum, quæ dixerat, nisi euidenter sibi contrarium probaretur; quia ille in casu erat contentus acquiescere veritati. Et sic pseudo ille Frater si noluit, per dominum Legatum, & Episcopum, de male dictis luere pœnas condignas, suadente ratione coram populo omnia turpiter, sed veridice reuocauit, quæ malè dixerat de viro Dei, & taliter confusus remansit, & venerandus religionis vir Dei cum magno honore Florentiam iuit, vbi ex fide relatu nunc prædicãdo fructificat mirabiliter oĩpotenti Deo, ad eius honorem, laudem, & gloriam sempiternam, Amen.

Te precor, quicunque hæc legis, quatenus si minus benedicta, imperfecta, vel omissa, vel plus addita reperis, quæ suo animo alicuis suspitionis erroris inducerent, me, & non Dei virum, culpabilem reddas, & tua charitas magis corrigat, vbi est error, & vbi est defectus suppleat, quam mordeat liuor edax.

DE

A

DE POENIS damnatorum.

Sermo XVIII.

Luet super peccatores laqueos ignis, sulfur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Psal. 10. In quo verbo tria reperiuntur inserta, quæ sequuntur.

Primo, damnatorum incarceratio ibi, Pluet super peccatores.

Secundo, spiritualis afflictio ibi, Spiritus procellarum.
B

Tetio, damnatorum cruciatio ibi, Ignis, sulfur.

Quantum ad primum, sciendum, q̃ carcer damnatorum est infernus, & hoc ratione triplici. Primo, ratione contrariorum stabilitionis. Secundo, ratione iniquitatũ contributionis. Tertio, temporalium æternis præpositionis.

Prima ratio, quandoq; inuenitur res, quę in se continet duo contraria, oportet, q̃ si vnum illorum inuenitur per se, inueniatur & reliquum: vel sic, si de duobus contrarijs est repente, alter extremum, seu extremorum, hoc est ex radice stabiliendi contraria apud Philosophos: verbi gratia, in mundo isto sensibili vbi habitamus, inuenitur abundantia, & indigentia; lætitia, & tristitia; sanitas, & infirmitas; claritas, & obscuritas: sed.s.dicta Sanctorum, cęlum, vt est vita Beata, est locus vbi est abundantiā sine indigentia, lętitia sine tristitia, claritas sine nebula; quia sicut dicit Bern. Ciuitas cœlestis totum continet, quòd delectat; ergo oportet alium locũ esse vbi omnia contraria his inueniantur.s.indigentia sine vlla abundantia, tristitia sine lætitia, infirmitas sine sanitate, obscuritas sine aliqua claritate; & iste locus talibus miserijs repletus dicitur infernus. Item in igne sunt duæ qualitates.s.splendor, & calor in hoc mundo; sed in cœlo est splendor sine calore; ergo in inferno est calor sine splendore. Bonau. dist.4.& auctoritas scripturæ, Matth.25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Auctoritas in veteri testamento, Isa.vlt. Vermis eorũ non morietur, & ignis eorum nõ extinguetur. Exemplo etiam monstratur per Gregor. in dialogo. Quòd quidam Iulianus narrauit, q̃ pater soceri sui, temporibus Theodorici in Sicilia, exactionem canonis egerat, & rediens ad Italiam, applicuit cum naui ad insulam, quæ Liparis dicitur, in qua quidam vir Sanctus habitabat, qui accessit ad eum, vt se suis orationibus commendaret, cui vir Sanctus dixit: Theodoricus Rex mortuus est; nam externo die hora nona, inter Ioannem Papam, & Simacum patritium, discinctus, & discalceatus, & vinctus manibus, deductus in hac vicina olla Vulcani iactatus est. Illos enim duos Sanctos occidi fecerat.

C
D
E

Secunda ratio est, iniquitatum contributionis: nã sicut merito debetur gloria æterna, sic demerito pœna æterna; iuxta symbolum Athanasij: Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui vero mala, in ignem æternum. Psal. In inferno autem quis confitebitur tibi? Apocal.20. Et diabolus, qui seducebat eos missus est in ignem, & in sulfur, vbi & bestię, & pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sęcula sæculorũ. Exemplo monstratur per Greg. 4. dialog. Quòd quidam nobilis, Reparatus nomine, venit ad mortem, & cum diu mutus, & rigidus iaceret, visum est, cunctis astantibus, quòd flatum vitalem emisisset; cumq; familia iam lugere cœpisset, qui putabatur mortuus, reuiuiscit, & ait: Citius ad ecclesiam Sancti Laurentij Damasi puerum mittite, vt quid de Tiburtio præsbytero agatur videat, & renuntiare festinet. Hic enim Tiburtius tunc carnalibus desiderijs subiacere ferebatur, pergente puero, idem Reparatus narrauit astantibus, q̃ illuc vbi ductus fuerat eum agnouit, & quòd ibi ingens lignorum rogus paratus fuerat, & Tiburtius præsbyter illuc adductus rogo superpositus, & adustus. Alius autem parabatur rogus, cuius cacumen cœlum tangere videbatur; & ille clamauit, cuius est? Nec vltra valens aliquid Reparatus dicere, mortuus est. Puer verò, qui ad Tiburtium missus fuerat, iam eum mortuum inuenit. Nota tamen quòd dicit Greg. quòd ligna ardeant apud inferos, hoc dicit narratiue. Vides ergo, quòd ex recta retributione diuina, sicut iusti præmiantur in cœlo, sic iniqui puniuntur in inferno: nam sicut beatitudo electos lætificat, ita credi necesse est, quòd a die exitus sui ignis reprobos exurat.

F
G
H

Tertia ratio est, tẽporalium æternis præpositio, quia qui mortaliter peccat, præponit commutabile bono æterno, & infinito; ergo contemnit, & offendit bonum æternum, & infinitum. Sed tanta est offensa, quantus est is qui offenditur; ergo cum ipse

A se sit infinitus, offensa debet iudicari infinita. Cum ergo pęna debeat proportionari offensæ, necesse est, quòd peccato mortali reddatur poena infinita. Sed non potest reddi infinita intensione, ergo duratione. Auctoritate probatur Iob 21. Tenent tympanum, & cytharam, & gaudent ad sonum organi. Ducunt in bono dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, vias tuas nolumus. Et Lu. 3. verba sunt Ioannis Baptistę: Congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili. Exemplum naturale ponit Augustinus, B dicens, quòd peccator decedens in mortali, punitur æternaliter, quia peccatur contra bonum æternum. Et hæc sic ostendit in humanis iudicijs, & legibus. Peccans contra rempublicam aliquo graui crimine, morte moriatur; non quia mora in qua occiditur eius supplicium esse leges æstimét, cum sit hora breuis: sed quia eum in sempiternum auferunt a societate viuentium. Vnde in proposito ait Gregor. 4. dial. Ideo peccator cruciandus est æternaliter, quia peccat in suo æterno. Sed si forte objiceres, Deut. Iuxta mensuram peccata, erit & plagarum modus. Sed nullus peccat æternaliter, ergo nullus cruciatur æternaliter. C Bonauentura huic respondet, quòd duo sunt in pęna. s. duratio, & intensio. Intensio respondet intentioni libidinis, quæ finita est: duratio verò respondet durationi peccati, & in hac vita, quo ad voluntatem, & in alia quo ad obstinationem, quia in inferno in ea voluntate, qua discedit, in ea remanet. Peccatum enim licet sit finitum, tamen durat in infinitum, ideo punitur pęna infinita duratione, accerbitate tamen finita. Vnde 4. dial. ait Petrus: Scire vellem quomodo iustum sit, vt culpa, quæ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. Cui D Gregor. Hoc rectè diceretur si districtus iudex, non corda hominum, sed facta pensaret. Iniqui enim adeo cum fine deliquerunt, quod cum fine vixerunt. Nam voluissent vtiq; si potuissent sine fine viuere, vt potuissent sine fine peccare. Ad magnam ergo iudicantis iustitiam pertinet, vt nunquam careant in gehenna supplicia, qui in hac vita noluerunt carere peccato. Sed iterũ videre superest ex quo est infernus, vbi sit. Et dicitur, ꝙ est sub terra, & hæc monstrat triplici ratione. Primo ratione corporum elegantię. Secundo ratione statuum concordantiæ. Tertio ratione meritorum distantiæ. Prima ratio est, quia quanto corpus est nobilius, tanto locus debetur ei nobilior. E Si ergo nobilissimis corporibus, puta gloriosis, debetur locus supremus. s. cęlũ empyreum; ergo restat, vt corporibus ignobilibus, puta corporibus dãnatorũ deleatur loc⁹ infimus; hoc aũt est sub terra, ergo &c. Auctoritas Isa. 14. Infernus subtus conturbatus est in occursum aduentus tui. Et in Symb. Apost. Descendit ad inferos: cũ descendere dicat motum ad illud, quod deorsum est; & ipse erat in terra, ergo infernus est sub terra. Secunda ratio est, quia locus per concordantiam debet respondere statui. Status viæ est medius inter pęnam, & F gloriam; ergo locus debet esse medius: ergo cũ sit inferior loco Beatorum, debet superior esse loco damnatorum. Exemplum vnum, quodque in suo proprio loco locatur, sicut patet in corpore humano, vbi oculi locãtur sursum in alto loco, quia debent totũ corpus dirigere: & pedes in infimo, qui debent totũ corpus portare: & cor in medio, quia debet omnibus mẽbris vitam influere. Et ſm hunc modum, Angeli, qui sunt luminosi per gratiam, oportet, ꝙ sint in loco supremo, & luminoso: & dãnati, qui sunt obscuri per culpã, debent esse in loco tenebroso. Sed nullus locus in mundo G est tenebrosus, nisi mediũ terræ, sicut patet ad visum; qa cęlũ est luminosum, & ignis, & aer, & aqua, & terra in superficie illustratur; & sic nullus locus, præter centrũ terrę, manet tenebrosum; vnde vocãtur tenebræ exteriores: auctoritas Lu. 22. Ligatis manib. & pedibus proijcite eũ in tenebras exteriores. Et Iob 17. In profundissimum infernũ descẽdent oĩa mea: putas ne saltem ibi erit requies mea. Raba. super illud Matt. 12. Sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ. Sicut cor animalis in medio est, sic infernus in medio terræ. Tertia ratio est, quia sicut status dmnatorũ per- H fecta distãtia distat a statu bonorũ, ita locus a loco. Et sicut statui beatitudinis dat̃ locus supremus, ita statui miserię locus infimus; quia peccatũ, cũ sit vilissimũ, disponet hominẽ ad locũ vilissimũ ad infinitũ. Aug. 9. de ciuitate Dei, 13. c. Ordo est pariũ dispariũque rerũ sua cuiq; loca distribuẽs dispositio. Auctoritas Lu. 16. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. Sepeliri dicitur fodi sub terra, Prouer. 9. loquitur de mala muliere, & ignorat, quòd ibi sint gigantes, & in profundum inferni conuiuæ eius:

Qui

A Qui enim applicabitur illi, descendit ad inferos: nam qui abscesserit ab ea, saluabitur. Exemplum enim naturale habemus, loca vt sint conuenientia, oportet, quòd conueniant suis ponderibus. Nam quia lapis grauis est, semper tendit ad centrum, nisi sit remouens prohibens. Ignis autem quia leuis est, per appetitũ suum naturalem sphęra appetitur ascendere: tunc enim bene stat, & in quiete est, quando est in loco simili & conuenti. Sic autem est in spiritibus: verbi gratia, amor meus, pondus meũ, eò feror quocunque feror: animæ, quæ perfectè amauerunt Deum, & corpus dimiserunt suo pondere, ad cœlum tendunt,
B quæ verò terram amauerunt, ad centrum tendunt; quia impedimentum resistẽs non habent; sicut lapis ab alto cadens ad centrum terræ tenderet, nisi aliquod meritum resistens teneret eum, nec vltra centrum se moueret. Anima cum sit spiritualis non licet resistens, & exuia, in hora transiti oportet, quòd descendat. Greg. 10. dial. Si idcirco infernum dicimus, quia inferius iacet, ꝙ terra ad cœlum est, hoc esse infernus, & serius debet ad terram; vnde & fortasse per Psalmistam dicitur: Liberasti animã meam ex inferno inferiori; vt infernus sub terra
C esse videatur. Et Ioannes vix in ea æstimatione concordat, Apoc. 2. qui cum signatum librum, & sigillis vidisse se diceret; qa nemo inuentus est dignus, neque in cœlo, neque in terra, neq; subtus terram, aperire librum, & soluere signacula eius. Et nullus in cœlo, quia videlicet Angelus; nullus in terra, quia videlicet homo viuens in corpore; & nullus subtus terram, quia videlicet animæ a corpore exutę. Cum ergo ad soluendum librum nullus sub terra inuentus est dignus, quid obstet nõ in Deo, quia infernus sub terra esse credatur. Secundũ si forte obuenies, quòd multi plures erunt
D damnati, quàm saluati, sed cœlum erit plenum electis, secundum quod dicitur Matt. 22. Implete sunt nuptiæ discumbentium: & Luc. 10. Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea: ergo incertũ est, quòd damnati habeãt maiorem locum, quàm sit locus cœli, cum sit multo plures: ergo cum infernus complectatur omnes dãnatos, necesse est vt sit tante amplitudinis, vt cœlum; ergo impossibile est, ꝙ sit sub terra: ratio, ꝙ cum obijcitur, ꝙ cœlum plenum est electis, dicendum, quòd istud non intelligitur de plenitudine coangustationis, sed plenitudine pulchritudinis qua dicitur cœlum plenum esse stellis, & E
mare piscibus, & mundus hominibus. Si quæras imaginatione qualiter captatur id quòd tanta multitudine hominum sub terra dici potest, quòd omnes homines, qui nunc sunt, vix caperẽt millesimam partem terrę si simul essent. Si ergo omnes homines, qui fuerũt ab initio, & erunt vsque ad finem, vix excedunt homines, qui nũc sunt in nulla culpa, proportione omnes homines vix caperent superficiem terræ; si ergo concauitas maiorum sit capacitas, quàm sit superficies, multo magna poterunt capi in concauibus terrę, quæ quàmuis non nobis appareant, cum multę sunt, sicut nobis ostendunt decursus aquarum de montibus, F
& concussiones terræmotuum. Et infernus creditur esse maxima concauitas; hac per M. Matt. capacitates habeo, omnia sunt rationes. Bonauen. in 4. distin. 20. Sed nihil in eadem dicit, ꝙ damnati in inferno ita comptemuntur, ꝙ continere poterunt in concauitate terræ, sicut in quadam rota. Psal. Pone illos vt rotam: vel potest dici, quòd si concauitas, quæ est terra, non sufficit, Deus terram augebit; vel de nihilo, sicut de nihilo creat, vel rotam aeris, quam occupauerunt aquæ diluuij conuertit in terram.

Secunda pars est intrinseca, & spiritualis pœna damnatorum, cũ dicit, Spiritus procellarum, &c. vnde vero, quòd damnati habet duplici pęnam. s. intrinseca, & extrinseca damnatorum pęnę innumerabiles existunt, quibus explicãdis, nec vox, nec humana lingua sufficeret; iuxta illud Psal. Circundederunt me mala, quorum non est numerus: tamen ex sacra scriptura aliquę sunt ex parte animæ, aliquę ex parte corporis. G
Ex parte animę, quę extrinsecę nominatur, sunt plures. Prima est priuatio beatitudinis, quæ maior est omnibus. Nam, vt ait Aug. Non inueni locum animæ meæ, præter te Deus meus: ita animæ, quæ priuantur summo bono, & optimo Deo, nũquam quiescent, nec contentę esse poterunt, propter inclinationem naturalem spiritus ad spiritum, sed reuerentur a multis prohibentibus. Omnes autem damnati, vt ait Chrysost. Sciant se priuatos esse beatitudine. Matth. 21. Auferetur a vobis regnum Dei. Et Isa. Tollatur ipse ne videat gloriã Dei. Sed diceret, non me creat Deus, vt me damnaret, nec tanta passus est pro me, vt me perderet. Respon. Si aliquis emisset à Saracenis vnum captiuum, & constituisset eum supra domum suam, tradidissetque ei in custodiam H

A stodiam vxorem propriam, & omnia bona, ipse autem vxorem pollueret, & filios interficeret, & omnia bona dissiparet: non ne dominus hunc seruum in suo reditu puniret; non obstante, ꝙ eum redemisset; quanta autem sit ista pęna, ostendit Aug. dicens: Mali si possent, mallent, & in pęnis Deum videre, quàm extra pœnas. Secunda pœna sciant se non videre esse ex se solus Deo, & maledictos, non quia talis passio cadat in Deo, sed quia non apponit misericordiam suam. Sap. 9. Odio sunt Deo ipsius, & impietas eius. Iob, vsque ad inferos peccatum. Ioan. 2. Obliuiscere eius misereri. Tertia
B pœna, quia vident gloriam Beatorum, & maxime eorum, quos in hac vita contempserunt. Sap. 2. Videntes turbabuntur in subitatione insperatę salutis; & præ angustia spiritus gementes, & dicent, hij sunt quos aliqñ habuimus inderisum, & similitudinem improperij; ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est. Vnde nota secundum Bonauē. in 10. dist. 50. Damnati, & saluati se vident adinuicem vsq; ad diem iudicij, secundum peracto video, & boni malos videbunt, sed mali non videbunt bonos. Et rationem assignat, dicens: Boni gaudebunt, & laudabūt
C Dei iustitiam; mali similiter dolebunt de gloria omissa. Ergo si non contingit gaudere, & dolere, vnde cogito vtrique cognoscunt. s. boni seueritatem iustitiæ, & mali dignitatem glorię, sed boni hoc non vidēt in se, nec mali in se; ergo constat, ꝙ vident inuicem. Sed vero, ꝙ consideratio sum congratulatio Beatorum gloriæ est reprobari pœna. Et consideratio sum congratulatio pęnæ reproborum est electis gaudium, qa damnati considerant gloriam sub ratione amissionis isti subdent euitionis, & euasionis: vnde Psal. Lætabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Et quoniā gloria Beatorum
D super manat, & post iudicium erit copiosior, ideo electi, & nunc, & tunc videbunt pœnam reproborum. Et reproborum pęna similiter post iudicium intendendi, & adeo intenditur, vt Beatorum gloriam nō liceat eis considerare, nec ab eis auxilium petere, vt diues petijt, quia tormentorum suorum magnitudinem, non poterunt sustinere, ita ꝙ liceat alijs, vacare immo absorbebuntur totaliter a pœnis. Greg. super Lu. Infideles in imo positi ante diem iudicij fideles super se in requie attendunt, quorum gaudiū post contemplari non possunt.

Quòd autem boni videant malos, testificat Mag. senten. in 10 dist. 50. Sicut Sancti tradunt, & boni malos, & mali bonos vident vsque ad diem iudicij; post iudicium vero boni videbunt malos, sed non mali bonos. Quia pœna est vermis similius, & remorsus conscientiæ de malis commissis. Isa. Vltra vermis eorum nō morietur, quia semper remanet in eis, si de reliquis repręhendens. Bonauen. in 10. dist. 50. Ipsa translatio vermis, & dolorem spiritualem manifestat. In quibus, & qualis sit vermis. Si attenditur ratio transferēdi in verme autem materiali considerata, origo, est in ordinatione. Oritur enim ex putrefatione, & mordet illud in quo oritur. Sic in spirituali dolore non quibus dolor est vermis, sed quinascit ex putrefactione peccati, & tūc peccatum dicitur putritum, quando anima in eo requiescit finaliter. Rursus oportet, ꝙ sit in dolore morsio. Homo etiam est in concursu duorum mouentium: si inuicem obuiantium, & resistentium, & duo mouentia sunt in homine, voluntas naturalis, & deliberantium, quarum vtraque mouetur. Ista concurrunt per cōscientiam dictantem aliquod factum esse indebitum, & obuiant quando naturalis detestatur indebitum, & deliberantem. Tunc autem resistunt, quando vtriq; in suo actu vigēt, ꝙ illa efficitur detestata, & ita immutabiliter adhæret. Secundum 1. 2. h. patet, in quibus est vermis, & quando: nam desiente concursi, qui est per peccatum, conscientia non est vermis sicut in hæreticis, & in hijs qui credunt peccando benefecisse deficiente obuiatione non est vermis, vt puta in hijs, qui dolent de culpa, sed voluntatem, non tamen naturalem, sed etiam deliberatiuam, vt sunt punientes deficiente resistentia, non est virginis, vt puta quando voluntas tanta delectatione fertur in peccatis, quòd absorbet motum voluntatis naturalis, vt non sentiat.
Et etiam patet quare vermis deficit, & propter defectum putrefactionis in iustis, & concursus inieeit, & obinationis in pinentibus vere, & resistentiæ in hijs, qui peccant ex magna libidine. Et ex hijs patet, ꝙ in damnatis videbit vermis, quia ibi erit peccati putrefactio ex hoc, ꝙ finaliter remansit in anima eorum, vbi erit concursus propter peccatorum apertissimam visionē, quia iusto Dei iudicio fiet, vt mali simul omnia peccata memorentur, vt & de omnibus continue torqueantur. Et ideo vermis est pro omnibus, & non intensior nunc, quàm ante.

A ante. Ibi erit obuiatio propter voluntatis deliberationem, obuiationem, & synderesim, remurmurationem; ibi erit resistentia: delectatio peccati erit per pœnæ accerbitatem; & ex hoc vermis ipsius synderesis actio fortificat; ex hoc vermis mirabiliter rodens, & puniens; quia voluntas rationalis, secundum quòd natura est recta, seruit creatori, & tunc creator creaturę deseruiēs armabitur contra creaturā in tormentum. Iob 2. Obliuiscatur eius misericordia dulcedo illius vnus glo. quia ꝙ fit primo dulcius in culpa, fit vermis amarus in pœna. Iste autem vermis in hac vita propter non
B resistentiam quasi, hic est sopitus, tunc euigilabit. Sed quæratur hic nunc ab illis, qui iam fuerunt spirituales, & post ceciderunt, quomodo stat eis cōscientia, & quomodo mordet. Greg. lib. 60. moral. vlt. Peruersę itaq; menti dulcedo vermis est, quia inde delectabiliter pascitur; vnde per inquietudinem incessanter agitatur.

Quinta pœna, ignis affligens spiritus; qui ideo magis contristant, quia sciunt damnatorum animæ, quòd constat spiritus, se tamen pati a corpore, ꝙ est ignis. Iob 1. Deuorabit eum ignis, qui non succendetur: & vt recitat dominus Bonauen. in 10. dist. 20.
C quòd per operationem artis potest fieri, ꝙ ignis non extinguatur, sicut dicunt alij, qui experti sunt, ꝙ si ignis cum sulfure includatur in vase, ex quo nulla possit fieri euaporatio, in æternum duraret sine nutrimenti appositione; licet autem nihil prohibet in igne infernali intelligere cū sub terra constat inclusum esse, Deut. 32. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima; videtur autem hoc impossibile. f. spiritum posse pati ab igne corporeo, quia omne agens in aliquid agit per contrarietatem, & contactum: sed ignis ad animā, nec cōtactus potest esse, nec contrarietas aliqua, quia anima est impalpabilis
D quia spiritus plena: in 10. q. 20. circa prædictam quæstionem tripliciter fit via. Aliqui vero Prophetarū negauerunt similiter spiritum incorporeum posse cruciari, attendentes eius incorruptibilitatem pro eo, ꝙ senserunt omne incorporeum impassibile. Sed iste est error manifestus: si enim dolor generaliter ex amore cum priuatione amari, sicut si dolet quis de morte patris. Item contrario nota, sicut filij circa idem. Et spiritus incorporeus pōt gaudere, quare est non dolere, cum naturaliter in mente ęius possint assertiones, ēt alternari, ideo aliorum Philosophorum modernorum positio fit, ꝙ substantia spiritualis potest dolere, pati, non per actionem alicuius, sed potius per priuationem intellexerunt, ꝙ anima desiderat summum bonum, quo potest priuari per multa mala merita in hac vita, & ideo ex eius carentia generatur in eo maxima tristitia, & hanc pœnam dixerunt esse. Post hanc vitam, & non aliam, sicut non est aliud gaudium spiritibus, nisi in contemplatione summi boni. Ista positio fit Algagelis, quamuis veritati magis appropinquent, tamen deficit. Si enim originali peccato, vt est pura priuatio inscientię debetur pœna damni, & carentia beatitudinis æternæ: tertia catholicorum, ꝙ actuali peccato, ꝙ licet non tamen consistit in priuatione, ideo in deordinata delectatione non tamen debetur æternæ beatitudinis carētia; ideo etiā aliqua pęna afflictiua, ideo dicit fides Christiana, ꝙ spiritus separati cruciantur, nō tamen per summi boni absentiā, sed per afflictionis præsentiam, ad ꝙ credo sufficit auctoritas veritatis, Matt. 29. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius: isti autem sunt spiritus; ergo Greg. 10. dial. Sicut viuentis hominis incorporeus spiritus, sic ēt corporeo igne teneantur. Et idem ibidem, Certe reprobis veritas in fine dictura est. Ite in ignem æternum, qui paratus est diadiabolo, & angelis eius. Si igitur diabolus eiusq; angeli cum sint incorporei, corporeo sunt igne cruciandi, quid mirum si animæ, antequam recipiant corpora, possunt corpora sentire tormenta? Quantum vero sit terribilis insinuat. Et Aug. dicit, Ille ignis sic se habet ad præsentem, sicut alius fictus pictus ad verum. Sexta memoria spiritualis prosperitatis, Luc. 3. Recordare, quia recepisti bona, &c. Sap. 2. Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum iactantia contulit nobis? transierunt omnia illa tanquam vmbra. Psalm. Cum interierit non sumet omnia, neque descēdet cum eo gloria eius. Septima est pauor continuus. Sap. Venient in cogitatione peccatorum suorum pauidi, & traducent illos ex aduerso iniquitates ipsorum. Bonauent. in 10. distin. 90. vtrum in damnatis sit actus memorandi. Octaua pœna est ignominia, quia sciunt scelera omnibus esse nota, ideo quia cognoscunt se contemptos esse a Deo, & ab Angelis, & a beatis animabus, atq; ab ipsis dæmonib⁹, & ab alijs dānatis hominibus, sicut per simile homo verecūdatur stare nudus coram alijs,

A alijs,& maxime si habet aliquam deformitatem,quanto magis apparere nudus, & tã deformis coram Angelis,& hominibus,& omnibus,cum anima damnata fit magis deformis quàm excogitari possit?prouer.18. Impius cum in profundum peccatorum venerit,contemnit:sed sequitur eum ignominia,& opprobrium.

Nona pęna est malum velle, sed impotens,quia quod malum volent perficere nequeunt:ligatis manibus,& pedibus proijcite eum in tenebras exteriores,& hoc propter eorum superbiam. Quanta pęna putas est superbia, quando non poterunt se vindicare, & non poterunt suum malum expellere?Ista est pęna magnatum mundi,q̃
B moriuntur dolore,quia non possunt se vindicare, vel suum malum velle expellere. Iob,qui dissipat cogitationem malignorũ, ne possint implere manus eorum,quos cœperant. Bonauent. in 4. dist. 50. dicit, q̃d mala voluntas dicitur duplex s.actus,habitus, dico quòd timor seruilis damnatis non aufert habitum malæ uoluntatis, sed aufert actum.Iste autem non vult luxuriari, quia timet puniri de ipsa mala voluntate,tamen habitum non aufert:quod patet, quia si separetur impunitas, vellet vtique luxuriari:
C sicut in damnatis est intelligendum, quòd dolor pænalis aufert ab ipsorum voluntate actum volendi peccare: re vera damnati non appetunt luxuriari,nec dominari, propter pœnas, quas ex illis actibus sentiunt se incurrisse: habent tamen habitum uolũtatis malæ,per quam appeterent peccare,si non crederent ex hoc puniri. Si ergo quæris,utrum damnati vellent peccasse:dico q̃ nollent peccasse, non propter hoc quòd peccatum eis displiceat, quia iniustum Dei offensiuum,sed quia displicet peccata iusta, & ideo malam habet volũtatẽ hoc volendo,& ita fuit in eis uoluntas peccandi, licèt dolore pęnarum impediatur ne exeat
D in actum suum. Sap. 5. dicentes intra se,& pęnitentiam agentes, & prę angustia spiritus gementes. Aug. de fide ad Pet. c. 26. Qui in hac vita fructuosam non fecerit pęnitentiam, habebit quidem in alio sęculo pęnitentiam de malis suis. Sed indulgentiam in conspectum Dei non inueniet: q̃a etsi ibi erit funiculus pęnitudinis, nulla ibi erit correctio voluntatis: a talibus enim ita culpabitur iniquitas sua,vt nullatenus possit ab eis diligi,vel desiderari iustitia: uolũtas enim illorum talis erit, vt semper habeat in sę malignitatis suæ supplicium,nãque tamẽ posset recipere bonitatis affectũ: E
quia sicut illi, qui cum Christo regnabunt, nullas in se malæ voluntatis reliquias habebunt:ita illi qui erant in supplicio ignis etenim cum diabolo,& Angelis eius deputati,sicut nullam vlt. habent requiem, sic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem;& sicut perfectio gratiæ dabitur cohæredibus Christi ad æternam gloriam,ita consortibus diaboli cumulabit ipsa malignitas pænam, quantum ad æternitatem.

Decima pęna est iracundia contra inflictionem pęnæ:iracundi enim sunt sicut furiosi, Sap. 6. superuenit illa sęua bestiarũ ira ps.peccator uidebit, & irascetur, dentibus suis fremet,& tabescet: exemplum in vitis F
patrum legitur,quòd quidam usurarius habuit duos filios quorum alter remansit cũ patre in sæculo,alio existente in religione: sed post modicum tempus mortuus est pater,cui successit filius: post modicum tempus mortuus est filius. Audiens hoc alter q̃ erat in religione,orat Deum, vt aliquid scire posset de conditione patris, & fratris,& raptus ad infernum,neminem eorum uidebat: & cum diligenter inspiceret, egrediebantur de vno puteo inflammati, & ligati, & sibi inuicẽ maledicentes. pater dicebat filio, Maledictus tu sis filius, quia propter G
te fui vsurarius, & hanc pœnam intraui: Filius verò dicebat patri, maledictus tu sis pater,quia si tu vsurarius non fuisses,& iniustè non exegisses, ego iniustè non possedissem,& hanc pænam non sustinerem.

Vndecima pęna ẽ displicẽtia. nihil enim in eis est quòd gaudeant, sed sibimet sunt odio. Ezec. Displicebat sibimet. Et Iob 7. Factus sum mihimet. grauis. Et uerè tanta est displicentia,quòd damnati mallent non esse,quàm sic esse damnati. Vnde Bonauent. in 4. dist. 50. dicit quòd non esse nullo modo est appetendum appetitu recto. Similiter non esse damnatum,vel esse infęlicem, & si aliquid horum appetatur, fantastica H
est non ordinatio vera: sed vtrumque horũ fugiendum est:& cum se habeant sicut excedentia, & excessa utrumq; altero magis fugiendum est diuersis considerationibus, quia enim non esse amittit totum bonum, pęna partem: ideo hoc magis fugiendum est. Simpliciter tamen loquendo, quia corruptio in non esse excedit in infinitum intensiue infinitum secundum proportionẽ: pęna verò excessiue in infinitũ secundum veritatem. Ideo credo,quòd magis appetẽdum esset,si poneret in electione non esse

A omnino quam in æternum torqueri. Et loquitur de appetitu qui refugit in commodum. hoc enim iudicat mens mea magis portabile sicut decollationem magis quam ignis diuturnam adustionem, Matt. 26. Melius erat ei si natus non fuisset homo ille. Et Isidor. Melius est non uiuere, quàm male uiuere. Veruntamen secundum appetitum honesti, quia cruciatus iniqui spiritus est ad gloriam Dei, utique male deberet ignibus subiacere ad continuam Dei laudem, quã per omnimodam corruptionem manum Dei effugere. Concedo igitur ꝙ dãnati mallent non esse, & omnis homo rectè illud deberet appetere, considerata grauitate u-
B triusque pœnæ. uon tamen dico quòd sit magis appetendum simpliciter tamen ipsi magis appetunt. August. lib. de miseria huius mundi, loquens de damnatis ait. O mors quàm dulcis es, quibus tantum amara fuisti: te solum desiderent, qui te vehementer oderunt.

Duodecima pœna inuidia beatorum, & omnium saluandorum. Eccl. 9. Amor quoque & odium, & inuidia simul perierunt. Bonauent. in 4. dist. 50. Inuidia insurgit ex defectu charitatis, & amore proprij boni, sed utrumque in damnatis est. Ergo in eis
C est maxima inuidia. Si ergo inuidus nollet aliquem videre bonum, nec beatum: ergo damnati vellent quòd omnes cum eis essent damnati. Aug. de cathec. Cautus esto, ne tibi aliunde hostis subrepat, quod solatium mali volentissimum suum voluntati cum quibus damnetur inquirir. Vnde nota quòd si in damnatis aliquo modo remittantur affectiones libidinis propter pœnarum magnitudinem, illæ inquam affectiones, quæ habent annexam delectationem, in q- bus & pœnalitas uigoratur. Vnde etsi cesset actualis affectus luxuriandi, & dominandi, non intenditur affectus siue furor impatientiæ, & liuor inuidiæ. Vnde tunc denti-
D bus suis frement, & tabescent. Et quoniam vigebit in eis odium, & inuidia, & vehemẽter tristabuntur: & tabescent in gloriam electorum: & ideo ad faciendam suam impijssimam æmulationem vellet nullos esse bonos, immo omnes miseros. Et quia nec ipsi ad beatitudinem possunt pertingere, nec alios possunt a statu beatitudinis amouere, ideo in seipsis uehementer tabescunt & confunduntur. Sed si obijcis de diuite, qui nolebat fratres suos venire in locum tormentorum. Resp. quòd nullos ita diligunt naturaliter quin vellent eos esse dam-

natos hoc pacto, quòd nullo modo essent E aliqui beati. Exemplum patet in illis qui habent odium capitale, qui desiderant vitam consanguineorum, attamen vellent quòd multi ex consanguineis essent mortui, ubi possent affectionem vindictæ de inimicis suis adimplere. Sed nota quòd non desideranr damnationem quorumcunque in hac uita, sed eorum quibus inuident, & odiunt. O partiales maledicti, o odientes pessimi, in inferno accrescet rabies uestra. si quem vestrorum æmulatorum uideritis saluatũ, adhuc magis crescet uestra rabies, Iob. 10. de tędio eorum loquens, ait: Fuissem quasi non essem de vtero translatus ad tumulũ. Apoc. 9. Quærent mortem, & non F inuenient eam, & desiderabunr mortem, & mors fugiet ab eis.

Tertiadecima pœna, desperatio salutis. Iob, Desperaui nequaquam vult iam uiuã.

Quartadecima pœna est certitudo damnationis, quoniam hoc faciunt, certum est quòd in proditionem traduntur.

Quintadecima pœna est amens, & furor dæmoniacus, proueniens ex morte non data. psal. furor illis secundum simil. serpentis, id est dæmonis.

Sextadecima, cęcitas intelligitur. Matt. 15. Cęci sunt, & duces cęcorum: si cęcus cę- G co ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. in inferno priuati sunt lumine gratię scilicet fide, per quam cognoscimus creatorem, & creaturas similiter, & lumine gloriæ, id est visione beata, & ꝑpetua, qa secũdum Greg. qui mentis oculum Deo clauserunt, perpetuã in eo retinent cęcitatem. ps. introibit vsq; in progenies patrum suorũ, & vsque in æternum non videbit lumen. Sed no. secundum Bonauenr. in 4. dist. 50. quòd in damnatis non est omnimoda cęcitas intellectualis, dicens ꝙ sicut est triplex actus loci corporalis scilicet manifestare, dirigere, & delectare: sic est in luce spiritua- li. si loquuntur quantum ad primum actũ, H sic dico quòd non omnino extra lucem erunt, quia aliqua eis erunt manifesta: sed illa solum, quæ fiunt ad cumulum pœnæ, circa non: & ideo illa lux est ad manifestandũ tenebras, & ducens in tenebrositatem non sistens in lumine. si loquamur quantum ad secundum actum quod est dirigere, sic dico quòd omnino erunt extra lucem, quia non poterunt dirigi. erunt enim extra omnium viam, & tempus, & locum bene agendi. Eccl. 9. Quantum potest facere manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio,

nec

A nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas. Si quantum ad tertium, quod est delectare, sic dico similiter quòd erunt extra lucem omnino, quia nihil cognoscent actu, in quo delectentur, erunt enim omnino absorti a magnitudine peccatorum, ita vt non liceat cogitare aliqua delectabilia. Quantò etiam dicitur omnino excęcari; & extra Deum esse, & hoc intelligitur quantum ad dilectionem, & delectationem. Exemplum est diuitis, qui eleuans oculos Abraham uidit, & gloriam Lazari ad sui maiorem pęnam, & agnouit periculum fratrum, nec potuit obtinere bonum responsum. Ecce quocunque se vertebat, habebat crimen pęnę. Aug. super ps. 6.
B & in 4. sent. dist. 50. c. 5. Sanè exteriores tenebrę intelligi possunt quędam malignitas odij, & voluntas, quæ tunc excrescet in mẽtibus reproborũ, & quædam obliuio Dei: quia tormentorum interiorum, & exteriorum doloribus adeo afficientur, & turbabuntur, vt ab illis ad cogitandum aliquando de eo vix, vel rarò, vel nunquam mentẽ reuocent: vt qui nimio pondere præmuntur, adeo stupescant, & turbentur, vt interim in aliam cogitationem non extendãt, sed illuc tendit impetus cogitationis, ubi
C sentitur uis dolorum, hæc ille. Sed hoc magis fiet post iudicium, aliqua peccata cognoscent non per noui luminis donationem, sed per pęnæ afflictionem, quia ut dicit Grego. pęna aperit oculos, quos culpa claudit.

Decimaseptima blasphem. diuitis. Apocalyp. 13. loquens de amore proprio, quæ est illa bestia, & aperuit os suum in blasphemias ad Deum blasphemare nomen eius, & tabernaculum eius, & eos, qui in cęlo habitant, Apoc. 16. & ęstuauerunt homines ęstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatẽ super has plagas, videlicet egerunt poenitentiam, vt darent il-
D li gloriam.

Decimaoctaua pęnarum intimitas summa præsens poena est leuis, & breuis fructuosa: Quia si aliquis in inferno tantum lachrymarum funderet, quanta est aqua in toto mundo, non sufficeret ad ablutionem maculæ vnius mortalis: Plus virtutis haberet hæc vna lachryma, quàm omnes illæ. August. de fi. ad Pet. in inferno, & si ibi erit cumulus pęnitudinis, nulla ibi erit correctio voluntatis, a quibus ita culpabitur iniquitas sua, ut nullatenus possit ab eis, vel diligi, vel desiderari iustitia. Considera. n. quòd transit tempus merendi, & quòd in E hac uita quasi in momento temporis, sicut latro potuisset mereri beatam uitam. Ier. 8. Transit messis, & nos salui non sumus.

De tertia principali dãnatorũ pęna extrinseca, q̃ ex multis causis prouenit ex parte loci, qui erit extra orbem, id est erit subterraneus, in quo uelut in carcere claudetur, vt iam probatum est esse sub terra, Iob 18. expellet eũ in tenebras, & de orbe trãsferet eum. hæc ergo sunt tabernacula iniqui, & iste locus eius, qui ignorat Deum.

Secunda pressura corporum. Compressa enim erunt mutuo corpora damnatorũ, ita vt nec contrahere, nec extendere se possit. Iob 41. De corpore dæmonis, quod est F omnium damnatorum, dicit; corpus eius quasi scuta fusilia, compactum squamis sese præmentibus, vna vni coniungitur, nec spiraculum quidem incedit per eas, vna adhærebit alteri, & tenentes se nequaquam separabunt. Alio quoque modo exprimit ps. sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos: quia sicut oues fortiter se comprimunt in hieme propter frigus, & in ęstate ad vmbram ad declinandum ęstum: sic peccatores in inferno ordinabunt. Alio modo dicens Matth. 13. Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad cõburendum. Notabiliter dicit fasciculum. sicut G enim habetur quod resurget unusquisque in suo ordine, & sic nunc præmiantur sicut Apostoli in suo ordine scilicet Apostolorum: martyres in ordine martyrum: ita omnes peccatores qui erunt infecti uno genere peccati, scilicet prædamnante, erunt vno fasce constricti: nam de omnibus vsurarijs fiet vnus fasciculus, de omnibus adulteris alius. de omnibus superbis alius. Isa. 24. Et congregabuntur in cõgregatione unius fascis in lacera, & claudentur in carcere, & post multos dies uisitabuntur, id est in iudicio.

Tertia est horror tenebrarum, quia nullum lumen, nec ignis, nec solis poterit habere. Sap. 14. & ignis quidem nulla uis poterit illis lumen præbere, nec syderum limpidæ flammæ illuminare poterunt illam noctem horrendam, apparebit illis autem subterraneus ignis timore plenus existimabãt esse deteriora, quæ non videbantur. Bonauent. in 4. dist. 5. dicit quòd Isidorus dicit, ignem gehennalem habere lucem, aliquando non habere uerum est. Lucebit enim ad desolationem, vt habeant vnde doleant non ad consolationem, vt habeant unde H

A gaudeant, ad quod intelligendum notandũ est, quòd ignis est in triplici differentia, etenim ignis purus, vt est in propria materia. & ignis incorporatus aut est ĩ materia aliena, vt in terra, vel aere, & est ignis non solum incorporatus, sed etiam permixtus, vt ignis sulphureus, & consumosus. Primo est lux & pure lucet, & abundanter. Secundo est ignis Carbo, hic etiam lucet, & tenebras expellit. Tertio est ignis fumosus, & talis est tenebrosus, & hic erit in inferno. Rursus noct. quòd lux illuminat oculum ad videndum. potest ergo illuminare ad videndum delectabilia, vel indifferẽtia, uel in tristitia: primo, & secundo modo nõ
B erit lux in inferno, sed tertio modo, & hoc sentit Greg. 4. dial. Mitte Lazarum, &c. in qua enim congregatione utriusque partis cumulus retributionis excrescit, vt boni amplius gaudeant, qui secum eos lętari cõspiciunt, quos amauerunt, & mali dum cũ eis torqueantur, quos in hoc mundo despecto Deo dilexerunt eos non solum sua, sed etiam eorum pœna consumat. Magister in 4. dist. 5. cap. 5. hic quæri potest, quarè illæ tenebræ quibus inuoluentur mali in gehenna, dantur exteriores, quia tunc mali erunt pœnitus extra lucem corporalem, &
C spiritualem, scilicet extra Deum erunt.

Quarta est aspectus dæmonum. tantum enim sunt horribilia monstra, quòd si aspectui non possent se demonstrare. Iob. 20. vadent, & venient super eum horribiles. Sap. 17. personæ tristes illis apparentes pauorem præstant.

Quinta consortium iniquorum. Iob. 30. frater sui draconum, & socius scorpionũ, sicut per exempla quantam pœnam credes uni esse, qui est nobilis homo, & fuisset cõuersatus cum nobilibus, & ipse per suam culpâ fuisset priuatus, & expulsus, & oporteret eum stare cum miseris, & ribaldis fætidis, & leprosis. Sic considera de dæmoni-
D bus; qui sunt nobiles, & alijs nobilibus quanta pœna erit eis? Isa. 13. vnusquisq; ad proximum suum stupebit, facies combustę vultus eorum.

Sexta incendium non consumens. Eccl. 7. vindictam carnis impij ignis, & vermis. Bonauent. dist. 70. in 4. si de corporibus dãnatorum quæratur vt cum ab igne affligẽtur, similiter est concedendum. Si autem quæratur vtrum consumantur, similiter est negandum, sed si quæratur vtrum corrumpant ur, hoc est distinguendum, nam corruptio vno modo dicit defectionem rei quã ad esse substantiale, & hoc modo idem est quod consumptio, & tali modo non corrumpuntur cum non moriantur. Alio modo corruptio idem est quod priuatio bonæ dispositionis, & hoc modo, quia a corporibus damnatorum aufertur quies, & bona dispositio, quæ generat in anima voluptatem, hinc est, quòd continue corrumpuntur, & ibi corruptio afflictionis ne interemptionis, siue consumptionis, & hoc fit per adustionem ignis. Si autem quæratur quõ capi, & intelligi possumus ad hoc manuduci, & exẽplo, & ratione: videmus enim quædam in igne uiuere, sicut ponit Augus. de Salamandra 21. de Ciui. Dei. si ergo mirabilius est aliquid aliquando in igne conseruari sine afflictione, quàm affligi sine cõsumptione, & illud est secundum naturam: possibile ergo nec illud debet uideri impossibile: quod si dicas, hoc non est simile, quod natura illius animalis conformis est igni, natura uero humani Corporis omnino difformis. Rñderi potest dupliciter, vno modo quòd quamuis natura humani corporis prædictum statum præsentem sit ab igne consumptibilis, nihil prohibet quod mercator qui naturam quando uoluit, omnibus, & singulis dedit, talem naturam homini dare possit: nec mirum cum humanũ lapsum alterius dispositionis, & uere corpus habuit post lapsum: quia possibile est ad mortalitatẽ modo necessarium ad mortem: hoc ipsum persuaderi potest exemplis sumptis a parte ignis, ideo illud vrit, & nõ consumit; quia pabulum non requirit, & est exemplum manifestum in inflammatione auri ab igne, quod quidem inflammatur, sed non consumitur quia igni non præbet pabulum: sic nec humanum corpus igni infernali. Euidentissime autem exemplum patet de igne, qui est in partibus Siciliæ sicut patet aspicientibus, quòd ille ignis mõtes illos ab antiquis temporibus æstuare facit, & tamen adhuc integri perseuerant, & illi sunt satis idonei testes, quòd non omne quod uritur consumitur, & in legenda beati Nicolai etiam scribitur, quòd in partibus orientalibus quidam ignis inuenitur, qui appositam sibi manum vehementer affligit, & tamen de manu nihil consumit. Si autem quæratur ratio huius est quòd hoc venit ex parte agentis, & ex parte patientis. isti enim igni data est virtus ad inflammandum non ad consumendum, & corpori data est uirtus passibilis. Si autem quæratur ratio huius: dicendum, quòd a parte na-

turæ

A tutæ passibilitas est ad suscipiendum, & ex parte Dei est potestas ad dandum, ex parte finis est congruitas ad sic sciendum; quia in infinitum debet homo in corpore cruciari, vt manifestetur iustitia Dei infinita. Gregor. 15. Moral. cap. 7. super istud Iob lixet quę fecit omnia, nec tamen consumentur, persoluit enim in tormentis ea, quæ hic illicite seruat desideria, & flammis vltricibus traditus semper moritur, quia semper in morte seruatur; non enim in morte consumitur: quia si consumeretur vita morientis, cum vita etiam pœna finiretur. Sed vt sine fine cruciatur viuere sine fine in pęna compellitur, vt cuius vita hic mortua

B sit in culpa, illic eius mors viuat in pęna: non autem sunt ista duo impossibilia, quòd aliquod corpus tangitur a calido, & non consumatur, cum videamus naturaliter aliquod corpus tangi à frigido, quod potius calefacit, quàm infrigidet: sicut manifestum est in aqua, & calce; & sicut illa corpora uruntur, & non consumuntur; ita compositum ex anima, & corpore affligitur, & non moritur. Si verò quæritur de corporibus malorum, quomodo in igne ardeant, & non consumantur, August. Varijs exemplis asserit, sempiternis ignibus

C ea ardere, & non consumuntur illa combustione sicut animus, cuius præsentia corpus uiuit, & dolorem pati potest, & mori non potest. hoc enim erit tunc etiam in corporibus damnatorum, qui nunc esse scimus in animis hominum. Sed si modo quæreres, nunquid iste ignis æqualiter cruciet reprobos? Gregor. 10. Dialog. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non uno modo omnes cruciat peccatores. vnusquisque etenim quantum exigit culpa, tantum illic sentitur pęna. nam sicut in hoc mundo sub vno sole multi consistunt, nec tamen eiusdem solis ardorem æqualiter sentiunt, quia alius plus æstuat,

D alius minus: ita illic in vno igne non vnus, est modus incendij, quia quod hic diuersitas corporum, hoc illic agit diuersitas peccatorum; ita vt ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat. Si ignem non habeant simplicem, sed compositum ex fętore sulfuris, Apoc. 21. Pars illorum erit in stagno ardenti igne, & sulfure.

Septima pęna rigor frigoris. Quanta sit pęna ista, quia continue ducitur de calido excessiuo ad frigus excessiuum, & econtrario, faciunt enim sicut coquinarij, qui quandó volunt statim carnes coquere, sæpe de lebete feruenti mittunt carnes in aquam frigidam. Et considera, E quòd in hieme homo maximè frigescet: si statim uadit ad ignem, & maximè appropinquat, sentit quasi pęnam spasmi. Matth. 8. Ibi erit fletus, & stridor dentium, & Iob 24. Ad nimium calorem transiet ab aquis niuium, & usque ad inferos peccatum illius.

Octaua rabida fames. Psal. Et famem patientur, ut canes. erit enim ibi tanta penuria, quòd nec unam guttam aquæ habere poterunt, vt patet in diuite epulone in inferno sepulto. vbi dicit glo. Diues in inferno cogente inopia vsque ad mi- F nima peteda perductus est, qui sua tetatione usq; ad negāda pauperib' restrictus bo: ni, ut mors quæ in mundo est præ cæteris timetur, ab omnibus desideretur. Apocalyp. 9. Desiderabunt homines mortem, & mors fugiet ab eis. vtilius esset homini si tunc se interficerent, quàm si dæmonem; quia diabolo interfecto, non propterea cessaret cruciatus eorum. Isa. pe-nult. Ecce serui mei comedent, & uos exurietis, serui mei bibent, & vos sitietis.

G Erit etiam fames rabida spiritualis, non sine ratione desiderij, sed ratione carentis. Greg. 6. Moral. cap. 28. Tunc quippe reprobi uastitatem famis, quam passuri sunt, cum damnati extremo iudicio ab æterni patris uisione separant. Scriptum namque est: Tollatur impius, ne uideat gloriam Dei, & per semetipsum Dominus dicit: Ego sum panis viuus, qui de cęlo descendi. Simul ergo quos uastitas, famesque cruciat, qui non solum foris tormenta sentiunt, sed intus etiam inediæ peste moriuntur; uastat gehenna, quia concremat; fames interficit, quia suam illis faciem Redemptor abscondit: pęnæ namque contributionem internis exteriusque recipiunt, quia & cogitando miseri, H & operando deliquerunt.

Nona pœna, sitis inextinguibilis, Iob. 18. Exardescet contra eum sitis.

Decima, gustus amarissimus. Ier. 23. Ecce cibabo eos absinthio, & potabo eos felle.

Vndecima, fœtor ex corporibus damnatorum. Isa. 30. Et de cadaueribus eorū ascēdet fœtor, qui etiam ipsis damnatis est intolerabilis, 2. Mach. 9. Nec ipse fœtorem suum ferre poterat. Immo erunt ibi morsus serpentum, Ier. 8. Ecce ego mittā uobis serpentes pessimos, quibus non est incanta-

A tio, & mordebunt vos, dicit Dominus ex carne eorum scaturient vermes. Iudit.16. Dabit eis ignem, & vermes in carne eorum, vt vrantur, & sentiant vsque in sempiternum. Gregor. 10. Dialog. Nam libro Geneseos attestante didicimus, quia super Sodomitas ignem, & sulphurem pluit, vt eos ignis incenderet, & fętor sulfuris necaret; quia enim amore illicito corruptibilis carnis arserant, simul incendio, & fętore perierunt, quamuis in pœna sua cognoscerent, quia æternæ mortis fętoris fuisse delectatione tradidissent.

Duodecima est confusus dolentium calor. Sap.18. Resonabat inconueniens impio
B rum vox, & flebilis audiebatur planctus. Exemplum habemus de quodam nouitio, qui nolens portare pœnam ordinis in quo erat, proposuerat in animo suo exire, dicens, quòd non erat illius infernus? & apparuit ei mater sua, dicens, vis exire; & ille, volo; subito factus est sonus tam horribilis, quòd visum, quòd cęlum scinderetur, & statim defecit; & confortans eum mater ait, vis audire aliquid de melodia paradisi? dixit, volo; & ecce sonus dulcis factus est,
C ꝙ omne genus musicorum superat; & sic confortatus mansit in ordine. Apocal. 16. Et quintus Angelus effudit fialam suã in super sedem bestiæ, & factum est regnũ eius tenebrosum, & manducauerunt linguas suas, & blasphemauerunt Deum cœli præ doloribus, & vulneribus suis.

Tertiadecima, totius corporis languor; languoribus enim quantumcunq; diuersis totum corpus occupantibus, damnatorum corpora affligentur, vt febre, lepra, paralisi, & cęteris. Deut. 28. Percutiet te Deus vulnere pessimo a planta pedum, vsque ad verticem. Mach.9. Vt de corpore impij vermes scaturient ac viuentes in doloribus
D carnes eius effluerent. Et nec mirum, vt dicit Bonauent. in 4.dist.20. quia enim mali peccauerunt, per totum corpus punientur, & hoc quia quantus quatuor electorũ erunt ibi in sua actione contraria in corpus damnatorum. sicut enim ex scriptura colligitur, quatuor elementa esse creduntur ad perfectam damnatorum punitionem; ignis. Matt.25. Aer, psal. ignis, sulfur, spiritus procellarum. Aqua. Iob 24. Terra. Iob 10. Terra miserię vt omnis creatura excandescat in tormentum contra iniustos, & armetur in vltionem creatorum, & per eadem puniantur, ex quibus constituuntur: quia vero ibi ad pœnam, ideo illa ibi esse dicuntur, quæ vigent in qualitatibus actiuis. E

Si autem quæratur per quem modum ibi elementa esse intelligantur, dicendum, ꝙ elementa sunt ibi cõfusa, non distincta, nec ordinata, nec illa confusio pęnam minuit, sed auget pro eo, ꝙ actio elemẽtorum mutua post resurrectionem cessabit, cum cesset generatio, & corruptio; sed tamen manebit actio eorum, virtus dirigitur, non tanquam intendentia multiplicare spiritũ, sed ſm imperium Creatoris intendunt vindicare diuinam iniuriam, quod quidẽ fit affligendo humanam naturam, immo tantus erit languor, & distimpana, ꝙ nõ poterunt Beatos videre, nec ad aliud attendere. Sap. 18. Sanctis tuis maxima erat lux, & horum F quidem vocem audiebant.

Quartadecima est singulorum membrorum dolor proprius, & maximus. Nam ibi est tortio intestinorum, & dolor capitis, oculorum, aurium, dentium, &c. vt per ea, quæ peccauerit, in ea torqueatur. & Machab.9. Appręhendit eum dolor durus viscerum, & amara internorum tormenta. In quodam sermo. & glo. Prouer.30. Singulis membris, quæ fuerunt arma iniquitatis sit adhibẽda pęna, vt patet in diuite Epulone, qui petebat refrigerari in lingua vbi torquebatur, cum qua Deum maxime offen- G derat. Greg. in Homil. diuitis: quid ergo est, quod immutatur, quia in tormentis positus diues linguam suam refrigerare postulat; nisi quia is, qui in conuiuando magis deloquacitate peccauerat, per retributiones iustitiæ, in lingua atrocius ardebat.

Quintadecima pęna est mors immortalis, perpetuo.n. quasi moriẽtes angustiabuntur, nec tamen morte finietur. Psal. Appropinquauerunt vsq; ad portas mortis; in annis.n. mortis sunt, nec mortis remedio liberantur. Greg in mor. Horrendo modo est miseris dolor cum formidine, flamma cũ obscuritate, & in eorum interitu ipsa a suis qualitatibus tormenta discordant; quia à H conditoris voluntate, dum viuerent, discrepabant, sic miseris mors sine morte finis sine fine, defectus sine defectu, quia mors semper viuit, finis semper incipit, & defectus deficere nescit; mors perimit, & non extinguit, dolor cruciat, & pauorem nõ fugat, flãma comburit, sed tenebras nõ discutit; quia enim cum diabolo contra suũ creatorem creaturæ concordarunt, creaturæ contrariæ venient ad pœnas eorum.

Sextadecima tactus insupportabilis: nã corpora damnatorum erunt ita sensibilia, quòd

A quòd si quis illa tãgeret capillo, grauissimã pęnam sentirent. Exemplum, sicut quando medicus tangit plagam infirmi: quomodo ergo facient cum vnus stet coniũctus alteri, & vnus ducit ad aquas glaciatas, deinde mittitur in fascem suã, credo, ꝙ vnus alium blasphemet, & continua fit rixa. Sap. 18. Suscepta est autem a populo tuo: sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio.

Decimaseptima pęna, grauitas grauabilis. Ansel. lib. simi. cap. 9. In inferno tanta ponderositas est in damnatis, vt nec pedem, nec manum, vel aliquod membrum sui corporis possint mouere. Exo.
B 15. in figura, descenderunt in profundum, quasi plumbum in aquis vehementibus.

Decimaoctaua, omnium istarum perpetuitas.i.satis suaue est iacere in vno lecto & mundo; & tamen si alicui posito in tali loco diceretur, iace, & quietè, quia oportebit te ita iacere viginti annis: & ipse rñderet, potius vellem esse mortuus: quid ergo & de illo, qui erit in igne ardenti? & scit se mansurum ibi, non tamen viginti annis, vel centum, vel mille, sed per infinita sęcula sęculorum? In hac meditatione di-
C citur fuisse Fulco, qui postea fuit Episcopus Tholosanus. Greg. 10. dial. sicut finis non est gaudio bonorum, ita finis non erit tormento malorum; nam cum veritas dicat, ibunt hi, idest in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam, &c. a quibus vos liberet, qui cunctorum est liberator, Amen.

DE HVMILITATE.

D

Sermo XIX.

Ecumbe in nouissimo loco. Luc. 9. Verbum est Sanctorũ ad veram humilitatem nos inducẽtiũ, quæ est via, sine qua nemo venit ad regnum, sicut dicit beatus Greg. Debemus igĩt recũbere in nouissimo loco per humilitatem, quia humilibus Deus dat gratiam suam, vt habetur Iac. 1. Notandum est autem, quòd quadruplex est nouissimum. Primum mortis, E in quo debemus recumbere, ipsum quotidie meditando, de quo Eccl. 5. Cor durum & impęnitens malum habebunt in nouissimo. Secundum iudicij, in quo recumbere debemus, ipsum multum timendo, Iob. 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum. Tertium inferni ipsum expauescẽdo, Prouerb. 15. Semita vitæ super eruditum, vt declinet in inferno nouissimo. Quartum nouissimum est paradisi, ipsum ardenter desiderando, de quo, dico primo, quòd primũ nouissimum dicitur esse mortis, in quo debemus recumbere, ipsum iugiter meditando; & hoc propter septem beneficia, quæ inde nobis proueniũt. Primo, quia facit peccatum fugere. F Secundo, mundum contemnere. Tertio carnis desideria domare. Quarto, caute ambulare. Quinto, bonis operibus insistere. Sexto, nos timorem facit habere. Septimo gratiam Dei possidere.

Primum beneficium, quòd mors facit, est, quòd facit peccatum fugere. Eccles. 8. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis, idest peccatum dignum æterna morte non facies, ut dicit glo.

Secundum est, quòd facit mundum contemnere. Ber. Qui sunt, & qui fuerũt homines, qui nouissima sua non meditauerunt: G sicut enim tu es, fuerunt, comederunt, & biberunt, & in bonis dies duxerunt, & in pũcto in infernum descenderunt, & caro eorum plena vermibus, & inde quid profuit inanis gloria, lætitia, mundi pompa, carnis voluptas, falsæ diuitiæ, magna familia, ac magna concupiscentia? vbi uisus? vbi iocus? vbi arrogantia? de tanta lętitia, quanta tristitia: post tantam voluptatem, tam grandis miseria, vnde de modica lætitia ceciderunt in magnam miseriam, grandem ruinam, in magna tormenta: H vnde concludit quicquid illis accidit, quia homo es, tibi accedere potest.

Tertium beneficium est, quia facit carnis desideria domare. Gregor. Valde sollicitat in bono opere, qui semper cogitat de extremo fine, & inde nil tantum valet ad domandum carnis desideria, quàm cogitare qualis finis.

Quartum beneficium est, quia facit cautè ambulare. Deuteron. 10. Custodi cor tuum; & animam tuam solicitè, & memento, quoniam mors non tardabit.

A Quintum facit bonis operibus insistere, quia monens Dominus dicit, Io. 8. Operamini bonum, & summum bonum est assidua mortis meditatio.

Sextum facit timorem habere. Ber. quid horribilius morte? quid terribilius iudicio? quid intolerabilius gehenna ignis excogitari potest?

Septimum facit gratiam Dei possidere. 1. Reg. 22. Factus est spiritus Dei super Sanlem in Ramatha. quod interpretatur memoria. Recumbe igitur in nouissimo loco, scilicet mortem meditando. Sed notandum, quòd memoria mortis multis est amara, vt patet Eccl. 9. O mors quàm amara est memoria tua, homini iniusto, & pa-
B cem habenti in diuitijs suis. quibus tamen est dulcis, o mors bonum iudicium tuum homini indigenti. Sed de his duobus in serm. Dominus mortificat, & viuificat in sexto, & septimo considerationibus magis luculenta habetur doctrina.

Sequitur secundum nouissimum æterni iudicij, in quo debemus recumbere, ipsum semper timendo, & hoc propter septem: Primò propter omnium Sanctorum timorem, & solicitam meditationem; secundò propter operum nostrorum denudatio-
C nem, tertiò propter dæmonum præparatorum ad recipiendum astitionem, quartò propter cælestium, & omnium Sanctorum turbationem, quintò propter Dei, & omnium creaturarum contra peccatorum accusationem, sextò pp Dei in vultu benignissimo furoris ostensionem, septimò propter sententiæ irreuocabilis prolationem.

Primò dico, quòd nouissimum æterni iudicij est timendum propter omnium Sanctorum timorem, & meditationem solicitam. Omnes enim perfecti, & Sancti de ipso timore in custodiendo dicebāt, Isa. 13. Vlulate, quia prope est dies Domini crudelis, & indignationis plenus, &
D iræ & furoris ad ponendum terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea; quia vnusquisque stupebit ad proximum suum, facies combustæ vultus eorum. Et idem, dies illa est vltionis, ut sumat vindictam. supple de inimicis suis. Soph. 1. Vox Dei Domini amara, & tribulabuntur ibi fortes, dies iræ dies illa, dies tribulationis, & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ, & tenebrarum, dies tubæ, & clamoris. Et Iob. 13. Quid faciam cum surrexit ad iudicium Deus. q. d. timen- E da est dies illa.

Secundum timendum est nouissimum iudicium æternum propter omnium operum nostrorum denudationem. Eccl. 11. in fine hominis denudatio operum eius: Et Isa. 46. Reuelabitur ignorantia tua, & videbitur opprobrium tuum. Et Matth. 10. Nihil opertum, quod non reueletur.

Tertiò timendum est propter dæmonū præparatorum ad recipiendum astitionē. Immittet filius hominis angelos, id est dæmones, & colligent de regno omnia scandala. Supple in consummationē sæculi. Et Eccl. vlt. Liberasti me a rugientibus præparatis ad escam. Et Greg. Illum diem, fratres F charissimi, ante oculos mentis ponite, & quicquid graue cernitur in eius comparatione leuigatur.

Quartò est timendum propter virtutum cælestium, & omnium Sanctorum turbationem. Matth. 13. Virtutes cælorum commouebuntur, scilicet propter passionem humanæ naturæ. Et Iob 16. Columnæ cæli contremiscent, & ponent ad vultum eius. Hier. Quid faciet deserti virgula, ubi timore percutitur cedrus paradisi? Chrisost. Si rex terrenus progressurus contra aliquem, expedendum mandantur in populo digni G tates quibus omnes mouebuntur exercitas, exultare tota ciuitas feruet, & contremit; quanto magis rege cælesti surgenti iudicare viuos, & mortuos, cæli, & Angeli mouebuntur, terribiles ministri terribilem Deum præcedentes, & pro candelabris fulgura præcedent, pro tubis horrenda tonitrua, nec resistendi alicubi, nec fugiendi facultas, nec pœnitentiæ locus, nec satisfactionis tempus aderit, ex angustia omniū rerum nil remanet nisi fletus? totum illud tempus erit iustitiæ, & vindictæ, natura iudicij nec recipit, nec quærit munera. hæc ille. Immo si omnes Sancti, & Angeli boni rogarent tunc pro uno damnato, H non obtinerent iuxta illud prou. 6. Zelus, & furor uni non parcet in die vindictæ.

Quintò timendum est propter Dei, & omnium creaturarum contra peccatores accusationem. Primus erit creator, quem offenderunt; secundus creatura, qua abusi fuerunt; tertius scriptura, quam transgressi fuerunt; quartus conscientiam, quam polluerunt; quintus culpa, quam perpetrauerunt; sextus dæmones, quibus seruierunt; septimus infernus, quem non timuerunt

Dico

A Dico quòd primus accusator erit creator, quem offenderunt. Iere. 29. Ego sum iudex, & testis. Secundus creatura. Sapient. 5. Armabit creaturam ad vltionem inimicorum. Tertius scriptura. Ierem. 5. Et qui accusant uos? Moyses in quo sperastis. Et lex Moysi sine scriptura, quod Christo, Rom. 2. Testimonio perhibente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationū accusantiū etiam defendentium in die, cum iudicabit Dominus occulta omnium. Prouerb. 50. Arguet te malitia tua, &c. increpabit te. Bernard. Vitia multis, & multiplicibus criminibus accusabunt animas, multaque testimonia fal-
B sas aduersus illos inuenient, quanquam vera ad damnationem possint sufficere. Pro sexto occurrent dæmones, & clamabunt alter ad alterum. Bernard. Dæmones terribili vultu, & horribili aspectu terrebunt animas, & ingenti furore eas persequētur, vt comprehendat tam horribiliter volentes retinere, & possidere ubi sit qui eripiar. Pro septimo miseri, & desperati dicent, Isa. 18. Pepigimus fedus, cum inferno fecimus pactum. Sic igitur aperient septem accusatores peccata in nouissimo iudicio.
C Sed notandum, quòd creator accusabit impios de septem in die iudicij. Et primo de tempore, quòd infructuosè perdiderunt. Bernard. omne tempus tibi impensum requiretur a te, quare fuerit expensum, sicut pilus de corpore, aut de corpore non peribit quoad agendum pœnitentiam, ad acquirendum gratiā, ad promerendum gloriā miseratio cōditoris tibi dedit.

Secūdò de Sacramētis Ecclesiæ, quæ uili penderunt. Ezech. Polluerunt sanctuaria, & inter sanctum, & prosanum non habuerunt distantiam, & inter pollutum, & immundum non intellexerunt.

D Tertiò de festis quæ non coluerunt, sed potius inquinauerunt. Ezech. In eis auerterunt oculos suos, coinquinabat in medio eorum, & medio eius quasi lupi rapientes prædam ad effudendum sanguinem, & perdendas animas.

Quartò de præceptis quæ non seruauerunt. Ezech. In præceptis meis non est inuidia, nec proiecerunt, & Sabbatha mea inuocauerunt vehementer.

Quinto de exemplis uitæ Sanctorum, quæ non timuerunt. Cant. Leuaui oculos meos, & vidi, & ecce vir Christus, & in manu eius funiculum mensorum. Funiculus fit de lino, qui multis nijs ducitur ad candorem. per quem designatur uita Sanctorum, qua per tribulationes multas, per flagella, per contumelias, & carnis afflictiones ad cęlestis gloriæ peruenerunt candorem. E

Sextò de peccato suæ passionis, quàm non cognouerunt: ideo in preparando dicit eis Ezech. Multo labore sudatum est, & non exit de ea nimia rubigo eius, nec per ignem. q. d. multum laborando sudaui in passione mea, & tamen ad me non aspexerit, & passionem meam non cognouerunt, nec peccata sua per eam destructa reuelauerunt. Ideo loquens Domino patri, dicet Ier. Videam vltionem tuam ex eis. F

Septimò de præmijs uitæ æternæ, quæ non crediderunt. Isa. Nunquid non audistis præmia, scilicet vitæ, quæ promissa sunt in diuinis scripturis, scilicet, Prouerb. 8. Meæ sunt diuitiæ, & gloria. Et Isa. 1. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligētibus se. De istis septem accusabit creator impios in die iudicij. Secūdo dixi, quòd accusabit eos creatura, quia ea abusi fuerunt, & non simpliciter creatura, sed omnes creaturæ accusabunt, & expugnabunt peccatores in die illa, creaturæ G dico inferiores.

Primò cęlum in peccatorum reuelatione, Iob 12. Reuelabunt celi iniquitatem eius, & loquitur de peccatoribus.

Secundò Sol, & Luna, & Stellæ in sui hominis absconsione. Ezech. 13. Dicit Dominus, Operiar coelos, & ingemiscere faciam stellas eius, quas nube tegam, & luna non dabit lumen suum.

Tertiò aer, Ezech. 13. Erumpere faciam ipsum tempestate, & indignatione mea, & imber inundans, & dabo lapides prægnantes desuper irruentes, & uentum procellæ dissipantem.

H Quartò terra in motus agitatione, Apo. 7. Terræmotus factus est magnus, qualis non fuit, ex quo gentes esse cęperunt.

Quintò, quia aqua in sua absconsione, seu siccatione. 3. Reg. 18. Post dies autem aliquos siccatus est torrens.

Sextò ligna, & lapides in ædificiorum cōpositione. Abac. 2. Lapides de pariete clamabunt, & lignū qd in iunctura ædificiorum est, respondent; væ qui ædificat ciuitatem in sanguinibus, & pręparat vrbem in iniquitate. Septimo aurum, & argentū, & diuitiæ in utilius congregatæ. Diuitiæ uestrę

A uestræ putrefactæ sunt, aurum & argentum eruginauit. Octauò uolucres cæli, & pisces maris in delicatissima comestione. Ita quòd quæcunque fuerunt eis in delectamentū, conuertentur eis in tormentum. Sap. 5. omnis creatura tibi factori deseruiet. Sic igitur apparet, quòd timendum est nouissimum iudicium propter creaturarum omnium contra peccatores accusationem.

Sextò est timendum pp Dei vultu benignissimo furoris ostensionem, Isai. 13. Ardens est furor eius, & grauis ad portandum labia eius impleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans: Spiritus eius quasi torrens inundans ad
B perdendum gentes. Et Amos 10. quasi leo rugiet, quis non timebit? Ideo nos dicamus, Domine ne in furore tuo, &c.

Septimū timendum est propter sentētię irreuocabilis prolationē, & hęc dicitur esse dubia, quia nescimus de quibus erimus interrogati, pro quo dicitur Eccl. 12. Omnia in furore reseruabuntur, & posito quòd interrogati nescimus, vtrū dicatur nobis, venite benedicti: vel ite maledicti. Matth. 25. So. 12. apparet secundum nouissimum, qđ est, & in iudicio multum timendum. Tertium nouissimum, dicitur esse infernus, de
C quo debemus recumbere, ipsum expauescēdo, seu ipsa supplicia, sępe meditādo. Isa. 13. vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. gl. vadam, vt euadam, vadam mente, ne vadam in corpore. Et notandum, quòd istud nouissimum timēdum est, & pręcipue propter septem. Primo propter Sanctorum consor. perpetuam separationem, secundo propter diuinæ iussionis priuationem, tertio propter tenebrosi carceris horrendam habitationem, quarto propter dæmonum terribilem apparitionem, quinto propter pœnarum corporis
D indicibiles cruciationes, sexto pp miserarū animæ pęnarum continuationē, 7. propter in his oibus æternam damnationem. Dico primo nouissimum inferni timendum est propter sanctorum consortium. Bern. quis putas, tunc qualis mæror, qualis luctus, quæ tristitia, cum separabunt impij a consortio oīum Sanctorum? Et dicetur eis, ite maledicti, &c.

Et idem, quid erit, cum se viderit illa misera concio omnium consolationum nudam, & in illas tenebras exteriores includi, & ab illa sanctorum se illa perpetua communione excludi. Secundo timendum est propter diuinæ missionis priuationem. Chrisost. multi horrent gehennā grauiorem, puto: vnde simile ponit aquis gehennas, nihil certe dicit quale: sed obtenta illa gloria excidere: hodie Christi haberi audire non noui. Tertio timendū est propter tenebrosi carceris horrēdam habitationem. Iob 10. vbi vmbra mortis, & nullus ordo: sed sempiternus, &c. Hier. tanta erit in inferno vis doloris, ꝙ mens ad aliud dirigi non poterit, vbi erit fletus, & stridor dentium. Isa. 13. vnusquisque ad proximum suū scopebit, facies combustę vultus eorum, & de dæmonibus dicitur, facies hominum sicut nigredo ollæ. Augustinus, in inferno erit horribilis visio dæmonum, & draconum, & miserabilis clamor dentium, & vlulantium damnatorum. Quinto timendum propter pœnarum ex parte corporis cruciationē. vbi notandū, ꝙ dānati nouē pœnis affliguntur in inferno, quia nouem ordinibus Angelorū: quia tot sunt opera meritoria in præsenti vita sociali, require eas in sermone, vidi mortuos, &c. Sextū nouissimum est timendum propter miserarum animæ pœnarum continuationē: vbi ēt notādum est, quòd nouem pęnę cōtinuę succedunt miseris damnatis in inferno, vbi etiam notanda sunt nouem.

Primo labor sine requie, secundo dolor sine mitigatione, tertio peccatorum cruciatoria recordatio, quarto totius rationis obscuratio, quinto scitorum deferēs obliuio, sexto tędium viuendi, septimo timor peiora patiendi, octauo opprobrium, & æterna diffisio, nono furoris & inuidiæ deprauatio. G

Primo pœna damnatis in inferno danda erit, labor sine requie. Psal. laborabunt in æternū, & viuent ad huc in finem. Sed si quæras: vnde viuēt, dico, quòd mors depascet eos, sicut dr̄ in Psal. Secunda pęna erit dolor sine mitigatione Iob 12. Oīs dolor H
ruet in eū. Greg. Quod hic pęna praua concupiscentiæ damnatur, illic quādoque pęna vltionis diuinæ cremabit. Tertia pęna erit peccatorū cruciatoria recordatio. Isa. 12. Reuelabitur ignor. sua, & videbitur opprobriū suum, & Sap. 10. veniēt in cogitationē pcōrum suorū timidi. Quarta pęna erit totius rōnis obscuratio. Iob 18. lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ super eā est, extinguetur. Quinta pęna erit scitorū. i. de illis, de quibus scientiā habuerūt obliuio. Iob 12. Decimas quas deuorat, euomet, & Deuter. 19. extrahet eas Deus, obliuio eas euomet: quia talis seruorū noluit iusto

A iusto iudicio de eius memoria euellet. Sexta pęna erit tædiũ viuendi, tędebit eos viuere, & desiderabunt millesies mori, & fugiet mors ab eis. Septima pęna erit timor peiora patiẽdi. Iob 12. fuget arma ferrea, & irruet in arcum æreum. Greg. timor nãq; pęna, & ideo infelix tanta patietur quanta pati timebit, & inde qui supplicijs positi do lorẽ sentiunt, & in dolorẽ angustia pulsati, sp pauore feriũtur. Octaua pęna erit oppto briũ, & ẽt diffisio deridebũt eos dæmones, & ad se inuicẽ damnati. Sap. 10. in cõtumelia, & inter mortuos in perpetuũ. Nona pęna erit furor mentis, & inuidię deprauatio, quod promittens Dominus, Deut. 28. ait

B percutiente amentia in centro, & furorum mentis, vt palpes in meridie, sicut palpare solet cecus in tenebris. Sic igitur apparet, quòd timendum est nouissimum inferni propter miserarum pęnarum animæ continuationem. Septimo timendum est propter in omnibus ijs etiam damnationem. Matth. 5. Aduersarius tradet te iudicio. Iudex ministri, ministrum mittet te in carcerem. Amen dico tibi, non exies tibi, dicit dominus. i. nunquam, vt dicit glo. ergo timendũ est illud nouissimum inferni, q dr̃ carcer tenebrosus, fœtidus, horribilis,

C dilatatus, & profundus. recũbe igiẽ in tali nouissimo, eum continue meditando. Quartum nouissimũ, dr̃ esse paradisus. Prou. vlt. Redibunt supp. iusti, in die nouissimo. i. in paradiso, dicit gl. in isto igiẽ nouissimo recumbere debemus ardẽter, eũ desiderãdo, dignãtur propter 7. beneficia, quę habemus ibi primum. Primo nostrę glorificationis dignitas. 2. oium bonorum fertilitas, 3. loci quem inhabitas, amęnitas, 4. plenę pacis securitas. 5. oium Beatorum iucũda societate. 6. summæ trinitatis visionis sublimitas. 7. diuinæ fruitionis perpetuitas.

Dico primo, quòd primum beneficium paradisi est dignitas nostræ glorificatio-

D nis, & hic erit in duplici stola, scilicet in dotibus corporis, & animę, Isa. 9. in terra sua duplicia possidebunt. r. duplicem stolam, seu dotẽ. Et Apoc. 6. & datę sunt illis sanctis, & electis singulis stolę albæ. Primo videamus de dotibus corporis. Nã corpus nr̃um, & dotes, seu beneficia, ac glorias immortalitatis habebit in paradiso. Prima est pulchritudo siue formositas. 2. agilitas. 3. fortitudo. 4. libertas. 5. voluptas. 6. sanitas. 7. diuturnitas. Dico ꝙ corpus nr̃um in paradiso habebit pulchritudinẽ siue formositatem: placeret ne tibi esse ita formosus, sicut Absalon, de quo dr̃ 2. Reg. 18. porrò sicut

E Absalon, qui erat ita pulcher, ꝙ a planta pedis, usq. ad verticem capitis nõ erat, nec poterat in eo respici aliqua macula: vel sicut Mardocheus, de quo dr̃ Hester. 8. Mardocheus de palatio. & de cõspectu regis ordinis fulgebat uestib. regijs hiacintinis, & corona aureã in capite portãs, & amictus paleo serico, atq; purpureo: oisq; ciuitas exultauit, & lętata est. sup. videndo eum. Sed istorũ formositas erit ibi difformitas in cõparatione electorũ: vnde Sap. 7. fulgebunt iusti, sicut sol in conspectu Dei, & Matt. 13. Sol tũc fulgebit septuplũ, sicut lux 7. dierũ. Isido. Sol premiũ sui laboris accipiet, & inæstimabili claritate vestieẽ in simil. claritatis corporis Chr̃i, ꝙ nobis ꝓmittiẽ. Ephes.

F Expectamus Saluatorẽ, qui reformabit corpus nostrum configuratum corpori claritatis suæ. vnde Ansel. O quàm inquit magnifica pulchritudo erit, quando Sanctorum millia numeroq̃ue arenę assimilata claritate corporis Iesu Christo, cum ipso apparebunt. Secundo habebit corpus nostrum agilitatẽ siue velocitatẽ. Sufficeret tibi, vt velox esses sicut Azael, de quo dr̃. 2. Reg. porrò Azael cursor velocissim⁹ fuit, sicut vnus de campis, qui moranẽ in siluis. s. illius uelocitas erit ibi tarditas respectu electorum. Electi enim ita veloces erunt, vt

G quàm cito radius visus oculi clare videntis aperta palpebra in cęlum dirigitur, & in se mox reuelabitur. Ita electi veloces erunt. Et sicut Angeli in cœlo, sup. quãtum ad velocitatem, Lu. 12. Æquales sunt Angeli Dei, in cuius figura dr̃ Dan. vlt. ꝙ Angelus tulit Abacuch vno pilo de Iudęa in Babilonẽ, vbi erat Daniel. Et mox restituit in locũ suũ. Aug. vbicunq; volet spũs, protinus ad erit corpus. Tertio dico, ꝙ corpus nr̃um in paradiso fortitudinẽ mirã hẽbit, sufficeret ne tibi fortitudo Sãsonis, de quo dr̃ Iud. 15. ꝙ accipiẽs maxillã asini interfecit mille vi-

H ros. Et idẽ dr̃, ꝙ dormiẽs ĩ Gaza, vsq; ad me diũ noctis inde cõsurgens appræhendit ambas portas ferreas, impositasque humeris suis portauit vsq; ad verticẽ montis. Et plura, q̃ ibi apparẽt. Sed fortitudo illius erit inualidatio in conspectu electorũ. Nã si mõtes, & oium molę terrę electi pedẽ vertere vellent, poterũt tã faciliter facere, quã vide te, vñ Ansel. dicit, ꝙ diabolus ex fortitudine suæ naturæ mouet, atq: excitat vẽtos, & tẽpestatẽ, & interdũ terręmotũ facit, pp ꝙ in Euãg. fortis armatus vocatur. Si igitur De⁹ fortitudinem suis inimicis dedit: non est dubium,

A biũ, ꝙ multo meliorem fortitudinẽ electis dabit. Psal. voluntatẽ timẽtiũ se faciet, & deprecationem eorũ exaudiet, & saluos, &c. Quarto habebit corpus nr̃um in paradiso libertatẽ: esset ne tibi satis esse liber, sicut Cæsar Augustus, cui totus seruiuit mundus, sicut narrant Historiæ, vt Luc. 2. Exijt edictum a Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis, & multa alia, &c. Et tamen passus fuit multa incommoda, quæ S. Dei pati non poterunt: nulla enim creatura retinere, vel impedire poterit electos: quia omnia obstantia libere præsentabunt, sicut sepulchrum non potuit retinere corpus Dominicum, quin resurgeret,

B & ianuis clausis ad discipulos intrauit. Ansel. tanta erit Sanctorum libertas, quanta fuit habendi voluntas. Quinto habebit corpus nostrum in paradiso voluptatem. putas ne placeret tibi ita delitiose viuere, sicut Salomon, de quo dicitur. 3. Reg. 10. quòd omnia vasa in quibus porabat, erant aurea, & omnia supellectilia domus, saltum libani de auro purissimo, propter quod ipse poterat dicere illud Eccles. 2. Coaceruaui mihi aurum, & argentum, & substantias regni, & prouinciarum: sed illius deliciæ erunt tunc mi-

C seriæ respectu electorum: vnde Ansel. etiam sanctorum delectatio sic sentietur, quemadmodum si aliquis esset in igne, & ignis per totum corpus sentiretur: sic per omnia corporis membra voluptas paradisi sentietur, quasi totum corpus esset gula. Et idem si mali mala in omnibus partibus corporis, quòd bene agere noluerunt, multo magis huiusmodi electi bona habebunt in omnibus membris suis, quia bonum fecerunt. Vbi notandum, quòd Deus mirabili uoluptate quinque sensus nostros corporales decorabit.

D Primò visum, quia perfectè & apertis oculis regem cęli videbunt electi in decore suo, & gloriam Angelorum, & omniũ Sanctorum, & inimicorum suorum, qui eos olim afflixerunt in mundo, in inferno pęnam videbunt, de quo summe gaudebunt oculi videntium, & aures diligenter auscultabunt: omnia enim membra interius, & exterius cogitationes, & apertè videbunt singulorum omnia.

Secundò auditum, quia incessanter sonabit armonia cęlorum, cui cętus omnium Angelorum, & dulcissima organa omniũ Sanctorum resonabunt.

Tertiò olfattum mirabilem delectationem habendo, quia suauissimum odorem.

E Vnde in figura dicitur Isa. de hac uestimen totum fragrantia, Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni.

Quartò gustum, cum epulabuntur, & exultabunt in conspectu Dei semper, inebriabuntur ab ubertate domus tuæ. Vnde Ber. In torrente uoluptatis nihil ultra apparet cumulata societas, tanta erit fęlicitas, & voluptas.

Quintò tactum, quia omnia aspera, & dura abierunt; & omnia blanda, & suauia arridebunt. Aug. Transit dolor, & pęna cũ fine; venit gaudium, & lætitia sine fine, de omnibus istis sensibus in simul dicit August. In paradiso erit pulchritudo

F inæstimabilis obiecta aurium armonia Angelorum resonans, auditui fragor omnium aromatum fumigans, olfattui dulcedo incomparabilis effluens gustu suauitatis ineffabilis subiecta tactui. Sic igitur patet qualem corpus nostrum in paradiso habet voluptatem. Secundò dico, quòd habet sanitatem, esset ne satis tibi, ut ita sanus esses, sicut Moyses, de quo dicitur Deuter. vlt. quòd non caligauerunt eius oculi, & dentes eius non sunt moti; sed eius sanitas tunc erit infirmitas respectu electorum. nam salus illorum a

G Domino erit: quia si tentare, interrumpere, uel frangere minimè posses cum sit nocere eis sicut de radio solis, quia omnis doloris materia ab eis remouebitur, sicut dicitur Apocal. 12. Quòd absterget Deus omnem maculam, aliàs lachrymam; ab oculis Sanctorum; & iam non erit amplius, neque clamor, neque ullus dolor, quoniam priora transierunt. Ansel. Electis Dei nulla lęsio superuenire poterit, nec ferrum, nec ignis, nec aqua eis nocebit: nulla erit eis egestas, imbecillitas, seu infirmitas. Septimò habebit

H corpus nostrum longęuitatem, seu diuturnitatem. Sufficeret ne tibi longęuitas Mathusalem, de quo dicitur Genes. 5. Quòd ferè usque ad mille annos peruenit, & tamen illius vitæ longęuitas erit tunc mortis propinquitas respectu electorum.

Qualem putas habebunt Sancti diuturnitatem, qui in fine uitæ habebunt hæreditatem? Vnde Sapient. 5. dicitur. quòd iustitia, quia iusti in perpetuum uiuent, perpetua est, & immortalis. Istis igitur septem dotibus decorabitur corpus nostrum in paradiso: anima autem

A autem alijs septem effulgebit. Prima erit sapientia, secundo amicitia, tertia concordia, quarta potentia, quinta honor, sexta securitas, septima gaudium.

Dico primò, quòd sapientia effulgebit. 2. Reg. 9. Dedit Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam nimis, sed istorum sapientia incomparabilis erit sapientiæ electorum: quia tanta sapientia effulgebunt, quòd omnem sapientiam de ipso fonte sapeintiæ haurienr: omniaque præsentia, & futura perfectè scient, & omnium hominum genera, siue in inferno, siue in cœlo, & nomina, & opera tam bona, quàm mala, & quæ ab eis gesta sunt, B perfectè cognoscent, & uidebunt. Ansel. Aliquid non erit, qđ sanctorũ notitiæ subtractum sit, omnium linguarum, omnium erit, omnium quæ sunt habebunt scientiam, & sapientiam. Superabit igitur ista sapientiam Salomonis, & Dauid. Secundò anima in paradiso effulgebit mirabil. amicitia. Amicitia enim Dauid, & Ionatæ nihil ibi reputabitur, de quibus dicitur primo Reg. quòd anima Ionatæ conglutinata est animæ Dauid, & dilexit eum quasi animam suam. Vnde amicitia sanctorum in patria figurata fuit 3. C Reg. 6. vbi dicitur quòd anima, quæ erat in templo Dei, id est in cœlo habitant, incorruptibili immortalitate uestiuntur, vt habeant sicut habent cor vnum, & animam vnam. Vnde dicitur Act. 10. Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima vna. Et sequitur, nil erat in templo, quod non auro tegeretur: quinta in superna patria sola charitas regnat, vbi est præsens ipse Deus, qui est charitas ipsa, & inde Angelorum, & hominum vnum gaudium communicantium, unum consilium erit in cœlo. Tertiò anima mirabili concordia effulgebit. Concordia enim sanctorum maior erit, quàm concordia oculo- D rum duorum corporis humani, quæ quidem tanta est, quòd ex quo vnus respexit, mox alter se uertit, & cum alio simul respicit, qa quicquid unus sanctorum vellet, & Deus voluerit. Ansel. Talis erit concordia in illa patria Beatorum, vt nulla dissensionis macula ullatenus inueniatur, quia vbi Deus in omnibus erit omnia. Quartò anima mirabili potentia in paradiso fulgebit, & maiori, quàm Magnus Alexander, de quo historiæ dicunt, quòd potentia sua subuertit sibi Asiam, Africam, & Cappadociam, & cœlum vitreum fieri fecit: quia potentia sanctarum animarum tunc erit ita efficax, ut aliud cœlum & aliam terram possent facere, si uellent, iuxta illud Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Sunt enim sancti filij Dei, & hæredes, propter quòd dij appellantur in Psal. Ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes. Verum quia omnia quæ fecit, in pondere, & mensura fecit, & nihil imperfectum reliquit: si sancti aliud cœlum facerent, esset supefluum: tamen in oriente tanta erit potestas ipsorum beatorum, quanta suis uoluntatibus uoluerunt vti, quia uoluntatem timentium se faciet, &c. Quintò mirabili honore in paradiso fulgebunt, quòd figuratum est Genes. 14. vbi dicitur, quòd Pharao dixit Ioseph existenti in Egypto, Tu eris super domum meam, & ad imperium oris tui cunctus populus obediet: & iterum. Ecce constitui te super uniuersam terram Ægypti, & tulit anulum de manu sua, & posuit in manum suam, scilicet Ioseph, & vestiuit eum stola albissima. O quantus honor in verbis istis sanctis figuratus est? Deus enim vt filios suos honorabit nos, quia filium Dei meruerunt honorare in via ista. Ioan. 12. Si quis mihi ministrauerit, honorabit eum pater meus, qui est in cœlis. Angeli etiam honorabunt, quia numerus eorum meritis suis meruerunt adimplere cœlum, & terram: honorabunt eos & omnis creatura, quia bonis operibus continuè in uita præsenti uoluerunt insistere ac vacare. Sextò anima mirabili securitate in paradiso fulgebit, & maiori quàm Elias, & Enoch in paradiso terrestri, quamuis de Enoch scriptum sit Genes. 5. Quòd ambulanit Enoch cum Deo, & non apparuit ultra, quia tulit eum in paradiso terrestri, & Elias raptus est etiã, vt dicitur 3. Reg. 2. vbi quanto magis tranquillitate carnis: spiritus viuunt alimonia Spiritus sancti, & fructu ligni vitæ sustentantur, sicut dicunt glo. Vnde Bern. Fœlices, & uerè fœlices Enoch, & Elias, quibus omnes viæ ablatæ sunt, quæ eorum impediunr intellectum, vel affectionem, qui soli Deo unientes, non inuenerunt nisi Deum: sed incomparabilirabiliter maiorem securitatem habebunt sancti in paradiso, quia nec mortem, nec aliquid interfectum timebunr, semper certi, & de possessione securi gloriosa, & hoc promittit eis Deus, Isa. 13. dicit securitas erit usque in sempiternum. Septimo anima

A ma mirabili gaudio fulgebit in paradiso quia patrem in filio, & verbum in patre, & spiritum sanctum in utroque, sicut est facie ad faciem uidebit, semper gaudium habebit de consortio, & societate Angelorum, de contubernio omnium sanctorum, Isa. 15. Letitia sempiterna super capita eorum, & in domo ista plena delitijs iubet Deus quemlibet iustum intrare, dicit intra in gaudium Domini tui, Matth. 15. sic igitur apparet primum beneficium, quod habemus in paradiso nouissimo, quod est nostræ glorificationis dignitatis, quæ se extendit quantum ad animam, vt dictum est, quã nobis cõcedere dignetur ille Dei filius, qui
B per infinita sæcula viuit redemptor benedictus. Amen.

DE LVXVRIA.

Sermo XX.

Sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. Psal. 6. Hæc est autem tertia pars sermonis de Luxuria scilicet, *Del vitio della carne la sanatione*.
C Vnde nota nouem remedia. Primum est diuinorum contemplatio, secundum scripturæ contemplatio, tertium corporalis exercitatio, quartũ corporalis maceratio, quintum tribulationum incussio, sextum occasionum oblatio, septimum mentis humilia tio, octauum frequens confessio, nonũ est subita expulsio.

Contra igitur huius incontinentiæ impietatem multa remedia inueniuntur. Quorum primum & præcipuum est diuinorum contemplatio. s. vt mens circa contemplationem diuinorum occupetur, & hæc est ratio, quia inter omnes cogitationes ma-
D las mens ad peccandum inclinat cogitationes delectatione carnis. Cuius ratio secundum Philosophorum doctrinam duplex assignari potest. Vna quidem, quia cum hæc delectatio sit homini grata, & a iuuentute coniuncta, facilè appetitus in eam fertur, cum eam cogitatio præponit. Vnde Philosoph. 2. ethic. dicit, quòd delectationem iudicare de facili non possumus, quando accipimus eam. Secunda ratio est: quia, vt idem dicit in 3. ethic. in particulari sunt magis voluntaria, quam in vniuersali. manifestum est autem quòd per moram cogitationis ad particularia quæque descendimus. Vn- E
de per cogitationem diutinam maxime libido prouocatur. Et ideo cum cõtraria cõtrarijs curentur, hinc est quòd delectatio diuina absorbet carnalem; & meditatio diuina reponit carnalem. nam oratio deuota, cum sit ascensus mentis in Deum tendens, & decentium petitio a Deo reprehensionis facultatem huius turpissimi vitij: nã quicquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis. Vnde Isa. 18. laude mea infrenabo te, ne intereas. est enim quoddam frenum animam ab interitu peccati retrahens, laus diuina. Contemplatio diuina proximè valet ad expulsionem huius vitij.
Et ratio est, quòd cum natura sit ad unum F
tantum Deum, dum intendit diuinis, non potest simul & corporalia degustare: nam gustato spiritu desipit omnis caro. Vnde Vgo de Claustro animæ, c. 1. dicit, contemplatio claustrum animæ dicitur, in cuius sententia se recipit, animus sola cœlestia mendicatur, a terrenis separatur, a turba carnalium cogitationum longe ponitur, deliciæ carnis resurgunt in domo, delectabiliter vagos sensuum motus restringit, angelica dulcedine fruitur. Legitur in lib. Vitæ, pro silentio pacem in choro virginum seruae concordiam, nostri summi patris considerat potentiam, sapientiam filij inuestigat, G
Spiritus sancti benignitatem amat: hæc ille, & per hæc anima erigitur ad spem maximam, quia per potentiam scit ipsam posse, per sapientiã ipsam scire, per benignitatẽ ipsam velle, & dulciter audit cũ psal. Cũ ipso sum in tribulatione: & glorificabo eũ. Sed nota quòd inter alia remedia meditationum nostrarum, potissima est meditatio passionis Christi, statim cogitare de eo crucifixo, ac si videres oculis tuis in cruce pendere manus. figura Nume. populus murmurans contra Dominum dicit: Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo, & appetens carnes misit in eis dominus serpentes H
ignitos, & reuersi ad Moysẽ orauit ad Dominum, & præcepit, vt faceret serpentem ęneum, & suspenderet in ligno: & quicunque aspiceret illum morsus a serpentibus, viueret. Serpens ignitus est luxuria: nam teste Iob, Ignis est nec ad consumptionem deuorans. Serpens in ligno est ipse Christus, qui astutia sua percussit superbum id est diabolum. Vnde Aug. in serm. vnius mar tyr. & cum exaltaret Moyses serpentem in eremo in ligno, populus qui morbebatur a serpente, attendebat serpentem, & sanabatur.

A batur. Sic & modo quemcunque momorderit astutia Satanæ, intueatur Christum in ligno pendentem, ibi mors occisa est, Dominus autem superuiuet. Secundum remedium est studium scripturarum, & ratio huius est, quia in litera absconditus est fauus mellis, & adueniente igne spiritus sancti, extinguitur, & consumitur ignis nostræ paleæ carnis, Luc. 2. non ne cor nostrum ardens erat, dum loqueretur nobis in uia: nam in ea inuenit uocem dulciter arguentis, Apoc. 3. Ego quos amo, arguo & castigo, & hoc exemplum in Paulo 2. Cor. 12. Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis Sathanæ, q me colaphizet: propter quod ter Do-
B minum rogaui, vt discederet a me: & dixit mihi, sufficit tibi gratia mea: nam uirtus in infirmitate perficitur. Et sequitur, libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi, in ea etiam inuenit vocem dilecti ueraciter permittentis, Io. 14. Qui diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniemus, & apud eum mansionem faciemus. In ea etiam inuenit vocem dulciter suadentis, Apoc. 3. Suadebo tibi emere a me aurum ignitum, & probatum, vt locu-
C ples fias. Tantam in ea melodiam audit, vt cogatur cum sponsa proclamare. Cant. 1. In odorē vnguētorū tuorū cucurrimus. & Cant. Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est, quia relicto fœtentis carnis currat in odore dilecti pulsantis. Vnde Hier. ad Rustic. monachum, Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia nō amabis. Vnde Apost. cum dixisset Tim. 4. exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate, statim subdit, dū venio, ergo attende castitas lectioni.

Tertium remedium est corporalis exercitatio, & etiam mentalis. Vnde nota, quòd ocium est duplex. s. corporale, & spirituale: ocium spirituale duplex est. s. bonū, vt est
D ocium Mariæ: & malum, vt circa inutilia versari. Et primò no. q ocium spirituale, vt dicitur Eccles. 33. multam malitiam docuit ocietas, & spirituale ocium, cum interiore vitiorum carnal. Et ratio huius est. Cor. n. nostrum, cum sit in cōtinuo motu, semper vult circa aliquid occupari, etiam dormiendo. Et quia cor pronius est ad malum, quàm ad bonum, ideo nisi occupetur circa bonū, semper versatur circa malum, & maxime circa delectabilia, & sensibilia. Io. Cassianus, Mens ociosi nihil aliud cogitare uidetur, quàm de ventre, & libidine. Et ideo E summum remedium est quibuscunque bonis cogitationibus animum occupare. Vnde Chrisost. super Matth. dicit, quòd obsessio membri non ita reprimit tentationes, & tranquillitatem facti, vt cogitationis frenum. Vnde Apost. Ephes. 4. ait, De cætero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque casta, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonę famæ; si qua virtus, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. Secundo no. quòd ocium corporale est maxime inductiuū ad luxuriam. Et hoc exemplo patet de nobilibus ociosis. Si quis a me quæreret, quam putas fore bonam mulierem. Respondeo, unam pauper- F rimam rusticam, quæ vnum filium gestet in corpore, & alium in brachijs, & accedit ad agnum ad laborandum, & post sumpto cibo, statim accedens ad lectum, antequàm sit excalciata incipit dormire. Et similiter dico de rusticis hominibus, qui præ nimio labore antequàm sint cenati, incipiunt dormire, & obliuiscuntur in matrimonio commisceri. Sed econuerso mulier maxime delicata, & ociosa, quę se in tot delicijs nutrit, quod si quando cadit, nisi se inclinaret ad recipiendum, quia sclauam vocaret, Deus tamen dedit sibi manum in capite quod G maxime indiget. Similiter loquor de viris quod nō solum sufficit equa, quādo ēt vult iumenta. Ezec. 16. Hæc fuit iniquitas sororis tuæ Sodomæ superbia, saturitas panis, & ocium. Et ideo optimum remedium esset talibus dare exercitium, vt ducerent molam asinariam. Remedium autem vniuersale est, vt homo ab ocio desistens in corporalibus laboribus se exerceat. Exemplum enim habemus ab omnibus rebus, quomodo ocium sit reprehensibile: quia si consideramus ipsam primam causam, non inuenimus ab æterno patrem ꝑducere filium, & ambos Spiritum sanctum spirare. Io. 1. In principio erat verbum, & verbum erat H apud Deum. Si consideramus naturam angelicam, illam creat semper mobilem, psal. Qui facit Angelos suos Spiritus, ministros suos flammam ignis, quia sicut ignis habet sempiternam motionem; ita & Angeli, qa semper in Deum mouentur sempiterna dilectione. Si consideremus corpora cęlestia, quotidie mouentur ab oriente in occidentem, & ab occidente in oriens. Si elementa consideremus, sunt semper in continuo motu, agunt circa generationes, & corruptiones. Si te ipsum in natura cōsideres, semper

A semper transis de præsenti mane, ad futurum. Et ideo remedium optimum, est exercitium. Vnde Hier. ad Rustic. monachum, fac aliquid operis, vt semper diabolus te inueniat occupatum.

Quartum est carnis maceratio. hoc est verum, quòd equus multum famelicus non recalcitrat: sic & caro macerata non recalcitrat contra rationem. dicunt viuêtes porcini, non possum continere: hoc durum. hoc mihi impossibile. Nota quòd ad hoc, vt ignis extinguatur, triplex remediũ adhibetur, aut per effusionẽ aquæ, aut p lignorũ subtractionẽ, aut per elongationẽ ab igne. Audi ꝙ prouerbiorũ dr̃, Furnus calefit p os.

B volunt isti per effrenatam comestionẽ castitatem seruare: necesse est ergo addere aquã ieiunis, uel literaliter ieiunare, uel uinum temperare, vel de lignis subtrahere. hoc est medium seruare, qui volunt castitatem, vel prudentiam seruare. Et in hoc reprehendẽdæ sunt matres, quæ quando uident filias suas pallidas, statim ad nidum currunt: & oua coquũt, & eis præbent de uino puro, & hoc ut genas faciant rubicundiores, & dicunt, volo filiam meam castam seruare. Audiant quid Hier. ad Eust. scribit: si autẽ hæ sufficiãt illi tentationes libidinum, quæ

C exoso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur quæ in delicijs viuit? nempe illud Apost. viuens mortua est. Si quid itaque in me potest esse consilium, si experto creditur, hoc primum moneo, hoc obtestor, vt sponsa Christi uinum fugiat pro veneno: & non solum loquor carnalibus, sed spiritualibus: quia ad conseruandã pudicitiã necessaria est abstinentia. Et ad hoc facit exemplum, quo interrogatus frater Egidius, socius B. Francisci si condecebat viros perfectos ieiunare, & carnem macerare, cum iam habeant carnem subditam rationi: respondit, quare carnes recentes saliuntur. & ille, ne putrefiant. Et primum euangelicæ perfectioni præcursor

D educatur in remedium quòd propter abstinentiam eminentem magnus prædicatur angelica uoce, sicut refert Lucas Angelum dixisse ad Zachariam, erit enim magnus coram Domino, vinum & siceram non bibet: decet enim uas cœlesti gratiæ mancipatum, a sæculi illecebris abstinere. hoc ipsum vas electionis in se ipso commendat Cor. scribens, Castigo corpus meum, & in seruitutẽ redigo: ne cũ alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Glo. possibile nõ castigarẽ, & ad hoc agonistarũ exẽplo cũctos prouocat, id est milites cum præmittit: omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem non corruptibilem coronam accipiunt: nos autem incorruptam. Vnde Hier. ad Eust. solicite prouidẽdum est, ut quos saturitas de paradiso expulit, esuries reducat: non ꝙ Deus vniuersalis creator, & Dominus in testinorum nostrorum rugitu, & in auiditate ventris pulmonisque delectetur ardore, sed quòd aliter pudicitia tuta non possit esse. E

Quintum remedium est, adhibere contra carnis concupiscentiam etiam peraliquas animi perturbationes: nam ex experimento uidemus, quòd si quis lasciuissimus capiatur a potestate, & expectet per aliqua tormentorum genera debere cruciari; tantus erit timor, ꝙ obliuiscitur alicuius. Vnde Hier. ad Rust. refert quòd in quodam cœnobio quidam iuuenis adolescens nulla operis magnitudine flammam poterat carnis extinguere: vnde cum eum periclitantem pater monasterij uideret, hanc artem seruari imperauit cuidam uiro, vt virgis, atque conuitijs eum insectaretur, & post irrogatam iniuriam primus uenirct ad quærimoniam, & uocati testes pro eo loquerentur, qui fecerat iniuriam: solus pater monasterij defensionem suam capiebat, ne abundanti tristitia frater absorberetur, & ueniens ad confitendum, non tantum patri confitetur tentationem, quãtum tribulationem illatæ iniuriæ dicit patri: ego tanquam dæmon perturbo torum monasterium, & tunc pater videns illuminari, præcepit, ut mitius fratres cum eo agant. Et iterum ueniens ad confitendum, non amplius confitetur de uitio carnis, sed de illatis iniurijs patribus monasterij, asserens se plusquàm dæmonium in monasterio resistere, & sic expeditur: interrogatur adolescens a patre monasterij super cogitationibus pristinis: respondit patri, mihi viuere non licet, quomodo fornicari libet? Aug. In fornace ardenti purgatur aurum: illo in cinerem uertitur, & illud sordibus exuitur. Et non solum molestiæ spirituales sunt remedium contra concupiscentiam carnis, sed & corporales. Exemplum habeo de S. Bernardo: qui vt refert Greg. Dialog. lib. ꝙ tentatus grauiter a tentatione carnis, proiecit se nudus inter spinas, vt per molestias, & puncturas uepri um exteriorum, sanaret pestes, & puncturas intrinsecas. In uita patrum habemus de patre illo, qui recipiens meretricem quandam in cella, quæ se fingebat

F G H

A bat exire post tentatum grauiter, posuit digitos ad lumen candelæ, & totum sibi combussit marmum: & sic per ignem exteriorem extinxit interiorem. Asper autem habitus ad hoc satis adfert super straminibus iacere, nescit dormire. nam ut refert Bona. de B. Franc. Francisci uestis simplex, rugosa, & hispida, pro eo quòd experientia iam didicerat hostes malignos, duris, & asperis in fugam conuerti: delicatis autem, & mollibus ad tentandum fortius armari. Vnde Bern. Modo ætatem teneram ordinis asperitas terreat. Memento quòd asperior lana facit pannum leuiorem, & asperitas conscientiam uelut spina latitans, B & fratribus habitus mollis est uia ad luxuriam.

Sextum remedium est fuga occasionũ, & custoditio sensuum, & primo de uisu: nam uisus est hauriens species ab extrinseco, & ideo multos facit corruere. nam Genes. 34. Cum uidisset Dinam, &c. Heuçi princeps terræ illius adamauit eam, & arripuit. 2. Reg. 11. Dauid cum uidisset Bersabeæ se lauantem, adamauit eam, & adulterium commisit, & homicidium: quia maritum Bersabeæ fecit interfici. Eccl. 9. ne circumspicias speciem alienam: propter spe- C ciem mulieris multi perierunt. Et per hoc reprehendendi sunt patres, & fratres, qui existentes in domibus portant diploides, & habent iuuenculas in domo: putant ne isti, quòd sint lapides. Similiter & mulieres, quæ habent pectora sua denudata. O insensate munde, quot fatuitates aspicio? permittunt enim viri vxores quas amant, præbere occasionem alijs tanquam meretrices adamari. Prouer. 5. Ecce occurrit ei mulier ornata meretricio ad capiendas animas. Et ideo optimum remedium est auersio oculorum, Iob 31. Pepigi fœdus D cum oculis meis, ut non cogitarem de virgine. Super quo uerbo dicit Gregor. vt munda sit mens in cogitatione a lasciua uoluptate, deprimendi sunt oculi quasi quidam raptores ad culpam. Hoc etiam dicit Isidor. Oculi sunt patellæ libidinis: aspectus enim animam titillat, & cor vulnerat, subtrahe ergo uisum, reprime oculos a petulantia, non eos figas in speciem carnis, si uis esse a malis cogitationibus tutus. Et ratio hæc est, quia uisus disponit animas ad cogitationes turpes. nam anima nihil in se habet, nisi quæ recipit per sensum. Vnde uidendo mulierem, spes eius imprimitur in oculo, oculus transmittit imaginationẽ, imaginatio antem operatur in nocte, & in E die. In die quidem, quia post absentiã rei, in se imaginat eius speciem in nocte, quia anima conuertens se ad imaginationem, uidet speciem mulieris, quam de die uidit, sicut homo uidet imagines resultantes in speculo, & sic facit personam formare: illa imaginatio transmittit ad intellectus uoluntati: & quia uoluntatis est amare pulchrum, homo incipit mulierem pulchram amare: ex tali autem amore homo incipit calefieri, & concupiscere ardore. Hiero. Gladius igneus est species mulieris, quæ quasi ex omni parte sagittas emittit. Ex tali ardore incipit delectari, & delectatio est coniunctio conuenientis cum con- F uenienti. Arist. lib. Ethic. Qualis enim unusquisque est, luminis ei uidetur: sicut temperato uidetur bonum temperatè uiuere, nam temperato concupiscentia refrenatur: & famelico uidetur bonum comedere, & luxurioso luxuriari. Ex tali namque delectatione carnali nascitur consensus, & iste consensus est peccatum mortale. Vnde Psalmist. Deprecans ait: Auerte oculos meos, ne uideant uanitatem.

Secunda cautela adhibenda est in auditu: nam ex auditu cedrus libani corruit. Vidi ergo virginem unam iam 38. ann. in G virginitate permansisse propter Christum, & ex uno uerbo dehonesto audito corruisse ita terribiliter, quòd uix diabolus si carnem haberet, taliter corruisset. O patres insensati, o fratres porcini, qui non uerentur in præsentia filiarum, uel sororum nefanda proferre. O vir si quærerem, quid summẽ optas? respondens, honestatem in domo mea opto, & uolo, & tamen dehonestate carnẽ ex uerbis turpibus. O quot sũt uiri, qui fecerunt ribaldas mulieres propter ribalderias per os prolatas: nam teste Pau lo 1. Cor. 15. Corrumpunt bonos mores colloquia mala. Vis ergo mulierem honestam semper de honestis secum loquaris. O H insensati mittũt ad choreas iuuenculas, vbi amatoria, & turpia cantantur, & uolunt honestas esse. Audi Salomonem Eccl. 4. Cum saltatrice non sis assiduus, nunc audias illã, ne forte pereas inefficacia illius ocio.

Tertia cautela adhibenda est in tactu. nam corpus mulieris est totum igneum, ad hoc facit exemplum, quod recitat Greg. in 3. lib. Dial. Quòd Andreas ciuitatis eps, cum uitam uirtutibus plenam duceret, & continentem, quandam monialem secum habuerat, & cum ea spiritnali conuersatio-

A ne frequenter loquebatur, noluit ab episcopatu suo repellere, certus de eius, & sua cōtinētia: sed hostis cępit speciem in oculis eius imprimere, aditū tētationis exquirēs: & tandem post tergum eius percussit manu, & calefactus est luxuria: eadem die Iudæus ueniens de campania ad propria tendens, cum iam esset nox, nesciēs quo declinaret, iuxta templum se contulit: nocte uero media cum præ timore vigilaret, uidit malignorum spirituum multitudinem congregatam, & eorum principē examinare eos de ipsorū operib. iniqs perpetrātes. Iudæus timens fecit super se signū crucis, licèt non haberet fidem Christi, sciens hoc
B signum defensiuū cōtra spiritus malignos. Inter alia, quæ iste Iudæus audiuit a dæmonibus: unus, qui dixit se pcurasse, quòd Andræas eps prædictus habuit concupiscentiā carnalem supradictę monachæ, & in tantū conduxerat eum, quòd causa solatij manu percusserat eam in facie: de quo princeps dæmoniorum multum exultabat, & illum super omnes alios commendabat, monēs eū, ut perficeret cępta. Interim Iudæus fuit a principe visus, & dum quæreret, quis ille esset, Dæmones responderunt, quòd esset vnum vas vacuum, sed signatum: & uirtute sanctæ Crucis non potuerunt ei noce-
C re. Postmodum Iudæus narrauit episcopo visionem hanc, quo audito episcopus repulit de domo, nō solum monacham, sed omnes alias mulieres seruientes in episcopatu. Ecce quantum periculum habet conuersatio cum mulieribus. Ecce qui tenet eam quasi quòd apprehendit scorpionem. Et hoc arguet uacantes choreis. Vnde non solum tactus in alio, sed etiam in seipso pertimescendum est. Vnde Dominus Bonau. in lib. Nouitiorum, dat istam regulam, quòd nouitij nunquam dormiant cum manibus ultra corrigiam, sed manibus cancellatis ad pectus. De sensu gustus satis dictum est. De olfactu satis timendum est, sed non tan-
D tum. Occasiones autem uitandæ sunt, ut est conuersatio. Sed notandum quòd conuersatio potest esse eiusdem, vt mulieris cū muliere, uel viri cum uiro, uel viri cum muliere. Prima multum cautè seruanda est. vnde pater, vis tuā filiā honestam, & uxorē? vide cū quibus conuersat. nam multotiens euenit, q mala mulier facit bonā, malam: nam uetula cum in iuuentute fuerit meretrix, cū non potest amplius meretricari, efficitur lęna, & pp potum meretricati uini vendunt carnes honestarum. Ioel. 3. Puellam uendiderunt pro vino, ut biberent. Sic B
iuuenis meretrix vellet omnes esse meretrices. Vnde cauendum est ab istis. Vnde Eccl. 28. Lingua tertia mulierem fortè, s. eiecit, & alia litera habet mulieres iuictas. Aut est conuersatio uiri cum muliere, & hoc est maximè cauendum. Eccl. 42. In medio mulierum noli commorari, de uestimētis. n. pcedit tinea, & de muliere iniquitas viri. Hier. Ego iudico si cum uiris fęminæ habitant, viscarium diaboli non deerit. Sed tria sunt quæ solent decipere conuersantes cum mulieribus, s. sanctitas mulierum, fiducia de propria castitate, & consanguinitas.

Contra primum dicit Hier. Si pudicam quæris fœminam, quam bene uideris conuersantem, mente dilige. F

Contra secundum idem Hier. Hospitiolum tuum raro, aut nūquam mulierum pedes terant. Vide ne sub eodem tecto maneris, nec in præterita sanctitate confidas; nec Dauid sanctior, nec Sansone fortior, nec Salomone potes esse sapientior: memento semper q paradisi colonum de sua possessione deiecit. Sed dixerit forsā aliqs, se non stuppam esse, immo ferrum. Respō. quòd ignis ipsum ferrū immutat, & quasi ignem reddit, &c.

Contra tertium idem Hiero. Si generis G
gratia iudicas mulieres nullo modo dimittere, memēto q Thamar a fratre suo fit corrupta. Et 2. Reg. 13. & fuit ratio, q solus cū sola. Nota q uirgo non debet esse nimis domestica, debet etiam cauere a donis, &c. nā inquit Hier. Crebra munuscula, & uestes ori applicatas, ac degustatos cibos, blādas & dulces literas sanctus amor non habet: & generaliter tene, q hoc uitium non uincitur nisi fugiendo, & hoc triplici ratione.

Prima quòd luxuria ignis est, homo uerò fœnum, & stuppa. Isid. Omnis caro fęnum. 7. Eccl. Stuppa collecta est synagoga peccantium, nulla securitas est fœno, uel stuppis iuxta ignem esse. H

Secunda ratio est, quia peccatum luxuriæ est ualde immundum. Vnde sicut non est bonum luctari cum homine inuoluto in cęno, qa licet nō diceret, tn̄ inquinaret: sic nō est securum luctari cū peccato isto: nā uix pōt esse, q homo non coinquinetur. ibid. Eccl. 13. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea.

Tertia ratio est, quia nō est bonū luctari cū hoste qui sumit uires de prope, tale est corpus nostrum, qđ prius erat nobis pacificum, cōuertit in hostem. Vñ sicut princeps

A vnus timeret pugnare cũ hostibus suis, qñ credit ꝙ cũ exercitu suo multi sunt proditores, qui debeant iuuare hostes suos, qñ conflictus uenerit: sic debet homo timere pugnare cum luxuria, cum corpus nostrũ ad modum proditoris contra nos cum pugna illa fiet. Vñ Paul. 1. Cor. 6. Fugite fornicationẽ. Vñ glo. ibid. dicit, cũ alijs uitijs pt expectare conflictũ, sed hanc fugate ne approximet, qa nõ aliter põt vinci. Septimũ remedium est mẽtis humiliatio. diuino iudicio homo per superbiã eleuãs sup se iustẽ a Deo deijcit sub se tanq̃ iumentũ, & rõ est, vt dicit Aug. nullũ uitiũ est ita sensibile, & bestiale, sicut luxuria, & ideo q per su
B perbiã vult effici, datur ut se cognoscat; ꝙ nõ differt a iumẽto. Exẽplũ in Adam, qui statim, ut accepit eẽ, ut Deus, statim habuit reuelationẽ carnis, & ideo fecerũt sibi perizomata. Exẽplũ habemus in uita pattum: e cõuerso, de quodã patre, q tribus annis cõtinuẽ uigilãdo, & dormiẽdo impugnabaẽ a vitio carnis, & ieiunando duobus, & tribus diebus ebdomada nihil comedens, nullũ exinde remediũ inueniebat. tandem prostratus ĩ terrã orauit dicẽs, Dñe pauxillũ terræ mihi in custodiã dedisti, & illud a me custoditũ nõ sufficio, & statim curatus
C est. Isid. Sicut p superbiã mẽtis itur in prostitutionẽ libidinis, ita p humilitatẽ mẽtis salua fit castitas mẽtis, & carnis. Octauum remediũ est freqũẽs eorũ cõfessio, qa diabolus vidẽs, ꝙ nõ tenet eũ secretũ, cõfusus discedit, sicut dicebat qdã probatus senex cuidã fratri impugnato a pessimis cogitationibus. Vt. n. legiẽ in uita patrũ. nihil. n. ita allidit dæmonẽ, sicut immũdarũ cogitationũ reuelatio. ps. Cõfessionẽ, & decorem induisti, amictus lumine sicut uestimento. Nonũ remediũ est eorum subita expulsio, hoc cum statim aggrediaẽ talis cogitatio, statim expelliẽ cogitãdo aliqd boni, sed maximẽ timor dñi expellit hæc, ut. s. hõ imagineẽ Deũ esse pñtẽ, & uidere secreta cor
D dis. Multa. n. peccata operis nõ cõmittũtur pp timorẽ hoiũm, ne uidelicet hoib. innotescãt. q. s. n. turpitudinẽ hãc uellet cõmittere in pñtia hoium? multo magis timere dẽt homo pñtiã Dei in corde, q uidet cogitationes nras multo clarius q̃ hoies uideaẽ facta. nihil. n. occultũ est oculis eius. prou. 18. In timore Dñi declinaẽ a malo. Ad hoc facit exẽplũ in Cronicis S. Frã. cũ semel cõgregati essent F. Egidius de Assisio, Simõ, & Ruffinus, ac Iuniperus de Assisio, & insimul de Deo loq̃retur, dixit alijs F. Egidiꝰ.

Quid facitis uos cũ tẽtationib. carnis? Rñ. E F. Simõ, ego cõsidero turpitudinẽ illiꝰ peccati, & ex tãta abominatione euado. F. verõ Ruffinus dixit, ego proijcio me in terrã, & tãdiu in orõne prostratus Dei, & B. Mariæ imploro clemẽtiã, donec me sentio perfectẽ liberatũ. F. verõ Iuniperus ait, qñ ego tales diabolicas suggestiones quasi in bugo carnis audio pro serpentes, scribit ostio cordis fortiter claudo, & sãctis meditationib. ac desiderijs, p tota custodia totũ reddo cordis fortilitiũ occupatũ. Cũ uerõ illę suggestiones ostiũ cordis quasi pulsãndo p cutiũt, ego rñdeo ab intus parte nullatenus reserata d. extra, extra, quia hospitiũ captũ est, & ideo hic recipi nõ potestis, & sic F nunq̃ intrare permitto. illi uerõ quasi uicti de tota cõtrata recedũt. F. verõ Egidius statim rñdit, tecũ F. Iunipere teneo, qa cũ illo peccato tutiꝰ, & districtius pugnat fugiẽdo, vbi ab intus est puocatio carnis, appetitus ab extra per sensus sentitur tãtus, & tã fortis hostiũ exercitus. nã aliter est tibi fortis pugna & rara victoria. Vñ Hier. ad Eust. qa impossibile est in sensũ hois nõ irrurre motũ medullarũ calore: ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui statim, vt cęperit cogitare, interfecit cogitatus, & allidit os ad petrã, petra aũt est Xps, cui pr nobis concedat G inhærere, qui est bñdictus in sæcula, Amẽ.

DE LVXVRIA.
Sermo XXI.

Iserere mei Dñe, qm̃ infirmus sum, sana me Dñe, qm̃ conturbata sunt ossa mea. Psal. 6. In quibus uerbis tria continẽtur, & primo di qsto uitio la impossibil curatione, ibi: Miserere. Secũdo di qsto uitio la inuiscatione, ibi: qm̃ infirmus sum. Tertio di questo uitio la uiuificatione, ibi: sana me. Quantum ad primũ notãdũ, ꝙ cũ cæteris operib. bonis, & defensionibus a pecatis nõ fit in hois ptãte posse opari, & a vi H tijs se tueri sine grã Dei, testante glo. super illud Pauli 1. Cor. 15. vbi Paulus aiebat, virtus uero peccati lex, cõtinuõ subiecit, Gras aũt ago Dño, qui dedit nobis uictoriã per Iesum Christũ Dñm nrum. ergo victoria, qua pecca tum uincitur, nihil aliud est, quã Dei donũ ĩ isto certamine adducas liberũ arbitrium tam in isto, quã maximẽ uitio carnis; & hoc est, quod est in carne, & ossibus; quousq; enim non deposueris corpus per mortẽ, ab illo igne non poteris liberari; habet enim hominem in se, quousque

A ad decrepitam ætatem: nulli parcit statui, nulli religioni, nulli sexui. Et uerè persentiens iuuenis elegantissimus Crisantus Martyr, filius Polemij illustrissimi Alexandriæ, & in Vrbe Roma honoratus, & primus, qui Christianus effectus, & prædicans Christum Iesum, & nuntiatū esset patri a parentibus, quòd ex hoc incurreret periculum capitis, & patrimonij sui: tunc pater posuit eum in carcere squalido, reficiens eum pauco pane, & aqua, ex quo constantior factus est, & patre hoc referēte ait unus ex audientibus, si filium tuum ab hac usurpatione conaris eripere, magis cū delicijs, & uoluptatibus occupa, & cuius-
B cunque elegantissimæ, atque prudentissimę puellæ coniugio trade: vt cum didicerit esse maritus, obliuiscetur esse Christianus. Audiens hoc pater iubet sericis uestibus strata parari, ipsum quoque conferens de squalida habitatione uestibus fecit prætiosis indui, & ponere eum in triclinio, elegit quinque pulcherrimas virgines ex ancillis suis, & accuratis sibi vestibus, & ornamentis composuit, & cum Crisanto posuit, & comminatus est eis, nisi uestris iocis, & amplexibus reuocaueritis ab intentione Christianitatis, faciam vos di-
C uersis interimi supplicijs: iacebat autem in oratione immobilis, & oscula earum quasi uiperas spernens, clamabat ad Dominum dicens: Exurge Domine, adiuua me, & suā fragilitatem coangustās aiebat orans. Quis enim contra hanc pugnam a diabolo agitatā præualet, nisi tua pro eis dextera fuerit dimicata? Errat qui se putat castitatem perfectam suis iussibus obtinere: nisi enim imbre fuerit extincta flamma libidinis, non potest animus uenire quo pergit. Et hoc est, quod quæsiuit Maria ab Angelo, Luc. 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? idest non propono cognoscere, & Angelus, Spiritus sanctus super-
D ueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi, idest umbra refrigerationis præstabit, & ideo in Cantico dicebat: Quia fecit mihi magna, qui potens est. Hoc idem persentiens Salomon, scilicet esse perseuerationem ab hoc uitio, gratias agebat. Sapient. 8. Cum scirem, quia nemo potest esse continens, nisi Deus det. Et hoc est quantum ad primum principale. Nota quòd hoc uitium multa mala inducit. Primo, quia est homini uilissimum, & hoc tribus modis.

Primo che fa l'homo bestia deuentare, quod patet sic. Quælibet uox habet esse sua forma, sicut cultellus denominatur cultellus a sua forma taliter, quòd non clauis: & e conuerso: qua destructa non amplius denominatur cultellus, sed ferrum. Similiter de ueste, & homo, quibus destructis uestis non est amplius uestis, sed pannus: & destructa forma domus, remanent tñ lapides: sed formæ rerum comparant numeris, in quibus unitate addita, uel amota mutatur species numeri: sicut si sumamus ternarium, si auferetur ab eo unitas, remanet binarius, qui differt a ternario. Sed si addatur unitas, fit quaternarius. Et secundum hunc modum sunt aliqua, quæ habent tantum unitatem, sicut metalla, quæ habent tantum esse: & quædam habent dualitatem, scilicet plantæ quæ habent esse, & viuere, & quædam quę habent trinitatem, scilicet esse, viuere, & sentire, & rationari, sicut homo: si auferatur ratio sine intellectu non remanent nisi tria, quæ faciunt bestiam, scilicet esse, uiuere, & sentire. Ratio autem maximè per luxuriam perditur, quia in actibus venereis impossibile est aliud intelligere. Sunt enim sicut iumenta, quæ ducuntur tantum ardore appetitus ad delectabile, quod potius dicuntur duci, quàm se ducere. Sic est in luxurioso. Exemplum patet in senibus, qui exarserunt in amorem Susannæ, Dan. 13. Et exarserunt in concupiscentiam eius, & euerterunt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non uiderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum, erant autem ambo vulnerati amore eius; & lege legendam, Esd. 4. Fornicatio uiri, & ebrietas auferunt cor. Comparatur enim luxuriosus porco. si enim ex una parte uideret luti uolutabrum, & ex alia parte lectum rosarum, potius eligeret in uolutabro luti reuolui, q̃ in rosarum lecto: sic tales immunditiam luxuriæ, delicijs paradisi præponunt: nam quòd hoc sit uerbum Dei, quòd menti bene dispositæ maximè sapit, testante psalmista, qui ait, quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo, a luxurioso minimè appretiatur. Et quòd hoc sit uerum, patet, eleuetur corpus Christi in Ecclesia, & sit ibi amasia luxuriosi, potius respicit amasiam, quàm corpus Christi pretiosum. Similiter si prædicet prædicator an sit ibi amans, & amata, nihil horum quæ a prędicatore de delicijs paradisi dicuntur, audietur ab eis. Vnde psalmista. Homo cum in hono-

A honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est eis.

Secundò tolle omne bene operare. Ad hoc autem quòd aliqua bona fiant requiritur, quòd sit imperans, & hoc est uoluntas, & sic dirigens, & hæc est sapientia: nam sapientia dirigit voluntatem, uoluntas autem imperat membris, membra perducunt in opera. Sed destructa sapientia, quæ est principium directiuum, omnia opera pereunt. Psal. Succedit ignis, & non uiderunt solem. Succedit ignis, scilicet concupiscentiæ, & non uiderunt solem, scilicet iustitiæ. sicut enim abstracto corpore totum corpus destruitur, & suffosso fundamento to-

B tum ruit ædificium: sic etiam est de radice: sed sapientia tota destruitur per luxuriam: quia ut ait Philosophus in Ethic. Concupiscentiæ Venereorum multas miserias adducunt: tales enim commune perdunt bonum. patet: Nam si totum mundum exquiras, & quæres, quòd pulchrius i hominibus: respondebunt, honestas, & tamen, & in gestibus, & loquelis, & tactaris tam hominum, quàm mulierum bene dicitur omnimoda inhonestas, & quasi omne meretricium. Ideo Hier. ait, Luxuria ini

C mica est Deo, inimica uirtutibus, perdit omnem substantiam patris. Substantia patris est intellectus, memoria, & uoluntas cum omnibus gratijs.

Tertio fa l'homo del suo loco stare. Res enim conseruari nō potest, nisi in proprio loco, sicut aqua in fonte, & uinum in uegete: sed animę est ipse Deus, iuxta illud August. Non inueni locū animæ meæ præter te Deus meus. Sed homo non potest redire ad Deum, nisi per amorem, nam est ipse pons, & pondus, quo anima tēdit in Deū, iuxta illud August. Amor meus, pondus meum, confero quocunque feror. Sed per luxuriam homo impeditur redire ad Deū,

D quia anima non potest redire, nec amare sine cognitione, iuxta illud August. Inuisa diligere possumus, incognita nequaquam. Sed luxuria carnalis destruit cognitionem, sicut nebula in aere impedit claritatem solis. nam sicut fumus resoluitur ab igne, & totam domum obtenebrat, & denigrat: ita ab igne concupiscentiæ resoluitur fumus, quæ obnubilat rationem, & ideo luxuriosus tanquam cęcus nescit, nec curat reuerti ad locum proprium. Ose. 5. Non dabunt cogitationes suas, vt reuertantur ad dominū, quia spiritus fornicationis in medio eorum est, & dominum non cognouerunt. E

Secundo peccatum luxuriæ est Deo contumeliosum, & hoc tribus modis.

Primo che fa il palazzo di Dio guastare. nam Deus construxit palatium unum, quod est corpus nostrum, iuxta illud 1. Cor. 3. Nescitis, quia templum Dei estis uos. nam omne peccatum, quod facit homo, extra corpus suum est, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. 1. Cor. 6. Quid enim faceret Dominus temporalis, si fecisset sibi unum palatium ad sui complacentiam, ꝙ nequiret pulchrius reperiri, nec pulchrius fieri: si ille cui dedisset in custodiam, immisisset porcos, & bestias, & F omnem immunditiam? certè credo, quòd disperderet illum de terra. Porci sunt luxuriosi, iuxta illud Marci, Mitto uos in porcos cito. Dæmones illi erant dæmones luxuriæ. glo. super illud 1. Cor. 6. Qui fornicatur in corpus. Cętera peccata tantum maculant animam: fornicatio non tantum animam, sed corpus contaminat. Quia enim est immunditia corporalis, & spiritualis. De luxuriosis potest dici illud Psal. Deus uenerunt gentes, in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum. Glo. Si non parcis tibi propter te, uel propter G te tibi propter Deum, qui se fecit Dominum parce.

Secundo fa il signacolo di Dio ammascarare. Petēs enim ab homine Deus, dicit: Fili præbe mihi cor tuum. Et postquàm homo Deo cor suum exhibuit, Deus ipsum suo signaculo signauit, iuxta illud Cat. 8. Pone me, vt signaculum super cor tuū. Sed luxuriosus facto signaculo Dei post signaculum diaboli, quod sic patet. Nullum enim peccatum ex tanto ardore, & carnali amore committitur, sicut luxuria carnalis. Ardor autem amoris, siue ille sit bonus, siue malus, habet amantem trāsformare in amatum. Ose. 9. Abominabiles facti sunt, sicut ea, quæ dilexerunt. Quod au- H tem talis transformatio fiat in bonum, & malū, patet in bono in B. Ignatio, in cuius corde inuentus fuit scriptus Iesus Christus aureis, & B. Franciscus ex ardore amās fuit diuinis signaculis insignitus, & Claretta in monte Falco. Et similiter patet in malo, quia ardor concupiscentiæ transformat homines in peccatum, & insignitur homo diabolico signaculo. Et sic homo luxuriosus est proditor domini sui falsificando ipsius signaculum, & apponendo con-

A trarium. 1. Cor. 6. An nescitis quòd qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? erunt.n.inquit, duo in carne una, qui ad hæret Deo unus spiritus est cum eo.

Tertiò fà tutto il regimento di Dio riuersare. Deus enim totam uniuersitatem creaturarum per seipsum regit, & per suos officiales, ita q per creaturam spiritualem regit corporalem, & per creaturam nobilé regit ignobilem, sicut per Angelos mouet cęlos, & per cęlos mouet inferiora, & per reges, & Principes regit populares. Sed in hoc luxurioso peruertitur hoc dominiũ, quia dum anima deberet carnem regulariter regere, totus ordo peruertitur, & homo B efficitur caro, iuxta illud Gen. 6. Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est. Et glo. sup illud 1. Cor. 6. Qui fornicat, in corpus suũ peccat in fornicationis opere totus homo absorbetur a carne, vt iam dici non possit animus suus esse: sed similis totus homo dici possit caro. Et ideo dicunt alij Doctores, q sunt aliqui dæmones, q memores suæ antiquæ nobilitatis, tẽtare de luxuria dedignantur, & est signum ad hoc, q lucifer tentans Dominum nõ dicitur eum tentasse de vitio carnis. Et nota, vt dicit Alex. de Ales, in suo 2. q spiritus C prophetiæ etiam in actu matrimoniali, nũquam datus est, & hæc est ratio, quia spiritus prophetiæ datur homini facto in ratione spiritus: sed actus ille est hoĩs, inquantũ totus efficitur caro. Nam actus prophetiæ est ipse contentus in speculum æternitatis. Tertio est mundo nociuum, & hoc tribus modis: & primo il cielo smenuare. Nam sicut dr̃ Apoc. Draco traxit tertiam partem stellarum, i. Angelorum. Nam Angelorum quidam sunt assistentes, quidã ministrãtes, illi verò; qui ceciderũt, dicũtur tertia pars, quia noluerunt esse de assistentibus, nec de ministrantibus: sed illa curia cœlestis, ne diminuta remaneat, debet repleri per H creaturas rationabiles, idest per homines, quia ad illam curiam cœlestẽ non assumũtur arbores, & bestiæ: neque aliquæ creaturæ inferiores: sed tm̃ creatura rõnalis, luxuria autem inter alia peccata, maximè destruit rationem, sicut iam dictum est, & per peccatum luxuriæ, maximè adeptio patriæ cœlestis impeditur, quia prædicta ratione homo efficitur bestia, & bestiæ non sunt factæ ad habendum vitam æternam. Vnde Ioe. Computruerunt iumenta in structore suo. Glo. iumenta in structore suo computrescere, est homines in fętore

luxuriæ vitam finire. Secundo fa l'homo E a corruttione andare. Nam non est aliquod vitium, per q mũdus tantũ subijciatur diabolo: nam non parcit Dominus, & non pauperibus, non diuitibus. Hierony. In serico, & in pannis eadem libido dominatur, nec regis purpuras, nec mendicantium spernit squallorem. hoc vitium vincit etiam sapientes, & insipientes, vel etiam, quia in alijs peccatis diabolus vnum hominem acquirit, sicut in superbia, & inuidia: sed in luxuria semper requirit duos, s. personam luxuriantem, & personam cũm qua luxuriatur. Tertio lętificat infernum: Nam hoc peccatum est, quod quasi totum mundum turbat, & trahit ad supplicium, & illo diabolus multum lætificatur. Hic cadit exem- F plum de consilio luciferi, in quo dæmones per totum mundum dispersi referebant mala, quæ commiserant, & omnes percutiebantur. Et solum dæmon, qui per 40. annos monachum ad luxuriam prouocauerat, fuit a lucifero coronatus. In hoc enim peccato luxuriosus est diabolo deterior, quia diabolus bene superbit, & inuidet: sed nunquam luxuriatur. Sed econuerso cõtristat Angelos: nam in vita Patrum legitur exemplum de Angelo, qui obturauit nares suas ad aspectum cuiusdam luxuriosi, nam G scriptũ est, Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Nam si filia regis Franciæ tradita esset alicui, vt custodiret eam, non parum displiceret sibi, si in eius custodia fornicaretur. Quãtum ergo Angelis displicere potest, cum filiæ Regis cęlestis, quibus ipsi ad custodiã sunt deputati, fornicãtur. Bern. in quouis diuersorio in quouis angulo reuerentiã habe Angelo tuo, nec audeas eo præsente, quod me vidente non auderes. Et potest ostendi in hoc, q isto peccato quædam cõtumelia fit spirituali naturæ, cum anima magis eligat iumenta naturæ, quàm in spiritualitate se seruare: hæc autem nõ fit absq; cõ H tumelia Angelicæ naturæ, q̃ est spiritualis natura, vt aĩa. Vnde Aug. Angelus, & animæ sunt pares natura, officio dispares: sic etiam non fit absque dedecore aliorum clericorum, quando aliquis clericus apostatar, & fit laicus, malens similis esse rustico, quã clericis. Quòd autẽ lætificet dęmones, patet per glo. super Leuit. q cum dæmones de omni peccato gaudeant, præcipuè autẽ gaudẽt de fornicatione, q a illius corpus, & anima commaculatur, vltra hoc, quia diabolus comparatione fornicatorum, poterit se

A se iustificare coram Deo, cum in eo non inueniatur peccatum, quod ipsi habebunt, & hoc de secũdo principali sequitur secundus sermo, qui erit de tertia parte, idest del vitio della curatione.

DE SATISFACTIONE pro peccato.

Sermo XXII.

B *Voniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus contra me est semper.* Psal. 37. Postquàm psalmista in præcedenti pœnitẽtiali psalmo dixerat, dixi, confitebor aduersum me iniustitiã meã Domino, & tu remisisti impietatẽ peccati mei: ipse verò agnoscens, ꝙ post cõfessionẽ sequitur satisfactio, quia vt ait Ansel. Cur Deus homo peccata ordinauit in pœnam: cum dixit, ego in flagella paratus sum. In quibus quidem verbis duplex modus satisfaciendi, siue duplex satisfactio mĩam ho-
C norans ibi, dolor meus, & satisfactio iustitiam superexaltans ibi in flagella. De prima nota, ꝙ satisfacere peccatorem Deo per se, vel per aliam personam est impossibile, nisi mĩa adiuuetur: & verè hoc manifestatᷓ, quia tanta est offensa, quantus ille, qui offenditur. Sed Deus est infinitus qui offenditur: ergo quanta est, tãta debet esse satisfactio: sed offensa est infinita, ergo satisfactio debet esse infinita: vnde Bonauen. in 4. dist. 15. arti. 1. q. 1. ꝙ de oĩ eo qđ est in peccato, nõ fit satisfactio, qñ hoc est impossibile: vñ Deus nõ exigit satisfactionẽ de omni eo, ꝙ est in peccato, sed aliqđ cõdonat per misericordiã, & de aliquo requiritur satisfactio ꝑ iustitiam, vt in omnibus operibus mon-
D stratur, simul misericordia, & veritas, quia teste Psal. vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, nec unquam est satisfactio nisi præcedet condonatio; sic nunquã est meritum, nisi præcedat donum gratuitum. Vnde notandum, ꝙ in peccato duo sunt, s. offensa Dei, & libido deordinata. Offensa Dei infinita, & pro ista non fit satisfactio, non, quia non exigatur, sed quia ex misericordia condonatur: ideo dicit, dolor meus contra me est semper: libido autem peruersa est, & quia Deus iustus est, & non totum remittit, sed pro illa exigit E
pœnam condignam. Et quantum ad hoc possibile est Deo satisfacere: & hoc est, qđ sequitur, in flagella paratus sum, vbi tangitur secunda pars. s. satisfactio iustitiam superexaltans. De hac satisfactione plures sunt notandi articuli. Primus est de la satisfattione, la diffinitione, vbi duæ diffinitiones a Doctoribus dantur: & prima est Ansel. in lib. Cur Deus homo, satisfacere est honorem Deo debitum reddere: alia Aug. satisfactio est causas peccatorum excidere, & earum suggestionibus, aditum amplius non indulgere. Has exponit Petrus de Tarant. in 4. dist. 15. Iustitia nõ tantum tendit ad hoc, vt præcedẽtem inæqua- F
litatẽ auferat: sed ẽt vt in futurũ æqualitatẽ custodiat cauendo culpam futuram. Vnde secundum Philosophum lib. Ethic. Pœnæ medicinę quædam sunt propter quod & satisfactio, quæ est actus iustitiæ, pęnam inferent. est medicina, curans peccata præterita recompensando, præseruando, & a futuris cauendo, & ideo per actum primum diffinitur ab Anselm. s. recompensare, s. honorem Deo debitum reddere, nunquam uero ratione beneficij accepti: sed peccati commissi. D. Bonauent. in 4. dist. 15. artic. 4. sic dicit. Cum peccator peccat, se G
ad pœnam æternam obligat: cum enim diuina misericordia iustificare mittit omnem culpam, & reatum pœnæ æternæ, qui inseparabiliter adhęrer culpę, sed qa misericordia non potest præiudicare iusto, citius e malo punire: ideo simul absoluit à culpa, & pœna, vt remanear tamen obligatus ad aliquantulam pœnam temporalem, & pro ista poterit, vt dicit Petrus, recompensare. Alex. de Ales, in 4. sic dicit, si omnis honor est Deo debitus maximè honor satisfactionis: tamen honor ille est emendatorius peccati, quod propriè committitur in iniuriam Dei. Tamen quia est de perfecta reconciliatione cum Deo cum erat factus H
peccator aduersarius per peccatum tantũ, quia est humiliatio sub creatura cõtra præceptum, quo efferebatur peccando contra suum creatorem, tamen quia honor iste est unitus ad exhibendum Deo, propter multa alia. Per actum secundum, s. perseuerando, & a futuris præcauendo diffinitur ab August. quia per causarum morbi abscisionem perseueratio a futura infirmitate. vocat autem Aug. causas intrinsecas peccatorum radices proximas, s. libidinem ex actu malo, vel consuetudine relicta, & peccato-

A rum reliquias, s. difficultatē ad bonum, & earum suggestionibus. Suggestionem verò vocat opportunitates extrinsecas, vt tēpus, & locum, & personam, hęc Petrus. Bonauen. vero in 4. q. 1. Causas has vocat occasiones siue duces: quædam proxima, vt cęna splendida est occasio edacitatis. quædam remota, ut inuitatio ad bonam cęnā, q̄ bene vult satisfacere, necesse est o ccasiones propinquas excidere, & tales sunt in nostra potestate, remotæ autem non. Vel secundum Alex. de Ales causæ peccatorū possunt dici habituatio, quæ peccatum inducerent, nisi exciderentur, sicut nimia vini potatio ebrietatem, ebrietas luxuriam,

B quę sunt abstinenda per opera iustitię contraria, Eccl. 34. Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lauatio eius?

Secunda est della satisfattione l'operatione. Qualia debent esse opera satisfactionis, dicitur communiter a Doctoribus, quòd debet fieri per opera pęnalia. Et rō Petri est ista, quia per talia opera fit solutio emendæ debitæ pro offensa præterita, & sic etiam præseruatio de furura offensa,

C quia pęnæ, medicinæ quędam sunt. Vnde Bonauē. in 4. dist. 15. Quadruplex est ratio, & prima est honoris ablati redditio. Vnde honorem dēt hō reddere amplius, quàm si non abstulisset: & ideo requiritur, ut non tantum deificetur per operationem bonam, uerum etiam seipsum deijciat per pęnam assumptam. Et Petrus dicit, quòd pęna satisfactoria indicitur etiam per emendam culpæ preteritæ, & sic maiori culpæ maior debetur pęna contra illos, qui plurima peccata fecerunt; & dum vident aliquem in uia Dei a iuuentute semper perseuerasse, & debilit. naturæ volunt ei coæquari, & in modo uiuendi exterius, dicēs,

D nolo amplius facere, quàm ille. cōtra quos clamat uerus Christi præco. Luc. 3. & Iob 3. Sic Baptista inquiens facite fructus dignos pęnitentiæ. Mag. in 4. dist. 16. scilicet vt secundum qualitatem, & quantitatem culpæ sit qualitas, & quantitas pęnæ. non enim par debet esse fructus boni operis eius, qui nec & minus peccat, & eius qui grauiter cecidit. Iustum est, vt peccator tāto maiora sibi inferat lamenta per pęnitētiam, quanta maiora intulit damna per culpam. Hæc Gregor. in Homil. & aliquando propter cautelam culpæ futuræ, & sic aliquando minori culpæ maior imponitur pęna, vt in iuuene fornicante, quàm in sene: quāuis senex magis peccet, tamen iuuenis E indiget fortiori retrahēte. Hęc etiā Thom.

Secunda deordinati ordinatio, quia deordinatum per culpam optimè in pœnam ordinatur.

Tertia infirmitatis curatio, quia infirmitus per delectationis calorem curatur per pœnalitatis algorem. Vnde Greg. in Homil. super Matth. Si quis vult post me venire, quia Dominus noster nouus homo uenit in mundum, noua pręcepta dedit mundo. vitæ enim vestræ ueteri in uitijs enutritę, contrarietatē opposuit nouitatis suæ. quod enim uetus, quid carnalis homo nouerat nisi sua retinere, aliena rapere si posset, si non pósset, concupiscere? Sed cœle- F stis medicus singulis quibusque uitijs obuiantia adhibet medicamina: nam sicut in arte medicinę calida frigidis, & frigida calidis curantur: ita Dominus noster contraria apposuit medicamina, peccatis, vt lubricis continentiā, tenacibus largitatē, superbis præciperet humilitatem. Certè cum se sequentibus noua mandata proponeret dixit, Nisi quis renunciauerit omnibus, q̄ possidet, non potest meus esse discipulus, ac si apertè dicat, Qui per uiam veterem aliena concupiscitis, per nouæ conuersationis studium uestra largimini. Sed con- G tra hoc posset aliquis dicere, quædam peccata sunt quæ committuntur cum tristitia, ut accidia, & inuidia; & satisfactio debet fieri per contrarium, ergo satisfactio fiet sine pœna. Resp. Alex. de Ales in 4. dicendum, quòd si quædam peccata perpetrantur cum tristitia, nihilominus eorum radix est libido, & fluxus cum quadam complacentia libidinosa, quæ non meritò lętitia culpabilis est interpretanda.

Quarta debiti absolutio est, quia peccator est debitor pęnæ, ideo debet per pœnā satisfacere. Quæ autem sunt opera pęnalia ab omnibus Doctoribus tradūtur tria fore. s. ieiunium, oratio, & eleemosyna, cō H tra illud ternarium 1. Io. 4. Omne quod in mundo est, aut concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia uitæ. Contra concupiscentiam oculorum est eleemosyna, contra carnis concupiscentiam est ieiunium, contra uitę superbiam est oratio. Dicit enim Petrus in 4. dist. 15. Istæ sunt tres partes principales satisfactionis, & ad has omnes satisfactiones quasi partes reducuntur, sicut vigiliæ peregrinationes, disciplinæ, & omnia opera carnem affligentia reducuntur ad ieiunium: Omnia

A uero opera misericordię ad eleemosynam, & omnia opera spiritualia ad orationem. Item quia offendimus Deum, offendimus proximum, offendimus animam nostram & corpus nostrum, & sic per orationem bene ordinamur ad Deum, per ieiunium ad nos ipsos, per eleemosynam ad proximum. Item fit satisfactio de bonis exterioribus substantiæ, per eleemosynam, per ieiunium de bonis corporis, per oratione de bonis animæ: sic etiam in ferendo relaxationis offensæ, aut per punitionem ieiunando, aut secundum redemptiones eleemosynas dando, aut per supplicationem orando. Vnde Iob 12. Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna. Sed

B quia oratio est pars satisfactionis, quæritur quia cum triplex sit oratio, scilicet mentalis, vocalis, & mixta, quæ istarum sit magis satisfactoria; non pura mentalis, quia in ea est maxima delectatio. Vnde significatur per suauitatem vnguenti: vnde Alex. in 4. sic dicit, quòd est quædam oratio valde delectabilis, ut oratio uiri contemplantis, quæ in mente dirigitur ad bonum æternum: & hæc non est satisfactoria. Quædam est, quæ habet aliquid amaritudinis, quod significatum est Exod. 13. vbi

C præcepit Dominus, quòd in compunctione. In hac conuertitur oculus nunc ad culpam, nunc ad Dei misericordiam, & spē cęlestium, hoc significatur per duplex irriguum, scilicet inferius, & superius. Iud. 1. Alia est tota tristabilis, quæ fit ex consideratione culpæ, & pęnæ debitæ. De hac dicit Gregor. Quòd ueraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & composita verba resonare. Et licèt gemitus talis uideatur esse contritionis, quia tamen oratio addit petitionem, vt patet de publicano in templo, qui petebat peccatorũ remissionem in templo, dummodo fiat in charitate, satisfactoria est. Nec oportet

D semper quòd oratio satisfactoria sit pęnalis communicanter, sed antecedenter, vel communicanter, uel consequenter, & illa est magis satisfactoria, in qua est maior gemitus, & maior clamor spiritualis pro venia peccatorum pari exeunte in charitate, ad hoc omnis oratio, vt opinior, contemplatiuorum pęnalis est. Est enim oratio ascensus mentis in Deum secundum, Ioan. Damasc. & maximè contemplatiuorum, hoc autem non potest anima sine pęna: nam Sapient. 9. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam: & ideo in principio talis orationis, anima nitens ascendere in Deum, de necessitate grauiter cum corpore dimicabit. Caro enim eam deorsum trahit, ideo in euolando a carne ad Deum pęnalis est animis hæc oratio, sed postquàm ascendit, delectabilis est, Eccles. 7. Melior est finis orationis, quàm principium, adhuc tamen in pęna est, quia est alia, licèt modicum, & ad momentum gustans aliquid de Deo, vnitur carni corruptæ. Continentiæ enim ab ipsa carne retrahitur, & quia quanto plus gustat, tanto plus gustare uellet; ideo in gustu illo pęna est, & etiam post eum deficit a gustu, ad se reuersa uehementer dolet, & languet anima, & ideo huius oratio, tũ qa penalis est maximè, tum quia maximè charitate fluens maximè est satisfactoria, quia habet pęnalitatem subsequentem. E

F Dicit Bonauent. in 4. dist. 15. Si quæritur, quę oratio sit satisfactoria, credo quòd omnis, quia nulla est, in qua non laborent omnes uirtutes animales, & quantum delectantur Spiritus, tantum caro frequenter tabescit, & uirtutes animales minus sunt intentæ regimini corporis. Credo tamen q illa est magis satisfactoria, in qua magis homo attendit ad gemitus.

G Tertius articulus della satisfattione l'annullatione, quæ partes habet duas, prima si possumus Deo satisfacere de vno sine alio. Respondet Petrus de Tarantalia, quòd non, & ratio est ista, quia peccata ex parte conuersionis differunt, quia unus ad amorem pecuniæ conuertitur: alius ad amorem luxuriæ, & sicut prima dicitur auaritia, secunda luxuria, sed ex parte auersionis conueniunt, quia ab uno, scilicet Deo se conuertunt: ex parte autem auersionis, magis habent rationem offensæ, quàm ex parte conuersionis. Vnde Augustinus, peccatum non est appetitus malarum rerum, sed desertio meliorum. Satisfactio uerò tollit offensam, ergo tollit

H auersionem. Cum ergo impossibile est, anima, quæ simplex in parte auerti ab uno simplici, & in parte oportet, quòd tollat omnem offensam, ergo omne peccatũ. non enim tollitur offensa, nisi per restitutionem amicitiæ: amicitia uerò non potest restitui, quandiu manet aliud contrarium amicitiæ. vnde idem est, ac si homo de vna alapa alicui data satisfacere uolens, sibi daret alteram, vnde Augustinus in Homil. Qui sic alia plangit, ut alia committat, pęnitentiam agere, aut igno-

A ignorat, aut dissimulat. Sed si forte diceres, scio, quòd imponatur aliter pro aliquo peccato pęna debita, & exequatur; illa amplius non potest, nec debet exigi ab eo aliud si potest exequi committendo culpā aliam, ergo potest. Rñdet Bonauē. dicendo quòd illi peccato debetur tanta pęna de se nisi remittatur per gratiam, quoniam impossibile est, quia infinita, & ideo non potest taxari pęna debita, quousque manet in culpa, admonemus fratres nostros, ne falsis premijs laicorum animas decipi, & in infernū protinus trahi patiātur. Falsam autem pęnitentiam esse constat, cum sumptis pluribus de uno solo pęnitentiam agi, uel
B cum sic agitur de vno, vt non discedatur ab alio. Secunda pars est, si est possibile satisfacere hominem abstinentem a peccatis, extra charitatem. Respondit Alexā. de Ales, quòd non, quia satisfactio in quantū ex ui nominis imponit diuinam acceptationem, & reconciliationem cum Deo: & quoniam sine gratia gratificante impossibile est, vel personam placere Deo, uel eius opera acceptare. Gen. 4. Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain verò, & ad munera illius non respexit, & 1. Cor. Etsi distribuero in cibos pauperum
C omnes facultates meas, etsi tradidero corpus meum, ita ut ardeat: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Potest quis tamen extra charitatem præparare se ad charitatem habendam, & satisfactionē faciendam, sic debet intelligi consilium Daniel. 4. Nabuchodonosor peccata tua elemosynis redime, ut sibi præpararet se erogatione eleemosynarum ad gratiam suscipiendam, qua suscepta multiplicando eleemosynas peccata sua satisfactio redimeret, & licet satisfactio sit magis pęnalis, facta extra gratiam, quàm in gratia, non tamen sufficit, quia si opus pęnale requiritur in satisfactione, illud tamen non sufficit si-
D ne fundamento charitatis; quia solutio debiti sine illa est, sicut debitum solutum per monetam reprobam. vnde satisfactoribus in mortali potest dici aliud Ierem. 6. Frustra conflauit conflator. i. sacerdos indigēs satisfactione, malitiæ eorum non sunt consumptæ, argentum reprobum uocate eos. Probatur hoc exemplo, nam quædam mulier vidua p rolabens in fornicationem, & uerecundans hoc confiteri, omnia alia cōfitebatur excepto isto; sed cogitauit in se portabo sacchum faciam abstinentiam maximam, & alia plura, & habendo dolorem in corde, & hoc sufficiet. & ad tantum uenit, quòd quasi sancta reputabatur: veniens ad mortem, etiam defuncta dum sacerdos quidam deuotus oraret supra funus permittēte Deo anima redijt ad corpus, & manifestauit, quomodo damnata erat, & manifestauit peccatum suum, & quomodo omnis sua pęnitentia nihil sibi profuerat, & deinde anima egressa de corpore; iuit ad domum calidam. Augustinus in enchiridion cap. 54. Sanè, qui scelerate uiuunt, nec curant talem vitam moresque corrigere, & inter facinora sua ecclesias frequentare non cessant frustra, ideò sibi blandiuntur. Sed si diceres, si nullus sit cui possim satisfacere. Respondit Alex. quòd sicut in sa- F
cramento altaris non necessario requiritur ꝙ homo accedat ex charitate, sed si se quātum ex se præparat, sufficit, nec habet in aliquo remorsum conscientiæ, non peccat accedendo, sic est de satisfactione; potest ergo dici si opera iniuncta ab ecclesia fine remorsu mortalis impleuit, dum non sufficienter se præparauerit ad gratiam quantum in se est, est absolutus in foro conscientiæ, & in foro ecclesiæ, & sine præiudicio, dico etiam in foro Dei; ita quòd non dam nabitur, licet iterato non satisfaciat, licet per huius opera non soluatur omnino, pro G
pter ꝙ dicitur Eccl. 5. De propitiato peccato noli esse sine metu.

Quartus articulus est della satisfactione la reiteratione, si homo tenet ad satisfactionem iniunctam, & in peccato mortali expletam, tenetur iterare, Alexan. de Ales in suo 4. Respondet dicendo, ꝙ pęnitentia expleta in peccato mortali est reiteranda pro tanto, s. tempore, quo fecit in peccato mortali: quia illa quam fecit in statu gratiæ adueniente charitate, & contritione reuiuiscit, quia nec est Deo accepta, nec Deo reconciliatiua, propter ꝙ nulla reputatur. Ier. 4. Nouate uobis noualæ, & nolite serere super spinas, sed qui pęnitentiam iniun- H
ctam facit in peccato mortali, non nouat sibi mortale. i. non purgat cor a peccatis: immo seminat super spinas, quæ suffocant semen. Luc. 8. Sed si dices ad nullum præceptum Domini tenetur homo facere in charitate, vel extra, & hoc constat quia si quis loco, & tempore parentes honorat, etiam non habens charitatem, non peccat: ergo nihilominus tenetur ex charitate implere sacerdotis mādatum, sed satisfactio est mādatum sacerdotis, ergo potest fieri extra charitatem. Alex. de Ales respondet, quòd quando

A quando opus satisfactionis ab homine imponitur homini, non tenetur opus illud facere extra charitatē, vel in charitate, quia præceptum, sed necessitatem habet in charitate facere ad hoc ut sit emēdatorium, & ideo placitum. Sed si obijceres si alicui iniungitur in satisfactionem peccatorum dare pauperibus centum marchas, quas dat, in mortali. ergo si reiteranda est pœnitētia, tenet dare; iterū dico, φ impossibile est, qa non habet, respondet Alexan. dicendum, quòd ille, qui dat centū marchas in mortali, sibi iniūctas nō satisfacit, nec est absolutus a pænitentia iniuncta, nec tamen sequitur, ergo tenetur dare iterum centum, sed te-
B netur hanc, vel aliam pœnitentiam facere iuxta arbitrium ecclesiæ. Tho. 11. in 4. dist. 15. Aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliquis effectus in satisfactionibus, et postquàm actus satisfactionis transiuit, sicut ex ieiunio manet debilitatio corporis, & ex eleemosynis largitis substātię diminutio, & sic de singulis similibus, & tales satisfactiones factæ non oportet, quod iterentur, quia quantum ad illud, quod de eis manet per pęnitentiam sequentem acceptæ sunt: satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfactio-
C ne, postquam actus transit, oportet quòd iterentur, sicut est de oratione, & similibus actus autē interior, quia totaliter transit, oportet, quòd iteretur, quia non modo viuificatur. Idem Alex. addit Viel. quod talis tenetur, postea ad suscipiendam pęnitentiā, non tamen imponenda est ei tanta pęnitentia, quanta si nulla ei fuisset imposită; quia præsumendum est, quòd propter illam iniunctam extra charitatem Dominus maiorem ei contritionem dedit, sed sunt, quod si statim cum est in peccao mortali cōteritur, amplius non est in peccato mortali, quia in contritione delentur mortalia: & sic operans, & satisfaciens, nō opor-
D tet, quòd iteretur, ex quo dicitur correlatoriè, quod si satisfaciens in mortali, non recordatur de pęnitentia ei iniuncta, tenetur de iam confessis, iterum confiteri. Intellige de illis, pro quibus imposita fuit ei pęnitentia cum illa distinctione, quę dicta fuit de non facientibus pęnitentiam. Vnde sanum Consilium est, quòd sacerdos det breues pęnitentias, quia in contritione dimittuntur peccata. Magister in 4. dist. 17. cap. 1. Sine etiam leprosi illi, quibus Dominus præcepit, ut ostenderent se sacerdotibus in itinere antequàm uenirent ad sacerdotes mundati sunt ex ea infirmitate, quod E antequàm sacerdotibus hora nulla operationis. i. peccata confiteamur a lepra peccati mundamur, & de Pęn. dist. 1. dixi. Vnde Propheta; dixi, confitebor, &c. φ exponēs Cassianus ait (dixi) idest deliberaui apud me, φ confiteret, & tu remisisti magis pietatis dicitur, φ ad solam ꝑmissionem peccatum dimisit, uotum enim pro operatione iudicatur. Magister in 4. dist. 18. cap. 2. Et est auctoritas pij Papæ. non igitur dicenda est illa satisfactio peccati, quam quis facit, pro uno peccato, dū perdurat in altero, qa nihil prodest ieiunare, & orare in alio, s. in alia bona agere, nisi mors reuocetur a peccato, etsi aliquando conuersus tacitum peccatum sacerdoti fuerit de utroque imponenda est pęnitentia ei, uel satisfactio, F quia de prima condigne non satisfecit.

Sextus articulus della satisfattione la viuificatione, gratia cuius quæritur vtrum opera de genere bonorum quę, uel fuerūt facta in charitate, & postea per peccatum mortale mortificata, vel facta in peccato mortali, cum uenerit peccator ad pęnitentiam, reuiuiscent. Respondent Raimundus & Tho. dist. 15. Et Petrus, & Host. φ opera uiua, quæ fuerunt facta in charitate, mortificantur per peccatum mortale, si postea G sequatur uera pęnitentia, reuiuiscunt, de Pe. dist. 3. pium est credere, & fides nostra hoc expostulat, vt cū gratia Christi in homine destruxit mala priora, & reuiuerit bona; & cum destruxit, quod suum non inuenit, diligit bonum, quòd in peccāte plantauit. hæc auctoritas intelligitur de satisfactione de operibus factis in charitate, quæ mortificata, postea per peecatum, & uera acta pœnitentia postea reuiuiscunt, illa uero quæ nunquam uiua fuerūt, puta quæ fuerunt facta in peccato mortali, uiuere nō possunt, quia mortua nata fuerunt. Magister in 4. dist. 14. & est August. mortificatur enim illa pœnitentia, antecedens, quando H acta bona persequens potestatem, ut non sortiantur mercedem, quàm haberent si peccatum non succederet, sed tamen de peccato succedendo pęnitentia agatur, & pænitentia quæ processit, & alia ante bona reuiuiscunt, sed illa tantum quæ ex charitate prodierunt: illa enim sola uiua sunt, quæ ex charitate fuerunt, ideoque si per peccata subsequentia mortificantur ꝑ subsequentem pænitentiam reuiuiscere possunt: quæ uero sine charitate fiūt, mortua, & in anima generantur, & ideo per pęnitentiam

A tentiam reuiuiscere non ualent.

Sextus articulus della annullatione la retributione, vnde notandum, quòd quãuis dictũ sit, quòd satisfactio facta in peccato mortali nihil valeat ad salutem, ualet tamen ad plura.

Primo ad pœnam æternam tollerabilius subeundam, sicut dicit Augustinus, quòd valet, vt tollerabilior fiat eorum damnatio. Bonauentr. in 4. dist. 15. artic. 1.4.6. istud diuersimode a diuersis intelligitur. Quidam enim dicunt, quòd facit pœnam tollerabiliorem non mutando pœnam, sed fortificando subiectum; sed hoc non est congruũ dicere, quòd uirtus aliqua detur damnato B propter opera illa, quæ facit minus sustinere; quia aut daretur semper aliquod tempus, utrunque est inconueniens. Illa enim uirtus, aut est naturalis, aut gratuita, quorũ neutrũ facile est itelligibiliter assignare.

Aliqui dicunt, quòd ualet ad remissioné pœnæ vermis, quia non tantum habeant remorsum conscientię, quantum si nulla bona opera fecissent; sed illud non ualet, quia remorsus conscientiæ erit secundum quantitaté culpę, sicut ignis, ergo si non ualet ad ignem, nec ad uermem. Ideo tertio modo dicendum, quòd ualet ad intollerabiliorem ex consequenti, quia impe- C diunt culpam factam aggrauari, & etiam retrahit hominem a peccati frequentia, & ab intensione libidinis, & contemptus, qa non ex tanta libidine peccat, qui aliqua bona opera facit quidem obliuiscitur, & ad vermem, quia minus cruciabitur, & minorem habebit remorsum, quam si opera illa non fecisset, nõ de illa culpa, quàm cõmisit, sed de malis, quę commisisset, & de bonis, quæ ommisisset, si illa bona nõ fecisset. Respondetur in 4. dist. 15. artic. quòd aliqui dicunt, quòd propter illa opera si moriatur sine pęnitentia, minorem pęnam sustine- D bit in inferno, nec sic debet intelligi, quòd propter illa minuatur pęna, quæ prioribus peccatis debebatur, sed quia interim, quòd faciunt illa bona, cauent sibi a malis, quæ si facerent, amplius punirentur. Aug. lib. de Pęn. trãsumptiue de pęn. dist. 3. uersus finé, & in 4. sent. dist. 18. cap. 3. Si quis auté non habens charitatem, quæ pertinet ad unitatem spũs, & uinculum pacis, quo ecclesia catholica congregata connectitur in aliquo scisma scismatum constitutus, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famem, nuditatem, sitim, persecutiones, pericula, carceres, uincula, tormenta, gladium, vel flammas, uel bestias, uel ipsam crucem, timoré gehennarum, & ignis E æterni; nullo modo ista culpãda sunt, immo uero, & hæc laudãda est patiétia, nõ. n. dicere poterimus melius fuisse, vt Xpm, vel crucé pateref, q̃ passus est cõfitẽdo, sed ęstimãdũ est fortasse, & tollerabilius futurũ iudiciũ, q̃ si Christum negando, uel crucem pateret, vt illud ꝙ ait Apostolus. si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nõ habeam; nihil mihi prodest, nec prodesse intelligatur ad regnum cœlorũ obtinendum non ad extremi iudicij tollerabilius supplicium subeundum; primo valet ad temporalem prosperitatem, & temporalium multiplicationem obtinendam. F Isa. 1. Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis; & de pęn. dist inc. 3. c. cauendum, & est Greg. in Homil. Lazari, & dicit, cauendum nobis est, vt si forte aliqd bonum agemus in præsenti sæculo remunerationem non accipiamus, ne forte dicatur de nobis, receperunt mercedem suã, nisi enim diues iste aliquod bonum egisset, vnde in præsenti sæculo remunerationem accepisset, nequaquam Abrahã ei diceret, recipisti bona in uita tua. Et idem Io. Chrysost. Quando itaque uidemus malignũ discedere, non subruamur; & quando uide- G mus bonum mala pati, non turbemur: illi corona, illi suppliciũ est; & alia ratio, quia non potest malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona, neque bonus in omnibus bonus esse, sed habet aliqua peccata; quando ergo prosperitatem habet malus, malo capitis sui est, cum enim pro illis paucis bonis retributionem hic accipiat, illic iam plenius punietur, tertio ad gratiã impetrandam Iosf. 6. Traditam enim Ierico in manus populi Dei, deinde dixit Iosue sola Raab meretrix uiuat cum uniuersis, qui cum ea domi sunt: abscondit enim nuntios quos direximus; hac figura demonstratur, quòd bonum factum in peccato mortali, H animam habilitat ad gratiam recipiẽdam, & maximè illa quæ fiunt motu diuini amoris, & ad gloriã Dei, vt dicit Alexã. de Ales in 4. suo. vnde Apocal. 3. Ego sto ad ostium & pulso, si quis audierit uocem meam, & aperuerit mihi ianuam; intrabo ad illum, & cęnabo cum illo. Sed existens in mortali non potest aperire domino, nisi faciendo opera de genere bonorum, cũ nec velle bonum potest a se: sed si forte diceres, opera bona facta in mortali sunt omnino mortua, unum contrarium disponit ad aliud,

A aliud, ergo opera mortua non disponunt ad opera viua. Alex. Opera mortua dicūtur dupliciter: vel quia sunt causa mortis æternę, cuius nō sunt peccata mortalia ad Hebręos 9. qui emundabit consciētiam nostrā ab operibus mortalibus: vel quia non habent uitam gratiæ, habent tamen uitam naturæ ornatam gratia gratis data, & bonitatem moris, quæ quodammodo sunt Deo accepta, & Deo propinquantia: & quia hoc tendit ad complementum gratiæ gratum facientis, vt ad suam perfectionem potest dici, quòd hæc habitant ad gratiam, licet opera huius modo sint mortua, quia carēt: tamen sub istis contritionibus considerata
B non habent oppositionem cum operibus viuis, quia quædam uita viuunt, unde dispo nere possunt ad uitam. de Pœn. dist. 5. Falsas, & est Greg. Falsas pęnitentias dicimus, quę non secundum auctoritatem sanctorū patrum pro quantitate criminis imponuntur. ideoque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, qui sine peccato exerceri non possit si culpis grauioribus irretitus ad pęnitentiam uenit, uel quia bona alterius iniustè detinet, uel quia odiū in corde gerit, recognoscat seueram pęnitētiam non posse agere, per quam ad æternam uitam peruenire non ualeat, nisi negotium,
C vel officium relinquat, & odium ex corde dimittat, bona quidem, quę iniustè abstulit, restituat, arma deponat, vlteriusq; non ferat nisi consilio religiosorum episcoporū pro defendenda iustitia, nec tamen desperet interim quod boni poterit facere hortamur, vt faciat, ut ōipotēs Deus, cor illius illustret ad pęnitentiam 4. ad bonæ uitæ assuefactionem tenetur 3. bonum est viro, cū portauerit iugum ab adolescentia sua, sicut de baptismo Ioannis dicitur, quòd nōn ualuit ad remissionem peccatorum, sed ad
D assuefactionem boni; de conse. dist. 4. non generabantur. quinto ad reprimendam potestatem diabolicam credendum est, quòd diabolus non habet in eo tantam potestatem, quantam haberet, si nullum bonum faceret, quod patet ex eo, quod refert Beatus Gregorius in dialogo de Iudæo, qui muniuit se signo crucis, qui referens dæmoni maiori dixit vas uacuum est, sed signatum. sexto ad peccati rescissionem, quia peccatum suo pondere attrahit Eccl. 3. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. septimo ad temporalis uitæ diminutionem, ut habemus 3. Regum cap. 21. nonne uidisti Achab humiliatum corā me?

quia ergo humiliatus est, non inducam malum in diebus eius, sed in diebus filij eius. lege Histor. E

Septimus articulus d'alcune satisfattione la cessatione, dico secundum Tho. quòd illarum eleemosynarum elargitiones, ad quas quis alias non turbatur, possunt esse satisfactoriæ, cum sint opera bona pœnalia, & sic intellige de alijs bonis ad quæ quis aliter turbatur, non possunt dari in pęnitentiam, vt puta quòd obserues mandata Dei, & quòd si sacerdos iniunxit alicui in pœnitentia, quòd faciat celebrari missas, nunquam potest recipere pęnitentiam pro ijs missis oblatam. Respondet summa Hostien. c. 16. Et ad quid tenetur sub §. Quid si sacerdos, & sequenti, non debet missas, quas sic iniūxit celebrare, quia species mali est. Extra de uita, & hone. cle. cum ab omni. Sed vel non iniungat hanc pęnitentiam, uel si iniūgat, dicat, quòd per alium illas missas faciat celebrare, & per talem quis sibi uicem non reddat, sicut dolose fieri posset si ad uicinū sacerdotem mitteret, qui sibi postea uicem rederet; tutius tamen est, & sanum consiliū a talibus abstinere impositionibus: quia quamquam auari sacerdotes sub pretextu charitatis, & pietatis defecerunt per aliquas cogitationes, tamen suas, & intentiones, quas habent de recipiendis oblationibus, omnipotenti Deo nequeūt occultari: ergo si dicat præsbyter, quòd charitas ipsū ad hoc moueat cupiditas, quid forte pęnitens non potest peregrinari, nec ieiunare, nec orare, nec aliquid facere ostendat hoc peccato opera, ut credam ei, vt si faciat per alium, nam suspectum celebrare, vel ipse gratis celebret, vel oblatum hac actione pauperibus eroget. F G

Octauus articulus est della satisfactione commutatione, hoc est dicere, si sacerdos potest commutare pęnitentiam iniūctam, & primo quæritur an sacerdos possit commutare pœnitentiam, quam ipse iniunxit. H Respon. secundum Rain. Credo, quòd sic, dura tamen discretè, & propter causam, & circa subditos suos, aliter non: dist. 82. dicit præsbyter, & hoc exponēs, uel dicit, quod ille idem, qui iniunxit, aut inferior eius, aut superior eius sicut ordinarius pœnitentis iudex possit pęnitentiam commutare, uel relaxare: Si vero sit alius confessor a quo commutatio petitur, quia pari ambo curam minus habent, vt duo episcopi, in quorum episcopatibus pęnitens domicilium habet, hoc dicendum, quòd si pęnitentia

A tia fuit publica, requiri debet conseruus primi, qui dedit eam ne scandalizetur, dico si de facili possit requiri, maximè si pęnitens iam publicè incohauit pęnitentiam, quod si de facili non possit requiri, aut si pęnitentia fuit occulta, poterit secundus cõfessor commutare, uel relaxare. Vtrum inferior possit relaxare pęnitentiam a superiori iniunctam? Respondeo secundũ Viel. Si pęnitentia iniuncta est in tali casu, de quo ab iniuncta inferior poterat pęnitentiam iniungere, potest relaxare, uel commutare, nisi superior reseruauerit talem commutationem, uel relaxationem argum. ad hoc 5. dist. accedens. & 33. q. 13. Latium, &
B in glo. vtriusque cap. si uero pęnitentia iniuncta est in casu reseruato a superiori, nõ poterit inferior relaxare, uel commutare absque licentia eius, qui iniunxit, nisi urgeat necessitas, aut suadeat utilitas. Pium enim est interpretari, ꝙ superior concesserit inistis inferioribus potentiam commutandi, uel relaxandi.

DE IVDICIO EXTREMO.

Sermo XXIII.

C *Vm venerit filius hominis, &c.* Matth. 28. Apoc. 24. Et uidi alterũ Angelum uolantem per medium cœlum, habentem Euangelium æternum, ut euangelizaret sedentibus super terram, & omnem gentem, & tribum, linguam, & populum, dicens uoce magna: timete Dominum, & date illi honorem, quia uenit, iudicium eius timete.

Primo Iudicis pręcessionem, secundo iudicandorum disceptationem, tertio præmiorum retributionem. Vnde notat Alex. in 6. parte prima tria hæc erunt in iudicio, quia sicut in opere primæ conditionis
H triplicamus actus ut, s. opus creationis, opꝰ distinctionis, & opus ornatus; ita in opere vltimæ consummationis triplicatur actus ut. s. actus purgationis, & opus distinctionis iudicij, & opus retributionis; quantum ad primam principalẽ iudicij præcessionẽ notandũ, quòd sicut in condeprecatione reprobi pręcedunt satellites, ita in iudicio præcedet turbatio totius creaturæ uolentis uindictam facere de offensione patris, & sui creatoris; sicuti si aliquis filius bonus uideret patrem suum offendi, conaretur

uindictam facere patris sui, unde Hieronymus dicit se reperisse in annalibus Iudæorum 15. signa præcessura iudicium. E

Primum est, quòd prima die maria omnia exaltabuntur 15. cubitis super omnes excelsos montes orbis terræ, & effluentia, sed sicut nunc æquora faciunt.

Secundum omnia æquora prosternentur in imum profundi, ita ut vix queant humanis obtutibus aspici, & de istis. Luc. 21. Et in terris pręssura gentium præ confusione sonitus maris, & fluctuum.

Tertium omnia maria reducentur in antiquum statum, qualia ab exordio creata fuerunt.

Quartum beluæ omnes, & omnia, quæ F mouentur in aquis, congregabũtur, & eleuabuntur super pelagus more contentionis inuicem mugientes nescientque homines quid cogitent.

Quintum omnia uolatilia cœli congregabuntur in campis, unumquodque genus in ordine suo, eodẽ modo uolucres inuicẽ plorantes erunt non gustantes, nec bibentes, sed tamen aduentum iudicis timentes.

Sextum flumina ignea surgent ab occasu solis contra faciem firmamenti vsque ad ortum concurrentia.

Septimum erratica sidera, & statio nõia G omnia spargẽt se igneas comas qualiter in cometis apparet. Luc. 23. Et cadẽt de cęlo.

Octauum terræmotus magnus erit, ita vt nullus homo possit stare, & nullum animal, sed solo prosternentur.

Nonum lapides tam parui, quàm magni scindentur in quatuor partes, & unaqueq; pars collidet alteram partem, nesciet que homo sonum illum, nisi solus Deus.

Decimum omnia ligna syluarum, & oĩa olera herbarum sanguineum fluent rorem.

Vndecimum omnes montes, colles, & oĩa ædificia humana arte constructa in puluerem redigentur.

Duodecimum omnia animalia terrę uenient ad campos de syluis, in montibus rugientia, & mugientia, non gustantia, neque bibentia. Decimumtertium omnia sepulchra ab ortu solis, usq; ad occasum patebũt cadaueribus surgentibus, usque ad horam sepulchri finalis iudicij. Decimumquartũ omne genus humanum, quòd inuentum fuerit de habitaculis descendẽt uelociter, non intelligẽtes, nec loquentes, sed discurrentes tanquam amentes. Decimumquintũ homines morientur, vt resurgant cum mortuis longe ante defunctis, & vnumquodq; signum

A signum in vnoquoq; die. Bona. in 4. recitās
hæc dicit a ēt hæc ficut se habeant Deus no
uit, nota quòd indubitanter præcedent, pri
mum erit ignis, vide quatuor, 10. mors, 42.
iusta, 3. iux. literam, 4. Angeli est ista, quia
sicut Bona. in 4. dist. in prima condittione,
condidit substantiam spiritualem, corpo-
ralem, & mediam, & in oibus cōicauit, &
dedit potestatem, vt ergo ordo seruaret in
rebus, & ostendat virtus creaturarum col-
lata, & amplius virtus illa, vt oñ datur, adeo
uoluit dñs ministerium creaturarum sibi
deseruire, & iterum creaturam angelicam
corporalem, & mediam; vnde fiet ad mini
sterium Angeli ad actionē ignis, & postre-
B mo ad nutū, & vocem Christi hominis, &
vox ad corporale hēt nihilominus & ali-
quid spirituale, mors vero aderit, vt etiam
priuationes suo obediant creatori. Si autē
homo per peccatum, q̄ est priuatio boni, &
separatio a Deo, nūc vero mors, quę est pri
uatio euntis pariat, & Deo seruiuat, vnde
Apostolus. Stipēdia. n. peccati mors est, &
primo pręcedet ignis iuxta illud psal. Ignis
ante eum precedet. vnde notādum, q̄ in iu
dicio præcedet ignis faciem iudicis, & se-
quetur functo iudicio. vnde glo. super il-
lud Malac. 3. Ipse Deus sedebit conflans,
C & emundans argentū, & purgabit filios
leui. et duos ignes, legimus futuros, vnū,
qui purgabit electos, & præcedet iudiciū,
alterum, qui reprobos cruciabit. Bona. in
4. dicit dist. 47. q. vlt. secundum hanc glosā
dicendum, q̄ si dicantur duo ignes quantū
ad substantiam sunt duo ratione duorum
effectuum, tamen futurus ignis in iudicio
ad electorum purgationē, quæ debet vniuſ
cuiusq; opus purgare, & purgari in igne, vt
totaliter sistant in gratia Dei mundati, &
hoc præcedet faciē Dei iudicis, & purgan-
do amicos, & inflammando inimicos; est
& ignis futurus ad purgationem mundi, &
eius innouationē, & ille est, vt dicit, q̄ se-
D quetur iudiciū, eximet faciē mundi, & pur-
gabit, & dæmū re, p̄bos cruciabit. Aug. 20.
de Ciuit. Dei. Conflagratio erit post iudi-
cium, quare fiet per ignem tantum. Bonau.
in 4. dist. 28. art. 2. q. 1. Resp. dicendū a pec-
cato, & a parte purgationis mundi, ex par-
te purgationis hominum, quia sicut in ini-
tio ardor regnauit concupiscentiæ, sic in se-
nectute mūdi frigus auaritiæ. Sicut ait A-
post. Abundabit iniquitas, refrigescet chari
tas multorū, & ideo, quia purgatio dēt fieri
per contrarium, sicut purgatio ardoris con
cupiscētiæ facta est per aquam, sic purgatio

frigoris auaritiæ, fiet per ignē. alia rō est ex E
parte hois, q̄a illud fuit ad delendū hoiem
vetustum, & nouos hoīes procreādos, hoc
erit totum ad meliorandum, & in meliorē
faciem cōmutandum: & quia ignis vrit, &
subtiliat, aqua non, ideo in igne vrit, dilu-
uium vero non in igne fuit, sed in aqua.
Quartum ascendet illuc ignis. Bonau. in 4.
vbi sup. q. 3. Sicut dictum est supra, q̄ duo
sunt ignes, & istorum duplex est officium
purgandi, & sic duplex est purgatio, vna, q̄
fit a fœditate peccati, alia quę est a vetustate
corruptionis; dico ergo q̄ fœditas culpę se
extendit per caliginosum aerē, non q̄ in ip
so aere fit peccatum, sed quædam fœditas
contrahit in loco ex peccato, & etiā fumo F
sacrificiorū Idolorum quodā modo est aer
infectus, & quantum ad illam purgationē
tantum ascendit quantum aqua diluuij, vñ
Mag. in 4. dist. 47. Dño. n. veniente ad iudi-
cium præcedet ante eū ignis, quo combure
tur facies mundi huius, & peribet cœlum,
& terra, non secundum substantiā, sed secū
dum speciem, quæ immutabit cœlum qui-
dem aereum non ethereum, tm̄. n. ascendit
aqua in diluuio, ille autem ignis malis, q̄
reperti fuerint viui erit consumptio: bonis
autem nō, vt. n. ait Aug. Hoc erit incendiū
mundi sanctis, q̄ fuit tribus pueris, in qui- G
bus si aliquid purgandum fuerit, purgabit,
alijs vero nullam ingeret molestiam, & sic
purgabitur: in loco etiam aeris, iuxta illud
Agathæ ad Quintianū: verba tua fatua sūt,
& uana aerem maculantia, & iniqua: alia
purgatio est a uetustate corporis sine cor-
ruptibilitate, hoc est in cæteris electis, quæ
debent esse incorruptibilia post corruptio-
nem, & quantum ad hanc ascendet usq; ad
ultimum sphæræ ignis, & sic intelligitur il-
la auctoritas, i. Pet. ultimo cœli ardētes sol
uentur, s. elementares; non. n. intelligendū
est de illis cęlis quasi sint incorruptibiles,
quia per illum tolletur, & purgabitur cor-
ruptibilitas, & sic nō cęli accipiūtur in scri- H
ptura. Matth. 13. Et uolucres cœli comede-
runt illud. Secūdo præcedet mors, quia bo-
ni qui nō fuerint cōsumpti ab igne moriē-
tur, & statim resurgent; quia, vt ait Apost.
Qui seminat non uiuificatur, nisi prius mo
riatur, vnde ambo in ipso raptu eorum, qui
viui reperienī, mors erit, & resurrectio, vt
aīa quasi per soporem egressa de corpore,
idem in momēto reddatur de isto raptu 1.
Thess. 4. Deinde nos qui uiuimus, qui resi-
dui sumus simul rapiemur obuiam Christo
in aera. de tertio. s. Angelis, Angeli autem
habe-

A habebunt ministerium antecedens iudiciū q̃a congregabunt electos a quatuor partibus mundi. Matth.34. Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabūt electos a quatuor ventis terræ a summis cęlorum, vsq; ad terminos eorū, malos autem, qui habent corpora grauia, & terrestria sicut terram, dilexerunt, portabunt Angeli ad iudicium, sicut Abacuch. Per capillos capitis in Babylone, unde Magist. in 4. dist. 47. tunc ministerio Angelorum uentilabitur arca, quia boni congregabuntur quatuor partibus mundi Angelico ministerio, quo rapietur obuiā Christo in aere, reprobis in terra remanentibus, quam dilexerunt. Alex. in 3. Angeli habebunt vltimū
B ministerium, s. congregandi ad iudicium, mortuos suscitādi 1. Thes. 4. Quoniā Deus in uisu, & in voce Archangeli: non Angeli, ut Angeli, quia non possent, sed visu, & uirtute diuina, sicuti nunc Sancti dñtur mortuos suscitare, habebunt ministerium separatum ante iudicium, & post iudicium. Matth. 25. Et congregabuntur ante eū omnes gentes, & segregabunt eos ab inuicē, sicut segregat pastor oues ab hędis, & statuet quidem oues a dextris, hædos autem a sinistris. Item habebunt ministerium data sententia mittendi malos in caminum
C ignis, sed si forte obijceres, quòd Angeli sunt nobiles ministri, & Dei filij, & sic nō vere eis conuenire officium tortorū. Bona. Respondet, aliud est deducere ad tormēta, aliud est in ipsis tormentis cruciare: primum nō est tortorum, sed nobilium ministrorum, qui assistunt regi ad eius iussionē implendam, vnde non dicitur, quòd Angeli sint tortores in igne, sed producent, erunt testes, sicut inferius dicetur, portabunt etiam uexillum crucis. Matth. 24. Et tunc apparebit signum filij hominis in cęlo, & omnia insignia passionis. Chrysost. Crux multo solaribus radijs lucentior apparebit. Ciprianus, in die iudicij tantum
D Christus rationem requiret a nobis pro negligentia nostra, dicetque: propter uos sum incarnatus, & in terris palam conuersatus, cum sputis, & palmis in facie cęsus, Crucifixus, aceto potatus, paradisū uobis aperui, regnum meum uobis obtuli, spiritum sanctum vobis misi, quid ultra debui facere, & non feci? quartum præcedet vos iterum dominus in uisu, & in uoce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cęlo. Bonauen. in 4. dist. 43. iuxta literam uox Christi secūdum diuersas proprietates, ista tria sortitur nomina, vox enim Christi erit uirtuosa ad su-
E scitandum. Idem dicitur missus, quia præceptum, dicet enim & erit authētica, & ideo dicitur, uox Archangeli. i. Principis, & erit nihilominus serena, & ideo vox tubæ dicitur Magister in 4. dist. 43. Si vero quæritur cuius, vel qualis erit illa vox, Apostolus dicit, quòd erit Archangeli. i. ipsius Christi, q̃ est princeps Archangelorum, vel uox erit alicuius, uel plurimorū Angelorū, vox. n. est causa nostrę resurrectionis. Io. 5. Omnes qui in monumentis sunt audient uocē filij Dei, & qui audierint uiuent. Bonauen. in 4. dist. 43. artic. 1. vlt. in Christo est assignare nostræ resurrectionis duplicem causam. s.
F efficientem, & exemplum, efficiens autem duplex est, aut sicut primum principium, aut sicut instrumentum efficiens: sicut primum principium est ipse Christus secundū diuinitatem, & tota beata trinitas, quia est uirtutis infinitæ. efficiēs autem sicut instrumentum est vox Christi, ad comprobationem mortui resurgunt: causa autem exēplaris duplex est, vna in qua res cognoscitur, & disponitur, & si est Christus secundum naturam diuinam, & tota trinitas; alia in qua res inchoatur, & exemplificatur, & sic est resurrectio Christi. Aug. de Ciuit. Dei talia erunt corpora nostra, quale Christus in
G resurrectione monstrauit, Eph. 7. Conuiuificauit nos Christus, & resuscitauit: quia sicut caput non potest esse sine membris, sic nec resurrectio capitis, quia consequetur resurrectio membrorum: etsi objicies, quare ęqualis virtutis est corpus resurgere, sicut & causam, sed hoc est uirtutis infinitæ, ergo, & illud respon. Deus virtute infinita faciet, sed per vocem tanquā instrum. sed si objiceres, si mortui audient uocem, aut antequam resurgant, aut post, si ante, ergo ante audient, quām uiuant: si post, ergo vox non erit causa resurrectionis. Respon. dicendum, quòd simul tempore resurgunt, & audiunt; tamen prius natura resurgunt q̃
H audient, vnde uoces auditus nō resuscitāt, sed virtus communicans, in euigilatione autem corporali auditus uocis excitat, sed in auditu sunt duo. s. receptio speciei in organo, & iudicium de recepta, quantum ad receptionem præcedet excitationem, sed quantum ad iudicium, sequitur Magister in 4. dist. 43. Causa resurrectionis mortuorū erit vox tubę, quæ in aduētu iudicis ab omnibus audietur, cuius virtute excitabuntur mortui, & de monumentis resurgent. Vnde propheta: dabit voci suæ uocem virtutis.

A tis,i.effectum resuscitandi mortuos, hæc il
le:post hoc, veniet Christus ad iudicium.
Sequitur secundū principale,s. iudicando
rum disceptatio, & in hoc erunt tria, quæ
in omni iudicio solent adesse, scilicet. Pri-
mo rei malignitas, secūdo testium veritas,
tertio iudicis maiestas. Quantum ad mali-
gnitatem rei,nota tria,& primo, quòd om
nia legunt in conscia sua.Secundo ꝙ oīa le
guntur in conscia alterius. Tertio ꝙ oīa
uidebuntur ab oībus, & quātum ad primū
ꝙ oīa leguntur in libris conscientiæ suæ,&
hoc ostēditur rōne,s.diuinæ iustitiæ,quia lu
crū est,ut sciat quantitas meritorum,sed nu
merus hoīs sic legit,ut sciat quot,& quan-
B ta bona,& quot mala,& quāta fuerint, vñ
iustitia summè ibi declarabitur, & quātum
ad retributionē gloriæ,& pœnæ, ergo meri
ta debent summè declarari, sed nō possunt
nisi omnia bona,& mala ad memoriā reuo
centur.Vñ dicendum,ꝙ ibi erit lectio om-
niū meritorum, & demeritorū memoria,
quia reuocatio actuū, & cogitationum pro
cedentium ad memoriā erit, & pp ostē-
sionem iustitiæ in retribuendo mala, & bo
na,in quibus permāserunt,finietur, hæc.n.
sola digna retributione sunt, & pp ostēsio-
nem miæ de præterito rememorabunt ma
C la bonorum, a quibus sunt misericorditer
liberati,& bona malorū, quę in eis miseri-
corditer operatus est Deus, qui solem suū
otiri facit sup bonos, & malos;cū oīa bo-
na,& mala sua erunt ibi in memoria,sed tñ
in beatis memoria malorum nō cōtristabit,
quia memoria malorū pōt esse extra,aut cō
siderandum malum euentū, & sic generat
tristitiam,ut patet in eo, qui conterit, uel
considerandum bonum euentum, s. ꝙ de
tantis malis est ereptus, & hoc generat lę-
titiam,similiter de memoria bonorū distin
guendū est. Aug. 20. de Ciuit. Dei, uirtute
diuina fiet,ꝙ cuiq; opera sua, uel bona, uel
mala in memoriam reuocentur, & mentis
H intuitu mira celeritate cernant, & conscia
accusat conscientiam,oīa leguntur in con-
scientia alterius, vnde Ber. tractās illud pri
mo Cor. 10. Illuminabuntur abscondita te
nebrarum dicit cuncta arcana cunctorum
cunctis ibi patebunt. glo. r. gesta, & co-
gitata bona,& mala, & tunc aperta,& non
erunt oībus,vnde not. Bonau. in 4. dist. 43.
iuxta literam;rōnabilius est,ꝙ oīum iusto-
rum peccata oībus iustis tunc patebunt,&
hoc quiā erit magni Dei gloria, dum mani
festatur eius ad filios unam, & dum osten-

detur eius nulla erit erubescentia, & si E
quæras quomodo id possit esse? Resp. quòd
rō est ex parte eius cuius peccata manife-
stantur, quia erubescentia est timor in expe
ctatione conuiuij,cum in beatis non cadat
timor,ideo in eis non erit erubescentia,qa
perfecta charitas foras mittit timorem. Se-
cundo etiam erit ex parte uidentium, quia
nullus ibi uituperat nullus aspernatur, sed
potius Deum collaudat, dum attendit Dei
virtutem in ipso,& est exemplū in Magda-
lena, cuius peccatum recitamus, nec tamē
facimus ei contumeliam, quia non recita-
mus ad eius contumeliam, sed ad laudem
diuinam,& suam, unde nec ipsa de hoc ha F
bet erubescentiam;nec cogitamus de ea tā
quam meretrice, sed tanquam de nobilissi-
ma domina,quę de multis malis est erepta,
& exemplum est de bono confessore, &
pęnitente, bonus.n. confessor feruentius
pęnitentem diligit,quia clarius, & fidelius
suas ignominias, & peccata aperit,maxi-
mè dum attendit ipsum conteri, & uin-
cula eius resolui per uirtutem, & miseri-
cordiam Dei,& hoc ibi multo magis erit,
ubi omnes cogitationes erunt ordinatissi-
mæ,amplius tamen hæc omnia secreta sine
uerecundia communicet amico, & ibi eri-
mus nos amicissimi, ubi vnus diligit alterū, G
sicut semetipsum,sed mali non uidebūt ma
la bonorum,sed solum bona; sed tam bo-
ni,quam mali uidebunt bona, & mala ma-
lorum,quia de bonis laudabitur Dei poten
tia,& largitas,si mala,laudabitur Dei iusti-
tia,sed fuerunt aliqui dicere uolentes om-
nia,siue mala bonorum, & malorum erūt
nota omnibus tam bonis, quàm malis ad
ostensionem largitatis diuinæ misericor-
diæ,& hæc erat eorum ratio, qui sunt cica-
trices spirituales in pęnitentibus, quia vi-
cerunt culpam sicut illi pęnam, sed credo
primum dictum uerius, unde Magist. in 4.
dist. 43. Si uero quæritur utrum peccata, H
quæ fecerunt electi,& prodeant in notitiā
omnium, sicut mala dānatorum omnibus
erunt nota,non legi hoc in scriptura exem
plum, unde non irrationabiliter putari po
test peccata hic propter misericordiam te-
cta,& delicta,illic etiam tegi alijs, alia ue-
ro cunctis propalari, tertio uero omnia si-
mul ab omnibus uidebuntur, ad quod in-
telligendum,notandum est, quòd simul vi
dere multa homo, sunt etiam tripliciter,
aut ratione eius,in quo uidet, quia uidet
multa uno,& sic in speculo æterno est ui-

A dere multa, quia per idem homo uidet diuersa, aut ratione sublimationis itellectus, quia efficitur deiformis per gloriam, vnde uidet plura, sicut & Deus, licet nō oīnodè sicut Angelus bonus simul cognoscit Deū in se, & in creaturam; ideo & in ꝓprio genere, aut ratione diuinæ uirtutis homo faciens, quæ tamen oīa nō efficiūt gloriā, vt ostendat ei exemplar æternum, sed leuat in tellectum, ut possit aliquid supra se, uel ad gloriam, uel ad pęnam, & isto tertio modo uidebunt omnia simul. Iob. 8. Qui oderūt te induentur confusione, & tabernaculum eorum non subsistet. glo. uiso iudice omnia mala ante oculos mentis uersantur.

B Quantum ad primum, s. testium ueritas notādum, quòd plures erunt testes, primus erit ipse creator, quem offendimus. Ierem. 29. Ego sum testis, & iudex. Secundus ipse Christus. Apo. 1. Ecce ueniet cum nubibus. & uidebit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & tunc plangent super eum omnes tribus terræ. Cyprianus in die iudicij cum Christus rationem requiret a nobis pro negligentia nostra, dicet, propter uos sum incarnatus, & in terris palàm cōuersatus sum, sputis, palmis in faciē cęsus, crucifixus, aceto potatus, paradisum uobis C aperui, regnum meum uobis obtuli, spiritum sanctum uobis misi, quid ultra debui, & non feci? Tertius testis erit Angelus bonus, dans testimonium de ministerio nobis in salutem nostram exibito. Quartus testis erit diabolus accusans nos de malis operatis. Tren. 2. aperuerunt super me os suum omnes inimici tui. Quintus consciētia quā polluimus, ad Rom. 2. Et testimonium red dente conscientia ipsorum de ijs. Ansel. in orationibus iudex erit strictus accusator meus, & ego manifestus reus coram eo, omnes spiritus me accusabunt, boni & mali; boni quia diligunt Dei æquitatem, mali quia memoria seruant iniquitatem, heu, D heu, qualē habebit excusatorem? quis erit intercessor eius, si omnes sunt accusatores & iudices? sed ipse ego, & conscientia sū accusator, & iudex meus. Ipsa.n. irrationabilia, & insensibilia me confundunt, intelli go ergo coram omni creatura me debere erubescere. Sextus sancti quos sequi noluimus. Isa. 43. Vos testes mei, dicit dominus. Septimus scriptura quam contempsimus. Io. 8. Scrutamini scripturas Octauus opera quæ gessimus. Iere. 2. Arguet te malitia tua. Nonus ætas quam in peccatis consumpsimus. Iob. 15. Nugæ meæ testimonium dicunt contra me. Decimus tempus quod ne E gligenter amisimus. Tren. 1. vocauit aduersum me tempus, &c. sicut non peribit capillus de capite meo, ita nec momentum de tpe. Vndecimus peccata omnia. Gen. 4. vox sanguinis fratris tui clamauit ad me de terra. Duodecimus creaturæ, quibus abusi sum*, Abacuch 2. Lapis de pariete clamabit, & lignum quod est intra iuncturam ædificij, respondebit. Vgo de archa Noe, ignis dicet, a me combureris: aqua dicet, a me submergeris, terra, dicet a me absorberis: īfernus: dicent, a me deglutieris. Chrys. In die illa cœlum, & terra, aqua, sol, & luna, dies, & noctes, & totus mūdus stabit cō F tra nos in testimonium nostrorum peccatorum; & si omnia tacebunt, ipsæ cogitatio nes nostræ, & opera nostra stabunt ante oculos nostros accusantes nos coram domino. pro tertio, s. iudicis maiestas, maiestas aūt est in duobus, s. ex parte iudicātis, & ex parte iudicati, ex parte iudicātis, qa apparebit iustis blādus, sed reꝓbis iratus; nā iusti uidebūt eius deitatē, sed reprobi non, vñ Isa. 26. Tollatur ipsius ne uideat gloriā Dei, & tantus erit timor, & tremor, ꝙ uellent montes cadere super se. Apoc. 6. Et dicent montibus, & petris, cadite super nos, & abscondite nos a facie sedentis super thronum, & ab ira agni, quando uenit dies G magnus iræ ipsius, & quis poterit stare? tertium principale iudicans apparebit in maie state, quia in iudicio, quatuor ordines apparebunt, nā ut dicit Greg. alij enim iudicantur, & peribunt, alij iudicātur, & regnant, alij non iudicantur, & regnant, iudicanē & pereunt diuina acclamatione domini, esuriui. n. & non dedistis mihi manducare. nā iudicantur, & pereunt, quibus diuina accla matione dicitur, qui non credit iam iudicatus est, eorum enim damnatio toti ecclesię est nota, & certa, & ideo non dicunē tunc iudicari, quia ad conspectum districti iudicis cum aperta damnatione suæ infidelitātis accedent, qui uero professionem fidei H sine operibus habent, iudicabuntur, & peribunt, i. redarguentur, ut pereant: qui vero nec sacræ fidei tenuere interpretationem, iudices in se fieri non audient, quia infidelitatis suæ tenebris prędiudicati, eius quem despexerunt inuentione redargui non merētur. Illi uero uerba iudicis audient, qui eius fidem saltem uerbo tenuerunt: illi autē in damnatione sua æterni iudicis nec uerba perci-

A percipiunt, qui eius reuerentiam, nec uerbo tenus seruare uoluerunt, & ideo illi iudicandi, isti non dicuntur iudicandi, ex electorum uero parte alij iudicantur, & regnant, scilicet, qui uitæ maculas lachrymis tergunt, & eleemosynarum super inductione operiunt, quibus iudex ueniens in dextera consedentibus dicet: exuriui, & dedistis mihi manducare: illi autem non iudicantur, & regnant, qui etiam pręcepta legis perfectionis ueritate trãscendunt, quia vere hoc solum, quod lex præcepit implere contenti sunt; sed quod etiam ad perfectionem consulit, implere studeant, de quibus Isa. ait. Dominus ad iudicandum ue-
B niet cum senatoribus populi, ij ergo rectè sub generali iudicio non tenentur, sed iudices ueniunt, quia & pręcepta generalia uiuendo uicerunt, & omnibus relictis Christum secuti sunt, ad quòd notandum, Apostoli iudicabunt; sed nota, ut dicit Bonauentura in suo quarto, quòd iudex dicitur in aliquo duplici ratione, aut quia ipsius est ferre sententiam, aut quia assistit ferenti, secundum quòd alij iudices assistunt, ut quodam modo assistunt iudici pulsabili, qui ergo fert pœnitentiam ille est iudex principalis, & talis est solus Chri-
C stus, sicut Matth. 25. patet: ubi exprimitur, ubi, & quia fert sententiam; qui etiam assistunt iudicanti, etiam nomen, & dignitatem iudicantis sortiuntur, & tales sunt uiri perfecti, & præcipue Apostoli, non tamen ad consulendum; quia consilio non indiget, sed ad honorem: Iob 36. Non soluat impios, & iudicium pauperibus tribuat, vnde notandum quòd iudiciaria potestas triplici ex causa debet esse communicata Apostolis, scilicet, ratione comparationis, approbationis sententię, & honorabilis ascensionis; ratione comparationis, iudicium erit bonorum, & malorum. Matth. 12. Viri niniuitæ surgent in iudicio
D cum generatione illa, & condemnabunt eam, quia egerunt pœnitentiam in prędicationem Ionæ. Ratione approbationis nõ erit hominum bonorum tantum, sed hominis, & Angelorum, ratione honorabilis ascensionis erit perfectorum tantum; quãdo autem dicitur, quòd Angeli uenient ad iudicium, non ad condemnandum, sed tãquam ministri.

De tertio autem principali, scilicet, præmiorum retributione, & ratio, primo quòd diabolus, & Angeli eius iudicabuntur iudicio condemnationis, sed non
E discussionis, ratio autem condemnationis uenit tantum ex parte iustitiæ Dei, quia sicut iudicium uniuersale omni fiet, ut Dei iustitia omnibus clarescat, & appareat; sic iudicium Angelorum, & condemnatio fieri debet, tum etiam ex parte gloriæ Christi, quia Christus triumphauit de diabolo; ideo debet authoritatem habere super ipsum tum etiam ex parte demeriti, qui enim participes fuerunt culpæ humanæ, debent & participes esse pęnæ, & contumeliæ tam etiam ex parte supplicij consumandi; sicut enim omnes homines expectant iudicium, uel ad consumationem gloriæ, uel pęnæ; sic & dæmo-
F nes iudicium non debent euadere, inuoluẽtur simul condemnatis, & macerabuntur. Iob. 41. Loquitur de uehemoth. ecce spes eius frustabitur, secundo omnes homines. Apostolus. 2. Cor. 5. Omnes autem nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum, & congregabunt ante eum oẽs gẽtes in uallẽ Iosaphat bonis in aere existentibus, & malis in terra quam dilexerunt, & primo virgo cum uirginibus, secundo Adam cum
G omnibus primatibus, Dauidem insequitur numerus prophetarum, Petrum numerus Apostolorum, Ioannem Baptistam, & Paulum Heremitam omnes anachoritæ; Stephanum militiæ numerus. Aug. omnes de suo ordine, Benedictus omnes de suo ordine, Franciscum similiter omnes minores, Ioachin, & Annam omnes confessores in matrimonio existentes, Paulum quasi totus mundus. Gregor. Homil. super Matth. Ponamus ante oculos nostros illum tantæ destructionis diem, quo iudex ueniet, & rationem cum seruis ponet in illo tauto examine electorum omnium reproborum multitudo deducitur, & uniuscuiusque, quid operatus sit, ostendit ibi Pe-
H trus cum Iudæa conuersa; quam post se traxit, apparebit ibi Paulus uniuersum mundum, ut ita dixerim, conuersum ducens ibi Andræas post se Achaiam, ibi Ioan. Asiam. Thom. Indiam in conspectu iudicij conuersam ducet, ibi oẽs greges dñi acclamantes cum aĩarum lucris apparebunt, q̃ sanctis suis prędicationibus Deo post se subditũ gregem trahunt. Cũ igiť tot pastores cũ gregibus suis añ æterni pastoris oculos vexerint quid nos miseri dicturi sumus,

A mus, qui ad Dominum nostrum post negocium vacui redimus, hic pastores vocati sumus, & ibi gregem nō ducimus. Iero. enim inquit, peccatores dicunt apud se, quis nos associabit ad excusandum, aut consortandum? certe propria peccata accusantia, & dicēt, opera vestra sumus, nō vos deseremus, vobis cū ad iudicē pergemus, & vt ait Ber. Sicut sub vno capite Chori sanctorum venient; ita & omnes iniqui sub vno capite; & primo omnes mali sacerdotes sub Caipha, omnes superbi sub Nabuchodonosor, omnes proditores sub Iuda proditore, & sic cęteri omnes quos ducet diabolus; & primo vertit se Christus ad illos, qui a dex-
B tris eius erūt, dicens: esuriui, & dedistis mi hi manducare, &c. sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. tūc dicet ijs, qui a sinistris erūt, discedite a me maledicti in ignem æternū, q paratus est diabolo, & angelis eius, o qd facient tunc peccatores? supra habebunt iudicem iratum, inferius chaos horrendum, intus conscientiam mordentem, foris mundum ardentem, a dextris Diabolum attrahentem. Bern. erunt angustiæ vndiq; cū reprobis, superius erit iudex iratus, inferius horrendum chaos, a dextris peccata accu-
C santia, a sinistris infinita dęmonia ad supplitia cōtrahentia, intus conscientia vestra, exterius mundus ardēs, miser peccator sic deprehēsus quo fugiet? latere erit impossibile, apparere intollerabile, dato quòd reprobi sibi dicunt, non sumus digni Dominum nostrum possidere, sed tamen placeat vobis, vt apud pedes vestros possimus manere: respondebit: discedite a me, & dato quòd sibi dicūt, & si nos repellis a te, saltē da nobis benedictionē tuam, & respondebit: vos habeatis maledictionem meā, ideò subdit maledicti: & dato quòd dicant sibi, mitte saltem ad locum refugij, respōdebit in ignem; & dato quòd dicāt; saltem ad ali
D quem bonum Dominum qui nos clemēter regat præfigatis, respondebit, qui paratus est diabolo, & dato quod subiungant; aliquam bonā societatem da nobis, cum quibus possimus nos constare, respondebit, & angelis eius, quasi dicat pro Deo habeatis diabolus, maiorem pro socijs vestris diabolos minores, & videntes hoc peccatores quod nec precationem, nec mitigationem per se poterunt impetrare, cogitabit refugere ad Beatam Virginem, & ad omnes angelos, & sanctos, vt pro eis iudicē, qui eos dilexit: rogent, sed statim respondebitur eis illud prou. 6. Zelus, & furor viri nō pariet
E in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima. In iudicio dęmones dicent, æquissime iudex, isti peccatores sunt nostri per culpam, qui voluerunt esse tui per gratiā, tui per redemptionē, & mei p malā operationem, a te receperunt stolam immortalitatis, a me damnosam tunicam, tuā imaginem dimiserūt, sed cum mea huc venerūt: ergo iuste iudex iudica illos, & Christus: discedite a me maledicti, s. qui sum vita, ite ad mortem, qui sum pax, ite ad guerrā, qui sum gaudium, ite ad pęnam, qui sū cantus, ite ad planctum, qui sum bonus, ite ad malum, maledicti a me, cuius pcepta nō
F seruastis, a Virgine matre Maria quā paruipendistis, & honorem debitum non impendistis, ab angelis, quorum inspirationibus non consentistis, a sanctis quos in mūdo oppressistis, & ab omnibus creaturis, quibus abusi fuistis, maledicti, s. a meo cōspectu, a meo corde, a meo cōsortio, a mea hæreditate, ab angelo cum protectione, a Sāctorum intercessione. Ite maledicti sensibus abutendo. s. oculis vanitates vidēdo, claudantur igitur oculi, ne lucem amplius videant, sed visione horribiles aures ne cā-
G tus audiant, sed mugitus, & dolorosos clamores, nares, ne vnquam sentiant odorem, sed fętorem, gustus vt famem patiātur, vt canes; ideo discedite a me, ad quem locū, in ignem æternum, sed quantum stabimus? in æternum, sed præcipue quare ibimus? quia esuriui in pauperibus & not. quòd cōdemnauit eos, & præcipue non quia fecerunt malum, sed quia non bonum, arguendo a minori scilicet tanta pœna datur ijs, qui non fecerunt hoc, quid erit de te, qui non solum esurientem nō pauisti, sed multos famæ, & siti mori fecisti? qui non solū peregrinum non recepisti, sed hospitium abstulisti, & hospitalia depredatus fuisti?
H qui non solum nudum non vestisti, sed indutum veste spoliasti, qui non solum infirmum non visitasti, & incarceratum, sed in carcerari & in carcerib. mori fecisti. Bonis erit contraria sententia; venite, illis dixi, discedite a me: illis dedi meam maledictionē, sed vobis do modo benedictionem. s. benedicti, illos mitto in ignem infernalē vos introduco in regnum cęleste, ideo possidete regnum, illis dixi vt maneant in igne in perpetuum, vobis vt regnetis in ęternū, qui paratus est vobis ab origine mūdi,

illis

A illis dixi, ut habeant principem diabolum, vobis aũt dedi patrẽ meũ, ideo benedicti patris mei, illis dixi, ut hẽant socios diabolos, uobis, ut Sãctos, & Angelos, de qbus sup. cũ uenerit filius hoĩs, & notandum ꝙ ministerijs Angelorum deducentur ad Infernum, & inuoluẽtur in igne totius mundi, qui descendet cum eis, immò ẽt totius ignis purgatorij, lux aũt ignis illius mundi ascẽdet cũ Angelis, & ignis sine lumine descendet cũ eis, Iuxta uerbũ ps. Vox dñi intercidentis flammã ignis; hoc igr̃ discedite à me maledicti in ignẽ æternũ, ut q̃ nũc in mea pſentia estis, in æternũ me non uideatis, nec dicit, maledicti patris mei, sicut B dixit benedicti patris mei, quia pater mini strator est benedictionis, non maledictionis, & in ignem æternũ, qui est aliter lõge ab isto quo utimur, q̃a ille, nec æternus duratione, nec afflictionis immẽsitate, ut ille; & dr̃ diabolo parato, & Angelis eius, non hoĩbus, quia non sunt facti pp hoĩes, nisi inquantũ operibus diaboli se conformãr, a quo nos liberet ille benedictus Iesus: responde. Amen.

DE CONFESSIONE.

C Sermo XXIIII.

Primam, & secundam partem huius sermonis require in superiori tertio Tomo.

Ertia prudentia subsequẽs, ibi dicit; reliquiæ cogitationis. Vñ notandũ, ꝙ ex confessione eliciuntur duodecim fructus. Primo est mẽtis illuminatiua: illuminat. n. ad peccati cognitionẽ, tum pp peccati cogitationem, tũ pp peccati considerationem, tum propter confessionis discretam instructionem. Leui. cap. D 47. Si difficile, aut antiquum apud te iudiciũ pſpexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, leprã & leprã, veni usq; ad sacerdotes Leuitici gñris, qui indicabunt tibi iudiciũ. Et Deut. 17. Loquit̃ Dñs confitẽti: Ascende ad locũ, quẽ elegerit Dñs Deus tuus: veniẽsq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicẽ qui fuerit illo tp̃e, q̃relq; ab eis, qui indica bũt tibi iudicij ueritatẽ. Luc. 18. Cæcus clamans ad Iesum secus uiã humiliat̃. Io. 9. Laui, & vidi. ps. Notus in Iudęa Deus. Gl. sup illud ps. Delictũ meũ cognitũ tibi feci. Si homo agnoscit Deũ, ignoscit. Secũdo est miæ impetratiua. Cõfessio. n. est curia miæ B Dei. Cũ mia Dei sit super oia opera eius. Curia miæ est super curiam iustitiæ Dei. Vñ si quis uidet se grauari in curia iustitiæ, secure appellet ad istam, & necessitate habet cedere iustitiam appellationi. Isa. 2. Maria superexaltat iudicium, forma aũt huius iudicij dulcedine plena est, tum quia credit̃ ratio factum suum narranti, cũ adducat̃ ꝙ suppleat defectum suum, nec testis qui pro bat contrarium, nec hic habet locum illud Io. 8. Tu de te ipso testimonium perhibes, tum quia in hoc iudicio iudex ponitur familiaris, & fauorabilis, ubi deberet summo iure poni persona media, sicut fiet in iudicio, cum Christus iudicabit, vt Deus & ho F mo, tum quia in hoc iudicio non ferẽtur nisi sententiæ absolutionis, quantumcunq; fuerit homo peccator: absoluitur. n. peccator sicut funis a collis lattonis. Tum, quia cum ille qui uenit ad iudicium dignus sit infernali patibulo, ipse remuneratur æterno regno. Exemplum de latrone, prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua non dirigetur, qui autem cõfessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Tertiò est a morte suscitatiua. Amb. ser. 40. Cõfessio a morte animam liberat: quandoq; ante cõ fessionem non conteritur, sed in ipsa con- G fessione dat̃ gratia contritionis, & si habet augetur. psal. Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. Vnde glo. confessio de homine peccatore nata est, vt se accuset cinerem, & terram se esse cognoscẽs, cui dictum est. Terra es, & in terram ibis. Et sic iustitia de cœlo prospexit, sicut publicanus confitens rediit iustificatus. Item cum ad confessionem os operatur, mors exit, & uita ingreditur. Prouerb. 18. Os iusti uena uitæ, os iusti operit iniquitatem a se exire. Huius autem viuificationis signũ est, scilicet, quando aliquando uidemus homines ad confessionem uenire quasi mortuos, non sentientes vulnera suorum pec- H catorum: & dum confitentur, datur eis dolor de peccatis, qui dolor vitæ attestatur: membrum enim mortuum non dolet. Matth. 9. Eiecta turba, filia suscitatur. Quartò est, a diabolo liberatiua: qui enim est in peccato mortali, est in ore diaboli, quòd in trantι est ualdè latum, exire uolenti ualde est arctum. Iob 36. Saluabit ex ore arctissimo latissimo. Ecce facilis modus liberationis a peccato; clamor confessionis, quod ipsa natura auiculam docuit, ut clamet, quando est in ore vulpis.

A Quintò eſt animæ purgatiua. Matth. 12. Inuenit eã ſcopis mundatam,& ornatam. Pſal.Scopebam ſpũm meum.Qui.n.in peccato mortali ſunt,lepram ſpũalem habent; ſed periculoſior eſt hæc lepra,quàm corporalis,quanto anima præcellit corpus. Item infirmitas periculoſior eſt in nobiliori mẽbro.Item lepra corporis eijcitur a cõſortio hoĩum:lepra uero animæ a conſortio Dei, & Angelorũ,& oĩum ſanctorũ. Inſuper lepra corporis eijcĩt a ciuitate. Sed illa aĩæ nõ põt eſſe in paradiſo,non in terra,ſed in inferno. Sed unde facilitatem remedij in tanto periculo.1.Reg.5. dicente Eliſeo Naaman leproſo:uade,& lauare ſepties, &c.

B vide hiſtoriam.Pſal.Confeſſio,& pulchritudo.glo. Confitendo fit homo de fœdo pulcer. Si ergo amas pulchritudinem, confitere,vt ſis pulcer. Pſal. Dixi,confitebor iniuſtitiam meam Domino.

Sextò cum Deo pacificatiua. Iſai. 57. Creaui fructum labiorum pacem. Vna gl. ideſt,ex nihilo confeſſionis,& humilitatis feci. Qui enim in mortali eſt, guerram habet cum omnipotenti: valde quippe periculoſa guerra eſt iſta. Vide facilẽ modũ pacificationis: non oportet te mactare uitulos,uel oues,vt fiebat antiquitus. verba

C enim humilis confeſſionis pro uitulis recipiet Dominus. Oſe.vlt. Reddemus uitulos labiorum noſtrorum, humilis confeſſionis fuit figura ramus oliuæ, Gen.8. quẽ attulit columba ad arcam: ramus oliuæ ſignum eſt pacis. Sic etiam confeſſio: nam pacificat nos Deo. Ramum oliuæ ad ueſperum attulit. Sic ſpiritus ſanctus in fine ipſam eccleſiam ordinauit. nos autem ſumus,in quos fines ſæculorum deuenerunt. Vel columba eſt Eccleſia. Cant. 6. Vna eſt columba mea.Columba in ore ramum oliuæ portat in ſignum pacis, quia Eccleſia habet confeſſionem in ſignum pacis inter nos,& Deum. pſal.Dixi,confi-

D tebor aduerſum me iniuſtitiam meã Dño.

Septimò conſcientiæ alleuiatiua. Iob.7. Poſuiſti me contrarium tibi,& factus ſum mihimetipſi grauis. Alleuiatur enim pœna peccati,tum ex ui clauium, tum ex erubeſcentia. pſal. Ibi dolores, vt parturientis. Ioan. Mulier cum parit, triſtitiam habet. natura hoc dictat: nam ſi homo comedet quid nociuum, cor dolet, & ſtatim euomit.

Octauò diaboli confuſiua. pſal. Exurgat Deus,& diſſipentur, &c. Dæmones confuſi diſſipantur,cum eorum falſitas per confeſſionem aperitur. Tunc accidit ſicut plerumque accidere ſolet, quando leuatur lapis: nam colubri, & reptilia, quæ ſubtus ſunt, apparent, & tunc diſſipantur, quia huc,& illuc diſperguntur; ſic dæmones quando reuoluto duri cordis lapide, eorum ſuggeſtiones per confeſſionem aperiuntur confuſi. Et Mich.7. Velut reptilia terræ perturbabuntur de ædibus ſuis, ideſt cordibus confitentium.pſal. Diſſipati ſunt, nec compuncti. ſolent fures confundi,quando deprehenduntur. non enim diabolus cum confunditur, ita libenter ſuggerit poſtea,cum credat ſecretum ſuum ab homine reuelandum. Eccleſ. 17. Qui denudat arcana amici, fidem perdit. pſal. Obſtructum eſt os loquentium iniqua. F

Nono pœnæ diminutiua. Verecundia eſt maxima pars ſatisfactionis. eſt enim quaſi pallium prætioſum operiens peccatum ad hoc puniendum.pſal.Confeſſio faciei meæ cooperuit me.Eccl.10.Eſt confuſio adducens gratiam,& gloriam.

Decimo animi iucundatiua, & ſecuratiua ex cognitione ueniæ acceptæ. Chriſoſt. Dic peccata, vt cognoſcas, quorum acceperis ueniam;& ideo in mente efficit lætitiam.Prouerb.15.Secura mens quaſi iuge conuiuium.pſal.in uoce exultationis.Item pſal.Exultauerunt filiæ Iudæ,&c. G

Vndecimo a malo præſeruatiua.Si enim aliquis fluctuat ad caſum,confiteatur pronitates ſuas, & confirmabitur. Aug. Si cœpiſti fluctuare,confitearis motum, non plãgas ruinam. Exemplum de dente putrido, qui extrahitur,ne alij putreſcant.

Duodecimo cœli aperitiua. Aug. O leue uerbum,peccaui,peccaui, quod aperit portas paradiſi.Exemplum de dextro latrone: ſed melius exemplum Ezechielis pœnitentis,cui iuxta fluuium Cobar apertum eſt cœlum, Ezech.1.Ad denotandum, quòd perfectè pœnitentes ſtatim euolant.Amb.in ſer.Quadrag. H Ecce nunc tempus acceptabile. Pſal. Introite portas eius in confeſſione.Rom.10. Ore autem confeſſio fit ad ſalutem.Pſ. Facta eſt Iudæa ſanctificatio eius.

Con-

A CONFESSIONIS Tractatus.

Sermo XXV.

Onfessio,& pulchritudo in conspectu eius. Psal.95. Tria tanguntur, primo confessionis quidditas. ibi, confessio, secundo confessionis praeceptio. ibi, pulchritudo, tertio confessionis acceptio, ibi, in conspectu eius. de primo, s. cōfessionis quidditate, confessio ab Aug. sic definitur: confessio est per quam morbus la-
B tens spe ueniae aperitur, ad cuius intellectum notando, quòd confessio sit triplex, aut in foro animae interius coram Deo, aut in foro conscientiae exterius coram Dei vicario, aut in foro contentioso coram iudice: in prima confessione peccatum latens non aperitur, quia Deo apertum erat. Heb. 4. Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens usque ad diuisionem animae, & spiritus, compagum quoque, & medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis, & non est ulla creatura inuisibilis
C in conspectu eius; omnia enim nuda, & aperta sunt oculis eius. In ultima uero aperitur spe ueniae. in media vero non aperitur spe ueniae. Vnde confessio sacramentalis, quae est pars pœnitentiae ibi conuenienter describitur, & per materiam, quae est peccatum, & per actum, qui est aperire; & per finem, qui est spes ueniae, quia sine spe ueniae non fit remissio peccatorum; uideamus & nunc rationem descriptionis, dicit enim, confessio est per quam morbus latens, &c. pro quo notādum, quòd in lege gratiae est duplex conuenientia institutionis, & confessionis, prima est propter deletionem peccati, & manifestationem, & iste est finis
D confessionis in se, secunda propter reconciliationem faciendam Deo, & eius ecclesiae; primo igitur fit propter peccati detectionē, peccator enim dum male agit, odit lucem, & ideo ad reuersionem ad iustitiā oportet redargui opera isfructuosa tenebrarum. Ephe. 5. Quia quae arguuntur, a lumine manifestātur, hoc autem fit per confessionem, ideo debuit in ea lege institui confessio, inquit, est manifestatio veritatis, id est Christi, in ea inquam lege, in qua verbū caro factum est, vt intelligibile fieret sensibile, & manifestum in ea lege debent occulta, & tenebrōsa opera manifestari, & E
verbo cordis formā uocis induere, haec etiam est lex gratiae, & ideo confessionis institutio quantum ad primum finem competit legi gratiae, & propter hoc dicit, confessio est, per quam morbus latens, &c. Secunda conuenientia finis est ad reconciliationem faciendam, & hoc arbitrio mediante, ideo fit homini, homo fit iudex, & arbiter inter dominum; & peccatorem arbiter autem talis debet esse, qui manum possit ponere in utrumque, talis autem non potuit esse quousque Deus factus est homo; & tunc homo deificans potest esse, seu datus est nobis mediator, & arbiter Christ*, qui potuit cognoscere, & manum ponere F
in utrumque, v.g. si essent duo maximè inimicissimi, nec possent reconciliari, esset necessitatis, quòd ad hoc, vt pacem facerent, haberent unum medium, qui esset amicus alterius partis, & notus, quia si esset incognitus vni, tunc merito ille suspicaretur de eo, & sic non posset fieri pax; & haec est ratio, quare Angelus non fuisset mediator, quia si fuisset cognitus Deo per suam spiritualitatem non fuisset cognitus homini, & propterea Deus factus est homo, nam homo nobis similis, Deus Deo familiarissimus, quia filius; hic autem in ecclesia reli G
quit successores, quos in arbitros cōstituit, & rectores ecclesiae, quibus commisit auctoritatem reconciliandi, & merito inquātum habens caracterem, & potestatem assumptam, & sic Deo amicissimus, & rationabiliter; nam si fuisset Angelus, nobis nō fuisset compassus, quia impassibilis, quia impeccabilis, sed sacerdos, homo peccabilis, & passibilis, de Christo autem dicitur Heb. 4. Nō enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. tentatum autem per omnia pro similitudine, absque peccato; adeamus ergo cum fiducia ad thronū gratiae eius, & misericordiam cōsequamur, & gratiam inueniamus H
in auxilio opportuno: nota quia dicit, pro similitudine, quia non habuit tentationem intrinsecam de sacerdotibus nostris, inquit Pau. Heb. 5. Omnis namque pontifex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in ijs, quę sicut ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis; qui condolere possit ijs, qui ignorant, & errant; quoniam & ipse circundatus est infirmitate, & propterea debet quemadmodum, & pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. vnde Leo Papa, trāsumptiuè verò

A sumitur 4.dist.17.c.4.multiplex misericordia Dei, ita lapsibus humanis subuenit, ut modo non per baptismum, sed etiam per pęnitentiam spes in te reparetur, sicut diuinæ uoluntatis presidijs ordinatur, ut indulgentiā Dei supplicationibus sacerdotis nequeat obtinere: Christus enim hanc quæ ponitur, ecclesiæ tradidit potestatem, ut cōfitentibus satisfactionem pęnitētiæ darēt, & eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum pro illa misericordia recōciliationis admitterēt, nisi supplicantibus, i. absoluens, in quibus sacerdos orat pro illis, quos absoluit per viā reconciliationis in absolutionem, hoc est,
B quod dicit secūda pars diffinitionis, spe veniæ aperitur, nisi fieret spe ueniæ nihil ualeret confessio, & hoc de primo: de secundo uero, s. præceptione cum dicit, & pulchritudo, ordo enim dicit pulchrum in natura, ordo autem Deus est, quòd patri obediant filij: serui dominis, &c. Vnde nota, quod præceptio confessionis est duplex. s. Christi, & Ecclesiæ præceptum habet. Ioan. 20. cum dixit post resurrectionem, accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittūtur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: sed forte diceres, hic non fit
C mentio, nisi de confessionibus, quę debeāt ligare, & soluere, non autem quòd homines debeant confiteri: ad hoc respondet Bonau. quòd præcipitur omnibus implicitè confiteri, quia sicut quando quis ægrotat non est necesse, quòd quis ei dicat, quod quærat medicū, ita supposuit Christus de ęgrotante spirituali, hoc testatur Vgo lib. de sacramentis sic inquiens: medicis dixit, vt curarent, sed infirmis non dixit, vt ad medicos curandi causa uenirent, hoc quasi certum esse uoluit, quòd ægri libenter salutē quę rerent, & se curandos offerent si medi-
D cos inuenirent, sed postea publicatum est a Iacobo Hierosolymitano episcopo, & hoc est ex spiritus sancti inspiratione Iac. 5. confitemini alterutrum peccata uestra, & inde congrue refert Petrus de Tarant. super 4. sent. dist. 17. In omni iudicio bene ordinato, oportet alterum esse reum, alterum esse iudicem; in pęnitentia uero est aliquod iudicium, ideo debet ibi esse, alium reum, alium iudicem; iudicium autem contra reum procedit, aut per probationes cōtra inuitum per cōfessiones sponte factas, cum ergo iudicium pęnitentiæ sit spontaneum, oportet procedere ex confessionibus rei, & non alijs probationibus; in iudicio uero non debet esse iudex principalis, E nisi qui potest absoluere, & condemnare; & ideo aliquod iudicium soli Deo conuenit principaliter, qui solus potest peccata relaxare. ipse uero, quia Deus erat, & non homo, ideo ei sufficiebat mentalis confessio, vsq; ad sumptionem humanæ naturæ, ex tunc etiam uocalem confessionem, quæ fit homini, requirit ab homine; & quia etiā ipse in forma humana nobiscum, ubiq; præsens esse non potest, uicarios constituit homines, quibus deberent confessiones facere, in hoc autem, quod eis potestatem suam iudiciariam ligandi, & soluendi dedit, confessionem eis, tanquam iudicibus debere fieri instituit, ipse ergo instituit confessionem F tacitè, sed Apostoli promulgauerūt expresse immo tanta est uis huius præcepti, quòd etiam Papa non posset homines ab hoc præcepto absoluere. vñ Hostien. in summa sua allegat rationem istam, ministri ecclesiæ instituuntur, & ecclesia diuinitus fundata, & ideo institutio ecclesiæ præsupponit ad operationem ministrorum, sicut opus creationis ad opus uere, & quia ecclesia est fundata in fide, & in sacramentis, ideo ad ecclesię ministros nouos articulos fidei edere, uel editos remouere, aut noua sacra instituere, aut instituta remouere non pertinet, ad hoc est potestatis excellentissimæ, quæ G soli Christo debetur, quod est ecclesiæ fundamentum, & ideo sicut Papa non potest disponere, ut quis sine baptismo saluetur, ita qui nō saluatur sine confessione, secūdum quòd obligat ratione sacramenti: aliam aūt rationem allegat Petrus de Taranto. in 4. dist. 17. omnis. n. peccati, siue originalis, siue actualis est remedium passio Christi, illius autē passionis Christi in sacramentis ecclesiæ impressa est, vñ non possumus a peccato, siue actuali, siue originali saluari si ne sacramētorum susceptione, vel in re quñ H habet opportunitas suscipiendi, vel in proposito, in articulo necessitatis excludit sacramenti susceptionē, & non contemptus religionis confessio nō pertinet ad sacrm institutum cōtra morbū peccati mortalis, ideo tenet confiteri, & ista est rō, quam nō posset tollere Papa, quod aliquis nunquā confiteatur, quia ut dicit Tho. in 4. Papa in sacramentorū necessitate, nec tollere, nec imponere pōt noua. s. sacra, sicut ex institutione diuina, sed dispēsare potest, s. de tēpore, ut differat ultra annum, & ista est rō, quia est pceptū affirmatiuū, quod obligat per semper, sed nō ad semper, i. pro loco, & tpe, ideo Papa

A Papa pôt tempus determinare, ficut & determinauit non differre confessioné ultra annũ, ita posset differre ad tres, vel quatuor annos, vel plus; confessio.n. est de iure diuino, ita & oẽs partes pęnitentię, nã contritio pcipiť. Ioel 2. Scindite corda uřa, de cõfessione Iacob. 5. Confitemini alterutrum peccata uestra: de satisfactione. Matth. 3. Facite dignos fructus pęnitentiæ; omnia aũt hæc a Dño præcipiuntur. Matth. 4. Peniten tiam agite, appropinquauit.n. regnum cœlorum, tanta est.n. uis huius præcepti, ꝙ ẽt propterea non posit seipsum absoluere, sed contra cõfessio dẽt fieri iudici in quolibet foro, Papa uero superiorem iudicem non habet, ergo nõ tenetur Host. in summa, immò hẽt iudicem Christum, cui dẽt per suum uicarium confiteri, quia licet eo sit inferior secundum quòd prælatus est, tñ eo inferior in quantum est peccator, & ipse Dei minister, hoc Tho. Licet ẽt unus Papa non habeat imperium in successorẽ suũ, tamẽ Deus habet imperium super eos, qa præcipit confessionem præsbytero esse faciendam, & rõne huius tenetur obseruare præceptum huiusmodi de necessitate, sed circumstantias ordinatas a consilio generali tenetur de cõgruitate, i. potest ultra annũ differre. 25. q. 1. c. Iustitiæ. Iustitiæ ra

B

C tionis ordo suadet, ut qui sua a successoribus desiderat mandata seruari, predecessoris sui, proculdubio uoluntatẽ, & statuta custodiat. hæc ille. f. secunda præceptio est ecclesiæ, cui omnes obtẽperate debẽt iuxta sñiam Christi dicẽtis. Matth. 6. Quodcunq; legaueris super terram erit ligatum, & in cœlis, hoc aũt pręceptum habetur extra de pen. & rem. c. oĩs. ꝙ saltem semel in anno oẽs teneanť cõfiteri, hoc tribus de causis ab ecclesia institutũ est, prima ẽ uniuersalis indigentia. oẽs aũt peccauerũt, & egẽt gloria Dei, & Eccl. 7. Non est, qui faciat bonũ & nõ peccet, & ideo debet Deũ quilibet glorificare confitendo se peccatorem, qui.n.

D peccatorẽ se confitetur, Deũ glorificat, ostẽdẽs se Dei gratia, & mĩa indigere, secunda ratio fit sacræ eucharistię reuerẽtia, quia oẽs tenentur ad minus in Pascha communicari tam perfecti, q̃ alij, & tunc quia agnus Paschalis cũ solẽnitate manducãdus est, ut digni essent manducantes, & mundi operũ pmitti remediũ purgationis, & probõnis, & hoc qđ est in confessione, tertia ratio fit distructio gregis diuini, lupi se abscõderẽt in grege, & manducarent agnos, ideo instituta est, ut vultus conscientiarum homines sacerdotib. oñderent, & ne hęretici innocẽtiã palliarẽt, & sub pelle innocẽtiæ E se absconderent, & sic oẽs q̃tumcunq; sinr boni, tenẽtur confiteri, hæc Bona. in 4. dist. 20. nota ergo textũ c. oĩs utriusq; sexus fideles postquã ad annos discretionis puenerint, omnia sua solus peccata saltẽ semel in anno fideliter proprio confiteatur sacerdoti, & iniunctã sibi pñiam proprijs uiribus studeat adimplere, & inf. aliqñ, & uiuẽs ab ingressu ecclesiæ arceať, & moriẽs careat sepultura; vñ nota ꝙ in hoc pcepto inferit tres partes pñiæ, primo cõtritionẽ cũ dicit fideliter, secundo oris cõfessionẽ cũ dicit proprio cõfiteãtur, tertio satisfactionẽ cũ dicit iniũctã pñiam; dicit ergo text⁹ oĩs utriusq; sex⁹ fidelis postq̃ ad annos puene F rit discretionis. No. ꝙ oẽs tenẽtur ad cõfessionẽ, siue sit sanctus, siue nõ, & hoc cũ venerit ad annos discretionis. glo. f. dũ est doli capax, i. septẽ annorũ, siue ẽm Host. tps i quo discernit inter bonũ, & malũ, quia tũc peccare pôt ꝙ acceletatur citius in uno, q̃ in alio, oĩa sua glo. aliàs nõ esset fructuosa pñia, ut de pe. & re. c. ꝙ quidã, sed si homo non hẽret nisi uenialia, nunq̃ tenereť cõfiteri; cum dicit oĩa sua glo. nõ tñ uenialia, qa illa p orõnẽ dñicã tolluntť, & per aquã benedictã, ut hř de pñia di. 1. de quotidianis breuibus leuibusq; peccatis, sine quib. non dř hæc uita quotidiana, orõ fideliũ satisfacit: eorũ.n. est dicere, př nř qui es in cęlis, q̃ iã patri sic regenerati sunt ex aqua, & spũ sancto, delet.n. hæc orõ minima quotidiana peccata, delet & illa, a qbus uita fideliũ sterilitate gesta sunt pęnitendo, in melius mutata distendit, nihilominus dicũt aliqui qui ad peccata uenialia cõfitenda teneneť, aliqui nõ quidẽ ex ui sacri, sed ex ui ecclesiastici statuti, qñ non habẽt mortalia, quæ cõfiteanť, aliqui tñ dicũt, ꝙ tales nõ teneneť cõfiteri ẽt ex ui ecclesiast. statuti, ꝙ statutũ ecclesiæ nõ obliget nõ habentes mortalia peccata, ꝙ vř ex hoc, ꝙ dicit, ꝙ debet oĩa peccata sua cõfiteri, quia de uenialibus nõ pôt intelligi, quia pceptũ esset imple, ꝙ ne H mo teneť, quia nullus omnia uenialia confiteri pôt, & ẽm hoc non habens mortalia nõ teneť ad cõfessionem, sed sufficit ei adimplendum pceptum ecclesiæ se præsbytero representet, & ostẽdat se absq; conscia mortalis esse, ut ad cõmunionẽ recipi possit, & hoc ei pro cõfessione reputať. Cadit magis sub pcepto taxatiuo tpe q̃ actus confessionis pñtis, sicut Bonau. Tho. Riccar. & Pet. dicẽtes, ꝙ prima sñia est securior, Scotus uera est 2. sñiæ, primã reptobãs dicit, ꝙ uenialia parte possunt ueniã consequi, siue

pro

A pro pniam interiorem, ſeu exteriorem, ſiue per aliquod remediū competens, & ido naū, uñ nō tenet̃ ui primi pcepti.i. Xpi, nec etiam ui ſecundi, ſ. eccleſiæ, quia cum extra de penit. & rem. omnes, &c. dicat omnia peccata ſua, aut eſt diſtributio pro peccatis uenialibus, aut non, ſic ergo habens mortalia, tenetur etiam uenialia confiteri, & ſic uidetur contradictio, quòd ille tenetur, iſte non; & ſi ex ſtatuto eccleſiæ generali nullus tenetur uenialia confiteri, ſi uero quæratur, quō cognoſcet eum præsbyter; niſi confiteatur, qui non habet uenialia. Riccar. Veniat tamen ad præsbyterum, & dicat ei, domine ex quo confeſſus fui per gra
B tiam Dei non habeo conſcientiam de peccato mortali pro præſenti, & ſufficit eum agnoſcere hęc, & plura alia. Scotus diſt. 17. in 4. & licet de ratione ſui generis non ſit confiteri neceſſitatem, tamen congruum, & maximè uiris perfectis, quia utile eſt & iuſtum, & pęna illi debita manet ex ui clauum, præcipue autem confitenda ſunt peccata uenialia frequenter iterata. Mag. ſenté tiarum in 4. diſt. 21. Sic inquit, uenialia uero, quæ innumerabilia ſunt, ſufficit generaliter confiteri, niſi frequentet aliqua ſint reiterata, perfectius tamen eſt illa exprimere
C ſi ualet: hæc ille, & propter uitandum periculum, quia conſuetudo frequenter ducit in libidinem, & contemptum, hæc Bonau. Sed nunquam ille, qui non habet remorſū de aliquo peccato, etiam ueniale tenetur confiteri. Reſpon. Bona. Quod credit imple ſecūdum ſtatum mutationis, quòd aliquis diem, uel ſeptimanam, & multo maius trāſeat ſine remorſu peccati uenialis, & uix credit donum hoc, niſi in Chriſto, & matre eius fuiſſe, & ideo quòd hoc habet, vel habere debet, uel in omni hora petendum dimitte nobis, &c. ſi tamen aliquis eſſet, q non haberet remorſum propter ſuper abundantem gratiam, ſufficeret, ſe diceret in confeſſione nullum peccatum commi-
D ſiſſe, uel poteſt dici, q talis non tenetur ad illud ſcandalū, quia ſolū peccatoribus & uiatoribus eſt datum; talis aūt iam habitat in cęlis, prꝑterea hoc non poteſt conuenire homini, niſi ex priuilegio ſpeciali, & ſtatuta non ſe extendunt, niſi ad ea, quæ de iure communi eueniunt. 19. q. cap. duæ. & §. lex. qui enim a lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, a lege communi diſtinguatur digniorem lex priuata, quàm publica, ſpiritus, quòd Dei lex eſt, & qui ſpiritu Dei aguntur lege Dei ducuntur, & quis eſt, qui

poſſet dignè ſpūi ſācto reſiſtere: ſi uero nō E haberet remorſum propter ignorantiam, uel negligentiam, non excuſaretur a mandato, hoc Bona. Scotus tamen dicit, quòd ſimplex innocēs a peccato ueniali, & mortali, tenetur ſimiliter non confiteri, vnde ſi beata virgo fuiſſet confeſſa beato Petro poſt Chriſti aſcenſionem, peccaſſet; quia cō fitendo fuiſſet mentita, ſed ſi eſſet ſolum innocens a peccato mortali, de uenialibus confiteri non tenetur, niſi vt dictum eſt ſup. Sequitur in textu, fideliter confide eccleſiæ, uel cum fide, qua ei remittuntur peccata, uel cum debita contritione, ſi. n. quis non vult eſſe proditor, oportet, & ſi cui offendit vult reconciliari, quā intentio F cōcordet cūverbis, aliter eſſet proditor, nā ſi uerbis oſtenderet pacem, & intentio eſſet eum occidendi, uerè proditor eſſet; ſic eſt in propoſito, ſi unus confitetur peccata ſua, & habet intentionem reuertendi, proditor eſt, qa vult ſtare in mortali odio, & tunc non eſſet fructuoſa confeſſio. de pęn. diſt. 3. & ſic ſecūdum Aug. arbiter ſuæ uoluntatis, non poteſt incohære nouam uitam, niſi pęniteat eum ueteris uitæ, quomodo ad nouitatis indulgētiam peruenit, qui odij uetuſtatem non deponit? ſequitur, proprio ſacerdoti, quia aliter non eſſet abſolu G tus: quis autem dicatur proprius ſacerdos, dicitur tripliciter, primo modo cōmiſſiuè, ſecundo communiter, tertio propriè. Cōmiſſiuè dicitur primo, ſacerdos quicunque poteſt pęnitentem abſoluere, ſiue per propriam auctoritatem, ſeu per commiſſionē, uel mandatum, utpote ſunt illi, qui habēt priuilegium, ut prædicatores, & minores; qui tamen priuilegiati non poſſunt dare licentiam ipſi alijs, nomine eorum confeſſiones audiendi, communiter proprius ſacerdos dicitur, omnis ille, qui ex propria auctoritate, uel officio tanquam prælatus ordinarius poteſt abſoluere, ut Papa, & epiſcopus, & delegati ab ijs. proprie uero H dicitur proprius ſacerdos ille, qui adminiſtrat ſacramentum, & cui commiſſa eſt ſpiritualis cura, & iſte eſt ſacerdos parochianus, & etiam cui dat licentiam, & confeſſus a quocunque iſtorum non ex neceſſitate, quòd confiteatur ſuo parochiano, ſed ſufficit, quòd innoteſcat, de pęn. diſt. 6. ca. placuit, Vrbanus 25. placuit, ut nulli deinceps ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti ad pęnitentiam ſuſcipere ſine illius conſenſu, cui ſe prius commiſit: ſequitur & iniunctam ſibi pœnitentiam,

A tiam,&c. quia non faceret,confessio nihil ualeret,sed plenius hoc inferius anno tabimus,& hæc de tertia parte principali.

De tertia parte principali,s. eius acceptione dicit,in conspectu eius. Illa. Deus dicitur acceptare,quę sunt in eius conspectu, illa reprobare,quæ non sunt in conspectu eius.psal.9.non est Deus in cōspectu eius, inquinatæ sunt uiæ illius, in omni tempore,ad hoc autem, ut sit confessio anima in eius conspectu accepta, necessitate est, ut habeat 16.conditiones,quæ in his uersibus continentur.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis,
Atque frequens,nuda,discreta, libens, uerecūda,
B *Integra,secreta,lachrymabilis,accelerata,*
Fortis, & accusans, sitq; parere parata.

Quantum ad primam conditionem,s. simplex,ut.s.non recitentur nisi quæ pertinent ad quantitatem peccati,s. grauedinē eius per similitudinem hominis, qui esset indutus pluribus uestibus, ad hoc,ut ueniret ad simplicitatem, substantiæ appeteret exui primo ueste,deinde disploide, & ui usque ad nuditatem.sic in cōfessione oportet non solum peccata, sed etiam circumstantias peccatorum, quod bene figuratum
C fuit Leui.4. Anima cum peccauerit p. ignorantiam,& de uniuersis mandatis domini, quæ præcepit,ut non fieret,quispiam fecerit.Si sacerdos qui est unctus,peccauerit,delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo uitulum immaculatum,&c. Et in eodem,si peccauerit anima per ignorantiā de populo terræ; ut faciat quicquam de ijs, quę de lege Domini prohibentur,at qui delinquat,& cognouerit peccatum suum,offerat capram immaculatam, ecce quòd ex oblatione perpendebantur. circumstantiæ peccatorum,ratione etiam ostenditur,ut dicit Alex.de Ales in 4.& Bona.in 4.dist.17. artic.2.q.vlt.diligentius est curandus spiri-
D tualis morbus,quàm corporalis; sic magis diligentia est habenda circa spiritum, & maior quàm circa corpus. Sed sic est morbus corporalis,sufficienter non detegitur, nisi etiam circumstantiæ detegantur, ergo sic oportet fieri in spiritualibus morbis,vnde Alex.de Ales in 4.quòd sicut ex quadā glo. habetur super illud Leui.Iuxta mensuram peccati æstimationem offerent, quid pro qualitate,& quantitate culpæ mensurā rur flagella pęnitentiæ?& Deut.25.Pro mēsura peccati erit, & plagarum modus,propter hoc,ad hoc, ut pęnitentiæ, seu pęnæ modo debito iniungatur,necesse est, quòd E
sciatur qualitas culparum; hoc autem non potest fieri,nisi sciantur circumstantiæ:prę terea quia peccator non erubuit offendere diuinam præsentiam in peccando,debet erubescere peccatum suum puniēdo,quod maximè accidit in confessione circumstantiarum. Circumstantiarum quadruplex est genus, quædam nec agrauantes, nec alleuiantes,quædam grauantes, & quędam in aliquid genus trahentes; primas non est necesse confiteri, ut uerbi gratia. Circumstantia,nec grauans,nec alleuians est,si unus furaretur cum manu destra,hoc enim non refert ad peccatum,aliæ.s.alleuiantes, ut dicit Bona.in 4.dist.17.art.2.q.vlt.& Alex.in F
4.& Tho.in 4.confiteri nō est bonum, nisi propter hoc,vt satisfaciat alienę inquisitioni,uel ut prouideatur eius scandalo,& perturbationi;vtpote si timet confessorem ex hoc accipere occasionem ad malum,v.g.vt si aliquis,de cuius bonitate esset magis prę sumptio,interfecisset latronem se impetētem de nocte, ne scandalizaret sacerdotē, qui possit eum credere iugulatorem hominis,& Hippocritam; si simpliciter,& absolutè confiteretur se commisisse homicidiū, debet exprimere casum, & occasionem homicidij commissi,non ut se excuset, sed ut scandalum caueat, uel etiam si comederit carnes in quadragesima ex infirmitate, si ta G
men in comedendo propter aliqualem delectationem peccauerit uenialiter, aliàs nō est bonum,& ratio huius,quia peccator in confessione non debet se excusare, sed accusare. De circumstantijs,quæ aggrauant, si genus peccati mutatum non est, opinio inter doctores diuersa est, quidam enim dicunt,quòd pęnitens tenetur confiteri,& est præceptū affirmatiuū,quod obligat,nō ad semper,sed pro loco, & tempore.s.quādo eam cognoscit,siue per se, siue per inquisitionem alienam, vnde sapiens, & intelligens tenetur eas cōfiteri, absque inquisitione simplex tenetur eas confiteri, si ab eo inquiratur huiusmodi opinionis est H
Alex.de Ales.in suo 4. & Guglielmus Altisiodorensis dicit,quòd circumstantiæ notabiliter aggrauantes tenemur de necessitate confiteri;non enim sufficit illi, qui furatus est centum lib.dicere,ego accepi alienum, sicut qui tamen unum denarium accepisset,nec sufficit illi,qui gladio vinerauit proximum,dicere, ego percussi proximum. Alex.de Ales in 4.suo dicit, sic sine præiudicio,dico, quòd confitendæ sunt circum-

stantiæ

A ſtantiæ aggrauantes, ex quibus apparet augmentum contemptum peccati, &c. dictat conſcientia contemptum peccati maiorem eſſe ex circunſtantia aliqua tenetur illam confiteri, etſi non confitetur illam, vt æſtimo non ſufficiéter dolet de peccato ad quod quæritur, vt cum confitendæ ſint ſolummodo illæ, quæ trahunt in aliquod genus, dicitur quod non ſunt hæc, & aliæ nec videtur mihi quòd quæ trahunt in aliquod genus peccati inquantum talis confitendæ ſunt, & dicendæ circunſtantiæ vſu ſint quaſi partes peccatorum, & per ſe deformantes actum peccati, vt comedere carnes in quadrageſima, & cognoſcere ſuam in ecB cleſia, vt nô habeat copiã aliorum locorũ, comedere carnes, non eſt peccatũ, & cognoſcere ſuam, ſed cognoſcere tali loco & tali tẽpore comedere carnes: patet ergo, quòd deſignata per hoc quod dico tali loco, & tali tẽpore deſignant actus prædictos, & faciunt actum peccati, nec cognoſcere ſuam in eccleſia eſt fornicari, nec adulterari, nec committitur inceſtus, ſed potius ſacrilegium, vnde cum hoc duo in eccleſia eſt illud ſolum, quod deferant actum & quod fecit illud eſſe actum peccati diſtincti ab alijs ſpeciebus peccati, non videtur mihi dicenda circunſtantia ſed gratia peccati potius. Iac. verum eſt ſi actus C prius, vt eſt comedere carnes non erat peccatum de ſe Bonauentura notat in 4. di. 17. art. 2. q. vlt. ſic inquit: aliqui dicunt quòd nô tenemur ad confeſſionem harum circunſtantiarum tempore neceſſitatis, ſed de bono, & æquo, & quanto magis ſapientes, & perfecti, tãto magis debent diſtinctius, ea explicare, ſed non tenentur ad hoc niſi ex propria conſcientia obligentur, hãc opinionem credo probabiliorem; cum eo côcordat Tho. eget vnde dicendum, quòd confeſſio circunſtantiarum in aliquod genus trahentium, vt fornicari in eccleſia qđ eſt ſacrilegium, ſpectat ad confeſſionem de D neceſſitate confeſſio aggrauantiũ de congruitate confeſſio alleuiantium potius facit incongruitatem, & hoc intelligendum niſi in caſibus prædictis. Sed contra, circunſtantiæ non trahunt in aliam ſpeciem: quia omne quod tribuit ſpeciem & formã debet eſſe eſſentiale intrinſecum, & vnicum, ſed circunſtantiæ ſunt extrinſecæ, & accidentales, & variabiles; ergo nulla circunſtãtia trahit in genus peccati noui; ergo videtur quòd non oporteat circunſtantias confiteri Rñ. Bonauent. vbi ſupra, eſt enim duplex eſſe, ſ. eſſe non & eſſe moris quamuis B circunſtantiæ ſi accidentales actui, ſecundũ eſſe naturæ, ſunt tamen eſſentiales ſecundum laudem, & vituperium, quę laus venit ex parte moris vel eis contrarius, & ſi obijcias, quòd non debeant dici circumſtãtiæ dicendum quod aliqua eſt circumſtantia reſpectu eſſe naturalis, quæ non eſt circumſtãtia reſpectu peccati, ſed forma vtpore furtum eſt accipere rem alienam inuito domino, alia circumſtantia eſt accidentalis reſpectu actus quantum ad eſſe non in quantum peccatum, quia ſine ea nihilominus eſt peccatum ſicut accipere rem alienam, & ſacrã de loco ſacro, & illa eſt circumſtãtia, & forma; ſed circumſtantia reſpectu peccati furti F quæ ſine ea poterat eſſe furtum, ſed forma reſpectu ſacrilegij, & ideo dicit Bonauentura, quòd neceſſe eſt mutantes ſpeciẽ peccati confiteri: quia quod eſt veniale propter circumſtantiam efficitur mortale, vt verbi gratia, comedere carnes tempore côceſſo vt aliquali ſuperfluitate veniale eſt peccatum, etſi cum æquali delectatione tẽpore quadrageſimæ mortale eſt propter præceptum. De omni mortali neceſſe eſt confiteri & de alijs trahentibus ſpeciẽ, non tamen venialis in mortali, ſed minoris mortalis in grauius mortale. Magiſter in 4. diſt. G 21. omnia criminalia ſemel ſaltem oportet in confeſſione exprimi non a mente aliqua exciderint; circumſtantiæ autem quæ ſolũ aggrauant ſpeciem peccati, ſunt 7. quæ in hoc verſu continentur,

Quis quis, vbi, quoties, per
Quos, cur, quomodo, quando.

Quis vt puta ſi aliquis percutit aliquẽ leui iniuria nec multum animo irato percutit, peccatum eſt veniale; ſed ſi percuſſerit pactum ſiue leui ſiue graui iniuria peccat mortaliter. Item negociari cum aliquali cupiditate citra Deum peccatum eſt veniale ſeculari, ſed ſacerdoti peccatum eſt mortale propter prohibitionem eccleſię, itẽ cum H meretrice fornicari & ſoluta ẽ fornicatio: dicitur cum virgine ſtuprum, cum ſua conſanguinea inceſtus, ſacrilegium cũ ſacrata, contra naturam cum maſculo &c. ecce qđ perſonæ circumſtantia mutat ſpeciem peccati, de ſecunda circumſtãtia enim loci mutat ſpeciem peccati in foro vel domo ſęculari rem non ſacram, furtum dicitur, ſed in loco ſacro furari ſacrilegium vocatur; mulieres vanæ vanitatem portare extra eccleſiam ad homines prouocandos eſt peccatum mortale, ſed ad eccleſiam ſacrilegium

eſt

A est & non solum sacrilegium, sed est stabulum diaboli facere, Item tripudiare extra ecclesiam si peccatum esset veniale, sed in ecclesia est mortale de his duobus. Ier. 41. dicitur, quid est quòd dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? ecce hoc habetur de circumstantia dilectionis, quæ est circumstantia personæ, & de circumstantia loci cum dicit in domo mea, & Io. 3. Tu es magister in Israel, & hęc ignoras. q. d. ignorantia est magis culpabilis in magistro quã in nõ magistro; & est magisterium, uel scia circumstantia personæ, de tertia, s. quoties quia necessitate est dicere quot uicibus peccauit eadẽ peccato, quia singulatim oportet confiteri omnia mortalia, ita qñ confitetur dicat; tot uicibus peccaui tali peccato, & si non recordetur, faciat ęstimationes iuxta suam conscientiam, & ratio duplex est, prima, quia ut dictum est, omnia mortalia singulatim confitenda sunt, secunda qa maior pęnitentia iniungenda est pro trib. mortalibus, quàm ꝑ uno. Deut. 25. pro mẽsura peccati erit & plagarum modus, addi potest, tertia ratione medici, & medicinæ adhibendæ, quia sicut in corporalibus morbis, alia medicina datur plagæ recenti, & alia fistulæ: sic in spiritualibus; quia aliquod. consilium, & remedium datur peccato semel facto, uel pluries, quàm in consuetudinem pertracto, quarta circumstantia, s. per quos, ubi si homicidium fieri præcipiatur ꝑ principem, siue alium; secus est si fiat per personam secularem, uel ecclesiasticam. Itẽ si fiat lęnocinium secus est, si fiat per personam consuetam tale quid exerceri, & secus si faciat fieri per matrem bonam, uel uxorem, uel filium, &c. de quinta circumstantia, s. cur, in qua intentione, uel quo, s. fine, nam in moralibus finis tanquam forma ultimata, & perfecta dat denominationem uirtuti, & uitio, nam mulier, quæ se solum ornat, ut sibi ipsi placeat peccat uenialiter, D & ut dicit Ar. potius est dicenda uana, quã mala; sed si fecit, ut placeat aspectib. uirorũ, peccat mortaliter, similiter si uir utitᷣ cũ muliere sua causa incontinentiæ, uel fornicationis uitandę, est peccatum ueniale, vnde Aug. incontinẽtiæ malum est, quòd uir cognoscat uxorem etiam ultra necessitatẽ procreandi simul, sed ille est nuptiarũ bonum, & ita non potest hoc bonum, sed illud malum fit veniale propter bonum nuptiale, sed ut dicunt Tho. 2. pet. hoc intelligas cum quis propter uoluptatem, seu delectationem comiscetur coniungi, ita tamen quòd ista uoluptas si stat intra limites matrimonij, uidelicet, quòd cum alia muliere hoc non faceret, & tunc est ueniale peccatum, si autem delectationem quærat in ea, ut in meretrice extendendo affectus extra uires matrimonij, ita quòd si non esset uxor, tamen idem faceret, & tunc est mortale peccatum, vide ergo quòd intentio. s. uti cum uxore habenti intentionem ad aliam, facit de ueniali mortale. 32. q. 4. Origo quidem; unde & Sistus in sent. adulter est inquit in suam uxorem amator ardentior, in aliena quippe uxore omnis amor turpis est in sua nimis, glo. hic talis adulter dicitur non reatu criminis illius capitalis, sed similitudine adulterinę libidinis, sicut enim adulter in adulteram ardet, ita iste in propriam, & Hiero. ibidem trãsumptiuè sapiens uir iudicio debet amare coniugem non affectu, s. libidinis, non regnet in eo impetus uoluptatis, ne præceps feratur ad coitum, nihil. n. est fędius, quàm uxorem amare ut adulteram, ad quod exemplũ est, aliquis qui facit eleemosynam, non ut appareat sanctus, sed ut ab hoibus laudetur tanquam largus, & solum iste est finis, uocatur uana gloria, aut superbia, hoc idẽ, facit eleemosynam, ut sanctus ab hominibus reputetur, & uocatur hypocrisis, ecce quòd uariatio intentionis uariat speciem peccati, s. uanæ gloriæ, & hypocrisis. de sexta, s. quomodo, nota quòd circumstantiæ modi uariat speciem peccati, v. g. est unus, qui emit ab uno paupere boues, & post locat eidem pro annua pensione, & hoc ex singulari auaritia, quod apparet ex maxima pensione, & quasi in excidiũ pauperis; quocunque ueniente casu siue grandinis, siue penutiæ, non dico ex parte bouum, ut puta locaui boues, quos a te emi cum hoc, ut des mihi ẽ omni anno 20. corbes tritici, siue sit penutia, siue grãdo, & hoc ex auaritia solũ peccatũ auaritię dr̃, sed si emerem a paupere boues, quos scio nõ hr̃e, & quasi tradidisset mihi ei loco pro aliqua annua pensione usura est, uel præsumitur in fraudem usurarum, quia in emptione requiritur res, qa plus ualet, quòd est ẜm Aug. quã quod fingitur. c. plus palere, quòd agitur ꝑ totum, eodem modo, & unus, qui cognoscat uxorem suam modo, & loco debito, sed non causa prolis procreãdæ, uel debiti reddendi, uel tentationes euitandi, sed ex causa saturandi libidinis peccatum, est mortale, & fornicationis simplicis, sed addatur, quòd agat coitu masculino dicitur tũc pecca-

A peccatum contra naturam, quammaximũ peccatum est cum uxore, plus cum matre agere. 32. q. 7. & est ibi textus transsumptus Aug. de adulterinis coniugijs, c. adulterij: adulterij malum uincit fornicationem, uincitur autem ab incestu, peius est enim cum matre, quàm cum aliena uxore concubere, sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, ut si uir membro mulieris non ad hoc concesso uti uoluerit, usus enim naturalis si ultra modum prolabitur in uxore quidem ueniale est, in meretrice uero damnabile; sed iste, qui est cõtra naturam, execrabiliter quidem fit in meretrice, sed execrabilis in uxore: de septima
B circumstantia, scilicet, quando, nota quòd circumstantia temporis, aggrauat, & mutat pœnitentiæ speciem. nam diebus non festiuis laborare ex aliquali auaritia peccatũ est ueniale, sed laborare eadem auaritia in casibus non concessis diebus dominicis, & festis, in dictis peccatum est mortale; quia contra dominicum præceptum Sabbatha sanctifices, tempore festorum ordinato nõ continuo uti sciẽs, ut notauit Vgo, & agẽs cũ uxore peccat mortaliter, & ẽt mulier, ideo tpe petens debitum, uide ꝙ illud qđ aliàs forte fuisset peccatum ueniale, ratio-
C ne temporis efficitur mortale, & eodem modo de comestione tempore ieiuniorum circumstantias has de necessitate tenemur confiteri auctoritate sacræ scripturæ. Isai. Perdam Babylonis nomen, reliquias, progeniem, & germen. Alex. de Ales. Babylon confusio peccati ducens ad ignominiam quæ debet destrui, idest circumstantiæ sequentes, & progenies, idest protendentes, & ipsum germen, i. ipse actus peccati cum circumstantijs, quibus deformatur, & germinat in culpam; & Aug. lib. de pœnit. transumptiue uero de pœnit. dist. 5. c. consideret. Consideret qualitatem criminis in loco, & tempore, in perseuerantia, in uarieta
D te personæ, & quali hoc fecerit tentatione, & in ipsius uitij multiplici excusatione, oportet enim pœnitere fornicantem secundum excellentiam sui status, uel officij, aut secundum modum meretricis, ut in modo operis sui, & æqualiter turpitudinem suam pegit, si in loco sacrato, aut cui debuerit excellentiam fidei, ut sunt domus dominorũ, & aliorum multorũ, si tempore orationis instituto, ut festiuitates sanctorum, & tempore ieiuniorum, consideret quantum per seuerauerit; & defleat, quòd perseueranter peccauit, & quanta uirtus fuerit in pugna tione, sed præueniunt uoluntatem, & pertractant secum, quam multiplici actione uitij delectabiliter peccauerit, omnis ista uarietas ostendenda, & confitenda est, & deflenda; & cum cognouerit, quòd peccatũ est multum citò inueniat eum propitium. Gratia autem huius quæritur cum aliquoties circa eundem actum contingat multipliciter, & multa genera peccatorum committere, ut v. g. aliquis committit adulteriũ in ecclesia, quid horum dicendum est peccatum, uel circumstantiam? Alex. in suo 4. mouens hanc q. sic arguens resoluit, primo arguit sic: uidet, quòd quæcunq; uelint ibi deformanda, & faciẽda nouum genus peccati: confitenda sunt, ut peccata, ut v. g. uirgo aliqua tradita nuptui, statim post cõsensum expressum per uerba de præsenti trãsfert se ad frugem melioris uitæ, & conuolat ad religionem, post cognoscitur a facto proprio carnali; constat, quòd cognoscens eam in statu hoc, committit stuprum, adulterium, incestum, & sacrilegium committit, ergo ista genera peccatorum in uno cõ cubitu, omnia ergo hęc confitebitur, ut peccata, quia quinta ratione hęc & illud, & ita nullum confitebitur ut circumstantiam, si diceretur, quòd in casu proposito non est nisi unum peccatum, quia uno actu singu- G lari non potest fieri, nisi unum peccatum: contra ponatur, quòd aliquis uolens deflorare uirginem, deflorando interficiat, constat quòd uno actu singulari committit stuprum, & homicidium, que sunt diuersa genera peccatorum. Respondeo sine præiudicio, quòd uno actu singulari committitur non nisi unicum peccatum, cum enim ad esse peccati necessario requiratur actus, & deformitas ad esse peccati multiplicis requiritur necessario multiplex actus deformatus, vñ & si unic⁹ actus multipliciter, deformaret, non est nisi unicum peccatum, tamẽ multipliciter deformatum; vñ posito quòd aliquis cognoscat uxorem suam uirginem H ductã in uxorem, & monialem, non committitur nisi unicum peccatum, ad ꝙ obijcitur pro eadẽ ratione, quæ perpetrat adulterium, perpetrat incestum, &c. dicendũ ꝙ committit sacrilegium, eo ꝙ uiolat mulierẽ Deo consecratam. aliàs autem non sunt dicenda peccata, sed circumstantia peccati; vñ committit sacrilegiũ cum uirgine, & cõ sanguinea, & ducta in uxorem, si quæratur ad hoc sic constat, ꝙ corrumpit uirginem non suam: igitur committit stuprum, similiter incestum. Hæc autem sunt diuersa peccata:

A cata: ergo diuersis peccatis peccat, dicendum quòd non sequitur, sed sequitur quòd multis modis peccat. peccando uero peccato, s. peccato sacrilegij, quòd est maximũ & præcpuè deformat actum peccati; iudicãdum est enim peccatum aut conditiones, q̃ maximè deformant in eodẽ genere, si obijcias, quòd circumstantia magis aliqñ grauat peccatum, quàm illud quod deordinat, ut q. forma dicendum quòd hoc accidit qñ illud quod est, quia quasi forma, & circũstantia nõ sunt eiusdem generis sicut si aliquis fornicat in ecclesia iuxta corpus Christi, uel super altare consecratum, sed quãdo sunt eiusdem generis, ut adulterium, stuprũ, incestus, & sacrilegium ab illo, qđ est maximè deformans, & aggrauans peccatum, debet iudicari. B

Si obijciatur, quòd quando committitur adulterium in ecclesia, & committitur sacrilegium, nihilominus, sicut dictũ est, peccatum hoc iudicandum est adulterium, & non sacrilegium, sed est circumstãtia aggrauans, & confitenda est, ꝙ circumstantia in alio casu dicitur sacrilegium peccatum, & adulterium circumstantia aggrauans, & confitenda est quasi circumstantia, in alio casu dicitur sacrilegium peccatum, C qñq; circumstantia dicenda, quę in istorũ casuum uno committitur sacrilegium ex fędatione loci consecrati, in alio ex cognitione personæ consecratæ, & fędatione personæ cognitæ, & fędata est materia actus, vñ est substantiæ actus locus, in quo efficitur fęditas, hoc est omnino extra actum, vnde fędatio rei sacræ in uno casu magis intẽtæ & essentialibus respicit actum peccati, quã in alio, propter quod in uno iudicatur forma peccato, in alio circumstantia. Ad quod obijcitur, quòd qui deflorando sine actu singulari committit duo peccata, dicunt ꝙ non est uerum, ꝙ hoc fit ibi vnus actus diuisionis, seu deflorationis, est tñ alius consequens, s. actus interfectionis, vnde deflo- D rando committit actum stupri, & interficiẽdo actum homicidij, secunda conditio dẽt esse humilis, & hæc humilitas attenditur duobus modis, s. interius, & exterius; quantum ad actum exteriorem, s. confitens si est vir humilis se genuflectat corã sacerdote, & si non potest stare tamen genuflexus, debeat sedere ad pedes sacerdotis more Mariæ Magdalenæ, q̃ sedebat secus pedes Dñi, similiter & stet ex transuerso, nec faciẽ sacerdotis aspiciat. Abac. 1. facies earum uentus auster; contra illas, q̃ ad confessiõnẽ ita

superbè, & ornatè procedunt, ac si presbyterũ in coniugem uellent. Oseæ 2. Auferat fornicationes suas a facie sua, & adulteria sua demens vberum suorũ. gl. 1. Signa & incensiua fornicationum, ut fucum, & alios ornatus inhonestos, exemplũ. n. habemus. Luc. 18. In parabola Pharisæi, duo inquit hoies ascendebant in templũ, unus Pharisæus, & alter Publicanus; Pharisæus autem hæc apud se orabat, dicẽns: Deus, grãs ago tibi, quia non sum sicut cęteri hoĩes, raptores, iniusti, adulteri, uelut etiã hic Publicanus; ieiuno bis ĩ Sabbatho, decimas do omnium q̃ possideo. & Publicanus a lõgẽ stãs, nolebat nec oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori, amen dico uobis, descendit hic iustificatus ab illo in domũ suam, & Luc. 2. Ecce mulier, quę erat in ciuitate peccatrix, stans retro secus pedes Dñi lachrymis cæpit rigare pedes eius, & unguẽto ungebat, & ex hoc meruit uerbũ illud suauissimum, corã remittunt tibi peccata tua, ꝙ in ueritate se sentiat peccatorẽ, quia si dixerimus, quòd peccatum non habemus nosmetipsos se ducimus, & ueritas in nobis non est. 1. Ioan. 1. de pe. dist. 1. quẽ pęnitet sine humilitate uera alicui ueniã sperare non licet, si autem diceres, mihi nõ possum agnoscere, nec sentire me peccatorem magnum, accipe doctrinam positã in alio tractatu de confessione, qui incipit, cogitatio hominis, &c. E F G

Sunt nempè quidam, qui ita attendunt peccata magis aliorum, quàm sua, aut nulla, aut modica æstimat, ita fructum humilitatis perdunt, contra quos Chrysost. Transumptiuè est uero in 4. sent. dist. 17. Si habueris peccata tua in mente, continuo nunquam malum aduersus proximũ tenebis in corde. Debet esse humilis, non tamen falsa humilitate, hoc est, quòd scienter non te accuses peccatorem, in eõ quod non es peccator; & ista est ratio, nullus dẽt accusationem aliquam ponere in iudicio exteriori, si non habet probationem iuris, vel per testem; ergo similiter, nec in iudicio pœnitentiali debet quis aliquid proponere, si non habeat testem conscientiam, uel legem mentis hoc dictet; ergo cum in peccato, quod non fecit non habeat testem conscientiam, uidetur quòd super illo non potest se accusare in iudicio confessioni, contra illos, qui ad confessionem ueniunt accusantes se oĩa peccata ꝑpetrasse, & si q̃rat singulatim H

de

A de quolibet dicto, hoc, & illud non fecisse, quid. n. de confessione super lucrati sunt, de non peccatore efficitur peccator, ut testatur Aug. uerbis Apostoli transumptiuè uero. 22. q. 2. humilitatis, cum humilitatis causa mentiris, si nō eras peccator, antequàm mentiteris, efficieris mentiendo, quòd euitas, ueritas autem ipsa non est, nisi ita dixeris peccatorem, ut etiam esse cognoscas, ueritas autem ipsa est, ut quod est dicas, nā quomodo est humilitas ubi regnat falsitas? sic ergo tene, quòd nullus scienter debet confiteri peccata, quæ non fecit. Bonauen. in 4. dist. 21. sic dicit, quòd differt inter mētiri, & falsum dicere; mentiri est quādo ex-

B primit uox aliter, quàm sentiat mens, etiam si per uocem uerum dicatur in re. Falsum dicere, quando uox discordat a te signata; mentiri quidem quia semper importat abusum signi, & obliquationem hominis quātum ad ūim intellectiuam, & exteriorem, inter quas est discordia semper est malum, & ita secundum se malum, quod nulla potest bona circumstātia uestiri, ut bene fiat; sicut dicit Aug. lib. de contra mendacium, falsum uero dici potest frequenter meritò-

C riè cùm mens decipitur, & ita creditur esse, ut loquit Apostolus, q dixit se in Hispaniam profecturum. Rom. 15. Si ergo tu q̄ras utrum liceat addere ad confessionem. Respond. dicendum, quòd aut tu loqueris quantum ad testificationem conscientiæ, aut quantum ad conformitatem ueritatis in re; si quantum ad conscientiam, ut conscientia minus accuset, & uox amplius, sic est peccatum, & mendacium, & perditur confessionis meritum, in qua debuit esse uerbum uerax, & qñ aliter exprimit lingua quàm sentit conscientia, si autem intelligas de additione quantum ad rei ueritatem, ita quòd conscientia non discordet a lingua, dicendum tunc quòd talis additio potest esse meritoria, quia impius credit grauiter se offendisse, & si cōfitetur quasi grauiter offenderet, absque dubio profe-

D cit in sua confessione, cum hoc concordat Tho. 2. pe. in 4. dist. 21. Ray. uerò dicit, cum quis dubitat, ut dubium confiteatur, ut semper uox concordet cordi, cum autem quis dubitat an peccatum, quod commisit, sit mortale, uel non, tenetur illud confiteri, ꝓpter dubium, aliter periculo se committit si negligit confiteri, sicut etiam mortaliter peccat, qui cōmittit, uel ommittit, in quo dubitat esse mortale peccatum; talis autem dubitans non tamen debet illud asserere esse peccatum mortale, sed factum narret, & E iudicio sacerdotis relinquat. Sed si forte obijceres, quòd ut ait Greg. Bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa non est, ut in c. consiliū. de obseruat. ieiu. Tho. intelligitur non de substātia actus, s. ut credat se commisisse, quòd non commisit, qa hoc esset errare, sed intelligit de conditione actus, quia semper est in formidine, ne aliquis defectus sit ex parte sui, ut superbia uel uana gloria, aut huiusmodi, iuxta illud Iob. 9. uerebar omnia opera mea, sciens, ꝙ non parceres delinquenti. Tertia cōditio, quia debet esse pura, s. pura intentione facta, non propter uanam gloriam, uel hypocrisim contra multos, qui ad hoc, ut boni F reputentur, ut sicut quandoq; quidam feneratores, de cuius fenore est suspitio, & sicut sūt quædā mulieres fornicariæ, sed tñ occultè, ut possint mundo suam turpitudinem celare, faciunt actum, & ostensionem confessionis, sed omnibus nihil ualet confessio, quia non faciunt, ut placeant Deo, sed mundo, & similiter sunt quidam sæpe confitentes non ob aliam causam nisi, ut sanctiores alijs reputentur, uel ut deposita uiduarum possint hēre, contra quos clamat ueritas summa. Matth. 5. Attendite nè iustitiam uestram faciatis corā hominibus, G vt uideamini ab eis, alioquin mercedem nō habebitis apud patrem uestrum, qui in cœlis est: uel pura. c. timore, non seruili, sed filiali, sed saltem initiali, quia timor seruilis non est in charitate, non dico perfecta, sed necessaria ad salutē, sine charitate impossibile est Deo placere, iuxta illud Apost. 1. Cor. 13. & si tradidero corpus meū, ita ut ardeā, charitatem autem non habeo, nihil mihi prodest: timor enim seruilis est cum per timorē gehēnæ homo cōtinet se a peccato, ablato illo timore nil boni fieret, & ideo semper est affectus peccandi, licet nō sit actus. Mag. 3. dist. 34. c. 5. Aug. quoq; seruilem, & castum timorem apertum descen H dit dum epistola ad Ro. illum locum exponit, non. n. accepistis spiritum seruitutis, iterum in timore, &c. ita dices duo timores hic insinuantur, unus, qui est in perfecta charitate, s. in seruilis, in quo quamuis Deo credatur, non tamen in Deum, & si bonū fiat, non tñ bene: nemo. n. inuitus bene facit, & si bonum est, quod facit. Notanter dixit, non tamen in Deum, nam idem Magist. in 3. dist. 23. & est testis Beda, aliud est. n. credere in Deum, aliud credere Deo, aliud credere Deum. Credere Deo est credere uera

esse

A esse quę loquitur, qđ mali faciunt; Credere Deum est credere, ꝙ ipse est Deus, qđ etiã mali faciunt. Credere in Deum est credendo amare, credendo in eum ire, credendo ei inhærere, & eius membris incorporari. Iste aũt confitens solum timore gehennæ, si nõ esset gehẽna, non reconciliaret̃ Deo, & per consequens, nec diligeret. O insania mundi, ꝙ cõfitentur, & non sibi prodest, & maximè in puncto mortis non ꝑmittente Deo oĩa criminalia ad memoriã reuocãtur & similiter pęna, quã ꝓ ijs meremur, & solũ hæc timore plorãt, & confitent̃, & nihil eis prodest, quia solum est timor sine charitate, & sine charitate nemo põt saluus esse, de pę. dist. 7. nullus expectet. Confessio

B debet esse fidelis, ꝙ fiat sub spe ueniæ, aliter nõ ualeret, sicut pnĩa inde, ut quia dicit Iero. Magis peccauit Iudas desperando, q̃ Christum tradendo, & sicut pnĩa Cayn, dixit Cayn ad dñm: Maior est iniqtas mea, q̃ ut uenia merear, vel fideliter vt tã cõfitẽs, q̃ sacerdos sint in fide catholica, & fiat ꝭm fidem catholicam nõ hæreticorum, vñ quæritur si in alio articulo mortis tenetur, quis confiteri sacerdoti hæretico, scismatico, uel maiori excõicatione excõicato, ad hoc Ray. credo ꝙ non, immò saluo meliori iudi

C cio cõsulere, ꝙ nouo modo confiteat̃ eis ꝙ doleat de peccatis, quia tñ distulit confessionem, sed confiteat̃ corde Deo, & sufficit, &c. tales. n. ponerent eum de facili in aliquo errore, uel in desperatione, sicut Pharisæi Iudam, dicentes cũ confiteret̃ eis, qđ ad nos, tu uideris. Matth. 27. Quantum ad pœnitẽtem, ꝙ oporteat eum esse in fide catholica, probat̃, de pœ. di. 6. Laboret itaque pęnitens in ecclesia esse, & ad ecclesię unitatem tendere, nisi. n. vnitas ecclesię succurrat, nisi ꝙ deest peccatori sua operatione cõpleat, de manibus inimici non eripietur aĩa mortui, & infra, ideoq; nemo põt digne confiteri, aliàs pęnitere quem nõ sustineat

D vnitas ecclesię, ꝙ aũt sacerdos debet esse in fide catholica, probat̃ eodẽ loco, sic inquiẽs textus, ideoq; non petat sacerdotes per aliquam culpã ab unitate ecclesiæ diuisos, Iudas. n. qui pęnitens iuit ad Pharisæos relinquens Apostolos, nihil inuenit auxilij, nisi augmẽtum desperationis; dixerunt. n. quid ad nos, tu uideris, si peccasti tibi sit nõ tibi succurrimus, non peccata tua charitatiue suscipimus non comportanda promittimus, nec quale deponas onus, docemus, quid. n. nobis, & miræ, qui nec opera sequimur iustitiæ? isset ad fratres, isset ad illos, qui adorauerunt pro socru Petri febricitante, qui

E Cananæam improbam mĩam obtulerant, iuit ad diuisos, & diuisus perijt. Host. dicit, & Ray. & Tho. Qđ idem credetur de excõmunicato. s. maiori excõicatione, nam & illius ẽt in articulo necessitatis confitendum nõ est: rationem assignat Bona. in 4. dist. 18. q. 5. duplex est excõicatio. s. minor, & maior: minor uero non tm̃ separat a sacramẽtis, maior uero non tm̃ separat a sacramentis, sed ẽt ab actibus legitimis, cum alijs ꝑsonis, & ideo excõicatio minor est, morb. respiciens personam, ut est pars communicans, & separans a cõitate, & quia actibus legitimis, cũ ergo subtrahitur cõmunio, ex

F cõsequẽti subtrahitur materia in quã agat, quamuis habeat formam in collatione ordinis, & sic potestas sua est potestas ligata, & ꝑ consequẽs nullus absolutus est ab excõicato, hæretico, uel scismatico, uel ab ecclesia præciso: sed si forte obijceres, quia excõicatus hæreticus, &c. non ammittit caracterem, & ꝑ consequẽs, nec potestatem ab soluendi, cũ caracter sit indelebilis cũ imprimatur in aĩa, quæ est immortalis, & incorruptibilis, & ex hoc sequeretur, ꝙ clauis non sequeret̃ ordines inseparabiliter, ad ꝙ Resp. Bonau. in 4. di. 19. art. 2. q. 2. di

G cendum ꝙ sicut de potentia uisiua est loqui dupliciter, uel quãtum ad essentiã, uel quãtum ad usum; quantum ad essentiã fundat̃ hæc potentia radicaliter in aĩa, nec animã deserit unquam. quãtum ad usum uero exigit organum bene dispositũ, & medium illuminatũ, sic in ꝓposito est intelligendũ, ꝙ si loquamur de potentia absoluendi, quãtum ad essentiã, sic radicaliter est in ipsa anima; sicut & caracter, nec vr̃ ab illo differre, nisi ꝭm relationem quãdam, & hoc modo inseparabiliter se tenet, cũ sacerdotali ordine, alio modo possumus loqui quantũ ad usum, & hoc modo requiritur, status uiatoris, & auctoritas iuris dicit cõis, ꝙ stat⁹ uia-

H toris requirat̃, patet quia sicut rõ merendi non cõpetit charitati, extra statum uiæ, sic nec potestas recõciliandi, & sacramẽta exhibendi, siue administrandi, siue in statu ecclesiæ militantis, & sic per mortem dicitur potestas usum ammittere, & anima separat̃ ꝙ iterum requiratur iurisdictio sic põt sacerdos. n. est mediator, & inquantum mediator inferior est Deo, & superior pęnitẽte, & arbiter, & iudex hoĩ constitutus loco Dei ad parcendum, siue soluendũ, & ad puniendũ, talis aũt iurisdictio non est sine aliqua iurisdictione, in eum, qui iudicat, quia nemo

A nemo poteſt aliquem iudicare, niſi quis iu dex eius conſtituit ab eo, qui pôt, etiam iu riſdictio eſt tanquam uis motiua ipſius cla uis, ſiue manus, hac aût deficiente, quæ clauem moueat, & ſi adſit clauis nunquam aperiret, & ſi qñ ammittitur hæc iuriſdictio ceſſat clauis; & executio, hæc aût ammittitur dupliciter, uel p abſolutionem ſubditorum quantum ad rem, & ſic eſt in ſciſmaticis, hæreticis, præciſis, excõicatis, fornicarijs, notorijs, ſed nota hic cautè, uel quantum ad abſolutioné ẽm rem, & ſpé, & hoc in degradatis, quibus ſine ſpe recuperandi aufertur, vñ & hæretici, & exõicati dicuntur habere manû ligatam, ſed degrada-
B ti amputatam; ideo dico, ꝙ ſi clauis, quantû ad eſſe ordinem conſequitur, tñ quantû ad executionem ſequitur ſtatum in iuriſdictione, contra quos hæreticos, & excõicatos comminatur dñs per prophetã, maledicã benedictionibus urîs. 1. q. 1. maledicã, hoc eſt quicquid a uobis benedicetur, p me erit maledictum, i. non ualidû. Mag. ſent. in 4. di. 19. c. 5. ſed illud c. maledicam, &c. quidam referunt ad hæreticos, qui ab eccleſia præciſi ſunt, & ad excõicatos, quorum benedictiones ſunt maledictiones ijs, qui errores eorum ſequuntur. De quinta condi-
C tione, ſ. frequẽs, qđ intelligitur duob. mõdis, uno modo, ut ſi frequens cadit, frequẽter confiteatur; ſecûdo modo, ut eadẽ peccata frequenter confiteaẽ; de primo notandum ꝙ duobus modis intelligitur, ut teſtatur Bonau. in 4. diſt. 17. art. 2. q. 2. vel quantum ad propoſitum interius, uel quantum ad uerbum exterius; ſi quantum ad propoſitum interius, ſic cõiter concedit, ꝙ tenetur proponere confiteri, qñ & conteri: quia ſine propoſito confitendi, & emendandi, nõ dimittitur peccatum, ſicut nec ſine contritione, ad hoc aût tenetur qñ cogitat culpã commiſſam, & Dei offenſam, uel qñ tps ſe affert, in quo recogitare debet, ſicut in ho-
D ra mortis, uel periculo, uel aliquo alio con ſimili aliqualiter augmentareẽ cõtemptus. Sed ſi obijceres; ergo frequentius, & grauius peccat, quàm ille, qui oĩno negligit ſe; ergo vr̃, quòd huic patrocinaretur ſua malitia, & iſti noceat ſua bonitas, & Alexan. in ſuo 4. ꝙ re uera, qui habet remorſum ſæpè conſcientiæ, & non habet propoſitum confitendi, grauius peccat ille, qui negligit, ſed ille peccat periculoſius; ad qđ obijcitur quòd illi patrocinatur ſua malitia dicendo, ꝙ non eſt uerum, niſi occaſionaliter, ſed minor malitia, i. minor contemptus patrocinatur illi, alij aût nõ obeſt ſua bonitas, niſi occaſionaliter: non. n. eſt cauſa, quare grauius peccat, remorſum conſciæ, neq; conſiderata prætacta, ſed conſequens contemptus; vnde quia iſte frequentius contẽpſit, frequentius peccat, de pę. di. 3. & eſt auctoritas Iero. ad Ruſticum de penitẽtia, ſepties cadit iuſtus in die, & reſurgit: ſi cadit, quo iuſtus? ſi iuſtus, quomodo cadit? & iuſti vocabulum non ammittit, qui per pœnitentiam ſæpè reſurgit, & nõ ſolum ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi cõuitatur ad pniam, peccata donanẽ, cui plus donatur, plus diligit, Dauid quoque per pœnitentiam, adulterij ſimul, & homicidij ueniam impetrauit; & infra ingreſſus Dauid ad uxorem Vriæ, & Anachan ptofeta correctus, reſpondit, dicens: Peccaui: ſtatimq; meruit audire, & Dñs tranſtulit a te peccatum tuum glo. Auguſt. ſuper illud, cui magis donetur, quòd ille iuſtificetur qui erat dignus damnari; quia magis vr̃ dare paruum beneficium inimico, quã magnû amico, ideo dixit reſpectu modi, non rei; ſi ſecundo modo. ſ. quo ad uſum exterius, Petrus de Tarant. ſuper 4. ſent. recitat duas opiniones circa hoc, nam quidam dicunt, ꝙ peccator tenetur, ſtatim cum eſt in peccato mortali habita copia ſacerdotis confiteri, ut dr̃ de pęnit. & rem. oĩs, excuſat eû, quia intendit arctare tps pp negligẽtiam hominum, & non ampliare, alij cõis; quòd cum ſit præceptum affirmatiuum, ſ. cõfitemini, &c. non obligat niſi pro loco, & tempore: eccleſia uero in hoc præcepto potuit tempus determinare cum ſit præceptum, diſſimilitudine nõ natura; unde regulariter nõ tenetur homo cõfiteri niſi ſemel in anno. ſ. in Paſcha, qñ etiam neceſſitatem habet cõicare. Tho. ẽt dicit primam opinionem eſſe ſecuriorem. Bona. in 4. diſt. 17. art. 2. q. 2. & Alex. de Ales, quidam. n. ad confeſſioné obligantur, non ex culpa commiſſa, ſed ex inſtitutione eccleſiaſtica, ut poteilli, q non habent peccata mortalia, tales differre poſſunt: vſq; ad Paſcha, quia mandatum illius decretalis, non obligat, niſi ſicut obligat ad euchariſtiam, ad quam præparat confeſſio ſacerdoti facta: quidam uero non tñ obliganẽ ex eccleſiaſtica inſtitutione, ſed ex ppria tranſgreſſione, & ij tenenẽ ex ſacri inſtitutione de talibus generaliter aſſerere, ꝙ poſſunt vſq, ad Paſcha differre, vr̃ mihi periculum, ſimiliter qđ teneatur ſemper, qñ offert ſe opportunitas cõfiteri, vr̃ ualdè durû; ideo vr̃ rõnabiliter ſentiendum mediû, quòd medium conſiſtit in quatuor caſibus ẽm Pet. & Tho. tenetur ante Paſcha cõfite-

E (margin, top right) F (margin) G (margin) H (margin)

A ri, primus est rõne sacramenti, s. si vult cõicare uel celebrare intellige si est in mortali, & habet copiã confessoris, quia si esset dies dñicus, & sacerdos uellet celebrare pp populũ, & non hẽt copiã cõfessoris conteraꝫ, & celebret, & quàm citius poterit confiteatur, uel ẽt, si quis uellet sacrũ ordinem recipere ꝭm Tho. Secundus est rõne periculi, ut si ingreditur iustũ bellũ, uel simile; uel qñ est infirmus grauiter, sed tñ nota, ꝙ licet ex statuto medicus corporalis debeat uelle, ꝙ primus medicus spiritualis aduocaret, antequã manum adhibeat ad medendum, tñ sanè intelligendum, ꝙ si casus esset nimis uehemens ad mortẽ, hoc est, ꝙ infir
B mus moreretur, antequàm spũalis medicus adueniret, uel ẽt si esset in syncompi subueniat, sed postea cũ cessauerit tm̃ dubiũ, non apponat manũ, nisi promittat, & inducat medicũ spũalem, ut habeꝫ extra de pœ. & re. c. cum infirmitas corporalis, nõnunquã ex peccato proueniat dicente dño languido, quem sanauerat: vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi cõtingat: pœnitenti decreto statuimus, & distinctè præcipimus medicis, ut cum eos ad infirmos uocari contingat, ipsos ante oĩa moneant, & inducant, vt medicos aduocent
C aĩarum, ut postq̃ fuerit infermo de spũali salute prouisum, ad corporale remediũ salubrius procedatur cum causa cessante cesset effectus, & infra, si quis autẽ medicorũ huiusmodi nr̃æ cõstitutionis, postquàm p prælatos locorũ fuerit publicata, transgressor extiterit, tãdiu ab ingressu ecclesię arceatur, donec pro transgressione huius satisfecerit cõpetenter. Glo. Host. ex quo dicit, ꝑcipimus, necessitatẽ importat, & transgressor peccat mortaliter, nec cõtra hoc statutũ perscribi põt, nec aliqua cõsuetudine tolli, cũ pro salute aĩarum inductũ sic. hic Host. sequitur in decre. cęterum cũ aĩa multo ꝑtiosior sit corpore, sub interminatione
D anathe. prohibemus, ne quis medicorũ pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, ꝙ in periculũ aĩæ cõuertaꝫ; exẽplũ, sicut aliqñ cõtingit si religiosus infirmaꝫ dicit medic⁹, ꝙ est pp castitatẽ, & cõsulũt cõtra ꝓfessionẽ castitatis; tertius rõne conscię, ut si dicat sibi conscia, ꝙ statim teneatur, qa qui facit cõtra consciam, ædificat gehennã; quartus rõne dubij, ut si expectat copiã cõfessoris, sibi amplius illo anno, nõ occurrere, uel si hẽret casũ, de quo solus Papa põt absoluere, & hẽt modo copiã pęnitentiarij Papæ, uel si esset in uno carcere, de quo pp custodiã nõ posset exire, & hẽret sacerdotẽ sum

me ignorantẽ, si tunc occurreret discretus, E & ꝓbabiliter dubitaret illo anno amplius nõ posse hr̃e copiã alterius, tũc teneꝫ; dicit ẽt Tho. in 4. de quolibet, ꝙ laudabile est, ꝙ peccator peccatũ suũ, q̃ citius poterit confiteatur, p accidẽs posset esse dilatio meritoria, dũmodo nõ differat ultra annũ, uidelicet si ad hoc differt, ut prudẽtiori cõfiteaꝫ, uel deuotius pp sacrm̃, & hoc notatur de tpe nõ statuto ab ecclesia, sicut Alex. de Ales in suo 4. dicit, qui instãte tẽpore cõfitẽdi ab ecclesia determinato, nõ dẽt qs differre cõfiteri, si aũt dicat, quis post peccatum cõmissum per tp̃s aliqd' ut possit cõfiteri discretiori, quo melius posset inuestigare suã consciam, dũmodo hoc fiat citra statutum F tp̃s ab ecclesia, dũmodo ip̃s illud nõ multũ distet a sacro, ꝙ nõ peccat; si aũt cõmitteret qs peccatũ mortale post Pascha, & crederet se nõ posse hr̃e discretũ sacerdotem ante quadragesimã; non ęstimo ꝙ liceat differre conf. sed in casu tali cõfitẽdũ esset sacerdoti indiscreto, & post data opportunitate discreto, sed sapiẽter nota dictũ Alex. qa tanta posset esse indiscretio sacerdotis, ꝙ ẽt confitẽdo non me absolueret, sed de illo no. Riccar. in 4. d. 17. art. 3. q. 6. quatuor sunt casus, in q̃bus tenetur cõfiteri habita opportunitate, unus rõne sacri, s. q̃do vult G cõicari uel celebrare, nisi forte de propinquo expectet; alius cui deuotius, & securi⁹ confiteaꝫ, sic. n. expectãs, nullo iure, ꝙ conscia cõicare prohibeꝫ, si uerè pęnitens est; secũdo mõ, ut ẽt eadẽ peccata cõfiteaꝫ frequẽter, nõ tamẽ ad hoc teneꝫ quis, nisi i casib. quatuor, hoc aũt pp defectũ cõfessoris aut pp defectũ cõfitẽtis, si pp defectũ cõfessoris hoc dupliciter, aut qa deficit ei clauis potẽtiæ, eo ꝙ nõ põt de illo peccato absoluere, aut qa deficit ei clauis sciæ, qa nescit discernere; ex parte cõfitẽtis dupliciter, aut qa dimidiat cõfessionẽ, qa tacuit sciẽter aliqd mortale, aut qa cõtẽpsit facere pniam, sed de his plenius diceꝫ in qõnib. suis, uel H cõfiteaꝫ pluries eadẽ peccata, uel plurib. nã cõfessio, ut dicit Bon. ordinaꝫ ad multa, sed ad unũ principaliter, & q̃tũ ad principale æqualiter cõfiteꝫ multis, & uni, qa unus sacerdos tm̃ dimittit de pęna, q̃tũ ꝑt clauiũ, nec dẽt iterari cõfessio pp finẽ principalẽ, nisi forte timeaꝫ error fuisse in cõfessione; ꝑterea & aliæ sũt utilitates annexæ, & ad illos ualet multoties, & plurib. confiteri. s. ad erubescẽtiã, & intercessionẽ multorũ, ad humiliationẽ, & grãæ augmẽtationẽ; ad principalẽ effectũ ualeꝫ, quo ad certificationẽ sp pęnitẽs ꝑt eẽ certior, qa si nõ habuit

 esse-

A effectum prius pót esse, ꝙ secundo habeat, & melius ēt disponitur, ualet maximè ad diminutionem pęnæ purgandę, de pę. di. 1. & qm̃ uerecundia magis est pęna: qui ardescit pro Christo, fit dignus mīa. vnde pôt ꝙ q̃to pluribus confiтetur in spe ueniæ turpitudinem criminis, tanto facilius sequitur ueniam, aut gratiam temissionis, glo. quantū ad pęnam nō culpam, si culpa bene fuit cō fessa. De sexta conditione, s. nuda, quia nō debemus confiteri crimina notis pallianti bus, uel nominibus, sed quodlibet peccatū in suo proprio noīe quantumcunq; turpe exprimatur, dicit hoc glo. Credo ꝙ sufficeret exprimere peccatum per honesta uer-
B ba, ut dormiui cum tali, uel cognoui eam, nec oportet confitentem dicere turpia, sicut ribaldus loquitur hoc, idē dicit Guglielmus, non. n. debet homo inhonestè loqui; sed sufficiant quæcunq; uerba, per quæ confessor sufficienter intelligat peccatum, cū suis circumstantijs, aggrauantibus notabiliter, ēt Innoc. in glo. super c. oīs, prouer. 28. Qui abscondit scelera sua, non diriget; qui aūt cōfessus fuerit ea relinquens, mīam cō sequatur; vel sic nuda, quia non debet confiteri per nunciū, nec per epistolam, rōnem
C assignat Petrus de Tarant. in 4. dist. 17. ꝙ quantum ad confessionem in quantum est actus uirtutis, posset confessio fieri ꝑ nuncium, uel epistolam, tñ inquantum est pars sacramenti, habet determinatam materiā. s. actum, quo præcipuè consueuit conscientia hoīs manifestari, & sicut in baptismo illud assumitur in elementum, cuius est maximè usus in abluendo, ita ēt in confessione assumitur ille actus quo maximè consueuimus manifestare, s. ꝓprium uerbum, vñ si in necessitate non licet alicui uerbo peccata sic confiteri, in necessitate uero pôt defectus eius suppleri per actum ęquiualentem, ut cum alicuius lingua non intelligitur, confiteatur per interpretem, ita tñ ꝙ præsens sit
D ut glo. no. sup summam Ray. §. 26. nuda. sup uer. nuncium. mutus confiteatur, uel per interpretem, uel per scripturam, uel per nutum muti, dominus enim non requirit ab homine impossibile, concordat his ēt si sacerdos absens est, non oportet ei per nuncium, uel per scripturam confiteri; de illo igitur iudicandum est, sicut de eo, qui nō habet copiam confessoris: Idem ēt Tho. nota, ut dicit Tho. cū quis in necessitate cō fitetur laico, uel per interpretem, laicū tenetur oīno celare laicus, quia licet nō sit, sacramentum, est tñ quid sacramentale; nō

sufficeret etiam si aliquo pñte coram aliquo sacerdote, alius dicat peccata eius; quia E non debet fieri pro nuncium, de pę. di. 4. c. quem pęnitet, circa princ. & est Aug. in lib. de pœnitentia. Præcipit. n. dñs mundandis, ut ostenderent ora sacerdotibus, docēs corporali præsentia confitenda peccata non ꝑ nuntium, non manifestanda per scriptū: dixit. n. & ora monstrate, & oēs, non unus pro oībus, non alium statuatis nunciū, qui pro uobis offerat munus a Moyse statutum, sed qui per uos peccastis, per uos erubescatis; vnde notat glo. verbo, si tamē sacerdos interroget pęnitentem, & ille ad interrogata respondet, sufficit, quantum ad ea, de quibus interrogatur, nisi sit talis, qui potius F dimitteret confiteri, quàm ore proprio confiteri peccatum, hoc. n. de superbia est, de pę. dist. 5. c. consideret. versus finem; nec debet fieri absolutio per scriptum, uel per nūcium; sed præsens confitens a præsente sacerdote debet absolui. Sed nunquid unus pôt audire pænitentem, & alius absoluere? Guiel. glo. Ray. Respondet, ꝙ non, quia sacramentū pnię non est diuidendum, sicut dr̃ de epo, qui manum imponebat in ordinatione, & alius sacerdos uerba ꝓferebat. 23. c. quorundā, ita ꝙ tales ordines non recipiebant glo. hęc habes, ꝙ duo imperfecta G sacramenta nō cōstituunt unum sacramentū perfectum; & hoc ideo quia sacramenta sunt unitatis, nō diuisibilitatis, & unitas diuisionē non recipit. 24. q. 1. ꝙ loquitur, idē dico in sacramēto baptismi, & eucharistiæ, & in oībus illis, in quibus certa forma desideratur. De septima conditione. s. discreta, ut. s. quærat discretum cōfessorem, q sciat ligare & soluere, & hoc intellige de illis, q habēt potestatē, uel a ꝓprio sacerdote, uel ab ordinario, uel a Papa, uel a delegato Papæ, aliter necessaria est confitenti licētia a parochiano suo, qa unus đ casib. est, in quo oportet iterari cōfessio; si deficit sacerdoti clauis sciæ, q nescit discernere. vnde Bona. H in 4. di. 17. q. iuxta literam, q̃rit cū Mag. dicat, ꝙ quæ tēdus est sacerdos sapiēs, & discretus, quare fieri hoc debeat. nam cū simplex sacerdos ita bonam missam cantat, sicut sapiēs, & ita bene baptizat, ergo vr̃, ꝙ ita bene absoluat; quæritur ēt utrū simplex sacerdos peccet in absoluendo, vel ēt in audiēdo confessiones, & hoc vr̃ ꝙ sic, qa qui se intromittit facere; qđ nescit, usurpat alienū, & oīs talis peccat mortaliter, & grauiter, ergo sciēdū, ꝙ sacrum, siue sit clauis, siue non, tamē necessitatē sacerdoti tāta sciētia,

A tia, ꝙ sciat discernere in peccatis cõibus, qđ ueniale, & qđ mortale, & ꝙ sciat semper ad quę peccata potestas sua põt se extendere, & hoc qa alia pęnitentia danda est pro ueniali, & alia pro mortali, & si ad aliqđ genus peccati non põt extendere manũ; illud est ei necessarium cognoscere, alioquin in periculũ aïæ suæ, & cõfitẽtiũ audit cõfessiones, & si subditi cognoscunt eius simplicitatẽ, tenenť consulere, & discretos aliquando vtcũq; peccant grauiter, & de hac discretione loquiť Aug. alia est discretio qua sciat per habitũ acquisitum discernere inter perplexitates peccatorum, in talibus est de bene esse, in talibus aũt securiorem debet uiã

B semper eligere, & sapiẽtes consulere, ad illud ꝙ obijciť de missa, dicendum ꝙ nõ est simile, quia ibi est uis in uerbis, ad non statutis, hoc autẽ requiriť, ut cõsulat, & iudicet ſm scientiã, quæ est in ipso, quid aũt q̃ritur utrum peccet dicendum ꝙ carens discretione necessaria peccat, & qui eũ sustinet, ut est eṕs, uel alius similis. vnde notat in summa Io. q̃ & quãdo sciã requirať in sacerdote lib. 3. tit. 5. de prudẽtia ordinandorum, sed peccatores libenter quęrunt tales, recitauit mihi quędam mulier nobilis pręsente filio. Filius aũt hic ibat ad uillam suã

C ad confitendum cuidã sacerdoti, qui uocabatur donnus Sgratiatus, & cũ iste confiteretur de accessu ad mulieres, & sacerdos, tunc dicebat; o fili istudmet accidit ẽt mihi, & sic de consimilibus, cõtra quos Aug. clamat lib. de pęnit. transumptiue uero de pę. dist. 1. c. qu em pœnitet. sic inquiens, q̃ vult pœnitere aliàs confiteri peccata, ut inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientem ligare, & soluere; ne cum negligẽs circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, i. petit, ne ambo in foueã cadant, quam stultus euitare uoluit, dẽt esse discreta, i. distinctè ac separatim singula

D peccata confiteri. psal. lauabo per singulas noctes, i. singula peccata lectum meum, i. conscìam meam, lachrymis meis, stratum meum rigabo, non. n. sufficit peccata in generali confiteri, & hoc pp multas causas, ut ait Alex. de Ales in 4. una est ex parte confitentis. sicut. n. ex auersione a Deo, culpa cõmittitur, sic ex conuersione ad Deum cum contritione, & obligatione ad pœnam culpam remittitur, dolor. n. contritionis debet esse ex separatione a Deo: pœna uero qua sacrificio debet respondere delectationi, quam in conuersione ad creaturam habuit, & quia ista conuersio trahit peccatũ E in speciem, & confessio, quę fit ratione pœnæ iniungendę, debet fieri in speciali: alia ratio est ex parte sacerdotis, qui non potest taxare quantitatem pœnitentiæ, nisi sibi innotuit per confessionem quantitas culpæ: quantitas aũt culpæ non põt cognosci, nisi fiat confessio de singulis peccatis, & circũstantijs aggrauantibus. Tertia autem ratio est ex parte status, nunc. n. sumus in statu, seu lumine grãæ, ideo sicut in lumine, nihil abscõditur, sic nec in cõfessione dẽt aliquid occultare: occultaretur autem si confessio fieret in genere. Quarta ratio est, quia ſm F Hiero. quod sanat oculum non sanat calcaneum, unde medicinis particularibus sanãdæ sint infirmitates particulares, & hoc in spiritualibus, sicut in corporalibus, actus autem, & operationes sunt circa singularia secundum Philosophum, ergo cum confessio sit medicina quædam, non adhibẽda est morbo generali, sed particulari; & morbi sanandi sunt confitendi particulariter: ꝙ si forte obijceres, quòd contingit cogitantem se offendisse Deum, conteri in generali, & illa contritione peccata deleri, similiter videtur, quòd contingente, quòd aliqs G confiteatur peccata in generali, ipsum illa confessione absolui a reatu. ad hoc Alex. de Ales in 4. dicendum quòd contritio refertur ad Deum propriè loquendo, qui omnia nouit specialissime confessio fit homini, quem oportet iniungere pœnitentiã secundum exigentiam meritorum, ꝙ non põt, nisi sibi fiat discreta, & particulata confessio; nec etiam nego quãdo oporteat aliquo modo conteri de peccatis in particulari, dũ. n. committit se pœnitens super peccata mortalia, uel cõuertendo se ad Deũ, a quo se auertit; & sic ut æstimo sufficit si cõfiteatur illa Deo in generali, uel ſm ꝙ illa opere, uel consensu perpetrauit, & sic puto, ꝙ super singulis cõteri, uel cõfiteri. Ber. H super Cant. omne ꝙ remordet cõscientiã, cõfiteri humiliter, pure, & fideliter. Ray. q̃ritur, quid de confessione, ex qua frequenter sacerdotes, & alij confiteнť se cõmisisse oĩa peccata, uel reos oĩum malorum, & hæc Ric. & dicit, ꝙ taliter cõfitens loquitur in pſona ecclesiæ, uel dicit, sicut dicit Aug. ꝙ in vno peccato possint multa peccata notari, ꝙ aũt ſm cõsuetudinẽ quarundã terrarũ dr̃ in tali cõfessione peccati in oĩbus uitijs, in qb. põt hõ peccator peccare, & similia, intelligiť in gñribus singulorũ, & nõ de singu-

A singulis generum.q. d. peccaui cogitatione, loquutione, opere, & ommissione, quasi idem dicit Host. verbo nunquid ergo peccat, & sequentibus, & addit non tñ est approbãda, immò uituperanda, quorũdam capellanorum consuetudo, qui addunt de pollutione putantes, hoc sufficere pro confessione, sed se ipsos seducũt, quia ad huius modi mortalia requiritur cõfessio spũalis, & sacramẽtalis; vel discreta dẽt esse confessio, i. cõfessori suo facta; sed uidendum cui confessio est faciẽda. Resp. Ray. §. 15. dẽt. quilibet debet regulariter cõfiteri sacerdoti, nam solis sacerdotibus dedit dñs ptãtẽ ligandi, & absoluendi cũ dixit Io. 20. quorũ
B remiseritis peccata, remittunt eis; & quorũ retinueritis, retenta sunt, & de Pę. di. 1. verbum Dei; & est tex. Ambr. verbum Dei dimittit peccata, sacerdos est iudex, sacerdos quidẽ officium exhibet, & nullius potestatis iura exercet, & paulò post dñs parius & soluendi esse uoluit, & ligandi, q citra qui pari cõditione promisit; ergo qui soluendi ius non habet, nec ligandi: ius. n. hoc solũ promissum est sacerdotibus. Hæc ille: non tñ cuilibet sacerdoti, licet. n. æque oẽs sacerdotes in ordinatione recipiant potestatẽ,
C ligata tñ est, ita q nõ possunt eã exequi non data sibi auctoritate ab ẽpo Diocesano, uel ab Apostolica sede, uel ab alio potẽti dare: vñ dicit hoc glo. Guil. in Ray. super verbo ligata potestas hic in propriẽ dr̃ ligata, sicut si diceret ligata potestas comedẽdi in eo, q non hẽt, quid comedat, sequitur in Ray. hoc idẽ intelligas de sacerdotibus religiosis, ac reclusis, quia nec illi de iure possunt iungere pęnitẽtias, nec baptizare, nec prædicare, & similia, quia pertinent ad curam aĩarum, nisi ad ẽpo, tñ cõsensu sui Abbatis, siue Prælati sui fuerint instituti. 15. q. 1. peruenit ad nos, vñ ualde miramur, quidam Monachi, & Abbates in parochia uestra contra patrũ Sãctorũ decreta ẽpalia iu
D ra, & officia sibi arroganter uendicãt, cum pęnitentiam, & remissionẽ peccatorum reconciliatorũ, decimas, & ecclesias, cũ absq; proprij ẽpi licentia, uel Apostolicæ sedis auctoritate, hoc nullatenus præsumere debeãt sicut i Calcedonẽsi cõsilio a Sãctis patribus, de huiusmodi cautum, & statutum est, & sub anathematis uinculo Monachis oibus prohibitum, & §. ecce in hoc. & iste clarius probat eadẽ causa. 2. q. Seculari tñ dari põt potestas absoluendi ab excõicatione, quę est pęna iuris, quia est potestas iuridictionis, non ordinis; sed absolutio criminis, q̃ fit cum psal. & orõne, non põt, quia B est potestas ordinis. Host. ẽt §. 7. cui confitẽdum, dicit q sacerdos, ex quo sibi cura aĩarum cõmissa est ab ẽpo sine alia licentia speciali potestatem habet audiendi confessiones parochianorum suorum, & excõicandi, & absoluendi exceptis prohibitis, ut extra de offi. archip. c. 1. & 2. No. ẽt ſm Host. uerbo, & nunquid, q cum pœnitentia sit de iurisdictione uoluntaria, quilibet curatus sacerdos poterit ubique, s. intra territorium parochiæ suæ, & extra parochianum suum absoluere; quia consilium gñale extra de pę. & re. c. oĩs. de loco nihil exprimit ff. de offi. proconsul. l. 2. Sed si obijceres, q quilibet nostrũ sacerdoti possit confiteri p illud Iac. vlt. confitemini alterutrum peccata uestra. F Textus non vr̃ magis loqui de sacerdotibus, quàm de laicis, ergo nõ solum sacerdotibus, & de pę. di. 6. Qui vult, & est textus Aug. in lib. de vera, & falsa pœnitẽtia, tantaq; uis confessionis est, vt si deest, sacerdos confiteat proximo. Ad hoc Respõ. Alex. de Ales in 4. q multiplex est potestas absoluendi, sicut dicunt quidã, quædam est auctoritatis, & hæc est solius Dei; alia est excellentiæ, & hæc est Christi hoĩs; alia cõfessionis, siue ministerij, & hæc est sacerdotis, cui est cõmissa potestas absoluẽdi in sũptione ordinis sacerdotalis; alia est ex me- G rito, & hæc est uirorũ sanctorũ; alia est ex vnitate fidei, & hæc est oĩum fidelium; hi duo modi ultimi potius dicunt impetrationẽ absolutionis, uel implorationem, quam efficaciã, uel iudiciũ; dicẽdum ergo q licet immo expedit q̃nq; confiteri peccata sua alij, quàm sacerdoti, ut. s. iuuentur ab eo, vel oratione, uel instructione, & erubescat peccata sua, & humilietur confessione tali, & sic mereatur erubescentia, & humiliatione, sed hæc confessio est opus uirtutis. Vñ Ber. sup Cant. vir perfectus tantus est amator virtutis, q uellet oẽs nosse sua mala, dũ tñ non esset eis occasio mali, sed boni; sed H illa solum, q̃ ordinata est ad reconciliationem, quæ fit per absolutionẽ, & ligationẽ, quæ potestas est solis sacerdotibus tradita. ad illud Iac. Confitemini alterutrum. Alex. de Ales dicit, q confessio fit dupliciter in gñali, q̃n dicit suum confiteor, & in speciali q̃n quis dicit peccata sua; cõfessio specialis fit solis sacerdotibus, sed generalis oib. confitemini alterutrũ, s. sacerdos sacerdoti speciali, & uniuersaliter vnus alteri confessione generali, ſm Bedã intelligit de mortalibus, & uenialibus; de mortalibus quantum

A tum ad pceptum.s.sacerdotibus, de uenialibus quantum ad consilium alijs. Ad aliud q confiteat proximo, de pę.di.6. Qui vult. Subiungit textus, q laicus non pôt absoluere, sic inquiens. Tanta est uis confessionis, ut si deest sacerdos, confiteatur proximo, & si ille cui confitebit potestatem absoluendi non habeat, sit tñ dignus uenia ex desiderio sacerdotis, qui socio confitet turpitudinem criminis. Discreta.s. discreto cõfessori, i. q et facias sacerdoti, cui debes: iã enim dictum est, q nõ oibus sacerdotibus possumus confiteri, cum ex statuto ecclesiastico. de pę.& re. oēs dicatur: q oïs fidelis saltem semel in anno proprio confiteat sacerdoti, quã rõnem assignat Pet. q ad effectum aliqñ duo requirunt, s. potentia actiua in agēte, & materia determinata, seu debita in suscipiente, hinc est q ad effectum ligandi, & soluendi requirit potestas clauium, quæ datur in ordinatione, & materia debita. s. subditus, q hr ex iuridictione. vñ dico, q nõ sufficit sacerdoti cõfiteri, cuilibet sacerdoti, sed oportet pprio confiteri. Cũ hæc Tho. in 4. di. 17. cũ sacerdos nõ sol uat nisi ad aliqd faciendũ, & ille solus pôt absoluere, qui pôt per imperium ad aliqd faciendum ligare, ideo oportet, q homo

C proprio confiteat sacerdoti, alienus autem non pôt eum absoluere, uel ligare, per illã regulã extra de uerbo. sign. c. exijt, qui seminat, cũ non habeat imperiũ par in parē, de pę. dist. 6. placuit. proprius aũt sacerdos quo ad hoc, ut dicit Host. sub §. cui patriarcha. verbo breuiter. in fi. vbi ponit tres mediatos sacerdotes, & proprios cuiuslibet hoīs, i. Papã, Diocesanum, & proprium sacerdotem, & adde legatum Papæ, uel quibus isti indulgent, per specialem licentiam et sine literis extr. eod. tit. oïs. alienũ aũt. s. parochianum alterius sine licentia sui supe rioris, non pôt iudicare, quia non dēt mittere falcem in messem alienã. 9. q. 2. ex sta-

D tuto Calixti. nullus alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum iudicare, aut excõicare presumat: qa talis iudicatio, aut ordinatio, aut excõicatio, uel dãnatio, nec rata erit, nec uires ullas habebit, qm̃ nullus alterius iudicis non sua sententia tenebit, aut damnabitur. Vnde dñs in Euang. et loquitur, dicēs, ne trãsgredieris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui. Ex quo concludit q Minores, & Predicatores possunt cõfessiones audire ex priuilegio Clemētis, ut hr extra de sepult. dudum. sed not. q olim licebat eis ex priuilegijs, & specia-

E liter ex constitutione Benedicti, quæ incipit inter cunctas, quę hodie uacant, sed per Clem. ut possint audire, oportet q Magist. vel prouincialis prædicatorum, aut eorũ vicarij, & generales, & prouinciales ministri uel custodes minorum, primo quidem accedant ad præsentiam ordinariorum, per se, uel per alios, & petant, ut fratres, q electi fuerint in eorum ciuitatibus, & Diocesibus cõfessiones audire ualeant, & penitentias imponere, & penitentes absoluere, & post hæc dicti prælati ordinũ eligant psonas idoneas, & præsententur, uel faciãt præsentare dictis prælatis ecclesiarum, ut de ipsorum licentia, & gratia possint audi-

F re confessiones; qui tñ præsentati non poterunt pp hoc audire in alio episcopatu, & debent ipsi electi in monasterio, prout uniuersitas cleri. vel populi exigit, & si prælati licentiam concesserint, tunc prædictæ personæ, dictum officium exequantur; sed si dicti prælati ecclesiarum quanqñ de præsentatis, nõ miserint, loco eius ponatur alius, si uero absolutè licentiã dare uoluerint, & generaliter, quilibet habens priuilegium pôt audire confessiones, eo modo, quo sonat in priuilegijs suis: sed uidendum, si audienda confessio possit alteri committi.

G Resp. sm Tho. & Pet. in 4. dist. 17. Si aliquis non possit idcirco audire confessiones alterius, quia non habet iuridictionem pôt ei committi per quemcunque dominãtem iuridictionem in ipsos, qui audiendi sunt, vt per Papam, epum, & parochianũ. Si uero aliquis non possit audire, quia non hēt exequutionem ordinis, non potest sibi cõcedi, q confessiones audiat, nisi per eum, q hoc impedimentum remouere pôt, & nota hoc, q si et per proprium sacerdotē committitur, nõ pp hoc oportet, q committat tali, qui aliter habebat iurisdictionem, ipse qui sacerdoti cõmittit. Item nota sm Tho. q qñdo per superiorem committit alicui

H sacerdoti, q possit audire alienos parochianos, non sit præiudicium proprio sacerdoti, eo q iurisdictionis potestas non est cõmissa alicui in fauorem suum, sed in utilitatem plebis, & honorem Dei, & ideo si prælatis superioribus uideat expedire ad honorem Dei, & salutem plebis, q alijs committant, in nullo sit præiudicium inferioribus prælatis, nec tenet subditus iterum petere licētiam a proprio sacerdote, quã ius. Ber. in quidam glo. dicat, q sic, quæ glo. postea per Clementem 4. tanq oino falsa fuerit, in quo dum priuilegio indulto mino-

A ribus,& prædicatoribus, ꝙ incipit, quidam temere;& fuit determinatū in eo, ꝙ illi qui bus a superiorib.cōmittit̃, possint audire ēt parochianis contradicentibus, & inuitis, hoc ipsum ēt tenet Io.An.ext.de pe.sic ps. li.6.& cōfessus sacerdoti hūti cōmissionē a superiori,nec dicit est, non tenet̃ confiteri proprio sacerdoti,ut in extraua.Io.22.quæ incipit uas electionis, & ratio quare non potest cōtradicere, est, quia par in parem nō habet imperiū, aut minor in maiorē nō hēt ptātem. Vn̄ Tho.dicit,ꝙ est bonū,ꝙ ille q̄ auctoritate supioris cōfessionē audit, inducat cōfitentē,ꝙ ēt confiteat̃ proprio sacerdoti,uel saltem semel in anno se præsen

B tet sacerdoti,denuntiās non esse in peccato mortali,& postulet eucharistiā,uel si data fuisset dilatio ad cōicandū,ei innotescat pp periculum mortis, quia si sacerdos nesciret,& trāsiret tps rōne statuti, posset negare ecclesiasticā sepulturā, ut hr̄ extra de pę.& re.c.ois. gr̄a cuius quærit̃ utrū sacerdos parochialis debeat credere subdito suo dicēti se alteri confessum esse. Tho. in 4 de quolibet dicit, ꝙ in foro iudiciali creditur homini contra se, sed non pro se, est

C enim distinguendum, quòd duplex est impedimentū,quo quis a perceptione eucharistię impedit̃: si.n. impedimentū sit ad forū iudiciale pertinens,puta excōicatio, nō tenet̃ sacerdos suo subdito tradere,quem excōicatum nouit;nisi ei de absolutione constet,nec ēt si sit usurarius notorius,nisi constiterit de cautionibus restituēdi, dicit etiā Host. ꝙ si quis declinat a proprio sacerdote,& confitet̃ prælato suo, si peccatū est enorme,& manifestū,non tenet̃ credere ꝓprius sacerdos,ꝙ cōfessus sit, & absolutus, nisi cōstiterit per literas. Si aūt sit impedimentū,ꝙ ad forum pęnitentiale pertinens peccatum tenet̃ ei credere, & iniustè agit si denegat ei eucharistiā,qui dicit se esse cōfessum ab eo, qui habet auctoritatē pōt ille cōfiteri,nec pōt compelli, ꝙ ea peccata, q̄ cōfessus est,iterū confiteat̃: notate ergo fratres minores, & ꝑdicatores si audiāt cō

D fessiones extra diocesim,sibi cōcessā,vt puta si Bonon̄.audiūt Ferrarien̄.nō possūt absoluere, & ita si non ꝑstati audiūt eodem modo,quos absoluunt,nō sunt absoluti,qa nō possunt absoluere,nisi eo modo quo eis conceditur in priuilegio,& qui sunt ab eis absoluti,si in eis erat scīa huius nō, sunt absoluti,nec quo ad Deū,nec quo ad ecclesiā.Si uero credebāt ipsos sacerdotes,ad quos accedebāt posse eos absoluere,sūt absoluti, quo ad Deū,attn̄ si post cōfessionē eis cōsti

terit,debet̃ denuo cōfiteri oīa illa peccata, q̄ cōfessi fuerūt;qa unus de casib. in quo cōfessio debet iterari,f.si ex parte sacerdotis deficit potestas absoluēdi discreta,i.discreto fiat confessori:gratia n.huius quæritur si aliquo casu possit quis confiteri, quàm pro prio sacerdoti;& intellige de illis, qui non habent auctoritatem uniuersalē a Papa, sicut frater minor,uel pęnitētiarius epi, &c. Tho. in 4.dist.17. Si subditus scit sacerdotē suū esse hæreticum,aut sollicitantē ad malū,aut fragilem ad peccatū,ꝙ quis ei confitetur,est pronus,uel si probabiliter ęstimat̃ reuelator confessionis, uel sit peccatum,de quo quis vult confiteri contra eū sit cōmissum,in ijs,& similibus,qđ quibus probat̃, E

timens pęnitens ex confessione facta periculū sibi,uel sacerdoti imminere, debet recurrere ad superiorem, uel petere licentiā alteri confitendi,qđ si licentiā hr̄e non poterit, idem est iudicium,qđ de illo,qui non habet copiam confessoris. vnde magis dēt eligere confiteri laico,nec in hoc transgreditur quis præceptū ecclesiæ,quia pręcepta iuris penitus non se extendunt ultra intētionem præcipiētis, quæ est finis præcepti, hæc aūt est charitas, & Ber.dicit de præcepto, & dispensatione, ꝙ pro charitate instituto tutum est contra charitatem, militare non dēt,nec in hoc fit iniuria sacerdoti,quia dr̄ 11.q.3.priuilegium itaq; ammittere meretur,q̄ pmissa sibi abutit̃ auctoritate, uel potestate,& intellige si nō pōt hēre aliū.Inn. & Host.ext.eo.ti.c.ois,addunt, uel dicēdo ꝙ si non inueniat alium cui confiteat̃, nisi illum, quē ex iusta causa recusat. Resp. si iustā causam habet,quia timet,ꝙ ex confessione posset periculū,& graue peccatū, uel scandalum prouenire;tunc eligat sine confessione mori,& soli Deo cōfiteatur, vel dicit melius,ꝙ confiteatur peccata in gn̄e, sed non circumstantiā, de qua posset malum prouenire. Ita.n.ordinabitur, ordinauit Deus oīa opera sua, quod nunquā uoluit ad malum ex eis peruenire, iste est tex.glo.Inno.ad literam.Host.ponit octo casus, in qbus pōt, qs audire confessionē alterius parochialis. Primus qn̄ ꝓprius sacerdos oīno est indiscretus,de pę.d.6.placuit,ut nulli deinceps sacerdoti liceat quēlibet commissum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu,cui se prius commisit nisi ꝓ ignorantia illius,cui pęnitens prius confessus est. Glo. ergo pro ignorantia eius auctoritate huius canonis poteris ad aliū sine licentia hoīs præsbyteri illius imperiti sufficit hoc a iure concedi, sed nunquid credet F G H

illе

A ille extraneus simplici uerbo eius pœnitẽtis,qui dicit suum sacerdotem impetitum? sic quia non est uerisimile,quod cũ mendacio ueniat ad pniam,nã de pę.di.6.q.ult; sed hoc dẽt fieri cõscia,ut ext.de pę.c.oĩs, quã licentiã si proprius sacerdos non vult dare,põt ipse ad aliũ ire arg. extra de regul.licet,uel uadat ad superiorem, vt eũ cõpellat uel ut ipse det licentiam,arg. de iur. pa.nullus Tho.& Pet.di.21.in fine,s.in expositione dicunt,quòd hoc, quod dictũ est de indiscretione,intelligitur qñ tanta est ignorantia,quòd nullo modo sufficit subditum dirigere, sed posset eum ducere in errorem.Host.postulet,& obtineat,hoc intel
B ligitur nisi in imminenti necessitate nõ possit hr̃e recursum ad superiorem.Petrus ubi sup.dicit,ꝙ si oĩs est ignorans licẽtia petita,etsi non obtenta. Secundus casus quãdo parochianus transtulit domiciliũ suum,nã certe ille, ad quem transit non est alienus, sed suus,extra de paroch.c.si.Tertius casus cum quis est uagabũdus. ff.de iudi. hr̃es absens.Quartus cum quis quæret domicilium quo se transferat,nam & is sine domicilio est.ff.ad municipales.l.labeo,& eius.§.celsus.Quintus cum quis deliquit in aliena parochia extra de rapt.c.1.& 6.q.3.placuit vt
C nullus epõrum grauiter ferat si eius parochianũ pro deprecationis causa eps excõmunicauit,si tñ occultũ est, & nõ sit excõicatus a prælato illius loci,põt de hoc ẽt cõfiteri proprio sacerdoti, si aũt est excõicatus a plato illius loci pp illud peccatũ sicut consueuit fieri in furtis,& huiusmodi, quorum ignorantur auctores,mittendus est talis ad excõicatorem, & absoluendus est ab ipso.glo. hic sup uersiculo in parochia sua dicit:hunc non credo generaliter accipiendum ꝙ dicit ius, q̃ rõne sortitur quis forũ contentiosum,quia põt incontinenti,& iudicari, & puniri de crimine ibi commisso; sed si quis Bononiensis cõmisit unum pec-
H catum Ferrarię pp quòd non esset Ferrarię excõicatus,ut puta peccauit peccato luxuriæ,nunquã poterit de illo confiteri Ferrariæ, uel aliàs non habita licentia diœcesani sui, uel parochiani. Dicendum ꝙ nec de illo solo,nec de alio põt, quia hoc non pertinet ad forum causarum. Sextus rõne studij, vt clerici de prælatorum suorum licentia accedant,dum ibidem manent,arg.ff.de iudi.l.si longius.§.1.Septimus tpe necessitatis,ut quia infirmatur ad mortẽ, uel quia ingreditur iustum bellũ,siue mare,& deest proprius sacerdos:itaq; ẽt tunc laico habet confiteri,de pę.di.9.sanè. Octauus si ponit E
spem in ira sacerdotis proprij. Hæc Host. sed iste octauus casus cõiter non tenetur, quia ratihabitio in talibus non habet locũ, extra de regul.iuris, actus, adducit tamen Host.& Ray.ꝙ in oĩ casu, in quo quis audĩre parochianum alienũ consulunt,ꝙ iniungant,quòd se proprio sacerdoti repræsentet,arg.extra de sent.excõm. de cæter. & c. ea noscitur,& c.de ijs,in fi. Quæritur modo generaliter utrũ in his casibus.s.quando quis põt confiteri alteri, quã proprio sacerdoti, possunt audire confessiones illi sacerdotes,quibus non est data potestas.Host.& Ray.dicunt,ꝙ non quando sunt alij,qui habeant,ut puta petant licentiam a sacerdote F
suo.s.eundi ad illum, qui hẽt auctoritatẽ, uel ab epõ,uel a Papa,uel a delegato Papę, & si non vult dare,uadat ad epm; & si eps non vult dare uadat infra ambitum episcopatus.si aliquis est,qui habeat; & si non est ẽt licet ad alios epatus trãsire; sed nota ꝙ duo non solum de habentibus iurisdictionem uniuersalem, sed in suis parochijs,qđ vult dicere Ray.& glo. quia licet quis possit declinare a proprio sacerdote, pp hoc non datur iurisdictio illis, qui nunquã habuerunt,quia sacerdotes non possunt confessiones audire nisi ab epõ fuerint licẽtia-
G ti, & instituti, nisi in casu necessitatis, si alius non possit haberi; quia discreta debet esse,i.suo,& non alieno,quàm de peregrinis, & romipetis dicit.glo. volũt super uerbo.longũ iter suscipere,ceperũt peram,& baculũ a pprijs sacerdotibus, uel aliter cũ licentia suorum sacerdotum, iter arripuerunt eo ipso præsumendum est, datam esse eis licentiam confitendi, & alia sacramẽta recipiendi,hoc ẽt Innoc.in glo.super c.omnis,& addit, si autẽ sine licentia sacerdotis proprij peregrinantur, non possunt absolui ab alio,nisi in necessitate, & idem est de negotiatoribus,& alijs uiatoribus:unde tutius est semper licentiam petere, & obtine H
re in talibus,idem ponit Host.in glo. si aũt peregrinans qui habet crimen,cuius absolutionem retinuerat sibi eps nunquam in peregrinationem põt absolui, & maximè si instat tempus generalis cõionis, ut in Pascha,sed debet ei iniungi,quòd cum habuerit copiam sui episcopi iterum confiteatur ei,& ab ipso accipiat pniam de illo, hæc ille.Verius vr̃ quòd si fuerit tanta necessitas quòd ipse potuit absolui ab aliquo, non oportet,ꝙ iterũ absoluatur, oportet tñ ꝙ si est ad satisfaciendũ satisfaciat,& etiã si ob

dictam

A dictam causam fuisset excõicatus, & ab ipso sacerdote fuisset absolutus, si postea nõ præsentet se epo, reincidit in eandem excõmunicatiõnẽ, extra de sen. exco. li. 6. si uero nõ fuit necessitas, nec absolutio ualuit. Discreta, si uicinus uicinũ sacerdotem posśit absoluere a mortali, sine licẽtia superioris tacita, uel expressa, generali, uel speciali: nã si eps hoc scit, communitet fieri, & tolletat, eo ipso præsumendum, & ipsum tacitè approbare, & licentiã date. Hos. sub §. presbyter. Similiter dicit, ꝙ non debent hoc facere sine licentia superioris, cũ hoc non multũ expedit. Discreta, discreto confessori. s. cui debent Reges, & dñi sæculares confiteri. Host. sub §. ꝙ præteri. Si Rex hẽt domicilium principale in aliqua ciuitate, illi epo cõfiteri dẽt, uel sacerdoti, nisi sup hoc habetet priuilegiũ. idẽ dicẽdum est de Duce, & Marchione, & de oĩbus habẽtibus latas iurisdictiones in diuersis locis; & nõ oportet, ꝙ si principalius possunt cõfiteri, & nõ in cuius parochia morant̃, uel ꝙ tutius est, de licentia epi eligãt, si loca sunt in diuersis epatibus de licẽtia utriusq; epi, uel metropolitani; sed si sunt in diuersis ꝓuincijs recurrat̃ ad primatẽ, uel ad Papã, quia istud est sine quæst. Quid de illis, q per partẽ anni manent in una parochia, & p aliam partem in alia parochia. Host. in c. oĩs. §. cui rustici. dicendum ꝙ si transferunt se aĩo remanendi, facti sunt parochiani illius; si aũt non intendunt derelinquere domicilium antiquum, debent antiquo præsbytero confiteri, uel de eius licentia alteri, & idem dicendũ est de familiaribus, qui cum eis morant̃; nulla. n. cõsuetudine põt induci, ꝙ aliquis præter sui superioris licentiam possit sibi eligere cõfessorem, qui eũ possit absoluere, uel ligare, ut hr̃ extra de pęni. lib. 6. c. si eps. nulla quoq; põt consuetudine introduci, ꝙ aliquis præter, &c. ut sup. & nota hic in principalis huius cap. ꝙ si eps dat alicui licẽtiam, ꝙ possit confiteri, cui vult; non ppea concedit, ꝙ possit absolui a suis casibus, nisi superiori faceret mentionẽ, vnde tex. sic dicit, si eps suo subdito concessit, ut possit sibi idoneũ eligere sacerdotẽ, ille quem is elegerit in casibus, qui eidem epo specialiter reseruant̃, nullam habeat potestatem, cum in generali confessione illa nõ ueniant, quæ non esset quis uerisimiliter in specie concessorũ, quid de confessione facta sacerdoti, qui de iure non tenet beneficium. Hos. Cũ talis sacerdos, nec ligare, nec absoluere possit; decipiant̃ aĩæ extra de parochia. c. nullus, & licet aĩæ habeant iustam causam ignorantiæ ac si ommissæ essent, requireretur sanguis eorum ab ijs, qui eos ꝑdere uoluerunt, extra de offi. ordi. c. in refragabili. Innoc. in glo. extra de elect. sup. c. dudũ ecclesię rothomagensis põt dici aĩas non deceptas, cum ab oĩbus habeat̃ p̃latus, & valet pęnitentia ab eis recepta, ueniã. n. metuit, quia ignorans deliquit. 8. dist. cõsuetudo, sed sciat antequã moriat̃, credimus, ꝙ de nouo debet ire ad uerum sacerdotẽ, extra de pę. & re. oĩs arg. extra de præsb. non bapt. ueniens, ꝙ si uenerit ad Deum, ꝙ nõ sit baptizatus, debet denuo ordinari, uel posset dici, ꝙ uere absoluit, quandiu tollerat̃ a superiore. 8. q. vlt. nõne. Host. uero in gl. super idem c. dicit, ꝙ hoc consilium est, & tutius tamẽ sentit, ꝙ hoc non sit necessitatis, quia dicit, ꝙ talis præsbyter uere absoluit, ex quo cura tenet, quamdiu probabilis est ignorantia, & ab ecclesia tollerat̃, sed scienter debet ad talem ire, & sic intelligit decret. Nota, ꝙ si inferior absoluit pęnitentem, a toto, hoc est si haberet aliquem casum a quo non posset absolui. Tho. in 4. de quolibet dicit, ꝙ quamuis aliqui aliud aliquãdo senserunt, non tamẽ credo ꝙ ipse sit absolutus excusat̃ ille, q absoluitur ꝑ ignorantiam iuris, non aũt sacerdos cui non licet hoc ius ignorare, si de facto absoluo aliquem de excõicatione, de qua non possũ, & postea aduertã uttũ debeã si possum certificare eum de errore meo, & cõsulere, ꝙ impetret absolutionem, & interim debeo me habere ad illum quasi non absoluissem, hoc uero Riccardus in 4. dist. 17. art. 3. q. 3. quæritur utrum confessi non sacerdoti quem sacerdos parochialis posśit loco eius credens eũ esse sacerdotẽ, teneat̃ illa eadẽ peccata iterũ confiteri, postq̃ constiterit eis illũ cui cõfessi fuerint, sacerdotẽ nõ esse, & ꝙ tales tenent̃ illa eadẽ peccata si illorũ sũt memores, iterũ cõfiteri sacerdoti, quia ꝑ rei veritatẽ de illis nõ sunt rectè cõfessi, nec sacrm̃ pniæ susceperũt, nec tñ iudicandi sũt peccasse, tanq̃ transgressores statuti de cõfitendo, qa eos ignorantia inuincibili excusauit, & dico, ꝙ illa cõfessio illis fuit meritoria, nõ tñ eis tã utilis cęteris paribus, ac si sacerdoti cõfessi fuissent, qa nõ sacerdos nõ põt cõferre pęnitẽti benedictionẽ, ꝙ sacerdos ui clauiũ, hec ille, idẽ iudiciũ de alieno sacerdote, qa in absolutione nihil facit. Octaua cõditio est, qa debet esse uolũtaria nõ coacta sicut cõfessio dextri latronis. Lu. 23. Qui dixit, neq; tu times Deũ; nos autẽ quia

A quia digna factis recepimus,hic aūt qd?do
lere.n.licet debeant pp peccata,q̄ cōmiſit,
dēt tñ gaudere pp uitā,quā recuperat,ſic ī
eodem,&gaudium.pſal.ſm.multitudinem
dolorum meorum in corde meo conſola-
tiones tuæ lætificauerunt animam meam.
Tho.in 4.ſent. peccatum quidem ſicut ſola
voluntate committit̄:ita non niſi volunta-
te accedente tolli poteſt; ſed contra vide-
tur,quia pater carnalis multa beneficia pōt
præſtare filio carnali in vita,ſimiliter & pa
ter ſpūalis filio ſpirituali, vtputa bñdictio,
orōnes diſciplinę &c. & abſolutionis Bo-
nauen.in 4.diſt.18.art.6.q.6.dicendū,quòd
non eſt ſimile,quia illa ſunt benedicta tem
B poralia, quæ præſtant̄ cōtra voluntatem, in
quibus non cōſideratur æquitas iuſtitiæ,ex
parte ſuſcipientis:nā ſic autē eſt hic,& prę
terea talia benedicta proſunt inuitis,ſed be
nedictū abſolutionis nulli prodeſt inuito,
immò obeſt.vnde ſicut faſtidioſis nō eſt in
gerēdus cib⁹ corporalis,propter qđ obeſt;
& illū proijciūt,vel ſi ſuſcipiunt magis gra
uantur;ſic in propoſito eſt intelligendum:
ſed ſi obijceres de excōmunicatione, quia
excōmunicatus pōt abſolui inuitus.Reſpō.
glo.quòd ſicut quis inuitus excōmunicari
pōt,ita & abſolui,quia non requiritur tan-
C tū diſpoſitio ex parte recipientis,ſed infli-
gētis:prętérea,vt dicit Alex.de Ales in ſuo
4. virtus abſolutionis in foro pœnitentiali
depēdet ex veritate cōfitentis peccata ſua:
vnde niſi accedat veraciter pęnitens, & ſi-
ne fictione,non valet ſibi beneficiū abſolu
tionis;non autē accedit veraciter ad pęni-
tentiā,niſi accedat cū voluntate abſtinen-
di a peccato;non autē ſimile eſt in foro iu-
diciali,in quo ad abſolutionē ſufficit ceſſa-
tio contumaciæ & voluntas ſatisfaciendi
exceſſijs;hęc aūt poſſunt accedere cum vo-
luntate peccādi mortaliter.Mag. in 4. diſt.
17.ſicut.n.eſt nobis præcepta interior pæ-
nitentia,ita & oīs confeſſio,& exterior ſa-
D tisfactio,ſi adſit facultas:vnde nec vere pę
nitens eſt, qui cōfeſſionis actū nec habet,
hęc ille:nemo.n.inuitus bene agir,vnde di
xit pſal. Voluntarie ſacrificabo tibi. de qua
cōditione, vt dimittat peccatū diceret, qa
quod non erubuit corā Deo agere,nō eru
beſcat homini propter Deū dicere:nā ve-
recundia eſt maior pars ſatisfactionis. de
pę.di.1.quē pęnitet laboret mens patien-
do erubeſcentiam, & quoniā verecundia
magis eſt pęna, qui erubeſcit pro Chriſto,
ſit dignus venia.vnde Doctores monent q.
ſi ſacerdos agens cum muliere poſſit eam
audire in confeſſione.Reſpon.Guil.in glo. E
Ray:ſuper, verb.laborat. Credo, quod nō,
quia aufert ei erubeſcentiā, quæ eſt maxi-
ma pars pęnitentiæ, quia non erubeſceret
ita cū eo, ſicut coram alio, debet ergo eam
mittere ad aliū ſacerdotem ſicut not.Vgo.
cōtra presbyterū Græcum.30.q.1. omnes.
idem credo de omni peccato, in quo ſacer
dos fuit conſentiens, vel cooperator,ſi ta-
mē in his caſibus abſoluat ſuū parochianū,
vel pęnitentē,abſolutus erit;nec eſt cōtra,
quod epiſcopus non pōt diſpenſare in ſy-
monia,cum eo commiſſa,quia diſpenſatio
eſt dignitatis, abſolutio eſt neceſſitatis, &
ideo ita facilè,quis ammittit facultatē ab-
ſoluendi, ſicut & diſpenſandi de hac vere- F
cundia ſuper multa tacta ſunt in alio tracta
tu. Vel verecunda, vt non ſe iactet de pec
catis,ſicut ſunt multi venientes ad confeſ-
ſionem,qui dicunt ſe pulcherrimam deflo-
raſſe virginem,non cū modo erubeſcētiæ,
ſed per modū iactantiæ, O infelix hic mi-
ſer homo, de quo iactas te de eo,quod aſi-
nus in ſua ſpecie noſcitur facere?pſ. hō cū
in honore eſſet nō intellexit,cōparatus eſt
iumentis inſipiētibus, & ſimilis factus eſt
illis.alij autē confitentes ſe hominem for-
tē interfeciſſe,& taliter hoc confitentur ſi-
cut iſti cantantes de Rolando veniunt ad il G
los pulchros.O infelix de quo te iactas,de
eo, quod ſcorpio faceret, vel aranea?vnde
Aug.ſup.pſ.51.Quid gloriaris in malitia,
qui potens es in iniquitate,ſic dicit,gloria-
ris, quia potens es in malo, quid facturus
es. O potens multū te iactas,occiſurus es
hominē?hoc & ſcorpio,hoc & vna febris,
& fungus malus, inanis redacta eſt omnis
potētia,vt malo fungo torquetur. Decima
conditio eſt, quòd debet eſſe integra,vt, ſ.
omnia peccata dicat, non diuidendo ea in
diuerſos ſacerdotes,quia iſte eſt vnus de ca
ſibus, in quo oportet confeſſionē iterare,
& eſt ſi tacuit aliquod mortale.Rationē au-
tē aſſignat Pet. in 4. diſ.quòd ſicut in ſana- H
tione morborū corporaliū oportet, quòd
vnus medicus non ſolùm ſpeciem morbi
vnius, ſed totā habitudinem infirmi ſciat,
ne medicinā,quam vult adhibere vni mor
bo,alteri ſit contraria:ita in ſanatione mor
borū ſpiritualium.vnde oportet,quòd fiat
vni omniq; habentur in memoria:nā do-
minus ſummè bonus opus imperfectionis
nō nouit, aut totū hominem ſanat,aut ni-
hil de pę.diſt.8.c.1. quaſi in fine,& eſt tex-
tus Aug.lib. de vera, & falſa pęnit. Cautus
ſit pænitens, ne verecundia ductus diuidat
apud

A apud ſe confeſſionē ut diuerſa velit diuerſis ſacerdotibus maniſeſtare, quędam enim vni celans, quæ alteri maniſeſtanda reſeruāt, quod eſt ſe laudare, & ad hyppocriſim tendere, & ſemper venia carere, ad quā putat fruſtra peruenire. Vel intellige, vt omnia peccata dicat ſacerdoti, nō ſibi reſeruās aliqua, ut hr̄ extra de pę & re.c.oīs, oīa ſua ſolus peccata proprio confiteatur, &c. & pſ. Effundite corā illo corda ueſtra, & non ſicut aliqui qui cōfiteri, & pp uerecundiā, aut pp aliud unum retinent, & ſic eis nulla ualet confeſsio, tales.n. faciunt, ſicut quidam uſurarij duo, qui ueniente ſeptimana B ſancta conſilium habuerunt inuicem dicentes, ꝙ bonum erat, ut cōfiterenr̄, ne peiores alijs putarenr̄, unus eorum acceſsit ad confeſsionē dicens ſe ſęneratorem, ſacerdos dixit ſi nolebat deſinere, & reſtituere, dixit, ꝙ nō: tunc ſacerdos, uade, nolo te ab ſoluere, & abijt triſtis. Secundus acceſsit, & nihil dixit de uſura, immò negat ſe eſſe uſurarium, & ſacerdos abſoluit eum, & rediens ad ſocium inuenit eum męſtū, & interrogauit, quid haberet, dixit ille: ſacerdos noluit me abſoluere, pp fœnus: dixit alter, fatue, qui uolunt abſolui nō expedit, ut oīa C dicāt. Contra quos eſt rō, quia eſt ad peccatoris accuſationem confeſsio, ſi uero peccator quatuor hēt peccata, & confiteř tria mentit, & fallax eſt: & eſt alia rō, quia confeſsio ſi propter abſolutionē, abſolutio aūt ſacerdotis ſignum eſt diuinæ abſolutionis, ſed Deus nunquā abſoluit ab uno, quin ab oībus abſoluat. Aug. de uera, & falſa pnīa trāſumptiue uero de pœ. di.3.§.ſunt plures; quos pęnitet peccaſſe, ſed tamen oīno recuſantes ſibi q̄dam, in quibus delectanř, non aūt aduertētes dominū ſimul ſurdum, & mutū a dæmonio liberaſſe; hoc docet nos nunq̄ nō de oīb⁹ ſanari, ſi.n. uellet peccata ex parte reſeruari, habentē 7.dęmonia pficere potuit ſex expulſis, expulit aūt 7.ut D oīa crimina ſimul eijcienda monſtraret, legionē aūt ab alio eijciens neminē reliquit de oībus liberatū poſsideret, oſtēdens, quia ēt ſi peccata sūt mille, oportet de oībus pęnitere, laudandus eſt.n. dominus, qm̄ deiecto dæmonio loquutus eſt mutus. Integra ēt de oblitis teneř, de hoc require ſup. in alio tractatu, dicit Tho. ꝙ ſi hō peccatū, ꝙ implere cōfeſsione oblitus fuit poſtmodo ēr confiteř alteri confeſſori, non pp hoc oportet totam confeſsionē iterare: licet hoc quidā contrariū ſenſerint, ſed ſufficit, ꝙ cōfitens dicat hoc peccatū, cuius oblitus fuit expreſsè, & explicitè: alia autē in generali E dicendo, ꝙ cum multa alia peccata confiteret, huius oblitus fuit. Magiſt. in 4. di. 21. q. 2. eſt textus Aug. 5. rñſione contra pelagianos, ueritatem dicit Deo pœnitens, qn̄ nihil illi de cōmiſsis ſceleribus celat, non ꝙ & ſi uoluntate celauerit, Deus ignoret; ſed ueritatē ſibi ab eo dici vult, vt ueniā conſequatur; ſi uero a mēte aliqua exciderint, ueritatē cōfitetur Deo, cū gnaliter dixit: Deus qui noſti occulta cordis, & opera mea, & delicta a te non ſunt abſcondita, quibus ueniā largiaris, hęc eſt ueritas cōfitentis, quā diligit Deus, vnde pſal. Ecce.n. ueritatem dilexiſti. Mag. hic inſinuat, ꝙ generalis confeſsio ēt mortalia delet, quorum intelligētia non hr̄. Vnde not. Riccar. in 4. diſt. 17. F art. 4. 6. ſi adhibuit oēm diligentiam, ut recordaretur, & poſt recordatur, pōt accedere de illo alteri ſacerdoti, & ſi non priori; ſed ſi diceres, iam fuit abſolutus ab oībus, ergo non teneř confiteri etiā ſi uenerit ad memoriam, Reſp. Riccar. ꝙ quamuis de iſto fuerit abſolutus quantum ad iudicium eccleſiæ triumphantis, & militantis; quia ſacerdos pōt abſoluere de confeſsis, & de p̄dicto modo oblitis; tñ abſolutio de oblitis debet intelligi, ſub hac conditione, ut ſi qn̄ reducta fuerint ad memoriā, dicātur illi ſacerdoti in confeſsione, quæ ab illo poteſt G abſoluere, teneř illud confiteri poſt eius remotam obliuionem, ecquidem opinionis eſt Alex. de Ales in ſuo 4. diſt. ꝙ non teneř quis ad confeſsionem oblitorum, put sūt oblita, niſi in generali, quia ſi ad hoc teneretur, tunc teneretur ad impoſsibile, ſi aūt reducūtur ad memoriam, tenetur, ſed ſi quis haberet caſum, ꝙ ipſum oporteret recurrere ad ſuperiorem, nunquid erit confeſsionis diuiſio? Reſp. Tho. in 4. de quolibet, dicit, ꝙ ſacerdos non abſoluit aliquem niſi quem dimittit credit abſolutū, ſed poſtquā dimitti, abſolutus eſt, tenetur adhuc eccleſię confiteri; ſed quia diſpenſatio abſolutionis, non eſt tota tradita minori, tenetur totum confiteri prælato minori, & ipſe debet H eum abſoluere, a quibus poteſt: demū tenetur eum remittere ſuperiori, de reſiduo ab ſoluendum, ſed ſi confitens ſit excōicatus, nunquā poterit abſolui ab alijs peccatis, uerum dicit; quidam dixerunt, ꝙ non, quia manenti in excōicatione, non ſunt ſacra eccleſię impēdenda, ueriustñ credo, ꝙ ſi non ſtat per eum, quia abſoluatur, nec eſt in mora petendi abſolutionem pp huiuſmodi abſolutionem impetratā ſuper alijs peccatis

poterit

A poterit eum confessor suus absoluere de alijs, & postea eps absoluet ab illo, ꝙ sibi retinuit, & duæ huiusmodi absolutiones faciunt unã integram, & una est præparatoria ad aliam, & in hoc casu pót confessor cõicare excõicato; regularius tñ fieret si absolueref ab huiusmodi excõicatione. Tho. verò dicit, ꝙ sacerdos nullum excõicatum pôt absoluere a culpa, nisi prius solutus sit ab excõicatione, quia ecclesię sacrorum nõ fit particeps excõicatus. Vndecima conditio est, ꝙ debet esse secreta, & hoc quantũ ad conditionem fori; nam cõfessio non debet fieri publica, sed secreta, corã unico sacerdote, & non pluribus; non ẽt coram populo, extra de pę. & re. oĩs, ubi dr̃. oĩa peccata solus proprio sacerdoti confiteaẽ, nisi
B fit peccatum adeò enorme, ꝙ totam cõmouerit vrbem, uel totum orbem, qđ quidem debet quis cõfiteri in publico, ut in publico solẽnis imponatur pnĩa, & vt ostẽdat, & cognoscat se reũ, ut puta si est hæreticus manifestus. Quantum tñ est de lege cõi debet vnico sacerdoti fieri i priuato, sicut expresse dicit illa decretalis, rõ aût huius, quia occultatio duplici ex causa competit sacro, tñ quia hoc manifestare peccata sacerdoti nõ ut manifestentur, sed ut deleanẽ, & occultentur, quia charitatis confessio operit multi-
C tudinẽ peccatorũ, tum ẽt quia manifestanẽ sacerdoti; uideo ad testimonium consciæ internæ, & ideo ut homo totã consciam reuelet hoĩ ranq̃ Deo, & hoc testificante teste secreto in tali manifestatione, nec dẽt admitti alienus, sed sacerdos unicus, qui teneat locum Christi, & sicut occultatio competit ex duplici causa, ita propalatio coram hoĩbus discõuenit ex duplici causa, una est, qa ignominiosa, seu onerosa a Deo est, ut uix quis seu nullus auderet coram oĩ multitudine confiteri, cũ pauci audeant plene. i. integre confiteri ẽt unico sacerdoti: alia ratio est, quia periculosa, si. n. consciæ manifesta
D rentur, infinita mala orirẽtur, & rixæ, & discordiæ, & infamiæ, sicut manifestè apparet, & ideo dicendũ est, ꝙ non tenetur quis confiteri nisi unico, & proprio sacerdoti, & huic solitario quantũ est de præcepto Apostolico, seu ecclesiastico, hæc Bona. in 4. di. 17. artic. 1. q. 3. de pę. dist. 1. & est auctoritas Chrysost. c. mensura. non dico tibi, ut prodas in publicũ, neq; apud alios te accuses, sed obedire te uolo profetæ dicenti, reuela dño uiã tuã ante Deum, ergo tua confiteri peccata apud uerum iudicem cũ orõne delicta tua cõmissa, non lingua, sed consciæ tuæ memoria, & tũc demũ spera te miam posse consequi, si habueris in mente peccata tua, nunquam malũ aduersus proximum in corde tenebis. Gratianus, non ita intelligendum est, ut fine confessione oris, peccata secreta confessione, & occulta contritione purgantur, & infra eadem dist. 1. Quamuis, & est Leo Papa, quamuis plenitudo fidei uideatur esse laudabilis, quæ pp Dei timorem, apud hoĩes erubescere nõ uereturi tñ quia non oĩum huiusmodi sunt peccata, ut ea, qui pnĩam poscunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis consuetudo, ne multi a pnĩę remedijs arceãtur, dum aut erubescunt, aut metuunt inimicis suis sua facta referare, pro quibus possunt legum constitutione percelli, sufficit. n. Illa confessio, quæ offertur primum Deo, tum ẽt sacerdoti, qui pro delictis pęnitentium peccator accedit, runc. n. plures poterũt ad pnĩam prouocari, si populi auribus nõ publicetur conscia confitentis, de hoc plura in alio tractatu. Duodecima cõditio debet esse lachrymabilis, quo ad dolorem de peccato commisso. Nota ꝙ duplex est lachryma, s. corporalis & exterior, secunda mentalis & interior, & hic est dolor contritionis, prima non requiritur de necessitate ad confessionem, sicut in tractatu de contritione dictum est, secunda requiritur ubi ẽt tactũ est; sed quia homo aliqñ non pôt hr̃e dolorem, quẽ uellet. Not. modos inuenien di quos ponit Io. in summa sua, primus est frequens cogitatio. Isa. 38. Recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aiæ meæ; secundus ex cogitatione de peccatis commissis pudere. psal. & putredo in ossibus eius, quę cõfusione res dignas gerit, tertius utilitas peccati, ex qua consurgit ipsius detestatio. Iero. Quàm uilis facta es nimis iterans uias tuas, & Io. 8. Qui facit peccatum, seruus est peccati, & Seneca scirem Deos ignosciturος, & hoĩes ignoraturos tñ abhorrerem peccatũ. Quartus timor extremi iudicij, & pęnæ inferni. Iero. quoties diem illum cõsidero, toto corde contremisco, idẽ siue comedo, siue bibo, siue aliquid facio, semper vr̃ in aure mea illa tuba horribilis resonare, surgite mortui, & uenite ad iudicium, & illud 1. pę. d. si iustus uix saluabit impius, & peccator, ubi apparebunt? cũ multis consimilibus. Quintus de ammissione cœlestis patriæ, & multiplici offensa creatoris. Apoc. Tene ꝙ habes, ne alius accipiat coronam tuam. Ber. dolor peccati triplex debet esse, s. acer, acrior, & acerrimus: acer, qa offen-

A fendimus Deum, creatorem oium; acrior, quia patrem nostrũ cęlestem offendimus, qui nos multipliciter pascit, acerrimus, q̃a redemptorem nostrum, qui nos liberauit proprio sanguine a uinculis peccatorum, a crudelitate dæmonum, & acerbitate gehénæ. Sexta species triplex. s. ueniæ, gratiæ, & glorię; ueniæ, qua peccata dimittuntur; gratiæ, qua bene operabiť, gloriæ, q̃ ꝓ bono opere, ad hoc remunerabitur. Apoc. 3. Ego sto ad ostium, & pulso, si quis audierit uocem meam, & aperuerit ianuam, introibo ad illum, & cęnabo cum illo, & ipse mecum, & Matth. 4. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cęlorum, &

B Matth. 9. Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pęnitentiam; si ergo uolueris cõteri, gaudere facies totam cęlestem curiam. Luc. 15. gaudiũ est Angelis Dei super uno peccatore pęnitentiam agente; si autem no lueris, contereris in inferno, iuxta illud ps. Contritio, & infęlicitas in uijs eorum; secundo debet esse lachrymabilis, i. cum cõtritione. i. cum uoluntate amplius nõ peccandi, & cum dolore omnium pręteritorũ, aliàs cõfessio nihil ualet. vnde iste est quintus casus, quem addunt Doctores, ꝙ qui non accedit contritus, dẽt confessionem fa

C ctam iterare, ut dicetur infr. vnde dicit Bonauent. in 4. di. 17. art. 2. q. 3. ꝙ ad sacramentum pęnitentiæ non est necesse, ꝙ accedẽs habeat charitaté, uel dispositionem ad charitatem sufficiat ẜm ueritatem, sed sufficit secundum probabilitatem; hæc autem dispositio est attributio, quæ frequenter per confessionem superadiunctam, & absolutioné formatur per grãm, ut fiat contritio; sic ad ipsam, & multis ibi gratia conceditť, vnde dico ꝙ sufficit, ꝙ probabiliter se disponat ad grãm pro oĩ peccatorum derestatione, ꝙ si se non disponit, immo cum uoluntate peccãdi accedit, dico ꝙ peccat mortaliter, quia sacrm irritum fecit, inquãtũ in

D se est, & hoc non est sine contemptu; vnde tenetur iterum ire ad sacerdotem, & petere absolutioné. Sed si dicereť: ad quid prodest? dicunt Doctores, ꝙ satisfacit ecclesiastico præcepto, vnde nota, ꝙ si quis uadit ad confessioné cũ uoluntate non abstinẽdi ab omnibus, uel ab aliquo, confessio nõ ualet, immò tenetur confessionem iterare, vt dicit Alex. de Ales in 4. Not. dicit Guil. in glo. Ray. §. 53. Item quæritur, ꝙ si quis existens in proposito peccandi. i. qui non proponit abstinere a peccatis, confiteatur, & postmodum per ueram pęnitẽtiam redeat, debet iterare confessionem cum hac dist. aut accedat ad confessorem suum, aut ad alium; si ad suum cui confessus fuit, & hoc dupliciter; quia aut recordatur sacerdos illorum peccatorum, quæ primo confessus fuit, & sic non expedit nisi ut confiteať suã, aut non recordatur sacerdos, & sic expedit iterari confessio tota, si uero ad alium accedit; oportet, ꝙ fiat cõfessio de nouo, de pę. dist. 3. §. sunt plures, nunquam aliquem sanauit dñs, quem oino non liberauerit, totum. n. hominem liberauit in Sabbatho, quia corpus ab infirmitate, & aiam ab omni contagione liberauit, indicans pęnitentem oportere simul dolere de omni crimine orto in anima, & in corpore. scio. n. Deũ

F inimicum omni criminoso, quo ergo qui crimen reseruat, de alio recipit ueniam? sine amore Dei consequeretur ueniam, sine quo nemo unquam inuenit gratiam? hostis. n. Dei est, Deum offendit perseuerãter, quædam. n. impietas infidelitatis est dimidiam sperare ueniam, non. n. sine uera pœnitẽtia inuenit gratiam, sed modo ponatur casus ille, qui dicit nolle abstinere ab omnibus, uel ab aliquo peccato, uel dicit, se non pęnitere, in hoc facto, nunquam debet eũ absoluere. Resp. Tho. in 4. de quolibet, ꝙ sacerdos non absoluit aliquem, nisi quem di-

G mitti credit absolutum. Mag. in 4. di. 17. nemo. n. põt confiteri, nisi suscitatus, quia a mortuo uelut ab eo, qui non est, parit confessio; nullus ergo confitetur, nisi suscitatus; nemo uero resuscitatur, nisi qui a peccato absoluit, quia peccatum mors animę est, q̃ ut est uita corporis, ita eius uita est Deus: sed si forte obijceres, ꝙ debet absolui per tex. decret. ext. de pę. & rem. quòd quidã, vnde Alex. Consultus ab epõ Beluacensi, ꝙ si qui uenirent ad confessionem, qui nollent abstinere a peccato, quid debet facere? Resp. ꝙ quidam ad confessionem de criminibus ueniunt, & quamuis cõfiteri uellent, se tñ asserunt abstinere non posse, i.

H nolle: consultationi tuæ respondemus, ꝙ eorum confessionem recipere debes, & eis de criminibus consilium exhibere, quia nõ fit uera huiusmodi pęnitentia, admittenda tñ est eorum confessio, crebris, & salubribus monitis est pnĩa indicenda: sed nota tex. consilium exhibere, non dixit absoluere, quia esset aĩas decipere, & illa quare, q̃a nõ essent absolutæ, & hæc fuit intentio Papæ, quia uirtute cõfessionis fit sæpe homo de attrito contritus, & ẽt pp monita boni cõfessoris. Sed si diceres, ꝙ intelligit dẽre fieri

A fieri absolutionem. Contra, aut illa absolutio est uera, aut non; si sic, ergo non facit in absoluẽdo, ꝙ non facit Deus, s. de mortuo uoluntario uiuum. hoc est falsum, ergo nõ põt, quia sicut in naturalibus pp defectus, quo subtrahit principium irreparabile est pp se, uel pp hoiem, uel per creaturam aliquam, sicut de perfecto cęco. Sed si manet, reparari põt; cum ergo peccatum mortale subtrahat primum salutis, quæ est gratia, siue Deus, non põt per se, uel per hominẽ purum, nisi superna gratia adueniente; ergo nõ põt hõ per se, nec cũ claue ꝙ nõ põt Deus per se de potentia ordinaria, cũ maior potestas non cõicetur hoi, quàm ipse
B habeat; sed sic est, ꝙ Deus non saluat hominem, nisi homo acceptet grãm, & hoc est, ꝙ dicit Aug. qui fecit te sine te, non saluabit te sine te: ergo non põt ab hoie solui, ergo non Papa põt concedere, quia clauis Petri non est sup. claues Christi, & Dei, vñ Mag. in 4. dist. 18. & text. Hiero. sup Matth. 16. vbi dñs ait Petro: tibi dabo claues regni cęlorum, & quodcunq; ligaueris super terram, &c. hunc locum quidam non intelligentes, aliqui sumũt de superbia Pharisæorum, ut damnare innoxios, uel saluare se putent noxios, cum apud Deum non snia
C sacerdotium, sed reorum uita quæratur, sed super dicit, ꝙ non est uera, ergo decipit homines, & peccatores; vnde Bona. in 4. dist. 17. iuxta literã sacerdos quantum ad absolutionem a pęna se habet per modum dimittentis; sed attendendum ꝙ efficacia sacramenti pendet ex idoneitate suscipiẽtis, actus. n. actiuorum sunt in patiente bene disposito, quia ergo in talem, qui vr̃ contritus, habet clauis effectum, quantum est de se, sed non habet hoc ex fictione illius, ita ꝙ quamuis clauis non erret, cum ille errat, & decipit. si aũt ille, qui soluit, & ligat ſm uoluntatem, & non ſm scientiæ, uel iuris regulam procedat, sic clauis non habet
D efficaciam, & contra tales, qui uolebant soluere & ligare, loquitur Hiero. Vnde sicut sacramenta priuantur efficacia, aut quia nõ rectè administrantur, aut quia non rectè suscipiuntur; sic in clauibus oportet intelligi. Not. ergo ꝙ sacerdos habet se per modum deiurantis uerè, & non falsè quantum est de se; & sic falsè demonstrarem, ꝙ hotrendum est dicere in sacramentis, quia fides periret, qua rõne hoc, & aliud: & sic possumus dicere de baptismi sacramento, ꝙ falsum est, quia ecclesia utit ueris signis, & nõ falsis, unde Hiero. super Matth. vbi sup. in Leuitico, ostendere se sacerdotibus iubentur leprosi, quos illi non faciunt leprosos, E uel mundos, sed discernunt qui mundi, uel mundãdi sunt; ita & hoc apertè ostẽditur, quòd non sequitur Deus ecclesiæ iudiciũ, quę per surreptionẽ, & ignorantiã interdũ iudicat ſm ueritatẽ, & in remittẽdis, & in retinendis culpis. De decimatertia conditione, s. accelerata, ut. s. non differat de die in diem, unde Eccl. 5. Non tardes conuerti ad dñm, & ut differas de die in diem, subito. n. ueniet ira illius, & in tempore uindictæ disperdet te, debet. n. esse festina propter quinque; primo propter horæ mortis incertitudinem. Luc. 12. Quod si dixerit seruus ille in corde suo, moram facit dominus meus uenire, & cęperit percutere ser- F uos, & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari, ueniet dominus serui illius in die, qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet, & in eodem capite exemplum de diuite illo, qui dicebat, anima mea habes multa bona posita in annos plurimos requiesce, comede, bibe, & epulare, dixit aũt illi Deus, stulte hac nocte repetẽt a te aiam tuam; quæ autem parasti cuius erunt? Ambrosius, non sunt hominis bona, quæ secũ ferre non potest, sola misericordia comes est defunctorum, secundo propter peccati G relabationem. Apoc. vlt. Qui in sordibus est, sordescat adhuc, & Greg. Peccatum, qđ per pęnitentiam non diluitur, suo pondere mox ad aliud trahit: tertio propter maiorem a Deo elongationem, & difficiliorem conuersionem. ps. Domine qui elongant se a te peribunt: quarto propter finalem periculosam conuersionem, quia rara est, & de hoc require in sermone de morte peccatoris: quinto propter iustitiæ seueritatem. Eccles. 5. de propitiatu peccatori noli esse sine metu: non adijcias peccatum super peccatum, & ne dicas; mia Dei magna est multitudinis peccatorũ meorũ miserebit, mia. n. & ira ab illo cito proximat, H & ĩ peccatores respicit ira illius, & Iud. 8. Qui estis uos, q tẽtatis dñm? posuistis vos tps miserationis dñi, & in arbitrio ur̃o diẽ cõstituistis ei. De decimaquarta cõditione, s. fortis, ut nihil pp uerecundiã dimittat, exẽplũ de Maria, q̃ adeo fortis fuit in confitẽdo pp amarã interius cõpũctionẽ, ꝙ nullo pudore obstãte publicè cõfessa est turpitudinẽ peccatorũ, vñ Greg. in Hom. sup Lucã: septẽ dæmonia Maria habuit, q̃ uniuersis uitijs plena fuit: sed ecce quia turpitudinis suæ maculas respexit, lauãda ad fontẽ mię cucurrit, cõuiuãtes non erubuit, nam quia

A quia semel ipsa grauiter erubescebat interius, nihil esse credidit, φ uerecūdaretur foris, vnde Ber. super Cant. hom. 43. Si ueritatis amore affectus es, uelles ꝓculdubio, φ in te est eadem de te oēs tenere sniam, quā ipsam apud te hr̄e cognoscis ueritatem: aliquando priuato amore contenta detines intrare iudicium ueritatis, cui dubium est minus te ueritatem diligere, cui proponis ꝓprium cōmodum, & honorem. De decima quinta conditione, s. accusans in 4. sent. di. 17. c. vlt. Ideo. n. peccatum suum, qui celat, ut putetur foris qualem se iam dñi conspectui exhibuit, qa ex fonte superbiæ nascit species, species. n. superbiæ est se uelle iustū

B uideri, qui peccator est, atque hypocrita quincitur, qui ad uistas primorum parentum, uel tergi uersione uerborum peccata sua leuigare contendit, uel sicut Cain peccatū suum retinēdo supprimere q̄rit, q̄n dixit; nunquid custos fratris mei sum? Aug. tu factus es peccati tui defensor, quia erit dñs liberator; ut sit ipse liberator, tu esto accusator. De decimasexta conditione. s. præparata, require supra in alio tractatu. Sed si quis dicit se pœnitere, & tñ non vult onus penitentiæ subire. Resp. Ray. §. si Item quid? si aliquis; & Host. verbo quid, ergo dēt sacer-

C dos pęnitentē primo inducere sicut pōt, ut animū habeat paratū ad implendū pęnitētiā, quā iniungit, ostendendo ei magnitudinem peccatorū, quot, & quāta bona ammisit pp illa peccata, omnia recuperabit p pęnitentiā, ostendat ēt quātas pęnas sustinuit Adā cū tota posteritate, pro uno peccato, qa, s. solū gustauit de pomo ligni uetiti; cōsideret ergo quanta pœna debet tota sceleribus, si aūt non pōt eum frāgere, imponat ei talem pęnitentiā cum uoluntate sua, q̄ uerisimiliter pōt portare, ne deterius ei cōtingat, post modum inuiolādo; ad hoc aūt precisè laboret, ut peccatorū causas, & radices peccatorum remoueat, & oēm occa-

D sionem peccandi tollat, sequitur in Ray. potius imponat unum pr̄ nr̄, uel φ semel in septimana uadat ad ecclesiā, uel aliud leuius; Insuper alia bona, q̄ fecerit, ei iniūgat in pęnitentia; & mala, q̄ patiens tollerabit, osten-

E dat tñ ei, φ id qđ minus facient hoc supplebit in purgatorio, & sic ipsum admittat; dū tñ pęniteat de peccatis, uel dicat se pęnitere, uel hr̄e propositum de cętero abstinēdi. Concordat per omnia quasi hoc in glo. super c. omnis. Vnde Host. Multa nos inuitant, primum est exemplum dñi, qui nunq̄ legitur grauem pęnitentiam imposuisse. Ioan. 8. Vade, noli amplius peccare, ne deterius aliquid tibi contingat, & Luc. 5. Nemo mittit uinum nouum in utres ueteres, alioquin rūperet uinum nouum utres. glo. appellat uinum nouum laboriosam, & duram pœnitentiam; utres autē ueteres appellat peccatores in peccatis inueteratos. Not. de adultera. Ioā. 8. Quis te condemnauit mu-

F lier? nec ego te condemnabo. Io. Chrisost. super Matth. c. 23. Transumptiue uero 26. q. vlt. alligant. n. onera grauia, & impossibilia, &c. tales. n. sunt sacerdotes ēt nunc, qui oēm iustitiam mandant populo, & ipsi nec modicam seruant, uidelicet non vt faciēdo sic, sed ut dicendo appareāt iusti, tales sunt, qui graue pondus uenientibus ad pęnitentiam imponunt, qui dicunt, & non faciunt; & sic dū pęna præsentis pœnitentiæ fuggeritur, contemnitur futura pœna, sicut. n. si fascem super humeros adolescentis, quem

G non potest baiulare posueris, necesse hēt, aut fascem reijciat, aut sub pondere cōfundatur: sic & homo, cui graue pondus pęnitentiæ imponis, aut pęnitentiam reijciet, aut suscipiens, dum ferre non pōt, scandalizatus amplius peccat: deinde, & si erramus modicam pœnitentiam imponentes, non ne melius est propter rationem reddere, q̄ propter crudelitatem: ubi. n. paterfamilias largus est dispensator, non debet ēē tenax. Si Deus benignus, ut quid sacerdos eius austerus uis apparere? & addit hoc glo. uerbo. d. Consulo, φ ad euitandam inobedientiam, & transgressionem talibus pauca satisfactio iniungatur sub præcepto, & φ cō-

H cedat ei per ieiunium sibi iniunctum aut orationes, & quæcunque alia sibi iniuncta redimere possit, cum uelit, ultra hoc si non fecit pęnitentiam, nec uolet facere, tenetur de nouo confiteri. Require supra.

Finis sermonum extraordinariorum.